

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

Słownik biobibliograficzny

Tom 1, A-B

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

słownik biobibliograficzny

Wydawnictwa
Szkolne
i Pedagogiczne

A-B

tom pierwszy

<http://rcin.org.pl>

Słownik **Współcześni polscy pisarze i badacze literatury** jest wydawnictwem skierowanym do grona czytelników zainteresowanych literaturą, zwłaszcza badaczy, krytyków, wydawców, nauczycieli, bibliotekarzy, studentów.

Słownik zawiera pełne i aktualne informacje dotyczące życia i twórczości około 1800 autorów, którzy rozwijali twórczość po 1918 r. w kraju i na emigracji: poetów, prozaików, dramatopisarzy, krytyków literackich i teatralnych, eseistów, reportażyistów, tłumaczy, a także historyków i teoretyków literatury.

Na każde hasło składa się:

- biogram w ujęciu faktograficznym
- zestawienie twórczości, informujące o utworach opublikowanych w postaci książek, sztukach wystawianych na scenie, widowiskach i słuchowiskach radiowych
- wykaz ważniejszych studiów, artykułów i recenzji poświęconych twórczości autora hasłowego.

Z planowanego na 7 tomów wydawnictwa, w 1994 r. zostaną opublikowane trzy tomy: tom 1: A-B, tom 2: C-F, tom 3: G-J. Dalsze tomy będą się ukazywać w odstępach rocznych.

1994 r. – Cena zł 200 000,–

**WSPÓŁCZEŚNI
POLSCY PISARZE
I BADACZE
LITERATURY**

WSPÓŁCZEŚNI POLSCY PISARZE I BADACZE LITERATURY

słownik biobibliograficzny

opracował zespół pod redakcją
Jadwigi Czachowskiej i Alicji Szałagan

tom pierwszy

A - B

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 1994

<http://rcin.org.pl>

Praca przygotowana w Instytucie Badań Literackich
Polskiej Akademii Nauk
w Pracowni Dokumentacji Literatury Współczesnej

Zespół autorski:

JADWIGA CZACHOWSKA, BEATA DOROSZ, EWA GŁĘBICKA,
ANNA HEJMAN, JULIA PITERA, ALICJA SZAŁAGAN,
BARBARA TYSZKIEWICZ, JOANNA ZAWADZKA

oraz

FELIKSA LICHODZIEJEWSKA, BARBARA WINKLOWA

Tytuł dotowany przez Ministra Edukacji Narodowej

© Copyright by Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa 1994

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1994

ISBN 83-02-05444-5 t. 1-7; ISBN 83-02-05445-3 t. 1

<http://rcin.org.pl>

UWAGI WSTĘPNE

Słownik „Współcześni polscy pisarze i badacze literatury” stanowi kolejną publikację w szeregu przygotowywanych w Instytucie Badań Literackich PAN kompendiów, których zadaniem jest wyposażenie warsztatu polonistycznego w pełne i możliwie aktualne informacje biobibliograficzne, dotyczące polskich pisarzy i badaczy literatury, rozwijających twórczość po r. 1918. Nawiązując do owych wcześniejszych publikacji i wiele z nich czerpiąc, niniejszy słownik poszerza obejmowaną przez nie listę haseł, uzupełnia i koryguje zawarte w nich dane, doprowadza informacje co najmniej do roku 1993¹, modyfikuje metodę opracowania, uwzględniając dostępne obecnie źródła.

Poprzednie kompendia tego typu — opracowane w IBL dwie serie „Słownika współczesnych pisarzy polskich” (SWPP) — ukazały się przed wielu laty. Pierwsze cztery tomy (określane później jako seria pierwsza), które zawierały biobibliografie 832 autorów debiutujących przed 1950 r., zostały wydane w latach 1963-1966 w ramach „Bibliografii literatury polskiej „Nowy Korbut””; granicę chronologiczną podawanych informacji stanowił rok 1957². Seria druga w trzech tomach obejmująca 473 nowe hasła autorów, którzy debiutowali w okresie 1950-1965 lub też, debiutując wcześniej, w tym okresie w sposób istotny rozwinęli twórczość, ukazała się w latach 1977-1980, przynosząc informacje doprowadzone do 1970 r. (uzupełnienia w aneksie ograniczyły się do książek opublikowanych w okresie 1971-1975)³. Opracowanie obu serii, różniących się między sobą w znacznym stopniu kryterium doboru materiału oraz metodą opisu bibliograficznego, odbywało się w okresie funkcjonowania cenzury, która uniemożliwiała swobodny dostęp do wielu źródeł, zwłaszcza publikacji emigracyjnych, a nawet ingerowała w sam tekst, usuwając lub zmieniając niektóre zapisy. Nadto w wyniku decyzji Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk kompendium zostało wydane w bardzo niskim nakładzie i było rozprowadzane według specjalnie zestawionej listy odbiorców.

Koncepcja opracowywania suplementów do uprzednio wydanych tomów oraz dalszych serii SWPP za kolejne piętnastolecia (jak to zapowiadał wstęp do serii 2) nie została zrealizowana. Przystąpiono natomiast w IBL do przygotowania wersji zminiaturyzowanej „Nowego Korbuta” wraz z SWPP przeznaczonej dla szerokiego kręgu odbiorców. Przedsięwzięcie to pt. „Pisarze polscy. Przewodnik biobibliograficzny” opracowane w latach 1976-1987 uwzględniło w jednolitym porządku alfabetycznym 2207 haseł wybitniejszych twórców polskiego piśmiennictwa od staropolszczyzny po współczesność (960 ha-

¹ Dane będą aktualizowane w miarę możliwości do momentu oddania każdego tomu do druku.

² Słownik współczesnych pisarzy polskich. Red.: E. Korzeniewska. Zespół autorski: Z. Biłek, M. Brykalska, J. Czachowska, J. Kądziela, E. Korzeniewska, F. Lichodziejewska, R. Loth, J. Stradecki, B. Winkiel. T. 1-4. Wwa: PWN 1963-1966.

³ Słownik współczesnych pisarzy polskich. Seria 2. Red.: J. Czachowska. Zespół autorski: M. Brykalska, J. Czachowska, E. Głębička, F. Lichodziejewska, R. Loth, A. Szałagan (od t. 2), B. Winklowa. T. 1-3. Wwa: PWN 1977-1980.

sej⁴). Zachowując trójczłonową budowę hasła, ograniczono dane biograficzne, a przede wszystkim w znacznym stopniu informacje bibliograficzne, poddając dorobek twórczy autorów selekcji i hierarchizacji zależnie od znaczenia pisarza oraz wartości i popularności utworu; bibliografia przedmiotowa stanowiła jedynie spis najważniejszych opracowań, głównie książek i rozpraw. Informacje zostały doprowadzone do 1981 r., a następnie uzupełnione (z wyjątkiem haseł współczesnych) do 1985 r. Przewodnik złożony do druku w Państwowym Instytucie Wydawniczym w 1987 r. z przyczyn finansowych dotąd nie został wydany.

Do wznowienia prac nad słownikiem pisarzy współczesnych doszło w Instytucie w 1989 r. Rezygnując z kontynuowania SWPP, postanowiono opracować nowy informator biobibliograficzny obejmujący w jednym układzie alfabetycznym hasła autorów rozwijających twórczość w okresie po 1918 r. i oparty na aktualnym stanie badań.

Nowy słownik pod zmienionym tytułem „Współcześni polscy pisarze i badacze literatury” (WPPiBL) obejmuje, podobnie jak to miało miejsce w serii 2 SWPP, twórców literatury pięknej: poetów, prozaików, dramatopisarzy, a także autorów tekstów paraliterackich: felietonów, reportaży, pamiętników i wspomnień o walorach literackich, esejów i recenzji literackich, teatralnych oraz filmowych, nadto wybitnych tłumaczy; spośród badaczy: historyków literatury polskiej, teoretyków literatury, edytorów i bibliografów tekstów literackich. Uwzględnia też badaczy filologii obcych zajmujących się komparatystyką.

Na listę haseł WPPiBL składają się hasła: 1) serii pierwszej SWPP (z wyjątkiem jedynie przedstawicieli dziedzin pokrewnych w stosunku do nauki o literaturze, np. językoznawców), 2) serii drugiej SWPP, 3) hasła autorów niesłusznie pominiętych, 4) hasła pisarzy, którzy debiutowali po r. 1965, ewentualnie, debiutując wcześniej, rozwinięli twórczość dopiero po tej dacie.

Dobór haseł z tej ostatniej grupy nastęrczał wiele trudności, wynikających z braku dostatecznej perspektywy historycznoliterackiej umożliwiającej pełną ocenę dorobku pisarzy, których twórczość nie została jeszcze zamknięta. Stosowano więc w zasadzie kryterium formalne w postaci trzech książek lub utworów dramatycznych wydanych lub wystawionych przed 1988 r., biorąc jednakże pod uwagę oceny krytyków, popularność utworów, charakter publikacji. Z wymagania tego rezygnowano w stosunku do znanych krytyków, których twórczość publikowana w czasopiśmie uczestniczy w życiu literackim na długo przed jej zebraniem w formie książkowej i niezależnie od niego, a także w stosunku do autorów przedwcześnie zmarłych. Lista zestawiona wstępnie przez zespół autorski była konsultowana ze specjalistami zajmującymi się literaturą współczesną, a następnie zgodnie z ich uwagami uzupełniana i modyfikowana.

Podstawowa koncepcja SWPP, jaką było stworzenie bazy dokumentacyjnej przede wszystkim dla badaczy, nauczycieli, krytyków, wydawców, bibliotekarzy i studentów zainteresowanych współczesną literaturą i kulturą literacką, została w nowym słowniku utrzymana. Zachowano także odpowiadającą temu przeznaczeniu czytelniczemu trójczłonową budowę hasła składającą się z: 1) faktograficznego życiorysu, 2) bibliografii podmiotowej (TWÓRCZOŚĆ), 3) bibliografii przedmiotowej (OPRACOWANIA), wprowadzając jednak wiele modyfikacji w zasadach doboru materiału i metodzie opracowania.

W życiorysach szerzej zostały opisane fakty związane z literacką bądź też naukową działalnością autora: debiutem, przynależnością do grup literackich i stowarzyszeń twórczych, współpracą z czasopismami (udział w pracach redakcyjnych, stałe rubryki, cykle utworów), w hasłach badaczy – uzyskiwanymi stopniami naukowymi. W dziale TWÓR-

⁴ Pisarze polscy. Przewodnik biobibliograficzny. Red. nac.: J. Maciejewski. Hasła współczesne pod kierunkiem J. Czachowskiej opracowali: M. Brykalska, J. Czachowska, A. Czachowski, H. Filipkowska, E. Głębińska, J. Kaczyńska, M. Kotowska, F. Lichodziejewska, R. Loth, J. Łuczyńska, J. Pitera, A. Szałagan, B. Winklowska.

CZOSĆ różnice w odniesieniu do obu wcześniejszych serii SWPP dotyczą tak doboru materiału, jak i opisu bibliograficznego. Przy dążeniu do zarejestrowania pełnej twórczości, zrezygnowano jednak np. z odnotowania wstępów i przedmów czy kolejnych wystawień dramatów; pełny opis zyskało tylko pierwsze wydanie; inaczej rozwiązano sprawę rozpisywania zawartości tomów. Bibliografię przedmiotową ograniczono do wyboru ważniejszych opracowań o życiu i twórczości autora: książek, studiów oraz istotnych artykułów i recenzji.

Główne założenia metodyczne nie uległy zmianie. W życiorysach starano się o ściśle precyzowanie informacji, konsekwentne stosowanie zasady doboru faktów i jednolitości w traktowaniu faktów tej samej kategorii w poszczególnych biogramach. Dorobek twórczy autora nie był poddawany ocenie. Określenie postawy ideowej autorów biorących udział w życiu polityczno-społecznym zostało dokonane przez podanie informacji o przynależności partyjnej, zajmowanych stanowiskach, pełnionych funkcjach, a także współpracy z czasopismami. Jedynymi wskaźnikami społecznej oceny twórczości autora są informacje o ważniejszych nagrodach i odznaczeniach.

Nie stosowano przyjętej w encyklopediach, przeznaczonych dla szerokiego kręgu odbiorców, zasady limitowania objętości życiorysów w zależności od rangi autora w przekonywaniu, iż świadczy o tym wystarczająco zestawienie twórczości i opracowań. O rozmiarze życiorysu decydował więc przebieg życia, ilość i różnorodność wydarzeń, intensywność rozwijanej działalności. Zasób zdobytych danych na ten temat uzależniony był w dużej mierze od informacji biograficznych, jakie zechcieli nam przekazać sami pisarze i badacze. Wydawało się jednak niesłuszne rezygnowanie z pewnych faktów tylko dlatego, iż nie do wszystkich hasła udało się uzyskać analogiczne informacje.

W bibliografii podmiotowej dążono do podania bogatej informacji o dorobku autora do 1993 r. włącznie. Uwzględniono dzieła oryginalne, przekłady i adaptacje, prace edytorskie i redakcyjne, tak z zakresu literatury, jak i innych dziedzin; wydawane w kraju i za granicą; w języku polskim i w językach obcych. Zakładając kompletność danych, jeśli chodzi o druki zwarte (bez odbitek), utwory dramatyczne wystawiane tylko w teatrze lub w telewizji, ekranizacje fabularnych scenariuszy filmowych, podawano w wyborze informacje o słuchowiskach radiowych, a w hasłach badaczy literatury o ważniejszych rozprawach i studiach naukowych opublikowanych w wydawnictwach zbiorowych i czasopismach. Fakt istnienia odbitek został odnotowany tylko, jeśli nie udało się ustalić pełnej cytaty wydawniczej pierwodruku w czasopiśmie, oraz gdy odbitka stanowiła wersję zmienioną lub poszerzoną pierwodruku.

O podaniu bibliografii przedmiotowej w ograniczonym wyborze zadecydował fakt systematycznego ukazywania się *Polskiej Bibliografii Literackiej* bieżącej o bardzo szerokim zakresie i zasięgu, która w rocznikach za poszczególne lata od 1944/45 począwszy rejestruje m.in. recenzje, a nawet obszerniejsze noty sprawozdawcze publikowane na łamach kilkuset polskich czasopism i dzienników. Jeżeli chodzi o dwudziestolecie międzywojenne, to bogate zestawienie opracowań opublikowanych przed 1939 podane zostało w SWPP 1. Powtarzanie opisów dziesiątków pozycji przedmiotowych, często o nikłej wartości krytycznej, które mogą stanowić przedmiot zainteresowania jedynie badaczy recepcji literatury, nie wydało się celowe.

W gromadzeniu materiału do słownika wykorzystano liczne źródła biograficzne, bibliograficzne i dokumentacyjne. W poszukiwaniach materiałowych brano przy tym pod uwagę również hasło opracowane już wcześniej w obu seriach SWPP oraz w nie wydany przewodnik „Pisarze polscy”. Wymagały one jednak nie tylko kontynuacji chronologicznej (hasła z serii 1 SWPP od 1957 r., hasła z serii 2 SWPP od 1970 r., hasła z „Pisarzy polskich” od 1981 r.), ale także — ze względu na zmiany w stanie badań, ówczesne ingerencje cenzury oraz odmienności w metodzie opracowania — ponownego sprawdzenia opisów i uzupełnienia okresu wcześniejszego.

UWAGI WSTĘPNE

Dla życiorysów większości pisarzy i badaczy literatury podstawowym materiałem były odpowiedzi na kilkakrotnie rozsyłane ankiety (ostatnia w 1989 r.) oraz wywiady. Stanowiły one główne źródło informacji w zakresie danych metrykalnych i rodzinnych, przebiegu edukacji, zmian miejsc pobytu, kariery zawodowej, powiązań politycznych, przynależności do stowarzyszeń. Dane udostępnione przez autorów w zakresie faktów związanych z twórczością literacką czy naukową traktowane były jedynie, jako wskazówki ułatwiające weryfikację kompletności materiałów i wprowadzenie pozycji nie rejestrowanych w polskich źródłach bibliograficznych (np. utworów opublikowanych pod nie rozwiązanyimi pseudonimami lub ogłoszonymi anonimowo). Informacje z tego zakresu konfrontowano z materiałami zgromadzonymi za pomocą innych źródeł lub starano się w miarę możliwości sprawdzić z autopsji. Uzyskanie od autora odpowiedzi na kolejne ankiety zasygnalizowano na początku działu OPRACOWANIA, podając po skrócie Ank. odpowiednie lata. Obok ankiet pomocnymi w gromadzeniu danych były różne słowniki ogólne, regionalne, grup zawodowych, spisy osobowe, zbiory archiwalne Związku Literatów Polskich, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego itp.

W przygotowaniu zestawień bibliograficznych wykorzystano w możliwie najszerszym zakresie dostępne źródła informacyjne. Szczególne miejsce zajmują dwa z nich. Pierwsza to wspomniana już uprzednio *Polska Bibliografia Literacka*, wydawana tomami za poszczególne lata (roczniki opublikowane za lata 1944/45-1985, w maszynopisie za r. 1986)⁵, która obok utworów ogłoszonych drukiem (druków samoistnych oraz niesamoistnych wydawniczo z ok. 500-800 czasopism polskich wydawanych w kraju i za granicą), podaje również informacje o wystawieniach scenicznych utworów dramatycznych, a od tomu za r. 1966 także o dokumentach audiowizualnych: słuchowiskach radiowych, widowiskach telewizyjnych, polskich filmach fabularnych. Bibliografię o podobnym zakresie i zasięgu, jeżeli chodzi o lata 1939-1945, stanowi „Literatura polska i teatr w latach II wojny światowej”⁶. Istnienie tych dwu opracowań, dotyczących głównego okresu działalności większości współczesnych pisarzy i badaczy literatury, stało się zasadniczym argumentem za ograniczeniem się w niniejszym opracowaniu do wyboru pewnych kategorii informacji, m.in. zrezygnowania z zestawienia wszystkich tytułów czasopism, w których były publikowane (często przedrukowywane) utwory pisarzy (jak w serii 1 i 2 SWPP), informacji o wszystkich premierach teatralnych utworów dramatycznych (jak w serii 2 SWPP), a przede wszystkim ograniczenia spisu opracowań (o czym była mowa wyżej) do najważniejszych pozycji. Zainteresowany tymi kategoriami faktów czytelnik może łatwo odnaleźć pełne informacje w wymienionych kompendiach.

Dla zgromadzenia materiałów dotyczących okresu wcześniejszego, w którym debutowali współcześni pisarze starszych generacji (ok. 650 haseł) podstawowe były dwie nie opublikowane bibliografie: opracowywana w Instytucie Bibliograficznym Biblioteki Narodowej „Bibliografia polska 1901-1939”, której tylko dwa tomy ukazały się drukiem⁷ oraz opracowana w kartotece w Instytucie Badań Literackich „Bibliografia zawartości literackiej czasopism polskich XIX i XX w. (do 1939 r.)” licząca ok. 830 000 opisów⁸. Poza wymie-

⁵ W gromadzeniu materiałów opublikowanych po 1986 wykorzystano *Przewodnik Bibliograficzny* oraz *Bibliografię Zawartości Czasopism*, rejestrującą wyłącznie zawartość czasopism krajowych. Nadto przejrane zostały wychodzące w Paryżu miesięczniki *Kultura* i *Zeszyty Literackie*.

⁶ J. Czachowska, K.M. Maciejewska, T. Tyszkiewicz: *Literatura polska i teatr w latach II wojny światowej*. Bibliografia. T. 1-3. Wr.: Ossol. 1983-1986.

⁷ *Bibliografia polska 1901-1939*. Pod. red. J. Wilgat. T. 1. A-Bars. T. 2. Bart-Bok. Wr.: Ossol. 1986, 1991.

⁸ *Bibliografia zawartości literackiej czasopism polskich XIX i XX w. (do 1939 r.)*. Oprac. zespół pod kierunkiem kolejno A. Bara, B. Suchodolskiego, E. Jankowskiego. Kartoteka. IBL PAN, Pracownia Dokumentacji i Edytorstwa Literatury XIX w. Wwa, Nowy Świat 72.

nionymi wykorzystano inne liczne spisy bibliograficzne ogólne i specjalne, zestawienia repertuarowe i filmowe ustalone na podstawie „Przewodnika polonisty”⁹, a także katalogi Biblioteki Narodowej i Biblioteki Instytutu Badań Literackich.

Dane uzyskane za pomocą źródeł pośrednich poddano w znacznej mierze autopsji, kierując się stopniem wiarygodności posiadanej informacji.

Szczególnie dotkliwy brak źródła dla ustalenia informacji o drukach wydawanych między rokiem 1977 a 1989, w tzw. drugim obiegu, skłonił zespół do podjęcia w latach 1989-1990, jeszcze w warunkach działania cenzury, własnych poszukiwań. W ostatecznym wyniku zaowocowały one przygotowaniem przez dwie współautorki słownika samodzielnej bibliografii pt. „Literatura i krytyka poza cenzurą”¹⁰, która stała się równocześnie podstawą do opisu w WPPiBL książek wydawanych przez podziemne oficyny (wyróżnione znakiem *).

Układ materiałów z zakresu bibliografii podmiotowej zgrupowanych w części hasła zatytułowanej TWÓRCZOŚĆ przedstawia się następująco: a) twórczość oryginalna (podana na początku tej części bez odrębnego nagłówka), b) przekłady i adaptacje, c) prace edytorskie i redakcyjne. W pierwszym z tych działów wyodrębniono jako oddzielne numerowane pozycje: 1) utwory publikowane w postaci wydawnictw samoistnych, tzw. druki zwarte, 2) utwory dramatyczne i powieściowe drukowane wyłącznie w czasopismach lub wydawnictwach zbiorowych, 3) utwory dramatyczne znane tylko przez fakt wystawienia w teatrze lub telewizji, 4) scenariusze filmowe ekranizowane, 5) większe utwory zachowane w rękopisie w zbiorach publicznych, 6) tytuły utworów nie zachowanych, gdy ich istnienie w postaci skończonej potwierdzone zostało w druku, 7) wyjątkowo inne utwory szczególnie ważne z punktu widzenia historycznoliterackiego, niezależnie od ich objętości i formy publikacji. Przyjęto przy tym, iż pozycję stanowi w zasadzie jednostka piśmiennicza, przy której zgrupowano cały zespół informacji o „dziejach” utworu, podając: roczną datę powstania, jeśli była znacznie wcześniejsza od publikacji, opis pierwodruku, a przy utworach scenicznych informacje o prapremierze, opis pierwszego wydania osobnego i wydań następnych oraz w adnotacji opisy przekładów na języki obce i adaptacje. Pozycje uszeregowano w układzie chronologicznym, podając na końcu wykazu utwory o niewiadomym roku powstania. Wyjątkowo wprowadzono podział wewnętrzny, wyodrębniając utwory nieliterackie związane ze specjalnymi zainteresowaniami autora lub też podając o nich informację ogólną.

Z grup utworów nie wyodrębnionych jako oddzielne pozycje: słuchowisk radiowych, rewii, piosenek, a w hasłach badaczy literatury: rozpraw i studiów opublikowanych w wydawnictwach zbiorowych oraz specjalistycznych czasopismach — stworzono oddzielne bloki, z wewnętrznym układem chronologicznym. W systematyzacji materiałów starano się zawsze o czytelność i funkcjonalność informacji.

W opisie druków zwartych podawano następujące elementy: tytuł i podtytuł, adres wydawniczy, który w przypadku pierwszego wydania zawiera miejsce wydania, firmę wydawniczą, rok wydania oraz ilość stron liczbowanych albo (przy drukach bez paginacji) kart nieliczbowanych; w opisie wydań następnych nie podawano paginacji, a na oznaczenie identyczności miejsca wydania i firmy wydawniczej wprowadzono formułę: tamże. Opis publikacji niesamoistnych wydawniczo składa się z tytułu utworu i cytaty wydawniczej (tytuł pisma, rok, numer i strony od do lub skrócony opis wydawnictwa zbiorowego, w którym utwór został zamieszczony). Informacje o wystawieniach teatralnych obejmują miejscowość, nazwę teatru i rok prapremiery.

⁹ J. Czachowska, R. Loth: Przewodnik polonisty. Bibliografie, słowniki, biblioteki, muzea literackie. Wyd. 3 zmien. i uzup. Wr.: Ossol. 1989.

¹⁰ J. Czachowska, B. Dorosz: Literatura i krytyka poza cenzurą 1977-1989. (Bibliografia druków zwartych). Wr.: Wydawn. „Wiedza o Kulturze” 1991.

UWAGI WSTĘPNE

Opis zasadniczy uzupełniają adnotacje zawierające dodatkowe dane treściowe lub księgoznawcze: informacje dotyczące autorstwa, formy podpisu, miejsca przechowywania rękopisu, nagród i wyróżnień uzyskanych przez utwór, a także przekładów na języki obce i adaptacji (z podaniem tytułu i nazwiska tłumaczy czy adaptatorów). W przypadku tomów opowiadań, utworów dramatycznych i zbiorów esejów rozpisano ich zawartość; w tomach wierszy podawano tylko nazwy cykli. Nie rozpisywano też zawartości zbiorów reportaży, recenzji i felietonów.

W części OPRACOWANIA (wybór) zebrano najważniejsze pozycje przedmiotowe. W przypadku kilkakrotnej publikacji danego tekstu podawano w zasadzie łatwiej dostępny druk w tomie studiów danego krytyka; informacje o pierwodruku wprowadzono jedynie, gdy był on o wiele wcześniejszy.

Materiały usystematyzowano w trzech grupach (bez nagłówków od akapitu): a) autor o sobie (odpowiedzi na ankiety, wypowiedzi autobiograficzne, wywiady), b) opracowania o charakterze biobibliograficznym (tu odnotowano ważniejsze źródła publikowane i nie publikowane wykorzystane w haśle), c) omówienia ogólne dotyczące życia, twórczości oraz poszczególnych utworów w jednym układzie chronologicznym (jedynie w przypadku kilku publikacji danego tekstu podawano je bezpośrednio po opisie pierwszego wydania lub pierwodruku). Poszczególne pozycje rozdzielono myślnikami. W opisie druków zwartych — z wyjątkiem wydawnictw słownikowych, które oznaczono skrótami — podawano po nazwisku autora te same elementy co w bibliografii podmiotowej.

W opisie druków niesamoistnych wydawniczo wymieniano po nazwisku autora tytuł (o ile odbiegał od opisu samego utworu), tytuł czasopisma, rok wydania i numer lub skrócony zapis wydawnictwa, w którym tekst był drukowany. W przypadku tytułu nie określającego wyraźnie czego dotyczy tekst, po cytacie wydawniczej umieszczano w nawiasie kwadratowym adnotację wyjaśniającą. Gdy dwie lub więcej pozycji następujących kolejno po sobie dotyczyło tego samego utworu jego tytuł w nawiasie kwadratowym wysuwano przed nie, rozdzielając opisy pozycji średnikami. Omówienia opublikowane w książkach i w prasie wydawanej poza cenzurą zostały oznaczone *.

Przypomnieć też trzeba te elementy opisu, które mogą być nie dość jasne przy posługiwaniu się słownikiem: — nawias kwadratowy obejmuje informacje wprowadzane do opisu spoza opisywanej publikacji, — wielokropek nie ujęty w klamry wprowadzano w opisie zasadniczym pozycji w części TWÓRCZOŚĆ w miejsce nazwiska autora hasłowego, — w adnotacjach do opisów pozycji w części TWÓRCZOŚĆ oraz w tytułach artykułów i recenzji w części OPRACOWANIA, imię i nazwisko lub samo nazwisko autora hasłowego skracano do inicjałów, — w zapisie pozycji drukowanych grażdanką stosowano transliterację.

Zrąb główny słownika uzupełnią indeksy nazw osobowych i tytułów utworów oryginalnych, które zostaną umieszczone w ostatnim tomie.

*

W realizacji niniejszego przedsięwzięcia cenną pomoc okazali nam przede wszystkim sami pisarze, którzy, z nielicznymi wyjątkami, przystali na ankiety, a później szczegółowe pytania. W poszukiwaniu danych biograficznych zwracaliśmy się też do Polskiego PEN Clubu, Stowarzyszenia Pisarzy Polskich i Związku Literatów Polskich, uzyskując potrzebne informacje.

Wszystkim, którzy życzliwie wspomagali nas przy opracowaniu słownika zespół autorów wyraża serdeczne podziękowania.

Jadwiga Czachowska i Alicja Szatagan

Warszawa, październik 1993 r.

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

(wg normy PN 68/N 01178 „Przepisy bibliograficzne. Skróty wyrazów typowych w tytułach czasopism i wydawnictw zbiorowych”). W tytułach jednowyrazowych nie stosowano skrótów.

Acad. — *Academia, Académie*

Adm. — *Administracja*

Ag. — *Agencja*

Akad. — *Akademia, Akademicki*

Aktual. — *Aktualności, Aktualny*

Alm. — *Almanach*

Amat. — *Amatorski*

Ang. — *Angielski, Anglia*

Ann. — *Annales, Annals, Annuaire, Annual*

Apost. — *Apostolski, Apostolstwo, Apostoł*

Arch. — *Archiwum*

Archidiec. — *Archidiecezja, Archidiecezjalny*

Arg. — *Argumenty*

Ark. — *Arkusz*

Artyst. — *Artystyczny*

Aten. — *Ateneum*

Ausch. — *Auschwitz*

Bad. — *Badanie, Badawczy*

Balt. — *Bałtycki*

Baryk. — *Barykada*

Besk. — *Beskidzki*

Będz. — *Będziński*

Białost. — *Białostocki*

Białyst. — *Białystok*

Bibl. — *Biblioteczny, Biblioteka, Bibliotekarz*

Bibliogr. — *Bibliografia, Bibliograficzny*

Bież. — *Bieżący*

Biul. — *Biuletyn*

Bull. — *Bulletin*

Bułg. — *Bułgaria*

Bydg. — *Bydgoski, Bydgoszcz*

Byt. — *Bytom, Bytomski*

Cent. — *Centrala, Centralny*

Chelm. — *Chelmski*

Chłop. — *Chłopów, Chłopski*

Chrzan. — *Chrzanowski*

Chrześc. — *Chrześcijański*

Ciesz. — *Cieszyn, Cieszyński*

Codz. — *Codzienny*

Crac. — *Cracoviensis*

Czas. — *Czasopismo, Czasopiśmiennictwo*

Czech. — *Czechosłowacja*

Czer. — *Czerwony*

Częst. — *Częstochowa, Częstochowski*

Człow. — *Człowiek*

Czyn. — *Czynności*

Czyt. — *Czytelnictwo*

Daw. — *Dawny*

Dąbr. — *Dąbrowski*

Demokr. — *Demokracja, Demokratyczny*

Diar. — *Diariusz*

Diec. — *Diecezja, Diecezjalny*

Doc. — *Documentis*

Dod. — *Dodatek*

Dok. — *Dokumentacja, Dokumentacyjny, Dokumenty*

Dolnośl. — *Dolnośląski*

Duszp. — *Duszpasterski*

Dydak. — *Dydaktyczny*

Dyr. — *Dyrekcja, Dyrektor*

Dział. — *Działalność*

Dziec. — *Dzieciący, Dziecko*

Dziej. — *Dziejów*

Dz. — *Dziennik*

Dzien. — *Dziennikarski, Dziennikarz*

Dzis. — *Dzisiejszy*

Elb. — *Elbląg, Elbląski*

Enc. — *Encyklopedia*

Estet. — *Estetyczny*

Etnogr. — *Etnografia, Etnograficzny*

Ewang. — *Ewangelicki*

Expr. — *Express*

Film. — *Filmowiec, Filmowy*

Filmogr. — *Filmografia*

Filol. — *Filologiczny*

Filoz. — *Filozofia, Filozoficzny*

Fonogr. — *Fonograficzny*

Frag. — *Fragmenta*
 Franc. — *Francuski*
 Fund. — *Fundamenta*

Gaz. — *Gazeta, Gazetka*
 Gdań. — *Gdańsk, Gdański*
 Gł. — *Główny*
 Gnieź. — *Gnieźnieński*
 Gon. — *Goniec*
 Gorz. — *Gorzowski*
 Górnośl. — *Górnośląski*
 Górs. — *Górski*
 Graf. — *Graficzny*
 Grom. — *Gromada*
 Grudz. — *Grudziądz, Grudziądzki*

Hejn. — *Hejnał*
 Hist. — *Historia, Historyczny*
 Hiszp. — *Hiszpania*
 Hitler. — *Hitlerowski*
 Horyz. — *Horyzonty*
 Hum. — *Humanistyczny, Humanistyka*

Il. — *Ilustrowany*
 Inf. — *Informacja, Informacyjny, Information, Informator*
 Inowr. — *Inowrocław*
 Inst. — *Instytut*
 Intel. — *Inteligencja*
 Isk. — *Iskierki, Iskra*
 Izd. — *Izдание*

Jag. — *Jagielloński*
 Jel.-górs. — *Jeleniogórski*
 Jezus. — *Jezusowy*
 Jez. — *Język, Językowy*
 Językozn. — *Językoznawstwo*

Kal. — *Kalendarz*
 Kalej. — *Kalejdoskop*
 Kalis. — *Kaliski*
 Kapł. — *Kapłan, Kapłański*
 Karp. — *Karpaty*
 Kasz. — *Kaszëbskô, Kaszubski*
 Kat. — *Katalog*
 Katol. — *Katolicki*
 Katow. — *Katowice, Katowicki*
 Kiel. — *Kielece, Kielecki*
 Kinem. — *Kinematografia*
 Kl. — *Klasa*
 Klub. — *Klubów*
 Kłodz. — *Kłodzki*
 Kob. — *Kobieta*
 Kol. — *Kolegium*
 Kołob. — *Kołobrzeski*
 Kom. — *Komunikat*
 12 Komis. — *Komisja*

Komit. — *Komitet*
 Konf. — *Konferencja*
 Koszal. — *Koszalin, Koszaliński*
 Kór. — *Kórnicki*
 Kraj. — *Krajowy*
 Krajozn. — *Krajoznawczy*
 Krak. — *Krakowski, Kraków*
 Kron. — *Kronika*
 Kroś. — *Krośnieński*
 Król. — *Królestwo, Królowa*
 Kryt. — *Krytyka*
 Książ. — *Książka*
 Księg. — *Księgarski, Księgarstwo, Księgarz*
 Kuj. — *Kujawski, Kujawy*
 KUL — *Katolicki Uniwersytet Lubelski*
 Kult. — *Kultura, Kulturalny*
 Kup. — *Kupiec, Kupiecki, Kupiectwo*
 Kur. — *Kurier*
 Kurat. — *Kuratorium*
 Kuź. — *Kuźnia, Kuźnica*
 Kwart. — *Kwartalnik*

Leg. — *Legnicki*
 Lek. — *Lekarski, Lekarz*
 Lekc. — *Lekcja*
 Lit. — *Literacki, Literatura*
 Łódz. — *Łódzensis*
 Lot. — *Lotnictwo, Lotniczy*
 Lubel. — *Lubelski, Lublin*
 Lubus. — *Lubuski*
 Lud. — *Ludowy*
 Ludozn. — *Ludoznawczy*
 Lwow. — *Lwowski*

Łomż. — *Łomżyński*
 Łow. — *Łowiec, Łowiecki*
 Łódz. — *Łódzki*
 ETN — *Łódzkie Towarzystwo Naukowe*

M. — *Miasto*
 Macierz. — *Macierzysty*
 Mag. — *Magazyn*
 Majd. — *Majdanek*
 Małop. — *Małopolski*
 Mar. — *Marynarka, Marynarz*
 Mariac. — *Mariacki*
 Mariaw. — *Mariawita*
 Mater. — *Materiały*
 Maz. — *Mazowiecki, Mazowsze*
 Mazur. — *Mazurski*
 Mediew. — *Mediewistyczny*
 Merk. — *Merkuriusz*
 Met. — *Metodologiczny, Metodyczny*
 Mick. — *Mickiewicz*
 Miej. — *Miejski*
 Mies. — *Miesięcznik, Miesięczny*
 Międzynar. — *Międzynarodowy*

Miloś. — Mitośnik
 Min. — Ministerstwo
 Młod. — Młodych
 Młodz. — Młodzież, Młodzieżowy
 MON — Ministerstwo Obrony Narodowej
 Monit. — Monitor
 Monogr. — Monografia, Monograficzny
 Mor. — Morski
 Muz. — Muzealnictwo, Muzealny, Muzeum
 Muzycz. — Muzyczny
 Muzykol. — Muzykologiczny

Nacz. — Naczelny
 Nadbalt. — Nadbałtycki
 Nadnot. — Nadnotecki
 Nadodrz. — Nadodrzański
 Najnow. — Najnowszy
 Najwyż. — Najwyższy
 Nakł. — Nakład
 Nar. — Narodowy, Naród
 Nasz. — Naszej, Naszych
 Naucz. — Nauczanie, Nauczyciel, Nauczycielski
 Nauk. — Naukowy
 Naukozn. — Naukoznawstwo
 Neofil. — Neofilologiczny
 Niedz. — Niedzielnny
 Niem. — Niemcy, Niemiecki
 Niepodl. — Niepodległy
 Not. — Notatki, Notatnik, Notes
 Now. — Nowego, Nowej, Nowiny, Nowości

Obs. — Obserwator, Obserwatorium
 Occid. — Occidentalis
 Oddz. — Oddział
 Odrodz. — Odrodzenie
 Og. — Ogólny
 Og.-pol. — Ogólnopolski
 Ogn. — Ognisko
 Ojcz. — Ojczysty, Ojczyzna
 Okólnik — Okólnik
 Okr. — Okręg, Okręgowy
 Okres. — Okresowy
 Olszt. — Olsztyn, Olsztyński
 Opol. — Opolski
 Opr. — Opracowywany
 Ored. — Oredownik
 Org. — Organizacja, Organizacyjny
 Orient. — Orientalis, Orientalistyczny
 Ossol. — Ossolińscy
 Ośr. — Ośrodek
 Ośw. — Oświata, Oświatowy
 Oświęc. — Oświęcim, Oświęcimski

Pam. — Pamiętnik
 PAN — Polska Akademia Nauk
 Panc. — Pancerny
 Państ. — Państwo, Państwowy

Papies. — Papieski
 Part. — Partia, Partyjny
 Past. — Pasterski
 PAU — Polska Akademia Umiejętności
 PCK — Polski Czerwony Krzyż
 Pedagog. — Pedagogiczny, Pedagogika
 Philol. — Filologia
 Philos. — Philosophia, Philosophicus, Philosophie
 Pielg. — Pielgrzym
 Pięk. — Piękny
 Piotr. — Piotrkowski
 Pis. — Pismo
 Piś. — Piśmiennictwo
 Plac. — Placówka
 Ploc. — Płocki
 Poch. — Pochodnia
 Podhal. — Podhalański
 Podl. — Podlasie, Podlaski
 Podr. — Podróż
 Podst. — Podstawowy
 Pogl. — Pogląd
 Pol. — Polonia, Polski
 Poligr. — Poligraficzny
 Polit. — Polityczny
 Polonist. — Polonistyczny
 Połud. — Południowy
 Pom. — Pomerania, Pomorski, Pomorze
 Pomoc. — Pomocniczy
 Pop. — Popularny
 Por. — Poradnia, Poradnik
 Poroz. — Porozumienie
 Porów. — Porównawczy
 Pos. — Posiedzenie
 Posel. — Poselstwo
 Posł. — Posłaniec, Posłannictwo
 Posn. — Posnaniensis
 Post. — Postęp
 Pośw. — Poświęcony
 Pow. — Powiat, Powiatowy
 Powsz. — Powszechny
 Pozn. — Poznań, Poznański
 Poznaj. — Poznajemy, Poznajmy
 Półn. — Północ, Północny
 Pr. — Praca, Pracownia, Pracowniczy,
 Pracownik, Pracujemy
 Pras. — Prasowy
 Prasozn. — Prasoznawczy, Prasoznawstwo
 Prawośl. — Prawosławny
 Prez. — Prezydium
 Probl. — Problematyka, Problemowy, Problemy
 Progr. — Program
 Prop. — Propaganda, Propagandowy, Propagan-
 dysta
 Prz. — Przegląd
 Przedzsk. — Przedzskole
 Przekł. — Przekłady
 Przekr. — Przekrój

SKRÓTY W TYTUŁACH CZASOPISM

Przemys. — Przemyski
Przeszł. — Przeszłość
Przew. — Przewodnik
Przod. — Przodownik
Przyj. — Przyjaciół, Przyjaciółka, Przyjaźń
Przyr. — Przyroda
Psychol. — Psychologia, Psychologiczny
PTPN — Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk
PTTK — Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
Publ. — Publikacja
Puł. — Puławski
PWSM — Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna

Racib. — Raciborski
Radom. — Radomski
Radz. — Radziecki
Rec. — Recenzyjny
Refor. — Reformacja
Region. — Regionalny
Rejon. — Rejonowy
Rel. — Religia
Repert. — Repertuarowy
Repub. — Republika
RN — Rada Narodowa
Rob. — Robota, Robotniczy, Robotnik
Rocz. — Rocznicza, Rocznik
Rodz. — Rodzina
Rodzaj. — Rodzajów
Rol. — Rolnictwo, Rolniczy, Rolnik, Rolny
Ros. — Rosyjski
Rozpr. — Rozprawy
Rozw. — Rozwój
Różań. — Różańcowy
RP — Rzeczpospolita Polska
Rybn. — Rybnicki
Rzem. — Rzemieślniczy, Rzemieślnik
Rzesz. — Rzeszowski, Rzeszów

Salez. — Salezjański
Samorz. — Samorząd, Samorządowy
Sand. — Sandomierski
Sanoc. — Sanocki
Sądec. — Sądecki
SD — Stronnictwo Demokratyczne
Sect. — Sectio
Sekc. — Sekcja
Semin. — Seminarium
Ser. — Seria
Serw. — Serwis
Ses. — Sesja
Skarb. — Skarbiec
Skrzyd. — Skrzydlaty, Skrzydła
Slav. — Slavia, Slavistyczny
Sł. — Słowo
Słow. — Słowiański

Ślup. — Ślupski
Śluž. — Ślužba, Ślužbowy
Słych. — Słychać
Soc. — Socjalny
Socjalis. — Socjalistyczny
Socjol. — Socjologia, Socjologiczny
Solid. — Solidarność
Sosnow. — Sosnowiec, Sosnowiecki
SPAM — Stowarzyszenie Polskich Artystów Muzyków
SPATiF — Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru i Filmu
Spec. — Specjalny
Społ. — Społeczeństwo, Społeczny
Spół. — Spółnota
Spółdz. — Spółdzielca, Spółdzielczość, Spółdzielnia
Spr. — Sprawa
Spraw. — Sprawozdanie, Sprawozdawczy
Staroż. — Starożytny
Stoł. — Stolica
Stoł. — Stołeczny
Stow. — Stowarzyszenie
Straż. — Strażnica
Stron. — Stronnictwo
Strzel. — Strzelectwo
Stud. — Studium
Studen. — Studencki
Suw. — Suwalski, Suwałki
Syg. — Sygnały
Symp. — Sympozjum
Synt. — Synteza
Szczec. — Szczeciński
Szk. — Szkoleniowy, Szkolnictwo, Szkolny, Szkoła
Szt. — Sztuka
Sztand. — Sztandar

Śl. — Śląsk, Śląski
Śpiew. — Śpiewaczy, Śpiewamy
Św. — Święty
Świąt. — Świąteczny
Świd. — Świdnicki
Świerszcz. — Świerszczyk
Świetl. — Świetlica, Świetlicowy
Świętokrzys. — Świętokrzyski

Tańcz. — Tańczymy
Tar. — Tarnowski
Tarnob. — Tarnobrzegi
Tarnog. — Tarnogórski
Tatr. — Tatrach
Teatr. — Teatralny, Teatrów
Telew. — Telewizja, Telewizyjny
Tem. — Tematyczny, Tematyka
Teol. — Teologiczny
Teor. — Teoretyczny, Teoria
Teraż. — Teraźniejszy

Thum. — *Tłumaczenie*
TN — *Towarzystwo Naukowe*
TNW — *Towarzystwo Naukowe Warszawskie*
Tomasz. — *Tomaszowski*
Tor. — *Torunensis, Toruń, Toruński*
Tow. — *Towarzystwo*
IPD — *Towarzystwo Przyjaciół Dzieci*
TPN — *Towarzystwo Przyjaciół Nauk*
TPPR — *Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej*
Tryb. — *Trybuna*
TRZZ — *Towarzystwo Rozwoju Ziemi Zachodnich*
TUR — *Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego*
Tur. — *Turecki*
Turyst. — *Turystyczny, Turystyka*
Tworz. — *Tworzący, Tworzywo*
Twór. — *Twórca, Twórczość*
Tydz. — *Tydzień*
Tyg. — *Tygodnik, Tygodniowy*

U*AM* — *Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*
Ucz. — *Uczniowski, Uczmy się*
UJ — *Uniwersytet Jagielloński*
UL — *Uniwersytet Łódzki*
UMCS — *Universitas Mariae Curie-Skłodowska, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej*
UMK — *Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu*
Uniw. — *Uniwersytecki, Uniwersytet*
Urz. — *Urząd, Urzędowy*
UW — *Uniwersytet Warszawski*
UWr. — *Uniwersytet Wrocławski*

V*ars.* — *Varsaviensis*

W*alcz.* — *Walczy, Walczymy*
Walb. — *Wałbrzych, Wałbrzyski*
Warm. — *Warmia, Warmiak, Warmiński*
Warsz. — *Warszawa, Warszawski*
Waż. — *Ważniejszy*
Wczesnośr. — *Wczesnośredniowieczny*
Wejh. — *Wejherowski*
Wiad. — *Wiadomości*
Wian. — *Wianuszek*
Wic. — *Wiciowy*
Widow. — *Widownia*
Wiecz. — *Wieczorny, Wieczorowy, Wieczór*
Wiej. — *Wiejski*
Wielkop. — *Wielkopolska, Wielkopolski*
Wieluń. — *Wieluński*
Wil. — *Wileński*
Włoc. — *Włocławski*
Woj. — *Wojewódzki, Województwo*
Wojs. — *Wojsko, Wojskowy*
Wol. — *Wolność, Wolny*
WP — *Wojsko Polskie*

Wratisl. — *Wratislaviensis*
WRN — *Wojewódzka Rada Narodowa*
Wroc. — *Wrocław, Wrocławski*
Wsch. — *Wschód*
WSNS — *Wyższa Szkoła Nauk Społecznych*
WSP — *Wyższa Szkoła Pedagogiczna*
Wspól. — *Wspólny*
Współcz. — *Współczesny*
Współpr. — *Współpraca, Współpracownik*
Wszechn. — *Wszechnica*
Wybrz. — *Wybrzeże*
Wychow. — *Wychowanie*
Wyd. — *Wydanie, Wydawnictwo, Wydawniczy*
Wydarz. — *Wydarzenie*
Wydz. — *Wydział*
Wygł. — *Wygłoszony*
Wys.-górs. — *Wysokogórski*
Wyzwol. — *Wyzwolenie*
Wyż. — *Wyższy*

Z*ach.* — *Zachodni, Zachód*
Zag. — *Zagadnienie*
Zagl. — *Zagłębie, Zagłębiowski*
Zagr. — *Zagranica, Zagraniczny*
Zap. — *Zapiski*
Zapow. — *Zapowiedzi*
Zar. — *Zaranie*
Zarz. — *Zarząd*
Zaw. — *Zawodowiec, Zawodowy*
Zbior. — *Zbiorowy*
ZBoWiD — *Związek Bojowników o Wolność i Demokrację*
Zbroj. — *Zbrojny*
Zesp. — *Zespół*
Zest. — *Zestawienie*
Zesz. — *Zeszyt*
ZHP — *Związek Harcerstwa Polskiego*
Ziel. Góra — *Zielona Góra*
ziel.-górs. — *Zielonogórski*
Ziem. — *Ziemia*
Zjed. — *Zjednoczenie, Zjednoczony*
Złot. — *Złotowy*
ZMP — *Związek Młodzieży Polskiej*
ZMS — *Związek Młodzieży Socjalistycznej*
ZNP — *Związek Nauczycielstwa Polskiego*
ZPAP — *Związek Polskich Artystów Plastyków*
Zrzesz. — *Zrzeszenie, Zrzeszony*
ZSP — *Zrzeszenie Studentów Polskich*
Zuch. — *Zuchowy*
Zw. — *Związek*
Związk. — *Związkowiec, Związkowy*
ZWM — *Związek Walki Młodych*

Ź*ródłozn.* — *Źródłoznawczy*

Ź*oł.* — *Żołnierski, Żołnierz*
Żyd. — *Żydowski, Żydów*

SKRÓTY INNE

adapt. — adaptacja
ag. — agencja
Ag. Aut. — Agencja Autorska
AK — Armia Krajowa
Akad. — Akademia
AL — Armia Ludowa
albań. — albański
amer. — amerykański
ang. — angielski
ank. — ankieta
anonim. — anonimowe
antydat. — antydatowany
arch. — archiwum
art. — artykuł
artyst. — artystyczny
ATK — Akademia Teologii Katolickiej
AU — Akademia Umiejętności
autoryz. — autoryzowany
azerbejdż. — azerbejdżański

b.d. — bez daty
BGW — Polska Oficyna Wydawnicza „BGW”
białorus. — białoruski
białost. — białostocki
bibl. — biblioteka
bibl.-czka — biblioteczka
bibliogr. — bibliograficzny
b.m. — bez miejsca wydania
b.m.r. — bez miejsca i roku wydania
biogr. — biograficzny
BN — *Biblioteka Narodowa* (seria wydawnicza)
BPP — *Biblioteka Pisarzy Polskich*
bułg. — bułgarski
BUP cz. 1 — Biogramy uczonych polskich. Cz. 1.
Z. 1-3. Oprac.: A. Śródka, R. Szczawiński. Wwa:
PWN 1983, 1984.
b.w. — bez wydawcy
Bydg. — Bydgoszcz

Centr. — centralny
chorw. — chorwacki
CIR — Centrum Informacyjno-Reklamowe „CIR”
CPARA — Centralna Poradnia Amatorskiego Ruchu
Artystycznego

CRZZ — Centralna Rada Związków Zawodowych
CSRS — Czechosłowacka Republika Socjalistyczna
cz. — część
czasop. — czasopismo
czes. — czeski
Czyt. — Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”

dat. — datowany
dod. — dodatek
Dolnośl. — Dolnośląski
dot. — dotyczy
Dram. — Dramatyczny (w nazwach teatrów)
Druk. — Drukarnia
duń. — duński
dyr. — dyrekcja

Egz. — egzemplarz
ekran. — ekranizacja
estoń. — estoński

FAW — Filmowa Agencja Wydawnicza
film. — filmowy
filol. — filologiczny
filoz. — filozoficzny
fiń. — fiński
fot. — fotografia
fotoof. — fotoofsetowy
fragm. — fragment
franc. — francuski

gimn. — gimnazjum
gł. — główny
graf. — graficzny
grec. — grecki
gruz. — gruziński

hebr. — hebrajski
hist. — historyczny
hiszp. — hiszpański
holend. — holenderski
hum. — humanistyczny

IBL — Instytut Badań Literackich
IFiS — Instytut Filozofii i Socjologii

IH – Instytut Historii
 i in. – i inni
 ilustr. – ilustrował
 im. – imienia
 inc. – incipit
 inf. – informacja
 Inf. KKMP – R. Marciniak, W. Wągiel: Informator bibliograficzny KKMP (1959-1974). Wwa KKMP przy ZG ZSMW 1974.
 insc. – inscenizacja, inscenizacyjny
 Inst. – Instytut
 IS – Instytut Sztuki
 Iskry – Państwowe Wydawnictwo „Iskry”
 IWZZ – Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych

Jagiell. – Jagielloński
 jap. – japoński
 jęz. – język

K – karta
 kaszub. – kaszubski
 Kat. – Katowice
 KAW – Krajowa Agencja Wydawnicza
 kaz. – kazaski
 KiW – Spółdzielnia Wydawnicza „Książka i Wiedza”
 KKMP – Korespondencyjny Klub Młodych Pisarzy
 klas. – klasyczny
 Kom. – Komitet
 konspir. – konspiracyjny
 KOR – Komitet Obrony Robotników
 koreań. – koreański
 KPP – Komunistyczna Partia Polski
 Kr. – Kraków
 krak. – krakowski
 krypt. – kryptonim
 ks. – księga
 Książ. – Książnica
 Księg. – Księgarnia
 kuj. – kujawski
 KUL – Katolicki Uniwersytet Lubelski
 kult. – kulturalny
 KW – Komitet Wojewódzki

L – lata
 lit. – literacki
 litew. – litewski
 LP – Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny. T. 1-2. Wwa: PWN 1984.
 LP* po 1939 – Literatura polska po 1939. Przewodnik encyklopedyczny. T. 1. Wwa: PEN* 1989.
 LSW – Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza
 LubelsW – Lubelska Spółdzielnia Wydawnicza
 Lubl. – Lublin
 lud. – ludowy
 Lw. – Lwów

Łac. – łaciński
 łotew. – łotewski
 łódz. – łódzki

M – miasto
 maced. – macedoński
 masz. – maszynopis
 MAW – Młodzieżowa Agencja Wydawnicza
 mazow. – mazowiecki
 mazur. – mazurski
 miej. – miejski
 mies. – miesięcznik
 Min. – Ministerstwo
 mołd. – mołdawski
 MON – Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej
 monogr. – monografia
 MRN – Miejska Rada Narodowa
 muz. – muzyka

Nacz. – naczelny
 nadb. – nadbitka
 Nakł. – Nakład
 nar. – narodowy
 nast. – następny
 Nauk. – Naukowy
 nawiąz. – nawiązanie
 neofilol. – neofilologiczny
 niem. – niemiecki
 Niezal. – Niezależny
 NK – Instytut Wydawniczy „Nasza Księgarnia”
 norw. – norweski
 NOWA* – Niezależna Oficyna Wydawnicza
 NOWA*, Warszawa
 nr – numer
 NRD – Niemiecka Republika Demokratyczna
 NSLD – Nowy słownik literatury dla dzieci i młodzieży. Wyd. 2. Wwa: Wiedza Powsz. 1984.
 nt. – na temat
 NZS – Niezależne Zrzeszenie Studentów

Objasn. – objaśnienia
 odb. – odbitka
 oddz. – oddział
 ofic. – oficyna
 ogł. – ogłoszony
 ok. – około
 okł. – okładka
 OL* – Oficyna Literacka*, Kraków
 OLP – Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku.
 omów. – omówienie
 OMTUR – Organizacja Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego
 opol. – opolski
 oprac. – opracował
 orm. – ormiański
 osob. – osobne

SKRÓTY INNE

Ossol. — Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo.
oświat. — oświatowy

PAL — Polska Akademia Literatury

Pallot. — „Pallotinum”. Wydawnictwo Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego

pam. — pamiątkowa

PAN — Polska Akademia Nauk

państw. — państwowy

PAP — Polska Agencja Prasowa

PAU — Polska Akademia Umiejętności

Pax — Instytut Wydawniczy „Pax”

PBL — *Polska Bibliografia Literacka*

PCK — Polski Czerwony Krzyż

Pelikan — Dom Wydawniczy Pelikan

pedag. — pedagogiczny

pierwodr. — pierwodruk

PIW — Państwowy Instytut Wydawniczy

podp. — podpisany

podtyt. — podtytuł

Pojezierze — Wydawnictwo „Pojezierze”

Pokolenie* — Oficyna Wydawnicza Pokolenie*,
Warszawa

pol. — polski

polem. — polemika

polit. — polityczny

pomor. — pomorski

popraw. — poprawione

popul. — popularny

por. — porównaj

portug. — portugalski

posł. — posłowie

poszerz. — poszerzone

pow. — powiat

powiel. — powielone

powst. — powstał

powsz. — powszechny

poz. — pozycja

Pozn. — Poznań

PP — Pisarze polscy. Przewodnik bibliograficzny.

Masz. w IBL PAN.

PPR — Polska Partia Robotnicza

PPS — Polska Partia Socjalistyczna

praprem. — prapremiera

Prez. — Prezydium

PRL — Polska Rzeczpospolita Ludowa

PRON — Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego

przedm. — przedmowa

przedr. — przedruk

Przedświt* — Wydawnictwo Przedświt*, Warszawa

przejrz. — przejrzane

przekł. — przekład

przeł. — przełożył

przygot. — przygotował

przyj. — przyjaciel

przyyp. — przypisy

PSB — Polski słownik biograficzny. T. 1-23 z.

139. Kr.; PAU od. t. 8 Wr.: Ossol. 1935-1992.

pseud. — pseudonim

PSL — Polskie Stronnictwo Ludowe

pt. — pod tytułem

PTTK — Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze

PUNO — Polski Uniwersytet na Obczyźnie

PWKS — Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych

PWM — Polskie Wydawnictwo Muzyczne

PWN — Państwowe Wydawnictwo Naukowe

PWRiL — Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i
Leśne

PWSF — Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa

PWST — Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna

PWSZ — Państwowe Wydawnictwa Szkolnictwa
Zawodowego

PZPR — Polska Zjednoczona Partia Robotnicza

PZWS — Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych

f. — rok

R. — Rocznik

rec. — recenzja

red. — redagował

reż. — reżyser, reżyserował

RFN — Republika Federalna Niemiec

rkps — rękopis

RL — Rocznik Literacki

ros. — rosyjski

rozm. — rozmawiał

rozpr. — rozprawa

rozszerz. — rozszerzony

RP — Rzeczpospolita Polska

RSW Prasa — Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza
„Prasa”

Ruch — Biuro Wydawniczo-Propagandowe „Ruch”

rum. — rumuński

rys. — rysunki

S. — strona

SAP — Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających. Wr.: Ossol. 1971.

SBDPRR — Słownik biograficzny działaczy polskiego ruchu robotniczego. T. 1-2. Wwa: KiW 1978, 1987.

SBTP — Słownik biograficzny teatru polskiego 1765-1965. Wwa: PWN 1973.

scen. — sceniczna

scenogr. — scenografia

SD — Stronnictwo Demokratyczne

SDP — Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich

SD PRL — Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskiej
Rzeczypospolitej Ludowej

ser. — seria

serb. — serbski
 serb.-chorw. — serbsko-chorwacki
 SGPiS — Szkoła Główna Planowania i Statystyki
 SiT — Sport i Turystyka
 Skł. gł. — Skład główny
 Sławist. — Sławistyczny
 słowac. — słowacki
 słoweń. — słoweński
 SPATiF — Stowarzyszenie Polskich Artystów Teatru i Filmu

spec. — specjalny
 SPKP — Słownik pracowników książki polskiej.
 Wwa, Łódź: PWN 1972.
 społ. — społeczny
 Spółdz. — Spółdzielnia
 SPP — Stowarzyszenie Pisarzy Polskich
 Spraw. — Sprawozdanie
 sprost. — sprostowanie
 SRR — Socjalistyczna Republika Radziecka
 Stow. — Stowarzyszenie
 streszcz. — streszczenie
 SWPP 1, 2 — Słownik współczesnych pisarzy polskich. T. 1-4. Wwa: PWN 1963-1966. Seria 2. T. 1-3. Wwa: PWN 1977-1980.
 Szczec. — Szczecin, Szczeciński
 szp. — szpalta
 SZSP — Socjalistyczny Związek Studentów Polskich
 szwedz. — szwedzki

Śląsk — Wydawnictwo „Śląsk”
 ŚlSB — Śląski słownik biograficzny. T. 1-3. Kat.:
 Śląski Inst. Nauk. 1977-1981.
 świat. — światowy

t. — tom
 T. — Teatr (w nazwach teatrów)
 teatr. — teatralny
 tłum. — tłumaczył
 Tor. — Toruń
 Tow. — Towarzystwo
 TPD — Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
 TPPR — Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
 TRZZ — Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich
 turec. — turecki
 tv — telewizyjny
 TV — Telewizja Polska
 TWP — Towarzystwo Wiedzy Powszechnej
 typograf. — typograficzny

UAM — Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
 UJ — Uniwersytet Jagielloński
 UJK — Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie
 ukr. — ukraiński
 UMCS — Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

UMK — Uniwersytet Mikołaja Kopernika
 Uniw. — Uniwersytet
 UPOzn. — Uniwersytet Poznański (później Uniwersytet im. Adama Mickiewicza)
 USA — United States of America
 USB — Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie
 UŚl. — Uniwersytet Śląski
 UW — Uniwersytet Warszawski
 UWr. — Uniwersytet Wrocławski
 uzbec. — uzbecki
 uzup. — uzupełnienie

Veritas — Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas”
 vol. — volumin

WAG — Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne RSW „Prasa”
 WAiF — Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe
 warsz. — warszawski
 węgier. — węgierski
 Wiedza Powsz. — Państwowe Wydawnictwo Populnonaukowe „Wiedza Powszechna”
 wielkopol. — wielkopolski
 wietn. — wietnamski
 Wil. — Wilno
 wkł. — wkładka
 WL — Wydawnictwo Literackie
 WŁubel. — Wydawnictwo Lubelskie
 WŁ — Wydawnictwo Łódzkie
 właśc. — właściwie
 włos. — włoski
 WM — Wydawnictwo Morskie
 WNT — Wydawnictwa Naukowo-Techniczne
 WNOPiM* — Warszawska Niezależna Oficyna Poetów i Malarzy*
 woj. — województwo, wojewódzki
 wojsk. — wojskowy
 WP — Wydawnictwo Poznańskie
 Wr. — Wrocław
 WRN — Wojewódzka Rada Narodowa
 WRZZ — Wojewódzka Rada Związków Zawodowych
 WSB — Wielkopolski słownik biograficzny. Wwa, Pozn.: PWN 1981.
 WSiP — Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
 WSP — Wyższa Szkoła Pedagogiczna
 współaut. — współautor
 współcz. — współczesny
 współwyd. — współwydane
 Wwa — Warszawa
 wyd. — wydanie, wydał
 wydawn. — wydawnictwo
 Wydawn. RTV — Wydawnictwa Radia i Telewizji
 Wyzd. — Wydział
 wygł. — wygłoszone
 wyst. — wystawienie

SKRÓTY INNE

YMCA – Young Men's Christian Association

Z. – zeszyt

Zach. – Zachodni

ZAiKS – Stowarzyszenie Autorów „Zaiks”

ZAKR – Związek Polskich Autorów i Kompozytorów Utworów Rozrywkowych „ZAKR”

ZASP – Związek Artystów Scen Polskich

zbior. – zbiorowy

ZBoWiD – Związek Bojowników o Wolność i Demokrację

ZG – Zarząd Główny

ZHP – Związek Harcerstwa Polskiego

ZLP – Związek Literatów Polskich

zmien. – zmieniony

ZMP – Związek Młodzieży Polskiej

ZMS – Związek Młodzieży Socjalistycznej

ZMW – Związek Młodzieży Wiejskiej

Znak – Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak”
zniszcz. – zniszczony

ZNP – Związek Nauczycielstwa Polskiego

zob. – zobacz

Zrzesz. – Zrzeszenie

ZSL – Zjednoczone Stronnictwo Ludowe

ZSMP – Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej

ZSMW – Związek Socjalistycznej Młodzieży Wiejskiej

ZSP – Związek Studentów Polskich

ZSRR – Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich

ZWM – Związek Walki Młodych

ZZLP – Związek Zawodowy Literatów Polskich

Żyd. – żydowski

OPRACOWANIA OGÓLNE HISTORII LITERATURY WSPÓŁCZESNEJ

(nie podawane w poszczególnych hasłach osobowych – wybór)

1. K. Czachowski: *Obraz współczesnej literatury polskiej 1884-1933*. T. 3. Ekspresjonizm i neorealizm. Wwa: PWKS 1936, VII, 782 s. Reprint Wwa: WAI F 1986.
2. I. Fik: *Dwadzieścia lat literatury polskiej (1918-1938). Część druga „Rodowodu społecznego literatury polskiej”*. Kr.: Czyt. 1939, 172 s. Wyd. nast. z posł. H. Markiewicza. Kr.: Placówka 1949.
3. *Literatura polska na obczyźnie 1940-1960*. Praca zbiorowa wyd. staraniem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Pod. red. T. Terleckiego. T. 1-2. Londyn: B. Świdorski 1964, 606 + 797 s.
4. Cz. Miłosz: *The history of Polish literature*. New York: Macmillan 1969, 570 s. Wyd. 2 Berkeley, Los Angeles: University of California Press 1983. Przekł. pol.: *Historia literatury polskiej do roku 1939*. Przeł. M. Tarnowska. Kr.: Znak 1939, 526 s.
5. J. Krzyżanowski: *Dzieje literatury polskiej. Od początków do czasów najnowszych*. Bibliogr., indeks: Z. Świdwińska-Krzyżanowska. Wwa: PWN 1969, 680 s. Wyd. 2 także 1972.
6. J. Kleiner, W. Maciąg: *Zarys dziejów literatury polskiej*. Cz. 1-2 (od początków do 1918 r.) napisał J. Kleiner. Cz. 3 (1918-1966) napisał W. Maciąg. Wr.: Ossol. 1972, 590 s. Wyd. 2 popraw. także 1974.
7. *Literatura polska. 1918-1975*. Red. nauk.: A. Brodzka, H. Zaworska (t. 1,3), S. Żółkiewski. Wwa: Wiedza Powsz. Z prac IBL PAN.
T. 1. 1918-1932. 1975, 791 s. Wyd. 2 także 1991.
T. 2. 1933-1944. 1993, 1091 s.
T. 3. J. Stradecki: *Dokumentacja bibliograficzna 1918-1944 [dot. tomów 1-2]*. 1975, 192 s. Wyd. 2 także 1991.
8. M. Danilewicz Zielińska: *Szkice o literaturze emigracyjnej*. Paryż: Inst. Lit. 1978, 414 s. Wyd. nast. Wr.: Ossol. 1992, 460 s.
9. J. Kwiatkowski: *Literatura Dwudziestolecia*. Noty biogr. i bibliogr. oprac. J. Wojnowski. [Posł.: J. Ziomek] J. Z. Wwa: PWN 1990, 477 s.
10. P. Kuncewicz: *Agonia i nadzieja*. Wwa: Officina, od t. 2 BGW.
T. 1. *Literatura polska od 1918 [do 1939]*. 1991, 343 s.
T. 2. *Literatura polska od 1939 [do 1956]*. 1993, 465 s.
T. 3. *Poezja polska od 1956*. 1993, 592 s.
11. R. Matuszewski: *Literatura polska 1939-1991*. Wwa: WSiP 1992, 504 s.

SŁOWNIKI BIOBIBLIOGRAFICZNE PISARZY WSPÓŁCZESNYCH

(nie podawane w poszczególnych hasłach osobowych – wybór)

1. L. Bartelski: Polscy pisarze współcześni. Informator 1944-1974. Wyd. nowe, poszerz. Wwa: WAIIF 1977, 428 s.
2. Mały słownik pisarzy polskich. Cz. 2 [okres dwudziestolecia międzywojennego]. Red. nauk.: W. Maciąg. Wwa: Wiedza Powsz. 1981, 435 s.
- *
3. E. Rosner: Literaci regionu beskidzkiego. Słownik biobibliograficzny. Cz. 2. Kat., Bielsko-Biała, Częstochowa 1982, 30 s. *Kwart. Metod.* 1982 nr 1/2 wkł.
4. Pisarze województwa białostockiego. Białystok 1980, 23 + 20 s. Woj. Bibl. Publiczna w Białymstoku. Dział Inf.-Bibliogr.
5. M. Kowalewska: Pisarze ziemi bydgoskiej. Informator. Gdynia: WM 1968, 148 s. Z inicjatywy Bydgoskiego Oddziału ZLP.
6. M. Kowalewska: Gdańsk literacki. Informator o gdańskim środowisku literackim. Gdynia: WM 1964, 176 s.
7. M. Misiorny: Pisarze gdańscy. Informator. Gdańsk: WM 1969, 95 s.
8. E. Zych: Pisarze i publicyści ziemi jeleniogórskiej. 1945-1970. Materiały biobibliograficzne. Powst. 1980. Masz. 136 s.
Masz. w Pracowni Dokumentacji Literatury Współczesnej IBL PAN w Wwie.
9. M. Fazan, W. Nawrocki: Katowickie środowisko literackie w latach 1945-1967. Kat. 1969, 304 s. Śląski Inst. Nauk. w Kat.
10. S. Wilczek: Środowisko literackie Katowic. Kat.: Oddz. ZLP 1978, 50 s.
11. Współcześni pisarze Kielecczyny. Informator. Red.: L. Holtzer, D. Tomczyk, M. Kościńska. Radom 1973, 79 s. Wyd. Oświaty, Wychowania i Kultury Prez. MRN; Miej. Bibl. Publiczna w Radomiu.
12. S. Nyczaj, S. Rogala: Pisarze Kielecczyny. Informator. Kielce: Ośrodek Kult.-Lit. 1981, 123 s.
13. Pisarze ziemi krakowskiej. Informator. Oprac.: E. Szary, T. Sczerbińska, J. Wojciechowski, B. Zalewska. Kr.: WL 1976, 254 s.
14. Pisarze pod Wawelem. Członkowie Krakowskiego Oddziału Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Informator biobibliograficzny. Autorstwo hasel i red.: Zespół Miej. Bibl. Publicznej w Kr. Kr.: Universitas 1992, 222 s. SPP Oddz. w Kr.
15. Z. Mrozek: Mały słownik pisarzy Kujaw i Pomorza. 1920-1991. Bydgoszcz: Bibl. Metafory 1992, 151 s.
16. M. Bechczyc-Rudnicka: Słownik bibliograficzny pisarzy należących do Lubelskiego Oddziału Związku Literatów Polskich w r. 1964. *Kamena* 1964 nr 17/18, 19; odb. Lubl. 1964.
17. J. Smolarz: Pisarze lubelscy. Słownik biobibliograficzny pisarzy należących do Lubelskiego Oddziału Związku Literatów Polskich. Lubl.: Woj. Bibl. Publiczna 1980, 70 s. Woj. Bibl. Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lubl.
18. A.K. Waśkiewicz: Lubuskie środowisko literackie. Informator. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 197, 106 s.
19. A. Siatecki: Pisarze lubuscy. Zielona Góra: Lubuskie Tow. Kultury 1981, 101 s.
20. T. Błażejowski: Łódzkie środowisko literackie. Łódź: KAW na zlecenie Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu m. Łodzi 1982, 131 s.
21. T. Błażejowski: Współczesna Łódź literacka. Słownik autorów. Łódź: KAW 1989, 135 s. Bibl. Łódź.
22. Współcześni pisarze województwa olsztyńskiego. Red. nauk.: E. Martuszewski. Bibliogr.: S. Siemiaszko, T. Wajsbrot. Olsztyn: Pojezierze 1972, 186 s. Ośrodek Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.

23. Olsztyńskie biografie literackie 1945-1988. Praca zbiorowa pod red. J. Chłosty. Olsztyn 1991, 155 s. Tow. Nauk. im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.

24. L. Pośpiechowa: Pisarze Opolszczyzny. Opole: Inst. Śląski; Wyd. Kultury Urzędu Woj. 1975, 12 s.

25. H. Jamry: Środowisko literackie Opolszczyzny. Informator biobibliograficzny 1945-1980. Cz. 1-2. Opole 1986, 145 + 151-229 s.

H. Jamry: Suplement 1981-1985. Opole 1988, 132 s. Woj. Bibl. Publiczna im. E. Smołki w Opolu. Dział Inf.-Bibliogr.

26. J. Bożykowski: Pisarze Pomorza Gdańskiego. Informator biobibliograficzny. Gdańsk 1975, 116 s. Woj. Bibl. Publiczna Stow. Bibliotekarzy Pol., Zarząd Okręgu.

27. J. Chilla, T. Radziszewska, A. Woźniak: Drobek twórczy pisarzy Wybrzeża Gdańskiego 1945-1980. Gdańsk: Woj. Bibl. Publiczna w Gdańsku 1981, 238 s.

28. F. Fornalczyk, T. Matejko: Pisarze Pomorza Środkowego. Wyd. 2 uzup. Koszalin: Koszalińskie Tow. Społ.-Kult. 1988, 233 s.

29. Pisarze Pomorza Zachodniego. Informator. Noty biobibliograficzne: M. Kowalewska. Gdynia: WM 1967, 237 s. Wyd. z inicjatywy Oddziału Szczec. ZLP i dotacji Szczec. Tow. Kultury.

30. Poznań literacki. Książki i ludzie. Praca zbiorowa pod red. J. Mańkowskiego. Oprac. F. Fornalczyk, Sz. Gąsiorowski, J. Mańkowski, J. Ratajczak. Poznań: Pałac Kultury 1964, 152 s.

31. S. Sterna-Wachowiak: Informator o poznańskim środowisku pisarzy zrzeszonych w Stowarzyszeniu Pisarzy Polskich. Poznań: Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Woj. w Pozn. 1990, 119 s.

32. Z. Fałynowicz: Środowisko literackie 1975-1990 w województwie suwalskim. Bibliografia. Suwałki: Suwalskie Tow. Kultury 1991, 79 s.

33. H. Lizińczyk: Szczecin literacki. Ludzie i książki w latach 1946-1974. Szczecin 1975, 144 s. Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. S. Staszica.

34. Pisarze Dolnego Śląska. Informator. Wyd. 5 poszerz. i uzup. przez M. Kunc. Przygot. do druku M. Łukasiewicz. Wr. 1977, 36 s. ZLP Oddz. we Wr.; Woj. i Miej. Bibl. Publiczna im. T. Mikulskiego we Wr.

35. Pisarze regionu Świętokrzyskiego. Pod red. J. Paclawskiego. T. 1. Kielce 1983, 326 s. Kieleckie Tow. Nauk.; WSP im. J. Kochanowskiego w Kielcach.

36. N. Chadzinikolau, H. Mańkowski: Pisarze Wielkopolski. Informator. Poznań: WP 1971, 221 s.

37. J. Banaszak, U. Bzdawka: Autorzy wielkopolscy. Informator. Poznań: Woj. Bibl. Publiczna 1991, 114 s.

*

38. B. Klimaszewski, E.R. Nowakowska, W. Wyskiel: Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980. Praca zbiorowa pod red. B. Klimaszewskiego. Wwa: Interpress 1992, 498 s. Inst. Badań Polonijnych UJ.

A

ABRAMOW Jarosław ur. 1933

Pełna forma nazwiska: Abramow-Newerly.

Krypt.: J.A.; J.N.

Dramatopisarz, satyryk.

Urodzony 17 maja 1933 w Warszawie; syn Igora Abramowa-Newerlego, pisarza, i Barbary z Jarekich, aktorki. Do szkół uczęszczał w Warszawie. Po uzyskaniu w 1951 świadectwa dojrzałości w Liceum Ogólnokształcącym TPD im. B. Limanowskiego studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim, w 1955 uzyskał magisterium. W 1954 był współzałożycielem Studenckiego Teatru Satyryków (STS; działał do 1969), w którym w tymże roku debiutował jako aktor oraz autor tekstów i muzyki (część tekstów została opublikowana w tomie zbiorowym „Myślenie ma kolosalną przyszłość”, Warszawa 1957). Pierwszy utwór satyryczny pt. „Krótka decyzja” ogłosił w 1955 w tygodniku *Szpilki* (nr 5). W 1956 był współzałożycielem, a następnie redaktorem naczelnym studenckiego tygodnika społeczno-kulturalnego *Od nowa*. W 1957 wchodził w skład kolegium redakcyjnego pisma *Walka Młodych* oraz w skład Redakcji Młodzieżowej Polskiego Radia. W 1958-59 przebywał w Paryżu, jako dziennikarz i reporter *Tygodnika Polskiego*. W tym czasie odbył tzw. wolny staż w Théâtre National Populaire. W 1960 był kierownikiem Redakcji Słuchowiskowej Radiowego Teatru Młodych (do 1966). W 1962 został członkiem ZLP, w 1965 członkiem Polskiego PEN Clubu. Obok twórczości literackiej zajmował się komponowaniem utworów muzycznych, m.in. napisał muzykę do „Oskarżonych” Agnieszki Osieckiej i Andrzeja Jareckiego, oraz wspólnie z Adamem Sławińskim do „Marysi i Napoleona” A. Jareckiego; komponował też liczne piosenki do cudzych i własnych tekstów. Otrzymał w 1965 nagrodę im. S. Piętaka, a w 1967 nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie (za sztuki „Anioł na dworcu” i „Derby w pałacu”), a także kilka nagród Polskiego Radia za słuchowiska radiowe. W 1970-72 był kierownikiem literackim Teatru Ludowego w Warszawie. W 1973 został sekretarzem Zarządu Klubu Dramatopisarzy Polskich przy ZLP, w 1974 członkiem zarządu Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI), w 1978 wiceprezesem Zarządu Oddziału Warszawskiego ZLP (do 1980; należał do Związku do rozwiązania w 1983). Od 1985 przebywał w Toronto w związku z zagranicznym stypendium naukowym żony. Współpracował z dziennikiem polonijnym *Związkowiec*. W 1989 powrócił

do Warszawy. Jest członkiem SPP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Esmeralda, czyli baśni romantyczno-kryminalna. [Musical]. Praprem. Wwa, Studencki T. Satyryków 1958.

2. Śluby powszednie, TV 1960.

Widowisko telewizyjne wg D. Rokszandicza: Ostrożnie z małżeństwem.

3. Śmierć po latach; Wielki kochanek; Licytacja. [Jednoaktówki]. Praprem. pt. Remanent (Tryptyk sceniczny). Wwa, T. Ateneum 1962. Druk jednoaktówki Licytacja: *Dialog* 1961 nr 12 s. 71-77. Przedr. zob. poz.7; por. poz.22.

Przekł. Śmierć po latach: węgier. Wyst. Budapeszt 1978 [inf. autoral]. — Wielki kochanek: czes. [Przeł.] J. Langer. Wyst. Praga 1962, — Licytacja: niem. Die Versteigerung. [Przeł.] H. Kunstmann. *Begabung mit Polen*, Düsseldorf 1963; [Przeł.] J. Boll. W: *Modernes polnisches Theater*. T.2. Neuwied 1967. Wyst. Berlin Zach. 1967.

Jednoaktówki: Śmierć po latach i Licytacja opracowane zostały przez autora w wersji słuchowiskowej i nadane przez Polskie Radio. Słuchowisko Licytacja zaprezentowane było na międzynarodowym konkursie Prix Italia w 1963 i nadane przez radiofonie angielską, czeską, duńską, fińską, norweską, serbsko-chorwacką, szwedzką i węgierską [inf. autoral].

4. Duże jasne. Komedja w 4 obrazach. [Współaut.:] A. Jarecki. *Dialog* 1962 nr 6 s. 36-66. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1962. Wyd. osob.: Duże jasne. Komedja w 3 obrazach. Uwagi reż.: Z. Listkiewicz. Wwa: Wydawn. Związkowe CRZZ 1965, 137 s.

5. Zasada. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1962. Por. Słuchowiska radiowe.

6. Anioł na dworcu. Sztuka współczesna w 2 częściach. *Dialog* 1964 nr 9 s. 5-29. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1965. Wyd. osob.: Anioł na dworcu. [Przedm.:] H. Kajzar: Cwaniak na dworcu. Wwa: LSW 1967, 91 s. TV 1985. Przedr. zob. poz. 7, 17.

Nagroda literacka im. S. Piętaka w 1965. — Pierwszy akt opracowany w wersji słuchowiskowej nadany został przez Polskie Radio.

Przekł. serb.-chorw.: [Przeł.] P. Vujičić. Titograd, Novi Sad 1966, — słowac.: Anjel na stanici. [Przeł.] J. Mrázik. Bratislava 1965, — nadto, wg inf. autora, nadane przez radiofonie czeską, niemiecką i szwedzką.

7. Licytacja. Wybór sztuk jednoaktowych i drobnych teatralnych. Uwagi inc.: I. Cywińska-Adamska. Wwa: CPARA 1964, 176 s., powiel. Przedr. część. zob. poz. 19.

Zawartość: Cz. I: Licytacja [poz.3.]; Na szosie; Oferma; Co za

wypadek [por. Słuchowiska radiowe]; Drwale; Wędkarze; Lekcja [por. Słuchowiska radiowe]; Podanie; Rozmowa z synem; Rodak; Szkolny kolega [por. Słuchowiska radiowe]; Odwiedziny czyli ruda czupryna; Nienawiść [por. Słuchowiska radiowe]; Na łące; Monolog urzędnika Stanu Cywilnego. — Cz. II. Anioł na dworcu [poz. 6].

8. Derby w pałacu. (Sztuka współczesna w 3 aktach). *Dialog* 1966 nr 4 s. 5-37. Praprem. Wwa, T. Pol. 1966. Przedr. zob. poz. 17.

Przekł.: czes.: Zámecké dostihy. [Przel.] H. Stachová. Praha 1967, — węgier.: Wyst. Pecz 1978 [inf. autora].

9. Zupełnie jak w piosence. Kompozycje esdradowe. [Współaut.:] A. Jarecki, A. Osiecka. [Wybór i] oprac.: T. Łepkowska. Wwa: CPARA 1966, 141 s.

10. Ucieczka z wielkich bulwarów. [Sztuka w 3 aktach]. *Dialog* 1969 nr 3 s. 5-44. Przedr. zob. poz. 17.

11. Żaglowce, białe żaglowce. [Utwór dramatyczny]. TV 1970. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1971 nr 2 s. 5-26. Por. poz. 22.

12. Wyciąg do nieba. Sztuka w 2 częściach. *Dialog* 1971 nr 7 s. 5-32. Praprem. Rzeszów, T. im. W. Siemaszkowej 1972. Przedr. zob. poz. 17.

13. Klik-Klak. Sztuka w 2 częściach. *Dialog* 1972 nr 6 s. 34-60. Praprem. Kr., Stary T. 1972. TV 1980. Przedr. zob. poz. 17.

Przekł.: czes.: [Przel.] I. Lexowa. Wyst. Praha, T. Buriana 1980, — niem.: jako słuchowisko nadane przez liczne radiofonie, także adapt. TV (Monachium) 1984 [inf. autora].

14. Wrotek. [Utwór dramatyczny; współaut.:] M. Nowakowski. *Dialog* 1973 nr 1 s. 5-14.

15. Darz bór. Sztuka w 2 częściach. *Dialog* 1974 nr 10 s. 5-33. Praprem. Pozn., T. Pol. 1974.

16. Bajadera. TV 1975. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1977 nr 1 s. 28-39.

17. Dramaty. Wwa: PIW 1975, 542 s.

Zawartość: Anioł na dworcu [poz. 6]; Derby w pałacu [poz. 8]; Ucieczka z Wielkich Bulwarów [poz. 10]; Wyciąg do nieba [poz. 12]; Klik-Klak [poz. 13].

18. Ja, ty, oni. (Słuchowisko). *Dialog* 1975 nr 11 s. 15-27. Praprem. Lubl., Studencki T. Satyryczny „Cytryna” 1976. Przedr. zob. poz. 22.

19. Co pan zgłasza? Utwory dramatyczne. [Wstęp] ... Wwa: Czyt. 1977, 193 s.

Zawartość: Agitatorzy; Konferansjer; A coś człowiek, Antosio-wo?; Wykład fryzjera; Wędkarze [poz. 7]; Rzeźbiarz; Wróżka; Piosenka doliniarza; Ułani, ułani; Myśmy; Drwale [poz. 7]; Monolog urzędnika Stanu Cywilnego [poz. 7]; Rodak [poz. 7]; Sprawa rozwodowa; Gajowi; Firma Maciej Sykson i Syn; Samo pole [por. Słuchowiska radiowe]; Miądem szczęście; Tatiana; Nienawiść [poz. 7]; por. Słuchowiska radiowe; Rozstanie; Lekcja [poz. 7]; Chwila wspomnień [por. Słuchowiska radiowe]; Heros na stadionie; Czar inwestycji; Rozmowa z synem [poz. 7]; Naga rzeczywistość; Przdownicy; Kolega szkolny [poz. 7]; Życie jest piękne; Orły z filtrem [por. Słuchowiska radiowe]; Ruda czupryna [poz. 7]; Co pan zgłasza?; Spacer w łózku; Arcyksiążę; Podanie [poz. 7]; Projekt prezesed; Ech panienci,

panienki; Na śmietniku; Zjazd koleżeński; Mogło być gorzej; Wstydzicie się trzeciego świata?; Królik doświadczalny Kronika sądowa. — Teksty z programów STS-u, Radiowego Teatryku Miniatur „Zwierciadło” oraz pisane dla zawodowych kabaretów literackich.

20. Skok przez siebie. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1977 nr 12 s. 5-36. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1979, 114 s.

21. Dno nieba. [Musical]. Praprem. Pozn., T. Pol. 1978.

22. Pięć minut sławy. [Słuchowiska radiowe]. Post.: A. Ziembicki. Wwa: Wydawn. RTV 1978, 319 s.

Zawartość: Licytacja [Radio 1963; por. poz. 3, 7]; Śmierć po latach [Radio 1963; por. poz. 3]; Na szosie [Radio 1963]; Żelazna pani [Radio 1977]; Bajadera [Radio 1972; por. poz. 16, 23]; Czy można się dosiąść [Radio 1976]; Dzwonią do drzwi — otwór [Radio 1971]; Pięć minut sławy [Radio 1969]; Na samym końcu plaży [Radio 1972]; Ala ma kota [Radio 1977]; Poznam panią w wieku lat... [Radio 1978]; Dnia oko pięknego [Radio 1974]; Ja, ty, oni [Radio 1975; por. poz. 18]; Żaglowce, białe żaglowce [Radio 1972; por. poz. 11]; Ślepy bokser [Radio 1976; por. poz. 26].

23. Bajadera. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. RTV 1979, 126 s. Por. poz. 16, 22.

24. Kto mi śpiewał serenadę. [Musical]. Praprem., Wwa, T. na Targówku 1980.

25. Swojacy. [Utwór dramatyczny; współaut.:] M. Nowakowski. *Dialog* 1981 nr 10 s. 5-13.

Nagroda w konkursie na współczesną sztukę telewizyjną w 1981.

26. Ślepy bokser. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] M. Nowicki. Ekran. 1981. Por. poz. 22.

27. Maestro. Sztuka w 3 aktach. *Dialog* 1983 nr 1 s. 5-43. Praprem. Tor., T. im. W. Horzycy 1983. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1984, 130 s.

28. Miłość z listy przebojów. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] M. Nowicki. Ekran. 1984.

29. Słowik Warszawy. [Słuchowisko]. Radio 1984. Wyd. Wwa: Wydawn. RTV 1984, 36 s.

Nagroda w konkursie zamkniętym Polskiego Radia.

Przekł.: franc., niem., ros. wyd. Wwa: Wydawn. RTV 1984.

30. Pan Zdżich w Kanadzie. [Powieść]. *Związkowiec*, Toronto 1986-88. Wyd. osob. Wwa: Polonia 1991, 282 s.

31. Alianci. [Powieść]. Białystok: Verus 1990, 287 s.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 22 oraz m.in.: Jada goście jadą. Radio 1960. — Wybrałem wolność. [Współaut.:] A. Wróblewski. Radio 1961. — Zasada. [Wyróżnienie na konkursie Polskiego Radia]. Radio 1961 [por. poz. 5]. — Lekcja. Radio 1962 [por. poz. 7]. — Szkolny kolega. Radio 1963 [por. poz. 7]. — Co za wypadek. Radio 1965 [por. poz. 7]. — Wysooko nad ziemią. Radio 1965. — Cztery miniatyry. Radio 1967. — Orły z filtrem. Radio 1967. Druk *Te-*

atr Pol. Radia 1968 nr 1 s. 21-30 [por. poz. 19]. — Nie zapalaj światła. Radio 1968. — Chwila wspomnień. Radio 1969. Druk *Teatr Pol. Radia* 1968 nr 1 s. 25-27 [por. poz. 19]. — Nienawiść. Radio 1968 [por. poz. 7, 19]. — Order. Radio 1970. Druk *Teatr Lud.* 1969 nr 6 s. 15-16, okł. — Podziękowanie. Radio 1969. — R-H minus. Radio 1970. — Samo pole. Radio 1970 [por. poz. 19]. — Spotkamy się na kolacji. Radio 1970. Druk *Teatr Pol. Radia* 1970 nr 2 s. 5-22. — Dziękuję nie pałę. Radio 1973. Druk *Scena* 1973 nr 12 s. 39-44 [jako tekst dramatyczny]. — To wszystko, wysoki sędzio. Radio 1975. — Nóż na gardle. Radio 1978. — Przepraszam, że tak mało, Michałku. Radio 1978. Druk *Scena* 1979 nr 3 s. 44-47 [jako tekst dramatyczny]. — Nie chce mi się. Radio 1979. Druk *Teatr Pol. Radia* 1980 nr 1 s. 5-20. — Śmierć dorożkarza. Radio 1979. — Szanteklery od Frambolego. Radio 1980. Druk *Scena* 1983 nr 1 s. 44-47 [jako tekst dramatyczny]. — Fik-mik. Radio 1981. — Czy można się dosiąść. Radio 1983.

Skecze, piosenki oraz teksty satyryczne w następujących programach warszawskiego Studenckiego T. Satyryków (STS): Prostaczkowie. 1954. — Konfrontacja. 1955. — Myślenie ma kolosalną przyszłość. 1955. — Czarna przegrzywa, czerwona wygrywa. 1956. — Agitka. 1956. — Siódmy kolor czerwieni. 1957. — Trzeba mieć ciało. 1959. — Część artystyczna. 1960. — Wesoła dwururka. 1961. — 30 milionów. 1962. — Wszystko co nasze. 1963. — Mnie nie jest wszystko jedno. 1964. — Orły z filtrem. 1965. — Marsz do kąta. 1967. — Raz się żyje. 1969.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1963, 1969, 1976. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — LP (S. Gąssowski).

E. Wysiąska: Abramow czyli o komedii społecznej. *Dialog* 1966 nr 9. — Abramow na scenach kraju. *Zesz. Teatr.* 1972/73 nr 7. — J. Koenig: Teatr w skali naturalnej [O twórczości radiowej J.A.]. *Tyg. Kult.* 1976 nr 18. — A. Kijowski: Abramow w pigułce. *Dialog* 1977 nr 12. — S. Bardijewska: Ryzyko wyboru. [Szkiec o dramaturgii radiowej J.A.]. W teatrze: Muza bez legendy. Wwa 1978. — S. Gąssowski: Współcześni dramaturgowie polscy. Wwa 1979. — S. Bardijewska: J.A.-N. — naturalistyczna groteska. W teatrze: Własna przestrzeń. Wwa 1987. — H. Gosk: Nasz człowiek w Kanadzie. *Nowe Książ.* 1992 nr 5 [rec.: Pan Zdzych w Kanadzie].

J.Z.

ABRAMOW-NEWERLY Igor

zob. NEWERLY Igor

ABRAMOWICZ Marian Cezary

ur. 1937

Poeta, prozaik.

Urodzony 29 października 1937 we wsi Białobłoty (woj. kaliskie); syn Franciszka Abramowicza, rolnika, i Stanisławy ze Skowrońskich. Po śmierci ojca

w 1938 i matki w 1939 wychowywany był przez babkę mieszkającą we wsi rodzinnej, a później u dalszych krewnych na wsi w okolicach Jarocina, gdzie w 1948 ukończył szkołę podstawową. W 1950-51 pracował jako urzędnik w Koninie, ucząc się jednocześnie w wieczorowym liceum ogólnokształcącym. Następnie mieszkał w Warszawie, gdzie, uzyskawszy stypendium Stowarzyszenia PAX, uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego św. Augustyna. Po roku przeniósł się do Płocka i kontynuował naukę w wieczorowym liceum ogólnokształcącym, pracując jako urzędnik w magistracie. W 1952 wstąpił do zakonu salezjanów i w następnym roku złożył śluby zakonne, podejmując równocześnie studia w Instytucie Filozofii i Psychologii Towarzystwa Salezjańskiego w Woźniakowie. W 1957 z powodu złego stanu zdrowia powrócił do życia świeckiego i przez rok pracował w charakterze pracownika umysłowego w Zjednoczeniu Budownictwa Miejskiego w Nowych Tychach. W 1959-62 przebywał w Sanatorium Przeciwgruźliczym w Prabutach, po czym uzyskał rentę inwalidzką. W 1964 zrezygnował z renty i podjął pracę w nadleśnictwie Biała Królikowska (woj. kaliskie). W 1965-66 ponownie przebywał w Sanatorium Przeciwgruźliczym w Sokółsku pod Wałbrzychem; wówczas powtórnie uzyskał rentę inwalidzką. Debiutował w 1966 wierszem „Wrzosowisko” w *Tygodniku Kulturalnym* (nr 13). W 1969 został członkiem ZLP i podjął aktywną działalność społeczno-kulturalną w środowisku wiejskim. Był m.in. współzałożycielem i kierownikiem artystycznym Zespołu Pieśni i Tańca „Białobłoty”. W 1975-79 był dyrektorem Gminnego Ośrodka Kultury w Gizałkach (woj. kaliskie). W 1984 został przyjęty do nowego ZLP. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1986). Mieszka w Białej Królikowskiej.

TWÓRCZOŚĆ

1. Urzeczenie. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1970, 47 s.
2. Kochanek białej gołębiczy. [Powieść]. Lubl.: WLibel. 1973, 379 s.
3. Twarze na piasku. [Wiersze]. Pozn.: WP 1977, 79 s.
4. Donosy z Białej Królikowskiej. [Cykl 12 felietonów]. *Południowa Wielkop.* 1981 nr 12, 1982 nr 1-8, 1983 nr 1-4.
5. Sennik niedzielny. [Wiersze]. Pozn.: WP 1984, 107 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1990.

T. Olszewski: Urzeczenia i liryka. *Kierunki* 1970 nr 38 [rec.: Urzeczenie]. — M. Obarski. *Nurt* 1985 nr 7 [rec.: Sennik niedzielny].

B.D. 27

ABRAMOWSKA Janina ur. 1933

W 1952-68 używała nazwiska: Kultuniakowa.
Pseud.: Anna Dąbrowska; J.K.
Historyk literatury.

Urodzona 29 sierpnia 1933 w Ostrowi Mazowieckiej; córka Józefa Abramowskiego, oficera Policji Państwowej, i Czesławy z Dąbrowskich, nauczycielki. Dzieciństwo spędziła w Warszawie. W okresie okupacji niemieckiej uczęszczała do szkoły powszechnej oraz na tajne komplety w klasztorze sióstr Rodziny Marii w Warszawie. Po zakończeniu wojny uczyła się w Gimnazjum Ogólnokształcącym w Dębnie Lubuskim (1945-48), a następnie w Liceum Ogólnokształcącym w Drawsku Pomorskim, gdzie w 1950 zdała egzamin maturalny. Od 1951 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim. W 1952 wyszła za mąż za dziennikarza Jerzego Kultuniaka (rozwód w 1968). Po otrzymaniu w 1955 magisterium była do 1958 aspirantem w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN. Debiutowała w 1956 artykułem pt. „Pojedynek dwóch epok. (Z dziejów kulturalnych Poznania)” ogłoszonym na łamach dodatku do *Gazety Poznańskiej*, *Widnokrąg* (nr 24). Od 1961 pracowała w Katedrze Literatury Polskiej, a później w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM). W 1962 uzyskała doktorat na podstawie pracy „Odprawa posłów greckich Jana Kochanowskiego wobec tragedii renesansowej” (promotor prof. Jerzy Ziomek). W tymże roku została członkiem PZPR. Habilitowała się na UAM w 1974 rozprawą pt. „Ład i fortuna. O tragedii renesansowej w Polsce”. W 1974-77 oraz w 1981-84 zajmowała stanowisko wicedyrektora Instytutu Filologii Polskiej UAM do spraw dydaktycznych. Należy do redakcji serii Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN *Rozprawy Literackie*, redaguje serię poznańskiej oficyny Bookservice, *Czytani Dzisiaj*. W 1990 została mianowana profesorem i objęła funkcję kierownika Pracowni, a następnie Zakładu Poetyki Historycznej na UAM. W 1993 weszła w skład Rady Naukowej IBL oraz Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. Odznaczona m.in. odznaką honorową „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Poznańskiego” (1979) i Złotym Krzyżem Zasługi (1982). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. „Odprawa posłów greckich” Jana Kochanowskiego wobec tragedii renesansowej. Pozn. 1963, 282 s., powiel. UAM w Pozn.

2. Ład i fortuna. O tragedii renesansowej w Polsce. Wr.: Ossol. 1974, 218 s. PAN IBL.

Nagroda Ministra Szkolnictwa Wyższego i Nauki w 1975.

3. Polska bajka ezopowa. Pod. red. A. Okopień-

-Sławińskiej. Pozn.: Wydawn. Nauk. UAM 1991, 382 s. PAN IBL, UAM w Pozn.

Nagroda Ministra Edukacji Narodowej w 1992.

Rozprawy i szkice w czasopismach i książkach zbiorowych m.in.: „Psalmy” Szarzyńskiego wobec psalmistyki renesansowej. *Zesz. Nauk. UAM (Filologia)* 1958 nr 2 s. 37-67. — Kilka uwag o roli chóru w dramacie romantycznym. W: *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmuntovi Szwejkowskiemu*. Wr. 1966 s. 462-474. — Od mitu do moralitetu. W: *Wrocławskie spotkania teatralne*. Wr. 1967 s. 7-25. — *Literatura — dramat — teatr*. *Dialog* 1970 nr 12 s. 148-151; przedr. w: *Wprowadzenie do nauki o teatrze*. T. 1. Wyd. 2 uzup. Wr. 1976 s. 245-251, *Problemy teorii literatury*. Ser. 2. Wr. 1987 s. 266-272. — „Bajki i przypowieści” Krasickiego czyli krytyka sztuki sądzenia. *Pam. Lit.* 1972 z. 1 s. 3-47. — O szesnastowiecznych koncepcjach tragizmu. W: *Estetyka, poetyka, literatura*. Wr. 1973 s. 55-75; przekł. franc.: [Przeł.] Y. Lamy. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 15: 1986 s. 93-119. — Arkadia w Czarnolesie. („Pieśń świętojańska o Sobótce” J. Kochanowskiego). W: *Lektury i problemy*. Wwa 1976 s. 11-19. — Alegoreza i alegoria w dawnej kulturze literackiej. W: *Problemy odbioru i odbiorcy*. Wr. 1977 s. 123-148. — Łódź bukowa. [Współaut.:] J. Ziomek. *Stud. Polonist.* 1977 wyd. 1978 s. 17-26. — Kochanowskiego biografia kreowana. *Teksty* 1978 nr 11 s. 63-82. — Peregrynacja [w literaturze staropolskiej]. W: *Przeszłość i literatura*. Wr. 1978 s. 125-158; przekł. franc.: [Przeł.] H. Krzyżanowski. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 11: 1983 s. 53-80. — Topos i niektóre miejsca wspólne badań literackich. *Pam. Lit.* 1982 z. 1/2 s. 3-23; przedr. w: *Problemy teorii literatury*. Ser. 3. Wr. 1988 s. 130-150; przekł. franc.: [Przeł.] E. Destrée-Van Wilder. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 13: 1985 s. 23-50. — Alegoreza jako problem przekładu. („*Neida*” [Wergiliusza] czytana przez Macieja Kazimierza Sarbiewskiego). W: *Wielojęzyczność literatury i problemy przekładu artystycznego*. Wr. 1984 s. 67-119. — Kochanowskiego czas uporządkowany. *Pam. Lit.* 1984 z. 3 s. 85-102. — Kochanowskiego poetycka lekcja historii. *Pam. Lit.* 1984 z. 4 s. 47-67. — Światopogląd i styl. (Wokół pytań o „proteusową naturę” Kochanowskiego). W: *Jan Kochanowski i epoka renesansu*. Wwa 1984 s. 42-58. — O bajce politycznej. W: *Miejsca wspólne*. Wwa 1985 s. 9-41. — Bajka ezopowa — model i pogranicza. *Pam. Lit.* 1986 z. 2 s. 67-84. — Nie te kraje. O pieśni panny dziewiętej. W: *Jan Kochanowski — interpretacje*. Kr. 1988 s. 108-123. — Róża dla księcia. *Stud. Polonist.* 1990/91 wyd. 1992 s. 37-47 [dot. wiersza D. Naborowskiego „Róża”]. — Serie tematyczne. W: *Topika antyczna w literaturze polskiej XX wieku*. Wr. 1992 s. 39-52.

OPRACOWANIA (wybór)

[Lad i fortuna:] J. Lewański. *Teatr* 1975 nr 1; M. Włodarski. *Ruch Lit.* 1975 nr 5. — T. Dobrzyńska. *Pam. Lit.* 1992 z. 4 [rec.: Polska bajka ezipował.

A.Sz.

ADAMCZEWSKI Stanisław 1883-1952

Historyk literatury, krytyk literacki, edytor.

Urodzony 11 grudnia 1883 w Warszawie; syn Józefa Adamczewskiego, nauczyciela gimnazjalnego, i Anny z Kondrackich. Uczył się w Warszawie i w Płocku, gdzie w 1903 ukończył gimnazjum typu filologicznego. W tym samym roku rozpoczął w Dorpacie studia medyczne, które w 1904 przerwał. W 1905-07 udzielał prywatnych lekcji w Warszawie. Po złożeniu państwowego egzaminu nauczycielskiego pracował w prywatnych szkołach średnich w Łęczycy (1907-08), Siedlcach (1908-09) i Lublinie (1909-11) jako nauczyciel polonista. W 1908 ożenił się z Janiną Jankiewicz. Debiutował w 1910 szkicem „Znaczenie i przeznaczenie twórczości Wyspiańskiego w naszym życiu”, ogłoszonym w *Kurjerze Lubelskim*. W tym też roku został członkiem Towarzystwa Literacko-Naukowego w Lublinie. W 1911-14 studiował kolejno w Zurychu, Paryżu i we Lwowie. Od wybuchu I wojny światowej mieszkał w Warszawie, gdzie pracował jako polonista w gimnazjach. W 1923 doktoryzował się na Uniwersytecie Warszawskim (UW) na podstawie pracy pt. „Oblicze poetyckie Bartłomieja Zimorowicza”. W 1926 został współpracownikiem Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1928-30 był edytorem licznych tekstów literackich na użytek szkolny w serii *Wielka Biblioteka*. W 1932 ogłaszał stałe recenzje literackie i teatralne w tygodniku *Kultura*. Habilitował się w 1935 na Uniwersytecie Poznańskim w zakresie historii literatury polskiej i od 1936 wykładał jako docent na UW. Od 1935 był współpracownikiem Komisji Historii Literatury Polskiej Wydziału Filologicznego PAU, a od 1936 członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W październiku 1936 objął kierownictwo Państwowego Instytutu Sztuki Teatralnej w Warszawie. W tym czasie współpracował również z Polskim Radiem jako recenzent nowości wydawniczych. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, prowadząc zajęcia na tajnych kompletach gimnazjalnych i uniwersyteckich. Po powstaniu warszawskim przez pół roku mieszkał w Zakopanem, a od kwietnia 1945 w Krakowie, gdzie był docentem na Uniwersytecie Jagiellońskim i równocześnie uczył w gimnazjum. W 1945 został powołany na członka czynnego Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W tym samym roku przeniósł się do Łodzi, gdzie objął katedrę historii literatury pol-

skiej na Uniwersytecie Łódzkim jako profesor zwyczajny. W 1946 został wybrany na członka czynnego Łódzkiego Towarzystwa Naukowego oraz członka PAU. W 1947 opublikował wiele opracowań edytorskich w serii *Biblioteka Pisarzy Polskich i Obcych*. W 1950 przeszedł na emeryturę i zamieszkał w Opaczu pod Warszawą. Po śmierci prof. Wacława Borowego w 1950 przejął prace edytorskie nad „Dziennikami” Stefana Żeromskiego. Zmarł śmiercią samobójczą 2 sierpnia 1952 w Opaczu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zbiór zadań i pytań z literatury polskiej dla uczniów szkoły średniej. Cz. 1. Wieki XVI i XVII. Lw.: Książ. Pol. TNSW [Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych] 1922, 274 s.

2. Oblicze poetyckie Bartłomieja Zimorowicza. Powst. 1923. Wyd. Wwa: Kasa im. Mianowskiego 1928, XV, 218 s.

Rozprawa doktorska.

3. Serce nienasycone. Książka o Żeromskim. Poznań: Wydawn. Pol. R. Wegner [1930], 437 s. Wyd. 2 zmien. pt. Sztuka pisarska Żeromskiego. Kr.: M. Kot 1949, 437 s.

Nagroda Kasy im. Mianowskiego w 1935.

4. Stefan Żeromski. Zarys biograficzny. Lw.: PWKS 1937, 124 s. Wyd. 2 Łódź: Poligrafika 1947.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach: Szlakami historiozofii literackiej (F. Brunetière, E. Bovet). *Krytyka* 1913 t. 38 z. 3 s. 123-131. — Trzy ody do młodości. *Sfinks* 1913 z. 1 s. 161-174. — Poeci romantyczni w programie szkolnym. W: Pamiętnik I Ogólnopolskiego Zjazdu Polonistów w Warszawie. Lw. 1925 s. 56-95. — Pojęcie romantyzmu u Stanisława Przybyszewskiego. *Prz. Współcz.* 1929 t. 30 s. 31-52. — Etyka pisarska Prusa. (Odczyt wygłoszony na inauguracyjnym zebraniu Zjazdu Naukowo-Literackiego im. B. Prusa w Warszawie dn. 29 IX 1946). *Zag. Lit.* 1946 z. 4/5/6 s. 128-146. — Patronat Brzozowski? *Nauka i Szt.* 1946 nr 4 s. 31-45. — Prusowskie problemy. *Pam. Lit.* 1963 z. 1 s. 25-31.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. Sympozjon. Wybór prozaików wieku XIX i XX do użytku klas siódmej i ósmej szkół średnich. Sporządził... Lw.: Książ.-Atlas 1926, 420 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1928; wyd. [3] Bari: Sekcja Wydawn. 2 Korpusu 1946.

2. J. Kochanowski: *Treny*. Cz. 1. Tekst. Cz. 2. Objaśnienia i przypisy. Oprac. ... Wwa: Bibl. Pol. 1928, 27 + 57 s.

3. J. Kochanowski: *Odprawa posłów greckich*. Cz. 1. Tekst. Cz. 2. Objaśnienia i przypisy. Oprac. ... Wwa: Bibl. Pol. 1929, 32 + 42 s.

4. J. Kochanowski: Wybór poezyj. Cz. 1. Tekst. Cz. 2. Objaśnienia i przypisy. Oprac. ... Wwa: Bibl. Pol. 1929, 106 + 140 s.

5. W. Potocki: Wybór poezyj. Cz. 1. Tekst. Cz. 2. Objaśnienia i przypisy. Oprac. ... Wwa: Bibl. Pol. 1930, 124 + 183 s.

6. S. Żeromski: Szyfrowe prace. Objaśnienia i przypisy. Oprac. ... Wwa: Bibl. Pol. 1930, 232 s.

7. J. Kochanowski: Odprawa posłów greckich. Oprac., wstępem i objaśnieniami opatrzył ... Łódź: Książka 1946, 48 s.

8. J. Kochanowski: Wybór poezyj. Oprac. ... [Łódź]: Książka 1946, 172 s.

9. Bajka polska wieku oświecenia w wyborze. Oprac. [i wstęp] ... Wwa: Książka 1947, 103 s.

10. I. Krasicki: Mikołaja Doświadczynskiego przypadki. Oprac. i wstęp ... Wwa: Książka 1947, 123 s.

11. I. Krasicki: Utwory wierszowane w wyborze. Oprac. [i wstęp] ... Wwa: Książka 1947, 148 s. Wyd. 2 zmien. ze wstępem T. Mikulskiego Wwa: KiW 1951.

12. M. Rej: Wybór pism. Oprac. ... Łódź: Książka 1947, 144 s.

13. S. Żeromski: Dzienniki. [Cz.] 1-2. [Do druku przygot. z autografu: W. Borowy i ...]. Przedm.: A. Wasilewski. Przep.: J. Kądziała. Wwa: Czyt. 1953, 1954, 562 + 624 s. Z Prac IBL; t. 2: PAN IBL. T. 1. 1882-1886; T. 2. 1886-1887. — Tekst tomików 3/III-10/XV do druku przygot. z autografu S. Adamczewskiego.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PP (R. Loth). — LP (J. Wojnowski). — BUP cz.1. — J.B. Nyceek: S.A. W tegoż: Ludzie i książki. Płock 1983. — T. Świętosławska: Kalendarium życia i działalności S.A. (1883-1952). *Pr. Polonist.* Ser. 43: 1987.

A. Brodzka. *Pam. Lit.* 1950 t. 41 z. 2 [rec.: Serce nienasycone]. — J. Krzyżanowski: S.A. *Rocz. TNW* 1952. — T. Świętosławska: S.A. — w 25 rocznicę zgonu. *Pr. Polonist.* Ser. 34: 1978. — T. Świętosławska: S.A. jako edytor tekstów literackich na użytek szkolny w serii „Wielka Biblioteka”. *Pr. Polonist.* Ser. 36: 1980. — T. Świętosławska: O drogach i „błądzikach” metodologicznych S.A. *Pr. Polonist.* Ser. 42: 1986. **B.D.**

ADAMKIEWICZ Jan Krzysztof 1952-1986

Pseud.: jka; (jka).
Poeta, krytyk.

Urodzony 5 kwietnia 1952 w Poznaniu; syn Józefa Adamkiewicza, kierowcy mechanika, i Ireny z domu Rurek. Do szkół uczęszczał w Poznaniu; w 1967/68 do Zasadniczej Szkoły Łączności, w 1968-72 do IX Liceum Ogólnokształcącego. Debiutował w 1971 wierszami „Modlitwa” i „Wietnam” opublikowanymi w *Życiu Literackim* (nr 6). Od 1972 studiował polonistykę na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza (UAM) w Poznaniu; w 1977 uzyskał stopień magistra. Był członkiem ZSP, a później

SZSP. Rozwijał twórczość literacką, publikując wiersze oraz recenzje m.in. w czasopiśmie: *Nurt* (od 1972), *Prometej* (1972-74), *Nadodrże* (1974-78), *Poezja* (od 1974). Brał udział w konkursach literackich, zdobywając nagrody i wyróżnienia. W 1974-75 był członkiem Grupy Poetyckiej UAM, działającej w obrębie Grupy Twórczej „Akumulatory”. Od 1977 zarabiał na życie jako listonosz, a następnie pracownik gospodarczy w szpitalu w Poznaniu. W 1977-78 aktywnie uczestniczył w działalności poznańskiej grupy poetyckiej Od Nowa, będąc animatorem i redaktorem serii *Witryna Poetycka OKS „Od Nowa”*. W tym też czasie nawiązał współpracę z *Nowym Wyrazem* (1977-79), *Integracjami* (1978-81) oraz *Głosem Wielkopolskim* (1980-84). Od marca 1981 pracował jako dziennikarz w Biurze Prasowym Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” w Poznaniu i był członkiem redakcji miesięcznika *Solidarność Wielkopolski*. Po wprowadzeniu stanu wojennego w grudniu 1981 został internowany i do końca kwietnia 1982 przebywał w obozie w Gębarzewie. W sierpniu 1982 podjął pracę jako archiwista i dokumentalista w Dziale Informacji Instytutu Krajowych Włókien Naturalnych w Poznaniu. W listopadzie 1982 ożenił się z Małgorzatą Miśkiewicz, z zawodu katechetką i organizatorką. W 1984 został przyjęty do ZLP. Kontynuując twórczość poetycką publikował wiersze w *Pobrzeżu* (1986). Zmarł 12 lutego 1986 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. O ocaleniu. [Wiersze]. Pozn.: SZSP 1974, 22 s. powiel.

2. Dwa oblicza. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1975.

Wyróżniony w 1976 w konkursie Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuki na sztukę o budowie Portu Północnego w Gdańsku.

3. Zaledwie pozory sytuacji. [Wiersze]. Wwa: MAW 1976, 14 k.

4. Sytuacja zastana. [Wiersze]. Pozn.: WP 1980, 70 s.

5. [Wybór wierszy]. Kat.: Studenckie Centrum Kult. RU ZSP US „Zameczek-Remedium”, Studencka Rada Lit. — Oddział w Kat. 1984, [4] s.

6. Polecenie przed podróżą. [Wiersze]. Pozn.: WP 1985, 47 s.

7. Fotografie. [Wiersze]. Bydgoszcz: Pomorze 1987, 35 s.

8. Szkło. [Powieść]. Wwa: MAW 1988, 148 s.

Prace redakcyjne

1. R. Chojnacki: Dla tego życia. [Wiersze]. Red.: W. Gawłowski i ... Pozn. 1976-1977, 27 s., powiel. *Witryna Poet. OKS „Od Nowa”* i Klub „Nurt”.

2. W. Gawłowski: Błędnik równowagi. [Wiersze]. Red.: W. Gawłowski i ... [Pozn. 1977], 40 s., powiel.

3. Grupa poetycka „Od Nowa”. Red.: ..., P. Dehr, M. Słomiak. Pozn. [1977], [28] s., powiel. OKS „Od Nowa”; Koło Młodych ZLP – Poznań.

4. Przekłady wierszy poetów szwedzkich. Red.: W. Gawłowski, Wstęp: autorzy przekładów. [Pozn.] 1977, 36 s., powiel. *Witryna Poet.* OKS „Od Nowa”, Klub „Nurt” prezentowana 8 III 1977.

5. R. Śmiertelna: Dorastam do łagodności. [Wiersze]. Pośł. i red. ... [Pozn.] 1977, 24 s. *Witryna Poet.* OKS „Od Nowa”.

6. A. Wojciechowski: Okruchy tatrzańskie. [Wiersze]. Wybór i red. ... Pozn. 1977, 28 s. *Witryna Poet.* OKS „Od Nowa”.

7. W. Woroszyński: Jesteś i inne wiersze. Red. ... Pozn. 1977, 51 s. *Witryna Poet.* OKS „Od Nowa”.

8. Współczesna poezja szwedzka. Red.: W. Gawłowski, ... [Pozn.] 1977, 80 s., powiel. *Witryna Poet.* OKS „Od Nowa” prezentowana 21 IV 1977.

OPRACOWANIA (wybór)

A.K. Waśkiewicz. *Nowy Medyk* 1976 nr 1 [rec.: Zaledwie pozory sytuacji. — J.Z. Brudnicki: Gramatyka ciszy i adoracji. *Poezja* 1981 nr 3 [rec.: Sytuacja zastana]. — M. Obarski: J.K.A. (1952-1986). *Nurt* 1986 nr 4. **B.D.**

ADAMSKI Jerzy

ur. 1922

Pseud.: A.; Fryc Nietzsche; J.A.; (J.A.); ja.; Jakub Rozpruwacz. Eseista, historyk kultury i teatru; tłumacz.

Urodzony 23 stycznia 1922 w Gdańsku; syn Michała Adamskiego, urzędnika Ministerstwa Komunikacji, i Heleny z Marciszewskich. Uczęszczał do Liceum im. Władysława IV w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i kontynuował naukę na tajnych kompletach, w 1941 uzyskał świadectwo dojrzałości. Następnie studiował filologię romańską na konspiracyjnym Uniwersytecie Ziem Zachodnich w Warszawie. Należał do Szarych Szeregów, był żołnierzem AK (batalion „Zośka”). Ukończył też konspiracyjną Podchorążówkę. Walczył w powstaniu warszawskim jako dowódca plutonu w zgrupowaniu „Krybar”, a po kapitulacji został wywieziony do Niemiec do obozu jenieckiego w Lamsdorf (Łąbinowice). Bezpośrednio po zakończeniu wojny kontynuował studia filologiczne w Rzymie, Londynie i Paryżu. W 1947 wrócił do kraju. Debiutował w 1948 artykułem „Refleksje redakcyjne” opublikowanym w czasopiśmie studenckim *Przegląd Akademicki* (nr 3). W tymże roku ogłaszał artykuły w *Nowinach Literackich* oraz rozpoczął działalność przekładową z literatury francuskiej. W 1949 uzyskał

dyplom magistra filologii romańskiej na Uniwersytecie Warszawskim (UW) i podjął pracę jako asystent na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1949 ożenił się z Ireną Więcek, urzędniczką (rozwód w 1963). W 1951 przeniósł się do Warszawy i do 1954 był starszym asystentem na UW. Równocześnie w 1951-54 pracował w Państwowym Instytucie Wydawniczym jako kierownik Redakcji Literatury Romańskiej, później w Redakcji Współczesnej Literatury Polskiej. W 1954-56 był wykładowcą w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej w Łodzi. Należał do zespołu redakcyjnego *Przeglądu Kulturalnego* (1954-61). Współpracował z *Nową Kulturą* (od 1953) i *Nowymi Książkami* (1959-65). W 1956 został członkiem ZLP. Od 1960 współpracował z *Polskim Radiem*. W 1962 na podstawie pracy „O „Pucelle d'Orleans” Voltaire'a”, przygotowanej pod kierunkiem prof. Sorbony Jeana Fabre'a oraz prof. Mieczysława Brahmiera otrzymał stopień doktora nauk humanistycznych w UW. W 1962-63 wykładał na Uniwersytecie Wrocławskim oraz w 1963-84 w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie, gdzie od 1966 zajmował stanowisko docenta, a w 1966-70 był prorektorem. W 1963 ożenił się z Izabellą Cywińską, reżyserem (rozwód w 1976). W 1971 został członkiem PZPR. Kontynuując twórczość naukową i krytyczną publikował liczne studia, artykuły publicystyczne, recenzje literackie i teatralne m.in. w *Dialogu* (od 1959), *Teatrze* (od 1961), *Nowych Drogach* (od 1961), *Kulturze* (od 1966). W okresie 1960-89 przedstawił cykl swoich komentarzy teatralnych w warszawskiej Telewizji, w 1968-75 prowadził cykl komentarzy literackich pt. „Lektury, lektury ...” w III Programie Polskiego Radia. W 1975 opublikował w tygodniku *Kultura* cykl felietonów pt. „Teatr, sensy, znaczenia, skojarzenia.” W 1979-81 był stałym recenzentem teatralnym *Expressu Wieczornego*. W 1981 otrzymał nagrodę I stopnia na ogólnopolskim otwartym konkursie im. A. Polewki na wypowiedź publicystyczną. W 1982 opublikował w *Szpilekach* cykl felietonów „Wątpliwości proletariackie”, w 1984 w *Życiu Warszawy* dwa cykle felietonów: „Rozważania o inteligencji” oraz poświęcony polityce kulturalnej „Krótkie listy w ważnych sprawach”. Od 1983 był członkiem Narodowej Rady Kultury, od 1986 jej wiceprzewodniczącym oraz autorem przygotowywanych dla Rady raportów o stanie kultury w Polsce (1986, 1989). W 1984 został samodzielnym pracownikiem naukowym Akademii Nauk Społecznych w Warszawie. W 1985 otrzymał nagrodę I stopnia Ministra Kultury i Sztuki, w 1987 nagrodę Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość radiową i telewizyjną. Publikował felietony w *Trybunie* (1991, pod pseud. Jakub Rozpruwacz) i w miesięczniku *Miraż* (1992, pod pseud. Fryc Nietz-

sche). Odznaczony m.in. Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1985). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Dramat i scena francuska wieku Oświecenia*. Wwa: PWN 1953, 93 s., powiel. Państw. Inst. Sztuki. Zawartość: Epoka walki; Opera [rozdział napisany przy współpracy H. Świetlickiej]; Teatry i aktorzy; Praktyka drugorzędnej tragedii; Teoretycy; Wolter-tragediopisarz; Dzieje komedii i dramatu.

2. *Świat wolteriański. Szkice literackie*. Wwa: Czyt. 1957, 297 s.

Zawartość: Arcydzieło nie napisane; Źródło; Barwy słowa filozofa; Konflikty; Poezja szyderstw; Agitator z Femey; Polskie arcydzieła wolteriańskie; Świat wolteriański – Dot. filozoficznej, społeczno-politycznej i literackiej działalności Woltera na tle epoki oraz recepcji jego dzieł w literaturze polskiej (przekłady S. Trembeckiego i A. Mickiewicza).

3. *Oryginalność czy naśladownictwo? Z problemów teatru polskiego na przełomie XVIII i XIX wieku*. Wwa: CPARA 1962, 37 s., powiel.

4. *Poszukiwanie ideału kultury. Eseje*. Red. W. Leśniewski. Kr.: WL 1964, 145 s.

Zawartość: Punkt widzenia; Spór o kulturę; Mit charakteru narodowego; Kultura uczyć; Humanizm i humanistyka; Sytuacja kultury; Technizacja kultury; Epopeja nowoczesności; Usprawiedliwienie.

5. *Historia literatury francuskiej. Zarys*. Wr.: Ossol. 1966, 348 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 poszerz. 1970, wyd. 3 1989.

6. *Sekrety wieku Oświecenia. Esej w pięciu rozdziałach*. Kr.: WL 1969, 198 s.

Zawartość: Ułudy sławy; Służąca z Domrémuy; Śledztwo; Puste niebo; Dziwni ludzie ... – Dot. Woltera i stanu badań nad jego twórczością.

7. *Teoria klapy teatralnej*. [Eseje]. Kr.: WL 1969, 146 s.

Zawartość: Tonący brzytwy się chwytą; Problem krytyki, czyli sposób na recenzję; Co robić z pewnością? Problem tekstu, czyli adaptacja jako pułapka; Odgrzewanie staroci; Problem interpretacji klasyków, czyli ambicje nowoczesności; Nie widać gwiazdy przewodniej. Problem polskiego teatru współczesnego, czyli poszukiwanie wzorów; Poszukiwania trwają. Problem miejsca teatru w kulturze, czyli strach przed konkurencją; Diagnozy przynębiające. Problem kryzysu wzorów i tradycji teatralnych, czyli dlaczego jest tak dobrze skoro jest tak źle? Zwątpienia i nadzieje. Problem przyszłości, czyli świat współczesny jako natchnienie artysty.

8. *Modele miłości i wzory człowieczeństwa. Szkice z literatury włoskiej*. Kr.: WL 1974, 175 s.

Zawartość: Cz. I. Modele miłości: Sycylijscy i Toskańscy [poezja miłosna, m.in. Dante]; Mistrz Petrarca; Uśmiech Ariosta; Marino, namiętny kochanek. – Cz. II. Wzory człowieczeństwa: Panorama Boccaccia; Radykalny Makiawel; Ideal równości [twórczość G. Pariniego i C. Beccarii]; Wielka wizja profesora Vico; Rozpacz [o twórczości V. Alfieriego, U. Foscola, G. Leopardiego]; Ludzie prości [o twórczości A. Manzoni, G. Vergi]; Kryzys [S. Quasimodo, I. Svevo, L. Pirandello, G. Tomasi di Lampedusa].

9. *Teatr bez maski. Scenariusz: ...*, E. Krassowska. TV 1980.

10. *Dno oka*. [Esej]. Wwa: PIW, 138 s.

Zawartość: Pusta plaża; Pochylnia; Horyzonty czasu i przestrzeni; Samobójstwo; Martwe dziedzictwo; Na razie noc.

11. *Teatr z bliska. Pamiętnik teatralny z lat 1971–1981*. Wwa: LSW 1985, 268 s.

Zawiera szkice i felietony publikowane w programach teatralnych i czasopiśmie: *Teatr, Kultura, Dialog* oraz recenzje teatralne w *Expressie Wieczornym*.

12. *Upadek humanizmu*. [Eseje]. Wwa: KiW 1986, 309 s.

Zawartość: Od autora; Humanista w epoce przemian; O miłości; Włosi – komedianti; Witkacy i Gajcy. Doroczna nagroda Funduszu Literaturnego w 1987.

13. *Obrona teatru dramatycznego*. Kr.: WL 1986, 235 s.

Zawartość: Teatr współczesny; I. Przedstawienie teatralne – spektakl jako samodzielne dzieło sztuki w oczach krytyki teatralnej i filozofii polskiej; II. Aktorska analiza postaci – związki sztuki teatru dramatycznego ze sztuką literacką i aktorstwo dramatyczne na tym tle; III. Mit teatru klasycznego – antropologiczne źródła i podstawy dawnego teatru europejskiego, teatr klasyczny jako „obrzędowa realizacja mitu”; IV. Kryzys sceny dziewiętnastowiecznej – konflikt klasycznego i naturalistycznego modelu teatru dramatycznego w Europie; V. Teatr awangardy – rozwój teatru awangardowego od naturalizmu do samozniszczenia; VI. Kryzys pirandelliański – sztuka teatru, dramat, prawda i osobowość zakwestionowane przez teatr; VII. Polska tradycja teatralna – szczególna funkcja teatru dramatycznego w kulturze polskiej i szczególne obyczaje środowiska teatralnego; VIII. Kryzys biurokratyczny – jego przejawy, przebieg, skutki, drogę wyjścia w końcu XX wieku; IX. Spojrzenie z góry – ponury duch pozytywizmu i na tym tle raz jeszcze geneza, struktura i funkcja społeczna przedstawienia w teatrze dramatycznym.

14. *Szkice wytworne czyli tematy konwersacji salonowej*. [Eseje o kulturze współczesnej]. Wwa: PIW 1988, 123 s.

15. *Katastrofa kultury. Przesłanki nowej polityki kulturalnej*. Raport przedstawiony Narodowej Radzie Kultury w 1989 roku. Kat.: Śląsk 1989, 197 s.

Zawiera rozdziały: Wstęp; założenia i kryteria; Dawne i nowe przesłanki oceny sytuacji w kulturze; Co oznajmił pierwszy raport o stanie kultury w 1986?; Co nowego przynosi drugi raport o „sytuacji w kulturze”; Stan prowincjonalnego teatru dramatycznego jako „model sytuacyjny” naszych instytucji artystycznych; Konflikt: blokada konkluzji generalnej.

16. *Amen. Esej halucynacyjno-psychoanalityczny*. Kr.: WL 1989, 112 s.

17. *Samopoczucie kulturalne Polaków*. [Esej]. Wwa: PIW 1990, 161 s.

Przekłady i adaptacje

1. G. Politzer: Wykład filozofii. 1. Zasady podstawowe. Wwa: PIW 1949, III, 247 s. Wyd. 2 z podtyt.: Elementy, tamże 1950.

2. Wolter o życiu, miłości i śmierci. Wybrał, [tłum.] i wstępem opatrzył ... Wwa: Czyt. 1961, 155 s.

3. S. Żeromski: Przedwiośnie. Sceny dramatyczne według powieści. Adapt. scen. ... Wyst. Wwa,

T. Powsz. 1964. Druk w: Stefan Żeromski. *Adaptacja prozy, fragmenty dramatów, wiersze o pisarzu*. [Oprac.] S. Burczyk i in. Red. M. Michalska. Wwa: CPARA 1966 s. 129-184.

4. T. Borowski: *Kamienny świat*. Adapt. scen. ... Wyst. Wwa, Praski T. Lud. 1966.

5. A. Tolstoj: *Droga przez mękę*. Adapt. scen. ... Wyst. Wwa, T. Lud. 1967.

6. Molier: *Skąpiec*. Wyst. Łódź, T. Nowy 1971.

7. S. Żeromski: *Dzieje grzechu*. Adapt. scen.: J. Strzebińska i ... Wyst. Łódź, T. Nowy 1973.

8. Molier: *Świętoszek*. Wyst. Wwa, T. Pol. 1973.

9. L. Pirandello: *Giganci z gór*. Wyst. Pozn., T. Nowy 1973. Druk w: Teatr Pirandella. Kr. 1976. Zob. *Prace redakcyjne i edytorskie* poz. 9.

10. Anonim wenecki z XVI w.: *Miłość w Wenecji*. Wyst. Tarnów, T. Ziemi Tarnowskiej im. L. Solińskiego 1973. Druk pt. *Wenecjanka w: Teatr wenecki*. Kr. 1980. Zob. *Prace redakcyjne i edytorskie* poz. 10.

11. M. Maeterlinck: *Intruz*. Wyst. Grudziądz, T. Ziemi Pom. 1973.

Wyst. wspólnie ze Ślepcami pt. *Etiudy*.

12. L. Pirandello: *Sześć postaci szuka autora*. Druk w: Teatr Pirandella. Kr. 1976. TV 1980. Zob. *Prace redakcyjne i edytorskie* poz. 9.

13. A. Beolco: *Miłość pod Padwą*. Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1977.

14. A. Mickiewicz: *Pan Tadeusz*. Adapt. scen. ... Wyst. Szczec., T. Pol. 1978.

15. E. Zegadłowicz: *Łyżki i księżyc*. Adapt. i oprac. tekstu ... Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1979.

16. J. Haydn: *La canterina*. Libretto: autor niezany. Przekł. pol. ... Wyst. Wwa, Warszawska Opera Kameralna 1979.

17. A. Beolco zwany Ruzante: *DIALOG wtóry czyli Łasica (1528)*. Druk w: Teatr wenecki. Kr. 1980. Zob. *Prace redakcyjne i edytorskie* poz. 10.

18. Molier: *Mizantrop*. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1980.

19. J.P. Sartre: *Przy drzwiach zamkniętych*. Wyst. Wwa, T. Scena Prezentacje 1981.

20. J. Genêt: *Ścisły nadzór*. Wyst. Wwa, T. Scena Prezentacje 1982.

21. C. Goldoni: *Sługa dwóch panów*. Wyst. Wwa, T. na Woli 1983.

22. *Uniesienie*. (Klasyki erotyzmu, a także erotyzm klasyków: kilkadziesiąt drastycznych tekstów słynnych autorów). Wybrał, przeł. i oprac. ... Wwa: Andy Grafik 1991, 165 s.

23. G. Apollinaire: *Wyczyny młodego Don Juana*. [Powieść]. Wwa: MiGO 1992, 126 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. *Lectures choisies*. Klasa XI. Materiały pomocnicze do nauczania języka francuskiego. Wiek XIX. Stendhal, Balzac, Flaubert, Zola, Maupassant. [Współred.:] Z. Matuszewicz. Wwa: PZWS 1951, 168 s.

2. Voltaire: *Syn marnotrawny*. Komedie w 5 aktach. Tłum. S. Trembecki. Oprac. ... Wt.: Ossol. 1951, LXVIII, 96 s. *BN II*, 63.

3. Voltaire: *Listy o Anglikach albo Listy filozoficzne*. Przeł. J. Rogoziński. Przedm. i red. ... Wwa: PIW 1952, 198 s. Wyd. 2 tamże 1954.

4. E. Zola: *Oskarżam! Wybór i red.* ... Tłum.: Z. Bienkowski, J. Dmochowska, J. Rolewska. Przedm.: A. Kotula. Przep.: Z. Matuszewska. Wwa: PIW 1953, 139 s.

5. D. Diderot: *Wybór pism filozoficznych*. Tłum.: J. Rogoziński i J. Hartwig. Przedm. i red. ... Wwa: PIW 1953, 337 s.

6. Voltaire: *Pogawędki i dialogi filozoficzne*. Przeł. J. Rogoziński. [Przedm., red. i przyp.] ... Wwa: PIW 1954, 201 s.

7. J. Niewo: *Na zamku Tratta*. [Powieść]. Przeł. B. Sieroszevska. Wstęp i przyp. ... Wwa: Czyt. 1954, 248 s.

8. A. France: *Opowiadania*. Wybór ... Tłum. E. Bąkowska i in. Wstęp: J. Rogoziński. Wwa: Czyt. 1957, 582 s.

9. Teatr Pirandella. Tłum., oprac. i przedm. ... Kr.: WL 1976, 241 s.

Zawartość: *Sztuka teatru wedle Pirandella* [wstęp]. — *Dramaty: Sześć postaci szuka autora; Giganci z gór*. Por. *Przekłady i adaptacje* poz. 9, 12.

10. Teatr wenecki. W tłum., oprac. i z przedm. ... Kr.: WL 1980, 92 s.

Zawiera utwory dramatyczne: A. Beolco zwany Ruzante: *DIALOG wtóry czyli Łasica (1528)*. — Anonim wenecki: *Wenecjanka (1549)*. Por. *Przekłady i adaptacje* poz. 10, 17.

11. *Gwałt i perswazja*. Antologia publicystyki z lat 1981-1983. [Wybór i wstęp] ... Wwa: PIW 1983, 319 s.

12. *Literatura Polski Ludowej*. Oceny i prognozy. Materiały z konferencji pisarzy w lutym 1985 roku. [Układ tekstów i wstęp:] ... Wwa: PIW 1986, 530 s.

13. A. Cybulski: *Narzekadło*. [Esej]. Oprac. ... Wwa: PIW 1988, 141 s.

14. *Żydowski humor, dowcip, łzy*. Wwa: Era 1993, 100 s.

Zob. też *Przekłady i adaptacje* poz. 22.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964, 1974, 1988, 1990. — SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska).

J.W. Gomulicki: Z epoki Oświecenia. *Nowe Książ.* 1957 nr 24 [rec.: Świat wolteriański]. — [Poszukiwanie ideału kultury:] B. Chwedończuk: W poszukiwaniu ideału kultury. *Twórczość* 1965 nr 6; J. Katz. *Kult. i Społ.* 1965 nr 3; M. Król: Perypetje z kulturą. *Twórczość* 1967 nr 3; J. Górski: Anachronizm i nowoczesność. II. W tegoż: Dylematy i tradycje. Kr. 1969. — M. Skrzypek: U źródeł socjologii religii. *Stud. Religiozn.* 1972 nr 5 [rec.: Sekrety wieku Oświecenia]. — [Teoria klapy teatralnej:] A. Boska: Zawiedzione nadzieje. *Nowe Książ.* 1970 nr 10; K. Wolicki: Teatr, dramat, masy i nauka. *Teatr* 1970 nr 8. — [Modele miłości i wzory człowieczeństwa:] M. Ślaska: Szkice o literaturze włoskiej. *Nowe Książ.* 1975 nr 1; T. Zółciński: Sycylijska szkoła uczuć. *Lit. na Świecie* 1975 nr 9. — [Teatr z bliska:] A. Lis. *Prz. Tyg.* 1985 nr 32; T. Miłkowski: Pamiętnik krytyka. *Nowe Książ.* 1985 nr 7/8.

J.Z.

AFANASJEW Jerzy 1932-1991

Pseud.: Afanasjew z Sopotu; hr.dyr. Paradox; hr. habilitowany Paradox; hr. Paradox; hr. Paradox Czerwonny; hr. Paradox Karnawałowy; hr. Paradox Powiatowy; hr. Paradox Szum; hr. Paradox Wiosenny; Lord hrabia Paradox; Lord Paradox; Lord Paradox Klonowy; Lord Paradox Podwójny; Lord Paradox Sauté. Poeta, prozaik, reżyser.

Urodzony 11 września 1932 w Wilnie; syn Jerzego Afanasjewa, inżyniera, i Ireny z Bolińskich. Do 1938 mieszkał w Wilnie, następnie w Warszawie. W czasie II wojny światowej stracił rodziców (matka zginęła w powstaniu warszawskim, ojciec w obozie). W 1945 zamieszkał w Płocku, gdzie uczył się w Gimnazjum im. S. Małachowskiego. W 1948-50 przebywał w Szwajcarii, pracując i ucząc się w Kunstgewerbeschule w Bazylei. W 1950 przyjechał do Białegostoku, gdzie uczęszczał do Liceum Architektonicznego. W 1952-53 pracował jako technik budowlany w Poznaniu, potem przeniósł się do Gdańska i do 1957 studiował na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej, a następnie w Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych (1958-61). W czasie studiów był współzałożycielem i w 1954-58 kierownikiem literackim teatru studenckiego Bim-Bom oraz aktorem i współautorem wielu jego programów. Debiutował jako poeta i wykonawca własnych tekstów w kwietniu 1955 w Bim-Bomie i jako autor scenariusza filmowego „Chyba to jest dziwne” w tygodniku *Po prostu* 1956 (nr 15). Współpracował też z teatrykiem Co To. W 1956 należał do zespołu redakcyjnego pisma studenckiego *Kontrasty*, a w 1957 pisma *Uwaga*. Brał udział w licznych konkursach, otrzymując nagrody i wyróżnienia: był m.in. dwukrotnie laureatem Gdańskiego Konkursu Literackiego (1957, 1958), w 1958 otrzymał za twórczość satyryczną nagrodę gdańską „Szkofy Grafomanów”. W tymże roku odbył podróż dookoła Europy, zbierając materiały do filmu „100 dni dookoła Europy”. W 1958-61 był związany z grupą poetycką Współczesność. W 1959-65 prowadził wraz z żoną, Aliną Ronczewską-Afanasjew (scenograf), teatr pantomimy Cyrk Rodziny Afanasjef Tralabomba. Od 1960 należał

do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1962-64 kierował działem poezji miesięcznika *Literary*. W tym czasie współpracował z wieloma czasopismami, m.in. z *Przekrojem* (1957-68; stały felieton „Pocztą od Afanasjewa” w 1958, 1971-76, stały felieton „Pocztą do Afanasjewa” 1974-76), *Szpilekami* (1960-62) i od 1969 z *Literami*. W 1962-66 odbył studia reżyserskie w Wyższej Szkole Filmowej i Teatralnej w Łodzi. Jako reżyser teatru zawodowego debiutował w 1964 wystawieniem sztuki „Indyk” S. Mrożka (Łódź, Teatr Nowy), a jako reżyser telewizyjny własną adaptacją „Zdarzenia” J. Londona (1965). W 1963-68 był członkiem Komisji Kultury Rady Naczelnej ZSP, w 1968-71 członkiem Komisji do Spraw Teatru KC ZMS, Od 1970 należał do PZPR. Od 1971 był głównym reżyserem Ośrodka Telewizji Polskiej w Gdańsku. W 1972 został prezesem gdańskiego oddziału Stowarzyszenia Filmowców (do 1982), a od 1973 członkiem prezydium rady Towarzystwa Przyjaciół Sztuki. W 1977-79 był radnym WRN w Gdańsku. Za twórczość literacką otrzymał w 1979 nagrodę Wojewody Gdańskiego. W 1979-82 należał do SPATIF-ZASP. W 1980 został członkiem NSZZ „Solidarność” i Komitetu Budowy Pomnika Ofiar Grudnia 1970 w Gdyni. Był członkiem korespondentem Duńskiego Związku Pisarzy. Po 13 grudnia 1981 wystąpił z PZPR i został zwolniony z zajmowanego stanowiska w Telewizji Gdańskiej. Od 1982 był związany z grupą literacką Wiązania przy kościele Dominikanów w Gdańsku. W 1988 został członkiem Polskiego PEN Clubu i SPP. Po grudniu 1989 był głównym reżyserem Telewizji Gdańskiej. Odznaczony m.in. odznakami: „Za Zasługi dla Gdańska”, „Zasłużony Ziemi Gdańskiej”, „Zasłużony Działacz Kultury” i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980). Zmarł 26 września 1991 w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mucha i anioł. [Satyry prozą i scenariusze filmowe]. Wwa: Iskry 1959, 241 s.

Zawartość: Mucha (Humoreski); Mucha, Opowieść pruska; Sliżgawka; Małpa; Pogodne opowiadanie dla wszystkich; Soldateska; Pan Cepek, czyli elegia na śmierć; Mur, Swawolny Dyzio, czyli mowa pogrzebowa na dwie osoby; Plamy na słońcu; Marszałek; W sprawie małpy; Dzień św. Hilariona; Porady dla młodych ludzi; Zguby znalezione w pociągach pośpiesznych w roku 1957 latem, wiosną i jesienią zestawione przez kontrolera PKP J. Afanasjewa; Dziadek; List; Mundur generała; Przenajświętsza Panienska. — Anioł (Scenariusze filmowe): Chyba to jest dziwne; Szafa; Podwórkó; Archangielsk (Złośliwy syn trębacza); Historia czerwonego kanarka; Pan Makary na oceanie; Pan Makary, jego pies i straszliwy złodziej [Ekran. 1961]; Pan Trąba, film rysunkowy dla dzieci [Ekran. 1963]; Katastrofa; Zwariowane przygody toredora; Podżegacze buffo; Człowiek z kółkiem; Wojenko, wojenko...; Maszkar; Akwarium; Wesoły mężczyzna [Ekran. 1960]; Anioł; Magie.

2. Księżycowy pierścień. [Gdynia]: WM 1959, 76 s.

Wyd. staraniem Oddziału Gdańskiego ZLP i Prez. WRN w Gdańsku. Zawiera wiersze, teksty piosenek oraz humoreski: Srebrny most; Piosenka; A siwy pan ...; Zegary; Fikus; Zastyszana opowieść o rozdeptanych pantoflach.

3. Białe zwierzęta. Scenariusz i reż. ... TV 1960.

4. Czarodziejski młyn. [Opowieść dla dzieci; współaut.:] A. Afanasjew. Ilustr. ... Gdynia: WM 1961, 58 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Ruch 1970; wyd. 2. [!] tamże 1975, wyd. 3 [!] Gdańsk: KAW 1986.

I Nagroda na Toruńskim Festiwalu Sztuk Lalkowych w 1964, I nagroda na Festiwalu Teatru Lalek w Bukareszcie w 1964, nagroda Telewizyjnego Festiwalu Widowsk Lalkowych w 1973. Przekł. czes.: Začarovaný mlyn. [Przeł.] J. Pišta. Praha 1987.

Adapt.: teatr. pt. Latający wiatrak. Wyst. Gdańsk, T. Lalki i Aktora „Miniatura” 1964, — f i l m.: Ekran. 1967, — TV 1966, — Radio 1968.

5. Machina poetica. Powst. 1961. Wyd.: Machina poetica. Fantazja poetycko-naukowa. Rys. wg projektu ... H. Piotrkowski. Gdańsk: WM 1980, 121 s. Zawartość: J.A.: Wstęp. — Rozprawa pomiędzy Avanasievusem a Plutonem toczona w XX wieku o względności pojęć wypieszczeń i opóźnień, o względności uznawanego pojęcia śmierci, o konstrukcji pojazdu kosmicznego, który zamieniając się w światło uleci z szybkością światła, i czwarta zobaczona naszego układu współrzędnie kolorowa.

6. Gałązka światła. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1962, 94 s.

Podp.: Afanasjew z Sopotu.

7. O człowieku, który witał się nogą. [Opowiadania satyryczne]. Łódź: WŁ 1962, 39 s.

Zawartość: Koń; Mój pobyt na prowincji; Satyryczne kije; Skrzypek; Krótkowidz; Tytuł gazety; Ploteczki filmowe; Amant filmowy; Ja snob kupiłem sobie aktora; Pup; Humorysta; Monolog dyrektora cyrku.

8. Zegarowy król. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1962, [10] s.

9. Olaf Grubasow. Arcykomedie w 2 aktach. Praprem. Gdańsk, T. Rozmów 1963. Druk zob. poz. 10.

Przekł.: czes.: Olaf Bartipan. [Przeł.] J. Pišta. *Reportaar Ma-le Sceny* Praha 1964 nr 11, — serb.: [Przeł.] Slavicek, wyst. Sarajewo 1965 [inf. autora].

10. Rozumny rogacz. [Humoreski i komedia]. Kr.: WŁ 1964, 190 s.

Podp.: Afanasjew z Sopotu.

Zawartość: Kożuch; Amant filmowy [poz.7]; Golc; Koń [poz.7]; Każdy człowiek ma swój cień; Cień czasu [Ekran. 1968]; Jakis, któredy; Żarłoczność nie popłaca; Dyktator; Głupstewko; Dusza oprawcy; Ariuszka Tiń-Tiń; Podróżujące nogi surrealizmu; Opowiadania zamieszczane w „Grobowych nowinach”; Tytuł gazety; Zakon świętych Humorystów; Ja snob kupiłem sobie aktora [poz. 7]; Kosmonauta Mars; Pan A.; Podróż; Gęby; Ludzkość; Ziemia kogutów panów; W okolicy nie było jadalni; Szczur z wiatru; Dramaturg i piekarz; Toreador; Śmieszny Oleg Grubasow. Arcykomedie w 2 aktach. [poz. 9].

11. Łózko. Hotelowa farsa w 3 aktach. Praprem. Gdańsk, T. Wybrzeże 1967.

Streszcz.: *Biul. Inf. Min. Kultury i Sztuki* 1967 nr 6.

12. Pancernik Patiomkin. Libretto i scenariusz do baletu w insc. ... [Współaut.:] A. Afanasjew. Praprem. Gdańsk, Opera Gdańska 1968.

13. Pryp Straszny. Farsa ze sfer królewskich w 2 aktach. Powst. 1967. Praprem. pt. Kabaret Afanasjewa. Gdynia, T. Muz. 1968.

Streszcz.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Sztuki* 1967 nr 6.

14. Przedmieście Nigdy. [Opowiadania]. Kr.: WŁ 1968, 279 s.

Zawartość: Szkielet z medalem; Kartki znalezione na pustyni Tarwes ...; Gnom na śmietniku świata; Chłopcu oczy świeją na jesieni; Zachody i wschody kończą się wraz z cieniem ziemi; Potwór w gazetowej koronie; Zmyślony zwierz; Opowiadanie z zeszytu chłopca; Ślady szubrawców; Dorzecza moich rzek; Centrum; Nos Belzebuba; Głupi Bartolomeo z Neapolu; Teatr w kieszeni; Papierowy rycerz; Stary krawiec Ikar; Geolog; Ptak; Kanarek; Urzędnik Girolamo; Łódka świata jak balada; Lotne kroki; Zastyszana opowieść o rozdeptywanych pantoflach [poz. 2]; Fikus [poz. 2]; Srebrny most [poz. 2]; Formy trapezoidalne; Gość języka; Jestem taki samotny; Oczy; Łysy; Plot; Pies; Ostatni bajarz Rzeczypospolitej; Sufit realizmu; Czas psychologiczny; Studnia z piasku; Przedmieście Nigdy.

15. Sezon kolorowych chmur. Bim-Bom..., Co To..., Cyrk... (Z życia gdańskich teatrzyków 1954-1964). Gdynia: WM 1968, 241 s. Przedr. zob. poz. 38.

Wyróżnienie ZSP.

16. Groch z kapustą pana Tuwima. Sztuka o starej Warszawie. Powst. 1969. [Inf. autora]. Praprem. Gdańsk-Sopot, T. Wybrzeże 1971 [pt. Groch z kapustą, czyli cicer cum caule].

17. Oczarowanie. [Libretto]. Praprem. Wr., Opera 1969.

18. Okno Cybułskiego. Brulion z życia aktora filmowego połowy XX w. Łódź: WŁ 1970, 447 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1980, wyd. 3 1987.

Nagroda literacka miesięcznika *Litery*, nagroda na Konkursie Czerwonej Róży 1971.

19. Prom. Scenariusz (wg powieści S. Goszczurwego) i reż. ... Ekran. 1970.

20. Baśnie. Wwa: Ruch 1971, 41 s. Wyd. 2 Wwa: KAW 1980.

Podp.: Afanasjew z Sopotu.

Zawartość: Zegarowy król; Piękny kwiat bajki; Wędrowny grajek; Czarodziejski wiersz; Ojczyzna; Falszywe łyż; Księżycowy prom; Pastuszek; Lampa i słowik; Panna-fontanna; Gitara; Ostatni dzień.

21. Mam w nosie lorda, proszę pana! [Powieść]. Łódź: WŁ 1971, 261 s. Wyd. 2 Łódź: RSW Prasa, Książka, Ruch 1975.

22. Babcia i słoń. [Dla dzieci; współaut.:] A. Afanasjew. Łódź: WŁ 1972, 122 s. Wyd. 2 Wwa: NK 1987.

23. Czerwony kaczonek. (Król Kukuryku III). [Współaut.:] A. Afanasjew. Praprem. Bielsko-Biała, T. Lalek „Banialuka” 1975.

Adapt. radiowa pt. Jego książęca mość Kaczorek Czerwony: Adapt. K. Wodnicka. Radio 1973.

24. Szklarz wieczności. [Drobne utwory prozą]. Kr.: WL 1974, 270 s.

Zawartość: Zdziwienie; Lampka nie-Aladyna; Papier; Rozmowa; Słoneczko; Uderzenie; Nie wiedział; Kryteria; Laseczka; Kwadratowe koło; Śpiewak z Tyrolu; Dziwny sen Abrahama Ssaka. (Fantazja urbanistyczna); Siwy ptak z Lafotów; Dumne panie; Uczone mięso; Pan Prezes i Kopytko; Muzykalny staruszek; Urzędnicy i kwiaty; Bas generalny; Królestwo kamieni; Szczęście; Czterykopytko; Panna fontanna [poz. 20]; Czarodziejski wiersz [poz. 20]; Pastuszek [poz. 20]; Wędrowny grajek [poz. 20]; Słonius Tropikalus; Złote drzewo; Gdzie jest gdzie; Emocja X; Diabeł kusi Matuzalema; Tafla snu; Osiół w ogrodzie; Szklarz wieczności (kosmosatry); Świat XY.

25. Świat do góry nogami. [Opowieści]. Łódź: WŁ 1974, 224 s.

Podp.: Jerzy Afanasjew z Sopotu.

Zawartość: Ach, te uroczce, male zakątki...; Dżentelmen; Książę humoru; Tupot pluskiew; Zaciszy cmentarz; Świat do góry nogami; Dama napastowana przez trzech panów w rogu pokoju; Sobota, imienny kota; My się też cywilizujemy, proszę państwa; Gdy budzi się zwierzę...; Szaleńcy i poeci.

26. Radosna twórczość. [Powieść]. Łódź: WŁ 1976, 170 s.

27. Chimery. Opowiadania wybrane. Wstęp: M. Grześczak. Gdańsk: WM 1976, 175 s.

Zawiera opowiadania z tomów: z poz. 1: Ślizgawka; Przenajświętsza Panienska, — z poz. 10: Kożuch; Amant filmowy; Gole...; Każdy człowiek ma swój cień; Cień czasu; Jakiś, którydy; Żarłoczność nie popłaca; Dusza oprawcy; Podróżujące nogi surrealizmu; Podróż; Ludzkość; W okolicy nie było jądłodajni; Szczer z wiatru; Śmieśzny, — z poz. 14: Szkielet z medalem; Gnom, na śmietniku świata; Zachody i wschody kończą się wraz z cieniem ziemi; Ślady szubrawców; Dorzecza moich rzek; Centrum; Głupi Bartolomeo z Neapolu; Teatr w kieszeni; Urzędnik Girolamo; Łódka świata jak ballada; Oczy; Pies; Czas psychologiczny; Studnia z piasku, — z poz. 24: Zdziwienie; Laseczka; Kwadratowe koło; Śpiewak z Tyrolu; Dziwny sen Abrahama Ssaka; Królestwo kamieni; Złote drzewo; Emocja X; Diabeł kusi Matuzalema; Tafla snu.

28. Ja jestem tobą. [Powieść]. Kr.: WL 1977, 177 s.

29. Laboratorium. [Powieść]. Gdańsk: WM 1978, 117 s.

30. Poczta Afanasjewa. [Wybór i wstęp:] E. Lipiński. Gdańsk: WM 1979, 162 s.

Wybór listów do redakcji *Przekroju* w stałej rubryce: Poczta Afanasjewa.

31. Zamknięci w deszczowej windzie. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1981, 73 s.

32. Biurowiec. [Proza satyryczna]. Wwa: Czyt. 1982, 127 s.

Zawartość: Dezintegracja; Myśląca mucha; Kura; Chorąży; Absurdalny świat; Pan z wielkim zębem; W kwadracie; Amen; Pan Adolf; Garb jak góra; Przerazone oczy; Substancja; Pajaczek; Niezastąpiony; Konar; Skoczek polny; Poetissimus; Rezydent; Pan z łysą głową; Tajemniczy śmiech; Mówca; Nokturn; Pan Murek; Nenufar; Klakier; Don Juan i hotel; Metamorfozy; Samotność; Pan Anatol; Pióro na nosie; Kat; Ukłon; Pan z ogonem; Niezwykły człowiek; Biurowy poeta; Nagrobek; Komplex niższości; Pan Konstanty; Pan w starszym wieku;

Drzewo; Dziwak; Nos; Sąd ostateczny; Muszka; Dziwne oblicze; Wielki inscenizator; Dziecko szczęścia; Pan Zero; Dół; Samotny; Zanim zaczną padać deszcz; Skazany na wieczną samotność; Waga; Upojny zapach; Puste morze; Na linie; Wariat referent; Wielka łapa; Apostof; Dyrektorska ręka; Kurze życie; Nad ziemią; Monument; Strażnik; Wieczny odpoczynek; Curiosum; Codziennosc; Jubileusz; Na ostrzu noża.

33. Ręka o trzech palcach. [Wiersze]. Kr.: WL 1982, 86 s.

34. Dziwne przygody pana Zająca. [Opowiadanie dla dzieci]. Gdańsk: WM 1984, 44 s.

35. Lustro porośle mchem. [Opowiadania]. Kr.: WL 1985, 130 s.

Zawartość: Słiśmy po obłokach; Stary cyrkowiec; Dziki klucz; Lustro porośle mchem; Oczy pięknej kobiety; Słoń; Kwiaty; Poranek; Biały zamek; Strażnik; W słońcu; Don Kichote; Tak-sówkarz; Dusza psa; Zegarmistrz; Koral; Morze; Obraz; Szczer; Biblioteka; Polykacz ognia; Iglica; Pożar; Jezioro; Rajski Ptak; Krasnoludki; Okno; Pomnik; Pegaz; Sosna; Krew; Ręka; Pustelnik; Zapach ziemi; Sztukmistrz; Kaplica; Karzeł; Artysta; Frontowiec; Dobosz; Atak; Sufit; Nieśmiertelny; Organista; Ogniomistrz; Spiker; Ten skurwysyn aligator; Portret; Radioamator; Lusterko; Ethos; Wódz; Źródło; Kurtyna; Dzwon; Pomyłony; Sen; Gratulacje; Lina; Róża; Kra; Pająk; Niedźwiedź.

36. Obecność. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1985, 108 s.

37. Relief. [Wiersze]. Kr.: WL 1985, 62 s.

38. Każdy ma inny świat. Wspomnienia, notatki, recenzje, wywiady, refleksje: 1932-1982. Gdańsk: WM 1986, 343 s.

Zawartość: Sezon białych chmur; Sezon kolorowych chmur [poz. 15]; Sezon szarych chmur.

39. Nos poety. [Satyry]. Wwa: Iskry 1987, 204 s.
Cykle: Satyryczne kije; Listy od Afanasjewa; Listy do Afanasjewa; Listy do *Szpilek*.

40. Niech żyje słoń. (Baśń poetycka). [Dla dzieci]. Gdańsk: WM 1988, 42 s.

41. Zabawa w myśli. Opowiadania wybrane. Wwa: Czyt. 1989, 255 s.

Wybór z poz. 1, 10, 24, 32.

42. Miasto chleba. Miniatury poetyckie. Gdańsk: WM 1990, 124 s.

43. Nocne Polaków rozmowy, czyli żartobliwe wywiady z osobliwymi postaciami. [Miniatury prozą]. Wr.: Rubikon 1992, 91 s.

Wybór małych form prozatorskich w przekł. czes.: Zrcadlo porośle mchem. [Przeł.] J. Pišta. Praha 1989.

Ponadto scenariusze filmów krótkometrażowych: Żelazne kwiaty. Scenariusz i reż. ... Ekran. 1960. — Generał mucha. Ekran. 1961. — Przygody arabskie Koziołka Matołka. Ekran. 1961. — Zwariowane przygody byczka toreadora. Ekran. 1961. — Cień czasu. Ekran. 1965. — Czarodziejski dzwon. Ekran. 1964. — Guzik. Ekran. 1965. — Mundur. Ekran. 1965. — Błękitny kaczorek. Ekran. 1966. — Ikar.

Ekran. 1966. — Getto ciszy. [Współaut.:] A. Afanasjew. Ekran. 1966 [Nagroda Ministra Kultury i Sztuki]. — Ludzie i die Menschen. Ekran. 1966. — Cichy alarm. Ekran. 1967. — Sprzedawca fantazji. [Współaut.:] A. Afanasjew. Ekran. 1969.

Przekłady i adaptacje

1. J. London: Zdarzenie. Adapt. i reż. ... TV 1965.
2. K. Čapek: Poeta. Eksperyment profesora Rossa. Adapt. i reż. ... TV 1971.
3. A. Czechow: Dzieło sztuki. Adapt. i reż. ... TV 1972.
4. J. Moe: Bajka o popielnym Janku. Przel. A. Afanasjew. Radio 1974.
5. P.Ch. Asbjørnsen, J. Moe: Był sobie raz ... Ludowe baśnie norweskie. Przel. z niem. ... Gdańsk: KAW 1983, 75 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. i listy 1966, 1973, 1978, 1982, 1983, 1988, 1989. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — M. Kowalewska: J.A. W teje: Gdańsk literacki. Gdynia 1964. — M. Grześczak: Afanasjew z Sopotu. *Nowa Kult.* 1962 nr 34. — A. Cybulski: Pokolenie kataryniarzy. Zapiski z 10-lecia Klubu Studentów Wybrzeża „Zak”. Gdynia 1968. — D. Gerould: *Bim-Bom and the Afanasjew Family Circus. Drama Review*, New York 1974 t. 18 nr 1. — M. Kruszevska: Od jarmarcznej budy do telewizyjnego ampeksu. (Teatralne ścieżki J.A.). *Punkt* 1978 nr 1. — S. Gostkowski: J.A. *Poezja* 1982 nr 7. — A. Żurowski: Za wcześniej. W tegoż: *Ludzie w reflektorach*. Wwa 1982. — A. Suchomska-Chabior: J.A. — poeta i prozaik. W: *Literatura Gdańska i ziemi gdańskiej po roku 1945*. Gdańsk 1986. — B. Fac: *Nasz przyjaciel — Jurek Afanasjew*. *Potop* 1991 nr 17-18.

J.Z.

ALBERTI Kazimiera 1898-1962

Nazwisko secundo voto: Cocola.

Pseud.: Albi.

Poetka, powieściopisarka, publicystka.

Urodzona w 1898 w Bolechowie pod Lwowem; córka Antoniego Szymańskiego i Marii z Filipowskich. Po ukończeniu w 1917 gimnazjum we Lwowie studiowała polonistykę na Uniwersytecie Jana Kazimierza i uczęszczała do konserwatorium. Debiutowała w 1924 artykułem pt. „Sylwetka Niemki” ogłoszonym w tygodniku *Świat Kobiety* (nr 15), a jako poetka wierszem pt. „Listopad” w dzienniku *Rzeczpospolita* (nr 320). Brała udział w pracach Kola Literacko-Artystycznego działającego przy lwowskim Kasynie; od ok. 1925 związana była też ze środowiskiem literackim skupionym wokół Jana Kasprowicza, a potem jego żony Marii. Zajmowała się kulturą południowych Słowian, rozwijając te zainteresowania po wyjściu za mąż za Stanisława Albertiego, tłumacza z języka czeskiego, inicjatora wydawanej przez F. Hoesickę serii *Biblioteka Słowiańska*. Wiersze, artykuły (podejmujące głównie

kwestie kobiece i problematykę słowiańską), a także tłumaczenia z języków czeskiego i bułgarskiego zamieszczała m.in. w *Świecie Kobiety* (1924-32), *Głosie Narodu* (1925, 1928-29), *Kurierze Literacko-Naukowym* (1925-26, 1930-31), *Comoedii* (1926-27), *Gazecie Warszawskiej Porannej* (1926-27), *Mysli Narodowej* (1926-27), *Wiadomościach Literackich* (1926, 1928-30), *Gazecie Warszawskiej* (1928-29), *Tęczy* (1928-34, 1938). Była członkiem ZZLP. Przed 1930 przeniosła się do Dąbrowy (pod Tarnowem), a stamtąd ok. 1932 do Białej na Podbeskidziu, gdzie jej mąż objął stanowisko starosty. Angażowała się w życie kulturalne i oświatowe regionu m.in. przygotowując i wystawiając programy kabaretowe, a od 1933 prowadząc poświęcone głównie Czechosłowacji odczyty w szkołach i stowarzyszeniach kobiecych. Organizowała wieczory literackie z udziałem twórców śląskich i podbeskidzkich, włączyła się w działalność Towarzystwa Teatru Polskiego, prowadziła salon literacki. Podjęła współpracę z prasą lokalną, publikując m.in. w *Zjednoczeniu* (1931-34; tu m.in. ukazywały się streszczenia niektórych z jej odczytów) i w *Zjednoczeniu Śląskim* (1934). Ogłaszała wiersze m.in. w *Kobiecie Współczesnej* (1932-33) i *Nowym Dniu* (1934). W 1939, po wybuchu wojny, udała się do Lwowa (mąż zginął w kampanii wrześniowej); w czasie okupacji niemieckiej mieszkała w Krakowie i brała udział w ruchu konspiracyjnym. W 1945 wyjechała z Polski i osiadła we Włoszech. Wyszła powtórnie za mąż, za Alfo Cocole — włoskiego adwokata i tłumacza. Mieszkając w Bari kontynuowała działalność pisarską: uprawiała prozę z pogranicza eseistyki i reportażu poświęconą kulturze i geografii Włoch. W 1962 nawiązała kontakt z poznańską grupą literacką Złota Mozaika. Zmarła 28 maja 1962 w Bari.

TWORCZOŚĆ

1. Bunt lawin. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1927 [antydat. 1926], 32 s.
2. Mój film. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1927, 59 s.
Zawiera m.in. wiersze w cyklach: Trzy portrety; Mój film.
3. Tatry, narty, miłość. Powieść. Wwa: Hyperjon 1928, 161 s.
4. Pochwała życia i śmierci. [Wiersze]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1930, 77 s.
Zawiera wiersze w cyklach: W małym miasteczku; Starsze panny; Szumiąca Wiola; Harenda po śmierci Jana Kasprowicza; Pochwała śmierci.
5. Ghetto potępione. Powieść o duszy żydowskiej. Wwa: Inst. Wydawn. Renaissance [1931], 320 s.
6. Ci, którzy przyjdą. Powieść mieszczańska. Wwa: Dom Książki Pol. 1934, 461 s.

7. Godzina kalinowa. [Wiersze]. Kr.: Gebethner i Wolff 1935, 94 s.

Zawiera wiersze w cyklach: Godzina kalinowa; Budujemy mosty (wiersze słowiańskie); Wgnani z raju; Noże.

8. Usta Italii. Poezje. Wwa: Dom Książki Pol. 1936, VI, 100 s.

Zawiera wiersze w cyklach: Usta Italii; Wiersze pogańskie; Powrót do domu.

Przekł. włos.: La bocca dell'Italia. [Przeł.] A. Cocola. Napoli 1963.

9. Xenia idzie przebojem. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1936.

Przekł. niem.: Xenia setz sich durch. Wyst. Bielsko, teatr niem. ok. 1936.

10. Węcierz w głębinie. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1937, 88 s.

Zawiera wiersze w cyklach: Autoportret; Czerwona wiosna; Węcierz w głębinie (albo: Dwanaście modlitw ufnych na każdy miesiąc w roku); Poemat o Lwowie.

11. Wiosna w domu. [Komedia]. Wyst. Pozn., T. Pol. 1937.

12. Serce zwierzęce. [Wiersze]. Bielsko: Tow. Ochrony Zwierząt w Bielsku i Związek Opieki nad Zwierzętami w Białej 1937, 107 s.

13. Dusza Kalabrii. [Reportaż]. Powst. ok. 1950. Przekł. włos.: L'anima della Calabria. [Przeł.] A. Cocola. Napoli 1950.

W przekł. włos. cykle: Prologo; Lungo la riva di Ulisse e di Oreste; Sotto le stelle della Magna Grecia; In vista dell'Jonio; Tra bergamotti ed abeti; Epilogo.

14. Sekrety Apulii. [Reportaż]. Powst. ok. 1951. Przekł. włos.: Segreti di Puglia. [Przeł.] A. Cocola. Napoli ok. 1951. Inf. w poz. 15, 16.

15. Magia liguryjska. [Reportaż]. Powst. ok. 1952. Przekł. włos.: Magia Ligure. [Przeł.] A. Cocola. Napoli 1952.

W przekł. włos. cykle: Autoritratto di Genova; L'ala di ponente; L'ala di levante.

16. Kampania, wielki teatr. [Reportaż]. Powst. ok. 1953.

Przekł. włos.: Campania, gran teatro. [Przeł.] A. Cocola. Napoli 1953.

W przekł. włos. cykle: Indice; Sù il sipario !; I compositori sul podio; I decoratori sulla scala le scene celebri e sconosciute.

17. Na sycylijskim wozie. [Reportaż]. Powst. ok. 1953.

Przekł. włos.: Sul carretto siciliano. [Przeł.] A. Cocola. Napoli [po 1953]. Inf. w poz. 15, 16.

Nadto w rkpsach (wg inf. F.M. Nowowiejskiego) zbiori wierszy: Grzebień hiszpański; Kantyczka polskiego emigranta; Uśmiechy przygodne; Polski Odysseusz.

Przekład

1. J. Wolker: Gość w domu. Przekł.: ... i S. Alberti. Wwa: F. Hoesick 1927, XII, 54 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: Propagatorka uśmiechu w życiu i sztuce. Rozm.: Zast. Dz. Pozn. 1937 nr 61.

Inf. F.M. Nowowiejski. — SWPP 1. — RL 1962 (P Grzegorzycz).

J. Liebert. *Wiad. Lit.* 1931 nr 18 [dot.: Pochwała życia i śmierci]. — L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1931 nr 38 [rec.: Ghetto potępione]. — [Ci, którzy przyjdą:] J. Lorentowicz. *Nowa Książ.* 1934 nr 8; E. Breiter: Powieść o „kobiecie wyzwolonej”. *Wiad. Lit.* 1935 nr 8. — [T. Klak] T.K.: Słowo o K.A. Tyg. *Powsz.* 1962 nr 50. — J. Iwaszkiewicz: Losy poetów. *Życie Warsz.* 1963 nr 251. — E. Rosner: Przypomnienie K.A. W tegoż: Beskidzkie ścieżki pisarzy. Kat. 1982. — K. Jakowska: Międzywojenna powieść perswazyjna. Wwa 1992 passim. B.T.

ALEKSANDROWICZ-ULRICH Alina ur. 1931

Historyk literatury.

Urodzona 13 kwietnia 1931 w Borunach pod Wilnem, w rodzinie nauczycielskiej; córka Michała Aleksandrowicza i Stefanii z Wasilewskich. W czasie II wojny światowej przebywała na Wileńszczyźnie. Po wyzwoleniu zamieszkała w Drawsku Pomorskim, gdzie ukończyła liceum humanistyczne. Od 1950 studiowała filologię polską na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a od 1952 na Uniwersytecie Warszawskim. Po uzyskaniu magisterium w 1955 rozpoczęła pracę w Katedrze Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS) w Lublinie na stanowisku asystenta, a następnie starszego asystenta. Debiutowała w 1953 artykułem „Wróciłam z festiwalu w Budapeszcie” opublikowanym w *Sztandarze Ludu* (nr 208); pierwszą pracą naukową „Demaskatorska funkcja komizmu i satyry w dramatach G. Zapolskiej” ogłosiła w 1957 w *Annales UMCS*. W 1956 została członkiem PZPR. Prowadząc badania nad literaturą polskiego Oświecenia i preromantyzmu oraz nad literaturą ludową, publikowała artykuły w czasopiśmie naukowych, m.in. w *Przeglądzie Humanistycznym*, *Pamiętniku Literackim*, oraz w czasopiśmie literackich, m.in. w *Kamienie* (1956-78). W 1962 uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy „Adam Naruszewicz jako satyryk. (Wybrane zagadnienia)” napisanej pod kierunkiem prof. Janiny Gorbaczowskiej i w tymże roku została adiunktem w Katedrze Historii Literatury II UMCS. W 1969 otrzymała nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego III stopnia. W 1969-78 pełniła funkcje prodziekana do spraw dydaktycznych Wydziału Humanistycznego UMCS, a w 1974 objęła kierownictwo Zakładu Historii Literatury na tymże uniwersytecie. W 1975 uzyskała stopień doktora habilitowanego na podstawie rozprawy „Nieznana twórczość Marii Wirtemberskiej”, za którą otrzymała w tymże roku nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia. W 1980 została mianowana profesorem nadzwyczajnym. Była wiceprzewodniczącą Rady Naukowej

działającej przy Stowarzyszeniu Twórców Ludowych i redaktorem *Biuletynu Informacyjnego* tego stowarzyszenia. W 1982 otrzymała Wojewódzką Nagrodę Kulturalną za całokształt działalności w upowszechnianiu kultury ludowej. W 1983 została redaktorem naukowym sekcji filologicznej *Annales UMCS*. W 1985-89 była członkiem Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich. Jest członkiem zwyczajnym Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980). Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Twórczość satyryczna Adama Naruszewicza. Wr.: Ossol. 1964, 320 s.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach: Demaskatorska funkcja komizmu i satyry w dramatach G. Zapolskiej. W kręgu „Moralności pani Dulskiej”. *Ann. UMCS (F)* t. 8: 1953 wyd. 1957 s. 165-196. — Z badań nad twórczością satyryczną Gracjana Piotrowskiego. *Ann. UMCS (F)* t. 13: 1958 s. 233-266. — Z badań nad estetyką satyry stanisławowskiej. *Ann. UMCS (F)* t. 15: 1960 s. 17-52. — Puławy — środowisko kulturalne i literackie. (Wiek XVIII-XIX). W: Puławy. Lubl. 1964 s. 81-138. — Nieznana „podróż” sentymentalna Marii Wirtemberskiej. *Pam. Lit.* 1968 z. 2 s. 5-39. — „Błękitne soboty” Marii Wirtemberskiej. *Pam. Lit.* 1974 z. 3 s. 3-36. — Współczesne piarstwo chłopskie. (Główne tendencje rozwojowe). W: Literatura ludowa i literatura chłopska. Lubl. 1977 s. 47-64. — W epoce Oświecenia. [Współaut.] S. Tworek; W latach zaborów i nadziei wolności (1795-1831). [Współaut.] W. Śladkowski. W: Z przeszłości kulturalnej lubelszczyzny. Lubl. 1978 s. 111-154; 155-203. — Z problemów epistolografii przedromantycznej. *Ann. UMCS (F)* 1984 t. 2 s. 39-64. — Ludowi Tyrteusze. *Akcent* 1986 nr 4 s. 78-88.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Wieś tworząca. Antologia współczesnej poezji chłopskiej Lubelszczyzny. [Wybór. oprac., wstęp] ... Lubl.: W Lubel. 1962, 164 s. Wyd. 2 tamże 1966.

2. Chłopski znak. Wstęp i wybór: ... i J.Z. Hirsz. Lubl.: W Lubel. 1969, 147 s.

3. W kręgu Malwiny Wirtemberskiej. T. 1-2. Wwa: PIW 1978, 278 + 174 s.

T. 1. Antologia. Teksty z rękopisów wybrała, oprac. i wstępem opatrzyła ...; T. 2. M. Wirtemberska: Niektóre zdarzenia, myśli i uczucia doznane za granicą. Z rękopisów oprac. i wstępem poprzedziła ... Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia w 1979.

4. J. Poceek: Poezje. Wstęp, wybór i oprac. ... Lubl.: W Lubel. 1980, 486 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1983. — PP (J. Pitera).

[Twórczość satyryczna Adama Naruszewicza:] M. Szpakowska. *Prz. Hum.* 1965 nr 3; J. Platt. *Pam. Lit.* 1966 z. 1. — I. Kaniowska-Lewańska: W sronę sentymentów. *Nowe Książ.* 1979 nr 1 [rec.: Z kręgów Malwiny Wirtemberskiej]. — J. Kolbuszewski. *Biul. STL* 1978/9 nr 18/19 [rec.: J. Poceek: Poezje].

J.P.

ALEKSANDROWSKA Elżbieta Lidia ur. 1928

Historyk literatury, bibliograf, edytor.

Urodzona 1 stycznia 1928 w Grajewie; córka Edwarda Busza, kierownika Spółdzielni Rolniczo-Handlowej „Rolnik”, i Apolonii Doroty z Zaleskich. W czasie okupacji niemieckiej od 1939 przebywała w Warszawie, gdzie uczyła się w działającym tajnie Gimnazjum ss. Nazaretanek; w 1944 kontynuowała naukę na tajnych kompletach w Zalesiu pod Warszawą. Po wojnie uczęszczała do Państwowego Liceum Humanistycznego im. E. Plater w Zalesiu (1945), a następnie do Prywatnego Liceum Humanistycznego ss. Urszulanek w Poznaniu. Od 1946 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim i w 1950 uzyskała stopień magistra. Równocześnie w 1948-52 była zatrudniona (do 1950 na kontrakcie) w Pracowni Bibliograficznej Instytutu Badań Literackich (IBL) w Poznaniu przy opracowywaniu tomów „Polskiej bibliografii literackiej” na lata 1947, 1948, 1949 (wyd. 1954, 1956, 1958). Uczestniczyła też (w 1950-52) w przygotowywaniu nowej edycji „Literatury polskiej” G. Korbuta (tom 4). Debiutowała w 1949 recenzją pt. „Wydanie ludowe „Pana Tadeusza” opublikowaną w *Kronice Miasta Poznania* (nr 1; podp. E. Buszówna). W 1952 zawarła związek małżeński z Janem Aleksandrowskim, inżynierem, pracownikiem naukowym Politechniki Wrocławskiej i uzyskała służbowe przeniesienie do wrocławskiej Pracowni Historii Literatury Oświecenia IBL (w 1975 przemianowanej na Zespół Edytorstwa i Filologii Literatury Oświecenia). W 1960 uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych, na podstawie monografii bibliograficznej „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne 1770-1777” napisanej pod kierunkiem prof. Tadeusza Mikulskiego (promotor prof. Zygmunt Szweykowski). Od czerwca 1962 pracowała nad przygotowaniem ostatecznej redakcji serii Oświecenia do „Bibliografii literatury polskiej „Nowy Korbut”. W tymże roku nawiązała stałą współpracę z „Polskim słownikiem biograficznym”. W 1964 została członkiem komitetu redakcyjnego serii wydawniczej IBL *Studia z Okresu Oświecenia* (od 1972 redaktor naczelny tej serii), w 1966 członkiem komitetu redakcyjnego „Nowego Korbuta”. Od 1968 uczestniczyła w pracach nad „Słownikiem pseudonimów pisarzy polskich” jako członek ze-

społu redakcyjnego odpowiedzialny za dział Oświecenia. W 1972 uzyskała habilitację, na podstawie pracy „Studia nad „Monitorem”. Z warsztatu bibliografa”, i w 1973 otrzymała w IBL stanowisko docenta. Od 1976 jest członkiem komitetu redakcyjnego przewodnika biobibliograficznego „Pisarze polscy” (jako autorka haseł pisarzy okresu Oświecenia). W 1980 objęła redakcję serii wydawniczej IBL *Zapomniani Poeci Oświecenia*. Należy (od 1981) do Rady Naukowej IBL i (od 1986) do Rady Naukowej „Polskiego słownika biograficznego”. W 1985 została mianowana profesorem nadzwyczajnym. W 1989 objęła kierownictwo Zespołu Edytorstwa i Filologii Literatury Oświecenia IBL. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1988). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne” 1770-1777. Monografia bibliograficzna. Wr.: Ossol. 1959, 237 s. IBL PAN, Bibl. Nar.

2. Z warsztatu bibliografa „Monitora”. *Pam. Lit.* 1959-93 1. John Tureson Oxenstierna, 1959 z. 3/4 s. 471-489; 2. Wiersze siedemnastowieczne i saskie w „Monitorze”, 1960 z. 4 s. 435-462; 3. Monitorowe „autopowtórzenia” 1963 z. 4 s. 443-489; 4. Nieznany debiut pisarski księdza-jakobina Józefa Meiera, 1972 z. 2 s. 161-190; 5. Elizabeth Rowe prekursorka europejskiego preromantyzmu na łamach Monitorowych i jej tłumacz [J.N. Kossakowski], 1972 z. 4 s. 3-44; 6. Jeszcze „Wśród redaktorów i autorów „Monitora” (Głosa do publikacji T. Frączyka), 1980 z. 2 s. 189-217; 7. Montesquieu i d'Alembert na łamach monitorowych, 1988 z. 3 s. 155-169; 8. Na tropie autorstwa króla w „Monitorze”, 1991 z. 2 s. 184-196; 9. Czy Stanisław Szymański publikował w „Monitorze”? 1993 z. 2 s. 126-134.

Studia 1-5 zostały uznane za pracę habilitacyjną.

3. „Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”. T. 4-6 cz. 1-2: Oświecenie. Oprac. ... z zespołem. Red. tomu do 1958 T. Mikulski. Wwa: PIW 1966, 1967, 1970 [właśc. 1971], 1972, 547 + 486 + 647 + 703 s. IBL PAN.

Nagroda Sekretarza Naukowego PAN w 1973.

4. Geografia środowiska pisarskiego. W: Problemy literatury polskiej okresu Oświecenia. Ser. 2. Wr. 1977 s. 217-337 + teka 16 map. PAN IBL.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych m.in.: Materiały do życia i twórczości A.F. Nagłowskiego. W: Miscellanea z doby Oświecenia. Wr. 1960 s. 52-124. — Materiały do biografii i działalności literackiej J.I. Boelckego. W: Miscellanea z doby Oświecenia, 2. Wr. 1965 s. 79-102. — Ostatnie lata „Monitora” w świetle autopowtórzeń. W: Prace o literaturze i teatrze opiarowane

Z. Szwejkowskiemu. Wr. 1966 s. 62-71. — Historycznoliterackie kompendia biograficzne z zakresu staropolszczyzny i Oświecenia. W: Dokumentacja w badaniach literackich i teatralnych. Wr. 1970 s. 9-35. — Listy J. Koblańskiego do I. Czartoryskiej. W: Miscellanea z doby Oświecenia, 4. Wr. 1973 s. 297-323. — Relacje J. Heynego, agenta ks. Ksawerego Saskiego w „Monitorze” (1765-1770). *Pam. Lit.* 1976 z. 3 s. 173-187. — [Hasła w:] Słownik literatury polskiego Oświecenia. Wr. 1977. — Z dziejów służby Grzegorza Kniażewicza u J. Ignacego Massalskiego. Listy pisarza do biskupa i o biskupie. W: Miscellanea z doby Oświecenia, 5. Wr. 1978 s. 419-440. — Z zagadnień geografii literackiej polskiego Oświecenia. Związki środowiska pisarskiego z zagranicą. W: Problemy kultury literackiej polskiego Oświecenia. Wr. 1978 s. 119-134. — Ułomek z tragedii „Tankreda” A. Naruszewicza. *Pam. Lit.* 1982 z. 3/4 s. 285-295. — Z dziejów cenzury lwowskiej. (Ingerencje cenzorów w tomach wierszy Waleriego Gurskiego i Ludwika Kropińskiego). W: Miscellanea z doby Oświecenia, 6. Wr. 1982 s. 401-434. — W kręgu poezji zabawowej Pałacu Błękitnego. *Pam. Lit.* 1986 z. 1 s. 215-226. — Les principaux périodiques polonais dans la deuxième moitié du XVIIIe siècle. W: Les lumières en Pologne et en Hongrie. Budapest 1988 s. 157-169.

Prace edytorskie

1. „Monitor” 1765-1785. Wybór i oprac. ... Wr.: Ossol. 1976, CXLVI, 634 s. BNI, 226.

2. Wiersze Józefa Koblańskiego i Stanisława Szczęsnego Potockiego — zapomnianych poetów Oświecenia. Wybór przygot. oraz teksty, wstęp i komentarz oprac. ... Wr.: Ossol. 1980, 306 s. PAN IBL.

3. Wiersze Józefa Morelowskiego. Wyd. i wstęp. ... Wr.: Ossol. 1983, 378 s. PAN IBL.

4. F. Karpiński: Historia mego wieku i ludzi, z którymi żyłem. Oprac. R. Sobol. Wyd. przygot.: ... i Z. Goliński. Wwa: PIW 1987, 294 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1990.

[„Zabawy Przyjemne i Pożyteczne” 1770-1777] S. Dziiki. *Zesz. Prasozn.* 1960 nr 1; J. Platt. *Rocz. Bibl.* 1960 z. 1-2. — [Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”, t. 4-6:] J. Buba. *Ephemerides Calasantianae*, Rzym 1967 nr 4; W. Piusińska. *Prz. Bibl.* 1967 nr 3/4; S. Stupkiewicz. *Prz. Hum.* 1967 nr 6, polem.; E. Aleksandrowska. *Pam. Lit.* 1968 z. 3; M. Klimowicz, *tamże* s. 241-248; S. Stupkiewicz. *Prz. Hum.* 1969 nr 2; J.W. Gomulicki. *Rocz. Lit.* 1966, 1967, 1971, 1972; N. Kirai. *Studia Slav. Hung.* 1970 t. 16. — Geografia środowiska pisarskiego:] A. Staniszevska. *Kom. Maz.-Warm.* 1978 nr 3; Z. Libera. *Rocz. Lit.* 1977 wyd. 1980; W. Pus. *Pam. Lit.* 1980 z. 2. — [„Monitor” 1765-1785:] Z. Libera. *Rocz. Lit.* 1976; M. Drozdowski. *Mówią Wieki* 1977 nr 4; B. Wolska. *Pam. Lit.* 1980 z. 2. — [Wiersze Józefa Koblańskiego i Stanisława Szczęsnego Potockiego — zapomnianych poetów Oświecenia:] J. Kwiatkowski. *Twórczość* 1983 nr 3; Z. Libera. *Rocz. Lit.* 1980 wyd. 1984. J.P.

ALUCHNA-EMELIANOW Marta

ur. 1906

Poetka.

Urodzona 29 marca 1906 w Koralówce pod Chełmem w rodzinie inteligentkiej; córka Piotra Pawła Aluchny i Tekli z Kulikowskich. Do 1911 mieszkała w Koralówce, potem w Jaryńówce na Wołyniu, następnie w Warszawie, Serocku i Pułtusk, gdzie w 1923 otrzymała świadectwo dojrzałości w Gimnazjum im. K. Potockiej. W tymże roku przeniosła się do Wilna i podjęła pracę w szkole podstawowej, równocześnie studiując (z przerwami do 1936) polonistykę na Uniwersytecie Stefana Batorego. W 1925 wyszła za mąż za Alfreda Kolatora. Debiutowała w 1929 wierszami opublikowanymi w tomie zbiorowym „Spod arkad” wydanym przez grupę poetów wileńskiej Awangardy. Należała do wileńskiej grupy Żagary. W 1935 rozesała się z mężem i zawarła związek małżeński z Sergiuszem Emelianowem. W czasie okupacji niemieckiej od 1941 przebywała w Warszawie. Brała udział w działalności konspiracyjnej jako członek AK. Po upadku powstania warszawskiego została wywieziona na roboty przymusowe pod Berlin. W maju 1945 powróciła do kraju i mieszkała początkowo w Warszawie, a następnie w Olsztynie, gdzie przez rok była nauczycielką w Szkole Ćwiczeń. W 1946 osiadła na stałe w Słupsku. Kontynuowała pracę nauczycielską, a równocześnie powróciła do twórczości literackiej, ogłaszając wiersze w wielu czasopiśmie, m.in. w *Głosie Tygodnia* (1958-60), *Głosie Koszalińskim* (1961-70), *Wiatrakach* (1962-66), *Pobrzeżu* (1969-74), *Głosie Pomorza* (1975-79). Brała udział w licznych konkursach literackich, uzyskując nagrody m.in. na wojewódzkich konkursach w Koszalinie w 1958, 1959, 1961, 1963. W 1958-59 należała do grupy literackiej Meduza (Koszalin-Słupsk). W 1962 została członkiem ZLP. Za działalność w dziedzinie kultury i oświaty uzyskała nagrodę WRN w Koszalinie (1968), nagrodę m. Słupska (1970), nagrodę Urzędu Wojewódzkiego w Słupsku (1979). Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1969), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1976), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1979), Złotą Odznaką ZNP. Mieszka w Słupsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szukanie kształtu. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1962, 97 s.

2. Popiół i proch. [Wiersze]. Pozn.: WP 1964, 66 s.

3. Wiem i nie wiem. Wybór wierszy. Pozn.: WP 1968, 110 s.

Cykle: Kontrowersje; Pamięć niepamięć; Ludzki świat; Jesień smutki; Żyła szczęścia; Mój dziwny dom.

4. Świta dzień. [Wiersze]. Pozn.: WP 1975, 78 s.

5. Wiersze wybrane (1929-1975). Wwa: Czyt. 1978, 241 s.

Zawartość: Wiersze nie wydane (1929-46) oraz wiersze z tomów poz. 1-4.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1988. — SWPP 2 (B. Winkłowa). — Inf. KKMP.

A. Słucki: Poszukiwanie kształtu i litania nieustająca. *Twórczość* 1962 nr 6 [rec.: Szukanie kształtu]. — Z. Jankowski: Gorzka mądrość dojrzałego wieku. *Twórczość* 1969 nr 3. — J. Rogoziński: Dłoń czuła jak obłok. *Mies. Lit.* 1978 nr 11. — [Wiersze wybrane:] J.A. Kobierski: Głód poznania. *Poezja* 1979 nr 2; A. Szymańska: „Zaczynać się od nowa”. *Twórczość* 1979 nr 11.

J.P.

AMBROZIEWICZ Jerzy

ur. 1931

Pseud.: Andrzej Jeżewicz; J.A.; Ja; Jerzy Krak; Jerzy Słota; Wasz człowiek z TV.

Autor reportaży i felietonów, publicysta, dziennikarz.

Urodzony 1 stycznia 1931 w Warszawie; syn Stanisława Ambroziewicza, księgowego, i Zofii z Piątkowskich. Do szkół uczęszczał w Warszawie; w czasie okupacji niemieckiej w 1943-44 uczył się na tajnych kompletach Gimnazjum im. S. Żeromskiego. Od 1943 był członkiem Szarych Szeregów. W 1945-48 kontynuował naukę w gimnazjum w Wyszku nad Bugiem, a następnie w Liceum Ogólnokształcącym TPD im. B. Limanowskiego w Warszawie. Należał do ZHP, od 1947 do OMTUR, od 1948 do ZMP. Po zdaniu matury w 1950 studiował na Uniwersytecie Warszawskim; w 1953 uzyskał dyplom trzyletnich studiów. Od tegoż roku pracował w redakcji *Po prostu* (do 1958; tu też artykuły pod pseud. Andrzej Jeżewicz). Za właściwy debiut literacki uważa opublikowany w tym piśmie w 1956 cykl reportaży „Na peryferiach praworządności”, za który otrzymał wraz z Janem Olszewskim i Walerym Namiotkiewiczem Warszawską Literacką Nagrodę Młodych w 1957. Po zamknięciu *Po prostu* pracował w 1959-61 w redakcji *Dziennika Ludowego* (wobec zakazu druku pisał wyłącznie pod pseud. Jerzy Słota). Ogłaszał też artykuły w *Prawie i Życiu* oraz w *Kulisach* (1959-63 pod pseud. Jerzy Krak). Od 1962 pracował kolejno w redakcji *Tygodnika Kulturalnego* (do 1968) i *Argumentów* (1969-luty 1972). W 1970 został członkiem PZPR. W 1972 rozpoczął pracę w Telewizji Polskiej jako redaktor naczelny Redakcji Publicystyki. W 1974 ożenił się z Izabelą Lechinger, pielęgniarką. W 1976 ukończył dwuletnie studia magisterskie na Wydziale Dziennikarskim Uniwersytetu Warszawskiego. W 1976-79 pracował jako korespondent Polskiego Radia i Telewizji w Rzymie. Po powrocie został naczelnym redaktorem Redakcji Dziennika Telewizyjnego, a od października 1980 był naczelnym redaktorem Warszawskie-

go Ośrodka Radiowo-Telewizyjnego (z półroczną przerwą po ogłoszeniu stanu wojennego). W 1974-80 otrzymał trzykrotnie Złoty Ekran, a w 1974-87 trzykrotnie nagrodę Prezesa Radia i Telewizji. W 1983 był współzałożycielem i do połowy 1984 zastępcą redaktora naczelnego *Przeglądu Tygodniowego*. W 1984 został ponownie korespondentem w Rzymie, najpierw z ramienia Polskiej Agencji Interpress, a w 1988 Polskiego Radia i Telewizji (do 1990). W 1986 otrzymał nagrodę im. K. Pruszyńskiego za całokształt twórczości reporterskiej, a w 1987 nagrodę im. B. Prusa. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1967), Krzyżem Kawalerskim (1971) i Krzyżem Komandorskim (1974) Orderu Odrodzenia Polski oraz odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1974). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Posłuchajże wierny ludu. [Reportaże; współaut.: A. Rowiński] Mag Aleksander. Wwa: Iskry 1959, 157 s. Wyd. 2 rozszerz. [współaut.: A. Rowiński, także 1962.
2. Co nam zostanie z tych lat. [Reportaże; współaut.: A. Rowiński. Wwa: Iskry 1962, 214 s.
3. Błędy i wybaczenia. [Reportaże; współaut.: A. Rowiński. Wwa: Iskry 1963, 216 s.
4. Porwanie. Wwa: Czyt. 1964, 175 s.
Reportaż dot. wypadków w parafii Wierzbica w 1962.
5. Zaraza. Wwa: KiW 1964, 214 s. Przedr. fragm. zob.poz.14. Por. poz. 10.
Reportaż dot. epidemii ospy we Wrocławiu.
6. Plebanie na wulkanach. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1967, 326 s.
7. Apokalipsa. Wwa: KiW 1968, 222 s.
Reportaż o wydarzeniach w Zabłudowie.
8. Czarnoksiężnicy. [Reportaże; współaut.: A. Rowiński. Lubl.: WŁubel. 1969, 205 s.
9. Procesy. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1970, 378 s.
10. Zaraza. Scenariusz filmowy. [Współaut.: R. Załuski. Ekran. 1971. Por. poz. 5.
11. Godziny szczeroci. [Reportaże]. [Wwa]: LSW 1972, 396 s.
12. Ofensywa. Wwa: Iskry 1972, 106 s.
Dot. współczesnych zagadnień społecznych w Polsce.
13. Pradziadek „Sól”. Scenariusz filmu dokumentalnego. Ekran. 1973.
14. Nic darmo. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1977, 206 s.
15. Niczyj. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1977, 260 s.
16. Gra. [Powieść]. Wwa: KiW 1982, 199 s.
17. Watykańskie ABC. Wwa: Iskry 1987, 267 s.
18. Aniołowie śmierci. [Reportaże]. Wwa: KiW 1988, 301 s.
19. Znam was wszystkich. Wwa: BGW 1993, 228 s.
O pracy w TV.

Praca redakcyjna

1. Rytm przyśpieszony: Forum. Wyboru dokonał i podał do druku ... Wwa: Wydawn. RTV 1976, 146 s.

Stenogramy z programów telewizyjnych.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1991. — Wywiad: Reagować natychmiast, nie godzić się na zło. Rozm. J. Wójcik. *Głos Pr.* 1978 nr 116.

S. Kozicki: Naprawiacze błędów. *Nowe Książ.* 1964 nr 21 [rec.: Błędy i wybaczenia]. — K. Kąkolowski: Diabeł jak go maluje Picasso. *Argumenty* 1968 nr 13 [rec.: Plebanie na wulkanach]. — K. Dziewanowski: O prywatnie i sprawach niełatwych. *Nowe Książ.* 1970 nr 3 [rec.: Czarnoksiężnicy]. — K. Mętrak: Bez osądu. *Kultura* 1973 nr 21 [rec.: Godziny szczeroci]. — [Nic darmo:] A. Wieluński: Nic darmo, czyli opisywanie duszy. *Nowe Książ.* 1977 nr 24; J. Jastrzębski: Nic na darmo. *Kontrasty* 1978 nr 1. — J. Lewandowski: Mechanizmy i postacie. *Kierunki* 1983 nr 20 [rec.: Gra].

J.Z.

ANDERMAN Janusz

ur. 1949

Pseud.: Marcin Czech.

Prozaik, autor słuchowisk radiowych, scenarzysta filmowy, tłumacz.

Urodzony 7 kwietnia 1949 we Włoszczowej (Kielckie); syn Stanisława Andermana, urzędnika, i Zofii z domu Czech, urzędniczki. Do szkół uczęszczał w Kielcach. W 1963 uzyskał nagrodę na ogłoszonym przez *Świat Młodych* konkursie na opowiadanie. Po zdaniu matury w 1967 w II Liceum im. Śniadeckich w Kielcach, studiował slawistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim; w 1974 uzyskał magisterium. Debiutował na łamach warszawskiego tygodnika *Politechnik* w 1970 artykułem o filmie amatorskim pt. „Czy lepiej włączyć telewizor?” (nr 17), a w 1972 jako prozaik utworem „Cisza pod powiekami” (nr 12). Pierwsze przekłady (wierszy Milana Kundery) opublikował w 1973 w dwutygodniku ZSP *Student* (nr 1). W 1974 był zatrudniony jako scenarzysta w redakcji rozrywki Ośrodka Telewizyjnego w Krakowie, skąd po pół roku został usunięty. Następnie pracował w redakcji dwutygodnika *Student*, początkowo jako reporter, a później kierownik działu literackiego (w 1976 zrezygnował z pracy). Kontynuując twórczość prozatorską i przekładową z literatury czeskiej, ogłaszał od 1974 utwory m.in. w *Twórczości*. W 1978 otrzymał symboliczną nagrodę literacką im. R. Milczewskiego-Bruno. Od tegoż roku był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Współredagował (od 1978) wydawany poza cenzurą kwartalnik literacki *Puls*. Ogłaszał też utwory w

niezależnym kwartalniku literackim *Zapis*; w 1980 otrzymał nagrodę tego pisma. W tymże roku został członkiem Polskiego PEN Clubu. Od sierpnia 1980 był członkiem Komisji ZLP do współpracy z NSZZ „Solidarność”. W 1981 otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. Po 13 grudnia 1981 był współorganizatorem Komitetu Pomocy Internowanym. Na początku stycznia 1982 został internowany i do lipca przebywał w obozie w Białoleścu. W tymże roku otrzymał nagrodę Radia w Kolonii. Po przeniesieniu redakcji pisma *Puls* do Londynu w 1982, był redaktorem krajowym i współredaktorem wydawnictwa Puls Publications. Ogłaszał utwory w wydawanych w Paryżu pismach *Kultura* i *Zeszyty Literackie*. W 1983-84, w czasie dziewięciomiesięcznego pobytu w RFN i w Wielkiej Brytanii, współpracował z Radiem Wolna Europa. Po powrocie do kraju publikował w czasopiśmie niezależnych, m.in. w *Arce* (1984-85), *Kulturze Niezależnej* (1986-88) oraz w krakowskim piśmie mówionym *Na głos* (1984-88). W 1988 otrzymał nagrodę Fundacji Singlerów w Australii. W 1989 należał do komitetu założycielskiego i od tegoż roku jest członkiem SPP, Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zabawa w głuchy telefon. [Powieść]. *Twórczość* 1975 nr 10 s. 9-67. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1976, 94 s.

Wyróżnienie w konkursie „Czytelnika”, nagroda im. W. Macha w 1976.

2. Gra na zwłokę. [Powieść]. *Twórczość* 1977 nr 12 s. 8-66. Wyd. osob. Kr.: WL 1979, 107 s.

Nagroda *Zapisu* w 1980.

3. Autostop. [Opowiadanie]. Wwa: MAW 1978, 49 s.

Podp.: Marcin Czech.

4. Śnić we śnie. Scenariusz filmowy. Ekran. 1979.

Na podstawie powieści M. Nurowskiej: Po tamtej stronie śmierci.

5. Białe tango. Serial telewizyjny. [Współaut.:] M. Nurowska. Ekran. 1981.

Części: 1. Druga miłość; 2. Decyzja; 3. Na półmetku; 4. Klucz; 5. Choroba serca; 6. Koncert; 7. Podróż służbowa; 8. Oferta.

6. Strajk okupacyjny. [Słuchowisko radiowe]. *Puls** 1981 nr 8/9 s. 53.

7. [Opowiadania] Biała noc; Nie słyhać kroków wśród wierzchołków drzew; Czerwona Gwiazda, Piolun. *Puls** 1982 nr 15/16 s. 32-38. Por. poz. 8.

8. Brak tchu. [Opowiadania]. Londyn: Puls Publications 1983, 135 s. Wyd. nast.: Wydawn. Mysł* [1984]; Wwa: Ofic. Wydawn. Rytm* 1986. Wyd. łączne z poz. 11 Pozn.: Kantor Wydawn. SAWW 1990, 168 s.

Zawartość: Kraj obraz: Ten kraj ...; Kopanie studni. — Kraj obraz: To tego grudniowego dnia ...; Ostry dyżur. — Kraj obraz: Te kobiety ...; Chałwa, pumeks, benzyna. — Kraj obraz: Ulica Nowy Świat ...; Rewizyta. — Kraj obraz: Kiedy to było ...; Temat współczesny. — Kraj obraz: Kobieta szamocze się ...; Kotna mysz. — Kraj obraz: Samoloty, które startują ...; Podróż. — Kraj obraz: Ten psychiatra ...; Nie słyhać kroków wśród wierzchołków drzew. — Kraj obraz: Zimne ściany domów ...; Biała noc. — Kraj obraz: Plac Zwycięstwa ...; Dzień obłoku i mgły. — Kraj obraz: Ten wyludniony plac ...; Czerwona Gwiazda, Piolun. — Kraj obraz: Na placu przed Zamkiem ...; Czarnoleka. — Kraj obraz: Rozmowa kontrolowana ...; Brak tchu. — Kraj obraz: Taksówkarz przyjeżdża ...; Choroba więzienna. — Kraj obraz: Ten dworzec jest obcy...

Przekł.: ang.: Poland under black light. With the author's new story from Warsaw. [Wstęp:] S. Barańczak. [Przeł.] N. Taylor, A. Short. New York 1985, — franc.: Le soufflé coupé. [Wybór z tomu oraz poz. 10; przeł.] K. Deryło. [Paris] 1990.

9. Stadion. [Słuchowisko radiowe]. *Puls** 1985 nr 26 s. 69-85. Przedr. pt. Stadium zob. poz. 11.

10. Spotkanie. [Słuchowisko radiowe]. *Kult. Niezależ.** 1987 nr 35 s. 46-64. Przedr. zob. poz. 11.

11. Kraj świata. Paryż: Inst. Lit. 1988, 75 s. Wyd. nast. pt. Kraj świata [oraz] Post scriptum (słuchowiska radiowe). Wwa: Wydawn. PoMost* 1988, 107 s. Wyd. łączne z Brak tchu zob. poz. 8.

Zawiera opowiadania: Jakoś pusto; Płonie Teatr Narodowy; Jeszcze Polska?, Zwycięs...; Trzej królowie; Łańcuch czystych serc; Poczucie; Świat światów. — W wyd. krajowych nadto słuchowiska: Stadium [poz. 9]; Spotkanie [poz. 10; Radio 1981].

Przekł.: ang.: The edge of the world. [Przeł.] N. Taylor. Londyn, New York 1988, — franc. zob. poz. 7.

12. Choroba więzienna. Scenariusz filmowy. Wwa: Ofic. Wydawn. PoMOST 1992, 95 s.

Przekłady

1. L. Smoček: Piknik. Przeł.: ... i T. Lis. TV 1977.

2. L. Smoček: Dziwne popołudnie dra Burkego. Przeł.: ... i T. Lis. Wyst. Pozn., T. Nowy 1978.

3. L. Fuks: Pałac zwłok. [Powieść]. Przeł.: ... i T. Lis. Pośl.: B.S. Kunda. Kr.: WL 1979, 145 s.

4. V. Venclík: Domowy spektakl. Przeł.: ... i T. Lis. Wyst. Wwa, T. Komedia 1979.

5. B. Hrabal: Sprzedam dom, w którym już nie chcę mieszkać. [Opowiadania]. Przeł.: ... i T. Lis. Pośl.: J. Baluch. Kr.: 1981, 146 s.

6. M. Harniček: Mięso. [Wwa]: Wydawn. Przedświt* [1984], 58 s. Wyd. nast.: Berlin: Veto Verlag 1985; Wwa: Wydawn. Przedświt* 1989.

7. I. Klima: Ława przysięgłych. (Sztuka w 2 aktach). *Brulion** 1987 nr 2/3 s. 72-94.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 6, 9, 10, oraz: Egzamin wstępny. [Współaut.:] M. Nurowska. Radio 1977. — Mała scena. Radio 1979. — Oaza. Radio 1983. — Zellengenossen; Ci; Stadium. Westdeutsche Rundfunk 1982, 1985, — Strajk okupacyjny; Pod celą; Stadium. Radio Wolna Europa 1983-86.

OPRACOWANIA (wybór)

K. Pysiak: Tajemnicza przyjemność myślenia. *Akcent* 1980 nr 2. — B. Maj: „A to Polska właśnie...” (O prozie J.A.). *Więź* 1983 nr 6. — M. Lubelska: O nowych opowiadaniach J.A. *Arka* 1987 nr 19. — J. Jarzębski: Szara piana. *Res Publica* 1988 nr 12. — M. Wyka: Co słycać na kraju świata. *Arka* 1989 nr 27, przedr. w teście: Szkice z epoki powinności. Kr. 1992. — L. Bugajski: Powrót człowieka. *Twórczość* 1989 nr 5. — K. Krasuski: Polski Telemach. O prozie J.A. *Na głos* 1991 nr 5. — M. Orski: „Rząd nie musi wymieniać tego narodu na inny...” *Odra* 1992 nr 1 [rec.: Brak tchu; Kraj świata]. — [Choroba więzienna]. M. Lubelska: Naród jak lawa ... *Tyg. Powsz.* 1992 nr 42; S. Chwin: A i prawda. *Tytuł* 1993 nr 1. J.Z.

ANDRÉ Lucjan 1893-1958

Pseud.: a; A; an; l; (-l); l; (L.); l.a.; L.A.; la; Vector; (zast.); Zast.; (Zast.); Zastępca.
Poeta, prozaik, krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 10 października 1893 w Grodzisku Mazowieckim; syn Bogumiła André, inżyniera, i Heleny z Bohuszewiczów, nauczycielki. Uczęszczał do prywatnej szkoły męskiej S. Wróblewskiego w Warszawie; w 1912 zdał maturę. Twórczość literacką rozpoczął w 1913 pisząc dramaty „U progę” (nie wydany). Debiutował tomem wierszy pt. „LVI” opublikowanym w 1923. Od tegoż roku studiował filozofię na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1928 uzyskał magisterium. Równocześnie kontynuował twórczość poetycką; w 1925 został członkiem ZZLP. Współpracował też jako krytyk teatralny i publicysta (m.in. pod pseud. Zastępca) z warszawskimi dziennikami: *Echo Warszawy* (1925-26), *Gazeta Warszawska Poranna* (1926-27), *Przegląd Wiczcorny* (1927-28; m.in. też pod pseud. Vector), *Kurier Poranny* (1927-28), *Echo Tygodnia* (1929-31). Następnie wycofał się z dziennikarstwa i zajął pracę literacką i naukową. Na podstawie rozprawy „O bezdziejowości w poezji. Rzecz o Adamie Asnyku”, napisanej pod kierunkiem prof. Tadeusza Kotarbińskiego, otrzymał w 1933 doktorat z filozofii na UW. Był członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1939 ożenił się z Marią Humnicką, nauczycielką. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i pracował jako robotnik drogowy. Po powstaniu warszawskim został wywieziony do Częstochowy. Po zakończeniu wojny objął tam w 1945 stanowisko kierownika Biblioteki Miejskiej. Równocześnie współpracował z lokalnym dziennikiem *Głos Narodu*. W 1945-47 był redaktorem naczelnym dodatku tygodniowego do *Głosu Narodu* pt. *Przemiany* oraz założycielem i przewodniczącym częstochowskiego Klubu Literackiego. Po przeniesieniu się do Katowic pracował jako tłumacz radzieckich prac technicznych. Zmarł 27 czerwca 1958 w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. LVI. [Wiersze]. Wwa: Skł. gł. Perzyński, Niklewicz 1923, 15 s.

2. Walka o człowieka. [Wiersze]. Wwa: E. Wende 1926, 77 s.

3. Jaskinia Platona. [Wiersze]. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1929 [1928], 91 s.

4. Szlakiem niepodległych. 1918-1928. Utwory zebrane. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1929 [1928], 101 s. Wyd. 2 z przedm. P. Hulki-Laskowskiego. Wwa: Skł. gł. Druk. Spoleczna 1933.

5. O bezdziejowości w poezji. Rzecz o Adamie Asnyku. [Studium filozoficzno-literackie]. Przedm.: L. Staff. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1930 [1929], 172 s. Wyd. 2 tamże 1930.

Nagroda literacka m. Kalisza w 1930.

6. Toast weselny. [Poemat]. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1934, 18 s.

7. Czad. Powieść. Wwa: Płomień 1937, 324 s.

8. Lotne złoto. Powieść. *Maty Dz.* 1938 nr 80-147.

Przekład

1. E.A. Poe: Zdradzieckie serce. [Opowiadania]. Wwa: Dom Książki Pol. E. Wende i Ska [ok. 1928], 93 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank 1951. — SWPP 1.

[O bezdziejowości w poezji:] J. Braun: Bezdziejowość Asnyka. *Wiad. Lit.* 1930 nr 38; S. Furmanik. *Pol. Zbroj.* (dod. lit.) 1930 nr 24/25; E. Kozikowski: Krytyka. *Pam.* Warsz. 1930 z. 6; M. Giergielewicz. *Ruch Lit.* 1931 nr 9. — K.W. Zawodziński: Współczesna poezja patriotyczna i żołnierska. *Prz. Współcz.* 1931 t. 37 [rec.: Szlakiem niepodległych]. — [Toast weselny:] B. Dudziński: Wśród poetów. *Robotnik* 1934 nr 166; P. Hulka-Laskowski: Literatura piękna. *Nowa Książ.* 1934 z. 8. — [Czad:] B. Dudziński: Zaczadzone pokolenie. *Dz. Lud.* 1938 nr 40; P. Hulka-Laskowski: L.A. — „Czad” — powieść. *Kur. Poranny* 1938 nr 49. A.H.

ANDRZEJEWSKI Bogumił Witalis ur. 1922

Poeta.

Urodzony 1 lutego 1922 w Poznaniu; syn Teofila Andrzejewskiego, kupca hurtownika i eksportera skór surowych, i Zofii z domu Karaszewicz-Tokarzewskej. Uczęszczał do Gimnazjum im. Bergera w Poznaniu, a w 1937-39 do Gimnazjum i Liceum O. Balzera w Zakopanem. Jesienią 1940 przedostał się na Węgry i w 1941 dotarł do Palestyny. Był żołnierzem Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich; w 1941 został ranny w bitwie pod Tobrukiem. Debiutował w 1941 w piśmie *Przy Kierownicy w Tobruku* (nr 4/5) wierszami: „Koledze”, „Upiór”, „Zegar” oraz migawkami z życia kompanii „Cekaemy, krótkie serie”. Wiersze i prozę publikował następnie w pismach: *Kurier Polski* w *Bagdadzie* (1942-43), *Polska Walcząca* (Londyn, 1943-44), *Nowa Polska* (Londyn, 1943-45). Po wojnie

zamieszkał w Wielkiej Brytanii. W 1946 ożenił się z Sheilą Muriel Weekes. Studiował anglistykę i język staronorweski w Oriel College w Oxfordzie, w 1947 uzyskał stopień Bachelor of Arts in English Language and Literature (magisterium), a w 1948-49 studiował językoznawstwo ogólne i klasyczny język arabski w School of Oriental and African Studies University of London. W 1950-51 przeprowadził badania naukowe nad językiem somalijskim w Brytyjskim Protektoracie Somaliland, w Departamencie Oświaty, w celu stworzenia ortografii dla tego języka. W 1952-64 był wykładowcą języków i literatury kuszyckiej w tej uczelni. W 1962 uzyskał stopień Doctor of Philosophy (doktorat) na podstawie pracy pt. „Declensions of Somali Nouns”, napisanej pod kierunkiem prof. M. Guthrie'go. Kilkakrotnie prowadził prace badawcze w Afryce. W 1964-80 pracował na stanowisku docenta języków kuszyckich na University of London. W 1980 został mianowany profesorem języków i literatur kuszyckich na tymże uniwersytecie. Prace naukowe w języku angielskim zamieszczał w czasopismach specjalistycznych, m.in. w *African Language Studies* (1960-74) i *Ethiopianist Notes*, kontynuowane od 1979 pod nazwą *Northeast African Studies* (1978-88). Równocześnie rozwijał twórczość literacką, publikując wiersze w paryskiej *Kulturze* (1949-54, 1967), w londyńskich *Wiadomościach* (1967, 1969-70, 1973) i *Dzienniku Polskim* (1987-89). W 1970 otrzymał nagrodę *Wiadomości* za najwybitniejsze utwory poetyckie ogłoszone w tym piśmie w 1969. Przeszedł na emeryturę w 1982, kontynuuje twórczość naukową i literacką. W 1988 został odznaczony przez rząd Somalii Orderem Gwiazdy Somalijskiej w stopniu komandorskim za wkład naukowy w dziedzinie języka i literatury somalijskiej oraz za udział w stworzeniu oficjalnej ortografii dla języka somalijskiego. Mieszka w Harpenden, w hrabstwie Hertfordshire w Anglii.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na wszelki wypadek. [Wiersze]. Londyn: Związek Pisarzy Pol. na Obczyźnie 1957, 31 s. Arkusz poetycki nr 1.

2. Declensions of Somali Nouns. London: School of Oriental and African Studies 1964, 149 s.

Rozprawa doktorska.

3. Somali poetry. [Współaut.:] I.M. Lewis. [Studium i antologia]. Oxford: Clarendon Press 1964, IX, 167 s.

4. Podróż do krajów legendarnych. Poematy i opowieści. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1985, 150 s.

Zawartość: J. Pietrkiewicz: Poezja i przyjaźń. — Dziwy niebieskie w Tobruku [cykl wierszy]; Ballada o kurku na wieży; Podróż do krajów legendarnych; Rozstrój i nastroj; Odjazd ze

stacji Korsaków-Zdrój; Zamach stanu — Rewolucja — Szakaloidzi obejmują władzę; Dziwy na pływalni; Mój album z lat 1939-1969; Dno pustynnego wiatru; Powrót z Lemurii; Jak nabawiłem się tuszczycy na łowach w Kamelopardii; Urywki z własnego zycioruza retuszowane piórem pawim; Odbiór niezakłócony; Nosorożca docelowość przeważna; Zaproszenie na wystawę obrazów; Pieśń hipopotama; Kongres onomastów; wspomnienia z Międzynarodowego Kongresu Nauk Onomastycznych we Florencji; Rzecz o kosmetyce zycioruśców: Poemat ptasi; Pierwodruki. Nagroda Związku Pisarzy Pol. na Obczyźnie w 1986.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. M.H.I. Galaal: Hikmad Soomaali. Ed. with grammatical introduction and notes by ... London: Oxford Univ. Press 1956, XI, 150 s.

2. Literatures in African languages. Theoretical issues and sample surveys. Ed. by ..., S. Piłaszewicz, W. Tyloch. Cambridge: Cambridge Univ. Press; Wwa: Wiedza Powsz. 1985, 672 s.

Przekłady (z somalijskiego na angielski)

1. H. Sheikh Mumin: Leopard among the women. [Dramat]. London: Oxford Univ. Press 1974, XI, 230 s.

2. M.J. Faarax Cawl: Ignorance is enemy of love. [Powieść]. London: Zed Press 1982, 104 s. Wyd. nast.: London: Zed Books 1984.

OPRACOWANIA (wybór)

[Podróż do krajów legendarnych:] M.E. Cybulska: „Piękne imię Bogumił”. *Tydz. Pol.*, Londyn 1985 nr 29; J. Poray Biernacki: Poematy Bogumiła przyjaźnie ocenione. *Kultura*, Paryż 1985 nr 9. **B.D.**

ANDRZEJEWSKI Jerzy
1909-1983

Krypt.: j.a.; ja.
Powieściopisarz, krytyk literacki i teatralny, publicysta.

Urodzony 19 sierpnia 1909 w Warszawie; syn Jana Andrzejewskiego, urzędnika, i Eugenii z Glinojeckich. Uczęszczał do Gimnazjum im. J. Zamoyskiego w Warszawie. Po zdaniu matury w 1927 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Debiutował w 1927 artykułem „Panait Istrati” ogłoszonym w *Wiadomościach Literackich* (nr 45, podp. ja), a jako prozaik w 1932 opowiadaniem „Wobec czyjegoś życia” w *ABC* (nr 91). Od 1935 był recenzentem teatralnym dziennika *ABC* (do 1937) i kierownikiem działu literackiego *Prosto z mostu* (tu do 1938 recenzje literackie i teatralne oraz utwory prozatorskie). W 1936 został członkiem ZLP. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i brał czynny udział w konspiracyjnym życiu literackim. Był pełnomocnikiem Delegatury Rządu RP do opieki nad literatami. Po wojnie mieszkał w Krakowie. W 1946 ożenił się z Marią Abgarowicz-Czyściecką (w latach późniejszych działaczką sekcji krytyków Stowarzysze-

nia Polskich Artystów Muzyków). Współpracował z tygodnikiem *Odrodzenie* (1945-50; tu m.in. przegląd książek pt. „Kartki z dziennika lektury”, 1947-48), z *Przekrojem* (1945-48) i *Kuźnicą* (1945-49). W 1946-47 był prezesem Oddziału Krakowskiego ZLP. W 1948 przeniósł się do Szczecina, gdzie oprócz twórczości literackiej rozwijał aktywną działalność społeczną w Komitecie Obrońców Pokoju oraz w TPPR (od 1949 członek Zarządu Głównego i Rady Naczelnej). W 1949-52 był prezesem Oddziału Szczecińskiego oraz wiceprezesem Zarządu Głównego ZLP. W 1950 został członkiem PZPR. W tymże roku otrzymał Order Sztandaru Pracy I klasy. W 1952 został wybrany na posła na sejm, ze Szczecina. Po przeniesieniu się w tymże roku do Warszawy był (do 1954) redaktorem naczelnym *Przeglądu Kulturalnego*, a w 1955-56 członkiem zespołu redakcyjnego *Twórczości*. Współpracował z tygodnikiem *Nowa Kultura* (1955-62; tu w 1955 cykl „Kartki z dziennika lektury” później pt. „Kartki z dziennika”). W 1957 uczestniczył (jako redaktor naczelny) w organizowaniu pisma *Europa*; w związku z zakazem wydawania pisma wystąpił z PZPR. W 1959 został wybrany na prezesa Oddziału Warszawskiego ZLP. Współpracował z tygodnikiem *Polityka* (tu w 1960 m.in. cykl „Notatki”). W marcu 1964 należał do sygnatariuszy „Listu 34” pisarzy i uczonych w obronie wolności słowa. We wrześniu 1968 w otwartym liście do Edwarda Goldstückera, prezesa Związku Pisarzy Czechosłowackich, zaprotestował przeciw udziałowi Polski w agresji na Czechosłowację (tekst publikowany w prasie emigracyjnej, w kraju z krytycznym komentarzem Bogdana Czeszki, *Kultura*, nr 41), co w konsekwencji spowodowało niedopuszczenie utworów pisarza do druku. W tymże roku otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku, a w 1970 nagrodę kwartalnika *Books Abroad* (Oklahoma). Od 1969 należał do Polskiego PEN Clubu. W 1972 nawiązał stałą współpracę z tygodnikiem *Literatura*, w którym publikował cykl notatek literackich w formie dziennika pt. „Z dnia na dzień” (1972-79), a następnie pt. „Gra z cieniem” (1980-81). W styczniu 1976 należał do sygnatariuszy „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. W lipcu tegoż roku ogłosił „List do prześladowanych uczestników robotniczego protestu” (druk *Kultura*, Paryż nr 9), a we wrześniu, jako współzałożyciel Komitetu Obrony Robotników, podpisał „Apel KOR” skierowany w tej sprawie do marszałka sejmu. W 1977-81 był członkiem zespołu redakcyjnego pisma *Zapis* wydawanego poza cenzurą. W 1981 wygłaszał cotygodniowe prelekcje dla studentów w Instytucie Filologii Polskiej UW. Zmarł 19 kwietnia 1983 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Drogi nieuniknione. Opowiadania. Wwa: *Prosto z mostu* 1936, 187 s. Przedr. część. zob. poz. 23.

Zawartość: Koniec; Kłamstwa; Ucieczka.

2. Ład serca. Powieść. *Prosto z mostu* 1937 nr 46-57, 1938 nr 1-21. Wyd. osob. Wwa: *Rój* 1938, 343 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1939; wyd. 4 [!] Wwa: Gebethner i Wolff 1946, wyd. 5 tamże 1948; wyd. 1 [!] Wwa: PIW 1957; wyd. 4 powojenne Wwa: Czyt. 1983.

Nagroda czytelników *Wiad. Lit.*, w 1939 Nagroda Młodych PAL.

Przekł.: czes.: *Mír v duši* [Przet.] J. Janouch. Praha 1941, wyd. 2 Praha 1941; *Rád srdce* [Przet.] J. Janouch. Brno 1947, — niem.: *Ordnung des Herzens* [Przet.] O.J. Tauschinski. München 1970, wyd. nast. Frankfurt am Main 1972.

3. Apel. [Opowiadanie]. Powst. 1942. Wyd. osob. z przedm. A. Pomiana. Londyn: Świat. Związek Polaków zza Granicy 1945, 39 s. Wyd. nast. Hanower: Wydawn. Pol. Związku Wychodźstwa Przemysłowego w Hanowerze 1946. Przedr. zob. poz. 6, 23, 36.

Utwór czytany na zebraniach konspiracyjnych w Warszawie w 1942.

4. Wielki Tydzień. [Opowiadanie]. Powst. 1943. Druk w poz. 6, 23. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1993, 216 s.

Przekł.: bułg.: *Nośr* [Przet.] V. Genovska. Sofija 1948, — chiński: *Ku nan ti i czou* [Przet.] Liao Szang-ko. Szanghaj 1954, — estoń.: *Vaikne nadal* [Przet.] O. Jõgi. Tallin 1963, — franc.: *La semaine sainte* [Przet.] E. Goriély. Lyon-Paris 1958; *Sous le regard des autres* [Przet.] W. Vinaver. [Paris] 1986, — holend.: *De stille week* [Przet.] S. van Praag. Amsterdam 1952, wyd. nast. Amsterdam [1959], — jap.: *Seishukan* [Przet.] Y. Shōzō. Tōkyō 1966, — niem.: *Die Karwoche* [Przet.] O.J. Tauschinski. Wien 1948, wyd. nast. Dresden 1950, Reinbek b. Hamburg 1987; *Warschauer Karwoche* [Przet.] R. Lachmann. München 1964, wyd. nast.: Berlin 1966, München 1966, Frankfurt am Main 1978, — serb.-chorw.: *Velika nedelja* [Przet.] P. Vujičić. Novi Sad 1962, — słowen.: *Veliki teden* [Przet.] B. Hartman. Maribor 1977, — szwedz.: *Dödens Karusell* [Przet.] J. Malm. Uppsala 1981, — węgier.: *Nagyhét Varsóban* [Przet.] J. Cserevits. [Budapest] 1966.

5. Święto Winkelrida. Widowisko w 3 aktach. Napisane wiosną 1944 przez ... skrócone latem 1946. [Współaut.:] J. Zagórski. *Twórczość* 1946 nr 7/8 s. 121-173. Wyd. osob. Kr.: ZZLP 1946, 59 s. Praprem. Łódź, T. Nowy 1956. Wyd. nast. Wwa: PIW 1957.

6. Noc. Opowiadania. [B. m.]: Czyt. 1945, 219 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1946, wyd. 3 tamże 1948; wyd. nowe Wwa: PIW 1954, wyd. 2 tamże 1956; wyd. [6] Kr.: WL 1957; wyd. 7 [poszerz.] pt. *Noc i inne opowiadania*. Wwa: Czyt. 1963, 567 s.

Zawartość: Przed sądem; Apel [poz. 3]; Wielki Tydzień [poz. 4]; Warszawianka, — w wyd. 7 nadto przedr. z poz. 23: *Wrześniowa oda*; *Podróż*; *Intermezzo*; *Powrót*; *Synowie*. Nagroda Oddziału Krakowskiego ZLP w 1946.

Przekł.: czes.: Noc. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1947, wyd. 2 Praha 1948, — estoń.: Vaikne nädal. [Przeł.] O. Jõgi. Tallin 1963, — słowac.: Noc. [Przeł.] M. Procházka. Bratislava 1950. Adapt. tv opowiadania Warszawianka: L. Budrecki, I. Kanicki. TV 1966.

7. [Tekst do albumu:] Warszawa 1939-1945. Wwa: PIW 1946, 43 s.

8. Popiół i diament. Powieść. Pierwodr. pt. Zaraz po wojnie. *Odrodzenie* 1947 nr 3-22 [druk przerwany]. Wyd. osob. Wwa: Czyt. II 1948, 334 s. Wyd. nast. tamże: VIII 1948, wyd. 2 1949, wyd. 3 1954, wyd. 4 1956; wyd. nowe Wwa: PIW 1957, tamże: 1960, wyd. 9 1961, wyd. 10 1962, wyd. 11 1963, wyd. 12 1964, wyd. 13 1964, wyd. 14 1966, wyd. 15 1967, wyd. 18 [!] 1968, wyd. 19 1970, wyd. 20 1972, wyd. 21 1973, wyd. 22 1974, wyd. 23 1974, wyd. 24 1975, wyd. 25 1976, wyd. 26 1978, wyd. 27 1979, wyd. 28 1982, wyd. 29 1983. Por. poz. 22.

Nagroda literacka *Odrodzenia* w 1948.

Przekł.: ang.: Ashes and diamonds. [Przeł.] D.J. Welsh. London [1962], wyd. nast. Harmondsworth, New York 1980, — bułg.: Pepel i diament. [Przeł.] D. Ikonov. Sofija 1964, wyd. 2 Sofija 1975, — czes.: Popel a diament. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1948, wyd. nast.: Praha 1957, Praha 1963, Praha 1975, Praha 1976, — duń.: Aske og diament. [Przeł.] J. Ornsbo. København 1961, — estoń.: Tuhka ja teemant. [Przeł.] R. Karemäe. Tallin 1966, — fiń.: Tuhka ja timanti. Helsinki 1960, — franc.: Cendres et diamants. [Przeł.] G. Lisowski. Paris 1967, wyd. nast. Paris 1986, — grec.: Stáhtes kai diamántia. [Przeł.] A. Berukokáké-Artémé. Athína 1979, wyd. nast. Athína [1986], — hebr.: Hayahalom v'ha-efer. [Przeł.] A. Gilboa. Merchawia 1949, — hindi [Przeł.] Raghuvir Sahay. New Delhi 1978, — hiszp.: Cenizas y diamantes. [Przeł.] M.R. Blancafort. Barcelona 1966; [Przeł.] A. Orzeszek, R. Mansberger Amerés. Barcelona 1985, — holend.: As en damant. [Przeł.] W.A. Mayer. Hilversum 1963, wyd. nast. Brussel-Roosendaal 1970, — jap.: Hai-to daiya-mondo. [Przeł.] K. Takeshi. Tókyó 1961, wyd. nast. Tókyó 1978, — litew.: Pelėnai ir deimantas. [Przeł.] O. Miciūtė. Vilnius 1957, — łotew.: Pelni un diamaniti. [Przeł.] J. Lagarovskis. Riga 1964, — mongolski: Čandruu almas choēr. Ulaanbaatar 1978, — niem.: Asche und Diamant. [Przeł.] H. Bereska. München [1961], wyd. nast.: [Gütersloh] 1962, Reinbek b. Hamburg 1963, Berlin 1964, Frankfurt am Main 1965, Leipzig 1965, [München] 1970, München 1971, Leipzig 1974, Berlin 1975, München 1979, München 1983, Frankfurt am Main 1984, München 1985, — norw.: Aske og diament. [Przeł.] N. Geelmuyden. Oslo 1964, wyd. nast. [Stabekk 1981], — ros.: Pepel i almaz. [Przeł.] N. Podol'skaja. Moskva 1965, — rum.: Cenușă și diament. [Przeł.] N. Grigorescu. București 1968, — serb.-chorw.: Pepeo i alem-kamen. [Przeł.] J. Benešić. Zagreb 1949; Pepeo i diament. [Przeł.] P. Vujičić. Sarajevo 1961, wyd. nast. Novi Sad 1964, — słowac.: Popol a diament. [Przeł.] J. Sedlák. Bratislava 1949, wyd. nast.: Bratislava 1951, Bratislava 1968, Bratislava 1976, — słowen.: Pepel in diament. [Przeł.] F. Vodnik. Ljubljana 1958, wyd. nast. Ljubljana 1975, — szwedz.: Aska och Diamanter. [Przeł.] B. Lovén. Stockholm 1960, wyd. nast. Stockholm 1965, — ukr.: Popil i diament. [Przeł.] O. Stajec'kyj. Kiiv 1967, — węgier.: Hamu és gyémánt. [Przeł.] I. Mészáros. Budapest 1962, wyd. nast.: Budapest 1964, Budapest 1965, Budapest 1973, Budapest 1975, Budapest 1980, — włos.: Cenere e diamanti. [Przeł.] V. Petrelli. Milano 1961.

Adapt. teatr.: J. Rotbaum. Powst. 1954 (wyst. przygot. we Wrocławiu); Popiół i diament. Sceniczna adaptacja powieści. Powroty. Estrada literacka. Oprac. na podstawie fragm. opowiadań J.A. oraz scen z adaptacji dramat. Popiołu i diamentu

i fragm. tej powieści. Adapt. dramat., uwagi dla realizatorów, wybór tekstów i oprac.: H. Okraskowa. Wwa: CPARA 1965, 162 s.; Adapt. R. Kordziński. Wyst. Pozn. T. Pol. 1974; Adapt. A. Czerny. Wyst. Łódź, T. Ziemi Łódzkiej 1974; Adapt. J. Maciejewski. Wyst. Wr., T. Pol. 1974; Adapt. A. Zieliński. Wyst. Czeski Cieszyn, Scena Pol. 1984, — tv: Adapt.: A. Andrzejewska, A. Libera. TV 1974, — radiowa: Adapt. J. Rakowiecki. Radio 1956; Adapt. A. Sudlitz. Radio 1974 (9 odc.); Adapt. M. Komorowska pt. Jeszcze jeden dzień. Radio 1974.

9. Robinson warszawski. Scenariusz filmowy. Powst. 1948.

Scenariusz oparty na noweli filmowej napisanej wspólnie z Cz. Miłoszem w 1945 pt. Robinson warszawski (druk *Dialog* 1984 nr 9 s. 5-17). Tekst scenariusza zachowany w Muzeum Literatury w Wwie, kopia wersji ekranowej (nie dopuszczona do rozpowszechniania) w Filmotece Polskiej. Wersja zmieniona przez producentów ekranizowana jako dzieło autorstwa J. Andrzejewskiego i J. Zarzyckiego (również reżysera filmu) pt. Miasto nieujarzmione w 1950.

10. Aby pokój zwyciężył! Wwa: KiW 1950, 80 s. Przemówienia i artykuły z l. 1949-50.

11. O człowieku radzieckim. [Wrażenia z pobytu w ZSRR]. Wwa: KiW 1951, 97 s.

12. Ludzie i zdarzenia 1951. [Felietony politycznel]. Wwa: Czyt. 1952, 206 s.

13. Partia i twórczość pisarza. [Wwa]: Czyt. 1952, 153 s.

Zawartość: 1. Gdzie jesteśmy; 2. Literatura wobec naszych zadań; 3. Czego Partia uczy pisarzy; 4. Nad wskazówkami Partii; 5. „Honor myślom”.

Przekł. czes.: Strana a tvorba spisovatele. [Przeł.] J. Závada. Praha 1953.

14. Ludzie i zdarzenia 1952. [Felietony politycznel]. Wwa: Czyt. 1953, 141 s.

15. Wojna skuteczna czyli Opis bitew i potyczek z Zadufkami. [Powieść satyryczna]. T. 1. Wwa: Czyt. 1953, 272 s.

Przekł. słowac.: Učinná vojna, alebo opis bitiek a ruvačiek s Nadutcami. [Przeł.] J. Sedlák. Bratislava 1955.

16. Książka dla Marcina. [Wspomnienia]. Wwa: PIW 1954, 105 s. Wyd. 2 tamże 1956. Przedr. zob. poz. 23.

17. Złoty lis. [Opowiadanie]. *Nowa Kult.* 1954 nr 49-50. Przedr. zob. poz. 18, 23. Wyd. osob. Wwa: PIW 1963, 76 s. Wyd. łącznie z poz. 21: Złoty lis; Niby gaj. Kr.: WL 1980, 94 s.

Przekł. estoń.: Kuldnē rebane. [Przeł.] A. Kurtna. Tallin 1958, — węgier.: Az arany róka. [Przeł.] E. Sebők. Wyd. łącznie z poz. 25, 26 pt. Jő, hegyeken szökellve: A paradicsom kapui; Az arany róka. Budapest 1971, wyd. nast. Budapest 1978.

Adapt.: J. Braun i T. Pajdóta. Wyst. Kr., T. Lalki i Maski Grotteska 1983.

18. Złoty lis. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1955, 145 s. Wyd. 2 tamże 1956. Przedr. zob. poz. 23.

Zawartość: Kukulka; Paszportowa żona; Przebudzenie lwa; Narcyz; Pantofelek; Złoty lis [poz. 17].

19. Ciemności kryją ziemię. [Opowieść]. *Przeł. Kult.* 1957 nr 12-17. Wyd. osob. Wwa: PIW 1957, 173 s. Wyd. nast. zob. poz. 30.

Przekł.: ang.: The inquisitors. [Przeł.] K. Syrop. London 1960, wyd. nast.: New York 1960, Westport, Conn. 1976, — franc.: Les ténébreux couvrent la terre. [Przeł.] Ch. Jezewski, F.X. Janjard. Paris 1991, — hebr.: Ha'inkwizitorim. [Przeł.] B. Tene. Tel-Aviv 1961, wyd. nast. Tel-Aviv 1962, — niem.: Finsternis bedeckt die Erde. [Przeł.] W. Henke, O.J. Tauschinski. München 1961, wyd. nast.: München 1962, Reinbek b. Hamburg 1965, — serb.-chorw.: Tama pokriva zemlju. [Przeł.] P. Vujičić. Sarajevo 1963, — szwedz.: Och mörkret tackar jorden ... [Przeł.] S. Ottosson. Stockholm 1975, — węgier.: Sötétség berijta a földet. [Przeł.] R. Gimes. Budapest 1985, — włos.: Buio sulla terra. [Przeł.] P. Poli. Milano 1962.

Adapt.: teatr.: K. Dejmek. Wyst. Łódź, T. Nowy 1957; wyd. w przekł. niem.: Finsternis bedeckt die Erde. [Przeł.] O.J. Tauschinsky. [Wien 1967]; Adapt. W. Feliksiak. Wyst. Wwa, T. Aдекватny 1982, — tv: Adapt. I. Cywińska. TV 1986, — radiowa: Adapt. A. Sudlitz. Radio 1981.

20. Zagubione uczucia. Scenariusz filmowy wg opowiadania H. Mortkowicz-Olczakowej „Zośka”. [Autorzy:] H. Mortkowicz-Olczakowa, ..., J. Zarzycki, J. Dziedzina. Ekran. 1957.

21. Niby gaj. [Opowiadanie]. *Nowa Kult.* 1958 nr 36 s. 1, 4-5. Przedr. zob. poz. 23. Wyd. łącznie z Złoty lis zob. poz. 17.

22. Popiół i diament. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Wajda. Ekran. 1958. Por. poz. 8.

Nagrada krytyki filmowej CSRS w 1965. Przekł.: ang.: Ashes and diamond. [Przeł.] B. Sulik. W: Ashes and diamond; Kanal; A generation — three films by A. Wajda. London 1973, — ros.: [Przeł.] L. Rubanova. W: Zarubežnye kino-scenarii. Moskwa 1966.

23. Niby gaj. Opowiadania 1933-1958. Wwa: PIW 1959, 637 s. Wyd. nast. tamże: 1961, wyd. 3 [rozszerz.] T. 1-2. 1967, 467 + 324 s.

Zawiera z poz. 1: Koniec; Kłamstwa, poz. 3, 4, 6, 16, 17, 18, 21 oraz: Wrześnieowa oda; Podróż; Intermezzo; Powrót; Synowie; Mój chłopięcy ideał. — W wyd. 3 nadto: Wielki lament papierowej głowy.

24. Niewinni czarodziejcie. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Skolimowski. Ekran. 1959.

25. Bramy raju. [Opowieść]. *Twórczość* 1960 nr 4 s. 27-73. Wyd. osob. Wwa: PIW 1960, 125 s. Wyd. nast. wyd. 2 tamże 1963; zob. poz. 30. Por. poz. 27.

Przekł.: ang.: The gates of paradise. [Przeł.] J. Kirkup. London 1963, wyd. nast. London 1967, — chorw.: Rajska vrata. [Przeł.] Z. Malić. Zagreb 1968, — franc.: Les portes du paradis. [Przeł.] G. Lisowski. [Paris] 1961, — hebr.: Sza'arej gaden. [Przeł.] E. Uchmani. Tel-Aviv 1971, — hiszp.: Las puertas del paraíso. [Przeł.] S. Pitol. Mexico 1965, — holend.: De poorten van het paradijs. [Przeł.] L. Stembord. Lochem 1962, — jap.: Tengeku-no men. [Przeł.] Y. Kazuo. Tōkyō 1985, — niem.: Die Pforten des Paradieses. [Przeł.] R. Lachmann. München 1963, wyd. nast. München 1967; [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1982, — słowac.: Brány do raja. [Przeł.] T. Turňa. Bratislava 1969, — szwedz.: Paradiesets portar. [Przeł.] S. Ottosson. Stockholm 1976, — węgier.: Aparadicsom kapui. [Przeł.] J. Elbert. Wyd. łącznie z poz. 17, 26 pt. Jō, hegyeken szökellve: A paradicsom kapui; Az arony róka. Budapest 1971, wyd. nast. Budapest 1978; — włos.: Le porte del paradiso. [Przeł.] L. Ryba, A. Zoina. Palermo 1988. Adapt. teatr.: D. Michalowska. Wyst. Kr., T. Jednego Aktora 1961.

26. Idzie skacząc po górach. [Opowieść]. Wwa: PIW 1963, 243 s. Wyd. nast. zob. poz. 30.

Przekł.: ang.: He cometh leaping upon the mountains. [Przeł.] C. Wieniewska. London 1965, wyd. nast.: London 1968, pt. A siter for a satyr. New York 1965, — czes.: Ont'se běže po horách. [Przeł.] V. Zapletalová. Praha 1968, — duń.: Han kommer springende over bjergene. [Przeł.] G. Serby. København 1964, — fiń.: Katsio, hän tulee yli vuorten. [Przeł.] T. Veikko. Helsinki 1965, — franc.: Sautant sur les montagnes. [Przeł.] G. Lisowski. Paris 1967, — hebr.: Medaleg al he-harim. [Przeł.] B. Tene. Merchawia 1964, — hiszp.: Helo aquí que viene saltando por las montañas. [Przeł.] G. [il] E. Makowiecki. Madrid 1969, — holend.: Daar komt hij, springend over de bergen. [Przeł.] L. Stembord. Arnhem 1965, — jap.: Tobi hanete yama o iku. [Przeł.] Y. Kazuo. Tōkyō 1965, — maced.: Odi skokajki po gorite. [Przeł.] D. Biljanovski. Skopje 1970, — niem.: Siehe, er kommt hüpfend über die Berge. [Przeł.] P. Lachmann. München 1966, wyd. nast.: Darmstadt 1968, München 1969, München 1971; Siehe, er kommt und hüpf über die Berge. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1984, — serb.-chorw.: Ide skačući po gorama. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1966, — słowac.: Milý mój hory preskakuje. [Przeł.] R. Turňa. Bratislava 1966, — szwedz.: Modellen och satyren. [Przeł.] M. Teeman. Stockholm 1966, — węgier.: Jō, hegyeken szökellve. [Przeł.] B. Murányi. [Budapest 1970]; wyd. nast. łącznie z poz. 17, 25 pt. Jō, hegyeken szökellve: A paradicsom kapui; Az arony róka. Budapest 1971, tamże 1978; — włos.: Viene travalicando i monti. [Przeł.] B. Verdiani. Firenze 1983.

27. Bramy raju. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Wajda. Ekran. ang.-jugosłowiańska 1967. Por. poz. 25.

28. Apelacja. [Opowieść]. Paryż: Inst. Lit. 1968, 106 s. Pierwodr. krajowy *Twórczość* 1981 nr 11 s. 8-65. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1983; wyd. 2 Wwa: Chimera 1991.

Przekł.: ang.: The appeal. [Przeł.] C. Wieniewska. London 1971, — fiń.: Vetoonus. [Przeł.] T. Toivas. Helsinki 1969, — niem.: Appellation. [Przeł.] P. Lachmann. Frankfurt am Main 1968, wyd. nast. Frankfurt am Main 1972.

29. Prometeusz. (Widowisko). *Twórczość* 1971 nr 11 s. 9-45. Praprem. Łódź, T. Nowy 1972. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1973, 81 s.

30. Trzy opowieści: Ciemności kryją ziemię; Bramy raju; Idzie skacząc po górach. Wwa: PIW 1973, 492 s. Wyd. 2 tamże 1980. Zawiera poz. 19, 25, 26.

31. Teraz na ciebie zagłada. [Opowiadanie]. *Literatura* 1975 nr 15-20. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1976, 71 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 32: Teraz na ciebie zagłada; Już prawie nic tamże 1982 s. 179.

Przekł.: niem.: Jetzt kommt über dich das Ende. [Przeł.] P. Lachmann. Frankfurt am Main 1977, — serb.-chorw.: Sada je i tebi kraj. [Przeł.] P. Vujičić. Sarajevo 1979 łącznie z tłum. poz. 32, — szwedz.: Kain och Abel. [Przeł.] S. Ottosson. Stockholm 1978, wyd. nast. Stockholm 1988, — węgier.: Már rád tört a veg. [Przeł.] B. Murányi. Budapest 1983. Adapt. teatr.: T. Kijański. Wyst. Opolo, T. im. J. Kochanowskiego 1982.

32. Już prawie nic. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1976 nr 9 s. 8-61. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1979, 88 s. Wyd. nast. łącznie z Teraz na ciebie zagłada. zob. poz. 31.

Przekł. serb.-chorw.: Već gotovo ništa. [Przeł.] P. Vujičić. Sarajevo 1979 [łącznie z tłum. poz. 31].
Adapt. teatr.: K. Babicki. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1983.

33. Miazga. [Powieść]. Cz. 1-3. Wwa: NOWA* 1979, 348 s. (*Zapis* 1979). Wyd. nast.: Londyn: Polonia 1981, 407 s.; Wwa: PIW 1981 [właśc. 1982], 524 s.; London: Puls 1992.

Druk fragm.: *Twórczość* 1966 nr 10 s. 20-79; *Polska* 1967 nr 2 s. 18-20; *Zapis** 1977 nr 1 s. 54-65, nr 2 s. 46-58.
Przekł. franc.: La pulpe. [Przeł.] J.-Y. Erhel. Paris 1989, — serb.-chorw.: Zdruzgotina. [Przeł.] P. Vujičić. Sarajevo 1986.
Adapt. teatr.: Adapt. K. Braun. Wyst. Wr., T. Pol. 1991.

34. Nowe opowiadania. Wwa: Czyt. 1980, 268 s. Zawartość: Pierwsza miłość, W Dzień Zwycięstwa wieczorem; Modlitwy; Dużo piasku i mało; Msza za poetę (Ustęp początkowy); Ciemna gwiazda; Po tamtej stronie; Wyznanie osobiste (Odczyt); Notatki do autobiografii (1909-1924).

35. Nikt. [Powieść]. *Twórczość* 1982 nr 7 s. 10-155, nr 8 s. 23-65. Wyd. osob. Wwa: PIW 1983, 145 s. Wyd. nast. tamże 1987.

Przekł. serb.-chorw.: Niko. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1984, — węgier.: Senkise. [Przeł.] R. Gines. Budapest 1987.

36. Intermezzo i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1986, 303 s.

Wybór przygot. przez autora; zawiera: Koniec [poz. 1]; Kłamstwa [poz. 1]; Chustka; Podróż [poz. 6]; Apel [poz. 3]; Intermezzo [poz. 6]; Kukulka [poz. 18]; Wielki lament papierowej głowy [poz. 23]; Niby ga [poz. 21]; Modlitwy [poz. 34]; W Dzień Zwycięstwa wieczorem [poz. 34].

37. Gra z cieniem. [Dziennik literacki]. Wwa: Czyt. 1987, 353 s.

Notatki druk. w *Literaturze* w l. 1979-81.

38. Z dnia na dzień. Dziennik literacki 1972-1979. [T.] 1-2. Wwa: Czyt. 1988, 444 + 598 s.

Wybór tekstów publikowanych w *Literaturze*: t. 1: 1972-1975; t. 2: 1976-1979.

39. Listy. [Autorzy:] ..., J. Iwaszkiewicz. Oprac. A. Fielt. Wwa: Czyt. 1991, 166 s.

Wybory utworów w przekładach: czes.: Zlatá liška. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1967; Noc. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1972, — hiszp.: [Przeł.] A. Bugajski. Mexico 1984, — niem.: Ausgewählte Erzählungen. München 1963; Die grossen Erzählungen. [Przeł.] R. Lachmann. Wien 1968; Das grosse Lamento des papierenen Kopfes. [Przeł.] R. Lachmann. München 1969; Die fiktive Gattin. [Przeł.] H. Bereska, R. Buschmann, K. Kelm. Berlin 1982; Der goldene Fuchs. [Przeł.] R. Lachmann. München 1979; Der goldene Fuchs. [Przeł.] R. Lachmann. [Wyd. skrócone]. Frauenfeld 1979, — norw.: Den gylnen reven. [Przeł.] A. Haslerud. Oslo 1967, — ros.: Sočinenija w 2 tomach. [Wybór:] S. Tonkonogovaja. Moskva 1990 [zawiera przekł. poz. 8, 19, 25, 26, 28, 35 oraz opowiadania], — włos.: La volpe d'oro. [Przeł.] A. Vivanti-Salmon. Milano 1960.

Praca redakcyjna

1. T. Borowski: Wybór opowiadań. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1959, 469 s.

OPRACOWANIA (wybór)

J. Andrzejewski: Co napisałem a czego nie. *Dialog* 1983 nr 10. — Wywiady: Piekło zapomnienia i niebo pamięci. (Kultura i totalitaryzm). Rozm. J. Trznadel. *Kultura*, Paryż 1983 nr 7/8; U źródeł „Miazgi”. Rozm. G. Kerenyi. Oprac. J. Snopek. *Twórczość* 1986 nr 3; Czerwony system pogardy. Rozm. J. Trznadel. W tegoż: *Hańba domowa*. Paryż 1986. Wyd. nast.: Wwa 1986*, Wwa 1987*.

SWPP 1. — PP (J. Czachowska), — LP (W. Maciąg). — RL 1983 (A. Biernacki).

K. Irzykowski: Trudny start. *Pion* 1937 nr 10 [rec.: Drogi nieuniknione]. — [Zad serca:] L. Fryde: Z ducha Bernanosa. *Pion* 1938 nr 28, przedr. w tegoż: Wybór pism krytycznych. Wwa 1966; L. Kamykowski: Na marginesie utworów J.A. *Marcholt* 1938 nr 1; M. Winowska: W poszukiwaniu całego człowieka. *Kultura* 1938 nr 51/52. — W. Mach: Noc bez świtu. *Odrodzenie* 1946 nr 5 [rec.: Noc]. — K. Wyka: Tragiczność, drwina i realizm. W tegoż: *Pogranicze powieści*. Kr. 1948, wyd. 2 poszerz. Kr. 1974. — M. Jasińska: Rola czasu w kompozycji powieści A. „Ład serca” i Choromańskiego „Zadrosć i medycyna”. *Rocz. Hum.* 1950/1951 nr 2/3. — M. Kierczyńska: „Popiół i diament”; Źródła natchnienia twórczego. W teźże: Spór o realizm. [Wwa] 1951. — Z. Greń: Pisarstwo publicystyczne A. *Życie Lit.* 1952 nr 22. — L. Flaszen: O skuteczności „Wojny skutecznej”. *Życie Lit.* 1953 nr 24. — H. Berezka: J.A. dramat postaw moralnych. *Twórczość* 1956 nr 3. — A. Kijowski: Diabli nadal czyli o nowej powieści A. *Twórczość* 1957 nr 10/11 [rec.: Ciemności kryją ziemię]. — A. Kijowski: Nowe opowiadania J.A. W tegoż: *Różowe i czarne*. Kr. 1957. — A. Kijowski: J.A. Szkic do portretu. *Twórczość* 1959 nr 6. — A. Sandauer: Szkoła nierzeczywistości i jej uczeń. W tegoż: *Bez taryfy ulgowej*. Wwa 1959, wyd. 3 zmien. Kr. 1974. — M.J. Kryński: The metamorphoses of J.A. (The road from belief to skepticism). *The Polish Review*, Nowy Jork 1961 nr 1/2. — W. Maciąg: Pytanie szóste — J.A. W tegoż: 16 pytań. Kr. 1961. — H. Berezka: J.A. *Tyg. Kult.* 1962 nr 36. — J. Błosiński: W romantycznym labiryncie. *Życie Lit.* 1962 nr 51 [rec.: Bramy rajul]. — J. Kossak: Mauriac czy Conrad. (Przyczynek do sprawy inspiracji katolickiej w literaturze). *Zesz. Arg.* 1962 nr 1 [dot.: Ład serca]. — Z. Greń: J.A. moralizator i szyderca. *Życie Lit.* 1963 nr 42. — W. Maciąg: Bramy rajul i piekła. W tegoż: *Opinie i wróżby*. Kr. 1963. — J. Mroziak: Zum Problem der Zeit in J.A. Roman „Popiół i diament”. W: *Slawistische Studien zum V Internationalen Slawisten Kongress in Sofia 1963*. Göttingen 1963. — S.G. Petrov: Tworčeskaja istorija romana J.A. „Pepel i almaz”. *Slawjanskaja Filologija*, Moskwa 1963 t. 4. — M. Dąbrowska: Na marginesie „Nocy”, W teźże: *Pisma rozproszone*. T. 2. Kr. 1964. — J. Detko: „Popiół i diament” Jerzego Andrzejewskiego. Wwa: PZWS 1964, 102 s.; wyd. 2 Wwa 1967. — A. Kijowski: Traktat o zbawieniu. W tegoż: *Arcydziała nieznanne*. Kr. 1964. — E. Siemińska: Zastosowanie metody analizy dzieła filmowego w badaniu dzieła literackiego. (Na przykładzie „Bram rajul” J.A.). *Zesz. Nauk. Uk.* 1965 nr 41. — A. Wilkoń: J.A. W: *Autorzy naszych lektur*. Wr. 1965; wyd. 3 Wr. 1973. — Z. Żabicki: Rapsod o miłości i dziejach; Geniusz w krainie mass culture. W tegoż: *Proza ... proza ...* Wwa 1966 [dot.: Bramy rajul; Idzie skacząc po górach]. — Z. Najder: J.A. (The later novels). *Tri Quarterly*, Evanston 1967 nr 9. — A. Mencwel: Kryzys literatury polskiej 3. Miazga i fetysz. *Współczesność* 1969 nr 21, 22; polem. A. Libera: Czy miazga tylko zostanie czy diament? *tamże* nr 25. — K. Mętrak: Rozdarta sosna duszy i diabeł konwersji. *Mies. Lit.* 1969 nr 11. — J. Wegner: W labiryncie zaprzeczeń. (O twórczości J.A.). *Współczesność* 1969 nr 26, 1970 nr 1. — A. Jackiewicz: „Idzie skacząc po górach”; Nad „Miazgą”. W tegoż: *Niebezpieczne związki literatury i filmu*. Wwa 1971. — J.R. Krzyżanowski: On the history of „Asches and dia-

mond" *The Slavic and East European Journal*, Bloomington 1971 nr 3. — J. Poradecki: Narrator i narracja w „Bramach raj” i w „Idzie skacząc po górach” J.A. W: O prozie polskiej XX wieku. Wr. 1971. — T. Walas: Zwierciadła J.A. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972, wyd. 2 Wwa 1974. — J. Błoński: Stagnacja popiołów. *Teksty* 1973 nr 4. — W. Sadkowski: Andrzejewski. Wwa: Ag. Aut. 1973, 63 s. — M. Szymbist: J.A. W: Lekture obowiązkowe. Wr. 1973. — J. Rogoziński: Walka z ciemnościami. *Literatura* 1974 nr 36. — L.M. Bartelski: Książka naszej młodości. W tegoż: Sylwetki polskich pisarzy współczesnych. Wwa 1975 [dot. „Popiołu i diamentu”]. — M. Dernaś: Trzy etapy stosunku J.A. do religii. *Euhemer* 1975 nr 3. — B. Domańska: Niektóre aspekty zagadnienia czasowości w „Bramach raj” J.A. *Acta Univ. Nicolai Copernici Nauki Hum. Spol.* 1975 nr 66. — K. Mętrak: Moralne racje istnienia. (O twórczości J.A.). W: Lekture i problemy. Wwa 1976. — J. Błoński: Portret artysty w latach wielkiej zmiany; Forma „Miazgi”. W tegoż: Odmarsz. Kr. 1978. — T. Parnicki: Z „Dwugłosu o J.A.”. W tegoż: Szkice literackie. Wwa 1978. [dot.: Ład serca]. — T. Burek: Przeciwnieństwa istnienia. (Pisarski świat J.A.). *Zapis** 1979 nr 12, 1980 nr 13. — W. Kośny: Zur Textgeschichte von J.A. „Popiół i diament”. *Zeitschrift für Slavische Philologie*, Berlin 1979 t. 39 z. 2. — S. Wysłouch: „Bramy raj” J.A. W: Nowela, opowiadanie, gawęda. Wyd. 2 Wwa 1979. — A. Baluch: Narracja uzasadnieniem idei „Bram raj”. *Buczk. Nauk.-Dydak. WSP Krak. Pr. Hist. Lit.* 1980 z. 8. — T. Burek: Tak długa nieobecność. (Głosa o „Miazdze”). *Zapis** 1980 nr 15. — H. Bereza: Pióropusz. W tegoż: Taki układ. Wwa 1981. — J. Kott; [Przemowa do wyd. ang. Apelacji]. W tegoż: Kamienny potok. Wwa 1981*. — K. Mętrak: Powrót do źródeł. *Literatura* 1981 nr 19. — S. Burkot: „Popiół i diament” po latach. *Mies. Lit.* 1981 nr 7. — J. Schreiber: J.A. Roman „Ciemności kryją ziemię” und die Darstellung der spanischen Inquisition in Werker der fiktionalen Literatur. München 1981. — E. Kasperski: Między nadzieją a zwątpieniem. (O pisarstwie J.A.). *Mies. Lit.* 1982 nr 11. — J.R. Krzyżanowski: J. A., the Passion Week. (A holocaust story). *Poetica Slavica*, Ottawa 1982. — J. Smulski: J.A. jako krytyk literacki (do roku 1948). *Acta Univ. Nicolai Copernici Filol. Pol.* 1982 z. 22. — S. Zabierowski: Między historią a genealogią. (W kregu dyskusji nad „Popiołem i diamentem”). *Pr. Nauk. Univ. Śl.* 1982 nr 549. — H. Zaworska: Szczerość. *Twórczość* 1982 nr 5 [dot.: Miazga]. — [W. Skalmowski] M. Broński: J.A. (1909-1983). *Kultura*, Paryż 1983 nr 7/8. — S. Burkot: J.A. („Popiół i diament”). W tegoż: Proza powojenna 1945-1980. Wwa 1984. — T. Iterman: Recepcja wartości poznawczych powieści „Popiół i diament” za pośrednictwem książki i filmu. *Stud. o Książ.* 1983. — T. Lubieński: „Miazga” po dziesięciu latach. W tegoż: Pisane przedwczoraj. [Kr.] 1983. — M. Tomaszewski: „Miazga”, współczesny dramat symboliczny. *Zesz. Lit. Paryż* 1983 nr 3. — J. Zagórski: „Święto Winkelrida” o ile pamiętam ... *Dialog* 1983 nr 10. — M. Tomaszewski: „Miazga” de J.A. autothématisme, scénographie, pastiche, simulacre. W: Typologie de roman. Wr. 1984. *Acta Univ. Wratisl.* nr 690. — T. Walas: O „Miazdze” J.A. czyli o walce z szatanem. W: Literatura źle obecna. London 1984, wyd. nast. Kr. 1986*. — Cz. Miłosz: Sukienicki i Andrzejewski. W tegoż: Zaczynając od moich ulic. Paryż 1985, wyd. nast. Wwa 1987*. — I.D. Molnar: J.A. és hárem magyar iré mitosz — á tertelmazései a hetvenes években. W: Magyar lenguel közéletetek. Budapest 1985 [nowe interpretacje mitów w utworach J.A.]. — L. Bugajski: W formie miazgi. W tegoż: Pozy prozy. Wwa 1986. — M. Głowiński: Niby groteska. W: Problemy wiedzy o kulturze. Wr. 1986 [dot.: Wojna skuteczna], przedr. w tegoż: Rytuał i demagogia. Wwa 1992. — T. Grabowski: Pisarz konsekwencji tragicznych. *Prz. Powsz.* 1986 nr 2. — T. Błażewski: Rękopis zaginiony w Stuttgarcie czyli możliwe możliwości możliwego. W tegoż: Literatura jak literatura. Łódź 1987. — M. Janion: Krucjata niewiniątek? *Twórczość* 1987 nr 4 [dot.: Bramy raj]. — J.R. Krzyżanowski: „Wielki Tydzień” A.; Z historii „Popiołu i diamentu”. W tegoż: Legenda Samosierry i inne prace krytyczne. Wwa 1987. — J. Malinowski: Powieściopisarstwo historyczne J.A. W: Pro-

blemy polskiej powieści historycznej po 1939 r. Bydź. 1987. — T. Burek: Tak długa nieobecność. Głosa o „Miazdze”. W tegoż: Żadnych marzeń. Londyn 1987, wyd. nast. Wwa 1989*. — E. Młynarczyk: Kilka uwag o (nie) spójności tekstu „Miazgi” J.A. *Por. Jęz.* 1987 z. 8. — A. Werner: Więcej popiołu. W tegoż: Polskie, arcy-polskie ... Londyn 1987 [dot. filmu „Popiół i diament”]. — S. Zabierowski: Tradycja conradowska w twórczości J.A. *Prz. Hum.* 1987 nr 12, przedr. pt. J.A. w tegoż: Dziedzictwo Conrada w literaturze polskiej XX wieku. Kr. 1992. — J. Łukasiewicz: Dwie przestrogi, „Przedwiośnie” — „Popiół i diament”. *Odra* 1988 nr 11. — J. Malinowski: Problematyka powieści historycznych J.A. *Prz. Powsz.* 1988 nr 5. — B. Rogatko: Wokół „Miazgi” czyli dramat polskiej literatury. W tegoż: Linie przerywane. Łódź 1988. — J. Trznadel: A. Hamlet — kondotier honoru. *Arka* 1988 nr 22 [dot.: Popiół i diament]. — A. Kochańczyk: Smutek zwycięzów nieznanych. *Akcent* 1989 nr 3. — Z tajnych archiwów: Miazdzenie „Miazgi”. *Polityka* 1990 nr 16. — E. Kasperski: J.A. W: Literatur Polens 1944 bis 1985. Berlin 1990. — J. Smulski: Aspekty przestrzeni przedstawionej w powieści J.A. „Idzie skacząc po górach”. W: Czas i przestrzeń w prozie polskiej XIX i XX wieku. Tor. 1990. — B. Gutkowska: J.A. „Gra z cieniem”. W: Dziennik, pamiętnik, notatnik literacki. Kat. 1991. — J. Kaniński: Wobec totalizmu. Propozycja interpretacji „Ciemności kryją ziemię”. *Polonistyka* 1992 nr 10. — W. Maciąg: Przenaczenie dziejowe i los człowieka. „Popiół i diament” J.A.; Doktryna — świat na podmiotowości [dot.: Partia i twórczość pisarza]. W tegoż: Nasz wiek XX. Wr. 1992. — E. Żuk: „Popiół i diament” a historyczne realia. *Arka* 1992 nr 42. — K. Bartożyński: Postmodernizm a sprawa polska — przypadek „Miazgi”. *Teksty Drugie* 1993 nr 1.

J.Cz.

ANTKOWIAK Włodzimierz ur. 1946

Pseud.: Anioł; Marek Prochorowicz
Poeta, prozaik.

Urodzony 30 października 1946 w Grudziądzu; syn Antoniego Antkowiaka, murarza, i Stanisławy z Liberackich. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego i Liceum Pedagogicznego w Grudziądzu. Po zdaniu matury w 1965 przez rok pracował jako nauczyciel szkoły podstawowej w Breniu (woj. szczecińskie). W 1966 został przyjęty do Studium Nauczycielskiego w Elku, gdzie uczył się dwa lata. Przez rok był studentem Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych w Gdańsku na Wydziale Malarstwa. Następnie pracował w Szkole Podstawowej Specjalnej w Łasinie pod Grudziądem. Od 1969 odbywał zasadniczą służbę wojskową. Debiutował w 1972 na łamach miesięcznika *Radar* wierszem „Pies” (nr 5), a jako prozaik opowiadaniem „Ostatni dzień” (nr 7). W 1973-75 był laureatem licznych konkursów poetyckich. W 1977 otrzymał stypendium im. T. Borowskiego. Od 1980 był członkiem ZLP (do 1989). Współpracował (pod pseud. Marek Prochorowicz) z gdańskimi pismami niezależnymi: *CDN* (1982-83) oraz *Przeglądem Politycznym* (od 1983). Mieszka w Toruniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przechodzę na stadion tych, którzy cię kochali. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1975, 74 s. Przedr. zob. poz. 3.

Prywatna symboliczna nagroda literacka R. Milczewskiego-Bruno w 1977.

2. Pewnego dnia na wysokościach. [Opowiadania]. Gdańsk: WM 1979, 67 s.

Zawartość: Zabieg; Pewnego dnia na wysokościach; Cukier, brat Dasi; Metekowie; Reszta świata.

3. Po co te gwizdy. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1980, 114 s.

Zawiera poz. 1 oraz wiersze nowe.

4. Brat wszystkich. [Opowiadania]. Gdańsk: WM 1983, 127 s.

Zawartość: I: Bajka później; Zakaz falowania; Desant; Zupełnie inaczej. – II: Nie do odebrania; Kukulka; Brat wszystkich; Zaśnięcie Marii; Stan na dziś; Niewiersze.

5. Monstra Świata. Gdynia: Intercor 1989, 62 s.

Wydawnictwo popularyzacyjne.

6. Nie odkryte skarby: przewodnik dla poszukiwaczy. Mapy i plany oprac. H. Maliszewski. Toruń: Comer 1991, 170 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

J. Zacharska: Udany debiut. *Poezja* 1976 nr 9 [rec.: Przechodzę na stadion tych, którzy cię kochają]. – M. Bodzak: Codziennosc przeciw codzienności. *Literatura* 1980 nr 13 [rec.: Pewnego dnia na wysokościach]. – Cz.M. Szczepaniak: Pewnego dnia na wysokościach wyobraźni. *Radar* 1980 nr 3. – P. Bratkowski: Nie wykorzystane licencje. *Literatura* 1981 nr 2 [rec.: Po co te gwizdy].

J.Z.

ANTOCHEWICZ Bernard

ur. 1931

Krypt: A.B.

Poeta, tłumacz.

Urodzony 14 czerwca 1931 w Działdowie; syn Edmunda Antochewicza, robotnika, i Jadwigi z Zyznowskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Działdowie i uczęszczał do niemieckiej szkoły powszechnej. Po wojnie mieszkał w Wąbrzeźnie, a po ukończeniu szkoły podstawowej wyjechał z rodzicami na Dolny Śląsk i uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. M. Mochnackiego w Karpaczu. Od 1949 należał do ZMP, następnie do ZMS i PZPR (do 1984). Od 1952 studiował polonistykę i germanistykę (jako wolny słuchacz) na Uniwersytecie Wrocławskim. Debiutował w 1953 opracowaniem bajek na konkurs świąteczny dla dzieci we *Wrocławskim Tygodniku Katolików* (druk anonimowo w nr 17), a jako poeta w 1954 wierszem „Dyngus” opublikowanym w tymże piśmie (nr 16); z *WTK* współpracował następnie do 1956. Po uzyskaniu magisterium w 1956 pracował w szkolnictwie podstawowym i średnim we Wrocławiu, początkowo jako nauczyciel, a następnie inspektor szkolny. Uczestniczył w organizowaniu życia kulturalnego na terenie Wrocławia i województwa wrocławskiego, m.in. w Komendzie

Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej (1959-69). Tworzył literackie publikował m.in. w *Odrze* (1964-74), *Poezji* (1966-77) i *Nurcie* (1968-76). W 1968 został członkiem ZLP. W 1969 przeszedł na rentę i kontynuował twórczość poetycką i przekładową, tłumacząc utwory ponad sześćdziesięciu poetów niemieckiego obszaru językowego. W 1975 otrzymał nagrodę literacką m. Wrocławia. W 1984 został członkiem Verband deutschsprachiger Übersetzer (VdÜ), a w 1990 Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich. Odznaczony m.in. odznaką „Budowniczy Wrocławia” (1969), „Zasłużony Działacz Kultury” (1974), Złotym Krzyżem Zasługi (1977), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. W głąb płonącego listowia. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1967, 59 s.

Cykle: Źródła podróży; Na inny brzeg; W głąb płonącego listowia.

2. Dalekie wrzosowiska. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1968, 77 s.

Cykle: Oddajcie nam nasze ogrody; Dalekie wrzosowiska; Dom pod północą; Wahadło nieustanne; 44; Nie mieliśmy odwrotu; oraz przekład „Kometa” R.M. Rilke.

3. Żelazna sierść. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1968, 70 s.

Cykle: Ptak lewego...; Czas przeszły niepokonany; List z dzieciństwa; I pojał pasterz język ognia za żonę.

4. Przeprawa. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1971, 80 s.

Zawiera też przekład „Hymnów do nocy” Novalisa.

5. Wzór Pascala. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1973, 112 s.

Cykle: Ognisko głosu; Miniatury; Wzór Pascala; Portrety; Raport klasowy; Głos powrotny; Rzeczywistość; oraz przekłady z F. Hölderlina.

6. Żywiol nadrealny. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1974, 73 s.

7. Idę za tobą. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1976, 145 s.

Nagrada WRZZ we Wrocławiu i Zakładu Nar. im. Ossolińskich za najlepszą książkę poetycką wydaną w Ossolineum w 1976.

8. Pasjonat. Wiersze wybrane. Wr.: Ossol. 1980, 139 s.

Zawiera wiersze z dotychczas wydanych tomów oraz Apostrofa [esej] i nowe wiersze w cyklach: Pasjonat; Włócznie celnie śpiewające zbrodni.

9. Czuję agregat. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1982, 98 s.

Cykle: Ażyl przelotny; Zaduma na linii strzału; Czuję agregat i przekłady „Elegii rzymskich” oraz innych wierszy J.W. Goethego.

10. Póki myślom jutrzeńka świeci. [Wiersze]. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1988, 68 s.

11. Ołowiany żołnierz. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1990, 96 s.

Cykle: Ołowiany żołnierz; Czerwony krzyż i przekład W. von der Vogelweide; Pieśni i przypowieści.

Przekłady i adaptacje

1. R.M. Rilke: Elegie duinejskie. Wr.: Ossol. 1973, 62 s.

2. R.M. Rilke: Wiersze. Wybrał i tłum. ... Wr.: Ossol. 1976, 150 s.

3. J.W. Goethe: Faust. Tragedia. Cz. 1-2. Wr.: Ossol. 1978, 1981, 159 + 247 s. Wyst. Wwa, T. Nowy 1989. Wyd. inne: Wstęp: N. Honsza. Wr.: Wydawn. UW, 1992, 447 s.

4. F. Hölderlin: Wiersze. Tłum. i posłowie... Wr.: Ossol. 1982, 136 s.

5. P.Ch. Jersild: Hamlet – Kuglarz. Wyst. Wr., Artyst. Ośrodek T. Otwartego „Kalambur” 1982.

6. R.M. Rilke: Odziany światłem. Wiersze rozproszone i pośmiertne z lat 1906-1926. Wybrał, przeł. i przedm. opatrzył ... Wr.: KAW 1991, 220 s.

7. J. Neubauer: Das Ebenbild: Elegien und Epigramme. Wiernie odbicie: elegie i epigramaty. Wwa: Wydawn. UW, 1992, 117 s.

Tekst w jęz. pol. i niem.

Praca redakcyjna

1. Poezja XX wieku. Austria, NRD, RFN, Szwajcaria. Wybór ... Wstęp: L. Szwed. Noty biogr.: K. Karkowski. Wr.: Ossol. 1980, 618 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

A.K. Waśkiewicz: Słowo z innej harmonii. *Nurt* 1974 nr 11. – J. Łukasiewicz: Poeta na gwiazdzie wiersza. *Odra* 1976 nr 12 [rec.: Idę za tobą]. – K. Skrzypczak: Rilke w przekładach Jastruna i A. *Poglądy* 1977 nr 5. – L. Isakiewicz: Poetyckie znaki zodiaku. A. *Poezja* 1978 nr 6. – [Pasjonat!]: D. Heck: Pasja człowiecza. *Nowy Wyrz* 1981 nr 6; Cz. Sobkowiak: Nie ma kompromisu ze światem. *Odra* 1981 nr 4. – J. Karecki. *Odra* 1990 nr 3 [rec.: Póki myślom jutrzeńka świeci]. J.Z.

ANTOLSKI Zdzisław ur. 1953

Poeta.

Urodzony 16 stycznia 1953 w Skalbmierzu (pow. pińczowski) w rodzinie nauczycielskiej; syn Tadeusza Antolskiego i Władysławy z domu Bezak. Ukończył I Liceum Ogólnokształcące im. S. Żeromskiego w Kielcach. Pierwsze utwory poetyckie ogłosił w 1972 w szkolnym piśmie *Młodzi idą*, za właściwy debiut uważa wiersz „Prawda jest w nas” ogłoszony w 1974 w miesięczniku *Przemiany* (nr 12). Od 1975 studiował pedagogikę kulturalno-oświatową w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Kielcach, w 1979 uzyskał magisterium. Od 1978 brał udział w wielu konkursach literackich, zdoby-

wał nagrody i wyróżnienia. W 1983-85 pracował w Ośrodku Kultury Literackiej w Urzędzie Miejskim, a następnie od 1985 w Domu Środowisk Twórczych w Kielcach początkowo jako archiwista, a od sierpnia 1987 sekretarz redakcji informatora kulturalnego *Plotkarka*. W 1985 został członkiem nowego ZLP. W 1986 otrzymał nagrodę im. A. Bursy oraz nagrodę Funduszu Nauki i Kultury im. S. Staszica w Kielcach. Mieszka w Kielcach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Samosąd. [Wiersze]. Wwa: LSW 1978, 45 s.

Cykle: Droga; Samosąd.

2. Sam w tłumie. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1980, 49 s.

3. Do snu przebieram się za sobowtóra. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1981, 70 s.

4. Okolica Józefa. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1985, 70 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

S. Nyczał: Ku kreacji i własnej refleksji. *Przemiany*, Kielce 1978 nr 6. – J. Gaulik: Sam w tłumie. *Okolice* 1989 nr 9. J.Z.

ARASZKIEWICZ Feliks 1895-1966

Historyk literatury.

Urodzony 14 stycznia 1895 we wsi Zamołodzycze pod Włodawą; syn Rudolfa Araszkiewicza, urzędnika, i Ireny z Araszkiewiczów. Kształcił się w rosyjskim gimnazjum w Radomiu (1904-05), w polskim gimnazjum prywatnym w Białej Podlaskiej (1906-08), a od 1909 w prywatnym gimnazjum Szkoła Lubelska w Lublinie. W tym czasie był członkiem Organizacji Młodzieży Narodowej. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości w 1913 studiował historię literatury polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie, a od 1915 filologię rosyjską i słowiańską na uniwersytecie w Moskwie. Brał czynny udział w polskim życiu społecznym jako członek Polskiej Organizacji Wojskowej oraz w 1916-18 Narodowego Związku Robotniczego; pisywał artykuły do nielegalnego pisma tego Związku *Kiltński* i uczestniczył w tajnej szkole wojskowej. Po powrocie do kraju w 1918 zamieszkał w Lublinie; w tymże roku ożenił się z Ireną Mączyńską. W 1918-29 pracował jako nauczyciel języka polskiego i historii w Szkole Lubelskiej, a nieco później w seminarium nauczycielskim i gimnazjum prywatnym W. Arciszowej. W 1920 służył w Wojsku Polskim. W 1924 doktoryzował się na UJ na podstawie pracy „Bolesław Prus i jego ideały życiowe”. W tymże roku zaczął ogłaszać artykuły w *Przeglądzie Lubelsko-Kresowym*. W 1925 odbył podróż naukową do Włoch. Po powrocie rozwijał intensywną działalność pedagogiczną, a także organizacyjno-administracyjną w dziedzinie szkolnictwa śred-

niego, a równocześnie twórczość naukową i literacko-krytyczną. Od 1927 był członkiem zarządu Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie, a w 1932-39 jego wiceprezesem; w 1928-29 redagował organ Towarzystwa *Region Lubelski* (nr 1-2). W 1927 redagował też dodatek literacki do dziennika *Ziemia Lubelska* pt. *Nauka i Sztuka*. W 1927-39 pełnił funkcję wiceprezesa lubelskiego Towarzystwa Miłośników Książki. Od 1929 pracował w Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego na stanowisku naczelnika Wydziału Szkół Średnich i wzytatora; przez cały ten czas redagował część pedagogiczną i naukową *Dziennika Urzędowego*. W 1934-38 był prezesem Lubelskiego Związku Pracy Kulturalnej. W 1936 otrzymał Srebrny Wawrzyn PAL. W czasie okupacji niemieckiej przebywał we wsi Ludwików w pobliżu Kijan (pow. lubartowski), gdzie prowadził tajne nauczanie. Po wyzwoleniu powrócił do Lublina i do 1949 pracował jako nauczyciel języka polskiego i historii w Gimnazjum im. Unii Lubelskiej oraz kierownik Ośrodka Metodycznego Polonistyki w okręgu Lublin (1947-48). Równocześnie od 1946 prowadził wykłady z metodyki nauczania języka i literatury polskiej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (KUL). W 1947 habilitował się na tymże uniwersytecie na podstawie pracy „Bolesław Prus. Filozofia. Kultura. Zagadnienia społeczne”, a w roku następnym objął Katedrę Historii Literatury na tymże uniwersytecie oraz powołany został na współpracownika Komisji Historii Literatury PAU. W 1949 został członkiem Towarzystwa Naukowego KUL. W 1950-53 był kierownikiem Sekcji Filologii Polskiej Wydziału Nauk Humanistycznych KUL, a w 1953-54 dziekanem tegoż wydziału. Równocześnie w 1945-49 był wiceprezesem Oddziału Lubelskiego ZLP, a w 1949-56 przewodniczącym Oddziału Lubelskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1956 otrzymał nominację na docenta. Był inicjatorem i od 1957 kierownikiem naukowym prac związanych z organizacją Muzeum Bolesława Prusa w Nałęczowie. W 1961 został mianowany profesorem nadzwyczajnym. W 1965 przeszedł na emeryturę. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1957). Zmarł 30 maja 1966 w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bolesław Prus i jego ideały życiowe. Przedm.: J. Krzyżanowski. Lubl.: F. Głowiński 1925, XVI, 202 s.
2. Hieronim Łopaciński 1860-1906. Lubl.: F. Raczkowski 1928, 46 s.
3. Refleksy literackie. Studia, szkice, notatki. Lubl.: Tow. Przyj. Nauk w Lubl. 1934, 207 s.
Zawiera następujące większe studia: Ze spuścizny rękopiśmiennej Bolesława Prusa; Rękopis Bolesława Prusa o kompozycji; Ze szkolnych lat Bolesława Prusa; Zagraniczna po-

dróż Bolesława Prusa w świetle nieznannej korespondencji; Film a „Faraon” Prusa; Dobra Nowina Poetów Beskidzkich; Twórczość literacka Franciszki Arsztajnowej; Juliusz Kaden-Bandrowski (Próba syntezy); Ideowe podstawy wyboru zawodu; W sprawie regionalizmu, — nadto recenzje lit.

4. Bolesław Prus. „Płacówka”. Oprac. ... Lubl.: Księg. Wydawn. Lamus 1946, 32 s.

5. Pozytywizm polski. Wykład popularny. Lubl.: Księg. Wydawn. Lamus 1946, 40 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1947, 68 s.

6. Problematyka kultury religijnej w twórczości Bolesława Prusa. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1947, 38 s.

7. Bolesław Prus. Filozofia. Kultura. Zagadnienia społeczne. Wr.: Książ.-Atlas 1948, 367 s.

8. Dzieła i twórcy. Studia i szkice. Wwa: Pax 1957, 310 s.

Zawiera studia o B. Prusie z tomu Refleksy literackie [poz. 3] oraz: Prus współpracownikiem „Kraju” E. Piltza; Trwałe wartości Prusowskiej filozofii, nauki o kulturze i społeczeństwie; Kulturoznawcza metoda badań literackich; Rozważania o etyce pisarskiej; Dzienniki Stefana Żeromskiego (Cz. 1-3); W kręgu „Światła” Stefana Żeromskiego [Cz.] 1-2; Nałęczów Prusa i Żeromskiego; Sienkiewicz — pieśń wielkości i bohaterstwa; Andrzej Strug; Reymont po latach; „Kłatwa” Stanisława Wyspiańskiego; Młoda Polska w perspektywie półwiecza; „Czartak”; Juliusz Kaden-Bandrowski [zob. poz. 3]; Jan Parandowski; Juliusz Kleiner; „Wspomnienie zapiszemy w sercach swych pamiętniku” [o ks. L. Zaleskim]; Józef Czechowicz. (Wspomnienie).

Praca redakcyjna

1. Juliusz Kleiner. Księga zbiorowa o życiu i działalności. Red. ... Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1961, 358 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1956. — SWPP 1. — PP (A. Czachowski). — RL 1966 (P. Grzegorzczak). — LP (S. Fita). — S. Fita: Bibliografia prac F.A. *Rocz. Hum.* 1967 nr 1.

[Bolesław Prus:] J. Kleiner: Prus wobec zagadnień kultury i struktury społecznej. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 17; K. Krejčí: Z nowo literatury o Bolesławu Prusovi. *Slavia*, Praga 1949/1950 nr 1/2. — J. Starnawski: W kręgu dzieł i twórców. *Kamena* 1957 nr 22 [rec.: Dzieła i twórcy]. — J. Starnawski J.S.: F.A. — laureatem nagrody literackiej m. Lublina. *Zesz. Nauk. KUL* 1959 nr 1. — S. Fita: F.A. *Pam. Lit.* 1966 z. 4. — T. Klak: Uczony, pisarz, pedagog. *Kamena* 1966 nr 12. — Cz. Zgorzelski: Prof. F.A. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 25. — S. Papierkowski: F.A. *Zesz. Nauk. KUL* 1967 nr 2. — J. Starnawski: F.A. *Rocz. Tow. Lit. A. Mickiewicza* 1967. — J. Starnawski: F.A. *Ruch Lit.* 1967 nr 6. — Cz. Zgorzelski: O profesorze F.A. *Rocz. Hum.* 1967 z. 1. — S. Fita: F.A. regionalista, naukowiec, pedagog. W: W kręgu Hieronima Łopacińskiego. Lubl. 1977. J.Cz.

ARCIMOWICZ Władysław 1900-1942

Krypt.: Wł. A.
Krytyk literacki, polonista, pedagog.

Urodzony w 1900 w Święcianach na Wileńszczyźnie w rodzinie robotniczej. Ukończył polonistykę na Uniwersytecie Stefana Batorego (USB) w Wilnie. Debiutował w 1924 recenzją pt. „U nowych źródeł. Garść uwag o „Trzeciej Polsce” K. Leczyc-

kiego" ogłoszoną w wileńskim *Słowie* (nr 90), a jako poeta rok później wierszem pt. „Śnieg” w *Alma Mater Vilnensis* (1925, z. 3). W 1924 wydawał i redagował wychodzące w Święcianach czasopismo *Hejnał*. Po uzyskaniu magisterium pracował jako nauczyciel szkół powszechnych i w seminarium nauczycielskiego w Wilnie. Równocześnie kontynuował studia na USB; w 1933 uzyskał stopień doktora filozofii. Działal w tym czasie w Sekcji Twórczości Oryginalnej (STO) Koła Polonistów Słuchaczy USB, publikował wiersze w zbiorowych wydawnictwach Sekcji. Artykuły na temat historii literatury i krytyki literackiej, wiersze oraz tłumaczenia poezji rosyjskiej zamieszczał m.in. w: *Kurierze Wileńskim* (1928, 1930-31), *Alma Mater Vilnensis* (1929-33; 1929 redaktor z. 8), *Dzienniku Wileńskim* (1929-30), *Ruchu Literackim* (1929-31, 1933), *Słowie* (1930-31), *Tęczy* (1930-33), *Przeglądzie Powszechnym* (1931-35; tu m.in. stały dział recenzji pt. „Przegląd piśmiennictwa”), *Paxie* (1933-35; w 1934 redaktor naczelny), *Środach Literackich* (1935). Redagował Biblioteczkę Poradni Dydaktyczno-Wychowawczej przy Kuratorium Wileńskiego Okręgu Szkolnego. Współpracował z radiem wileńskim wygłaszając na antenie odczyty z zakresu krytyki literackiej. W czasie wojny przebywał nadal w Wilnie, gdzie zmarł 11 maja 1942.

TWÓRCZOŚĆ

1. „Assunta” C. Norwida, poemat autobiograficzno-filozoficzny. Lubl.: Druk. Państw. 1933, 54 s.
2. Cyprian Kamil Norwid na tle swego konfliktu z krytyką. Wil.: Koło Polonistów Słuchaczy Uniw. Stefana Batorego 1935, 173 s.
3. Czego się dowiedział Antek rekrut o Józefie Piłsudskim. Wil.: K. Rutski [1935], 30 s.
4. Jak korzystać z działu regionalnego biblioteczki Poradni Dydaktyczno-Wychowawczej przy Kuratorium [Okręgu] Szkolnego [Wileńskiego]. [Współaut.:] T. Żukowska. Wil.: Nakł. Dz. Urz. Kurat. Okręgu Szk. Wil. 1935, 23 s.
5. Wielkie Księstwo Litewskie za czasów Stanisława Augusta. Z. 1. Korona a Litwa; Granice i podziały; Sejmy. Wil.: Nakł. Dz. Urz. Kurat. Okręgu Szk. Wil. 1938, 64 s.

Przekład

1. A. Puszkini: Bajka o popie i jego parobku Kapcanie. Wyst. Wil.: T. Kukielek „Bajka” 1940.

Praca redakcyjna

1. Marszałek Józef Piłsudski w Wilnie i na Wileńszczyźnie. Wypisy. Oprac. ... Wil.: Nakł. Dz. Urz. Kurat. Okręgu Szk. Wil. 1934, 91 s.

Przekł. biaforus.: Maršalak Jazep Piłsudski ū Vil'ni u na Vileńščynie. Zbornik. [Przel.] H. Perdavoe. Vil'nia 1934.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1.

[„Assunta” C. Norwida, poemat autobiograficzno-filozoficzny:] M. Giergielewicz. *Droga* 1933 nr 11; Z. Szmydłowa. *Ruch Lit.* 1933 nr 8. — [Cyprian Kamil Norwid na tle swego konfliktu z krytyką:] S. Cywiński: *Książka. Srody Lit.* 1935 nr 2; W. Borowy: Norwid w typie A + M. *Prz. Współcz.* 1936 t. 59.

B.T.

ARCT Bohdan 1914-1973

Pseud.: H. Hoffer; J. Prestone.
Prozaik, popularyzator lotnictwa.

Urodzony 27 maja 1914 w Warszawie; syn Zygmunta Arcta, księgarza i wydawcy, oraz Marii z domu Buyno, autorki powieści dla młodzieży. Po otrzymaniu w 1933 świadectwa dojrzałości w Gimnazjum im. Ziemi Mazowieckiej w Warszawie, pełnił przez rok służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Lotnictwa w Dęblinie. W latach następnych nadal uprawiał lotnictwo (w 1936 otrzymał promocję oficerską). W 1934-35 odbywał praktykę w drukarni wydawnictwa M. Arcta w Warszawie. W 1935-39 studiował grafikę użytkową w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. W 1936 ożenił się z Haliną Trawińską (rozwód w 1942). Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej jako pilot, dowódca 10. plutonu Łącznikowego Armii Poznań. Następnie przez Rumunię i Syrię dotarł do Francji. Nadal pełnił służbę w lotnictwie, kolejno we Francji, w 1940 w Blidzie w pobliżu Algieru jako instruktor w Szkole Strzelców Pokładowych i Nawigatorów, następnie w Wielkiej Brytanii. Początkowo był w obozie pilotów transportowych w Kemble, następnie odbył przeszkolenie dla pilotów myśliwskich w Heston i od 1942 był w Dywizjonie 306, od marca do maja 1943 służył w Polskim Zespole Myśliwskim (tzw. Cyrk Skalskiego) w Afryce Północnej. Po powrocie do Anglii został dowódcą eskadry myśliwców Dywizjonu 303, a w 1944 dowódcą Dywizjonu 316 (w stopniu majora). W tymże roku ożenił się z Angielką, Beryl Perkin. Zestrzelony we wrześniu 1944 nad Holandią, dostał się do niewoli niemieckiej i do maja 1945 przebywał w obozie jenieckim Stalag Luft i w Barth. Wykonał 230 lotów bojowych. Odznaczony został Srebrnym Krzyżem Orderu Virtuti Militari, czterokrotnie Krzyżem Walecznych oraz innymi odznaczeniami polskimi, brytyjskimi i francuskimi. Debiutował w 1945 reportażem „Było to nad Pantellarią”, wyróżnionym w konkursie Związku Dziennikarzy RP, a opublikowanym w londyńskim tygodniku *Polska Walcząca* (nr 8). Po zakończeniu wojny przebywał w Anglii. W 1945-47 ogłaszał wspomnienia w londyńskim piśmie *Skerzydła*. W 1947 powrócił do Polski i zamieszkał we Wrocławiu. W latach następnych poświęcił się twórczości literackiej, pisząc powieści, opowiadania, prace

wspomnieniowe i popularnonaukowe o tematyce lotniczej. Jego utwory zamieszczały m.in. gazety codzienne (często w odcinkach); *Wrocławski Tygodnik Katolików* (1959, 1964-70), a także pisma wojskowe (*Wojskowy Przegląd Lotniczy*, *Wojskowy Przegląd Historyczny*) i młodzieżowe (*Płomyczek* w 1958-69). Zajmował się również (pod koniec lat czterdziestych i na początku pięćdziesiątych) grafiką i projektował ilustracje książkowe. W 1948 przeniósł się do Gołkowa pod Warszawą. W 1948-49 był organizatorem i redaktorem *Biblioteki Lotniczej* wydawnictwa S. Arcta. Od 1952 mieszkał w Dobranowie (pod Siedlcami), a w ostatnich latach życia w Siedlcach, gdzie zmarł 11 maja 1973.

TWÓRCZOŚĆ

1. W pogoni za Luftwaffe. Polscy myśliwcy w pustyni Tunisu. [Powieść]. Edinburg: Składnica Księg. 1946, 106 s. Wyd. 2 Wr.: M. Arct 1946.

2. Messerschmitt w słońcu. *Dz. Zach.* 1947 nr 11-59. Wyd. osob. z drzeworytami autora. Wr.: M. Arct, E. Sowier 1947, 195 s. Wyd. nast. [B.m.:] *Dz. Zach.* 1947.

Wspomnienia z l. 1941-1944. — Cd. zob. poz. 3.

3. Zwichnięte skrzydła. *Dz. Zach.* 1948 nr 1-27. Wyd. osob. pt. Zwichnięte skrzydła. Niewola na wesoło. Rys. i okł. autora. Wwa: S. Arct 1948, 191 s.

Wspomnienia z niewoli 1944-1945. Początek zob. poz. 2.

4. Gdy zamilkły silniki. Powieść lotnicza. Wwa: S. Arct 1949, 193 s.

5. Ekipa pokoju. [Opowiadania]. Okł. i ilustr. autora. Wwa: MON 1950, 118 s.

Zawartość: W przededniu; Alarm na wybrzeżu; Ekipa pokoju; Budowa lotniska; Ponad brzegami morza; Pas zaporowy rośnie; Start, doło, opylanie; Zwycięstwo ekipy; Ostatnie loty po egzaminie.

6. Dla dobra człowieka. [Opowiadania]. Okł. i ilustr. autora. Wwa: MON 1952, 89 s.

Zawartość: W służbie pokoju; Stonka maszeruje; Rzeka wzbiera; W lesie.

7. Lot o świcie. [Opowiadania]. Okł. i ilustr. autora. Wwa: MON 1952, 39 s.

Zawartość: Ostatni lot Johna Carnella; Marzenia i rzeczywistość; Lot o świcie.

8. Załoga młodych. [Powieść]. Wwa: MON 1953, 127 s.

9. Ludzie powietrza. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1954, 189 s.

10. Skradziony człowiek. [Powieść]. Wwa: MON 1954, 92 s.

11. Wielki dzień dywizjonu 303. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1956 [właśc.] 1957, 86 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1958, wyd. 3 1969. Przedr. zob. poz. 24.

12. Niebo w ogniu. [Powieść]. Wwa: MON 1957, 402 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 1970, [wyd. 4] 1982, [wyd. 5] 1989.

13. W pogoni za V-1. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1957, 81 s. Wyd. 2 pt. W pościgu za V-1 tamże 1958. Przedr. zob. poz. 24.

14. Bimber. [Powieść sensacyjna]. *Kur. Szczec.* 1958 nr 291-308; 1959 nr 1-15, 17-20, 22-27, 29-33, 35-38, 40-44, 46-50, 52-60, 62, 63, 65. Wyd. osob. Wwa: LSW 1960, 286 s.

15. Cyrk Skalskiego. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1958, 86 s. Wyd. 2 tamże 1970. Przedr. zob. poz. 24.

16. „Lew pustyni” w potrzasku. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1958, 86 s.

Podp.: J. Prestone.

17. Odyssea Hansa Schmidta. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1958, 80 s.

Podp.: H. Hoffer.

18. W podniebnej chwale. Wwa: MON 1958, 369 s.

Dot. lotnictwa polskiego w czasie II wojny, zawiera także fragm. dzienników autora.

19. Samoloty świata. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: MON 1959, 356 s.

20. Pomoc musi nadejść. [Reportaż]. Wwa: 1960, 149 s.

21. Rycerze białoczerwonej szachownicy. Wwa: NK 1960, 294 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1969; wyd. 4 Pozn.: WP 1974.

Wspomnienia dot. historii polskiego lotnictwa.

22. Kamikadze – boski wiatr. [Powieść]. *Ziel. Sztand.* 1961 nr 50-105; 1962 nr 1-3. Wyd. osob. Wwa: LSW 1961, 284 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1970.

Przekł. niem.: Kamikaze. Ein Todesflieger führe Tagebuch. [Przekł.] K. Kelm. Berlin 1966; [wyd. nast. 2-9] Berlin 1968-88.

23. Nóż i skalpel. [Powieść]. *Tryb. Maz.* 1961 nr 7-100.

24. Alarm w St. Omer. Opowieści lotnicze. Wwa: LSW 1962, 429 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1971.

Zawiera poz. 11, 13, 15. - oraz Dziwna wojna: „Turyści Sikorskiego”; Alarm w St. Omer.

25. Podniebne asy. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1962, 87 s.

26. Bohaterowie nieba. [Powieść]. Wwa: NK 1963, 243 s.

27. Ucieczki. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1963, 100 s.

28. Cena życia. [Powieść]. *Dz. Łódz.* 1964 nr 23-138. Wyd. osob. Wwa: LSW 1964, 342 s. Wyd.

nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1967, wyd. 4 1968, wyd. 5 1973, wyd. 6 1991.

29. Szturmowcy Warszawy. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1964, 78 s.

30. Na progu kosmosu. [Szkice o astronautyce]. Wwa: NK 1965, 180 s.

31. Skrzydła nad Warszawą. Wwa: NK 1965, 337 s.

Zarys historii lotnictwa warszawskiego.

32. Trzecie pokolenie. [Powieść]. Wwa: MON 1965, 269 s. Wyd. 2 tamże 1966.

33. Poczet wielkich lotników. Wwa: NK 1966, 193 s.

34. Polacy w bitwie o Anglię. 1940. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: MON 1967, 170 s.

35. Śladem samolotu. [Wspomnienia]. Łódź: WŁ 1969, 270 s.

36. Polskie skrzydła na Zachodzie; Po wrześniowej katastrofie; Bitwa o Wielką Brytanię; Ofensywa powietrzna i zwycięstwo. Wwa: Interpress 1970, 145 s.

Dor. lotnictwa polskiego w latach II wojny światowej. Przekł. ang.: Polish wings in the West; After September disaster: The battle of Britain; Air offensives and final victory. [Przekł.] Beryl Arct. Wwa 1971.

37. Obce niebo. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1971, 125 s.

38. Lotnicy bez skrzydeł. Polski lotniczy personalni naziemny 1939-1945. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: Interpress 1972, 133 s.

39. Polacy w walce z bronią „V”. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: Interpress 1972, 132 s.

Przekł. ang.: Poles against the „V” weapons. [Przet.] Beryl Arct. Warsaw 1972.

40. Pomnik polskich lotników w Northolt. [Praca popularnonaukowa]. Wwa 1972, 24 s.

41. Alferro łączy kontynenty. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1973, 118 s.

42. Polacy w walkach na Czarnym Łądzie. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: Interpress 1974, 161 s.

43. Lot bez lądowania. [Powieść]. Wwa: LSW 1975, 363 s.

44. Trzysta pierwszy nad celem. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1975, 124 s.

Praca redakcyjna

1. Powietrze pełne śmiechu. [Antologia anegdot lotniczych; wybór] Łódź: WŁ 1970. 221 s. Wyd. 2 tamże 1973.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1954, 1962, 1966 – SWPP 1. – PP (A. Szałagan). – RL 1973 (J. Chudek).

A. Hamerliński: Dwie powieści B.A. *Tyg. Kult.* 1966 nr 6 [rec.: Cena życia, Trzecie pokolenie]. — A.R. Jańczak: B.A. — pilot i pisarz niezapomniany. *Wroc. Tyg. Katol.* 1973 nr 24. — B. Paszkiewicz: Między niebem, a ziemią. *Tyg. Siedlecki* 1984 nr 51. A.Sz.

ARCTOWA Maria

zob. BUYNO-ARCTOWA Maria

ARNSZTAJNOWA Franciszka 1865-1942

Pseud.: F.A.M.; Fr.A.M.; Jan Gorecki; Jan Pepi; Jan Tępa; Jan Wypych; Maciej Zawada; Maciej Zrzęda; Stefan Orlik
Poetka, dramatopisarka, tłumaczka.

Urodzona 19 lutego 1865 w Lublinie; córka Bernarda Meyersona, kupca, i Karoliny z Horowiczów, autorki powieści; siostra Emila Meyersona, filozofa. Ukończyła gimnazjum żeńskie w Lublinie, od tego czasu uczestniczyła w konspiracyjnej pracy oświatowej. Następnie kształciła się na wyższych kursach pedagogiczno-przyrodniczych w Niemczech. Podróżowała po Europie (Francja, Włochy, Szwajcaria). W 1885 poślubiła Marka Arnsztajna, lekarza i działacza społecznego. Mieszkała w Lublinie, gdzie wraz z mężem działała w miejscowym środowisku kulturalnym; m.in. byli współzałożycielami Lubelskiego Towarzystwa Szerzenia Oświaty „Światło” (istniało 1906-17). Debiutowała w 1889 wierszami z cyklu „Wrażenia zimowe” drukowanymi w *Życiu* (nr 4; podp. F.A.M.). W latach następnich ogłaszała wiersze, m.in. w *Ateneum*, *Kalendarzu Lubelskim*, *Sfinksie*, *Ziemi Lubelskiej*, *Życiu*; zaczęła także pisać utwory dramatyczne. Od 1914 należała do Polskiej Organizacji Wojskowej. W dwudziestoleciu międzywojennym działała w Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet. W 1926 redagowała *Dodatek Literacki* oraz *Dodatek dla Dzieci* w czasopiśmie *Ziemia Lubelska*. Wiersze i przekłady drukowała także m.in. w *Kamieniu* (1933/34-34/35, 1938). W 1932 była wraz z Józefem Czechowiczem inicjatorką i współzałożycielką miejscowego Związku Literatów, a następnie, do wyjazdu z Lublina, jego prezesem. Należała także do Polskiego PEN Clubu. Od 1934 mieszkała w Warszawie. Była archiwistką Instytutu im. J. Piłsudskiego. W 1936 otrzymała Srebrny Wawrzyn PAL. Odznaczona m.in. Orderem Odrodzenia Polski i Krzyżem Niepodległości. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie, gdzie w sierpniu 1942 zginęła w getcie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na kuracji. Fraszka w 1 akcie. Praprem. Lubl. 1894.

2. Poezje. Wwa: Gebethner i Wolff 1895, 88 s.

3. Perkun. Dramat w 5 odsłonach. Praprem. Lubl. 1896.

4. Na wyżynach. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Lw. 1899.

Wyst. anonim. Następnie wyst. też pt. Krystyna.

5. Poezje. Seria druga. Kr.: Gebethner 1899, 150 s. Wyd. 2 Wwa: Gebethner i Wolff 1911.

Zawiera utwory: Przybłęda; Pani; Lili; Grajek, — oraz Wiersze różne.

6. Córka. Obrazek dramatyczny w 1 odsłonie. Powst. ok. 1901.

Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Wwa 1971.

7. W stojącej wodzie. Komedia w 5 aktach. Praprem. Łódź, T. Victoria 1901.

8. Lucaniolo. Dramat w 1 akcie wierszem. *Prawda* 1911 nr 26-29.

9. Archanioł jutra. [Wiersze]. Lubl.: Spółdz. Wydawn. Placówka Lubelska 1924, 16 s.

10. Niedźwiedź, niedźwiedzica, niedźwiedziątko i małe złotowłose dziewczątko. Bajka dla małych dzieci. [Wwa:] Druk. L. Mioduszewski [ok. 1930], 4 s. Wyd. nast. pt. Bajka o niedźwiedziach, niedźwiedziątku i o małym dziewczątku. Wg rosyjskiej bajki ludowej. Lubl.: WŁubel. 1968, [8] k. Wyd. 2-12 tamże 1969-1982.

11. Duszki. [Wiersze dla dzieci]. Lubl.: Związek Literatów [1932], 26 s. Wyd. nast. Lubl.: WŁubel. 1985.

12. Odloty. [Wiersze]. Lubl.: Związek Literatów 1932, 65 s.

Wiersze powst. w 1902-1926.

13. Stare kamienie. [Wiersze; autorzy:] ..., J. Czechowicz. Przedm.: [L. Zalewski] l. z. Lubl. 1934, 21 s.

Poszczególne wiersze nie podp.; autorstwa A.F.: Rynek; Grodzka ulica; Wiatr nocny na placu Starej Fary; Na Olejnej; Brama Krakowska; Na Korcach; Pod kościołem O.O. Misjonarzy na Zamojskiej; Tobie śpiewam, Lublinie.

14. Wiersze. Wstęp i oprac.: R. Rosiak. Lubl.: WŁubel. 1969, 322 s.

Zawiera wiersze z wcześniejszych tomów oraz wiersze z rękopisów i rozproszone.

15. Zaczarowana wioska. [Wiersze dla dzieci]. Lubl.: WŁubel. 1984, [16] s. Wyd. 2 tamże 1985.

Przekłady

1. D. Jerrold: Nauki małżeńskie Pani Caudle. Lubl.: K. Kotlarski 1923, 208 s. Wyd. nast. Wwa: WAiF 1991.

Podp.: Stefan Orlik.

2. H.G. Wells: Syrena. Księżycowa opowieść. Wwa: Bibl. Groszowa [1927], 167 s. Wyd. nast. [Wwa:] Warsz. Wydawn. Wsłólcz. [1939], 167 s.

3. W.S. Maugham: Malowana zaślona. Powieść. *Prz. Wiecz.* 1928 nr 162-220. Wyd. osob. T. 1-2.

Wwa: Bibl. Groszowa [1929], 162 + 154 s. Wyd. nast.: Wwa: Bibl. *Echa Pol.* 1935; Wwa: Wydawn. *Kur. Pol.* 1937.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (T. Klak).

W. Wolski: Wzloty na Parnas. *Prz. Tyg.* 1901 nr 19. — F. Araszkiewicz: Twórczość literacka F.A. W tegoż: Refleksy literackie. Lubl. 1934. — R. Rosiak: O F.A. (Lubelskie wędrowki w czasie). *Kamena* 1960 nr 4, sprost. tamże nr 6. — T. Klak: Poetka Ziemi Lubelskiej. (W 100-lecie urodzin). *Kamena* 1965 nr 8. — A. Kamińska: Poetka Lublina, legenda, dwugłos pokoleń. *Twórczość* 1969 nr 10. — A. Turczyński: „Życie — sen dziwnie mały...” *Poezja* 1970 nr 1. — E. Rosiak: „Tobie śpiewam Lublinie”. *Kal. Lub.* 1973. — E. Łoś: Franciszka Arnsztajnowa. [Szkiec biograficzny]. Lubl.: Muzeum Lubelskie. Oddz. im. J. Czechowicza 1988, 34 s.

A.Sz.

AUDERSKA Halina ur. 1904

Pseud.: Albatros; Now; Nowicka.

Powieściopisarka, dramatopisarka, autorka słuchowisk radiowych, publicystka, leksykograf.

Urodzona 3 lipca 1904 w Odessie; córka Romana Auderskiego, inżyniera, i Heleny z domu Janelli; wnuczka zesłańca na Sybir z 1863. Początkowo uczyła się w domu, a następnie w 1917-18 uczęszczała do gimnazjum polskiego im. A. Jabłonowskiego w Odessie. W 1920 przyjechała z rodziną do Polski i zamieszkała w Warszawie. W 1923 ukończyła szkołę średnią im. C. Plater-Zyberk. W latach następnych (aż do wybuchu II wojny światowej) utrzymywała się z pracy nauczycielskiej. W 1924 napisała trzyaktową sztukę „Kopciuszek”, wystawioną przez teatr szkolny gimnazjum C. Plater-Zyberk, gdzie wówczas uczyła. Studiowała polonistykę i pedagogikę na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego, uzyskała dyplomy w obu zakresach (1931 i 1937). W tym czasie rozpoczęła też twórczość literacką oraz współpracę z radiem jako autorka słuchowisk. Debiutowała w 1928 opowiadaniem „Zemsta” drukowanym w czasopiśmie *Radio* (nr 11). W 1930-39 ogłaszała reportaże i felietony w *Kurierze Warszawskim* (pod pseud. Albatros); publikowała również artykuły z dziedziny pedagogiki. Pracowała społecznie w Muzeum Wychowania oraz była konsultantem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Po wybuchu wojny pracowała jako wolontariuszka w Szpitalu Ujazdowskim w Warszawie. W latach okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie i uczyła na tajnych kompletach oraz udzielała lekcji prywatnych. Uczestniczyła w pracy konspiracyjnej jako członek AK; w 1942-44 brała udział (pod pseud. Nowicka) w organizowanej przez Biuro Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK akcji „N”. Była członkiem Centralnej Redakcji przygotowującej i drukującej dywersyjne wydawnictwa antyfaszystowskie w języku niemieckim. Współredago-

wła ze Sławomirem Dunin-Borkowskim pismo *Die Ostwache* (listopad 1942-styczeń 1943) oraz redagowała pismo w języku polskim dla Volks i Stammeutschów *Die Zukunft* (grudzień 1942-marzec 1944). Za udział w tej akcji została odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami (w lipcu 1944). Brała udział w powstaniu warszawskim jako Prasowy Sprawozdawca Wojenny (PSW). Redagowała wraz z S. Dunin-Borkowskim gazetę *Warszawa walczy*, na jej łamach, a także m.in. *Biuletynu Informacyjnego* drukowała reportaże. Za udział w powstaniu otrzymała Krzyż Walecznych (zwyfikowany w 1959) oraz Warszawski Krzyż Powstańczy 1944 (1983), nadto za udział w II wojnie światowej Krzyż Walecznych (1967). Po upadku powstania przebywała do marca 1945 we wsi Lębca pod Jędrzejowem, ucząc miejscowe dzieci. Od kwietnia mieszkała w Krakowie, gdzie prowadziła ćwiczenia na kursie języka rosyjskiego dla nauczycieli zorganizowanym przez Uniwersytet Jagielloński oraz opracowywała wraz z prof. Witoldem Doroszewskim słownik rosyjsko-polski. W tymże roku została członkiem ZLP. W styczniu 1946 wróciła do Warszawy i do 1950 pracowała jako kierownik działu wydawniczego oficyny Trzaska, Evert i Michalski. Wiosną 1946 w charakterze delegata Ministerstwa Oświaty brała udział w organizowaniu w Londynie akcji pomocy dla dzieci polskich – ofiar wojny, w sierpniu tego roku uczestniczyła w Kongresie Ligi Nowego Wychowania w Paryżu. W 1950 podjęła pracę w redakcji „Słownika języka polskiego” (t. 1-11, wyd. 1958-69) jako redaktor koordynacyjny, a od 1961 do przejścia na emeryturę w 1969 zastępca redaktora naczelnego i kierownik redakcji. Była także z prof. Stanisławem Skorupką redaktorem „Małego słownika języka polskiego” (wyd. 1966-68). Równocześnie kontynuowała pracę literacką jako autorka utworów scenicznych, grywalnych przez teatry zawodowe oraz amatorskie (w 1952-54 była wiceprezesem Sekcji Dramatu ZLP), a po 1970 powieściopisarka. Współpracowała z radiem, pisząc liczne słuchowiska radiowe, głównie dla młodzieży (w 1966 otrzymała nagrodę Polskiego Radia). W 1956-59 wchodziła w skład kolegium redakcyjnego miesięcznika *Dialog* oraz pełniła funkcję jego sekretarza. W 1957 została członkiem Polskiego PEN Clubu, członkiem założycielem Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI); w latach następnych wchodziła w skład jego prezydium m.in. jako skarbnik i wiceprezes), w 1971 członkiem Towarzystwa Kultury Europejskiej (SEC). Była wiceprezesem (od 1960) i prezesem (1968-72) Oddziału Warszawskiego ZLP, a następnie (do 1978) wiceprezesem Zarządu Głównego. W związku z pełnionymi funkcjami społecznymi odbyła wiele podróży zagranicznych. Od 1980 była posłem na Sejm PRL przez dwie ko-

lejne kadencje. Wchodziła w skład prezydium Frontu Jedności Narodu. W 1982 należała do Komisji Inicjującej utworzenie Tymczasowej Rady Krajowej PRON, a od 1983 była członkiem Komitetu Wykonawczego Rady Krajowej PRON. W 1983-86 pełniła funkcję prezesa nowego ZLP, po czym została mianowana jego prezesem honorowym. Za działalność literacką i społeczną otrzymała wiele nagród, m.in.: Rady Narodowej m. Warszawy (1971), nagrodę literacką Prezesa Rady Ministrów (1975), nagrodę I stopnia Ministra Kultury i Sztuki (1977), Nagrodę Państwową I stopnia (1985), nagrodę specjalną wydawnictwa MON (1985), nagrodę im. W. Pietrzaka (1986), Odznaczenia m.in. Krzyżem Kawalerskim (1955), Krzyżem Oficerskim (1965) i Krzyżem Komandorskim (1969) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1974) i I klasy (1985). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poczwarki Wielkiej Parady. Pamiętnik maturzystki. Wwa: Dom Książki Pol. 1935 [antydat.: 1934], 264 s. Wyd. 2 Wwa: Trzaska, Evert i Michalski 1947 [antydat.: 1946], 235 s.

2. Les organisations de la jeunesse à l'école polonaise. Varsovie: Comité Polonais de l'Exposition Scolaire de Genève 1938, 63 s.

3. Połów. Sztuka w 2 aktach. Wwa: Wyd. Liga Morska i Kolonialna 1938, 87 s. Por. Słuchowiska radiowe.

4. Poland. The children cannot wait. [Przedm.: W.J. Rose. London: New Education Fellowship 1946, 22 s.

5. Zbiegowie. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Lubl., T. im. J. Osterwy 1952. Wyd. [Wwa:] Czyt. 1952, 111 s. Wyd. nast. w oprac. dla zespołów świetlicowych; Uwagi inscen.: G. Lipszyc. Wwa: Czyt. 1952, 139 s.

Przełt. czes.: Zbĕhová. [Przełt.] H. Teigova. Praha 1953. [Inf. autorki]. Por. Słuchowiska radiowe.

6. Rzeczpospolita zapłaci. Dramat historyczny w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Nar. 1953. Wyd. Wwa: PIW 1954, 137 s.

Skrót pt. Rzeczpospolita zapłaci. Sztuka w 1 akcie. W: Rocznice i obchody kulturalne. T. 1. Epoka Odrodzenia. Wwa 1953 s. 159-173. Por. Słuchowiska radiowe.

7. Baśń o królestwie Fali. Sztuka dla teatrów kukielkowych. Praprem. Wwa, T. Baj 1955. Wyd. pt. Zaczarowana zatoka. Uwagi insc. K. Krymkowa. Wwa 1959, 72 s., powiel.

8. A jednak miłość. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1956 nr 5 s. 27-38. Druk w: Wybór jednoaktówek. Wwa 1959 s. 3-25.

Wyst. przez teatry amatorskie.

9. Dopóki żyjemy. (Sierpień 1955-Grudzień 1955). [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1956 nr 4 s. 3-37. Wyd. osob.: Uwagi insc. T. Aleksandrowicz. [Wwa:] Centr.Dom Twórczości Lud. 1956, 88 s., powiel.

10. Garść bursztynu. (Sztuka w 1 akcie). *Teatr Lud.* 1960 nr 9 s. 496-506. Praprem. Wwa, T. Lud. 1960.

11. Skarby Karkonoszy. [Sztuka kukielkowa]. Praprem. Wałbrzych, T. Lalki 1960.

12. Ścieżka przez pole. Sztuka w 3 aktach. Uwagi insc.: J. Nowacki. Wwa 1960, 61 s., powiel.

I nagroda na Konkursie Tysiąclecia w 1959 na sztukę dla teatrów niezawodowych. — Wyst. przez teatry amatorskie.

13. Kto zawiñł. [Widowisko telewizyjne]. TV 1961.

14. Spotkanie w ciemnościach. Słuchowisko. Radio 1961. Druk *Dialog* 1961 nr 5 s. 20-30. Praprem. Lubl., T. im. J. Osterwy Scena Reduta 61 1962. Przedr. zob. poz. 19.

15. Awantura w Jaworowie. Sztuka w 3 aktach. Wwa: Związek Ochotniczych Straży Pożarnych, MON, 1964, 101 s.

16. Jabłko granatu. [Powieść]. Łódź: WŁ 1971, 261 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; [wyd. 3] Wwa: Czyt. 1978, [wyd. 4] tamże 1986.

Przekł. bułg.: Płodŭ na nara. [Przel.] M. Metodiev. Sofija 1986, — ukr.: Plid granatowego dereva. [Przel.] D. Andruchiv. L'viv 1980.

17. Ptasí gošciniec. [Powieść]. Wwa: KiW 1973, 278 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 łącznie z poz. 18 pt. Ptasí gošciniec; Babie lato. t. 1-2 1976, 220 + 270 s.; wyd. 3 1977, [wyd. 4] 1979, [wyd. 5] 1989; wyd. łącznie z poz. 18: 1984, 413 s., toż 1987.

Cz. 2 zob. poz. 18.

I nagroda w konkursie na powieść lub tom opowiadań poświęconych współczesności zorganizowanym przez RSW Prasa-Książka-Ruch i ZLP w 1974; wspólna z poz. 18 nagroda im. L. Waryńskiego przyznana przez RSW Prasa-Książka-Ruch w 1984.

Przekł. czes.: Cesta tažných ptaků. [Przel.] Z. Koutenska. Praha 1989.

Adapt. teatr.: łącznie z poz. 18 pt. Sądzone nam było wybierać. J. Kondracki, S. Woroniecki. Wyst. Szczecin, T. Współcz. 1980. TV 1982.

18. Babie lato. [Powieść]. Wwa: KiW 1974, 340 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 łącznie z poz. 17 t. 1-2 1976, 220 + 270 s., wyd. 3 1977, [wyd. 4] 1979; wyd. łącznie z Ptasí gošciniec zob. poz. 17

Cz. 1 zob. poz. 17.

Nagroda w konkursie KiW na powieść o tematyce społecznej w 1974 oraz łącznie z Ptasim gošciniec zob. poz. 17.

Adapt. teatr. i tv łącznie z Ptasim gošciniec pt. Sądzone nam było wybierać zob. poz. 17.

19. Kwartet wokalny. [Wybór słuchowisk radiowych]. [Pośl.:] A. Bukowska. Wwa: Wydawn. RTV 1977, 243 s.

Zawartość: Kwartet wokalny [Radio 1977]; Szmaragdowe oczy [Radio 1975]; Spotkanie w ciemnościach [poz. 14]; Narodziny nowych światów [Radio 1964]; Dzieci wracają [Radio 1971]; Akcja „N” [Radio 1973; przedr. w: Drzewo jabłoni na wiosnę. Wwa 1979 s. 160-173]; Złota książeczka [Radio 1966]; Szczerebatek [Radio 1959]; Warszawa Bernarda Canaletta [Radio 1966]; Victoria [Radio 1971]; Kiedy słońce zaszło w południe [Radio 1970]; Ojczyzna dla wszystkich jedna [Radio 1972]; Bez korony [Radio 1967]; Bolko i Regelinda [Radio 1968]; Pod Cedynią.

20. Szmaragdowe oczy. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. RTV 1977, 132 s. Wyd. 2 tamże 1978.

Zawartość: Szmaragdowe oczy [por. poz. 19]; Bratek.

21. Miecz Syreny. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: PIW 1980, 295 + 409 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1982, wyd. 3 1985.

Przekł. ros.: Varšavskaja sirena. [Przel.] E. Nevjakin, L. Vasil'ev. Moskva 1984, wyd. nast. tamże 1990.

22. Zwyczajnie człowiek. [Powieść]. Wwa: Wydawn. RTV 1980, 162 s.

23. Królowa Bona. [Serial telewizyjny w 12 odcinkach]. TV 1981. Por. poz. 25.

24. Epitafium dla Barbary Radziwiłłówny. Scenariusz filmowy. Współaut.: S. Kasprzysiak, J. Majewski. Ekran. 1982.

25. Smok w herbie. Królowa Bona. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: Wydawn. RTV 1983. 323 + 291 s. Wyd. nast. tamże: [wyd. 2] 1984, [wyd. 3] 1989. Por. poz. 23.

Przekł. ros.: Koroleva Bona. Drakon w gerbie. [Przel.] G. Jazykova, V. Borisov. Moskva 1988 [właśc.] 1989.

26. Zabić strach. [Powieść]. Wwa: KiW 1985, 158 s.

Nagroda ZG Stow. Księgarzy Pol. 1986.

Przekł. czes.: Zabit strach. [Przel.] H. Stachová, *Svetova Literatura*, Praha 1986 z. 2.

Słuchowiska radiowe zob. poz. 14, 19 nadto m.in.: Połów. Radio 1938, 1975 [por. poz. 3]. — Zbiegowie. Radio 1954 [por. poz. 5]. — Rzeczpospolita zapłać. Radio 1955 [por. poz. 6]. — Książę niezłomny. Radio 1958. — Na tamten brzeg. Radio 1958. Druk *Dialog* 1958 nr 4 s. 93-103. — Odsiecz Wiednia. Radio 1958. — Rycerz i smok. Radio 1958. — Złociste ziarno. Radio 1958. — Żelazny mąż. Radio 1958. — Jan i Cecylia. Radio 1959. — Medal i Różę. Radio 1959. — Na tamten brzeg. *Dialog* 1958 nr 5 s. 93-103 Radio 1959. — Niezwykłe spotkanie. Radio 1959. — Śladem zbiegów. Radio 1959. — Za naszą i waszą wolność. Radio 1959. — Chcemy być inni. Radio 1960. Druk *Dialog* 1960 nr 3 s. 21-34. — Koniec nocy. Radio 1960. — Konik zwierzyniecki. Radio 1960. — Nadszedł czas. Radio 1960. — Ziemia mówi. Radio 1960. — Babie lato. Radio 1961. — Broni się Głogów. Radio 1961. — Emisariusz. Radio 1961. — Idzie burza. Radio 1961. — Korona Króla Bolesława. Radio 1961. — Jutro. Radio 1962. — Książęce nadanie. Radio 1962. — Leonardo i gwiazdy. Radio 1962. — Rok 1863. Radio 1962. — Godzina

A

przestrogi. Radio 1963. — Karuzela. Radio 1963. — Rycerski pas. Radio 1963. — Niemcza — gród niezdobyty. Radio 1964. — Zbroja pana Tęczyńskiego. Radio 1964. — Drewniany miecz. Radio 1965. — Lew Lechistanu. Radio 1965. — Zęby smoka. Radio 1965. — Złote malowidła. Radio 1965. — Jestem Polakiem. Radio 1966. — Jenerał Sowiński. Radio 1966. — Koń. Radio 1966. — Królewska korona. Radio 1967. — Pięć księżyców. Radio 1967. — Miód pana Lompy. Radio 1968. — Przed Grunwaldem. Radio 1968. — Tragiczna pomyłka. Radio 1970. — Garść bursztynu. Radio 1971 [por. poz. 10]. — Hetmańska Buława. Radio 1972. — Marsylianka. Radio 1972. — Nie panami kwitnie Rzeczpospolita. Radio 1972 [por. poz. 6]. — Pierwsze w Europie. Radio 1973. — Żagiel na niebie. Radio 1973. — Przechodniu powiedz Sparcie ... Radio 1974. — Zwycięzca spod Kircholmu. Radio 1974. — Jedna z gwiazd. Radio 1976. — Obrona Głogowa. Radio 1976. — Samotność. Radio 1978.

Praca redakcyjna

1. Akcja N. Wspomnienia 1941-1944. Red.: ..., Z. Ziółek. Przedm.: S. Okęcki. Wwa: Czyt. 1972, 764 s.

Tu także H.A. wspomnienie pt. Pisane okupacyjną nocą, s. 225-320.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1956, 1964, 1970, 1976, 1988. — Wywiad: Życie bez strachu. [Rozm.] H. Maślińska. *Kontrasty* 1987 nr 10.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (red.).

E. Csato: „Zbiegowie” w Lublinie i Warszawie. *Teatr* 1952 nr 17. — M. Piwińska: H.A. *Tyg. Kult.* 1965 nr 26. — S. Bardjewska: Przekucie i spadkobiercy. W teście: Muza bez legendy. Szkice o dramaturgii radiowej. Wwa 1978. — T. Budrewicz: Życie w świecie z historią. *Literatura* 1978 nr 41. — A. Bukowska: Aunderska. [Przeł.] B. Grzegorzewska. Varsovie: Ag. Aut., Czyt. 1978, 61 s. [tekst pol. w rkps]. — A. Wiercińska: Sztuka narracji w „Ptasim gościńcu” H.A. *Zesz. Nauk. WSP Opole* 1978 nr 16. — Sz. Gąssowski: Współcześni dramaturgowie polscy. Wwa 1979. — T. Budrewicz: Człowiek i historia w utworach dramatycznych H.A. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Rzesz.* 1980 nr 72. — S. Melkowski: „Prawda autora” i „prawda bohatera”. *Argumenty* 1980 nr 10 [dot.: Ptasie goście i Babie lato]. — M. Bobran: Oznajmienia imiesłowowe jako środek stylistyczny-składniowy w powieści H.A. „Ptasie goście”. *Pr. Hum.* 1981 nr 15. — J. Rohoziński: H.A. droga do Polski. *Mies. Lit.* 1985 nr 10/11. — T. Budrewicz: Poetyka „Ptasiego gościńca” i „Babiego lata” Haliny Aunderskiej. Wr.: Ossol. 1986, 134 s. — A. Marzec: Odyseja Poleszuka. *Polonistyka* 1986 nr 7 [dot.: Babie lato]. — P. Kuncewicz: Agonia i nadzieja (Literatura polska 1918-1986): Żelazna lady. *Prz.* *Tyg.* 1988 nr 14. — S. Melkowski: Prawda bohatera. *Kierunki* 1989 nr 36. — J. Rohoziński: H.A. W: *Literatur Polens 1944-bis 1985*. Berlin 1990. **A.Sz.**

AUGUSTYN Adam

ur. 1936

Pseud.: A.A.; Konserwatysta.
Powieściopisarz.

Urodzony 1 stycznia 1936 w Krakowie; syn Adama Augustyna, robotnika, i Marii z domu Wierzbna. W

czasie okupacji niemieckiej i po II wojnie światowej przebywał nadal w Krakowie, gdzie w 1949 ukończył szkołę podstawową, a w 1954 liceum dla pracujących. W tym czasie należał do ZMP. W 1953-56 pracował jako urzędnik. Od 1956 studiował filologię polską na Studium Nauczycielskim w Krakowie, później w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP), a następnie także pedagogikę na wieczorowym kursie WSP w Krakowie (ukończył trzeci rok studiów). W 1955 został członkiem Koła Młodych przy Oddziale Krakowskim ZLP (którego przewodniczącym był następnie przez dwa lata). Debiutował w 1956 opublikowanym w *Życiu Literackim* (nr 26) wierszem „Czemu w jesieni”; w 1959 ogłosił tamże pierwsze opowiadanie „Trzy czerwone krzyże” (nr 44). Pracował w różnych zawodach: jako nauczyciel w szkole wiejskiej, instruktor w Młodzieżowym Domu Kultury w Krakowie, wychowawca w prewatorium dziecięcym w Rabce, robotnik niewykwalifikowany w warsztatach samochodowych, urzędnik ekonomista, a od stycznia 1963 jako asystent w Dziale Wystaw Objazdowych Krakowskiego Muzeum Narodowego. W 1963 ożenił się z Ewą Rychlińską. Felietony i reportaże ogłaszał m.in. w *Życiu Literackim* (1963-79), *Studencie* (1968-78) i *Wieściach* (1968-84). W 1967-83 był członkiem ZLP. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Orzeł i orzełek. [Powieść]. Kr.: WL 1964, 153 s.

2. Mój przyjaciel Staszek. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1967, 208 s.

3. Poganin. [Powieść]. Wwa: Iskry 1967, 232 s.

4. Wdzięczność; Miłosierdzie. [Powieści]. Kr.: WL 1970, 203 s.

5. Przyjaciele Konstantego. [Opowieść dla dzieci]. Kr.: WL 1973, 33 s. Wyd. 2 tamże 1979.

6. Wywyższenie i upadek Joachima Heltza. [Powieść]. Kr.: WL 1981, 158 s.

OPRACOWANIA (wybór)

O sobie samym. *Koniec Wieku* 1990 nr 1 s. 30-54.

H. Bereza: Wnioski z doświadczeń. W teście: Prozaiczne początki. Wwa 1971. — M. Orski: Trójkąt Augustyna. W teście: Zmowa obojętnych i inne szkice. Wr. 1973. — J. Błonski: Zaproszenie do drzemki. W teście: Odmarsz. Kr. 1978. — H. Bereza: Dydaktyzm [dot.: Wdzięczność; Miłosierdzie]. W teście: Sposób myślenia. T. 1. O prozie polskiej. Wwa 1989. **B.D.**

AXER Jerzy

ur. 1946

Historyk literatury, filolog klasyczny, edytor.

Urodzony 18 kwietnia 1946 w Łodzi; syn Erwina Axera, reżysera teatralnego, i Bronisławy z Kreczmarów, nauczycielki i redaktorki. Dzieciństwo spędził w Łodzi.

dził w Warszawie. Ukończył Liceum Ogólnokształcące im. T. Reytana w Warszawie. Po zdaniu matury w 1964 studiował filologię klasyczną na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W 1969 uzyskał tytuł magistra filologii klasycznej i w 1970 podjął pracę w Instytucie Filologii Klasycznej UW. Studia, artykuły i recenzje publikował od 1966 m.in. w piśmiech: *Eos*, *Meander*, *Pamiętnik Teatralny*, *Przegląd Humanistyczny*, *Dialog*, *Pamiętnik Literacki* oraz *Humanistica Lovaniensia*, *Philologus*, *Index*, *Rhetorica*. W 1972 doktoryzował się na podstawie pracy pt. „Jerzy z Tyczyna, humanista i dyplomata” (promotor prof. Lidia Winniczuk), a następnie w 1976 habilitował się na podstawie książki: „Mowa Cyclerona w obronie aktora komediowego Roscjusza. Studium z krytyki tekstu”. Od 1978 wykładał w warszawskiej Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej na Wydziale Reżyserii (okresowo także na Wydziale Wiedzy o Teatrze). W 1981 został członkiem International Comparative Association oraz członkiem Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej PAN (od 1987 prezes Komisji Neolatynistycznej). W 1981-87 był prodziekanem, a później dziekanem Wydziału Polonistyki UW. W 1982 utworzył Zakład Edytorstwa Greckiego i Łacińskiego w Instytucie Filologii Klasycznej UW i objął jego kierownictwo. W 1983 otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. W tymże roku został członkiem International Society for the History of Rhetoric (od 1987 członek Zarządu, od 1989 przewodniczący sekcji polskiej). Działał w Polskim Towarzystwie Filologicznym, pełniąc kolejno funkcje: prezesa Koła Warszawskiego (od 1983) i wiceprezesa Towarzystwa (od 1986) oraz stałego delegata do Fédération Internationale des Associations d'Études Classiques (FIEC). W 1986 został mianowany profesorem nadzwyczajnym. Od 1987 był członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (od 1990 członek zwyczajny). W 1990 został wybrany do rzymskiej Academia Latinitati Fovendae. Wykładał w wielu uniwersytetach zagranicznych (m.in. we Włoszech, w Austrii, Niemczech, Holandii, Hiszpanii, USA). Uczestniczył w organizacji międzynarodowych konferencji naukowych (m.in. Colloquium Tullianum w Warszawie w 1989). W 1991 objął stanowisko wicedyrektora Instytutu Filologii Klasycznej UW, a zarazem dyrektora nowo utworzonego w UW Ośrodka Badań nad Tradycją Antyczną w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej. Wchodzi w skład komitetu redakcyjnego wydania Sejmowego „Dzieł wszystkich” Jana Kochanowskiego oraz komitetu redakcyjnego „Słownika języka Cypriana Norwida”. Redaguje serie *Bibliotheca Latina Medii et Recentioris Aevi*. Jest organizatorem i kierownikiem kilku międzynarodowych programów badawczych dotyczących

humanizmu europejskiego i polskiego. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mowa Cyclerona w obronie aktora komediowego Roscjusza. Studium z krytyki tekstu. Wr.: Ossol. 1976, 147 s. PAN, Kom. Nauk o Kulturze Antycznej.

2. The style and the composition of Cicero's speech „Pro Q. Roscio Comoedo”. Origin and function. Przeł. na ang. J. Holzman. Wwa: Wydawn. UW 1980, 87 s.

3. Polski dyplomata na papieskim dworze. Wybór listów Jerzego z Tyczyna do Marcina Kromera (1554-1585). [Przeł., wstęp i komentarz] ... Wwa: PIW 1982, 268 s.

4. Filolog w teatrze. [Studia]. Wwa: PWN 1991, 220 s.

Zawartość: Wstęp. — Cz. 1. Wśród scenariuszy greckich i łacińskich: Słowo i obraz w teatrze greckim i rzymskim: kłopoty czytelnika; Dwie ofiary, czyli pierwsze wejście Klitajmestry w „Agamemnonie” Ajschylosa; Teatr Dionizosa w Atenach — problem przestrzeni scenicznej; Nota o didaskaliach w tragedii greckiej; Meander na klasztornym dziedzińcu; Wokół sceny i wokół mównicy (uwagi o rzymskiej publiczności); Teatr w sądzie, czyli plautyński występ Cyclerona; Amfiteatr w teatrze, czyli prolog do „Fedry” Seneki; Od rzymskich venationes do „teatru etologicznego”; Polski teatr jezuicki jako teatr polityczny. — Cz. 2. Polski dramat romantyczny: Bitwa pod Piramidami („Kordian”, akt I, scena 1); Dżbanek Grzegorza („Kordian”, akt I, scena 3); Dwa dukaty z Najświętszą Panną („Kordian”, akt III, scena 4); Listek na osieci, czyli krwawe piętno na czole Balladyny („Balladyna”, akt II, scena 2); Nadzieja i trucizna („Fantazy”, akt III, scena 8); John Pym w Sparcie? („Aegeylausz”, akt I, scena 2); Norwida „Teatr bez teatru”; Okrucy „Dziadów” części III w warsztacie pisarskim Henryka Sienkiewicza; Strindbergowski wariant Mickiewiczowskiego kołata.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Próby literackie Jerzego z Tyczyna. I. Twórczość poetycka. II. Krakowskie wydanie tragedii Seneki „Hercules Furens”. *Meander* 1973 nr 10 s. 386-392, nr 11/12 s. 465-474. — Stosunek tekstu Gosławskiego do tekstu Szymonowicza. W: S. Szymonowicz: Castus Iosef. Wr. 1973 s. 23-57. — Teatralne echa kłęski pod Cecorą. *Pam. Teatr.* 1974 nr 1 s. 71-82. — Selected notes on Cicero's pro Q. Roscio Comoedo. *Philologus* 1977 nr 2 s. 226-239. — Żołnierz Samochwał spod Smoleńska. Echa wydarzeń aktualnych na XVII-wiecznej scenie jezuickiej. *Pam. Teatr.* 1978 nr 3 s. 409-429. — Inspekcyjna podróż króla Łokietka. Echa wydarzeń aktualnych na XVII-wiecznej scenie jezuickiej. *Pam. Teatr.* 1980 nr 2 s. 179-202. — Rola kryptocytatów z literatury łacińskiej w polskojęzycznej twórczości Jana Kochanowskiego. *Pam. Lit.* 1982 nr 1/2 s. 167-177. — Reedition of the Viennese fragments of Cicero's in Cat. I. W: Papyrus Erzhherzog Reiner. Festschrift. Wien 1983 vol. I s. 468-482. — „Aratus” — miejsce poematu w

A

twórczości Kochanowskiego. W: Jan Kochanowski i epoka renesansu. W 450 rocznicę urodzin poety 1530-1980. Wwa 1984 s. 159-167. — Tradycja klasyczna w polskojęzycznej poezji renesansowej a mechanizmy odbioru tej poezji. *Pam. Lit.* 1984 nr 2 s. 207-216. — Problemy kompozycji makaronicznej. Poprzedzający „Pieśni trzy” list Kochanowskiego do Zamoyskiego. *Pam. Lit.* 1985 nr 3 s. 123-134. — Z Horacjusza. W: Cyprian Norwid. Interpretacje. Wwa 1986 s. 59-79. — Korepondencja staropolska w archiwach i bibliotekach hiszpańskich. *Odrodz. i Reform.* 1988 s. 215-221. — Trybunał – scena – arena. Modelowanie sytuacji komunikacyjnej w mowach sądowych Marka Tulliusza Cyncerona. *Pam. Lit.* 1988 nr 1 s. 183-192. — Śmierć gladiatora. O pewnych aspektach techniki retorycznej w mowie Cyncerona „Pro Milone”. *Eos* 1989 nr 1 s. 31-43. — Cyncero i społeczeństwo w świecie mów sądowych. *Prz. Hum.* 1990 nr 7 s. 143-149. — Kazimierz Kumaniecki. W: W kręgu wielkich humanistów. Wwa 1991 s. 90-113. — Problemy edytorstwa tekstów łacińskich w literaturze polskiej XVI i XVII w. W: Problemy edytorskie literatur słowiańskich. Wr. 1991 s. 133-148.

Prace edytorskie

1. J. Joncre: Tragoedia Boleslaus Secundus Furens. Ex libro manu scripto Bibliothecae Cornicensis edidit, praefatione apparatu critico annotationibusque instruxit ... Wr.: Ossol. 1972, 123 s. Academia Scientiarum Polona, Institutum Studiis Classicis Promovendis.

2. S. Szymonowicz: Castus Iosef. Przekładnia: S. Gosławski. Oprac.: K. Górski i T. Kaufmanowa oraz ... Wr.: Ossol. 1973, 336 s. PAN IBL; BPP, B, 21.

3. Georgii Ticina ad Martinum Cromerum epistulae a. 1554-1585. E libris manu scriptis collegit ed. ... Wr.: Ossol. 1975, 220 s. Academia Scientiarum Polona, Institutum Studiis Classicis Promovendis; Kom. Nauk o Kulturze Antycznej.

4. M. Tulli Ciceronis: Scripta quae manserunt omnia. Fasc. 9. Oratio pro Q. Roscio Comoedo. Edidit ... Leipzig: BSB. B.G. Teubner Verlagsgesellschaft 1976, XVI, 20 s. Akademie der Wissenschaften der DDR, Zentralinstitut für Alte Geschichte und Archäologie.

5. Georgii Ticina ad principes Radziwiłł epistulae (a. 1567-1585). E libris manu scriptis collegit ed. ... Wr.: Ossol. 1980, 96 s. Academia Scientiarum Polona, Institutum Studiis Classicis Promovendis.

6. J. Kochanowski: Treny. (Dzieła wszystkie. T. 2). Oprac.: M.R. Mayenowa i L. Woronczakowa oraz ... i M. Cytowska. Wr.: Ossol. 1983, 239 s. PAN IBL. BPP, B, 24.

Nagroda dla zespołu edytorskiego pierwszych tomów przyznana przez Radę Funduszu Literatury za r. 1983.

7. Laudatio dramatica clarissimae Firleiorum familiae. E codice manu scripto Uppsaliensi R. 380 edidit, praedatione apparatu critico, annotationibus instruxit ... Wr.: Ossol. 1989, 54 s. Academia Scientiarum Polona.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

[Georgii Ticina ad Martinum Cromerum epistulae:] S. Bucciarelli. *Pam. Lit.* 1976 z. 4; R. Marchwiński. *Kom. Mazur-Warm.* 1976 nr 4. — [R. Karpiński] R.K. *Prz. Hist.* 1982 nr 1/2 [rec.: Georgii Ticina ad principes Radziwiłł epistulae]. — M. Hryniewicz: Listy Jerzego z Tyczyzna. *Nowe Książ.* 1983 nr 9 [rec.: Polski dyplomata na papieskim dworze]. — J. Urwanowicz. *Archeion* 1984 t. 77 [dot.: Georgii Ticina ad principes Radziwiłł epistulae]. — J. Okoń. *Ruch Lit.* 1992 nr 4 [rec.: Filolog w teatrze].

A.H.

B

BABINICZ Waldemar Leon 1902-1969

Pseud.: BICZ; W.B.; Wal; WAL; Wal. B-icz; Waldemar Mackiewicz; We-Be; Z. Szumski; Zenon Szumski.
Prozaik, publicysta, działacz oświatowy.

Urodzony 13 sierpnia 1902 w Kowlu; syn Stanisława Babinicza, notariusza, i Marii z domu Fin. Do gimnazjum uczęszczał w Chełmie i w Lublinie. W tym czasie należał do harcerstwa. W okresie I wojny światowej był członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). Po wojnie studiował romanisty-

kę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W 1926 zaczął pracować w szkolnictwie średnim ogólnokształcącym i rolniczym. W tymże roku opublikował broszurę „Współczesne zagadnienia wychowawcze w Polsce” (pod pseud. We-Be). W 1933 ożenił się z Heleną Wiktoria Mackiewicz. Po przeniesieniu się w 1936 do Warszawy pracował jako dziennikarz w *Dzienniku Porannym* (do 1938 sekretarz redakcji), a następnie w redakcji *Nowej Rzeczypospolitej*. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w powiecie jędrzejowskim, gdzie zało-

zył tajny Uniwersytet Ludowy. Po zakończeniu II wojny światowej prowadził nadal działalność oświatową i społeczną; kierował Uniwersytetem Ludowym w Pawłowicach, a następnie w Różnicy pod Sędziszowem (do 1968). W 1952-57 był kilkakrotnie radnym, przewodniczącym Komisji Kultury WRN w Kielcach, członkiem Zarządu Głównego ZNP i TWP. Kontynuował twórczość literacką, pisząc opowiadania oraz felietony do dziennika *Słowo Ludu* (1950-68). W 1956-58 był redaktorem naczelnym pisma *Ziemia Kielecka*. W 1959-66 wchodził w skład rady redakcyjnej *Orki*, następnie *Tygodnika Kulturalnego*, a w 1961-64 w skład kolegium redakcyjnego *Kameny*. W 1960 został członkiem ZLP. Należał także do SDP. Współpracował z wieloma czasopismami, m.in. pisywał stale felietony do pism: *Nasz Klub* (1966), *Teatr Ludowy* (1967-68). W 1966-68 przygotowywał comiesięczny felieton dla Rozgłośni Kieleckiej Polskiego Radia. Do jesieni 1968 mieszkał stale w Różnicy. Był prezesem Klubu Literackiego w Kielcach. Za działalność publicystyczną, literacką i oświatową otrzymał wiele nagród m.in.: dwukrotnie nagrodę WRN w Kielcach (1956, 1957) i nagrodę II stopnia Ministra Kultury i Sztuki za upowszechnianie kultury (1965). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1958), Złotą Odznaką „Zasłużony Nauczyciel PRL” (1962), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1963), Orderem za Zasługi dla Kielecczyzny (1965), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1967). Zmarł nagle 21 kwietnia 1969 w Nałęczowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zapalone pochodnie. (Opowiadania). Wwa: LSW 1954, 329 s.

Zawartość: Chłopcy ze wsi; Ankiety i brzoźki; Narada produkcyjna; Anonim; Kolektyw (szkic literacki).

2. Ekipa. [Powieść]. Wwa: LSW 1955, 126 s.

Wyróżnienie na konkursie *Życia Lit.* i Wydawnictwa Literackiego.

3. Szeroki świat. [Powieść]. Wwa: LSW 1955, 201 s.

4. Przygoda w świetlicy. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1956, 169 s.

Zawartość: Raketką przeciw hetmanowi; Władza zburzyła wieś; Przewrót w Grudzie; Wesele w świetlicy; Psina na obiad i ... nielegalna ciąża; Przebiegła teściowa i kochliwa synowa; Podyskutujmy nad ulotką; Do sąsiadów; Strach!!!; Dentysta w świetlicy; Warszawska Filharmonia w Rawce; ... „jesteśmy przeciw świetlicowym”; Konflikt z proboszczem; Piotr Joćuń; Nie można stać na uboczu.

5. Listy z parafii. [Opowiadania i reportaże]. Przedm.: L. Kruczkowski. [Łódź:] WŁ 1959, 235 s.

Zawartość: Na dalekim zapleczu; O grabarzach; W zacisznej plebanii; O motorach, gitarach i skwerach; Konflikt; Poufna sprawa Zalipia; Telefon; Pogrzeby a MOPS; Ludzie sztuki; O babkach, nugatach i dziwnej antyfonie; Requiem aeternam

dona ei ...; O młodziku i zakonnicach; Wizyta arcybiskupa; Instruktor artystyczny; Epistoła do proboszcza; Niewidzialne ręce; Dobre wieści; Atmosfera; Wyścig do Lourdes; Koniec świata; O skutecznej walce z irracjonalizmem; Rozrachunki; Pożegnanie z proboszczem.

6. Apostołowie. [Opowiadania i reportaże]. Łódź: WŁ 1961, 265 s. Wyd. 2 tamże 1961.

Zawartość: Apostołowie; Kolonia apostołska; Gdzie ostatni dorożkarz jest wychowawcą; Zabieg w Pawłowie; Petycja; Konkurencja; Brytan i jego pan; Pokój nauczycielski; Macki; Mała rzecz; W Strawczyźnie mieszkał Król; Zakład; Rozeznanie.

7. Złota woda. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1961, 245 s.

8. Obecny. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 323 s. Wyd. 2 tamże 1965.

9. Za ścianą. [Opowiadania i reportaże]. [Łódź:] WŁ 1963, 279 s.

Zawartość: Za ścianą; SOS; Zwierzenia; Dla sztuki; Niesamowita; Wyścig; Historik sztuki; Kontemplacja a la Końskowola; W cieniu kolegiaty; Odwiedziny; Tolerancja; Babka z tarczą; Peregrynacje; Posąg Anno Domini 1963; Roczniki powojenne; Powrót; W sieci telefonicznej; Impresje szpitalne; Meteorologia i pieczone ziemniaki; Prosił Szczepan, żebyś stąd poszedł; A rivederci, Roma; Makabryczna noc; Kłopot z dziećmi; Zgrzyt; Narada; I my ich sądzić będziemy; Orzechy w miodzie.

10. Działęż. [Powieść]. Kr.: WŁ 1965, 283 s.

11. Egzamin dojrzałości. [Opowiadania]. [Łódź:] WŁ 1965, 237 s.

Zawartość: Skąd nasz ród; Finał Połoniecki; Prywatna inicjatywa; Sztandar; Dzionek; Przesłuchanie; Cel uświęca środki; Jaś; Sielanka; Parlamentariusz; Egzamin dojrzałości; Posłowie. — Opowiadania napisane na podstawie pamiętników nadesłanych na konkurs na wspomnienia z okazji 20-lecia Milicji Obywatelskiej i Służby Bezpieczeństwa w Kielcach.

12. O babkach, nugatach i dziwnej antyfonie. [Opowiadania i reportaże]. [Łódź:] WŁ 1965, 289 s.

Zawartość: poz. 5 (z pominięciem: Niewidzialne ręce; Dobre wieści; Atmosfera; Koniec świata), — z poz. 6: Apostołowie; Gdzie ostatni dorożkarz jest wychowawcą; Brytan i jego pan; W Strawczyźnie mieszkał Król, — z poz. 9: Za ścianą; Niesamowita; Historik sztuki; Kontemplacja a la Końskowola; Babka z tarczą; Powrót; A rivederci, Roma, — oraz: Tik.

13. Rówieśnicy. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 235 s.

14. Ludzie to powiedzieli. [Opowiadania]. Lubl.: WŁubel. 1966, 170 s.

Zawartość: Dezerter; Bliżej teatru; Wybory w gromadzie; Ludzie to powiedzieli; Braterskie posłanie.

15. Drzazgi. [Powieść]. Łódź: WŁ 1967, 231 s. Wyd. 2 Lubl.: WŁubel. 1977.

16. Fontanna. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1967, 257 s.

17. Zaczarowane laski. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1968, 178 s.

Zawartość: Tajemnice beretu; Czy ludzie są okrutni; Tematy karnawałowe; Czarne anioły; Doly; Ich święto; Kontarze; Dyskusja o literaturze; Honorowy; Trabant; Do trzech razy sztuka; Kluski; Rówieśnicy; Okiełznana; Maski, rewolwer, karty; Konfrontacja; Herody; Wyprawa po runo; Zwierzenia intymne; Ziółka; Egzamin; Małgorzata; Ptak by zapłakał; Swojacy; Rok 2000.

18. Wyznania po ślubie. [Powieść]. Kr.: WL 1970, 243 s. Wyd. 2 tamże 1973.

19. Biesiady z kumplami. [Opowiadania]. Lubl.: WLubel. 1971, 314 s.

Zawartość: Sąd w kręgu Andersena; Synek; Hobbyści; Informatorzy; Powrót; Eksperyment; Korespondencja; Pani Brygida; Bał; Mamusia; Fantasmagoria; Muzykant; Czupurni; Wizyta; Wiosenne sprawy; Ostatnia deska ratunku; Zmora; Koleżanka.

20. Prawo wyboru. [Powieść]. Przedm.: K. Koźniewski. Wwa: Czyt. 1972, 518 s. Wyd. 2 tamże 1976.

21. Wybór opowiadań. Łódź: WŁ 1988, 216 s.

Zawartość: z poz. 6: Brytan i jego pan; Pokój nauczycielski, — z poz. 9: Orzechy w miodzie, — z poz. 14: Ludzie to powiedzieli; Dezert, — z poz. 17: Wyprawa po runo; Małgorzata; Dyskusja o literaturze, — z poz. 19: Sąd; W kręgu Andersena; Powrót.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — Wywiad: Niedaleko od Nagłowic pana Reja. Rozm.: A. Zejman. *Panorama* 1965 nr 44.

SWPP 2 — PP (F. Lichodziejewska). — RL 1969 (J. Chudek) — LP (red.).

J.Z. Jakubowski: Co każdy człowiek o alienacji wiedzieć powinien, czyli o autentycznym życiu polskiej prowincji. *Nowa Kult.* 1960 nr 18 [rec.: Listy z parafii]. — T. Klak: Apostołowie Polski powiatowej. *Kamena* 1961 nr 16 [rec.: Apostołowie]. — M. Jarochońska: W.B. *Tyg. Kult.* 1965 nr 33. — E. Morawiec: W poszukiwaniu pozytywnego bohatera. *Współczesność* 1966 nr 6. — S. Mijas: W Polsce parafialnej. *Przemiany* 1971 nr 12. — S. Siekierski: Ostatnia powieść W.B. *Nowe Książ.* 1972 nr 22 [rec.: Prawo wyboru]. — J. Koprowski: Wspomnienie o przyjacieli. *Literatura* 1979 nr 18. — T. Stolarski: Świadek czasu. W 20 rocznicę śmierci W.B. *Przemiany* 1989 nr 4.

F.L

BABIŃSKI Andrzej

1938-1984

Poeta.

Urodzony 5 stycznia 1938 w Białymstoku; syn Feliksa Babińskiego, inżyniera rolnika, i Leontyny z Pytlewskich, nauczycielki. Do szkół uczęszczał w Poznaniu; w 1955 zdał maturę w Liceum Ogólnokształcącym im. K. Marcinkowskiego. Debiutował w 1956 wierszem pt. „Pocałowana” opublikowanym na łamach dodatku do *Gazety Białostockiej, Świat i Ludzie* (nr 28). W 1957-61 studiował psychologię w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W tym czasie zaprzyjaźnił się z Edwardem Stachurą. W latach następnych pracował dorywczo m.in. jako kierownik Domu Kultury w „Petrobudowie” w Płocku (1961-63), kierownik sekcji zaopatrzenia w Miejskim Handlu Detalicznym w Poznaniu (1966-67), podejmował się też prac sezonowych w cukrowniach wielkopolskich. Wiersze ogłaszał w licznych czasopismach, m.in. w *Poezji* (1970, 1977-80, 1982, 1984), *Twórczości* (1972-73, 1975, 1979), *Nowym Wyrazie* (1973, 1979-80), *Życiu Literackim* (1974, 1978-79), *Nurcie* (1978, 1982-83), *Radarze* (od 1979), *Faktach* (od 1982). Był laureatem wielu

konkursów poetyckich. W 1977 został członkiem Koła Młodych Oddziału Poznańskiego ZLP, a w 1979 członkiem Oddziału Warszawskiego ZLP. Odznaczony Odznaką Honorową m. Poznania (1984). Chory psychicznie, zmarł śmiercią samobójczą 14 maja 1984 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Z całej siły. [Wiersze]. Wwa: [ZG SZSP] 1975, 30 s.

Nagroda „Peleryny” za najlepszy książkowy debiut poetycki roku przyznana podczas Spotkań Jesiennych Klubu Studentów Wybrzeża „Żak” w Gdańsku w 1976.

2. [Wiersze]. Pozn.: Biuro Wystaw Artyst. 1977, afisz.

Zawartość: Wysznuły z echa; Zderzenie.

3. Znicze. [Wiersze]. Pozn.: WP 1977, 133 s. Medal Galerii Nowej w Poznaniu w 1979.

4. Znicze i inne wiersze (1954-1983). [Posł.] F. Fornalczyk. Pozn.: WP 1985, 267 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 1,3 oraz: Wiersze dawne i nowe; Z tematu pośmiertnego.

OPRACOWANIA (wybór)

RL 1984 (A. Biernacki).

E. Stachura: Wszystko jest poezją, każdy jest poetą. W te goż. Wszystko jest poezją. Wwa 1975, przedr. w tegoż: *Poezja i proza*. T. 4. Wwa 1982. — [Z całej siły:] J. Taranienko: Między obsesją a pretensją. *Poezja* 1976 nr 9; A. Śliz: „Niepodległa poezja na wietrze i na powietrzu pisana”. (O twórczości poetyckiej A.B.). *Poezja* 1977 nr 3. — A. Ogrodowczyk: Odyseja heroiczna. *Nowy Wyraz* 1979 nr 3 [rec.: Znicze]. — Babiński żywy. Oprac. A. Haegenbarth. *Wprost* 1984 nr 51 [dyskusja dot. życia i twórczości A.B.]. — F. Fornalczyk: Szkice do portretu. O A.B. *Nurt* 1984 nr 11. — W. Smaszcz: „Strofy” A.B. *Poezja* 1984 nr 8. — [Znicze i inne wiersze:] A. Biłska: Piękni, którzy umarli. *Radar* 1985 nr 27; S. Sterna-Wachowiak: Wiersze A.B. *Twórczość* 1986 nr 3; J. Wiśniewska: „Najpiękniejsza chwila mojego życia będzie ... ostatnia”. *Nowe Książ.* 1986 nr 1; L. Stępniewski: Poezja biesowatych. *Poezja* 1987 nr 1. — W. Smaszcz: „Wybierając swój los, wybrałem szaleństwo...”. *Radar* 1987 nr 5. — K. Suchcicka: „Tu się walczy o życie, nie o nieśmiertelność...”. *Integracje* 1987 nr XXI. — Wspomnienia o A.B. *Integracje* 1987 nr XXI [tu wspomnienia autorów: B. Kęcińskiej, R. Chojackiego, A. Sikorskiego, E. Pietryka].

A.H.

BACEWICZ Wanda

ur. 1914

Krypt. b.; B.; W.B.; wb.
Poetka, prozaik, dziennikarka.

Urodzona 10 sierpnia 1914 w Łodzi; córka Wincetego Bacewicza, nauczyciela, i Marii z Modlińskich. Uczęszczała do Gimnazjum Humanistycznego J. Pryssewiczówny w Łodzi, w 1932 uzyskała świadectwo dojrzałości. Równocześnie ukończyła wydział teoretyczny w Konserwatorium Muzycznym H. Kijeńskiej-Dobkiewiczowej. Następnie przeniosła się do Warszawy, gdzie studiowała w Wyższej Szkole Dziennikarskiej (1933-37). W czasie okupa-

cji niemieckiej przebywała w Warszawie. Ciężko ranna w czasie powstania warszawskiego, po przejściu przez obóz w Pruszkowie przebywała w szpitalu w Grodzisku Mazowieckim. Po wyzwoleniu wyjechała do Lublina i tam rozpoczęła pracę dziennikarską w *Gazecie Lubelskiej*. Po pół roku przeniosła się do Łodzi (do swej siostry Grażyny Bacewicz, skrzypaczki i kompozytorki) i tu nawiązała kontakty z Polskim Radiem, debiutując na antenie nowelami. Pod koniec 1945 powróciła do Warszawy i rozpoczęła pracę publicystyczną i literacką. Debiutowała w 1945 opowiadaniem „Ofiara” opublikowanym w *Dziś i jutro* (nr 5/6). W 1946-47 ogłaszała stałe korespondencje muzyczne w krakowskim *Ruchu Muzycznym*, a w 1947-48 recenzje muzyczne w *Nowinach Literackich*. Współpracowała także z *Tygodnikiem Warszawskim* (1946-49), *Warszawą* (1947-48), *Odrą* (1948-49). Od 1950 pracowała w Warszawskiej Rozgłośni Polskiego Radia: początkowo prowadziła kontrolę programu muzycznego, od 1951 była redaktorem w Dziale Audycji Słowno-Muzycznych, a od 1967 redagowała audycję „Nuty, nutki”. Jako poetka debiutowała w 1958 wierszem „Drzewa”, opublikowanym w *Trybunie Literackiej* (nr 19). Od 1963 była członkiem ZLP (do 1981). W tymże roku otrzymała dwie nagrody za reportaże o Warszawie na konkursie Stołecznej Rady Narodowej. Wiersze, nowele, artykuły i reportaże publikowała w wielu czasopismach, m.in.: w *Kamieniu* (1959-68), *Życiu Literackim* (1964-74), *Tygodniku Kulturalnym* (1965-87), *Poezji* (1966-71), *Stolicy* (1968-83), *Miesięczniku Literackim* (1971-90), *Kulturze* (1978-81), *Literaturze* (1979-80). W 1989 została członkiem SPP. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1974). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Cisza i ciemność. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1961, 84 s.
2. Ze wspomnień melomana. (Gawęda S. Spiesza napisana przez ...). Wwa: PWM 1963, 160 s.
3. Wykradanie ognia. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1964, 76 s.
4. Waga. [Wiersze]. Wwa: PIW 1966, 67 s.
5. Krąg otwarty. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1969, 75 s.
6. Gwiazdy nas wodzą. [Wiersze]. Wwa: PIW 1974, 158 s.
Zawiera cykle: Gwiazdy nas wodzą; Rozmowy ze sobą; Cyrk; Domestican; Wiersze dla Grażyny.
7. Odchodzenie. [Wiersze]. Wwa: PIW 1979, 65 s.
8. Wiersze zebrane i nowe. Wwa: Czyt. 1984, 218 s.
Wiersze z tomów 1, 3-7 oraz Nowe wiersze (1979-1982).

9. Ucieczka. [Wiersze]. Wwa: PIW 1987, 75 s.

10. Jasność i czerń. [Wiersze]. Wwa: Aldyna 1991, 72 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — SWPP 2 (B. Winklowa).

[Gwiazdy nas wodzą:] M. Grzeszczak: O duchu caritas. *Tyg. Kult.* 1974 nr 37; J. Rogoziński: Poezja nieprzerwana. *Literatura* 1974 nr 37. — [Odchodzenie:] J. Gondowicz: List w butelce. *Nowe Książ.* 1979 nr 14; S. Jurkowski: *Nowy Wyraz* 1980 nr 6. — G. Leszczyński: Wiersze W.B. *Nowe Książ.* 1985 nr 7/8 [rec.: Wiersze zebrane i nowe].

J.P.

BACHÓRZ Józef

ur. 1934

Historyk literatury.

Urodzony 20 września 1934 w Lipiu (pow. rzeszowski) w rodzinie chłopskiej; syn Alojzego Bachorza i Marii z Grzesików. Po ukończeniu w 1947 szkoły podstawowej w Lipiu uczył się w Rzeszowie w II Gimnazjum i Liceum im. S. Sobińskiego, a od 1949 w I Liceum im. S. Konarskiego. Od 1951 studiował polonistykę na Uniwersytecie Łódzkim, w 1955 uzyskał magisterium. Następnie pracował jako nauczyciel kolejno w Liceum Pedagogicznym w Starym Targu (pow. sztumski; do 1957), w Liceum Pedagogicznym w Kwidzynie (do 1966) oraz w Studium Nauczycielskim w Gdańsku-Oliwie (do 1969). W 1954 został członkiem PZPR. Debiutował w 1968 artykułem „O szkicach fizjologicznych w literaturze polskiej okresu międzypowojnowego 1831-1863” opublikowanym w *Gdańskich Zeszytach Humanistycznych (Prace Historyczno-Literackie nr 2)*. W 1969 uzyskał doktorat na podstawie pracy „Poszukiwanie realizmu. Studium o polskich obrazkach prozą w okresie międzypowojnowym 1831-1864”, przygotowanej pod kierunkiem prof. Marii Janion. W 1969-73 był kierownikiem Zakładu Filologii Polskiej w Wyższym Studium Nauczycielskim w Gdańsku, a po jego likwidacji pełnił (do 1979) funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego (UG). W 1979 został członkiem komitetu redakcyjnego serii Instytutu Badań Literackich (IBL) *Historia Literatury. Studia*. W 1980 habilitował się na podstawie pracy „Realizm bez „chmurnej jazydy” i w 1981 otrzymał stanowisko docenta. Od tegoż roku do maja 1982 sprawował urząd prorektora UG. W 1987 został kierownikiem Zakładu Historii Literatury Polskiej na UG. Jest członkiem Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, członkiem zespołu redakcyjnego *Gdańskich Zeszytów Humanistycznych* (seria *Prace Historyczno-Literackie*), *Zeszytów Naukowych Wydziału Humanistycznego UG* (od 1980), oraz *Rocznika Sopockiego* (od 1978). Od 1981 jest członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej. Należy od 1985 do komitetu redakcyjnego

„Dzieł” J.I. Kraszewskiego. Od 1990 wchodzi w skład Rady Naukowej IBL. Za pracę naukową otrzymał kilkakrotnie nagrody Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1971). Mieszka w Sopocie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poszukiwanie realizmu. Studium o polskich obrazkach prozą w okresie międzypowstaniowym 1831-1864. Gdańsk: Ossol. 1972, 351 s.

Zawartość: Wyjaśnienia wstępne: obrazy, obrazki, szkice. — „Nowela przestaje być sobą”; W cieniu arcydzieł. — I. Spór o „flamandzkie malowanie”: Zwierciadło czyli krytyka „Podstolego” [I. Krasickiego] i „Heloizy” [J. Rousseau]; Grabowskiego i heglistów kłopoty z obrazkami; Jeśli realizm — to jaki? — II. Malowane faktografie: O obrazkowym narratorsze i czytelniku; Opis opis; Jeszcze o opisie; obrazowanie, przeszczeń rzeczy; Kariera fizjonomiki; Scenki i inne granice obrazkowej opowieści. — III. „Fizjologie”: Nad Sekwaną i nad Wisłą; Szkoła typizacji; Indywidualizowanie typów. — IV. Na pograniczu z gawędą: Swoistość gawędowej opowieści; Gawęda w obrazku i gawęda obrazkowa. — V. Próba obrazkowej całości, czyli o „Latarni czarnoksięskiej” [J.I. Kraszewskiego]. — Zamiast zakończenia: w krainie stereotypów.

2. Realizm bez „chmurnej jazdy”. Studia o powieściach Józefa Korzeniowskiego. Wwa: PIW 1979, 371 s. Gdańskie Tow. Nauk. Na zlec. PAN.

Zawartość: Wyjaśnienia wstępne. — Studium I. Program Korzeniowskiego a sytuacja powieści polskiej w okresie międzypowstaniowym. — Studium II. O narratorsze i narracji. — Studium III. Czas i fabuła. — Studium IV. Dom i reszta świata. (Z zagadnień przestrzeni). — Studium V. Bohater i ideologia. (Na przykładzie wątków romansowych). — Na zakończenie.

Nagroda im. A. Brücknera przyznana przez Wydział I Nauk Społecznych PAN w 1980.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: O szkicach fizjologicznych w literaturze polskiej okresu międzypowstaniowego 1831-1863. *Gdańsk. Zesz. Hum. Pr. Hist.-Lit.* 1969 nr 2 s. 119-152. — Polska powieść tajemnic w pierwszym ćwierćwieczu jej istnienia. W: *Formy literatury popularnej*. Wr. 1973 s. 115-135. — O Emilii Plater i „Śmierci pułkownika” (refleksja sceptyka). *Zesz. Nauk. UG. Prace Hist.-Lit.* 1973 nr 2 s. 17-54. — O polskim egzotyzmie romantycznym. W: *Problemy polskiego romantyzmu*. Ser. 2. Wr. 1974 s. 257-305. — Obrachunki arytmetyczne z romantyzmu. *Ruch Lit.* 1975 nr 3 s. 171-183. — Karta z dziejów zdrowego rozsądku, czyli o fizjonomice w literaturze. *Teksty* 1976 nr 2 s. 86-105. — Morze w młodzieńczej poezji Juliusza Słowackiego. *Libri Gedanenses* 1976 t. 8 s. 59-80. — Mickiewiczowska wizja morza. *Zesz. Nauk. Wyd. Hum. UG. Prace Hist.-Lit.* 1976 nr 5 s. 87-104. — Anatomia romansowej heroiny. *Teksty* 1977 nr 2 s. 84-104. — Jak czytano powieści J. Korzeniowskiego w XIX w. W: *Problemy odbioru i odbiorcy*. Wr. 1977 s. 171-195. — O poezji F. Feni-

kowskiego uwag kilka. W: *Literatura Gdańska i o Ziemi Gdańskiej w latach 1945-1975*. Gdańsk 1979 s. 198-230. — Romans w powieści. (O wątkach miłosnych w powieściopisarstwie polskim okresu międzypowstaniowego 1831-1863). W: *Tekst i fabuła*. Wr. 1979 s. 109-135. — „Alkadar” Edmunda Chojeckiego: rozterki wieku. *Pr. Polonist.* Ser. 36: 1980 s. 5-30. — Morze romantyków. (Zdania i pytania historyka literatury). W: *Problemy polskiej literatury marynistycznej*. Gdańsk 1982 s. 83-107. — Kraszewski-Bolesławita i następcy, czyli o narodzinach legendy powstania styczniowego. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* 1981 wyd. 1982 s. 21-34. — Od romantyzmu do powieści tendencyjnej. W: *Studia o narracji*. Wr. 1982 s. 163-175. — „Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej czyli o kazuistycie sumienia. *Polonistyka* 1983 nr 10 s. 843-858. — „Placówka” Bolesława Prusa. Projekt kolejnej interpretacji. *Pam. Lit.* 1984 z. 3 s. 133-150. — Pamiętnik w polskiej kulturze romantycznej. W: *Prace ofiarowane Henrykowi Markiewiczowi*. Kr. 1984 s. 131-147. — Pan Łęcki czyta Supińskiego. (Z cyklu: Kolejne zabawy „Lalką”). *Prz. Hum.* 1984 nr 7/8 s. 85-96. — Nad tekstem „Lalki”. *Pr. Polonist.* Ser. 41:1985 s. 311-329. — Pozytywistyka na rozdrużu. W: *Przełom antypozytywistyczny w polskiej świadomości kulturowej XIX wieku*. Wr. 1986 s. 25-39. — Józef Ignacy Kraszewski i polski wiek XIX. *Ruch Lit.* 1987 z. 3 s. 181-193. — Uwagi o fabule „Lalki” Bolesława Prusa. W: *Fabuła utworu literackiego*. Tor. 1987 s. 25-37. — Morze w twórczości Zygmunta Krasieńskiego. *Zesz. Nauk. UG. Pr. Hist.-Lit.* 1987 nr 14 s. 57-74. — Twórczość gawędowa Kraszewskiego. *Pam. Lit.* 1987 z. 4 s. 27-54. — Grupy literackie w Królestwie Polskim w okresie międzypowstaniowym. W: *OLP*. Ser. 3. T. 2. Kr. 1988 s. 87-134. — Kraszewski w oczach autora „Lalki”. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* 1986 wyd. 1988 s. 5-18. — O zainteresowaniach Kraszewskiego literaturą niemiecką. *Prz. Hum.* 1988 nr 8/9 s. 105-115. — „Lalka” czyli pozytywizm w chórze z romantyzmem. *Zesz. Nauk. Wyd. Hum. UG. Pr. Hist.-Lit.* 1989 nr 15 s. 47-59. — Jak pachnie na Litwie Mickiewicza. *Autograf* 1989 nr 6/7/8 s. 32-40. — Symbolika Niemna w eposie powieściowym Orzeszkowej. W: *W świecie Elizy Orzeszkowej*. Kr. 1990 s. 100-118. — Zdziwienie Kraszewskim. W: *Zdziwienia Kraszewskim*. Wr. 1990 s. 139-155. — „Polska zwyciężyła Niemców pod Grunwaldem, a — co z tego?” O ekonomii politycznej Bolesława Prusa. *Teksty Drugie* 1991 nr 5 s. 45-61. — Oswajanie miasta. *Prz. Hum.* 1992 nr 6 s. 65-76.

Prace redakcyjne

1. A. Podgórski: Pieśni żeglarza. Oprac. i wstęp ... Gdańsk: WM 1983, 121 s.

2. W. Pol: Na lodach; Na wyspie; Na groblach. Trzy obrazy znad Bałtyku. Oprac. i wstępem opatrzył Gdańsk: WM 1989, 164 s.

3. Słownik literatury polskiej XIX wieku. Pod red. ... i A. Kowalczykowej. Wr.: Ossol. 1991, 1112 s. Oprac. w IBL PAN.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1991. — Wywiad: Ciekawość świata, pracy i książek. Rozm. S. Bortnowski. *Polonistyka* 1984 nr 1.

[Poszukiwanie realizmu:] W. Dynak. *Pam. Lit.* 1973 z. 3; T. Nowacka. *Ruch Lit.* 1974 nr 3. — [Realizm bez „chmurnej jazdy”:] G. Borkowska. *Teksty* 1981 nr 2; R. Pawlukiewicz. *Prz. Hum.* 1982 nr 3/4.

J.P.

BACULEWSKI Jan
ur. 1912

Historyk literatury, pedagog.

Urodzony 29 sierpnia 1912 w Orenburgu, w rodzinie mieszczańskiej; syn Andrzeja Baculewskiego, wygnańca politycznego, i Marii z Aleksandrowskich. Po śmierci ojca został w 1922 wraz z rodziną repatriowany do Polski i zamieszkał w Warszawie. Od 1927 uczył się w Gimnazjum im. T. Reytana, gdzie w 1932 zdał maturę. W tym czasie brał udział w akcjach propagandowych i odczytowych PPS. W 1929-31 redagował wydawane przez Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci pismo *Młoda Myśl*. W 1932-37 studiował filologię polską na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Równocześnie od 1933 pracował jako nauczyciel w szkolnictwie zawodowym. Debiutował w 1936 artykułem „Hydra społeczna literatury”, opublikowanym w piśmie *Przebudowa* (nr 1). W 1939 uczestniczył jako ochotnik w kampanii wrześniowej. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, pracował w Wydziale Oświaty i Kultury Zarządu Miejskiego w szkolnictwie zawodowym. Brał udział w tajnym nauczaniu oraz kierował tajnym zespołem teatralnym szkół zawodowych na Grochowie. Współpracował początkowo z konspiracyjną organizacją *Wolność, Równość, Niepodległość* (WRN). W 1943 wstąpił do PPR. Na początku sierpnia 1944 został aresztowany w Międzyzlesiu; po ucieczce z transportu dotarł do Nowego Targu, gdzie prowadził tajne nauczanie. Po wojnie powrócił do Warszawy, pracował jako dyrektor założonego przez siebie gimnazjum i liceum w Wawrze, naczelnik wydziału organizacyjnego w Ministerstwie Oświaty, redaktor miesięcznika *Szkola Zawodowa* (1945-47). Działał w Zarządzie Głównym ZNP. Należał do zespołów redakcyjnych czasopism: *Oświata Rolna*, *Praca Szkolna*, *Ruch Pedagogiczny*. W 1946 został kuratorem Okręgu Szkolnego Łódzkiego. W 1946-48 wchodził w skład Komitetu Łódzkiego PPR (od 1948 członek PZPR). W 1947 współpracował z pismami *Kuźnica* i *Wies*. Jednocześnie prowadził wykłady zlecane na

Uniwersytecie Łódzkim z zakresu polityki kulturalnej, organizacji szkolnictwa i historii literatury. Od listopada 1948 pracował w Instytucie Badań Literackich (IBL) w Warszawie jako wicedyrektor (do 1953), a następnie kierownik zespołu naukowo-edytorskiego okresu pozytywizmu; prowadził też (od 1949) Archiwum Marii Konopnickiej. Wykładał historię literatury na UW (od 1948; w 1953-54 jako zastępca profesora), w Szkole Partyjnej Komitetu Centralnego PZPR (1951-52), był też kontraktowym profesorem i prorektorem Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej. Nadto pracował w Państwowym Instytucie Wydawniczym (1948-60) na stanowisku redaktora działu klasyków polskich. Należał do kolegiów redakcyjnych pism *Polonistyka* (1949-57) i *Pamiętnik Literacki* (1953-68). W 1950-54 kierował katedrą historii literatury polskiej Wszechnicy Radiowej. W 1956 został mianowany dyrektorem Biblioteki UW (do 1982); od 1960 prowadził w tej Bibliotece (do 1989) Archiwum Marii Konopnickiej. W 1961 uzyskał w IBL stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy pt. „Poezja programowa pierwszego dziesięciolecia po powstaniu styczniowym” (promotor prof. Stefan Żółkiewski), w tymże roku zrezygnował z pracy w IBL. W 1971 został mianowany docentem. W 1979 otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1958) i Krzyżem Oficerskim (1972) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Realizm i pozytywizm w Europie i Polsce. Skrypt wykładów w Szkole Partyjnej KC PZPR. Wwa 1951, 240 s.

2. Henryk Sienkiewicz. [Wwa] 1952, 20 s. Tow. Wiedzy Powsz.

3. Henryk Sienkiewicz. [Wwa:] Wiedza Powsz. 1952, 47 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. 1956, wyd. 3 1958.

4. Historia literatury polskiej. Dla klasy X. Cz. 2: Literatura okresu pozytywizmu i realizmu krytycznego. Wwa: PZWS 1954, 280 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zmien. 1955, wyd. 3 1956. Por. poz. 5.

W rozdz. 3 współaut.: A. Brodzka, H. Markiewicz, M. Zmi-grodzka.

5. Zarys literatury polskiej po powstaniu styczniowym. Wwa: PZWS 1959, 331 s. Wyd. 2 tamże 1959.

Wersja zmien. poz. 4.

6. Maria Konopnicka. Wwa: WSiP 1978, 438 s. Bibl. *Polonistyki*.

Nadto wykłady we Wszechnicy Radiowej w cyklu pt. „Historia literatury polskiej” w 1949-54 oraz liczne szkice w książkach zbiorowych i czasopi-

smach, m.in.: Dwa pozytywizmy; Eliza Orzeszkowa. W: Materiały do nauczania literatury polskiej. T. 1. Romantyzm — pozytywizm. Wwa 1950 s. 179-188; 237-247. — Stan badań i potrzeby nauki o literaturze okresu pozytywizmu. [Współaut.:] J. Kulczycka-Saloni. W: O sytuacji w historii literatury polskiej. [Wwa] 1951 s. 212-294; wersja zmien. i rozszerz. pt. Historiografia polskiego pozytywizmu. W: Pozytywizm. Cz. 2. Wr. 1951 s. 351-430. — Rozwój ideologii i literatury pozytywistycznej. *Polonistyka* 1951 nr 4 s. 1-15. — Henryk Sienkiewicz. *Polonistyka* 1952 nr 1 s. 1-21. — Kierunki rozwoju nurtów ideologicznych i literatury po roku 1864. *Polonistyka* 1953 nr 3 s. 6-25. — Problematyka prac naukowo-badawczych w bibliotekach szkół wyższych. W: Materiały z Konferencji Rogowskiej w sprawie działalności i rozwoju bibliotek. Wwa 1962 s. 102-150. — Uwagi nad biografią i recepcją Marii Konopnickiej. W: Śladami życia i twórczości Marii Konopnickiej. Wwa 1963 s. 9-39. — Poezja programowa wczesnego pozytywizmu. W: OLP. Ser. 4, t. 1. Wwa 1965 s. 211-232. — Życie i twórczość Henryka Sienkiewicza. W: Henryk Sienkiewicz. Materiały rocznicowe. Wwa 1966 s. 5-80. — Do podstaw polityki bibliotecznej. W: Polskie biblioteki wojskowe 1767-1967. Wwa 1969 s. 119-137. — Romantyka niepoetycznej epoki. *Prz. Hum.* 1969 nr 4 s. 15-32 — Warunki i problemy funkcjonowania BUW. *Roczniki UW* 1970 t. 9 s. 73-97. — Velikie realisty pod obstrzelem kritiki. *Vestnik Moskovskogo Universiteta. Filologija.* Moskwa 1970 s. 1-35. — Maria Konopnicka a nowa sztuka. W: Maria Konopnicka. Materiały z sesji naukowej w 60 rocznicę śmierci poetki. [Wwa] 1972 s. 11-37. — Maria Konopnicka o pisateljach — swoich sovremennikach. [Przeł.] E.C. W: Slawjanskaja Filologija. T. 8. [Moskwa] 1973 s. 158-177.

Adaptacje

1. H. Sienkiewicz: Krzyżacy. Adapt. scen. ... Wyst. Wwa, Tajny Zespół Szkół Zawodowych J. Baculewskiego ok. 1941-1944.
2. S. Żeromski: Echa leśne. Adapt. scen. ... Wyst. Wwa, jw. ok. 1941-1944.
3. Z. Żurakowska: Roman i dziewiętnastu. Adapt. scen. ... Wyst. Wwa, jw. ok. 1941-1944.

Prace redakcyjne

1. Wczoraj i dziś, Czytanki polskie dla gimnazjów zawodowych i ogólnokształcących. Klasa I. Oprac.: ..., K. Budzyk, J. Pietrusiewiczowa, A. Piornowa. Wwa: PZWS 1948, 544 s.
2. O sytuacji w historii literatury polskiej. Wybór referatów wygłoszonych na Zjeździe Polonistów w dniach od 8 do 12 maja 1950 r. Pod red. ... [Wwa:] PIW 1951, 319 s.

3. B. Prus: Kroniki. Oprac. Z. Szwejkowski. Red. nauk. ... T. 1-5. Wwa: PIW 1953-56, 462 + 547 + 719 + 679 + 683 + 648 s. Z prac IBL PAN.

4. E. Orzeszkowa: Listy zebrane. Oprac. E. Jankowski. T. 1-3 pod red. ... Wr.: Ossol. 1954-56, 419 + 455 + 563 s. IBL PAN.

5. Z literatury lat 1863-1918. Studia i szkice. Cz. 1. Red. nauk.: ..., S. Sandler. Wr.: Ossol. 1957, 495 s. IBL PAN.

6. E. Orzeszkowa: Pisma krytyczno-literackie. Zebrął i oprac. E. Jankowski. Red. nauk. ... Wr.: Ossol. 1959, 642 s. Z prac IBL PAN.

7. Maria Konopnicka. Życie i twórczość w fotografii. [Album]. Oprac. ... Wwa: Wspólna Sprawa 1960, 700 s. Wyd. 2 tamże 1966.

8. Śladami życia i twórczości Marii Konopnickiej. Szkice historyczno-literackie, wspomnienia, materiały biograficzne. Zebrął i oprac. ... Przedm.: S. Szwalbe. Posł.: W. Kiernik. Wwa: LSW 1963, 385 s. Wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 1966.

9. Maria Konopnicka: Publicystyka literacka i społeczna. Wybór i oprac. ... Wwa: Czyt. 1968, 704 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1989. — SWPP 1.

[Historia literatury polskiej. Dla klasy X. Cz. 2. Literatura okresu pozytywizmu i realizmu krytycznego:] 5. Melkowski: Podręcznik literatury polskiej dla klasy X. Próba krytycznej oceny. *Głos Naucz.* 1955 nr 42, polem.: A. Nofer: O jednym podręczniku i jednej recenzji. *Polonistyka* 1956 nr 1; S. Sandler: Literatura okresu realizmu krytycznego w podręczniku. *Nowe Drogi* 1956 nr 7/8. — [Maria Konopnicka:] K. Kulczycka: Konopnicka z perspektywy czytelnika. *Nowe Książ.* 1979 nr 3; M. Inglot: Konopnicka na nowo czytana. *Literatura* 1980 nr 1.

A.H.

BACZYŃSKI Krzysztof Kamil 1921-1944

Pseud.: J.B.; Jan Bugaj; Krzysztof, Piotr Smugosz. Poeta.

Urodzony 22 stycznia 1921 w Warszawie; syn Stanisława Baczyńskiego, krytyka literackiego, działacza socjalistycznego, i Stefanii z Zieleńczyków, nauczycielki, autorki podręczników szkolnych. Od 1933 uczęszczał do Państwowego Gimnazjum im. Stefana Batorego w Warszawie, gdzie w 1939 uzyskał świadectwo dojrzałości. Twórczość poetycką rozpoczął w latach szkolnych (pierwszy zachowany wiersz pt. „Wypadek przy pracy” pochodzi z 1936). Był członkiem ZHP. Należał do półlegalnej Organizacji Młodzieży Socjalistycznej „Spartakus” (używał pseud. Emil), od 1937 wchodził w skład Komitetu Wykonawczego organizacji, od 1938 współredagował jej pismo *Strzały*. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał nadal w Warszawie. Przez krótki czas uczęszczał do Miejskiej Szkoły

Sztuk Zdobniczych i Malarstwa im. C.K. Norwida. Intensywnie rozwijał twórczość poetycką; od 1940 publikował konspiracyjne tomiki poetyckie (m.in. pod pseud. Jan Bugaj), jego wiersze ukazywały się w podziemnych antologiach (anonimowo) i w czasopismach, m.in. w 1943 w *Dniu Warszawskim* i *Miesięczniku Literackim*, sporządzał ze swoich utworów zeszyty-albumy, które sam ilustrował i ofiarowywał najbliższym, głównie matce i żonie (zachowało się ich 19). Był również autorem piosenek żołnierskich. Jako poeta współpracował z referatem literackim Podwydziału Propagandy Mobilizacyjnej „Rój” Biura Informacji i Propagandy AK. W czerwcu 1942 ożenił się z Barbarą Drapczyńską, studentką polonistyki. Jesienią tego roku rozpoczął studia polonistyczne na tajnych kompletach Uniwersytetu Warszawskiego. Należał do komitetu redakcyjnego, wydawanego od grudnia 1943 do kwietnia 1944 przez grupę młodzieży akademickiej, miesięcznika literacko-społecznego *Droga*. Był członkiem socjalistycznej organizacji Płomienie. Otrzymywał stypendia z konspiracyjnych funduszy literackich, zawarł umowę z wydawnictwem Zbigniewa Mitznera. Latem 1943 wstąpił do Harcerskich Grup Szturmowych AK. Był sekcijnym w 2. plutonie „Alek” 2. kompanii „Rudy” batalionu „Zośka” w stopniu starszego strzelca (używał pseud.: Krzysztof, Zieliński). Ukończył turnus Szkoły Podchorążych Rezerwy Piechoty „Agricola” ze stopniem starszego strzelca podchorążego rezerwy piechoty. W lipcu 1944 został zwolniony z dotychczasowej funkcji w plutonie „Alek” i przeszedł na stanowisko zastępcy dowódcy 3. plutonu 3. kompanii batalionu „Parasol”. W chwili wybuchu powstania warszawskiego nie zdołał dołączyć do swojego plutonu, walczył w okolicach placu Teatralnego w oddziale należącym do 2. batalionu motorowego (zgrupowanie Gozdawy). Tam też zginął 4 sierpnia 1944.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zamknięty echem. [Wiersze]. [Wwa:] Wydawn. Sublokatorów Przyszłości 1939 [właśc. lato 1940], 11 s. *Bibl. Poetyckiej* t. 11.

Wyd. konspir.; odbito na prawach manuskryptu 7 egzemplarzy.

2. Dwie miłości. [Wiersze]. [Wwa:] Wydawn. Sublokatorów Przyszłości 1939 [właśc. jesień 1940], 11 s. *Bibl. Poetyckiej* t. 13.

Wyd. konspir.; odbito na prawach manuskryptu 7 egzemplarzy.

3. Modlitwa. [Wiersz]. [Wwa:] Druk. M. Drapczyńskiego 1942, [2], 4 s.

Wyd. konspir.; odbito 3 egzemplarze numerowane.

4. W żalu najczystszy. [Wiersze]. Powst. 1942. Wyd. ze wspomnieniem o poecie pióra W. Stan-

kiewiczza. Tekst oprac. i notą edytorską opatrzyła B. Koc. Wwa: Bibl. Nar. 1984, 55 s.

Tomik przygot. przez K.K.B. dla żony w dniu ślubu 3 VI 1942; rkpś w zbiorach Bibl. Nar.

5. Wiersze wybrane. Lw. [właśc. Wwa:] Wydawn. Bibl. Rękopisów 1939 [właśc. sierpień 1942], 20 s.

Wyd. konspir.; podp.: Jan Bugaj.

Zawiera m.in. wiersze w cyklach: Krzyż; Erotyki.

6. [Tysiąc dziewięćset czterdzieści trzy] 1943. Powst. 1943. Wyd. Kr.: WL 1983, 9 k.

Reprint tomiku rkpś oprac. przez K.K.B. dla matki.

7. Arkusz poetycki Nr 1. Jan Bugaj. [Wwa:] Wydawn. Droga [1944], [8] s.

Wyd. konspir.; podp.: Jan Bugaj.

8. Śpiew z pożogi. [Wiersze]. [Wwa 1944], [2], 12 s.

Wyd. konspir.; podp.: Piotr Smugos.

Cykle: Cz. 1. Krzyż złamanych rąk; Cz. 2. Słowa nadziei.

9. [Dramat]. Powst. przed. 1944. Praprem. Kielce-Radom, T. im. S. Żeromskiego 1969. Druk zob. poz. 11

Utwór zachowany we fragm. bez tytułu i daty.

10. Śpiew z pożogi. [Wybór wierszy]. Wwa: Wiedza 1947, 254 s.

Zawartość: K. Wyka: List do Jana Bugaja [wstęp]. — wiersze w cyklach: Oczy otwieram; Magia; W żalu najczystszy [poz. 4]; Ty jesteś moje imię; Poematy.

11. Utwory zebrane. Oprac.: A. Kmita-Piorunowa i K. Wyka. Wstęp: K. Wyka. Komentarz edytorski: A. Kmita-Piorunowa. Kr.: WL 1961, LXIV, 1079 s. Wyd. nast. t. 1-2 tamże: wyd. 2 [uzup.] 1970, [wyd. 3] 1979.

Zawiera: I. Zawartość kodeksu 1939/42 [wiersze]. — II. Wiersze rozproszone z l. 1939-1943. — III. Zawartość kodeksów 1942/43, 1943/44 [wiersze]. — IV. Proza: Zdarzenie; Żywoć geniusza; Południe; Sprzęty; Zwierzęta pana Joachima; Rocznica; Człowiek, który chciał żyć drugi raz; Rzeczy ważne; Przypowieść o dziecku; Parasol; Matka; Powrót; Wyjatek z noweli „Granice” oraz opowiadania bez tytułów. — V. Dramat [poz. 9]. — VI. Varia prozaiczne. — VII. Juwenilia. — VIII. Varia poetyckie. — W wyd. 2 dodano 69 tekstów w tym 59 poetyckich.

12. Utwory wybrane. Wybrał oraz wstępem i posł. opatrzył K. Wyka. Kr.: WL 1964, 367 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1976, [wyd. 4] 1982, [wyd. 5] 1986.

Zawartość: Liryka 1938-1940; 1941; Wiersze do żony; 1943; 1944. — Poematy. — Proza: „Wieczór wiosenny”; Maelibe; Sprzęty; Człowiek, który chciał żyć drugi raz; Parasol; Kiedy Jan wszedł do tego miasta.

13. [Wybór poezji]. Wwa: Czyt. 1966, 140 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1976.

14. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: K. Wyka. [Wwa:] LSW 1967, 136 s. Wyd. 2 tamże 1989.

15. Poezje. [Wybór:] K. Wyka. Wwa: PIW 1977, 314 s. Wyd. nast. tamże 1981.

16. Modlitwa I; Modlitwa II; Modlitwa III; Modlitwa do Bogarodzicy. Wybór i wstęp: W. Budzyński. Wwa: [Doświadczalna Ofic. Graficzna. Pracownice Sztuk Plastycznych] PSP [1984], [16] s.

Tytuł obwoloty: Cztery modlitwy.

17. Wiersze. Wybór: E. Kozłowska-Swiatkowska. Wstęp: J. Sochoń. Białystok: KAW 1984, 175 s. Wyd. 2 tamże 1988.

18. Spojrzenie. [Wybór wierszy]. Wyboru dokonała A. Kmita-Piorunowa. Wwa: Iskry 1985, 166 s.

19. Ty jesteś moje imię ... Wybór i posł.: M. Baranowska. Wwa: NK 1985, 68 s.

20. Wybór poezji. Oprac. J. Święch. Wr.: Ossol. 1989, CXI, 288 s. BN I, 265.

21. Autobiografia. Wiersze. Wybór i posł.: Z. Majchrowski. Gdańsk: Graf 1990, 126 s. Wyd. nast. tamże 1992.

22. Wiersze dla Basi. Wybrał M. Kozłowski. Kr.: Miniatura 1990, 63 s.

23. Wybór poezji. Bydg.: Arcanum [1991], 56 s.

24. Modlitwa. [Wiersz]. Wałbrzych: Woj. Bibl. Publiczna [1992], [4] s.

25. Poezje. [Wybór i wstęp:] J. Święch. Lubl.: Wlubeł. 1992, 310 s.

26. Kiedy się miłość śmiercią stała ... Wiersze wybrane. Wybór i komentarz: W. Budzyński. Wwa: Interlibro 1993, 246 s.

Wydania wierszy z nutami: Elegia o chłopcu polskim. [Muz.:] B. Matuszczak. Kr. 1980. — Orfeusz w lesie. 6 pieśni do słów ... na 6-głosowy chór mieszany a cappella. [Muz.:] T. Paciorkiewicz. Kr. 1980. — Wiosna czasu zaprzęzłego. [Muz.:] Z. Lampart. Kr. 1981.

Wybory wierszy w przekł.: czes.: Spalene ruže. [Wybór, tłum. i posł.:] J. Pilař. Praha 1983, — ros.: Stichi. Moskva 1978, — słowac.: Biela magia. [Przeł:] J. Andričik. Košice 1978.

Montaże teatralne wierszy m.in.: Serce jak obłok. Wyst. Kr. T. Studencki „38” 1958. — Śpiew z pożogi. TV 1968. — Pieśń ujdzie cało. Wyst. Kr., Estrada 1970. — Pokolenie. Wyst. Łódź, Scena Autora i Aktora 1972. — Ptaki niedorośle. Wyst. Kielce, T. im. W. Bogusławskiego 1978. — Sen pogardy. Oratorium. Adapt. scen.: W. Grodecki. Muz.: P. Figiel. Wr., Opera 1981. — I uczyniłeś wybór po wszelki świata czas. Oprac. tekstu: S. Zarębski. Wyst. Wwa, T. Dram. 1984.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (K. Wyka). — SBDPRR (E. Semil). — A.K. Kunert: Słownik biograficzny konspiracji warszawskiej. T. 1. Wwa 1987.

Dwugłos o „Wierszach wybranych” Jana Bugaja [T. Gajcy] K. Topornicki: Poezja o nucie dostojnej. [S. Marczak-Oborski] A. Obornicki: O ślepym woźnicy. *Szt. i Nar.* 1942 nr 5. — K. Wyka: List do Jana Bugaja. *Mies. Lit.* 1943 nr 2, VI, przedr. m.in. w: K. Wyka: Rzecyz wyobraźni. Wwa 1959, wyd. 2 rozszerz. Wwa 1977. — J. Zagórski: „Śmierć Słowackiego”. *Tyg. Powsz.* 1947 nr 14/15, przedr. m.in. w tegoż: Szkice. Kr. 1958. — J. Błoński: Pamięci anioła. *Życie Lit.* 1961 nr 36, przedr. w wersji rozszerz. w: Literatura wobec wojny i okupacji. Wr. 1976, toż w: J. Błoński: Romans z tekstem. Kr. 1981. — K. Wyka: Krzysztof Baczyński. 1921-1944. Kr.: WL 1961, 132 s. — L.M. Bartelski: Debiut Jana Bugaja. W tegoż: Genealogia ocalonych. Kr. 1963 oraz passim, toż w wyd. nast. m.in. [wyd. 4] 1985. — J. Kwiatkowski; M. Podraza-Kwiatkowska. *Pam. Lit.* 1963 z. 2. — J. Kwiatkowski: Potop i posąg. W tegoż: Klucze do wyobraźni. Wwa 1964, wyd. 2 poszerz. Kr. 1973. — J. Stawiński: K.K.B. Historia. W: Liryka polska. Kr. 1966. — I. Opacki: Elegia optymistyczna. (O poezji K.K.B.). *Rocz. Hum.* 1967 nr 1; przedr. w tegoż: Poetyckie dialogi z kontekstem. Kat. 1979. — Żołnierz, poeta, czasu kurz ... Wspomnienia o Krzysztofie Kamiliu Baczyńskim. Red. Z. Wasilewski. Kr.: WL 1967, 310 s. Wyd. nast. tamże; wyd. 2 popraw. i rozszerz. 1970, wyd. 3 rozszerz. 1979. — Z. Jastrzębski: Literatura pokolenia wojennego wobec dwudziestolecia. Wwa 1969, passim. — B. Kocówna: Spuścizna rękopiśmienna K.K.B. *Rocz. Bibl. Nar.* 1971. — A. Okopien-Sławińska: Semantyka poetycka a metoda jej opisu. (Na przykładzie poezji B.). *Rocz. Hum.* 1971 nr 1. — A. Kamińska: Ostatnie wcielenie Króla Duchy. *Życie Lit.* 1973 nr 47, przedr. w teje: Od Leśmiana. Wwa 1974. — M. Tatar: Drugi Słowacki. W tegoż: Dziedzictwo Słowackiego w poezji polskiej ostatniego półwiecza. Wr. 1973. — J. Jastrzębski: Wybór B. *Twórczość* 1974 nr 10. — Z. Adamek: „Gwiazdom — ciemność a ludziom — kamienie”. (Analiza historycznoliteracka wiersza K.K.B.) *Poezja* 1975 nr 3. — L. Bartelski: K.K.B. W tegoż: Sylwetki polskich pisarzy współczesnych. Wwa 1975. — P. Dybel: Ujarzmianie śmierci. (Sen w poezji K.K.B. i T. Gajcego). *Poezja* 1975 nr 10. — J. Szczawie: Byłby Słowackim naszej epoki. W tegoż: *Ciosy*. T. 2. Wwa 1975. — S. Burkot: K.K.B.: Misierer, Mazowsze, Bajka. W tegoż: Spotkania z poezją współczesną. Wwa 1977. — B. Lach-Kokot: Dwa światy poematów K.K.B. *Pr. Nauk. Univ. Śl.* 1978 nr 242. — T. Softan: Spadek romantyzmu. W tegoż: Motywy i fascynacje. Wwa 1978. — M. Kisińska-Cudak: Mityczne kreacje w poezji K.K.B. *Pr. Nauk. Univ. Śl.* 1979 nr 328. — J. Lewandowski: Wokół biografii K.K.B. *Aneks* 1979 nr 22. — M. Rogus: Fabuły B. *Nowy Wyrzaz* 1979 nr 9. — M. Krassowski: „Był taki czas”. W tegoż: Granice sensu. Wwa 1980. — M.G. Levine: T. Gajcy i K.K.B. (History’s victims). W teje: Contemporary Polish poetry 1925-1975. Boston 1981. — M. Cudakowa: K.K.B. „Mazowsze”. W: Literatura i historia. Wwa 1982. — J. Święch: „Rycerze” B. W. Poeta w dziele literackim. Tor. 1982. — J. Święch: K.K.B. — poeta religijny. W: Religijne tradycje literatury polskiej. Lubl. 1983. — M. Bałowski: Słownictwo poezji, dramatu i prozy K.K.B. w świetle badań statystyczno-językowych. *Zesz. Nauk. WSP Opole* 1984 nr 9. — E. Dusza: Pieśniarz z pożogi. New York: Poray Book Publ. 1984, 39 s. — J. Święch: Czytanie biografii. *Akcent* 1984 nr 4. — K. Śniegocki: Norwid i religijne motywy w poezji K.K.B. *Prz. Powsz.* 1984 nr 9-10. — J. Święch: Sny na jawie czyli o juveniliach B. *Akcent* 1984 nr 3. — M. Bałowski: Analiza językowa wybranych pól semantycznych poezji, prozy i dramatu K.K.B. *Zesz. Nauk. WSP Opole* 1985 nr 24. — A. Gronczewski: „Bohater” i inne wiersze K.K.B. W: Cyprian Norwid. Wwa 1986. — A. Kister: Kolor w poezji K.K.B. *Pam. Lit.* 1986 z. 2. — K. Wyka: Listy do Jana Bugaja; Droga do Baczyńskiego. [Oprac. i przyp. A. Kmita-Piorunowa]. Wwa: PIW 1986, 41 s. — P. Dybel: Miłość bez miłości. (O poezji K.K.B.). W tegoż: Ziemsy, słowni, cielesni. Wwa 1988. — *Poezja* 1989 nr 1 [nr poświęcony K.K.B., tu m.in.: J.Z. Brudnicki: Raport dla potomnych; J.Z. Brudnicki: Walka na języki; J.B. Deczkowski: W oddziale walczącym; A. Kmita-Piorunowa: Ilołówki 3; T. Lewandowski: Lustro sentymentalne — próba; P. Łuszczkiewicz: Portret imaginowany

K.B.; M. Siemienuk-Freś: Romantyczne inspiracje kolorystyczne w poezji B.; W. Stankiewicz: W archiwum nie tylko pamięci; A. Tchórzewski: Przymusowy wizjoner; Z. Wasilewski: Kronika życia i twórczości K.B.; Z. Wasilewski: Legenda; Z. Wasilewski: Poprawki do B. — Nad wierszami Baczyńskiego. Interpretacje i szkice. Pod red. G. Ostasza. Rzeszów: WSP 1989, 131 s. [Zawiera interpretacje poszczególnych wierszy oraz szkice: Z. Ożóg: Człowiek i Bóg w „Psalmach”; E. Szmięgielska: Motyw odbicia; M. Krauz, J. Litwin: Pokolenie tego czasu]. — I. Dwojewska: Deluwalny koszmar. *Ogród* 1990 nr 2. — W. Smaszcz: Krzysztof i Barbara. Dzieje miłości. Białystok: Woj. Bibl. Publiczna im. Ł. Górnickiego 1990, 32 s. — S. Zabierowski: Krzysztof Kamil Baczyński. Biografia i legenda. Wr.: Ossol. 1990, 44 s. — J. Święcie: Wiersze Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. [Oprac. dla celów szkolnych]. Wwa: WSiP 1991, 160 s. [Zawiera interpretacje poszczególnych wierszy oraz Kalendarium życia i twórczości; Materiały]. — A.K. Waśkiewicz: Krzysztof Kamil Baczyński i poezja pokolenia wojennego. [Oprac. dla celów szkolnych]. Wwa: Jota 1991, 47 s. — W. Budzyński: Miłość i śmierć Krzysztofa Kamila. [Szkic biograficzny]. Posł.: K. Kąkolewski. Wwa: Słowo 1992, 283 s. — A. Gronczewski: Żywe ziarno piasku; Węzły daremne? W tegoż: Wojna bez końca. Wwa 1992. — W. Maciąg: K.K.B. W tegoż: Nasz wiek XX. Wr. 1992. — S. Stabro: Chwila bez imienia. O poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Chotomów: Verba 1992, 349 s.

A.Sz.

BACZYŃSKI Stanisław 1890-1939

Pseud.: Adam Kersten; Akst; Esbe; S.B.
Krytyk, historyk literatury, publicysta.

Urodzony 5 maja 1890 we Lwowie; syn Zygmunta Baczyńskiego, krawca, i Józefy z Kowalskich. Ojciec poety Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Uczęszczał do VI Gimnazjum we Lwowie; w tym czasie był członkiem tajnej organizacji socjalistycznej młodzieży szkół średnich Promień. Brał udział w pracy samokształceniowej i propagandowej wśród młodocianych robotników. W 1909 zaczął wydawać wraz z kilkoma imigrantami politycznymi z Królestwa Polskiego tajne pismo o tendencjach anarchosyndykalistycznych. Po ukończeniu gimnazjum studiował filozofię ścisłą i polonistykę na Uniwersytecie Lwowskim. Działal w Stowarzyszeniu Polskiej Młodzieży Akademickiej „Życie” oraz w Towarzystwie „Kultura” i prowadził akcję odczytową wśród robotników. Ogłaszał artykuły na łamach czasopism lwowskich i warszawskich, m.in. w tygodniku *Prawda* (1911-14), w *Nowej Gazecie* i jej dodatkach (1912-16). W 1912 ożenił się ze Stefanią Zieleńczyk, później nauczycielką. Na krótko przed wybuchem I wojny światowej wstąpił do Związku Strzeleckiego i został skierowany do Warszawy z misją werbowania ochotników do Legionów. Aresztowany w październiku 1914 przez władze carskie zdołał zbiec i przedostawszy się na front wstąpił do Legionów. Służył w 1. Pułku Ułanów i był ranny pod Stochodem. Po okresie rekonwalescencji we Lwowie został wysłany w 1916 do Warszawy z ramienia Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). W 1917-18 wykładał historię literatury polskiej w gimnazjach warszawskich. Powo-

łany do wojska w listopadzie 1918 walczył na froncie białoruskim. We wrześniu 1919 został przeniesiony do Sztabu Generalnego, a w grudniu objął kierownictwo Wydziału Plebiscytowego dla Śląska Cieszyńskiego, Spiszu i Orawy. Od lipca 1920 walczył na froncie polsko-bolszewickim, a po zawieszeniu broni został skierowany do pracy w POW na Górnym Śląsku. Od grudnia 1920 był szefem referatu dywersyjnego, a następnie szefem oddziału do spraw operacyjnych w Dowództwie Obrony Plebiscytu na Górnym Śląsku. Podczas trzeciego powstania śląskiego był organizatorem i dowódcą Robotniczych Oddziałów Destrukcyjnych Południowej Grupy Wojsk Powstańczych. We wrześniu 1921 przeszedł do rezerwy (w stopniu kapitana). W 1925 wyjechał do Paryża, a stamtąd do Grecji, Turcji, Palestyny, Egiptu i ponownie do Paryża. Po powrocie do kraju w 1927 zajmował się pracą literacką, pedagogiczną, społeczną i wydawniczą. Był jednym z założycieli i redaktorem tygodnika *Wiek XX* (1928), a po jego likwidacji wydawał miesięcznik *Europa* (1929-30; tu też liczne artykuły m.in. pod pseud. Adam Kersten). Od 1932 pracował w Wojskowym Biurze Historycznym, gromadząc materiały i przygotowując opracowania dotyczące akcji plebiscytowej na Śląsku Cieszyńskim, Spiszu i Orawie oraz plebiscytu i powstań na Górnym Śląsku. W 1933-37 wykładał też współczesną literaturę rosyjską w Instytucie Badawczym Europy Wschodniej w Wilnie. Współpracował z miesięcznikiem *Lewy Tor* (1935-36). Był członkiem prezydium Komisji Literackiej Ligi Obrony Praw Człowieka i Obywatela. Brał czynny udział w Zjeździe Pracowników Kultury we Lwowie w maju 1936. Odznaczony Krzyżem Niepodległości z Mieczami (1931). Zmarł 27 lipca 1939 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Walka o wolną szkołę jako kwestia społeczna. Lw.: Wolna Szkoła 1911, 34 s.
2. Wiszary. Powieść. Wwa: G. Centnerszwer 1913, 196 s.
3. Miecz i korona. Myśl o duszy ludzkiej. Wwa: Kasa Przejrzystości i Pomocy Warsz. Pomocników Księgarskich [1916], 98 s.
4. Historie o szczęściu i nocio. Grecja — Rzym. Wwa: Księg. J. Lisowska 1917, 75 s.
Zawartość: Grecja: Krezus i Solon (według Herodota); Krezus i Cyrus (według Herodota); Cyrus u dziadka (według Ksenofonta); Szczęście Polykratesa (według Herodota); Rządy króla Amazisa (według Herodota); Leonidas i jego towarzysze (według Herodota). — Rzym: Obłężenie Rzymu (według Liwiusza); Matka i syn (według Liwiusza i Waleriusza Maksyma); Regulus (według Liwiusza).
5. Jakiej chcemy armii? Wwa: 1917, 14 s.

Podp.: Akst.

B

6. Kresy Wschodnie. Źródła i perspektywy sprawy rusińskiej w Galicji. Wwa: Księg. M. Ostaszewska 1917, 40 s.

7. Wódz i naród. (Józef Piłsudski). Wwa: 1917, 16 s.

Podp.: Akst.

8. Adam Mickiewicz. Człowiek i poeta. Wwa: Księg. J. Lisowska 1918, 85 s. Wyd. nast.: tamże 1922; wyd. nowe popraw. i uzup. Lw.: Księg. S. Köhlera Spadkobierców [ok. 1922].

Do użytku szkolnego.

9. Juliusz Słowacki. Wwa: Księg. J. Lisowska 1918, 109 s. Wyd. nast.: tamże [1922]; wyd. nowe uzup. i popraw. Lw.: Księg. S. Köhlera Spadkobierców [ok. 1923].

Do użytku szkolnego.

10. Literatura Polski porozbiorowej XIX i XX wieku. Z. 1-2. Wwa: Księg. J. Lisowska 1918, 1919, XIII, 36 + 37-105 s.

11. Zygmunt Krasiński. Wwa: Księg. J. Lisowska 1918, 66 s. Wyd. nast.: tamże 1923; Lw.: Księg. S. Köhlera Spadkobierców [ok. 1923].

Do użytku szkolnego.

12. Sztuka walcząca. [Studia]. Lw.: Wydawn. Pol. 1923, 152 s. Przedr. część. zob. poz. 26.

Zawartość: Uwodzieństwo z musu i obłudy; Pańszczyzna literacka (Józef Weyssehoff); Antoni Potocki (Z cyklu: Krytycy i recenzenci); Sumienie intelektu polskiego (Stanisław Brzozowski); Pogromca absolutu (Karol Irzykowski); Sztuka walcząca.

13. Literatura piękna Polski porozbiorowej (1794-1863). Lw., Pozn.: Wydawn. Pol. 1924, 412 s.

14. Syty Paraklet i głodny Prometeusz. (Najmłodsza poezja polska). Kr., Wwa: Czartak [1924], 42 s. Przedr. część. zob. poz. 26.

15. Losy romansu. Wwa: Rój 1927, 159 s. Przedr. część. zob. poz. 26.

16. Władysław St. Reymont. Komediantka. Fermenty. Sprawiedliwie. Chłopi. Rok 1794. Wwa: [Nakł. Druk. Rola J. Buriana] 1927, 47 s. Przedr. zob. poz. 20.

17. Bolesław Prus (Aleksander Głowacki). Nowele. Lalka. Emancypantki. Faraon. Wwa: [Nakł. Druk. Rola J. Buriana] 1928, 46 s. Przedr. zob. poz. 20.

18. Eliza Orzeszkowa. Marta. Cham. Nad Niemnem. Argonauci. Ad astra. Wwa: Nakł. Druk. Rola J. Buriana 1928, 51 s. Przedr. zob. poz. 20.

19. Henryk Sienkiewicz. Nowele. Trylogia. Bez dogmatu. Rodzina Połanieckich. Quo vadis. Krzyżacy. Wwa: Nakł. Druk. Rola J. Buriana. 1928, 55 s. Przedr. zob. poz. 20.

20. Nasi powieściopisarze. Charakterystyki literackie. Wwa: Nakł. Druk. Rola J. Buriana [1928], 270 s.

Zawartość: Eliza Orzeszkowa [poz. 18]; Bolesław Prus [poz. 17]; Henryk Sienkiewicz [poz. 19]; Władysław St. Reymont [poz. 16]; Stefan Żeromski [poz. 21].

21. Stefan Żeromski. Siłaczka, Dr Piotr. Ludzie bezdomni. Popioły. Dzieje grzechu. Uroda życia. Walka z szatanem. Wiatr od morza. Przedwiośnie. Wwa: Nakł. Druk. Rola J. Buriana 1928, 60 s. Przedr. zob. poz. 20.

22. Prawo sądu. Wwa: *Europa* 1930 [1929], 32 s. Przedr. częściowy zob. poz. 26.

Rozważania z zakresu teorii literatury i krytyki.

23. Literatura w ZSRR. Kr., Wwa: Wydawn. Lit.-Nauk. 1932, 165 s.

Zawartość: I. Tematy i zagadnienia: Stary i nowy człowiek; Inteligent i „spec”; Proletariat i chłop; Dwa pokolenia: młodość; Zbrodnia; Kobieta, miłość, małżeństwo; Rewolucja i wojna domowa; Wobec Zachodu. – II. Kultura proletariacka: Literatura proletariacka; Literatura faktu.

24. Powieść kryminalna. Wwa: Wydawn. Lit.-Nauk. 1932, 113 s. Przedr. część. zob. poz. 26.

Zawartość: Wstęp; Krew na Parnasie; Zbrodniarz – bohater; Zbrodnia w powieści; Romans kryminalny; Człowiek o wielu obliczach; Detektyw amator i gentleman włamywacz; Zbrodniarz bez patosu; Zbrodniarz „nieszczęśliwy”; Degradacja zbrodni; Filozofia romansu kryminalnego; Prasa brukowa.

25. Rzeczywistość i fikcja. (Współczesna powieść polska). Wwa: Nowa Bibl. Społ. 1939, 191 s. Przedr. zob. poz. 26.

Zawartość: Świadomość społeczna w literaturze; Tło, środowisko; Bohater i środowisko. (Klasy i grupy społeczne); Motywy; Nowy realizm.

26. Pisma krytyczne. Wybór i wstęp: A. Kijowski. Wwa: PIW 1963, 437 s.

Zawiera przedr. częściowy tomów: Sztuka walcząca [poz. 12]; Syty Paraklet i głodny Prometeusz [poz. 14]; Losy romansu [poz. 15]; Prawo sądu [poz. 22]; Powieść kryminalna [poz. 24] oraz w całości: Rzeczywistość i fikcja [poz. 25].

Nadto opracowania historyczne zachowane w Centralnym Archiwum Wojskowym w Wwie (w maszynopisach): Polska polityka zagraniczna w sprawie Górnego Śląska 1918-1922. – Tajne organizacje wojskowe na Górnym Śląsku w latach 1918-1921 na tle sytuacji ogólnej. Powst. 1931; wyd. fragm. w oprac. B. Woszczyńskiego. *Najnow. Dzieje Pol. 1914-1939* 1968: t. 13 s. 113-156.

Przekłady

1. G.K. Chesterton: Obrona niedorzeczności, pokory, romansu kryminalnego i innych rzeczy wzgardzonych. Wwa: Rój 1927, IV, 152 s.

2. A. Gleizes: Posłannictwo twórcze człowieka w dziedzinie plastyki. Wwa: [Druk.] Wyszyński 1927, 16 s.

3. M. Gogol: Portret. Powieść. Wwa: Rój 1927, 125 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Czachowski). — LP (A. Biernacki). — SBDPRR (E. Semil).
 U.N. Miller] m. *Wiad. Lit.* 1924 nr 37 [rec.: Syty Paraklet i głodny Prometeusz]. — [Losy romansu:] K. Czachowski, *Il. Exp. Tyg.* 1927 nr 13/14; H. Drzewiecki: Torreador konstruktivismu. *S. B. Głos Prawdy Lit.* 1927 nr 340. — E. Plomieniński: O autorytet krytyki. *Prz. Hum.* 1930 nr 1 [rec.: Prawo sądu]; przedr. w tegoż: Szukanie współczesności. Wwa 1934. — [Literatura w ZSRR:] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1932 nr 51; J. Waśniewski, *Epoka* 1933 nr 18. — [Powieść kryminalna:] K. Irzykowski: Uświadomienie powieści kryminalnej. *Wiad. Lit.* 1933 nr 10; J.N. Miller: Krew na Parnasie. *Robotnik* 1933 nr 72. — K.W. Zawadzki. *Balticoslavica* 1936 [rec.: Literatura w ZSRR]. — S. Płoski (Stanisławski): *S.B. Lewy Tor* 1945 nr 2. — A. Kijowski: Krytyk zapomniany. *Nowa Kult.* 1960 nr 11. — E. Semil: *S.B.* (Krytyk zapomniany 1890-1939). *Twórczość* 1960 nr 9. — [Pisma krytyczne:] T. Burek: Krytyk w poszukiwaniu literatury. *Tyg. Kult.* 1964 nr 16; J. Katz: Krytyk słusznie przypomniany. *Kult. i Spół.* 1964 nr 4; K. Metrak: Blaski i cienie krytycznego maksymalizmu. *Współczesność* 1964 nr 3; W.P. Szymański. *Tyg. Pousz.* 1964 nr 14. — E. Semil: Ojciec i syn. W: *Zołnierz, poeta, czasu kurz ... Wspomnienia o Krzysztofie Kamiliu Baczyńskim*, Kr. 1967 i wyd. 2 Kr. 1970, wyd. 3 Kr. 1979. — W. Kaczocho: Zagadnienia kultury robotniczej w polskiej myśli lewicowej. *Kult. i Spół.* 1976 nr 2. — M. Stepien: Obowiązek i prawo oceny (O *S.B.*). *Literatura* 1977 nr 36. — M. Chrzanowski: Prawo sądu. *Student* 1978 nr 4. — B. Dziemidok: Teoria przeżyć i wartości estetycznych w polskiej estetyce dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1980 [m.in. o *S.B.*]. — S. Senft: *S.B. W: Tobie Polsko*. Kat. 1981. — M. Chrzanowski: Stary i nowy człowiek. *Zdanie* 1983 nr 1. — W. Kaczocho: Inspiracje marksistowskie w filozofii kultury w Polsce. Do 1939 roku. Wwa 1984 [w rozdz. IV]. — R. Kanarek: *S.B.* jako krytyk nowej sztuki. *Pr. Polonist.* Ser. 40: 1984. — M. Kisiel: *S.B.* krytyk z lamusa. *Twórczość* 1990 nr 9.

J.Cz.

BADECKI Karol Józef

1886-1953

Kryt.: K.B.
 Historyk literatury, bibliograf, bibliotekarz i archiwista.

Urodzony 28 stycznia 1886 we Lwowie; syn Szymona Tadeusza Badeckiego, urzędnika sądu, i Teofili z Buczków. Uczęszczał do V i VI Gimnazjum we Lwowie. Po zdaniu matury w 1904 studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego (do 1909), specjalizując się w historii literatury polskiej oraz nauk pomocniczych. Pierwszą pracę naukową „Pierwsze wydanie „Pamiętki Janowi z Tęczyna” Jana Kochanowskiego” ogłosił w 1907 w *Pamiętniku Literackim*. W 1910 zapoczątkował i redagował serię *Białe Kruki*, w której metodą homograficzną publikował zabytki piśmiennictwa staropolskiego. W 1910-14 był nauczycielem gimnazjalnym we Lwowie. W 1912 uzyskał doktorat filozofii na podstawie pracy „Jan Rybiński, poeta polski z XVI w. Żywot i dzieła. Z przydaniem wiadomości o innych Rybińskich”. W 1914 przeszedł do zawodu archiwalno-bibliotekarskiego i do 1939 pracował w Archiwum Akt Daw-

nych m. Lwowa i podległych mu instytucjach biblioteczno-muzealnych, dochodząc w 1937 do stanowiska dyrektora tegoż archiwum i Muzeum Historycznego m. Lwowa. Równocześnie kontynuował pracę naukową w zakresie historii i bibliografii literatury polskiej, ze szczególnym uwzględnieniem literatury mieszczańsko-ludowej XVII w., a także archiwistyki, muzeologii i historii ludwisarstwa. Studia i artykuły ogłaszał m.in. w *Pamiętniku Literackim*, *Przeglądzie Bibliotecznym* (1909), *Silva Rerum* (1928-29). W 1922 został powołany na członka Towarzystwa Naukowego we Lwowie. W 1937 habilitował się na Uniwersytecie Jana Kazimierza z historii literatury polskiej, a w 1938 rozszerzył habilitację na archiwistykę i bibliotekoznawstwo. W tymże roku został członkiem korespondentem PAU. Po wybuchu II wojny światowej przebywał nadal we Lwowie, gdzie w czasie okupacji sowieckiej, a następnie okupacji niemieckiej pracował w Archiwum Akt Dawnych. Po wkroczeniu Armii Czerwonej był od sierpnia 1944 do czerwca 1945 pracownikiem Biblioteki Uniwersyteckiej. Po przybyciu do Krakowa w ramach tzw. akcji repatriacyjnej podjął pracę w Bibliotece Jagiellońskiej, zajmując się porządkowaniem księgozbiorów podworskich. W 1945 został członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Od 1946 prowadził też wykłady z archiwistyki i bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ); w 1948 został mianowany profesorem tytularnym UJ. W kwietniu 1949 został powołany na stanowisko dyrektora Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu i funkcję tę pełnił do kwietnia 1950. Był członkiem zwyczajnym Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Po powrocie do Krakowa objął kierownictwo Oddziału Starych Druków Biblioteki Jagiellońskiej. Za całokształt działalności bibliograficznej i edytorskiej w zakresie literatury mieszczańskiej XVII w. otrzymał w 1950 Państwową Nagrodę Naukową II stopnia. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 10 lutego 1953 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

Z zakresu badań historycznoliterackich ogłosił:

1. *Literatura mieszczańska w Polsce XVII wieku*. Monografia bibliograficzna. Ze słowem wstępnym A. Brücknera i 200 podobiznami w tekście. Lw.: Ossol. 1925, XXXVIII, 543 s. Przedr. fotoof. Wwa: WAiF 1979.

Praca wyróżniona nagrodą Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w 1925.

2. *Nieodszukane pierwodruki literatury mieszczańskiej w Polsce XVII w.* Lw.: Ossol. 1926, 43 s. Zestawienie bibliogr. uzupełniające poz. 1 — Odb. z *Pam. Lit.* 1925/1926 na Międzynarodowy Kongres Bibliotekarzy i Przyja-

ciół Książki w Pradze w 1926 z dodaniem głosów prasy o poz. 1.

3. Program pierwszego zbiorowego wydania literatury mieszczańskiej XVII w. Lw.: Ossol. 1926, 16 s.

Rozprawy i studia opublikowane w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Nieznany wiersz Aleksandra hr. Fredry. *Pam. Lit.* 1910 s. 113-122. — Bolesław Orzechowicz. Sylwetka okolicznościowa. *St. Pol.* 1923 i odb. Lw. 1923, 22 s. — Bibliografia prac Józefa Kallenbacha. W: Józefowi Kallenbachowi ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej dawni uczniowie. Lw. 1925 s. 35-52. — Sofrona, Tragedia żebracza i Marancya. Nieodszukane utwory dramatyczne z drugiej połowy XVI wieku. W: Księga pamiątkowa ku czci Oswalda Balzera. Lw. 1925 s. 13-30. — Zaginione księgi średniowiecznego Lwowa. Studium rekonstrukcyjne. *Kwart. Hist.* 1927 z. 3/4 s. 519-579. — Zabytki literatury mieszczańskiej w Bibliotece Kórnickiej. *Silva Rerum* 1928 z. 3 s. 33-45. — Pierwodruki literatury mieszczańskiej w Bibliotece Narodowej w Warszawie ze zbiorów rewindykowanych z Rosji. *Pam. Lit.* 1938 s. 163-174. — Bartłomieja Zimorowicza „Żywot Kozaków Lisowskich” w odszukany unikatowym pierwodruku Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie (z 1620 r.) W: Studia nad książką poświęconie pamięci K. Piekarskiego. Wr. 1951 s. 351-364.

Ponadto prace z zakresu archiwistyki, bibliotekarstwa i historii ludwisarstwa.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Literatura polska za Zygmunta III. Wykłady prof. J. Kallenbacha w Uniwersytecie Lwowskim (pólr. zimowe 1906-1907) dla użytku słuchaczy ułożył ... Lw. 1907, VIII, 575 s.

Podp.: K.B. — Wydawn. litografowane.

2. Literatura polska w XVII w. Wykłady prof. J. Kallenbacha w Uniwersytecie Lwowskim (pólr. letnie 1907; pólr. zimowe 1908) dla użytku słuchaczy ułożył ... Cz. I-II. Lw. 1907, 1908, II, 395 + 675 s.

Podp.: K.B. — Wydawn. litografowane.

3. J. Dzwonowski: Pisma (1608-1625). Wyd. ... Kr.: AU 1910, 118 s. *BPP*, 58.

4. Lament chłopski na pany. Wyd. J. Kallenbach [z udziałem ...]. Lw. 1910, VII, 25 s. *Białe Kruki*, 1.

Tu K.B. podobizna homograficzna druku, słowniczek wyrazów przestarzałych, wskazówki bibliograficzne.

5. Walna wyprawa do Wołoch ministrów na wojnę (1617). Wyd. ... Kr.: AU 1910, 49 s. *BPP*, 59.

6. P. Zbylitowski: Przygana wymyślnym strojem białogłowskim (1600 r.). Wyd. ... Lw.: Księg. Zien-

kowicza i Chęcińskiego 1910, XIX, [22], 55 s. *Białe Kruki*, 2.

7. Marancya. Komedja lwowska z początku XVII stulecia. *Pam. Lit.* 1927 s. 425-454; odb. Lw. 1927.

8. Polska komedia rybałtowska. Pierwsze zbiorowe i krytyczne wydanie. Oprac. [i przedm.] ... Lw.: Ossol. 1931, XXII, 802 s.

9. Studia lwowskie. Oprac. ... [i in.] Pod red. ... przy współpracy Ł. Charewiczowej i J. Białyni-Chołodzieckiego. Lw.: Tow. Miłośników Przeszłości Lwowa 1932, XVI, 407 s.

Część nakładu z nadrukiem *Biblioteka Lwowska* t. 31-32.

10. Polska liryka mieszczańska. Pieśni, tańce, padwany. Pierwsze zbiorowe i krytyczne wydanie. Oprac. [i wstęp] ... Lw.: Tow. Nauk. 1936, XXXI, 489 s. *Zabytki Piśmiennictwa Pol.* t. 7.

11. Polska fraszka mieszczańska. Minucie sowiżrzańskie. Pierwsze wydanie zbiorowe. Oprac. [i wstęp] ... Kr.: PAU 1948, XXXVIII, 434 s. *BPP*, 88. Wyd. nast. z dodaniem utworów wyłączonych z pierwszego wydania zbiorowego. Oprac. ... Kr.: PAU 1948, XXXVIII, 434, 20 s. *BPP*, 88.

Wyd. nast. zostało odbite w 100 egz. przeznaczonych dla celów naukowych.

12. Polska satyra mieszczańska. Nowiny sowiżrzańskie. Pierwsze wydanie zbiorowe. Oprac. [i wstęp] ... Kr.: PAU 1950, XLVIII, 483 s. *BPP*, 91.

Polska satyra mieszczańska. Nowiny sowiżrzańskie. Utwory wyłączone z pierwszego wydania zbiorowego. [Oprac.] ... Kr.: PAU 1950, 30 s.

Część nakładu ma nagłówek: PAU *BPP* dod. do nr 91.

Wyd. łączne Kr.: PAU 1950, XLVIII, 480, 30 s. *BPP*, 91.

Wyd. łączne zostało odbite w 200 egz. przeznaczonych dla celów naukowych.

13. Z badań nad literaturą mieszczańsko-ludową XVIII wieku. *Pam. Lit.* 1951 z. 1 s. 196-241; odb. Wr. 1951.

Zawartość: Adama Władysławiusza mistrza papiernika krakowskiego „Frąc” we fragmentach dotychczas odkrytych. Próba rekonstrukcji tekstu; 2. „Na złą zonę”. Nieznana satyra białogłowska z XVII wieku; 3. Pieśni – tańce – padwany w nowo odkrytych tekstach rękopiśmiennych z XVII w.

14. Z badań nad literaturą mieszczańsko-ludową XVI-XVII wieku. *Pam. Lit.* 1952 z. 3/4 s. 992-1023; odb. Wr. 1952.

Zawartość: 1. „Senatulus to jest Sjem niewieści” z r. 1543 we fragmencie Biblioteki Publicznej w Warszawie; 2. Adama Władysławiusza „Frąc” we fragmencie Biblioteki Publicznej w Warszawie.

Ponadto K.B. przygotował przedruki homograficzne następujących starodruków: J. Kochanowski: Pamiątka wszytkimi cnotami hojnie obdarzonemu Janowi Baptiście Hrabii na Tęczynie [...]. B.m.r. Przedr. Lw. 1907. — J. Ribiński: Ku czci Panu Lwo-

wi Sapieże [...]. Wil. 1607. Przedr. Lw. 1907. — Lament chłopski na pany. B.m.r. Przedr. Lw. 1910. — P. Zbylitowski: Przygana wymyślnym stroiom białogłowskim [...]. B.m. [1600]. Przedr. Lw. 1910. — Jodko Lithuanus: Carmen polsko-latinum, cechu piackiego. Kr. 1600. Przedr. Lw. 1913. — Oda z okoliczności imienin [...]. Anny Lanckoroński, wojewodziny braclawskiej na wiązanie ofiarowana dnia 26 lipca R.P. 1777. B.m.r. Przedr. Lw. 1913. — K. Wolthazy: Hypothesis Illiadi Xiag Homero-wich. Lw. 1598. Przedr. Lw. 1913. — J. Bielski: Pieśń nowa o szczęśliwym potrzebie pod Buczynam z arcyksiąż. Maximilianem. Kr. 1588. Przedr. Lw. 1914. — Hayduk Mikłusz odmienia ort u Żyda. B.m. 1622. Przedr. Lw. 1915. — Radopatrzek Gładkotwarski z Lekarzewic [...]. Barwiczka dla ozdoby twarzy panienskiej [...]. Wil. 1605. Przedr. Lw. 1915.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PP (A. Czachowski) — BUP cz. 1. — LP (red.). — SPKP (M. Górkiewicz). — Autobiografia K.B. z bibliografią prac ważniejszych do 1938 r. *Rocz. PAU 1937/1938* wyd. 1939. — [K. Badecki:] Bibliografia prac K.J.B. z zakresu bibliografii i historii literatury polskiej 1907-1950. W tegez: Z badań nad literaturą mieszczańsko-ludową XVIII wieku. Wr. 1951 [odb. z *Pam. Lit.* 1951]. — A. Knot: Bibliografia prac K.B. z zakresu archiwistyki i bibliotekoznawstwa. *Pam. Lit.* 1953 z. 3/4.

[Literatura mieszczańska w Polsce XVII w.] A. Brückner: Dawna literatura mieszczańska. *Prz. Hum.* 1925 z. 3; A. Brückner. *Refor. w Pol.* 1926 nr 13/16. — J. Krzyżanowski. *Ruch Lit.* 1926 nr 3; Z. Mocarski, *Zap. TN Tor.* 1926 nr 4; R. Skulski. *Pam. Lit.* 1927. — [Polska komedia rybałtowska. Oprac.] J. Krzyżanowski. *Pam. Lit.* 1931 z. 4; A. Brückner. *Zeitschrift für slavische Philologie*, Lipsk 1932; B. Nadolski. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 17. — [Polska liryka mieszczańska. Oprac.] W. Borowcy: Zakukała kseksuleńka za dworem. *Wiad. Lit.* 1937 nr 14, przedr. w tegez: Studia i szkice literackie. T. 1. Wwa 1983; A. Brückner. *Pam. Lit.* 1937; J. Krzyżanowski: Repertuar dawnych piosenkarzy. *Prz. Współcz.* 1937 nr 7; B. Nadolski: Miłosna liryka mieszczańska XVII w. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 18; A. Brückner. *Slavia*, Praga 1938 s. 423-435. — [Polska frazaska mieszczańska. Oprac.] H. Grappin. *Revue des Etudes Slaves*, Paryż 1948 nr 1/4; J. Krzyżanowski: Korpus literatury „mieszczańskiej” wieku XVII. *Pam. Lit.* 1952 z. 1/2 [dot. też: Polska satyra mieszczańska]. — A. Knot: K.B. — archiwista i bibliotekarz. *Pam. Lit.* 1953 z. 3/4. — A. Lewicka-Kamińska: K.B. jako bibliotekarz. *Prz. Bibl.* 1953 nr 3. — J. Przyboś: Prof. K.B. *Życie Szk.* Wyz. 1953 nr 3. — T. Ulewicz: K.B. *Pam. Lit.* 1953 z. 3/4.

J.Cz.

BADURA Zofia

ur. 1954

Podpisywała utwory też: Badura-Tegnerowicz.

Poetka.

Urodzona 15 maja 1954 w Opolu; córka Jana Badury, prawnika, i Stefanii z Izbičkih, ekonomistki. Uczyła się w I Liceum Ogólnokształcącym im. M. Kopernika w Opolu. Debiutowała w 1971 wierszami: „Czarownice”, „Poezja”, „Szczęście dla dziewcząt nieładnych” drukowanymi w *Kalendarzu Opolskim*, w którym ogłaszała utwory poety-

kie także w latach następnych; za właściwy debiut uważa wiersze: „Palcem dotykam okładek...”, „To już tyle lat...” ogłoszone w 1973 w miesięczniku *Nowy Wyras* (nr 12). Po zdaniu matury w 1972 rozpoczęła studia na Uniwersytecie Wrocławskim w zakresie filologii polskiej, a od 1976 nadto w zakresie historii sztuki, uzyskała dyplomy magistra filologii polskiej (w 1977) i magistra historii sztuki (w 1980). W 1974-81 należała do Stowarzyszenia „PAX”. W 1977 wyszła za mąż za Witolda Tegnerowicza, ekonomistę. W 1977-81 pracowała we wrocławskiej redakcji dziennika *Słowo Powszechne*. W 1978 otrzymała nagrodę literacką młodych im. W. Pietrzaka. Była laureatką konkursów poetyckich. Od 1982 pracuje w szkole podstawowej jako nauczycielka języka polskiego. W 1986 została członkiem ZLP. Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Most. [Wiersze]. Wr.: Wydawn. UW. 1976, 22 s.
2. Zabawa dopiero się zaczyna. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1981, 27 s.
3. Zimne powietrze. [Wiersze]. Kr.: WL 1982, 46 s.
4. Wszystko będzie darowane. [Wiersze]. Wr.: OTO [Ośrodek Teatru Otwartego] „Kalambur” Galeria Lit. Młodych 1984, 19 s.
5. Ostatnie rzędy nie słyszą. [Wiersze]. Kr.; Wr.: WL 1985, 66 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

L.W. Siwek: Dwa brzegi. *Odra 1977* nr 9 [rec.: Most]. — J. Feusette: „Płacimy za czułość obcych”. *Opole 1981* nr 9 [rec.: Zabawa dopiero się zaczyna]. — J. Feusette: Wezwanie do zimnego pokoju. *Opole 1984* nr 9 [rec.: Zimne powietrze].

A.H.

BAHDAJ Adam

1918-1985

Pseud.: Dominik Damian; Jan Kot.

Powieściopisarz, autor książek dla dzieci i młodzieży, poeta, tłumacz.

Urodzony 2 stycznia 1918 w Zakopanem; syn Daniela Bahdaja, robotnika rolnego, i Marianny z domu Seemann. Do szkół uczęszczał w Zakopanem. Po zdaniu matury w 1937 studiował przez rok na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, a następnie w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Po wybuchu II wojny światowej przedostał się na wiosnę 1940 z Zakopanego na Węgry i zamieszkał w Budapeszcie. Debiutował w 1941 (pod pseud. Jan Kot) wierszem „Duch maszyny”, opublikowanym w wydawanym w Budapeszcie piśmie *Więści Polskie* (nr 81), oraz opowiadaniem „Jyndryk Byrcyn” w piśmie *Nasza Świetlica* —

Materiały Obozowe (przed 7 VIII); za właściwy debiut uważał opowiadanie „Karty z pamiętnika mizantropa”, ogłoszone w 1943 w *Wieściach Polskich* (nr 51). W latach następnych publikował liczne wiersze, opowiadania, artykuły oraz przekłady z literatury węgierskiej z wychodzących w Budapeszcie pismach *Wieści Polskie*, *Tygodnik Polski*, *Rocznik Polski*, *Młodzież*, *Nasza Świetlica* – *Materiały Obozowe*. Brał czynny udział w życiu kulturalnym uchodźców polskich. Był współzałożycielem i pracownikiem wydawnictwa Biblioteka Polska. W 1944 został aresztowany przez gestapo i przez trzy miesiące był więziony w Budapeszcie. Przeznaczony do transportu do Niemiec zbiegł i ukrywał się na Węgrzech. Po wojnie w 1945 powrócił do Polski i zamieszkał w Krakowie, gdzie podjął pracę dziennikarską w *Dzienniku Polskim*. W 1946 został członkiem ZLP. W tymże roku przeniósł się do Warszawy i kontynuował pracę dziennikarską w Socjalistycznej Agencji Prasowej, a następnie w Agencji Robotniczej, publikując liczne artykuły i felietony. Od 1950 zajmował się wyłącznie twórczością literacką. W 1957-65 współpracował z *Gazetą Bydgoską*. Otrzymał nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za filmy telewizyjne dla dzieci (1973), nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży (1974), nagrodę Biennale Sztuki dla Dziecka „Srebrny Koziołek” (1981). W 1985 IBBY (International Board on Book for Young People) przyznało mu nagrodę im. Ch. Andersena. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1975). Zmarł 7 maja 1985 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Iskry spod młota. [Wiersze]. Budapeszt: Bibl. Pol. 1942, 74 s.

Podp.: Jan Kot.

Zawartość: Cz. I: Wiersze w cyklach: Wiry; Skrzydlate rytmy; Motywy; Modlitwy i westchnienia; Moje wiersze; Wiosenne poddmuchy; Przemiany. – Cz. II: Tłumaczenia z węgierskiego.

2. Ich pierwszy start. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1951 nr 1-106. Wyd. osob. Wwa: LSW 1951, 314 s. Wyd. 2 tamże 1955. Por. poz. 9.

3. Skalista ubocz. [Powieść]. Wwa: LSW 1952, 332 s.

4. Trzeci turnus. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1952 nr 151-221; *Słowo Pol.* 1952 nr 149-237.

5. Mały ratownik. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1953, 30 s. Wyd. 2 tamże 1955.

6. Na śnieżnej trasie. [Opowieść]. Wwa: NK 1953, 71 s. Przedr. zob. poz. 14.

7. Przygoda Wojtka. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1953, 30 s.

8. Narciarski ślad. [Powieść]. Wwa: NK 1954, 310 s. Wyd. 2 tamże 1956.

9. Od startu do mety. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1954, 291 s.

Skrócona wersja powieści: Ich pierwszy start, poz. 2.

10. Po burzy świeci słońce. Opowiadanie na telezajść w Kozodrzy i Nockowej w 1933 roku. W: Za wspólną sprawę robotników i chłopów. Wwa 1953 s. 176-230. Wyd. osob. jako wyd. 2 Wwa: KiW 1954, 62 s.

11. Droga przez góry. [Powieść]. *Świat Młod.* 1956 nr 37-45. Wyd. osob. Wwa: NK 1956, 281 s. Wyd. 2 tamże 1959.

Przekł.: ros.: Put' čerez gory. [Przel.] A. Žigljavskij. Leningrad 1962, – ukr.: Śljach čerez gori. [Przel.] O. Meduščenko. Kiiv 1979.

12. Do przerwy 0 : 1. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1957, 242 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1969, wyd. 4 1970, wyd. 5 1974. Por. poz. 36.

Książka wyróżniona w plebiscycie „Orle Pióro” w 1970.

Przekł.: bułg.: V pǎrvoto poluvreme 0 : 1. [Przel.] A. Radeva. Sofija 1965, – czes.: Do polčasu 0 : 1. [Przel.] O. Syrovatka. Praha 1977, – kirgiski: [Przel.] B. Orzaliev. Frunze 1965, – totew.: 0 : 1 primaja puslaika. [Przel.] R. Luginiska. Riga 1961, – maced.: Prvoto poluvreme 0 : 1. [Przel.] A. Panovski. Skopje 1978, – orm.: 0 : 1 arazin čaħalesin. [Przel.] V. Lazańcjan. Erevan 1962, – ros.: 0 : 1 w pervom tajme. [Przel.] M. Bruchnov. Moskva 1960, – serb.: Prvo poluvrijeme 0 : 1. [Przel.] P. Vujičić. Sarajevo 1960, – słowac.: Do polčasu 0 : 1. [Przel.] M. Andraš. Bratislava 1963; [Przel.] P. Čačko. Bratislava 1976, – ukr.: 0 : 1 v pervom tajme. [Przel.] A. Fedosenko. Kiiv 1960, – węgier.: Félidő 0 : 1. [Przel.] J. Mészáros. Budapest 1961, wyd. nast. Budapest 1961, – wietn.: Hiép dan 0 : 1. [Przel.] Thank Thuy. Hanoi 1981.

13. Festyn w Bławatkowie. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1958, 130 s.

14. Historie nie z tego śniegu. [Opowiadania, reportaże, wspomnienia]. Wwa: SiT 1958, 143 s.

Zawartość: Zmówcie pińc zdrowasiek; Gdy spadają lawiny; Cień strachu; Kalodont; Folklorysta; Dzień dobry wiosno ...; Biwak; Moje deski i ja; A góry coraz młodsze; Człowiek z fajką; Światło martwych żreńic; Na śnieżnej trasie [poz. 6].

15. O siódmej w Budapeszcie. [Opowiadanie dla młodzieży]. *Gaz. Białost.* 1957 nr 184-262. Wyd. osob. Wwa: NK 1958, 133 s.

16. Przygody srebrnej piłki. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1958, 147 s.

17. Nieznajomy z baru Calypso. [Powieść]. *Dz. Bałt.* 1959 nr 74-208. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1959, 293 s. Wyd. 2 Łódź: WŁ 1966.

Podp.: Dominik Damian.

Przekł.: czes.: Nieznany z baru Kalypso. [Przel.] K. Málek. Praha 1969, – serb.: Nepoznatii iz bara „Kalipso”. [Przel.] J.P. Vujičić. Sarajevo 1962.

18. Order z księżycą. [Powieść]. Łódź: WŁ 1959, 184 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1972.

Przekł. węgier.: A holdfény – rend lovagja. [Przel.] C. David. Budapest 1975.

19. Ruda modelka. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1959, 351 s. Wyd. 2 tamże 1968.

Podp.: Dominik Damian.

Przekł.: czes.: Zrzavá manekýna. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1962, — franc.: Le mannequin roux. [Przeł.] A. Posner. Paris 1965.

20. Wakacje z duchami. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1962, 317 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1971, wyd. 4 1975, wyd. 5 1986, wyd. 6 1987, wyd. 7 1988; reprint z wyd. 5 NK: Alfa 1987. Por. poz. 40.

Przekł. niem.: Ferien mit Gespenstern. [Przeł.] B. Samborska. Wwa 1983.

Adapt. tv: 1970.

21. Drugie dno. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1963, 295 s.

Podp.: Dominik Damian.

22. Uwaga! Czarny parasol. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1963, 315 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1970, wyd. 4 1974, wyd. 5 1977, wyd. 6 1991.

Przekł.: czes.: Bacha, černý paraple. [Przeł.] J. Simonides. Praha 1966, — niem.: Der Fall „Schwarzer Regenschirm“. [Przeł.] O. J. Tauschinski. Wien 1974, — słoweń.: Pozor! Črna marela. [Przeł.] Z. Jermanova. Ljubljana 1967, wyd. nast. 1981, — węgier.: A fekete esernyő. [Przeł.] J. Cservenits. Budapest 1966, wyd. nast. 1971; wyd. inne Bratislava 1971.

23. Podróż za jeden uśmiech. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1964, 283 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1968, wyd. 4 1973, wyd. 5 1982, wyd. 6 1988, wyd. inne: Wr.: Siedmioróg 1992. Por. poz. 42.

Przekł.: estoń.: Matk naeratus eest. [Przeł.] A. Kurtna. Tallin 1971, — niem.: Reise für ein Lächeln. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1974, — ukr.: Podoroż za samu usmišku. [Przeł.] O. Fedosenko. Kiiv 1967.

24. Portret z paragrafem. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 111 s.

Podp.: Dominik Damian.

25. Wąsik. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1964, 82 s.

Przekł.: łotew.: Usalnitis. [Przeł.] R. Luginska. Riga 1989, — ukr.: Vusyk. [Przeł.] M. Prygara. Kiiv 1968.

26. O piracie Rum – Barbari i o czymś jeszcze. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1965, [28] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 2 [!] 1974.

Adapt.: radiowa; pt. Rumber – bari. Radio 1967, — teatr.: Wyst. Opole, Opolski T. Lalki i Aktora im. A. Smolki 1977, — tv: pt. Rum – Ber – Bari. TV 1983.

27. Najwyższa stawka. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1965. Praprem. Kielce, T. im. S. Żeromskiego 1966.

Sztuka pt. Pół piekła dla mnie wyróżniona na konkursie teatralnym ogłoszonym przez Wydział Kultury Prezydium MRN Krakowa w 1965.

28. Smak życia. [Powieść]. Wwa: LSW 1965, 137 s.

29. Kapelusze za 100 tysięcy. [Powieść]. Świat Młod. 1965 nr 1-34. Wyd. osob. Wwa: NK 1966,

236 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1975; wyd. 5 Wwa: KAW 1978; wyd. inne: Wr.: Siedmioróg 1992.

Przekł.: czes.: Klobouk za půl milionu. [Przeł.] J. Simonides. Praha 1969, — węgier.: Az elcsereit kalap. [Przeł.] C. David. Budapest 1973, wyd. nast. 1975, 1984.

30. Pilot i ja. [Dla dzieci]. Świerszczyk 1965 nr 34. Wyd. osob. Ilustr.: D. Konwicka. Wwa: NK 1967, [12] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1973, wyd. 4 1977, wyd. 5 1978, wyd. 6 1985, wyd. 7 1986, wyd. 8 1991, wyd. 9 1993.

Przekł.: azerbejdżański: [Przeł.] G. Abdullaeva. Baku 1971, — bułg.: Pilot i az prikazka. [Przeł.] E. Solnceva. Sofija 1986, — hiszp.: El piloto y yo. [Przeł.] G. Cuervo. [Wwa], La Habana 1973, wyd. 2 tamże 1983, — litew.: Lakunas ir aš. [Przeł.] S. Rastaniene. Vilnius 1969, — niem.: Der Pilot und ich. [Przeł.] H. Rymarowicz. Wwa 1971, — węgier.: A pilóta és én. [Przeł.] B. Mihály. Wwa 1976.

31. Akcja kobra. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1966.

Inf. Biał. Inf. Mtn. Kultury i Sztuki 1966 nr 10 s. 14-15.

32. Piraci z Wysp Śpiewających. [Powieść]. Wwa: NK 1966, 237 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1976, wyd. 4 1980, wyd. 5 1983.

Przekł. ukr.: Piraty Spivučych ostroviv. [Przeł.] O. Fedosenko. Kiiv. 1970.

33. Butelka. [Utwór dramatyczny]. TV 1966.

34. Stawiam na Tolka Banana. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1967, 262 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1974; wyd. 3 Wwa: MAW 1982; wyd. 4 Kat.: Śląsk 1987; wyd. 5 Wwa: NK 1991. Por. poz. 44.

Adapt. radiowa E. Nowackiej: Gang Tolka Banana. Radio 1969.

35. Mały pingwin Pik – Pok. Wwa: NK 1969, 94 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 3 Pozn.: WP 1988; wyd. 3 [!] Wwa: NK 1989.

Przekł.: białorus.: Przygody maloga pingvina Pik – Poka. [Przeł.] Ja. Bjuganskaja. Minsk 1973, — serb.: Mali pingvin Pik-Pok. [Przeł.] J. Radinović. Sarajevo 1985, — węgier.: Pik, a kis pingvin. [Przeł.] K. Simándi, F. Sajdih. Budapest 1979. Adapt.: radiowa K. Wodnickiej pt. Wędrowni pingwina Pik – Poka. Cz. 1-3. Radio 1969, — teatr.: Przygody pingwina Pik – Poka. [Współaut.] W. Felenczak. Wyst. Lubl., T. Lalci i Aktora im. H.Ch. Andersena 1976.

36. Do przerwy 0 : 1. Scenariusz filmowy w 7 odcinkach. TV 1969. Wersja filmowa pt. Paragon gola! Ekran. 1970. Por. poz. 12.

37. W stronę Kansas City. [Opowiadania]. Wwa: NK 1969, 130 s. Wyd. 2 tamże 1973.

Zawiera: Dzielny Ken z Kolorado; W stronę Kansas City.

38. Czarne sombrero. [Powieść dla młodzieży]. Kat.: Śląsk 1970, 276 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1977, wyd. 4 1982.

Przekł.: czes.: Černe sombrero. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1975, — niem.: Der schwarze Sombrero. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1975, — węgier.: A fekete sombrero. [Przeł.] I. Fejér. Budapest 1974, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1984; wyd. inne: Bratislava 1975.

39. Maski i twarze. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 158 s. Wyd. 2 tamże 1976.

40. Wakacje z duchami. Scenariusz filmowy w 7 odcinkach. TV 1971. Por. poz. 20.

41. Podróż w nieznanne. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1972, 28 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1984.

Przekł. czes.: Cesta do neznáma. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1975; [Przeł.] E. Jilkova. Wwa 1977, — niem.: Die Reise ins Unbekannte. [Przeł.] H. Więclawska. Wwa 1975, wyd. 2 tamże 1977.

42. Podróż za jeden uśmiech. Scenariusz filmowy. Ekran. 1972. Por. poz. 23.

43. Pan Piramido z trzynastego piętra. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1973, 50 s.

44. Stawiam na Tolka Banana. Scenariusz filmowy wg własnej powieści. Ekran. 1973. Por. poz. 34.

45. Trzecia granica. [Cykl powieściowy]. Wwa: RSW Prasa, Książka, Ruch, Por. poz. 46.

[T.] 1. Zbójnicka droga. 1973, 143 s.

[T.] 2. W matni 1974, 150 s.

[T.] 3. Nieznajoma z baru „Bolero” 1974, 84 s.

Wyd. łącznie t. 1-3: wyd. 2 Wwa: KAW 1976; wyd. 3 tamże 1981.

[T.] 4. Ostatnia tura. 1974, 65 s.

Przekł. słowac.: Tretia turanica. [Przeł.] J. Gerbóc. Bratislava 1977.

Adapt. radiowa 1974, — tv: TV 1975 [serial w 8 częściach].

46. Trzecia granica. Scenariusz filmowy według własnej powieści. Ekran. 1975. Por. poz. 45.

47. Czy pan jest prawdziwy? Scenariusz filmu rysunkowego. Ekran. 1978.

48. Telemach w dżinsach. [Powieść]. Wwa: KAW 1979, 291 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1985; Wr.: Siedmioróg 1992.

Wersja skrócona z podtyt.: (Wakacyjna minipowieść do plecaka). [Wwa: NK] 1979, 40 s. Wkładka do *Plomyka* 1979 nr 13/14.

Przekł. niem.: Telemachos in Jeans. [Przeł.] U. Krause. Berlin 1986.

Adapt. radiowa: Radio 1974.

49. Gdzie twój dom, Telemachu? [Powieść]. Wwa: KAW 1982, 364 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1986; Wr.: Siedmioróg 1993, 230 s.

50. Dan Drewer i Indianie. [Powieść]. [Wwa: NK] 1984, 78 s. Wkładka do *Plomyka* 1984 nr 14-23. Wyd. osob. Wwa: NK 1985, 173 s. Wyd. 2 tamże 1989.

51. Tańczący słoń. [Powieść]. Wwa: KAW 1987, 190 s.

Nadto kilka drobnych książeczek dla dzieci, m.in. w serii *Poczytaj mi mamo* w l. 1955-1971 oraz słuchowiska radiowe, m.in.: Biała śmierć. Ra-

dio 1966. — Kłopoty z samochodem. Radio 1968. — Dom tysiąca niespodzianek. Radio 1973.

Wybór utworów w przekł. ros.: Malen'kij Pik-Pok. Skazki i rasskazy. Kiiv 1973.

Przekłady

1. Zbiór węgierskich pieśni ludowych. T. 1. Wstęp: H.L. Pálóczy. Budapeszt: Bibl. Pol. 1941, 32 s., nuty.

2. Sekierskie ballady ludowe. (Székely népbal-ladák). Przeł. ... Przedm.: G. Ortutay. Budapeszt: Bibl. Pol. 1943, 68 s.

Podp.: Jan Kot.

3. L. Aprily: Wybór poezji. Przeł.: K. Młakowicz, ..., S. Vincenz. Budapeszt.: Bibl. Pol. 1943, 66 s. powiel.

Podp.: Jan Kot.

4. L. Kovai: Ziemia ... chleb ... wolność ... [Powieść]. Wwa: Czyt. 1950, 393 s. Wyd. 2 t. 1-2 tamże 1951.

5. E. Mándi: Bohaterowie dnia powszedniego. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Nowy 1950.

6. I. Asztalos: Nie ma dymu bez ognia. Wwa: Czyt. 1951, 188 s. Wyd. 2 tamże 1953.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1954. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska) — PP (F. Lichodziejewska). — LP (red.)

M. Kulmińska: Podróż za jeden uśmiech. *Kultura* 1965 nr 20 [dot.: Podróż za jeden uśmiech; Uwaga! Czarny parasol. — J. Skrobiszewska. *Wychowanie* 1967 nr 10 [rec.: Piraci z Wysp Śpiewających]. — J. Iwaszkiewicz; Bajki Bahdaja. *Życie Warsz.* 1968 nr 7 [dot.: Podróż za jeden uśmiech]. — G. Skotnicka: Na marginesie kilku wznowień. *Nowe Książ.* 1977 nr 1 [dot. m.in. Piraci z Wysp Śpiewających]. — J. Lewoń: Western według Bahdaja. *Nowe Książ.* 1985 nr 5 [rec.: Dan Drewer i Indianie].

J.Z.

BAJON Filip ur. 1947

Prozaik, autor scenariuszy filmowych.

Urodzony 25 sierpnia 1947 w Poznaniu; syn Zygmunta Bajona, adwokata, i Krystyny z domu Śmięgielskiej, farmaceutki. Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu studiował prawo na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza; w 1970 uzyskał magisterium. Na przełomie 1967 i 1968 przebywał przez sześć miesięcy w Wielkiej Brytanii. Debiutował jako prozaik w 1970 opowiadaniem pt. „Leżąc przy tej dziurze”, opublikowanym w *Miesięczniku Literackim* (nr 8). W 1970-74 studiował na Wydziale Reżyserii Wyższej Szkoły Filmowej w Łodzi i uzyskał absolutorium. Podczas studiów był członkiem ZSP. W 1972-73 odbywał podróże do Wielkiej Brytanii, Francji, Grecji, Włoch, Turcji, Austrii, Czechosłowa-

cji i na Węgry. Zawarł związek małżeński z Elżbietą Taraszkiewicz. Od 1975 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Jako reżyser debiutował w 1977 filmem fabularnym pt. „Powrót”. Następnie zajmował się pisaniem scenariuszy filmowych i reżyserią filmową. Pełni funkcję zastępcy dyrektora Studia Filmowego „Dom”. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Białe niedźwiedzie nie lubią słonecznej pogody. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 229 s.

Nagroda im. W. Macha w 1972 przyznawana przez ZG ZLP.

2. Proszę za mną na górę. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1975, 69 s.

Zawartość: Krótkie życie; Leżąc przy dziurze; Proszę za mną na górę.

3. Serial pod tytułem. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 225 s. Wyd. 2 tamże 1979.

4. Powrót. Scenariusz filmowy i reż. ... Ekran. 1977.

5. Rekord świata. Scenariusz filmowy i reż. ... Ekran. 1977.

6. Zielona ziemia. Scenariusz filmowy i reż. ... Ekran. 1978.

7. Aria dla atlety. Scenariusz filmowy i reż. ... Ekran. 1979.

8. Klincz. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] P. Andrejew. Ekran. 1979.

9. Wahadefko. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. *Dialog* 1980 nr 2 s. 5-12.

10. Wizja lokalna 1901. Scenariusz filmowy i reż. ... Ekran. 1981.

11. Limuzyna Deimler-Benz. Scenariusz filmowy i reż. ... Ekran. 1983.

12. Magnat. Scenariusz filmowy i reż. ... Ekran. 1987.

13. Sauna. Komedia w 3 aktach. *Dialog* 1990 nr 4 s. 5-41. Scenariusz filmowy i reż. ... Ekran. 1992.

Nagroda Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za scenariusz i reżyserię.

14. Lepiej być piękną i bogatą. Scenariusz i reż. ... Ekran. 1993.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Gra z historią. [Rozm.] J. Wróblewski. *Kino* 1987 nr 7. — Inny rodzaj samotności. [Rozm.] G. Banaszekiewicz. *Życie Lit.* 1987 nr 33.

H. Zaworska: Miś. *Twórczość* 1972 nr 3 [rec.: Białe niedźwiedzie nie lubią słonecznej pogody]. — B. Zadura: Pomoce muzealne, kelnerzy, hrabiowie. *Twórczość* 1975 nr 9 [rec.: Proszę za mną na górę]. — H. Zaworska: „Film opowiadam...”. *Twórczość* 1976 nr 10 [rec.: Serial pod tytułem]. — L. Bugajski: Zapis rozpadu. (Portrety). *Nowy Wyrzaz* 1978 nr 5. — J. Górzński: Odkryć samego siebie. (O filmach F.B.). *Film* 1979 nr 45.

B.D.

BAKUŁA Leszek

ur. 1930

Poeta, prozaik.

Urodzony 4 grudnia 1930 w Ostrołęce, w rodzinie robotniczej; syn Władysława Bakuły i Rozalii z Knizewskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał do 1943 w Myszyńcu, później do 1945 w Ostrołęce. Po wojnie uczęszczał do Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego w Ostrołęce, w 1951 uzyskał świadectwo dojrzałości. Debiutował w 1950 wierszem „Obrazek pokoju”, opublikowanym w tygodniku *Wies* (nr 32); w tymże roku ogłosił pierwszy artykuł na temat twórczości J. Przybosa i Cz. Miłosza pt. „Słowo z ubocza” w tygodniku *Kuźnica* (nr 3). W 1951-56 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W tym czasie był członkiem ZMP i ZSP. W 1954 ożenił się z Krystyną Markowską, nauczycielką języka niemieckiego. W 1955-58 pracował jako nauczyciel w szkole podstawowej we wsi Łopuszno (woj. kielecki). Od 1955 (do emerytury w 1987) był aktywnie działającym członkiem ZNP oraz współzałożycielem Klubu Literackiego ZNP w Warszawie, a następnie w Koszalinie i Słupsku. W 1962 był także współzałożycielem KKMP w Warszawie, a później również w Koszalinie i Słupsku. W 1958 przeprowadził się do Ustki, gdzie przez trzy lata pracował jako kierownik szkoły podstawowej. W 1962-65 wykładał wybrane zagadnienia filozofii, socjologii, logiki i etyki w Studium Nauczycielskim w Słupsku. W 1961 podjął pracę nauczyciela polonisty w Technikum Mechanicznym i Zasadniczej Szkole Zawodowej w Słupsku. W 1962-68 był członkiem PZPR. W 1966-67 studiował zaocznie filozofię na UW. Od 1971 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1984 został przyjęty do nowego ZLP. Za twórczość poetycką otrzymał wiele nagród na konkursach literackich. Fragmenty prozy, wiersze i recenzje literackie publikował na łamach czasopism, m.in. *Zarzewia* (1957-75), *Nowej Wsi* (1960-71), *Tygodnika Kulturalnego* (1962-84), *Po-brzeża* (1969-73), *Głosu Pomorza* (1974-81). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1959). Mieszka w Ustce.

TWÓRCZOŚĆ

1. Leluje. [Wiersze]. Poz.: WP 1968, 66 s.

2. Czerwony bór. [Cykl powieściowy]. Wwa: LSW.

[Cz. 1]. Czerwony bór. 1971, 216 s.

[Cz. 2]. Czarny bór. 1974, 317 s.

[Cz. 3]. Biały bór. 1977, 190 s.

Wyd. [2] łączne tamże 1980, 636 s.

3. Wydmuchrzyca. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1971, 221 s.

Zawartość: Wydmuchrzyca; Żółta bluzka; Minia; Spritis; Pierw-

79

sze widzenie; Warkocz; Wycinanki kurpiowskie; Syrena usteczka; Złota Ławica; Lafadio; Nogi, Gzégzółka; Aldona.

4. Połów horyzontu. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1972, 50 s.

5. Wizna. [Powieść], Pozn.: WP 1981, 213 s.

6. Wyśniło się. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1988, 263 s.

Zawartość: I: Wyśniło się; Kolorowy sen; Komary i ćmy; Złęgo początku; Miasto nad miastami; Pasterka; Ćmy; Zapoznanie; Wahanie; Wycinanki kurpiowskie; Acheron; Władcy i podwładni. — II: Druhal; Ziemiańska; Plateranki; Stamtąd do siebie; Bez historii; Nauczyciele; Trojka; Oskarżenie; Pogodzony z Bogiem; Sursum corda; Miętyś.

7. Rzecz polska. [Wiersze]. Słupsk: Wydawn. Lit. – Baltic 1989. [Inf. autora].

8. Golgota. [Poemat]. Białogard: Zakład Reklamowy i Usługi Poligraficzne 1993, 16 s.

9. Syntetyczny słownik ortograficzny. Nowe zasady ortografii. Białogard: Zakład Reklamowy i Usługi Poligraficzne 1993. [Inf. autora].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1990, – 1993. – Wywiad: Fascynacja morzem w twórczości L.B. [Rozm.] L. Lissowski. *Głos Pom.* 1979 nr 214.

J. Molda: Powieści L.B. *Głos Naucz.* 1976 nr 23. – L. Lisowski: Pisarstwo z życiem spójne. *Głos Pom.* 1977 nr 229. – T.J. Żółciński. *Kontakty* 1981 nr 4 [rec. trylogii: Czerwony bór, Czarny bór, Biały bór]. – H. Bereza: Zgrzebnosc. *Twórczość* 1988 nr 9 [rec.: Wyśniło się].

B.D.

BALCERZAN Edward ur. 1937

Pseud.: Adam Borysz; E.B.; Henryk Tram.

Historyk i teoretyk literatury, poeta, prozaik, krytyk literacki, tłumacz.

Urodzony 13 października 1937 w Wowczańsku pod Charkowem w rodzinie nauczycielskiej; syn Eugeniusza Balcerzana i Marii z Żywotowskich. Okres wojny spędził w Wowczańsku. Latem 1946 przyjechał do Szczecina, gdzie uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego TPD nr 1. Pierwsze wiersze ogłaszał jako uczeń w 1950-52 w *Świecie Młodych*; za właściwy debiut uważa „Sonety nadodrzańskie”, opublikowane w 1955 w dodatku literackim *Głosu Szczecińskiego* pt. *Życie i Kultura* (nr 5). W tymże roku został przyjęty do Koła Młodych przy ZLP w Szczecinie. Od 1956 studiował polonistykę na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza (UAM) w Poznaniu. W tym czasie był współzałożycielem poznańskiej grupy literackiej Wiatrak (1957-59), należał też do szczecińskiej grupy Metafora (1958). Brał udział w pracach Koła Naukowego Polonistów. W 1959 ożenił się z Bogusławą Ławiec polonistką, później poetką i powieściopisarką. Po uzyskaniu dyplomu magisterskiego w 1961 wyjechał do Szczecina i pracował jako bibliotekarz w Politechnice Szczecińskiej. W tymże roku został członkiem ZLP i wkrótce potem sekretarzem Od-

działu Szczecińskiego. Współpracował z redakcją literacką miejscowej rozgłośni Polskiego Radia oraz z miejscowymi czasopismami. W 1962 powrócił do Poznania, gdzie został asystentem w Katedrze Literatury Polskiej UAM. Równocześnie od września 1963 do września 1964 pracował w Wydawnictwie Poznańskim jako kierownik Redakcji Literackiej, a od 1965 jako konsultant. Od 1963 należał do PZPR. Pełnił funkcję sekretarza Oddziału Poznańskiego ZLP (1963-71). W 1964 był redaktorem odczytywanego dwutygodnika *Struktury* (przy Klubie „Od Nowa” w Poznaniu). W tymże roku debiutował jako badacz literatury rozprawą „Problem „důležitosti” elementů zobrazeného svãta” opublikowaną w piśmie *Česka Literatura* (Praga, nr 6). W 1968 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy „Bruno Jasiński po polsku i po rosyjsku. Stylistyczne problemy dwujęzyczności” przygotowanej pod kierunkiem prof. Jerzego Ziomka. W 1968-72 był kierownikiem działu literackiego miesięcznika *Nurt*; z piśmie tym współpracował następnie do 1981. Liczne artykuły i utwory ogłaszał także w innych czasopismach, m.in. w *Twórczości*, *Pamiętniku Literackim*, *Akcentie* i *Odrze* (w 1971 otrzymał nagrodę tego pisma). W 1972 habilitował się na podstawie książki „Przez znaki. Granice autonomii sztuki poetyckiej na materiale polskiej poezji współczesnej” i w 1973 został mianowany docentem w Instytucie Filologii Polskiej UAM. Od 1972 należał do Komitetu Nauki o Literaturze Polskiej PAN (w kadencjach 1972-77, 1981-83, 1987-89), wchodził w skład zespołu redakcyjnego serii Instytutu Badań Literackich (IBL) *Z dziejów form artystycznych w literaturze polskiej* oraz redakcji dwumiesięcznika *Teksty* (do zawieszenia pisma w 1981). Prowadził cykl wykładów i zajęć seminaryjnych na wydziałach slawistycznych uniwersytetów w Sztokholmie i Uppsali (1977, 1979, 1984) oraz w Turku (1981-83). W 1980-81 był członkiem Zarządu Głównego ZLP, a w 1981 również wiceprezesem Oddziału Poznańskiego ZLP (należał do Związku do jego rozwiązania w 1983). W 1980 został członkiem NSZZ „Solidarność”; był w zespole redakcyjnym pisma *Środowisko*, wydawanego w 1980-81 przez NSZZ „Solidarność” w UAM. W kwietniu 1981 wystąpił z PZPR. Od 1982 należał do działającej nielegalnie grupy pisarzy w Poznaniu. Współpracował (od 1984) z czasopismami wydawanymi poza cenzurą: *Almanach Humanistyczny ... bez Zgody i Wiedzy ...* i *Kultura Niezależna* (tu pod pseud. Adam Borysz). W 1985 został mianowany profesorem nadzwyczajnym. W 1988 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1989 otrzymał doroczną nagrodę Funduszu Literatury. W maju tegoż roku został wybrany na członka Zarządu Głównego SPP. W 1990 objął kierownictwo Zakładu Teorii Literatury UAM.

wszedł w skład Rady Naukowej IBL oraz redakcji pisma *Teksty Drugie* (do 1992), był wykładowcą Instytutu Filologii Ukraińskiej Uniwersytetu w Charkowie. W tymże roku otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku w dziedzinie teorii literatury. Odznaczony Odznaką Honorową m. Poznania (1974), Złotym Krzyżem Zasługi (1975), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1981). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Morze, pergamin i ty.* [Wiersze]. Pozn.: WP 1960, 67 s.

Cykle: Pantomimy; Oczy dnem wzbierające; Zmysły; Z wierzchy o Bogusławie.

2. *Podwójne interlinie.* [Wiersze]. Wwa: PIW 1964, 63 s.

Cykle: Interlinie; Kostium historyczny; Trwanie żegluga.

3. *Pobyt.* [Powieści]. Pozn.: WP 1964, 219 s.

4. *Styl i poetyka twórczości dwujęzycznej Brunona Jasińskiego. Z zagadnień teorii przekładu.* Wr.: Ossol. 1968, 133 s. IBL PAN. Katedra Teorii Literatury UW.

Nagroda im. A. Bricknera Wydziału I Nauk Społecznych PAN w 1969.

5. *Granica na moment. Wiersze, przekłady, pastisze.* Pozn.: WP 1969, 67 s.

Cykle: Zbrodnie; My; Poezja ciemna; Cudze słowo; Uzwojeni.

6. *Oprócz głosu. Szkice krytycznoliterackie.* Wwa: PIW 1971, 289 s.

Zawartość: Elementy: Magia słowa; Jak bolał „policzek powszechnemu gustowi”; Pefno rozwiżeń i udniestrzeń [B. Leśmian; Srebroń]; Poetyckość i poetyzacja [J. Harasymowicz; Staruszkowie grający w dominol; Imiona znaczeń [T. Karpowicz; W imię znaczenia]. — Systemy: Przestrzenie Tadeusza Micińskiego; Bazyliśsa Teofanu w mroku gwiazd; Witkacego „powieść metafizyczna” [„Pozegnanie jesieni”]; Składnia świata [o tendencjach stylistycznych polskiej poezji współczesnej]; Składnia świata Tymoteusza Karpowicza; Mózg człowieka na scenie [dramaty T. Karpowicza]; Rzeczywistość zaatakowana [W. Wirpsza; Drugi opór]; Poeta narratorem [T. Nowak; Takie większe wesele; S. Grochowiak; Karabiny; B. Szejnert. Grupa pięciu; W. Wirpsza; Pomarańcze na drutach]. — Instrumenty [recenzje]. — Tłumacze i tłumaczenia: Poetyka przekładu artystycznego; Teoria i krytyka przekładu w Związku Radzieckim; Czy istnieje polski Majakowski?; Majakowski pisał... — Nagroda miesięcznika *Odra*. — Fragmenty przeł. na niem.

7. *Któż by nas takich pięknych.* Tryptyk. Pozn.: WP 1972, 240 s.

Zawiera opowiadania: Henerat; Rynien flet... — oraz powieść *Któż by nas takich pięknych*.

8. *Późny wiek.* [Wiersze]. Wwa: [Wyd. Kultury Prezydium Dzielnicy Rady Narodowej Śródmieście, Klub Międzynarodowej Książki i Prasy „Ruch”] 1972, 23 s.

9. *Przez znaki. Granice autonomii sztuki poetyckiej. Na materiale polskiej poezji współczesnej.* [Studia]. Pozn.: WP 1972, 307 s.

Zawartość: Wstęp: Współczesność jako tekst bez granic; Kim jest badacz literatury współczesnej?; Nicieść i wolność; Synchronia i diachronia; „Uczestnik” i „obserwator” — 1. Granice autonomii: But Charlie Chaplina; Obszary powinności albo „role”; Milczenie czytelnika; O tym, jak teksty produkują teksty; Sztuka słowa, które „chce” badacza; „Polka z sobą” [o wierszu M. Białoszewskiego; także o wierszu „Mysł” J. Tuwima]; Rola układu nadawczego; Gramatyka „izmów” leksyprzejonizm i futuryzm]; „Autonomia” i „swoistość”. — 2. Sytuacja gatunków: 1918 i gatunki; Oryginalność, komunikatywność; Gatunek jako wartość utajona; Model sytuacji komunikacyjnej; Trzy warianty [stosunku do zagadnień ewolucji gatunków literackich; na przykładach z twórczości M. Białoszewskiego, T. Czyżewskiego, J. Iwaszkiewicza, B. Jasińskiego, M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, J. Przybosa i L. Staffa]. — 3. Sytuacja liryczna: Najwięcej słów; Julian Przybóś i teorie człowieka; Wszystko; Autonomia słowa poetyckiego; Sytuacja tekstu; Małe słonce; Testament, epitaforium, improwizacja; Autonomia jako cel nieostateczny. — 4. „W muzykalny łączą się prześadek”: Lucien — poeta [ze „Straconych złudzeń” H. Balzaca]; Popularność literatury a literatura popularna; Stan języka i stan gry; Nowe kanały; Instrument i tekst.

10. *Poezja polska w latach 1939-1965.* Cz. 1-2. Wwa: WSiP.

Cz. 1. Strategie liryczne. 1982, 259 s. Wyd. 2 także 1984.

Cz. 2. Ideologie artystyczne. 1988, 261 s.

11. *Kręgi wtajemniczenia. Czytelnik, badacz, tłumacz, pisarz.* Kr.: WL 1982, 456 s.

Zawartość: I. Paradoxs o czytelniku: Odpowiedź na biografie; Strategie i czytelniczy; Odbiorca w poezji dla dzieci. — II. Badacz i jego prześmiewca: Nauka czy sztuka?; I ty zostaniesz strukturalistą; Semiotyka w dniu narodzin i obecnie; Kryterium praktyki badawczej; Estetyka: czwarta część semiotologii; Poezja jako semiotyka sztuki; Interpretacja jako „próba całości”; Badania wersologiczne a komunikacja literacka. — III. Pracownia tłumacza: Norwid wielojęzyczny; Tłumaczenie jako twórczość; Przekład poetycki w systemie kultury literackiej. — IV. Dwudziestolecie i współczesność: Ekspresjonizm jako poetyka; „Nogi Izoldy Morgan” [B. Jasińskiego] i „Ręce Orlaka” [film R. Wiene]; „But w butonierze” [B. Jasińskiego] albo wehikuł czasu; Tradycja programów tradycji [o futuryzmie]; Wieloznaczność „awangardy”; Katastrofizm jako system literacki; Poeta wobec współczesności; Od Leśmiana; Kto się boi „Odwróconego świata” [T. Karpowicza?]; Wierszotwórcy; Awangarda i science fiction [„Solaris” S. Lem]; Porwatająca fala autobiografizmu; Wtajemniczenia reporterskie; Gdy film rozstaje się z literaturą; Przez znaki — do człowieka [o filmie „Lokator” R. Polańskiego].

12. *Włodzimierz Majakowski.* Wwa: Czyt. 1984, 177 s.

13. *Liryka Juliana Przybosa.* Wwa: WSiP 1989, 174 s.

Zawiera rozdziały: Czytając Przybosa; Interpretacje; Życie, twórczość, recepcja; Głosy o Przybosiu — po śmierci poety.

14. *Przygody człowieka książkowego. (Ogólne i szczególne).* [Szkice]. Wwa: PEN 1990, 135 s.

Zawartość: I. Przygody ogólne: Przygoda pierwsza: lekcja dwudziestolecia; Przygoda druga: żywy prozy w PRL; Przygoda trzecia: apokryfy niemieckie; Przygoda czwarta: wyobraźnia poety; Przygoda piąta: samopoczucie pokolenia '76. — II. Przygody szczególne: Meblowanie zaświata; Przygody człowieka książkowego; Palimpsest o Miłoszu; Lekture więzienne; Znanca literatury w białej plamie; Konwicki i Nowicki; Stąd i stamtąd [S. Barańczak: Przed i po].

Rozprawy i studia w wydawnictwach zbiorowych i czasopismach m.in.: Problem „düležitosti” elementu zobrazného sváta. [Przeł.] K. Štindl. *Česká Literatura*, Praga 1964 nr 6 s. 464-478; wersja skrócona pt. Zagadnienie „ważności” elementów świata przedstawionego. W: Styl i kompozycja. Wr. 1965 s. 296-305. — Die teatralische Schaustellung im Lichte Informationstheorie. [Współaut.] Z. Osiniski. [Przeł.] H. Orłowski *Zag. Rodz. Lit.* 1966 z. 2 s. 65-88; przedr. w: *Literaturtheoretische Modelle und Kommunikatives System*. Kronberg Ts. 1974, w jęz. pol. pt. Spektakl teatralny w świetle teorii informacji. W: Wprowadzenie do nauki o teatrze. Wr. 1974 s. 228-252. — Zagadnienie „pola znaczeniowego” w badaniu przekładów poetyckich (B. Jasiński i W. Majakowski). W: *Wiersz i poezja*. Wr. 1966 s. 63-79. — Sztuka tłumaczenia a styl. W: *Studia z teorii i historii poezji*. Ser. I. Wr. 1967 s. 33-71; przekł. czes. w: *Przeład literarniho díla*. Praga 1970. — Tłumaczenie poetyckie wśród kontekstów historycznoliterackich. (Polski Majakowski). W: *Prace z poetyki poświęcone VI Międzynarodowemu Kongresowi Słowistów*. Wr. 1968 s. 32-59. — Bruno Jasiński a Włodzimierz Majakowski. W: *O wzajemnych powiązaniach literackich polsko-rosyjskich*. Wr. 1969 s. 228-255. — Perspektywy „poetyki odbioru”. W: *Problemy socjologii literatury*. Wr. 1971 s. 79-95. — Koncert poetycki. *Teksty* 1972 nr 1 s. 9-26 [o sposobach percepcji utworu literackiego]. — Problemy metodologiczne badacza literatury współczesnej. W: *O współczesnej kulturze literackiej*. T. 1. Wr. 1973 s. 67-96. — Systemy i przemiany gatunkowe w polskiej liryce lat 1918-1928. W: *Problemy literatury polskiej lat 1890-1939*. Ser. II. Wr. 1974 s. 137-189. — „Trudna rzecz jest jeden język drugim językiem dostatecznie wyróżnić”. *Teksty* 1975 nr 6 s. 1-7, 23-43. — Biografia jako język. W: *Biografia – geografia – kultura literacka*. Wr. 1975 s. 25-40. — Wieloznaczność awangardy. W: *Lektury i problemy*. Wwa 1976 s. 353-370. — Paradoks o czytelniku. *Teksty* 1976 nr 3 s. 1-10 [dot. zagadnień odbioru tekstu literackiego]. — Badania wersologiczne a komunikacja literacka. W: *Problemy metodologii współczesnego literaturoznawstwa*. Kr. 1976 s. 344-359. — Poezja jako semiotyka sztuki. *Teksty* 1978 nr 5 s. 11-38; przedr. w: *Pogranicza i korespondencje sztuk*. Wr. 1980 s. 21-39. — Estetyka i czwarta część semiologii. *Teksty* 1979 nr 2 s. 1-10, nr 5 s. 1-7. — Interpretacja jako „próba całości” (na przykładzie polskiej liryki powojennej). W: *Zagadnienia literaturoznawczej interpretacji*. Wr. 1979 s. 71-88. — Peregrod i problemy twórczości. *Scando-Slavica*, Kopenhaga 1979 t. 25 s. 119-132. — Przestrzeń tekstu a teksty przestrzeni. *Pam. Lit.* 1980 z. 4 s. 3-17. — Metafora a interpretacja. *Teksty* 1980 nr 6 s. 37-59; przedr. w: *Studia o metafo-*

rze. Cz. 2 Wr. 1983 s. 103-117. — Dialektyka polskiego dziesięciolecia międzywojennego. W: *Prace ofiarowane H. Markiewiczowi*. Kr. 1984 s. 265-277. — Poezja jako „rzecz wyobraźni”. (Z dziejów pewnej ideologii artystycznej). *Pam. Lit.* 1985 z. 3 s. 95-121. — Arkadyjczyk w obłożonym mieście. *Twórczość* 1986 nr 10 s. 39-71. — Przymusy aksjologiczne. W: *O wartościowaniu w badaniach literackich*. Lubl. 1986 s. 257-271. — Żywioły prozy 1956-1986. *Kontakt*, Paryż 1988 nr 7/8 s. 163-176. — Über die deutsche Kultur. *Polnische Literatur im Zeichen der Kriegserlebnisse*. W: *Die Reception der polnischen Literatur im deutschsprachigen Raum und der deutschsprachigen in Polen 1945-1985*. Darmstadt 1988 s. 504-529, toż w wyd. 2 1989. — Poezja jako samopoczucie (pokolenie '76). *Teksty Drugie* 1990 nr 1 s. 25-45. — Różnorodność przeciw rozbięciu. O polskiej prozie współczesnej. *Prz. Powsz.* 1990 nr 6 s. 411-426. — W szkole świata. [Szkie o poezji W. Szymborskiej]. *Teksty Drugie* 1991 nr 4 s. 30-44. — Przybós metafizyczny. *Teksty Drugie* 1992 nr 4 s. 20-34. — Jak starzeje się literaturoznawstwo? Siedem odpowiedzi na (podchwytliwe) pytania. [Szkie]. *Teksty Drugie* 1992 nr 6 s. 5-21. — Polska Mirona Białoszewskiego. W: *Pisanie Białoszewskiego*. Wwa 1993 s. 23-33.

Przeład

1. S. Czornyj: *Wyspa dzieci*. [Wiersze]. Wwa: NK 1976, [16] s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. B. Jasiński: *Utwory poetyckie, manifesty, szkice*. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1972 s. LXXXVI, 260. *BNI*, 211.

2. *Lata siedemdziesiąte*. Almanach najmłodszej poezji Wielkopolski. Wybrał wiersze i napisał przedm. ... Pozn.: WP 1973, 119 s.

3. *Pisarze polscy o sztuce przekładu 1440-1974*. Antologia. Wybór, wstęp i koment. ... Współpraca przy wyborze tekstów: A. Jelec-Legeżyńska i B. Kluth. Pozn.: WP 1977, 502 s.
Nagroda Ogólnopolskiego Festiwalu Poezji w Łodzi 1978.

4. S. Flukowski: *Obraz oszczepu i inne wiersze*. Wybrał i przedm. ... Wwa: PIW 1983, 201 s.

5. *Wielojęzyczność literatury i problemy przekładu artystycznego*. Red. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1984, 266 s. *IBL PAN*.

6. *Miejsca wspólne*. Szkice o komunikacji literackiej i artystycznej. Pod red.: ... i S. Wystouch. Wwa: PWN 1985, 359 s.

7. J. Przybós: *Sytuacje liryczne*. Wybór poezji. Wstęp ... Wyboru dokonali: ..., A. Legeżyńska. Komentarz oprac. A. Legeżyńska. Wr.: Ossol. 1989, 382 s.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1966, 1976, 1988. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — LP (red.).
- [Podwójne interlinie:] M. Głowiński: Sito słów. *Twórczość* 1965 nr 4; B. Biernacka: W stronę nowej energii słowa. *Poezja* 1966 nr 1, przedr. w teście: Style i postawy. Pozń. 1969. — [Styl i poetyka twórczości dwujęzycznej Brunona Jasińskiego:] M. Janion. *Pam. Lit.* 1969 z. 4; A. Drawicz: B. wokół Jasińskiego. *Poezja* 1970 nr 4; J. Święch. *Zag. Rodz. Lit.* 1970 t. 13. — S. Barańczak: E.B. albo walka przeciwieństw. W te goż: Nieufni i zadufani. Wr. 1971. — S. Barańczak: Słowo podejrzane. *Odra* 1971 nr 12. — B. Owczarek: Interpretacje i konfrontacje. *Mies. Lit.* 1971 nr 12 [rec.: Oprócz głosu]. — F. Fornalczyk: Porządkowanie literatury. *Twórczość* 1974 nr 5 [rec.: Przez znak]. — F. Fornalczyk: O E.B. Nie czeka, aż ktoś w nim zaprogramuje ideę. W te goż: Młodszy, starsi. Pozń. 1976. — D. Kadyńska: Współzależność między myślą badawczą i literacką w twórczości E.B. *Acta Univ. Lodz.* 1979 nr 50. — [Poezja polska w latach 1939-65. Cz. 1:] S. Barańczak: Poezja jako strategia. *Zesz. Lit.*, Paryż 1983 nr 2; A. Zawada: Obraz poezji współczesnej. *Twórczość* 1984 nr 7. — D. Ulicka: Żeby czytelnik był syty, a teoria cała. *Mies. Lit.* 1983 nr 9 [rec.: Kregi wtaimniczenial. — Dwugłos; J. Koryl: Tajne znaki poezji; T. Wójcicki: Ideologie i horyzonty poezji. *Poezja* 1989 nr 7 [rec.: Poezja polska w latach 1939-65. Cz. 2]. — J. Święch: B. jako strateg i ideolog. *Teksty Drugie* 1990 nr 1. — [Przyczyty człowiekowi książkowej:] M. Kisiel: Pięć przygód i siedem spotkań. *Twórczość* 1991 nr 8; J. Łukasiewicz: Po dekadzie. *Tyż. Powsz.* 1991 nr 22; L. Szaruga: Porządek i wartości. *Res Publica* 1991 nr 11/12.

J.Z.

BALICKI Stanisław Witold 1909-1978

Pseud.: (b); (bal); Bal.; (Bal); Stan. Wit. B.; swb; (swb); s.w.b.; S.W.B.; s.w. bal.; (s.w. bal.).
Krytyk teatralny i literacki.

Urodzony 29 czerwca 1909 w Krakowie; syn Antoniego Euzebiusza Balickiego, polonisty, profesora szkół średnich i wyższych, i Zofii z Mniszków. Uczęszczał do Gimnazjum Klasycznego im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie. W tym czasie redagował pismka szkolne i organizował przedstawienia teatralne. W 1927-30 studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim i w 1930-32 na Uniwersytecie Poznańskim. Debiutował w 1928 w krakowskim piśmie młodych *Hejnał* (z.1) artykułem „Reklamujemy się”; od 1929 publikował artykuły i recenzje teatralne i literackie w *Ilustrowanym Kurierze Codziennym* (też pod pseud.: Stan. Wit. B., (swb), (s.w. bal.)) i jego dodatku *Kurierze Literacko-Naukowym*. W 1931/32 był wydawcą i redaktorem *Dwutygodnika Literackiego* w Poznaniu. Po powrocie do Krakowa był od 1 kwietnia 1933 stałym pracownikiem *Ilustrowanego Kuriera Codziennego*, współpracował nadal jako krytyk literacki i teatralny z *Kurierem Literacko-Naukowym*, tygodnikami *Tempo Dnia* (od 1933), *Światowid* (od 1935), *As* (od 1935, tu cykle recenzji: „Na scenie”, „Nowe książki”, oraz cykl artykułów „Życie towarzyskie i artystyczne”). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Krakowie. Brał udział w tajnym nauczaniu oraz w konspiracyjnym życiu literackim; pełnił funkcję członka zarządu Związku

Literatów. Po wojnie był od stycznia 1945 współzałożycielem i współredaktorem *Dziennika Krakowskiego*, organizatorem działu literackiego rozgłośni radiowej, redaktorem naczelnym *Dziennika Polskiego* (1945-50), założycielem i redaktorem naczelnym tygodników *Młoda Rzeczpospolita* (1946-47) i *Dziennik Literacki* (1947-50). W 1946/47 współorganizował i kierował Wydziałem Dziennikarskim w Wyższej Szkole Nauk Społecznych. W sezonie 1949-50 był naczelnym kierownikiem literackim Państwowych Teatrów Dramatycznych w Krakowie. Od listopada 1950 mieszkał w Warszawie. Od 1950 pracował w Państwowym Instytucie Wydawniczym jako redaktor, od marca 1951 do 1954 jako dyrektor i redaktor naczelny. Równocześnie w 1951 redagował wspólnie z Janem Alfredem Szczepańskim, miesięcznik *Teatr*, a w 1952-54 był zastępcą redaktora naczelnego tego pisma. W 1954-56 był dyrektorem Centralnego Zarządu Teatrów, Oper i Filharmonii oraz członkiem kolegium Ministerstwa Kultury i Sztuki. Należał do inicjatorów Festiwalu Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień” (1955). Od czerwca 1957 do 1964 był dyrektorem i kierownikiem artystycznym Teatru Polskiego w Warszawie. W tym czasie z jego inicjatywy zaczęto wydawać *Listy z Teatru* (1958-64). W 1962 otrzymał nagrodę teatralną I stopnia Ministra Kultury i Sztuki. W 1960-74 publikował w *Życiu Literackim* (tu w 1963 cykl prozy pt. „Krótkometrażówki z Kuby”). Od 1964 pełnił funkcję dyrektora generalnego w Ministerstwie Kultury i Sztuki. W 1965-78 był członkiem redakcji *Miesięcznika Literackiego*. Należał do organizatorów Kongresu Kultury Polskiej (1966). W 1971 przeszedł (na własną prośbę) na emeryturę. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1971) i odznaką „Zasłużony dla Teatru Polskiego” (1976). Zmarł 27 listopada 1978 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Misterium na Rynku Krakowskim*. Pozń.: Rolnicza Druk. i Księg. Nakładowa 1932, 13 s.
2. *Mickiewicz. Dramatyczny układ tekstu ...* Wyst. Kr. 1948/49.
Widowisko sceniczne oparte wyłącznie na tekstach A. Mickiewicza.
3. *Współpraca kulturalna polsko-radziecka*. Olstyn: Pojezierze 1967, 27 s.
4. *La politique culturelle en Pologne*. [Współaut.: J. Kossak, M. Żuławski. Paris: UNESCO 1972, 70 s.
Toż w jęz. ang.: *Cultural policy in Poland*. Wyd. tamże 1973.
5. *Preludium; Na scenach polskich ...* W: ..., W. Borisow, W. Frofow: *Na scenach polskich i radzieckich*. Przekł. autorów radzieckich: E. Szrojt. Wwa: WAiF 1977, s. 5-10, 11-71.

Prace redakcyjne

1. A. Fredro: Paweł i Gawęł i inne bajki Pana Jowialskiego. Wybór i słowo wstępne ... Kr.: S.A. Krzyżanowski 1944, 45 s.

2. Stefan Jaracz 1883-1945. Oprac.: ... i H. Vogler. Kr.: Woj. Komitet Uczczenia Pamięci S. Jaracza 1950, 16 s.

3. Teatr radziecki. Antologia. Wybór, słowo wstępne i oprac. T. 1-4. Wwa: PIW 1967, 407 + 580 + 624 + 307 s.

4. T. Boy-Żeleński: O Wyspiańskim. Oprac. ... Kr.: WL 1973, 468 s.

5. Antologia dramatu radzieckiego. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1978, 585 s.

6. To ja – dąb. Wspomnienia i eseje o Władysławie Broniewskim. Oprac. ... Wwa: PIW 1978, 503 s.

7. Antologia dramatu polskiego 1918-1978. Wybór ... Oprac.: ... i S. Marczak-Oborski. T. 1-2. Wwa: PIW 1981, 619 + 538 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1957. – SWPP 1.

R. Kosiński: S.W.B. W tegoż: Głowy podwawelskie. Kr. 1965. – Z. Gren: Teatr zamknięty. B. *Życie Lit.* 1978 nr 50. – [B. Sowińska] (BE): B. *Życie Warsz.* 1978 nr 285. – A. Chowański: S.W.B. *Kierunki* 1978 nr 52/53. – W. Sokorski: Wspomnienie o S.W.B. *Mies. Lit.* 1979 nr 2.

J.Z.

BALICKI Stefan
1899-1943

Pseud.: Raptus.
Prozaik, satyryk.

Urodzony 17 maja 1899 w Czukwi pod Samborem; syn Wiktora Balickiego i Zofii z Arbesbauerów, nauczycieli szkół ludowych. W 1917 ukończył gimnazjum klasyczne w Samborze. Następnie studiował na Wydziale Teologii Uniwersytetu Lwowskiego. Od 1919 służył w Wojsku Polskim w kompanii sanitarniej 12. Dywizji Piechoty; brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W 1921 roku rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Poznańskim. W tymże roku debiutował wierszem „Liście zeszłoroczne” wydrukowanym w *Gospodzie Poetów* (nr 8). Po otrzymaniu w 1925 magisterium i zdaniu egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich, pracował do wybuchu II wojny światowej w Prywatnym Gimnazjum Humanistycznym im. A. Mickiewicza w Poznaniu. W 1926 ożenił się z Marią Ułaszyn. Jednocześnie z pracą pedagogiczną prowadził żywą działalność literacką. W 1926 redagował pismo *Nowe Wici*. W 1927-28 należał do grupy literackiej Łoża. Prozę i artykuły drukował m.in. w *Tęczy* (1929-31, 1933), *Gazecie Polskiej* (1932-39), *Dzienniku Poznańskim* (od 1933).

W poznańskich kabaretach: Różowej Kukulce (1931), Klubie Szyderców (1932-33), z Jerzym Gerżabkiem stworzył szopkę polityczną „Balger” (1935); od 1934 pisał pod pseud. Raptus felietony satyryczne dla *Dziennika Poznańskiego* (m.in. w rubrykach „Z mojej kroniki”, „Kronika tygodniowa”). Od 1934 kierował Ogniskiem Metodycznym Języka Polskiego na województwo poznańskie. W 1937 został odznaczony Srebrnym Wawrzynem PAL. Po wybuchu II wojny światowej mieszkał w Wirach pod Poznaniem i pracował krótko jako robotnik drogowy, a potem w firmie budowlanej Holzmann w Poznaniu. Uczestniczył w działalności konspiracyjnej poznańskiej komórki Związku Odwetu, kierowanej przez dra Franciszka Witaszka. Aresztowany 2 marca 1943, został osadzony w Forcie VII, a potem w Domu Żołnierza w Poznaniu, gdzie 29 marca tegoż roku popełnił samobójstwo.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dziewiąta fala. Powieść morską. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1930], 169 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Pozn.: Zach. Ag. Prasowa 1948; wyd. 2 [!] Gdynia: WM 1958.

2. Mali ludzie. Powieść. *Kur. Pozn.* wyd. poranne 1932 nr 489-599, 1933 nr 1-48.

3. Statysta. Powieść. *Dz. Pozn.* 1933 nr 285-299, 1934 nr 1-55.

4. Chłopcy. Szkice z życia szkoły. Przedm.: J. Kaden-Bandrowski. Lw.: PWKS 1933 [antemat. 1932], 62 s. Wyd. nast. Pozn.: WP 1957.

Zawartość: Nienasycony Kleik; Władek; Kazinek atleta; Józik; Siekierka; Dyscyplina; Opis przedmiotu; Skrzat; Historia o Mężyńskim; Złodziej; Poeta; Przyrodnik.

5. Andrzej Sołczan uśmiecha się... Nowela. Wwa 1934, 11 s. Przedr. zob. poz. 12.

6. Ludzie na zakręcie. Powieść. Pozn.: S. Dippel [1937], 280 s.

7. Bolesław Prus (Aleksander Głowacki), Lalka. Pozn.: St. Dippel [1938], 71 s.

8. Bolesław Prus (Aleksander Głowacki), Placówka. Pozn.: St. Dippel [1939], 40 s.

9. Czerw. Powieść. Wwa: Rój 1938, 293 s. Wyd. nast. Pozn.: WP 1957.

10. Dom wróżki. Powieść. *Dz. Pozn.* 1939 nr 49-124. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1961, 325 s.

11. Władysław Reymont, Chłopi. Pozn.: S. Dippel [1939], 72 s.

12. Manekin i tancerka. Opowiadania. Posł.: J.J. Lipski. Wwa: Czyt. 1962, 331 s.

Zawartość: Fantasta i jego cień; Kuba Koch; Bies karciany; Jesienna noc; Wiedźmy; Pożegnanie; Matka; Mór; Czy to ty?; Ostatnie zdarzenie; Nadejście Dionizosa; Coraz wolniej; Odwiedziny; Na malej stacyjce; Odejście Edwarda Zaczycykiego; Gatu-

nek; Manekin i tancerka; Domek z firankami; Babie lato; Tułacz; Czyn wojenny sierżanta Kojdera; Przeżycia profesora Zabackiego; Nauczycielka; Pokój nr 9; Stacja Baldygi; Andrzej Słoczan uśmiecha się [poz. 5]; Syn; Spotkanie; Starość; Pytajnik; Katastrofa; Matka; Pustka; Cudze dzieci; Familia; Sprawa zegara.

Ponadto słuchowiska radiowe, m.in.: Dziwny sen pana Łukasza. Radio 1935. — Wiosenny wiatr. Radio 1935. — Ballada romantyczna. Radio 1939.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szaflagan). — LP (K. Sroczyńska). — WSB (J. Maciejewski).

[Czerw.] W. Pietrzak. *Prosto z mostu* 1938 nr 28. — E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1939 nr 20. — S. Strugarek: S. B. *Życie Lit.* 1945 nr 3/4. — J. Makowski: O ludziach z morskiego brzegu. *Pomorze* 1958 nr 21 [rec.: Dziewięta fatal. — [Cz. Niedzielski] C.J.N.: Szkice o uczniach. *Pomorze* 1958 nr 7 [rec.: Chłopy; Czerw.]. — Z. Pedziński: O S.B. II. *Kur. Pol.* 1958 nr 117. — J. Katz: W stronę dwudziestolecia. *Twórczość* 1963 nr 4. — S. Dąbrowski: Z badań nad biografią i twórczością S.B. *Spraw.* 1967-1968 *Opol. TPN* 1970 nr 5/6. — S. Dąbrowski: Echo insurekcji wielkopolskiej w noweli S.B. „Powstaniec”. *Zesz. Nauk. WSP Opole Hist. Lit.* 1970 nr 6. — L. Słowiński: Działalność pedagogiczna i literacka S.B. W: *Fakty i interpretacje*. Wwa 1991.

A.Sz.

BALIŃSKI Stanisław 1898-1984

Pseud.: Bal.; Dr Esteb; Esteb; (s.b.); sb; st.b.; (st.b.); St.b.; St.B.; st. bal.; St. Bal.; stan. bal.; Stan. bal.; Stan. Bal.; STAN. BAL.; stb; (stb); Stb.; Stephen Baley.

Poeta, prozaik, krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 2 sierpnia 1898 w Warszawie w rodzinie ziemiańskiej; syn Ignacego Balińskiego, poety, publicyisty, prawnika, oraz Marii z Chomętowskich, autorki utworów dla dzieci. Ukończył Gimnazjum im. św. Stanisława w Warszawie. Przez wiele lat uczył się gry na fortepianie i przygotowywał do kariery pianistycznej. W 1923 ukończył teoretyczne i kompozycyjne studia muzyczne w Wyższej Szkole Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie. Nadto studiował dwa lata prawo i cztery lata polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (dyplom w 1928). Pierwszy wiersz pt. „Rozstanie” opublikował w 1918 w piśmie *Echa Warszawy i Przedmieść* (nr 12); za właściwy debiut uważał „Balladę północną” wydrukowaną w 1921 w dodatku literackim *Kuriera Polskiego* (nr 92). W tymże roku związał się z grupą literacką Skamander, na łamach pisma tej grupy ogłaszał wiersze i nowele (1921-28, 1935), publikował też swoje utwory w innych pismach m.in. w *Wiadomościach Literackich* (1924-25, 1927-28, 1933-35). Należał do Polskiego PEN Clubu. Zajmował się również komponowaniem muzyki dla kabaretów warszawskich (pod pseud.: Esteb; m.in. dla Qui pro quo). W 1922 rozpoczął pracę w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. W 1924-25 przebywał w Brazylii. W 1925-27 był attaché Poselstwa Polskiego w Teheranie. W 1929-33 pełnił funkcję wicekonsula w Mandzurii (gdzie uczył także przez pewien czas w gimnazjum polskim w

Charbinie). W 1934 był kierownikiem referatu rumuńskiego w Centrali Ministerstwa Spraw Zagranicznych. W 1935-37 przebywał w Kopenhadze jako sekretarz, a potem radca Poselstwa Polskiego RP. W ciągu tych lat odbył wiele podróży po Europie, Ameryce Południowej, Dalekim i Bliskim Wschodzie, Afryce Północnej. Po wybuchu II wojny światowej opuścił Polskę 17 września 1939 i przez Rumunię dotarł do Francji. Pracował tu w biurze propagandy Ministerstwa Informacji i Dokumentacji przy rządzie polskim w Paryżu, a następnie w 1940-45 w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w Londynie, m.in. jako chargé d'affaires przy rządzie Czechosłowacji. Równocześnie publikował liczne wiersze i opowiadania, m.in. w *Wiadomościach Polskich* (Paryż, Londyn; 1940-44), *Nowej Polsce* (Londyn 1942-44), *Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza* (Londyn 1944). Działał w zarządzie Polskiego PEN Clubu. Po zakończeniu wojny pozostał w Londynie. Kontynuował pracę literacką, publikując wiersze, artykuły na temat literatury i sztuki, recenzje książkowe i teatralne, przekłady z literatury angielskiej i francuskiej głównie w londyńskich *Wiadomościach* (do 1971; wchodził także w skład jury nagrody polskiego pisma) oraz w *Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza* (do 1983), w którym m.in. redagował dział „Środa literacka” i prowadził stały felieton pt. „Rozmaitości” (później pt. „Sztuka i życie”; podp. stan. bal.). W 1945-83 był członkiem Rady Powierniczej *Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza*. Od 1945 należał do angielskiego PEN Clubu, a od 1951 także do PEN Club Center for Writers in Exile. W latach pięćdziesiątych współpracował z radiostacjami Wolna Europa i Głos Ameryki. Wielokrotnie podróżował po Europie. Za twórczość literacką otrzymał nagrody Instytutu Polskiego w Wielkiej Brytanii (1955), Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1970), *Dziennika Polskiego i Dziennika Żołnierza* (1977), Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (1981). Zmarł 12 listopada 1984 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Miasto księżyców. [Opowiadania]. Przedm.: [S. Lam]. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych [1924], 174 s.

Zawartość: Miasto księżyców; Ostatni krawat Aleksęgo; Rodzeństwo o zmierzchu; Tajemnica duetu miłosnego; Noc Kreislera; Lustro; Koniec rodziny Jasnych; Potrójna noc. Przekł. opowiadania Ostatni krawat Aleksęgo; esperanto: La lasta krawato de Aleksy. [Przeł.] S. Karolczyk. Łódź 1925.

2. Wieczór na Wschodzie. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1928, 63 s. Przedr. zob. poz. 9.

3. Niepokój świata. [Wiersze]. Powst. 1928-1939. Druk częściowy zob. poz. 9.

Cykl nie zachował się w całości.

4. Two Septembers 1939 and 1940. A diary of events. Ed. by... London: G. Allen & Unwin 1941, 77 s.

Podp.: Stephen Baley. Dot. udziału w wojnie lotników polskich.

5. Wielka podróż. [Wiersze]. Londyn: M.I. Kolin 1941, 87 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1941, wyd. specjalne 1941, wyd. 3 1941. Przedr. zob. poz. 9.

Zawiera cykl: I. Do przyjaciół w podróży; II. Postój w Paryżu; III. Poranek warszawski [przedr. zob. poz. 8].

6. Rzecz sumienia. [Poemat]. Londyn: M.I. Kolin 1942, 27 s. Wyd. 2 tamże 1942. Przedr. zob. poz. 9.

7. Tamten brzeg nocy. [Wiersze]. Londyn: M.I. Kolin 1943, 70 s. Przedr. zob. poz. 9.

Zawiera cykl: Tamten brzeg nocy; Ogrody podczas wojny; Pisane nocą.

8. Trzy poematy o Warszawie. Z rys. M. Żuławskiego. Londyn: A. Wierzbianańska 1945, 40 s. Wyd. 2 tamże 1946. Przedr. zob. poz. 9.

Zawartość: Poranek warszawski [poz. 5]; Panorama Warszawy; Wieczór w Teatrze Wielkim.

9. Wiersze zebrane. 1927-1947. Londyn: Stow. Pisarzy Pol. 1948, 306 s. Wyd. nast. tamże 1949.

Zawiera wiersze z tomów poz. 2, 3, 5, 6-8 oraz cykl Ballady i pieśni emigranckie, a także przekłady z poezji ros., ang., włos.

10. Talizmany i wróżby. Nowele. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1965, 155 s.

Zawartość: Tak odlatują ptaki; Krawat; Walc Kreislera; Ogród księżycowy; Melancholia zwierząt; Schody; Przemarsz; Skrzypce; Śmiejący się Budda; Godzina, której nie było; Samotność starych parków.

11. Polka prosto z kraju. Farsa w 3 aktach. Praprem. Londyn, T. Pol. ZASP [Związku Artystów Scen Pol.] 1977. Druk *Dialog* 1986 nr 9 s. 43-69. Wyst. krajowe TV 1989.

12. Antrakty, czyli notatki o życiu i sztuce w drugiej połowie XX wieku w Londynie. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1978, 216 s.

Wybór fragmentów ze stałej rubryki felietonowej „Rozmaitości” (później „Sztuka i życie”) pisanych w 1948-1978 dla *Dz. Pol. i Dz. Żol.*

13. Wiersze emigracyjne. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1981, 111 s.

Zawiera cykl: Wiersze emigracyjne; Przyroda, przemijanie...; Dwa poematy; Karnawał; Album z podróży.

14. Peregrynacje. Poezje wybrane 1928-1981. Wybrał, posłowie i not. edytorską opatrzył P. Hertz. Wwa: PIW 1982, 261 s.

Zawiera wiersze z tomów zob. poz. 2, 5, 7, 9 oraz Z wierszy rozproszonych.

Nadto montaż utworów poetyckich pt. Mój kapitanie, już wieczór. Scenariusz: J. Krzyżanowski. Praprem. Wwa, T. na Targówku 1983.

Przekłady

1. G. Ramsey: Poznaj Wielką Brytanię. Londyn: St. Austin 1942, 65 s.

2. A.L. Rowse: Duch dziejów Anglii. Londyn: Langmans, Green et Co 1946, 166 s.

3. J. Prévert: Spacer Picassa i inne wiersze. Londyn: Pol. Fundacja Kult. [ok. 1967], 32 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1964, 1967, 1976. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan) — LP (R. Matuszewski). — LP* po 1939. T. 1 (wł [W. Ligęza]).

A. Bogusławski: S.B. Sylwetka pisarza. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1955 nr 63. — T. Grzegorzewski: Zapomniany Skamandryta. (O S.B.) *Tyg. Powsz.* 1971 nr 50. — T. Kowalski: Poeta półcienia. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 40. — J. Piotrowski: Literackie podróże. (Międzywojenna twórczość S.B.). W: Skamander. T. 2. Kat. 1982. — J. Kwiatkowski: Felieton poetycki. *Twórczość* 1983 nr 5. — J. Marx: Trzeci poeta nostalgii. *Poezja* 1983 nr 9. — H. Siewierski: Trzej poeci. „Nie idź w głąbie...” (O poezji S.B.). *Pam. Lit.*, Londyn 1983 t. 6. — Z. Broncel: Na śmierć poety. *Dz. Pol. i Dz. Żol.*, Londyn 1984 nr 290. — P. Hertz: Żal po B. *Tyg. Powsz.* 1984 nr 48. — S. Kossowska: Wajdelota emigracji. *Puls*, Londyn 1984/85 nr 24, przedr. w teście: Galeria przodków. Wwa 1991. — B. Mamóń: Ostatni ze Skamandrytów. *Tyg. Powsz.* 1984 nr 48. — Skamander. T. 4. Studia o twórczości Stanisława Balińskiego. Kat.; Uniw. Śląski 1984, 154 s. [Zawiera: I. Opacki: Wstęp; E. Pytasz, M. Pytasz: S.B. droga do Skamandra; R. Pietkova: O leksyce przestrzenno-czasowej w twórczości S.B.; A. Węgrzyniakowa: Motyw podróży w liryce S.B.; E. Jaskółka: Romantyczne paralele w „Wielkiej podróży” S.B.; M. Cudakowa, R. Cudak: Motyw wspomnienia w „Trzech poematach w Warszawie” S.B.; E. Pytasz, M. Pytasz: S.B. a polska prasa na obczyźnie (casus „Wiadomości”); U. Kowalska: „Antrakty” S.B.; T. Stepien: „A on na mapie emigrant, elektryk i egotysta”. (O „Wierszach emigracyjnych” S.B.)]. — A. Bernat: Poeta na emigracji. *Prz. Katol.* 1985 nr 4. — W. Smaszcz: Zapomniany za życia poeta. *Kierunki* 1985 nr 21. — M. Wyka: Jeden z rodziny. W: Pisarz na obczyźnie. Wr. 1985, przedr. w: M. Wyka: Głosy różnych pokoleń. Kr. 1989. — E. Jaskółka: Dwugłos B. o wolności; W. Wójcik: Paryskie „przystanki” B. W: Wśród poetów współczesnych. Kat. 1987. — W. Wójcik: O „Dziennikach” S.B. (Szkieł materiałowy). W: Poezja i nostalgia. Kat. 1987. — E. Jaskółka: Poetyckie podróże Stanisława Balińskiego. Kat.; Uniw. Śląski 1988, 120 s. — M. Smaszcz: Żal za Warszawą. *Kierunki* 1990 nr 3. — E. Jaskółka: „Pora wiśni przechodzi” — czyli czas i pamięć w poetyckim ujęciu S.B. W: Skamander. T. 8. Kat. 1991.

A.Sz.

BALK Henryk 1901-1941

Krypt. h.b.; (h.b.); H.B.
Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 14 sierpnia 1901 we Lwowie; syn dekoratora teatralnego. Studia odbył na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, w 1925 uzyskał stopień doktora filozofii na podstawie rozprawy pt. „Z badań nad wyobraźnią artystyczną Stanisława Wyspiańskiego”. Debiutował w 1923 wierszem „Wiosna” ogłoszonym w *Wieku Nowym* (nr 6536); w piśmie tym zamieszczał poezje w 1923-24, 1926. Jako autor recenzji i artykułów współpracował z *Gazetą Luwską* (1924-25; w 1924 referent literacki) i *Gazetą Po-*

ranna (1924-25, 1927-30; od 1925 referent literacki). W 1925/26 podjął pracę w IX Gimnazjum we Lwowie, a w następnym roku przeniósł się do VI Gimnazjum im. S. Staszica w tymże mieście. Równocześnie kontynuował działalność literacką i dziennikarską. Ogłaszał wiersze m.in. w *Luwowskich Wiadomościach Muzycznych i Literackich* (1930, 1932-34), *Sygnalach* (1933-34, 1939), *Drozdzie* (1934-36). W czasie II wojny światowej, po włączeniu ziem wschodnich do ZSRR przebywał nadal we Lwowie; opublikował w *Czerwonym Sztandarze* przekład wiersza M. Rylskiego (1940 nr 352). Po wkroczeniu Niemców do Lwowa popełnił samobójstwo, w pierwszych dniach lipca 1941.

TWÓRCZOŚĆ

1. Z badań nad wyobraźnią artystyczną Stanisława Wyspiańskiego. Lw.: Ossol. 1927, 290 s.

Praca doktorska.

2. Anioł nieznan. [Wiersze]. Lw.: Księg. Oświata 1932, 54 s.

3. Rozmowy z nocą. [Wiersze]. Wwa: *Droga* 1936, 62 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1.

[Z badań nad wyobraźnią artystyczną Stanisława Wyspiańskiego:] J. Furmanik: Wyobraźnia artystyczna. *Wiad. Lit.* 1928 nr 23; J. Lorentowicz: Śród tajemnic geniuszu. *Świat* 1928 nr 1. — J. Gamska-Lempicka: Lwów poetycki. *Gaz. Lwow.* 1932 nr 208 [rec.: Anioł nieznan]. — [Rozmowy z nocą:] M. Promiński. *Sygnaly* 1936 nr 24; M. Lisiewicz. *Czas* 1937 nr 27.

B.T.

BANAŚ Sylwester ur. 1921

Prozaik, autor książek dla młodzieży.

Urodzony 20 lipca 1921 w Czarnej (woj. kieleckie); syn Antoniego Banasia, tokarza metalowego, i Marii z Dajcerów. Uczył się w szkole zawodowej w Końskich, a następnie do 1939 odbywał praktykę tokarską w koneckich fabrykach metalowych. W czasie okupacji niemieckiej pracował jako tokarz w Parowozowni Skarżysko-Kamienna. Równocześnie brał udział w działalności konspiracyjnej w szeregach Związku Walki Zbrojnej (zbierał informacje o ruchu pociągów). Po dekonspiracji w 1942 przeszedł do partyzantki i walczył w kompanii „Poleszuka” AK, m.in. pod Świnią Górą i Radoszczycami. Po wojnie pracował kolejno jako referent do świadczeń specjalnych z obowiązkiem zaopatrzenia ludności w powiecie gdańskim, kierownik fabryki maszyn rolniczych na Opolszczyźnie, kierownik Wydziału Obróbki Mechanicznej w Zakładach Urządzeń Przemysłowych w Nysie (1945-49) oraz dyrektor Państwowego Ośrodka Maszynowego w Daniszowie (1949-51). W 1945 został człon-

kiem PPR (następnie PZPR); w 1946-49 pełnił funkcję sekretarza Komitetu Zakładowego w swoim zakładzie pracy, a następnie był drugim sekretarzem Komitetu Miejskiego w Nysie. W 1951/52 ukończył Centralną Szkołę Państwowych Ośrodków Maszynowych i Spółdzielni Produkcyjnych w Ursynowie. W tym czasie uzyskał dyplom technika rolnego. Debiutował w 1952 opowiadaniem wydanym pt. „Przebudzenie”. Od lipca 1952 do stycznia 1953 był redaktorem dwutygodnika *Spółdzielnia Produkcyjna*. W latach następnych zajmował się wyłącznie pracą literacką. Opowiadania, reportaże i wiersze publikował m.in. w czasopismach *Przegląd Kulturalny* (1953-54), *Słowo Ludu* (1953, 1956, 1961), *Słowo Tygodnia* (1953, 1956-59), *Ziemia Kielecka* (1957-58). W 1957 otrzymał nagrodę WRN w Kielcach, a w 1958 nagrodę MRN za całokształt pracy literackiej. Od stycznia 1956 do 1959 był sekretarzem miesięcznika *Ziemia Kielecka*. W 1960 został członkiem ZLP. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1965). Mieszka w Kielcach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przebudzenie. Dwa opowiadania. Wwa: Czyt. 1952, 377 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 2 [!] 1953.

Zawartość: Przebudzenie; Stalowy koń.

Adapt. scen. opowiadania Stalowy koń pt. Przemiana. Sztuka w 3 aktach. Oprac. A. Bielańska. Uwagi insc.: E. Wieniec. Wwa: Czyt. 1954, 94 s.

2. Białe dymy. [Powieść]. *Sł. Tyg.* 1953 nr 42; *Sł. Ludu* 1953 nr 255-309, 1954 nr 3-88. Wyd. osob. Wwa: LSW 1954, 427 s. Wyd. 2 tamże 1955.

3. Ludzie z Brzozowej. [Powieść]. Wwa: LSW 1955, 141 s.

4. Opowiadania o Ziemi Kieleckiej. [Współaut.:] B. Dziatosz. Kielce: RSW Prasa 1959, 95 s.

Zawartość: Wyzwolenie; Nazajutrz; Wyrosły kominy i nowe mury; Na nowym mieszkaniu; W Kole; Człowiek — to brzmi dumnie; Hanka jedzie do Michałowa; O Janku Maciągu co się Felkiem Kozłowskim nazywał; Judymowie nie walczą już z wiatrakami a „Litlaki” kopią piłkę; W rodzinie Rozpatów.

5. Rok 1905. (Na podstawie dokumentów oprac. ...). Kielce: RSW Prasa 1955, 69 s.

6. W rodzinie starego Balcerzaka. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1956, 71 s.

Zawartość: Pierwsze odwiedziny; Niespokojna noc; Po dotkliwej stracie; W następnym roku; Stara kwoka; Stopniowe dojrzewanie.

7. Na nowej drodze. Kielce: RSW Prasa 1959, 54 s.

8. Z lat dawnych i obecnych powiatu Starachowickiego. 1000 lat. Oprac. ... Słowo wstępne: J. Dyka. Kielce: RSW Prasa 1959, 83 s.

9. Zielone łąki. [Broszura propagandowo-publicystyczna]. Kielce: RSW Prasa 1959, 57 s.

10. Nad Zalewem Szczecińskim. [Broszura propagandowo-publicystyczna]. Kielce: RSW Prasa 1960, 120 s.

11. Awantury mojej córki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1961, 168 s.

12. Ostatni z posterunku. [Powieść]. Wwa: MON 1961, 254 s.

Cz. I. Krwią serdeczną; Cz. II. Na posterunku; Cz. III. Ostatni z posterunku.

Nagroda Wydawnictwa MON w 1961.

13. W zielonym szafasie. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1963, 205 s.

Przekł. ukr.: U zelenomu kureni [Przeł.] V. Pasična. Kiyv 1966, wyd. 2 tamże 1975.

14. Przyjaciółki z V b. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1965, 207 s.

15. Nad czarną wodą płócienny nasz dom. [Powieść dla młodzieży]. Kielce: WŁ 1987, 266 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973. — SWPP 2 (B. Winkłowa) — NSLD (E. Kłosiewicz).

H. Bereza: Na marginesie debiutu B. *Nowa Kult.* 1953 nr 12 [rec.: Przebudzenie]. — [Białe dymy:] H. Bereza: *Twórczość* 1954 nr 6; J. Szczawiej: Łady, niestety, zapomniane. *Orka* 1958 nr 51/52. — J. Kwiatkowski: *Sl. Tyg.* 1955 nr 40 [dot. opowiadań S.B. o tematyce wiejskiej]. — J. Daniel: Spiskowanie z życiem. *Przemiany*, Kielce 1981 nr 7. — J. Termer: „Białe dymy” S.B. — w trzydziście lat później. W: *Słowo. Almanach literacki.* Łódź 1984.

J.P.

BANDROWSKI Jerzy

1883-1940

Pseud.: Dr J.B.; J.; J...B...; jB; jrb; Ters; Tersytes; Vorax. Powieściopisarz, poeta, tłumacz, dziennikarz.

Urodzony 22 stycznia 1883 w Rzeszowie; syn Juliusza Bandrowskiego, lekarza i publicysty, późniejszego dyrektora teatrów we Lwowie i w Warszawie, i Heleny z Kadenów. Starszy brat pisarza Juliusza Kadena-Bandrowskiego. Do gimnazjum uczęszczał w Krakowie i we Lwowie. Następnie studiował slawistykę i filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Debiutował w 1902 opowiadaniem „Babcia”, opublikowanym w warszawskim *Kurjerze Porannym* (nr 220). Kontynuując studia na uniwersytecie w Pradze, nadsyłał do pism krajowych liczne artykuły, m.in. dotyczące życia kulturalnego w Czechosłowacji. W 1909 redagował w Warszawie tygodnik humorystyczno-satyryczny *Kurier Świąteczny*, w którym ogłaszał też cykl wierszy o tematyce warszawskiej (pod pseud. Tersytes). W 1910 zamieszkał we Lwowie i nawiązał stałą współpracę z dziennikiem *Słowo Polskie* (tu liczne wiersze i epigramaty pod pseud. Tersytes, artykuły i recenzje podp.: J.B., Ters). W czasie I wojny światowej przebywał od 1915 w Rosji i był współorgani-

zowaniem Dywizji Syberyjskiej oraz wiceprezesem Polskiego Komitetu Wojennego. W 1917-18 opublikował w Kijowie kilka broszur patriotycznych dla żołnierzy. Po powrocie do Lwowa był ponownie stałym współpracownikiem miejscowych dzienników: *Słowa Polskiego* (1919-20), *Gazety Wiczożnej* (1920-22, tu m.in. od 1921 stały felieton „Z dnia” podp. Ters) i *Gazety Porannej* (1921-24). W 1924-25 przebywając okresowo w Utracie pod Warszawą, publikował felietony warszawskie w *Gazecie Porannej 2 grosze*. Następnie zamieszkał w Poznaniu i współpracował z *Kurierem Poznańskim*, a w 1936-39 także z tygodnikiem *Kultura*. W czasie okupacji niemieckiej został wysiedlony z Poznania. Zmarł 21 sierpnia 1940 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bajki ucieszne. [Wiersze]. Lw.: L. Chmielewski, 1910, 63 s.

Na okł. obok nazwiska autora podany pseud. (Tersytes).

2. Romans Marty. [Powieść]. Wwa: J. Czempirski; Gebethner i Wolff 1910, 404 s.

3. Osaczona i inne nowele. Lw.: Księg. Pol. B. Połoniecki; Wwa: E. Wende, 1913, 215 s.

Zawartość: Osaczona; Jesienią; Dedal i Ikar; Wędrowiec; Wdzięczność bogów; Pies; O purpurowych różach i oczach szafirowych; Złota powiastka; Legenda o św. Franciszku z Asyżu.

4. Białe lew. Kijów: Nakł. autora 1917, 257 s.

Pod wstępem data: 20 I 1917 Ryzów pod Charkowem. — Dot. spraw czeskich w czasie I wojny światowej.

Przekł. czes.: Bily lev [Przeł.] J. Ščerbínský. Praha 1918; [Przeł.] J. Semerád. Praha 1919; [Przeł.] S. Minařík, J. Pelíšek. Praha 1919.

5. Kim był ks. Józef Poniatowski? Kijów: W. Karpiński [1917], 36 s.

6. Kim był Tadeusz Kościuszko? Żołnierzom polskim w setną rocznicę napisał ... Kijów: W. Karpiński [1917], 38 s.

7. Legiony Dąbrowskiego. O ochotniczych wojskach polskich za czasów napoleońskich. Kijów: W. Karpiński [1917], 47 s.

8. Legiony Piłsudskiego. Historia utworzenia ochotniczych wojsk polskich w Galicji podczas Wielkiej Wojny. Kijów: W. Karpiński 1917.

9. W płomieniach. Kijów: Nakł. autora 1917, 136 s. Wyd. nast. z podtyt.: Lwów w roku 1914. Kijów: W. Karpiński 1918.

10. Krwawy film. Wojna domowa na Ukrainie. Moskwa: Księg. Gaz. Pol. 1918, 40 s.

11. Czerwona rakietka. Powieść. Lw., Pozn.: Wydawn. Pol. 1921 [1920], 263 s. Wyd. 2 Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1930],

Przekł. czes.: Červená raketa. [Przeł.] F.S. Heda. Praha 1922.

12. Krwawa chmura. Powieść. Lw., Pozn.: Wydawn. Pol. 1920, 207 s. Wyd. nast. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1928].

Przekł. czes.: Krvavý mrak. [Przeł.] M. Nosková-Boczkowska. Praha 1922.

13. Pielgrzymi. Powieść. Lw.: Wydawn. Pol. 1920, 195 s. Wyd. 2 Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1929].

14. Przez jasne wrota. Lw.: Wydawn. Pol. 1920, 286 s. Wyd. 2 tamże 1923.

Opis podróży z Syberii przez Japonię do Polski.

15. Syn Dniepru. [Opowiadania]. Lw.: Wydawn. Pol. 1920, 198 s. Wyd. 2 Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1931].

Zawartość: Syn Dniepru; Szmaragdowa perspektywa; Byron z Belebaju; Cash.

16. Lintang. Powieść. *Gaz. Wiecz.* 1921 nr 5824-6157. Wyd. osob. Lw.: Wydawn. Pol. 1922, 251 s.

Przekł. czes.: Lintang. [Przeł.] M. Nosková-Boczkowska. Praha 1923.

17. Wściekle psy. Powieść. Lw., Pozn.: Wydawn. Pol. 1921, 331 s. Wyd. 2 Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1930].

18. Wygrana partia. (Targi Wschodnie). Lw.: Druk Akademicka 1921, 117 s.

Dot. Lwowa i Targów Wschodnich we Lwowie.

19. Siła serca. Błękitne romanetto. Lw., Pozn.: Wydawn. Pol. 1922, 160 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1930]; łącznie z Przygody komendanta Wilczka zob. poz. 33.

20. W kraju orangutanów i rajszych ptaków. Powieść dla dorastającej młodzieży. Lw.: Odrodzenie 1922, 169 s.

21. Niezwalczone sztandary. Powieść. Lw.: Wydawn. Pol., 1923, 373 s.

Przekł. czes.: Nepřemožitelné prapory. [Przeł.] J. Pelišek. Praha 1924.

22. Ana – ta. Szkarłatne romanetto. Druk pt. To ty? – Szkarłatne romanetto. *Gaz. Luow.* 1924 nr 74-145. Wyd. osob. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner 1929, 217 s.

23. Česko-polský poměr za Velké Války. Mimořádná přednáška v cyklu o našem národním osvobození – pořádanem jednotami ČSOL w Praze. Praha: Nákl. „Památniku Odboje“ 1924, 34 s.

24. W białym miasteczku. Powieść. *Kur. Warsz.* 1924 nr 245-363. Wyd. osob. Cz. 1-2. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1930], 299 s.

25. Timurlenk. Wwa: Rój [1925], 64 s.

Tyt. okł.: Timurlenk (Krwawa epopie z Azji).

26. „Bajazet – Błyskawica”. [Wwa:] Rój [1926], 60 s.

27. Skanderbeg, lew Albanii. [Współwyd. z:] W. Melcer-Rutkowska: Walki w Warszawie. Wwa: Rój [1926], 63 s.

28. Szkatułka z czerwonej laki. [Powieść]. Wwa: Bibl. Domu Pol. 1926, 149 s.

29. Mahammed II tygrys Turcji. Wwa: Rój [1927], 61 s.

30. Na polskiej fali. Powieść. Pozn.: Wielkop. Księg. Nakł. K. Rzepecki 1927, 260 s. Wyd. nast.: tamże 1929; wyd. 3 z podtyt.: Powieść dla młodzieży. Wwa: Dom Książki Pol. 1934 [1933]; wyd. 4 tamże 1935; wyd. 5 Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1938 [1937].

31. Po tęczowej obręczy. (Film awanturyczny). Wwa: Rój 1927, 286 s. Wyd. nast. t. 1 Wwa: Rój 1927 [1928], 128 s.

32. Zoločka. Powieść z nadmorskiej Polski. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1928], 342 s. Wyd. nast. t. 1-3 Pozn. 1936. Dod. do *Dz. Pozn.*

33. Przygody komendanta Wilczka. Powieść. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1929], 192 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 19 pt. Przygody komendanta Wilczka; Siła serca tamże b.r. 192 + 191 s.

34. Wieś mojej matki. Opowieść. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1929] 192 s.

35. Sosenka z wydm. Opowieści morskie. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1930], 405 s.

Zawartość: Cudowna podróż „Gwiazdy Polarniej”; Strąd Dorotki; O małym Eryku, czarnym kocie i upartym worku; „Pocztą”; Powiastka o złotych korkach; Mjewa i Wiking; O łabędziach we wiku; Powiastka o kocie morskim; Zemsta zelin-tów; O Kamieniu Podróżniku; Sosenka z wydm.

36. Czarci. Czarne romanetto. Wwa: Rój 1931 [1930], 195 s.

37. Wieś Czternastej Mili. Nowele chińskie. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1931], 187 s.

Zawartość: Olchy Liu z Podbitym Okiem; Nowy ochotnik Czang Tso Lina, Matka – Świekra; Pielgrzymka na „Wielką Górę”; Czyste do śmierci; Cudowna tabliczka z Han Ton Hsien; Studnia Dobrych Pasterzy z Zachodu; Koniec wsi Czternastej Mili.

38. Widzenie Wokandy. Białe romanetto. Wwa: Rój 1932 [1931], 227 s.

39. O małym miasteczku. Listy z Gostynia. Września 1934, 72 s.

40. Pilot św. Teresy. Bohaterskie dzieje życia ojca Bourjade. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1934], 97 s.

41. Polowanie Lesia. Opowiadanie. Wwa: 1934, 67 s. Dod. do *Iskier* 1934, V.

42. Rajski ptak. Powieść. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1934], 222 s.

43. Pałac połamanych lalek. Powieść. Wwa: Dom Książki Pol. 1935 [1934], 337 s.

44. Śliczna Gabrysia. Powieść wielkopolska. Pozn.: 1935, 252 s. Dod. bezpłatny *Kur. Pozn.*

45. Szkarłatna róża Raju Boskiego – świętobliwy ks. Wojciech Męciniński. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1937], 96 s.

Przekłady

1. W. Dyk: Wstyd. Powieść. Wwa: J. Rowiński, A. Sobieszkański 1907, 64 s.

2. R. Svobodová: Błogosławiony. [Powieść]. Wwa, Lw.: Księg. S. Sadowskiego 1909, IV, 154 s.

3. J. Huneker: Chopin człowiek i artysta. Przedm.: H. Opieński. Lw.: Wydawn. Pol. 1922, XIII, 312 s.

4. R. Tagore: Rozbicie. Powieść. Lw.: Wydawn. Pol. 1922, XIII, 380 s. Wyd. nast.: wyd. 2 z przedm.... Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1930]; Wwa: PIW 1959.

5. R. Tagore: Sadhana. Szept duszy. Zbłąkane ptaki. Lw.: Wydawn. Pol. 1922, XV, 309 s.

6. R. Kipling: O człowieku, który chciał być królem. Nowele. Wwa: Książki Ciekawe [1923], 162 s.

7. R. Kipling: Stalky i Sp. Powieść. Lw., Pozn.: Wydawn. Pol. 1923 349 s. Wyd. nast.: wyd. 2 z przedm.... Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1929]; Jerozolima: Min. WRiOP 1944; Wwa: R. Wegner 1948; Wwa: Viator 1993.

W wyd. z 1948 jako tłumacz podany błędnie J. Birkenmajer.

8. R. Tagore: Głodne kamienie. [Opowiadania]. Lw.: Wydawn. Pol. 1923, 144 s. Przedr. w: R. Tagore: Opowiadania. Przeł.:..., F. Mirandola. Lw.: Wydawn. Pol. 1923, 384 s.; wyd. nast. Wwa: Czyt. 1961.

9. R. Tagore: Wspomnienia. Błyski Bengalu. Lw., Pozn.: Wydawn. Pol. 1923, VIII, 375 s.

10. J. London: Wyga. Powieść. Wwa: Księg. E. Wende 1925, 193 s. Wyd. nast.: Wwa: Wydawn. B. Matuszewski 1946; Wwa: E. Kuthan 1948; Wwa: Iskry 1954.

11. H. Clifford: Wyprawa po złote runo. [Opowiadania]. Wwa: E. Wende; Pozn.: Fiszer, Majewski; Łódź, Kat.: L. Fiszer. 1928, 176 s.

12. L. Hearn: Czerwony ślub. [Opowiadania]. Wybrał i tłum.... Wwa: Bibl. Groszowa [1929], 172 s. Wyd. nast. Wwa: *Dz. Lud.* [1938].

13. R. Tagore: Noc ziszczenia. [Opowiadania]. Przeł.: F. Mirandola,... Wwa: Oskar 1992, 216 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Czachowski). — LP (A. Konkowski).

S. Lam. *Prz. Powsz.* 1920 t. 147/148 [rec.: *Przez jasne wrota; Pielgrzym; Syn Dniepru.*] — J. Krzyżanowski. *Prz. Warsz.* 1922 t. 4 [rec.: *Przez jasne wrota.*] — Z. Dębicki: Powieści J.B. *Kur. Warsz.* 1923 nr 320. — J. Lorentowicz: Po tamtej stronie.

(O twórczości J.B.). *Expr. Por.* 1924 nr 262-263. — [Zolotkai] R. Bergel. *Mysł Nar.* 1928 nr 28; W. Pniewski: Kaszubszczyzna dwu nadmorskich powieści. *Jez. Pol.* 1928 nr 5. — R. Bergel: Czytać również J.B. *Polonia* 1930 nr 1941. — J. Henner: O wrogich braciach z Bandrowa [J.B. i J. Kaderni-Bandrowskim]. *Kur. Lit. Nauk.* 1930 nr 3. — W. Noskowski: „Wieś mojej matki” i co z tego wynikło. *Tęcza* 1930 nr 19. — A. Nowaczyński: Abel. *Rzecz o B.J.* *Mysł Nar.* 1930 nr 7. — [Sosenka z wydmi:] L. Piwiński. *Wiad. Lit.* 1931 nr 32; L. Kruczkowski. *Kur. Zach.* 1931 nr 202. — [Pałac połamałych lalek:] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1934 nr 51; P. Hulka-Laskowski. *Tyg. Ilustr.* 1935 nr 5; J.E. Skiński. *Pion* 1935 nr 18. — J.J. Lipski: J.B. W tegez: Warszawscy „Pustelnicy” i „Bywalcy”. T. 2. Wwa 1973.

J.Cz.

BANDROWSKI Juliusz, Kaden

zob. KADEN-BANDROWSKI Juliusz

BAR Adam

1895-1955

Pseud.: A.B.; Dr A.B.; Stanisław Kaczorowski. Historyk literatury i teatru, bibliograf, bibliotekarz.

Urodzony 20 grudnia 1895 w Stanisławowie; syn Sebastiana Bara, urzędnika pocztowego, i Stanisławy z Kaczorowskich. Do gimnazjum uczęszczał w Brodach (1907-14), a następnie w Grazu (Styria), gdzie w 1915 zdał maturę. Od tegoż roku do 1920 studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie. Równocześnie pracował w redakcjach pism *Nowości Ilustrowane* i *Nowa Reforma*, a także kolejno na poczcie, w urzędzie statystycznym magistratu krakowskiego i w seminarium nauczycielskim. Od 1915 był też stypendystą w Bibliotece Akademii Umiejętności, a od 1919 w Bibliotece Jagiellońskiej. Debiutował w 1919 nowelą „W wigilijny wieczór”, opublikowaną w *Nowościach Ilustrowanych* (nr 52). W 1922 otrzymał stopień doktora filozofii, na podstawie rozprawy „Charakterystyka i źródła powieści Kraszewskiego”, która po opublikowaniu w 1924 stała się jego debiutem naukowym. W 1925 objął stanowisko zastępcy kierownika oddziału rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej, a od 1930 był także kierownikiem oddziału czasopism. Kontynuując prace badawcze z zakresu historii literatury, publikował studia i artykuły oraz recenzje m.in. w *Pamiętniku Literackim* (od 1927), *Nowej Reformie* (1927-28), *Ruchu Literackim* (1928-29); jako bibliograf rozpoczął w tym czasie m.in. gromadzenie materiałów do wykazu pseudonimów pisarzy polskich (w 1929 opublikował w *Przeglądzie Bibliotecznym* odezwę w tej sprawie). W latach trzydziestych był współpracownikiem dzienników *Polska Zachodnia* (tu od 1934 stałe recenzje literackie) i *Głosu Narodu* (od 1936); w dodatku do tego dziennika pt. *Tydzień Kulturalno-Literacki* prowadził stały dział recenzji (podp. też pseud. Stanisław Kaczorowski). W 1932 ożenił się z Ireną Turowską, bibliotekarką. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal

w Krakowie. Brał czynny udział w pracy konspiracyjnej jako działacz SD; redagował *Dziennik Polski* i *Tygodnik Polski*. Gromadził także druki konspiracyjne. Zatrudniony nadal w bibliotece podjął opracowywanie bibliografii tytułów czasopism polskich (wraz z materiałami ich dotyczącymi), bibliografii dziejów filozofii w Polsce oraz retrospektywnej bibliografii literatury polskiej do 1939, teatrologii, literatury ludowej i młodzieżowej. Przygotowywał też monografię twórczości Narcyzy Żmichowskiej. Po wojnie pracował nadal w Bibliotece Jagiellońskiej jako kierownik oddziału czasopism, a w 1951-55 organizator i kierownik oddziału informacji bibliograficznej; od 1949 redagował też *Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej*. Równocześnie po habilitacji z historii literatury polskiej w 1945 wykładał na UJ, oraz od 1946 w Wyższej Szkole Nauk Społecznych, gdzie był dziekanem Wydziału Oświatowo-Społecznego. W 1948-53 kierował nadto krakowską Pracownią Bibliograficzną Instytutu Badań Literackich, która kontynuowała prace nad „Bibliografią zawartości literackiej czasopism polskich XIX i XX w. (do 1939 r.)”. W ostatnich latach życia pełnił funkcje radnego m. Krakowa, był członkiem Komisji Kultury MRN i członkiem Komisji Oświatowej WRN. Odznaczony za działalność w latach wojny Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1946). Zmarł 29 marca 1955 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Charakterystyka i źródła powieści Kraszewskiego w latach 1830-1850. [Wwa]: Skł. gł. Kasa im. J. Mianowskiego [1924], 229 s.

Wyd. z zasilku Wyd. Nauki Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

2. Indeks korespondencji Józefa Ignacego Kraszewskiego przechowywanej w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej. Zestawił... Kr.: Krak. Koło Związku Bibliotekarzy Pol. 1929, 117 s.

3. Znaczenie książki w rozwoju kultury. Kr.: ZG Tow. Szkoły Lud. 1929, 16 s.

4. Katalog wystawy 1830-1930. W setną rocznicę powstania listopadowego. Kr.: Tow. Miłośników Książki 1930, 32 s.

Nazwisko autora pod przedmową.

5. Dzieje teatrów krakowskich. W: Kraków w XIX w. T. 2. Kr. 1932 s. 79-183; odb. Kr. 1931.

6. Zapomniany powieściopisarz lwowski [Walery Łoziński]. Lw.: Ossol. 1941, VIII, 106 s.

7. Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie (1830-1850). *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce* T. 5: 1933 s. 73-198; odb. Kr.: PAU 1933.

8. Karol Miarka jako redaktor „Katolika”. Fragment z dziejów prasy polskiej na Górnym Śląsku.

Kat.: Skł. gł. Kasa im. J. Mianowskiego 1935, 29 s. Wydawn. Inst. Śląskiego.

9. Prasa górnośląska w okresie plebiscytu i powstań. [Kat.:] Inst. Śląski w Kat. [1925], 8 s.

10. Słownik pseudonimów i kryptonimów pisarzy polskich oraz Polski dotyczących. Oprac. przy współudziale W.T. Wisłockiego i T. Godłowskiego. T. 1-3. Kr.: Krak. Koło Związku Bibliotekarzy Pol. 1936, 1938, XXXVIII, 230 + 240 + 150 s. Przedr. fotoof. Wwa: WAF 1980.

11. Karol Miarka. Studium z dziejów Górnego Śląska. Kat.: Skł. gł. Nasza Księg. 1938, 257 s. Wydawn. Inst. Śląskiego.

Przełt. niem.: Karol Miarka. [Przełt.] G. Smolka. Berlin 1938, powiel.

12. Katalog wystawy czasopism polskich od w. XVI do r. 1830. Kr. 1938, 93 s.

Tu też szkic pt. Zarys dziejów czasopiśmiennictwa polskiego do wybuchu powstania listopadowego, s. 13-35.

13. Teatr krakowski pod dyrekcją Koźmiana. Lw.: PWKS [1939], 91 s.

14. Kumoszki na Parnasie. Kr.: S. Kamiński 1947, 442 s.

Zawartość: Wstęp; Pseudoklasyczne zabawy; Kozioł ofiarny warszawskich pseudoklasyków [dot. K.J. Marcinkowskiego]; W. Krasieński i jego literackie obiady; Klasyk mimo woli [o F. Morawskim]; Warszawski Kato [o K. Koźmianie]; Plotkarski artykuł; Romantyczni antagoniści; Przedlistopadowy romantyzm a polityka.

15. Dzieje prasy. (Skrypt na podstawie wykładów w roku akad. 1946/1947). Kr.: Bratnia Pomoc Wyższej Szkoły Nauk Społ. 1948, 50 s., powiel.

16. Bibliografia filozofii polskiej. W oparciu o materiały zebrane przez... Oprac. A. Kadler [i in.]. T. 1-3. Wwa: PWN 1955, 1960, 1971.

T. 1: 1720-1830; T. 2: 1831-1864; T. 3: 1865-1895.

Rozprawy i studia opublikowane w wydawnictwach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Zapiski więzienne J.I. Kraszewskiego. *Silva Rerum* 1925 z. 5 s. 73-76. — O apostazji politycznej Henryka Rzewuskiego. (Na podstawie nieznanego źródła). *Prz. Współcz.* 1928 t. 28 s. 124-143. — Grabowski [Michał] jako teoretyk i przeciwnik romantyzmu. *Pam. Lit.* 1929 z. 2 s. 164-196. — Czartoryski [Adam Kazimierz] jako teoretyk i historyk dramatu. *Pam. Lit.* 1930 z. 3 s. 473-483. — Jan Kochanowski w obcych językach. (Próba bibliografii). *Silva Rerum* 1930 z. 4/7 s. 102-122. — Kryzys współczesnej kultury. *Prz. Pousz.* 1934 t. 202 s. 2-24, 226-249. — J.I. Kraszewski na Wołyniu. *Rocz. Wołyński* 1935 t. 4 s. 38-76. — Stanowisko polityczne Michała Grabowskiego; Bibliografia prac Ign[acego] Chrzanowskiego. W: Prace historycznoliterackie. Księga zbiorowa ku czci Ignacego Chrzanowskiego. Kr. 1936 s. 387-410; 616-644. — Za kulisami „Tygodni-

ka Literackiego". *Kron. M. Pozn.* 1938 nr 2 s. 174-185. — Niefortunne dzieje „Ziemiaństwa” Koźmianowskiego. *Prz. Powsz.* 1939 t. 223 s. 64-82. — Teatr szlachty wołyńskiej. W: *Księga ku czci J.I. Kraszewskiego. Łuck 1939* s. 23-45. — Karteżjusz w Polsce. *Kwart. Filoz.* 1950 nr 1/2 s. 151-160 [bibliografia].

Prace edytorskie

1. Pierwszy twórca Przybyszewskiego. Wyd. i objaśnił... Kr. W. Zychowicz 1926, 20 s.

Dot. wiersza z 1878 r. na uroczystość 50-lecia twórczości J.I. Kraszewskiego.

2. J.I. Kraszewski: Zygmuntofskie czasy. Powieść z roku 1572. Oprac.... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1926, XLII, 383. *BN I*, 91.

3. W. Łoziński: Zaklęty dwór. Oprac. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1926, XLIV, 438. *BN I*, 96.

4. Michała Grabowskiego listy literackie. Wyd. ... Kr.: PAU 1934, VIII, 450 s. PAU.

5. K. Miarka: Wybór pism. Zebrał i oprac. ... Kat.: Skł. gł. Nasza Księg. 1939, XXVIII, 301 s. Inst. Śląski.

6. K. Brodziński: O klasycyzmie i romantyzmie. Oprac. ... Kr.: S. Kamiński 1946, 94 s.

7. A. Feliński: Barbara Radziwiłłówna. Tragedia w 5 aktach. Oprac. ... Kr.: S. Kamiński 1946, 120 s.

8. J. Korzeniowski: Kollokacja. [Powieść]. Oprac. li wstęp... Wwa: Książka 1947, XV, 200 s.

9. J.I. Kraszewski: Dziecię Starego Miasta. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1947, 151 s.

10. J.I. Kraszewski: Hrabina Cosel. Powieść historyczna. Wstępem i objaśnieniami opatrzył... T. 1-2. [Wwa:] Czyt. [1947], XXII, 237 + 219 s.

11. K. Ujejski: Maraton i Skargi Jeremiego. Oprac. ... Kr.: S. Kamiński 1947, 85 s.

12. K. Brodziński: Wiesław. Sielanka krakowska w 5 pieśniach. Oprac. na podstawie autografu [i wstęp] ... Kr.: S. Kamiński 1948, XIII, 26 s.

13. J.I. Kraszewski: Stara baśń. Powieść z IX w. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1948, 422 s. Wyd. 2 tamże 1949.

14. W.S. Reymont: Pisma. Przedm.; Z. Szwekowski. Oprac. i do druku przysto. ... T. 1-20. Wwa: Gebethner i Wolff 1948-1952.

T. 1. Pierwsze utwory; T. 2. Komediantka; T. 3-4. Fermenty; T. 5. Nowele; T. 6-7. Ziemia obiecana; T. 8. Nowele t. 2; T. 9-12. Chłopi; T. 13. Nowele t. 3; T. 14. Nowele t. 4; T. 15. Wampir; T. 16. Nowele t. 5; T. 17-19. Rok 1794; T. 20. Nowele t. 6.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1952. — SWPP 1. — LP (J. Wojnowski). — SPKP (I. Turowska-Bar). — ŚISB (M. Fazan). — I. Barowa: Zarys bibliograficzny pism A.B. 1919-1955. *Biul. Mies. Bibl. Jag.* 1955 nr 5.

[Charakterystyka i źródła powieści J.I. Kraszewskiego:] W. Hahn. *Pam. Lit.* 1924/1925 s. 446-461, polem, tamże: A. Bar, 1927 s. 254-259, W. Hahn 1927 s. 259-262 — [Zapomniany powieściopisarz lwowski:] B. Gubrynowicz. *Ruch. Lit.* 1932 nr 2. — [Słownik pseudonimów pisarzy polskich:] K. Czachowski. *Wiad. Lit.* 1936 nr 35; S. Pigoń: Podniesiona przybica. *Kur. Pozn.* 1936 nr 240; K. Konopka. *Prz. Powsz.* 1937 nr 9; K. Król: Błędy w „Słowniku pseudonimów” Bara. *Ruch. Lit.* 1938 nr 9/10; K. Czachowski. *Wiad. Lit.* 1939 nr 24. — [Karol Miarka:] F. Kącki. *Kwart. Hist.* 1939 z. 2; [M. Tyrowicz:] M.T. *Wiad. Hist.-Dydakt.* 1939 z. 1 — [Teatr krakowski pod dyktando Kozmiana:] W. Charkiewicz: Ex libris. *Słowo* 1939 nr 117; A. Sowiński: Wiedza o teatrze. *Gaz. Pol.* 1939 nr 232. — S. Papée: Plotki literackie. *Dz. Lit.* 1948 nr 25 [rec.: Kumoszki na Parnasiel]. — *Biul. Mies. Bibl. Jag.* 1955 nr 5 [numer specjalny poświęcony pamięci A.B.]; zawiera m.in. skróty referatów: Z. Ciechanowska: A.B. jako historyk literatury; J. Korpała: A.B. jako bibliograf]. — F. Bielak: A.B. *Pam. Lit.* 1955 z. 4. — M. Poznański: A.B. Rzut oka na życie i działalność. *Bibliotekarz* 1955 nr 5. — E. Jankowski: Słownik pseudonimów, czyli „larva detracta”. W: Dokumentacja w badaniach literackich i teatralnych. Wr. 1970 [m.in. o dziele A.B.]. — K. Mętrak. *Radar* 1985 nr 45.

J.Cz.

BARAN Józef

ur. 1947

Krypt.: J.B.; (J.B.)

Poeta.

Urodzony 17 stycznia 1947 w Borzęcinie pod Tarnowem; syn Stanisława Barana, rolnika, i Stefanii z domu Bach. Ukończył Zasadniczą Szkołę Górniczą w Jaworznie (1963) i Technikum Górnicze w Wałbrzychu (1966), gdzie następnie odbył roczny staż w kopalni Victoria. Od 1967 uczył się w Studium Nauczycielskim w Krakowie. W tym czasie (1968-69) należał do krakowskiej grupy poetów, tłumaczy i krytyków Teraz. Debiutował w 1969 wierszami „Dom” i „Siedem pustych kłosów” opublikowanymi w *Tygodniku Kulturalnym* (nr 25). Po ukończeniu Studium w 1969 pracował w szkołach podstawowych w Orzechynie, Olszynie i Skawinie (do 1975). W 1971 ożenił się z Zofią Gibałą. Równocześnie od 1971 studiował zaocznie filologię polską w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie, w 1975 uzyskał magisterium. W tymże roku podjął pracę w redakcji krakowskiego tygodnika *Wieści* jako publicysta, a następnie redaktor działu kulturalnego. Otrzymał nagrodę im. A. Bursy. Od 1976 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Wiersze ogłaszał m.in. w *Tygodniku Kulturalnym*, *Tygodniku Powszechnym* (od 1971), *Życiu Literackim* (od 1973). Za twórczość poetycką otrzymał w 1977 nagrodę im. S. Piętaka, w 1980 nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie, w 1985 nagrodę Funduszu Literatury. W 1985-86 pracował w redakcji pisma Klubu Kultury Chłopskiej *Źródła*. Od 1987 jest członkiem Spółki z o.o. „Miniatura”. W 1988 został członkiem Stowarzyszenia Autorów Polskich, a w 1989 SPP. Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nasze najszczerze rozmowy. [Wiersze]. Kr.: WL 1974, 79 s.

Cykle: Prolog; Dom; Czarny kot.

2. Dopóki jeszcze. [Wiersze]. Wwa: LSW 1976, 89 s.

3. Na tyłach świata. [Wiersze]. Kr.: WL 1977, 58 s.

4. W błysku zapałki. [Wiersze]. Wwa: LSW 1979, 96 s.

5. Pędy i pęta. [Wiersze]. Kr.: WL 1984, 95 s.

Cykle: W środku chwili; Witraż; Żalnik polski.

6. Wiersze wybrane. Wwa: LSW 1984, 287 s.

Zawiera też wiersze nowe.

7. Autor! Autor! Rozmowy z ludźmi pióra i palety. Wwa: LSW 1986, 228 s.

Zawiera: Słowo wstępne; Malarz ludzkiej tęsknoty [A. Lenartowicz]; Wieczór u Worcelów [H. Worcel]; Wieczne zdziwienie [A. Świrszczyńska]; Sztuka i tajemnice [A. Sandauer]; Miron [M. Białoszewski]; Teatrzyk pana Stwory [J. Stwora]; Ziemi się kłaniać i matce [J. Kawalec]; Cień i korona [T. Nowak]; Aby człowiek zaistniał jako cud [E. Mucha]; Spadła mi z oczu zasłona [W. Myśliwski]; Ostre widzenie [J. Rybowicz]; Przebiegły jak Odys [A. Warzecha]; Z trójkąta Ziemi [A. Ziemiąnin].

8. Skarga. [Wiersze]. Szczec.: Glob 1988, 102 s.

Cykle: Nowy świat; Filozofia drzewa; Wolne przekłady [W. Kolcowa, M. Klujewa, A. Tarkowskięol].

9. Czułość. [Wiersze]. Kr.: KDK, współpraca edytorska Wydawn. Miniatura 1988, 52 s.

10. Wiersze wybrane. Kr.: Miniatura 1990, 213 s.
Zawiera utwory z poz. 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9 oraz wiersze nowe.

Prace redakcyjne

1. J. Twardowski: Wiaro malutka: wybór wierszy i wiersze najnowsze. Wybór... Kr.: Miniatura 1989, 62 s.

2. Śnił mi się Artur Sandauer. Rozmowy i wspomnienia. Zebrał i oprac.... Kr.: Centrum Kult. Żydowskiej na Kazimierzu 1992, 158 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. — Wywiad: Na miarę człowieka. [Rozm.] P. Dumin. *Poezja* 1989 nr 8.

A. Sandauer: Poezja niepokazowa. *Literatura* 1976 nr 42; przedr. w tegoż: *Zebrań pisma krytyczne*. T. 3. Wwa 1981. — K. Pienkosz: Poezja i bezradność. *Nowy Wzrost* 1979 nr 12. — W. Duszka: Poetyka stereotypu językowego. *Summarius* 1979 wyd. 1982. — J. Kwiatkowski: Ładny debiut; Na progu dojrzałości; Ostrzeżenie przed Zorianem. W tegoż: *Felietony poetyckie*. Kr. 1982. — [Wiersze wybrane:] L. Żuliński: Wariacje papiery poezji. *Tu i teraz* 1984 nr 46; T. Olszewski: Poeta ludzi nieśmiałych. *Tyż. Kult.* 1985 nr 10; J. Tulik: Genesis według B. *Życie Lit.* 1985 nr 22. — H. Czubała: „Mała kosmogonia” J.B. *Życie Lit.* 1988 nr 23. — S. Bąba: Zagadnienia aktualizacji frazeologizmów w języku poetyckim J.B. *Z Probl. Frazeol. Pol.* 1988 t. 5. — J. Ciekiewicz: Prowincjuszowska odyseja J.B. *Poezja* 1989 nr 8. — J. Koryl: Wyższa matematyka losu. (O poezji J.B.). *Kierunki* 1989 nr 10. — A. Bichta: Z perspektywy outsidera. *Twórczość* 1991 nr 3 [rec.: Skarga].

— J. Pieszcachowicz: Litości godny jest człowiek. *Nowe Książ.* 1992 nr 7-8 [rec.: Wiersze wybrane]. J.Z.

**BARANOWICZ Jan
1906-1983**

Właściwe nazwisko: Baran.

Inne pseud.: Adam Bargiel; Aren; B.; b.j.; (b. j.); B.J.; (B.J.); G. Montone; j.b.; (j.b.); J.B.; (J.B.); (j.b.); J. Bar.; Jan Piłat; Jan Skiba; Jan Solak; Jędrzej Sułczyn; jotbe; Józef Czaja; Józef Olszewski; Mazur; P.B.; (S.W.); Stefan Bienkowski; Stefan Wywra; W.S.; Z.M.; Zarychta; Zbigniew Dutkowski.
Poeta, prozaik.

Urodzony 15 maja 1906 we wsi Borzęcin pod Brzeskiem (Krakowskie) w rodzinie małorolnych chłopów; syn Pawła Barana i Katarzyny z Wijasów. Uczęszczał do Gimnazjum im. J. Goetza w Brzesku (1918/19), a następnie do Gimnazjum Klasycznego im. K. Brodzińskiego w Tarnowie, gdzie w 1926 zdał egzamin dojrzałości. Debiutował w 1922 wierszami satyrycznymi ogłoszonymi w dodatku tarnowskich *Nowin* (pod pseud. Aren). W 1926-27 studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim, a następnie teologię w seminarium duchownym w Tarnowie. W tym okresie publikował wiersze i opowiadania w pismach *Piast* i *Rola*. Związany z ruchem ludowym działał w organizacjach młodzieżowych Znicz i Wici. W 1928 z powodu ciężkich warunków materialnych przerwał studia i przez pewien czas pozostawał bez pracy. Wówczas napisał powieść „Syn Drzazgi” oraz „Opowieści wieczorne” (nie drukowane; rękopis zniszczone w czasie II wojny światowej). W 1931-36 pracował w Ochotniczych Drużynach Roboczych na Śląsku, najpierw jako pracownik fizyczny, a potem instruktor oświatowy i redaktor naczelny miesięcznika *Junak*. W 1937-39 był urzędnikiem w biurze Funduszu Pracy w Katowicach. Poślubił Franciszkę Larysz. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Borzęcinie i Bogumiłowicach, pracując w wiejskiej spółdzielni spóżywców. Współpracował z Batalionami Chłopskimi, prowadząc kolportaż ludowej prasy konspiracyjnej. W związku z tą działalnością był więziony w 1943 przez gestapo w Tarnowie. Po wyzwoleniu pracował w 1945-53 w rozgłośni Polskiego Radia w Katowicach jako redaktor audycji dla wsi. Napisał w tym okresie około 500 audycji. Należał do zespołów redakcyjnych czasopism: *Gazeta Robotnicza* (1945-46; redakcja dodatku *Gospoda Poetów*), *Zagroda Chłopska* (1945-47; redakcja dodatku *Zagroda Literacka*), *Odra* (1949-50), *Śląsk Literacki* (1952-56), *Przemiany* (1956-57). Nadto swoje utwory i przekłady (m.in. z literatury niemieckiej i rosyjskiej) ogłaszał na łamach pism: *Kocynder* (1945-46), *Wieści* (1957-59), *Poglądy* (1962-68). Od 1945 należał do ZLP, okresowo pełnił różne funkcje w zarządzie Oddziału Katowickiego (m.in. sekretarz, skarbnik). W 1949 został członkiem ZSL. W 1961-73 był kierownikiem literackim Teatru Nowe-

go w Zabrze, redagował programy i pisywał do nich artykuły. Zajmował się także amatorsko rzeźbą w drewnie. Za twórczość literacką otrzymał wiele nagród, m.in. kilkakrotnie WRN i Oddziału ZLP w Katowicach (1950, 1952, 1956, 1981) oraz Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci (1981). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972) oraz Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1976). Zmarł 30 czerwca 1983 w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Madejowa klechta. Baśń sceniczna w 5 aktach z prologiem. Praprem. Chorzów, T. amatorski Reduta Śląska 1937. Wyd. Kat.: Księg. św. Jacka [1947], 60 s.

Nagroda w konkursie Światowego Związku Polaków z Zagranicy na dramaty w 1937.

2. Pieśń o jaworowym krzaku. [Wiersze]. Kat.: Kuźnica 1938, 87 s.

3. Chrystus w zaułku. Poezje. Kat.: [druk] „Dziełnictwo” w Cieszynie 1939, 84 s.

4. Skały Golgoty. Płatowisko misteryjne w 4 obrazach wierszem. Kat.: Śląski Związek Teatrów Lud. [1939], 85 s.

5. Wiersze. Przygot. do druku: Z. Hierowski. [Kat.:] ZZLP Oddz. Śląski, 1946, 15 s.

6. Szopka betleemska. Misterium ludowe w 3 obrazkach. Kat.: Odrodzenie [1947], 72 s.

7. Ballady. Oprac. scen.: Z. Pyzik. Kat.: Odrodzenie 1948, 51 s.

Zawartość: O smutnej pannie; O księżycowym spotkaniu; O zbieraczu świętków; O starym ojcu i trzech córkach; O ranionym kawalerze; O jesionowej śmierci.

8. Łąka skowronków. [Wiersze]. Kat.: Nakł. ZZLP. Oddz. Śląski 1948, 92 s.

9. Spółdzielnia nad Zieloną Wodą; W Przełazach zaczęła się wiosna. [Reportaże]. Wwa: KiW 1950, 45 s.

III nagroda w konkursie lit. WRN i Oddziału ZLP w Katowicach w 1950.

10. Chłopska pieśń walki i zwycięstwa. [Publicystyka]. Opole: Woj. Komitet Wyborczy Frontu Narodowego 1952, 32 s.

11. Spółdzielnia nad jeziorem. Opowieść wierszem. [Wwa:] PIW 1952, 43 s.

12. Kołyszą się jodły. Jednoaktówka. Uwagi insc. oprac. G. Lipszyc. Wwa: Czyt. 1953, 59 s.

13. Muzyka świerszczy. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1953, 59 s.

Zawiera cykl: Echa śląskie; Wiersze morskie; Listy z Bułgarii; Ballady.

14. Mój przyjaciel Lompi. [Opowieść]. Wwa: Czyt. 1954, 139 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1955.

15. Na chłopski rozum. [Satyry, humoreski, fraszki, bajki]. Wwa: Czyt. 1954, 79 s.

16. Kołacz i razowiec. [Powieść]. Kr.: WL 1955, 291 s.

17. Pieśń o Marku Prawym. [Poemat]. Wwa: Czyt. 1955, 63 s.

Pierwotny tytuł: Pieśń o jemielnickiej rebelii.
II nagroda na konkursie lit. WRN i Oddziału ZLP w Katowicach

18. Fortel Kota Myszopsota. Bajki. Wwa: Czyt. 1956, 200 s.

19. O babce, wnęku i mądrym karle. [Bajka]. Kr.: WL 1956, 34 s.

20. Trudna miłość. [Powieść]. Stalinogród [Kat.]: Śląsk 1956, 236 s.

Cz. 2 zob. poz. 22.

21. Baśnie śląskie. Wg opowiadań chłopów śląskich, z kalendarzy i prasy śląskiej oraz z materiałów zbieraczy; E. Grabowskiej i J. Lompy. Teksty w oprac. lit. ... Baśń „Śmierć Sowidrzała” pomysłu ... Wwa: LSW 1957, 334 s.

22. Lata we mgle. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1957, 183 s.

Cz. 1 zob. poz. 20.

23. Święta z Kępy. Opowiadania. Wwa: LSW 1957, 238 s.

Zawartość: Święta z Kępy; Zielony dom; Stefan Zadziór.

24. Zielone ścieżki. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1957, 193 s. Przedr. częściowy zob. poz. 37.

Zawartość: Wstęp; Pierwiosnek czy podbiał?; Ajaks czy Odys?; Burajka; Jastrząb; Kotka; Srokata i Kary; Rosiczka; Wiąz z miedzy; Wilcze historie; Gąsienice; Bambusowa wędka; Nad Nidą; Dziwak; Sowy; Psy znowu na widowni; Plecionka, ale nie z wikliny; Siła miłości; Chrusciaki; Pirola unifroja; Czary; Krzyżodziub; Pijane indyczki; Cma; Agrest; Sikory; Mrówki; Papużka; Pomidory; Płonka; Żabia prababka; Kłusownik i sarna; Wrażliwy szczygiel; Trzmieli chleb; Morwa; Staruszek i gołąb; Prehistoria.

25. Ośmiu świętych od wina. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1958, 46 s.

26. Ludzie i świętki. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1959, 266 s.

Zawartość: Ludzie i świętki; Kartki z jemielnickiego notatnika; Kaczor; Mina; Helena; Trumna; Zbieracz świętków; Przepiórka w sadzie; Marcin druciarz; Sewera; Paradyż; Ofelia i Małgorzata; Tomek łajniarz; Siudut-głodomór; Franus Koszykarz; Staś Czesak; Osobliwiec; Pierwsza druha; Sitarek; Miklas-czykról; Dziadek Bach; Maria i Marta.

27. Juliusz Ligoń. Śląski działacz i poeta. Kat.: Śląsk 1960, 76 s.

28. Liryki wybrane. Kat.: Śląsk 1960, 159 s.

Wybór z tomów zob. poz. 2, 3, 8, 13, 25 oraz z nowych wierszy.

29. Wróżka Mira. [Bajka]. Wwa: Czyt. 1960, 233 s.

30. Baśnie kwitną na hałdach. Kat.: Śląsk 1962, 200 s.

31. Kurtokowie. Saga śląska. Wwa: MON 1962, 304 s.

32. Studnia Białonóżki. Podania i legendy bułgarskie. Wwa: Czyt. 1963, 123 s.

33. Żabie oczko. Baśń sceniczna w 3 aktach. Praprem. Zabrze, T. Nowy 1964.

34. Potok Łabajów. Powieść. Kat.: Śląsk 1965, 175 s.

35. Rapsod śląski. Widowisko poetyckie. Insc.: A. Pisarek. Praprem. Zabrze, Scena Lit. T. Nowego 1965.

Inscenizacja fragmentów poz. 17, 31 oraz Pieśni o górze i pomniku.

36. Mój krajobraz. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1966, 75 s.

37. Przygoda z krętogłowem. Wybór opowiadań. Kat.: Śląsk 1966, 264 s.

Zawiera opowiadania z tomu poz. 24: Burajka; Jastrzab; Kotka; Srokata i Kary; Rosiczka; Wilcza historia; Gąsienice; Bambusowa wędka; Sowy; Psy znowu na widowni; Siła miłości; Chruściki; Krzyżodziub; Papużka; Pomidory; Płonka; Zabia prababka; Kłusownik i Sarna; Wrażliwy szczygiel; Trzmieli chleb; Morwa; – Nieśmiałek; Przygoda z krętogłowem; Czterolistne szczęście; Szczygła wojna; Kaczor; Kłopoty z jaszczurczym ogonem; Bernardyn, szczeniak ciotki; Zadanie szkolne; Lompi.

38. Czarodziejskie klucze. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Zabrze, T. Nowy 1967.

39. Hobby pułkownika Kościeja. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1970, 240 s.

40. Polna obecność. [Wiersze]. [Wwa:] LSW 1970, 48 s.

41. Przyjaźń o zmierzchu. [Powieść]. Wwa: LSW 1971, 261 s.

42. Kolczyki Kalimury. Post.: A. Salamon. Kat.: Śląsk 1974, 247 s.

Zawiera baśnie i humoreski oparte na lit. cygańskiej.

43. Strzały na grobli. Powieść. [Wwa:] LSW 1974, 301 s. Wyd. 2 tamże 1981.

Cz. 1 sagi; cz. 2 zob. poz. 46; cz. 3 zob. poz. 50.

44. Świtem na skraju lasu. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1974, 64 s.

45. Podwieczorek z Sylenem. Satyry, fraszki, humoreski, bajki i dialogi heter. Kat.: Śląsk 1976, 213 s. Wyd. 2 tamże [1983].

Zawiera także przekł.: Lukian z Samosat: Dialogi Heter.

46. Ucieczka przed cieniem. Powieść sensacyjna z pierwszych lat po wyzwoleniu. Wwa: LSW 1976, 373 s.

Cz. 2 sagi; cz. 1 zob. poz. 43; cz. 3 zob. poz. 50.

47. Ziołowe słowa. [Wybór wierszy]. Wwa: LSW 1977, 237 s.

Zawiera m.in. nowy cykl: Notatnik beskidzki.

48. Ballada o lipowym kločku. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1978, 111 s.

49. Elegie intymne. Wiersze. Kat.: Śląsk 1981, 64 s.

50. Zmowa demonów. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1982, 320 s.

Cz. 3 sagi; cz. 1 zob. poz. 43; cz. 2 zob. poz. 46.

51. W krainie baśni. Wyboru dokonał J. Górdziałek. Kat.: Śląsk 1983, 229 s.

Baśnie w cyklach: Legendy i baśnie śląskie; Z różnych stron świata; Baśnie zwierzęce.

Nadto wydania poszczególnych bajek.

Przekład

1. Malowane róże. [Wybór i przekł. ludowych wierszy łużyckich] ... Kat.: Śląsk 1970, 228 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1956, 1964, 1966, 1976. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (M. Fazan). — RL 1983 (A. Biernacki).

S. Lichański: Na pograniczu dwu stylów (O poezji J.B.). *Wiesć* 1946 nr 10. — J. Śpiewak. *Twórczość* 1954 nr 3. — A. Kamińska: Poezja J.B. W teście: Pragnąca literatura. Wwa 1964. — R. Wasita: J.B. *Tyg. Kult.* 1965 nr 38. — A. Bełzowa: Trzydzieści lat twórczości J.B. *Wiesć* 1969 nr 20. — Z. Hierowski: Życie literackie na Śląsku w latach 1922-1939. Kat. 1969, passim. — F. Fornalczyk: O J.B. Notator i naturysta. W tegoż: Znani i nieznan. Łódź 1974. — J. Hłond: Odkrywanie siebie ... (O twórczości J.B.) *Tyg. Kult.* 1983 nr 35. A.Sz.

BARANOWSKA Agnieszka

ur. 1948

Pseud.: A.B.
Krytyk literacki.

Urodzona 19 kwietnia 1948 w Warszawie; córka Leśława M. Bartelskiego, pisarza, i Marii z Zembruskich. Uczęszczała do Liceum Ogólnokształcącego im. J. Kochanowskiego w Warszawie, a następnie studiowała etnografię na Wydziale Historii Uniwersytetu Warszawskiego, w 1971 uzyskała magisterium. W tym samym roku wyszła za mąż za Tadeusza Baranowskiego, archeologa. Debiutowała w 1971 recenzją książki S. Czernika „Sny i widma”, opublikowaną w dwutygodniku *Nowe Książki* (nr 22), z pismem tym następnie współpracowała do 1978. W 1972-82 należała do zespołu redakcyjnego tygodnika *Kultura*, a w 1977-79 była nadto współpracownikiem *Kontrastów*. Na łamach tych pism publikowała artykuły i eseje z zakresu literatury, teatru i filmu, recenzje literackie, teatralne i filmowe. W 1971-82 należała do SDP. W 1982 weszła w skład redakcji tygodnika *Tu i teraz*. W 1985 została członkiem nowego ZLP. W 1985-90 pracowała w tygodniku *Kultura*, a od marca 1990 pracuje w *Kobiecej i Życiu*. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kraj modernistycznego cierpienia. [Szkice literackie]. Wwa: PIW 1981, 231 s.

Zawartość: Wstęp: Winny był Schopenhauer; „Ja się nie skarzę” (Zofia Trzuszczowska); „W noc ciemną pójde” (Kazimiera Zawistowska); „Gdzie idziesz...?” (Maria Komornicka); „Za twój namietny pocałunek” (Maria Iwanowska-Theresita); „Twarz kobiety na wskroś współczesnej” (Ewa Łuskińska); „Stane się przelotnym wspomnieniem” (Marcelina Kulikowska); „Burzę roznoś” (Ludwik Stanisław Liciński); „Poeta żywcem pogrzebany” (Franciszek Pik-Mirandola); „Daj mi miłość” (Maria Pawlikowska-Jasnorzewska); Kalendarium; Bibliografia.

2. Perły i potwory. Szkice o literaturze międzywojennej. Wwa: PIW 1986, 286 s.

Zawartość: Supremacja geśich piór; Bła (K. Hłakowiczówna); Lady Paradox (M. Jehanne Wielopolska); Święta kucharka (W. Melcer); Koniec czwartkowych salonów (I. Krzywicka); Cale życie Boguszewskiej; Wędrownka Joanny i Ewy (E. Szelburg-Zarembina); Marusia (M. Kasprończowa); Sprawozdanie poufne (M. Choromański); To nie mój pamiętnik (M. Ukniewska); Bela Hertz; Moje dumne włóści (Z. Ginczanka); Kalendarium.

Przekład

1. T. Sulimirski: Sarmaci. Przekł. z ang. ... i T. Baranowscy. Wwa: PIW 1979, 246 s.

Praca edytorska

1. K. Zawistowska: Wybór poezji. Wstęp, wybór i oprac. ... Wwa: PIW 1981, 114 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1990. – Wywiad: Boję się, że tworzę legendy. [Rozm.] M. Jarocka. *Argumenty* 1987 nr 41

T. Krzemień. *Kultura* 1981 nr 43 [rec.: Kraj modernistycznego cierpienia]. – [Perły i potwory:] P. Kowalski. *Nowe Książ.* 1987 nr 10; T. Umer. *Tydz. Pol.* 1987 nr 50. **B.D.**

BARANOWSKA Małgorzata
ur. 1945

Historyk literatury, krytyk literacki, poetka.

Urodzona 15 marca 1945 w Krakowie; córka Bolesława Baranowskiego, redaktora i tłumacza, i Anny z Mayznerów. Mieszkała kolejno w Cieszynie i Bytomiu, a od 1948 w Warszawie, gdzie uczęszczała do podstawowej szkoły muzycznej, a następnie do VII Liceum Ogólnokształcącego im. J. Słowackiego. W 1958-60 należała do ZHP. W 1961 odbyła podróż do Francji, Belgii i Włoch. W 1964 debiutowała jako poetka wierszem pt. „Historia”, opublikowanym w tygodniku *Stolica* (nr 20). Po zdaniu matury w 1964 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Równocześnie pracowała w 1966 jako technik w Obserwatorium Astronomicznym UW (została współautorką dwóch opracowań naukowych), a w 1967 jako redaktor w Centralnej Poradni Amatorskiego Ruchu Artystycznego. Należała do ZSP. W 1970 uzyskała tytuł magistra i podjęła pracę w Instytucie Wydawniczym „Nasza Księgarnia”. W 1972 została zatrudniona w Instytu-

cie Badań Literackich (IBL) PAN, początkowo w bibliotece, a następnie na stanowisku asystenta. Obok pracy naukowej rozwijała twórczość poetycką i krytycznoliteracką. Nawiązała stałą współpracę z miesięcznikiem *Twórczość*, w którym publikowała wiersze, szkice krytyczne i recenzje (od 1971 z przerwami do 1990). Ogłaszała też liczne artykuły literackie i recenzje w wielu czasopismach, m.in. w tygodniku *Literatura* (1972-76, w 1975 była członkiem kolegium redakcyjnego), w miesięcznikach *Nowy Wzrost* (1973-75), *Teksty* (1973-76, 1979) i *Literatura na Świecie* (1973-78, m.in. należała do zespołu konsultacyjnego). Od 1975 współpracowała z Polskim Radiem jako autorka słuchowisk dla dzieci oraz licznych audycji poświęconych literaturze (m.in. w 1980-81 cykl pt. „Lektury Małgorzaty Baranowskiej”). Od tego roku była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Na przełomie 1975/76 przebywała we Francji na stypendium rządu francuskiego. Kontynuowała twórczość krytycznoliteracką publikując szkice i recenzje m.in. w *Wiedzy i Życiu* (1977-80) i *Odrze* (1977-83). W 1980 uzyskała tytuł doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy pt. „Wyobraźnia surrealistyczna w polskiej poezji międzywojennej”, której promotorem była prof. Alina Brodzka, i w tymże roku otrzymała stanowisko adiunkta w IBL. W 1989 została członkiem SPP. Powstałe w tym czasie szkice literackie i recenzje publikowała w *Kulturze Niezależnej* (1990), *Tygodniku Literackim* (1990), *Tekstach Drugich* (1990-91) oraz w *Potopie* (1991). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Miasto. [Wiersze i proza poetycka]. Wwa: Czyt. 1975, 66 s.

Cykle: Dzielnica I. Wieża; Dzielnica II. Wojna; Dzielnica III. Miłość.

2. Surrealna wyobraźnia i poezja. Powst. 1979. Wyd. Wwa: Czyt. 1984, 366 s.

Rozprawa doktorska nieco zmien. – Zawartość: Cz. I. Wyobraźnia i surrealizm. – Cz. II. Wariant polski: Trans czytającego młodzieńca wieku (Wat); Prymitywizm prowokowany (Stern); Geometryczne fantazje nowej logiki (Wazyk); Ironiczny film wyobraźni (Brzękowski); Pop-surrealizm (Gałczyński) i następcy. Odbudowywanie brakującego ognia; Uwagi końcowe.

3. Zamek w Pirenejach. [Wiersze]. Wwa: PIW 1980, 94 s.

Cykle: Przestrzeń I. Błonie; Przestrzeń II. Cmentarz; Przestrzeń III. Schody; Przestrzeń IV. Mury.

4. Pamiętnik mistyczny. [Proza filozoficzna]. Wwa: Czyt. 1987, 163 s.

Zawartość: Cz. I. Pamiętnik mistyczny. – Cz. II. Rozbiórka (1974-1975); Rozbiórka; Kopalnia; Ab urbe destructe; Szczśliwy Książę Rumuński. – Cz. III. Pustynia Mayerling; Żona Łoła; Pustynia Mayerling; Szuranie. – Cz. IV. Odcięta ręka; (28 I 1983) Katakumby; (15 II 1983) Odcięta ręka.

Nadto dwie drobne ilustrowane książeczki dla dzieci w wieku przedszkolnym.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach m.in.: Dwa pejzaże z aniołami. (Analiza pejzażu romantycznego). *Teksty* 1972 nr 5 s. 108-119. — Poetycka zasada geografii Galczyńskiego. *Pam. Lit.* 1974 z. 4 s. 3-20. — Próby przekraczania granic sztuki przez awangardy. W: Funkcje społeczne tekstów literackich i paraliterackich. Wr. 1974 s. 143-158. — Żywioły i instytucje. W: Władysław Broniewski w poezji polskiej. Wwa 1976 s. 153-184. — Wyobraźnia pocztówki. *Wiedza i Życie* 1977 nr 12 s. 8-16, przedr. pt.: Pocztówka jako wyraz wyobraźni masowej. W: Problemy wiedzy o kulturze. Wr. 1986 s. 247-256. — Miasto – ciało surrealizmu. *Twórczość* 1978 nr 4 s. 110-119 — Transfiguracja przestrzeni w twórczości Aleksandra Wata. W: Przestrzeń i literatura. Wr. 1978 s. 281-296. — Poszukiwanie nadrzeczywistości. (O surrealizmie); Uwaga przemalowane! (O „Zielonej Gęsi” Galczyńskiego). W: Lektury i problemy. Wwa 1978 s. 277-284, 410-417. — Muza krajobrazu ojczystego. W: O twórczości Jarosława Iwaszkiewicza. Kr. 1983 s. 109-115. — Anamorfoza i tożsamość. W: Maski. Ser. Transgresje 4. T. 2. Gdańsk 1986 s. 333-342. — Pamiętnik mistyczny i historyczny. W: Dzieci. Ser. Transgresje 5. T. 2. Gdańsk 1986 s. 168-190. — Miasto w polskiej literaturze współczesnej — Warszawa 1939-1944. W: Z polskich studiów slawistycznych. Ser. 7. Wwa 1988 s. 5-13. — Oskar – instrument czasu; Wycieczka do Kartaginy. Przygotowanie wycieczki po Warszawie. W: Polskie pytania o Grassa. Wwa [1988] s. 92-96, 252-262. — Prywatna historia poezji. *Autograf* 1989 nr 11 s. 4-13. — Dlaczego Warszawa. (Wrzesień 1939 w poezji). *Kult. Niezależna* 1990 nr 58 s. 28-38; przedr. w: *Biul. Polon.* 1990 z. 3-4 s. 169-179. — Prywatna historia poezji. (II). *Teksty Drugie* 1990 nr 5/6 s. 221-236. — Prywatna historia poezji. (III). *Teksty Drugie* 1992 nr 1/2 s. 223-238. — „Miasto – wszechświat”. „Ozimina” Berenta. *Teksty Drugie* 1993 nr 3 s. 93-104.

Prace redakcyjne

1. J. Tuwim: Poezje wybrane [2]. Wyboru dokonała i wstępem opatrzyła... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW [1982], 140 s.
2. K.K. Baczyński: Ty jesteś moje imię... Wybór i postł... Wwa: NK 1985, 68 s.
3. C.K. Norwid... lecz ty spomnisz wnuku. Wybór i postł. ... Wwa: NK 1985, 68 s.
4. W. Broniewski: Temu światu ja się nie poddam. Wybór i postł. ... Wwa: NK 1986, 81 s.
5. J. Kochanowski: Nie porzucaj nadzieje. Wybór i postł. ... Wwa: NK 1988, 61 s.

6. Księga ballad. [Antologia]. Oprac., wstęp ... Wwa: MAW 1988, 349 s.

7. J. Tuwim: Miłość mnie szuka po mieście. Wybór i postł. ... Wwa: NK 1990, 68 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1992.

R. Przybylski: Magiczna rzeka obrazów. *Odra* 1976 nr 3 [rec.: Miastol. — W. Kaliszewski. *Literatura* 1981 nr 22 [rec.: Zamek w Pirenejach]. — J. Rogoziński: O wierszach M.B. W tegoż: Preteksty. Wwa 1985 [dot. Miastol. Zamek w Pirenejach]. — J. Zieliński: Surrealizm jako parodia. *Twórczość* 1985 nr 12 [rec.: Surrealna wyobraźnia i poezja]. — J.J. Lipski: Ja – miasto. W tegoż: Szkice o poezji. Paryż 1987. — M. Stala. *Pam. Lit.* 1987 z. 4 [rec.: Surrealna wyobraźnia i poezja]. — [Pamiętnik mistyczny:] W: Sadkowski: Poza ortodoksjami. *Polityka* 1988 nr 21; E. Starosta. *Zycie Lit.* 1988 nr 29; M. Romanowski: Czytanie miasta. *Res Publica* 1989 nr 2. B.D.

BARANOWSKI Krzysztof
ur. 1938

Krypt.: k. bar.; (kb).
Reportażysta, publicysta.

Urodzony 26 czerwca 1938 we Lwowie; syn Bolesława Baranowskiego, inżyniera, i Katarzyny z Ruzyczych, lekarki. Okres wojny spędził w Krakowie. W 1946 przyjechał wraz z rodziną do Wrocławia, gdzie uczęszczał do Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego TPD. W 1955 otrzymał świadectwo dojrzałości i rozpoczął studia na Wydziale Łączności Politechniki Wrocławskiej, które ukończył w 1961, uzyskując tytuł magistra inżyniera. Naukę kontynuował w Studium Dziennikarskim Uniwersytetu Warszawskiego (1960-62). W 1959-60 odbył wędrowkę autostopem po Ameryce Północnej. Debiutował w 1962 reportażem „W kuchni”, opublikowanym w *Nowej Kulturze* (nr 8). W tymże roku rozpoczął pracę dziennikarską w redakcji *Trybuny Ludu*, gdzie ogłaszał artykuły o tematyce naukowo-technicznej, zajmował się problematyką gospodarki morskiej, a w latach następnych publikował liczne reportaże z podróży. W 1964 otrzymał nagrodę im. B. Winawera za popularyzację nauki i techniki. W 1965-66 uczestniczył w wyprawie geograficznej dookoła Ameryki Południowej jachtem „Śmiały”, pełniąc obowiązki kucharza. W 1967 ożenił się z Ewą Boguszewską. W 1968 został członkiem PZPR. W tymże roku zaczął współpracować z czasopismem *Morze*, jako autor reportaży i artykułów. W 1972-73 odbył samotny rejs dookoła świata jachtem „Polonez”. W 1974 ogłosił w *Trybunie Ludu* dwa cykle reportaży: „Spotkania przy grotmaszcie” i „Espania por favor!”. Za działalność artystyczną poświęconą tematyce morskiej otrzymał w 1974 nagrodę Ministra Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej. W 1976 był kapitanem jachtu „Polonez” uczestniczącego w „Operacji Żagiel” w Stanach Zjednoczonych, którego załogę stanowili studenci Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie.

B

W 1976-77 pływał na tymże jachcie wraz z rodziną po wodach śródlądowych Ameryki Północnej. Rozpoczął wtedy współpracę z Telewizją, kręcąc pięć dokumentalnych filmów telewizyjnych, zrealizowanych przez Interpress. W 1977 został członkiem ZLP. W 1978-88 pracował w Telewizji. Był inicjatorem budowy żaglowca „Pogoria”. W latach osiemdziesiątych należał do organizatorów i współzałożycieli pływającej „Szkoły pod Żaglami”; w 1984 uczestniczył jako kapitan w eksperymentalnym rejsie tej szkoły żaglowcem „Pogoria” do Indii, Sri Lanki i na Malediwy, a w 1988 wokół Ameryki Południowej. W 1987 został członkiem nowego ZLP. W 1989 założył Fundację „Międzynarodowa Szkoła pod Żaglami”. Odznaczony m.in.: Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972). Mieszka w Wesolej pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Hobo*. Wwa: Iskry 1965, 184 s. Wyd. 2 tamże 1974.

Wspomnienia z podróży autostopem po Stanach Zjednoczonych i Kanadzie w 1959-60. Przekł. c z e s.: Autostopem po Americ. [Przeł.] O. Hostovská. Praha 1968.

2. *Kapitan Kuk*. Wwa: Iskry 1968, 263 s. Wyd. 2 tamże 1973.

Reportaże z rejsu jachtem „Śmiały” w 1965-1966.

3. *Regaty wokół globu*. Gdańsk: WM 1971, 63 s. Opowieść na podstawie książki R. Knox-Johnstona: *A world of my own*.

4. „Polonezem” dookoła świata. Reportaże drukowane w „Trybunie Ludu”. Wwa: KiW 1973, 197 s. Wyd. 2 tamże 1974.

Przekł. ros.: *Vokrug sveta na „Poloneze”*. [Przeł.] M. Aleksejevaja. Leningrad 1976.

5. *Droga na Horn*. Wwa: Iskry 1974, 317 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1981.

Reportaże z samotnego rejsu dookoła świata w 1972-1973. Przekł. c z e s.: *Smer Horn*. [Przeł.] J. Kohout. Praha 1976.

6. *Z pokładu „Poloneza”*. [Reportaż]. Gdańsk: WM 1974 [właśc. 1975], 61 s.

7. *Wyścig do Newport*. Wwa: Iskry 1976, 195 s. Reportaże z Transatlantycznych Regat Samotnych Żeglarzy w 1972.

8. „Polonez” round the world singlehanded. [Album]. [Przekł. tekstu na jęz. ang.: Ch. Cenksalska, B. Scotland]. Wwa: SiT 1977, 188 s.

Teksty w jęz. pol. i ang.

9. *Żaglem po Ameryce*. Wwa: RTV 1978, 126 s. Reportaże z rejsu odbytego wraz z rodziną jachtem „Polonez” w 1976-1977 po wodach śródlądowych Ameryki Północnej.

10. *Dom pod żaglami*. Wwa: Iskry 1980, 123 s. Reportaże z rejsu jak w poz. 9. Przekł. węgier.: *A Polonez vitarlás*. [Przeł.] É. Papp. [Budapest] 1988.

11. *Praktyka oceaniczna*. [Podręcznik żeglarstwa]. Wwa: SiT 1984, 325 s.

12. *Szkoła pod żaglami*. Wwa: Iskry 1987, 263 s. Opowieść o rejsie w 1984 na żaglowcu „Pogoria”.

13. *Zapiski najemnego żeglarza*. [Opowieść reportażowa]. Wwa: Iskry 1989, 192 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1990. — Wywiad: Kapitan z Zielonej Gęsi. [Rozm.] J. Żemantowski. *Razem* 1980 nr 4.

W. Grochola: *Stylistyka wysiłku*. *Nowe Książ.* 1973 nr 22 [rec.: „Polonezem” dookoła świata]. — S. Zieliński: *Horn, czyli marzenie*. W tegoż: *Wycieczki balonem* Nr 5: *Gawędy z pretekstem*. Kr. 1976 [rec.: *Droga na Horn*]. — J. Bartnicki: *Jeszcze o wyścigu do Newport*. *Nowe Książ.* 1976 nr 18 [rec.: *Wyścig do Newport*].

A.H.

BARAŃCZAK Stanisław ur. 1946

Pseud.: Barbara Stawiczak; Feliks Trzymalko i Szczęsny Dzierżankiewicz; Hieronim Bryłka; J.H.; Jan Hammel; Paweł Ustrzykowski; S.B.; Sabina Trwałcańska; St.B.; stb; Tomasz Niewierny.
Poeta, historyk literatury, krytyk, tłumacz.

Urodzony 13 listopada 1946 w Poznaniu w rodzinie lekarzy; syn Jana Barańczaka i Zofii z Konopińskich; brat Małgorzaty Musierowicz, autorki książek dla dzieci i młodzieży. Uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu. W 1962 otrzymał IV nagrodę w olimpiadzie literackiej dla młodzieży zorganizowanej przez *Życie Literackie* pt. „Mój bohater literacki”. Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości w 1964 rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza (UAM) w Poznaniu. W 1964-68 był członkiem poznańskiej grupy poetyckiej Próby. Debiutował w 1965 wierszem pt. „Przyczyny zgonu” opublikowanym w miesięczniku *Odra* (nr 1), a nagrodzonym w 1964 w Turnieju Jednego Wiersza o Wawrzyn Pałacyku we Wrocławiu oraz jako krytyk recenzją tomiku poezji M.Z. Bordowicza pt. „Wstęp do święta” ogłoszoną na łamach *Nurtu*. Współpracował z prasą literacką: *Nurtem* (1965-75; 1967-73 kierownik działu literackiego; w 1972 cykl esejów „Odbiorca ubezwłasnowolniony”), *Orientacją* (1967-71), *Odrą* (1967-75), *Twórczością* (1968-76). Obok twórczości poetyckiej i krytycznej podjął również pracę przekładową, głównie z literatury anglosaskiej i rosyjskiej. Pełnił funkcję kierownika literackiego studentckiego Teatru Ósmego Dnia (1964-69). W 1967-75 należał do PZPR. W 1968 zawarł związek małżeński z Anną Bryłką, polonistką. Po uzyskaniu magisterium w 1969 pracował w Zakładzie Teorii Literatury Instytutu Filologii Polskiej UAM jako asystent, a po otrzymaniu w 1973 stopnia doktora, na podstawie pracy *Język poetycki Mirona Białoszewskiego* (promotor prof. Jerzy Ziomek) — adiunkt. Od 1971

był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Za twórczość literacką otrzymał wiele nagród m.in. w 1972: Fundacji im. Kościelskich w Genewie, nagrodę im. A. Bursy oraz nagrodę „Pióra” za krytykę literacką przyznaną w konkursie Pierścienia, Peleryny i Pióra przez Klub Studencki Wybrzeża „Żak” (powtórnie w 1973, 1980, 1981). Był związany z grupą poetów i krytyków skupionych wokół krakowskiego dwutygodnika *Student*, na którego łamach zamieszczał artykuły, wiersze i przekłady (1972-76; nadto w 1975-76 pod pseud. Feliks Trzymalko i Szczęsny Dzierżankiewicz cykl felietonów pt. „Książki najgorsze”). W grudniu 1975 podpisał „Memoriał 59”, wyrażający protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Należał w 1976 do współzałożycieli KOR. Od 1977 był objęty cenzuralnym zakazem publikacji. Współpracował z prasą niezależną: *Zapisem* (współorganizator w 1976/77 i członek redakcji do 1981), *Krytyką* (członek kolegium redakcyjnego), *Biuletynem Informacyjnym* (m.in. kontynuował cykl felietonów „Książki najgorsze”). Publikował od 1977 w *Pulsie* (Londyn i do 1989 w drugim obiegu w kraju, Warszawa-Londyn). W 1977 został zwolniony dyscyplinarnie z pracy na UAM w Poznaniu. Od tegoż roku był członkiem Polskiego PEN Clubu. W prasie oficjalnej ogłaszał dorywczo recenzje, artykuły i przekłady pod pseud.: Barbara Stawiczak (*Tygodnik Powszechny* 1978-80, *Znak* 1979), Paweł Ustrzykowski (*Teksty* 1978-79, *Nurt* 1979), Sabina Trwałczyńska (*Tygodnik Powszechny* 1978, 1980, *Zwierciadło* 1978-79, *Literatura na Świecie* 1980), Hieronim Bryłka (*Teksty* 1980). Po sierpniu 1980 ponownie został przyjęty do pracy na UAM w Poznaniu. W tymże roku otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W marcu 1981 wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie objął po prof. Wiktorze Weintraubie katedrę języka i literatury polskiej im. A. Jurzykowskiego na wydziale sławistyki w Harvard University w Cambridge, początkowo jako associate professor w ramach trzyletniego kontraktu, a od 1984 jako full professor na stałym etacie (tenure). W 1982 otrzymał tytuł doktora honoris causa w Curry College w Milton (stan Massachusetts). Kontynuował twórczość literacką, publikując po 1981 wiersze, przekłady i eseje m.in. w *Tygodniku Powszechnym*, *Aneksie*, wydawanych w Paryżu piśmie *Kultura* i *Zeszyty Literackie* (od powstania w 1983 współredaktor), a także w prasie zagranicznej, głównie amerykańskiej, m.in. w *The New Criterion*, *The New York Times Book Review*, *The New Republic*, *Partisan Review*, *Salmagundi*, oraz brytyjskiej, francuskiej, kanadyjskiej, niemieckiej, serbsko-chorwackiej, szwedzkiej i in. Od 1982 był członkiem Funduszu Pomocy Niezależnej Literaturze i Kulturze Polskiej (Francja) oraz Komitetu Na-

gród Fundacji POLCUL (Australia). W 1987-90 pełnił funkcję redaktora naczelnego kwartalnika nowojorskiego *The Polish Review*. Rozwijał twórczość przekładową z poezji angielskiej, amerykańskiej, rosyjskiej i litewskiej. Był stypendystą American Council for Learned Societies (1987) i Guggenheim Foundation (1989). W 1989 został członkiem SPP. Od 1990 redaguje (a także przekłada) serię *Biblioteczka Poetów Języka Angielskiego* publikowaną przez krakowskie wydawnictwo Arka. W 1988 otrzymał nagrodę pisma wychodzącego poza cenzurą, *Arka* (za tomy: przekładów J. Brodskiego, „Przed i po”, „Widokówka z tego świata”), w 1989 nagrodę Terence Des Pres Poetry Prize (USA) za wybór swoich wierszy w przekładzie angielskim „The weight of the body”, nagrody Polskiego PEN Clubu, Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich i ZAiKS-u za przekłady, oraz w 1990 również za przekłady wierszy G. Herberta, J. Brodskiego i T. Venclovy nagrodę miesięcznika *Literatura na Świecie*, w 1991 otrzymał za całokształt twórczości Nagrodę Artystyczną m. Poznania, w 1993 dyplom Ministra Spraw Zagranicznych za wybitne zasługi dla kultury polskiej w świecie. Mieszka w Newtonville w stanie Massachusetts.

TWÓRCZOŚĆ

1. Korekta twarzy. [Wiersze]. Pozn.: WP 1968, 45 s.

Wiersze w cyklach: Osaczyć w locie; Sonety łamane; Walki. Nagroda im. T. Peipera przyznana przez Ugrupowanie Literackie 66 za najciekawszy tom wierszy młodego pokolenia w 1968.

2. Jednym tchem. [Wiersze]. Wwa: ZSP 1970, [12] k. Przedr. zob. poz. 4.

Nagroda za tomik wierszy na Ogólnopolskim Festiwalu Poezji w Łodzi w 1971.

Adapt. scen.: Wyst. Pozn., Studencki Teatr Ósmego Dnia 1971, — łącznie z wierszami z tomów poz. 7, 8, 13 w wierszorzec poezji pt. Sztuczne oddychanie. (Ja wiem, że to niesłuszne). Scenariusz: J. Zembrzusi. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza Mała Scena 1981.

3. Nieufni i zadufani. Romantyzm i klasycyzm w młodej poezji lat sześćdziesiątych. Wr.: Ossol. 1971, 179 s.

Zawiera szkice: I. Nieufni i zadufani. Tęsknota do dystansu; Klasycyzm i romantyzm; Dwa style myślenia; Kto się boi nieufności; Piekło łatwizny. — II. Szkoła bez uczniów: T. Karpowicz albo Polifonia; M. Białoszewski albo Indywidualizm; W. Wirpsza albo Ironia; E. Balcerzan albo Walka Przeciwnieństw. — III. Homo fugiens; Homo deficiens; Homo omnipotens; Homo grandiloquus; Homo sentimentalis; Homo simplicans; Homo fugiens. — IV. Wyjście z Arkadii: Rozpad i jedność; Stałość i ruch; Obcość i wspólnota.

4. Dziennik poranny. Wiersze 1967-1971. Pozn.: WP 1972, 82 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1981; Górny Śląsk: [Wydawn. „Po prostu”] 1986.

Zawiera wiersze z tomu poz. 2, wiersze nowe oraz przekłady utworów: R.M. Rilkego, G. Benná, O. Mandelsztama, D. Thomasa, R. Lowella, P. Celana.

5. Ironia i harmonia. Szkice o najnowszej literaturze polskiej. Wwa: Czyt. 1973, 217 s. Zawiera recenzje drukowane w prasie w 1968-1972.
6. Język poetycki Mirona Białoszewskiego. [Rozpraw]. Wr.: Ossol. 1974, 177 s.
7. Sztuczne oddychanie. [Wiersze]. Powst. 1974. Wyd. Londyn: Aneks 1978, 45 s. [Wyd. 2 popraw.] Kr.: Krak. Ofic. Studentów* [1980].
Adapt. s c e n.: łącznie z wierszami z tomów poz. 2, 8, 13 zob. poz. 2.
8. Ja wiem, że to niesłuszne. Wiersze z lat 1975-1976. Paryż: Inst. Lit. 1977, 63 s. Wyd. nast. z przedm. A. Michnika: Wwa: NOWA* 1978; Kr.: Krak. Ofic. Studentów* 1981; Kr.: Wydawn. ABC* 1981; Lubl.: Wydawn. AUT'82* 1982.
Tom wyróżniony nagrodami: *Kultury*, Paryż 1977, *Wiadomości* im. D. Wandyczka w Londynie za najwybitniejszą książkę pisarza polskiego wydaną na emigracji w 1977.
Adapt. scen. łącznie z wierszami z tomów poz. 2, 7, 13 zob. poz. 2.
9. Etyka i poetyka. Szkice 1970-1978. Paryż: Inst. Lit. 1979, 270 s. Wyd. nast.: Kr.: Wydawn. ABC* 1981.
Zawiera recenzje z współczesnej literatury polskiej oraz szkice: Zmieniony głos Settembriniego; Notatki na Marginesie Bonhoeffera; Mandelsztam: późne wiersze; O J. Brodskim; De profundis alla polacca; Trzy złudzenia i trzy rozczarowania polskiego futurizmu; Życie zaczyna się po trzydziestce; Proszę pokazać język; Uwagi krótkowidza; „Pokolenie 68”: próba przedwczesnego bilansu; Dlaczego „Zapis” o czasopiśmie; Fasada i tyły; Raz jeszcze, o co chodzi: parę przypuszczeń na temat poezji współczesnej.
10. Knebel i słowo. (O literaturze krajowej w latach siedemdziesiątych). Wwa: NOWA* 1980, 43 s.
11. Nie podlegać nicości i inne szkice. Kr.: Krak. Ofic. Studentów* 1980, 64 s.
Zawiera wybór recenzji i szkiców z poz. 9 m. in.: Dlaczego „Zapis”; De profundis alla polacca; Fasada i tyły.
12. Książki najgorsze (1975-1980). Kr.: Krak. Ofic. Studentów* 1981, 166 s. Wyd. 2 zmien. pt. Książki najgorsze i parę innych ekscesów krytycznoliterackich. Pozn.: a5 1990, 183 s.
Wybór z felietonów pisanych pod pseud. Feliks Trzymalko i Szczepny Dzierżankiewicz do 1976 dla *Studenta*, a później dla *Biuletynu Informacyjnego** W wyd. 2 dodano szkice: Samobójstwo sandauryzmu; Poezja, prywatność, Pupa pokoleń, plus parę pomniejszych problemów; Wymioty Woltera.
13. Tryptyk z betonu zmęczenia i śniegu. [Wiersze]. Paryż: Inst. Lit. 1981, 66 s. Wyd. nast.: Kr.: Krak. Ofic. Studentów* [1981].
Adapt. scen łącznie z wierszami poz. 2, 7, 8 zob. poz. 2.
14. Wiersze prawie zebrane. Wwa: NOWA* 1981, 124 s.
15. „Bo tylko ten świat bólu...” [Wiersze]. Wr.: Niezał. Wydawn.* [1982], 9 s.
16. Samobójstwo sandauryzmu. [Szkic]. *Kultura*, Paryż 1982 nr 10 s. 23-38, nr 11 s. 17-31. Wyd.
- osob.: Kr.: Wydawn. Promieniści* 1984, 124 s. Wyd. nast.: [Wwa:] Melina Wydawn.* [19]85. Przedr. zob. poz. 12.
17. Czytelnik ubezwłasnowolniony. Perswazja w masowej kulturze literackiej. Paryż: Libella 1983, 141 s. Wyd. nast. [Kr.: b.w.* 1983].
Zawiera szkice: Czerwony sztandar nad dyskoteką; Słowo-perswazja-kultura masowa; W kręgu stadionu: „Nasza wola – Polska goła!”; W kręgu „Akademii ku czci”; Poeta zamordowany [dot. W. Broniewskiego]; W kręgu estrady: Piosenka i wolność; W kręgu powieści: Nadludzie w niebieskich mundurach. – Przeredagowane i uzupełn. szkice drukowane w 1973-78 w prasie literackiej i książkach zbiorowych.
18. Przywracanie porządku. [Poemat]. *Zesz. Lit.*, Paryż 1983 nr 1 s. 5-11. Wyd. osob. z posłowiem J. Osowskiego: Gdańsk 1983*, 20 s.; Pozn.: Nakł. „Głosu SKOS-ów” 1983; Pozn.: Ofic. Wydawn. Syzyf* 1983; Wwa: Wydawn. CDN* 1983; Wr.: Niezał. Wydawn. im. Gnebona Puczymordy* 1983; B.M.W.* [1983].
19. Uciekinier z Utopii. O poezji Zbigniewa Herberta. Londyn: Polonia Book Found Ltd. 1984, 155 s. Wyd. nast.: [Kr.:] OL* 1985.
Wersja ang.: A Fugitive from Utopia. The poetry of Zbigniew Herbert. Cambridge, Mass.; London; England 1987.
20. Atlantyda i inne wiersze z lat 1981-1985. Londyn: Puls 1986, 59 s. Wyd. nast.: Wr.: Inicjatywa Wydawn. Aspekt* 1987.
Zawiera także przekłady wierszy: E. Dickinson, M. Cwietajewej, Ph. Larkina; J. Merrilla, J. Brodskiego, T. Venclovy.
21. Przed i po. Szkice o poezji krajowej lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. Londyn: Aneks 1988, 172 s.
Zawartość: Od Autora. – Przed (1978-1980) [recenzje tomików poezji drukowane pod pseud. Barbara Stawiczak w *Tyg. Powsz.*]. – Po (1981-1986) [recenzje tomików poezji drukowane w większości w prasie emigracyjnej].
22. Widokówka z tego świata i inne rymy z lat 1986-1988. Paryż: *Zesz. Lit.* 1988, 49 s. Wyd. nast.: [Kr.:] OL* 1989; Kr.: X* 1989; Pozn. [b.w.]* 1989; Pozn.: Wydawn. A-S* 1989; [B.m.:] Els* 1989.
23. Breathing under water and other East European essays. Cambridge, Mass.: Harvard University Press 1990, 258 s. Wyd. 2 tamże 1992.
Zawartość: Breathing under water. – Under eastern eyes: E.E.: The Extraterritorial; From Russia with love [dot. A. Zinowiewa]; The New Alrightniks [dot. W. Aksjonowa]. – Pontiffs and Repairmen: The cardinal and communism [dot. S. Wyszynskiego]; Praying and playing [dot. dramatów K. Wojtyły]; Walesa: The uncommon common man [dot. L. Wałęsy]; On Adam Michnik; The absolut horizon [dot. V. Havla]. – Censors and sense; Big brother's red pencil; Renouncing the contract, „The Godfather”, Part III; Polish subtitles [dot. J.J. Szczepańskiego]; The state artist. – Despair and order; Gombrowicz: culture and chaos; The face of Bruno Schulz; A masterpiece of memory [dot. A. Wata]; The ecstatic pessimist [dot. eseistyki Cz. Miłosza]. – Fiction and action: A russian roulette; Science friction [dot. S. Lema]; Wake up to unreality [dot. K. Brandysa]; The Polish complex [dot. T. Konwickiego].

– Rhyme and time: Searching for the real [dot. poezji Cz. Miłosz]; The power of taste [dot. Z. Herberta]; Solitary solidarity [dot. M. Białoszewskiego]; Shades of gray [dot. W. Szymborskiej]; The ethics of language [dot. J. Brodskiego]; Alone but not lonely [dot. A. Zagajewskiego]. – Distance and dialogue: The confusion of tongues; Tongue-tied eloquence: notes on language, exile and writing; „The revenge of a mortal hand”. – Szkice drukowane w latach osiemdziesiątych na łamach amerykańskiej prasy literackiej.

24. Poezje wybrane. Wwa: LSW 1990, 143 s.

25. 159 wierszy. 1968-1988. [Wybór wierszy]. Kr.: Znak 1990, 216 s. Dodruk tamże 1991.

26. Tablica z Macondo. Osiemnaście prób wytłumaczenia, po co i dlaczego się pisze. [Eseje]. Londyn: Aneks 1990, 254 s.

Zawartość: I. Tłumacz własny wiersz: „Zemsta ręki śmiertelnej” [por. poz. 23]. – II. Tłumacz cudze wiersze: Tunel i lustro. (Cz. Miłosz: „Świty”); Zemsta na słowie. (J. Tuwim: „Bał w operze”); Dziecięca naiwność. (A. Ważyk: „Poemat dla dorosłych”); Cnota, nadzieja, ironia. (Z. Herbert: „Pan Cogito o cnotcie”). – III. Tłumacz cudzą obecność: Norwid: obecność nieobecnego, Twarz Brunona Schulza [por. poz. 23]; Horyzont absolutny [por. poz. 23]; Rym i czas [por. poz. 23]. – IV. Tłumacz literaturę: Człowiek Donne’a [dot. J. Donne’a]; Kościół wzniesiony ze słów [dot. G. Herberta]; Dusza i los [dot. A. Marvella]; Nieśmiertelny diament (i jego polscy szlifierze) [dot. G.M. Hopkinsa]. – V. Tłumacz samego siebie (i samemu sobie): E.E. [Eastern European], przybysz z innego świata [por. poz. 23]; Pomieszanie języków [por. poz. 23]; O pisaniu w obcym języku. (Notatki po ośmiu latach) [por. poz. 23]; Tablica z Macondo albo Najkrótsza poetyka normatywna na użytek własny, w sześciu literach bez znaków diakrytycznych, z dygresjami motoryzacyjno-metafizycznymi. – VI. Tłumacz się z siebie: O pisaniu wierszy.

27. Zwierzęca zjadłość. Z zapisków zniechęconego zoologa. [Wiersze humorystyczne]. Pozn.: a5 1991, 148 s.

Adapt. tv: TV 1993.

28. Biografioty. Poczet 56 jednostek sławnych, sławetnych i osławionych oraz Appendix umożliwiający człowiekowi kulturalnemu zrozumienie i zapamiętanie o co chodzi w 7 podstawowych utworach W. Szekspira. [Wiersze satyryczne]. [Wstęp]... Rys.: W. Wołyński. Pozn.: a5 1991, 52 s.

Wstęp podp.: Sabina Trwałcańska.

Adapt. tv: TV 1993.

29. Ocalone w tłumaczeniu. Szkice o warsztacie tłumacza poezji z dołączeniem małej antologii przekładów. Pozn.: a5 1992, 442 s.

Zawartość: Od autora. – Cz. I. Mały maksymalistyczny manifest translatorologiczny albo: Tłumaczenie się z tego, że tłumaczy się wiersze również w celu wytłumaczenia innym tłumaczom, iż dla większości tłumaczy wierszy nie ma wytłumaczenia. – Cz. II. Rice pudding i kaszka manna: O tłumaczeniu poezji dla dzieci; Karkofonna dżubanina: O tłumaczeniu Brodskiego. (Szkic z roku 1977); Nieśmiertelny diament (i jego polscy szlifierze) [poz. 26]; O tłumaczeniu G.M. Hopkinsa. Kurz und bündig: O tłumaczeniu aforyzmu Leca przez Karla Dedeciusa; Pod reflektorem obcego języka; Amerykanizacja Wisławy, albo: o tym jak wraz z pewną młodą Kalifornijką tłumaczyłem „Głos w sprawie pornografii”; Od Shakespear’a do Szekspira; Dwa postscripta szekspirowskie; Jak tłumaczyć humor Szekspira? – Cz. III. Mała antologia przekładów – problemów: 40 łamiągówek w postaci wierszy do przetłumacze-

nia wraz z komentarzami wyjaśniającymi dlaczego zadanie to jest praktycznie niewykonalne, oraz 40 rozwiązań tych łamiągówek w postaci mimo wszystko wykonanych tłumaczeń: A. Teksty oryginalne i komentarze: Po hiszpańsku; Po niemiecku; Po rosyjsku; Po angielsku; Po litewsku. – B. Przekłady: Z hiszpańskiego; Z niemieckiego; Z rosyjskiego; Z angielskiego; Z litewskiego (we współpracy z Autorem) [T. Venclová]. – Zamiast postława: Jeszcze jedno tłumaczenie: James Merrill. Przepaść w tłumaczeniu.

30. Zaufać nieufności. Osiem rozmów o sensie poezji 1990-1992. Red.: K. Biedrzycki. Kr.: Wydawn. m 1993, 139 s.

Zawartość: S.B.: Zamiast wstępu. – [Wywiady:] „Jestem pięknoduchem, esteta, parnasista”. Rozm. z K. Biedrzyckim; Metafizyczna poczta. Rozm. z M. Ziębą OP; Autonomia i oparcie. Rozm. ze S. Chojnackim i P. Rodakiem; „Poezja musi być wieczną czujnością”. Rozm. z P. Wierchosławskim; Przekraczanie granic. Rozm. z D. Tołczyckim; O niepowadze – z całą powagą. Rozm. z B. Łatawiec; Z trzech stron barykady. Rozm. z P. Czaplinskim, P. Śliwińskim i K. Trybusiem; Nie obrażać się na tłum. Rozm. z K. Lass i S. Chwinem.

31. Zupełne zezwierzczenie. Zeszyt znacznie zgryźliwszych, zakasujących złośliwością znany zbiorek „Zwierzęca zjadłość”, zapisków zniechęconego zoologa. Pozn.: a5 1993, 48 s.

Adapt. tv: TV 1993.

Wybory utworów w przekł. a ng.: Where did I wake up? [Przeł.] F. Kujawiński. Forest Grove, Oregon 1978; Under my own roof. Verses for a new apartment. [Przeł.] F. Kujawiński. Forest Grove, Oregon 1982; The weight of the body. Selected poems. [Przeł.] M.J. Kryński, R. Lourie. R.A. Maguire oraz ... Chicago 1989 [Por. Przekłady poz. 15]. Chicago 1989.

Rozprawy i szkice w czasopismach i książkach zbiorowych m.in.: Ugrupowania poetyckie w dwudziestolecu międzywojennym. *Nurt* 1966 nr 1 s. 22-33. – Życie literackie młodych a życie młodej literatury. (Cztery paradoksy z morałem). *Agora* 1968 nr 24 s. 24-33. – W kręgu zagadnień twórczości nowatorskiej (Na przykładzie prozy Leopolda Buczkowskiego). W: Tradycja i nowoczesność. Wr. 1971 s. 107-129. – Perswazje „Perswazji”. (O retoryce felietonowej na przykładzie Hamiltona). *Teksty* 1972 nr 6 s. 85-102. – Poetyka polskiej powieści kryminalnej. *Teksty* 1973 nr 6 s. 62-82. – Język dziecięcy a poezja dla dzieci. W: *Poezja i dziecko*. [Pozn.] 1973 s. 40-62; przedr. W: *Literatura i podkultura dzieci i młodzieży*. Wr. 1983 s. 174-197. – Odbiorca w poezji dla dzieci. W: *Poezja i dziecko*. [Pozn.] 1973. – Człowiek bezbronny. (O „Pamiętniku z powstania warszawskiego”) [M. Białoszewskiego]. W: *Literatura wobec wojny i okupacji*. Wr. 1976 s. 291-305. – Problematyka funkcji perswazyjnej tekstów literackich i paraliterackich w świetle tez semantyki ogólnej. (General Semantics). *Studia Polonist.* 1977 s. 155-265. – Bóg, człowiek i natura u angielskich „poetów metafizycznych” XVII wieku. *Rocz. Hum.*

1980 nr 1 s. 207-227; przedr. w: *Sacrum w literaturze*. Lubl. 1980 [właśc. 1981] s. 207-228. — Gerard Manley Hopkins, „Model świata” i polscy tłumacze. *Lit. na Świecie* 1981 nr 8 s. 246-268. — Język poetycki Czesława Miłosza. (Wstępne rozpoznanie). *Teksty* 1981 nr 4/5 s. 155-184. — The legacy of Polish avant-garde poetry. W: *The Slavic literatures and modernism*. Stockholm 1987 s. 167-185. — Karl Dedecius jako tłumacz aforyzmów Stanisława Jerzego Leca. *Więź* 1989 nr 3 s. 87-95. — Kariera Ferdynanda Wańka. *Dialog* 1990 nr 11 s. 75-86 [dot. V. Havla]. — Skoro nie można mieć wszystkiego (O poezji Emily Dickinson). *Znak* 1990 nr 6 s. 3-15. — „Emigracja”. Co to znaczy? *Puls* 1991 nr 52 s. 65-76. — Jakaś nadzieja. (O lirycie Thomasa Hardy’ego). *Zesz. Lit.*, Paryż 1992 nr 40 s. 59-74 [tu także wiersze T. Hardy’ego w przekł. S.B.]. — Od Chaucera do Larkina. *Puls* 1992 nr 58 s. 64-73. — Znajomość z nocą. O poezji Roberta Frosta. *Na Głos* 1992 nr 6 s. 118-145. — Rzeczywistość Białośzewska. W: *Pisanie Białośzewska*. Wwa 1993 s. 8-22.

Przekłady

1. E. Bond: Ocaleni. (Sztuka w 2 częściach). Tłum.: ... i S. Magala. Wyst. Pozn., T. Pol. 1974.
2. D. Thomas: Wiersze wybrane. Wybrał, przeł. i posł. opatrzył ... Kr.: WL 1974, 218 s.
3. O. Mandelstam: Późne wiersze. Wybór, przekł. i oprac. ... Słowo wstępne: [S. Barańczak] J.H. London: Ofic. Poetów i Malarzy 1977, 79 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1979; [Wwa:] Enklawa* [1981]; Wwa 1983*.
4. J. Brodski: Wiersze i poematy. Wybrał, przeł. i wstępem opatrzył ... Wwa: NOWA* 1979, 126 s. Przedr. zob. poz. 14.
5. G.M. Hopkins: Wybór poezji. Wybór, tłum. i wstęp ... Kr.: Znak 1981, 105 s.
6. Antologia angielskiej poezji metafizycznej XVII stulecia. Wybór, tłum. i oprac. ... Wwa: PIW 1982, 328 s. Wyd. 2 popr. i znacznie poszerz. tamże 1991, 520 s.
7. E.E. Cummings: 150 wierszy. Wybór, tłum. oraz posł. ... Kr., Wr.: WL 1983, 359 s.
8. U.K. Le Guin: Czarnoksiężnik z Archipelagu. [Powieść]. Przeł. ... Posł.: S. Lem. Kr.: WL 1983, 197 s. Wyd. nast. Gdańsk: Fantom Press 1990.
9. A.A. Milne: Nieposłuszna mama i inne wierszyki dla dzieci. W wolnym przekł. ... Wwa: NK 1983, 41 s.
10. J. Donne: Wiersze wybrane. Wybór, przekł., posł. i oprac. ... Kr., Wr.: WL 1984, 175 s.
11. T. Venclova: Siedem wierszy. Przekł. (przy współpracy autora) ... *Zesz. Lit.*, Paryż 1985 nr 9 s. 15-16. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. S* 1986, 16 s.
12. W. Shakespeare: Dwaj panowie z Werony. Wyst. Kr., T. Stary 1986. Wyd. łącznie z poz. 34 pt. *Poskromienie złoŹnicy; Dwaj panowie z Werony*. Pozn.: W drodze 1992, 285 s.
13. J. Brodski: 82 wiersze i poematy. Wybór i oprac. [orz. przekł. cz. II] ... Przedm.: Cz. Miłosz. Paryż: *Zesz. Lit.* 1988, 233 s. Wyd. nast. Kr.: Znak 1989. Cz. II w przekł. S.B.: s. 51-225.
14. J. Brodski: Wiersze i poematy. Z tomów „Postój na pustyni”, „Koniec pięknej epoki”, „Części mowy”. Wybrał, przeł. i wstępem opatrzył ... Wwa: NOWA* 1988, 128 s.
15. S. Barańczak: The weight of the body. Selected poems. [Przeł.:] M.J. Kryński, R. Lourie, R.A. Maguire, ... Chicago: TriQuarterly Books; Another Chicago Press 1989, 68 s. Tom zawiera m.in. 27 wierszy w przekł. S.B. wspólnie z R. Gibbonsem. [In:] autoral.
16. G. Herbert: Wiersze wybrane. Wybór, przekł. i posł. ... Kr.: Znak 1989, 150 s.
17. W. Shakespeare: Hamlet, książę Danii. Wyst. Kr., T. Stary 1989. Wyd. z rys. A. Wajdy Pozn.: W drodze 1990, 205 s.
18. E. Dickinson: 100 wierszy. Wybór i przekł. ... Kr.: Wydawn. Arka 1990, 141 s. Wyd. 3 [!] tamże 1993.
19. J. Merrill: Wybór poezji. Przeł. i oprac. ... Paris: *Zesz. Lit.* 1990, 123 s.
20. W. Shakespeare: Romeo i Julia. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1990. Wyd. Pozn.: W drodze 1990, 173 s. Wyd. 2 tamże 1992.
21. Ph. Larkin: 44 wierszy. Wybór, przekł., wstęp i oprac. ... Kr.: Arka 1991, 143 s.
22. W. Shakespeare: Burza. Wyst. Wwa, T. Ate-neum 1991. Wyd. łącznie z poz. 26 pt. *Burza; Zimowa opowieść*. Pozn.: W drodze 1991, 286 s.
23. W. Shakespeare: Król Lear. Pozn.: W drodze 1991, 189 s. Dodruk tamże 1992.
24. W.H. Auden: Tym czasem. Oratorium na Boże Narodzenie. *Dialog* 1992 nr 12 s. 61-103.
25. W. Shakespeare: Sen nocy letniej. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1991. Wyd. łącznie z poz. 33 pt. *Sen nocy letniej; Kupiec wenecki*. Pozn.: W drodze 1992, 276 s.
26. W. Shakespeare: Zimowa opowieść. Przekł. powst. ok. 1991. Wyd. łącznie z Burzą zob. poz. 22.
27. R. Frost: 55 wierszy. Wybór, przekł., wstęp i oprac. ... Kr.: Arka 1992, 222 s.
28. R. Herrick: 77 wierszy. Wybór, przekł., wstęp i oprac. ... Kr.: Arka 1992, 189 s.
29. G.M. Hopkins: 33 wiersze. Wybór. Przekł., wstęp i oprac. ... Kr.: Arka [1992], 138 s. Tekst w jęz. pol. i ang.

30. „Miłość jest wszystkim, co istnieje”. 300 najślawniejszych angielskich i amerykańskich wierszy miłosnych. Antologia. Wybór i przekł. ... Pozn.: a5 1992, 451 s.

31. Ocalone w tłumaczeniu. Szkice o warsztacie tłumacza poezji z dołączeniem małej antologii przekładów. Pozn.: a5 1992, 442 s.

Tu m.in. w Cz. III. Mała antologia przekładów – problemów: 40 łamigłówek w postaci wierszy do przetłumaczenia wraz z komentarzami wyjaśniającymi dlaczego zadanie to jest praktycznie niewykonalne, oraz 40 rozwiązań tych łamigłówek w postaci mimo wszystko wykonanych tłumaczeń: A. Teksty oryginalne i komentarze: Po hiszpańsku; Po niemiecku; Po rosyjsku; Po angielsku; Po litewsku, – B. Przekłady: Z hiszpańskiego; Z niemieckiego; Z rosyjskiego; Z angielskiego; Z litewskiego (we współpracy z Autorem) [T. Venclova]. – Zamiast posłowa: Jeszcze jedno tłumaczenie: James Merrill: Przepadł w tłumaczeniu.

32. W. Shakespeare: Makbet. Pozn.: W drodze 1992, 145 s.

33. W. Shakespeare: Kupiec wenecki. Przekł. powst. ok. 1992. Wyd. łącznie z Sen nocy letniej zob. poz. 25.

34. W. Shakespeare: Poskromienie złoŹnicy. Przekł. powst. ok. 1992. Wyd. łącznie z Dwaj panowie z Weony zob. poz. 12. Wyst. Kr., T. Lud. 1992. TV 1993.

35. Ch. Simic: Madonny z dorysowaną szpicbródką oraz inne wiersze, prozy poetyckie, eseje. Pozn.: a5 1992, 251 s.

Tekst częściowo w jęz. pol. i ang.

36. „Z Tobą więc ze Wszystkimi”. 222 arcydzieła angielskiej i amerykańskiej liryki religijnej. Wybór, przekł. i oprac. ... Kr.: Znak 1992, 356 s.

37. Zwierzę słuŹa zwierzęŹ. Małe bestiarium z angielskiego albo Trzydzieści sześć wierszy trzydziestu sześciu poetów, zwracających się do lub mówiących o mniej więcej tyłuŹ zwierzętach, a to: Pchłach, Psach, Pająkach, Skowronkach, JeŹach, Nietoperzach, Bykach, Słowikach, Sokolach, Pszczołach, Muchach, Ropuchach, Myszach, Tygrysach i innych Stworzeniach. W wyborze i przekł. ... Oprac. graf. M. Braniewski. Wwa: Wydawn. ITAKA, Wydawn. PEN 1992 [właśc. 1991], 135 s.

38. P. Barnes: Czerwone noce. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1993 nr 1/2 s. 35-101.

39. J. Brodski: Znak wodny. [Szkice literackie]. Kr.: Znak 1993, 104 s.

40. Fioletowa krowa: 333 najślawniejsze okazy angielskiej i amerykańskiej poezji niepowaŹnej od Williama Shakespeare'a do Johna Lennona. Antologia. Oprac. i przeł. ... Pozn.: a5 1993, 316 s.

41. T. Hardy: [Pięćdziesiąt pięć] 55 wierszy. Wstęp i oprac. ... Kr.: Znak 1993, 177 s.

Teksty w jęz. pol. i ang.

42. A. Marvell: [Dwadzieścia cztery] 24 wiersze. Wybór, przekł. i oprac. ... Kr.: WL 1993, 150 s. Tekst w jęz. pol. i ang.

43. Od Chaucera do Larkina. 400 nieśmiertelnych wierszy 125 poetów anglojęzycznych z 8 stuleci. [Antologia w wyborze, oprac. i ze słowem wstępnym] ... Kr.: Znak 1993, 577 s.

44. W. Shakespeare: Jak wam się podoba. Pośl.: R.M. Sargent. Pozn.: W drodze 1993, 155 s.

45. W. Shakespeare: Juliusz Cezar. Pozn.: W drodze 1993, 156 s.

46. W. Shakespeare: Otello. Pośl.: G.E. Bentley. Pozn.: W drodze 1993, 209 s.

47. W. Shakespeare: Sonety. Przekł., wstęp i oprac. ... Pozn.: a5 1993, 200 s.

Nadto zob. Twórczość poz. 4, 20, 29, Prace redakcyjne poz. 2,3.

Prace redakcyjne

1. Poeta pamięta. Antologia poezji świadectwa i sprzeciwu. 1944-1984. Wybór ... Londyn: Puls [1984], 362 s. Wyd. nast. Wwa: Wydawn. Niezłomni* 1989, 362 s.

2. R. Krynicki: Citizen R.K. does not live. Poems. [Wybór i wstęp:] ..., C. Cavanagh. Forest Grove, Oregon: Mr Cogito Press 1985, [38] s.

Tu także wspólne przekł. S.B. i C. Cavanagh.

3. Polish poetry of the last two decades of communist rule: spoiling cannibal's fun. [Wyd. i przeł.:] ..., C. Cavanagh. [Przedm.:] H. Vendler. [Wstęp] ... Evanston, Ill.: Northwestern Univ. Press 1991, 196 s.

Wiersze S.B. w przekł. autora.

4. T. Venclova: Rozmowa w zimie. [Wiersze]. Oprac. ... [Wstęp:] J. Brodski. ParyŹ: *Zesz. Lit.* 1989, 75 s. Wyd. 2 ParyŹ: *Zesz. Lit.*, Kr.: Ofic. Lit. 1991.

Nadto zob. Przekłady poz. 2-7, 9, 13, 16, 18, 19, 21, 27-30, 35-37, 40-43, 47.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1976, 1989. – Wywiady: Ocean nas nie rozdzieli. Rozm. M. Skwarnicki. *Tyg. Pousz.* 1989 nr 27; Ironia i etykiety. Rozm. M. Spychalski. *Brulion* 1990 nr 13; Rozmowa czwarta: Ze S.B. W: F. Śmieja: Siedem rozmów o poezji. Toronto 1990. Zob. też Twórczość poz. 30.

PP (A. Szalagan). – LP (red.).

[Nieufni i zadufani:] S. Balbus: Czy nowa „zmiana warty”. *Mies. Lit.* 1972 nr 3; Z. Bienkowski: Racja i nieracja B. Twórczość 1972 nr 2; J. Błoński: Podpalanie Arkadii. *Teksty* 1972 nr 2; K. Gąsiorowski: Wnuk Młodzianków contra Frankenstein. *Literatura* 1972 nr 14; A. WaŹkiewicz: Manifest „romantyzmu dialektycznego”. *Nowy Wyrzaz* 1972 nr 1. – T. Nyczek: Poezja powinna być nieufnością. *Nowy Wyrzaz* 1972 nr 1. – P. Dybel: Erudyci czy sportowcy, czyli o najmłodszej poezji polskiej. *WięŹ* 1973 nr 10. – *Nowy Wyrzaz* 1973 nr 3 [tu art.: B. Kierca, K. Karaska, A. Zieniewicz, E. Rodé]. – K. Dybiak: Nowa fala w literaturze. (1): Mowa cenna jak krew. *Tyg. Pousz.* 1974 nr 13. – J. Łukasiewicz: W strefie granicznej. W

tegoż: Republika mieszkańców. Wr. 1974. — A.K. Waśkiewicz: „Z uzdą języka tęjącą ja knebel”. (O poezji S.B.). *Nadodrze* 1974 nr 6. — K. Wójcicki: Ironia i historia. *Więź* 1974 nr 5 [rec.: Ironia i harmonia]. — [Język poetycki Mirona Białoszewskiego.] P. Dybel: Twórczość językowa Białoszewskiego. *Mies. Lit.* 1975 nr 7; M. Głowiński: Białoszewski — Barańczak. *Literatura* 1975 nr 39; M. Marczaniuk: Zaczął się od omówienia. *Nowy Wyraz* 1975 nr 4; Z. Mentzel: Paradoxy Białoszewskiego. *Twórczość* 1975 nr 4. — J. Kwiatkowski: Nowy krytyk; Stowa B. W tegoż: Notatki o poezji i krytyce. Kr. 1975. — J.J. Lipski: Pajęczyna drętwej mowy i świat prawdziwy. *Zapis*, Londyn 1978 nr 7, przedr. w tegoż: Szkice o poezji. *Paryz* 1987. — T. Nyczek: Etyka życia, etyka literatury. *Student* 1981 nr 1. — J. Kwiatkowski: Une poignée des mains: Wirtuoz i moralista. W tegoż: Felietony poetyckie. Kr. 1982. — S. Sterna-Wachowiak: Etyka czuwania. *Akcent* 1982 nr 2. — W. Bolecki: Język jako świat przedstawiony. (O wierszach S.B.). *Pam. Lit.* 1985 nr 2, przedr. w tegoż: Preteksty i teksty. Wwa 1991, przekł. niem.: Die Sprache als dargestellte Welt — zur Lyrik von S.B. *Russian Literature*, Amsterdam, Den Haag 1984 t. 16 nr 2. — T. Nyczek: Wolność słowa; Etyka życia, etyka literatury. W tegoż: Powiedz tylko słowo. [Londyn] 1985. — K. Biedrzycki: Barańczakowa wizja literatury. *Tyg. Powsz.* 1986 nr 27. — [W. Bolecki] J. Malewski: Antynomie i imponderabilia. W tegoż: Jedyne prawda jest ciekawa. [Wwa 1987] [dot.: Uciekinier z Utopii]. — J. Kornhauser: Życie wewnętrzne. *Zesz. Lit.*, *Paryz* 1987 nr 17. — [Ailantya i inne wiersze:] M. Baran: Autoterapia. *B. Res Publica* 1988 nr 4; J. Kempinski: Na rogu Brutle i Mielnyskiego. *Zesz. Lit.*, *Paryz* 1988 nr 23. — W. Ligęza: Metafizyka, egzystencja i faktyczność. *Arka* 1988 nr 24 [rec.: Przed i pol. — T. Nyczek: Strony obcości (S.B.). W tegoż: Emigranci. Londyn 1988. — M. Stala: Ironia i wierność. *Tyg. Powsz.* 1988 nr 49. — J. Giszczak: Zbigniew Herbert — wieczny uciekinier. *Znak* 1989 nr 8 [dot.: Uciekinier z Utopii]. — [Widokówka z tego świata:] T. Komendant: His Master's Voice. *Twórczość* 1989 nr 5; T. Lubiniński: Świat podwójny. *Więź* 1989 nr 7/8; T. Nyczek: Jakież ty”. *Zesz. Lit.*, *Paryz* 1989 nr 27. — K. Sacharczuk: Ethos poezji skupionej na człowieku zagrożonym (O S.B.). W: Ethos literatury w niespokojnym świecie. Białystok 1989. — S. Stabro: Bursa, Barańczak, Kornhauser ... W tegoż: Poeta odrzucony. Kr. 1989. — E. Balcerzan: Stąd i stamtąd. W tegoż: Przygody człowieka książkowego. Wwa 1990 [rec.: Przed i pol. — K. Biedrzycki: „Na wszystko odpowiem, choć nie usłyszę z dni słowa”. *Znak* 1990 nr 1. — P. Bratkowski: Od N.N. do E.E. *Literatura* 1990 nr 10 [rec.: Tablica z Macondo]. — [Widokówka z tego świata:] J. Kandziora: Obserwacja z zaświatów. W *drodże* 1990 nr 1; B. Latawiec: Sacrum in profanum. *Kult. Niezależ.* 1990 nr 59. — B. Latawiec: Rzemiosło wygnania. *Kult. Niezależ.* 1990 nr 63. — [Tablica z Macondo:] M. Niemiec: Asymetria pamięci. *Kontakt* 1990 nr 6; T. Walas: Między lingwistyką a metafizyką. *Tyg. Powsz.* 1990 nr 20. — B. Tokarz: Poetyka Nowej Fall. *Kat.* 1990, passim. — J. Drzewucki: S.B. i ten drugi. *Twórczość* 1991 nr 3 [rec.: 159 wierszy]. — [Breathing under water:] A. Fiut: Przybysz z tego świata. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 34; R. Laurie: The Polish particulars. *The New Criterion*, New York 1991 nr 2. — J. Łukasiewicz: „Sztuczne oddychanie” — poemat satyryczny. W tegoż: Oko poematu. Wr. 1991. — [Tablica z Macondo:] A. Nowakowski: „Poezja i dobroć — i więcej nie”. *Na Głos* 1991 nr 4; T. Nyczek: Ocalone w tłumaczeniu. *Zesz. Lit.*, *Paryz* 1991 nr 34. — T. Nyczek: Dziesięć portretów; D. Pawelec: Dojść do siebie. Wiersze S.B. *Na Głos* 1991 nr 4. — M. Stala: Między tym światem a światem łaski. W tegoż: Chwile pewności. Kr. 1991 [dot.: Widokówka z tego świata]. — M. Wyka: Stan grafomanii i śmierć intelektu. *Dekada Lit.* 1991 nr 7 [rec.: Książki najgorsze]. — M. Baranowska: Jednym tchem. *Res Publica* 1992 nr 1/2. — W. Maciąg: S.B. — czyli samorozpoznanie. W tegoż: Nasz wiek XX. Wr. 1992. — D. Opacka-Walasek: Poruszony świat celi. O wierszu S.B. „W celi tej, gdzie dążenie celem”. W: *Wokół* 1968 roku. *Kat.* 1992. — D. Pawelec: Poezja Stanisława Barańczaka. Reguły i konteksty. *Kat.*: Śląsk 1992, 200 s. — H. Zaworska: „As” —

S.B. W teje: Wczoraj i dzisiaj. Pozn. 1992. — [Ocalone w tłumaczeniu.] S. Balbus: „Znaleźć dla niej nową mowę”. *Dekada Lit.* 1993 nr 9; R. Czekańska. *Ruch Lit.* 1993 nr 1/2. — J. Kornhauser: Instytucja: B. *Dekada Lit.* 1993 nr 3.

A.Sz.

BARDIJEWSKI Henryk ur. 1932

Dramatopisarz, prozaik, satyryk, autor słuchowisk radiowych.

Urodzony 7 stycznia 1932 w Częstochowie, w rodzinie urzędniczej; syn Włodzimierza Bardijewskiego i Walerii z domu Courant (Francuzki). Do szkół uczęszczał w Częstochowie, w Gimnazjum i Liceum im. R. Traugotta uzyskał w 1950 świadectwo dojrzałości. W tymże roku, po śmierci ojca, przeniósł się do Warszawy, gdzie na Uniwersytecie Warszawskim ukończył trzyletnie studia polonistyczne, a następnie studia magisterskie w zakresie bibliotekoznawstwa i bibliografii. Debiutował w 1952 fraszką „Krótka recenzja z książki I. Newerlego „Pamiętka z celulozy”, opublikowaną w *Szpilkach* (nr 33); z pismem tym współpracował następnie do 1979, ogłaszając utwory satyryczne i humoreski. W 1953 ożenił się z Czesławą Winiarek. W 1953-56 pracował w Instytucie Bibliograficznym Biblioteki Narodowej w Warszawie w Zakładzie Bibliografii Zalecającej, m.in. przy opracowaniu rocznika *Literatura Piękna 1955*. W 1956 debiutował jako autor słuchowisk radiowych, za które w następnych latach uzyskiwał wielokrotnie nagrody i wyróżnienia. Od 1957 pracował w Dziale Literackim Polskiego Radia w Warszawie (do 1985) kolejno jako sekretarz Redakcji Humoru i Satyry, starszy redaktor, w 1971-75 kierownik Redakcji Słuchowisk Oryginalnych, a następnie jako konsultant literacki w zakresie dramatu radiowego. W 1963 został członkiem ZLP. W 1965-67 był członkiem Rady Artystycznej Stowarzyszenia Teatralnego „Hybrydy”. W 1971 otrzymał nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za twórczość w dziedzinie dramaturgii radiowej i utworów satyrycznych. W 1974-76 należał do komitetu redakcyjnego kwartalnika *Teatr Polskiego Radia*. W 1976 został konsultantem literackim Redakcji Dramatu Polskiego Radia. Działal aktywnie w ZLP (członek zarządu Klubu Dramatopisarzy, 1973-83), w ZAiKS-ie (członek Rady Stowarzyszenia, 1974-78). W 1978 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Za twórczość i działalność radiową i telewizyjną otrzymał w 1983 nagrodę literacką I stopnia Przewodniczącego Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rysunki na piasku. [Opowiadania], Wwa: Czyt. 1962, 134.

Zawartość: Ostrożnie, miejscami głębia; Czekanie na znak; Drzewa; Bardzo dobry chłopczyk; Zabawa posunięta za dale-

ko, Nikt; Topielcy; Spowiedź aktora; Historia powszechna; Złodziej; Ramy; Nowoczesność; Park nastraja optymistycznie; W pracowni badacza; „Ostrożnie, miejscami głęboko”; Nad jeziorem; Ludzie o wielkich oczach; Ludzie, których przekonałem; Droga; Buława; Historio – przebaczył; Miejsce dla Pana Boga; Wierzę w...; Figury; Rysunki na piasku; Dzwonie komu popadnie; Do kogo strzelam; Wizja konieczna; Moje urlopy; Jak pisałem powieść kryminalną; Bajeczki; Dziennik pokładowy Jonasa; Opowiadanie mokre od deszczu; Same nieporozumienia; O nocej porze; Ze wspomnień detektywa; Z wędrowek reportera; Moja scena balkonowa; Nikt mnie nie pytał; Moje urlopy; Konie; Przy ognisku; Bajka; Przepowiednie; Chwałę z ciebie; Podróżnicy; Przyjacieli moich przyjaciół.

2. Na małej scenie. Sztuki jednoaktowe. Wybór i uwagi insc.: L. Cywińska. Wwa: CPARA 1963, 93 s.

Zawartość: To co najdroższe; Ostatni dzień radości. [Radio 1963]; Miłość barwi na czarno; Kultury; Granica do przebycia we dwoje; Gonitwa; Trudności; Pieniądze biją w mennicy; Ostatnia podróż odkrywcy kapitana Porka; Zanim będziemy maszynami.

3. Alibi. Skecz i monologi. Wwa: LSW 1965, 179 s.

Zawartość: Scherzo na organki; Los; Polakacz noży; Dialog botaniczny; Scena deszczowa; W pociągu; Kulturyści; Bilet; Jubilat; Motorówka; Scherzo na organki; Upragniona chwila; To takie proste; Miasto ludzi nerwowych; Zguby; Portret; Jeszcze nie zamknięte; Pytania; Fotografia; Pies, na którym można polegać; Ktoś zaufany. – Przed okienkiem; Na komisji; Monolog człowieka mocnego; Przed okienkiem; Alibi; Nieoczekiwany zwrot; Rozczarowanie; Strażnik; Pokój na trzy doby; Telewizyjny salon napraw; Dialog konserwatorski; Garnitur; Pacjenci; Rozmowa przez telefon; Winda; W sprawie pracy; Wywiadówka; W poszukiwaniu gwiazd; Grzybobranie; Piękno na codzień; Pojazd jednokonne; Pod drzwiami. Przekł. słowac.: Alibi. [Przeł.] A. Macko. Bratislava 1966.

4. Talizman i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1965, 123 s.

Zawartość: Pojedynek; O co pytać starego człowieka; Grzybobranie; Nowy, wspaniały świat; Podróż do kresu rozsądku; Opowiadanie o drodze; Przez okno; Talizman; Spojrzenia; Żonkile; Rakietka ubogich; Neutralność; Mięśnie; Uroczystość; Tworzenie wody; Sadzenie kominów; Człowiek jako fragment większej całości; On (1931-1963); Spowiedź; List do nieba; Nikt nie wie; Taśma z gniewem; Galeria; Spadek; Papierzyska; Mój śmiech; Wój Edek i jego wóz; Dni, które się poprawiły; Szlak; Wieczór autorski; Zegar; Szpital nieznanego żołnierza; Nieufność; Opozycja; Jak pozowałem; Eksperymenty; Krople gorczy; Profesor K.; Falochron; Gdy zabraknie kamieni; Moje biedne herezje; Widzenie; Pigmeje.

5. Zaczynajcie się śmiać. (Komedia w 3 aktach). *Dialog* 1965 nr 7 s. 5-28. Praprem. Szczec., T. „13 Muz” 1967. Przedr. zob. poz. 28.

6. Pustelnicy. (Sztuka w 3 aktach). Praprem. Gdynia, T. Ziemi Gdańskiej 1967.

7. Trzy łamane przez cztery. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Pol. 1967.

Przekł. niem.: Drei strich vier. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main lok. 1977.

8. Jezioro. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Pol. Scena Kameralna 1969.

9. Spektakl. (Sztuka telewizyjna). *Dialog* 1969 nr 2 s. 5-15. Praprem. (wspólnie ze słuchowiskiem: Mała komedia). Wwa, PWST 1969.

10. Sznur. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J.T. Badzian. Ekran. 1970.

11. Lustra. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1971, 111 s.

Zawartość: Próba poematu; Autograf; Rzeźbiarz; Napisy; Lato wśród natury; Maski; Sznur; Przetarg; Mój prezydent; Niewidzialny; Okrągłość; Kraj bez daty urodzenia; W mieście W.; Nagość; Seans; Moja menażeria; Jak kupowałem konia; Moja strzelnica; Ostre strzelanie; Słowa w złotej ramie; Obserwator; Opowieść o niewyparzonej gbie; Nasza orkiestra; Z kim siedziałem przy stole; Bomba; Nasz człowiek na miotle; W górach; Ziemia; Wiesz; Pielgrzymka; Koguty; Baszta; Wieżnię nr 1; Lustra; Modelka; Tabula rasa; Teraz ty; Sztafeta; W stronę wieczności; Broń.

12. Rycerz. [Sztuka telewizyjna]. TV 1971.

13. Skrzydła. (Komedia). *Scena* 1971 nr 10 s. 37-48. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1968. Przedr. z podtyt.: (Komedia w 2 aktach) zob. poz. 28.

Przekł. czes.: Křídla. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1982, – słowac.: Kridla. [Przeł.] M. András. Bratislava 1988.

14. Stan wyjątkowy. *Teatr Pol. Telew.* 1973 nr 1 s. 77-97. TV 1975.

15. Uroczystość. [Sztuka telewizyjna]. TV 1973.

16. Misja. (Komedia). Praprem. Wwa, T. Nowy 1975. Druk zob. poz. 28.

17. Siła przyciągania. [Słuchowiska radiowe]. Wstęp: J. Wilhelm. Pośl.: W. Natanson. Wwa: Wydawn. RTV 1975, 272 s.

Zawartość: Filip, wielki pan nad sobą. [Radio 1963]; Latarnia rudego kota. [Radio 1960]; Grimm 62. [Radio 1962]; Schody. [Radio 1963]; Trwoga wśród kamieni. [Radio 1967]; Bat. [Radio 1968]; Odłot. [Radio 1970]; Uprawdzenie. [Radio 1970]; Mała suita polska. [Radio 1971]; Portret starszego pana z książką. [Radio 1971]; Dystans. [Radio 1972]; Archiwum. [Radio 1972]; Albert. [Radio 1973]; Siła przyciągania. [Radio 1975].

Przekł. słuchowiska Albert. norw.: Albert. [Przeł.] A. Feldborg. Oslo lok. 1977.

18. Jak zostać monarchistą a właściwie królem. [Utwory satyryczne]. Wwa: Czyt. 1976, 222 s.

Zawartość: Kroniki; Pod piramidami; Koniec świata antycznego; Alberto czyli sytuacja w księstwie Piencji; Dialog książęcy na wiosnę; Trucizna; Prekursor; Czarodziejskie meble; Człowiek o stalowych nerwach; Astrolog; Król się bawi; Tron; Jak zostać monarchistą a właściwie królem; Cesarz; Zbroja. – Opowieści: Maraton; Nowe miasto; Drzwi; Zazdrość; Kraina intymności; Wyspa; Sprawa; Bajka o niedźwiedziu; Poznałem profesora w czwartek; Co powiedział karzełek; Zabawa; Szachy. – Listy: 1-7. – Sceny: Kamień. (Żart architektoniczny); Zwierzęta z niebieskiego ZOO. (Opowieść fantastyczna); Pokoje pełne gości; Aktorzy. – Scenki: Romans na dwie osoby z towarzyszeniem fortepianu; Droga do ręki; Zaskoczenie; Zamiana; Powrót; Juropy niedziela; Człowiek z narratorem; Rzecz na wesele; Rozmowa z drogowiskazem; Nad wodą; Niedziela w ZOO; Kruszc; A i B; Szczerzość; Afera; Donosy; Zaproszenie na kolację; Przedsięwzięcie; Radość w szczyernym polu; Zeznanie; Relacja naocznego świadka. – Wiadomości.

19. Kławiatura. [Opowiadania]. Wwa: Wydawn. RTV 1977, 122 s.

Zawartość: Kławiatura; Schody.

20. Pochód Don Kichotów. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1977, 228 s.
Zawartość: Bardzo długi dystans; Bądź pozdrowiony; Rozmowy z drogowskazem; Opowiadał to Bagba; Pochód Don Kichotów; Lektyka; Salwa; Lalki, moje ciche stostry; Wariant Czigorina; Twarz Pana; Dynamit, czyli delikatność; Stadion; Stary; Tam pójść, gdzie gestwina; Kamieniołomy; Skąd nadejdą; Studio; Co powiedział chór.
21. Radość w szczerym polu. (Komedia). *Scena* 1977 nr 3 s. 40-50. Przedr. z podtyt.: (Komedia w 2 aktach) zob. poz. 28.
22. Opresje. Sztuka w 2 częściach. *Dialog* 1978 nr 2 s. 5-32. Praprem. Wwa, T. Nowy 1979. Przedr. z podtyt.: (Sztuka w 12 obrazach) zob. poz. 28.
23. Dzień niepokoju. [Opowiadanie]. Wwa: Wydawn. RTV 1979, 142 s.
24. Rzut podkową. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1979, 203 s.
25. Milczec pogodnie. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1980 nr 4 s. 40-43. TV 1982.
26. Obszar swobodny. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1980 nr 4 s. 43-47. TV 1984.
27. O co pytać starego człowieka. (Sztuka w 2 aktach). Druk w poz. 28.
28. Dramaty. Wwa: PIW 1981, 491 s.
Zawartość: Skrzydła [poz. 13]; Zaczynicie się śmiać [poz. 5]; Misja [poz. 16]; O co pytać starego człowieka [poz. 27]; Radość w szczerym polu [poz. 21]; Opresje [poz. 22].
29. Panto i Pantamto. (Sztuka lalkowa dla młodych). *Scena* 1981 nr 10 s. 42-48. Praprem. Białyśtok, Białyśtockiej T. Lalek 1983. Przedr. zob. poz. 41.
I nagroda na ogólnopolskim konkursie na sztukę sceniczną dla teatrów lalkowych w 1981.
Przekł. czes.: Panto a Pantamto. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1986.
30. Zamiast. (Sztuka dla młodych). *Scena* 1981 nr 2 s. 40-48.
31. Bądź zdrowy. (Sztuka w 1 akcie). *Scena* 1982 nr 10 s. 44-48.
32. Sens prawdy. Sztuka w 1 akcie. *Dialog* 1982 nr 5 s. 42-52.
33. Odludzie. (Sztuka w 2 aktach). *Scena* 1983 nr 5 s. 36-43, 46.
34. Irytacje. [Powieść]. Wwa: PIW 1984, 164 s.
35. Mirakle. Sztuka w 14 obrazach. *Dialog* 1984 nr 7 s. 47-81. Praprem. pt. Skąd nadejdą święci czyli Mirakle. Wwa, T. Pol. 1985.
36. Pangea. Małe dramaty. [Dramaty i słuchowiska radiowe]. Wstęp: M. Sprusiński. Pośl.: W. Natanson. T. 1-2. Wwa: Centralny Ośrodek Metodyki Upowsz. Kultury 1984, 240 + 247 s.
Zawartość: T. 1: Posiedzenie. [Radio 1977]; Irytacje.; Sznur. [Radio 1970]; Julia. [Radio 1976]; Pangea. [Radio 1980]; Prze-
- budzenie. [Radio 1970]; Z daleka i dyskretnie. [Radio 1978; druk *Teatr Pol. Radia* 1980 nr 1 s. 35-51]; Wejście w tło. [Radio 1977]; Grzywna. [Radio 1978]. — T. 2: Galeria królów. [Radio 1978]; Co powiedział chór; Lektyka. [Radio 1977]; Retro. [Radio 1979]; Grimm 79. [Radio 1979]; Milczec pogodnie. [Radio 1981; por. poz. 25]; Obszar swobody. [Radio 1981; por. poz. 26]; Dieta.
Przekł. norw. utworu Pangea: Pangea. [Przeł.] H. Sandoy. Oslo 1982.
37. Piramida. [Utwór dramatyczny]. *Scena* 1984 nr 11 s. 38-41, nr 12 s. 38-41.
Nagroda na ogólnopolskim konkursie na sztukę dla dzieci i młodzieży o tematyce współczesnej.
38. Przed paradą. Sztuka w 1 akcie. *Scena* 1984 nr 6 s. 39-41. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. RTV 1984, 20 s.
Przekł. niem.: Vor der Parade. [Przeł.] I. Osińska. Wwa 1984, — ros.: Pered parodom. [Przeł.] I. Dudowska-Klonowicz. Wwa 1984.
39. Przyzwolenie. Komedia w 1 akcie. *Dialog* 1984 nr 2 s. 5-17.
40. Czekanie na znak. Opowiadania wybrane. Wwa: Czyt. 1985, 361 s.
Zawiera opowiadania z tomów: poz. 1 [z pominięciem: Bardzo dobry chłopczyk; Spowiedź aktora; Nowoczesność; Ludzie o wielkich oczach; Miejsce dla Pana Boga; Wierze w ...; Dzwonicy komu popadnie; Moje urlopy; Bajeczki; Opowiadanie mokre od deszczu; Same nieporozumienia; Chwat z ciebie; Podróżnicy; Przyjaciel moich przyjaciół], — poz. 4 [z pominięciem: Tworzenie wody; Sadzenie kominków; Spowiedź; List do nieba; Spadek; Nieufność; Widzenie], — poz. 11 [z pominięciem: W mieście W.; Ostre strzelanie; Słowa w złotej ramie; Opowieść o niewydarzonej gębie; Nasza orkiestra; Baszta; Tabula rasa; W stronę wieczności], — poz. 18 [dział Opowieści z pominięciem: Nowe miasto; Co powiedział karzelek], — z poz. 20: Bardzo długi dystans; Opowiadał to Bagdo; Salwa; Dynamit czyli delikatność; Stary; Studio; Co powiedział chór, — nadto opowiadania: Bank; Nowe drogi.
41. Komu sekret. [Dla dzieci]. Wwa: Centr. Ośrodek Metodyczny Upowsz. Kultury 1985, 137 s.
Zawartość: Lalka — człowiek zaklęty [Wstęp. — Komu sekret. Sztuka lalkowa dla młodych; Lekcja rysunków. Sztuka lalkowa dla dzieci; Panto i Pantamto [poz. 29].
42. Czulość. Gra w 2 aktach. *Dialog* 1986 nr 7 s. 35-64.
43. Łagodna perswazja. [Utwór dramatyczny]. *Mies. Lit.* 1987 nr 2/3 s. 35-43.
44. Wyspa demonów. *Szt. dla Dzieci* 1987 nr 6 s. 27-37.
45. Zwiastowanie. Sztuka w 7 odsłonach. *Scena* 1988 nr 11 s. 37-41, nr 12 s. 38-40, 1989 nr 1 s. 38-40.
46. Ostatnia noc radości. Sztuka w 3 aktach. *Dialog* 1989 nr 9 s. 24-56.
47. Guwernantki. Komedia. *Dialog* 1992 nr 1/2 s. 5-32.
48. Wiek światła. Powieść. Wwa: Nowe Wydawn. Pol. 1992, 194 s.

Sluchowiska radiowe zob. poz. 2, 17, 36 oraz m.in.: Dwa mikrosluchowiska. Radio 1959. — Zasadzka. Radio 1961. Druk *Dialog* 1961 nr 5 s. 31-36. — Manewry. Radio 1963. — Kamień. Radio 1965. Druk *Teatr Pol. Radia* 1966 nr 12 s. 1-12. — Pięć snów w obcym mieście. Radio 1966. — Autostrada. Radio 1966. — Okno. Radio 1968. — Zwierzęta z niebieskiego ZOO. Radio 1969. — Mała komedia. Druk *Teatr Pol. Radia* 1969 nr 9/10 s. 40-56. — Szkice do obrazu. Radio 1970. — Jabłoni. Radio 1971. — Ćwiczenia dramatyczne. Radio 1972. Druk *Teatr Pol. Radia* 1973 nr 1 s. 5-15. — Po co pamięć. Radio 1973. — Bat. Radio 1975. — Dzień otwartych drzwi. Radio 1976. — Godzina postoju. Radio 1976. — Klawiatura. Radio 1977. — Okup. Radio 1977. — Sceny weselne. Radio 1977. — Jezioro. Radio 1979. — Trzy kroki rozbiegu. Radio 1979. — Miejsce przy stole. Radio 1981. — Szkoła retorów. Radio 1981. — Świeżo malowane. Radio 1981. — Bądź zdrowy. Radio 1983. — Cień posągu. Radio 1983. — Skrzyżowanie. Radio 1984.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1976. — Wywiady: Dramaturg obok teatru. Rozm. T. Miłkowski. *Tryb. Ludu* 1987 nr 2; Stwarzać świat możliwy. Rozm. T.J. Zółciński. *Radar* 1987 nr 27.

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa).

J. Preger: Lekkie konstrukcje. *Twórczość* 1966 nr 8 [rec.: Rysunki na piasku; Talizman i inne opowiadania]. — W. Billip: Uśmiech sceptyka. *Tyg. Kult.* 1976 nr 21 [dot. dramaturgii radiowej]. — S. Bardijewska: Dystans. W teatrze: Muza bez legendy. *Wwa* 1978. — M. Mietkowska: Krach don Kichota. *Literatura* 1978 nr 12 [rec.: Pochód don Kichotów]. — Sz. Gąsowski: H.B. W teatrze: Współcześni dramaturgowie polscy 1945-1975. *Wwa* 1979. — W. Natanson: Zobaczenie słowa. *Scena* 1981 nr 10. — [Dramaty.] W. Uziębło: „Do teatru przychodzi z radia”. *Nowe Książ.* 1981 nr 14; A. Schiller: Les drames de H.B. *Le Théâtre en Pologne* 1983 nr 2/4. — T. Miłkowski: H.B. sens prawdy. Seanse literatury. *Kultura* 1987 nr 24. — K. Sielicki: Lekture dramatu: Figura losu. *Teatr* 1986 nr 2. — W. Natanson: Pisarz za słabo dostrzegany. *Nowe Książ.* 1993 nr 1 [rec.: Wiek światel].

J.P.

BARNAS Kazimierz

ur. 1912

Pseud.: (b); (B); E-RO; K.B.; (I).
Dramatopisarz, krytyk teatralny.

Urodzony 16 maja 1912 w Krakowie; syn Jana Barnasza, wóznego magistratu, i Marii z Fliśników. Do szkół uczęszczał w Krakowie. W 1931 zdał maturę w Gimnazjum im. B. Nowodworskiego. Twórczość literacką rozpoczął w 1928-29, publikując wiersze na łamach *Rolli*. Od 1931 studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim, w 1937 uzyskał dyplom magistra. W czasie studiów był członkiem Koła Literacko-Artystycznego „Littart” oraz kierownikiem Teatru Akademickiego. Współpracował też z czasopismami krakowskimi, ogłaszał m.in. wiersze w *Kurierze Literacko-Naukowym* (1931-33) oraz recenzje teatralne w *Ga-*

zecie Artystów (1934-35). Następnie przeniósł się do Warszawy, gdzie w 1939 był kierownikiem literackim Teatru Powszechnego Towarzystwa Krzewienia Kultury Teatralnej. Podczas okupacji niemieckiej przebywał na Kielecczyźnie jako urzędnik, równocześnie brał udział w tajnym nauczaniu. Po wojnie objął kierownictwo Oddziału Sztuki w Urzędzie Wojewódzkim w Gdańsku i współorganizował m.in. Filharmonię Bałtycką i Teatr Wybrzeża, którego był kierownikiem literackim. W tym czasie publikował w *Dzienniku Bałtyckim* (1945-47), *Rejsach* (1946-48), *Teatrze* (1947-48). W 1947 debiutował jako dramaturg sztuką „Trasa”, wystawioną w Warszawie. W tymże roku został członkiem ZLP. W 1950 zamieszkał w Krakowie, gdzie pracował w redakcji *Życia Literackiego*, początkowo jako korektor, a następnie od 1952 jako członek redakcji; w tygodniku tym ogłaszał od 1951 fragmenty dramatów, utwory prozą, artykuły i recenzje. Współpracował też z *Gazetą Krakowską*, publikując w jej dodatku *Echo Tygodnia* (1952-54) liczne recenzje teatralne i artykuły. W 1956-60 był kierownikiem artystycznym Teatru Powszechnego im. S. Wysokiej przy Estradzie Wojewódzkiej, a w 1961-69 dyrektorem, kierownikiem literackim i reżyserem Teatru Ziemi Krakowskiej im. L. Solskiego w Tarnowie. W 1962 uzyskał, po złożeniu egzaminu eksternistycznego, dyplom reżyserski. W 1969-73 był doradcą literackim w Teatrze im. J. Słowackiego w Krakowie. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1964), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1967), Złotą Odznaką za Pracę Społeczną dla m. Krakowa (1977) oraz Medalem Zasługi dla m. Tarnowa (1980). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wrzosa z Normandii. Sztuka współczesna w 3 aktach. Praprem. pt. Trasa. *Wwa*, T. Jaskółka 1947. Druk *Głos Młodz. Wiej.* 1961 nr 9. Przedr. zob. poz. 17.

Wyst. też pt. Na trasie; Ojczyzna na trasie; Puchacz — Dot. Dywizjonu 307 „Lwowskich Puchaczy”.

2. Znak. Komedia w 3 aktach. Praprem. Jelenia Góra, T. Dolnośl. 1948. Wydawn. *Wwa*: Inst. Wyd. Sztuka 1948, 60 s.

3. Apelacja Villona. Dramat w 3 aktach. Praprem. Kr., T. Szkolny PWSA 1952. Wyd. Kr.: WL 1955, 90 s.

Pierwsza wersja dramatu pt. Wielki Testament była czytana w Warsztacie Dramatycznym w Krakowie w 1950. Wyst. nast. Kr., T. Kameralny 1960.

4. Mieczka. Komedia współczesna w 3 aktach. Kr.: WL 1953, 93 s. Praprem. pt. Godziszowe sprawy. Nowa Huta, T. Nurt 1955.

5. Ludzie z poczekalni. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Zielona Góra, T. Ziemi Lubus. 1954.

6. Pogotowie serca. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Zielona Góra, T. Ziemi Lubus. 1955.

7. Żelazne obrączki. Dramat w 4 aktach. Kr.: WL 1957, 96 s.

8. Dwie miłości kapitana. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Lud. 1961. Druk fragm. *Życie Lit.* 1961 nr 19 s. 6-7.

9. Dzieło. Dramat w 3 aktach. *Teatr Lud.* 1961 nr 7/8 s. 405-433.

10. Spisek Matyldy. Komedia w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego, Scena Kameralna 1962.

11. Robin Hood. Widowisko dla młodzieży. *Głos Młodz. Wiej.* 1962 nr 4. Praprem. Tarnów, T. im. L. Solkiego 1964.

12. Dniówka. Komedia w 2 częściach. Powst. 1963. Druk fragm. *Życie Lit.* 1964 nr 37 s. 8-9. Sztuka nagrodzona na konkursie MRN w Krakowie w 1963.

13. Z huzarami markietanki. Sztuka historyczna w 3 aktach z epilogiem osnuta na tle dziejów I Pułku Huzarów Bielskich. *Mat. Repert.* 1966 nr 4 s. 27-65.

14. Paris, Lhomond 12. Sztuka w 3 aktach. Praprem. z prologiem P. Brzezińskiego, Lubl., T. im. J. Osterwy 1967.

Sztuka o Marii i Piotrze Curie, uzyskała nagrodę na konkursie WRN w Lublinie, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej i Teatru im. J. Osterwy w Lublinie w 1966.

15. W Krakowie, Roku Pańskiego. ... Widowisko słowno-muzyczne w 2 częściach. Powst. 1969. Druk zob. poz. 17.

Sztuka wyróżniona na konkursie Min. Kultury i Sztuki w 1970.

16. Atol. Sztuka współczesna w 2 aktach. Powst. 1975. Druk zob. poz. 17.

Sztuka wyróżniona na konkursie Teatru Polskiego w Bydgoszczy w 1975.

17. Wrzószy z Normandii i inne utwory dramatyczne. Kr.: WL 1982, 314 s.

Zawartość: Z Wawelu: W Krakowie Roku Pańskiego. (Widowisko słowno-muzyczne w 2 częściach) [poz. 15]. – Z podróży dylżansem: Wycieczka na San Miniato. (Opowieść dramatyczna z życia Norwida) [zob. Słuchowiska radiowe]; Surdut pana Honoriusza. (Opowieść dramatyczna z życia Balzaka). [Radio 1956]; Karetka z cyfrą „N”. (Opowieść dramatyczna z czasów Księstwa Warszawskiego). [Radio 1956]. – Kwartet współczesny: Wykrot. (Sztuka w 7 odsłonach); Atol. (Sztuka współczesna w 2 aktach) [poz. 16]; Odwołanie – R. 1970. (Farsa w 3 aktach); Wrzószy z Normandii. (Sztuka w 3 aktach – 4 odsłonach – z walk polskich lotników w Anglii) [poz. 1].

Słuchowiska radiowe, m.in.: Afisz domu kultury. Radio 1951. – Skawina, Babetta i kawa. Druk w: Komunardzi i inne słuchowiska radiowe. Wwa 1951 s. 147-155. – Wycieczka na San Miniato. *Zie-*

mia Kiel. 1956 nr z XII s. 6, 10. – Ich Zakopane. Radio 1987.

Adaptacja

1. Ptak nie ptak. Według H.Ch. Andersena „Podeptany chleb”. Wyst. Kr., T. Lalki i Maski „Grotekska” 1975.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1965, 1973, 1976, 1988. – SWPP 2 (B. Winkłowa). – PP (B. Winkłowa).

Z. Greń: bohater i historia. *Prz. Kult.* 1955 nr 21 [rec.: Apelacja Villonal. – O. Jędrzejczyk: Twórczość K.B. *Gaz. Pahludn.* 1976 nr 156; przedr. w tegoż: Niech Kraków zawsze Kraków znaczy. Kr. 1981. – Sz. Gąssowski: W.B. w tegoż: Współcześni dramatopisarze polscy, 1945-1975. Wwa 1979. – Z. Greń: Po Czechowie. *Życie Lit.* 1982 nr 24 [rec.: Wrzószy z Normandii i inne utwory dramatyczne].

J.P.

BARTELSKI Lesław Marian ur. 1920

Pseud.: Acer; (bart); Gierut; I. Ks. Letrab; j.k.; Jan Klonowicz; Jan Zembrzusi; Janusz Cichoński; K.G.; L.B.; L. Bart.; L.M.B.; L.M.B. Gierut; L.M. Bart.; lb.; Lech; Lesław Gierut.; Lesław M. Gierut; lmb; (lmb); Lmb; LMB; M. Bart; M. Lesław Gierut; (ml); out; Roman Łada; Witold Nowina; Władysław Stepien. Prozaik, krytyk literacki, publicysta.

Urodzony 8 września 1920 w Warszawie; syn Zygmunta Bartelskiego, inżyniera, i Zofii z Ulanowskich; ojciec Agnieszki Baranowskiej, krytyka literackiego. W dzieciństwie mieszkał we Lwowie, a potem w Królewskiej Hucie (obecnie Chorzów), gdzie rozpoczął w 1930 naukę w gimnazjum neoklasycznym. Od 1929 uczył się gry na fortepianie w konserwatorium w Katowicach. W 1931 zamieszkał w Warszawie, uczęszczał do Gimnazjum im. A. Mickiewicza oraz do 1934 kontynuował naukę muzyki. Debiutował w 1936 opowiadaniem „W rzymskim cyrku” wydrukowanym w *Płomyku* (nr 23). Po otrzymaniu w 1938 świadectwa maturalnego wstąpił na wydział prawa Uniwersytetu Warszawskiego (UW). W 1938-39 był sekretarzem i redaktorem technicznym czasopisma *Sport Szkolny*. We wrześniu 1939 brał udział jako ochotnik w obronie Warszawy. Dostał się na krótko do obozu jenieckiego, po ucieczce wrócił do Warszawy. W czasie okupacji niemieckiej utrzymywał się z pracy w różnych zawodach. Uczestniczył aktywnie w działalności konspiracyjnej (od 1941) jako członek Związku Walki Zbrojnej, a następnie AK. Jednocześnie od 1942 kontynuował studia prawnicze na tajnym UW, w 1943 zaczął nadto studiować ekonomię na tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich. Brał udział w podziemnym życiu literackim. W 1942-44 był członkiem grupy literackiej Sztuka i Naród, od jesieni 1943 wchodził w skład redakcji miesięcznika *Sztuka i Naród* (pod pseud. Lesław Gierut). W 1944 ukończył kurs Prasowych Sprawodawców Wojennych (PSW). W powstaniu war-

szawskim walczył najpierw w pułku AK „Baszta”, a następnie w Komendzie V Obwodu (Mokotów). Został odznaczony Krzyżem Walecznych. Po upadku powstania, wywieziony na roboty przymusowe do Świdnicy, zbiegł do Częstochowy i od 19 grudnia 1944 do 19 stycznia 1945 był oficerem w Biurze Informacji i Propagandy (BIP) przy tamtejszej Komendzie Głównej AK. Po wyzwoleniu miasta, chcąc uniknąć aresztowania, wstąpił do milicji fabrycznej Zakładów Lniarskich „Stradom”. W lutym 1945 wrócił do Warszawy. Podjął studia, początkowo ekonomiczne na Uniwersytecie Łódzkim, potem prawnicze na UW, gdzie w 1948 uzyskał magisterium. W 1945 został członkiem ZLP. W tymże roku rozpoczął pracę jako dziennikarz, współpracownik redakcji: tygodnika *Chłopi* (sekretarz 1945-46), *Dziennika Ludowego* (kierownik działu kulturalnego 1946-48), *Kobiety Dzisiejszej* (redaktor 1946-47), dziennika *Polska Zbrojna* (sekretarz odpowiedzialny 1946-47), tygodnika *Nowiny Literackie* (kierownik działu poezji, następnie sekretarz redakcji 1947-48). W 1947 ożenił się z Marią Haliną Zembruską. W 1949-51 kierował redakcją audycji poetyckich w Polskim Radiu, współpracował okresowo z radiem także w okresie późniejszym. W 1951-52 był asystentem na Studium Dziennikarskim UW. W latach następnych należał do zespołów redakcyjnych tygodników: *Życie Literackie* (redaktor warszawski 1951-52), *Więź* (1952-53), *Nowa Kultura* (1953-63; 1953-56 sekretarz, 1958-63 kierownik działu prozy, prowadził też w 1962-63 „Przegląd prasy” pod pseud. out), *Kultura* (1963-72; m.in. współredaktor działu recenzji). Jako recenzent i felietonista współpracował także z innymi czasopismami: *Nowe Książki* (od 1957), *Tygodnik Zachodni* (1957-58; w 1957 stała rubryka „Ani drwiąco, ani serio”), *Stolica* (od 1959), *Widnokreśli* (od 1966; tu stałe cykle recenzji: w 1968 „Na widnokreśli literatury”, w 1970 „Moje lektury”), *Argumenty* (1971-79), *Express Wieczorny* (od 1974; w 1974-77 cykl „Z książką na ty”), *Panorama Polska* (w 1980-82 cykl felietonów „List z Warszawy”) oraz z miesięcznikami: bułgarskim *Septembru* i białoruskim *Polymia*. W tym samym okresie rozwijał twórczość literacką jako prozaik i autor popularnych prac historycznych na temat powstania warszawskiego i kultury literackiej okresu okupacji. Został członkiem Polskiego PEN Clubu (w 1964) i Towarzystwa Kultury Europejskiej (SEC). Otrzymał w 1969 nagrodę literacką m. Warszawy, nagrodę II stopnia Ministra Obrony Narodowej za całokształt twórczości, nagrodę im. W. Pietrzaka, w 1975 nagrodę literacką województwa warszawskiego, w 1977 nagrodę Ministra Kultury i Sztuki. Działał aktywnie w ZLP (m.in. w 1963-69 członek Komisji Kwalifikacyjnej Zarządu Głównego, 1969-72 sekretarz Zarządu Oddziału

Warszawskiego, a w 1972-78 prezes Oddziału). Kilkrotnie prowadził wykłady z zakresu literatury współczesnej, zwłaszcza okresu wojny, w krajowych i zagranicznych placówkach naukowych m.in. w 1966 na uniwersytetach w Berlinie, Jenie i Lipsku, w 1971 w Sztokholmie i Upsali, w 1970/71 i 1977/78 na Wydziale Filologii Polskiej UW. Zainicjował i współorganizował (1972-77) Warszawskie Jesienie Poezji. W 1976 wszedł w skład Rady Naukowej Instytutu Kultury Ministerstwa Kultury i Sztuki (do 1983) oraz Rady Nadzorczej i Programowej Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” (do 1989). Od 1978 przewodniczył Radzie Trzech Międzynarodowego Stowarzyszenia im. dra J. Korczaka, wielokrotnie uczestniczył w konferencjach korczakowskich w kraju i za granicą. Był członkiem i działaczem wielu organizacji społecznych m.in.: Rady Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa (1960-87; 1969-86 członek prezydium), a następnie Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (1988-90), ZBoWiD-u (od 1964; 1979-90 wiceprezes Rady Naczelnej), Komitetu Nagród Państwowych (1976-80), Prezydium Komitetu Budowy Szpitala Pomnika Centrum Zdrowia Dziecka (od 1980). Przez wiele lat pełnił funkcję radnego Stołecznej Rady Narodowej (1969-1984; od 1973 wiceprzewodniczący, m.in. w 1980-82 przewodniczący Komisji Nagród Prezydenta m. Warszawy). W 1982-84 współpracował z *Gazetą Krakowską*. W 1984 został członkiem nowego ZLP (od 1989 wiceprezes). W 1985 otrzymał nagrodę im. W. Pietrzaka za całokształt twórczości, w 1989 nagrodę Funduszu Literatury. Od 1985 był członkiem Głównego Komitetu Badania Zbrodni Hitlerowskich. Należał do Rady Krajowej PRON (od 1987). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1966), Krzyżem Oficerskim (1972) i Krzyżem Komandorskim (1980) Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Armii Krajowej (Londyn 1967), Krzyżem Partyzanckim (1970), Warszawskim Krzyżem Powstańczym (1981), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1987) oraz Bułgarskim Medalem Cyryla i Metodego I stopnia (1968), Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Patrol między murami. [Wiersze]. Powst. w 1943-1948. Wyd. Wwa: KiW 1949, 48 s.
2. Pieśń o zagładzie i nadziei. Poemat. Powst. wiosna 1944. Wyd. zmien. pt. Przeciw zagładzie. Poemat. Wwa: Skł. gł. Ofic. Księg. 1948, 23 s.
Przygotowane wyd. konspir. podp. L. Gierut nie ukazało się z powodu wybuchu powstania warszawskiego.
3. Kania. [Reportaż]. Wwa: KiW 1951, 58 s.
4. Ludzie zza rzeki. [Powieść]. [Wwa:] PIW 1951, 278 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1951, wyd. 3 1953.

Nagroda Państwowa III stopnia oraz nagroda Ministra Kultury i Sztuki w 1951.

Przekł. bułg.: Chora otväd rekata. [Przeł.] V. Smochovska-Petrova. Sofija 1952, — rum.: Oameni de dincolo de râu. Przeł. V. Zaicik. București 1954.

5. Znak nad miastem. [Reportaż]. [Autorzy:] ..., M. Niewiarowski, W. Żesławski. Wwa: Czyt. 1952, 72 s.

Tu reportaż pt. Złota Góra, s. 23-56.

6. Miejsce urodzenia. Opowiadania. Wwa: PIW 1953, 164 s.

Zawartość: Miejsce urodzenia; Tancerka; Ciężar domu; Topole; Wstyd męski; Żona; Kamień węgielny; Nadzieja; Spacer na moście; Wieczór w miasteczku; Sebastian; Sutereny; Kino „Napoleon”.

7. Jonasz. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1956, 161 s. Zawartość: Koniec kariery; Łagodna rewolucja; Opowieść prowincjonalna; Przeciw obojętności; Jonasz.

8. Nim słońce wszędzie. Sztuka w 3 aktach. Praprem. pt. Pierwsza miłość. Pozn., T. Pol. 1956. Wyd.: Uwagi insc. oprac. S. Hebanowski. Wwa: Czyt. 1956, 78 s.

9. Pejzaż dwukrotny. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1958, 234 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 1976.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 11.

10. Droga na Glockner. [Powieść]. Wwa: MON 1959, 230 s.

11. Wieniec. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 243 s. Wyd. 2 tamże 1964.

Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 9.

Powieść wyróżniona przez Ministra Obrony Narodowej w 1962.

12. Złota mahmudia. [Powieść]. Wwa: NK 1962, 213 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, [wyd. 3] 1980, [wyd. 4] 1988.

Przekł. bułg.: Zlatnata Machmudija. [Przeł.] S. Ilčev. Sofija 1965.

Adapt. film: Scenariusz: K. Tarnas. Ekran 1985.

13. Genealogia ocalonych. Szkice o latach 1939-1944. Kr.: WL 1963, 336 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1974, [wyd. 4] 1985.

Szkice dot. życia literackiego w okupowanej Warszawie.

14. Jeździec z Madary. Szkice o ziemi bułgarskiej. Wwa: KiW 1963, 453 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1977.

Zawartość: I. Jeździec z Madary; II. Trakowie; III. Narodziny i upadek państwa; IV. Pod jarmem. — Od wyd. 2 nadto: V. Dżban z Nesebar.

15. Wodorosty. Powieść. Wwa: Czyt. 1964, 217 s. Wyd. 2 tamże 1982.

16. Łuna. Opowieść z roku 1863. Wwa: KiW 1965, 181 s. Wyd. 2 Wwa: MON 1972.

17. Polscy pisarze współcześni. Informator dla księgarzy. Wwa: Stow. Księgarzy Pol. ZG 1965, 325 s. Por. poz. 25.

18. Powstanie Warszawskie. [Szkic historyczny]. Wstęp: B. Czeszko. Wwa: Iskry 1965, 271 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. 1967, wyd. 3 przejrz. i uzup. 1981, [wyd. 4] 1988.

Przekł. węgier.: A Varsói felkelés 1944. [Przeł.] D. Pfeifer. [Oprac. i przedm.] K. Szokolay. [Budapest] 1976.

19. Dąbrowska. [Szkic]. Wwa: Ag. Aut. 1966, 76 s.

20. Mickiewicz na Wschodzie. Opowieść dokumentarna o ostatnich latach życia Adama Mickiewicza. Wwa: LSW 1966, 263 s. Wyd. 2 Łódź: WL 1971.

21. W kregu bliskich. Szkice do portretów. Kr.: WL 1967, 209 s.

Zawartość: Książka naszej młodości [J. Andrzejewski: Popiół i diament]; Podchorąży „Krzysztof” [K.K. Baczyński, Dzień jego śmierci [T. Borowski]; Dzwony Bruges [T. Breza]; Męstwo i tklliwość [W. Broniewski]; Obiad u pani Marii [M. Dąbrowska]; Z dna wojny [T. Gajcy]; Opętanie poezją czyli tajemnica Konstantego [K.I. Gałczyński]; Człowiek piszący [P. Gojawiczyńska]; Rozmowa z Jarosławem [J. Iwaszkiewicz]; Współczesność historii [P. Jasienica]; Kruczkowski; Ostatni wieczór [Z. Nałkowska]; Starożytność i współczesność [J. Parandowski]; Pisarz nadziei [K. Pruszyński]; Świadek wojny [T. Różewicz]; Śmierć na Starówce [Z. Stroński]; Żywiół walki [W. Żukrowski].

22. Dialog z cieniem. Powieść. Wwa: Czyt. 1968, 270 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1979.

Przekł. bułg.: Dialog s sjankata. [Przeł.] M. Janev, A. Ščereva. Plovdiv 1984.

23. Katalog wystawy: Polska literatura za granicą. Powst. 1968.

Przekł. [autorzy tłum. nie podani]: ang.: Catalogue of the exhibition: Polish literature abroad. [Wwa 1968]. — franc.: Catalogue de l'exposition: La littérature polonaise à l'étranger. [Wwa 1968]. — włos.: Catalogo dell'esposizione: La letteratura polacca nel mondo. Wwa [1970].

24. Walcząca Warszawa. [Szkic historyczny]. Wwa: KiW 1968, 157 s. Wyd. nast. tamże 1983.

25. Polscy pisarze współcześni. Informator 1944-1968. Wwa: Ag. Aut. 1970, 303 s. Wyd. nast.: wyd. 2 nowe, poszerz. z podtytuł: Informator 1944-1970, tamże 1972; wyd. 3 nowe, poszerz. z podtytuł: Informator 1944-1974. Wwa: WAIIF 1977. Por. poz. 17.

26. Żukrowski. [Szkic]. Wwa: Ag. Aut. „Dom Książki” 1970, 75 s.

Przekł.: ang.: [Przeł.] M. Brochwicz, Warsaw 1972, — franc.: [Przeł.] M. Thleme. Varsovie 1972.

27. Mokotów 1944. [Monografia]. Wwa: MON 1971, 661 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 popraw. i uzup. 1986.

Wyróżnienie Ministra Obrony Narodowej w 1971.

28. Na Mokotowie 1939-1945. [Szkic historyczny]. Wwa: KiW 1971, 156 s.

29. Dzieci Warszawy. [Wiersz]. Wwa: Pracownia Sztuk Plastycznych 1973, 21 s.

Druk bibliofilski z okazji położenia kamienia węgielnego pod budowę Szpitala Pomnika Centrum Zdrowia Dziecka.

30. Niedziela bez dzwonów. Opowiadania autentyczne. Łódź: WL 1973, 263 s.

Zawartość: Lustro (zamiast przedmowy); Zabawa w wojnę (o K.K. Baczyńskim i T. Gajcym); Wyspa kogutów; Nadwiślańskie topole. (Dziennik z komentarzem); Wyjście z ognia; Czas pojednania; Zona; Kamień węgielny; Strzaskany dom; Kruche drzewo; Światło zmęczonych oczu; Śmierć w słońcu; Liść ostrokrzewu; Niedziela bez dzwonów; Wieczór na Kapitolu.

31. Z głową na karabinie. Wwa: KiW 1974, 204 s. Wyd. nast. popraw. i uzup. tamże 1987.

Szkice dot. polskiego życia lit. w 1939-1945.

32. Krwawe skrzydła. Powieść. T. 1-2, 3. Wwa: Czyt. 1975, 1987, 397 + 387 + 376 s. Wyd. 2 t. 1-2 tamże 1977.

Nagroda I stopnia Ministra Kultury i Sztuki w 1977.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 35.

33. Sylwetki polskich pisarzy współczesnych. Wwa: WSiP 1975, 357 s.

Biogramy i szkice o twórczości następujących pisarzy: J. Andrzejewski, K.K. Baczyński, T. Borowski, T. Breza, W. Brońewski, B. Czeszko, M. Dąbrowska, T. Gajcy, K.I. Gałczyński, P. Gojawiczyńska, J. Iwaszkiewicz, L. Kruczkowski, Z. Nałkowska, J. Parandowski, K. Pruszyński, J. Przyboś, J. Putrament, T. Różewicz, L. Staff, J. Tuwim, M. Wańkiewicz, W. Żukrowski.

34. Pamięć żywa. Przedm.: J. Wieczorek. Wwa: WSiP 1977, 301 s.

Szkice dot. II wojny światowej w dziełach: Orzeł z Westerplatte. — Mogiły bez krzyży. — Świadomość i pamięć. — Od autora.

35. Rajski ogród. Powieść. Wwa: Czyt. 1978, 388 s. Wyd. 2 tamże 1980.

Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 32.

36. Janusz Kusociński. [Szkic]. Wwa: Iskry 1979, 134 s.

37. Warszawa w dniach powstania 1944. [Współaut.:] T. Bukowski. [Album]. Wwa: KAW 1980, 262 s.

Tekst częściowo w jęz. ang., franc., niem., ros.

38. Cień wojny. Eseje. Wwa: Czyt. 1983, 465 s.

Zawartość: Lekcja życia; Podróż do kresu nocy; Z dnia; Wszystkie lata okupacji; Wielka ksiązka wrzesnia; Zapis zbrodni; Epoka pieców; Front był wszędzie; Tyś jest miasto krwawe; Marsz na Berlin; Cień wojny.

39. Pisarze żydowscy podczas okupacji. W: Międzynarodowa sesja naukowa nt. Hitlerowskie ludobójstwo w Europie 1939-1945. Warszawa 14-17 kwietnia 1983 r. Z. [6]. Wwa: Gł. Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce 1983, 11 s.

Przekł. ang. Jewish writers during occupation. Tamże z. [6a]. Wwa 1983.

40. Pieśń niepodległa. Pisarze i wydarzenia 1939-1942. Kr.: WL 1988, 586 s.

Nagroda Życia Lit. w 1989.

41. „Powstanie Warszawskie”. [Szkic]. Wwa: KAW 1989, 78 s.

42. AK. T. 1. Podziemna armia: 27 IX 1939-30 VII 1943. [Monografia historyczna]. Wwa: Tekst 1990, 199 s.

43. Pułk AK „Baszta”. [Monografia historyczna]. Wwa: Inst. Wydawn. Związków Zawodowych 1990, 560 s.

44. Czas bitew: opowieść o AK od lipca 1943 po styczeń 1944. Wwa: First Business College – Prywatne Policealne Studium Handlowe 1993, 301 s.

Adaptacja

1. Pod Troją. Na podstawie: „Iliady” Homera. Pośl.: L. Winniczuk. Wwa: NK 1968, 329 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1982.

Prace redakcyjne i edytorskie

1. Słowo o wielkim braterstwie. [Wybór wierszy]. Przygot.: ... S. Wygodzki. [Wwa:] PIW 1950, 119 s.

2. Znad Odry. Opowiadania i wiersze. Pod red.: W. Żukrowskiego i ... Wstęp: W. Żukrowski. Wwa: NK 1955, 261 s. Wyd. 2 tamże 1956.

3. Młody las. Zjazd koleżeński byłych wychowanków Szkoły Konopczyńskiego oraz Gimnazjum i Liceum Państwowego im. A. Mickiewicza w Warszawie, 6-7 czerwca 1959. Red. ... [Wwa:] Prezydium Kom. Organizacyjnego Zjazdu 1959, 61 s.

4. Antologia pamięci 1939-1945. [T. 2, 5], Wwa: KiW.

[T. 2]. Zwyczajny dzień. Oprac. ... 1963, 282 s. Wyd. 2 tamże 1965.

[T. 5]. Bagnet na broń. Wybór, wstęp i przyp. ... 1964, 279 s. Wyd. 2 tamże 1965.

5. W. Przybylska: Cząstka mego serca. Pamiętnik z lat wojny. Wstęp i oprac. ... [Przedm.:] M. Rutkiewicz. Wwa: Czyt. 1964, 146 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, [wyd. 3] 1985.

6. Przez lata walki. Zbiór opowiadań. [Wybór i] oprac.: ..., J. Bogucka-Odyńcowa, L. Rajewski. Przedm.: J. Wieczorek. Wwa: PZWS 1966, 411 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1970, wyd. 4 zmien. 1972; wyd. 5 Wwa: WSiP 1975.

7. T. Gajcy: Utwory wybrane. Wiersze, poematy, proza. Przygot. oraz wstępem i posł. opatrzył ... Kr.: WL 1968, 263 s.

8. T. Gajcy: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... [Wwa:] LSW 1969, 130 s.

9. T. Gajcy: Pisma. Juwenilia, przekłady, wiersze, poematy, dramaty, krytyka i publicystyka literacka, varia. Przygot. oraz wstępem i posł. opatrzył ... Kr.: WL 1980, 563 s.

10. Olimpijskie laury. [Antologia]. Wybór i oprac. ... Wwa: SIT 1980, 350 s.

11. L.Z. Stroiński: Ród Anhellich. Oprac., wstęp i nota edytorska ... Wwa: PIW 1982, 105 s.

12. B. Wojciechowski: W Powstaniu i na Mokotowie. Wstęp, oprac. i przyp. ... Wwa: Pax 1989, 186 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1956, 1966, 1976, 1988. — SWPP 1. — pp (A. Szalagan) — LP (red.).

[Genealogia ocalonych.] Z. Bienkowski: Życie duchowe Kolumbów. *Twórczość* 1963 nr 7, polem: G. Lasota: Nihilści. *Kultura* 1963 nr 12, J. R. Krzyżanowski: Tym, co nie zginęli. *Kultura*, Paryż 1964 nr 9. — T. Burek: L. B. *Tyg. Kult.* 1965 nr 32. — [Krwawe skrzydła:] M. Danilewicz Zielńska: Wielka maskarada. *Kultura*, Paryż 1976 nr 4; J. Termer. *Polonistyka* 1976 nr 4. — J. Zacharska: L.M.B. *Literatura* 1977 nr 27. — T. Fredro: Bartelski. [Tłum. z pol. oryginału na język franc.] K. Cękalska Ch. Genkalska. Wwa: Ag. Aut. 1978, 41 s. — S. Burkot: Biografia i pseudonimy. *Mies. Lit.* 1979 nr 3 [rec.: Rajski ogród]. — T. Soltan: Po tej wojnie, W tegoż: Z rachunków mego pokolenia. Wwa 1988 [rec.: Cień wojny]. **A.Sz.**

BARTMIŃSKI Jerzy ur. 1939

Pseud.: Andrzej Świdnicki.
Badacz literatury ludowej, językoznawca.

Urodzony 19 września 1939 w Przemyślu; syn Mieczysława Bartmińskiego i Franciszki z domu Zajac. W 1952-56 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego im. K. Morawskiego w Przemyślu, a następnie studiował filologię polską na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (UMCS), w 1961 uzyskał tytuł magistra. W tymże roku został zatrudniony jako asystent w Zakładzie Języka Polskiego UMCS. Od 1958 był redaktorem, a od 1961 opiekunem naukowym pisma *Językoznawca* (do 1970). Oprócz pracy naukowo-dydaktycznej prowadził badania terenowe nad językiem regionu lubelskiego. Należał w 1961-82 do ZSL i był sekretarzem komitetu uczelnianego i lektorem KW ZSL w Lublinie. W 1971 obronił pracę doktorską „O języku literatury ludowej Lubelszczyzny”, napisaną pod kierunkiem prof. Leona Kaczmarska. Za pracę dydaktyczną otrzymał w tymże roku nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. W 1972-82 prowadził wykłady na poddyplomowym Studium Logopedii. W 1975 został członkiem redakcji dwumiesięcznika *Literatura Ludowa*. W 1978 habilitował się na podstawie rozprawy „O derywacji stylistycznej. Gwara ludowa w funkcji języka artystycznego” i w tymże roku otrzymał stanowisko docenta w Zakładzie Języka Polskiego UMCS, w ramach Centralnego Programu Badań Podstawowych 08.05 „Polska kultura narodowa, jej tendencje rozwojowe i percepcja” kierował tematami: „Słownik ludowych stereotypów językowych” oraz „Kartoteka polskich pieśni ludowych”. Od

września 1980 brał czynny udział w działalności NSZZ „Solidarność”; był lektorem Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Związku w Lublinie, od grudnia przewodniczącym Komisji Zakładowej „Solidarność” w UMCS, organizatorem cyklu spotkań dyskusyjnych i serii wydawniczej pod nazwą *Zawód Nauczycielski Dzisiaj*; wybrany na członka zarządu Regionu Środkowo-Wschodniego, w maju 1981 zainicjował m.in. ruch „Solidarność Rodzin”. Internowany 13 grudnia 1981 przetrzymywany był we Włodawie do 30 grudnia. W 1983 był jednym z założycieli Klubu Katolickiego w Lublinie i (do 1987) członkiem zarządu i przewodniczącym Sekcji Rodzin tego klubu. Od 1985 jako koordynator II stopnia (kierownik grupy tematów językoznawczych) w Centralnym Programie Badań Podstawowych 08.05 i uczestnik zespołu przygotowującego koncepcję „Encyklopedii kultury polskiej XX wieku” był (do października 1990) organizatorem dziesięciu ogólnopolskich konsersatoriów na temat: „Język w kulturze” (1985-90) oraz serii wydawniczej pod tymże tytułem. Członek Komisji Leksykograficznej Komitetu Językoznawczego PAN (od 1985), przewodniczący Komisji do Spraw Folklorystyki Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN (od 1985), członek Rady Redakcyjnej słownika współczesnego języka polskiego (od 1988). W 1988 otrzymał nagrodę *Polskiej Sztuki Ludowej* za osiągnięcia naukowe i organizacyjne w dziedzinie badań nad folklorem i wszedł w skład redakcji tego kwartalnika. W 1991 został mianowany profesorem. W 1993 został członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN na kadencję 1993-95. Mieszka w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O języku folkloru. Wr.: Ossol. 1973, 286 s. IBL PAN.

Zawartość. Wstęp. Folklor jako postać języka ustnego; Fonezyka tekstu śpiewanego; Język wiersza na tle języka prozy; Pozameliczne i pozawersyjne wyróżniki stylu artystycznego; Zakończenie.

Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia w 1974.

2. O derywacji stylistycznej. Gwara ludowa w funkcji języka artystycznego. Rozprawa habilitacyjna. Lubl.: UMCS Wyd. Hum. 1977, 226 s.

Nagroda Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki III stopnia w 1979.

3. Nazwiska obce w języku polskim. Problemy poprawnościowe. Słownik wymowy i odmiany. [Współaut.:] J. Bartmińska. Wwa: PWN 1978, 210 s.

4. Folklor – język – poetyka. Wr.: Ossol. 1990, 240 s. PAN, Komitet Nauk o Lit. Pol. Rozprawy Lit., 64.

Zawiera rozdziały: Wstęp. Folklor i jego wewnętrzne różnicowanie. — Cz. I. Język folkloru: O formowaniu się interdialektów.

lektu poetyckiego; Generalizacja elementów potocznej gwary w tekstach folkloru; Geografia zjawisk językowych w gwarze i w folklorze; Poetycka funkcja mazurzenia w folklorze nad górnym Wieprzem. — Cz. II. Problem stylu: Styl jako znak. Derywacyjna koncepcja stylu; Przykłady derywacji stylistycznej. — Cz. III. Struktura tekstu: Tekst folkloru jako przedmiot folklorystyki; Struktura językowa incipitu pieśni ludowej; O spójności pieśni ludowej; O rytualnej funkcji powtórzenia. Przyczynek do poetyki sacrum; Wokół Lordowskiej koncepcji formuły; Tekst pieśni ludowej w świetle statystyki leksykalnej.

Studia i rozprawy drukowane w czasopiśmie i książkach zbiorowych m.in.: Sposoby używania gwary w utworach A. Dygasińskiego. *Jez. Pol.* 1962 nr 4 s. 264-280. — O procesie formowania się interdialektu poetyckiego w języku polskiego folkloru. W: *Ludowość dawniej i dziś*. Wr. 1973 s. 237-257. — „Jaś koniki poił”. (Uwagi o stylu erotyku ludowego). *Teksty* 1974 nr 2 s. 11-24. — Oralność tekstu pieśni ludowej w świetle statystyki leksykalnej. W: *Semantyka tekstu i języka*. Wr. 1976 s. 175-201. — Literatura chłopska wobec językowych tradycji folkloru. *Lit. Lud. i Lit. Chłopska* 1977 s. 65-79. — Wokół derywacji stylistycznej ludowego języka poetyckiego. W: *Z polskich studiów slawistycznych*. Wwa 1978 s. 323-341. — Założenia deskryptorowej systematyki tekstów folkloru. *Lit. Lud.* 1979 nr 4/6. s. 3-8. — Miejsce Dygasińskiego w historii dialektyzacji literackiej. W: *O Adolfie Dygasińskim*. Kielce 1979 s. 129-151. — Derywacja stylu. W: *Pojęcie derywacji w lingwistyce*. Lubl. 1981 s. 31-54. — Klasyfikacje gatunkowe a systematyka tekstów folkloru. W: *Literatura popularna – folklor – język*. T. 2. Kat. 1981 s. 7-25. — Stereotyp jako przedmiot lingwistyki. W: *Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej*. III. Wr. 1985 s. 25-53. — „Bóg się szerzy”. Przykład chrystianizacji noworocznego koledy ludowej. W: *Biblia a literatura*. Lubl. 1986 s. 478-497. — Językowy obraz świata a spójność tekstu. [Współaut.:] R. Tokarski. W: *Teoria tekstu*. Wr. 1986 s. 65-81. — Kołeda i jej odmiany gatunkowe. W: *Kołodowanie na Lubelszczyźnie*. Wr. 1986 s. 78-190. — Ojczyzna. Projekt fragmentu hasła do słownika aksjologicznego. W: *Co badania filologiczne mówią o wartościach*. T. 2. Wwa 1987 s. 133-168. — Dwie wersje tekstu pieśni ludowej: meliczna i recytacyjna. *Pam. Lit.* 1987 z. 2 s. 185-206. — Betlejem po polsku. O koledach i kołodowaniu. *Tyg. Powsz.* 1987 nr 51/52 s. 6-7; przekł. ang.: *Slavic and East European Journal*, 1990 nr 1. — Projekt i założenia wstępne polskiego słownika aksjologicznego. W: *Język a kultura*. T. 2. Wr. 1988 s. 293-312. — Kołedy na pograniczu polsko-ukraińskim. [Współaut.:] M. Lesiów. W zbiorze: *Chrześcijański wschód a kultura polska*. Lubl. 1989 s. 229-251. — Słownik ludowych stereotypów językowych. Założenia ogólne. W: *Etnolingwistyka*. T. 1. Lubl. 1989 s. 11-35. — Kolekcja w strukturze tematycznej tekstu ustnego. W: *Tekst w kontekście*. Wr. 1990 s. 155-174.

Prace redakcyjne

1. Wybór tekstów nowopolskich XVIII-XX wieku. Cz. 3 oprac. ... Lubl.: UMCS 1978, 75 s.

2. Słownik ludowych stereotypów językowych. Zeszyt próbny. Oprac. zespół pod kier. nauk. ... Wr.: Wydawn. UW. 1980, 274 s.

3. Pojęcie derywacji w lingwistyce. Praca zbiorowa pod red. ... Lubl.: Wydawn. UMCS 1981, 228 s.

4. Kołodowanie na Lubelszczyźnie. Red. nauk.: ... i Cz. Hernas. Wr. 1986, 397 s. Pol. Tow. Ludoznawcze. (*Lit. Lud.* R. 25: 1981).

Tu m.in.: Wstęp. „Wszystko się zmieniło jak nigdy nie było”, oraz wspólnie z W. Debskim nota editorska. Nagroda zespołowa Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego III stopnia i nagroda Premio Internazionale di Studi Etnoantropologici Pittir-Salomone Marino w Palermo w 1987.

5. Ojczyzno ma! Zbiór pieśni patriotycznych. [Oprac. zespół. Wybór, słowo wstępne i red. całości ...]. Lubl. 1986, 184 s., nuty. Bibl. Informatora Regionu Środkowo-wschodniego NSZZ „Solidarność”. Wyd. nast. tamże* 1987.

Podp. Andrzej Świdnicki.

6. Konotacja. Praca zbior. pod red. ... Lubl.: Wydawn. UMCS 1988, 202 s.

7. Etnolingwistyka. Red. li wstęp[...]. T. 1-2. Lubl.: Wydawn. UMCS 1988, 1989, 203 + 163 s.

8. Język a kultura. T. 1 pod red. J. Anusiewiczza i ... T. 2 pod red. J. Puzyniny i ... Wr.: UW. 1988, 1989, 366 + 397 s.

9. Tekst ustny – texte oral. Struktura i pragmatyka – problemy systematyki – uństwo w literaturze. Materiały z międzynarodowej Konferencji w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie 15-17 września 1986 pod red. M. Abramowicza i ... Wr.: UW. 1989, 331 s. Bibl. Wiedzy o Kulturze.

10. Kołedy polskie. Wybór i oprac.: ..., R. Sulima. Wstęp: R. Sulima. Post. ... Wwa: LSW 1991, 178 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

[O języku folkloru:] W. Rzepka: *Istota języka folkloru*. *Nurt* 1974 nr 9; R. Sulima: *J.B. O języku folkloru*. *Nowe Książ.* 1974 nr 18; H. Zgótkowa: *Slavia Occid.* 1976 s. 179-182. — J. Ługowska: *Wokół zagadnień języka i poetyki tekstów folkloru*. *Lit. Lud.* 1979 nr 1/3 [rec.]; O derywacji stylistycznej. — Ł. Szewczyk. *Por. Jez.* 1979 nr 7 [rec.]; *Nazwiska obce w języku polskim*. J.Z.

BARTOSZYŃSKI Kazimierz ur. 1921

Teoretyk i historyk literatury.

Urodzony 7 stycznia 1921 w Łańcucie; syn Kazimierza Bartoszyńskiego, właściciela ziemskiego i handlowca, i Michaliny z Serkowskich, nauczycielki.

cielki. Uczęszczał do Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Łańcucie. W 1938 rozpoczął studia w zakresie filologii polskiej i filozofii na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Łańcucie; należał do AK i brał udział w tajnym nauczaniu. Po wojnie kontynuował studia na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie (1945-48), a następnie na Uniwersytecie Warszawskim (UW). W tym czasie brał czynny udział w pracach Koła Polonistów. Debiutował w 1948 artykułem „Pozytywistyczne nowele”, opublikowanym w tygodniku *Wiesć* (nr 6). W 1948-49 uczył w Technikum Ekonomicznym w Łańcucie. Po uzyskaniu magisterium w grudniu 1950 został w 1951 aspirantem w Instytucie Badań Literackich (IBL; do 1954). Równocześnie w 1952-53 prowadził zajęcia dydaktyczne na UW. Od 1954 był adiunktem na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, gdzie prowadził ćwiczenia i wykłady z zakresu romantyzmu polskiego i poetyki. W 1960 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy „O powieściach Fryderyka Skarbka”, napisanej pod kierunkiem prof. Zygmunta Szwejkowskiego. W 1961 został członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W kwietniu 1962 podjął pracę w IBL jako adiunkt w Pracowni Dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej. Równocześnie w 1963-64 prowadził seminarium z teorii literatury na UW. W 1968 habilitował się w IBL na podstawie pracy „Konstrukcja czasu w utworach narracyjnych” i otrzymał tytuł docenta. W 1968/69 prowadził wykłady z teorii literatury na UW, a w 1969/70 na UJ. W 1972 został członkiem Komitetu Redakcyjnego serii *Z dziejów form artystycznych w literaturze polskiej*. Od 1975 uczestniczył w kierowaniu Studium Doktoranckim przy IBL. W 1975-82 był członkiem Komitetu Redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego*. W 1982 ożenił się z Reginą Lubas, polonistką, docentem w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. W 1984 został członkiem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego. W 1987 uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego. W końcu 1991 przeszedł na emeryturę, kontynuuje prace badawcze. W 1993 został członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O powieściach Fryderyka Skarbka. Wwa: PIW 1963, 301 s.
2. Teoria i interpretacja. Szkice literackie. Wwa: PWN 1985, 339 s.

Zawartość: Cz. I: Aspekty i relacje tekstów. (Źródło – historia – literatura); Teoria miejsc niedookreślenia na tle Ingardenowskiego systemu filozoficznego; Pogranicza krytyki literackiej; Zagadnienia komunikacji literackiej w utworach narracyjnych; O badaniach układów fabularnych; Opowiadanie a daixis

i presupozycja. – Cz. II: O amorfizmie gawędy. (Uwagi na marginesie „Pamiętek Soplicy”); „Popioły” i kryzys powieści historycznej; „Kosmos” i antynomie.

Nagroda im. A. Brücknera Wydziału I PAN w 1985.

Przekł. art.: O amorfizmie gawędy; ang.: [Przel.] B. Lewandowski. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 12: 1984.

3. Powieść w świetle literackości. szkice. Wwa: Wydawn. IBL PAN 1991, 286 s.

Zawartość: Od autora. – I. Interpretacje: „Rękopis znaleziony w Saragossie” J. Potockiego – „Szkatulka” i powieść; Piórem wypożyczonym. O niektórych formach prozy Kraszewskiego; Interpretacja – „nie kończące się zdanie”. Przykład „Lalki” Bolesława Prusa. – II. Poetyka i recepcja: O poetyce powieści historycznej; Konstrukcja czasu w literaturze polskiej XX wieku. (Szkic syntezy); Dwa mity współczesnej powieści; O fragmentacji; Problem lektury wielokrotnej. – III. Antytezy metodologiczne: Niektóre założenia estetyki Romana Ingardena; Psychologizm i antypsychologizm w badaniach literackich; O integracji badań nad tzw. komunikacją literacką; Od „naukowej” wiedzy o literaturze do „świata literackości”.

Przekł. ang. art. Niektóre założenia estetyki Romana Ingardena: The ontology of objects in Ingarden's estetic. *Analecta Husserliana* 1989 t. 27.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach: Z problematyki czasu w utworach epickich. W: W kręgu zagadnień teorii powieści. Wr. 1967 s. 31-76; przedr. w: Problemy teorii literatury. Ser. 2. Wr. 1977 s. 211-265. – Polnische Forschungen zur literarischen Kommunikation. W: Funktion der Literatur. Berlin 1975 s. 95-105. – Antynomie Gombrowicza a problemy interpretacji literackiej. *Pam. Lit.* 1978 z. 2 s. 57-67; przekł. ang.: [Przel.] A. Kukulka. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 10: 1983. – O nieważności „tego, jak było naprawdę”. („Zbrodnia z premedytacją” Witolda Gombrowicza). W: Gombrowicz i krytycy. Kr. 1984 s. 385-395. – Odbiór a konwencje literackie. (Kilka myśli schematyzujących). W: Teoretyczno-literackie tematy i problemy. Wr. 1986 s. 45-51. – O integracji badań nad tzw. komunikacją literacką. *Pam. Lit.* 1987 z. 1 s. 175-201. – Glosa o współczesnym literaturoznawstwie w Polsce. *Teksty Drugie* 1990 nr 2 s. 99-111. – Ekonomia – historia – literatura. Na marginesie twórczości Fryderyka Skarbka. *Teksty Drugie* 1991 nr 5 s. 25-44. – Esprit d'escalier czyli rzecz o prywatnej metodologii. *Teksty Drugie* 1992 nr 4 s. 107-128. – Postmodernizm a „sprawa polska” – przypadek „Miazgi”. *Teksty Drugie* 1993 nr 1 s. 36-54.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. J. Korzeniowski: Kollokacja. Oprac. i wstęp ... Wyd. 2 zmien. Wwa: KiW 1951, 200 s.
2. J. Czyński: Cesarzewicz Konstanty i Joanna Grudzińska czyli Jakubini polscy. Wstęp ... Przep.: ... i W. Rostocki. Wwa: Czyt. 1956, 454 s.
3. D. Magnuszewski: Zemsta panny Urszuli. Posiedzenie Bacciarellego malarza. Przygot. do druku, przyp. i posł. opatrzył... Pozn.: WP 1959, 158 s.

4. F. Skarbak: Pamiętniki Seglasy. Oprac. i postł. ... Przep.: A. Zaborska. Wwa: PIW 1959, 241 s.

5. F. Skarbak: Życie i przypadki Faustyna Feliksa na Dodoszach Dodosińskiego. Oprac. i postł. ... Przep. współoprac. A. Zaborska. Wwa: PIW 1959, 259 s.

6. L. Szyrmer: Pantofel. Frenofagiusz i Frenolesty. Przygot. do druku, przyp. i postł. opatrzył ... Pozn.: WP 1959, 179 s.

7. Nowela, opowiadanie, gawęda. Interpretacje małych form narracyjnych. Red.: ..., M. Jasińska-Wojtkowska, S. Sawicki. Wwa: PWN 1974, 354 s. Wyd. 2 poszerz. tamże 1979, 494 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1991.

[O powieściach Fryderyka Skarbka.] H. Markiewicz. *Ruch Lit.* 1963 nr 5/6; J. Ziętarska: Studium z dziejów powieści polskiej. *Prz. Hum.* 1964 nr 1; M. Zmigrodzka. *Pam. Lit.* 1965 z. 3. — [Teoria i interpretacja.] E. Kosowska. *Mies. Lit.* 1986 nr 2; W. Tomasiak. *Pam. Lit.* 1986 z. 2, przekł. ang. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 20; 1988. — D. Bakalarczyk: Opowieści po powieści. *Nowe Książ.* 1993 nr 5 [rec.: Powieść w świetle literackości].

J.P.

BARTYŃSKI Andrzej

ur. 1934

Poeta, prozaik.

Urodzony 25 maja 1934 we Lwowie; syn Władysława Bartyńskiego, profesora Akademii Handlu Zagranicznego we Lwowie, i Antoniny z domu Kobilec. Po wybuchu II wojny światowej przebywał nadal we Lwowie, w czasie okupacji niemieckiej uczęszczał do polskiej szkoły powszechnej. W 1943 uwięziony wraz z rodziną przez gestapo za udział w pracy konspiracyjnej w AK, utracił w wyniku przesłuchań wzrok. Po zajęciu Lwowa przez wojska radzieckie był od 1944 uczniem ukraińskiej szkoły dla niewidomych. W 1946 wraz z rodziną zamieszkał we Wrocławiu. W 1949 ukończył podstawową szkołę specjalną dla niewidomych w Łaskach pod Warszawą, a w 1953 uzyskał świadectwo dojrzałości w I Liceum Ogólnokształcącym we Wrocławiu. Podczas nauki w liceum był członkiem Koła Młodych przy Oddziale Wrocławskim ZLP. Równocześnie uczył się śpiewu i w 1953 zaczął występować jako pieśniarz. Debiutował w 1956 wierszem „Rapsod o Jesieninie”, ogłoszonym we wrocławskim piśmie *Życie Uniwersytetu* oraz w dodatku do *Gazety Robotniczej* pt. *Sprawy i Ludzie* (nr 32). W październiku 1956 był współzałożycielem wrocławskiej grupy młodych poetów i plastyków Dłaczego nie (działającej do końca jesieni 1958). Współpracował ściśle z wrocławskim tygodnikiem *Poglądy* (1956–57), a także z Polskim Radiem (1956–60). Od 1957 studiował polonistykę na Uniwersytecie Wrocławskim, w 1962 uzyskał

magisterium, po napisaniu pod kierunkiem prof. Jana Trzynałdowskiego dwujęzycznej (polsko-włoskiej) pracy dyplomowej z dziedziny teorii literatury. Równocześnie rozwijał twórczość literacką, m.in. ogłaszając wiersze i utwory prozą w *Nouych Sygnałach* (1956–57), *Kierunkach* (1957–59) i *Współczesności* (1958–64). Był współautorem wrocławskiego almanachu młodych „Dojrzejące słowa” (1958) oraz współredaktorem jednodniówki młodych literatów i plastyków wrocławskich „Provincia” (1961). W 1961 został członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983), w którym był m.in. członkiem sądu koleżeńkiego Oddziału Wrocławskiego. W 1964 uzyskał uprawnienia artysty estradowego wydane przez Ministerstwo Kultury i Sztuki. Brał udział w tournée artystycznym po Czechosłowacji, Rumunii i na Węgrzech, a w 1967 po Anglii i Szkocji. Od 1964 związany był z Klubem Młodzieży Artystycznej „Arka”. Był laureatem wielu konkursów literackich, m.in. Kłodzkiej Wiosny Poetyckiej (1964, 1966, 1967, 1968, 1970). W tym czasie ogłaszał wiersze i opowiadania w *Życiu Literackim* (1965–67), *Poezji* (1974–77) oraz we wrocławskich *Wiadomościach* (1980–81). W 1983 został członkiem nowego ZLP, w którym pełnił funkcję wiceprezesa Oddziału Wrocławskiego. W 1984 otrzymał nagrodę m. Wrocławia. Powstałe w tym okresie wiersze publikował w *Regionach* (1986) oraz na łamach *Wiary i Odpowiedzialności* (1988). Był członkiem PZPR, także działaczem ZBoWiD i Polskiego Związku Niewidomych. Odznaczony m.in. medalem „Za Wolność i Zwycięstwo” (1964), odznaką „Budowniczy Wrocławia” (1967), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1969), Krzyżem Kawalerskim (1972) i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985). Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dalekopisy. [Wiersze]. Wr.: Oddz. ZLP 1957, 16 s. Przedr. zob. poz. 2.

2. Zielone wzgórza. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1960, 66 s.

M.in. cykl Dalekopisy [poz. 1].

3. Komu rośnie las? [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1965, 69 s.

4. Ku chwale słońca. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1974, 87 s.

5. Gdzie Rzym, gdzie Krym, gdzie bar Cin-Cin. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1977, 63 s.

6. Wojna. Wyspa. Skarabeusz. [Wiersze]. Przedm.: B.S. Kunda. Wr.: Ossol. 1982, 309 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1989. — Wywiad: Została we mnie łwowskość. [Rozm.] M. Berowska. *Wiara i Odpow.* 1988 nr 4. SWPP 2 (R. Loth).

B

J. Kwiatkowski. *Życie Lit.* 1957 nr 31 [rec.: Dalekopisy].
– Z. Dolecki: „Kochanie życia aż do szpiku”. *Kierunki* 1961
nr 24 [rec.: Zielone wzgórza]. – M. Orski. *Poezja* 1966 nr 5
[rec.: Komu rośnie las?]. – M. Orski: Liryzm duży i mały.
Rocz. Wrocław. t. 15/16: 1971/1972. **B.D.**

BASZKOWSKI Andrzej

ur. 1932

Pseud.: a.b.; (a.b.); A.B.; (A.B.); ab; AB; (bas).
Poeta, autor sztuk dla teatrów lalkowych, dziennikarz.

Urodzony 19 czerwca 1932 w Bydgoszczy; syn Piotra Baszkowskiego, inżyniera, i Jadwigi z Zielonkiewiczów. W 1951 ukończył I Liceum Ogólnokształcące im. L. Waryńskiego w Bydgoszczy. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, w 1955 uzyskał dyplom magistra. Debiutował w 1952 wierszem „Ballada o pieśni” opublikowanym w piśmie *Nowy Tor* (nr 21), dodatku literackim *Gazety Pomorskiej*. W 1955-60 był kierownikiem literackim Teatru Ziemi Pomorskiej w Grudziądzu oraz Teatru Lalki i Aktora „Baj Pomorski” w Toruniu. Opracował wiele programów Teatru Ziemi Pomorskiej. W 1956 był członkiem efemerycznej grupy literacko-plastycznej Prowincja. W 1960 należał do założycieli grupy poetyckiej Wiatraki, a następnie do 1968 był jej członkiem. W 1960 rozpoczął pracę dziennikarską w dwutygodniku *Pomorze* i w rozgłośni Polskiego Radia i Telewizji w Bydgoszczy. W 1961 otrzymał II nagrodę na Ogólnopolskim Festiwalu Poezji w Poznaniu. W 1963 został członkiem ZLP. Od 1967 współpracował z Estradą Bydgoską, przygotowując programy i montaż poetyckie. W 1973 podjął pracę w bydgoskim magazynie kulturalnym *Fakty* (tu od 1977 cykl recenzji telewizyjnych i rubryka odpowiedzi na listy czytelników „Pocztylion literacki”). W 1978 został redaktorem naczelnym *Bydgoskiego Informatora Kulturalnego*. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1972). Mieszka w Bydgoszczy.

TWÓRCZOŚĆ

1. [Wiersze w:] Wiatraki. Almanach grupy poetyckiej. Pozn. WP 1961 s. 99.
2. Pory. [Wiersze]. Gdynia: WM 1962, 36 s.
3. Był sobie król. [Widowisko lalkowe]. Praprem. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomorski” 1964. Nagroda na ogólnopolskim konkursie na sztukę dla teatrów lalkowych.
4. Szarada profesora Greniusa. [Widowisko lalkowe]. Praprem. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomorski” 1965.
5. Biała laska. [Wiersze]. Pozn.: WP 1968, 19 s.
6. Poza słowami. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1972, 35 s.
7. Dziennik domowy. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1978, 52 s.

8. Czekać na Ikara. [Wybór wierszy]. Bydg.: Pomorze 1987, 153 s.

9. Kwarantanna. [Wiersze]. Bydg.: Ośrodek Kultury Regionalnej 1990, 24 s.

Adaptacje i montaż estradowe

1. Trudny kolor czerwieni. Wybór, oprac. i adapt. tekstów: ..., T. Kozłowski, Z. Wróbel. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1962.

Montaż literacki.

2. Planeta nadziei. Adaptacja sceniczna powieści J. Broszkiewicza: Wielka, Większa i Największa. Wyst. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomorski” 1962.

3. Nie zamykajcie waszych drzwi. (Od Wertyńskiego do Okudźawy). Scenariusz: ..., J. Bekker. Wyst. Bydg., Estrada Bydg. 1967.

4. Podróż przez wieki. Scenariusz: ... i R. Rotter. Wyst. Bydg., Estrada Bydg. 1967.

5. Dni dniom pochodnie podają. Scenariusz: ... Wyst. Bydg., Estrada Bydg. 1969.

6. Opowiecie ciąg dalszy. Scenariusz, oprac. dramaturgiczne i tekst intermediiów: ..., J. Niesiołędzki. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1969.

Widowisko oparte na montażu fragm. 3 sztuk: „Kwater” J. Krasińskiego, „Ostrego dyżuru” J. Lutowskiego i „Ucieczki z Betlejem” E. Niziurskiego.

7. Kocham cię życie. Poezja i piosenka radziecka. Scenariusz ... Wyst. Bydg., Estrada Bydg. 1970.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

K. Kuczkowski: O muzie ubogiej i twarzy poezji. *Nowe Książ.* 1988 nr 9 [rec.: Czekać na Ikara]. **J.Z.**

BATEROWICZ Marek

ur. 1944

Poeta, prozaik, tłumacz.

Urodzony 4 marca 1944 w Krakowie; syn Jerzego Sztuki, adwokata, i Marii z Baterowiczów, nauczycielki historii. Uczęszczał do V Liceum Ogólnokształcącego im. A. Witkowskiego w Krakowie. Po zdaniu matury w 1962 rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ), które w 1964 przerwał, na początku trzeciego roku. W tymże roku rozpoczął naukę w średniej szkole muzycznej. Od 1966 studiował romanistykę na UJ, w 1971 uzyskał magisterium, na podstawie pracy o Lautréamontie. Debiutował w 1968 przekładem opowiadania włoskiego pisarza I. Calvio pt. „Las na autostradzie”, opublikowanym w miesięczniku *Agora* (nr 24). Od 1969 był członkiem Koła Młodych przy Oddziale Krakowskim ZLP. W 1970 ożenił się z Marią Sikorską, romanistką i bibliotekarką (rozwód w 1974). W tymże roku przebywał na stypendium uczelnianym w Perugii. W 1971 debiutował jako

poeta wierszami „Gałąź”, „Ite, missa est”, „Rimbaud” opublikowanymi w *Tygodniku Powszechnym* (nr 29). W 1971-75 pracował w Redakcji Przekładów Wydawnictwa Literackiego w Krakowie. W 1973 przebywał na stypendium w Rzymie. W 1974 ożenił się z Anną Przetacznik, chemikiem (rozwód w 1977). W 1975 rozpoczął studia doktoranckie na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego i w tymże roku przebywał w Paryżu, badając w związku z pracą doktorską, w archiwum Jana Brzękowskiego, materiały na temat jego twórczości polsko-francuskiej. W marcu 1976 założył w Krakowie grupę poetycką Terra (istniała dwa miesiące). Od października 1977 do marca 1978 przebywał na stypendium ZLP we Francji. Od 1978 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Wiersze, utwory prozą i przekłady ogłaszał m.in. w czasopiśmie *Student* (1971-80), *Tygodnik Powszechny* (1971-84), *Życie Literackie* (1972-81), *Przekrój* (1979-1984). W 1985 otrzymał włoską nagrodę Circe-Sabaudia za krzewienie poezji włoskiej w Polsce. Od lipca 1985 do sierpnia 1987 przebywał w Hiszpanii, gdzie był korespondentem Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa (1986-87). Następnie przeniósł się do Australii. W 1989 poślubił obywatelkę Kolumbii, Martę Ligię Agudelo, z zawodu bibliotekarkę. Jest członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (od 1986) oraz Asociacion Internacional de Hispanistas (od 1985). Mieszka w Sydney.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wersety do świtu. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1976, 53 s.
2. Fée et fourmis. [Wiersze]. Paris: Edition Saint-Germain-des-Prés 1977, 43 s.
3. Rękopis z Amalfii. [Opowieść]. Kr.: WL 1977, 69 s.
4. Od zieleni do rdzy. [Wiersze]. Kr.: WL 1979, 107 s.
5. Łamiąc gałęzie ciszy. [Wiersze]. Kr.: WSR „Solidarność” 1981*. [Inf. autoral].
6. Pułapka pod księżycem. [Opowiadania]. Kr., Wr.: WL 1983, 92 s.

Zawartość: I. Pod skrzydłem Chimery: Trzy świece; Pułapka pod księżycem; Wróżka ognia; Lustro; Cień nad mrowiskiem; Historia ulepiona ze śniegu; Z Morfeuszem na tratwie; Zamrażalnik idei. — II. Pod ręką z jawa: Butterfly; Czekać na Siódmkę; Weteran cesarza; Słiskie strefy; Wydma; Jeden dzień pana Ziółki; Drabina Hieronima.

7. Rescued Grains. [Wiersze]. Ohio: *Mid-American Review* 1985 t. 5 nr 1. Chapbook series. [Inf. autoral].

Utwory w wersji dwujęzycznej: pol. i ang. w przekł. V. Conostkiego.

8. Serce i pięść. [Wiersze]. Sydney: Pol. Tow. Kult. w N.S.W. 1987, 72 s.

9. Dama z jamnikiem. [Wiersze]. Sydney: Polish Cultural Assoc. Akapit 1988, 29 s.

10. Z tamtej strony drzewa. Wybór wierszy (1968-1991). Melbourne 1992. [Inf. autoral].

Przekłady

1. A.J. Carrera: Wiersze wybrane. Wybór, wstęp i przekł... Kr.: WL 1976, 45 s.
2. V. Aleixandre: Poezje. Wybór i przekł. ... Wwa: PIW 1978, 53 s.
3. E. Goncalves: Sny w kamieniu. [Wiersze]. Wybrali i przeł. ... i A. Komorowski. Pośl. ... Kr.: WL 1979, 67 s.
4. E. Diego: Nazywanie rzeczy. [Wiersze]. Wybór i przekł.: ... i A. Nowak. Pośl. ... Kr.: WL 1980, 85 s.
5. H. Quiroga: Biała zapaść. Opowiadania wybrane. Przeł. i wyboru dokonał ... Pośl.: A. Komorowski. Kr.: WL 1981, 115 s.
6. F.G. Namora: W niedzielę po południu. [Po-wieść]. Przeł. ... i A. Hermanowicz-Pałka. Kr.: WL 1982, 180 s.
7. R. Obaldia: Bogactwa naturalne. [Miniatury literackie]. Kr.: WL 1983, 78 s.
8. U. Saba: Śpiewnik. Wybór poezji. Wybrał, przeł. i pośl. opatrzył... Kr., Wr.: WL 1983, 83 s.
9. Antologia poezji Quebecu = Antologie de la poésie quebecoise. [Wybór tekstów i pośl.: E. Kushner; przekł. tekstów poetyckich z franc. ... Wstęp i red.: J. Heinstein]. Wr.: Wydawn. UW. 1985, 363 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1990. — *Pam. Lit.*, Londyn 1990 t. 15 [nota biogr.]

L. Bugajski. *Twórczość* 1978 nr 5 [rec.: Rękopis z Amalfii]. — B. Maj. *Tyg. Powsz.* 1980 nr 16 [rec.: Od zieleni do rdzy]. — Z. Chojnowski. *Tyg. Kult.* 1984 nr 38 [rec.: Pułapka pod księżycem]. — J. Kornhauser: Sen na antypodach. *Tyg. Powsz.* 1992 nr 40 [rec.: Z tamtej strony drzewa].

B.D.

BAUMGARTEN Aleksander 1908-1980

Pseud.: A. Baum.; ALB.; alb.; Alb; ALB; (ALB); Alba; Alban; Allan; Gołębski; Pietruszewski i Mleko. Prozaik, poeta, krytyk teatralny i filmowy, tłumacz.

Urodzony 31 maja 1908 w Krakowie; syn Aleksandra Baumgardena, urzędnika pocztowego, i Klauddii z domu Hanausek. W 1926 ukończył IX Gimnazjum im. J. Kochanowskiego we Lwowie, po czym studiował historię na Uniwersytecie Jana Kazimierza, w 1931 uzyskał dyplom magistra. Należał do studenckiej grupy literackiej Rybałci (1927-30), a następnie do zespołu redakcyjnego miesięcznika *Sygnaly* (od listopada 1933 do listopada 1934 i po wznowieniu pisma od lutego do maja 1936). De-

biutował w 1933 wierszem „Sufit” opublikowanym w *Sygnalach* (nr 1). Utwory poetyckie ogłaszał także w *Kulturze Lwowa* (1933), *Kurierze Lwowskim* (1934), *Lwowie Literackim* (1934). W 1934-35 był nauczycielem historii w gimnazjum w Żółkwi. Współpracował z Polskim Radiem, pisząc słuchowiska radiowe. Po wybuchu II wojny światowej i włączeniu ziem wschodnich do Ukraińskiej SRR przebywał nadal we Lwowie. W czasie okupacji niemieckiej (1941-44) pracował najpierw jako murarz, a później jako buchalter. Jednocześnie brał udział w tajnym nauczaniu, a kontynuując twórczość literacką opublikował anonimowo wiersz w wydanej konspiracyjnie antologii „Śpiew wojny” (Lwów 1944). Po zajęciu Lwowa przez wojska radzieckie latem 1945 wyjechał wraz z zespołem teatru lwowskiego transportem repatriacyjnym do Katowic i tu osiadł na stałe. W 1945-54 pracował w miejscowej rozgłośni Polskiego Radia jako kierownik redakcji literackiej. Równocześnie rozwijał twórczość literacką i krytyczną, publikując opowiadania, wiersze, a także recenzje teatralne i filmowe w wielu czasopismach, zwłaszcza śląskich, m.in. w *Odrze* (1945-50, tu stała rubryka felietonów filmowych pt. „Patrzmy na ekran” pod pseud. Alba oraz Pietruszewski i Mleko), *Trybunie Robotniczej* (w 1945-80; m.in. w 1958-64 felietony i recenzje pod pseud. Alban; w 1978 cykl prozy pt. „Co powiedziałeś...”), w miesięczniku *Ogniwa* (1947-49, tu recenzje pod pseud. Allan), *Śląsku Literackim* (1952-53, 1956), *Perspektywach* (dod. do *Dziennika Zachodniego*, 1952-57). Brał czynny udział w życiu kulturalnym Śląska; był wiceprezsem Oddziału Śląskiego ZLP (1954-56) i członkiem Komisji Kultury MRN w Katowicach (1955-60). W 1956 otrzymał nagrodę literacką m. Katowic. Uczestniczył w organizowaniu śląskiego ośrodka Telewizji, w 1957-59 kierował redakcją literatury i dramatu. Od 1956 był kierownikiem literackim Teatru Zagłębia w Sosnowcu (do 1965), a następnie Teatru Polskiego w Bielsku-Białej. W 1961 został członkiem Wojewódzkiej Komisji Repertuarowej do Spraw Teatru i Filmu przy Wydziale Kultury WRN w Katowicach. W tym okresie zamieszczał liczne szkice literackie i teatralne w programach teatralnych, m.in. Operetki Śląskiej w Gliwicach (1957), Śląskiego Teatru Powszechnego w Katowicach (1957), Teatru Rozmaitości w Krakowie (1969), a zwłaszcza Teatru Zagłębia w Sosnowcu (1956-64) i Teatru Polskiego w Bielsku-Białej (1949-73). Jednocześnie publikował swoje utwory prozatorskie i wiersze w czasopismach, m.in. na łamach *Poglądów* (1964-80; uzyskał w 1976 nagrodę tego pisma pod nazwą „Plakieta Poglądów”) i *Tygodnika Kulturalnego* (od 1966, z przerwami, do 1976). W 1968 otrzymał narode literacką WRN w Katowicach. W 1974 został wpisany do Księgi

Ludzi Zasłużonych dla Śląska, a w 1975 otrzymał po raz drugi nagrodę m. Katowic. W tym czasie współpracował ściśle z dziennikiem *Wieczór*, ogłaszając tu w 1973-74 cykl recenzji programów telewizyjnych, a w 1974 cykl pt. „O telewizji”. Odznaczony m.in. odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1969), Krzyżem Kawalerskim (1974) oraz Krzyżem Komandorskim (1980) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 29 czerwca 1980 w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Usta na kamieniach. [Wiersze]. Wwa: F. Hoessick 1938, 49 s.
2. Szukamy pana H. Żartobliwa opowieść awanturicza. [Współaut.:] J. Prutkowski. Kat.: Oficyna Wydawn. 1946, 77 s.
3. Wiersze. Kat.: ZZLP Oddz. Śląski 1946, 15 s.
4. Lisek Matysek i jego przygody. Kat.: M. Kowalski 1947 [antydat. 1946], 27 s.
5. Ostatnia kraksa. Komedja w 3 aktach. [Współaut.:] J. Prutkowski. Praprem. Sosnowiec 1947.
6. Trzej bracia Nowakowie. Sztuka w 1 akcie o współzawodnictwie pracy. Kat.: Odrodzenie 1949, 40 s. Wyd. 2 pt. Chłopcy z jednej rodziny. Uwagi inscen.: D. Łomaczewska. Wwa: Czyt. 1953. Praprem. Gliwice, Związkowy T. Rob. 1953.
Utwór wyróżniony przez Min. Kultury i Sztuki w konkursie na sztukę świetlicową.
7. Front biegnie przez Modenę. Radio 1950.
Nagroda Polskiego Radia i Centralnego Urzędu Radiofonii w 1950.
8. Premiera w Borucicach. Komedja w 3 aktach. [Współaut.:] K. Słotwiński. Praprem. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1951.
9. Zwykły dzień. Reportaż poetycki. Kat.: Okręg. Komitet Wyborczy Frontu Nar. 1952, 10 s.
Nagroda w konkursie WRN w Katowicach i Oddz. ZLP na utwór literacki o tematyce górniczej.
10. Łuny na wietrze. [Wiersze]. Stalinogród [Kat.]: Śląsk Lit., Oddz. ZLP 1953, 48 s.
11. O tym, co najbliższe. [Wiersze]. Stalinogród [Kat.]: Śląsk 1956, 60 s.
Nagroda w konkursie zamkniętym ZLP.
12. Trzy razy o ludziach. Opowiadania. Kr.: WL. 1957, 285 s.
Zawartość: Czarny sierpień; Dziwna historia Publiusa Corneliusa; Zdrada; Rodzina; Jałmużny; Powrót; Ludzie przed lustrem; Nocny nalot; Awaria M/S „Spleen”; Historia sportowa; W terenie; O pewnym Hieronimie; Styki; Pomysł; Wszędzie Karol; Sprawa profesora Kulisiewicza; Wieczór; Eryka; Dom przy drodze cesarskiej.
13. Zielone czasy. [Opowiadania dla młodzieży]. Kat.: Śląsk. 1958, 190 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 1968, wyd. 4 1973, wyd. 5 1979.

Zawartość: Pierwszy dzień w szkole; Pierwsza lekcja; Psia sprawa; Motocykl; Impreza kąpielowa; Zemsta; Pojedynek przyjaźni; Św. Mikołaj w Zbarażu; Kilka uwag o nartach; Raut; Za wczesnie kwiatku; Wielkanoc; Któż z nas nie był harcerzem; Biologia czyli lekcja o życiu; Sposoby na wrogów klasowych; Historia z aniołem; Zdrada ukarana czyli „niech żyje sport”; A kto chce rozkoszy użyć; Kłopoty z pewną Muzą; Co można, a co trzeba; Tego jeszcze nie było; Zimowy „wpadunek”; Historia z epilogiem; Zakończenie.

14. Lisek Matysek. [Opowiadanie dla dzieci]. Kat.: Prasa 1959, [12] k.

15. Czarodziejska woda. Baśń sceniczna. Praprem. Sosnowiec, T. Zagłębia 1962.

16. Spotkanie z jutrem. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1962, 257 s.

17. Noc w Blancmoutier. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1963. 232 s.

Zawartość: Biedny pan Foiret; Przymiarka; Złoto na drodze; Szyba; Partner; Wielka Wystawa; Noc w Blancmoutier; Ostatnia junta; Rozstania; Granica; Piękny dzień; Fanfary dla Stanforda Trippsa; Bogate życie wewnętrzne; „Bar pod Pysylo-nem”.

Adapt. scen. kilku opowiadań pt. Wielka wystawa. Praprem. Bielsko-Biała, T. Małych Form 1967.

18. Ścieżki samotnych. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1963, 154 s.

Zawartość: Płomień w Arsenale; Kalendarz oczekujących; Spotkanie; Wiedeń miasto moich marzeń; Trzeba wiedzieć, kiedy zapalić światło; Przymiarka [poz. 16]; Kiper; Dom przy drodze cesarskiej [poz. 12]; Wrześnie; Ścieżki samotnych.

19. Brzegi ciemności. Powieść. Wwa: Czyt. 1964, 254 s. Por. poz. 20.

20. Pięciu. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] P. Komorowski. Ekran 1964.

Na podstawie powieści „Brzegi ciemności” [poz. 19].

21. Julian. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 281 s.

Nagroda literacka CRZZ w 1966.

22. Urlop w Selwyck. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1965, 198 s.

Zawartość: Bonapartyści; Trudny rocznik 45; Piekielny Piotrus; Zdarzenia nie było; Bracia; To nie jest to; Urlop w Selwyck.

23. Pieśni o Śląsku. [Wiersze]. Muz.: W. Szalonek. Kr.: PWM 1967, 23 s.

24. Ulica Czterech Wiatrów. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1967, 322 s.

Adapt. radiowa: A. Widera, Radio 1978.

25. Każdy dzień darowany. Powieść. Kat.: Śląsk 1971, 251 s.

26. Cudze łóżce. Opowiadania. Kat.: Śląsk 1971, 251 s.

Zawartość: Wstyd; Patrz Maks; Gwóźdź; Przyglup; Pana Nowaka głos w dyskusji; Logicznie biorąc; Sztormowa noc; Jesteśmy na plaży; Ireny; Cudze łóżce; Smutek klasyków; Ósme nieszczęście nad Rio Araquaiia; Powrót Nike Paso; Ten z prawej; Psi czas.

Adapt. radiowa opowiadań „Głos pana Nowaka w dyskusji” i „Logicznie biorąc”: Logicznie biorąc. Adapt. K. Broll-Jarecka. Radio 1971.

27. Jeszcze nie rano. [Powieść]. Wwa: MON 1972, 520 s.

Nagroda w 1971 w konkursie literackim ZBoWiD. Wydawn. „Śląsk”, Oddz. ZLP w Katowicach z okazji 50. rocznicy trzeciego powstania śląskiego.

28. Wilki za progiem. [Powieść]. Wwa: MON 1974, 387 s. Wyd. 2 tamże 1977.

29. Rycerskie rzemiosło. [Powieść]. Wwa: MON 1975, 279 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Nagroda w 1974 w konkursie literackim Wydawn. MON na powieść o tematyce współczesnej związanej z wojskiem.

30. Płomień w Arsenale. Wybór opowiadań. Wybór: J. Górdziałek. Kat.: Śląsk 1976, 330 s.

Zawartość opowiadania z tomów: poz. 12: Dom przy drodze cesarskiej; Zdrada; Rodzina; — poz. 17: Szyba; Wielka wystawa; Noc w Blancmoutier; Biedny pan Foiret; Fanfary dla Stanforda Trippsa; Ostatnia junta; — poz. 18: Płomień w Arsenale; Trzeba wiedzieć, kiedy zapalić światło; Przymiarka; — poz. 22: Bracia; To nie jest to; Zdarzenia nie było; — poz. 26: Patrz Maks; Pana Nowaka głos w dyskusji; Psi czas; Powrót Nike Paso.

31. Nasze wojny prywatne. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1977, 315 s.

32. Zaliczka na chwałę. [Powieść]. Powst. ok. 1978.

Wyróżnienie w 1978 w konkursie Min. Górnictwa i Oddz. ZLP w Katowicach na powieść o tematyce górniczej.

33. To on, niepokój. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1980, 285 s.

Zawartość: Samowyzwalacz; To on, niepokój; Martwa natura z indykiem; Sprawa; Cień chwały; Dziwna historia.

34. Zapamiętanie. [Powieść]. Wwa: MON 1980, 295 s.

Przekład

1. A. Korniejczuk: Makar Dubrawa. Sztuka w 3 aktach. Przeł. ... i J. Brzoza. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1949.

Ponadto przekłady i adaptacje librett do utworów operowych i operetkowych wystawionych w 1952-1962 na scenach śląskich.

Prace redakcyjne

1. Państwowy Teatr Polski w Bielsku-Białej. 1945-1970. Red. ... Bielsko-Biała 1970, 65 s.

2. [Dwunasta] XII Śląska Wiosna Teatralna poświęcona dramaturgii Leona Kruczkowskiego. Red. ... Kat. 1974, 92 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1956, 1964, 1966. — SWPP 1. — PP (R. Loth). — RL 1980 (A. Biernacki). — LP (M. Fazan). — Rocz. Kat. 1983 t. 11 (M. Fazan).

A. Hamerliński: A.B. Tyg. Kult. 1965 nr 36. — [S. Sławińska] I.S.: Pisarz śląskiego krajobrazu. Tryb. Rob. 1968 nr 178. — W. Nawrocki: Pulsujące tętno liryki. Poezja i proza A.B. Tryb. Rob. 1974 nr 93. — J. Górdziałek: Pisarstwo oddane Śląskowi. (W 70-lecie urodzin A.B.) Poglądy 1978 nr 11. — J. Górdziałek: A.B. prawo do buntu. Poglądy 1980 nr 17.

B

— J. Hlond: O trudzie tworzenia i ludzkich losach. *Tyg. Kult.* 1980 nr 8. — A. Widera: Czasy otwarte na cztery wiatry. (O powieściach A.B.) *Zaranie Śląskie* 1980 nr 1. — J.F. Lewandowski: Sojusznik kina. *Film* 1981 nr 26. — A. Widera: Wyzwolenie i okres powojenny na Śląsku w literaturze pięknej. *Kwart. Opol.* 1982 nr 3/4.

B.D.

BĄCZKOWSKA Irena ur. 1902

Podpisywała utwory też: Irena Zabłocka, Irena Zabłocka-Bączkowska.

Powieściopisarka, nowelistka.

Urodzona 12 maja 1902 w Kijowie; córka Witolda Zabłockiego, z zawodu rolnika, i Janiny z Sochaczewskich. Do szkół uczęszczała kolejno za granicą, w Szymanowie i w Kijowie, gdzie w polskim gimnazjum W. Peretjatkowiczowej uzyskała w 1919 świadectwo dojrzałości. Następnie studiowała w Akademii Rolniczej w Bydgoszczy, którą ukończyła w 1923. W 1926-29 pracowała jako nauczycielka w Szkole Hodowli Drobiu w Julinie, a następnie w Centralnym Komitecie do Spraw Hodowli Drobiu oraz w izbach rolniczych: kieleckiej, warszawskiej i białostockiej jako instruktorka i inspektorka Kół Gospodyń Wiejskich i Hodowli Drobiu. Równocześnie współpracowała z prasą rolniczą, m.in. z *Przodownicą*, *Siewem*, *Wiciami*, *Kłosami*, *Łącznikiem Poczтовым* i *Drobiem Polskim*. Była delegatką Polski na międzynarodowych kongresach naukowych poświęconych problematyce hodowli drobiu – w Londynie (1930) i Rzymie (1933). W 1934 wyszła za mąż za Jana Bączkowskiego, oficera 1. Pułku Ułanów Kresowieckich. Po wybuchu II wojny światowej znalazła się na emigracji. We Francji pogłębiała studia z zakresu hodowli. W 1946-48 pracowała w prowadzonej przez Wojsko Polskie szkole rolniczej w Findo Gask w Szkocji oraz przez dwa lata w Instytucie Genetyki Zwierząt w Edynburgu. Od 1948 prowadziła drobne gospodarstwa rolne w Norfolku. Równocześnie wykładała nauki przyrodnicze w angielskich szkołach i także okresowo pracowała fizycznie. Debiutowała w 1953 opowiadaniem pt. „Jeziora” opublikowanym w londyńskich *Wiadomościach* (nr 21); z pismem tym współpracowała do 1981, drukując opowiadania, nowele i szkice literackie. W 1959-66 studiowała etnografię na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie. Mieszka w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Podróż do Braiłowa. [Opowiadania]. Londyn: Veritas 1959, 231 s.

Zawartość: Podróż do Braiłowa; Jeziora; Kama; Pamiętnik Jurka; Turczynka; Dzieci; Historia o nieprzeznaczonym Kodziu; Sprawa Jessy.

2. Wróble noce. Powieść. Londyn: Pol. Fundacja Kul. 1963, 160 s.

Nagroda *Wiadomości* za najwybitniejszą książkę pisarza polskiego wydana na emigracji w 1963.

Ponadto prace z zakresu hodowli królików i drobiu.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1972. — SWPP 2 (R. Loth).

J. Otwinowska: Kilka słów o I.B. *Wiadomości*, Londyn 1959 nr 8. — [Podróż do Braiłowa:] B. Toporska: Powieść święta, ale nie dokończona. *Wiadomości*, Londyn 1960 nr 26 [właśc. 27]; polem J. Składkowska, *tamże* nr 35/36; J. Otwinowska: Narodziny oryginalnego talentu. *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 1. — [Wróble noce:] W. Günther: Zbuntowana Ukrainka. *Wiadomości*, Londyn 1964 nr 6; J. Mackiewicz: O „Wróblach nocach”. Głossa do twórczości I.B. *Dz. Pol. i Dz. Zoln.*, Londyn 1964 nr 1. — L. Hofmann: Kilka spostrzeżeń nad językiem I.B. w powieści „Wróble noce”. (Regionalizm wschodnie). *Rocz. Pol. Tow. Nauk. na Obczyźnie*, Londyn 1973/1975 t. 23.

B.D.

BĄDKOWSKI Lech 1920-1984

Do 1947 używał nazwiska: Buntkowski.

Pseud.: (b); BIL; (J.K.); J. Kozlikowski; Jordan Kozlikowski; L.B.; (L.B.); (lb); (LB).

Powieściopisarz, nowelista, publicysta.

Urodzony 24 stycznia 1920 w Toruniu, w rodzinie urzędniczej; syn Kazimierza Buntkowskiego i Zofii z Faustmannów. Uczęszczał do Gimnazjum Klasycznego im. M. Kopernika, w 1938 uzyskał świadectwo dojrzałości. Następnie był w szkole podchorążych w Brodnicy. Po wybuchu II wojny światowej brał udział w kampanii wrześniowej (bitwa nad Bzurą). W styczniu 1940 przedostał się na Węgry, potem do Francji. Wstąpił do Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich i brał udział w kampanii norweskiej (m.in. walczył pod Narwikiem). Do Francji powrócił pod koniec kampanii francuskiej i stąd przedostał się do Anglii, gdzie wstąpił do Polskiej Marynarki Wojennej. W 1941 został odznaczony Srebrnym Krzyżem Virtuti Militari. Odbył przeszkolenie spadochronowe i został wcielony do jednostki desantowej. W 1945 był członkiem Zarządu Głównego Związku Pomorskiego w Wielkiej Brytanii; w tymże roku wydał broszurę „Pomorska myśl polityczna”. W czerwcu 1946 powrócił do Polski pierwszym transportem, którym wracali żołnierze marynarki wojennej. Zamieszkał początkowo w Gdyni, potem w Gdańsku. Studiował w Wyższej Szkole Handlu Morskiego w Sopocie (do 1949) i na Wydziale Prawa Uniwersytetu Łódzkiego, w 1951 uzyskał dyplom magistra nauk politycznych. Równocześnie pracował w redakcji *Dziennika Bałtyckiego* (do 1952) jako kierownik działu gospodarczego; w piśmie tym debiutował w 1946 jako prozaik opowiadaniem „Odwrót spod Narwiku” (nr 203), a w latach następnych ogłaszał, zwłaszcza w dodatku *Rejsy*, obok utworów prozą liczne artykuły i recenzje (m.in. pod pseud. Jordan Kozlikowski). Od 1948 współpracował nadto z Polskim Radiem. W 1953 został

członkiem ZLP. W 1953 podjął pracę w redakcji tygodnika *Rybak Morski*, z której wkrótce został zwolniony z przyczyn politycznych. Od 1954 był kierownikiem literackim Teatru Lalki i Aktora „Miniatura” w Gdańsku. W 1956 został zastępcą redaktora naczelnego tygodnika *Ziemia i Morze* (zwolniony na początku 1957). Należał w 1956 do założycieli Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego (od 1975 był prezesem Oddziału Gdańskiego). W 1957-66 był też prezesem Oddziału Gdańskiego ZLP. Kontynuując twórczość literacką i publicystyczną publikował opowiadania, artykuły i recenzje na łamach czasopism, m.in. *Pomorze* (od 1955), *Kaszëbe* (1958-61), *Tygodnik Morski* (od 1958), *Pomerania* (1975-79), *Fakty* (1975-79). W 1972-75 był przewodniczącym Głównej Komisji Rewizyjnej ZLP. Odbył wiele podróży morskich, m.in. w 1973 statkiem „Władysław Jagiełło” do wschodniej Afryki, w 1976 statkiem „Jastarnia Bór” do Japonii. W 1979 został członkiem Polskiego PEN Clubu; w 1980 wszedł w skład zarządu. Od września 1980 był przewodniczącym kolegium redakcyjnego autonomicznej rubryki „Samorządność” w *Dzienniku Bałtyckim*, a później redaktorem naczelnym tygodnika *Samorządność*, który powstał dzięki jego staraniom. Od grudnia 1980 wchodził w skład Zarządu Głównego ZLP. W 1981 otrzymał nagrodę Prezydenta m. Gdańska. W sierpniu tegoż roku przybył do strajkującej Stoczni Gdańskiej i został członkiem Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, jako rzecznik prasowy oraz członek grupy negocjującej „porozumienie gdańskie”; funkcje członka prezydium i rzecznika prasowego pełnił jeszcze kilka miesięcy w Międzyzakładowym Komitecie Założycielskim NSZZ „Solidarność” w Gdańsku. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1965), odznaką „Zasłużony Ziemi Gdańskiej” (1976), Medalem Stolema (1978). Zmarł 24 lutego 1984 w Gdańsku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pomorska myśl polityczna. Londyn: Ruch Pomor. 1945, 23 s.
2. Kuter na strądzie. [Powieść]. Gdańsk: WM 1951, 304 s.
3. Pan grodziska i inne opowiadania. Wwa: Iskry 1955, 194 s.
Zawartość: Noc; Etiuda rewolucyjna; Pan grodziska; Gwiazdy wśród chmur; Rywale.
4. Słowińcy. [Przewodnik turystyczny]. Wwa: SiT 1956, 123 s.
5. Złoty sen. [Bajka]. Gdynia: WM 1957, 30 s.
6. Sąd nieostateczny. (Moralitet całkiem nowy). Szuka w 3 aktach z 2 intermediami. Gdynia: WM 1958, 102 s.
7. Zakłeta królewianka. [Bajka]. Gdynia: WM 1958, 48 s. Praprem. Gdańsk, T. Lalki i Aktora „Miniatura” 1959.
8. Połów nadziei. [Powieść]. Gdynia: WM 1959, 281 s. Wyd. 2 tamże 1974.
Nagroda Klubu Marynistów Ligi Ochrony Kraju im. M. Zaruskiego w 1960.
9. Zarys historii literatury kaszubskiej. Gdańsk: Oddz. Zrzesz. Kaszub. 1959, 47 s., powiel.
10. Bitwa trwa. (Opowiadania). Gdynia: WM 1960, 114 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 poszerz. 1962, wyd. 3 poszerz. 1966, wyd. 4 poszerz. 1977.
Zawartość: Pobici; Poligon; Noc; Leworęki; — w wyd. nast. nadto: w wyd. 2: Wilegiatura; w wyd. 3: Wzgórze 295; Adresy; Dzielnosc; w wyd. 4: Kolednicy; Szczotki; Wycieczka; Koń; Wstążka; Cyrk; Wypadek.
11. Oko za oko. [Opowiadanie]. *Żoł. Pol. Lud.* 1961 nr 34, 37-73. Wyd. osob. Gdynia: WM 1963, 78 s.
12. Pieśń o miłosnym wieńcu. [Powieść]. Gdynia: WM 1961, 231 s.
13. Spadochroniarze. [Opowiadanie]. *Głos Wybrz.* 1962 nr 143-174.
14. Wesoło w tropikach. [Powieść]. Gdynia: WM 1962, 132 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 2 [właśc. 3] 1980.
15. Intermedium. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Gdańsk, T. przy Stoliku 1965. Druk *Pomerania* 1972 nr 2 s. 61-75, nr 4 s. 69-88.
16. O których myślimy. [Opowiadania]. Gdynia: WM 1966, 187 s.
Zawartość: Wszystko się liczy; O których myślimy. — Drugi utwór otrzymał nagrodę WRN w Gdańsku i Oddziału Gdańskiego ZLP.
17. Wielkie Jezioro Gorzkie. *Głos Wybrz.* 1967 nr 162-188. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1969, 116 s.
Wspomnienia dot. akcji ratunkowej z czerwca 1967 w rejonie Kanalu Sueskiego.
18. Kaszubsko-pomorskie drogi. Szkic. Powst. 1968. Wyd. [Gdańsk:] Nakł. autora 1978, 40 s.
Praca skłoniskowana przez cenzurę w *Życiu i Myśli* 1969 nr z kwietnia. Inf.: Kronika. *Zapis*, Londyn 1978 nr 7.
19. Sobótka. [Utwór dramatyczny]. *Biul. Zrzesz. Kasz.* 1968 nr 2 s. 61-86.
20. Powtórka. [Powieść]. Gdańsk: WM 1969, 263 s. Wyd. 2 tamże 1972.
21. Żołnierze znad Bzury. [Powieść]. Wwa: KiW 1969, 257 s.
22. Wszystko się liczy. [Opowiadania]. Wr.: Ossol. 1971 [właśc. 1972], 259 s.
Zawartość: Bez bukietu; Zapomniana; Fragment z klasyka; Ziomkowie; Wszystko się liczy; Ich dwoje nad jeziorem.
23. Kulminacja. [Powieść]. Gdańsk: WM 1971, 287 s.

24. Legenda o pustelniku. [Opowiadanie]. Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1974, 28 s.

25. Poczet ksiąząt Pomorza Gdańskiego. [Współaut.]. W. Samp. Gdańsk: WAG na zlec. ZG Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1974, 131 s.

26. Odwrócona kotwica. [Szkice dot. historii Pomorza Gdańskiego]. Wr.: Ossol. 1976, 243 s. Wyd. nast. Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1988.

27. Sygnet Światopełka. Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1976, 13 s. Wyd. 2 tamże 1981.

28. Sny. Opowiadania. Kr.: WL 1978, 89 s.
Zawartość: Przesłanie; Nieobranie; Wyspa; Szachy; Drabiny; Wielka Inna; Wozak; Z dymem pożarów; Zadyмка; Mur; Przepięcie; Tunele; Gałazka bzu; Nafragium.

29. Młody książę. [Powieść]. Gdańsk: WM 1980, 463 s.
Część 2 cyklu zob. poz. 31.

30. Okruchy z oliwskiego scriptorium. Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1981, 25 s.
Wyd. bibliofilskie.

31. Chmury. [Powieść]. Gdańsk: WM 1984, 410 s.
Część 1 cyklu zob. poz. 29.

32. Huštawka. [Powieść]. Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1984, 244 s.

Przekład

1. A. Majkowski: Życie i przygody Remusa. Z gwary kaszubskiej przeł. ... Pośl. ... Gdynia: WM 1964, 352 s. Wyd. 2 tamże 1966.

Prace redakcyjne

1. F. Sędzicki: Baśnie kaszubskie. Red. ... Wwa: LSW 1957, 210 s.

2. W. Łęga: Legendy Pomorza. Red. ... Gdynia: WM 1958, 199 s.

3. A. Necel: Rewianie. Oprac. lit. oraz wstęp ... Gdańsk: WM 1974, 156 s.

4. J. Pobłocki: Na Kaszubach przed 100 laty. Komentarz i przyp. ... Gdańsk: Zrzesz. Kaszub.-Pomor. 1974, 49 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966, 1973, 1976. — Wywiady: Głód moralnego przywództwa. [Rozm.] T. Bolduan. *Czas* 1981 nr 13, przedr. *Pomerania* 1981 nr 7; Od Kaszubów do Wałęsy. [Rozm.] R. Ciemiński. *Życie Lit* 1981 nr 36; Obowiązek prawdy. [Rozm.] K. Nowicki. *Fakty* 1981 nr 9, przedr. *Pomerania* 1981 nr 7.

SWPP 2 (B. Winklowska). — PP (B. Winklowska). — RL 1984 (A. Biernacki).

E. Moskałówna: Portret pisarski L.B. *Litery* 1966 nr 5. — M. Orski: Trzy książki B. *Odra* 1970 nr 9 [rec.: Powtórka; Wielkie Jezioro Gorzkie; Żołnierze znad Bzury]. — P. Kądziela: Sen o walce. *Więź* 1981 nr 6. — W. Jankie: Wojenna droga L.B. i jej późniejsze echa. *Pomerania* 1984 nr 5. — T. Skutnik: Marynistyka według B. *Pomerania* 1984 nr 11. — [Wspomnienia pośmiertne:] G. Fortuna, E. Górńska, M. Mrozińska,

Gwiazda Morza 1984 nr 6. — W. Woroszyński: Wspomnienie o Lechu. *Pomerania* 1984 nr 6, sprost. nr 9. — W służbie wartościom podstawowym. *Gwiazda Morza* 1984 nr 6. — A. Nowakowski: Socrealizm a tergo. *Nowe Książ.* 1985 nr 1 [rec.: Huštawka]. — W.K. Siewierski: Ostatni tom pomorskiej epopei. *Nowe Książ.* 1985 nr 4 [rec.: Chmury].

J.P.

BAK Wojciech 1907-1961

Pseud.: (b); Jan Kowalewicz; Konrad Wallen; (w.b.).
Poeta, dramaturg, eseista.

Urodzony 23 kwietnia 1907 w Ostrowie Wielkopolskim; syn Franciszka Bąka, ślusarza, i Marii z We-sołowskich. Uczęszczał do gimnazjum klasycznego w Ostrowie; należał do Towarzystwa Tomasza Zana. W 1925-29 studiował filologię polską i filozofię na Uniwersytecie Poznańskim. Następnie pracował jako nauczyciel w gimnazjach poznańskich: Marii Magdaleny i im. I. Paderewskiego. Debiutował w 1927 wierszem „Modlitwa”, wydrukowanym w *Głosie Prawdy Literackiej* (nr 99). W 1928 został członkiem grupy literackiej Łoża, a także komitetu redakcyjnego założonego z jej inicjatywy pisma *Życie Literackie* (istniało do 1929). Rozpoczął wówczas także współpracę z tygodnikiem *Tęcza*. Od 1933 należał do ZZLP, a w 1934 redagował pismo Oddziału Poznańskiego PAL, *Życie Literackie*. Nadto drukował wiersze i artykuły w czasopismach: *Pion* (1934-36), *Skamander* (od 1935), *Prosto z mostu* (1935-39), *Rocznik Literacki* (1935-36). Uczestniczył w życiu literackim Poznania, m.in. współorganizował czwartki literackie w pałacu Działyńskich, współpracował z kabaretem literackim Różowa Kukułka. W 1938 został odznaczony Srebrnym Wawrzynem PAL, a także otrzymał nagrodę literacko-artystyczną m. Poznania im. J. Kasprowicza. W 1939 odbył kilkumiesięczną podróż po Włoszech. Lata okupacji niemieckiej spędził w Warszawie, pracując w magazynie Ubezpieczalni Społecznej. Brał udział w tajnym życiu literackim, m.in. publikując w 1943 wiersze w konspiracyjnym tygodniku *Kultura Polska* (pod pseud. Jan Kowalewicz i Konrad Wallen). Po upadku powstania warszawskiego został wywieziony do obozu pracy w Cottbus (Chociebuż); tu w czasie nalotu alianckiego doznał ciężkich obrażeń głowy. Po zakończeniu wojny powrócił do Poznania. Początkowo pracował w redakcji dwutygodnika *Życie Literackie* (w 1946 redaktor naczelny), był kierownikiem literackim w wydawnictwie swego brata, Władysława Bąka (do 1948) oraz w Teatrze Nowym (1946-48). Ogłaszał wiersze, szkice, recenzje literackie i teatralne, m.in. w *Głosie Katolickim* (1945), *Głosie Wielkopolskim* (1945-48), *Tygodniku Powszechnym* (1945-49), *Dziś i jutro* (1947-48). W 1945-47 pełnił funkcję prezesa Oddziału Poznańskiego ZLP (usunięty w 1953, w 1956 został przyjęty ponow-

nie do Związku, ale zrezygnował z członkostwa). W 1946 otrzymał nagrodę literacką m. Poznania, a w 1949 nagrodę literacką Episkopatu Polski za twórczość poetycką. W następnych latach życia chorował (przebywał okresowo w szpitalu psychiatrycznym), ale nadal kontynuował twórczość literacką. Zmarł 2 maja 1961 w Poznaniu (pochowany także na Cmentarzu Miejskim na Junikowie, a od 1982 na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie).

TWÓRCZOŚĆ

1. Brzemie niebieskie. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkovicz 1934, 116 s.

Nagroda *Wiadomości Lit.*; autor nie przyjął tego wyróżnienia.

2. Śpiewna samotność. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkovicz 1936, 93 s.

3. Jerzy i Barbara. Dramat w 5 aktach. *Prosto z mostu* 1936 nr 48-53/54. Praprem. pt. Protest. Pozn. T. Pol. 1937.

4. Tyberiusz. Dramat w 8 odsłonach. *Prosto z mostu* 1937 nr 5-9, 11-14. Praprem. Białystok, T. im. A. Węgierki 1979.

5. Monologi anielskie. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkovicz 1938, 87 s.

Zawiera cykle: Wydzwoniony Piotr; Monologi anielskie; Wiersze o Ojczyźnie, — wiersze: Dzień stracony; Fantastyczna prawda; Kołysanka; Kłamstwo wieczoru; W górach; Sofokles dolin; Czas makbetowy; Dawidzie.

6. Sługa Don Kiszota. Tragikomedya w 5 aktach z prologiem i epilogiem. Powst. 1943. Praprem. Pozn., T. Nowy 1947. Wyd. Łódź: W. Bąk 1947, 97 s.

7. Piąta ewangelia. [Wiersze]. Łódź: W. Bąk [1946], 83 s.

8. Syn ziemi. [Wiersze]. Łódź: W. Bąk [1946], 136 s. Wyd. nast. tamże [1947].

Zawiera cykle: Przelot muzyki; Budowniczy świata; Wiersze włoskie; Modlitwa do Marii Matki, — oraz wiersze bez tytułu.

9. Zagadnienia i postacie. [Eseje, felietony]. Łódź: [W. Bąk] 1947, 117 s.

Zawartość: I. Miasto ludzkości; Co za naród! Co za naród! — II. Dla kogo pisarz pisze; Wieczna młodość Szekspira; Realizm Szekspira; Wielki poeta [J. Kasprzewicz]; Aktualności Żeromskiego; Sprawa Zapolskiej; Karol Irzykowski czyli różne piętra; „Miejsce na ziemi” J. Przybosa; Dwudziestolecie międzywojenne; Bunt poetycki; Kultura katolicka, — III. Synowie nienawiści. [Opowiadanie. Powst. 1943].

10. Dłonie z wiatru. [Wiersze i proza poetycka]. Łódź: W. Bąk 1948, 118 s.

Zawiera prozę poetycką: Do hrabiny; Sprzęty; Ojciec; Matka; Molo; Tyś nie jest od rzeczy ważnych, — cykle wierszy; Wiersze szpitalne; Requiem; Do cudzoziemca, — oraz wiersze bez tytułu.

11. Święty Franciszek. Dramat. Łódź: W. Bąk 1948, 129 s.

12. Twarze. Opowiadania. Łódź: W. Bąk 1948, 141 s.

Zawartość: Nie ma rady; Matylda „Puj-Puj”; Seria Friedländer; Książeczka do nabożeństwa; Janek Krzysiak; Mielczarkowa; Feliks; Inżynier Stille; Anna Stempel; Piękny Franz.

13. Modlitewnik. Poezje. Pośl.: Z. Pędziński. Pozn.: Pallot. 1956, 220 s.

Zawiera cykle: Modlitwy poranne; Modlitwy wieczorne; Modlitwa do Marii Matki; Modlitwa do Ducha Świętego; Droga Krzyżowa; Msza; Msza żałobna; Wiersze wiejskie; Rozmyślenia; Wiersze dobrej śmierci.

14. Zastygłe chwile. [Wiersze]. Pozn.: WP 1958, 231 s.

Zawiera cykle: Śpiew ponad obłędem; Zastygłe chwile.

15. Szkice. Wwa: Pax 1960, 288 s.

Zawartość: I. Sprawa determinizmu; Zagadnienia poetyckie; O zrozumiałości i niezrozumiałości w sztuce; Seksualizm w literaturze; Prawdziwy humanista. — II. Dante polityk?; Nieoczniony poeta; „Edyp-Król” jako dramat „poznawczy”; „Hamlet”; „Makbet”; „Oresteia” Ajschylosa; „Orestes” Eurypidesa; „Antygona” Sofoklesa; „Nibelungi” Hebbła; „Książę Homburg” Kleista; „Muchy” Sartre’a; Odswieżony naturalizm [W. Faulkner]; Myśl — ład — sens [C. Wilson; Outsider]; Nad Tacytem. — III. Epik i dramaturg; „Chłopi” Reymonta.

16. Agrypina. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1961. Praprem. Kalisz, T. Propozycji T. im. W. Bogusławskiego 1982.

17. O Bogu-Człowieku i Apostołach. [Rozważania religijne]. Powst. przed 1961. Wyd. Wwa: Pax 1971, 230 s.

18. Piłat. Proces Chrystusa. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1961. Praprem. w adapt. B. Toza; Kalisz, T. im. W. Bogusławskiego 1983.

19. Upadek Kartaginy. (Dramat). Powst. przed 1961. Druk *Dialog* 1967 nr 6 s. 16-53.

20. Zwycięstwo jesienne. [Wybór wierszy]. Pośl.: L. Eustachiewicz. Wwa: Pax 1964, 190 s.

Zawiera m.in. wybór wierszy z nie wydanych cykli: Pory roku; Wieczysty niemowa.

21. Wyznanie i wyzwania. Wybór pism. [Wspomnienia, eseje, szkice literackie]. Wybór i przedm.: S. Jończyk. Wwa: Pax 1968, 365 s.

Zawartość: Nie lubię otwierać szuflady; Listy pochwalne; Pochwała dnia nocy i zaświata [cykl esejów]. — Szkice literackie: Sztuka a osobowość; Poezja magów; Szekspir — dziecko [J.A. Rimbaud]; Poezja jako magia i produkt techniczny [S. Mallarmé]; Catullus chrześcijański [P. Verlaine]; Tesknota do miłości i do życia [P. Valery]; Orfeusz niesprawiedliwy [R.M. Rilke]. — Myśli. — Wszystkie utwory z rękopisów.

22. Wiersze wybrane. [Wybór i przedm.:] S. Jończyk. Wwa: Pax 1974, 431 s. Wyd. 2 zmien. i rozszerz. tamże 1984.

Zawiera m.in. wybór z wierszy rozproszonych i ineditów.

23. Poezje wybrane. Wybór: J.Z. Jakubowski. Wstęp: P. Kuncewicz. [Nota biogr.:] J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1976, 151 s.

Wybór wierszy z tomów zob. poz. 1, 2, 8, 10, 14, 20 oraz z wierszy rozproszonych.

24. Korzenie moje w Tobie. Modlitwy i medytacje. [Post.] S. Jończyk. Wwa: Pax 1986, 246 s.

Wybór wierszy z tomów zob. poz. 1, 2, 13 oraz z rękopisów m.in. cykl Psalmów współczesne.

Nadto w rękopisach będących w posiadaniu rodziny pozostały dramaty, zbiory wierszy, szkice, eseje.

Przekład

1. Psalmi Dawidowe oraz Pieśni Brewiarza Rzymskiego. Przeł. i wstępem opatrzył ... [Przekł. powst. ok. 1947-52]. Wwa: Pax 1979, 310 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (J. Wojnowski). — WSB (K. Sroczyńska). — RL 1961 (P. Grzegorzczak).

L. Eustachiewicz: Dramaty W.B. *Dialog* 1967 nr 6. — Z. Jastrzębski: Prawdziwy humanista. W tegoż: Bez wieńca i togi. Wwa 1967. — Z. Pędziński: Syn ziemi. W tegoż: Z notatnika szeregowego recenzenta. Pozn. 1971. — A. Rogalski: W.B. *Poezja* 1974 nr 6. — B. Ostromecki: „Monologi anielskie”. *Twórczość* 1976 nr 1. — P. Kuncewicz: Brzemień niebieskie. W tegoż: Cień ręki. Łódź 1977. — B. Kozera: Wiara jako kategoria egzystencjonalna w poezji W.B. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu. Filologia Pol.* 1980 nr 17. — Sz. Molenda: Okolice poety. *Kult. Ośw. Nauka* 1985 nr 11/12. — J. Ratajczak: W.B.: znany i nieznan. W *drodże* 1990 nr 1. — A. Szalagan: „Sprawa Baka”. *Kult. Niezał.* 1990 nr 57. — J. Ratajczak: Pisarz nieznan. *Tyg. Pousz.* 1991 nr 19. — J. Ratajczak: Ten wariat, W.B. *Kultura*, Paryż 1993 nr 1/2.

A.Sz.

BAKOWSKI Stanisław 1889-1958

Poeta.

Urodzony 13 września 1889 w Baranowie Sandomierskim; syn Teofila Bąkowskiego, lekarza, i Stanisławy z Sobieskich. Od 1898 mieszkał z rodzicami w Żywcu. Uczęszczał do Gimnazjum Klasycznego im. B. Nowodworskiego w Krakowie, a po jego ukończeniu w 1907 rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1912 uzyskał stopień doktora praw. Następnie do 1915 kontynuował studia w Akademii Handlowej w Monachium i w Berlinie. Po powrocie do kraju zamieszkał w Krakowie i pracował w banku, a następnie przeniósł się do Lwowa, gdzie był zatrudniony w Centrali Odbudowy Gospodarki Galicji. W 1916 ożenił się ze Stanisławą Dziedzic. Debiutował w 1918 wierszem „Odwieczna paralela” drukowanym w *Ilustrowanym Kurjerze Codziennym* (nr 100). W 1919 przeprowadził się do Poznania. Pracował tu w Związkach Zawodowych Zachodniego Polskiego Przemysłu Cukrowniczego. Wiersze, przekłady m.in. z francuskiego i włoskiego publikował w prasie, szczególnie w *Okolicy Poetów* (1925, 1935-38), *Mysli Narodowej* (1927-28), *Dzienniku Poznańskim* (od 1930), *Kamienie* (od 1934/35). Był członkiem ZZLP. Odbył wiele podróży, m.in. do Anglii, Holandii i Norwegii. Po wybuchu II wojny światowej został wysiedlony w grudniu 1939 z Pozna-

nia i zamieszkał w Lublinie, skąd w 1943 przeniósł się do Warszawy. Utrzymywał się z udzielania korepetycji, brał także udział w tajnym nauczaniu. Po upadku powstania warszawskiego przebywał w Milanówku i w Zalesiu pod Warszawą. W kwietniu 1945 powrócił do Poznania i pracował najpierw jako doradca prawny i handlowy w prywatnej firmie, a od 1949 w dziale finansowym Zjednoczenia Budownictwa Miejskiego „Poznań”. Nadal ogłaszał wiersze w czasopismach, m.in. w *Głosie Wielkopolskim* (1945-47) i *Ilustrowanym Kurjerze Polskim* (1947-48). Od 1950 był członkiem ZLP. Należał do PZPR. Zmarł 25 kwietnia 1958 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. „Anioł Pański” na kresach. [Wiersze]. Kr.: Nakł. autora 1916, [3] s.

2. Psalm wiosny i nadziei. Kr.: Nakł. autora, G. Gebethner 1916, 13 s.

3. Rytmy wędrowca. Z przedm. M. Szykowskiego. Pozn.: Druk. Katolicka 1922, 63 s.

Zawiera cykle: Ego; Rytmy wędrowca; Głosy przyrodzenia; Erotica; Ludzie; Varia.

4. Gawędy z Panem. [Wiersze]. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1926, 55 s.

5. Ścieżki ułomnych. [Poematy]. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1926, 46 s.

Zawiera: Przedślowie; Ślepy Janek; Błażej niemowa; Marek drwał.

6. Oczy godzin. [Wiersze i poematy]. Pozn.: Spółka Pedagogiczna 1927, 82 s.

7. Lotnik niezłomny. Powieść poetycka. Wwa: F. Hoessick 1928, 183 s.

8. Śmierć Adama. Poemat z zarania ludzkości. Pozn.: Fiszer i Majewski, Księg. Uniwersytecka 1929, 61 s.

9. Koniec Antychrysta. Poemat z dni ostatecznych. Pozn.: Druk. Państw. 1930, 22 s.

10. Z raju i podziemia. [Wiersze]. Wwa: F. Hoessick 1931, 63 s.

11. Ku przełęczu. [Wiersze]. Pozn.: Księg. J. Dimpła 1933, 47 s.

12. Drwał i niedźwiedz. [Wiersze]. Chełm Lubel.: Bibl. Kamieny 1938, 20 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — P. Grzegorzczak. *Kult. i Społ.* 1959 nr 3 [biogram].

5. Napierski: Oddech wielkości. *Wiad. Lit.* 1926 nr 41 [rec.]: Gawędy z Panem]. — J. Liebert: Nowy tom B. *Wiad. Lit.* 1927 nr 48 [rec.]: Oczy godzin]. — K. Czachowski: S.B. *Kur. Lit.-Nauk.* 1929 nr 30. — S. Papée: S.B. Piewca trudu Boga, Szatana i człowieka. W tegoż: Kwiaty na ugorze. Pozn. 1929. — S. Bergel: Poeta religijnej tęsknoty i filozoficznej zadumy. *Tęcza* 1931 nr 6. — J. Szczyпка: Poeta odwiecznych wyznań. *Wroc. Tyg. Katol.* 1957 nr 21.

A.Sz.

BECELA Tadeusz ur. 1907

Pseud.: Doświadczony, Janek Obłeciświat, Włodzimierz Orla. Prozaik, pamiętnikarz.

Urodzony 3 października 1907 we wsi Chojno pod Rawiczem; syn Tomasa Beceli, rolnika i robotnika budowlanego, i Jadwigi z domu Lipnej. W 1921-26 uczył się zawodu krawieckiego, następnie pracował jako krawiec. W czasie zawodowej służby wojskowej w 1928-30 uczęszczał na wieczorowy kurs Gimnazjum im. A. Komenskiego w Lesznie i uzyskał świadectwo ukończenia sześciu klas szkoły średniej. Będąc od 1931 członkiem KPP, prowadził działalność polityczną wśród żołnierzy garnizonu poznańskiego. W 1931 rozpoczął naukę w szkole budowlanej w Poznaniu. W tym samym roku debiutował felietonem „Posada za 18 zł”, opublikowanym w czasopiśmie *Orędownik Wielkopolski* (nr 96). W 1932 został aresztowany i jako sekretarz wydziału wojskowego KPP w Poznaniu skazany na dwa i pół roku więzienia. W 1938 ożenił się ze Stefanią Małecką. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 na terenie woj. lubelskiego. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Poznaniu, pracując nadal w zawodzie krawieckim. W styczniu 1945 podczas walk o Poznań był współorganizatorem milicji ludowej w Szczepankowie. W lutym 1945 rozpoczął pracę w Komitecie Miejskim i Wojewódzkim PPR w Poznaniu. Początkowo prowadził wydział propagandy, następnie (do 1947) pełnił funkcję redaktora naczelnego organu *Wola Ludu*, którego był założycielem (tu też artykuły pod pseud. Włodzimierz Orla). W 1948 przeszedł do pracy w spółdzielczości i m.in. założył Poznańską Spółdzielnię Spożywców oraz osiedle sadownicze w Szczepankowie. W 1953 został wiceprezesem Wojewódzkiego Zarządu Gminnych Spółdzielni. W 1954 złożył egzamin maturalny w Technikum Handlowym Centrali Rolniczej „Samopomoc Chłopska” w Poznaniu. Od 1956 do przejścia na emeryturę (w 1970) pracował jako inspektor do spraw społeczno-wychowawczych w Wojewódzkim Związku Gminnych Spółdzielni. W 1957 ukończył Wieczorowy Uniwersytet Marksizmu-Leninizmu. W 1960-70 był redaktorem naczelnym mutacji pisma *Rolnik Spółdzielca* pt. *Spółdzielca Wielkopolski*. Równocześnie od 1959 rozwijał twórczość pamiętnikarską, uzyskując wyróżnienia na konkursach literackich. Od 1965 był członkiem ZLP. Działał aktywnie w Wielkopolskim Towarzystwie Kulturalnym (od 1980) i Robotniczym Stowarzyszeniu Twórców Kultury, którego był współzałożycielem (od 1983). W 1970 otrzymał nagrodę województwa i m. Poznania za upowszechnianie kultury. W 1983 został przyjęty do nowego ZLP. Odznaczony m.in. Krzyżem Grunwaldu III klasy (1946), Krzyżem Oficerskim (1956) i Krzyżem Ko-

mandorskim (1972) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Osobliwe lata. [Wspomnienia]. Pozn.: WP. [Cz. 1]. Osobliwe lata. Przedm.: W. Mazurkiewicz. 1961, 209 s.
[Cz. 2]. Lata górne i chmurne. Przedm. oraz przypisy: A. Czubiński. 1965, 321 s.
Wyd. łączne także jako wyd. 2 popraw. i uzupełn. Spotkanie z nowym. 1977, 475 s.
2. Chłopcy z morza. [Wspomnienia]. Wwa: MON 1967, 147 s. Wyd. 2 popraw. także 1973.
3. Smak wolności. Wspomnienia z roku 1945. Pozn.: WP 1967, 169 s. Wyd. 2 poszerz. i uzupełn. także 1973.
4. Dziewczęta z internatu. Z pamiętnika nastolatki. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1970, 159 s.
5. Gdy Poznań był twierdzą. Opowieść o pierwszych dniach 1945 roku. Pozn.: WP 1970, 152 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1980, wyd. 3 1984.
6. W barwach tęczy. Wspomnienia z lat 1945-1949. Wwa: Zakł. Wydawn. CRS [Centralnej Rady Spółdzielców] 1971, 112 s.
7. Z pamiętnika nastolatki. [Wspomnienia]. Wwa: PZWS 1973, 86 s.
8. Świt nad Wartą. Opowieść z czasów powstania wielkopolskiego. Pozn.: WP 1975, 212 s.
9. Słowom wrócić znaczenie. [Wiersze]. Pozn.: Robotnicze Stow. Twórców Kultury 1986, 12 s.
10. Z tamtej strony drogi. Opowiadania spółdzielców. [Współaut.:] K. Jarocho, Z. Opyrchal. Wwa: Wydawn. Spółdzielcze 1988, 394 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1988, 1990. — Wywiad: Trzeźwo oceniać historię. [Rozm.] W. Jamrozak. *Nurt* 1987 nr 10.

LP (red.).

J. Mozio.: T.B. pamiętnikarz czasów współczesnych. W: Wkład przedstawicieli ziemi rawickiej do literatury. Rawicz 1973. — W. Jambrozak: Rodowód pisarza komunisty. *Nurt* 1975 nr 12. — M. Reziel: Recepta prawdy i fikcji Powstania Wielkopolskiego (na przykładzie powieści T.B. „Świt nad Wartą”). *Kosz. St. Mat.* 1983 nr 2.

B.D.

BEHCZYC-RUDNICKA Maria Ksenia 1888-1982

Nazwisko secundo voto: Wrocka. — Podpisywała utwory też: Ksenia Matafina; Maria Rudnicka.

Pseud.: B.-r.; Em-Be-Er; Embeer; (m.b.-r.); M.B.-R; (M.B.-R.); (r); — wspólnie z F. Araszkiewiczem, K. Bielskim, W. Gralewskim, K.A. Jaworskim. Załoga nr 1.

Prozaik, krytyk teatralny, tłumaczka.

Urodzona 1 lutego 1888 w Warszawie, w rodzinie zamożnej szlachty rosyjskiej; córka Piotra Matafina, urzędnika carskiego, i Heleny z Raszpilów. Po ukończeniu w 1907 Instytutu Błogodnych Diewic

w Petersburgu odbywała studia na wydziale historyczno-filozoficznym Kursów im. K. Bestużewa. W 1911-12 prowadziła w Paryżu studia nad historią Wielkiej Rewolucji Francuskiej, następnie publikowała prace naukowe na ten temat. Podróżowała kilka lat po Europie. Po wyjściu za mąż za Antoniego Bechczyc-Rudnickiego, ziemianina z Podola, publicystę, mieszkała w swoich dobrach w guberni pskowskiej. Po rewolucji w Rosji utraciła majątność i przyjechała w 1919 do Polski. Utrzymywała się pracując jako nauczycielka języka francuskiego w Gimnazjum Koedukacyjnym im. R. Traugutta w Lipnie. Od 1923 mieszkała w Warszawie. Współpracowała z czasopismem *Przegląd Mierniczy*, opracowując kronikę zagraniczną, wyjeżdżała także w charakterze tłumaczki na międzynarodowe kongresy mierniczych. Debiutowała w 1925 nowelką pt. „O niebieskim ptaku nad doliną Spoleto” drukowaną w *Gazecie Warszawskiej* (nr 112). Była członkiem Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy. W 1935 spędziła kilka miesięcy na terenie ekspedycji wykopaliskowej w Biskupinie. Po śmierci pierwszego męża poślubiła Edwarda Wrockiego, muzykologa, bibliofila, dyrektora Biblioteki Operowej w Warszawie. W okresie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie, zarabując tłumaczeniami tekstów muzyki wokalnej (m.in. dokonała pierwszego polskiego przekładu do „Pasji według św. Mateusza” J.S. Bacha) oraz udzielaniem lekcji języka francuskiego. W momencie wybuchu powstania warszawskiego była w prawobrzeżnej Warszawie. W październiku 1944 dotarła wraz z mężem do Lublina i włączyła się do organizowania życia literackiego. Objęła stanowisko zastępcy naczelnika w Wojewódzkim Wydziale Kultury i Sztuki (do 1947). W 1945 współuczestniczyła w tworzeniu Lubelskiego Klubu Literackiego, połączonego wkrótce z powstałym także przy jej udziale Oddziałem Lubelskim ZLP, w którego władzach pełniła okresowo różne funkcje (m.in. w 1949-52 prezesa). Pomagała również we wznowieniu działalności Polskiego PEN Clubu (w 1947-65 członek Zarządu Głównego, a później kilkakrotnie członek Komisji Rewizyjnej). W 1945-46 prowadziła dział literacki i teatralny w lubelskim dwutygodniku *Zdrój*; wówczas zaczęła pisać recenzje teatralne. W 1947-64 była kierownikiem literackim Teatru Miejskiego w Lublinie (od 1949 Teatr im. J. Osterwy), publikowała swoje artykuły w programach teatru. Od 1952 współpracowała z pismem *Kamena*, była członkiem kolegium redakcyjnego, a w 1960-64 redaktorem naczelnym dwutygodnika; ogłaszała tu też do końca życia liczne artykuły i recenzje teatralne. Jako krytyk teatralny współpracowała także m.in. z dodatkiem *Sztandaru Ludu* pt. *Kultura i Życie* (1952-55) oraz *Teatrem* (od 1970 członek kolegium), odwie-

działa teatry w Polsce i za granicą. Należała do Klubu Krytyki Teatralnej przy SDP (od 1964) i Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Instytutu Teatralnego (ITI; od 1970). Zajmowała się również pracą przekładową, głównie z języka rosyjskiego i francuskiego; w 1950 otrzymała wraz z pozostałymi członkami grupy tłumaczy podpisujących się „Założa nr 1” nagrodę WRN w Lublinie za tłumaczenia dramatów radzieckich. Nadto uzyskała m.in. nagrodę literacką m. Lublina (1957), jubileuszową z okazji 50-lecia twórczości przyznaną przez Ministerstwo Kultury i Sztuki (1961), literacką WRN w Lublinie (1963), Klubu Krytyki Teatralnej SDP (1970), Prezydenta m. Lublina (1977), specjalną im. J. Czechowicza (1979). Od grudnia 1980 była wiceprezesem Oddziału Lubelskiego ZLP. W 1982 została przewodniczącą Obywatelskiego Komitetu Odrodzenia Narodowego lubelskich środowisk twórczych. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Kawalerskim (1959) i Krzyżem Komandorskim (1974) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarła 6 czerwca 1982 w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Iz istorii obščestvennogo mnenija vo Francii v epochu rewolucijii (Oktjabr'1792-janvar' 1793). Sankt-Peterburg: Tip. M. M. Stasjulevič 1912, 101 s.

Podp.: K. Mataftina.

2. Napoleon i prefekty. W: Nikolaju Ivanoviču Koreevu uceniki i tovariši po naučnoj rabote. 1873-1913. S.-Peterburg 1914 s. 333-353.

Podp.: K. Mataftina.

3. Sol lucet Germaniae. Przygoda profesora Schmidta. [Powieść]. Wwa: [Nakł. autorki] 1935, 233 s.

4. Niezwykłe przygody zwykłego człowieka. Popularna powieść ideowa. Wwa: S. Cukrowski 1936, 254 s.

Podp.: Maria Rudnicka.

5. Dziw. Opowiadanie na tle życia prasłowian. [Współaut.:] A. Bechczyc-Rudnicki. Przedm.: J. Kostrzewski. Wwa: Dom Książki Pol. 1937, 52 s.

Zawiera również szkice: A. Bechczyc-Rudnicki: Prasłowiańska osada bagienna sprzed 25 wieków w Biskupinie; M. [Bechczyc-] Rudnicka: Cité préslave découverte en Pologne.

6. Malarza raweńskiego owieczek dwanadzieście. (Opowieść). Le dodici pecorelle del pittore da Ravenna. Wwa: Dom Książki Pol. 1937, 126 s.

Tekst w jęz. pol. i włos.

7. W retorcji życia. Nowele. [Współaut.:] A. Bechczyc-Rudnicki. Wwa: Dom Książki Pol. 1938, 175 s. Zawartość: Kazus; Jak Jędrzeja Wielgusa zamroczyło; Jak bolszewik Jędrzeja i Magde Wielgusów pojednał; Jak się Kozuń na Wielgusach mścił; Sąd salomonowy; Wosk tracony; Owa-cje; Kołowrotek; Ślub Kocia; Frontem; Gloria mundi.

8. Po kamień, cò w ogniu gore. [Powieść]. Powst. przed 1939. Druk fragm.: *Zdrój* 1946 nr 14/15 s. 2; *Odra* 1947 nr 36 s. 2-3.

We fragmencie druk. w *Zdroju* podany jako współautor: A. Bechczyc-Rudnicki.

9. Godziny osobiwe. Lubl.: WLubel. 1966, 280 s. Recenzje teatralne z l. 1960-66.

10. Uchylenie masek. Lubl.: WLubel. 1974, 561 s. Recenzje teatralne z l. 1966-73.

11. Nagłe zamyślenia. [Opowiadania]. Lubl.: WLubel. 1979, 42 s.

Zawartość: Gloria mundi; Maniak; Droga w ciszy.

Przekłady

1. É. Augier, J. Sandeau: Zięć pana Poirie. Komedia w 4 aktach. Wyst. Łódź, T. Placówka 1948. Wyd. w oprac. T. Kowzana. Wr.: Ossol. 1959, LXXIII, 149 s. *BN* II, 119.

2. A. Uspieński: Przyjaciele. Komedia liryczna w 3 aktach. Wyst. Lubl., T. Mieję. 1948. Wyd. Wwa: Współpraca 1949, 118 s. Wyd. 2 Wwa: KiW.

3. W. Dychowiczny i M. Słobodskoj: Trzy razy nie. Komedia satyryczna w 3 aktach. Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1950.

Tłum. wspólnie z zespołem lit. „Zaloga nr 1”.

4. A. Korniejczuk: Kalinowy gaj. Komedia w 3 odsłonach. Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1951.

Tłum. wspólnie z zespołem lit. „Zaloga nr 1”.

5. P. Pawlenko: Szczęście. [Utwór dramatyczny]. Adapt. scen.: K. Berwińska, N. Szydłowska. Wyst. Wwa, T. Nar. 1951.

Teatr podał omyłkowo nazwisko tłumacza: M. Bars.

6. D.I. Fonwizin: Niedorostek. Komedia w 5 aktach. Lubl.: [b. w.] 1952, 127 s. Wyst. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1977.

7. A. Adamow: Wszyscy przeciw wszystkim. Sztuka w 16 odsłonach. Tłum.: ..., K. Eberhardt. *Nowe Sygnały* 1957 nr 10-15. Wyst. Kr., T. Studencki 1957.

8. E. Ionesco: Krzesła. Tragifarsa. Tłum.: ..., K. Eberhardt. Wyst. Kat., T. im. S. Wyspiańskiego 1957. Wyd. [b. m.] 1957, powiel.

9. E. Audiberti: Zło krąży ... Sztuka w 3 aktach. Przeł.: ... i K. Eberhardt. Wyst. Pozn., T. Nowy 1958.

Prace redakcyjne

1. Jubileusz 35-lecia pracy artystycznej Aleksandra Aleksego. Lipiec 1958. Układ materiału ... Lubl.: Państw. T. im. J. Osterwy 1959, 16 s.

2. 15 lat lubelskiego Teatru Dramatycznego. (1944-1959). Red. ... Przedm.: J. Torończyk. Lubl.: Państw. T. im. J. Osterwy 1959, 64 s.

3. W stołecznym Lublinie. [Antologia wspomnień]. Red. ... Lubl.: Lubel. Spółdz. Wydawn. 1959, 235 s. [Wyd. 2] Lubl.: WLubel. 1984, 269 s.

4. Teatr lubelski 1944-1964. Materiały pamiątkowe pod red. ... Lubl.: Państw. T. im. J. Osterwy 1964, 65 s.

5. Ogólnopolska wystawa plastyki: Przeciw wojnie. Malarstwo, grafika, rzeźba. Lublin kwiecień-październik 1966. [Katalog]. Red. ... [Lubl.:] PM [Państw. Muzeum] na Majdanku 1966, [84] k.

6. Lubelski Teatr Dramatyczny 1944-1979. Materiały pamiątkowe. Wybór, oprac. i wstęp ... Lubl.: Państw. T. im. J. Osterwy 1979, XIV s., 112 k.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1955, 1966, 1976. — SWPP I, — PP (A. Szalagan). — LP (T. Klak).

A. Hausbrandt: Pod (za?) uchyloną maską. *Kamena* 1975 nr 3 [rec.: Uchylenie masek]. — R. Szydłowski: Najstarszy krytyk świata. *Zycie Lit* 1982 nr 22. — M. Derecki: Pani Maria. *Kamena* 1983 nr 18. — A. Kochańczyk: M.B.-R. W: Lublin literacki 1932-1982. Lubl. 1984. — A.L. Gzella: M.B.-R. (1888-1982). *Kal. Lubel.* 1985

A.Sz.

BECHLEROWA Helena ur. 1908

Pseud.: H.B.

Autorka książek dla dzieci.

Urodzona 2 grudnia 1908 w Łodzi; córka Antoniego Michalskiego, pracownika poczty, i Stanisławy z Zielińskich. Po ukończeniu seminarium nauczycielskiego w Łodzi w 1930 podjęła pracę w szkole. Jednocześnie studiowała filologię polską w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie, w 1937 uzyskała dyplom magistra. W 1936 wyszła za mąż za Antoniego Bechlera, nauczyciela. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Łodzi i w 1940-41 uczestniczyła w tajnym nauczaniu. Następnie przeniosła się do Krakowa. Po wojnie powróciła do Łodzi, a w 1947 zamieszkała w Warszawie. W 1948 zaczęła pisać utwory dla dzieci, publikowane w *Świerszczyku*. Od 1949 pracowała w redakcjach czasopism dziecięcych — najpierw tygodnika *Świerszczyk*, a następnie dwutygodnika *Płomyk*; w pismach tych, a także w *Płomyczku* ogłaszała liczne utwory wierszem i prozą. W 1955 opublikowała pierwszą książeczkę „O biedronce pięciokropce i o trzech krawczykach” w serii *Poczytaj mi mamo*. Od 1958 (do przejścia na emeryturę w 1971) pracowała w Redakcji Literatury dla Dzieci Młodszych Instytutu Wydawniczego „Nasza Księgarnia”. Od 1964 należała do ZLP. Jej utwory dla dzieci i młodzieży były licznie przedrukowywane w emigracyjnych czasopismach: *Dziatwa* (Londyn, 1974-84), *Jutrzenka* (Czeski Cieszyn, 1973-84), *Razem młodzi przyjaciele* (Londyn, 1982-84), a także w *Związkowcu* (Toronto,

B

1973-80). Za twórczość dla dzieci i młodzieży otrzymała w 1975 nagrodę Prezesa Rady Ministrów. W 1984 została członkiem nowego ZLP. Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1972). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Filonek i jego przyjaciele. [Wierszowana bajka]. Wwa: Gebethner i Wolff 1958, [20] k.

Przekł. (na podstawie rkpsu w jęz. pol.): niem.: Miezemurr und seine Freunde. [Przet.] H. B. Lauffer. Wwa, Berlin 1957, — węgier.: Kiskamacska Kalandjai. [Przet.] I. Rózsa. Wwa 1957.

2. O kotku, który szukał czarnego mleka. [Bajki]. Wwa: NK 1959, 30 k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1989.

Zawartość: Fafelek, Bródka i Trzykłaczek; O lisim ogonie; Koziołek Rogatek; Jak Koralik budził las; Koło dębu zwierzy rogi; Jak lisek księżycowi podarował czapę; Mrum, Gawrotek i pączki; Przygoda kogutka; O kotku, który szukał czarnego mleka; Goście myszki Cichonózki; O ślimaku dziwaku; Dwaj przyjaciele.

Przekł. niem.: Vom Katzchen, das schwarze Milch suchte. [Przet.] H. Wielewska. Wwa 1971, — ukr.: Pro ślimaka-dywaka. [Przet.] M. Gajducok. Kuv 1970.

3. W Konwaliowej Gospodzie. [Wiersze]. Wwa: NK 1960, [20] k.

4. Zielone jeże. [Wiersze]. Wwa: NK 1962, [20] k.

5. Dom pod kasztanami. [Opowieść]. Wwa: NK 1967, 93 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1974, wyd. 5 1983, wyd. 6 1989.

Książka odznaczona dyplomem „Meilleur Livre 1970” przez l'Association Loisirs-Jeunes w Paryżu.

Przekł. azerbejdżański: [Przet.] J. Gumnatov. Baku 1977, — białorus.: Dom pod kasztanami. [Przet.] J. Biaganskaja. Minsk 1972, — czes.: Dum pod kastany. [Przet.] M. Chmelova. Wwa 1972, — franc.: La maison sous les marronniers. [Przet.] M. Clément. Paris 1969, — gruz.: [Przet.] N. Gavaschi. Tbilisi 1975, — niem.: Das Haus unter den Kastanien. [Przet.] K. Kelm. Wwa 1971, wyd. nast. 1972, 1975, — ros.: Dom pod Kasztanami. [Przet.] I. Tokmakova. Moskwa 1970, — węgier.: A gesztenyefalak. [Przet.] E. Sebok. Wwa, Budapest 1976.

6. Urbanek z fajeczką. [Opowiadka]. Wwa: Ruch 1967, 23 s.

7. Poziomkowy kraj. [Wiersze]. Wwa: NK 1970, 59 s.

8. Wesołe lato. [Opowiadka]. Wwa: NK 1971, 88 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1983, wyd. 4 1986, wyd. 5 1988.

Przekł. czes.: Vesele leto. [Przet.] E. Jilkova. Wwa 1978, — niem.: Ein lustiger Sommer. [Przet.] H. Wielewska. Wwa 1974, — ros.: Veseloe leto. [Przet.] S. Svatkij. Wwa 1975.

9. Za złotą bramą. [Opowieść]. Wwa: NK 1973, 111 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1984.

Przekł. czes.: Za zlotu branou. [Przet.] E. Jilkova. Wwa 1977, — węgier.: Tul az Aranykapun. [Przet.] E. Sebok. Wwa 1976.

10. Zima z białym niedźwiedziem. [Opowieść]. Wwa: NK 1975, 62 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1988, wyd. 3 1992.

11. Ciocia Anika. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: NK 1979, 88 s.

12. Nie będzie kłopotu. [Opowieść]. Wwa: NK 1986, 60 s.

Przekł. niem.: Ein Eisberg für Tomek. [Przet.] K. Kelm. Berlin 1990.

Nadto 35 drobnych ilustrowanych książeczek dla dzieci w wieku przedszkolnym wydawane w 1955-92 przez „Naszą Księgarnię” w seriach *Poczytaj mi mamo*, *Książeczki z Misiowej Póleczki*, *Moje Książeczki* oraz przez RWP „Ruch”.

Przekłady

1. G. Demykina: Wieś Czapelkowo, dom numer jeden. [Opowieść]. Wwa: NK 1977, 96 s.

2. E. Shaw: Jak Bettina wracała ze szkoły. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1978, [24] k.

Nadto trzy drobne ilustrowane książeczki przeł. z jęz. ros. i rum.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1989, 1990. — SWPP 2 (R. Loth). — NSLD (M.M. Kwiatkowska). Wwa 1984.

J. Olkusz: Książki H.B. wśród przedszkolaków. Cz. 1. *Wychow. w Przedsz.* 1985 nr 9, — J. Olkusz: Twórczość H.B. w pracy z dziećmi czteroletnimi. Cz. 2. *Wychow. w Przedsz.* 1985 nr 10 — J. Olkusz: Krytycy wobec twórczości literackiej H.B. *Zesz. Nauk. WSP Opole. Filol. Pol.* 1986 z. 25 — J. Olkusz: Literatura rysowana. Wokół komiksowych utworów. *H.B. Zesz. Nauk. WSP Opole. Filol. Pol.* 1988 z. 26. **B.D.**

BEDNARCZYK Czesław ur. 1912

Pseud.: C.B.; Cz.B.; yk.
Poeta.

Urodzony 20 lipca 1912 w Kamieńcu Podolskim; syn Nicefora Bednarczyka i Stanisławy z Kuleszów. Do szkół uczęszczał w Chełmie Lubelskim. Po zdaniu matury w Gimnazjum im. S. Czarnieckiego studiował ogrodnictwo w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, w 1937 uzyskał dyplom inżyniera. Następnie pracował jako instruktor ogrodnictwa. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 walcząc w armii gen. Franciszka Kleeberga. Aresztowany przez NKWD został wywieziony w głąb ZSRR i przebywał w obozie Niandoma pod Archangielskiem. W 1941 wstąpił do Armii Polskiej w ZSRR, z którą w 1942 przez Iran i Irak przeszedł do Palestyny. Debiutował w 1942 „Migawkami z Legii Oficerskiej”, opublikowanymi w wydawnictwie „Legia Oficerska na Środkowym Wschodzie” (wydanym w Tel Awiwie), jako poeta zaś wierszem „Serce moje wrzeźniem żyje”, ogłoszonym w gazecie polowej 13. Batalionu, *Ryś* (nr 8). Wiersze

i utwory prozą umieszczał w *Orle Białym* (1943) i *Sitwie* (1943-44). Brał udział w kampanii włoskiej. W 1944-46 redagował wydawany we Włoszech *Informator Ścienny*. Publikował utwory w pismach *Na szlaku Kresowej* (1944) i *Wiadomości Kresowe* (1945). Po demobilizacji w 1946 przeniósł się do Anglii i zamieszkał w Londynie. W 1949 ożenił się z Krystyną Brzozowską i w tym samym roku założył wraz z żoną firmę wydawniczą pod nazwą *Oficina Poetów i Malarzy*, która w 1953 otrzymała nagrodę przyznaną przez polskie Oddziały Wartownicze przy Armii Amerykańskiej w Niemczech. W tym okresie kontynuował też własną twórczość literacką, publikując głównie wiersze w *Kulturze* (Paryż, 1952) oraz na łamach wydawanych w Londynie pism *Orzeł Biały* (1950-52) i *Wiadomości* (od 1952 z przerwami do 1969) i miesięcznika *Kontynenty – Nowy Mercuriusz* (1961-66). W 1966 założył kwartalnik literacko-artystyczny *Oficina Poetów* (wydawany do 1980), w którym w 1967-78 publikował też własne utwory poetyckie. W 1970 wspólnie z żoną Krystyną otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku za zasługi na polu kultury. Wiersze powstałe w następnych latach ogłaszał głównie na łamach londyńskiego *Przeglądu Powszechnego* (1972-84) oraz w *Gwieździe Polarnej* (Stevens Point, 1971-84). W 1981 ufundował wraz z żoną nagrodę im. T. Sułkowskiego. W tym samym roku w grudniu uczestniczył w obradach Kongresu Kultury Polskiej w Warszawie. W 1988 otrzymał nagrodę literacką im. R. Wegnera. Mieszka w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Na postojach. Iran, Irak, Palestyna, Liban. [Wiersze]. Tel-Aviv: Nakł. autora 1943, 17 s.
2. W walce. [Wiersze]. Tel-Aviv: Przez Łądy i Morza na Wschodzie 1944-1945, 46 s.
3. Ziemia trudna. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1954, 20 s.
4. Obręcz. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1956, 24 s.
5. Rdza. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1962, 26 s.
6. Rosocha. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1978, 47 s.
7. Rodzaje niezgodności. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1979, 92 s.
8. Odrastająca pamięć. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1981, 55 s.
9. Z religijnych zamyśleń. [Wiersze]. Przedm.: J. Mirewicz. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1982, 30 s.
10. Obrysowane cieniem. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1983, 33 s.

11. Kubuś. [Proza poetycka]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1985, 24 s.

Przeł. ang.: „Kubuś”, my friend. [Przeł.] La Yolla Starhoven. [USA] 1987; Kubus my friend the cat. [Przeł.] M. Watson, London 1988.

12. Szuwary. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1987, 30 s.

13. W podmostowej arkadzie. [Wspomnienia]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1988, 120 s.

14. Wiersze wybrane. Wybrał i post. opatrzył M. Pytasz. Wwa: PIW 1990, 123 s.

15. Czy przyjść musiało?. Wiersze. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1991, 13 s.

Wybór utworów w przekł. ang. utworów wybranych: Poems. [Przeł.] A. Graham, K. Long. London 1991.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1990. — Wywiad: Stacja Waterloo. [Rozm.] J. Morawski. *Prz. Tyg.* 1987 nr 51/52. [dot. Oficyny Poetów i Malarzy w Londynie].

Pam. Lit., Londyn 1987 t. 11. — [J. Zieliński:] J. Kowalski: Cz.B. W tegoż: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989*, wyd. 2 także 1990.

Twórczość spod znaku „Sitwy”. *Sitwa* 1943. — M. Danilewicz Zielińska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Paryż 1978. — B.J. Jenne: O nowych formach poezji Cz.B. *Gwiazda Polarna*, Stevens Point 1983 nr 12. — Literatura polska na obczyźnie. T.5. Londyn 1985. — E.M. Pytaszowie: Bednarczykowie jako wydawcy (rekonosans). W: Pisarz na obczyźnie. Wr. 1985. — Z. Lichniak: Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji. Wwa 1989. — Z. Marek: Przyplwy i odpływy Europy. Londyn 1990. — L. Żuliński: Powroty. *Literatura* 1990 nr 12 [rec.: Wiersze wybrane].

B.D.

BEDNARSKI Piotr

ur. 1938

Prozaik, poeta.

Urodzony 12 lipca 1938 w Oryszkowcach na Podolu; syn Bronisława Bednarskiego, rolnika, i Katarzyny z Petryków. Po wybuchu II wojny światowej został wraz z rodziną deportowany w głąb ZSRR. W 1946 powrócił do kraju i osiedlił się w Nowej Jabłonie (pow. szpotawski), gdzie uczęszczał do szkoły podstawowej. Następnie kontynuował naukę w Liceum Ogólnokształcącym w Głogowie. Po odbyciu w 1960-62 służby wojskowej pracował w różnych zawodach: urzędnika, robotnika rolnego, drwala, rybaka morskiego. W 1963 zamieszkał w Kołobrzegu. W 1967 ożenił się z Ireną Tołobą, nauczycielką. Od 1967 był członkiem Kołobrzesckiej Grupy Poetyckiej „Reda”. Debiutował w 1968 opowiadaniem pt. „Odkrycie Kolumba” opublikowanym w miesięczniku *Litery* (nr 2). W tymże roku był współautorem almanachu Kołobrzesckiej Grupy Poetyckiej pt. „Reda”, a w 1970 — almanachu pt. „Malowanie przestrzeni”. W tym samym czasie był członkiem KKMP w Koszalinie. W 1973 miała miejsce wystawa wykonanych przez niego

portretów aktorskich. W 1976-81 współpracował z dziennikiem *Głos Pomorza*, publikując tam wiersze i fragmenty prozy. Od 1976 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Od 1976 pracuje jako marynarz w Polskiej Żegludzie Bałtyckiej, z czym związane są jego liczne podróże, zwłaszcza do krajów Europy Północnej. W 1978 otrzymał dyplom honorowy nagrody im. J. Conrada za twórczość literacką i dziennikarską o tematyce morskiej. Brał udział w licznych konkursach literackich, otrzymał wiele nagród i wyróżnień. W 1984 został członkiem nowego ZLP. Mieszka w Kołobrzegu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Arka przymierza. [Wiersze]. Wwa: Pax 1972, 32 s.

2. Krople soli. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1976, 83 s.

Zawartość: Odkrycie Kolumba; Pierwszy przechył; Wezeł; Żebro Neptuna; Don Kichot; Czaszki; Rybacka pogoda; Zaręczyny; Maman Lida; Topielec; Róże; Między ziemią a wodą; Sty-pa; Gwiazdy w oczach; Kolyśanka Schuberta; Kwitnące serca; Róże Montezumy; Boratino; Pożeganie; Stasio Dziki; Czarna róza; Mały Książę; Zwariowany rybak; Przebiśniegi (M. Theodorakisowi); Srebrna ławica; Ryczące czterdziestki; Ziemia; Miodowa noc; Dziewiąta fala; Szczęściodajki; Pierwsze pięćdziesiąt lat.

Nagroda CRZZ w 1977.

3. Czarcie nasienie. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1978, 117 s.

Zawartość: Na łowisku; Kłątwa; Sztorm; Kapitański bal; Wigilia; Noc; Blinda; Konstelacja Perseusza; Spotkanie; Ojciec i syn; Na półwyspie; Synowie marmotawni; Rozmowa z księżycem; Psia wachta; Biały kliper; W kawiarni; List z Halifaxu; Niebo nad głową; Karaluch; Dancing; Wachta; Cyrograf; Ahaswer; Zapis sondy; Seeklar; Miejsce na rufie; Kapitan; Ostatni rejs; Rozbitek.

4. Pieśni żeglarzy. [Wiersze]. Gdańsk: WM 1978, 60 s.

5. Morze u wezgłowia. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1981, 118 s.

Zawartość: Morze u wezgłowia; Psia wachta [poz. 3]; Pierwszy po Bogu; Odznaczenie; Wyspa; Skalne urwisko. Ogólnopolska Nagroda Marynistyczna im. M. Borzymowskiego w 1982.

6. Lancelot. [Powieść]. Pozn.: WP 1986, 176 s.

Nagroda Funduszu Literatury w 1987.

7. Parsifal. [Powieść]. Pozn.: WP 1989, 178 s.

Nagroda miesięcznika *Pobrzeże* w 1990.

8. Czarownica Nilat. [Opowiadanie dla dzieci]. Koszalin: *Głos Pomorza* 1991, 29 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1990.

Cz. Kuriata. *Tyg. Kult.* 1981 nr 27 [rec.: Morze u wezgłowia]. — H. Bereza: *Miara. Twórczość* 1986 nr 9 [rec.: Parsifal]. — T. Komendant: *Logos spermaticos. Twórczość* 1987 nr 10 [rec.: Lancelot].

BEDNORZ Zbyszko

ur. 1913

Pseud.: B.; Józek; (z.b.); Zb.; Zby; (Zby).

Prozaik, poeta, historyk literatury, publicysta.

Urodzony 11 października 1913 w Skalmierzycach pod Ostrowem Wielkopolskim; syn Józefa Bednorza, dziennikarza i publicysty, działacza śląskiego, oraz Marii z domu Woźniak. W 1933 ukończył gimnazjum matematyczno-przyrodnicze w Chorzowie. Od 1935 studiował polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim; w 1939 uzyskał magisterium. Uczestniczył w pracach Koła Polonistów. Debiutował w 1936 wierszem pt. „Lęk” wydrukowanym w *Głosie* (nr 11). W 1938 został redaktorem działu literacko-kulturalnego śląskiego tygodnika *Powstaniec*. Po wybuchu II wojny światowej i zajęciu Śląska przez Niemców musiał uchodzić z Chorzowa i przez pewien czas ukrywał się we wsi Kuźnica (w pobliżu Wielunia). Od zimy 1940 przebywał w Warszawie. Wstąpił do organizacji konspiracyjnej Ojczyzna (krypt. Omega). Wykładał na Tajnym Pedagogium Ziem Zachodnich. Działał w Sekcji Zachodniej (referat śląski) Departamentu Informacji i Prasy Delegatury Rządu RP (używał pseud. Józek). Współpracował w wydawanym przez nią piśmie *Ziemię Zachodnie Rzeczypospolitej* (1942-44) oraz redagował miesięcznik *Zachodnia Straż Rzeczypospolitej* wraz z jej dodatkiem satyrycznym *Luźna Kartka* (1943-44). Brał udział w powstaniu warszawskim, a po jego upadku został wywieziony do obozu pracy w Spellen w Dolnej Nadrenii, skąd zbiegł do kraju. Wkrótce potem ożenił się z Różą Wróbel. Po wyzwoleniu wrócił do Chorzowa. Włączył się do organizowania życia literacko-kulturalnego na Śląsku. Pracował w Polskim Związku Zachodnim. Działał w Oddziale Katowickim ZZLP (był członkiem Zarządu), wchodził w skład redakcji tygodnika *Odra*, na którego łamach ogłaszał prozę, wiersze, artykuły, recenzje książkowe i teatralne (1945-49). Publikował także m.in. w *Dzienniku Zachodnim* (1945) i *Gościu Niedzielnym* (1947-48). Współpracował z Polskim Radiem, dla którego przygotowywał słuchowiska i reportaże. W 1948-49 był kierownikiem literackim Wydawnictwa św. Jacka w Katowicach. W 1949 został aresztowany pod zarzutem działalności konspiracyjnej po wojnie i skazany na 15 lat pozbawienia wolności; po amnestii wyrok został zmniejszony do lat 8. Dzięki interwencji Bolesława Piaseckiego uzyskał wcześniejsze zwolnienie jako użyteczny dla rozwoju kultury Ziem Zachodnich. Od października 1951 mieszkał w Katowicach, a w 1954 osiedlił się w Opolu. Powrócił do pracy literackiej i publicystycznej, współpracował z pismami i wydawnictwami katolickimi. Do 1955 redagował dodatek *Słowa Powszechnego* pt. *Słowo na Śląsku* i tygodnik *Katolik*; publikował utwory lite-

B.D.

rackie, felietony i recenzje na łamach tych czasopism, a także m.in. w *Dziś i jutro* (1951-52), *Gościu Niedzielnym* (1954-55) oraz w latach późniejszych w *Kwartalniku Opolskim* (1961-73) i *Kierunkach* (1963-69). W 1955-60 był kierownikiem literackim wydawnictwa Pallotinum w Poznaniu. Od 1956 (do rozwiązania Związku w 1983) brał czynny udział w pracach Oddziału Opolskiego ZLP, w którym kilkakrotnie pełnił funkcję prezesa i wiceprezesa. W 1960 otrzymał nagrodę WRN w Opolu. Współorganizował odbywające się w 1959-70 Zjazdy Pisarzy Ziem Zachodnich i Północnych. Brał udział w pracach społeczno-kulturalnych Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich. Od 1960 (do przejścia na emeryturę w 1980) pracował w Instytucie Śląskim w Opolu. W 1965 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na Uniwersytecie Wrocławskim na podstawie pracy „Literatura ludowa współczesnej Opolszczyzny. (Omówienie i wybór tekstów)”, której promotorem był prof. Bogdan Zakrzewski. W 1975 otrzymał stanowisko docenta w Instytucie Śląskim i objął kierownictwo Pracowni Historii Kultury Polskiej na Śląsku. Został członkiem Komisji Historyczno-Literackiej Oddziału PAN w Katowicach oraz Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Po 1970 obok poezji i prozy tworzył również teksty do muzyki religijnej (tzw. sacrosongi, a także msze i oratoria). Otrzymał wiele nagród literackich m.in. Prezydenta m. Opola (1978), im. W. Pietrzaka (1978), im. J. Ligonia (1985) i w 1988: im. księdza A. Skowrońskiego, miesięcznika *Opole*, im. K. Miarki. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1975) oraz Krzyżem Komandorskim (1988) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Opolu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Śląsk wierny ojczyźnie. (Szkice publicystycznonaukowe). Wwa: Wydawn. DI [Departament Informacji i Prasy Delegatury Rządu RP na Kraj] 1943, 54 s. Wyd. 2 zmien. Pozn.: Wydawn. Zach. 1946.

Wyd. konspir.; druk anonim.

Zawartość: [J. Ryszka]: My Ślązoki [Wiersz]. — [S. Tabaczyński]: Wstęp. — 1. „Czarna plama”, 2. „Volksdeutsche”, 3. Śląsk zawsze polski; 4. Śląsk tragiczny; 5. Śląsk zapomniany i niezrozumiany; 6. Śląsk walczący.

I nagroda na konkursie Polskiego Związku Zachodniego w 1945 na pracę o Ziemiach Zachodnich.

2. Glossy śląskie. [Proza poetycka]. [B.m.]: Wyd. Jan z Bogumina Kuglin 1945, A-S s. Wyd. 2 Kat.: M. Kowalski 1946.

3. Od Opola do Wrocławia. [Reportaż]. Wwa: PZWS 1946, 55 s.

4. Strofy serdeczne. [Poemat]. Kat.: Wyd. J. Kuglin 1946, 24 s. Wyd. nast. Kat.: Księg. św. Jacka 1947.

5. Chrystus – królem rodziny. [Broszurka religijna]. Kat.: Nakł. Kurii Diecezjalnej Skł. gł. Księg. św. Jacka 1949, 21 s.

6. Dzieci i bagaże. [Powieść]. Wwa: Pax 1953, 239 s.

7. Będzie bratem. Opowiadania. Wwa: Pax 1955, 120 s.

Zawartość: Będzie bratem; Ksiądz Ziss prosi o przebaczenie; Robak pana Smyrka; Powroty i najazdy; Nie ucieknij kto żywy.

8. Ręce wzniesione. Powieść biograficzna. Pozn.: Pallot. 1958, 260 s.

Dot. księdza Alojzego Majewskiego.

9. Działalność „Kółka Polskiego” we Wrocławiu (1895-1906) w świetle świeżo odnalezionych protokołów z posiedzeń. Opole 1959, 30 s. Inst. Śląski w Opolu.

10. Szczepon czyli Rzecz o Józefie Ryszce. Kat.: Śląsk 1960, 78 s.

11. Urok mowy wyzwolonej. Esej o współczesnym piarstwie ludowym na Opolszczyźnie. Opole 1962, 52 s. Inst. Śląski w Opolu.

12. Imię domu wschodzącego. [Powieść]. Wwa: Pax 1963, 195 s.

13. Ludowe żniwo literackie. Piarstwo ludowe współczesnej Opolszczyzny. Oprac. i wybór tekstów ... Wr.: Ossol. 1966, 311 s. Inst. Śląski w Opolu.

Studium dot. współczesnych pisarzy woj. opolskiego s. 5-195.

14. Słowo w stronę rzeki. Szkic o Odrze w literaturze polskiej. Opole 1968, 55 s. Inst. Śląski w Opolu.

15. Nad rocznikami dawnych gazet śląskich. Studium z polskiego życia literacko-kulturalnego przełomu XIX i XX wieku. Wr.: PWN 1971, 185 s. Inst. Śląski w Opolu.

16. Z Janem ... Powieść współczesna. Wwa: Nowum 1971, 165 s.

17. Dyszłem i parą. Z dziejów polskiej literatury podróżniczej na Śląsku. Opole: Inst. Śląski 1978, 347 s.

Zawartość: Wstęp; Cz. 1. W głąb ojczyzny; Cz. 2. Relacje z krajów Orientu; Cz. 3. Pisarski plon z Europy i zza Oceanu; Aneks: M. Przywara: Podróż na wschód.

18. Na Zapiecku trzy okna. Opowiadania. Wwa: Pax 1978, 162 s.

Zawartość: Pomiędzy przesłami mostu; Warszawski szewc; Przesiadka; Godzinki; Decyzja, czyli rzecz o człowieku odzyskanym; Discant viventes; Na Zapiecku trzy okna.

19. Międzynarodowy hymn pokoju. Chór mieszany i fortepian. Bas-baryton i chór chłopięcy ad libitum. International hymn of peace. Mixed chorus and piano. (Bass-baritone and boy's chorus ad libitum). [Muz.]. E. Bury. [Przeł.] I. Derda. Partytura. Kr.: PWM 1982, 18 s., nuty.

20. Lata krecie i orłowe. Wwa: Pax 1987, 197 s.
 Eseistyka wspomnieniowa dot. pracy konspiracyjnej działacza
 Ziemi Zachodnich w l. 1939-1945.

Prace redakcyjne

1. L. Bielaczek: Milowe kamienie. Ze świata baśni i przeżyć byłego formala tworkowskiego. Do druku przygot. i przedm. opatrzył ... Opole: Inst. Śląski 1975, 194 s.

2. Tradycja i współczesność opolskich starostów weselných. Oprac. i wybór tekstów: Cz. Kurek. Do druku przygot.: ... i R. Okos. Opole: Inst. Śląski 1978, 225 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1966, 1988. — SWPP 1. — PP (A. Szatagan). — LP (red.). — L. Pośpiechowa: Pisarze Opolszczyzny. Opole 1975. — M. Gębczak: Bibliografia prac Z.B. i opracowania dotyczące autora. W: Sercem i piórem czyli Rzecz o życiu i twórczości Zbigniewa Bednorza. Opole 1991.

L. Pośpiechowa: Twórczość literacka pisarzy opolskich w dwudziestolecu Polski Ludowej. Opole 1965. — [Nad rocznikami dawnych gazet śląskich:] F.A. Marek: *Kwart. Naucz. Opol.* 1972 nr 34; C. Gajkowska: *Rocz. Hist. Czas.* 1974 t. 13 z. 1. — W. Studencki: Z.B. (Z okazji 60-lecia urodzin). *Kwart. Opol.* 1975 nr 2. — A. Widera: Pisarz, publicysta, naukowiec. (O dorobku twórczym Z.B.). *Kwart. Opol.* 1987 nr 2. — Sercem i piórem czyli Rzecz o życiu i twórczości. Zbigniewa Bednorza. Red. nauk.: S. Sochacka. Opole: Wydawn. Inst. Śl. 1991, 202 s. [zawiera m. in.: J. Kroszel: Droga życiowa jubilata; S. Sochacka: Dorobek literacki i naukowy Z.B.; Z. Grabowski: Z.B. jako dziennikarz i publicysta; M. Kalczyńska: Spotkania literackie Z.B.; M. Choroś: Słownictwo wojenne w powieści „Imię domu wschodzącego”].

A.Sz.

BERBERYUSZ Ewa

ur. 1929

Pseud.: BER; Ewa Ber.; Halina Mirowska.
 Prozaik, autorka reportaży, publicystka.

Urodzona 19 sierpnia 1929 w Warszawie; córka Jerzego Berberysusa, topografa, oficera dyplomowanego, i Gabrieli z Szulczewskich, urzędniczki. Uczyła się w prywatnej szkole J. Roszkowskiej i J. Popielewskiej. W czasie okupacji niemieckiej kontynuowała naukę na tajnych kompletach tejże szkoły. Od wiosny 1944 brała udział w pracy konspiracyjnej jako łączniczka (pseud. Pietrek) batalionu „Parasol”. Po wojnie uczęszczała do Liceum ss. Niepokalanek w Szymanowie, a po zdaniu matury w 1948 studiowała anglistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Równocześnie była zatrudniona w Dyrekcji Teatrów, Oper i Filharmonii. Po uzyskaniu dyplomu w 1952 pracowała kolejno w Państwowym Instytucie Wydawniczym (1952-58), Agencji Prasy i Informacji, redakcji pisma *Forum*. Debiutowała w 1962 wywiadem pt. „Głos za humanistyką. W gabinecie Jana Parandowskiego”, opublikowanym w *Dzienniku Zachodnim* (nr 287). W latach następnych należała do zespołu

redakcyjnego czasopisma *Dookoła świata* (tu w 1965-73 liczne reportaże). Wywiady, artykuły i reportaże ogłaszała na łamach wielu pism, m.in.: *Dziennika Bałtyckiego* (1963-70), *Głosu Tygodnia* (1963-67), *Ilustrowanego Kuriera Polskiego* (1963-68; tu m.in. w 1967 cykl reportaży z pobytu w Anglii), *Kuriera Szczecińskiego* (1964-71), *Kuriera Lubelskiego* (1965-71), *Kultury* (1974-81; także członek zespołu redakcyjnego), *Literatury* (1977-78). Od 1980 należała do Klubu Inteligencji Katolickiej w Warszawie i NSZZ „Solidarność”. Nawiązała współpracę z *Tygodnikiem Powszechnym* (od 1980), paryską *Kulturą* (od 1981). W czasie stanu wojennego publikowała w wydawnictwach niezależnych. W 1989 została członkiem SPP. Od tegoż roku współpracuje z *Gazetą Wyborczą*. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Generał i ja. [Powieść]. *Kur. Szczec.* 1964 nr 252-306, 1965 nr 1-31. Wyd. osob. pt. *Wychodne dla Ewy*. Wwa: KiW 1965, 227 s. Wyd. 2 tamże 1966.

Przełt. słowac.: Eva má voľno. [Przełt.] J. Gerbóc. Bratislava 1968.

2. Jedno z dwojga. [Powieść]. Wwa: Iskry 1968, 189 s.

3. Szulerzy i jelenie. [Powieść]. Wwa: Iskry 1968, 189 s.

4. Klik. W: *Ekspres reporterów*. T. 11. Wwa: KAW 1979 s. 59-106.

5. Byle dalej. [Reportaże z l. 1976-79]. Wwa: KAW 1981, 176 s.

6. Lechu. Wwa: Wydawn. Głos* 1982, 70 s. Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. i rozszerz. New York: Głos Publishing – Wydawn. Głos 1983, 115 s.; toż pt. *Pierwsze wejście*. Na podstawie reportaży ... (dwa z nich powstały we współautorstwie z T. Torzańską i K. Szymborskim) drukowanych w latach 1980-1981 w tygodnikach: „Kultura”, „Przekrój”, „Solidarność” i „Tygodnik Powszechny” oprac. zespół. Wwa: NOWA* 1984, 81 s.

Wyd. 1 i 2 podp. Halina Mirowska. — Dot. L. Wałęsy i powstania „Solidarności”.

7. Papież Polaków. Kr.; Wwa/Struga: Michalium 1984, 96 s.

Reportaże z wizyty papieża Jana Pawła II w Polsce w 1983.

8. Głos z Gulagu. Rozmowa ... z Olgierdem Wołyńskim. Londyn: Puls 1988, 68 s. Wyd. nast.: Łódź: Wydawn. Społ. Fakt na zlecenie Łódzkiego Zespołu Oświaty Niezależnej* 1989; Wwa: PoMOST* 1989; pt. *Człowiek z innego świata*. Pośl.: A. Drawicz. Wwa: Pokolenie* 1989; toż Wwa: MAW 1989.

Nagroda im. S. Konarskiego w 1990.

9. Na krawędzi fali. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawn. Calvarianum 1991, 140 s.

Zawiera reportaże dot. pieszych pielgrzymek z Warszawy do Częstochowy w latach osiemdziesiątych.

10. Anders spieszony. Londyn: Aneks 1992, 238 s.

Reportaże oparte na wspomnieniach żołnierzy 2. Korpusu Polskiego oraz osób znających generała Władysława Andersa.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1991.

A. Drawicz: „... Pół na pół ani góra ani dół”. *Sztand Młod.* 1968 nr 112 [rec.: Jedno z dwojga]. — J. Roslan: *Obrazki bez ram.* *Tyg. Kult.* 1982 nr 5 [rec.: Byle dalej]. — Z. Podgórzec: *Literatura faktu: Trudna sztuka rozmowy.* *Nowe Książki* 1990 nr 6 [rec.: Głos z Gulagu]. — [Anders spieszony:] M. Radgowski: *Tajemnicza postać.* *Puls* 1992 nr 59; A. Drawicz: *Anders i jego żołnierze.* *Tyg. Powsz.* 1993 nr 11; S. Kosowska. *Dekada Lit.* 1993 nr 9.

A.H.

BEREZA Henryk ur. 1926

Krypt.: H.B.
Krytyk literacki.

Urodzony 28 października 1926 w Miedniewicach pod Skierniewicami; syn Stanisława Berezy, rzemieślnika, i Agnieszki z domu Wenus. Do szkół uczęszczał w Skierniewicach; w czasie okupacji niemieckiej był od 1941 uczniem Szkoły Handlowej i od 1943 tajnych kompletów gimnazjalnych. W 1943-44 należał do AK. Po wojnie kontynuował naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. B. Prusa w Skierniewicach (do 1947), a następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW), w 1952 uzyskał magisterium. W 1951-54 pracował jako starszy asystent w Zakładzie Historii Literatury Polskiej UW. Debiutował w 1951 artykułem „Literacki obrachunek z socjaldemokracją niemiecką” (o książce W. Bredla „Krwani i znajomi”) w tygodniku *Więść* (nr 4). W tymże roku rozpoczął współpracę z *Nową Kulturą* (do 1962) i *Twórczością*. W 1952 został członkiem ZLP. W 1954-57 pracował jako asystent w Instytucie Badań Literackich PAN. W 1956 rozpoczął współpracę z *Nowymi Książkami* (do 1970) i *Przeglądem Kulturalnym* (do 1963). W 1957-59 był kierownikiem działu prozy w tygodniku *Orka*. Od 1957 należał też do kolegium redakcyjnego miesięcznika *Bulletin des livres nouveaux et pièces de théâtre* (do 1965). W 1961 został członkiem Polskiego PEN Clubu (w 1966-72 Zarządu Głównego). W 1962 rozpoczął stałą współpracę z *Tygodnikiem Kulturalnym* trwającą do 1977 (tu m.in. felietony i liczne artykuły w cyklu „Słownik polskich pisarzy współczesnych”, 1962-66). Współpracował też z wieloma innymi czasopismami. W 1966-78 kierował działem krytyki miesięcznika *Twórczość*. W 1964-69 był członkiem Zarządu Oddziału Warszawskiego ZLP, a w 1972-

-75 członkiem Zarządu Głównego (należał do ZLP do rozwiązania Związku w 1983). Od 1977 prowadził w *Twórczości* stałą rubrykę „Czytane w maszynopisie”, w 1979-88 kierował w tym piśmie działem prozy, a w 1980 pełnił funkcję pierwszego zastępcy redaktora naczelnego. W 1991 publikował w *Potopie* cykl pt. „Sen Henryka”. W 1978 otrzymał nagrodę *Życia Literackiego*, w 1983 nagrodę I stopnia Ministra Kultury i Sztuki. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1974) i Krzyżem Oficerskim (1985) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sztuka czytania. Wwa: Czyt. 1966, 330 s.

Zawiera wstęp pt. O czytaniu, oraz recenzje polskiej prozy współczesnej drukowane w 1956-64 w czasopismach, zebrane w części: Z lektur prozy polskiej; Z lektur polskiej krytyki.

2. Doświadczenia. Z lektur prozy obcej. Wwa: PIW 1967, 310 s.

Zawiera recenzje drukowane w 1957-65 w czasopismach, zebrane w części: W oczach trzech krytyków; Dziadkowie; Ojcowie; Synowie.

3. Prozaiczne początki. [Szkice literackie i recenzje]. Wwa: Czyt. 1971, 298 s.

Zawartość: Prozaiczne początki. — U niektórych młodych tużów: W. Odojewski; J. Krzysztoń; Proza krytyka (A. Kijowski); Proza S. Grochowiaka; M. Nowakowski; B. Sztajnert; Proza poety (T. Nowak); Proza E. Brylla. — U niektórych debiutantów lat sześćdziesiątych: W szczerym polu [S. Stanuch: Portret z pamięci]; Młodość i wiek męski [K. Orłowski: Między brzegami]; Sprawy pierwsze [E. Stachura]; Prostota nie prosta [M. Pilot]; Humor i satyra [H. Bardijewski]; Przed ostatnią szansą [E. Mikołajczyk: Odległość z bliska]; Żywioł wyobraźni [U. Kozioł: Pozostaje z pamięci]; Wnioski z doświadczeń [A. Augustyn]; Postawa [B. Madej]; Z praktyki [A. Twerdochlib]; Źródło cierpienia [H. Jachimowski]; Sposoby [S. Czycz]; Przynależność do świata [W. Myśliwski: Nagi sad]; „Od znanego do ...” [P. Wojciechowski]; Władz na komin i strzela [J. Himilbach: Monidło]. — Początki jednego środowiska: Proza autorów zielonogórskich.

4. Związki naturalne. Szkice literackie. Wwa: LSW 1972, 309 s. Wyd. 2 zmien. i rozszerz. tamże 1978.

Zawiera szkice: Nurt chłopski w prozie, — recenzje polskiej prozy współczesnej zebrane w części: Zdobywcy pałacu sztuki; Zadomowieni następcy. W wyd. 2 nadto szkice: Odzyskane źródła; Szansa prozy; Wobec tradycji literackiej; Nagroda imienia Stanisława Piętaka. Nagroda im. S. Piętaka w 1973.

5. Proza z importu. Szkice literackie. Wwa: Czyt. 1979, 511 s.

Zawiera głównie recenzje współczesnej prozy obcej zebrane w części: Z prozy po niemiecku; Z prozy po angielsku; Z różnych języków. — Teksty drukowane uprzednio w czasopiśmie.

6. Taki układ. [Szkice literackie]. Wwa: Iskry 1981, 398 s.

Zawartość: Ziemia pisarza [zamiast wstępu]. — Od wczoraj: J. Iwaszkiewicz, J. Zawieyski, A. Kowalska, L. Gomolicki, A. Kuśniewicz, L. Buczkowski, T. Parnicki, J. Andrzejewski,

M. Piotrowski, H. Malewska, A. Rudnicki, K. Brandys, S. Zieliński. — Od dziś: T. Różewicz, M. Białoszewski, B. Czeszko, T. Konwicki, B. Szajnert, T. Nowak, S. Czycz, U. Koziół, W. Myśliwski, M. Pilot, A. Augustyn, A. Twerdochlib, Z. Trziszka, E. Stachura, J. Drzeżdżon, J. Głowacki. — Od jutra (Prowizorium): E. Redliński, A. Fiala, Z. Krupa, B. Zadura, J. Łoziński, J.P. Krasnodębski, R. Schubert, S. Sterna-Wachowiak, M. Słyk.

7. Bieg rzeczy. Szkice literackie. Wwa: Czyt. 1982, 249 s.

Zawiera szkice: I. Dopowiedzenie: Ziemia pisarza; Dopowiedzenie [o „rewolucji artystycznej” w prozie lat siedemdziesiątych]; Powtórzenie [o sytuacji w polskiej prozie 1975-80]; Dopowiedzenie drugie [dot. nurtu chłopskiego w prozie]; Wyznania [dot. nurtu chłopskiego w prozie]; Dodatek [proza światowa a proza polska]. — II. Czytane w maszynopisie [recenzje prozy współczesnej]. — Teksty druk. uprzednio głównie w *Twórczości*. Nagroda LSW w 1984.

8. Sposób myślenia. [T.]1. O prozie polskiej. [Szkice]. Wwa: Czyt. 1989, 594 s.

Zawartość: Cz. I: Wyznania: Pisanie; Ziemia pisarza; Sztuka czytania; Wobec tradycji literackiej; Dopowiedzenie; Powtórzenie; Odzyskane źródła; Dopowiedzenie drugie; Wyznania; Przypis. — Cz. II: Relacje: Mistrzostwo (J. Iwaszkiewicz); Uzależnienie (J. Zawieyski); Wybór (A. Kowalska); Graniczność (M. Jastrun); Admetyzm (L. Gomolicki); Wartościowanie (A. Kuśniewicz); Zagłada (L. Buczkowski); Dramatyzm (J. Strykowski); Baśń (T. Parnicki); Męczeństwo (S. Pięta); Empiria (H. Worcel); Pióropusz (J. Andrzejewski); Myślicielstwo (K. Wyka); Stwarzanie (M. Piotrowski); Spowiednik (J. Morton); Ład (H. Malewska); Apokalipsa (A. Rudnicki); Zmiana (K. Brandys); Absurdalność (S. Zieliński); Dobrodziejstwo (W. Mach); Krecyjność (J. Ozga-Michalski); Pokoleniowość (T. Różewicz); Wiarygodność (M. Białoszewski); Edukacja (B. Czeszko); Dystans (T. Konwicki); Ocalenie (B. Szajnert); Wyobraźnia (T. Nowak); Generalizowanie (J. Błoński); Sposoby (S. Czycz); Żywiły (U. Koziół); Spełnienie (W. Myśliwski); Światłość (M. Hłasko); Meandryczność (M. Nowakowski); Rozrachunki (M. Pilot); Dydaktyzm (A. Augustyn); Praktyka (A. Twerdochlib); Selfmademanstwo (Z. Trziszka); Życiopisanie (E. Stachura); Ontologia (J. Drzeżdżon); Akt (J. Głowacki); Nieparodia (E. Redliński); Codziennosc (A. Fiala); Wierzytelność (Z. Krupa); Refleksyjność (B. Zadura); Buńczuczność (J. Łoziński); Wzbogacenie (W. Czerniawski); Autonomia (T. Koziura); Sprawiedliwość (A. Łuczeńczyk); Młodzieńczość (J.P. Krasnodębski); Język (R. Schubert); Wtajemniczenie (T. Siejak); Spowiedź (G. Musiał); Traktatowość (S. Sterna-Wachowiak); Swoboda (M. Słyk); Krawędź (D. Bitner).

9. Pryncypia. O łasce literatury. [Szkice]. Kr.: Ofic. Liter. 1993, 53 s.

Zawartość: Aksjologia; Niejednoznaczność; Jałopizm; Służbizm; Unikalność; Artyzm; Krytyka; Wyobraźnia; Niedyskursywność; Pryncypium. Łaska; Pisanie; Życie.

Prace redakcyjne

1. Relacje. Almanach opowiadań autorów lubuskich. Wybór i przedm. ... Pozn.: WP 1970, 263 s.

2. M. L. Kaschnitz: Most św. Anioła. [Szkice literackie]. Przeł. E. Sicińska. Wybór ... Wwa: Czyt. 1974, 281 s.

3. Wizerunki. Almanach prozy pisarzy lubuskich. Wybrał i napisał przedm. ... Pozn.: WP 1981, 241 s.

4. E. Stachura: Poezja i proza. T. 1-5. Komitet red.: ..., Z. Fededecki, K. Rutkowski. Wstęp: K. Rutkowski. Posł. ... Wwa: Czyt. 1982. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1984, wyd. 3 1987.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1976, 1989. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — LP (A.Z. Makowiecki).

[Sztuka czytania:] J. Łukasiewicz: O sztuce czytania i sztuce krytyki. *Tyg. Pousz.* 1966 nr 44; R. Marszałek: Arkadia krytyczna. *Mies. Lit.* 1967 nr 2; K. Mętrak: Sztuka bezinteresownej lektury. *Twórczość* 1967 nr 4. — [Doświadczenia z lektur prozy obcej:] M. Skwarnicki. *Tyg. Pousz.* 1967 nr 51; S. Lichański: Romantyzm w jaskini Polifema. *Nowe Książ.* 1968 nr 6, przedr. w tegoż: *Wśród mówiących prozą.* Wwa 1971.; J. Pieszczałowicz: Za co kochać literaturę? *Mies. Lit.* 1968 nr 6. — [Prozajczne początki:] H. Krzeczowski: Spór o kryteria. *Tyg. Pousz.* 1971 nr 43; Z. Bieńkowski: Krytyka czystego serca. *Twórczość* 1972 nr 1; T. Nyczek: Szkoła czytania. *Mies. Lit.* 1972 nr 4; H. Zaworska: Grzesznych obcowanie. *Odra* 1972 nr 1. — [Związki naturalne:] M. Dąbrowski: Związki serca i rozumu. *Mies. Lit.* 1972 nr 11; J. Pieszczałowicz: Związki naturalne. *Tyg. Kult.* 1972 nr 40.; B. Gołębiowski: Krytyk o nurcie chłopskim w prozie polskiej. W tegoż: *Pamiętnikarstwo i literatura.* Wwa 1973. — Z. Trziszka: H.B. portret krytyczny. *Argumenty* 1976 nr 40. — Z. Trziszka: Mój pisarz H.B. W tegoż: *Konfesje i diagnozy.* Wwa 1979. — [Związki naturalne.] R. Sulima: Krytyka heroiczna. *Regiony* 1979 nr 1; Z. Trziszka: Literatura związków naturalnych. *Argumenty* 1979 nr 38. — [Proza z importu:] S. Tomala: Krytyka jako „projekt lektury”. *Mies. Lit.* 1979 nr 12; T. Komendant: Odpowiedzialność piszącego. *Twórczość* 1980 nr 9, przedr. w tegoż: *Zostaje kantyczka.* Wwa * 1987.; — K. Nowicki: Alchemia prozy. W tegoż: *Dziennik krytyczny.* Gdańsk 1981. — [Taki układ:] L. Bugajski: Księga książek. *Twórczość* 1983 nr 1; M. Orski: Układ Berezny. *Odra* 1982 nr 11. — L. Żuliński: Akuszer prozy współczesnej. *Tyg. Kult.* 1983 nr 21. — P. Kowalski: H.B. Program rewolucji artystycznej. *Regiony* 1983 nr 2. — [Bieg rzeczy:] J. Łukosz: Pisarstwo. *Twórczość* 1983 nr 9; — M. Pęczak: Batalie i fascynacje o twórczości nieobojętnej H.B. *Literatura* 1983 nr 9; S. Tomala: Impresje. *Mies. Lit.* 1983 nr 7. — Z. Trziszka: Krytyka monomaniaczna? *Zdanie* 1986 nr 3.

J.Z.

BERGEL Rajmund 1894-1937

Imiona metrykalne: Rajmund Michał.

Pseud.: B.; R. B.; Ramułt.

Poeta, krytyk.

Urodzony 12 sierpnia 1894 w Jordanowie pod Myślenicami; syn Andrzeja Bergela i Marii z Pratkowskich. Ukończył gimnazjum klasyczne w Tarnowie. W okresie szkolnym należał do towarzystwa młodzieżowego Promieniści i zajmował się wydawaniem pismka pt. *Kujmy broń*. Debiutował w 1911 wierszem „Na wojence” ogłoszonym w *Roli* (nr 29). W 1912-14 był członkiem Związku Strzeleckiego i organizatorem oddziałów tej organizacji w Tarnowie i okolicy. Od 1914 służył w Legionach; redagował w tym czasie pismo *Legionista*, publikował wiersze i wspomnienia żołnierskie m.in. w *Gazecie Polskiej* (1915-17), *Ilustrowanym Tygodniku Polskim* (Wiedeń 1915), *Nowej Reformie* (1916-19). W 1918 brał udział w walkach 2. Bry-

gady Legionów Polskich, w bitwie pod Kaniewem dostał się do niewoli niemieckiej. Po powrocie z niewoli służył w Wojsku Polskim, w 1920-21 był oficerem garnizonu grudziądzkiego. Równocześnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim; w 1923 uzyskał magisterium. Kontynuował twórczość poetycką, ogłaszając utwory m.in. w czasopismach *Wiarus* (1918-20), *Placówka* (1919-20); artykułami i recenzjami na łamach *Głosu Narodu* (1921-31) rozpoczął działalność krytyczno-literacką. W 1923 ożenił się z Pauliną Zielińską i ze względu na chorobę płuc zamieszkał w Myślenicach, gdzie był nauczycielem gimnazjalnym. W tym czasie współpracował (głównie jako krytyk literacki) m.in. z *Myslą Narodową* (1926-31; tu stała rubryka „Nauka i literatura”), *Polonią* (1926-31), *Dodatkiem Literackim Polonii* (1927-29), *Kurierem Poznańskim* (1928-31), *Tęczę* (1928-31). W 1933 został służbowo przeniesiony do szkoły w innym rejonie kraju. Odnaczony m.in. orderem *Virtuti Militari*, Krzyżem Niepodległości, medalem „Za Waleczność”, Zmarł 4 sierpnia 1937 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pan Majsterek. Humoreska sceniczna ze śpiewami w 1 akcie. Muz.: A. Wroński. Pozn.: A. Cybulski 1915, 57 s. Wyd. 2 tamże 1929.
Podp.: Ramult.

2. Czasy i ludzie. (Poezje). Kr.: Centr. Biuro Wydawn. NKN 1917, 128 s..

Cykle: Czasy i ludzie; Opowieści; Nad mogiłami; Piosenki; Z pola bitwy – listy.

3. O ziemię. Obrazek ludowy w 1 akcie. Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1920], 34 s. Wyd. 2 tamże [1929].

4. Dzieje II-go Korpusu Polskiego. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1921, 64 s.

Praca wojskowo-historyczna.

5. Tufaczym szlakiem. (Poezje żołnierskich seria druga). Kielce: Wydawn. Czwartak 1921, 101 s.

Cykle: We krwi i dymie; Tufaczym szlakiem; Z domu niewoli; Śmierć mnie ucałuje; Po powrocie.

6. Oblężenie twierdzy grudziądzkiej w r. 1807. Grudziądz: Druk. Pomor. 1922, 22 s.

Praca wojskowo-historyczna.

7. Tęczowe mosty. (Poezje). Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1924], 70 s.

Cykle: Tęczowe mosty; Jesienne liście; Pęknięta urna; Sonety pomorskie; Legendy Polskiego Morza.

8. Współczesny Kraków literacki. [Szkice literackie]. Cz. 1. Liryki. Kr.: Nakł. Druk. Nar. 1924, 61 s. Zawartość: I. [Wstęp]. – II: [Jan Pietrzycki; Antoni Waśkowski]. – III: [Józef Aleksander Gałuszka; Jerzy Braun; Maria Pawlikowska; Maria Morstinówna; Juliusz Feldhorn; Jarosław Janowski].

9. Morze polskie i Gdańsk w literaturze polskiej. [Szkic]. Myślenice: Druk. D. Faden 1930, 24 s.

Pierwodr.: *Spraw. Gimnazjum Państw. w Myślenicach za rok szkolny 1929/1930*.

10. Dramat widmowy w „Weselu” Wyspiańskiego. [Szkic]. Myślenice: Druk D. Faden [1932], 20 s.

Pierwodr.: *Spraw. Dyr. Państw. Gimnazjum im. T. Kościuszki w Myślenicach za rok szkolny 1930/1931*.

11. „Z trudu naszego i znoju ...” (Ofiarny bój). Epizod dramatyczny z walk Legionów Polskich w 3 odsłonach. Miejsce Piastowe: Nakł. Tow. św. Michała Archanioła 1934, 87 s.

12. Serce dla matki. Sztuka w 4 aktach.

Inf.: L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. Wwa 1971.

Praca redakcyjna

1. Dla Ciebie Polsko. W 5-tą rocznicę wymarszu II Brygady w święto Zjednoczenia Armii Polskiej 19.10.1919. Wyd. staraniem sekcji oświaty i prasy armii gen. Hallera pod red. ... Kr. 1919, 40 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1.

W. Doda: Krakowski parnas literacki. *Gon. Krak.* 1924 nr 84 [rec.: Współczesny Kraków literacki]. – J. Birkenmajer. *Ruch Lit.* 1932 nr 9 [rec.: Dramat widmowy w „Weselu” Wyspiańskiego]. – S. Balicki: R.B. stanął do apelu. *Il. Kur. Codz.* 1937 nr 219. – R. Marwicz: R.B. *Tyg. Il.* 1938 nr 32.

B.T.

BERNACKI Ludwik
1882 - 1939

Krypt.: x.

Historyk literatury i teatru, edytor, bibliograf.

Urodzony 12 czerwca 1882 w Jaworowie pod Lwowem; syn Ludwika Bernackiego, prawnika, urzędnika starostwa, i Karoliny ze Stupnickich. Po ukończeniu gimnazjum w konwiktie jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem, studiował od 1900 polonistykę na Uniwersytecie Lwowskim. Równocześnie w 1900-04 pracował w Krajowym Archiwum Akt Grodzkich i Ziemijskich. Debiutował w 1901 artykułem „Pamiętki szekspirowskie w domu gotyckim w Puławach” opublikowanym w *Kłosach* (nr 3). Od 1904 był członkiem Towarzystwa Popierania Nauki Polskiej, od 1920 Towarzystwa Naukowego Lwowskiego. W 1905 uzyskał doktorat na podstawie pracy „Motyw z chłopca król w literaturze polskiej”. Przez krótki czas uczył w II Szkole Realnej we Lwowie. Od 1906 do końca życia pracował w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Lwowie, początkowo jako skrytor, następnie jako wicekustosz. W 1908-11 był nadto nauczycielem w Krajowej Szkole Gospodarstwa Lasowego. Równocześnie kontynuował pracę badawczą, zajmując się literaturą i teatrem Oświęcienia oraz zabytkami pi-

sany oraz drukowanymi literatury staropolskiej. Dla potrzeb badań naukowych odwiedzał europejskie biblioteki i archiwa (m.in. we Włoszech, w Rosji, Holandii, Rumunii). W 1907 był członkiem Komisji Rewizyjnej Komitetu Redakcyjnego *Lamusa*. Od tegoż roku (do 1910) należał do Rady Nadzorczej Towarzystwa Wydawniczego we Lwowie. W 1908 został wybrany na członka korespondenta Komisji Literackiej AU. Był członkiem Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, a w 1908-11 redaktorem odpowiedzialnym *Pamiętnika Literackiego*. W 1912 poślubił Marię Pochwalską. W 1914 redagował wspólnie z Mieczysławem Rulikowskim miesięcznik *Książka* oraz jego dodatek *Miesięcznik Bibliograficzny*. Po wybuchu I wojny światowej przebywał do 1915 w Wiedniu, po czym powrócił do Lwowa. Od 1915 był członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Kontynuował prace w Ossolineum: w 1916 został kustoszem, w 1917 wicedyrektorem, w 1918 dyrektorem do spraw naukowych, w 1919 dyrektorem, nadto do 1923 kierował Wydawnictwem Zakładu, a od 1928 był członkiem Komitetu Zarządzającego Wydawnictwa. Równocześnie, mianowany w 1917 przez Radę Archiwalną, pełnił funkcję konserwatora krajowego dla Galicji Wschodniej. W tymże roku został członkiem korespondentem warszawskiego oddziału Związku Bibliotekarzy Polskich; przewodniczył kołu lwowskiemu Związku (1925-29). W 1918-20 redagował poświęcone bibliofilstwu czasopismo *Exlibris*. W 1919 habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim na podstawie studium bibliograficznego „Pierwsza książka polska”. Od 1920 był członkiem korespondentem PAU i członkiem jej Komisji Historii Sztuki. Uczestniczył w akcji rewindykacyjnej, wypływającej z postanowień traktatu ryskiego, występując w 1922 w Moskwie jako ekspert Mieszanej Komisji Specjalnej do spraw zwrotu księgozbiorów polskich. W 1921 rozpoczął prowadzone później przez wiele lat poszukiwania źródłowe materiałów do życia i twórczości Ignacego Krasickiego (ogłoszone częściowo w 1929-34 na łamach *Pamiętnika Literackiego*), m.in. w 1930 odbył podróż do Fromborka, Heidelbergu, Szyntortu, Królewca i Berlina. W 1926 wszedł w skład państwowej Rady Archiwalnej w Warszawie. Od tegoż roku do 1936 był prezesem Rady Naukowej Domu Książki Polskiej w Warszawie. W 1928 redagował *Rocznik Zakładu Narodowego im. Ossolińskich*. W tymże roku był w Szarospataku na Węgrzech w związku z pracami nad edycją „Biblii królowej Zofii”. Prowadził sprawę zakupu dla Biblioteki Narodowej „Psałterza floriańskiego”; wyjeżdżał trzykrotnie w 1930-31 do klasztoru św. Floriana w Linzu (Austria). W 1933-37 ponownie redagował *Pamiętnik Literacki*. W 1935 zorganizował we Lwowie Zjazd Naukowy im. I. Krasickiego. W tym-

że roku został odznaczony Srebrnym Wawrzynem PAU za szerzenie czytelnictwa. Od 1938 był członkiem czynnym PAU. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1928). Zmarł nagle 19 września 1939 we Lwowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przyczynki do dziejów najdawniejszej powieści polskiej. *Pam. Lit.* 1903 s. 394-410, 567-585; odb. uzup. Lw.: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1904, 46 s.

2. Źródła niektórych komedii Franciszka Zabłockiego. *Pam. Lit.* 1907 z. 1 s. 36-45, z. 2 s. 176-201, z. 3 s. 310-325; odb. znacznie rozszerz. Lw.: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1908, 79 s.

3. Jan Nepomucen Kamiński. 1777-1855. Materiały do bibliografii Kamińskiego i dziejów teatru polskiego we Lwowie. W: Stulecie „Gazety Lwowskiej”. 1811-1911. T. 1. Cz. 2. *Życiorysy*. Lw. 1911 s. 14-70.

4. Shakespeare w Polsce do końca XVIII wieku. W: W. Shakespeare: Dzieła. T. 12. Wwa 1913 s. 387-418.

5. Pierwsza książka polska. Studium bibliograficzne z 86 podobiznami. Lw.: Ossol. 1918, VIII, 510 s. Przedr. typograf. Wwa: WAiF 1979. Dot. Biernata z Lublina: Raj duszny.

6. Rozwój i zadania bibliografii polskiej. Powst. 1919. Druk w: *Ze Skarb. Kult.* 1953 nr 2 s. 39-54. Przedr. w odb.: K. Lewicki: *Habilitacja* Ludwika Bernackiego w Uniwersytecie Jagiellońskim. Wr. 1953 s. 7-22.

Tu także na s. 35-39 inf. K. Lewickiego nt. przebiegu przevodu habilitacyjnego.

7. Biblioteka Narodowa w Warszawie. Projekt. Lw.: Nakł. autora, Druk. Ossol. 1921, 8 s.

8. Obiad czwartkowy. (Obraz literacki). [W 1 akcie; współaut.:] T. Czapski. Wwa: M. Arct 1925, 38 s. Przedr.: Wstęp i przyp.: K. Białek. Prolog i epilog dopisał K. Korcelli. *Teatr Lud.* 1965 nr 11 s. 5-26.

9. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. T. 1. Źródła i materiały. T. 2. Notatki i studia. Lw.: Ossol. 1925, XV, 474 + 443 s. Przedr. typograf. Wwa: WAiF 1979.

Zawartość t. 2: „Kłopoty panów”, komedia ks. F. Bohomolca i jej motywy; „Nędza uszczęśliwiona”, kantata ks. F. Bohomolca; „Panna na wydaniu”, komedia Adama ks. Czartoryskiego; Komedie F. Zabłockiego; W. Bogusławskiego „Cud mniemany, czyli Krakowiaczy i Górale”; W. Bogusławskiego „Teatr Narodowy”; Shakespeare w Polsce do końca XVIII wieku; „Juliusz Cezar” Shakespeara [!]. Przekład francuski Stanisława Augusta Poniatowskiego; Repertuar utworów scenicznych 1765-94. Zapiski; U kolebki warszawskiej sceny publicznej 1765-74. (Listy Józefa Bielawskiego).

Uzup. „Repertuar utworów scenicznych” (t. 2): I. Simon: Repertuar teatrów w Polsce za czasów Stanisława Augusta. Uwagi na marginesie dzieła L.B. *Pam. Lit.* 1929 z. 3-4; J. Rudnic-

ka: Repertuar teatru warszawskiego w l. 1781-1783. *Pam. Teatr.* 1961 z. 1 s. 50-54.

10. Regulamin pracowni naukowej i wypożyczalni Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lw.: Ossol. 1927, 24 s.

Rozprawy i artykuły w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Z dziejów Szekspira w Polsce. Przekład „Hamleta” J.N. Kamińskiego. *Bibl. Warsz.* 1904 t. 1 s. 127-144. — Przyczynki do genezy i dziejów „Myszeidy” Krasickiego. *Spraw. Zakładu Nar. im. Ossolińskich za r. 1909* s. 35-48. — Notatki do dziejów teatru w dawnej Polsce. *Pam. Lit.* 1910 z. 2 s. 227-280. — Adama Czartoryskiego G.Z.P. „Monitor” z r. 1763 i „Kalendarz Teatrowy” na r. 1780. *Exlibris* 1920 z. 3 s. 40-51. — Ignacego Krasickiego „Myszeida”. *Pam. Lit.* 1924/1925 s. 208-217. — Geneza i historia „Psalterza Floriańskiego”. Uwagi o części niemieckiej psalterza podał A. Kleczkowski, miniatury Kodeksu omówił W. Podlacha. T. 1. *Rocz. Zakładu Nar. Ossol.* 1927 s. 1-20. — Materiały do życiorysu i twórczości Ignacego Krasickiego. Cz. 2. 1. Notatniki; 2. Notatki do pierwszych utworów. *Pam. Lit.* 1933 z. 1 s. 101-140. — Stan badań nad Krasickim. W: Księga referatów. Lw. 1936 s. 12-19.

Prace edytorskie

1. P. Baryka: Z chłopca król. Komedia dworska. Wyd. ... Kr.: AU 1904, 58 s.

2. W. Shakespeare: „Julius Caesar”. Ins Französische übersetzt von Stanislaus August Poniatowski, König von Polen aus der Handschrift herausgegeben. [Wstęp i oprac.] ... *Jahrbuch der Deutschen Shakespeare-Gesellschaft*, Weimar 1906 s. 188-202.

3. I. Krasicki: Satyry i listy. Wyd. krytyczne ... Lw.: Tow. dla Popierania Nauki Pol. 1908, VI, 252 s. Wyd. nast. dopełnione podług krytycznego wyd. ... Wwa: Gebethner i Wolff 1910, 139 s., tamże [ok. 1911].

4. R. Pilat: Historia literatury polskiej. Wykłady uniwersyteckie. Lw.: Księg. H. Altenberga.

T. 3. Historia poezji polskiej XVII-XVIII wieku (od 1632 do 1740). [1911], 276 s.

5. J. Kasprówic: Dzieła poetyckie. Wydania zbiorowe ... T. 1-6. Lw.: Tow. Wydawn. 1912, XCV, 356 + 302 + 302 + 316 + 363 + 171 + 446 s.

T. 4 cz. 1. Historia poezji polskiej XVIII wieku. Czasy Stanisława Augusta 1764-1795. Oprac. ... 1908, VIII, 319 s.

6. Jan z Koszyczek: Rozmowy które miał król Salomon mądry z Marchotem grubym a sprośnym [...]. Wyd. ... Haarlem: Nakł. wydawcy Joh. Enschede Zenone 1913, 125 s.

7. R. Pilat: Historia literatury polskiej od czasów najdawniejszych do roku 1815. Wykłady uniwersy-

teckie. Oprac.: ... i S. Kossowski pod red. ... T. 1 cz. 1-3. Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 1926, 287 + 530 + 448 s.

8. Publiczne biblioteki lwowskie. Zarys dziejów pod red. ... Lw.: Ossol. 1926, 67 s.

9. Modlitewnik Władysława Warneńczyka w zbiorach Biblioteki Bodlejańskiej. Z uwzględnieniem zapisków Józefa Korzeniowskiego oprac.: ..., R. Ganszyniec i W. Podlacha. Lw.: Koło Związku Bibliotekarzy Pol. we Lw. 1928, 141, 76 s.

10. F. Zabłocki: Sarmatyzm. Tekst ustalił, wstępem i objaśnieniami zaopatrzył ... Kr.: Krak. S-ka Wydawn. 1928, XLVIII, 152 s. *BN* I, 115. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr., przygot. do druku, wstępem i objaśnieniami uzup. T. Mikulski. Wr.: Ossol. 1951, LVIII, 152 s., wyd. 3 tamże 1954.

11. Materiały do życiorysu i twórczości Ignacego Krasickiego. *Pam. Lit.* 1929 z. 3 s. 398-466, z. 4 s. 639-679; 1931 s. 500-533, 661-705, 1931 z. 1 s. 117-136, z. 4 643-654; 1933 z. 1 s. 100-140, z. 2 s. 262-291, z. 3/4 s. 398-509; 1934 z. 1/2 s. 143-172, z. 3/4 s. 486-526.

12. Biblia szarospatacka. Podobizna kodeksu biblioteki reformowanego Gimnazjum w Szarospataku. Wyd. ... Kr.: PAU 1930, 20 s., 198 kart.

13. K. Chłędowski: Z przeszłości naszej i obcej. Wyd. skuteczni! wg wskazówek autora ... Lw.: Ossol. 1935, VIII, 711 s.

14. Księga referatów. Pod red. ... Z. 1-3. Lw.: Nakł. Kom. Organizacyjnego Zjazdu z Zasiłkiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1936, 760 s. Zjazd Nauk. im. I. Krasickiego we Lw. w dniach 8-10 czerwca 1935 roku.

15. H. Sienkiewicz: Pisma. W układzie I. Chrzanowskiego. T. 41-46. Publicystyka. Krytyka. Studia i wrażenia literackie i artystyczne. Wyd. ... T. 1-6. Lw.: Ossol.

T. 1, 4-6. 1937, XII, 300 + 265 + 512 + 404 s.

T. 2-3. 1939, 221 + 282 s.

16. Psalterz Floriański łacińsko-polsko-niemiecki. Rękopis Biblioteki Narodowej w Warszawie. Wyd.: R. Ganszyniec, W. Taszycki, S. Kubica. Studia o oprawie i piśmie psalterza napisał A. Birkenmajer, o miniaturach W. Podlach. Staraniem i pod red. ... Lw.: Ossol. 1939 [1938], VII, 402 s.

17. I. Krasicki: Korespondencja Ignacego Krasickiego. Z papierów ... Wyd. i oprac.: Z. Goliński, M. Klimowicz, R. Wołoszyński. Red. T. Mikulski. T. 1-2. Wr.: Ossol. 1958, LXXIX, 443 + 796 s.

18. A. Naruszewicz: Korespondencja Adama Naruszewicza 1762-1796. Z papierów ... uzup., oprac. i wyd. J. Platt. Red. T. Mikulski. Wr.: Ossol. 1959, XVI, 611 s.

SWPP 1. – PP (A. Szalagan). – LP (J. Wojnowski). – BUP cz. 1.

[Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta.] M. Rulikowski. *Pam. Lit.* 1925/26; I. Chrzanowski: Nowe studia nad teatrem stanisławowskim. *Mysł Nar.* 1926 nr 18; J. Lorentowicz: Zariane sceny polskiej. *Życie Teatru* 1926 nr 3-5. – M. Danilewiczowa: L.B. W: Straty kultury polskiej 1939-1944. T. 2. Glasgow 1945. – J. Krzyżanowski: L.B. *Pam. Lit.* 1946 z. 1/2. – S. Lempiński: L.B. (1882-1939). *Kwart. Hist.* 1946 z. 3/4. – J. Lewański: „Corpus dramatum” – niedopiętione dzieło L.B. *Ze Skarb. Kult.* 1953 nr 1 [dot. rękopisów dramatów staropolskich zebranych przez L.B.]. – J. Platt: Tadeusz Mikulski a L.B. *Ze Skarb. Kult.* 1960 nr 1. – J. Krzyżanowski: L.B. *Pam. Lit.* 1962 z. 3. – W. Olszewicz: L.B. *Rocz. Bibl.* 1963 z. 1/2. – B. Garszczyńska: Zabiegi L.B. wokół utworzenia Biblioteki Narodowej w Warszawie. *Rocz. Bibl.* 1973. – K. Korzon: Ludwik Biernacki. Bibliolog i edytor. Wr.: Ossol. 1974, 303 s. – B. Garszczyńska: Charakterystyka korespondencji L.B. *Acta Univ. Nicolai Copernici Filol. Pol.* 1975 z. 66.

A.Sz.

BERWIŃSKA Krystyna ur. 1919

Właściwe nazwisko: Bargielowska.

Podpisywała utwory też: Berwińska-Bargielowska, Berwińska-Gogolewska, Gogolewska.

Inne pseud.: B.K.; M.B.

Dramatopisarka, tłumaczka, krytyk teatralny i literacki.

Urodzona 4 lutego 1919 w Warszawie; córka Ignacego Więszczaka, rzemieślnika, i Karoliny z Sasinów. Uczyła się w Państwowym Gimnazjum Żeńskim im. Królowej Jadwigi w Warszawie. Po zdaniu matury w 1938 rozpoczęła studia w zakresie filologii angielskiej na Uniwersytecie Warszawskim. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie i studiowała w podziemnym Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej. W 1941 napisała pierwszy utwór dramatyczny – jednoaktówkę „Ewa się broni” (nie wydana). W 1944 wyszła za mąż za Jerzego Gogolewskiego, skrzypka. Po wojnie kontynuowała studia w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej (Wydział Dramaturgiczny) w Łodzi, którą ukończyła w 1948; eksternistyczny egzamin reżyserski zdała w 1949. Równocześnie pracowała w Polskim Radiu na stanowisku kierownika audycji dla dzieci oraz pisała wiele audycji radiowych. Debiutowała w 1945 recenzją teatralną pt. „Skizw Teatrze Powszechnym (Felieton teatralny)” opublikowaną w piśmie *Pobudka* (nr 4; podp. Gogolewska). Artykuły z zakresu krytyki teatralnej i teatrolologii ogłaszała w czasopiśmie: *Łódź Teatralna* (1946-48), *Teatr* (1948-49), *Listy z Teatru* (1949). Od 1948 używała pseud. Berwińska. W 1948 jako stypendystka British Council przebywała miesiąc w Anglii na studiach szekspirowskich. W 1949 wyszła za mąż za Stefana Atlasa, dziennikarza. W latach następnych była kierownikiem literackim w Teatrze im. S. Wyspiańskiego w Katowicach (1948-49) i w Teatrze Narodowym w Warszawie (1949-51). Od 1950 była członkiem ZLP (do

rozwiązania Związku w 1983). W 1956-68 kierowała wraz z Wandą Wróblewską Państwowym Teatrem Ziemi Mazowieckiej w Warszawie, w którym zajmowała się także reżyserią. Za działalność teatralną otrzymała w 1963 (wraz z W. Wróblewską i Państwowym Teatrem Ziemi Mazowieckiej) nagrodę zespołową II stopnia Ministra Kultury i Sztuki. W tymże roku wyszła za mąż za Daniela Bargielowskiego, reżysera. Od 1968 zajmowała się wyłącznie pracą literacką i przekładową. Od 1981 była członkiem NSZZ „Solidarność” oraz pracowała w Prymasowskim Komitecie Charytatywno-Społecznym. W 1985 przebywała w Anglii jako stypendystka British Council. W tymże roku została członkiem Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich, a w 1989 członkiem SPP oraz Polskiego PEN Clubu. Odznaczona m.in.: Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1966), Złotą Odznaką „Za Zasługi dla Województwa Warszawskiego” (1967). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Herakles. Tragedia. Powst. ok. 1942.

Sztuka nadesłana na tajny konkurs dramaturgiczny w Warszawie w 1942.

2. Ariadna. Komedia poetycka w 3 aktach. Powst. 1943.

Sztuka zakupiona przez konspiracyjne wydawnictwo „Wisła” Z. Mitznera. (Inf. autorki).

3. Ocalenie Antygony. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1948. Wyd. Kr.: WL 1954, 125 s. Praprem. Kielce-Radom, T. im. S. Żeromskiego 1957.

4. Proces. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Gdańsk-Gdynia-Sopot, T. Wybrzeże 1952. Wyd. ze wstępem I. Bołtuć-Stanisławskiej. Wwa: Czyt. 1953, 124 s.

5. Szkoła głupców, czyli Hrabina z Garwolina. Praprem. pt. Hrabina z importu. Wwa, T. Syrena 1961. Wyd. Wwa: CPARA 1962, 57 s.

Wyróżnienie w konkursie CPARA w 1959.

6. Próba. [Utwór dramatyczny]. TV 1972.

7. Con amore. [Powieść]. *Literatura* 1975 nr 28-43. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1976, 175 s. Wyd. 2 tamże 1982. Por. poz. 8.

II nagroda w konkursie Spółdz. Wydawniczej „Czytelnik” w 1975.

Przeł.: bułg.: Con amore. [Przeł.] A. Popova, K. Trenkov. Sofija 1985. – czes.: Con amore. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1979. – niem.: Con amore. [Przeł.] H. Schumann. Berlin [1980], wyd. nast. tamże: 1986, 1991. – rum.: Con amore. [Przeł.] E. Linwa. Bucuresti 1982. – słowac.: Con amore. [Przeł.] V. Hávrnková. Bratislava 1981.

8. Con amore. Scenariusz filmowy. Ekran. 1976. Por. poz. 7.

Grand Prix w kategorii filmów dla młodzieży na XV Festiwalu Filmów dla Dzieci i Młodzieży w Gijon w 1977.

9. Trzyńście świeczek. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Pax 1980, 145 s.

III nagroda w konkursie Inst. Wydawn. „Pax” w 1979.

10. Karula. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1983, 102 s.

11. Ogień na wicherze. Rzecz o Stanisławie Przybyszewskiej. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1988 nr 7 s. 5-43. TV 1992.

I nagroda w konkursie na dramat z okazji 75-lecia Teatru Polskiego w Warszawie w 1988.

Przekłady i adaptacje

1. J. Słowacki: O Janku, co psom szył buty. Adapt. scen. ... Powst. 1943. Wyst. Łódź, T. im. Wojska Pol. Zespół „Bajka” 1945. Podp.: Krystyna Gogolewska.

2. F. Beaumont, J. Fletcher: Rycerz Ognistego Pieprzu. Komedia w 5 aktach. Przel. ... Wyst. Kat., T. im. S. Wyspiańskiego 1949. Wyd. Wwa: PIW 1959, 134 s. Przedr. w: *Dramat elżbietański*. Wwa 1989.

3. W. Majakowski: Dobrze. Poemat październikowy. Przel. A. Sandauer. Adapt. scen. ... Przedm.: L. Gomolicki. Wwa: KiW 1949, 59 s.

4. W. Shakespeare: Wesołe kumoszki z Windsoru. [Komedia w 5 aktach]. Przel. ... Wyst. Łódź, T. Wojska Pol. 1949. Wyd. Wwa: PIW 1954, 170 s.

5. P. Pawlenko: Szczęście. Adapt. scen.: ..., N. Szydłowska. Wyst. Wwa, T. Nar. im. Wojska Pol. 1951.

6. W. Shakespeare: Otello. [Tragedia w 5 aktach]. Przel. ... Wwa: PIW 1956, 222 s. Wyst. Wwa, T. Ziemi Mazow. 1970.

7. Poeta, cieśla i bohater. Wieczornica poświęcona M. Kajce. Adapt. scen. ... *Teatr Lud.* 1958 nr 7 s. 291-325.

8. Molière: Lekarz mimo woli. Farsa w 3 aktach z prologiem. Przel. T. Boy-Żeleński. Adapt., insc., uwagi reż. ... Wwa: CPARA 1959, 144 s.

9. W. Shakespeare: Makbet. [Tragedia w 5 aktach]. Wwa: PIW 1959, 138 s. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1966.

10. J. Słowacki: Balladyna. [Tragedia w 5 aktach]. Adapt. scen.: ..., W. Wróblewska. Wwa: CPARA 1959, 109 s.

11. J. Arden: Taniec czarnego sierżanta. Przekł. i adapt.: ..., J. Gorczycka. Wyst. Kielce, T. im. S. Żeromskiego 1963.

12. T. Dostojewski: Skrzywdzeni i poniżeni. Adapt. scen. i reż.: ..., W. Wróblewska. Wyst. Wwa, T. Ziemi Mazow. 1963.

13. E. Hemingway: Komu bije dzwon. Adapt. scen. i reż.: ... Wyst. Wwa, T. Ziemi Mazow. 1965.

14. W.S. Reymont: Chłopi. Adapt. scen. i reż.: ...,

W. Wróblewska. Wyst. Wwa, T. Ziemi Mazow. 1966.

15. W.S. Reymont: Chłopi. Adapt. operowa. Muz.: W. Rudziński. Libretto: ..., W. Wróblewska. Powst. 1970. Wyst. Wwa, T. Wielki 1974.

Nagroda za libretto wraz z W. Wróblewską w konkursie Min. Kultury i Sztuki, Związku Kompozytorów Polskich, ZG ZLP i SPATIF w 1970.

16. E.L. Masters: Umarli ze Spoon River. [Widowisko telewizyjne]. Scenariusz i reż. ... TV 1970.

17. F. Kafka: Milena. [Widowisko telewizyjne]. Scenariusz i reż. ... TV 1973.

18. J. Jones: Nikt tak szaleńczo nie śpiewa. [Opowiadanie]. Przel. Z. Kiszki. Adapt. scen. ... TV 1973.

19. T. Middleton, W. Rowley: Zwodnica. [Tragedia w 5 aktach]. Przekł. i adapt. ... Wyst. Koszalin, Bałtycki T. Dram. im. J. Słowackiego 1978. Wyd. w przekł. ... Post.: J. Kydryński. Kr.: WL 1983, 107 s. Przedr. w: *Dramat elżbietański*. Wwa 1989.

20. W. Shakespeare: Perykles. [Tragedia w 5 aktach]. Przel. ... Wwa: PIW 1983, 117 s.

21. W. Shakespeare: Król Ryszard II. [Tragedia w 5 aktach]. Przel. ... Wwa: PIW 1988, 123 s.

22. W. Shakespeare: Sen nocy letniej. [Komedia w 5 aktach]. Przel. ... Wyst. Wwa, T. Powsz. 1988.

23. G. Peele: Bajka staruchy. [Utwór dramatyczny]. W: *Dramat elżbietański*. T. I. Wwa 1989 s. 20-53.

24. W. Nicholson: Kraina cieni. [Dramat w 2 aktach]. Przel.: ..., K. Griffith-Jones. *Dialog* 1991 nr 5-6 s. 74-112.

Ponadto uwagi inscenizacyjno-reżyserskie do sztuk wydawanych w serii *Bibl. Świetlicowa „Czytelnika”* oraz drukowanych w pismach: *Praca Świetlicowa* i *Scena Młodzieżowa* w l. 1953-58.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1988. — SWPP 1.

[Con amore:] L. Bugajski: Gry i wzruszenia: Lewe story. *Nurt* 1976 nr 9; S. Szmaglewska: Con amore — czyje to dzieło? *Nowe Książ.* 1976 nr 21; Z. Irzyk: Gadatliwe muzy. *Kierunki* 1977 nr 6, przedr. w tegoż: *Królestwo literatów*. Wwa 1979. — M. Bojarska: Trzyńście plag. *Nowe Książ.* 1981 nr 9 [rec.: Trzyńście świeczek]. — S. Stabryła: „Ocalenie Antygony”, czyli rewolucja w Tebach. W tegoż: *Hellada i Roma w Polsce Ludowej*. Kr. 1983 [dot.: Ocalenie Antygony]. — [Ogień na wicherze:] K. Kopka: *Lektury dramatu: Barak numer 12*. *Teatr* 1989 nr 10; B. Pasionek-Szachnowska: *Stylograf Pana Boga. Autograf* 1989 nr 12.

A.H.

BEYLIN Gustaw 1889-1940

Pseud.: Dr. G.B.; G.B.; Gust. B.; Gustaw B.; Gustaw Been. Dramatopisarz, publicysta.

Urodzony 29 września 1889 w Warszawie; syn Stanisława Beylina, właściciela suszarni chmielu,

B

i Florentyny z Horwitzów; brat Karoliny Beylin, powieściopisarki i tłumaczki. Uczył się w rosyjskim gimnazjum rządowym, a od 1905 (po strajku szkolnym, w którym brał udział) w Polskiej Szkole Zrzeszenia Nauczycieli. W 1907 został aresztowany przez władze carskie za przynależność do socjalistycznych kółek młodzieżowych i uwięziony w Cytadeli Warszawskiej, a następnie zesłany do Wołogdy. Po odbyciu wyroku wyjechał na studia do Lozanny, skąd przeniósł się do Paryża i studiował prawo na Sorbonie (w 1914 nostryfikował dyplom w Charkowie). Debiutował w 1910 artykułem pt. „Róża Józefa Katerli” opublikowanym w tygodniku *Spoleczeństwo* (nr 2; podp. Gustaw Been); w piśmie tym ogłosił ponadto w 1910 kilka innych artykułów. W 1913-15 współpracował z tygodnikiem *Widnokrąg*. Był członkiem (1915) Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). W 1920 służył w Wojsku Polskim w stopniu porucznika. W latach następnych mieszkał w Warszawie. W 1929 ożenił się z Zofią Aleksandrą Jasińską. Jako adwokat specjalizował się w prawie autorskim; był członkiem Zarządu Polskiego Towarzystwa Ochrony Praw Autorskiego, delegatem na międzynarodowe zjazdy praw autorskich i jednym z twórców ustawy autorskiej. Pełnił obowiązki radcy prawnego ZASP, należał do Związku Autorów Dramatycznych (doradca oraz członek Prezydium), występował jako obrońca w licznych procesach literackich. Równocześnie kontynuował twórczość literacką, pisząc i tłumacząc utwory dramatyczne. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, francuską oraz włoską Legią Honorową, a także odznaczeniami estońskimi. Po wybuchu wojny w 1939 wyjechał z Warszawy do Lwowa, gdzie był czynny w Komitecie pomocy dla uchodźców. Chory na ciężkie zapalenie stawów zmarł 31 marca 1940 we Lwowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mali bohaterowie. Historia wojenna w 1 akcie. Praprem. Wwa, T. Letni 1916.
2. Zuzanna. Tragedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Pol. 1916. Wyd. Wwa: F. Hoesick [1917], 85 s.
3. Kobieta bez przeszłości. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości [Letni] 1922.
4. Zakład o miłość. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Letni 1929.
5. Mąż naszej panienki. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Letni 1930.
Rkps w T. im. S. Wyspiańskiego w Kat.
6. Odkrycie. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Częstochowa, 1934.
7. Wynalazek miłości. Komedia. Powst. 1937.
Inf. rodzinny.

8. Żart. Komedia w 3 aktach.
Masz., 116 s. w Muzeum Teatr. w Wwie.

Przekłady

1. E.A. Poe: Nowele o miłości. Wwa: Centnerszwer 1912, 110, s.
2. R. Praksy: Jej chłopczyk. Krotochwila w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Letni 1926.
3. Y. Mirande: Panna w dyplomacji. Krotochwila. Wyst. Wwa, T. Letni 1929.
4. E. Mazaud: Dardamelle. Komedia w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Nowy 1930.
5. E. Mazaud: Szalony dzień. Komedia w 1 akcie. Wyst. Wwa 1930.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1.

W. Grubiński: Teatr i sztuka. *Kur. Por.* 1922 nr 48 [rec.: Kobieta bez przeszłości]. — T. Boy-Zeleński: Flirt z Melpomeną. Wieczór dziewiąty. Wwa 1930 [rec.: Zakład o miłość; Mąż naszej panienki]. — X. Glinka: Postacie dawnej Warszawy. *Orzeł Biały*, Londyn 1951 nr 33. — A. Grzymała-Siedlecki: Nie pożegnani. Kr. 1972.

B.T.

BEYLIN Karolina 1899-1977

Pseud.: (b); B.; (B.); Beyl. Kar.; Bywalec; Dr. K.B.; (kar. b.); Karb.; Kar. b.; (Kar. b.); Kar. B.; (Kar. B.); (Karb. b.); Kar. Bey.; (kar. beyl.); (kar. Beyl.); Kar. beyl.; (Kar. beyl.); Kar. Beyl.; (Kar. Beyl.); KAR. BEYL.; (KAR. BEYL.); Karl. b.; Karl. Beyl.; (kb); k.b.; (k.b.); K.b.; (K.b.); K.B.; (K.B.); K. Beyl.; Quidam; St. Miklaszewski; Varsovienzi; Warszawianka, — wspólnie ze Stefanią Beylin; Charles B. Stephen.; Dr. Kajot; Karol Witkowski; Maria Maliszewska, — pseud. red. wydawnictwa „Róż” używany też przez innych autorów; Dr. J.P. Zajączkowski.

Powieściopisarka, warsawianistka, krytyk teatralny, tłumaczka.

Urodzona 13 kwietnia 1899 w Warszawie; córka Stanisława Beylina, właściciela suszarni chmielu, i Florentyny z Horwitzów; siostra Gustawa Beylina, dramaturga. Od 1905 uczęszczała na pensję J. Sikorskiej, w 1918 zdała w tej szkole jako eksternistka egzamin maturalny. Następnie studiowała polonistykę i filologię klasyczną na Uniwersytecie Warszawskim. W 1926 uzyskała tytuł doktora filozofii na podstawie pracy „Życie codzienne w twórczości Bolesława Prusa”. W 1925-32 współpracowała z tygodnikiem *Plomyczek*, tu debiutowała opowiadaniem „Jak Jacuś kupował powidła” (1925 nr 14; podp. K. Beyl.). W następnych latach zaczęła ogłaszać liczne powieści pisane samodzielnie (m.in. pod pseud. Dr. J.P. Zajączkowski) oraz z siostrą, Stefanią Beylin (pod wspólnymi pseud.: Charles B. Stephen, Karol Witkowski, Dr. Kajot). Publikowała też przekłady głównie z literatury angielskiej i rosyjskiej (często pod pseud.: St. Miklaszewski, Dr. J.P. Zajączkowski). W 1926-30 była stałym współpracownikiem działu kulturalnego dziennika *Kurier Polski*, m. in. prowadziła stałe rubryki: „Ma-

rionetki dnia" (pod pseud. Quidam), „Warsztaty literackie stolicy" (podp. Dr K.B.), „Dzieci przed sądem". Jako korespondent tej gazety wyjeżdżała do Paryża. W 1930-39 pracowała w koncernie „Prasa polska", w dzienniku *Kurier Czerwony*, w którym drukowała felietony społeczno-obyczajowe (podp. (b)), tłumaczenia z prasy zagranicznej, recenzje teatralne. Po wybuchu wojny współpracowała z *Gazetą Wspólną*, wychodzącą w Warszawie od 27 września do 10 października 1939. W czasie okupacji niemieckiej mieszkała nadal w Warszawie. Była współwłaścicielką wypożyczalni książek, udzielała prywatnie lekcji języka angielskiego. Aresztowana w 1942, uciekła z transportu i ukrywała się w okolicach Sokołowa (pod przybranym imieniem i nazwiskiem: Maria Maliszewska). W lipcu 1944 przeniosła się do Białej Podlaskiej, gdzie pracowała jako nauczycielka najpierw tajnie, a po wyzwoleniu w Gimnazjum im. J. Kraszewskiego. Po zakończeniu wojny powróciła do Warszawy i podjęła pracę literacką, początkowo jako autorka powieści, a potem książek o tematyce warszawianistycznej. W 1945-46 pracowała w *Kurierze Codziennym*, a od maja 1946 w *Ekspressie Wieczornym*, którego była współzałożycielką. Kierowała działem kulturalnym gazety, pisywała stałe recenzje teatralne i felietony, drukowała także powieści w odcinkach. Była wielokrotnie za granicą w charakterze reporterki tego dziennika, m.in. we Francji i w Stanach Zjednoczonych. W 1947-48 współpracowała stale z redakcją *Nowin Literackich*, a od 1949 z tygodnikiem *Przekrój*, dla którego opracowywała rubrykę „Aktualności z myszką" oraz artykuły i korespondencje zagraniczne. W 1955-56 redagowała *Gazetę Teatru Młodej Warszawy*. Od 1955 przez wiele lat współpracowała z Polskim Radiem. W 1957 była członkiem kolegium redakcyjnego tygodnika *Kulisy*. Po przejściu na emeryturę w 1968 pozostała współpracownikiem *Expressu Wieczornego*, w którym od 1971 prowadziła stały felieton „A tu jest Warszawa". Działała w Towarzystwie Przyjaciół Warszawy. Była członkiem SDP. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1954), Krzyżem Kawalerskim (1956) i Krzyżem Komandorskim (1961) Orderu Odrodzenia Polski oraz Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1976). Zmarła 3 maja 1977 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jurek. Powieść. *Płomyk* 1930/1931 nr 1-22. Wyd. osob. pt. W świąt! Wwa: Wyd. B-cia Drapczyński 1934, 152 s.

Pierwodr. podp.: Kar. Beyl.

2. Podwójne oblicze. Powieść. [Współaut.:] S. Beylin. Wwa: Bibl. Groszowa [1930], 154 s.

Podp. wspólnym pseud.: Charles B. Stephen.

3. Błękitna koperta. [Powieść; współaut.:] S. Beylin. Wwa: Rój 1933, 206 s.

Podp. wspólnym pseud.: Charles B. Stephen.

4. Pacjent dr Julii. [Powieść; współaut.:] S. Beylin. Wwa: Rój 1935, 217 s.

Podp. wspólnym pseud.: Charles B. Stephen.

5. Serca przy biurkach. Powieść. [Współaut.:] S. Beylin. Wwa: S. Cukrowski 1935, 256 s.

Podp. wspólnym pseud.: Karol Witkowski.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 8.

6. Sprawa Joanny Dornowej. Powieść. [Współaut.:] S. Beylin. Wwa: S. Cukrowski 1936, 255 s. Wyd. 2 Kat.: Akapit 1991.

Podp. wspólnym pseud.: Karol Witkowski.

Cz. 1; cz. 2 zob. poz. 7.

7. Fabryka młodości. [Powieść; współaut.:] S. Beylin. Wwa: S. Cukrowski 1936, 255 s.

Podp. wspólnym pseud.: Karol Witkowski.

Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 6.

8. Głos wielkiej przygody. Powieść. [Współaut.:] S. Beylin. Wwa: S. Cukrowski 1936, 256 s.

Podp. wspólnym pseud.: Karol Witkowski.

Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 5.

9. New York w pięć dni. Reportaże. Wwa: Skł. Gł. Tow. Wydawn. w Wwie 1936, 136 s.

10. Ścisłe tajne! [Powieść; współaut.:] S. Beylin. Wwa: Prasa Powieściowa [1938-39], 551 s. Wyd. nast. Wwa: Rój 1939 [1938].

Podp. wspólnym pseud.: Dr Kajot. — Wyd. 1 w 28 poszytach.

11. Mieszkamy na Puławskiej. Powieść z życia powojennej Warszawy. *Expr. Wiecz.* 1946 nr 214-220, 1947 nr 1-38. Wyd. osob. Wr.: Dobra Książka 1948, 173 s.

Podp.: Maria Maliszewska.

12. Warszawa! wysiadać! [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1947 nr 100-211. Wyd. osob. T. 1-2. Łódź: Poligrafika 1949, 204 + 178 s.

Podp.: Maria Maliszewska.

13. Nowa Warszawa. [Wwa 1954], 12 s., powiel. TWP.

14. Opowieści warszawskie. Wwa: PIW 1954, 331 s. Wyd. 2 popraw. i rozszerz. tamże 1956.

Zawartość: Pałace i reduty. Kontrasty feudalnej Warszawy; Wstyd, panowie szlachta. O wojnie mieszczańsko-szlacheckiej na ulicach Warszawy; „Rękami czarnymi od pluga". Odbudowa Warszawy Królestwa Kongresowego; Piękno za murami. Warszawskie ogrody; Pospółstwo i liberia. Najniższy stan ludzi w Warszawie XVIII i pierwszej połowy XIX wieku; Dni i noce gniewu. Walki o wolność na ulicach Warszawy; Warszawa chodzi do teatru. Podróż w czasie i po ulicach; „Poस्ताń Warszawa na walkę krwawą!". Rewolucje na ulicach Warszawy.

15. Walki ludu warszawskiego. [Wwa] 1955, 32 s., powiel. TWP.

16. Tajemnice Warszawy z lat 1822-1830. [Opowieść obyczajowa]. Wwa: PIW 1956, 382 s. Wyd. 2 tamże 1958.
17. Jeden rok Warszawy: 1875. [Opowieść historyczno-obyczajowa]. Wwa: PIW 1959, 494 s.
18. Spotkali się w Warszawie. 1831-1860. [Opowieść obyczajowa]. Wwa: PIW 1963, 329 s.
19. Wędrowki po Warszawie. Zdjęcia: J. Styczyński. Tekst... [Album]. Wwa: NK 1965, 69 podł. k. Wyd. 2 tamże 1970.
20. Dni powszednie Warszawy w latach 1880-1900. [Opowieść historyczno-obyczajowa]. Wwa: PIW 1967, 505 s.
21. W Warszawie w latach 1900-1914. [Opowieść historyczno-obyczajowa]. Wwa: PIW 1972, 482 s.
22. Warszawa znana i nieznaną. [Opowieści o historii miasta]. Wwa: NK 1973, 176 s.
Zawartość: Nie było nas, był las; Ciemno i brudno w starej Warszawie; „A za tego króla Jana...”; W Warszawie za Stanisława Augusta; Gdy Warszawa miała dwanaście ratuszów; Rok warszawski; Wielka przygoda Warszawy; Nad Warszawą „latające maszyny”; Zabawy zimowe; Zegary Warszawy; Ci których już nie ma w Warszawie; Zamek Warszawski; Warszawa wielokrotnie burzona.
23. Piętnaście lat Warszawy. (1800-1815). [Opowieść historyczno-obyczajowa]. Wwa: PIW 1976, 261 s.
24. Warszawy dni powszednie. 1800-1914. Wyboru dokonał i wstępem poprzedził J.W. Gomulicki. Wwa: PIW 1985, 543 s.
- Przekłady i przeróbki
1. Ch. Dickens: Dawid Copperfield. Powieść. T. 1-6. Wwa: J. Mortkowicz 1927-1928, 169 + 163 + 158 + 166 + 147 + 168 s. Wyd. nast. t. 1-3. Kr.: Książka 1947; wyd. 2 t. 1-3. Wwa: Książka 1948; [wyd. 3] t. 1-2 Wwa: KiW 1989.
W wyd. 1 podop.: Kar. Beyl.
2. M. Gorki: [1]. Życie Klima Samgina. [2]. Dalsze dzieje Klima Samgina. (Czterdzieści lat). Powieść. Wwa: Płomień 1929-30, 428 + 501 s.
3. Ch. Dickens: Wigilia Bożego Narodzenia. Wwa: Gutenberg 1930.
Inf. autorki przekładu.
4. P.H. De Kruij: Łowcy mikrobów. Wwa: Trzaska, Evert i Michalski 1932, 303 s. Wyd. nast.; wyd. 2 przejr. i popraw. Wwa: Wydawn. „Bibl. Wiedzy” 1939; wyd. 3 przejr. i popraw. Wwa: Trzaska, Evert i Michalski [1947], [wyd. 4] przejr. i popraw. tamże [1948]; wyd. 5 Red. nauk. i post.: H. Meisel. Wwa: Państw. Zakład Wydawn. Lekarskich 1956.
W wyd. 1-3 podop.: St. Miklaszewski.
5. M. Baring: Tunika bez szwu. Powieść. Wwa: Płomień 1933, 337 s.
6. W.B. Maxwell: Zielony ołtarz. Powieść. Wwa: Płomień 1933, 324 s.
7. M. Ostenso: Wody pod ziemią. Powieść. Wwa: Płomień 1933, 309 s.
8. [F. Faust] G.O. Baxter: Pościg. Powieść z dzikiego zachodu. Wwa: Rój 1934, 286 s.
Podp.: Dr J.P. Zajczkowski.
9. M. Gorki: Dzieło rodziny Artamonow. Powieść. Wwa: Płomień 1934, 307 s.
10. J.B. Priestley: Bohater. [Powieść]. Wwa: Rój 1935, 310 s.
Podp.: Dr J.P. Zajczkowski.
11. Jo van Ammers-Küller: Cicha walka. Powieść. Wwa: Płomień 1936, 217 s.
12. J. Bojer: Tłumaczka. Powieść. Wwa: [druk.] Linolit 1936, 254 s.
13. M. Charol: Dzingis Chan, zdobywca świata. Wwa: Nakł. „Nowe Wyd.” [1936], 291 s.
14. [F. Faust] G.O. Baxter: Pokusa. [Powieść]. Wwa: Rój 1937, 190 s. Wyd. nast. Szczecin: Glob 1989.
15. W.B. Maxwell: Pan z towarzystwa. Powieść: Bibl. „Tyg. Ilustr.” 1937, 224 s.
16. W. Deeping: [1]. Dom Smithów. [2]. Cicha przystań. Powieść. Wwa: Płomień [1938], 286 + 281 s.
17. M. Stiernstedt: Cztery buławy. Powieść. Wwa: Płomień 1938, 312 s.
18. L. Bus Fekete: Z miłości niedostatecznie. Wwa: Rój 1938, 290 s.
Podp.: S. Beylinówna.
19. P.G. Wodehouse: Szczęście Bodkinów. [Powieść]. Wwa: Rój 1939, 300 s.
20. M.M. Zoszczenko: Dzieje choroby. [Opowiadania]. Wwa: Rój [1939], 255 s.
Podp.: J.P. Zajczkowski.
21. My sami. Powieść dla młodzieży. (Wg powieści J.K. Jerôme'a „They and I”). Wwa: Wiedza 1945, 105 s. Wyd. 2 Wwa: NK 1958.
22. Ch. Dickens: Wielkie nadzieje. Powieść. Wwa: KiW 1951, 493 s. Wyd. 2 tamże 1953.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1953, 1955, 1976. — SWPP 1. — PP (A. Szałagan).
[Opowieści warszawskie:] A. Biernacki: Glossy historyczne. *Twórczość* 1955 nr 4; W. Natanson. *Życie Lit.* 1955 nr 26. — S. Podhorska-Okołów: Stara Warszawa zawsze młoda. *Twórczość* 1957 nr 3 [rec.: Tajemnice Warszawy]. — A. Międzyrzecki: W Warszawie 1831-1860. *Świat* 1964 nr 8 [rec.: Spotkali się w Warszawie 1831-1860]. — [Dni powszednie Warszawy:] [M. Grydzewski] *Scrutator: Tydz. Pol.* Londyn 1968 nr 27; — P. Hertz: W dwadzieścia lat później. *Stolica* 1968 nr 16. — [W Warszawie w latach 1900-1914:] T. Monastyrka. *Kron. Warsz.* 1973 nr 2; M. Rusczyk; *Warszawskich staroci* — część ostatnia. *Nowe Książ.* 1973 nr 5. — T. Salwa-

-Domaniewska: Stołeczny przyczynik jubileuszowy. *Nowe Książ.* 1977 nr 2 (rec.: piętnaście lat Warszawy, 1800-1815).
I. Janowska: K.B. *Kron. Warsz.* 1978 nr 1.

A.Sz.

BEYNAR Leon Lech

zob. JASZENICA PAWEŁ

BIAŁKOWSKI Grzegorz

1932-1989

Pseud.: Antoni Szymanek.

Poeta, fizyk.

Urodzony 8 grudnia 1932 w Warszawie w rodzinie urzędniczej; syn Aleksandra Białkowskiego i Jadwigi z Czopowiczów. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i uczył się na tajnych kompletach. Po wojnie kontynuował naukę w Gimnazjum i Liceum im. Stefana Batorego w Warszawie. Od 1950 studiował na Wydziale Matematyki i Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego; w 1955 uzyskał magisterium. W 1952 ożenił się z Barbarą Palusińską, polonistką. Od 1953 był kolejno asystentem, aspirantem, a w 1957-60 starszym asystentem na UW. Tutaj uzyskał w 1959 stopień doktora nauk matematyczno-fizycznych. W 1958-61 pracował w Instytucie Fizyki PAN, a w 1960-64 jako adiunkt na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii UW. W 1962 opublikował pierwsze utwory poetyckie pt. „Gdzie byłem”, „Nas trzech”, „Ulica Chmielna” i „Żadnym oczom” na łamach *Współczesności* (nr 3). W latach następnych uprawiał twórczość poetycką obok działalności naukowej w zakresie fizyki. W 1964 habilitował się na UW i uzyskał stanowisko docenta. W 1965 został zastępcą dyrektora Instytutu Fizyki Teoretycznej. W 1965-67 był też kierownikiem Zakładu Fizyki Teoretycznej Wysokich Energii w Instytucie Fizyki Teoretycznej UW. W 1966 otrzymał tytuł profesora. Od 1970 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1972 zawarł związek małżeński z Heleną Piotrowską, z zawodu fizykiem. W 1980 był współzałożycielem, a następnie prezesem Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauk (zdelegalizowanego w 1982 w stanie wojennym). Od 1984 był rektorem UW. Należał do Polskiego Towarzystwa Fizycznego, Stowarzyszenia Polska – Stany Zjednoczone Ameryki im. I. Paderewskiego oraz był członkiem zarządu Fundacji im. Stefana Batorego i Stefan Batory Trust w Oxfordzie. Zgłoszony przez Komitet Obywatelski NSZZ „Solidarność” został w 1989 wybrany na senatora jako elekt ziemi piotrkowskiej. W 1989 zasiadał w Radzie Redakcyjnej miesięcznika *Res Publica*, gdzie też ogłaszał wiersze i artykuły. Publikował w tym czasie w *Tygodniku Kulturalnym* (1987-89), *Więzi* (1988), *Przeglądzie Katolickim* (1989), *Tygodniku Powszechnym* (1989) oraz *Kulturze Niezależnej* (1989). W tym samym

roku otrzymał doroczną nagrodę Funduszu Literatury. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski V klasy. Zmarł 29 czerwca 1989 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

Obok prac naukowych z zakresu fizyki opublikował następujące utwory literackie:

1. Mgła. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1964, 113 s.
2. Odwijanie ze źródła. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1967, 68 s.
3. Przemienienie. [Wiersze]. Wwa: LSW 1973, 95 s.
4. Klęski wojenne. [Wiersze]. [Wwa:] Warsz. Niezależ. Ofic. Poetów i Malarzy; Wydawn. Przedświt 1983, 16 s.
Podp.: Antoni Szymanek.
5. Całopalenie. Wiersze z lat 1970-1981. Wwa: Czyt. 1986, 83 s.
6. Istota i istnienie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1988, 106 s.
7. Koronacja. [Wiersze]. Wwa: LSW 1988, 43 s.

Szkice i artykuły: Poetyka i matematyka. *Poezja* 1966 nr 5 s. 54-62; przedr. w: *Pogranicza poezji*. Wwa 1983 s. 190-203. — Poezja a nauka. *Poezja* 1967 nr 9 s. 23-40, nr 10 s. 76-90; przedr. pt. „Nauka a poezja”. W: *Ruchome granice*. Gdynia 1968 s. 119-174. — Teoria naukowa a eksperyment artystyczny. *Stud. Filoz.* 1976 nr 1 s. 85-96. — Rola wyobraźni i emocji w nauce i sztuce. *Problemy* 1983 nr 4 s. 42-47. — Mit języka. *Res Publica* 1988 nr 1 s. 50-56.

OPRACOWANIA (wybór)

J. Mikke: Kosmos i poezja. W tegoż: *Wizerunki ludzi myślących*. Wwa 1973. — J. Rogoziński: O wierszach G.B. W tegoż: *Preteksty*. Wwa 1985. — K. Suchcicka: *Twórczość* 1988 nr 4 (rec.: Całopalenie) — M. Bajer: Rodzaj odwagi. *Tyg. Powsz.* 1989 nr 30. — I. Heppen: Oswajanie tajemnicy. Wspomnienie o profesorze G.B. *Tyg. Pol.* 1989 nr 30. — A.K. Wróblewski: G.B. (1932-1989). *Polityka* 1989 nr 27. — J. Zakrzewski: G.B. (1932-1989). *Prz. Katol.* 1989 nr 31. — J. Sławiński: *Kult. Niezależ.* 1990 nr 62 [dot. poezji G.B. z okresu stanu wojennego].

B.D.

BIAŁOSZEWSKI Miron

1922-1983

Krypt.: mb.

Poeta, prozaik.

Urodzony 30 czerwca 1922 w Warszawie; syn Zenona Białoszewskiego, urzędnika pocztowego, i Kazimiery z Perskich. Do szkół uczęszczał w Warszawie. Naukę w szkole średniej rozpoczął w Gimnazjum im. A. Mickiewicza. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie, w 1942 zdał maturę na tajnych kompletach i rozpoczął

studia polonistyczne na podziemnym Uniwersytecie Warszawskim. Po upadku powstania warszawskiego przeszedł przez obóz w Pruszkowie i został wywieziony do obozu w Lammsdorf (Łambinowice), a stąd do Opola, gdzie pracował jako pomocnik murarski. Po miesiącu uciekł i przedostał się do Częstochowy. Następnie po krótkim pobycie w Krakowie powrócił w lutym 1945 do Warszawy. Przez rok pracował na Poczcie Głównej, sortując listy. Równocześnie kontynuował studia polonistyczne. W 1946 rozpoczął pracę dziennikarską w *Kurjerze Codziennym*. W tymże roku zadebiutował jako poeta w wydawanym na powielaczku piśmie *Akademik* oraz wierszem „Jeruzolima”, odczytanym na pierwszym w powojennej Warszawie wieczorze autorskim. W 1947 opublikował wiersz „Chrystus powstania” w dwutygodniku *Warszawa* (nr 5) oraz opowiadanie „Ostatnia lekcja” w tygodniku *Walka Młodych* (nr 2). W tymże roku przerwał studia i ukończył kursy dziennikarskie. Pracował do 1951 kolejno w piśmie *Kurier Codzienny*, *Wieczór*, *Świat Młodych*. W 1952-54 publikował teksty piosenek i wierszy dla dzieci w piśmie *Świetszczyk-Iskierki*. W 1955 wraz z Ludwikiem Heringiem i Ludmiłą Murawską założył własny teatr. Przedstawienia odbywały się początkowo w mieszkaniu Lecha E. Stefańskiego na ulicy Tarczyńskiej (Teatr na Tarczyńskiej), następnie na ulicy Mokotowskiej (Teatr Osobny), a od kwietnia 1958 w mieszkaniu poety na placu Dąbrowskiego (do 1963). W 1956 został członkiem ZLP. W 1971 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki II stopnia, w 1981 nagrodę m. Warszawy, w 1982 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Zmarł 17 czerwca 1983 w Warszawie. Pośmiertnie otrzymał Nagrodę Państwową I stopnia.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stacja przodownik wystawia premierę, czyli Balladyna pod semaforem. [Utwór dramatyczny; współaut.:] H. Wolska. Powst. 1953.

Wyróżnienie na konkursie Min. Kultury i Sztuki oraz ZLP w 1953 na sztukę poświęconą 10-leciu PRL.

2. Program pierwszy Teatru Osobnego: Wiwisekcja; Kabaret; Pieśni na krzesło i głos. Praprem. Wwa, T. Osobny 1955. Druk zob. poz. 12.

3. Program drugi Teatru Osobnego: Lepy; Szara msza; Wyprawy krzyżowe. (Dramat historyczny). Praprem. Wwa, T. Osobny 1955. Druk zob. poz. 12.

4. Obroty rzeczy. Wiersze. Wyboru dokonał A. Sandauer. Wwa: PIW 1956, 138 s. Wyd. 2 tamże 1957. Przedr. zob. poz. 26.

Wyd. osob. cyklu: Liryka sprzed zaśniećcia. Muz.: A. Walaciński. Kr.: PWM 1965, 22 s.

Cykle: Ballady rzeszowskie; Ballady peryferyjne; Szare emnencje; Pokrewieństwa; Liryka sprzed zaśniećcia; Autoportrety; Groteski.

5. Program trzeci Teatru Osobnego: Żmud; Stworzenie świata; Osmędeusze. Praprem. Wwa, T. Osobny 1957. Druk zob. poz. 12.

Współautorem „Osmędeuszy” był L. Hering (inf. M. Białoszewski, *Dialog* 1977 nr 11).

6. Kalejdoskop. Komedja końca świata. Radio 1956. Druk *Poezja* 1984 nr 10 s. 58-65.

7. Program czwarty Teatru Osobnego. (Sześć sztuk): Działalność (dramat); Imiesłów (gramat); Wą (samodramat); Pani Koch; Peruga czyli Szwagier Europy; Szury. Praprem. Wwa, T. Osobny 1958. Druk *Dialog* 1958 nr 12 s. 30-49. Przedr. zob. poz. 12.

8. Rachunek zachciankowy. [Wiersze]. Wwa: PIW 1959, 111 s. Przedr. zob. poz. 26.

Cykle: Zmysłów pierwoustroje; Sprawzone sobą; Romans z konkretem; M'ironia; Mity niechący; Kronika wypadków; Retory; Miejscowość wniosku; Jedno przy drugim.

9. Mylne wzruszenia. [Wiersze]. Wwa: PIW 1961, 101 s. Przedr. zob. poz. 26.

Cykle: Leżenia; Zająca.

10. Było i było. [Wiersze]. Wwa: PIW 1965, 114 s. Przedr. zob. poz. 26.

11. Pamiętnik z powstania warszawskiego. Wwa: PIW 1970, 228 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1976, wyd. 4 1979, wyd. 5 1984; wyd. 6 Wwa: Alfa 1987; wyd. 6 [!] zob. poz. 26.

Przełt.: ang.: A Memoir of the Warsaw Uprising [Przełt.] M. Levine. Ann Arbor 1977, wyd. [2] Evanstone 1991. — czes.: Památník z Varšavského povstání. [Przełt.] S. Lehárová. Praha 1985, wyd. 2 tamże 1987; [Przełt.] D. Seharowa. Praha 1985. — słowac.: Památník z varšavského povstania. [Przełt.] J. Gerbóc. Bratislava 1972. — węgier.: Napraforgk ünnepre Emklekeses a Varsói felkklesiol. [Przełt.] G. Kerényi. Budapest 1973.

Adapt. teatr.: L. Zamkow. Wyst. Kr., Estrada 1972; pt. Długi dzień. Wyst. Gorzów Wielkop., Scena XX wieku 1974. — Radio 1972. — TV 1972.

12. Teatr Osobny. 1955-1963. [Scenariusze widowisk teatralnych]. Wstęp: A. Sandauer. Wwa: PIW 1971, 209 s. Praprem. Sopot, T. Kameralny 1973. Wyd. 2 zob. poz. 26.

Zawartość: [L. Hering?] M.B.: Od autora. — Program pierwszy [poz. 2]: Wiwisekcja; Kabaret. — Program drugi [poz. 3]: Lepy; Szara msza; Wyprawy krzyżowe. — Program trzeci [poz. 5]: Żmud; Stworzenie świata. Osmędeusze. — Program czwarty [poz. 7]: Działalność; Imiesłów; Wą; Pani Koch; Peruga czyli Szwagier Europy. Szury. Oświadczenia dot. współautorstwa L. Heringa: M. Białoszewski. *Dialog* 1977 nr 11; H. Kirchner: Białoszewski i Hering. *Zycie Lit.* 1988 nr 41; L. Kamiński (PIW): „Teatr Osobny” *Polityka* 1989 nr 12.

13. Donosy rzeczywistości. [Miniatury literackie]. Wwa: PIW 1973, 262 s. Wyd. 2 zob. poz. 26.

Adapt. scen.: Wyst. Ziel. Góra, Lubuski T. im. L. Kruczkowskiego 1974.

14. Wiersze. Wyboru dokonał autor. Przedm.: J. Sławiński. Wwa: PIW 1976, 223 s.

Wiersze z tomów poz. 4, 8-10 oraz wiersze nie publikowane w tomach.

15. Szumy, zlepy, ciągi. [Miniatury prozaj]. Wwa: PIW 1976, 274 s. Przedr. zob. poz. 26.

16. Poezje wybrane. Wyboru dokonał i słowem wstępnym opatrzył autor. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1976, 162 s.

17. Zawał. [Pamiętnik]. Wwa: PIW 1977, 200 s. Przedr. zob. poz. 26.

Przeł. węgier.: Infarkhes. [Przeł.] G. Kerényi. [Budapest] 1980 [1981?].

18. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1977, 127 s.

Wiersze z tomów poz. 4, 8-10, oraz wiersze nowe.

19. Odczepić się. [Wiersze]. Wwa: PIW 1978, 142 s.

Cykle: Odczepić się; 19 lipca 1975. Odwiedziny starego mieszkania; Słońce i ja; Letnie siły; Będą nas malowali; Ja u Le.; Trynkowanie mrówkowca; Garwolin i z powrotem; Zimna planeta; Na różne strony; Letnie półwiersze; Noc za oknem i drzwiami; Niedzielojda; Niebo w górę i w dół; Sny; Szuczne zęby.

20. Rozkurz. [Wiersze i proza]. Wwa: PIW 1980, 270 s.

Zawiera utwory prozaj: Stare życie; Leszno 99; Nanka — Opowiadanka z niepokojem; Kto tam siedzi w bramie? Nawiedzona weranda; Człowiek z cienia. — 1975: Niedobry ciąg i wyskokki; Majowe przejście; Port Praski; Cmentarz dla Marsjan; — Chamowo; Rozkurz, — oraz wiersze w cyklach: No; Kocie lato; Pobyt; Wczasy i wieczność; Ziewanny; Wiersze na blask; Wrywki; Zima blokowa; Dojazd do Zawieszania; Wiersze ciotki Anieli; Kabaret Kici Koci; Wycieczka do Egiptu.

21. Wiersze wybrane i dobrane. Wwa: Czyt. 1980 [1981], 231 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 4, 8-10, 16, 19 oraz wiersze nowe.

22. Przepowiadanie siebie. Wybór próz. Wwa: PIW 1981, 306 s.

Utwory z tomów poz. 13, 15, 20.

23. Trzydzieści lat wierszy. Wwa: PIW 1982, 210 s.

Wybrane cykle z tomów: poz. 4, 8-10, 19, 20 oraz nowe cykle: Wiersze po przeprowadzce; Kontemplacja; Wyrwy z zamysłu; Moce nocy; Podfruwaj; Faramuszkki; Fatygi.

24. Stara proza. Nowe wiersze. [Wyd. 1 w tej edycji]. Wwa: Czyt. 1984, 370 s.

Wybór utworów z tomów poz. 13, 15, 20, 22. — Nowe prozy: Pała się duże rzeczy; Pożar mostu; Dalsze puenty do mostu; Laska i parasolka. — Rondo Wiatraczne; Kiermasz; Mrówkowo; Mrowienia się; Pachnąca kula i Mickiewicz; Cma i ubezpieczalnia; Przebierania; Macedońska jaskinia; Baba z złotym psem; Siostra Eulalii; Przemieszczenie. — Wiersze nowe w cyklach: Namysły i rozmysły; Korytarzowiec; Wiersze bez bicia; Falfulety; Wiersze o ścianie; Wiersze baby z bloku.

25. Oho. [Wiersze]. Wwa: PIW 1985, 194 s.

Cykle: Nowa wiosenna słaboch czyli wiersze antywiosenne; Paplany (Ballady); Garwolin w zimie; Wypisany z morza; Ho-

meryki czyli niejasności; Kołowanie; Przelatywanie; Podstarzałość; Cztery ballady; Ja i wczasy na leżąco; Ja i wczasy na chodząco; Wiersze jakaty; Kabaret Kici Koci.

26. Utwory zebrane. Wwa: PIW.

T. 1. Obroty rzeczy; Rachunek zachciankowy; Mylne wzruszenia; Było i było. 1987, 425 s. Zob. poz. 4, 8, 9, 10.

T. 2. Teatr Osobny 1955-1963. Wyd. 2 1988, 183 s. Zob. poz. 12.

T. 3. Pamiętnik z powstania warszawskiego. Wyd. 6 [I] 1988, 259 s. Zob. poz. 11.

T. 4. Donosy rzeczywistości. Wyd. 2 1989, 282 s. Zob. poz. 13.

T. 5. Szumy, zlepy, ciągi. Wyd. [2] 1989, 339 s. Zob. poz. 15.

T. 6. Zawał. Wyd. 2 1991, 240 s. Zob. poz. 17.

27. Obmapywanie Europy; AAAmeryka; Ostatnie wiersze. Wwa: PIW 1988, 152 s.

Zawartość: Obmapywanie Europy, czyli dziennik okrętowy. — AAAmeryka. — Ostatnie wiersze [m.in. w cyklach]: Ciemne i szare naoczności; Namawianie na wrony; Kabaret Kici Koci; Odmiany łapania tchu.

28. Moja świadomość tańczy. [Wiersze]. Wybór i wstęp: Z. Jerzyna. Wwa: MAW 1989, 237 s.

Wybór wierszy z wcześniejszych tomów.

29. Konstancin. [Proza]. Wwa: PIW 1991, 110 s.

Wybory wierszy w przekł.: ang.: The revolution of things. [Oprac. i przekł.]: A. Busza, B. Czaykowski. Washington 1974, — czes.: M'ironie. [Wybór, przekł.] J. Vlašek. [Prah] 1988, — węgier.: Mucsada szerencze. [Przeł.]: G. Kerényi, S. Weöres. Budapest 1974.

Montaż teatru wierszy: Kabaret Kici Koci. Adapt. T. Słobodzianek. Wyst. Wwa, T. Ateneum 1988.

Przekład

1. S. Weöres: Kraj ukryty. Poezje. Wybrała G. Kerényi. Przeł.: ... i G. Kerényi. Wwa: PIW 1970, 65 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — LP (J. Sławiński). — LP po 1939* (js [J. Sławiński]). — RL 1983 (A. Biernacki).

Z. Łapiński: Gramatyka poezji. *Znak* 1959 nr 61/62. — J. Prokop: Poezja językoznawcza. *Twórczość* 1961 nr 2. — J. Jenne: Perforizm M.B. *Mercuriusz Pol. — Życie Akad.*, Londyn 1962 nr 11/12. — Z. Bienkowski: Słowo i wyobraźnia. *Odra* 1964 nr 1. — A. Sandauer: Poezja rupieci. (O twórczości M.B.). *Kultura* 1966 nr 29-30, przedr. w tegoż: *Samobójstwo Mitydatesa*. Wwa 1968, *Liryka i logika*. Wwa 1969, *Poezi czterech pokoleń*. Kr. 1977. — J. Trznadel: O B. W tegoż: *Różne trzecie*. Wwa 1966. — S. Barańczak: M.B. albo indywidualizm. *Nurt* 1968 nr 3, przedr. w tegoż: *Nieufni i zadufani*. Wr. 1971. — M. Cholońska-Marszałek: *Eksperymenty B.* *Prz. Hum.* 1968 nr 3. — M. Czapska: *Powstanie warszawskie inaczej*. *Kultura*, Paryż 1970 nr 10. — A. Sandauer: O B. *Teatr Osobny*. W tegoż: *Matecznik literacki*. Kr. 1972, przedr. w tegoż: *Poezi czterech pokoleń*. Kr. 1977. — M. Pustkowski: M.B. czyli język kaleki. *Litteraria* 1972 t.4. — S. Barańczak: M.B. *Pamiętnik powstania warszawskiego*. W tegoż: *Ironia i harmonia*. Wwa 1973. — M. Głowiński: *Małe narracje M.B.* W te-

goź: Gry powieściowe: Wwa 1973. — S. Barańczak: Język poetycki Mirona Białoszewskiego. Wr.: Ossol. 1974, 177 s. — P. Dybel: Poezja na luzie. *Twórczość* 1976 nr 10. — *Poezja* 1976 nr 2 [poświęcony M. B.; m.in.: K. Gąsiorowski: Otwarte kolo; Z. Bauer: Powrót czy ucieczka? (W stronę prozy); [Krytycy o M.B.]; L. Żuliński: W „rupieciani” B.]. — A. Sandauer: Białoszewski. [Przełk. franc.] T. Christiaens. [przełk. wierszy] A. Kosko. Wwa: Ag. Aut. 1978, 71 s. — S. Gąsowski: M.B. W teogo: Współcześni dramaturgowie polscy 1945-1975. Wwa 1979. — M. Janion: Życie wewnętrzne na Lizbońskiej. W teje: Odnawianie znaczeń. Kr. 1980. — K. Rutkowski: Wielogłosowość wypowiedzi B. *Twórczość* 1983 nr 9. — A. Tchórzewski: Imperatyw „Placu”. *Poezja* 1984 nr 10. — *Poezja* 1985 nr 12 [poświęcony M.B.; m.in. [Rozm. J.Z. Brudnickiego z L. Solińskim]: Mówią językiem psalmów; [Rozm. Z. Taranienki z L.E. Stefańskim]: O „Teatrze na Tarczyńskiej” trzydzieści lat później; S. Prosyński: Wspominając Mirona ...]; — E. Berberyusz: Zabrali mi piec. *Więź* 1986 nr 2/3. — S. Barańczak: Nieznany autokomentarz B. *Tyg. Powsz.* 1986 nr 5. — A. Sandauer: Podzwonne B. *Polityka* 1986 nr 5. — J. Majcherek: Gramatopisarz niedosconiony. *Teatr* 1986 nr 5. — E. Sławek, T. Sławek: Filozoficzna podróż windą. Uwagi o elementach stylu M.B. (na przykładzie tomu „Odczepić się”). *Pr. Nauk. UŚL* 1986 nr 739. — A. Zieniewicz: Zapis o niejasnej intencji. *Mies. Lit.* 1986 nr 12. — K. Rutkowski: Przeciw (w) literaturze. Esej o „poezji czynnej” Mirona Białoszewskiego i E. Stachury. Bydż.: Pomorze 1987, 267 s. — L. Soliński: W cztery lata po śmierci B. (Dając do druku pisaninę Mirona). *Poezja* 1987 nr 9. — J. Stańczakowa: Wokół Mirona. *Pismo Lit.-Artyst.* 1987 nr 2. — A. Zieniewicz: Dziennik martwego miasta. *Mies. Lit.* 1987 nr 7/8. — P. Dybel: Ja jestem w środku. Po prostu”. (O poezji M.B.). *Mies. Lit.* 1988 nr 7. — K. Krasoń: Wojna w twórczości M.B. i Tymoteusza Karpowicza. *Prz. Hum.* 1988 nr 6. — J. Musiał: B. *Twórczość* 1988 nr 6. — L. Soliński: Między lękiem a cierpliwością, czyli B. w roku 1952. *Poezja* 1988 nr 2. — A. Zieniewicz: Małe iluminacje. Formy prozatorskie Mirona Białoszewskiego. Wwa: PIW 1989, 152 s. — A. Janus: Świat folkloru dziecięcego a poezja M.B. *Polonistyka* 1980 nr 2/3. — E. Sławkowska: Kategoria gramatyczna kategoria filozoficzna (na przykładzie kategorii osoby w tekstach M.B.). *Fez. Artyst. Prace zbior. UŚL* 1990 t. 7. — S. Barańczak: Pożegnanie z B. W: Literatura „zle obecna” w szkole. Wr. 1991. — J.J. Lipski: Miron widziany przeze mnie. *Texty Drugie* 1991 nr 6. Przedr. w teogo: Tunika Nessosa. Wwa 1992. — P. Michałowski: B. klasycyzm. *Nowe Książ.* 1991 nr 2 [rec.: Utwory zebrane. T. 1-5]. — A.K. Waśkiewicz: Miron Białoszewski. Poezje. Proza. [Popularna analiza dla celów szkolnych]. Wwa: Dom Wydawn. Jota 1991, 48 s. — S. Burkot: Miron Białoszewski. Wwa: WSIP 1992, 291 s. — J. Jarzębski: Dwa bieguny dokumentu: Mackiewicz — Białoszewski. W teogo: W Polsce czyli wszędzie. Wwa 1992. — J. Kopicński: „Szara msza” — Liturgia w teatrze Białoszewskiego. *Dialog* 1992 nr 12. — K. Nowosielski: Śmierć i pułapki. *Tytuł* 1992 nr 2. — Pisanie Białoszewskiego. Szkice. Pod. red. M. Głowińskiego i Z. Łapińskiego. Wwa: Wydawn. IBL 1993, 272 s. [tu art.: S. Barańczak: Rzeczywistość B.; E. Balcerzan: Polska M.B.; J. Łukaszewicz: Poeta Białoszewskiego; W. Lewandowski: „Stacja: Żydzi do mnie!”; A. Legeżyńska: Dom M.B.; M. Czerniakowska: Małe i wielkie podróże M.B.; M. Stala: Czy B. jest poetą metafizycznym?; A. Sobolewska: „Lepienie widoku z domysłu”. Percepcja świata w prozie M.B.; S. Rosiek: Pamiętnik z półgrobku; M. Głowiński: B. gatunki codzienne; W. Wantuch: M.B. w poszukiwaniu gatunków lirycznych; J. Chojak: Grafia a iluzja mowy potocznej; R. Nycz: „Szare eminecje zachwytu”. Miejsce epifanii w poezji M.B.; A. Nasifowski: Trzy krzesła; W. Bolecki: O jednym wierszu; J. Brzozowski: Ostatnie wiersze M.B.; A. Krajewska: B. „dramat osobny” czyli „wypadek z genealogii”; J. Kopicński: Teatr z makaty — „Osmèdeusze” M.B.; H. Kirchner: Tworzenie Mirona (Nowe źródła biograficzne); J. Stańczakowa: Ocalić wszystko (dwa dokumenty)]. — H. Zaworska: „...i obrócićem w żart” — o twórczości M.B. W teje: Wczoraj i dzisiaj. Pozn. 1992.

BIEDRAWINA Emilia

zob. SUKERTOWA-BIEDRAWINA Emilia

BIELA Emil ur. 1939

Pseud.: E.B.; (ebe).

Poeta, prozaik, krytyk literacki, autor książek dla dzieci.

Urodzony 27 lipca 1939 w Myślenicach; syn Emila Bieli, rzemieślnika — krawca, i Marii z Hołujów. Ukończył Liceum Ogólnokształcące w Myślenicach, a następnie dwuletnie Studium Nauczycielskie w zakresie filologii polskiej w Krakowie. Od 1958 był nauczycielem w szkole podstawowej początkowo w Głogoczowie i Pcimiu, a od 1964 w Myślenicach. Jednocześnie kontynuował studia pedagogiczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Krakowie; w 1967 uzyskał tytuł magistra. W 1960 ożenił się z Teresą Kaczor. W 1962 otrzymał nagrodę w konkursie Instytutu Wydawniczego „Nasza Księgarnia” i *Świata Młodych* na opowiadanie dla dzieci starszych. W tymże roku ogłosił pierwsze wiersze w *Głosie Nauczycielskim*: „Apel. Pomordowanym w obozach koncentracyjnych” (nr 44); „Tego jeszcze nie umiem” (nr 46); „Jechałem przez mój kraj zimową porą...” (nr 51/52); z piśmem tym współpracował w latach następnych. Od 1965 należał do KKMP przy Zarządzie Głównym ZMW w Krakowie (do 1971) oraz do Klubu Literackiego ZNP (od 1972). Wiersze, utwory prozą oraz recenzje ogłaszał w wielu czasopismach, m.in. w *Życiu Literackim* (od 1965), *Tygodniku Kulturalnym* (od 1965), *Kierunkach* (od 1966), *Za i przeciw* (od 1966), *Poezji* (od 1966), *Nadodrz* (od 1967). Był wielokrotnie laureatem konkursów literackich. W 1971 został członkiem ZLP. W 1974 rozpoczął studia doktoranckie w WSP w Krakowie; w 1980 uzyskał tytuł doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy pt. „Rola pieniądza w życiu dziecka” przygotowanej pod kierunkiem prof. dr Ireney Sterewicz. Kontynuując twórczość literacką i krytyczną publikował nadal liczne wiersze i recenzje także w czasopismach *Słowo Powszechne* (od 1972), *Polonistyka* (1972-79, tu liczne artykuły nt. metodyki nauczania), *Fakty* (1977-79), *Dziennik Ludowy* (1978-81), *Profil* (od 1979), *Miesięcznik Literacki* (od 1985), a także opowiadania w pismach dziecięcych: *Plomyczek* (1977-84) i *Świerszczyk* (1979-82). W 1983 został członkiem nowego ZLP. W 1988 po trzydziestu latach pracy nauczycielskiej przeszedł na emeryturę. Odznaczony m.in. Złotą Odznaką „Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej” (1980), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1988). Mieszka w Myślenicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pasaże. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1967, 137 s.

2. Fascynacje. [Wiersze]. Kr.: WL 1968, 58 s.
3. Mity Izdydy. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1968, 109 s.
Zawiera cykle: Pola Elizejskie, Mity Izdydy.
4. Srebrna gałąź. [Wiersze]. Wwa: Pax 1968, 18 s.
5. Jasnowdzięczni. [Wiersze]. [Wwa]: LSW 1970, 57 s.
6. Księga stwarzania jego świata. [Powieść]. Wwa: Pax 1971, 168 s.
7. Powrót marnotrawnego. [Powieść]. Wwa: Pax 1972, 129 s.
8. Papierowe okręty. [Wiersze]. Wwa: LSW 1979, 109 s.
9. Fontanna. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1980, 143 s.
10. Siedem baśni siedmioraczków. Kr.: WL 1981, 34 s.
11. Cztery baśnie w jednej baśni. [Baśnie dla dzieci]. Kr.: WL 1984, 18 s.
Zawartość: Baśń o zabawie; Baśń o nauce; Baśń o pracy; Baśń o odpoczynku.
12. Myślenicka lirykoteka. [Wiersze]. Myślenice: [b.w.] 1993, 45 s.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1988. — Inf. KKMP.
A. Kamińska: Funkcja mitu. *Twórczość* 1969 nr 4.
— B. Pietkiewicz: Gorzka radość E.B. *Sztand. Młodych* 1972 nr 162. — R. Kopczevska: Organizator wyobraźni uczniowskiej. *Polonistyka* 1978 nr 5. — J. Kajtoch: Między dydaktyką a sarkazmem. *Gaz. Krak.* 1984 nr 23.

A.H.

BIELAK Franciszek Piotr 1892-1973

Pseud.: F.b.; Fr. B.; P.W.; Piotr Wokulski.
Historyk literatury, pedagog.

Urodzony 7 października 1892 w Krakowie w rodzinie inteligentkiej; syn Piotra Bielaka i Anny z Jukierów. Uczył się w gimnazjum w Sanoku, potem zaś w Gimnazjum św. Anny w Krakowie. W 1910-14 studiował filologię polską i klasyczną na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). W czasie studiów, za młodzieńczą rozprawkę pt. „Władysław Syrokomla i jego poezje” otrzymał na konkursie AU II nagrodę im. K. Bieleckiego. W listopadzie 1916, po złożeniu egzaminu nauczycielskiego, otrzymał uprawnienia do nauczania języka i literatury polskiej oraz łaciny w szkolnictwie średnim. W tymże roku podjął pracę pedagogiczną, początkowo w szkolnictwie prywatnym (szkoła M. Ramułowej), a w 1917-39 w państwowym. Debiutował w 1918 artykułem „Mieczysław Romanowski. W pięćdziesiątą piątą rocznicę śmierci” ogłoszonym w *Głosie Narodu* (nr 94). W 1919 otrzymał doktorat na podstawie pracy „Wpływ Mickiewicza na Kasprowicza i Romanowskiego”, napisanej pod kierunkiem prof. Ignacego

Chrzanowskiego. Od 1920 działał w Towarzystwie Literackim im. A. Mickiewicza, od 1927 jako członek zarządu. W 1924-27 wykładał na kursach dla nauczycieli szkół średnich, a w 1929-30 w Studium Pedagogicznym H. Rowida. Równoległe kontynuował pracę historycznoliteracką, publikując rozprawy i szkice m.in. w *Głosie Narodu* (1922-32, 1935-39), *Ruchu Pedagogicznym* (1922-23, 1930), *Przeglądzie Współczesnym* (1926-30, 1932), *Poloniście* (1934). W 1926 został członkiem Związku Dziennikarzy Polskich. Od 1927 wykładał dydaktykę literatury polskiej w Studium Pedagogicznym UJ. Od 1933 był przewodniczącym Ogniska Metodycznego Nauki Języka i Literatury Polskiej w Okręgu Szkolnym Krakowskim. W 1928 został współpracownikiem Komisji Historii Literatury Polskiej PAU. Za zasługi na polu szkolnictwa otrzymał w 1936 Złoty Krzyż Zasługi, a w 1936 Srebrny Wawrzyn PAL. W czasie okupacji niemieckiej został w listopadzie 1939 aresztowany i do końca grudnia był przetrzymywany w więzieniu Montelupich w Krakowie, a następnie – do czerwca 1940 w obozie pracy w Nowym Wiśniczu. Po zwolnieniu brał udział w tajnym nauczaniu oraz w szkolnictwie zawodowym. Po wojnie powrócił do pracy w szkolnictwie średnim i wyższym. W 1945-50 wykładał w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie i w Studium Pedagogicznym UJ. W 1954 podjął wykłady historii literatury polskiej w Katedrze Historii Literatury Polskiej UJ, a w 1957 przejął część zajęć po zmarłym prof. Juliuszu Kleinerze. Współpracował w różnych okresach m.in. z Ogniskiem Metodycznym Nauki Języka i Literatury Polskiej w Okręgu Szkolnym Krakowskim (do 1948 był jego przewodniczącym). W 1959 został mianowany docentem. W 1960 był jednym z inicjatorów wznowienia *Ruchu Literackiego*. Od 1961 przewodniczył zarządowi Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. W 1963 przeszedł na emeryturę. W 1964-69 redagował *Roczniki Historycznoliterackie PAN*. W 1969 odbyła się na UJ uroczystość odnowienia jego doktoratu w pięćdziesięciolecie promocji. Zmarł 17 stycznia 1973 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czasy reakcji po powstaniu [styczniowym]. W świetle źródeł przedstawił ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1924 s. 17-32.

Wyd. łącznie z: Powstanie styczniowe w świetle źródeł przedstawił M. Dubiecki. [Tekst źródłowy do nauki historii w szkole].

2. Działalność naukowa Szymona Starowolskiego. *Stud. i Mater. z Dziedz. Nauki* 1957, t. 5 z. 1 s. 201-337.

3. Z odległości lat. Wspomnienia i sylwetki. Wybór i oprac. K. Świerżowski. Kr.: WL 1979, 379 s.

Zawartość: K. Świerżowski: Wokół życia i spraw F.B. — O F.B. pisano (wybór). — Z odległości lat...; Promieniowcy i tekowcy w Sanoku (1905-1907); Z dziejów kresowego miasteczka; Młodzi i starzy sprzed lat trzydziestu; Jan Czubek; Jakub Zachemski; Mikołaj Mazanowski; Henryk Trzpis; Ks. Antoni Bystrzonowski; Na uniwersytecie; Ze wspomnień polonisty sprzed pół wieku; W mundurku i na ławie uniwersyteckiej. (O dobrym towarzyszach i starych polonistach); Ignacy Chrzanowski; Ignacy Chrzanowski w towarzystwie nauczycieli szkół wyższych; Stanisław Windakiewicz; Julian Krzyżanowski; Ludwik Kamykowski; Ignacy Chrzanowski i Stefan Kotaczkowski w Oddziale Krakowskim Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza; Ambitna biblioteka i jej redaktor; Sesje przy marmurowym stoliku; Coś nowego. Wiązka wspomnień o literaturze sowiżdzkiej XX wieku; Stanisław Wędkiewicz; Jan Stanisław Bystron; Leon Płoszewski — nauczyciel polonista; Piotr Grzegorzczak; Towarzystwo Katolickiego Domu Akademickiego w Krakowie i jego koleje; Akcja z dnia 9 listopada 1939 r. (Montelupich — Wisnicz); Inicjator Towarzystwa Opieki nad Młodzieżą Chłopską.

Rozprawy i artykuły drukowane w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Lektura arcydzieł obcych przy nauce języka polskiego. *Muzeum* 1925 nr 1/2 s. 95-101; przedr. w: Pamiętnik I-go Ogólnopolskiego Zjazdu Polonistów w Warszawie w dniach 24, 25, 26 kwietnia 1924 roku. Lw.-Wwa 1925. — Ostatnia wyprawa Albertusa. Nieznany utwór Adolfa Dygasińskiego. *Exlibris* 1924 nr 6 s. 159-171. — Prace kierownicze S. Staszica w Warszawskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk. W: Księga zbiorowa ku czci S. Staszica. Wwa 1926; przedr. w: S. Staszic 1755-1826. Lubl. 1928, s. 359-370. — „Mesjanizm” Kochowskiego w świetle poglądów pisarzy XVII wieku. Prace polonistyczne ofiarowane J. Łosiowi. Wwa 1927 s. 449-457. — Motywy franciszkańskie w literaturze polskiej. *Prz. Współcz.* 1927 nr 22 s. 177-193. — Z dyskusji o ustrój szkoły średniej. *Prz. Powsz.* 1928 nr 178 s. 136-149. — Źródła i tendencja „Prawego rycerza” Szymona Starowolskiego. W: Studia staropolskie. Kr. 1928 s. 543-552. — Ćwiczenia w mówieniu i w pisaniu w kl. VI-VIII. W: Pamiętnik II Ogólnopolskiego Zjazdu Polonistów w Krakowie w dniach 6 i 7 czerwca 1930 roku. Wwa, Lw. 1931 s. 138-149. — Motywy Delille’a w „Panu Tadeuszu”. *Prz. Powsz.* 1932 nr 194 s. 90-102. — Antynomia Dygasińskiego. Szkic. *Pam. Lit.* 1935 z. 1/2 s. 39-46; przedr. w: Studia literackie. Księga ku czci S. Windakiewicza. Lw. 1935. — Ignacy Chrzanowski. W: Księga zbiorowa ku czci I. Chrzanowskiego. Kr. 1936, s. 7-20. — Między „Tygodnikiem Petersburskim” a „Gwiazdą” kijowską. W: Księga ku czci J.I. Kraszewskiego. Łuck 1939 s. 309-320. — Katedra Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1849-1870. W: Dzieje Katedry Historii Literatury Polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim. Kr. 1966 s. 83-107. — W pięćdziesięciolecie *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* 1970 s. 97-104. — Ignacy Chrzanowski 1866-1940. OLP Ser. 5 t. 4. Kr. 1977 s. 747-774. — Czy ostatnia re-

dakcja „Wojny chocimskiej” W. Potockiego. *Rocz. Przemys.* 1983 s. 103-109.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. L.W. Kondratowicz: Wybór poezji. [Oprac. i wstęp] ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, 327 s. *BN I*, 54. Wyd. 2 zmien. Wr.: Ossol. 1970, 426 s. *BN I*, 54.
2. J.U. Niemcewicz: Lejbe i Siora czyli Listy dwóch kochanków. Romans. Wyd. i [wstęp] ... Kr.: Tow. Miłośników Książki 1931, 191 s.
3. Dawniej i dziś. Wypisy polskie dla I klasy gimnazjalnej. [Współaut.:] J. Bystron. Lw., Wwa: Książ.-Atlas 1934, 308 s. Wyd. 2 tamże 1937.
4. Życie polskie. Wypisy polskie. [Współaut.:] J. Bystron. Lw., Wwa: Książ.-Atlas. — Dla 3 klasy gimnazjum. 1935, 336 s. — Dla 4 klasy gimnazjalnej. 1936, 360 s.
5. Pół wieku wspomnień uczniów Gimnazjum im. B. Nowodworskiego (św. Anny) w Krakowie. Red. H. Barycz, ..., J. Hulewicz. Kr.: Kom. Jubileuszowy 1938, IX, 252 s.
6. Polska książka dla wstępnej klasy szkół przemysłowych. [Współaut.:] W. Stabryła, J. Wroński. Kr.: Wyd. Szkolenia Hutniczego C.Z.H.P. 1946.
7. Czytanki polskie dla VII kl. szkoły powszechnej. [Współaut.:] A. Bardach, W. Szyszkowski. Wwa: PZWS.
 - Z. 1. „Siła jest dziwów”. 1947, 79 s. Wyd. 2 zmien. 1948.
 - Z. 2. „Nie rzucim ziemi skąd nasz ród”. 1947, 76 s.
 - Z. 3. „Młodości, ty nad poziomy wylatuj”. 1948, 288 s.
 - Z. 4. „Za waszą wolność i naszą ...”. 1948, 100 s.
 Wyd. łączne z. 1-4 tamże 1949.
8. Czytanki polskie dla VIII klasy szkół powszechnych. [Współaut.:] A. Bardach, W. Szyszkowski. Wwa: PZWS.
 - Z. 1. „Nie złamie wolnych żadna kłęska”. Wwa 1947, 75 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1948.
 - Z. 2. „Święta miłość...”. Wwa 1947, 83 s.
 - Z. 3. „Za wolność i lud”. Wwa 1948, 464 s. Wyd. 2 tamże 1948.
9. A. Dygasiński: Zajęc. Wstęp i objaśn. ... Wwa: Wiedza 1947, 217 s.
Tekst wg A. Dygasiński. Pisma. T. 29. Oprac. W. Wolert
10. Mroki i światła. Książka polska dla 2 klasy szkół przemysłowych. Cz. 1-2. [Współaut.:] W. Stabryła, J. Wroński. Kr.: Wyd. Szkolenia Hutniczego C.Z.H.P. 1947, 222 + 268 s.
11. Naprzód i wyżej. Książka polska dla 1 klasy szkół przemysłowych. Cz. 1-2. [Współaut.:] W. Sta-

bryła, J. Wroński. Kr.: Wyd. Szkolenia Hutniczego C.Z.P.H. w Kat. 1947, 160 s.

12. A. Dygasiński: Pisma. Pod red....

T. 1. Gody życia. Opowieść. Wstęp i objaśn. ...
Wyd. 5 Wwa: Wiedza 1948, 148 s.

Tekst wg wyd. 4 z 1927 oprac. na podstawie wyd. z 1902 i rkpśu przez W. Wolerta.

13. Kultura Polski. Ilustrowane wypisy źródełowe. [Współaut.:] A. Bardach, K. Hartleb. Kr.: Zapiór i Ska 1948, 301 s.

14. Czytanki polskie dla VI klasy szkoły powszechnej. [Współaut.:] A. Bardach, W. Szyszkowski. Wwa: PZWS.

Z. 1. „Wszędzie twój brat...”. Wwa 1946, 61 s.
Wyd. nast. także 1948.

Z. 2. „A czy znasz ty...”. 1947, 83 s.

Z. 3. „O wieści gminna...”. 1948, 93 s.

Wyd. łączne z. 1-3 także 1948.

15. Przemiany. Książka polska dla klasy 3 szkół przemysłowych. Cz. 1. [Współaut.:] W. Stabryła, J. Wroński. Kr.: Wyd. Szkolenia Hutniczego C.Z.H.P. w Kat. 1948, 383 s.

Na prawach rkpśu.

16. Czytanki polskie. Dla VII kl. szkoły podstawowej. [Współaut.:] A. Bardach, W. Szyszkowski. Wwa: PZWS 1949, 324 s.

17. W. Syrokomla: Wybór poezji. Wyd. 2 zmien. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1970, LXXXVII, 426 s. BN, I 54.

18. Listy Adama Asnyka do rodziców (1860-1867) i do Stanisława Krzemińskiego (1873-1897). Oprac. ... i J. Mikulska. Komentarz ... i S. Papierz. Wr.: Ossol. 1972, 313 s. PAN IBL.

19. Literatura polska w szkole średniej. Praca zbiorowa pod red.: ..., S. Grzeszczuka. Wyd. 2. Wwa: WSiP 1979, 499 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1956. — SWPP 1. — BUP cz. 1. — K. Świerżowski: F.B. (W pięćdziesięciolecie doktoratu); Bibliografia prac F.B. (w wyborze). *Ruch Lit.* 1969 nr 4.

R. Gansiniec: F.B. *Ruch Lit.* 1960 nr 1/2. — K. Świerżowski: F.B., pedagog — uczoney — działacz. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* 1969. — M. Karaś: Odnowienie doktoratu F.B.; K. Wyka: F.B. doctor philosophiae Universitatis Jagellonicae. 7 II 1919 — 16 IV 1969. *Zesz. Nauk. UJ* 1970 nr 245. — K. Świerżowski: Praca F.B. w Krakowskim Oddziale Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* 1972. — W. Walecki: F.B. (7 X 1892 — 17 I 1973). *Kronika UJ* 1972/73 — 1974/75, wyd. 1980. — K. Świerżowski: F.B. *Pam. Lit.* 1973 z. 4. — M. Tatar: F.B. *Ruch Lit.* 1973 nr 3. — H. Barycz: O F.B. — przyjacielu ludzi i książek (Wspomnienie). *Zesz. Nauk. UJ* 1974 nr 362. — Z. Jagoda: F.B. *Rocz. Komisji Hist.-Lit. PAN w Kr.* 1974. — M. Tatar: Z katedry gimnazjalnej do docentury na uniwersytecie (O działalności naukowej F.B.). *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* 1975. — [Z odległości lat:] J. Trzynadłowski: Wspomnienia i sylwetki. *Nowe Książ.* 1980 nr 9; J. Starnawski. *Ruch Lit.* 1981 nr 1.

BIELATOWICZ Jan 1913-1965

Pseud.: b.; (B); Jan Baptysta; Jan Biel.; (jb.); J.B.; Krakus; Sławus.

Prozaik, krytyk, bibliograf.

Urodzony 16 listopada 1913 w Nisku; syn Mariana Bielatowicza, lekarza, i Zofii z Chodzińskich. Uczęszczał do I Gimnazjum im. K. Brodzińskiego w Tarnowie. W tym czasie podjął pierwsze próby literackie; w 1930 debiutował wierszem „Pieśń młodzieży”, zamieszczonym w piśmie *Nasze Życie* (nr 1). W 1931 był współzałożycielem i redaktorem pisma młodzieży tarnowskiej *Czyn*. Po zdaniu matury w 1931 rozpoczął studia wyższe w zakresie filologii polskiej i prehistorii na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Był działaczem Młodzieży Wszepolskiej i prezesem Koła Polonistów. Rozwijał twórczość literacką i publicystyczną, publikując artykuły na łamach *Czynu* (od 1933), *Głosu Podhala* (1932-34), poznańskiego miesięcznika akademickiego *Głos* (w 1933-38 był członkiem redakcji tego pisma) i tygodnika *Wielka Polska* (1934-36). Po uzyskaniu magisterium w 1937 pracował jako dziennikarz. Ogłaszał m.in. artykuły w *Głosie Narodu*, *Oreodowniku*, *Prosto z mostu*. W 1939 ożenił się z Ireną Drożdżówną, polonistką. Służył w wojsku (jako podchorąży) w 5. Pułku Strzelców Podhalańskich. Brał udział w kampanii wrześniowej, po czym przedostał się na Węgry. Internowany w obozie Kisbodak, następnie był więziony w cytadeli budapeszteńskiej i w obozie karnym Komarom. W 1940 przez Jugosławię i Turcję dotarł do oddziałów polskich formujących się na Bliskim Wschodzie i został przydzielony do 3. Batalionu Brygady Strzelców Karpackich. Brał udział w kampanii libijskiej i w walkach o Tobruk. Reportaże, wiersze i artykuły ogłaszał w tym czasie w pismach *Przy kierownicy w Tobruku* (1941), *Gazecie Polskiej* (Jerozolima, od 1941), *Orle Białym* (od 1942). W kwietniu 1942 został odkomenderowany na I Kurs Szkół Podchorążych Rezerwy na Środkowym Wschodzie, a wkrótce potem czasowo zwolniony z wojska (od grudnia 1942 do sierpnia 1943) dla podjęcia pracy w redakcji dziennika *Kurier Polski* w Bagdadzie, organu Centrum Informacji na Wschodzie. Po powrocie do 3. Batalionu brał udział w kampanii włoskiej. Walczył pod Monte Cassino i został odznaczony Krzyżem Walecznych. Kontynuował twórczość literacką i publicystyczną, współpracując z *Orlem Białym* i *Dziennikiem Żołnierza APW* (Armii Polskiej na Wschodzie). Redagował *Bibliotekę „Orla Białego”* (1944-46). We wrześniu 1946 przybył do Anglii i po dwuletnim pobycie w polskich obozach żołnierskich Freckenham i Chippenham oraz zdemobilizowaniu zamieszkał w Londynie. Podjął pracę w Katolickim Ośrodku Wydawniczym „Veritas”. Od

E.G.

1949 był kolejno naczelnym redaktorem katolickich tygodników: *Gazeta Niedzielną* (do 1951), *Życie* (od 1951 do sierpnia 1955) oraz miesięcznika *Droga* (1954-56). Na łamach tych pism, a także *Dziennika Polskiego* i *Dziennika Żołnierza, Tygodnika Polskiego* oraz *Wiadomości* publikował wiele artykułów i felietonów (m.in. w *Życiu* cykl „Po łepkach” podp. też: Krakus i Jan Baptysta). W 1955 otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie dla krytyka literackiego. Od marca 1955 pracował w wydawnictwie „Veritas”, w którym redagował serię *Biblioteka Polska*. Opracowywał recenzje książek krajowych i emigracyjnych dla Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa w Monachium. Należał do Stronnictwa Narodowego i w 1963 został wybrany na członka Rady Jedności Narodowej w Londynie. Ciężko chory, od 1959 częściowo sparaliżowany, zmarł 27 listopada 1965 w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przeszłość i przyszłość Słowacji. Kr.: Powściągliwość i Praca 1939, 15 s.

2. Bibliografia druków polskich we Włoszech 1.9.1939-1.9.1945. Rzym: Oddz. Kultury i Prasy 2. Korpusu 1946, 53 s.

3. Ramię pancerne 2. Polskiego Korpusu. Album fotografii 2. Warszawskiej Dywizji Pancerniej. Tekst pol. ... Cz. 1. Rzym: Wydawn. Referatu Kultury i Prasy 2. Warsz. Dywizji Pancerniej 1946.

4. Passeggiata. Szkice włoskie. Rzym: Inst. Lit. 1947, 107 s.

Zawartość: Wstęp; Passeggiata; O sole miol; Wyspa syren; Monte Cassino; Miłość żeglarzy; Serenissima; Città delle belle donne ...; Życie Rzymu płynie ulicami; Hej, wino, wino, wino ...

5. Brygada Karpacka. Rzym: Inst. Lit. 1947, 38 s.

6. [Trzeci] 3 Batalion Strzelców Karpackich. Londyn: Koło Żołnierzy 3. Baonu SK [Strzelców Karpackich] 1949, 214 s.

7. Laur Kapitolu i wianek ruty. Na polach bitew Drugiego Korpusu. [Opowiadania i reportaże]. Londyn: Veritas [1954], 205 s.

Zawartość: Po dziesięciu latach; Laur Kapitolu; Anioł Pański z Klasztoru; Domek doktora; Pax; Wianek ruty; Sejmik polski w Osimo; Dola osiedleńców; Na lazarzowej roli; Lili Marlen; La Madonna nera; Cyganie na Chienti.

8. Książeczka. [Opowiadania]. Londyn: Veritas 1961, 235 s. Wyd. nast. wspólnie z poz. 10. Książeczka; Opowiadania starego kaprala. Wstęp: J. Szczyпка. Wwa: Pax 1986, XXVI, 322 s.

Zawiera przekład wiersza P. Owidiusa Naso: Z „Księgi żalów” oraz: Klio: Książeczka; Melpomene: „Rudy wylazł z budy ...”; Terpsychoze: Babcia; Thaleia: Miasto; Euterpe: „Szcurołap”; Erato: Ciężkowie; Urania: Roskopf; Polyhymnia: Zjazd maturzystów; Kaliope: Perłowa granica.

Nagroda londyńskich *Wiadomości* w 1961.

9. Gaude Mater Polonia. Gawęda. Paryż: Inst. Lit. 1964, 79 s.

10. Opowiadania starego kaprala. Londyn: Veritas 1965, 249 s. Wyd. nast. łącznie z Książeczką zob. poz. 8.

Zawartość: Zniesienie; Pławie; „Kuma, micsoda? Lengyel kato-na”; Złote Wrota; Sylwester; Ojciec Hermenegild; Bubi; Szwab; S 13.

11. Literatura na emigracji. Wybór recenzji i felietonów. Wstęp: I. Bielatowiczowa. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1970, 240 s.

Zawiera: I. Próby syntez. — II. O prozie. — III. O poezji.

Przekłady

1. G. Guareschi: Mały świat Don Camilla. Przedm.: W. Meysztowicz. Londyn: Veritas [1954], 199 s. Wyd. 2 przejr. i rozszerz. tamże 1960, 237 s.

2. G. Guareschi: Don Camillo i jego trzoda. Londyn: Veritas 1956, 191 s.

3. O. Halecki: Historia Polski. Tłum. z ang.: ... i Z. Kozarynowa. Londyn: Veritas 1958, 316 s.

Prace redakcyjne

1. Poezja młodego Podhala. [Antologia; oprac. ...]. Słowo wstępne: S. Pigoń. Kr.: Koło Polonistów S[tudentów] UJ 1937, 81 s.

2. Azja i Afryka. Antologia poezji polskiej na Środkowym Wschodzie. Oprac. ... Przedm.: W. Anders. Palestyna: Oddz. Propagandy i Kultury [Dłowodztwa] Armii Pol. na Wschodzie 1944, 352 s.

Zawiera też J.B.: Imperium polskiej poezji.

3. Poezja Karpacka. Zbiór wierszy Brygady Strzelców Karpackich. [Red. oraz wstęp ...]. Jerozolim: Wydawn. W Drodze [1944], 101 s.

Wstęp J.B.: Poezja i wojna.

4. Nasze granice w Monte Cassino. Antologia walki. Oprac. ... Rys. artystów żołnierzy 2. Korpusu. Rzym: Kultura i Prasa 2 Korpusu 1945, 206 s.

Wstęp J.B.: Wojenna poezja polska.

5. Przyptyw. Poeci 2. Korpusu. Do druku przygot. ... Rzym: Oddział Kultury i Prasy 2. Korpusu 1946, 152 s.

6. Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich. W dziesięciolecie jej powstania. Zbiorowa praca historyczna i literacka żołnierzy SBSK. Red. Londyn: Związek b. Żołnierzy SBSK 1951, 278 s.

Tu też J.B.: Zarys dziejów SBSK oraz Piśmiennictwo Brygady Karpackiej.

7. Bitwa o Monte Cassino. Oprac. ... Pod red. Z. Kasprzyckiej. Londyn: Wydział Kultury i Oświaty ZG Stow. Pol. Kombatantów 1952, 44 s. Wyd. nast. zmien. pt. Monte Cassino w dziesięciolecie bitwy. Londyn: Stow. Pol. Kombatantów i Komitet Obchodu 10-lecia bitwy 1954, IX, 65 s.

8. Ułani Karpaccy. Zarys historii pułku w red. ... Przedm.: S. Kopański. Londyn: Związek Ułanów Karpackich 1966, XVI, 500 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1961. — SWPP 1. — PP (A. Czachowski). — RI 1965 (P. Grzegorzewski). — LP uzup. (red.). — Z.R. Wilkiewicz: *Polnische Exilliteratur 1945-1980*. Köln, Wien 1991.

S. Kossowska: *Męskie życie*. *Tydz. Pol.*, Londyn 1965 nr 50, przedr. pt. Larum. W tejże: *Galeria przodków*. Wwa 1991. — *Rocz. Pol. Tow. Nauk na Obczyźnie*, Londyn 1965/1966. — *Wiadomości*, Londyn 1966 nr 24 [numer poświęcony pamięci J.B. zawiera m. in.: S. Kopański: B. jako żołnierz; Z. Kotkowski: B. w moich oczach; T. Nowakowski: Cztowiek o jasnym spojrzeniu; W.A. Zbyszewski: Bielatowicz]. — B. Świderski: B. prawdziwy. *Kronika*, Londyn 1966 nr 3. — Z. Kotkowski: Dwie sylwetki: Jan Bielatowicz, Józef Kisielewski. *Paryz: „Z nurtem życia”* 1967, 46 s. — J. Pietkiewicz: Profil duszy. W: „*Wiadomości*” na emigracji. Londyn 1968. — J. Rostworowski: J.B. poeta. *Ofic. Poetów*, Londyn 1968 nr 1. — R. Dzieszynski: Grudka tęsknoty. *Kierunki* 1984 nr 24. — J. Szczyпка: Dusza anielska Podbięty. O J.B. Cz. 1-2. *Kierunki* 1986 nr 13-14. — B. Kazimierzczak: *Gawędziarz*. *Odrodzenie* 1988 nr 38. — J. Dużyk: Ku czci J.B. — pisarza i żołnierza. *Kierunki* 1990 nr 1. — J. Głomb: Zielony Jasiek. (O Janie Bielatowiczu). *Tarnów: Tarnowskie Tow. Kult.* 1992, 242 s.

J.Cz.

BIELICKI Marian Leon
1920-1972

Pseud.: (b); Biel.; (Biel.); (bl.); BLC; M.B.; (Mar.); MB.; (mb); M.L.B.; (mlb); Noel; Stefan Lemar; Zastępca. Prozaik, tłumacz, poeta, dziennikarz.

Urodzony 5 czerwca 1920 w Wilnie; syn Zygmunta Bielickiego, technika budowlanego, i Anny z domu Rymysa. Uczęszczał do Gimnazjum im. Zygmunta Augusta w Wilnie i tam też rozpoczął studia w zakresie filologii polskiej na Uniwersytecie Stefana Batorego. Po wybuchu wojny w 1939 przebywał nadal w Wilnie. Z chwilą rozpoczęcia wojny niemiecko-radzieckiej w czerwcu 1941 ewakuował się w głąb ZSRR. Od 1944 działał w Związku Patriotów Polskich. W Kazachstanie zorganizował polskie gimnazjum. W 1945 ożenił się z Bronisławą Dmitriewą. Powróciwszy do kraju w 1946 zamieszkał w Warszawie i podjął pracę dziennikarską, publikując artykuły w *Walce Ludu*. Należał do PPR (później do PZPR). W 1948-50 pracował w redakcji *Polski Zbrojnej*, a od 1950 w redakcji *Żołnierza Wolności*; bliższą współpracę nawiązał z prasą wojskową, m.in. z *Żołnierzem Polskim* (1950-54) oraz wydawnictwami wojskowymi. W pismach tych, jak również w *Nowej Kulturze* (1950-52), *Po prostu* (1950-52) i *Przyjaciółce* (1951-53) oraz *Expressie Wieczornym* (1951-53) ogłaszał fragmenty prozy, recenzje literackie i reportaże oraz przekłady poezji i prozy rosyjskiej. W 1951 został członkiem ZLP. Jako reportażysta podróżował wiele za granicę, m.in. do Czechosłowacji (1949), Niemiec (1951), Korei (1952, jako korespondent wojenny *Żołnierza Wolności*), Tybetu (1955), Chin oraz na Bliski Wschód. Reportaże z tych podróży

zamieszczał m.in. w *Świecie* (1952-53) i *Sztandarze Młodych* (1953-55). Od 1957 pracował w redakcji tygodnika *Zwierciadło*, gdzie w 1971-72 publikował stały cykl recenzji programów telewizyjnych pt. „Z krzesła telewizyza”. Był członkiem i działaczem SDP. Odnznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1950), Orderem Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej II klasy. Zmarł 8 kwietnia 1972 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szpiedzy Wall-Street. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 92 s.

Praca popularyzacyjna o metodach działania obcego wywiadu w Polsce.

2. Towarzysze walki. [Opowiadania]. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 138 s.

Zawartość: Tędy transport nie przejdzie; Oskarżyciel; Komunikat spikera Hoddingtona; Spotkanie na stacji; Postanienie; Człowiek samotny jest niczym; Walka może się skończyć tylko zwycięstwem.

3. Walka o bawelnę. [Opowiadanie]. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 44 s. Wyd. 2 pt. Wyprawa po białe złoto. Wwa: MON 1951, 70 s.

4. Bakteria 0,78. Powieść. Wwa: MON 1951, 200 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1952; wyd. 3 Wwa: NK 1954; wyd. 3 [I] Wwa: MON 1955.

Przekł.: chiń.: Kan-sün 0,78. [Przeł.] Kéng-Szen, Szang-hai 1954. — czes.: Bakterie 078. [Przeł.] E. Sojka, Praha 1953. — lit.: Bakterija 078. [Przeł.] T. Krompoltiene, Vilnius 1956. — niem.: Bakterium 078. Tatsachenroman. [Przeł.] R. Pabel, Berlin 1956. — orm.: Bakterija 078. [Przeł.] E. Melikjan, Erevan 1955. — ros.: Bacilla No 0,78 [Przeł.] J. Nemčinskij, Moskva 1952; Bakterija 078. [Przeł.] J. Nemčinskij, V. Arcimovič, Moskva 1953; Operacija „Saprop”. [Przeł.] J. Nemčinskij, Taškent 1960. — sło w a c.: Bakteria 078 [Przeł.] F. Gabaj, Praha 1953.

5. Defilada optymizmu. Reportaż o młodości świata. Wwa: MON 1952, 185 s.

Reportaż z III Światowego Zlotu Młodych Bojowników o Pokój w Berlinie w 1951.

6. Grupa Słowika. [Opowiadania]. Wwa: NK 1954, 137 s.

Zawartość: Grupa Słowika; Najmłodszy miner; Samochód żelaznonożnego Ana.

7. Opowiadania o niebie i ziemi. [Współaut.:] W. Milczarek. Wwa: Wiedza Powsz. 1954, 122 s.

Popularnonaukowa zbeletryzowana książka z dziedziny geofizyki i astronomii.

8. Dżuma rusza do ataku. [Powieść]. Wwa: MON 1955, 438 s.

Pod tekstem daty: Phienian 1952, Warszawa marzec 1953-czerwiec 1954.

9. Opowieści Szidikura. Baśnie i legendy Tybetu. Wwa: NK 1957, 232 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1967.

Zawartość: Do Czytelnika. — Niezwykłe przygody księcia: O mądrym księciu i jego głupim bracie; Książę i Szidikur; Opo-

wieść pierwsza: Książę Biały Ptak; Opowieść druga: O sześciu przyjaciółach — poszukiwaczach przygód; Opowieść trzecia: Tajemnica królewskiego fryzjera; Opowieść czwarta: Słoneczny Blask i Księżycowy Blask; Opowieść piąta: Złotousty książę; Opowieść szоста: Żona mądrego Szalu. — Dżanu Dżimej-łodzi; Sprawiedliwy sędzia; Biedak i bogacz; Dlaczego w Tybecie pija herbatę z solą; O stolarzu i malarzu; Prawdomówny Tadzy; Ukarana niewdzięczność; Chciwiec Dziambo; Medodoin; Złoty talerz [zob. poz. 21]; Dlaczego trzeba słuchać rad żony; Biała królowa smoków; W wyd. 2 ponadto: Król Lustrzanooki; Spełniona przepowiednia; Rzeźbiarz i malarz; Dwaj bracia; Jaki świadek; Jak król psy karał; Niewdzięczny lew; Kot — świętoszek; Wilk i owca; Błękity Szakał; Szakał oszczerca; Dwie wydry i szakał; O mądrym i głupim wodzu małp; Podejrzliwość ukarana; Małpy i księżyc. — Brak baśni: O stolarzu i malarzu.

Adapt. tv. opowiadania Chciwiec Dziambo oprac. H. Antoszewski. TV 1968.

10. Człowiek w samochodzie. [Powieść kryminalna]. Wwa: MON 1959, 269 s.

Podp.: Stefan Lemar.

11. Lacho z rodu Ha. Opowieść tybetańska. Wwa: NK 1959, 259 s. Wyd. 2 Wwa: LSW 1972.

Przekł. słowac.: Lacho w rodu Ha. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1964.

Adapt. radiowa: Radio 1970.

12. Morderca przychodzi przed północą. [Powieść kryminalna]. Wwa: MON 1960, 255 s.

Podp.: Stefan Lemar.

Przekł. słowac.: Vrah prihádza pred polnocou. [Przeł.] V. Slobodníková. Bratislava 1967.

13. Gorycz sławy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1961, 189 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1966, wyd. 4 1969; wyd. 5 Lubl.: WŁubel. 1977.

Adapt. radiowa: Radio 1974.

14. Moje skarby w kosmosie czyli Powieść pozornie fantastyczna. Wwa: NK 1961, 216 s.

Przekł. orm.: [Przeł.] M. Grochol'ska. Erevan 1979.

15. Gdzie jesteś, Małgorzato? [Cykl powieściowy dla młodzieży]. Wwa: NK.

[Cz. 1.] Gdzie jesteś, Małgorzato? 1963, 162 s. Wyd. 2 tamże 1988.

[Cz. 2.] Małgorzata szuka siebie. 1964, 146 s.

[Cz. 3.] Małgorzaty droga powrotu. 1965, 166 s.

Wyd. łączne: wyd. 1 Wwa: NK 1968, 468 s. Wyd. 2 Wwa: LSW 1973.

16. Zapomniany świat Sumerów. Wwa: PIW 1966, 386 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1973.

Monografia popularnonaukowa.

Przekł. litew.: Užmirštas Šumeru pasaulis. [Przeł.] K. Urbanavičius. Vilnius 1972. — ros.: Zabytyj mir Šumerov. [Przeł.] D.S. Gal'perinaja. Moskva 1980.

17. Ciężar cudzego losu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 231 s.

Pod tekstem data: 1957-1967.

18. Chłopiec z glinianą tabliczką. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Ruch 1969, 91 s.

19. Cień złotej bogini. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 246 s.

20. Co chcesz zrozumieć człowieku? [Powieść]. Wwa: PIW 1973, 178 s.

Adapt. radiowa: Adapt. M. Komorowska. Radio 1974. — film.: scenariusz: J. Kołodziejczyk. Ekran, w realizacji 1984.

21. Złoty talerz. Baśń tybetańska. Wwa: KAW 1985, 26 s. Zob. poz. 9.

Ponadto drobne książeczki dla dzieci oraz kilka słuchowisk radiowych dla dzieci.

Przekłady

1. W.P. Katajew: Samotny biały żagiel. Sztuka w 3 aktach. Wwa: NK 1949, 55 s. Przedr. w: Inscejnizacja. Praca zbiorowa. T. 1. Wwa: NK 1950, s. 7-57.

2. P. Szebunin: Kurhan Mamaja. [Powieść]. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 289 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1949, wyd. 3 1950; wyd. 4 Wwa: MON 1951.

Wyd. osob. fragm. pt. Na wysuniętej placówce. Wwa: MON 1951, 131 s.

3. G. Gor: Ostatni egzamin. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1950, 143 s.

4. D. Kartun: Migawki amerykańskie. [Publicystyka]. Przeł. i posł. ... Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 30 s.

5. Narody są nieśmiertelne. Wiersze poetów narodów Azji. Przeł. ... Oprac.: ... i J. Lam. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 26 s.

6. Te Gi Czen: Pektusan. Poemat koreański. Przeł. [z ros.] i przedm. ... Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 38 s.

7. A. Zonin: Morska brać. [Powieść]. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 292 s. Wyd. 2 Wwa: MON 1951.

8. Nadszedł czas. Wiersze chińskie. Przeł. z ros. i przedm. ... Wwa: MON 1951, 38 s.

9. A.N. Tołstoj: Przygody. Dwa opowiadania. Wwa: PIW 1951, 253 s.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 2.

Prace redakcyjne

1. O pokój. Wiersze poetów polskich. Oprac.: ... i J. Lau. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 55 s.

2. Oto jest koniec nocy. Wiersze poetów chińskich. Oprac.: ... i J. Lau. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 26 s.

Tu również przekłady M.L. Bielickiego.

3. Śpiew pokoju. Wiersze poetów francuskich. Oprac.: ... i J. Lau. Wwa: Prasa Wojsk. 1950, 27 s.

4. Serce narodu. Antologia polskiej poezji rewolucyjnej 1879-1951. Oprac. ... Wwa: MON 1952, 315 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 3 [!] 1952, wyd. 2 [!] z podtyt.: Antologia polskiej poezji rewolucyjnej 1879-1954 wyd. 1954.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (R. Loth). – PP (R. Loth). – RL 1972 (J. Chudek). – NSLD (K. Kuliczowska).

A. Lam. *Po prostu* 1952 nr 30 [rec.: Defilada optymizmu]. – [Zapomniany świat Sumerów:] P. Kuncewicz. *Tyg. Kult.* 1967 nr 12; A. Śluccki. *Twórczość* 1967 nr 5. – [Ciezar cudzego losu:] A. Makowiecki. *Kultura* 1968 nr 21; S. Melkowski. *Twórczość* 1969 nr 1. – [Gdzie jesteś, Małgorzato?:] K. Kuliczowska: Psychozabawa dla dziewcząt. W teście: W szklanej kuli. Wwa 1970; H. Skrobiszewska: Książki o młodości. W teście: Literatura i wychowanie. [Wwa] 1973.

B.D.

BIELSKI Konrad

1902-1970

Pseud.: K.B.; Tomasz Ptak; Waław Ziemie; wspólnie z F. Araszkiewiczem, M. Bechcycz-Rudnicką, W. Gralewskim, K.A. Jaworskim; Załoga nr 1.
Poeta, prozaik, tłumacz.

Urodzony 11 stycznia 1902 w Piatydniach na Ukrainie w rodzinie inteligentkiej; syn Tadeusza Bielskiego i Bronisławy z Izyckich. Dzieciństwo spędził w Żytomierzu. W 1919 przyjechał wraz z rodzicami do Polski. Zamieszkał w Lublinie i tam rozpoczął naukę w Gimnazjum im. S. Staszica. Debiutował w 1920 fragmentem poematu pt. „Rejtan”, ogłoszonym w międzyszkolnym piśmie *Młodzież* (nr 1); był członkiem komitetu redakcyjnego tegoż pisma. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920; walczył jako ochotnik w 18. Pułku Artylerii Polowej. W 1921 zdał maturę i podjął studia na Wydziale Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W tym samym roku nawiązał współpracę ze studentkim piśmie *Lucifer*. W 1923-25 należał do grona redakcyjnego pisma literacko-artystycznego *Reflektor*, a w 1924-25 pełnił funkcję jego redaktora. Do 1927 był członkiem grupy poetyckiej skupionej przy tym piśmie. Wiersze i prozę publikował nadto m.in. w *Przeglądzie Lubelsko-Kresowym* (także członek redakcji) i *Nowym Życiu* (tu pod pseud.: Waław Ziemie i Tomasz Ptak). W 1925 prowadził dział sportowy w *Expressie Lubelskim* oraz redagował tygodnik *Sztandar Ludowy*. W tymże roku ukończył studia otrzymując dyplom Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Początkowo pracował jako nauczyciel łaciny w prywatnych gimnazjach. Równocześnie rozpoczął w 1926 aplikację sądową, a następnie adwokacką. W 1927 należał do Komisji Teatralnej Rady Miejskiej Lublina. Ożenił się z Teresą Widaver (Wirską), aktorką. W 1931 przeniósł się do Krasnegostawu, gdzie prowadził kancelarię adwokacką. Wiersze i prozę ogłaszał m.in. w pismach: *Zet* (1932-33) i *Kamena* (1933-34/35, 1938). Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Lublinie i Kraśniku. Po wyzwoleniu w 1944 powrócił do Lublina. Kontynuował pracę adwokacką, był w 1955-58 dziekanem Rady Adwokackiej, a następnie do 1964 członkiem jej Rady Naczelnej. Zajmował się nadal twórczością literacką i działalnością społeczną. W 1952 został człon-

kiem ZLP, pełnił funkcję prezesa Oddziału Lubelskiego (1954-64). Współpracował z piśmie *Kamena*, należał do jego kolegium redakcyjnego, od 1963 prowadził dział poezji. Pracował społecznie, m.in. jako przewodniczący Komisji Kultury WRN w Lublinie i Wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodowej. W 1956 należał do grona założycieli Lubelskiej Spółdzielni Wydawniczej (LSW), pełnił obowiązki przewodniczącego Rady Wydawniczej. Po upaństwowieniu LSW został członkiem Rady Wydawniczej Wydawnictwa Lubelskiego. Otrzymał trzykrotnie nagrodę literacką WRN w Lublinie: w 1951 za przekłady dramatów radzieckich, wraz z grupą tłumaczy podpisujących się „Załoga nr 1”, oraz w 1963 i 1967 za całokształt działalności literackiej. Odznaczony m.in. Srebrnym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1959), odznaką „Zasłużony dla Lubelszczyzny”. Zmarł 25 czerwca 1970 w Lublinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Lubelska szopka polityczna („Reflektora”). [Współaut.:] J. Arnsztajn, W. Gralewski i in. Praprem. Lubl., T. Miej. 1927.

2. Druga lubelska szopka polityczna („Reflektora”). [Współaut.:] J. Arnsztajn. Praprem. Lubl., T. Miej. 1929.

3. Trzecia lubelska szopka polityczna („Reflektora”). [Współaut.:] J. Arnsztajn Karol Wit. Praprem. Lubl., T. Miej. 1931. Wyd. Lubl.: Nakł. J. Czechowicza i E. Szcześnińskiego 1931, 48 s.

Podp.: Tomasz Ptak.

4. [Trzydziesty ósmy] 38 równoleżnik. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1954, 30 s.

5. Siedem dawnych wierszy. [Wiersze]. Lubl.: LubelSW 1960, 28 s.

6. Most nad czasem. [Wspomnienia]. Lubl.: WLu-bel. 1963, 266 s.

Wersja skrócona i zmieniona wspomnień drukowanych w *Kamencie* w 1961 nr 1-7, 9, 11-12, 16-17, 21-24, 1962 nr 1-23.

7. Spotkania z Kazimierzem. [Wspomnienia]. Lubl.: WLu-bel. 1965, 117 s. Wyd. 2 tamże 1985.

8. Wczoraj i przedwczoraj. [Wiersze]. Lubl.: WLu-bel. 1966, 49 s.

9. Tajemnica kawiarni „U Aktorów”. Z notatnika obrońcy. [Wspomnienia]. Lubl.: WLu-bel. 1970, 142 s.

Przekłady

1. W. Dychowiczny, M. Słobodkoj: Trzy razy nie. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1950.

Tłum. wspólnie z zespołem lit. „Załoga nr 1”.

2. A. Korniejczuk: Kalinowy gaj. Komedia w 3 odstonach. Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1951. Tłum. wspólnie z zespołem lit. „Zaloga nr 1”.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964. — SWPP 1. — LP (uzup.) — RL 1970 (J. Chudek). — E. Łoś: Bibliografia prac K.B. W teście: K.B. W dziesiątą rocznicę śmierci. 1902-1970. Katalog wystawy. Lubl. 1980.

S. Czernik: Poezi Lubelszczyzny. *Kamena* 1934/1935 nr 1. — H. Chabros: Niesforne dzieci muzy. *Kur. Lub.* 1957 nr 180, 187, 194, 201, 208 [dot. grupy „Reflektor”]. — S. Czernik: Nad wierszami K.B. *Kamena* 1960 nr 18. — M. Bechczyc-Rudnicka: K.B. *Kamena* 1964 nr 17/18. — T. Klak: „Krew i whiskey”. *Poezja* 1967 nr 6. — Z. Mikulski: Z pieca na leń? *Kamena* 1973 nr 23. — J. Zięba: K.B. *Kal. Lub.* 1973. — A. Ghudzik: Lubelskie podzwonne Młodej Polski. *Poezja* 1978 nr 11/12. — M. Derecki: Środowisko lubelskie. (12). „Kondzio”. *Kamena* 1983 nr 16. — E. Łoś: K.B. W: *Lublin literacki 1932-1982*. Lubl. 1984.

A.H.

BIENIASZ Józef

1892-1961

Pseud.: Bezet.

Powieściopisarz; autor książek dla dzieci i młodzieży.

Urodzony 18 marca 1892 we wsi Podzwierzyńiec pod Łańcutem, w rodzinie małego chłopca; syn Walentego Bieniasza i Marii z Dudów. W 1902-10 uczęszczał do I Gimnazjum im. S. Konarskiego w Rzeszowie; maturę zdał jako ekstern w 1916 w Łańcutcie. Zmobilizowany do armii austriackiej brał udział w I wojnie światowej. W 1919-25 studiował na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Od 1929 zajmował się pracą literacką i dziennikarską, m.in. współpracując z dziennikami: *Wiek Nowy*, *Kurier Lwowski* (też pod pseud. Bezet) oraz *Gazeta Lwowska*. W 1936-39 pracował w Wydziale Kultury i Sztuki Zarządu Miejskiego we Lwowie. Równocześnie był współwydawcą w oficynie Książnica Polska „Leopolia”. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Rzeszowie. Był kierownikiem Izby Przemysłowo-Handlowej w Jarosławiu. Brał też udział w działalności konspiracyjnej. Po wyzwoleniu zamieszkał w Krakowie i kontynuował twórczość literacką. W 1948-51 był kierownikiem literackim w wydawnictwach: Krakowskie Towarzystwo Wydawnicze oraz „Wiedza-Zawód-Kultura”. Fragmenty powieści, opowiadania i artykuły ogłaszał m.in. w *Życiu Literackim* (1951-54), *Echu Tygodnia* (1952), *Od A do Z* (1951), *Nowym Nurcie* (1958, tu opowiadania w cyklu „Ze wspomnień okupacyjnych”). Był czynnym członkiem Oddziału Krakowskiego ZLP. Zmarł 2 sierpnia 1961 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Edukacja Józia Barączka. Powieść z życia studentów. Kr.: Tow. Szkoły Lud. 1933, 286 s. Wyd. nast.: Pozn.: Druk. Pol. 1938; wyd. nowe popraw.

i uzup. Pozn.: Wielkop. Księg. Wydawn. 1947; wyd. przejrz. i uzup. z podtyt.: Powieść dla młodzieży. Kr.: WL 1957, 405 s.

2. Maturanci. Powieść z życia studentów. Kr.: Księg. Tow. Szkoły Lud. [1933], 327 s.

3. Jak kowalicha diabła wykiwała. Sztuka ludowa w 2 aktach ze śpiewami. Lw.: Odrodzenie [ok. 1934], 32 s. Wyd. nast.: Kat.: Wydawn. Odrodzenie 1946, tamże [1948].

4. Korporanci. Powieść z życia studentów. Lw.: Bibl. Kresowa 1934, 311 s.

5. Narodziny bestii. Powieść. Lw., Miejsce Piastowe: Druk. Tow. św. Michała Archanioła 1934, 429 s.

6. Księżniczka Śnieżyczka i baba Wija. Baśń sceniczna w 3 odstonach dla dzieci od lat 5 do 15. Lw.: Książ. Pol. 1935, 48 s.

7. Stary Rok w opałach. Wielka rewia świąteczna dla teatrów amatorskich z muzyką i śpiewkami. Miejsce Piastowe: Tow. św. Michała Archanioła 1935, 32 s.

8. W puszczy nad Salatrukiem. Powieść. Wwa: Książ. Pol. Leopolia [1935], 298 s. Wyd. 2 [Kr.:] Krak. Tow. Wydawn. 1947. Por. poz. 14.

9. Duch Czarnohory. Powieść. Lw.: Księg. TSL [Tow. Szkoły Lud.] 1936 [właśc. 1935], 310 s. Wyd. nast. Pozn.: Druk. Pol. 1937.

10. Wilki wyją. Powieść. Lw., Wwa: Książ. Pol. Leopolia [1937], 235 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [ok. 1938]; wyd. 3 Kr.: Krak. Tow. Wydawn. [ok. 1947].

Przeł.: ang.: Kuba and the wolves. [Przeł.] R. i E.A. Howe. London 1938. — niem.: Die Wolfsgeschwister. [Przeł.] P. Kutznier. Stuttgart [1938], wyd. 2 tamże [1938]. — słowack.: Vlni zavýjajú. [Przeł.] A. Vojtkuliak. Bratislava 1949.

11. Leśne wygi. Powieść. Lw.: Księg. A. Krawczyński. 1938, 270 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1939; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1949. Przeł.: niem.: 1938.

12. Nasi za Olzą ... Opowiadanie. [Lw.:] Druk. Urzędnicza [1938], 8 s.

13. Śląsk Cieszyński. Zarys historyczny; 18 lat pod panowaniem czeskim; Powrót do Macierzy. Lw.: Księg. TSL [Tow. Szkoły Lud.] 1938, 16 s.

14. Turul, król karpackiej puszczy. Powieść dla dzieci i młodzieży. Specjalne opracowanie powieści „W puszczy nad Salatrukiem”. Lw.: Skarbnica Dobrych Książek [1938], 121 s. Wyd. nast.: Kr.: T. Gieszczykiewicz 1947; wyd. pt. Turul, władca puszczy. Wwa: NK 1951, tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1953, wyd. 4 1956. Por. poz. 8.

Przeł.: franc.: Touroul, roi de la forêt. [Przeł.] E. Verret. Paris 1958. — niem.: Turul. [Przeł.] P. Kutznier. Stuttgart 1952. — słowack.: Turul, kráľ karpatského pralesa. [Przeł.] J. Sipkovsky. Turčiansky sv. Martin 1950.

15. Lwowskie przedmieście. Sztuka w 3 aktach ze śpiewami. [Współaut.] J. Kochanowska. Praprem. Lw. [sceny dzielnicowej] 1939.

16. Formuła L. 24. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Jarosław, T. im. M. Bałuckiego 1946.

17. Lawina idzie. Powieść sportowo-turystyczna. Wwa: Gebethner i Wolff 1947, 177 s.

18. Przygody wilka Gagatka. Bajka. Kr.: Krak. Tow. Wydawn. 1947, 96 s.

19. W sidłach wodnika. Baśń. Kr.: T. Zapiór i Ska 1948, 62 s.

20. Leśny spryciarz. [Powieść]. Wwa: NK 1954, 121 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1955; Wilnius: Państw. Wydawn. Lit. Pięknej Litew. SRR 1955.

21. Pszczoły i trutnie. [Powieść]. Wwa: LSW 1954, 335 s. Wyd. nast. tamże 1956.

22. Grześ, syn Turula. [Powieść]. Wwa: NK 1957, 96 s.

23. Na szlaku Stanleya. [Powieść]. Wwa: NK 1958, 354 s. Wyd. 2 tamże 1968.

24. W karpackiej puszczy. Powieść. Kat.: Śląsk 1959, 226 s.

Przekł.: czes.: Turul, král' pralesa. [Przeł.] J. Hrabanek. Praha 1964. — niem.: In der Karpaten wildnis. [Przeł.] E. Szubert. Berlin 1963.

25. Gabriela Zapolska. Opowieść biograficzna. Wr.: Ossol. 1960, 335 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PP (A. Czachowski). — RL 1961 (P. Grzegorzczak). — LP (W. Maciąg).

[Edukacja Józia Barączka; Maturanci:] A. Grzymala-Siedlecki. *Kur. Warsz.* 1933 nr 338; K. Hrabyk: Dwie powieści J.B. *Mysł Nar.* 1933 nr 33. — [W puszczy nad Salatrukiem; Duch Czarnohory:] H. Borowikowal J. Marlicz. *Pion* 1936 nr 15; [T. Sinkol R.: Wśród nowych książek. *Kur. Lit.-Nauk.* 1936 nr 22. — K. Barnaś: „Pszczoły i trutnie” B. *Zycie Lit.* 1955 nr 20. — J. Skórnicki: Galicyjska edukacja Józia Barączka. *Zycie Lit.* 1957 nr 15 [rec.; Edukacja Józia Barączka]. — [Gabriela Zapolska:] K. Barnaś: Zawsze w walce. *Zycie Lit.* 1960 nr 46; K. Rosner: Wokół Gabrieli Zapolskiej. *Nowe Książ.* 1960 nr 21; J. Roboziński. *Polonistyka* 1961 nr 1. — W. Bodnicki: Puścizna literacka J.B. *Zycie Lit.* 1961 nr 37. — S. Dziki: Pamięci J.B. *Dz. Pol.* 1961 nr 183. — J. Lis: Wspomnienie o J.B. *Kierunki* 1961 nr 33.

J.Cz.

BIEŃKOWSKA Danuta
1920-1992

Pełna forma nazwiska: Strzeszewska-Bieńkowska.
Pseud.: D.B.; db.
Powieściopisarka, tłumaczka.

Urodzona 31 stycznia 1920 w Wilnie; córka Adama Strzeszewskiego, inżyniera rolnika, i Ireny ze Steckiewiczów, nauczycielki i kierowniczkki szkół rolniczych. W 1937 ukończyła Gimnazjum i Liceum im. J. Zamoyskiej w Poznaniu i rozpoczęła studia na wydziale lekarskim Uniwersytetu

Poznańskiego. Po wybuchu II wojny światowej przedostała się do Rumunii, gdzie kontynuowała studia w Bukareszcie, jednocześnie pracując zarobkowo. W 1943 wstąpiła do Komunistycznej Partii Rumunii. Po ukończeniu medycyny pracowała na wsi mołdawskiej jako kierowniczka szpitala, po czym powróciła do Bukaresztu. Po wojnie przyjechała w lipcu 1945 do Polski i osiadła we Wrocławiu. Obok zawodowej pracy lekarskiej prowadziła działalność społeczną i polityczną, m.in. jako członek Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci (RTPD). Od 1946 należała do PPR, a następnie do PZPR (do 1958). Debiutowała w 1948 opowiadaniem „Zdrada”, ogłoszonym w *Trybunie Dolnośląskiej* (nr 261). W tymże roku została członkiem ZLP. W 1948-57 była żoną adwokata Krzysztofa Bieńkowskiego. W 1948 z ramienia RTPD uczestniczyła w kursie pediatrii społecznej w Paryżu, zorganizowanym przez UNICEF. Po powrocie pracowała w 1949-51 w Zakładzie Osiedli Robotniczych w Warszawie jako konsultantka przy projektowaniu urzędzeń służby zdrowia i opieki nad dzieckiem. Następnie wskutek choroby przerwała pracę zawodową i zajęła się twórczością literacką. W 1958 prowadziła dział literacki tygodnika *Żołnierz Polski*. W tymże roku została wybrana na radną Dzielnicowej Rady Narodowej Warszawa-Śródmieście. W 1963-68 przewodniczyła Komisji Współpracy z CRZZ, utworzonej przy ZLP. Pracując społecznie uczestniczyła w organizowaniu Uniwersytetu Kultury w Domu Kolejarza w Pruszkowie i Międzyzakładowego Domu Kultury w Warszawie. W 1965-74 współpracowała z *Głosem Pracy* jako krytyk literacki. Utwory prozą, szkice i recenzje oraz tłumaczenia z literatury rumuńskiej ogłaszała m.in. w czasopiśmiech *Plomyk* (1958-68), *Literatura* (1972, 1975-79), *Nowe Książki* (1972, 1975-81), *Dialog* (1973-87), *Fakty* (1976-80). Współpracowała z Polskim Radiem (od 1968), tłumacząc rumuńskie utwory dramatyczne. W 1972-75 pełniła funkcję wiceprezesa Oddziału Warszawskiego ZLP, a w latach późniejszych była członkiem Zarządu Głównego ZLP (1975-78 i 1978-80). W 1978 otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży, a w 1984 nagrodę Związku Pisarzy Rumuńskich za twórczość przekładową i propagowanie literatury rumuńskiej (ponownie w 1990). W 1983 została członkiem nowego ZLP. Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1955), rumuńskim medalem im. I. Creangi i M. Eminescu za działalność przekładową w zakresie literatury rumuńskiej (1965), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1967), Krzyżem Kawalerskim (1972) i Krzyżem Oficerskim (1985) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarła 20 sierpnia 1992 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kryszał. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1945-1946.
Nagroda w ogólnopolskim konkursie sztuk świetlicowych w 1946.
2. Zasady urbanistyki socjalistycznej. Wwa: Czyt. 1952, 67 s. Wyd. 2 tamże 1954.
3. Dach nad głową. Powieść. Wwa: Czyt. 1953, 366 s.
4. Rumunia od Trajana do demokracji ludowej. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: Czyt. 1953, 203 s.
5. Szlakiem orlich gniazd. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1955, 268 s.
Przekł. rum.: Pe urmele cuiburilor de vulturii. [Przeł.] C. Toiu, R. Cican, București 1958.
6. Żywe miasta. Wwa: Wiedza Powsz. 1955, 286 s.
Monografia historyczno-urbanistyczna ważniejszych miast Polski.
7. Atom i znachorzy. Wwa: Wiedza Powsz. 1956, 178 s.
Praca popularnonaukowa o zastosowaniu energii atomowej w medycynie.
8. Siedemnaście twarzy Bożydara Gwoździa. [Powieść sensacyjno-kryminalna]. Wwa: MON 1957, 254 s.
9. Kwiaty od zaginionej. [Powieść sensacyjno-kryminalna]. Wwa: MON 1960, 213 s.
10. Gwardia Archanioła. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1961, 87 s.
11. Liczy się każdy dzień. Powieść. Pozn.: WP 1962, 224 s.
Przekł. rum.: Fiecare zi conteaza. [Przeł.] A. Stefanescu-Medeleni, E.V. Frimu. București 1964.
12. Szczęście własne i cudze. [Powieść]. Wwa: LSW 1963, 172 s.
Wyróżnienie w 1962 w konkursie LSW i ZLP na powieść o tematyce współczesnej.
13. Lekarz starej Warszawy. [Powieść biograficzna o T. Chałubińskim]. Wwa: Czyt. 1964, 282 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1977.
Nagroda literacka im. T. Boya-Zeleńskiego ufundowana przez Związek Zawodowy Pracowników Służby Zdrowia w 1970.
14. Wspomnienia wrocławskie. Powst. przed 1964.
Nagroda w 1964 w konkursie Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich, Komisji Koordynacyjnej Instytutów Zachodnich w Poznaniu i ZLP na pracę pamiątkarsko-dokumentacyjną o Ziemiach Zachodnich i Północnych.
15. Rada nie od parady. Wwa: PZWS 1965, 47 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1971.
Wydawnictwo popularne dla młodzieży nt. rad narodowych.
16. Życie bliźniego twego. Powieść. Kat.: Śląsk 1965, 206 s.
17. Żywoć szczęśliwy Sebastiana Klonowica. [Powieść biograficzna]. Lubl.: WŁubel. 1965, 259 s.
18. Jedno małe kłamstwo. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1966, 159 s.
Zawartość: Studnia; Patrol sanitarny; Chleb; Za ścianą; Jedno małe kłamstwo; Dla picu; Słodka historia.
19. Kawaler różanego krzyża. [Powieść biograficzna o R. Rembielińskim]. Łódź: WŁ 1966, 298 s. Wyd. 2 tamże 1973.
Adapt. radiowa fragm. pt. Narodziny Łodzi. Radio 1969.
20. Wielka Gra. [Powieść]. Wwa: NK 1966, 182 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 uzup. 1976, wyd. 4 1981, wyd. 5 1986.
Przekł. słowac.: Veľká hra. [Przeł.] O. Silnicka. Bratislava 1979.
21. Złote jabłko. [Powieść]. Wwa: LSW 1966, 247 s.
22. Cygan. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1968, 157 s.
23. Obrona Wyrbżeza. 1626-1629. [Praca popularnonaukowa]. Wwa: MON 1968, 158 s.
24. Potajemna wyprawa. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: PZWS 1968, 47 s.
25. Opowieści z paragrafem. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1969, 170 s.
Zawartość: Próbné zdjęcia; Konkurs; Zięć; Małe smutki wielkich bloków; Listy; Lord; Pierwszy czytelnik; Obwiniony; Cud; Świnia; Człowiek nieskazitelny; Oczarowanie; Bicz z piasku.
26. Piękna nieznajoma. [Powieść]. Łódź: WŁ 1971, 125 s. Wyd. 2 tamże 1977.
Nagroda w 1970 w konkursie WRN w Łodzi, Oddz. ZLP i Wydawn. Łódź. na powieść o tematyce związanej z Ziemią Łódzką.
27. Pora miłości. Powst. przed 1970.
Wyróżnienie w konkursie WRN we Wrocławiu, Oddz. ZLP i Wydawn. „Ossolineum” na powieść lub opowiadanie, ogłoszonym w 1970 z okazji 25-lecia wyzwolenia Dolnego Śląska.
28. Chłopiec z gitarą. [Powieść dla młodzieży]. Kat.: Śląsk 1971, 163 s.
29. Siostra z wyboru. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1971, 133 s.
30. Gdybyś mnie kochał. Powieść. Wwa: LSW 1972, 145 s.
Przekł. niem.: Wenn du mich liebst. [Przeł.] Ch. i. J. Jankowiak. Berlin 1981, — rum.: De m-ai iubi. [Przeł.] R. Ciocan-Ivanescu. București 1974.
31. Najdłuższa noc. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1972, 134 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1978, wyd. 3 1987.
Przekł. białorusk.: Samaja dougaja noć. [Przeł.] J. Bjańskaja. Minsk 1976.
32. Ludzie z Górki. Wwa: KiW 1973, 235 s.
Praca popularnonaukowa o sanatorium dla dzieci w Busku.
33. Ślubne kobierce. [Powieść]. Lubl.: WŁubel. 1974, 202 s.

34. Chwila prawdy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1975, 238 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1978, wyd. 4 1984.

Nagroda literacka im. T. Boya-Zeleńskiego oraz Harcerska Nagroda Literacka przyznana przez Główną Kwaterę ZHP w 1975.

35. Michał Waleczny. [Powieść biograficzna]. Kat.: Śląsk 1975, 190 s. Wyd. 2 tamże 1985.

36. Trwaj, chwilo! [Powieść]. Łódź: WŁ 1976, 200 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 ze wstępem S. Majchrowskiego 1979, wyd. 3 1988.

37. Dzieje literatury rumuńskiej. W: Dzieje literatury europejskich. Wwa: PWN 1977 s. 1087-1139.

38. Daniel w paszczy lwa. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1978, 223 s. Wyd. 2 tamże 1989. Przekł. rum.: Daniel în ghearele leului. [Przeł.] O. Zaicik. București 1981.

39. Czy to jest kochanie? [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1979, 274 s. Wyd. 2 tamże 1982.

40. Upragniony telefon. Wybór opowiadań. Łódź: WŁ 1980, 206 s.

Zawiera z poz. 18: Studnia; Za ścianą; Jedno małe kłamstwo; Dla picu; Słodka historia; — z poz. 25: Człowiek nieskazitelny; Bicz z piasku; Oczarowanie; Obwiniony; — oraz: Rajski zakątek; Upragniony telefon.

41. Wesprzyj się na mnie. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1980, 183 s.

42. Milion możliwości. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: NK 1983, 77 s.

43. Daniel na Saharze. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1984, 173 s. Wyd. 2 tamże 1988.

44. Pierwszy wiosenny dzień. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1986, 26 s.

45. Daniel wśród rycerzy okrągłego stołu. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1987, 206 s.

46. O królownie, co słońca szukała. Baśń oparta na ludowych wątkach rumuńskich. Wwa: KAW 1988, 22 s.

47. Lotem bliżej. [Powieść]. Łódź: WŁ 1989, 180 s.

48. Świetny pomysł. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1989, 108 s.

Przekłady

1. G. Bogza: Kamienny kraj i inne opowiadania. Wwa: Iskry 1956, 302 s.

2. I. Creanga: Wspomnienia z dzieciństwa. [Powieść]. Przeł., postł. i przyp. ... Wwa: Iskry 1960, 90 s.

3. E. Barbu: Szosa północna. [Powieść]. Wwa: PIW 1961, 338 s.

4. A. Mirodan: Sławny 702. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Klasyczny (scena T. Rozmaitości) 1961.

5. G. Calinescu: Czarna komoda. [Powieść]. Przeł. [i postł.] ... Wwa: PIW 1962, 674 s. Wyd. 2 tamże 1977.

6. A.I. Stefanescu: Nie biegaj samotnie po deszczu. [Powieść]. Wwa: Iskry 1963, 289 s.

7. A. Baranga: Siciliana. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Olsztyn-Elbląg, T. Dram. im. S. Jaracza 1964.

8. S. Barciu: Prokurator ma głos. [Utwór dramatyczny]. Przeł. przed 1964.

Inf.: *Biul. Inf. Min. Kultury i Sztuki* 1964 nr 4 s. 1920.

9. M.I. Caragiale: Fanfaroni ze Starego Dworu. [Powieść]. Wwa: PIW 1968, 146 s.

10. C. Petrescu: Fram, niedźwiedz polarny. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Iskry 1968, 281 s.

11. A.I. Ghilia: Noce bez snu. Powieść. W antologii: Noce bez snu. Wwa: 1969 s. 7-154.

12. M. Sorescu: Jonasz. [Utwór dramatyczny w 4 obrazach]. *Dialog* 1969 nr 5 s. 67-81. Wyst. Bydgoszcz, T. Pol. (scena T. Kameralnego) 1971.

13. H. Daicoviviu: Dakowie. Wwa: PIW 1969 [właśc. 1970], 190 s.

Monografia naukowa historii Dacji i Rzymu w I-II wieku n.e.

14. A. Ivasiuc: Westybul. [Powieść]. Wwa: PIW 1970, 270 s.

15. J. Baieșu: Przebaczenie. Sztuka współczesna w 3 aktach. Przeł. przed 1971.

Inf.: *Nou. Teatr.* 1971 nr 3.

16. I.L. Caragiale: Jak to w karnawale. Komedja w 2 aktach. Przeł. przed 1971. Wyst. pt. Karnawał. TV 1976.

Inf. jak w poz. 15.

17. E. Galan: Moja przyjaciółka Pix. [Utwór dramatyczny]. Przeł. przed 1971.

Inf. jak w poz. 15.

18. I. Naghiu: Ciemność. Sztuka w 2 aktach. *Dialog* 1971 nr 6 s. 43-64.

19. I. Naghiu: Nieobecność. Sztuka współczesna w 2 aktach. Przeł. przed 1971.

Inf. jak w poz. 15.

20. D.R. Popescu: Smutne anioły. Sztuka współczesna w 3 aktach. Przeł. przed 1971.

Inf. jak w poz. 15.

21. D.R. Popescu: Kotka w noc sylwestrową. Sztuka współczesna w 6 obrazach. Przeł. przed 1971.

Inf. jak w poz. 15.

22. M. Sebastian: Wyspa. Komedja w 2 obrazach. Przeł. przed 1971.

Inf. jak w poz. 15.

23. I.L. Caragiale: Abu-Hasan. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1972, 52 s.

24. L. Rebreanu: Ion. [Powieść]. Wwa: Pax 1972, 403 s.
25. Z. Stancu: Jak bardzo cię kochałem. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 246 s.
26. G. Calinescu: Biedny Joanide. [Powieść]. Wwa: PIW 1973, 534 s.
27. G. Ciprian: Kaczy łeb. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. *Dialog* 1973 nr 8 s. 17-75.
28. I. Creanga: Złoty most. [Baśń]. Wwa: NK 1973, 38 s.
29. I.D. Sirbu: Arka dobrej nadziei. Dramat w 3 aktach. Wyst. Łódź, T. Powsz. 1973.
30. J. Bart: Europolis. [Powieść]. Gdańsk: WM 1974, 315 s.
31. M.L. Cristescu: Nie zabijacie kobiet. [Powieść]. Wwa: PIW 1974, 186 s.
32. V. Corbul: Dynastia Sunderland-Beauclair. [Powieść]. [T.] 1-2. Wwa: LSW 1975, 1980, 438 + 409 s.
33. D. Solomon: Diogenes Pies. Sztuka niefilozoficzna [w 9 obrazach z interludiami]. *Dialog* 1975 nr 4 s. 44-84.
34. M. Sorescu: Źródło. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Bydgoszcz, T. Pol. 1975.
35. I.M. Sadoveanu: W świetle gazowych lamp. [Powieść]. Przeł. i opatrzyła wstępem ... Wwa: PIW 1976, 442 s.
36. G. Calinescu: Poeta miłości. [Powieść biograficzna o M. Eminescu]. Wwa: Czyt. 1977, 352 s.
37. C. Chirita: Śnieżne skrzydła. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1977, 418 s.
38. D. Solomon: Fatamorgana. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Łódź, T. Ziemi Łódź. 1977.
39. M. Sintimbreanu: Duża przerwa. [Powieść dla młodzieży]. Przeł.: ... i D. Kurkowska, Wwa: NK 1978, 240 s.
40. E. Barbu: Książę. [Powieść]. Wwa: PIW 1979, 372 s.
41. T. Mazilu: Senna przygoda. Komedia w 3 aktach. Przeł. przed 1979. *Inf.: Biul. Inf. Ag. Aut.* 1979 nr 9/10 s. 5.
42. I.D. Șerban: Świetny pomysł. Komedia w 3 aktach. Przeł. przed 1979. *Inf.* jak w poz. 41.
43. R. Vulcănescu: Kolumna niebios. Wiersze przeł. Z. Stolarek. Wwa: LSW 1979, 179 s. Wydawnictwo na temat mitologii i etnografii Rumunii.
44. I.L. Caragiale: Burzliwa noc. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Płock, T. Płocki 1980.
45. P. Everac: Kim jesteś? Fałszywe ciosy. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Płock, T. Płocki 1980.
46. M.R. Iacoban: Kłopotliwy świadek. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1980, 154 s.
47. V. Simon: Pory roku żrebaka. Wyst. Wwa, T. Lalki i Aktora „Baj” 1981.
48. M. Sorescu: Trzeci pał. Tragedia ludowa w 5 aktach. *Dialog* 1981 nr 9 s. 47-84.
49. C. Bursaci: Pierwsza książka, ostatnia książka. [Pamiętnik]. Wwa: NK 1982, 291 s.
50. P.C. Chitic: Europa, aport! Komedia polityczna [w 5 aktach]. *Dialog* 1984 nr 9 s. 24-91.
51. V.A. Gheorghiu: Hipnoza. Rzeczywistość i fikcja. Wwa: Wiedza Powsz. 1984, 179 s. Wyd. 2 także 1985.
52. C. Țoiu: Grzech pierworodny. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1985, 417 s. Nagroda Funduszu Literatury za przekład w 1986.
53. V.A. Gheorghiu: Sugestia. Wwa: Wiedza Powsz. 1987, 185 s.
54. Opowieści z Wołoszy, Mołdawii i Siedmiogrodu. [Legenda i podania dla dzieci]. Wybór, przekł. i oprac. ... Wwa: NK 1987, 186 s.
55. M. Sorescu: Kościelny. Tragedia w 3 odsłonach. *Dialog* 1991 nr 1 s. 39-46.
56. V. Corbul: Hollywood, piekło marzeń. [Powieść]. Kat.: Akapit 1992, 304 s.
57. A. Randal: Rywalki. [Powieść]. Kat.: Akapit 1992, 166 s.

Przekłady utworów nadawanych w programie Polskiego Radia: V. Panea: Prom na Dunaju. [Słuchowisko wg noweli S. Banulescu]. Radio 1968. — R. Vulpescu: Suknia. Radio 1968. — I. Hristea: Najpiękniejsza. Radio 1969. — S. Andreescu, T. Manescu: Gdzież są te wielkie miłości? Radio 1970. — P. Everac: Podróż na dwa głosy. Radio 1970. — T. Mazilu: Przedwczesny sąd. Radio 1971. — P. Everac: Pacjent Duca Bojandziu. Radio 1975. — G. Bojonaru: Rada leśnego lekarza. Radio 1976. — P. Everac: Sąsiedni pokój. Sztuka w 3 aktach. Radio 1976. — V. Rebreanu: Czwarta prawda. Radio 1976. — A. Storin: Biała noc. Radio 1977. — M. Enescu: Ciągłe czuwanie. Radio 1978. — A. Popescu: Sklep z zabawkami. Radio 1978. — M. Eliade: U Cyganek. Radio 1979. — D. Tarchila: Złodziej doskonały. Radio 1981.

Prace redakcyjne

1. C. Petrescu: Mrok. [Powieść]. Przeł. R. Florans. Oprac. ... Wwa: MON 1957, 726 s.
2. M. Eminescu: [Poezje]. Wybór i oprac. ... Wwa: LSW 1983, 139 s.
3. T. Arghezi: Poezje wybrane. Wyboru dokonała, wstępem opatrzyła ... Przeł. ... i in. Wwa: LSW 1986, 142 s.

4. Antologia poezji rumuńskiej. Cz. I. Wyboru dokonała i część wierszy przełożyła oraz notami i wstępem opatrzyła... Wwa: PIW 1989, 219 s.

Zob. też Przekłady poz. 2, 50.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1966, 1973, 1983, 1989, 1990 — SWPP 2 (R. Loth).
- LP (Red.). — NSLD (B.Tylicka). Wwa 1984.
- H. Kirchner. *Twórczość* 1954 nr 1 [rec.: Dach nad głową].
- M. Zaremba: B.D. W tegoż: *Pisarze, nasi przyjaciele*. Wwa 1957. — L.B. Grzeniewski: O pewnym gatunku. *Nowe Książ.* 1964 nr 16 [rec.: Lekarz starej Warszawy]. przedr. pt. „Beletryzacja czy montaż” w tegoż: *Weryfikacja*. Wwa 1966.
- J. Skarbek. *Więź* 1967 nr 6 [rec.: Kawaler Różanego Krzyża]. — H. Skrobiszewska: Jak w życiu. W tegoż: *Literatura i wychowanie*. [Wwa] 1973 [rec.: Wielka Gra]. — W. Kobusińska: Powodzenie u czytelników. *Argumenty* 1978 nr 25.
- S. Zieliński: Poznajmy się, Michał. W tegoż: *Wycieczki balonem*. Nr 6: Gawędy z pretekstem. Wwa 1978 [rec.: Michał Waleczny]. — L. Isakiewicz. *Nowe Książ.* 1987 nr 10 [rec.: Daniel wśród rycerzy okrągłego stołu].

B.D.

BIEŃKOWSKA Danuta Irena
1927-1974

Historyk literatury, poetka.

Urodzona 7 grudnia 1927 w Toruniu; córka Władysława Czecha, podoficera Wojska Polskiego, i Marii z Kłoczkowskich; siostrzenica Wandy Dynowskiej, poetki i tłumaczki. Po wybuchu II wojny światowej i włączeniu ziem wschodnich do ZSRR przebywała z matką i bratem we Lwowie, skąd w lipcu 1940 została wywieziona do Republiki Komi, a później do Uzbekistanu. W 1942 wraz z Armią Polską opuściła ZSRR i przebywała w polskich obozach uchodźców w Persji i Indiach, gdzie uczęszczała do szkoły. Po wojnie osiadła w 1946 w Anglii i podjęła studia na University of London; w 1952 uzyskała stopień Bachelor of Arts (BA) z zakresu literatury rosyjskiej i angielskiej. W 1951 zawarła związek małżeński z Jerzym Bieńkowskim. Debiutowała w 1951 wierszem „Modlitwa” ogłoszonym na łamach paryskiej *Kultury* (nr 11); w piśmie tym publikowała następnie liczne wiersze i utwory prozą (1953-54, a zwłaszcza 1961-71). W 1952-54 pracowała jako specjalista rusycysta w National Central Library w Londynie. W 1955 przeniosła się do Kanady, gdzie kontynuowała studia na uniwersytecie w Toronto i w 1958 uzyskała stopień Master of Arts w zakresie studiów slawistycznych na podstawie pracy pt. „The poetics of Alexander Blok”. Równocześnie studiowała na University of London, aby uzyskać stopień BA w zakresie literatury polskiej. Następnie krótko pracowała w Catholic Children's Aid Society w Toronto. W 1960 uzyskała dwuletnie stypendium Fundacji Forda na pracę doktorską z zakresu literatury polskiej w School of Slavonic Studies na University of London. W 1962 rozpoczęła pracę jako part-time lecturer na wydziale studiów slawistycznych uniwersytetu w To-

ronto, w 1964 zaś otrzymała tam stanowisko wykładowcy. W tym czasie współpracowała z wydawanym w Londynie miesięcznikiem *Kontynenty-Nowy Mercuriusz* (1962-64), ogłaszając liczne wiersze i recenzje literackie. W 1965 uzyskała doktorat na podstawie pracy pt. „An analytical study of the early literary work of Stefan Żeromski, its cultural background and its critical reception in Poland”, pisanej pod kierunkiem prof. Jerzego Pietrkiewicza. Równocześnie rozwijała nadal własną twórczość literacką, publikując utwory na łamach *Wiadomości* (Londyn 1965-68, 1971). W 1966 uzyskała tytuł assistant professorship i prowadziła na uniwersytecie w Toronto wykłady z literatury polskiej. Zorganizowała też wówczas cykl komparatystycznych wykładów o folklorze słowiańskim. Publikowała nadal utwory prozatorskie i wiersze w *Oficynie Poetów* (Londyn 1967, 1970) oraz w *Związkowcu* (Toronto 1969, 1971-73). Aktywnie działała wśród Polonii Kanadyjskiej, m.in. jako przewodnicząca Committee for the Introduction of Polish into Secondary Schools w 1970-73. Współpracowała też z Polish Canadian Congress oraz fundacją The Adam Mickiewicz Memorial Scholarship, działającą na rzecz utworzenia na uniwersytecie w Toronto stałego stypendium dla najlepszych studentów w dziedzinie studiów slawistycznych. Była członkiem Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce oraz Kanadyjsko-Polskiego Instytutu Badawczego. W 1974 uzyskała tytuł associate professorship. W pierwszych dniach lipca 1974 brała udział w odbywającej się w Helsinkach międzynarodowej konferencji poświęconej zagadnieniom folklorystycznym. W drodze powrotnej do Kanady, zwiedzając Bergen (Norwegia), zginęła 9 lipca 1974 w katastrofie kolejki linowej. Zwłoki zostały spopielone, a prochy złożone 20 sierpnia 1974 w grobowcu rodzinnym w Legionowie pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Między liniami*. Wiersze. Londyn: B. Świderski 1959, 31 s. Przedr. zob. poz. 4.

2. *An analytical study of the early literary work of Stefan Żeromski, its critical reception in Poland*. Powst. 1965. Druk *Antemurale*, Rzym 1972 t. 16 s. 187-316.

Rozprawa doktorska.

3. *Pieśń suchego języka*. Poezja. Paryż: Inst. Lit. 1971, 62 s. Przedr. zob. poz. 4.

4. *Między brzegami*. Poezja i proza. Between shores. Poetry and prosa. Z wstępem L. Iribarne. Do druku przygot. B. Budurowycz. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1978, 447 s.

Zawartość: Poezja — Poetry: I. *Między liniami*; II. *Pieśń suchego języka*; III. *Po tamtej stronie bólu*; IV. *A call from beyond*. — Proza — Prose: V. *Droga do Rosji*. *Fragmenty z Dziennika*

(Autentyk). — Północ i południe. Szkice o Rosji; Przygoda; Las; Licytacja; Bawelna i miłość; O Polsce; Zegar z kukulką; Rozmowa w pociągu; Zając. — Taksówką przez życie; Ludzie i książki; Tory; Na tropach Smetku. Z Żeromskim po Polsce; Judy w Jugosławii. Portrety z okna wagonu; Mickiewicz w Kanadzie, czyli z czego były te gołębki; Taksówki; Nieudany odczyt; Jacek o sobie, o Polsce i o wielu innych rzeczach; Szyld; Życie od nóg; Tamto lato; Ten człowiek; Po wakacjach; Jutro czyli w piątek; Wieczór; Przyjazd; O mnie się nie martw; Dolarowe wyspy; Zaczyna się Holandia; Maj; Dziecko; Po jakich drogach chodzą moje dzieci? Już im nigdy nie opowiem; Demonstrator; O typowości; Rosja 1969 — wrażenia turysty; Teatry w Warszawie (Jesień 1970); O starych i nowych bajkach; Życie zaczyna się po 40-ce; Głupstwa i niegłupstwa (Migawki z Polski). — Nekrolog D.B. [wiersz]. — B. Budurowycz: A bibliography of writings by and about D.I.B.

Teksty w jęz. pol. i ang.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych oraz czasopismach: Anthologie of contemporary polish prose in English translations. *Canadian Slavonic Papers*, Toronto 1967 z. 8 s. 243-249. — Kotakowski — the modern heretic. (An analysis of the literary work). *Canadian Slavonic Papers*, Toronto 1968 nr 2 s. 222-228. — Polish Literature in Exile. *The Polish Review*, Nowy Jork 1969 nr 3 s. 91-95. — Polish Studies in North America. *The Polish Review*, Nowy Jork 1969 nr 3 s. 86-89. — Nauczanie języka polskiego na uniwersytetach w Kanadzie. *Por. Jęz.* 1971 nr 2 s. 111-116. — Ernest Bryll i teatr romantyczny. Kontynuacja czy deformacja? (Analiza „Rzeczy listopadowej”). W: Canadian Contributions to the Seventh International Congress of Slavists, Warsaw, 21-27 August 1973. The Hague 1973. — History of Polish Folklore Research 1945-70. *Journal of the Folklore Institute*, Toronto 1973 s. 197-211. — O języku poezji Stanisława Czernika. *Pr. Polonist.* Ser. 34: 1978 s. 297-315. — O słownictwie z zakresu kolorów w powieści Władysława Reymonta. *Pr. Polonist.* Ser. 36: 1980 s. 247-252. — Literatura piękna jako element stylizacji językowej w twórczości Władysława Reymonta. *Pr. Polonist.* Ser. 39: 1983 s. 317-327. — Wybrane problemy stylizacji w „Komediantce” Władysława Reymonta. *Polonica* 1984 s. 207-218. — O języku „Książki protokołów wizytacji biskupiej” z Lutomińska. *Rozpr. Komis. Jęz. ETN* 1987 t. 33 s. 13-27.

Praca edytorska

1. Meeting Polish writers. An Anthology of Polish prose covering the years 1863-1939. An annotated reader and glossary. [Oprac.] ... Toronto: Polish Alliance Press 1975, 206 s.

OPRACOWANIA (wybór)

U. Zieliński J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. 1989. Wyd. 2 1990. — B. Budurowycz: A bibliography of writings by and about D.I.B. W: D.J. Bienkowska: Między brzegami. Londyn 1978.

B. Budurowycz: A fallen leaf. The life and poetry of D.B. *The Polish Review*, Nowy Jork 1975 nr 4. — B. Heydenkorn:

B. pełna sprzeczności. *Ofic. Poetów*, Londyn 1976 nr 2. — M. Danilewicz Zielińska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Paryż 1978. — J. Katz-Hewetson: D.I.B. *Kultura*, Paryż 1979 nr 1/2. — J. Jurkszus-Tomażewska: D.B. W teście: Wczoraj i dzisiaj. Toronto 1985. — A. Ziolkowska: Poetka i uczona. *Kierunki* 1986 nr 24.

B.D.

BIENKOWSKA Flora 1909-1990

Podpisywała utwory też: Bienkowska-Zaborowska.

Pseud.: Zofia Bogusz.

Prozaik, poetka, dramatopisarka.

Urodzona 20 czerwca 1909 w Mogielnicy pod Grójcem; córka Jana Trynkusa, z zawodu szewca, i Pelagii Zaborowskiej. W 1933 przenieśli się do Warszawy i tu ukończyła Gimnazjum Królowej Jadwigi. Od 1935 studiowała polonistykę na Wolnej Wszechnicy Polskiej i równocześnie od 1936 pracowała jako nauczycielka. Debiutowała w 1938 opowiadaniem „Wyzwoleny Alojzego” wydrukowanym w czasopiśmie *Chłopska Wiosna* (nr 5; pod pseud. Zofia Bogusz). W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. W 1942 wyszła za mąż za Władysława Bienkowskiego, publicystę i działacza PPR. Brała udział w działalności konspiracyjnej, od 1942 jako członek PPR. Pracowała w redakcjach podziemnych czasopism AL: *Guardzista* (1942-44) i *Armia Ludowa* (1944). W tym okresie napisała na konspiracyjny konkurs dramatyczny sztukę pt. „Soneta księżycowa”. Po zakończeniu wojny kontynuowała twórczość literacką, zaczęła publikować oprócz prozy i utworów dramatycznych również wiersze (debiut poetycki: „Ojcu”. *Kuźnica* 1945 nr 13). Od 1948 była członkiem PZPR; w 1966 wystąpiła z Partii. Od 1948 należała do ZZLP (później ZLP), przez dwa lata pełniła funkcję sekretarza Oddziału Warszawskiego. W 1978 została członkiem Polskiego PEN Clubu. Zmarła 20 września 1990 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Soneta księżycowa. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1942.

Sztuka napisana na konspiracyjny konkurs dramatyczny.

2. Wiosna 1944. Sztuka w 3 aktach. Łódź: Książka 1945, 80 s. Praprem. Koszalin, T. Domu Żołnierza 1946.

3. Dalekie drogi. Cykl powieściowy.

[1]. Czyściec. Wwa: KiW 1949, 261 s.

Wyd. bez tytułu cyklu.

[2]. Pusta kwinta. Powst. 1951-53.

[3]. Smuga światła. Powst. 1953-55.

Wyd. całości [t. 1-3]: Wwa: Czyt. 1961, 232 + 309 + 350 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1973.

II nagroda Ministra Kultury i Sztuki w 1963.

4. Granica [Rubikon]. Sztuka w 4 aktach. Praprem. Łódź, T. im. S. Jaracza 1951. Wyd. pt. Rubikon. Sztuka w 3 aktach. [B.m. ok. 1952], 86 s. Nagroda Ministra Kultury i Sztuki w 1951 w konkursie na sztukę współczesną.

5. Drugi brzeg. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1954. Wyd. Wwa [b.r. i w.] powiel.

6. Wyróżniony ogród [Wierszel]. Wwa: PIW 1977, 62 s.

7. Krajobraz słowa. [Wierszel]. Wwa: PIW 1982, 89 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan).

A. Hamerliński: F.B. *Tyg. Kult.* 1965 nr 27. — E. Biela: Wszystko jest miłością. *Tyg. Kult.* 1983 nr 6 [rec.: Krajobraz słowa].

A.Sz.

BIEŃKOWSKI Tadeusz ur. 1932

Historyk literatury, naukoznawca, edytor, tłumacz.

Urodzony 26 czerwca 1932 w Warszawie; syn Czesława Bieńkowskiego, pracownika poczty, i Heleny z Walczyńskich. Uczęszczał do Liceum Stefana Batorego w Warszawie. Po zdaniu matury w 1951 studiował filologię klasyczną na Uniwersytecie Warszawskim (UW); magisterium uzyskał w 1955. W czasie studiów zaczął zajmować się edytorstwem; w 1954 ogłosił w *Eosie* (nr 1) łaciński wiersz Joachima Bielskiego. W 1955 podjął pracę w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN w Warszawie w Pracowni Bibliografii Staropolskiej i Historii Książki. Od 1960 brał też udział w pracach Pracowni Historii Literatury XVII w. W 1956 rozpoczął trwającą do 1963 stałą współpracę z pismem *Meander*, ogłaszając komunikat bibliograficzny pt. „Szesnastowieczny rękopis przekładu „Moraliiw-Plutarcha” w zbiorach Biblioteki Narodowej” (nr 12); w 1959 opublikował w tymże czasopiśmie pierwszą rozprawkę naukową pt. „Teoria i praktyka proemium u Cicero” (nr 6). W 1957 ożenił się z Barbarą Tatarską, filologiem. W 1962 otrzymał na UW tytuł doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy „Joachim Bilscii carmina latina nunc primum in unum volumen collecta”, napisanej pod kierunkiem prof. Kazimierza Kumanieckiego. Studia, rozprawy, artykuły i recenzje ogłaszał m.in. w rocznikach *Odrodzenie i Reformacja w Polsce* (od 1967), *Pamiętnik Literacki* (1967-75), a także w *Kwartalniku Historii Nauki i Techniki* (od 1970). Habilitował się w 1968 na podstawie rozprawy „Fabularne motywy antyczne w dramacie staropolskim i ich rola ideowa”. W 1972, w związku z pracą naukową, wyjeżdżał do Włoch. W 1975 przeszedł z IBL do Zakładu (następnie: Instytutu) Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN i pracował

na stanowisku docenta. Od 1977 publikował w serii *Rozprawy z Dziejów Oświaty*. W 1983 został mianowany profesorem. W 1985-89 był członkiem Rady Naukowej IBL. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Fabularne motywy antyczne w dramacie staropolskim i ich rola ideowa. Studium z dziejów kultury staropolskiej. Wr.: Ossol. 1967, 144 s. IBL PAN.

Zawartość: Uwagi wstępne; Rola antyku w ujęciu pedagogiki reformacji i kontrreformacji; Fabularne motywy antyczne i ich rola ideowa w dramacie szkół zakonnych w Polsce, w dramacie szkół-kolonii Akademii Krakowskiej, w dramacie szkół różnowierczych w Polsce, w rodzimym dramacie pozaszkolnym; Zakończenie.

2. Problematyka nauki w literaturze staropolskiej od XVI do XVIII wieku. Wr.: Ossol. 1968, 108 s. Zakład Hist. Nauki i Techniki PAN.

Zawartość: Miejsce i rola nauki i uczonych; Pojęcie nauki i uczonego u pisarzy staropolskich; Pochwała nauki i uczonych; Sytuacja materialna uczonych w opinii pisarzy staropolskich; Uczeń w zwierciadle satyry. — Wobec nowożytnej nauki i filozofii: Świadomość nowych odkryć naukowych i postępu nauki; Problem celu życia człowieka; Konfrontacje z nową filozofią i nową nauką; Poeci polskiego Oświecenia o nowożytnej filozofii i nauce. — Zakończenie.

3. Kierunki recepcji nowożytnej myśli naukowej w szkołach polskich (1600-1773). Cz. 1. Przyrodoznawstwo. Cz. 2. Humanistyka. [Współaut.:] B. Bieńkowska. Wwa: Wydawn. UW 1973, 1976, 119 + 111 s.

Zawartość: Cz. 1: Utwierdzenie arystotelesowsko-scholastycznego przyrodoznawstwa w szkołach; Przenikanie elementów nowej wiedzy do tradycyjnego systemu (1600-1650); Załamanie arystotelesowsko-scholastycznego systemu szkolnej wiedzy o przyrodzie (1650-1700); Praktyka i teoria eklektyzmu szkolnego (1700-1750); Ku nowożytnemu przyrodoznawstwu (1750-1773); Ogólna charakterystyka recepcji nowożytnego przyrodoznawstwa w szkołach polskich (1600-1773). — Cz. 2: Nowożytne koncepcje studiów humanistycznych w wieku XVI i ich rola w szkole; Znajomość nowożytnych poglądów naukowych w szkołach polskich w wieku XVII i pierwszej połowie XVIII; Nowatorstwo reformy S. Konarskiego; Myśl oświeceniowa w szkołach polskich w drugiej połowie wieku XVIII; Ogólna charakterystyka recepcji nowożytnej myśli humanistycznej w szkołach polskich (1600-1773).

4. Antyk w literaturze i kulturze staropolskiej (1450-1750). Główne problemy i kierunki recepcji. Wr.: Ossol. 1976 [właśc. 1975], 209 s. PAN IBL.

Zawartość: Wstęp: Zakres i metoda; Badania i problemy. — Renesans: Recepcja antyku w Europie; Lekture i interpretacje; Wzory literackie i naśladownictwa; Antyk J. Kochanowskiego; W służbie ideologii i moralistyki; Przykłady i cytaty; Popularyzacja. — Barok: Recepcja antyku w Europie; Wobec patrydenckiego katolicyzmu; Nowe teksty i nowe interpretacje; Źródło wiedzy i konceptu; Popularyzacja; Polski „spór o antyk”.

5. Komeński w nauce i tradycji. Wr., Gdańsk: Ossol. 1980, 104 s. PAN, Inst. Hist. Nauki, Oświaty i Techniki.

Zawartość: Cz. 1. Komeński i jego epoka; Cz. 2. Z dziejów tradycji Komeńskiego w Polsce.

6. Wiedza przyrodnicza w Polsce w wieku XVI. Wr.: Ossol. 1985, 169 s.

Zawartość: Tradycyjne źródła wiedzy o przyrodzie; Filozofia i filozofia przyrody; Nowe horyzonty i perspektywy; Kopernik i „matematycy”; Lekarze; Treści i kierunki zainteresowań przyrodniczych; Jana Kochanowskiego refleksja o przyrodzie.

Rozprawy i studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych, m.in.: Motywy antyczne i ich funkcje w jezuickim dramacie szkolnym w Polsce. *Meander* 1961 nr 1 s. 26-43, nr 2 s. 99-112, nr 3 s. 149-164. — Joachim Bielski poeta polsko-łaciński (ok. 1550 – 1599). *Meander* 1962 nr 1 s. 40-56. — Prooemium. (Antyczna teoria wstępu do mowy). *Meander* 1965 nr 1 s. 12-34. — Tradycja komedii antycznej a formowanie się komedii polskiej w wieku XVI. (Zarys problematyki). *Pam. Lit.* 1965 z. 3 s. 1-16. — Niektóre zagadnienia recepcji antyku w okresie staropolskim. *Meander* 1966 nr 5 s. 173-186. — Teatr i dramat szkół różnowierczych w Polsce. (Zarys ogólnej problematyki). *Odrodz. Refor.* 1969 s. 51-79. — Z dziejów antyrystotelizmu w Polsce w wieku XVII. *Arch. Hist. Filoz. Myśli Społ.* 1970 s. 317-331. — Komeńskiego „Physicae synopsis” i nauczanie przyrodznawstwa w szkołach różnowierczych w Polsce w XVII wieku. *Pam. Słow.* 1971 s. 177-191. — Antyk-Biblia-literatura. (Antyczne i biblijne inspiracje oraz symbole). W: Problemy literatury staropolskiej. Ser. 1. Wr. 1972 s. 307-354. — Polski przekład opery G.B. Lampugnaniego „Amor vuol il giusto”. [Współaut.:] W. Roszkowska. W: Miscellanea staropolskie. T. 4. Wr. 1972 s. 297-345. — Postępowe nurty w polskim szkolnictwie XVII i połowy XVIII wieku. [Współaut.:] B. Biełkowska. *Prz. Hist.-Ośw.* 1972 nr 3 s. 347-376. — Rola pisarza i literatury w świetle wypowiedzi z XVI i XVII wieku. W: Problemy literatury staropolskiej. Ser. 1. Wr. 1972 s. 223-267. — Proza polsko-łacińska 1450-1750. (Kierunki rozwoju i osiągnięcia). W: Problemy literatury staropolskiej. Ser. 2. Wr. 1973 s. 103-163. — Z dziejów recepcji nowożytnej myśli naukowej w szkołach polskich XVII i XVIII wieku. (Wybrane zagadnienia). *Stud. Mater. Dziej. Nauki* Ser. E. 1973 s. 51-116. — Naukowe środowisko krakowskie w początkach XVI wieku (1500-1530). *Stud. nad Dawną Nauką Pol.* Ser. A. 1975 nr 13 s. 21-72. — Świat książek Jana Kochanowskiego. *Stud. o Książ.* 1977 s. 33-50. — Pisarze staropolscy wobec problemów cywilizacji. W: Problemy literatury staropolskiej. Ser. 3. Wr. 1978 s. 45-93. — Panegiryk a życie literackie w Polsce XVI i XVII wieku. Wr. 1980 s. 183-196. — Polscy przedstawiciele „scientia curiosa”. *Rozpr. z Dziej. Ośw.* 1987 t. 30 s. 5-54. — Z prac nad syntezą dziejów edukacji w okresie staropolskim. *Rozpr. z Dziej. Ośw.* 1991 t. 34 s. 3-14.

Przekłady

1. F. Socinus: Listy. T. 1-2. Oprac. L. Chmaj. Przeł. z łac. [częściowo] z włos. ... i in. Wwa: PWN 1959, 347 + 361 s. PAN. Inst. Filoz. i Socjol.

2. W.G. Leibnitz: Wzorzec dowodów politycznych. Przeł. z łac. ... Pośl.: W. Voisé. Wr.: Ossol. 1969, 179 s. PAN. Zakład Hist. Nauki i Techniki.

3. Maciej z Miechowa: Opis Sarmacji Azjatyckiej i Europejskiej. Wstęp: H. Barycz. Przeł. z łac. i komentarz... Pośl.: W. Voisé. Wr.: Ossol. 1972, 100 s. PAN. Zakład Hist. Nauki i Techniki.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. J.L. Decjusz: Księga o czasach króla Zygmunta. Przeł. [z łac.] J. Baryń i in. pod kier. K. Kumanieckiego. Przygot. do druku, wstęp i przyp. ... Wwa: PWN 1960, 145 s.

2. Andrzej Frycz-Modrzewski. Bibliografia zestawiona przez Pracownię Bibliografii Staropolskiej IBL. Przygot. A. Kawecka-Gryczowa i I. Rostkowska przy współudziale ... i A. Słapczyńskiej. Wr.: Ossol. 1962, XXVIII, 196 s. IBL PAN; Bibl. Nar.

3. Joachimi Bilscii Carmina Latina. Nunc primum in unum volumen collecto. Wyd. ... Wwa: PWN 1962, 171 s. PAN.

4. Dramat staropolski od początków do powstania Sceny Narodowej. Bibliografia. T.1: Teksty dramatyczne drukiem wydane do r. 1765. Oprac. zespół: ... i in. pod kier. W. Korotaja. Wr.: Ossol. 1965, XXXVI, 540 s. IBL PAN; Bibl. Nar.

Nagroda Wydziału I Nauk Społecznych PAN dla zespołu autorskiego w 1966.

5. Andrzej Frycz-Modrzewski i problemy kultury polskiego Odrodzenia. Pod red.... Indeksy zestawili ... Wr.: Ossol. 1974, 247 s. PAN IBL.

6. Mikołaj Rej. W czterdziestolecie śmierci. Praca zbiorowa pod red. ..., J. Pelca i K. Pisarskiej. Wr.: Ossol. 1971, 292 s. IBL PAN.

7. Komeński a współczesność. Materiały Polsko-Czechosłowackiej Konferencji Komeniologicznej zorganizowanej z okazji XXX-lecia Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej. Pod red. ... Wr.: Ossol. 1977, 63 s. PAN; Zakład Hist. Nauki, Ośw. i Techniki.

Tu także wstęp T.B.: Komeńskiego metody i środki przekazywania wiedzy w szkole, s. 5-7.

8. T. Sinko: Antyk w literaturze polskiej. Prace komparatystyczne. Wybór i oprac. ... Wstęp: S. Stabryła. Wwa: PWN 1988, 543 s.

9. Znajomość dzieł Jana Amosa Komeńskiego na ziemiach czeskich, słowackich i polskich od połowy XVII w. do czasów obecnych. Red. ... Wwa: Inst. Hist. Nauki, Ośw. i Techniki. PAN 1991, 164 s. Tu także artykuł T.B.: Recepcja i znajomość Komeńskiego w Polsce, s. 137-160.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1991.

[Fabularne motywy antyczne w literaturze:] J. Kuhn-Abrahamowska. *Pam. Lit.* 1968 z. 3; A. Krajewska-Wieczorek. *Pam. Teatr.* 1974 nr 2. — [Problematyka nauki w literaturze staropolskiej od XVI do XVIII wieku:] A. Borowski. *Ruch Lit.* 1969 nr 6; E. Sarnowska. *Pam. Lit.* 1969 z. 4; J. Kasprzyk. *Prz. Hum.* 1971 nr 1. — [Antyk w literaturze i kulturze staropolskiej:] I. Lewandowski. *Eos* 1977 nr 1; J. Domański: Imitacje i antykizacja, czyli żywotność postawy użytkowników w polskim renesansie i baroku. *Stud. Mediew.* 1978 nr 2. — M. Bečková. *Kwart. Hist. Nauki i Techniki* 1982 nr 3/4 [rec.: Komeński w nauce i tradycji].

E.G.

BIEŃKOWSKI Zbigniew
ur. 1913

Pseud.: b; gn.: Gracja Traczyk; ski; w.; wi; z; (z.b.); Z.B.; zb.; Zb.; ZB.
Poeta, krytyk literacki, tłumacz.

Urodzony 31 sierpnia 1913 w Warszawie; syn Grzegorza Bieńkowskiego, z zawodu krawca, i Emilii z Bzowskich. Po ukończeniu w 1931 Gimnazjum Księży Marianów w Warszawie, studiował prawo i filozofię romańską na Uniwersytecie Warszawskim oraz w Instytucie Francuskim w Warszawie. W 1932-35 był członkiem Legionu Młodych. Debiutował w 1936 wierszami „Nad rzeką” i „Wtedy” opublikowanymi w piśmie *Okolica Poetów* (nr 9). Wiersze i przekłady z francuskiego drukował m.in. w pismach: *Okolica Poetów* (1936-38), *Kamena* (1937-39), *Kurier Poranny* (1937-38), *Nasz Wyrzaz* (1937-39), *Pion* (1937-38). W 1938-39 przebywał na stypendium naukowym w Paryżu. Odwiedził wówczas także Włochy i Jugosławię. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Uczestniczył w działalności konspiracyjnej, należał do AK, pracował w Delegaturze Rządu RP na Kraj. W 1942 poślubił Wierę Anisimow (po wojnie tłumaczkę literatury francuskiej). Brał udział w powstaniu warszawskim. Po wyzwoleniu pracował od jesieni 1944 w lubelskim dzienniku *Rzeczpospolita*, nawiązał także, trwającą do 1950, współpracę z tygodnikiem *Odrodzenie* (w 1945-46 sekretarz redakcji). Od 1945 był członkiem ZZLP (potem ZLP). W 1947-48 współpracował z *Nowinami Literackimi*. W 1948-49 przebywał w Paryżu, gdzie był redaktorem czasopisma *Polska i Świat*. Przez pewien czas był również wicedyrektorem Muzeum Narodowego Polskiego w Rapperswilu (Szwajcaria). Po powrocie z Francji zamieszkał w Warszawie. W 1950-55 pełnił funkcję sekretarza redakcji miesięcznika *Twórczość*. Z piśmie tym współpracował także w latach następnych jako recenzent (często pod krypt.: zb, a w 1974-77 także pod pseud. Gracja Traczyk), poeta i tłumacz, a w 1971-73 autor cyklu „Notatnik amerykański”, kierując jednocześnie (do przejścia na emeryturę w 1978) działem poezji. Publikował również w innych pismach literackich, m.in. w *Kulturze* (1971-

-74 cykl „Poezja i niepoezja” kontynuowany w 1975 w tygodniku *Kierunki*) oraz w *Poezji* (tu m.in. w 1973 cykl „Słowo w słowo”). W 1960-75 należał do Polskiego PEN Clubu (w 1966-72 członek Zarządu). W 1960 ożenił się z Małgorzatą Hillar, poetką. W 1964 otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu za przekłady z literatury francuskiej. W związku ze swym zainteresowaniem dla malarstwa holenderskiego odbył kilka podróży po Europie (Belgia, Holandia, ZSRR). W 1967-68 i w 1977 był na stypendium International Writing Program przy uniwersytecie w Iowa City. Zawał związek małżeński z Adrianą Szymańską, poetką. W 1976-79 pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Muzycznego w Słupsku. W 1977-79 był także prezesem Oddziału Słupskiego ZLP. Współpracował z Polskim Radiem m.in. jako autor felietonów o literaturze (1980/81); za osiągnięcia w popularyzacji poezji otrzymał w 1981 nagrodę I stopnia w dziale radia Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. W tymże roku został wyróżniony nagrodą *Literatury na Świecie* za r. 1980. Od 1987 do 1990 współpracował z *Tygodnikiem Kulturalnym*, publikując liczne artykuły, recenzje oraz cykl felietonów pt. „Poezja, niepoezja”. W 1989 został członkiem SPP. W 1990 nawiązał stałą współpracę z *Nowymi Książkami* (tu m.in. od 1992 cykl pt. „Dygresje”). Odnaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1971). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. [Wiersze]. [Wwa:] Wydawn. F. Hoesick [1938], 7 s. Arkusz Poetycki 11.

Notowane też w bibliografiach pt. pierwszego utworu: Kryształ cienia.

2. Sprawa wyobraźni. [Wiersze]. Kr.: ZZLP 1945, 47 s. Wyd. 2 rozszerz. Wwa: PIW 1960, 113 s.

W wyd. 2 wiersze ułożone w cykle: Bez względu; Elementy; W imię twoje.

3. Trzy poematy. Wwa: PIW 1959, 119 s.

Zawartość: Nieskończoność; Wstęp do poetyki; Widzę i opisuję.

Przekł.: niem.: poematów Wstęp do poetyki, Widzę i opisuję; Einführung in die Poetik. Ich sehe und schreibe. Przel. K. Dedećius. Berlin 1961; wyd. nast. Berlin 1981, — serb.-chorw. poematów: Wstęp do poetyki, Widzę i opisuję zob. Wybory utworów w przekładach.

Wyd. osob. poematu Nieskończoność: Wwa 1973, 30 s.

4. Piekła i Orfeusza. Szkice z literatury Zachodniej. Wwa: Czyt. 1960, 509 s.

Zawartość: Częściowy ład w całkowitym chaosie; Nadzieja sztuki; Saint-Exupéry, aprobata cywilizacji; Cena klasycyzmu [dot. R.M. du Gard]; Kafka piekło metafizyki; Nad „Ulissesem” [J. Joyce’a]; Z zagadnień powieści amerykańskiej; Zjawisko „Hemingway”; Steinbeck, wielki pisarz sentymentalny; Egzystencjalizm; Konsekwencje behawioryzmu; Granice Sartre’a; „Mandaryni” [S. de Beauvoir]; Jaskółka egzystencjalizmu; Odmiany czasu [M. Butora]; Klucz francuski do Faulknera [C. Si-

mon: Le Vent]; Modelunek powieści współczesnej: Vercors, moralista zawodowy; Szafeństwo intelektu [dot. J. Bendi]; Konfrontacje; U źródła poezji współczesnej [dot. Ch. Baudelaire'a]; Aktualność Racine'a; Tajemnica Rimbauda: Mit przygody duchowej [dot. poezji franc. XX w.]; Nowe propozycje [dot. poezji franc. XX w.]; Paul Claudel, piewca materii; Pięta stroń świata, wyobraźnia [dot. Saint-John Perse'a]; Parti pris poezji Ponge'a; Michaux, wyobraźnia przewencyjna; Poezja, rzecz publiczna [dot. L. Aragona]. Przekł. serb.-chorw.: Paklevi i Orfeji. [Wybór, przekł.] P. Vujičić. NiS 1982.

5. Modelunki. Szkice literackie. Wwa: Czyt. 1966, 527 s.

Zawartość: Model człowieka; Wzorzec świata [O. Danin: Niezbieżność strannego mira]; Wyobraźnia moralna; Mozart zamordowany [dot. pamiętnika M. Rolnikaj]; Pod wulkanem [M. Lawry'ego]; Wielkie pojednanie [H. Kroc]; Śmierć Wergilego; Ostatni dzień świata [J. Strykowski: Głosy w ciemności]; Proust niewyczerpany; Camus anty-Kafka: Kiedy esencja poprzedza egzystencję [J.P. Sartre: Słowa]; Zbrodnia i kara cywilizacji [dot. W. Faulknera]; Uśmiech Faulknera [dot.: The Reivers]; Faulknerowska miara literatury; Genialna kłeska [dot. poezji W. Faulknera]; Ten raj jest piekłem [dot. W. Odziejewskiego]; Metafizyka czasu teraźniejszego [J. Strykowski: Imię własne]; Ciemność Południa [W. Styron: Pograżyc w mroku]; Amerykańska tragedia optymistyczna [W. Styron: Wydajcie ten dom na pastwę płomieni]; Hybryda [L. Durrel: Kwartet Aleksandryjski]; Anais Nin, mitologia kobiecości; Pewien spirytualizm amerykański [dot. J.F. Powersa]; Wielki pisarz anachroniczny [Ch.F. Ramuz: Piękność wśród ludzi]; W labiryncie [dot. A. Robbe-Grilleta]; Próba sensu [dot. A. Robbe-Grilleta]; Klucz socjologiczny do Robbe-Grilleta; Nathalie Sarraute, prawda prozopodobiństwa; Jeszcze jeden model czwartego wymiaru [C. Simon: La route des Flandres]; Impas czystych kategorii [M. Butor: Mobile]; "Przysłuchanie" Roberta Pinget; Czas dzieciństwa [M. Wittig: L'Opoanax]; Roger Vailland, pisarz perwersyjny; Pamiętnik wyobcowania [M. Pankowski: Matuga idzie]; Czy bohater jest możliwy? [J. Pytlakowski: Martwe klawisze]; Bodziec [E. Naganowski: Telemach w labiryncie świata]; Nowa zdrada Klerka [A. Gorza: Le Traitre]; Rehabilitacja biografii [A. Sandauer: Zapiski z martwego miasta]; Potrzeba autentyczności [dot. M. Frischal]; Listy Kafki; Dzienniki pisarzy [J. Greene: Dzienniki]; Walor nieoriginalności [P. Basson: Droga człowiecza]; Dokument [M. Murel: Obóz bardzo zwyczajny]; Wzór zaangażowania [W. Hugo: Nędznicy]; Stara nieprzestarzała bezpośredniość uczuć [dot. A. Musseta]; Tendencje strukturalne [E. Bréhier: Problemy filozoficzne XX wieku]; "Mitologia" Rolanda Barthes'a; Szczyty symbolizmu [Verlaine, Rimbaud, Mallarmé, B. Leśmian]; Eliot, wizjoner czasu teraźniejszego [T.S. Eliot]; Próba komentarza [dot. poezji Saint-John Perse'a]; Oślepiony własną jasnością [J. Przyboś: Sens poetycki]; Pośrodku świata [dot. J. Supervielle'a]; Kateb Yacine, dramat fatalizmu; Miejsce literatury.

6. Poezja i niepoezja. Szkice. Wwa: PIW 1967, 286 s.

Zawartość: Od autora; Interwencja w świat czy obrona przed światem?; Polska specyfika nowatorstwa; Bezdroża buntu niekorygowanego marzenia; Czy i jak proza dystansuje poezję?; Sztuka metody; O humorze poezji; Szafeństwo słowa; Jedna z tradycji współczesności: Legenda Jacoba; Kurczenie się irracjonalizmu; Wariant irracjonalnego optymizmu; Zamach na istotę poezji; Piękno szczegółu. — Wewnętrzne związki sztuki; Przedmiot: Wyobraźnia zamordowana?; Ambicje nieprzedstawiania; Między jabłkiem i talerzem; W ojczyźnie przedmiotu — Holendrzy widziani dzisiaj; Jasno widzący barbarzyńca. — Słowo i wyobraźnia; Ciąg niepodobieństwa; Szmacciarze i bohaterowie; Anty-Peiper; Poezja niemożliwa; Na przykład Bryll; Życie duchowe Kolumbów; Ważyk imponujący minimalizm. — Miejsce Przybosa; Rewolucja w tworzyw; Rygor

i jasność; Miara liryki; Wgnanie z raju rzeczy. — Izmy tamtego dwudziestolecia: Symbolizm — przeciwnik spóźniony; Futuryzm — wiara w zaklinającą moc słowa; Klucz do peiperizmu; Materializm Brzękowskiego. — Okolice poetów w latach trzydziestych: Pamiętnik „Okolicy Poetów”; Romans z „Kamena”; U źródeł przyjaźni i animozji. — Stanisław Pięta, poeta egzystencjalny. — Legenda i poezja Lieberta — Sprzeczność Pawlikowskiej. — Śmiech Leśmianowskiego słowa. — „Trzy strofki” Norwida. — Za grzechy moderny; Nad brulionem „Sonetów krymskich” [A. Mickiewicz].

7. Liryki i poematy. Przedm.: J. Kwiatkowski. Wwa: PIW 1975, 211 s.

Zawiera wiersze z tomu poz. 2 (wyd. 2) oraz poz. 3.

8. Poezje wybrane. Wybór i wstęp autora. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1979, 137 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 2, 3 oraz wiersze nowe.

9. Notatnik amerykański. Wwa: LSW 1983, 455 s.

Zawartość: Wstęp; Technika i poetyka [dot. powieści amer.]. — Na tropie tożsamości: Odkrycie ameryki [M. Cowley: L. Exile's return]; Trzy sondy [E. Wharton, G. Stein, D. Barnes]; Śliczna rudowłosa [B. Saint-Vincent Millay]; Narodzenie i ukrzyżowanie [R. Ellison: The invisible man; Autobiografia Malcolm'a X.]. — Weryfikacje: Kompleks młodości [Dos Passos]; Główna ulica; Pożegnanie z bronią [E. Hemingway, J. Heller]. — Pochwała prowincji; Skala [R. Whitman]; Zwywół [C. Sandburg]; Umiar [R. Frost]; Konkret [W. C. Williams]; Autentysta [P. Engle]. — Sentymalna wizja świata [J. Steinbeck]. — Zbrodnia i kara cywilizacji; Faulkner; Kompleks winy [W. Styron]; Szafeństwo duszy [F. O'Connor]; Świadectwo chaosu [K.A. Porter]; Patologia samotności [dot. C. McCullers]; Skansen obyczajowy [dot. E. Welty]. — Zaproszenie do egzotyki: Wszyscy są Żydami [B. Malamud, P. Roth]; Standard przygody duchowej [dot. J.E. Powersa]; Ucieczka do nieautentyczności [dot. J. Updike'a]; Intelektualista jako intelektualista [dot. S. Bellowa]; Status nieodróżności [dot. J.D. Salingera]; Komfort natury [dot. J. Dickey'a]; Fantastyka stosowana [dot. A. Vonneguta]; Temat polski [W.S. Kuniczak: The thousand hour day]; Parodia stereotypu [M. Butor: Mobile]. — Egzotyka kobiecości [dot. A. Nin.]. — Potrzeba mitu [E. Segal: Love story. M. Puzi: Chrzestny]. — Polonica: S. Mierzwa; Sto lat później [M. Kornilowiczówna]; Kilka informacji z drugiej ręki [S. Włoszczewski: Polonia amerykańska. W. Wnuk: Szarotki rosą w Chicago]; Moja przygoda amerykańska. — Szkice drukowane w 1971-73 w *Twórczości*.

10. W skali wyobraźni. Szkice wybrane. Wwa: Czyt. 1983, 552 s.

Zawartość: Od autora. — Szkice z tomu poz. 4: Saint-Exupéry (Aprobata cywilizacji); Cena klasycyzmu; Kafka, piekło metafizyki; Nad „Ulissesem”; Z zagadnień powieści amerykańskiej; Zjawisko „Hemingway”; Egzystencjalizm; Granice Sartre'a; Jaskółka egzystencjalizmu; „Odmiany czasu”; Klucz francuski do Faulknera; U źródła poezji współczesnej; Tajemnice Rimbauda; Mit przygody duchowej; P. Claudel (Piewca materii); Parti pris poezji Ponge'a; Michaux (Wyobraźnia przewencyjna). — z poz. 5: Model człowieka; Proust niewyczerpany; Kiedy esencja poprzedza egzystencję; Camus anty-Kafka; Impas czystych kategorii; „Przysłuchanie” R. Pingeta; Hybryda; „Pod Wulkanem”; Wielkie pojednanie; Wielki pisarz anachroniczny; Miejsce literatury, — nado: Punkt widzenia [A. Robbe-Grillet: Żaluzja]; Lekcja galanterii [B. Vian: Jesień w Pekinie]; Wyjście z pozorów [dot. J. Cayrola]; Żebro Ewy [C. Povese: Rzemiosło życia]; Pamięć niepamiętliwa [L. Buczkowski: Kapiele w Lucca]; Liczba pojedyncza [dot. J. Supervielle'a]; Biblia żywiu [dot. Saint-John Perse'a]; Nadzieja sztuki; Ambicja ucha [dot. teorii H. M. McLuhana]; Wyobraźnia moralna.

11. Poezje zebrane. [Wstęp:] G. Łatuszyński. [Post:] P. Kunczewicz. Wwa: Agawa 1993, 288 s.
Zawiera wiersze z tomu poz. 2 (wyd. 2), 3. — nadto: Utwory z różnych lat; przypisy do rzeczywistości.

Wybory wierszy w przekł. serb.-chorw.: Vidim i opisujem. [Wybór i przekł.] P. Vujičić. Beograd 1966. — słowac.: Spektrum. Wybór i przekł. P. Kovalčík. Bratislava 1966.

Przekłady i adaptacje

1. Zeszyt poezji francuskiej. Autorzy: Apollinaire, Cocteau, Jacob, Reverdy. Tłum.: ... i J. Rogoziński. Wwa: Orka [1939], 16 s.

2. V. Hugo: Chłosta. Wybór poezji. Przekł. i wstęp ... Wwa: PIW 1952, 114 s.

3. E. Zola: Oskarżam! Tłum.: ... J. Dmochowska, I. Rolewska. Wybór i red.: J. Adamski. Wwa: PIW 1953, 139 s.

4. V. Hugo: Poezje polityczne. Przeł. i oprac. ... Wwa: PIW 1954, 187 s.

5. M. Riffaud: Pałeczki z nefrytu. [Opowiadania i poezje]. Wwa: Czyt. 1954, 158 s.

6. M. Lermontow: Demon. Opowieść wschodnia. Tłum. i przedm.: ... Wwa: PIW 1955, 65 s.

Przedm. podp.: Z.B.

7. J. Meslier: Testament. [Wwa:] PIW 1955, XIV, 427 s. PAN Kom. Filozofii.

8. G. Sadul: Charlie Chaplin. Jego filmy i jego czasy. Wwa: FAW 1955, 174 s.

9. Vercors: Oczy i światło. Misterium na sześć głosów. Przeł.: W. Z. Bieńkowski. Wwa: Czyt. 1956, 22 s. Wyd. 2 tamże 1959.

10. A. de Saint-Exupéry: Ziemia, planeta ludzi. Przeł. W. i Z. Bieńkowsky. Wyd. łącznie z: Nocny lot. Przeł.: M. Czapska, S. Stempowski. Wwa: PIW 1960, 312 s. Wyd. nast. tamże: [wyd. 2] 1963, wyd. 3 1964, wyd. 5 1970; wyd. łącznie z: Nocny lot. Przeł. M. Czapska, S. Stempowski; Pilot wojenny. Przeł. A. Cierniakówna. Kr.: WL 1971, wyd. 2 tamże 1974; wyd. łącznie z Pilot wojenny, List do zakładnika. Przeł. A. Cierniakówna. Wwa: PIW 1977; wyd. samodzielne Wwa: PIW 1987; Bydg.: Arkanium [1991].

11. A. de Saint-Exupéry: Mały Książę. Tłum.: W. i Z. Bieńkowsky. Wwa: PIW 1961, 82 s.

12. V. Hugo: Liryki i poematy. Wwa: PIW 1962, 166 s.

13. K. Yacine: Kobieta pierwotna. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1963 nr 8 s. 52-69.

14. W. Faulkner: Dzikie palmy. Adapt. ... TV 1966.

15. T. Mann: Oszukana. Adapt. ... TV 1966.

16. H. Bars: Siódma zasłona literatury. Przekł. zbiorowy: ..., B. Hłasko, A. Iwaszkiewiczowa. Wwa: Pax 1967, 369 s.

17. T. Saulnier: Papuasi. 167 dni w prehistorii. Wwa: Iskry 1967, 221 s.

18. F. Garcia Lorca: Maria Pineda. Przeł. ... W: F. Garcia Lorca: Dramaty. Kr.: WL. 1968 s. 5-94.

19. A. Kowalska: Safona. Adapt. ... TV 1970.

20. V. Hugo: Poezje wybrane. Tłum. i przyp. ... Wwa: LSW 1976, 122 s.

21. A.N. Tołstoj: Lis i wilk. Rosyjska bajka ludowa. Moskwa: Małysz 1976, 8 s.

22. [Kolobok. Russkaja narodnaja skazka]. Tłum. ... Moskwa; Małysz 1977, 16 s.

23. Saint-John Perse: Anabaza. [Wiersze]. Wybrał i przeł.: ... Wwa: PIW 1980, 119 s.

24. W. Hugo: Poematy wybrane. Wyboru dokonał, przeł. i oprac. ... Wwa: LSW [1985], 105 s.

25. Wizjonerzy: Michaił Lermontow, Victor Hugo, Saint-John Perse, Jules Supervielle. Przekł. i wstęp: ... Wwa: MAW 1989, 240 s.

Prace redakcyjne

1. W. Hugo: Z pism. Pod red. ... Wwa: PIW.

[1]. Pracownicy morza. Przeł. M. Kornitowiczowa. Post. i przyp. ... 1955, 579 s.

[2]. Nędznicy. T. 1-4. Przeł. K. Byczewska. Post. i przyp. ... 1956, 554 + 534 + 459 + 445 s.

[3]. Rok 93. Przeł. M. Kornitowicz. Post. i przyp. ... 1957, 478 s.

2. V. Hugo: Ruy Blas. Dramat w 5 aktach. Przeł. G. Karski. Pod red. ... Wwa: PIW 1955, 187 s.

3. J. Supervielle: Liryki i poematy. Red. i słowo wstępne ... Wwa: PIW 1965, 175 s.

4. Poszukuję słowa. Antologia poetów lubuskich. Red. ... Pozn.: WP 1969, 188 s.

5. M. Lermontow: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW [1981], 139 s.

6. J. Supervielle: Poezje. Wybór i oprac. ... Wwa: LSW 1981, 126 s.

7. J. Przyboś: Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW [1988], 149 s.

8. T. Gajcy: Poezje wybrane (II). Wybór i wstęp ... Wwa: LSW [1990], 131 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (W. Grajewski). — J. Lissowski: *Arts perfecta. Głos Pom.* 1977 nr 176.

K. Wyka: O poezji Z.B. W tegoż: *Rzecz wyobraźni.* Wwa 1959, wyd. 2 rozszerz. Wwa 1977. — [Trzy poematy:] M. Głowiński: *Poezja czyli sztuka myślenia. Twórczość* 1960 nr 7, polem.: W. Dąbrowski: *Quatsch mit Sose. Współczesność* 1960 nr 20, M. Głowiński, tamże nr 21, A. Lam: *Słowa w jarmnie metafizyki. Matematyka czy retoryka. Nowa Kult.* 1960 nr 12, nr 40, przedr. w tegoż: *Wyobraźnia ujarzmiona.* Kr. 1967;

J.J. Lipski: Traktaty poetyckie anaksymanderczyka. *Współczesność* 1960 nr 4, przedr. w tegoż: Szkice o poezji. Paryż 1987. Tunika Nessosa. Wwa 1992. — M. Sprusiński: Konstrukcja przyszłego spojrzenia. (O poezji Z.B.). *Więź* 1961 nr 6. — B. Biernacka: Z.B. *Tyg. Kult.* 1962 nr 59. — A. Laszowski: Sytuacja literatury współczesnej. W tegoż: Oko w oko z młodością. Wwa 1963 [rec.: Piekla i Orfeusz]. — J. Przyboś: Poematy B. W tegoż: Sens poetycki. Kr. 1963. — J. Kwiatkowski: Metafizyka zrodzona z historii. W tegoż: Klucze do wyobraźni. Wwa 1964, wyd. 2 poszerz. Kr. 1973 [rec.: Sprawa wyobraźni]. — A. Sandauer: Stanowisko wobec ... Kr. 1964. — J. Cieszkowski: O poezji Z.B. (filozofia, elementy struktury). *Głosy* 1967 nr 8. — Z. Polsakiewicz: Miejsce w przestrzeni Z.B. (Komentarze do wyobraźni). *Litery* 1970 nr 3. — A.K. Waśkiewicz: Piekla i raje wieloznaczności. (O poezji Z.B.). W tegoż: Rygor i marzenie. Łódź 1973. — M. Sprusiński: Konstrukcja przyszłego spojrzenia. W tegoż: Imiona naszego czasu. Kr. 1974. — M. Zaleski: „Być jak ciemność w biały dzień świecąca”. *Nowy Wyraz* 1976 nr 8 [rec.: Liryki i poematy]. — J. Brzękowski: Nowa znaczeniowość i poezja słowotwórcza. W tegoż: Szkice literackie i artystyczne 1925-1970. Kr. 1978 [dot.: Trzy poematy]. — M. Krassowski: Sprawa wyobraźni i granice sensu. W tegoż: Granice sensu. Wwa 1980. — M. Grześczak: Bienkowska wspaniałość. Sposoby poezji. *Literatura* 1981 nr 15. — J. Kwiatkowski: B. wielkie dialogi. W tegoż: Felietony poetyckie. Kr. 1982. — P. Kuncewicz: Agonia i nadzieja (Literatura polska 1918-1980). B. *Prz. Tyg.* 1983 nr 15. — K. Metrak: Ciemność świata, jasność literatury, ciemność krytyki. (O krytyce Z.B.). *Literatura* 1986 nr 7/8. — K. Karasek: Twarz poezji. (W 75 rocznicę urodzin Z.B.). *Literatura* 1988 nr 9. — M. Wyka: Piękna przygoda. W teście: Głosy różnych pokoleń. Kr. 1989. — W. Maciąg: Wyniosła wojność wyobraźni: Z.B. W tegoż: Nasz wiek XX. Wr. 1992.

A.Sz.

BIEREZIN Jacek

1947-1993

Poeta.

Urodzony 13 marca 1947 w Łodzi, syn Aleksandra Bierzina i Adeli Zawieruszkanki, ekonomistów. W 1965 ukończył w Łodzi I Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika. W tym samym roku zdał egzamin wstępny na Akademię Medyczną w Łodzi, ale nie został przyjęty na studia. Następnie rozpoczął pracę jako urzędnik w dziale finansowym Urzędu Miejskiego Łódź-Śródmieście, a później w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego (UŁ). Równocześnie czynnowo uprawiał sport: pływanie, lekkoatletykę, judo, boks, kolarstwo, a później alpinizm; był reprezentantem łódzkich klubów sportowych oraz członkiem Klubu Wysokogórskiego. Debiutował w 1966 wierszem pt. „Drzewa pocięły horyzont”, opublikowanym w tygodniku *Odgłosy* (nr 28); z piśmem tym współpracował następnie do 1973. Za właściwy debiut poeta uważał wiersze pt. „Ciało można opisać...”, „Kołysanka – dziewczynie” i „Modlitwa”, ogłoszone w 1967 w miesięczniku *Więź* (nr 3). W tymże roku rozpoczął studia polonistyczne na UŁ. W listopadzie 1967 wspólnie z Andrzejem Biskupskim założył w Łodzi Grupę Poetycką „Centrum”, do której należał do 1971. W marcu 1968, jako delegat pierwszego roku polonistyki, był członkiem Komitetu Strajkowego UŁ. W 1969 ożenił się z Ewą Sułkowską, z zawodu elektronikiem (roz-

wód w 1983). W 1970-74 pracował sezonowo jako ratownik wodny w kąpieliskach i basenach. Na początku 1971 przez krótki czas był członkiem warszawskiej grupy poetyckiej Forum Poetów „Hybrydy”. W 1971 został usunięty z uczelni w związku z procesem niezależnej organizacji Ruch, której był członkiem; otrzymał wyrok półtora roku więzienia w zawieszaniu na dwa lata. W 1972 otrzymał stypendium im. T. Borowskiego, przyznane przez Zarząd Główny ZLP. W tym czasie publikował wiersze, fragmenty prozy i recenzje literackie na łamach wielu czasopism m.in. *Więzi* (1967-74), *Tygodnika Kulturalnego* (1969), *Studenta* (1970-72), *Poezji* (1972-73), *Literatury* (1972-74) i *Tygodnika Powszechnego* (1973). W 1974 rozpoczął na UŁ studia etnograficzne, przerwane w 1977 relegowaniem z uczelni za działalność w KOR (od początku jego istnienia, tj. od września 1976), a następnie w Komitecie Samoobrony Społecznej KOR. W grudniu 1975 był sygnatariuszem „Memoriału 59” intelektualistów do władz państwowych w związku z projektowanymi zmianami w Konstytucji PRL. W 1977 był współzałożycielem kwartalnika literackiego *Puls*, wydawanego poza cenzurą, oraz jego redaktorem naczelnym (do 1983 do nr 19). Własną twórczość literacką ogłaszał także w czasopismach zagranicznych oraz polskich emigracyjnych, m.in. w *Kulturze* (Paryż, od 1974), *Index on Censorship* (Londyn, 1977-83), *Jedność* (Sztokholm, 1978), *Mr. Cogito* (Forest Grove, 1978), *Tydzień Polski* (Londyn, 1979). W październiku 1979 uczestniczył w mającej miejsce w kościele św. Krzyża w Warszawie głodówce protestacyjnej na znak solidarności z prześladowanymi sygnatariuszami „Karty 77” w Czechosłowacji. W marcu 1980 został członkiem Polskiego PEN Clubu, a w lutym 1981 członkiem ZLP. W tym samym roku otrzymał stypendium im. J. Korczaka, przyznane przez Polski PEN Club. Po wprowadzeniu stanu wojennego w grudniu 1981 został internowany i przebywał w obozach, m.in. w Jaworzu i w Darłównku. Jako opiekun osoby kierowanej na leczenie za granicą został zwolniony we wrześniu 1982 i wyjechał do Francji. W Paryżu nadal redagował *Puls*, kontynuował współpracę z *Kulturą* oraz nawiązał współpracę z Rozgłośnią Polską Radia Wolna Europa. Jesienią 1983 – po upływie ważności paszportu – zdecydował się wystąpić o azyl polityczny. W 1983-85 otrzymywał specjalne stypendium literackie Fundacji B. Piaseckiej-Johnson. W tym czasie publikował utwory poetyckie w *Zeszytach Literackich* (Paryż, 1984-85). W 1984 na zaproszenie Polonii podjął trzymiesięczną podróż do Australii, w 1985 zaś dwumiesięczną podróż do USA, podczas których odbywał liczne spotkania autorskie. Od lipca 1987 do września 1989 pracował jako redaktor działu literackiego i artystycznego miesięcznika *Kontakt*, wydawanego

w Paryżu. W 1988-89 był redaktorem naczelnym Wydawnictwa Kontakt. W 1988 odbył podróż do Afryki (Ceuta, Maroko) oraz do Hiszpanii, Portugalii, Belgii i Holandii. W 1989 został członkiem SPP. Był laureatem licznych nagród w konkursach literackich. W ostatnim okresie pracował jako ratownik wodny i trener pływania w Massy pod Paryżem oraz wyczynowo uprawiał alpinizm. Zginął w wypadku samochodowym 26 maja 1993 w Paryżu; pochowany 5 czerwca 1993 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Lekcja liryki. [Wiersze]. Łódź: Wł. 1972, 57 s.
2. Wam. [Poezje]. Paryż: Inst. Lit. 1974, 73 s. Wyd. inne: Wr.: NZS Universitas* 1981.
3. W połowie życia. [Wiersze]. Wwa: NOWA* 1980, 62 s.
4. Z pustyni i z puszczy. Felietony sprzed odnowy. Wwa: Studencka Ofic. Wydawn. SOWA* 1981, 45 s.
Zawartość: Chciałbym napisać powieść o miłości [wywiad z J.B.]; Autobiografia; Głupstwo rządowe i głupstwo niezależne (I i II); Wigilijne i noworoczne życzenia „Żyły” [pseud. J.B.]; Przeżyjmy to jeszcze raz; Radziecka prawda o radzieckich prawach czyli cierpienia Smitha; Ciemnogród niezależny.
5. Tyle rzeczy. [Wiersze]. Paris: Editions Dembinski 1990, 90 s.

Prace redakcyjne

1. W. Bartoszewski: Na drodze do niepodległości. [Eseje historyczne]. Red.: ... Paryż: Editions Spotkania 1987, 565 s.
2. J. Garliński: Szwajcarski korytarz. Red.: ... Paryż: Editions Spotkania 1987, 202 s.
3. J. Fedorowicz: Felietony i dialogi. Red.: ... Paryż: Wydawn. Kontakt 1988, 135 s.
4. Z. Herbert: Barbarzyńca w ogrodzie. [Szkice]. Red.: ... Paryż: Wydawn. Kontakt 1988, 205 s.
5. G. Lipińska: Jeśli zapomnę o nich ... [Wspomnienia]. Red.: ... Paryż: Editions Spotkania 1988, 462 s.
6. E.J. Osmańczyk: Polska i Izrael. [Esej historyczny]. Red.: ... Paryż: Wydawn. Kontakt 1988, 85 s.
7. L. Prorok: Smutne pół rycerzy żywych. [Wspomnienia]. Red.: ... Paryż: Editions Spotkania 1988, 121 s.
8. A. Sołżenicyn: Lenin w Zurychu. Red.: ... Paryż: Editions Spotkania 1988, 202 s.
9. Pracownik właścicielem. [Wybór tekstów ekonomistów amerykańskich]. Red.: ... Paryż: Editions Spotkania 1989, 244 s.
10. W. Suworow: Akwarium. [Wspomnienia]. Red.: ... Paryż: Editions Spotkania 1989, 275 s.

OFRACOWANIA (wybór)

Ank. 1990

J.J. Lipski: Jacy oni będą? *Twórczość* 1973 nr 5, przedr. w tegoż: *Szkielet o poezji*. Paryż 1987. — W. Wirpsza: Demoralizacja szlachetna. *Kultura*, Paryż 1975 nr 7/8 [rec.: Wam]. — S. Barańczak: W blasku podpalonych gazet. W tegoż: *Etyka i poetyka*. Paryż 1979, wyd. nast.: Kr.* 1981. — T. Nyczek: B. wielokroć sfalowany. *Pismo* 1981 nr 4. — A. Dziadek: Kilka szczegółów do portretu zbuntowanego ... *Gąbka* 1989 nr 1/4. — A. Dziadek: Syzyf jest szczęśliwy. *Kresy* 1992 nr 11 [rec.: Tyle rzeczy]. — K.W. Tatarowski: Powroty J.B. *Kultura*, Paryż 1992 nr 4. — L. Szaruga: Jacek. *Kultura*, Paryż 1993 nr 7/8.

B.D.

BIERNACKI Andrzej
ur. 1931

Pseud.: A.B.; ab; Abe; (abe); an; Idem; (K); (W); (W.K.); (WIK); — wspólnie z A. Doboszem: ABAD.
Historyk literatury, edytor, krytyk literacki, felietonista.

Urodzony 13 września 1931 w Imielnie w Kutnowskim, w rodzinie ziemiańskiej; syn Jana Biernackiego i Marii z Pułaskich. Po wybuchu II wojny światowej został w 1940 wraz z rodziną wysiedlony do Generalnej Guberni i do końca wojny przebywał kolejno w Ossie pod Rawą Mazowiecką i w Uleńcu pod Grójcem. W tym czasie uczył się w prywatnych nauczycieli. W 1945 rozpoczął naukę w gimnazjum ogólnokształcącym w Łowiczu. W 1947 wyjechał do Wrocławia i kontynuował naukę kolejno w III Gimnazjum Ogólnokształcącym i w I Gimnazjum Ogólnokształcącym, gdzie w 1949 zdał egzamin maturalny. Następnie pracował krótko jako goniec. Debiutował anonimowo w 1949 notami ogłaszanymi w dziale miejskim wrocławskiego *Słowa Polskiego*. Od 1950 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. W 1953 został relegowany z uczelni pod zarzutem niewłaściwej postawy politycznej. W 1959, po przywróceniu mu praw studenta, złożył egzamin magisterski u prof. Juliana Krzyżanowskiego. W czasie studiów pracował jako adiutor w redakcji tygodnika *Dziś i jutro* (usunięty w 1954); w piśmie tym od 1952 publikował recenzje i artykuły pod pseud.: (abe). W 1955-57 był lektorem w Teatrze Polskim. Od 1955 ogłaszał liczne recenzje literackie, artykuły, przekłady, sprawozdania i noty w miesięczniku *Twórczość*, najczęściej używając pseud. Abe. W 1958 otrzymał przydział pracy do tygodnika *Robotnik Rolny*. Od tegoż roku publikował w miesięczniku *Więź*. W 1959-61 nie pracował etatowo. Nawiązał współpracę z „Polskim słownikiem biograficznym”, w którym do 1983 ogłosił kilkadziesiąt haseł. Publikował recenzje we *Współczesności* (1961-66), a także w *Perspectives Polonaises* (1961-79); nadto redagował *Blok Notes Muzeum im. A. Mickiewicza* (1961-64). Następnie do 1966 pracował w Ośrodku Dokumentacji i Informacji Naukowej PAN. W 1966 został zatrudniony w Instytucie Historii Nauki i Techniki PAN, od 1967 jako se-

kretarz redakcji rocznika *Organon*. Studia i artykuły poświęcone historii nauki oraz historii literatury XIX wieku drukował m.in. w *Kwartalniku Historii Nauki i Techniki* (1967-79), *Tygodniku Powszechnym* (od 1972), *Dialogu* (od 1976). W 1971 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1971 ożenił się z Różą Jodłowską, historykiem sztuki. W 1976, protestując przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL, podpisał „Memoriał 59”. W 1977-83 był członkiem ZLP. Opracowywał w *Roczniku Literackim* (od tomu za rok 1981) dział pt. „Z materiałów bibliograficznych dotyczących pisarzy zmarłych” (ogłosił ponad sto biografów). W 1989 doktoryzował się na podstawie pracy o Aleksandrze Przezdzieckim, napisanej pod kierunkiem prof. Tadeusza Ulewicza. W tymże roku został członkiem SPP. W 1990 był jednym z członków założycieli reaktywowanej Kasy im. J. Mianowskiego i Fundacji Popierania Nauki. Należy do International Federation of Journalist. W 1991 nawiązał współpracę z paryską *Kulturą* i wychodzącą w Krakowie *Dekadą Literacką*. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

Studia i rozprawy w czasopismach i książkach zbiorowych, m.in.: Problematyka folkloru w drobnych utworach Mickiewicza. W: Ludowość u Mickiewicza. Wwa 1958 s. 340-368. — Lice bielsze od mleka. *Blok-Not. Muz. Mick.* 1963 nr 2 s. 121-150. — Z dziejów podania o Popielu. *Lit. Lud.* 1963 nr 2/3 s. 57-67. — Z dziejów podania o Piaście. *Lit. Lud.* 1965 nr 2/3 s. 35-46. — Observations on the development of science in Poland. *Minerva*, Londyn 1967 nr 1. — Edward Leszczyński (1880-1921). W: OLP. Ser. 5 t. 1. Wwa 1968 s. 567-573. — Kazimierz Kaszewski. W: OLP. Ser. 4 t. 3. Wwa 1969 s. 533-539. — Aleksander Przezdziecki (1814-1871). Życiorys uczonego mecenasa. *Kwart. Hist. Nauki i Techniki* 1972 s. 143-264. — Krytyka i historia literatury. Korbut, Kridl, Elzenberg: nieporozumienie powracające. W: Badania nad krytyką literacką. Wr. 1974 s. 193-202. — Różnica jednego słowa. Bronisława Chlebowskiego trzy wersje poglądu na historię literatury. *Kwart. Hist. Nauki i Techn.* 1978 nr 1 s. 63-70. — Edwarda Rastawieckiego „Imionnik narodowy”. *Blok-Not. Muz. Lit. Mick.* 1978 s. 173-210. — „Szukanie siebie pośród obcych wzruszeń”. W: Janta. Człowiek i pisarz. Londyn 1982 s. 17-22. — „W interesie Długoszowym” A. Przezdzieckiego starania i zasługi. *Studia Mater. Dziej. Nauki Pol.* 1983 nr 16 s. 111-123. — Józef Kallenbach (1861-1929). *Rocz. Tow. Lit. A. Mickiewicza* 1985 s. 87-92. — Betyzany. [Wiersze sztambuchowe]. *Blok-Not. Muz. Lit. Mick.* 1988 s. 165-193. — Tadeusz Grabowski i jego powieściowa autobiografia. *Zesz. Nauk. Uj. Pr. Hist.-lit.* 1988 z. 66 s. 76-84. — Stulecie Akademii Umiejętności. *Więź* 1990 nr 11/12 s.

135-145. — Erazm Jerzmanowski i jego fundacja. *Blok-Not. Muz. Lit. Mick.* 1991 s. 329-380.

Przekład

1. A. Thibaudet: Historia literatury francuskiej. Przekł. powst. przed 1977. [Masz.], 600 s. Druk fragm.: Balzac. *Lit. na Świecie* 1982 nr 7 s. 263-283; Baudelaire. *Lit. na Świecie* 1982 nr 7 s. 252-262; Sainte-Beuve. *Teksty* 1977 nr 2 s. 167-178.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. K.L. Koniński: Pisma wybrane. [Wybór: ... i Z. Lichniak. Red. ...]. Przedm.: M. Morstin-Górska. Wwa: Pax 1955, XXX, 429 s.

2. Polska krytyka literacka. 1919-1939: Materiały. Przygot.: ..., J.Z. Jakubowski, J. Rohoziński. Red. J.Z. Jakubowski. Wwa: PWN 1966, 654 s.

3. L. Fryde: Wybór pism krytycznych. Oprac. ... Wwa: PIW 1966, 518 s.

4. Cztery wieki poezji o Warszawie. Antologia. Wybrał oraz wstępem i przypisami opatrzył J.W. Gomulicki. Tekst i bibliografię oprac. ... Wwa: PIW 1969, 361 s.

5. J. Lorentowicz: Teatry w stolicy i inne artykuły. Wybór ... Wwa: WAiF 1969, 209 s.

6. Jakiej filozofii Polacy potrzebują. Wybór i wstęp: W. Tatariewicz. Teksty przygot. ... Wwa: PWN 1970, XXXV, 466 s.

7. T. Zieliński: Po co Homer? Kr.: WL.

Cz. 1. Świat antyczny a my. Wybór i postł. ... 1970, 442 s.

Cz. 2. Szkice antyczne. Wybór ... Wstęp: J. Parandowski. 1971, 636 s.

Cz. 3. Legenda o złotym runie. Wybór ... Wstęp: J. Krzyżanowski. Postł.: L. Winniczuk. 1972, 402 s.

8. I. Chrzanowski: Wybór studiów i rozpraw. Wybór ... T. 1-2. Wwa: PWN 1971.

T. 1. O literaturze polskiej, 533 s.

T. 2. Optymizm i pesymizm polski. Studia z historii kultury, 481 s.

9. Z. Starowieyska-Morstinowa: Szukam człowieka. [Szkice i recenzje literackie]. Wybór ... Kr.: Znak 1973, 461 s.

10. Portrety uczonych polskich. 51 sylwetek humanistów. Wybór ... Kr.: WL 1974, 536 s.

11. C. Backvis: Szkice o kulturze staropolskiej. Wybór tekstów i oprac. ... Wwa: PIW 1975, 804 s.

12. B. Chlebowski: Od Kochanowskiego do Brzozowskiego. Wybór i słowo wstępne ... Wwa, Kr.: PWN, UJ 1979, 617 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1992. — A. Biernacki: Żer Tygrysów. Autobiografia. *Teksty Drugie* 1990 nr 1. — Wywiad: O „obłudnościach” i „pokrzytościach”. Rozm.: E. Berberysz. *Tyg. Powsz.* 1990 nr 17.

A. Matuszewski, J. Różewicz: Bibliografia publikacji pracowników IHNOiF za lata 1974-1984. Wwa 1985.

[L. Fryde: Wybór pism krytycznych. Oprac.] G. Herling-Grudziński: Wybór pism Frydego. *Na antenie*, *Monachium* 1967 nr 46; M. Stępień: Dorobek krytyczny Ludwika Frydego. *Ruch Lit.* 1968 nr 2. — [J. Lorentowicz: Teatry w stolicy i inne artykuły. Wybór] J. Iwaszkiewicz: Lorentowicz. *Zycie Warsz.* 1969 nr 202; L. Sokół: Publicystyka teatralna Lorentowicza. *Nowe Książ.* 1969 nr 22; [J. Timoszewicz] (vit): Lorentowicz. *Teatr* 1969 nr 20. — [Portrety uczonych polskich. Wybór....] T. Kotarbiński: Wybitni polscy humaniści. *Literatura* 1974 nr 40; Cz. Lechicki. *Stud. Hist.* 1975 nr 4; W. Weintraub: Galeria portretów uczonych. *Tyg. Powsz.* 1975 nr 1; W. Tatarakiewicz. *Kult. i Społ.* 1975 nr 1. — [C. Backvis: Szkice o kulturze staropolskiej. Wybór i oprac.] J. Starnawski. *Pam. Lit.* 1976 z. 4; W. Weintraub: Claude Backvis i „Cud Polski”. *Tyg. Powsz.* 1976 nr 22; M. Sipaylo. *Odrodz. Reform. w Pol.* 1977; J. Tabzir. *Kwart. Hist.* 1977 nr 1. — K. Metrak: Fikanie kózłw. *Radar* 1987 nr 3 [dot. biogramów ogł. w *Rocz. Lit.*]. E.G.

BIESZCZADOWSKI Mikołaj ur. 1923

Właściwe imię i nazwisko: Bogusław Stworzyński.
Inne pseud.: Amigo; M.B.
Poeta, eseista, tłumacz.

Urodzony 23 stycznia 1923 we Lwowie; syn Mieczysława Stworzyńskiego, pracownika administracji przedsiębiorstw budowlanych, i Marii z domu Radwanek. Uczęszczał do Gimnazjum im. Stefana Batorego we Lwowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Krakowie. Pracował jako robotnik w fabryce margaryny oraz kontynuował naukę na tajnych kompletach gimnazjalnych. Po wojnie otrzymał w 1946 świadectwo dojrzałości w Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Krakowie i w tymże roku podjął studia w zakresie filologii romańskiej i angielskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim. Należał do Organizacji Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego (OMTUR), a później do Związku Akademickiej Młodzieży Polskiej. Debiutował w 1948 wierszami: „Święty Duch”, „Sonet”, „Modlitwa”, drukowanymi (pod nazwiskiem Stworzyński) w *Tygodniku Powszechnym* (nr 47). Od 1949 używał stałe pseudonimu Mikołaj Bieszczadowski. W 1951 uzyskał magisterium filozofii w zakresie filologii francuskiej. W następnym roku przeniósł się do Warszawy i pracował w redakcji tygodników: *Dziś i jutro* (redaktor działu literackiego do 1955) oraz *Kierunki* (1956). W tym okresie współpracował z wieloma czasopismami, publikując wiersze, prozę, artykuły, recenzje i przekłady z literatury francuskiej, niemieckiej, angielskiej i hiszpańskiej na łamach: *Tygodnika Powszechnego* (1948-55), *Dziś i jutro* (1950-56), *Słowa Powszechnego* (1952-61), *Wrocławskiego Tygodnika Katolickiego* (1954-57), *Kierunków* (1958-70; w 1957-58 też pod pseud. Amigo recenzje teatralne i artykuły), *Zycia Literackiego* (1958-65). W 1957 został członkiem ZLP. W 1958-64 przebywał we

Francji, studiując filologię romańską i współczesną literaturę zachodnioeuropejską. Przygotowywał rozprawę doktorską (doctorat d'université) na temat „La genèse du théâtre de Jules Supervielle et la poésie moderne” pod kierunkiem profesora Sorbony Jacquesa Scherera. Równocześnie zajmował się pracą przekładową i edytorską w dziedzinie współczesnej literatury francuskiej, włoskiej i hiszpańskiej. W 1964 powrócił do Warszawy. Wiersze, prozę, artykuły i liczne przekłady publikował m.in. w czasopismach: *Za i przeciw* (1966-77), *Poezja* (1966-80), *Kultura* (1973-77). W 1983 został członkiem nowego ZLP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Muzyka przydrożna. [Wiersze i proza poetycka]. Wwa: Pax 1951, 16 s.

2. Inna muzyka. [Proza poetycka i wiersze]. Wwa: Pax 1956, 124 s.

Zawartość: Proza poetycka: Trzy drzewa: Akacja; Wierzba; Dąb. — Opowieści wieczorne: Kiedy słońce zachodzi; Poeta; Przy płomieniu świecy; Odwiedziny przed nocą; Nokturn. — Etiuda na pięć strun: Noc; Dno; Głos; Świt. — Andersen Jelenie; Odense; Den lille Havfrue; Märchen meines Lebens. — Skrzynka z muzyką: Escalade à Victoria; Rue Lepic; La vie en rose; Boîte à musique. — Wiersze i poematy w cyklach: Cmentarz wiejski; Dzieje gwiazdy; Etiudy; Preludia Witowiańskie; Radość; Listy; Na tematy Mannowskie.

3. Brzegiem nadziei. [Wiersze]. Wwa: Pax 1972, 86 s.

Przekłady

1. Smak winnic Twoich. Wybór liryki religijnej Zachodu. Wybrał i przeł. ... Przedm.: K. Eberhardt. Wwa: Pax 1956, 335 s.

Zawiera przekłady poezji belgijskiej, francuskiej, hiszpańskiej i niemieckiej.

2. S. Sarduy: Gesty. [Powieść]. Wwa: Pax 1965, 106 s.

3. S. Arlet: Ciszta i wołanie. [Wiersze]. Przeł.: ..., B. Ostromecki, L. Zaręba. Wwa: Pax 1966, 23 s.

4. J. Supervielle: Orfeusz i inne opowiadania. Wybór i wstęp: J. Kwiatkowski. Przeł.: ..., J. Kwiatkowski, J. Rogoziński, J. Zagórski. Wwa: Czyt. 1966, 288 s.

Tu w przekł. M.B.: Antoni Pustelnik; Nieznajoma z Sekwany; Woskowe manekiny.

5. M. Valdivieso: Dziesięć palców. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 133 s.

Zob. też Prace redakcyjne.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (M. Brykalska).

J. Prokop: Poezja B. *Dziś i jutro* 1951 nr 40 [rec.: Muzyka przydrożna. — Z. M. Łukasiewicz: Młodzi poeci stolicy: M.B. *Tyg. Katol.* 1953 nr 3. — Z. Pedziński: Inny B. *Słowo Powsz.* 1956 nr 228, dod. z 22/23 IX. — J. Kwiatkowski: Poeta kultury śmierci. *Twórczość* 1957 nr 3 [rec.: Inna muzyka]. — B. Ostromecki: „Brzegiem nadziei”. *Twórczość* 1973 nr 10.

B

BILIŃSKI Wacław

ur. 1921

Pseud.: B.; S.M.; SM; Stefan Michałowski.
Prozaik, dziennikarz.

Urodzony 17 stycznia 1921 we Lwowie; syn Antoniego Bilińskiego, prawnika-notariusza, i Karoliny z Michałowskich. Uczęszczał do I Gimnazjum we Lwowie, uzyskując w 1939 świadectwo dojrzałości. Po wybuchu II wojny światowej i włączeniu ziem wschodnich do ZSRR przebywał w powiecie zbarskim. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Zbarażu, gdzie pracował kolejno jako murarz, formal, pomocnik buchaltera oraz przez 16 miesięcy na robotach przymusowych jako drwal. Po wkroczeniu wojsk radzieckich wiosną 1944 wstąpił do Ludowego Wojska Polskiego i po przeszkoleniu w Sielcach i w Riazaniu, a następnie w Chełmie Lubelskim przebył szlak bojowy do Berlina jako dowódca plutonu artylerii I Armii. W jesieni 1944 uczestniczył w przeprowadzaniu reformy rolnej na Lubelszczyźnie. Zdemobilizowany w 1946 (w stopniu porucznika) podjął pracę jako główny księgowy w Centralnym Zarządzie Technicznej Obsługi Rolnictwa w Cieplicach, a następnie w Łodzi, gdzie pracował do 1952. W 1947 został członkiem PZPR. W tymże roku ożenił się z Danutą z Rozeckich. Debiutował w 1953 powieścią „Szósta bateria”. Opowiadania i reportaże publikował w *Zołnierzu Polskim* (1953-71) i *Zołnierzu Polski Ludowej* (1954-56). W 1955 został członkiem ZLP. W 1953-54 był redaktorem Wytwórni Filmów Oświatowych. Następnie w 1954-64 pracował w redakcji literackiej Polskiego Radia w Łodzi. W 1964-68 był redaktorem naczelnym łódzkiego tygodnika *Odgłosy*; w piśmie tym ogłaszał też do 1981 reportaże, artykuły i recenzje (m.in. pod pseud. Stefan Michałowski, 1962-68). W 1969-70 ponownie podjął pracę w redakcji literackiej łódzkiej rozgłośni Polskiego Radia; był autorem utworów i adaptacji radiowych. W 1975 przez pewien czas był kierownikiem literackim Łódzkiego Zespołu Filmowego, kierowanego przez Jana Rybkowskiego. W 1977 otrzymał nagrodę m. Łodzi. W 1982 otrzymał nagrodę Ministra Obrony Narodowej za całokształt twórczości poświęconej II wojnie światowej. W 1983 został członkiem nowego ZLP. W 1985 otrzymał nagrodę I stopnia Ministra Kultury i Sztuki. Odznaczony m.in. Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski (1964), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1980). Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szósta bateria. [Powieść]. Wwa: MON 1953, 286 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 2 [właśc. 3] 1955.

Przekł.: bułg.: Šesta batareja. [Przeł.] V. Daskalová. Sofija 1954, — ros.: Sestaja batareja. [Przeł.] V. Dvornikova. Moskva 1987.

2. Bój. [Powieść]. Wwa: MON 1954, 198 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1973.

Przekł.: czes.: Boj. [Przeł.] J. Lacko. Praha 1958, — niem.: Der Tod lauert am Wolnappass. [Przeł.] R. Matz. Berlin 1968, wyd. nast. tamże 1970, 1975.

3. Opowiadania. Wwa: MON 1954, 97 s.

Zawartość: Gołymi rękami; Maciek; Piekarnia polowa; Teresa; Michał; Tomek; Egzamin dojrzałości; Żołnierskie słowo; Opowiadanie z przyczółka.

4. Lato po wojnie. [Powieść]. Łódź: WŁ 1960, 257 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1977, wyd. 4 1985.

5. Łódź jaką znam. [Wydawnictwo albumowe]. [Łódź]: WŁ 1963, [176] s.

Tekst i zdjęcia W. Bilińskiego.

6. Szkic do portretu. [Literacka monografia miasteczka Działoszyn]. Powst. 1966. Wyd. Łódź: WŁ 1969, 218 s.

7. Waga. [Utwór dramatyczny]. TV [Łódź] 1966.

8. Sprawa z archiwum. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1967.

Wyróżniony w 1967 w konkursie Komitetu do Spraw Radia i Telewizji na telewizyjne widowisko sensacyjne.

9. Kasjer X. [Utwór dramatyczny]. TV 1967.

10. Nagrody i odznaczenia. [Powieść]. Wwa: MON 1968, 385 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1978, wyd. 4 1984.

Nagroda w 1967 w konkursie Wydawn. MON na powieść o tematyce związanej z II wojną światową; w 1969 nagroda III stopnia Ministra Kultury i Sztuki; w 1970 — nagroda II stopnia Ministra Obrony Narodowej.

Przekł. niem.: Das Spital am Kreuzweg. [Przeł.] R. Matz. Berlin 1979.

Adapt.: radiowa: Oprac. R. Dworczyńska. Reż. Z. Kuźmiński. Radio 1970, — f i l m.: Scenariusz i reż. J. Łomnicki. Dialogi: W. Biliński. Ekran. 1974.

11. Marszruta bez sławy. [Powieść]. Powst. przed 1969.

Nagroda w 1969 w konkursie pt. „Polska-ZSRR” ogłoszonym przez *Trybunę Ludu*, Oddział ZLP w Katowicach, TPPR i Wydawn. „Śląsk” na powieść lub opowiadanie.

12. Raj na ziemi. Scenariusz filmowy. [Współaut.] Z. Kuźmiński. Ekran. 1969.

Na podstawie opowiadania W.B. pt. Saperzy. W 1970 film uzyskał nagrodę zespołową III stopnia Ministra Obrony Narodowej.

13. Los i łut szczęścia. [Powieść]. Wwa: MON 1971, 384 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1980.

Adapt. radiowa: pt. W kwietniu i w maju. Adapt. M. Komarowska. Radio 1973.

14. Wizja lokalna. [Utwór dramatyczny]. TV 1972.

Wyróżnienie w 1971 w konkursie Telewizji Polskiej i Komeny Głównej MO na telewizyjne widowisko sensacyjne.

15. Wypadek. [Powieść]. Wwa: KiW 1976, 207 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Przekł.: czes.: Nehoda. [Przeł.] J. Jarolímkova. Praha 1980, — ros.: Katastrofa. [Przeł.] M. Ignatov. Moskva 1979, — słowack.: Nehoda. [Przeł.] D. Höllakova. Bratislava 1988, — ukr.: Avarija. [Przeł.] B. Gavriskin. Lwiv 1981.

16. Wrócić do siebie. Powieść. Poznań: WP 1977, 301 s. Wyd. 2 Wwa: MON 1980.

Adapt. film.: Pobojojwisko. Scen. i reż. J. Budkiewicz. Ekran. 1985.

17. Ikony. [Powieść]. Łódź: WŁ 1978, 202 s.

Przekł. niem.: Der Ikonencoup. [Przeł.] Ch. Eckert. Berlin 1981, wyd. nast. tamże 1982, 1986.

18. Koniec wakacji. [Powieść]. Wwa: MON 1979, 297 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Nagroda II stopnia Ministra Obrony Narodowej w 1979. Przekł.: niem.: Das Ende der Ferien. [Przeł.] R. Matz. Berlin 1984, — ros.: Konec kanikulam. [Przeł.] M. Ignatov i V. Chorev. Moskva 1984. Adapt. film.: Romans z intruzem. Scenariusz i reż. W. Podgórski. Ekran. 1984.

19. Widoki o zmierzchu. [Powieść]. Łódź: WŁ 1980, 233 s.

20. Sprawa w Marsylii. [Powieść biograficzna o J. Conradzie]. Łódź: WŁ 1983, 222 s.

21. Wyjaśnienie. [Powieść]. Wwa: KiW 1984, 207 s. Wyd. 2 tamże 1985.

Przekł. niem.: Das süsse Leben der Sylvia O. Roman. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1991.

22. Pomadka od Hawurassa. [Powieść]. Wwa: KAW 1986, 245 s.

23. Sylwia. [Utwór dramatyczny]. TV [Łódź] 1987.

Słuchowiska radiowe m.in.: Pożegnanie z lotnikiem. Radio 1971. — Amputacja. Radio 1972. Druk. *Teatr Pol. Radia* 1972 nr 2 s. 63-83. — Małe drgnienie serca. Radio 1974. — Przesłuchanie. [O J. Brechcie]. Radio 1978.

Adaptacje

1. Celadon i Astrea czyli romans królewski. (Listy Jana Sobieskiego i Marysienki). [Współaut.:] K. Zygmund. TV 1966.

2. A. France: Tais. TV 1967.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1990. — SWPP 2 (R.L.). — LP (Red.).

S. Majchrowski: Z problematyki powieści W.B. *Acta Untv. Lodz* 1977 nr 17. — M.M. Szargan: Galeria pisarzy łódzkich: W.B. *Odgłosy* 1978 nr 5. — T. Błażejowski: W.B. W tegoż: *Łódzkie środowisko literackie*. Łódź 1981. — T. Błażejowski: *Próba diagnozy. W tegoż: Literatura jak literatura*. Łódź 1987. **B.D.**

BINKOWSKI Ryszard

ur. 1940

Pseud.: Gontal; Jan Gontal; (rb); Ren Anonim. Powieściopisarz.

Urodzony 12 września 1940 we wsi Gospodarz pod Łodzią; syn Józefa Binkowskiego, rolnika i kowala, i Stanisławy z Moszczyńskich. W 1947-54 uczył-

czął do szkoły podstawowej w Rzgowie, gdzie w ostatnim okresie nauki wstąpił do ZMP. Następnie uczył się w XX Liceum Ogólnokształcącym w Łodzi, które wkrótce porzucił, chcąc się usamodzielić. Od 1957 pracował w różnych zawodach: robotnika rolnego, tragarza na budowach, pomocnika drukarza, ucząc się jednocześnie w szkole średniej i studiując na Wydziale Filologii Polskiej w Studium Nauczycielskim w Łodzi. W 1964-71 pracował jako nauczyciel w szkole wiejskiej w Guzowie. W 1965 ożenił się z Heleną Górczyk, z zawodu ogrodniczką. W 1967 debiutował prozą wspomnieniową pt. „Dzień powszedni”, nagrodzoną na konkursie dla robotników, opublikowaną w tygodniku *Odgłosy* (nr 15; pod pseud. Ren Anonim), z którym następnie nawiązał stałą współpracę, publikując tam felietony, reportaże, fragmenty prozy (m.in. pod pseud. Jan Gontal), recenzje literackie i filmowe. W 1971 objął funkcję redaktora działu społecznego w dzienniku *Głos Robotniczy*. Brał udział w licznych konkursach literackich, uzyskując nagrody i wyróżnienia. Od 1972 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983); w 1984 został przyjęty do nowego ZLP. Mieszka w Pabianicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sypała brzezina złotem, czerwienią. [Powieść]. Łódź: WŁ 1971, 111 s.

2. Pójdiesz ponad sadem. [Powieść]. Łódź: WŁ 1972, 162 s.

Adapt. film.: Scenariusz i reż. W. Podgórski. Ekran. 1974.

3. Latoś wesel nie będzie. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1974, 207 s.

Zawartość: Cudaczna koza; Nocny Kacper; Początek i koniec lata; Nocleg u sołtysa; Nad podmiejskim stawem; Tajemnica leśnego drewniaka; Dziewczyna pod plebańskim sadem; Pomiarówka Helena; Lata czarne i złote; Pożegnanie dziewczyny; Listy; Pokrzywa; Latoś wesel nie będzie; Noc Albina; Stara kobieta; Antek się żeni; Antkowy sen; Jakby epilog. Adapt. film. pt. *Wesela nie będzie*. Scenariusz i reż. W. Podgórski. Dialogi: R. Binkowski. Ekran. 1978.

4. Tak szybko zapada zmrok. [Powieść]. Łódź: WŁ 1975, 154 s.

5. Białe światło. [Powieść]. Łódź: WŁ 1977, 164 s.

6. Parszywiec. [Powieść]. Łódź: WŁ 1978, 171 s.

7. Korkociąg. [Opowiadania]. Olsztyn: Pojezierze 1982, 183 s.

Zawartość: Dziki; Przebudzenie; Odpustnik; Korkociąg.

8. Mansardy. [Powieść]. Wwa: LSW 1982, 310 s.

9. Zaginiony. [Powieść]. Łódź: KAW 1984, 192 s.

10. Eksmisja. [Powieść]. Łódź: WŁ 1985, 141 s.

11. Zaćma. [Powieść]. Łódź: WŁ 1986, 189 s.

12. Długa choroba. [Powieść]. Łódź: WŁ 1988, 214 s.

13. Wiatrak. [Powieść]. Łódź: WŁ 1988, 245 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1990.

J. Termer. *Polonistyka* 1973 nr 5 [rec.: Pójdiesz ponad sadem]. — J. Termer. *Polonistyka* 1974 nr 5 [rec.: Latoś weseli nie będzie]. — Galeria pisarzy łódzkich. *Odgłosy* 1978 nr 17.

B.D.

BIŃCZAK Józef

ur. 1912

Pseud.: Bis, Bolesław Słowiański, Jot-Bey, Ziemowit.
Poeta.

Urodzony 1 kwietnia 1912 w Zawadzie (pow. opatowski) w rodzinie chłopskiej; syn Wojciecha Bińczaka i Julianny z domu Sadaj. Był samoukiem, przygotowywał się do matury według programu seminariów nauczycielskich, ale ostatecznie egzaminu nie składał. Od 1928 działał w ZMW, a w 1931 wstąpił do Stronnictwa Ludowego (SL). Debiutował w 1931 utworem „Głosy wsi”, opublikowanym w *Zielonym Sztandarze* (nr 4); za właściwy debiut uważa wiersz „Z okna” ogłoszony w 1934 w tygodniku *Wici* (nr 19; pod pseud. Bolesław Słowiański). Z piśmiem tym współpracował następnie do 1939 (podpisując utwory również pseud. Jot-Bey). W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Zawadzie; należał do Batalionów Chłopskich i był członkiem SL-„Roch”. Redagował konspiracyjne pismo obejmujące teren pow. opatowskiego, częściowo łódzkiego i sandomierskiego, o zmieniających się tytułach: *Żagiew* (1941-42), *Sygnal* (1942) i *Chłopski Sygnal* (grudzień 1942-maj 1944). W lipcu 1943 został ranny. Po zakończeniu wojny przebywał początkowo w Kielcach i był w 1945-46 członkiem Zarządu Wojewódzkiego ZMW. W 1946-47 współpracował z piśmiem *Wici* (m.in. pod pseud. Bolesław Słowiański). W 1949 przeniósł się do Warszawy, gdzie podjął pracę w Komisji Historycznej Stronnictwa Ludowego (potem ZSL), jako archiwista i bibliotekarz. W 1956-69 był redaktorem Ludowej Spółdzielni Wydawniczej. Kontynuując twórczość literacką publikował wiersze i artykuły, m.in. w czasopiśmie *Zielony Sztandar* (1955-66) i *Tygodnik Kulturalny* (1962-68). W 1977 został członkiem ZLP, w 1989 wiceprezesem zarządu Koła Literatów ZSL przy ZLP. Odznaczony Krzyżem Partyzanckim (1948), Złotym Krzyżem Zasługi (1955), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1959). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Żyto kwitnie*. [Wiersze]. Wwa: Bibl. Oddz. Wiejskiego ZZLP 1949, 49 s.

Cykle: *Ucieczka i powrót*; *Kłosa i obłoki*; *Płonące brzozy*; *Płatki śniegu*.

2. *Racławice 1937*. [Przedm.:] J. Ozga-Michalski. Wwa: LSW 1957, 38 s.

3. *Litery na korze*. [Wiersze]. Wwa: LSW 1964, 86 s.

4. *Święto ludowe 1904-1964*. [Gawęda popularnonaukowa]. Wwa: LSW 1965, 122 s.

5. *Pora kłosów*. [Wiersze]. [Wwa:] LSW 1968, 55 s.

Prace redakcyjne

1. W. Skuza: *Wybór utworów*. Oprac. i wstęp... Wwa: LSW 1955, 209 s.

2. [A. Balawajder] Wojciech Trąba: *Gawędy*. Oprac. i wstęp ... Wwa: LSW 1959, 118 s.

3. J. Niecko: *Kadrela i inne opowiadania*. Szkice o autorze, wybór i oprac. ... Wwa: LSW 1964, 261 s.

4. W. Skuza: *Wiersze i proza*. Wstęp, wybór i oprac. ... Wwa: LSW 1979, 731 s.

5. W. Skuza: *Poezje wybrane*. Wyboru dokonał i oprac. ... Wwa: LSW 1986, 138 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

S. Czernik: *Litery na korze*. *Tyg. Kult.* 1965 nr 7. — R. Sulima: *Pora kłosów*. *Poezja* 1969 nr 10.

J.Z.

BIRKENMAJER Józef

1897-1939

Pseud.: Antoni Brzoza; B.; (B); Chochoł; Fel. Lach; J.B.; (J.B.); J. Birk.; (J. Birk.); J. B-r; (J. B-r); J.B.R.; Józ. Birk.
Poeta, historyk literatury, autor książek dla dzieci, tłumacz.

Urodzony 19 marca 1897 w Czernichowie pod Krakowem; syn Ludwika Birkenmajera, historyka nauk ścisłych, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), i Zofii z Karlińskich; brat Aleksandra Birkenmajera, historyka nauk ścisłych, profesora bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Warszawskiego (UW). Uczył się w gimnazjum w konwiktie jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem, maturę zdał w Gimnazjum św. Anny w Krakowie w 1915. W tymże roku został wcielony do armii austriackiej i wysłany na front wschodni. W 1916 pod Czerniowcami dostał się do niewoli rosyjskiej; więziony był w Pskowie, a następnie przebywał m.in. w Moskwie, w północnej Rosji w guberni włodzimierskiej, w Czelabińsku, we wschodniej Syberii nad Bajkałem, w Troickosawsku nad granicą mongolską, a potem przez rok w obozie w Berezówce pod Wierchniemiudzińskiem. Po nieudanej próbie przedostania się wraz z wojskami czeskimi na wschód do Oceanu Spokojnego i dalej do Francji (1918), dostał się do niewoli bolszewickiej i pracował w kompanii robotniczej nad Bajkałem. Jesienią 1918 pojechał do Irkucka, a później do Nowonikolajewska (główniej kwatery wojsk polskich we wschodniej Rosji); jako żołnierz formującego się tamże 1. Pułku Strzelców Polskich im. T. Kościusz-

ki (wchodzącego w skład 5. Dywizji Syberyjskiej) walczył na froncie uralskim, skąd odwołano go do pracy w sztabie. Był redaktorem (współ z Szymonem Aleksandrem Nawrockim) założonego w Nowonikołajewsku przy 5. Dywizji Syberyjskiej *Żołnierza Polskiego we Wschodniej Rosji* (1919-20) i wydawcą pisemka humorystycznego pt. *Bak* (utwory podpisywał pseud.: Chochoł, Antoni Brzoza). Po rozbiciu 5. Dywizji (w styczniu 1920) był internowany w obozach pod Krasnojarskiem oraz w Tule, a następnie więziony w Omsku; w 1920 po dwukrotnie podejmowanej ucieczce powrócił do kraju. Podjął studia polonistyczne na UJ, a od 1921 kontynuował je na UW; w 1924 uzyskał magisterium. W 1922 ożenił się z Marią Jętkiewicz i osiadł na stałe w Warszawie. Studia łączył z pracą nauczyciela języka polskiego i łaciny w szkołach średnich. Zaczął też rozwijać od 1921 działalność literacką i publicystyczną bardzo intensywną w latach następnych. Wiersze, artykuły, recenzje i przekłady ogłaszał w wielu czasopismach m.in. w *Gospodzie Poetów* (1921), *Przeglądzie Chyrowskim* (1923-29), *Kurierze Poznańskim* (1924-30), *Kurierze Warszawskim* (1924-25, 1927-29, 1933-39), *Mysli Narodowej* (1925-39; tu m.in. w 1931-39 stała rubryka „Z ruchu wydawniczego”), *Gazecie Warszawskiej Porannej* (1926-27), *Gazecie Warszawskiej* (1928-34), *Rodzinie Polskiej* (1929-39), *Przeglądzie Powszechnym* (1933-39; tu m.in. stała rubryka „Przegląd piśmiennictwa” w 1933), *Przeglądzie Katolickim* (1934-39), *Kulturze* (Poznań 1936-37). Jako tłumacz współpracował od 1925 z Wydawnictwem Polskim (R. Wegner) w Poznaniu, przygotowując przekłady dla serii *Biblioteka Laureatów Nobla*. W 1926 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1927 nawiązał współpracę z grupą poetycką Czartak, w której almanachu „Czartak. Zbiór poetów w Beskidzie” (1928) zamieścił swoje utwory i artykuły (też pod pseud. J. Birk.). Równocześnie kontynuował pracę naukową i publikował studia i artykuły w pismach: *Język Polski* (1922-38), *Pamiętnik Literacki* (1925-38), *Ruch Literacki* (1926-37), *Kwartalnik Klasyczny* (1928-33), *Filomata* (1929-37), *Poradnik Językowy* (1931-37), *Rocznik Literacki* (1933-38; tu sprawozdania z literatury greckiej, łacińskiej i rumuńskiej). W 1932 na podstawie rozprawy „Bolesław Chrobry w literaturze polskiej” uzyskał stopień doktora filozofii, a w 1937 habilitował się na UJ przedstawiając pracę „Patrium carmen - Bogurodzica Dziewica”. Oprócz badań z zakresu literatury średniowiecznej zajmował się szczególnie twórczością Henryka Sienkiewicza; zbierał materiały do źródłowej monografii tego pisarza, podejmował podróże do Włoch i Czech. W 1937 wyjechał do USA, gdzie na uniwersytecie w Madison (Wisconsin) był wykładowcą języka i literatury polskiej. Kontynuował

pracę twórczą przygotowując zbiory wierszy: „Pede libero”, „Śpiew latarni morskiej”, „W domu mojego ducha” (nie wydane). Prowadził działalność odczytową. W sierpniu 1939 wrócił do Polski, by objąć Katedrę Historii i Literatury polskiej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Po wybuchu II wojny światowej zgłosił się ochotniczo do wojska i jako porucznik rezerwy brał udział w obronie Warszawy. Poległ 26 września 1939 w czasie walk na Cytadeli Warszawskiej.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pismo św. u Reja. [Rozprawa]. Powst. 1924. Streszcz. pt. Wpływ Pisma św. na świeckie pisma M. Reja. *Spraw. TN we Lw.* 1936 t. 16 z. 3 s. 244-248.

Praca magisterska przyjęta przez prof. J. Ujejskiego na UW. Przewidziane wydanie w 1939.

2. Opowiadania starej Margoški. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1927, 54 s.

3. Poszumy Bajkału. [Wiersze]. Zakopane: Księg. L. Zwoliński 1927, 160 s.

Zawartość: Od autora. — Cykle: Sonety bajkalskie; Przez tajgi i tundry; Żołnierska dola; Listy z więzienia; Przelotem.

4. Rewelacja rewelacji. Wwa 1927. Inf. w poz. 9.

5. Łzy Chrystusowe. [Opowiadania]. Pozn.: Spółka Pedagogiczna T. A. 1928, 74 s.

Zawartość: Łzy Chrystusowe; Wesele w Porębie; Na jeziorze; Ostatnia choinka; Rozbójnik Dyzma.

6. Ulicą i drogą. (Poezje). Wwa: F. Hoesick 1928, 62 s.

Cykle: Na klawiszach miejskiego bruku; Skroś listków drzewnych.

7. Listy matczyne. [Wiersze]. Kr. 1929. Inf. w poz. 9.

8. Bolesław Chrobry w literaturze polskiej. Powst. 1931-1932. Druk fragm. pt. Legenda łysogórska o Bolesławie Chrobrym. *Pam. Lit.* 1931 s. 25-39.

Praca doktorska; masz., 196 k. Bibl. IBL PAN.

9. Wycieczka. (Poezje). Wwa: Dom Książki Pol. 1932, 60 s.

10. Zawalony tunel. [Powieść]. *Głos Nar.* 1933 nr 327-351, 1934 nr 1-56, 74-83.

11. Piskolek. (Opowiadanie). Wwa: [NK] 1934, 31 s. Dod. do *Iskier* 1934.

12. Polska dywizja w tajgach Sybiru. Lw.: PWKS 1934, 38 s.

Praca popularnooświatowa.

13. [Biografie świętych]. Pozn.: Księg. św. Wojciecha. [Ser.] *Postacie Świąteczne*.

Św. Błażej. † 316. [1934], 31 s.

Św. Augustyn, doktor Kościoła. 354-430. [1934], 31 s.

Św. Jan Chryzostom. [1935], 32 s.

Św. Alojzy Gonzaga. 1568-1591. [1938], 32 s.

Św. Julia, panna i męczenniczka. (Wiek V). [1938], 32 s.

14. Zagadnienie autorstwa „Bogurodzicy”. Gniezno: Nakł. Studia Gnesnensia 1935, 136 s.

Zawartość: Tajemnica zamknięta na siedem pieczęci; Kunszt starodawnej pieśni; W kręgu dogmatów i liturgii: Theotoke Parthene; W kręgu dogmatów i liturgii: Twego dzieła Krzyciela; Święty Wojciech, poeta doctus; Pieśń słowiańska.

Artykuły J.B. podejmujące polemikę z recenzentami: Odpowiedź na recenzję [A. Brücknera]. *Pam. Lit.* 1935 s. 639-647; Sprawa zapieczonej. *Prz. Katol.* 1936 nr 4-5 [polem. z A. Brücknerem]; Dyskusja o „Bogurodzicy”. *Tamże* 1937 nr 10-11; „Trzeźwe” poglądy profesora Brücknera na „Bogurodzicę”. *Tamże* 1937 nr 48.

15. „Bogurodzica Dziewica”. Analiza tekstu, treści i formy. Lw.: Filomata [1937], 191 s.

Praca habilitacyjna.

Zawartość: Najdawniejsze dzieje pieśni religijnej w Polsce; Zestawienie tekstów pieśni „Bogurodzica Dziewica”; Język utworu; Teologiczne podłoże „Bogurodzicy”; Analogie hymniczne; Rytmika „Bogurodzicy”; Wnioski.

16. Kłopoty Henryka Sienkiewicza z „Rodziną Połanieckich”. [Artykuł]. [Milwaukee]: Druk. *Kur. Pol.* 1937, 4 s.

17. Nasza rodaczka – Ligia. [Artykuł]. [Milwaukee]: Druk. *Nowiny Pol.* 1937, [4] k.

18. Motywy i zagadnienia litewskie w literaturze polskiej. (Odczyt wygłoszony na dorocznym zebraniu Polskiego Klubu Artystycznego w Chicago dnia 15 maja 1938). [Milwaukee 1938], 13 s.

Przedr. ze Złotego Wydania Jubileuszowego *Kur. Pol.*

19. Mój przyjaciel Sań-Fu. [Opowiadanie]. [Milwaukee]: Druk. *Kur. Pol.* [1938], 4 s.

20. Spełniona obietnica. [Opowiadanie]. [Milwaukee]: Druk. *Nowiny Pol.* 1938, [4] k.

21. „Trud niemały” Henryka Sienkiewicza. [Artykuł]. [Milwaukee]: Druk. *Nowiny Pol.* 1938, 8 s.

22. Wybór poezji. Milwaukee: Klub Książki Pol. 1939, [3] k.

Masz. jednostronnie powiel.

Nadto książeczki obrazkowe z wierszykami dla dzieci wydane przez Wydawnictwo Polskie (R. Wegner): Czworonożni przyjaciele. Pozn. 1929. – Czy już znacie? Pozn. 1931. – Kochane pieski. Pozn. 1931. – Kocie figle. Pozn. 1931. – Tyk-tak. Pozn. 1931. – Zwierzęta domowe. Pozn. 1931. – Chwile radości. Pozn. [nie po 1932]. – Dziecięce kłopoty. Pozn. [1932]. – Słoneczne dni. Pozn. [nie po 1932]. – Swawole wiejskie. Pozn. [nie po 1932]. – U krasnoludków. Pozn. [nie po 1932]. – Nasze miłe zwierzęta. Pozn. [ok. 1935]. – Czy już znacie? (Bajeczki wujka Czesia [Cz. Kędziarskiego]; Wierszyki ...). [Norymberga 1945]. – Jak ci się podoba-

ba? [Norymberga 1945]. – Moi przyjaciele. [Norymberga 1945]. – Naokoło roku. [Norymberga 1945]. – Przyjaciele. [Norymberga 1945]. – Wesole dni. [Norymberga 1945]. – Wesole rachunki. [Norymberga 1945].

Rozprawy w czasopismach i wydawnictwach zbiorowych m.in.: Les traductions polonaises de Virgile. *Eos* 1930/31 nr 33 s. 137-150. – O autorstwie „Carmen Macaronicum”. *Prz. Hum.* 1932 z. 4/5 s. 401-416. – Sienkiewicz a Śląsk. *Zar. Śl.* 1934 z. 4 s. 221-229. – Wzory greckie „Bogurodzicy”. *Pam. Lit.* 1934 z. 3/4 s. 249-266. – „Bogurodzica” wobec hymnografii łacińskiej. *Prz. Katol.* 1935 nr 32-33, 35-37, 39-40. – Prace o Sienkiewiczu. *Pam. Lit.* 1935 z. 3/4 s. 609-626. – Epitafium Bolesława Chrobrego. (Próba ustalenia tekstu). W: *Munera philologica L. Cwikliński [...]* oblata. Pozn. 1936 s. 347-370. – Prace o Kasprowiczu. 1926-1936. *Pam. Lit.* 1936 z. 4 s. 1012-1039. – Henryk Sienkiewicz. *Thought*, Nowy Jork 1939 t. 14 s. 579-593.

Przekłady¹

1. R.L. Stevenson: Wyspa skarbów. [Powieść]. Lw.: Wydawn. Pol. 1925, [8], 348 s. Wyd. nast. 2-14 w 1938-92.

2. W.B. Yeats: Opowiadania o Hanrahanie Rudym; Tajemnicza róża; Rosa Alchemica. Tłum. [i wstęp] ... Lw.: Wydawn. Pol. 1925, XIX, 221 s.

3. K. Gjellerup: Gdym po raz pierwszy ujrzał ją ... Powieść. Lw.: Wydawn. Pol. 1926, VIII, 362, [6] s.

4. R. Kipling: Kim. [Powieść]. Lw.: Wydawn. Pol. 1926, [8], 365 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) 1939; wyd. 3 Wwa: Wiedza 1948; Wwa: LSW 1987; Wwa: Sigma Not 1990.

5. A.H. Smith: Złoto z Porto Bello. [Powieść]. Lw.: Wydawn. Pol. 1926, [8], 367 s. Wyd. nast.: Mikołów: Książ. Śląska 1947; Wwa: Iskry 1955, tamże 1957; Rzeszów: KAW 1991.

6. R. Tagore: Gora. [Powieść]. Lw.: Wydawn. Pol. 1926, [8], 501 s.

7. R.L. Stevenson: Porwany za młodu. [Powieść]. Pozn.: Wydawn. Pol. [1927], [8], 317 s.

8. R. Kipling: Druga księga dżungli. [Powieść]. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1928], 321 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [1939]; Kat.: Mewa 1947; wyd. 4 Wwa: Wiedza 1948; wyd. 3 [!] Wwa: NK 1957, tamże: wyd. 6 1963, wyd. 5 [!] łączne z: Księga dżungli [poz. 9] 1967, wyd. 8 1986.

9. R. Kipling: Księga dżungli. [Powieść]. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) 1928, VIII, 254 s. Wyd.

¹ Ogłoszony pod nazwiskiem J. Birkenmajera przekład R. Kiplinga: *Stalky i spółka* (Wwa 1948, Wwa 1993) jest w istocie przekładem pióra Jerzego Bandrowskiego.

nast. 2-13 w 1931-88; wyd. 7 [!] łączne z: *Druga księga dżungli* [poz. 8] Wwa: NK 1967.

10. R. Kipling: *Światło, które zgasło*. [Powieść]. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) 1928, XII, 307 s.

11. R. Tagore: *Zerwane pęta oraz inne opowiadania*. Pozn.: Wydawn. Pol. 1928, XIII, 293 s.

12. J. Galsworthy: *Saga rodu Forsytów. T. 3. Przebudzenie. Do wynajęcia*. [Powieść]. Wwa: Rój 1930, 397 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1949; wyd. 2 powojenne Wwa: KiW 1952; wyd. 1 [!] Wwa: PIW 1956, tamże; wyd. 2 [!] 1956, wyd. 3 1960, wyd. 4 1962, wyd. 5 1971, wyd. 6 1972; Wwa: KiW 1988; Wwa: Da Capo 1992.

13. R. Kipling: *Gawędy spod Himalajów*. [Opowiadania]. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) 1930, [8], 356 s.

14. R. Kipling: *Kapitanowie zuchy. Powieść o wielkich ławicach morskich*. Przeł. i przedm. ... Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1930], XI, 284 s. Wyd. nast. Wwa: tamże 1948.

15. F.H. Burnett: *Mała księżniczka*. [Powieść]. Wwa: Księg. G. Szylinga [1931], 328 s. Wyd. 2 tamże [1938].

16. B. Mussolini: *Pamiętnik z czasów wojny*. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1931], 191 s.

17. E.A. Poe: *Morderstwo przy rue Morgue*. [Opowiadania]. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1931], 277 s.

18. E. Salgari: *Dramat na Oceanie Spokojnym*. [Powieść]. Przeł. i przedm. ... Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1931, XI, 276 s.; Oprac. lit. T. Linkner. Wyd. 1 w tej edycji. Gdańsk: WM 1991.

19. R.L. Stevenson: *Pan dziecie Ballantrae. Gawęda zimowa*. Pozn.: Pol. S-ka Akcyjna 1935, 170 s. Wyd. nast.: [Pozn.:] Wielkop. Księg. Wydawn. 1949; pt. *Dziedzic na Ballantrae. Gawęda zimowa*. Wwa: Iskry 1959.

20. *Udział twórczości katolickiej w dzisiejszej literaturze świata. Zbiorowy zarys monograficzny. T. 1-2. Tłum. z niem. ...* Kr.: Wydawn. Księży Jezuitów 1935, 324 + 235 s.

21. R. Kipling: *Puk z Pukowej Górki*. [Powieść]. Pozn.: Wydawn. Pol. (R. Wegner) [1936], 345 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1948; wyd. 2 [!] skrócone Wwa: NK 1958; Wwa: Alfa 1985, wyd. 3 [!] skrócone tamże 1988.

22. R. Guardini: *Znaki święte*. Przeł. z niem. ... Pozn.: Księg. św. Wojciecha [1937], 97 s. Wyd. nast.: Wprowadzenie: J. Majka. Wr.: Wydawn. Wrocł. Księg. Archidiecezjalnej 1982, tamże: 1987, wyd. 3 1991.

23. J. Pelz: *Kazania dla dzieci. Credo na tle roku szkolnego*. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1938, VII, 242 s.

24. T. Rayment: *Dolina nieba*. [Powieść]. Lw.: Książ.-Atlas [1938], 351 s.

25. D. Defoe: *Robinson Kruzo*. Przejr., uzup. i wstęp: J. Kott. Wwa: Wydawn. Pol. (R. Wegner) 1949, 329 s. Wyd. nast. pt. *Przypadki Robinsona Kruzo*. Red. i przedm.: J. Kott. T. 1: wyd. 1 [!] Wwa: PIW 1953, tamże; wyd. 2 1954, 1957, wyd. 4 [!] 1971, wyd. 5 1974, 1983, 1986; Oprac., [wstęp]: A. Rowiński. Wwa: KiW 1991, wyd. 2 [!] tamże 1992; Bielsko-Biała: Beskidzka Ofic. Wydawn. 1993.

26. R. Kipling: *Biała foka*. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1955, 47 s.

27. R. Kipling: *Rikki-Tikki-Tavi*. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1955, 46 s.

28. R. Kipling: *Zaginiony legion*. Przeł.: ..., M. Marszał. Wwa: Iskry 1987, 61 s.

Praca redakcyjna

1. *Myśli św. Jana Chryzostoma. Wybrał [i wstęp]* ... Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1937, XV, 142 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — LP (T. Fijewski).
[Poszumy Bajkał:] R. Dyboski: „Tristia ex Siberia”. *Czas* 1928 nr 2; [Z. Wasilewski:] Z. J.B. jako poeta, *Mysł Nar.* 1928 nr 8. — [Zagadnienie autorstwa „Bogurodzicy”:] A. Brückner. *Pam. Lit.* z. 3/4 1935 s. 590-594, polem. tamże: J. Birkenmajer s. 639-647, A. Brückner: Replika s. 647-648; J. Krzyżanowski: *Zagadka „Bogurodzicy”*. *Pion* 1935 nr 38, polem. tamże 1935: J. Birkenmajer: „Pieśń ujdzie calo ...” nr 41, J. Krzyżanowski: Jeszcze w sprawie „Bogurodzicy” nr 44. — A. Brückner. *Nowa Książ.* 1938 z. 2 [rec.: Bogurodzica Dziewica]. — B. Benedict: Wspomnienie o prof. J.B. *Tyg. Pol.*, Nowy Jork 1944 nr 39, sprost. i uzup.: A. Birkenmajer. *Tamże* 1944 nr 47. — Z. Grabowski: J.B. W: Straty kultury polskiej 1939-1944. T. 1. *Glasgow* 1945. — [J. Krzyżanowski:] J.K. Dębowski: J.B. *Pam. Lit.* 1946 z. 1/2. — [K. Nitsch] K.N.: Śp. J.B. *Jęz. Pol.* 1946 nr 3. — P. Grzegorzczak: J.B. (CW 10-lecie zgonu). *Dzisiaj i jutro* 1949 nr 39. — E. Kozikowski: Wspomnienie o J.B. *Zycie i Mysł* 1951 nr 1/2, przedr. w tegoż: *Między prawdą a plotką*. Kr. 1961. — Z. Zdrojkowska: *Dzieło niedługożycia*. *Słowo Powsz.* 1982 nr 153.

B.T.

BISKUPSKI Andrzej ur. 1938

Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 30 sierpnia 1938 w Łodzi; syn Adama Biskupskiego, robotnika, i Florentyny z domu Bedner. W 1956 ukończył Technikum Włókiennicze w Łodzi, a następnie studia matematyczne (1961) i filozoficzne (1971) na Uniwersytecie Łódzkim. Równocześnie w 1961-70 pracował jako nauczyciel matematyki w łódzkich szkołach średnich. Debiutował w 1963 wierszem „Spotkam cię wiosną” opublikowanym w czasopiśmie *Zarzewie* (nr 18); pierwsze recenzje ogłosił w 1965 w *Tygodniku Kulturalnym* (nr 27). Wcześniej publikował prace popularnonaukowe i naukowe z astronomii. Wier-

sze i artykuły zamieszczał następnie (do 1979) głównie w łódzkim tygodniku *Odgłosy* i w *Poezji*. Od 1963 należał do Koła Młodych przy Oddziale Łódzkim ZLP, otrzymywał nagrody w organizowanych przez to Koło Turniejach Jednego Wiersza (1966, 1967, 1969). W 1967-71 był współzałożycielem i członkiem łódzkiej grupy poetyckiej Centrum. W 1968-70 współpracował z wrocławskim czasopismem *Agora*. Od 1974 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1971 rozpoczął pracę jako redaktor w Wydawnictwie Łódzkim; w 1980-81 był kierownikiem Redakcji Literatury Pięknej, od listopada 1981 do marca 1984 zastępcą redaktora naczelnego. W 1984 został członkiem Klubu Pisarzy przy Stowarzyszeniu Twórców Kultury w Łodzi, a w maju 1989 członkiem SPP. Od 1990 jest kierownikiem redakcji literatury naukowej w Wydawnictwie Łódzkim. Odznaczony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975). Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Każde wnętrze moje. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1966, 40 s.

2. Mój głos zewnętrzny. [Wiersze]. Łódź: WŁ 1970, 79 s.

Zawartość: Do publiczności, oraz cykle: Stamtąd; Codziennosc; Zapis bez uogólnienia; Lament; Wspólnota; Mój głos zewnętrzny.

3. Nie tylko przeciw metaforze. Szkice o poezji. Łódź: WŁ 1973, 213 s.

Zawartość: Zamiast wstępu. — I. Nie tylko przeciw metaforze; Uwagi o „metodologii” poezji i poetyckiej „teorii poznania”; Zagadnienie wieloznaczności poezji; O operacjach myślowych i konstrukcji operacyjnej [współaut.: G. Kościński]; Kilka uwag na marginesie [zagadnienie zawartości informacyjnej tekstu poetyckiego]; O pewnej propozycji metodologicznej w odniesieniu do krytyki literackiej poezji. — II. Przewrotność sztuki stosowanej [o poezji E. Brylla]; Przykład poszukiwania metody [o poezji J. Jarmołowskiego]; Na początku było „nie” [o „Pejzażach” L. Herbsta]; Czy „mały realizm” — czyli o rekwizytach młodej poezji lat sześćdziesiątych — albo o czytaniu z liczb; Założenia aksjologiczne poezji [o poezji współczesnej]. — Wiara w niezbywalność poezji.

4. Wspólnota. [Wiersze i proza poetycka]. Łódź: WŁ 1976, 80 s.

5. Tym jest jeszcze poezja. [Szkice literackie]. Łódź: WŁ 1980, 271 s.

Zawartość: Kierunek przemian poetyckiej świadomości. — I. Specyfika komunikatu poetyckiego z punktu widzenia teorii informacji i cybernetyki; Poetycki operacjonizm — co to takie jest? — II. Wokół autentyczności [o twórczości i koncepcjach S. Czernika]; Wokół „pokolenia 60” [szerzej o twórczości B. Sadowskiej i B. Justynowicza]. — III. „Wśród pomieszczenia języków i zdarzeń” — „wśród stwórów ziemi, wody i powietrza” [o poezji M. Jastruna]; Pytanie o ludzką transcendencję [M. Piechall]; Między zwątpieniem a nadzieją [W. Karczewska]; Poezja, która jest jak kawałek suchego chleba [J. Waleńczyk]; Trzeci i pierwszy głos poety [J.M. Rymkiewicz]; Na styku świata i własnej tożsamości [R. Łoboda]; Istnienie jako poznanie [M. Kucner]; Niewidzialne oczy miłości [A. Tokarska];

Sześć razy o tym samym [J. Jarmołowski, J. Koniusz, G. Kościński, Z. Skibiński, M.M. Szargan].

6. W tę porę rozproszenia ducha. [Dwa wiersze; współaut.: Z. Skibiński]. [Łódź] 1985, 4 s.

Druk bibliofilski; wydrukowano 10 egzemplarzy na Boże Narodzenie. [Inf. autoral].

7. Anthropos anthropon genna. [Wiersze; współaut.: Z. Skibiński; wstęp: J. Poradecki]. Poddębice-Łódź 1989, 24 s.

Druk bibliofilski; wydrukowano 99 egzemplarzy numerowanych i sygnowanych przez autorów. [Inf. autoral].

8. Dwanaście wierszy. 1987-1988. [Post.: M. Kucner]. Poddębice-Łódź 1990, 24 s.

Druk bibliofilski; wydrukowano 85 egzemplarzy numerowanych i sygnowanych przez autora. [Inf. autoral].

9. Piosenka o potrzebie. [Wiersze]. Łódź: Biblioteka 1991, 78 s.

Prace redakcyjne

1. Rzecz poetycka. Środowisko. Wybór i oprac.: ..., J. Jarmołowski, M. Kucner. Łódź: WŁ 1975, 374 s.

Antologia wierszy ze szkicami krytycznymi o autorach.

2. Okolica Poetów. Antologia poezji autentycznych. [Wybór, oprac. i wstęp] ... Łódź: WŁ 1978, 68 s.

3. Strofy poetyckie Stanisławowi Czernikowi dedykowane. [Zebrali i oprac.: ... i Z. Kwaśniewska. Wstęp ...] Łódź: Dzielnicowa Bibl. Publ. 1979, 23 s.

4. Rubinowa Hortensja. Antologia utworów nagrodzonych 1965-1979. Wybór i oprac.: ... i F. Rajczak. Słowo wstępne: J. Poradecki. Łódź: WŁ 1987, 307 s.

5. M. Bazylczuk: Raptularz czyli Święta liczba, chronometria i nierozgrzeszenie. [Wyboru dokonał ...]. Łódź: WŁ 1988, 106 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1990.

Z. Skibiński. *Odgłosy* 1974 nr 39. — [Nie tylko przeciw metaforze:] P. Dybel: Nie tylko przeciw A.B. *Nouy Wyraz* 1974 nr 5; M. Lubelska: Nie tylko przeciw B. *Teksty* 1974 nr 2; S. Czerniak: Cybernetyka poezji *Poezja* 1975 nr 7/8. — J. Poradecki: Powrót alegorii. *Odgłosy* 1977 nr 37 [rec.: Wspólnota]. — T. Skutnik: Metafora w komputerze. *Twórczość* 1981 nr 3 [rec.: Tym jest jeszcze poezja].

J.Z.

BISKUPSKI Stanisław ur. 1917

Pseud.: bis.; (bis); S.B.; (stb).

Prozaik, dziennikarz.

Urodzony 19 grudnia 1917 w Kijowie; syn Antoniego Biskupskiego, lekarza, i Marty z domu Wołyńnic. W 1920 przyjechał do Polski i mieszkał początkowo w Toruniu, a od 1923 w Łucku, gdzie

ukończył Państwowe Gimnazjum im. T. Kościuszki. Od 1936 studiował w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie, w 1939 uzyskał absolutorium. Po wybuchu wojny przebywał początkowo w Kiwercach włączonych do ZSRR, gdzie pracował jako robotnik leśny, a od jesieni 1940 do czerwca 1941 był nauczycielem wiejskim w Niebożce i Susku. W styczniu 1941 ożenił się z Haliną Malinowską. W czasie okupacji niemieckiej był robotnikiem w nadleśnictwie Kiwerce, jednocześnie uczestniczył w działalności konspiracyjnej na rzecz AK. Po wkroczeniu Armii Czerwonej w czerwcu 1944 został zmobilizowany do 1. Armii Wojska Polskiego i od października tegoż roku był korespondentem frontowego pisma *Zwycięzcy*. W 1945 został skierowany do Gdyni w celu organizowania prasy polskiej na Wybrzeżu; był współorganizatorem, a następnie redaktorem *Gazety Morskiej* oraz dwutygodnika *Marynarz Polski*. W pismach tych, a także w *Dzienniku Bałtyckim* ogłaszał recenzje, artykuły i felietony (m.in. pod pseud. bis). W 1950 przeniesiony służbowo do Warszawy, objął stanowisko kierownika wydawnictw morskich, sportowych i lotniczych w Wydawnictwie Ministerstwa Obrony Narodowej (MON). Jako prozaik debiutował w 1952 książką „Nurek”. Po 1956 był kierownikiem redakcji wydawnictw masowych (serie: *Żółty Tygrys*, *Sensacje XX Wieku*, *Labirynt*), a od 1964 (do przejścia na emeryturę w 1973) kierownikiem redakcji pamiętników w Wydawnictwie MON. W 1961 uzyskał magisterium na Wydziale Dziennikarskim Uniwersytetu Warszawskiego. Od 1968 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1969 odbył podróż morską do krajów Afryki Zach. W 1972 za twórczość literacką otrzymał nagrodę im. J. Conrada przyznaną przez Związek Zawodowy Marynarzy i Portowców, w 1973 nagrodę III stopnia Ministra Obrony Narodowej, a w 1979 nagrodę Prezesa Rady Ministrów. W 1989 został członkiem SPP. Odznaczony m.in. londyńskim Medalem Wojska (1948), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1972), Złotą Odznaką „Zasłużony Pracownik Morza” (1972). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nurek. Wwa: MON 1952, 61 s.
Wydawnictwo popularnoinformacyjne dla młodzieży.
2. Marynarze. Wwa: MON 1952, 98 s.
Wydawnictwo popularnoinformacyjne dla młodzieży.
3. Przyjaciele. [Opowiadania]. Wwa: MON 1953, 75 s.
Zawartość: Niezwykła wyprawa; Przyjaciele.
4. Spotkania z kapitanem Szenwaldem. [Opowieść biograficzna]. Wwa: MON 1954, 81 s.

5. Strażnica pod krzywą sosną. [Opowiadanie]. Wwa 1954, 124 s.

6. Marynarze i okręty. Wwa: MON 1955, 164 s.
Wydawnictwo popularnoinformacyjne dla młodzieży.

7. Pawilon-S. [Powieść]. Wwa: MON 1955, 182 s.

8. Ludzie – torpedy. Wwa: MON 1957, 80 s.
Wyd. 2 tamże 1959.
Wydawnictwo popularnonaukowe dot. II wojny światowej.

9. ORP „Orzeł” zaginął. [Powieść dokumentalna]. Wwa: NK 1958, 217 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1966, wyd. 4 1969, wyd. 5 1975.

10. Chłopcy z ostrowieckich lasów. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1962, 237 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964 [właśc. 1963], wyd. 3 1970, wyd. 4 1976, wyd. 5 1979.

Przełt. ros.: Pami iz ostroveckich lesov. [Przełt.] O.E. Akimienko, V. Anisimova, V. Svetlova. Moskwa 1973.

11. Uwaga peryskop. Wwa: Wiedza Powsz. 1962, 283 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1965, wyd. 3 [Wwa:] LSW 1973.

Wydawnictwo popularnoinformacyjne dla młodzieży.

12. Na kursie „Bismarck”. [Powieść]. Wwa: NK 1963, 157 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1967, wyd. 4 1973, [wyd. 5] 1988.

13. Ostatni bunkier. Wwa: MON 1963, 79 s.
Wydawnictwo popularnonaukowe dot. II wojny światowej.

14. Jak powstaje statek. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1964, 33 s.

15. Godzina kłęski. Wwa: MON 1964, 87 s.
Wydawnictwo popularnonaukowe dot. II wojny światowej.

16. Odcinek „N”. Wwa: MON 1965, 98 s. Wyd. 2 1969.

Wydawnictwo popularnonaukowe dot. II wojny światowej.
Przełt. niem.: Alarm in Abschnitt „N”. [Przełt.] R. Matz. Berlin 1971.

17. Ślady na dnie. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1965, 268 s. Wyd. 2 tamże 1968.

Pierwotny tytuł: „SP-FY” idzie z pomocą.

18. Morze szumi inaczej. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1968, 186 s. Wyd. 2 tamże 1972.

19. Rozkaz nr 0069. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1967, 99 s.

20. Darnica godz. 0.40. [Opowieść]. Wwa: MON 1968, 109 s. Wyd. 2 tamże [1986].

Dot. II wojny światowej.

21. Wrześniowa próba. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 185 s. Wyd. 2 tamże 1979.

22. Archipeląg wysp pływających. [Powieść]. Wwa: Iskry 1972, 265 s. Wyd. 2 tamże 1977.

23. Sokoły siedmiu mórz. [Powieść]. Wwa: NK 1972, 208 s. Wyd. 2 tamże 1978.

24. PQ-16 dojść musi. [Powieść]. Wwa: NK 1975, 285 s. Wyd. nast. tamże 1982.

25. Boso wśród gwiazd. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1978, 257 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1980, wyd. 3 1985.

Nagroda Inst. Wydawniczego „Nasza Księgarnia” w 1977. Przekł. czes.: Bratislava 1981.

26. Wypadek w parku narodowym. [Powieść]. Wwa: Iskry 1980, 264 s.

27. Sukienka w kolorze błękitu. [Powieść]. Wwa: NK 1982, 219 s.

Przekłady

1. Artylerzysta morski. Według książki P. Musiakowa „Komiender” oprac. ... Wwa: MON 1951, 294 s.

2. I. Winokurov, F. Floricz: Sachalin wyspa skarbów. [Powieść]. Wwa: MON 1951, 161 s.

3. G. Sztorm: Admirał Uszakow. [Powieść]. Wwa: MON 1952, 294 s.

Praca redakcyjna

1. Między Marsem a Ateną. Wspomnienia wojenne nauczycieli. Wybrał ... Wstęp.: Z. Huszcza. Wwa: MON 1977, 406 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1988. — SWPP 2 (E. Głębička). — NSLD.

Z. Flisowski: Historia niezwykłego okrętu. *Nowe Książ.* 1958 nr 22 [rec.: ORP „Orzeł” zaginął] — W. Żukrowski: Przygoda przygodzie nierówna. *Nowe Książ.* 1968 nr 16 [rec.: Morze szumi inaczej]. — M. Rusczyk: Wrześniowy alert. *Nowe Książ.* 1971 nr 12 [rec.: Wrześniowa próba]. — G. Skotnicka: Przeciw fałszom i mitom. *Nowe Książ.* 1972 nr 23 [rec.: Archipelag wysp pływających]. — H. Skrobiszewska: Ucieczki. W: Literatura i wychowanie. [Wwa] 1973, też w wyd. 2 Wwa 1982 [dot. powieści dla młodzieży]. — S. Zieliński: Konwój. *Nowe Książ.* 1976 nr 3 [rec. PQ-16 dojść musi]. — L. Kurpiewski: Polowanie na temat. *Literatura* 1980 nr 25 [rec.: Wypadek w parku narodowym].

E.G.

BITNER Dariusz ur. 1954

Prozaik.

Urodzony 30 listopada 1954 w Gdyni; syn Alfonsa Bitnera, rybaka dalekomorskiego, i Marii z Wyskielów. W 1958 przeprowadził się wraz z rodzicami do Szczecina. Uczył się tamże w Technikum Budowlanym, w którym w 1975 zdał egzamin maturalny. Debiutował w 1970 opowiadaniem „Skok”, opublikowanym w piśmie *7-my Głos Tygodnia* (nr 49). W latach następnych zajmował się twórczością literacką. Ogłaszał opowiadania, miniatury literackie, felietony i eseje, m.in. w *Twórczości* (1980-92) i *Radarze* (1982-84, 1986; w 1984 cykl felietonów pt. „Bez reguły”). Współpracował jako autor słuchowisk z rozgłośnia ogólnopolską Polskiego Radia (m.in. mikrosluchowiska dla audycji satyrycz-

nej „60 minut na godzinę”) oraz z ośrodkiem szczecińskim. W 1985 ożenił się z Elżbietą Dąbrowską z domu Skrzypczak. W 1986 został członkiem ZLP. Od grudnia 1991 pracuje jako dziennikarz w *Dzienniku Szczecińskim*. Mieszka w Szczecinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bajka. [Dla dzieci]. Wwa: KAW 1979, [12] k.

2. Proza. [Miniatury literackie]. Wstęp: P. Jaworski. Szczec.: Woj. i Miejs. Bibl. Publiczna, Koło Młodych przy Oddz. Szczec. ZLP 1979, 22 s.

Zawartość: Miniatury; Ciągłość dni; Tajemnice kobiet; Undar.

3. Ptak. [Powieść]. Kr.: WL 1981, 76 s.

4. Cyt. [Powieść]. Kr.: WL 1982, 156 s. [Cz. 2 i 3:] Szeptem: Sza; Pst. *Twórczość* 1989 nr 11 s. 5-46, nr 12 s. 28-82.

5. Owszem. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1984, 217 s.

Zawartość: Bywa; Tidritikum; Idąc.

6. Ciąg dalszy. [Felietony literackie]. Szczec.: Glob 1989, 385 s.

7. Kfazimodo. [Powieść]. Kr.: WL 1989, 292 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1992. — D. Bitner: Twórca i wistość. *Twórczość* 1981 nr 12. — D. Bitner: Chcę, żądam, rozkazuję. *Regiony* 1991 nr 4.

[Ptak.] H. Gosk: Józef Ptak nie chce być krawcem”. *Mies. Lit.* 1982 nr 6; M. Lalak: Z lotu ptaka. *Literatura* 1981 nr 28; J. Zieliński: Rozpisany na powieść. *Twórczość* 1981 nr 11; A. Ogrodowczyk: Okrucy metafizyki i fizjologii. *Nurt* 1982 nr 3. — [Cyt.] H. Bereza: Fizjologia. W tegoż: *Bieg rzeczy*. Wwa 1982, przedr. rozszerz. pt.: Krawędź. W tegoż: *Sposób myślenia*. T. 1. O literaturze polskiej. Wwa 1989; H. Gosk: *Azyl*. *Mies. Lit.* 1983 nr 8; J. Łukosz: Kultura trzewi. *Życie Lit.* 1983 nr 16; M. Plachecki: Spektakl. *Twórczość* 1983 nr 2; — [Owszem.] J. Krzyżanowski: Słupy dukt. *Morze i Ziemia* 1985 nr 21; D. Kuleszyńska. *Okolice* 1987 nr 1. — W. Mystkowski: Sprawozdanie z prozy D.B. i o zapachu kapusty. *Okolice* 1987 nr 1. — L. Bugajski: Niespełnienie. W tegoż: *Strategia ślimaka*. Wwa 1988 [dot.: Ptak, Cyt, Owszem]. — J. Łukosz: Przenikanie (O pisarstwie D.B.). *Regiony* 1990 nr 2. — H. Bereza: Wielość. *Twórczość* 1991 nr 4 [rec.: Chcę, żądam, rozkazuję]. — M. Lalak: Trzy rodzaje samotności: Soltyk, Bitner, Turczyński. W: Autor i jego wcielenia. Szczec. 1991.

B.T.

BLÜTH Rafał Marcell 1891-1939

Historyk literatury polskiej, rusycysta, publicysta.

Urodzony 19 sierpnia 1891 w Warszawie; syn Kelmana Blütha i Estery z Lindenfeldów. Uczył się w Szkole Handlowej Zgromadzenia Kupców m. Warszawy; w 1905 relegowany za udział w strajku szkolnym, w 1910 skończył naukę. W 1911-14 studiował na Wydziale Chemii Technicznej Politechniki Lwowskiej. Równocześnie od 1913 uczył się jako wolny słuchacz na wykłady polonistyczne

doc. Juliusza Kleinera na Politechnice i Uniwersytecie Lwowskim. W 1916, z chwilą objęcia przez Kleinera katedry historii literatury na Uniwersytecie Warszawskim (UW), przeniósł się na tę uczelnię i kontynuował studia, początkowo na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym, a od 1917 – Filozoficznym. W 1915 wstąpił do Polskiej Organizacji Wojskowej (POW), z ramienia której pełnił m.in. funkcję komisarza Pomocniczych Komitetów Wojskowych. Był członkiem Komisji Rewizyjnej Towarzystwa Bratnia Pomoc (1915–17), brał czynny udział w pracach kół naukowych studentów UW, m.in. Koła Filozoficznego, Koła Polonistów. W 1918 wraz z oddziałem żandarmerii POW dostał się do Milicji Ludowej, stamtąd przeniesiono go do Biura Prasowego w Naczelnym Dowództwie, a w 1920 do II Oddziału Ministerstwa Spraw Wojskowych. W 1920 uczestniczył w pracach Czołówki Oświatowej Wojska Polskiego. W 1921 ukończył studia. W tym też roku przeszedł na katolicyzm i stał się formalnym członkiem Kółka – grupy młodych konwertytów skupionych wokół księdza Władysława Kornilowicza. W 1921–22 działał w Chrześcijańskim Związku Akademików. Debiutował w 1922 recenzją sztuki W. Bunikiewicza „Sowizdrzały”, ogłoszoną w wydawnym przez YMCA miesięczniku pt. *Czyn* (nr 4). Należał (w 1923) do Koła Studiów Katolickich. W 1925 na łamach *Bluszczu, Przeglądu Warszawskiego, Przeglądu Współczesnego i Tygodnika Wileńskiego* ogłosił pierwsze prace dotyczące Adama Mickiewicza oraz artykuły z zakresu rusycystyki. W 1927–28 pracował jako referent w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (przygotowywał raporty o sytuacji wewnętrznej w ZSRR), w 1929 wykładał na Wyższych Kursach Nauczycielskich w Warszawie. Równocześnie współpracował z *Głosem Prawdy i Polską Zbrojną*, specjalizując się w literaturze rosyjskiej i radzieckiej oraz twórczości Josepha Conrada. Uczestniczył w pracach Klubu Literackiego i Naukowego (KLiN; od 1928), był członkiem Polskiego PEN Clubu. Od września 1929 do kwietnia 1931, dzięki staraniom Wacława Borowego, przebywał w Paryżu na stypendium Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Departament Sztuki). Kontaktował się wtedy m.in. z dominikańskim ośrodkiem wydawnictw katolickich (Éditions du Cerf) w Juvisy. W 1932 otrzymał Krzyż Niepodległości. W tym też roku rozpoczął stałą współpracę z pismem *Droga*, w którym publikował obszernie sprawozdania z życia polityczno-społecznego ZSRR i Niemiec (1932–34, 1936–37), a następnie objął w *Roczniku Literackim* dział pt. „Literatura rosyjska” (1933–39). W 1933 na podstawie pracy składającej się z kilku niezależnych rozpraw połączonych wspólnym tytułem „Mickiewicz w Rosji” uzyskał doktorat w zakresie rusycystyki na Uniwersytecie Jagiellońskim

(promotor prof. Tadeusz Lehr-Spławiński). W 1934 współorganizował warszawski klub rusycystów „Domek w Kołomnie”. Był członkiem zespołu redakcyjnego kwartalnika religijno-kulturalnego *Verbum*, na którego łamach ogłaszał artykuły literackie i społeczno-religijne (1934–39). Przez wiele lat pracował zarobkowo w Polskiej Agencji Telegraficznej, a utraciwszy to zajęcie na rok przed wojną, utrzymywał się z drobnych prac literackich. W 1938 ożenił się Elidą Marią Szarotą, romanistką, córką polsko-niemieckiej pisarki Eleonory Kalkowskiej. Aresztowany przez gestapo 5 października 1939, został rozstrzelany 17 listopada 1939 w Natolinie. W 1971 zwłoki odnaleziono i zidentyfikowano. Pochowany na cmentarzu na Służewcu w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pisma literackie. Oprac. i wstęp: P. Nowaczyński. Kr.: Znak 1987, 366 s. Z prac Zakładu Badań nad Literaturą Religijną KUL.

Zawartość: Psychogeneza „Snu w Dreźnie”, „Do przyjaciół Moskali”; Mickiewicz i Rylejew pod pomnikiem Piotra Wielkiego; Konstantynopolska katastrofa [dot. Mickiewicza]; Michał Siergiejewicz Lunin – dekabrysta katolik; „Chrześcijański Prometeusz” (Wpływ Boehemego na koncepcję III części „Dziadów”); Tragikomedialny snobizm w życiu i twórczości Miłkołaja Gogola; Joseph Conrad a Dostojewski – problem zbrodni i kary; Ewolucja heroizmu u Conrada – rzut charakterologiczny; O tragicznej decyzji krakowskiej Konrada Korzeniowskiego – parę myśli i uwag w związku z książką profesora Ujejskiego „O Konradzie Korzeniowskim”; Samburański Hamlet [dot. J. Conrad; Zwycięstwo]; Rewizja poglądów na romantyzm – antagonizm wieszczów; Stefan Kołaczkowski a Stanisław Brzozowski; Proza poety Bunina; „Zmory” I.E. Zegadłowicza i ich kariera społeczna (Uwagi w związku z polemiką literacką); Adolf Nowaczyński jako rewizjonista (Z powodu książki „Słowa, słowa, słowa.”); Stanisław Brzozowski jako wychowawca. – Kronika życia i twórczości R.M.B.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – P. Nowaczyński; B.R.M. W: Encyklopedia katolicka, T. 2. Lubl. 1986.

J.M. Świecicki: Psychoanaliza w literaturze polskiej. *Prz. Powsz.* 1932 t. 194 [rec.: Psychogeneza „Snu w Dreźnie”]. – W. Weintraub: R.B. W: Straty kultury polskiej, T. 2. Glasgow 1945. – Z. Szmydtowa: R.B. *Pam. Lit.* 1946 z.1/2, przedr. w tejsze: Studia i portrety. Wwa 1969. – K. Górski: R.M.B. (1891–1939). *Zyg. Powsz.* 1971 nr 48, przedr. w: 70 żywotów. Kr. 1977. – J. Rogowska: R.M.B. – zapomniany polski rusycysta. *Zesz. Nauk. UŁ. Ser. I Nauki Hum.-Społ.* 1971 nr 80. – E. Sławecka: Spojrzenie na literacką tradycję dziewiętnastowieczną w działalności rusycystycznej R.M.B. W: Spotkania literackie. Wr. 1973. – A. Rażny: R.B. jako rusycysta a estetyka Stanisława Brzozowskiego. *Zesz. Nauk. UJ Pr. Hist.-Lit.* 1974 z. 29. – M. Kunowska-Porebna: B.R.M. (1891–1939). W: *Verbum* (1934–1939). Lubl. 1976. – A. Hertz: Wyznania starego człowieka. Londyn 1979 s. 268–276. – [Pisma literackie:] M. Wyka: Portret krytyka u schyłku dwudziestolecia. *Twórczość* 1987 nr 12; A. Biernacki: Życie literaturą czyli o „Pismach” R.M.B. *Odra* 1988 nr 12; W. Maciąg: Pisma R.M.B. *Znak* 1988 nr 11.

B.T.

BLAHUTOWA Maria

zob. KLIMAS-BLAHUTOWA Maria

B

BLAUT Sławomir ur. 1930

Tłumacz, krytyk literacki.

Urodzony 17 grudnia 1930 w Lublinie; syn Antoniego Błauta, zawodowego oficera Wojska Polskiego, i Ireny z Larkowskich, nauczycielki. W 1949 ukończył Liceum im. J. Zamojskiego w Lublinie. Następnie studiował polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Debiutował jako krytyk literacki w 1951 na łamach *Tygodnika Powszechnego* (nr 36) recenzją książki J. Tuwima pt. „Pegaz dęba, czyli panopticum poetyckie”. W 1952 przeprowadził się do Warszawy i nie przerywając studiów, podjął pracę redaktora w dziale literackim Instytutu Wydawniczego „Pax”. W 1954-56 był kierownikiem literackim w tygodniku *Dziś i jutro*. W 1955 ożenił się z Janiną Kadler, dziennikarką. Zatrudniony był kolejno w redakcji *Kierunków* (1956-57; kierownik działu literackiego) i tygodnika *Za i przeciw* (1957-58; redaktor w dziale literackim); w 1958-62 współpracował z *Tygodnikiem Powszechnym*. W pismach tych zamieszczał także artykuły i recenzje literackie. W 1963 debiutował jako tłumacz przekładem książki J. de Hartoga pt. „Mary”. W latach następnych rozwijał działalność przekładową z literatury niemieckojęzycznej. Jednocześnie od 1963 pracował w Telewizji Polskiej, najpierw w Redakcji Sensacji i Fantastyki, a w 1972-74 kierował Redakcją Teatru Poniedziałkowego. Od 1968 należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Od 1974 pracował w redakcji literatury niemieckiej Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. W 1986, ze względu na zły stan zdrowia, zrezygnował z pracy zawodowej i zajął się wyłącznie twórczością przekładową. W 1987 wstąpił do Stowarzyszenia Tłumaczy Polskich, w 1989 do SPP, w 1993 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Za przekłady z języka niemieckiego został uhonorowany nagrodami: Robert-Bosch-Stiftung i Deutsches Polen Institut (1981), nagrodą Stowarzyszenia Autorów „Zaiks” (1985), nagrodą Ministra Oświaty, Kultury i Sportu Austrii (1987), nagrodą szwajcarskiej fundacji kulturalnej „Pro Helvetia” (1989), nagrodą Polskiego PEN Clubu (1992). Odznaczony Srebrnym (1966) i Złotym (1984) Krzyżem Zasługi. Mieszka w Warszawie.

Przekłady

1. J. de Hartog: *Mary*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1963, 178 s.
2. P. Mackie: *Cała prawda*. [Sztuka sensacyjna]. Przekł. i oprac. ... TV ok. 1964. [Inf. tłumacza].
3. O.F. Walter: *Pan Tourel*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 225 s.
4. G. Seuren: *Rezerwat*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1966, 215 s.

5. T. Valentin: *Zagubieni*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1966, 379 s.
6. J. Bartsch: *Łowy na wrony*. [Powieść]. Wstęp: S. Lichański. Wwa: PIW 1967, 147 s.
7. W. Helwig: *Nieugięci*. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1967, 162 s.
8. P. Weiss: *Rozmowa trzech idących*. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1967, 84 s.
9. P. Härtling: *Niemsch albo Bezruch*. Suita. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1968, 188 s.
10. H. Kant: *Aula*. [Powieść]. Wwa: PIW 1968, 425 s. Wyd. 2 tamże 1979.
W wyd. 2 omyłkowo nie podano na karcie tytułowej nazwiska tłumacza.
11. R. Marsh: *Rocznica*. [Sztuka sensacyjna]. TV 1968.
12. W. Hilsbecher: *Tragizm, absurd i paradoks*. Eseje. Wybór i wstęp: S. Lichański. Wwa: PIW 1972, 251 s.
13. A. Muschg: *Odczarowanie*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1973, 678 s.
14. A. Muschg: *W lecie Zająca*. [Powieść]. Wwa: PIW 1973, 252 s.
15. I. Bachmann: *Malina*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1975, 427 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1980.
16. P. Handke: *Krótki list na długie pożegnanie; Pełnia nieszczęścia*. [Powieści]. Przekł. i posł.: ... Wwa: Czyt. 1975, 295 s.
17. H. Kant: *Stopka redakcyjna*. [Powieść]. Wwa: PIW 1975, 420 s.
18. J. Becker: *Oszukiwałem władze*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 280 s.
19. M. von der Grün: *Miejscami gołoledź*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1976, 278 s.
20. J. Brinkmann: *Oczy do patrzenia*. Powieść w sześciu rozdziałach, z prologiem, interludium, jak również obszernym epilogiem zatytułowanym „Korniec i nowy początek”. Wwa: PIW 1977, 396 s.
21. T. Bernhard: *Mróz*. [Powieść]. Posł.: H. Orłowski. Pozn.: WP 1979, 293 s.
22. G. Hauptmann: *Dróżnik Thiel*. W: *Dawna nowela niemieckojęzyczna*. [Antologia]. T. 2. Wwa: PIW 1979, s. 391-418.
23. H. von Doderer: *Schody Strudlhofu albo Melzer i głębia lat*. [Powieść]. Posł.: H. Bereza. T. 1-2 [Cz. 1-4]. Pozn.: WP 1979 [właśc. 1980], 340 + 541 s.
24. G. Grass: *Błaszany bębenek*. [Powieść]. [Wstęp:] L. Bądkowski. T. 1-2. [Wwa:] Nowa* 1979, 170 + 171-381 s. Wyd. nast.: Posł.: R. Bratny. Wwa: PIW 1983, 633 s.; wyd. 2 [!] tamże 1984; Gdańsk: WM 1991.

W wyd. 1 nie podano nazwiska tłumacza.
Nagroda *Literatury na Świecie* w 1984.

25. A. Muschg: Motyw Albissera. [Powieść].
Pośl.: M. Wydmuch. Wwa: Czyt. 1979, 524 s.

26. P. Handke: Godzina prawdziwych odczuć.
Leworęczna kobieta. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1980,
232 s.

27. H. Hofstätter: Symbolizm. Wwa: WAIIF 1980,
364 s. Wyd. 2 tamże 1987.

28. J.C.A. Richter: Drezno w połowie XIX stulecia.
Przedstawione w 48 barwnych sztychach
J.C.A. Richtera. Poprzedzone wstępem H. Knoblocha.
Lipsk: Centr. Antykwariat NRD; Wwa: WAIIF
1980, 48 k.

29. Ch. Wolf: Wzorce dzieciństwa. [Powieść].
Wwa: Czyt. 1981, 497 s.

30. F.R. von Herzmanovsky-Orlando: Strasznykoń
w różnnych siłłach. Opowieść dziwaczna. Pośl.:
H. Orłowski. Pozn.: WP 1982, 121 s.

31. Ch. Wolf: Ni miejsca na ziemi. [Opowiadania].
Pozn.: WP 1982, 89 s.

32. H. Kant: Pobyt. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1984,
502 s.

33. W. Hütt: Niemieckie malarstwo i grafika
późnego gotyku i renesansu. [Wstęp:] S. Michalski.
Wwa: PWN 1985, 372 s., [68] k.

34. M. Ende: Nie kończąca się historia: od A do Z.
[Powieść dla dzieci]. [Wstęp:] I. Korsak. Wwa:
NK 1986, 260 s.

Nagroda Stow. Tłumaczy Pol. (1987).

35. Ch. Wolff: Kasandra. [Opowieść i cztery wykładki].
Przełł. powst. ok. 1988.

36. L. Duel: Odkrywcy dawnej Ameryki. [Praca
popularnonaukowa]. Wwa: WAIIF 1990, 533 s.

37. G. Grass: Psie lata. [Powieść]. Gdańsk: WM
1990, 542 s.

38. G. Grass: Z dziennika ślimaka. [Powieść].
Gdańsk: WM 1991, 232 s.

39. M. Mander: Kaszar. [Powieść]. Wwa: PIW
1991, 326 s.

40. G. Grass: Spotkanie w Telgte. [Powieść].
Wwa: Czyt. 1992, 181 s.

41. G. Grass: Wróżby kumaka. Gdańsk: WM
1992, 198 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1992. — Wywiady: Od Grassa do Doderera. Rozm.
R. Ciemiński. *Tyg. Kult.* 1977 nr 29; Jeszcze nie zginęła.
Rozm. G. Sokółowska. *Warm. i Mazury* 1984 nr 23 [głównie
nt. przekładu „Blaszanego bębenka”]; Od Tomasza Manna do
Güntera Grassa. Rozm. E. Sadowska. *Kierunki* 1987 nr 9.

B. Czerwiński: Nagrodzony trud tłumacza. *Gaz. Lubus.* 1981
nr 192 [dot. przyznania nagrody Fundacji R. Boscha].

B.T.

BŁĄŻEJEWSKI Tadeusz
ur. 1944

Krypt.: T.B.
Krytyk literacki, historyk literatury.

Urodzony 7 grudnia 1944 w Wolborzu pod Piotrkowem Trybunalskim w rodzinie inteligentckiej; syn Józefa Błażejewskiego i Heleny z Buchalskich. Uczęszczał do I Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Chrobrego w Piotrkowie Trybunalskim, gdzie w 1962 zdał maturę. Następnie studiował filologię polską na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ). Po uzyskaniu w 1967 magisterium rozpoczął pracę na tej uczelni jako asystent. Debiutował w 1969 recenzją książki S. Horaka „Pustelnia”, ogłoszoną w dwutygodniku *Współczesność* (nr 17). Od tego roku publikował stale recenzje i artykuły nt. literatury współczesnej w wielu czasopismach, m.in. w *Nadodrzu* (1969-78), *Odgłosach* (1969-88; w 1980-81 redaktor literacki), w *Pracach Polonistycznych* (1969-90; w 1970 sekretarz redakcji), w *Prasie Polskiej* (1969-82), w *Nouych Książkach* (1970-77), w *Literaturze* (1976-80), w *Życiu Literackim* (1976-89), w *Faktach* (1976-83). W 1971-74 pracował jako lektor języka polskiego i wykładowca literatury polskiej na Uniwersytecie im. Humboldta w Berlinie (NRD). W 1975 otrzymał na UŁ tytuł doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy „Władysław Kowalski (1894-1958). Zarys monograficzny życia i twórczości”, której promotorem był prof. Zdzisław Skwarczyński. W 1975-78 był kierownikiem redakcji literatury pięknej Wydawnictwa Łódzkiego. W 1979 został członkiem ZLP, w 1981 pełnił funkcję sekretarza zarządu Oddziału Łódzkiego. W 1987-89 był członkiem zespołu redakcyjnego miesięcznika *Pismo Literacko-Artystyczne*, a następnie w 1990 jego kontynuacji *Koniec Wieku*. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1985). Mieszka w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Polityka i pióro. O Władysławie Kowalskim*. [Monografia]. Łódź: WŁ 1978, 184 s.

2. *Łódzkie środowisko literackie*. [Informator]. Łódź: KAW 1981, 131 s. Wyd. nast. tamże 1982.

3. *Retorta Fausta. Szkice literackie*. Łódź: WŁ 1981, 130 s.

Zawartość: Słowo wstępne; Intelkt wobec apokalipsy [o L. Gomolickim]; Pamięć wspomagana wyobraźnią [o A. Kuśniewiczu]; Spotkanie z Faustem [o L. Buczkowskim]; Powieść jako samopoznanie [o W. Karczewskiej]; Nauczyć się siebie [o B. Sztajnercie]; Posiew poznawczego niepokoju [o W. Terleckim]; Zabawa w nadliteraturę [o P. Wojciechowskim].

4. Jerzy Wawrzak. [Szkic]. Sieradz: Woj. Bibl. Publ. 1983, 8 s.

5. *Wokół „młodej prozy”*. [Współwyd. z:] A. Waśkiewicz: *Ruch literacki młodych – instytucje i struktura*. Wwa: KiW 1985, 35 s.

6. Literatura jak literatura. Szkice i notatki. Łódź: WŁ 1987, 365 s.

Zawiera recenzje w działach: Mit sztuki albo groza życia; Mit rzeczywistości albo doza życia; Mit krytyki albo proza życia.

7. Rysopis. Esej o młodej prozie. Łódź: KAW 1987, 239 s.

Zawartość: Zwrot ku prozie; Kłopoty z dojrzewaniem; Jak być artystą?; W gąszczu języka; Lekcja życia; Imitacje; Rekoniesans w stronę historii; W pół drogi. Wyróżnienie Funduszu Literary w 1988.

8. Współczesna Łódź literacka. Słownik autorów. Łódź: KAW 1989, 135 s.

9. Przemoc świata. Pisarstwo Leopolda Buczkowskiego. Łódź: Wydawn. UŁ 1991, 159 s.

Zawartość: Wstęp; Okrutny świat kresowej wsi; „Historia zerwana z łańcucha”; Dokument nie ukształtowany; Intertekstualna mgławica; Cytat z rzeczywistości; Traktat imitacyjny; Autarkia; Słowo końcowe.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

[Literatura jak literatura:] T. Olszewski: Mitologia bez mitów. *Życie Lit.* 1988 nr 26; E. Biela: Trzy szuflady z mitami. *Mies. Lit.* 1989 nr 2/3. — Z. Klapiński: Szkice B. *Odgłosy* 1982 nr 16 [rec.: Retorta Faustal]. — A. Czyż: Dwaj mistrzowie do wzięcia. *Ogród* 1992 nr 1 [rec.: Przemoc świata]. J.Z.

BŁOŃSKI Jan ur. 1931

Pseud.: bl.; Bf.; Blo.; j.b.; (j.b.); J.B.; J.Bl.; jabl.; jb; (jb); Jb; JBl.

Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 15 stycznia 1931 w Warszawie; syn Józefa Błońskiego, urzędnika, i Jadwigi z Lewandowskich. Dzieciństwo spędził w Warszawie, Brześciu nad Bugiem i Toruniu. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i Toruniu. Po wojnie zamieszkał w Toruniu, gdzie w 1948 uzyskał maturę w Liceum im. M. Kopernika. Następnie studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie, w 1952 uzyskał tytuł magistra. Jako krytyk debiutował w 1949 artykułem „Poezja Różewicza” w miesięczniku *Twórczość* (z. 7). W 1950-60 pracował w redakcji *Przekroju*, prowadząc dział literacki. W 1951 został członkiem ZLP. Rozwijając twórczość krytycznoliteracką współpracował stale w 1952-70 z *Życiem Literackim* (tu m.in. cykl „Powtórci krytyczne” 1967), a także z *Nową Kulturą* (1952-62), *Twórczością* (1955-58, 1967-72), *Dialogiem* (1956-63, 1966-78) i *Przeglądem Kulturalnym* (1956-63; tu m.in. stałe cykle: „Bez względów”, 1956 i „Moje narzekania”, 1962). W 1959-62 był starszym asystentem w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN. Następnie do 1966 przebywał w Paryżu jako lektor przy katedrze literatury polskiej na Sorbonie. Po powrocie do Krakowa był w 1967-81 kierownikiem literackim Starego Teatru im. H. Modrzejewskiej. Kontynuował pracę nauko-

wą w IBL; w 1968 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy „Dramaty Stanisława Ignacego Witkiewicza” (promotor prof. Kazimierz Wyka), a w następnym roku habilitował się na podstawie książki „Mikołaj Sep Szarzyński a początki polskiego baroku”. Za tę pracę i za całokształt twórczości otrzymał w 1968 nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1970 podjął pracę jako docent na UJ. W 1972 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W tymże roku został redaktorem naczelnym dwumiesięcznika *Teksty* (do 1974), następnie był członkiem redakcji tego pisma (do 1981). W 1974-76 pracował jako docent na uniwersytecie w Clermont-Ferrand we Francji. W 1980 wszedł w skład Zarządu Głównego ZLP (członek Związku do rozwiązania w 1983). W 1981 otrzymał nagrodę im. K. Wyki w dziedzinie esyistyki historycznoliterackiej i krytycznoliterackiej. W latach następnych publikował artykuły i recenzje w *Tygodniku Powszechnym*, *Więzi* i *Twórczości*. W 1981 został mianowany profesorem nadzwyczajnym, członkiem Rady Naukowej IBL PAN i czynnym członkiem Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W 1981-84 był prorektorem UJ. W 1982 otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wzyszego i Techniki II stopnia, a w 1983 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1984-85 i powtórnie w 1988-89 pracował jako profesor na uniwersytecie w Clermont-Ferrand we Francji. W 1985-86 był stypendystą Instytut für die Wissenschaften vom Menschen in Wiedniu. Od 1985 jest członkiem zarządu Association Internationale de Littérature Comparée. Od 1989 należy do SPP (od 1990 członek Zarządu Głównego). W tymże roku był członkiem jury nagrody Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1989 został też członkiem rady redakcyjnej pisma *Res Publica* i *Na głos*, oraz podjął stałą współpracę z pismem *Teksty Drugie*. Należy do Rady do Spraw Stosunków Polsko-Żydowskich przy Prezydencie RP. W 1993 został członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1975). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gałczyński 1945-1953. Wwa: PIW 1955, 87 s.

2. Poeci i inni. [Szkice krytycznoliterackie]. Kr.: WŁ 1956, 275 s.

Zawartość: Za pięć dwunasta, czyli o warunkach poezji; Konstanty Ildefons Gałczyński; Mieczysław Jastrun; Szkic portretu poety współczesnego Io T. Różewiczul.

3. Zmiana warty. Wwa: PIW 1961, 163 s.

Szkice o literaturze współczesnej napisane na nowo na podstawie artykułów drukowanych wcześniej w prasie literackiej. — Zawartość: Od autora. — Cieżar tradycji; Sarmata święty i śmieszny. — Zmiana warty; I. Słowa dodawane do rzeczy

[o lirycy M. Białoszewskiego]; Dwa rodzaje dziwności [o poezji J. Harasymowicza]; Po odejściu proroków [T. Nowak: Procyrocy już odchodzą]; Petyzysztka brzydota [o poezji S. Grochowiaka]. – II. Kariera pokolenia [o pokoleniu *Współczesności*]; Mit odrębności; Mit nieszczęścia; Mity erotyczne; Mit lumpenproletariatu [o twórczości A. Brychta, M. Nowakowskiego]; Chwila wyboru; Na przykładzie dramatu; Przypadek Mrożka.

4. Widzieć jasno w zachwyceniu. Szkice literackie o twórczości Prousta. Wwa: PIW 1965, 181 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1985, 149 s.

5. Mikołaj Sęp Szarzyński a początki polskiego baroku. Kr.: WL 1967, 319 s.

Nagroda Fundacji im. Kościelskich w Genewie w 1968 oraz nagroda V Ogólnopolskiego Festiwalu Polskiej Poezji Współczesnej im. K. Gałczyńskiego, ufundowana przez Szczecińskie Towarzystwo Kultury w 1968.

6. Stanisław Ignacy Witkiewicz jako dramaturg. (Szkic). Kr.: PWN 1973, 21 s.

7. Odmarsz. [Szkice krytycznoliterackie]. Kr.: WL 1978, 298 s.

Zawartość: Ofiarny kozioł i kofi trojański [o krytyce]. – Zmiana warty [poz. 3]; Kariera pokolenia; Mit odrębności; Mit nieszczęścia; Mity erotyczne; Mit lumpenproletariatu; Chwila wyboru. – Głosy do „Zmiany warty”: Zgubić własną młodość; Automistyfikacje; Przeżycie pokoleniowe; Odpowiedź na ankietę „*Polityki*” [Co myślę o młodej literaturze, 1969]; Odpowiedź na ankietę „*Orientacji*” [1970]; Kasandra na etacie [E. Bryll: Rzecz listopadowa]. – Realizm najmięjszy: Zaproszenie do drzemki [A. Augustyn: Obrona Arkadyjczyka]. – ... Z której pisarzy budzą czytelnicy [nt. ankiet *Tyg. Powsz.*]. – Poezjo- i programotwórcy: Czym był, czym mógł być klasycyzm. – Dywagacje miłośnika mowy związanej: Co zrobić z milionem poetów?; Etatyzm, eklektyzm i programofilia; Muza kapłanka i muza przewodniczka; Trzy współczesności. – Diagnostyka i prognozy: Inne lęki, inne bajki [R. Wojacek: Sezon; Inna bajka]; Bieguny poezji; Polaryzacje sztuki poetyckiej; Głosy z ubocza; Portret artysty w latach wielkiej zmiany [J. Andrzejewski]; Forma Miazgi [J. Andrzejewski: Miazga]; Polak – jakim go widzą, jakim siebie marzy. – Szkice druk. w czasopiśmie głównie w l. 1961-1975.

8. Romans z tekstem. [Szkice krytycznoliterackie]. Kr.: WL 1981, 319 s.

Zawartość: Pamięci anioła [o K.K. Baczyńskim]; Tradycja, ironia i głębsze znaczenie [o Z. Herbercie]; Znaki, teatr, świętość [o Teatrze, od 1971 Instytucje-Laboratorium J. Grotowskiego]; Strategia Diogenesa [L. Flaszen: Cyrograf]; Mroźek i Mroźek (Mroźka droga do komedii); Mędrak, cham i jednoaktówka; Dramaturgia modeli; Wniebowstąpienie; Pieśniarz chłopkiego plemienia [T. Nowak]; Uzupelnienie (Do pewnego czasu, do pewnego stopnia, do pewnego wieku; Postscriptum). – Szkice druk. w czasopiśmie i książkach zbior. w 1970-1980.

9. Samuel Beckett. [Współaut.:] M. Kędziarski. Wwa: Czyt. 1982, 125 s.

10. Kilka myśli co nie nowe. [Szkice krytycznoliterackie]. Kr.: Znak 1985, 201 s.

Zawartość: I. To co święte, to co literackie. – II: Wprowadzenie; Sarmata święty i śmieśny; Polak jaki jest każdy widzi; Polak – jakim go widzą, jakim siebie marzy [poz. 7]; Kto ty jesteś?; A to Polska właśnie; Autoportret żydowski; Literatura, kultura, edukacja narodowa; O współczesnej kulturze literackiej. – III. Czytanie Konińskiego; Czytanie Micińskiego; Czytanie Wyki. – Szkice druk. w czasopiśmie i książkach zbior. w 1961-1984.

Rozprawy i studia w wydawnictwach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Teoria obrazu poetyckiego G. Bachelarda. *Pam. Lit.* 1962 z. 1 s. 310-318. – Powrót Witkacego. *Dialog* 1963 nr 9 s. 71-84. – Historia i operetka. *Dialog* 1971 nr 6 s. 86-100. – Bergson a program poetycki Leśmiana. W: *Studia o Leśmianie*. Wwa 1971 s. 62-91. – Doświadczenia dekadencji w powieściach S.I. Witkiewicza. W: *Studia o Stanisławie Ignacym Witkiewiczu*. Wr. 1972 s. 33-57. – Witkacy a świat zachodni. *Teksty* 1973 nr 3 s. 10-41. – Gombrowicz a ethos szlachecki. *Teksty* 1974 nr 4 s. 117-136. – Sarmatyzm u Gombrowicza. W: *Tradycje szlacheckie w kulturze polskiej*. Wwa 1976 s. 137-153. – Trzy apokalipsy w jednej. *Twórczość* 1976 nr 10 s. 456-478 [o historiozofii S.I. Witkiewicza]. – W poszukiwaniu formuły konstrukcyjnej powieści Witkacego. W: *Spotkania z Witkacym*. Jelenia Góra 1979 s. 7-19. – Ekumenizm a literatura. W: *Sacrum w literaturze*. Lubl. 1980 [właśc. 1981] s. 27-36. – Le théâtre symboliste et l'histoire. *Acta Univ. Wratisl.* 1982 z. 614 s. 63-73. – Sny, lęki i procyrocy [Cz. Miłosz]. W: *Poeci dwudziestolecia międzywojennego*. T. 1. Wwa 1982 s. 559-593. – Tendencje metafizyczne we współczesnej literaturze polskiej. W: *Literatura polska w kulturze chrześcijańskiej Europy*. Lubl. 1983 s. 37-48, toż w przekł. franc. Lubl. 1984. – La passion de l'autoportrait. Leiris [Michel] et Gombrowicz. *Acta Univ. Wratisl.* 1984 nr 690 s. 179-188, toż w: *Typologie du roman*. Wr. 1984. – Poezja współczesna i strategia krytyki. *Twórczość* 1985 nr 4 s. 91-101. – Den polska litteratrens två ansikten [Przeł.] M. von Zweigberk. *Artes*, Stockholm 1985 nr 3 s. 10-24. – Dolina Issy; Epifanie Miłosa; Wzruszenie, dialog i mądrość. W: *Poznanie Miłosa*. Kr. 1985 s. 73-78, 205-228, 363-380. – Le théâtre de Witkiewicz: une forme de la Forme. Przeł. H. Krzyżanowski. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 16: 1986 s. 13-43. – Bezladne rozważania starego krytyka, który zastanawia się, jak napisałby historię prozy polskiej w latach istnienia Polski Ludowej. *Teksty Drugie* 1990 nr 1 s. 5-24. – Filozofia Filidora. *Res Publica* 1990 nr 9 s. 58-65. – Witkacy i rewolucja. *Pam. Lit.* 1990 z. 1 s. 79-94. – Rozbieranie Józia. [Szkic dot. twórczości W. Gombrowicza]. *Teksty Drugie* 1993 nr 3 s. 5-21.

Przekłady i adaptacje

1. C. Roy: Klucze do Chin. [Reportaż z podróży do Chin]. Wiersze przeł. T. Nowak. Oprac. sinologiczne: O. Wojtasiewicz. Wwa: PIW 1956, 487 s.

2. G. Arnaud: Cena strachu. Wwa: PIW 1957, 207 s.

3. E. Ionesco: Lekcja. (Dramat komiczny). *Dialog* 1957 nr 7 s. 35-52. TV 1970. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1972. Przedr. zob. poz. 5.

4. A. Artaud: Teatr i jego sobowtór. Przeł. i wstęp ... Noty: ... i K. Puzyna. Wwa: WAiF 1966, 192 s. Wyd. 2 tamże 1978.

5. E. Ionesco: Teatr. T. 1-2. Przeł. ... i in. Posł. ... Wwa: PIW 1967, 397 + 528 s.

W przekładzie J. Błońskiego: Lekcja [poz. 3]; Kubuś czyli uległość; Przyszłość w jaju albo różnych ma Pan Bóg stołowników. — Posłowie pt. Ionesco; genealogia stereotypu.

6. J. Genêt: Pokojówki. Sztuka w 1 akcie. W: J. Genêt: Teatr. Wwa: PIW 1970 s. 53-106. Wyst. Kat., T. Rozmańności Mała Scena 1971.

7. M. Leiris: Wiek męski. [Powieść]. Wraz z rozprawą: Literatura i taumachia. Przeł.: ... i T. Błońska. Posł. ... Wwa: PIW 1972, 185 s.

Zob. też Prace edytorskie i redakcyjne poz. 2, 3, 4.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. W. Orkan: Wybór pism. Oprac. i przedm. opatrzył. ... Kr.: WL 1953, XXXIV, 555 s.

2. Vercors: Milczenie morza i inne opowiadania. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył ... Przeł. ... i in. Wwa: PIW 1956, 256 s.

3. R. Barthes: Mit i znak. Eseje. Wybór i słowo wstępne ... Przeł. ... i in. Wwa: PIW 1970, 327 s.

4. Proust w oczach krytyki światowej. Wybór, red. i przedm. ... Przeł. ... i in. Kalendarium życia i twórczości M. Prousta ... Wwa: PIW 1970, 449 s.

5. S.I. Witkiewicz. Wybór dramatów. Wybór i wstęp ... Tekst i przypisy oprac. M. Kwaśny. Kr.: Ossol. 1974, 457 s. BN I, 221. Wyd. 2 popraw. tamże 1982.

6. G. Poulet: Metamorfozy czasu. Szkice krytyczne. Wybór: ... i M. Głowiński. Przedm. ... Wwa: PIW 1977, 578 s.

7. Studia o narracji. Referaty na XVIII konferencję teoretyczno-literacką. Baranów Sandomierski. 2-7 lutego 1979. Pod red.: ..., S. Jaworskiego, J. Sławińskiego. Wr.: Ossol. 1982, 312 s.

8. W. Gombrowicz: Dzieła, T. 1-10. Red. nauk. tekstu ... Teksty i noty edyt. oprac. J. Bahr i in. Uwagi interpretacyjne: J. Jarzębski. Kr.: WL 1986 (t. 1-9), 1992, 201 + 273 + 140 + 152 + 149 + 326 + 371 + 305 + 260 + 183 s. Wyd. nast. t. 1-9 tamże: wyd. 2 1987, wyd. 3 1989.

9. Jan Kochanowski. Interpretacje. Pod red. ... Kr.: WL 1989, 244 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1972, 1988. — Wywiady: Krajobraz po burzy. Rozm. Z. Szlachta. *Kultura* 1981 nr 18; W strefie szarej ... Rozm. M. Bajer. *Tyg. Powsz.* 1987 nr 40; By klasyka i współczesność nie zmieniły się w nudną skamielinę. Rozm. S. Bortnowski. *Polonistyka* 1992 nr 4.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — LP (red.).

[Mikołaj Sep Szarzyński a początki baroku:] M. Głowiński: Poeta, tematy, historia. *Twórczość* 1968 nr 9; W. Weintraub: Dwugłos o Sepie Szarzyńskim i baroku. *Kultura*, Paryż 1968 nr 8/9; S. Grzeszczuk: Poeta po Janie Kochanowskim, przedniejszy... *Ruch Lit.* 1970 nr 2. — A. Kijowski: Skazany na krytykę. *Prz. Kult.* 1961 nr 46. — J. Sławiński: Za co powinniśmy kochać J.B.? *Teksty* 1979 nr 4; przedr. w tegoż: Teksty i teksty. Wwa 1990. — T. Nyczek: Powrót B. *Twórczość* 1979 nr 6 [rec.: Odmarsz]. — [Romans z tekstem:] M. Danilewicz Zielińska: Intermezzo. *Kultura*, Paryż 1982 nr 6; A. Sulikowski: „Człowiek bez serca nie widzi nic”. Romanse krytyczno-literackie J.B. *Znak* 1983 nr 4; J. Świąch: Kochaj albo rzuć! *Akcent* 1983 nr 1. — J. Madejski. *Pam. Lit.* 1988 z. 1 [rec.: Kilka myśli co nie nowel]. — Z. Bauer: Świadek dialogu. *Polityka* 1988 nr 25. — [Zmiana warty:] H. Berez: Generalizowanie. W tegoż: Sposób myślenia. T. 1. O prozie polskiej. Wwa 1989; J. Stempowski: J.B. Zmiana warty? *Puls* 1987 nr 35. — J. Jarzębski: Za co kochamy J.B. *Dekada Lit.* 1991 nr 10. J.Z.

BOBER Jerzy 1920-1990

Pseud.: (b); (B); (ho); bob; Bob; (Bob); (BOB); BOJ; jb.; J.b.; (JB); J.B.; J. Bob; (Jur).
Prozaik, krytyk teatralny, publicysta.

Urodzony 13 stycznia 1920 w Zakopanem; syn Romana Bobera, oficera, i Eugenii z domu Malarz. Do szkół uczęszczał w Krakowie. Debiutował w 1937 prozą poetycką pt. „Przekwitanie”, opublikowaną w piśmie *Nasz Wyrz* (nr 11). W 1938 zdał maturę w IV Gimnazjum im. H. Sienkiewicza i w tymże roku rozpoczął studia w zakresie filologii polskiej i filozofii na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Krakowie i pracował jako księgowy w Centralnym Biurze Rachunkowości Rolnej i w Powierniczym Zarządzie Nieruchomości. Jednocześnie kontynuował studia na tajnym UJ. Po wyzwoleniu, w styczniu 1945 został członkiem ZZLP i od maja 1945 był kierownikiem biura Zarządu Oddziału Krakowskiego ZZLP. W 1948 został członkiem PZPR. Od jesieni 1950 do maja 1951 był kierownikiem działu dramatycznego Wojewódzkiego Domu Kultury Związków Zawodowych w Krakowie, następnie – do lutego 1953 – kierownikiem działu kulturalnego i dodatku literacko-naukowego *Echa Tygodnia w Gazecie Krakowskiej*; z piśmie tym współpracował stale od 1949, publikując głównie recenzje teatralne, a także artykuły, felietony i reportaże. Następnie objął stanowisko kierownika artystycznego Krakowskiego Oddziału Terenowego „Artos”. Od 1959 pracował etatowo w *Gazecie Krakowskiej* jako kierownik *Magazynu Sobotnio-Niedzielnego* i krytyk teatralny. W 1983 został sekretarzem zarządu Oddziału nowego ZLP w Krakowie. Za osiągnięcia w krytyce teatralnej i popularyzacji teatru otrzymał w 1986 nagrodę literacką m. Krakowa. Odnznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Krzyżem Kawalerskim (1979) i Krzyżem Oficerskim (1988) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 12 listopada 1990 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rozstaje. Powieść. Kr.: S. Kamiński, 275 s.
Pierwotny tytuł: Przekwitanie nocy.
2. Dwie młodości. [Powieść]. Powst. 1948. Druk fragm.: *Echo Krak.* 1948 nr 85, 292, 347, 349, 1949 nr 7-9, 45, 83, 100; *Echo Tyg.* 1949 nr 38, 1950 nr 1.
3. Przygody Lajkonika. Widowisko kukiełkowe. Wyst. Kr., Zespół Woj. Domu Kult. „Studio” 1950.
4. Na Nowej Hucie. Opowiadania. [Autorzy:] ..., J. Korczak, J. Lovell. Wwa: Czyt. 1952, 75 s.
Opowiadanie J.B.: Decyzja inżyniera, s. 35-52.
5. Chrzanowskie krajobrazy. [Reportaże]. Chrzanów: Pow. Komitet Frontu Nar. 1954, 61 s.
6. Antoni Fertner – Podróże komiczne. Zebrał i oprac. ... Kr.: WL 1960, 233 s.
Napisane na podstawie rozmów z A. Fertnerem.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1973, 1988. — SWPP 2 (E. Głębička). — Pisarze ziemi krakowskiej. Kr. 1976.
- K. Czachowski: Powszednie dni okupacji. *Dzien. Lit.* 1948 nr 13 [dot.: Rozstaje]. — [Antoni Fertner — Podróże komiczne:] J.J. Lipski: Pamiętnik (?) Fertnera. *Nowe Książ.* 1960 nr 17; A. Międzyrzecki: Melpomena i piwo. *Świat* 1960 nr 32. E.G.

BOBIŃSKA Helena

1887-1968

Powieściopisarka, autorka utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 9 maja 1887 w Warszawie; córka Teodora Bruna i Celiny z Kaufmanów. Pochodziła ze środowiska mieszczańskiego związanego z ruchem robotniczym. Siostra publicysty i krytyka literackiego Juliana Brun-Bronowicza. W 1903 ukończyła gimnazjum rządowe w Warszawie i rozpoczęła studia przyrodnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; po dwóch semestrach zmuszona była ze względu na chorobę matki przerwać studia i powrócić do Warszawy. Pracowała na kursach wieczorowych na terenie fabryk, za co została w 1907 aresztowana i po trzech miesiącach więzienia wydalona za granicę. W 1908 wyszła za mąż za Stanisława Bobińskiego, działacza Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy. W latach następnych w związku ze studiami, a potem pracą zawodową męża inżyniera leśnika przebywała kolejno w Tharantcie pod Dreznem i w Suchej w Galicji. W 1913 wraz z mężem wezwany przez partię do pracy politycznej powróciła do Warszawy. Po aresztowaniu męża i wywiezieniu go w 1915 do Piotrogradu pracowała w Bibliotece Publicznej na ulicy Koszykowej. W tym czasie napisała pierwszą powieść dla młodzieży „O szczęśliwym chłopcu”. W lutym 1918 na skutek starań męża, który był delegatem podczas rokowań z Niemcami w Brześciu, wyjechała do Rosji. Po krótkim pobycie w Piotro-

gradzie zamieszkała w Moskwie, gdzie pracowała w Ludowym Komisariacie Opieki Społecznej jako członek kolegium oraz w Ludowym Komisariacie Polskim (w Wydziale Naukowym). Równocześnie była współpracownikiem dziennika polskiego *Trybuna*. W grudniu 1918 udała się do Polski po dziecko. Zatrzymana przez wydarzenia wojenne przebywała w Warszawie i zajmowała się pracą literacką m.in. publikując utwory dla dzieci w piśmie *W słońcu*. W 1920 przez Niemcy i Estonię powróciła do Moskwy. Współpracowała z polskimi i rosyjskimi czasopismami młodzieżowymi i literackimi. Była kierownikiem literackim *Trybuny Robotniczej* i członkiem redakcji pisma dla dzieci *Towarzysz*. Od 1925, pracując w Centralnym Biurze Pionierskim, publikowała liczne broszury szkoleniowe i współpracowała z pismami: *Komsomolskaja Prawda*, *Pionierskaja Prawda*, *Pionier*, *Junyje Stroiteli*. W 1926 była też sekretarzem redakcji tygodnika literackiego *Świt*, a w 1929 sekretarzem redakcji miesięcznika *Kultura Mas*. W związku z kolektywizacją wsi brała udział w akcji tzw. redakcji wyjazdowych; jesienią 1929 z ramienia redakcji *Trybuny Robotniczej* wyjechała na Białoruś do kolchozów pod Mińskiem, skąd nadsyłała reportaże i opowiadania do pism radzieckich, a w 1934 oddelegowana przez Związek Pisarzy Radzieckich przez pół roku pracowała w gazecie sowchozu „Kubań”. Podczas II wojny światowej, po ewakuacji Moskwy, przebywała do 1943 w środkowej Syberii. Po powrocie pracowała w redakcji pism *Nowe Widnokręgi* i *Plomyk*. W 1945 przyjechała do Polski. Zamieszkała w Warszawie i kontynuowała pracę literacką. Za twórczość dla dzieci i młodzieży otrzymała w 1951 nagrodę Prezesa Rady Ministrów, a w 1953 Nagrodę Państwową. W 1955 została członkiem Polskiego PEN Clubu. Odznaczona Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1950). Zmarła 9 czerwca 1968 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O szczęśliwym chłopcu. [Powieść]. Wwa: Tow. Wydawn. 1918, 191 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1921; wyd. 3 Wwa: J. Mortkowicz 1930; wyd. 4 Wwa: Czyt. 1946, tamże: wyd. 5 1948, wyd. 6 1949, wyd. 7 1953, wyd. 8 1956, wyd. 9 1958, wyd. 10 1961, wyd. 11 1965.
Przekł. słowac.: O šťastlivom chlopcovi. [Przel.] M. Babiaková-Bajová. Bratislava 1949.
2. Stach sobie-pan. Historia prawdziwa. Powst. 1918/1919. Wyd. Wwa: Tow. Wydawn. 1929 [właśc. 1928], 55 s. Wyd. nast.: Łódź: Łódz. Inst. Wydawn. 1947; wyd. 2 popraw. Wwa: NK 1958.
Przekł. ros.: Stach. Moskwa 1928.
3. O kotku góralu. *W słońcu* 1919 nr 16-18, 20. Wyd.osob. Wwa: KiW 1949, 30 s. Wyd. nast.: wyd.

2 Wwa: NK 1954, tamże: wyd. 3 1959, wyd. 4 1961.

4. Pionierzy. [Powieść]. Cz. 1. W obozie. Moskwa: *Trybuna* 1924, 65 s. Wyd. nast.: Ze słowem wstępnym J. Welykanowicza. Wwa: NK 1951, 139 s.; tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1953, wyd. 4 1955, wyd. 5 1963.

Przekł.: franc.: Les pionniers. Paris 1926, — niem.: Pioniere. [Przeł.] B. Fuk. Berlin [1929], wyd. nast. Berlin 1950, — norw.: Pionery. Moskwa-Leningrad 1934, — ros.: Pionery. Przel. M. Tropovskaja. Moskwa-Leningrad 1925, wyd. 2 tamże 1930, Pionery v lagere. [Przeł.] El. Jurkovskaja. Gomeł' 1925, — szwedz.: Pionjärer. Stockholm 1929.

5. Małe opowiadania pionierskie. Moskwa: *Trybuna* 1925, ok. 40 s.

Przekł.: greck.: [Przeł.] A. Kokinos. Rostov 1931, — koreań.: Chabarovsk 1930, — ros.: Melen'kie rasskazy. [Przeł.] M. Brumberg-Tropovskaja. Moskwa 1926, wyd. nast. Moskwa 1930.

6. Sąd; Dzień matki-robotnicy. Opowiadania z życia pionierów. Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1925, 30 s.

Przekł.: niem.: Gericht; Mutters Feiertag. [Przeł.] E.W. Meves. Berlin 1929, — ros.: Sud; Den' materi-robotnicy. Moskwa 1925.

Wyd. osob.: Sąd pionierów. Wwa: NK 1950, 28 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1953.

Przekł.: orm.: Erevan 1926, — ros.: Pionierskij sud. Lenin'grad 1926.

7. Tajemnica Romka. Opowiadanie dla młodzieży. *Płomyk* 1928/1929 nr 23-42. Wyd. osob. Wwa: J. Mortkowicz 1930, 90 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1935, wyd. 3 1936.

8. Zemsta rodu Kabunauri. Powieść. Wyd. pt. Zemsta Kabunauri. Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1931, 169 s. Wyd. nast. pt. Zemsta rodu Kabunauri: Wwa: NK 1950, 253 s., tamże z przedm. autorki 1951; wyd. 3 1953, wyd. 4 1954, wyd. 5 1956, wyd. [6] 1962, wyd. 7 1966.

W wyd. 1 oraz w przekładach przed 1939 podany jako współautor K. Hertel; wg inf. autorki był tylko konsultantem. (H. Bobińska: Spóźniona przedmowa. *Nowa Kult.* 1951 nr 9). Przekł.: ang.: Revenge of the Kabunauri. [Przeł.] L. Iankovska (E. Ivanson). Moscow-Leningrad 1935, wyd. nast. New York 1935, — czes.: Pomsta rodu Kabunauri. [Przeł.] V. Dvořáčková. Praha 1957, — niem.: Die Rache des Kabunauri. [Przeł.] W. Koch. Berlin 1931, wyd. nast.: Moskau 1932, Berlin 1949, Berlin 1951; [Przeł.] I. Buhl. Berlin 1977, — norw.: Niko-den siste Kabunauri. Leningrad 1934, — ros.: Mest' Kabunauri. Moskwa 1931, — słowack.: [Przeł.] F. Švajdlerová, J. Moser. Bratislava 1948, — węgier.: A Kabunauri nemzetség bosszója. [Przeł.] I. Mészáros. Budapest 1952, — żyd.: Moskwa 1932.

9. Ludzie „Czerwonego Frontu”. Powieść z życia kolektywów polskich na Białorusi w r. 1930. Moskwa: Wydawn. Państw. Literatury Pięknej 1932, 113 s.

Przekł.: ros.: Ljudi „Krasnogo fronta”. [Przeł.] M. Tropovskaja-Brumberg. Moskwa 1933.

10. Wielki wychowawca mas, Feliks Dzierżyński. [Moskwa]: Młoda Gwardia 1934, 32 s.

11. Maria Curie Skłodowska. [Wwa:] Czyt. 1945, 62 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1949, wyd. 3 1958, wyd. 4 1961, wyd. 5 1960, wyd. 6 1961; wyd. z posl. K. Kuliczowskiej Wwa: PZWS 1962, wyd. 7 Wwa: Czyt. 1965, tamże: wyd. 8 1967, wyd. 9 1968, wyd. 10 1970.

Od wyd. 5 pt. Maria Skłodowska Curie. Przekł.: bułg.: Marija Sklodovska Kjuri. [Przeł.] V. Kuey. Sofija 1960, — czes.: Maria Curie Skłodowska. [Przeł.] J. Mazáková. Praha 1950, — słowack.: Maria Curie Skłodowska. [Przeł.] M. Stano. Bratislava 1949.

12. Dzieciaki i zwierzaki. Wwa: Książka 1948, 22 s.

13. Lipniacy. [Powieść]. Wwa: Książka 1948, 191 s. Wyd. nast.: Wwa: NK 1955, tamże: wyd. 3 1957, wyd. 4 1959, wyd. 5 1961, wyd. 6 1968, wyd. 7 1983.

14. Ostatnia forteca. Wwa: NK 1950, 25 s.

15. Spisek. Wwa: NK 1950, 14 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1954.

Adapt. scen.: Spisek. Według opowiadania ... Inscen. M. Gryf. Wwa: NK 1952, 9 s.

16. Syn partyzanta. Wwa: KiW 1950, 22 s. Wyd. 2 Wwa: NK 1954.

17. Soso. Dziecięce i szkolne lata Stalina. Wwa: NK 1953, 156 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1955.

Przekł.: bengalski: [Przeł.] M. Maliska-Guha, R. Guha. Calcuta 1954, — czes.: Soso. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1954, — słowack.: Soso. [Przeł.] M. Babiaková-Bajová. Bratislava 1954.

18. Pamiętnik tamtych lat. Cz. 1. Wwa: PIW 1963, 208 s. Wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 1966.

19. O królu Słońcu i jego czterech córkach. Powst. przed 1968. Wyd. Wwa: NK 1971, 26, [6] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1982, wyd. 4 1988; [wyd. 5] 1988.

Przekł.: czes.: Kral Slunce a jeho čtyři dcery. [Przeł.] V. Zapletalová. Wwa 1976, — ros.: O korole Solnce i četyrech ego dočerych. [Przeł.] Ja. O. Nemčinskij [J. Niemczyński]. Wwa 1974, — węgier.: Mese Nakiáryról és négy lányáról. [Przeł.] M. Emőd. Wwa 1977.

Przekłady

1. M. Kopp: W jaki sposób można tanio nabyć towary. Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1926, 15 s.

2. [H. Korwin-Milewski] Stary Maciej: „Bez nas się obejdzie”. (Moja chata z kraju). Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1926, 15 s.

3. A. Altajew: Dzieci rewolucji. Moskwa: Spółdz. Wydawn. Trybuna 1927, 16 s.

4. J. Dżakow: Kooperacja a włościanka. Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1927, 36 s.

BOBKOWSKI Andrzej 1913-1961

Prozaik, eseista.

Urodzony 27 października 1913 w Wiener Neustadt w Austrii; syn Henryka Bobkowskiego, profesora Theresianische Akademie w Wiedniu (który w dwudziestoleciu międzywojennym dosłużył się stopnia generała), i Stanisławy z Malinowskich, siostry Wandy Osterwiny. Jako dziecko mieszkał w Lidzie, Wilnie, Warszawie, Toruniu i Modlinie. W 1923-32 uczęszczał do Gimnazjum św. Anny w Krakowie. W 1933-36 studiował w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie. W 1938 ożenił się z Barbarą Birtus i w marcu 1939 wyjechał do Paryża. W chwili wybuchu II wojny światowej pracował w fabryce broni w Chatillon pod Paryżem i wraz z załogą został ewakuowany na południe Francji. Jesienią 1940 powrócił do Paryża i kontynuował pracę w biurze likwidacyjnym Atelier de Construction de Chatillon, gdzie prowadził wspólnie z drem Zbigniewem Koziańskim biuro tajnej pomocy dla robotników polskich. Po zakończeniu wojny był magazynierem w YMCA w Paryżu, a następnie pracował w zakładzie mechanicznym remontującym rowery. Równocześnie uczestniczył w działalności organizacji Niepodległość i Demokracja oraz paryskiej placówki 2. Korpusu i redagował tygodniowy biuletyn informacyjny. W 1945 zaczął ogłaszać w *Twórczości* fragmenty dziennika pisanego w czasie wojny (najwcześniejszy fragment pt. „Szkice piórkiem” w z. 2). W czerwcu 1948 opuścił Europę i wraz z żoną wyjechał do Gwatemali, gdzie zarabiał na życie, prowadząc warsztat latających modeli samolotowych, a następnie sklep Guatemala Hobby Shop. Był założycielem klubu modelarskiego (Club Aeromodelista Guatemalteco) i w tym zakresie działał wśród miejscowej młodzieży. W 1955 odwiedził Europę w związku z udziałem w konkursie latających modeli samolotów w Sztokholmie; zatrzymał się krótko w Paryżu, Monachium i Genewie. Chory na raka zmarł 26 czerwca 1961 w Gwatemali. Pochowany na Cementerio General w grobowcu rodzinnym dr Julio Quevedo.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Szkice piórkiem*. Francja 1940-1944. Cz. 1-2. Paryż: Inst. Lit. 1957, 302 + 440 s. Wyd. nast.: Londyn: Kontra 1985; Wwa: Wydawn. PoMost* 1988. Dziennik obejmuje okres od 20 V 1940 do 25 VIII 1944. Fragmenty druk. w *Twórczości*: *Szkice piórkiem*, 1945 nr 2; *Douce France*, 1946 nr 7/8; *Gris moisi*, 1947 nr 12. — Pierwodr. fragmentu usuniętego w wyd. książkowym: W Chatillon. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 11.

2. *Z dziennika podróży (1-7)*. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 25, 36, 40, 48, 50/51, 1950 nr 2, 7.

Cykl reportażowy z podróży z Paryża do Gwatemali statkiem „Jagiello” od 15 VI do 16 VII 1948.

5. A. Czechow: *Kasztanka*. Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1928, 43 s.

6. A. Karawajewa: *Zagroda*. [Powieść]. Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1928, 122 s.

7. Mamin-Sibiriak: *Szara szyjka*. Moskwa: Spółdz. Wydawn. Trybuna 1928, 20 s.

8. P. Romanow: *Z niedawnej przeszłości*. Wesołe opowiadania. Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1928, 20 s.

9. W. Gusiew: *Nasze gospodarstwa za lat pięć*. Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1929, 32 s.

10. A. Samochwałow: *Zemsta Chudżara*. Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1929, 38 s.

11. G. Timofiejewicz: *Czerwony sygnał*. Opowiadanie. Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1929, 38 s.

12. M. Iljin: *Która godzina?* (Opowiadanie o czasie). Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1932, 82 s.

13. M. Gorki: *Wassa Żelaznowa*. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. Wariant 2. Kijów: Ukrderżnacmenwydawn. 1937, 60 s.

14. A. Gajdar: *Los dobosza*. [Powieść]. Wwa: Książka 1948, 188 s.

15. L. Pantelejew, J. Sotnik: *Słowo honoru i inne opowiadania*. Wwa: Książka 1948, 78 s. Wyd. 2 Wwa: KiW 1949.

Zawartość: L. Pantelejew: *Słowo honoru*; Nowa; Na łodzi. — J. Sotnik: *Na ciemnych schodach*.

16. W. Osiejewa: *Czarodziejskie słowo*. [Opowiadanie]. Wwa: KiW 1949, 19 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1954, tamże; wyd. 3 1957, wyd. 4 1959, wyd. 5 1961, wyd. 6 1965, wyd. 7 1968, wyd. 8 1971, wyd. 9 1973, wyd. 10 1977.

Prace redakcyjne

1. *Bądź gotów*. Książeczka kieszonkowa pioniera. Zebrała i ułożyła ... Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1925, 60 s.

2. *Nasi przyjaciele na całym świecie*. Zebrała i ułożyła ... Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1925, 32 s.

3. *Poradnik pioniera*. Oprac. ... Moskwa: Centr. Wydawn. Ludów ZSRR 1925, 165 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1960. — SWPP 1. — PP (A. Czachowski). — RL 1968 (J. Chudek). — LP (K. Kuliczowska). — NSLD (B. Tylicka).

W. Maciąg. *Twórczość* 1952 nr 4 [rec.: *Zemsta* rodu Kabunauri]. — [Soso:] W. Janczewski: *Książka na jaką czekają młodzi czytelnicy*. *Polonistyka* 1953 nr 6; K. Kuliczowska: *Powieść o wielkiej młodości*. *Zycie Lit.* 1953 nr 44; W. Żółkiewska. *Nowa Kult.* 1953 nr 29. — B. Tylicka: H.B. *Tyg. Kult.* 1965 nr 35. — W. Żółkiewska: H.B. *Twórczość* 1968 nr 8.

J.Cz.

B

3. Napowietrzny „tunel”, ale nie Kellermana. Powst. Gwatemala 1958. Wyd. Genewa 1961, 6 s. powiel.

W 25-lecie zbudowania kolejki linowej na Kasprowy.

4. Czarny piasek. Sztuka w 3 aktach. *Kultura*, Paryż 1959 nr 11 s. 53-96.

5. Coco de Oro. Szkice i opowiadania. Przedm.: J. Czapski: Querido Bob. Paryż: Inst. Lit. 1970, 271 s. Wyd. nast. Wwa: Ofic. Liberalów* 1989.

Zawartość: Nekyia; Lourdes; Siódma; Pożegnanie; List; Na tyłach; Pytania dzikich ludzi; Coco de Oro; Punkt równowagi; Spadek; Z notatek modelarza; Biografia Wielkiego Kosmopolaka [dot. książki J. Baines: Joseph Conrad]; Fragmenty z notatnika. — Utwory druk. głównie w paryskiej *Kulturze* w 1947-1961.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (J. Czachowska). — PP (J. Czachowska). — RL 1961 (P. Grzegorzczak). — LP uzup. (red.). — LP po 1939. T. 1. (Jz [J. Zieliński]). — Z.R. Wilkiewicz: Ponische Exilliteratur 1945-1980. Köln, Wien 1991.

J. Czapski: Querido Bob. *Kultura*, Paryż 1961 nr 9, przedr. w teżej: Tumult i widma. Paryż 1981 i wyd. nast. Wwa 1985*, Wwa 1988*, Czytajac. Kr. 1990, w: Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985. Lubl. 1992. — A. Grobicki: Ślady na „Czarnym piasku”. *Kultura*, Paryż 1961 nr 1/2. — J. Jenne: El Travieso Bob. *Mercuriusz Pol.*, Londyn 1961 nr 11/12. — Jt: A.B. *Tyg. Pousz.* 1961 nr 31. — J. Lobodowski: O twórczości A.B. *Syrena-Orzel Biały*, Paryż, Londyn 1961 nr 35. — *Wiadomości*, Londyn 1962 nr 32/33 [tu m.in.]: A. Chciuk: O A.B. i jego listach; I. Hradyska: Talent odłożony na później; T. Terlecki: A.B.; — T.J. Żółciński: Kosmopolak z Guatemali. (Szkic do portretu). *Więź* 1963 nr 7/8. — K. Wierzyński: A.B. W teżej: Cygańskim wozem. Londyn 1966. — P. Zdziechowski: Wizja A.B. *Kultura*, Paryż 1971 nr 4. — M. Danilewicz Zielińska: Przypomnienie A.B. *Literatura*, Hollywood 1980 zima. — K. Dybiak: Personalistyczna krytyka literacka. Wr. 1981. — R. Zimand-Wojna i spokój. *Puls** 1982 nr 14/20, przedr. *Puls*, Londyn 1983/1984 nr 20. — M. Pieczara: Latarnik. (O twórczości A.B.). *Więź* 1983 nr 7. — J. Zieliński: „Ode mnie przynajmniej listy są coś warte”. (O listach A. B. do rodziny). *Twórczość* 1984 nr 8. — K. Cwikliński: Duke of Portland. *Twórczość* 1987 nr 2. — B. Kazimierzczak: Robinson tragiczny. *Odrodzenie* 1988 nr 35. — A.H.: „Coco de Oro”; M. Zagańczyk: Napierw żyć. *Kult. Niezależ.* 1990 nr 59. — S. Stabro: Europa odzrucona. *Twórczość* 1991 nr 9. — S. Stabro: „Polska usiadła nam na mózgu”. U A.B. *Odra* 1991 nr 1. — J. Zieliński: Wielki spokój. *Tęskny Drugie* 1991 nr 1/2. — A. Nowakowski: Życ, po prostu żyć. Przypomnienie A.B. *Dekada Lit.* 1992 nr 37. — A. Sulikowski: Pasje sportowe A.B. *Kresy* 1992 nr 12. — K. Cwikliński: Totschweigen. *Tytuł* 1993 nr 2. — A. Kalemba-Kasprzak: A.B. wieża Babel. *Dialog* 1993 nr 1/2 [dot.: Czarny piasek]. — M. Urbanowski: Szkice piórkem — autentyczny czy powieść. *Dekada Lit.* 1993 nr 15.

J.Cz.

BOCHENEK Władysław ur. 1920

Pseud.: (b); (B); Bow; BOW; W.B.; Wl.B.
Prozaik, poeta.

Urodzony 25 września 1920 w Olpinach (woj. tarnowskie); syn Bronisława Bochenka, rolnika i kowala, i Eleonory z domu Osika. Szkołę podstawową ukończył w Jodłowie Tuchowskiej. W 1934 wyjechał do Francji (do matki, która po śmierci

męża wyemigrowała w 1928 i powtórnie wyszła za mąż w 1933 za polskiego górnika). Mieszkał w polonijnych skupiskach górniczych w Nord i Pas-de-Calais. Ukończył francuską szkołę średnią. Debiutował w 1938 wierszami ogłoszonymi w dzienniku *Narodowiec* (Lens, Pas-de-Calais); publikował także utwory w *Wiarusie Polskim* (Lille, 1938-39). Latem 1939 powrócił do kraju z zamiarem podjęcia studiów w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. Po wybuchu II wojny światowej starał się przedostać do Rumunii. Zatrzymany przez władze sowieckie został odesłany do Bolechowa, gdzie pracował jako robotnik w tamtejszej garbarni. W 1941 w pierwszych miesiącach okupacji niemieckiej został aresztowany i osadzony w więzieniu w Stryju, skąd udało mu się zbiec na rodzinne Pogórze. W 1942 został wywieziony na przymusowe roboty do Schwelm (Westfalia), skąd w 1943 uciekł do Francji i ukrywał się w Aubigny-Plesnoy w Pikkardii, pracując na farmie i prowadząc tajne nauczanie języka ojczystego dla dzieci polskich robotników rolnych. W 1944, po wyzwoleniu Francji, przez kilka miesięcy pracował w Bibliotece Polskiej w Paryżu. Następnie był pracownikiem Polskiego Czerwonego Krzyża (PCK) w Rethel (Ardeny) i przedstawicielem delegatury PCK w Strasburgu (1945-47). W 1946 ożenił się z Zofią Bąk. Po przejściu placówek dyplomatycznych przez rząd PRL został zwolniony z funkcji kierownika biura PCK. W 1947-49 był nauczycielem w szkole polskiej w Arras i Houdain. Równocześnie studiował literaturę polską na uniwersytecie w Lille. W 1949 przeniósł się do Belgii, gdzie do lipca 1955 pracował początkowo jako nauczyciel w szkołach polskich w Charleroi, Mons i Brukseli, a następnie pełnił funkcję zastępcy inspektora na okręg Mons. W tym czasie ukończył studia w zakresie języka francuskiego w Centre National d'Etudes Supérieures w Brukseli. W 1955 powrócił do kraju i osiedlił się w Tychach. W 1955-56 redagował pismo *Budowniczy Nowych Tych*, a następnie do 1957 był sekretarzem redakcji miejscowego tygodnika *Echo Tysko-Pszczynskie*, w piśmie tym ogłaszał w 1956-60 m.in. liczne artykuły i felietony poświęcone zagadnieniom kultury. Od 1957 pracował w katowickim Ośrodku Telewizyjnym, początkowo w redakcji literatury i dramatu, w 1964-70 jako kierownik redakcji oświatowej, później od października 1980 jako publicysta w dziale literackim. W 1963 został członkiem ZLP i kilkakrotnie wchodził w skład zarządu Oddziału w Katowicach. Kontynuując twórczość literacką, ogłaszał wiersze, opowiadania, felietony oraz tłumaczenia poezji francuskiej m.in. w czasopismach: *Trybuna Robotnicza* (1957-78; tu m.in. w 1958 cykl felietonów pt. „Nie tylko węgiel i stal”), poświęconych amatorskiemu ruchowi artystycznemu i upowszechnianiu

kultury), *Echo* (Tychy, 1960-80), *Poglądy* (1964-80). W 1972-74 był kierownikiem literackim Państwowego Teatru Lalek „Banialuka” w Bielsku-Białej. Od 1975 należał do PZPR. W 1983 został członkiem nowego ZLP i sekretarzem Oddziału w Katowicach. Odznaczony m.in. Złotą Odznaką „Zasłużony w Rozwoju Województwa Katowickiego” (1964), Honorową Odznaką Komitetu do Spraw Radia i Telewizji (1972), Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1975), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980). Mieszka w Tychach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Z ziemi cudzej. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1958, 62 s.

Cykle: Z ziemi cudzej; Srebrna kolia.

2. Gdzieś pod niebami Europy. [Widowisko telewizyjne]. TV [Kat.] 1958.

3. Wujcio Adaś i Kajtuś. [Cykliczne widowisko telewizyjne dla dzieci; współaut.:] B. Korzon. TV [Kat.] 1958-63.

4. Historia za szklankę wina. [Widowisko telewizyjne]. TV [Kat.] 1961.

Adaptacja opowiadania druk. *Panorama*, dod. 1960 nr 29. Przedr. zob. poz. 6.

5. Ciężar świtu. [Miniatury literackie]. Kat.: Śląsk 1962, 73 s.

Zbiór 45 drobnych utworów (proza i proza poetycka).

6. Rodacy z rue de Varsovie. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1964, 177 s.

Zawartość: Pojedynek; Dziewczyna z jego wioski; Wypadek; Historia za szklankę wina; Spotkanie na plaży; Ostatnia transakcja; Decyzja.

7. Ucieczka z oazy. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1965, 145 s. Wyd. 2 także 1968 [właśc. 1969].

8. Baśń o złotej kłódce. [Sztuka dla teatru lalek; współaut.:] B. Korzon. Praprem. Kat., Śląski T. Lalki i Aktora „Ateneum” 1966.

9. Miejsce pod słońcem. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1966, 205 s.

10. Jedna zima z Moniką. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1967, 209 s. Wyd. nast. także: wyd. 2 1976, wyd. 3 1984.

11. Ten drugi. [Powieść]. Powst. 1969. Wyd. Kat.: Śląsk 1973, 205 s.

Wyróżnienie w 1969 w konkursie na powieść o pracy i przemianach społecznych w PRL, rozpisany przez CRZZ i Wydawnictwo „Śląsk”. — Pierwotny tytuł: Skarb z Barnasiowej Górki.

12. Smak dojrzałych owoców. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1970 [właśc. 1969], 163 s.

13. Na nutę powstańczej ballady. [Poemat]. Wwa: MON 1971, 28 s.

14. Pojedynek. [Powieść dla młodzieży]. Kat.: Śląsk 1972, 193 s.

15. Witold i Elwira. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1980, 206 s.

Wyróżnienie w 1978 w konkursie na powieść o tematyce górniczej ogłoszonym przez Min. Górnictwa oraz Oddział ZLP w Katowicach. — Pierwotny tytuł: W butach i czapce z pióropuszem.

16. Dziewczeta z tamtych lat. Opowiadania. Kat.: Śląsk 1982, 168 s.

Zawartość: Wigilia; Spotkanie z Ingrid; Mademoiselle Swing; Stenia.

17. Monika daleka i bliska. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1988, 154 s.

Adaptacje i przekłady

1. J. Steinbeck: Księżyc zaszedł. [Powieść]. Adapt. scen. ... TV [Kat.] 1959.

2. L. Carrol: Alicja w krainie czarów. Przeł. A. Marianowicz. Adapt. scen. ... Wyst. Będzin, T. Lalek 1959.

3. D.A.F. de Sade: Emilia de Tourville czyli Braterskie okrucieństwo. Przeł. ... Post.: R. Franczak. Kr.: Ofic. Wydawn. Krak. Klubu Art.-Lit. 1991, 43 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1988, 1990. — SWPP 2 (R. Loth).

B. Biernacka: Poezja na Śląsku. *Nowe Książ.* 1958 nr 8 [rec.: Z ziemi cudzej]. — F. Netz: Mieszkańcy ulicy Diabelskiej. *Poglądy* 1964 nr 20 [rec.: Rodacy z rue de Varsovie]. — B. Lubosz: Powieść o Tychach. *Tryb. Rob.* 1966 nr 294 [rec.: Miejsce pod słońcem]. — B. Surówka. *Dz. Zach.* 1970 nr 184 [rec.: Smak dojrzałych owoców]. — S. Wilczek: Epik codzienności. (Sylwetka W.B.). *Echo* 1970 nr 49. — J. Mądry: Nad książkami pisarza, który w Tychach odnalazł dom. *Echo* 1973 nr 51/52. — S. Wilczek: W.B. W tegoż: Środowisko literackie Katowic. Kat. 1978.

B.D.

BOCHEŃSKI Aleksander
ur. 1904

Pseud.: a.b.; A.B.; abe; Al.B.; Erazmus; Stanisław Land; T.V. Eseista, publicysta, tłumacz.

Urodzony 6 sierpnia 1904 w Cuszowie pod Proszowicami w rodzinie ziemiańskiej; syn Adolfa Józefa Bocheńskiego i Marii z Dunin-Borkowskich; brat pisarza Adolfa Marii Bocheńskiego. W 1923 zdał maturę w III Gimnazjum Klasycznym w Lwowie. W tymże roku debiutował wierszem „Na śmierć rotmistrza Bochenka” na łamach dziennika *Słowo Polskie* (nr 308); opublikował też pierwsze artykuły. Następnie wyjechał na studia rolnicze do Belgii i w 1928 otrzymał dyplom inżyniera w Institut Agronomique de l'Etat w Gembloux. W 1927-28 wydawał we Lwowie wspólnie z bratem A.M. Bocheńskim pismo *Głos Zachowawczy*. Od 1929 mieszkał w Ponikwie pod Brodami (woj. tarnopolskie) i zajmował się administracją mająt-

B

ków oraz zakładów przemysłowych rodziców, a później własnych. W 1932 ożenił się z Elżbietą Meysztowiczówną. Związany z grupą *Buntu Młodych* (od 1932), a następnie także *Polityki* (1938-39), na łamach tych czasopism ogłaszał liczne artykuły. Po wybuchu II wojny światowej brał udział jako ochotnik w kampanii wrześniowej w szeregach 22. Pułku Ułanów. Od października do grudnia 1939 przebywał w więzieniu radzieckim w Brodach. Następnie przedostał się na teren okupacji niemieckiej i zamieszkał w Warszawie, gdzie wraz z Henrykiem Dunin-Borkowskim oraz Antonim Wielopolskim wydawał w 1940-41 konspiracyjny biuletyn polityczno-informacyjny *Wawel*. W 1942-44 przebywał w Nadzowie pod Proszowicami, później w Krakowie. Po wojnie, od października 1945 do grudnia 1955 był dyrektorem Browaru w Okocimiu pod Brzeskiem. W tym też czasie był posłem na Sejm Ustawodawczy z Krakowa (z listy niezależnej inteligencji katolickiej). Artykuły i felietony publikował m.in. w *Dziś i jutro* (1947-48, też pod pseud. Erazmus), w *Tygodniku Powszechnym* (od 1950). W 1952 ożenił się z Marią Pruszyńską. W 1957 przeniósł się do Rybienka Leśnego pod Wyszakowem. W tymże roku został członkiem ZLP. Kontynuując twórczość publicystyczną, ogłaszał liczne eseje, artykuły, recenzje i polemiki w wielu czasopismach, m.in. w *Kierunkach* (od 1956), *Życiu i Myśli* (1957-58, 1964-67) i *Słowie Powszechnym* (od 1958). Za całokształt twórczości literackiej otrzymał w 1958 nagrodę im. W. Pietrzaka. W 1961 zamieszkał w Warszawie. W 1962 został członkiem Stowarzyszenia PAX i członkiem zarządu tego Stowarzyszenia. W 1963 otrzymał ponownie nagrodę im. W. Pietrzaka, tym razem w dziedzinie publicystyki. W tymże roku został członkiem SDP. Działal w Towarzystwie Przyjaciół Książki; w 1969 został przewodniczącym komisji rewizyjnej Zarządu Głównego. W 1975 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki I stopnia w dziedzinie literatury. W 1983 został członkiem Rady Krajowej PRON, a w 1985 członkiem Zarządu Głównego ZLP. Za twórczość publicystyczną otrzymał w 1987 nagrodę im. B. Piaseckiego. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1964) i Krzyżem Oficerskim (1977) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tendencje samobójcze narodu polskiego. [Współaut.:] A.M. Bocheński. Lw.: Druk. Akademicka 1925, 31 s.

2. Bezdroża pani Dąbrowskiej. *Słowo* 1937 nr 107-108; odb. Wil. 1937, 37 s.

3. Problem polsko-ukraiński w Ziemi Czerwieńskiej. [Autorzy:] ..., S. Łoś, W. Bączkowski. Wwa:

Wyd. *Polityki* 1938, 243 s. Po konfiskacie nakł. 2 tamże 1938.

Tu art. A.B.: Problem polityczny Ziemi Czerwieńskiej, s. 7-198.

4. Dzieje głupoty w Polsce. Pamflety dziejopisarskie. Wwa: Panteon 1947, 239 s. Wyd. nast.: wyd. 2 uzup. Wwa: Czyt. 1984, 450 s.; wyd. 3 tamże 1988.

Zawartość: Przedmowa; Koniunktury polityczne w dziejach upadku Polski; Skalkowski; Górka; Zakrzewski i Balzer; Przyborowski; Choloniewski; Konopczyński; Polityka Stanisława Augusta w świetle jego pamiętników; Leleweł; Henryk Schmitt; Szujski; Kalinka; Sejm Czteroletni — Kalinka, Askenazy, Dembiński; Tokarz; Sobieski; Ks. Adam Czartoryski 1796-1815; Karol Boromeusz Hoffman. — W wyd. 2 dodane: Sejm Czteroletni — Kalinka, Smoleński, Askenazy; Margrabia Wielopolski.

5. Nienawiść i miłość La Rochefoucauld. Wwa: Pax 1962, 295 s.

6. Czy nowy podział na ludzi i mały? [Studia publicystyczne]. Wwa: Pax 1965, 193 s.

Zawartość: Czy mutacja jest konieczna?; Czy mutacja jest możliwa?; Jak zwalczyć nudę? Jak zwalczyć zbrodnie?; Skłonności asocjalne; Skłonność do pracy i do lenistwa; Miłe obęjskie; Wychowanie człowieka w nadmiarze kalorii; Sens życia Polaków. — Wybór artykułów drukowanych w miesięczniku *Życie i Myśl*.

7. Wędrowki po dziejach przemysłu polskiego. T. 1-3. Wwa: Pax 1966, 1969, 1971, 445 + 325 + 216 s. Wyd. nast. T. 1. Wwa: KAW 1987.

Zawartość: T. 1: Wstęp; Drobne warsztaty; Manufaktury; Stanisław Staszic; Ksawery Lubecki; Jak powstał polski przemysł włókienniczy. — T. 2: Lata zastoju 1832-1838. Dalsze dzieje włókiennictwa; Żelazo, maszyny i węgiewiel; Zakończenie. — T. 3: Lata inflacji; Pierwszy powiew deflacji: 1924-1925; Sejmowładztwo i zamach majowy; Trzy lata koniunktury: 1926-1929; O kryzysie światowym (1930-1933) i polskim (1930-1938); Po kryzysie wsi — kryzys przemysłu; Dalsze dzieje baronów węglowych; Wojciech Korfanty i Sąd Marszałkowski; Cement, drożdże i cukier albo 3 kartele na 145; O pożyczkach zagranicznych; Ekonomiści w obliczu kryzysu; Trzej ministrowie klejki; Ignacy Matuszewski, Jan Piłsudski i Marian Władysław Zawadzki; Eugeniusz Kwiatkowski; Wstęp do historii polskich inwestycji; Kwiatkowski plan czteroletni 1936-1939; Fragment dziejów polskiej energetyki; Proces hutnictwa w dwudziestolecie; Wstęp do historii polskich obrabiarek; Ciąg dalszy dziejów polskich obrabiarek; Druga epoka w dziejach Cegielskiego. Parowozy i wagony; O przemyśle lotniczym. Pierwsi polscy konstruktorzy; Proces Broniewski — Czochrański; Polski przemysł samochodowy; O silnikach elektrycznych Cieszyń i Żychlin; Inż. Kazimierz Szpotkański i polski przemysł elektrotechniczny; Przemysł lampowy; Pierwsze lampy katodowe; Dalsze dzieje włókiennictwa; O rozwoju polskiej chemii. Tarchomin pierwszą fabryką chemiczną; Z dziejów Gdyni — portu i miasta.

8. Tropem polskiej techniki. Wwa: Interpress 1971, 102 s.

Przekł.; czes., franc., hiszp., niem., rum., włos. Wwa: Interpress 1971.

9. Rzec o psychice narodu polskiego. Wwa: PIW 1971, 133 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, [wyd. 3] 1986.

10. Dygresje o wyższej i niższej kulturze. Wwa: Pax 1972, 170 s.

11. List do bibliofilów o braciach Załuskich. Wwa: Tow. Przyjaciół Książki; Tor.: Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela 1978, 13 s.
Druk bibliofilski.

12. Pseudosapiens – albo Sens i bezsens ludzkiej pracy. [Esej futurologiczny]. Wwa: Pax 1979, 95 s.
Zawartość: Przedmowa. – Cz. I. Przeszość; Cz. I. Przyszłość; Cz. III. Aneksy.

13. Materiały do kroniki rodzinnej Bocheńskich. Fryburg, Szwajcaria: [J.M. Bocheński] 1981, 149 s.

14. Kryzys Polski i kryzys ludzkości. [Eseje polityczno-społeczne]. Wwa: PIW 1982, 129 s. Wyd. 2 tamże 1984.

Zawartość: Polski kryzys polityczny; Wychowanie narodowe; Parę luźnych rozmyślań o swobodnej krytyce; Kryzys ludzkości albo porządkująca wizja przyszłego świata.

15. Parę refleksji o Polsce i świecie. Wybór pism. Wwa: Pax 1984, 264 s.

Zawartość: Cz. I. Refleksje o Polsce: Rzecz o psychice narodu polskiego [poz. 9]; Przyczyny rozbiorów [poz. 4]; Książę Adam Czartoryski [poz. 4]; Tradycje polskiej miedzi; Wielkie piece biskupów krakowskich [poz. 7]; Wielkie piece Małachowskich [poz. 7]; Ksawery Łubecki [poz. 7]; Człowiek zimny i człowiek gorący [poz. 7]; 13 ludzi najlepszego polskiego przemysłu; Polski kryzys polityczny lat 1980-1982 [poz. 14]. – Cz. II. Refleksje o świecie: Sens i bezsens ludzkiej pracy [poz. 12]; Porządkująca wizja przyszłego świata [poz. 14]; O trzech nurtach kultury [poz. 10]; Kultura współzycia [poz. 10]; Rola kobiet i literatury [poz. 6].

16. Przemysł Polski w dawnych wiekach. Wwa: PIW 1984, 424 s.

17. Niezwykłe dzieje przemysłu polskiego. Wwa: KAW 1985, 140 s.

18. Sylwetki. Różne mowy i wspomnienia. Wwa: Inst. Prasy i Wydawn. „Novum” 1986, 69 s.

Zawartość: O braciach Załuskich; O Stanisławie Staszcu; Jan Bloch – inicjator Trybunału Haskiego; Mowa na pogrzebie Ksawerego Pruszyńskiego; Mowa na pogrzebie Stanisława Mackiewicza; Mowa na ślubie córki; Na pogrzeb Profesora Groera; Parę wspomnień o Adolffie Bocheńskim; Mowa na wprowadzenie prochów Andrzeja Tarnowskiego do grobu w Tarnobrzegu; Wspomnienie o Tadeuszu Przypkowskim.

19. Rozmyślenia o polityce polskiej. Wwa: KAW 1987, 235 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Zawartość: Tezy: A. Fundamentalne prawa działań politycznych; B. Fundamenty polityki polskiej; Materiały do rozmyślań. – Cz. I. Prawidłowości ogólne: O wspólności narodowej; Polemika z Erichem Frommem; O granicach nacjonalizmu; O godności narodowej; Schemat wpływów emocji na decyzje racjonalne; Metody motywacyjne a losy wspólnoty; Odwrócenie drabiny wartości; Wypaczenie środków działania; Parę uwag o wolności. – Cz. II. Polska polityka zagraniczna: Droga od potęgi do upadku; Zasadnicze systemy polityki międzynarodowej XVIII wieku; Sejm Czteroletni; Wiara w nie-realny sojusz; Karta z dziejów rozsądku w Polsce – Oświecenie; O systemach polskiej polityki zagranicznej; Zagrożenie i ocalenie lat osiemdziesiątych. – Cz. III. O rozwoju gospodarczym: Kontestacje rozwoju gospodarczego; Ambicja narodowa a rozwój gospodarczy. – Zakończenie. – Posłowie. Nagroda Funduszu Literatary 1988.

Przekłady

1. J.F.P. Retz de Gondi: Pamiętniki. Przel.: ... i M. Bocheńska. Przedm., przyp. i wybór ... T. 1-2. Wwa: PIW 1958, 547 + 488 s. Wyd. 2 tamże 1981.

2. L. Saint-Simon de Rouvroy: Pamiętniki. Przel.: ... i M. Bocheńska. Przedm., przyp. i wybór ... T. 1-2. Wwa: PIW 1961, 446 + 431 s. Wyd. 2 tamże 1984.

Praca edytorska

1. Polska idea imperialna. Oprac. Zespół „Polityki”: ..., S. Skwarczyński, K. Studentowicz. Wstęp: J. Giedroyc. Wwa: Wyd. *Polityka* 1938, 86 s.

Zob. też Przekłady.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973. – SWPP 2 (B. Winkłowa).
[Dzieje głupoty w Polsce:] P. Jasienica: Cień Machiawela *Tyg. Powsz.* 1947 nr 31, polem.: A. Bocheński, P. Jasienica. *Tamże* 1947 nr 35; K. Koźniewski: Na marginesie „Dziejów głupoty w Polsce”. *Odra* 1947 nr 43/44; I. Pannenkowa: Mentorzy. *Tyg. Warsz.* 1947 nr 49; S.K. Rostworowski: O szkołę politycznego myślenia. *Dziś i jutro* 1947 nr 28. – [S. Mackiewicz] CAT: B. jako tłumacz. *Sl. Powsz.* 1961 nr 297. – [Rzecz o psychice narodu polskiego:] Z. Czajkowski: Kij w kłębowskiu historii. *Zycie i Myśl* 1971 nr 6; M. Kurzyńska: Książka gorzka ale i optymistyczna. *Kierunki* 1971 nr 20; W. Łuka: Przywrócić godność siebie. *Prawo i Życie* 1971 nr 15; T. Wawer: Smutny realizm. *Tyg. Powsz.* 1971 nr 37. – K. Pastuszeński: A.B. *Kult. Ośw. Nauka* 1984 nr 5. – M. Dołęgowska-Kawczyńska: U A.B. *Argumenty* 1987 nr 45. – R. Bieniecki: Casus: Bocheński. Mała wszechznana „Nurtu”. *Nurt* 1988 nr 4. – [Rozmyślenia o polityce polskiej:] K. Pastuszeński: Myśli i emocje. *Kierunki* 1988 nr 16; T. Sołtan. *Kult. Ośw. Nauka* 1988 nr 5/6; S. Zieliński: A to książka świetna. *Nowe Książ.* 1988 nr 5. J.P.

BOCHEŃSKI Jacek ur. 1926

Pseud.: Adam Hosper; bj.; -bj.; J.B.; Teodor Ursyn.
Prozaik, publicysta, reportażysta

Urodzony 29 lipca 1926 we Lwowie; syn Tadeusza Bocheńskiego, poety, tłumacza, filologa klasycznego, i Marii z Jankowskich. W dzieciństwie mieszkał kolejno w Lublinie, Krakowie (od 1931), Zakopanem (od 1937). W czasie okupacji niemieckiej przebywał od 1943 w Chełmie, gdzie pracował w firmie „Złoty rój”. Debiutował we wrześniu 1944 wierszem „Polska bezgraniczna”, opublikowanym w tygodniku *Odrodzenie* (nr 1). Wówczas zaczął także ogłaszać przekłady z literatury greckiej, a później łacińskiej i niemieckiej. W 1945 przeniósł się do Lublina, gdzie zdał jako ekstern maturę i rozpoczął studia polonistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Jednocześnie był redaktorem *Przewodnika Światlicowego*, przekształconego następnie w dwutygodnik *Światło* (wychodził do 1947). W 1947 zamieszkał w Warszawie i pracował w redakcji dwutygodnika *Pokolenie*. W tymże roku został członkiem PPR (później PZPR). W 1948-

49 pracował w dziale kulturalnym pisma *Pokolenie* wydawanego przez ZMP oraz w redakcji *Trybuny Wolności*. Pierwszy utwór prozą – nowelę „Ogród” – ogłosił w 1948 w *Kuźnicy* (nr 1/2, 3). W 1949/50 studiował przez rok na wydziale dramaturgicznym Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Warszawie. Od 1950 był członkiem ZLP, pełnił okresowo funkcję jednego z sekretarzy Zarządu Głównego. W 1950-54 współpracował z *Nową Kulturą*, publikując artykuły i recenzje. Pisał także teksty piosenek masowych. W celu obserwacji środowiskowej, spędził na przełomie 1950/51 dłuższy czas na wsi. W 1951 zawarł związek małżeński z Hanną Piekarską, dziennikarką. Wyjeżdżał kilkakrotnie do NRD oraz w 1954 do ZSRR, ogłaszał następnie reportaże ze swoich podróży. W 1952-58 był członkiem redakcji *Przeglądu Kulturalnego*, a od 1960 nadal jego stałym współpracownikiem, jako recenzent i autor reportaży. Od 1955 należał do Polskiego PEN Clubu. W 1957 odbył kilkumiesięczną podróż po Afryce, odwiedzając Egipt, Sudan, Etiopię, Nigerię i Ghanę; wrażenia pt. „Na przełaj przez Afrykę” drukował w *Trybunie Ludu* (1957 od nr 157). W 1959 współpracował przez pewien czas jako felietonista z *Życiem Warszawą*. W latach sześćdziesiątych zajmował się pisaniem tekstów do muzyki rozrywkowej (pod pseud. Adam Hosper). W 1965 wyjeżdżał do RFN, Francji i Włoch. W 1966 po proteście przeciw wydaleni z partii Leszka Kołakowskiego, został usunięty z PZPR. W 1970 i 1973/74 przebywał dłuższy czas we Włoszech, a w 1972/73 na stypendium literackim w Berlinie Zachodnim w ramach programu „Artyści w Berlinie”. W styczniu 1976 należał do sygnatariuszy „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL; podpisał także oświadczenie w obronie represjonowanych uczestników strajków w Ursusie i Radomiu. Od tego czasu był objęty cenzuralnym zakazem druku. W 1977 należał do współzałożycieli wydawanego poza cenzurą pisma *Zapis* i był do 1981 członkiem jego redakcji. Od 1978 działał także w nielegalnym Towarzystwie Kursów Naukowych. W grudniu 1980 został wybrany do Zarządu Głównego ZLP, a w 1981 na przewodniczącego komisji rewizyjnej Polskiego PEN Clubu. Po paroletniej przerwie spowodowanej odmowami wydania paszportu, odbył w 1981 kilka podróży (do Berlina Zach., Szwecji, Anglii). 13 grudnia 1981 został internowany (wkrótce zwolniony z powodu złego stanu zdrowia). Nieliczne publikacje zamieszczał w następnym okresie w wychodzących poza cenzurę *Tygodniku Mazowsze* i *Kulturze Niezależnej* (pod pseud. Teodor Ursyn) oraz w *Nowym Zapisie* (anonimowo; był także członkiem redakcji). W 1987-90 wchodził w skład Komitetu Obywatel-

skiego przy przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Lechu Wałęsie. Po wznowieniu działalności Polskiego PEN Clubu w 1988 został powtórnie wybrany na przewodniczącego komisji rewizyjnej, a w 1991 na wiceprezesa. W tymże roku uczestniczył w międzynarodowym spotkaniu „Sen o Europie” w Berlinie Zachodnim. W 1989 został członkiem Komitetu Założycielskiego SPP, w 1989/90 był członkiem Zarządu Głównego SPP. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1954). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Fiolki przynoszą nieszczęście. Opowiadania. [Wwa:] Czyt. 1949, 139 s.

Zawartość: Pióro, którym piszę; Cudze okna są białe; Zadróść; Miałem szczęście; Pogrzeb; Dolina Białego Jeziora; Przyjaźń; Róża; Wierna żona; Fiolki przynoszą nieszczęście; Zwycięski Jan Trzeci.

2. Die polnische Literatur im Kampf um den Fortschritt. [Odczyt]. Berlin: Verlag Blick nach Polen 1951, 31 s.

3. Z życia Niemieckiej Republiki Demokratycznej. (Dlaczego za Odrą mamy przyjaciół). [Reportaż]. Wwa: LSW 1951, 54 s.

4. Zgodnie z prawem. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1952, 231 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1954, wyd. 4 1954.

Zawartość: Władza; Wiosna; Rozbitek; Zgodnie z prawem.

5. Podróż i szczypta filozofii. [Reportaż z podróży po ZSRR]. Wwa: PIW 1956, 125 s.

Przekł. ukr.: Podróż po Radjańskij kraïni. [Przeł.] V.N. Martynenko. Kïiv 1956.

6. Fakty i zwierzenia. [Felietony]. Wwa: Czyt. 1957, 100 s.

Felietony z l. 1955-1956.

7. Pożegnanie z panną Syngilu albo Słoń a sprawa polska. [Powieść]. Druk pt. Słoń a sprawa polska. *Prz. Kult.* 1957 nr 33, 35, 37, 40, 42, 46, 48, 158 nr 1, 5, 8, 10, 12, 14, 16, 19, 21. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1960, 324 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1963.

Przekł. słowac.: Rozlučka so slečnou Syngilu alebo Slon a polská otázka. [Przeł.] R. Turňa. Bratislava 1967.

8. Boski Juliusz. Zapiski antykwariusza. Wwa: Czyt. 1961, 169 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1966, wyd. 4 1972, wyd. 5 1975; wyd. 6 Wwa: NOWA 1991.

Emigracyjna nagroda za najlepszą książkę krajową w 1962. Przekł. niem.: Göttlicher Julius. Aufzeichnungen eines Antiquars. [Przeł.] W. Tiel. München 1961, – ros.: Božestvennyj Julij. [Przeł.] E. Lysenki. W: Sovremennye polskie povesti. [T.] 1. Moskva 1974, – słowac.: Božský Julius. Zápisky antikvára. [Przeł.] R. Turňa. Bratislava 1965. – węgier.: Az isteni Julius. Egy antikvárius feljegyzései. [Przeł.] G. Kerényi. Budapest 1964.

9. Tabu. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965, 115 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1971; wyd. 3 Wwa: NOWA 1992.

Emigracyjna nagroda za najlepszą książkę krajową 1965. Przekł.: estoń.: Tabu. [Przeł.] A. Kurtna. Tallinn 1969, — niem.: Tabu. [Przeł.] J. von Pilecki. Hamburg lok. 1960] rkps., München [1966], — słowac.: Tabu. [Przeł.] R. Turňa. Bratislava 1971.

Adapt. teatr.: Scenariusz: J. Marzec. Wyst. Szczecin, T. „13 Muz” 1966; Oprac. scen.: K. Gibczyńska. Wyst. Kielce, T. im. S. Żeromskiego Mała Scena 1966; Adapt.: E. Kozłowska, J. Grzegorzewski. Wyst. Olsztyn, T. Dram. im. S. Jaracza Scena „Margines” 1966; Adapt.: J. Markuszewski. Wyst. Wwa, Studencki T. Satyryków 1966; Inscenizacja: A. Ford-Sempolska. Szczecin, T. „Krypta” 1973; Oprac.: D. Stalińska. Wwa, T. Na Woli 1977; Układ tekstu: P. Obracaj. Wyst. Zabrze, T. Nowy im. G. Morcinka Mała Scena 1981.

10. Nazo poeta. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1969, 285 s. Wyd. 2 tamże 1974.

Przekł.: niem.: Der Täter heisst Ovid. [Przeł.] P. Lachmann. Wien [1975], — słowac.: Básnik Ovidius. [Przeł.] R. Turňa. Bratislava 1975, — węgier.: A számzótt Ovidius. [Przeł.] G. Kerényi. Budapest 1972.

Adapt. teatr. Metamorfozy: Scenariusz i wykonanie: S. Woroniecki. T. Jednego Aktora 1974.

11. Tyberiusz. Cz. 1. Prospekt. [Powieść]. Powst. 1970. Fragm.: *Zapis** 1977 nr 1 s. 73-80.

12. Krwawe specjały włoskie. [Eseje]. Powst. 1974-76. Wyd. Wwa: Czyt. 1982, 244 s.

Zawartość: Niewiarygodność wcielona, czyli Paul Getty; Mechaniczna pomarańcza; Cios w serce i prokurator Sossi. Przekł. niem. eseju Mechaniczna pomarańcza: Clock work orange. [Przeł.] J. von Pilecki. Berlin 1983.

13. Stan po zapaści. [Powieść]. Wwa: NOWA* 1987, 107 s. Wyd. 2 Londyn: Aneks 1988, 133 s.

Emitowane także w polskim programie radia BBC i Radiu Wolna Europa. Nagroda kult. „Solidarność” za r. 1987.

14. Atalanta najlepsza biegaczka świata. Oprac. frag.: Z. Byczek. [Komiks]. Wwa: SiT 1991, [32] s.

Nadto teksty piosenek masowych w 1950-1954 oraz rozrywkowych w latach sześćdziesiątych (pod pseud. Adam Hosper).

Przekłady i adaptacje

1. J. Swift: Podróże Guliwera. Oprac.: ..., M. Brandys. Wwa: NK 1961, 250 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1970, wyd. 4 1972, wyd. 5 1981.

Wyd. skrócone dla młodzieży: [T.] 1-2. Szczec.: KAW 1982, 79 + 46 s.

2. Ch. Johnson: Historia najslynniejszych piratów, ich zbrodnicze wyczyny i rabunki. Skróctów dokonał ... Przeł. J.B. Rychliński, [częściowo] H. Dunin. Wwa: Czyt. 1968, 261 s.

3. G. Grass: Aż do wymiotów. *Zapis** 1979 nr 9 s. 9-17. Wyd. osob. [Wr.:] Wydawn. Wolni i Solidarni* 1986, 10 s.

Przekł. fragm. powieści Turbot [Der Buti].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1956, 1966, 1988, 1989. — Wywiady: Wyjście poza sprawy bieżące. [Rozm.] Z. Taranienko. *Literatura* 1973 nr 35, przedr. w: Z. Taranienko: Rozmowy z pisarzami. Wwa 1986; Byłem zahipnotyzowany. Rozmowa z J.B. W: J. Trznadel: Hańba domowa. Paryż 1986, wyd. nast.: Wwa 1986*, Wwa 1987*; Nie jestem obcy w swoim kraju. [Rozm.] E. Czerniakowska. *Kontakt*, Paryż 1988 nr 12.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (K. Sarma).

A. Hamerliński: J.B. *Tyg. Kult.* 1962 nr 40. — [Boski Juliusz:] S. Lichański: O Cezarze i cesarobójcach. *Więź* 1962 nr 10, polem.: A. Satanowski: Obrona Katona czyli o prawie i potrzebie pisania moralitetu. *Więź* 1963 nr 2. — A. Lisiecka: Cezar i Kato. W teżej: Pokolenie „pryszczatych”. Wwa 1965. — W. Maciąg: Rozterki racjonalizmu. W teżej: Nasz chleb powszedni. Kr. 1966. — Z. Zabicki: Kłopoty Don Kichota. Gest albo o buncie przeciw autodeifikacji. W teżej: Proza ... proza ... Wwa 1966. — J. Ługowska: Z zagadnień prozy J.B. *Ann. UMCS. Sect. F. Nauki Filoz. i Hum* 1971 t. 26. — M. Sprusiński: Cezar, szylet Brutusa i poeci. W teżej: Między prawdą a zmysleniem. Kr. 1978. — L. Szaruga: Różnica i tożsamość. W teżej: Własnymi słowami. Wwa 1979. — S. Stabryła: Biografia przekorna. W teżej: Hellada i Roma w Polsce Ludowej. Kr. 1983. — P. Kuncewicz: Agonia i nadzieja (Literatura polska 1918-1986): Jak B. poparł Misiornego. *Prz. Tyg.* 1988 nr 33. — P. Śliwiński: Po zapaści. *Kult. Niezależ.* 1989 nr 52 (rec.: Stan po zapaści). — J. Walc: Vae divis. („Boski Juliusz” J.B.). W teżej: Wielka choroba. Wwa 1992. A.Sz.

BOCHEŃSKI Tadeusz 1895-1962

Krypt.: bt.

Poeta, tłumacz, publicysta, filolog klasyczny, działacz kulturalno-oświatowy.

Urodzony 17 kwietnia 1895 w Chrzanowie w rodzinie inteligenckiej; syn Michała Bocheńskiego i Marii z Niemczyckich; ojciec Jacka Bocheńskiego, prozaika. Szkołę średnią ukończył we Lwowie. Równocześnie uczęszczał do Konserwatorium. W 1913-14 studiował filozofię na Uniwersytecie we Lwowie, a następnie do 1918 odbywał studia w zakresie filologii klasycznej i filozofii na uniwersytecie w Wiedniu. Tam kontynuował również studia muzyczne. W 1918 powrócił do kraju i osiadł w Lublinie, gdzie wykładał języki klasyczne w gimnazjach, zajmował się jednocześnie pracą literacką, krytyką muzyczną, nauczaniem muzyki i dyrygenturą. Debiutował w 1919 wierszem pt. „Madonna” opublikowanym w *Mysli Twórczej* (nr 2). W tym okresie rozpoczął także działalność odczytową na tematy literackie i kulturalne. Zawiązał związek małżeński z Marią z Jankowskich (małżeństwo kościelnie unieważnione). Był członkiem grupy literackiej Reflektor i komitetu redakcyjnego wydawanego przez nią czasopisma o tym samym tytule (1924-25). W 1925 redagował przez krótki czas pismo *Nowe Życie*. Obok poezji ogłaszał przekłady z literatury greckiej i łacińskiej, m.in. w *Kwartalniku Klasycznym* (1925-31). W 1931 ożenił się z Janiną z Oderów i zamieszkał w Krakowie, gdzie do 1932 pracował jako nauczyciel w Gimnazjum im. B. Nowodworskiego. Następnie zajął się wyłącznie pracą literac-

B

ką i przekładową z literatury greckiej, rzymskiej, indyjskiej, włoskiej, francuskiej, niemieckiej i ukraińskiej. W 1932 został członkiem ZZLP. Publikował wiersze, felietony na tematy literackie oraz przekłady m.in. w *Kamienie* (1933-39), *Kurjerze Literacko-Naukowym* (1934-39), *Okoliccy Poetów* (1935-39), *Sygnalach* (1938-39). Zafascynowany Tatrami w 1936 zamieszkał na stałe w Zakopanem. Rozwinął tu akcję odczytową, wygłaszając cotygodniowe prelekcje na różne tematy związane z literaturą. Odczyty te organizował także tajnie w czasie okupacji niemieckiej. Po zakończeniu wojny kontynuował działalność literacką i odczytową, głównie w Zakopanem, ale wyjeżdżał również do innych miast; w sumie wygłosił ok. 1500 prelekcji. Wiersze i przekłady zamieszczał w lubelskiej *Kamienie*; wiele pozostało w rękopisach. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1955), laureat nagrody specjalnej Ministra Kultury i Sztuki (1956). Zmarł 16 grudnia 1962 w Zakopanem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poezje. Lubl.: Nakł. autora 1919, 98 s.

Zawiera cykle: Sonety; Do niej; Po drodze; Sielanki; Z Tatr; Za podszeptem chwili. — Przekłady z poezji indyjskiej, niem., franc.; z wierszy najdawniejszych; Z Odyssei [przełt. fragm. eposu Homera].

2. Poezji seria druga. Lubl.: Skł. gł. Księg. Gebethnera i Wolffa 1919, 76 s.

Zawiera cykle: Z życia; Wiosną i latem; Z Tatr; Pan. — Przekłady z poezji indyjskiej, niem., franc.

3. Dzwony. Poezji seria trzecia. Lubl.: Skł. gł. Księg. Gebethnera i Wolffa 1920, 91 s.

Zawiera cykle: Sielanki; Chwile; Wiersze różne; Proza; Dzwony [Wiersz]; Garść pamiątek. — Przekłady z poezji franc., niem. oraz fragm. „Iliady” Homera.

4. Serce. Poezji seria czwarta. Lubl.: Skł. gł. Księg. Gebethnera i Wolffa 1920, 163 s.

Zawiera cykle: Żonie; Proza; Wiersze różne; Lenno; Cmentarz. — Przekłady: z Fedrusa; z Verlaine'a; z Paqueta; z Wildgana.

5. Rzeźbiarz. Poezji seria piąta. Cieszyn: Skł. gł. Księg. Arcta 1922, 61 s.

Zawiera cykle: Ja; Kobietom; Wiersze różne, — oraz wiersze: Rzeźbiarz; Róg. — Przekłady wierszy Ch. Baudelaire'a, J.M. Hérédia, O. Ernsta.

6. Olga i inne nowele. Cieszyn: Skł. gł. Księg. Arcta 1923, 57 s.

Zawartość: Olga; Złoto; O Walku Borowcu, poecie i Teresie Wawrzykównie, juhasce; Turlica i wisielec; Złań.

7. Spontanzizm. Rzecz o duszy i sztuce. Lubl.: Skł. gł. Księg. K. Kotlarskiego 1923, 22 s.

8. Kościół. Poezji seria szósta. Cieszyn: Nakł. autora 1924, 32 s.

9. Moja kantyczka. Poezje. Lubl.: Skł. gł. Księg. K. Kotlarskiego 1926, 63 s.

Zawiera cykl: Kantyczka oraz wiersz: Kościół.

10. Liryki zebrane. Rkps. powst. 1956. Inne wersje rękopiśmienne: 1960, 1961.

Rkps. w Miejs. Bibl. Publicznej w Zakopanem i w Bibliotece Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

11. Smutek triumfalny. Wiersze oryginalne i przekłady. Pośl.: K.A. Jaworski. Lubl.: WLubel. 1971, 259 s.

Zawiera wiersze z cykli: Brzask; Słowa małeńkie; Moja kantyczka; Krople krwi; Smutek triumfalny; Ziarna; Dodatek. — Przekłady i parafrazy poetyckie [z autorów:] Alkajos, Anakreont, G. Garducci, J.W. Goethe, J.M. Hérédia, Hezjod, Hiponaks, Homer, Horacy, Katullus, Teokryt, Safona, Wirgiliusz oraz anonimowych utworów greckich i staroindyjskich.

12. Ciemne smreczyny. [Wiersze i proza]. Oprac. tekstu z rękopisu, przedm. i objaśn.: J. Kolbuszewski. Kr., Wr.: WL 1985, 222 s.

Wybór na podstawie pozostawionego w rękopisie przez autora tomu pt. Liryki tatrzańskie (powst. 1956), zawiera cykle wierszy: Liryki tatrzańskie; Słowa małeńkie; Moja kantyczka [poz. 9]; Kropla krwi. — [Proza:] Dziennik tatrzański: Cz. 1 1927, Cz. 2 (fragm.) 1927, 1928.

Przekłady

1. Przekład Hezjodowej Tarczy Heraklesa. [Przeł.] ... Cieszyn 1924, 23 s.

2. Gościńce. Przekłady. Lubl.: Skł. gł. Księg. K. Kotlarskiego 1925, 63 s.

Zawiera przekłady: Z Hymnów Homerowych; Z Heredii; Z Hillego; Z Owidiusza.

3. Gościńce. Przekłady. Rkps t. 1-10 powst. przed 1962.

[1]. Poezja indyjska. — [2]. Poezja grecka. — [3]. Liryka grecka. — [4]. Grecka liryka chóralna. — [5]. Poezja rzymska. — [7]. Liryka włoska i francuska. — [8]. Klasycy niemieccy. — [9]. Liryka niemiecka. — [10]. Komentarze.

Rkps w Bibliotece Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — RL 1962 (P. Grzegorzczak). — LP (red.).

K. Bielski: Ignis ardens. *Kamena* 1963 nr 2. — K.A. Jaworski: T.B. W tegoż: W kręgu Kamenu. Lubl. 1965. — J. Kolbuszewski: Tatrzańskie wiersze T.B. *Podtatrze* 1978 zima. — A. Zaczynski: Piątki T.B. *Życie Lit.* 1983 nr 11. — J. Bocheński: Odmieniec. T.B. (1985-1962). *Zesz. Lit.*, Paryż 1993 nr 41.

A.Sz.

BOCIAN Marianna ur. 1942

Pseud.: Danaid; Janusz Belczęcki; (mab).

Poetka, krytyk literacki.

Urodzona 26 kwietnia 1942 we wsi Belczęc na Lubelszczyźnie; córka Jana Bociana, rolnika, i Bronisławy z domu Sałaga. Ukończyła szkołę podstawową w Czemiernikach (1957) i Technikum Młynarskie w Krajence (woj. koszalińskie, 1962); w tym czasie zaczęła pisać wiersze. Następnie studiowała na Uniwersytecie Wrocławskim filologię polską (w 1967 uzyskała magisterium), a

w 1965-68 filozofię. Debiutowała w 1967 wierszem „Obraz z dzieciństwa”, opublikowanym w czasopiśmie *Kontrasty* (nr 1). Od tegoż roku pracowała jako korektorka w Oddziale Wrocławskim Państwowego Wydawnictwa Naukowego, w 1972-75 w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. T. Mikulskiego, jako koordynator do spraw spotkań autorskich, a od 1978 jako bibliotekarka w Dzielnicy Biblioteki Publicznej im. T. Zelenaya. Równocześnie kontynuowała twórczość literacką. W 1967-73 uczestniczyła w działaniach grupy literackiej Agora. Wiersze i recenzje publikowała m.in. w czasopiśmie *Agora* (1968-69), *Odra* (1968-79), *Nadodrza* (1970-73), *Konfrontacje* (1972-77; też pod pseud.: Danaid, (mab)), *Sigma* (1975-79). W 1970 otrzymała stypendium im. T. Borowskiego. Od 1973 należała do ZLP (do 13 grudnia 1981). Była laureatką wielu konkursów literackich. W 1981 pełniła funkcję przewodniczącej Koła NSZZ „Solidarność” przy Oddziale ZLP we Wrocławiu. Prowadziła dział literacki tygodnika *Odrodzenie* wydawanego przez NSZZ „Solidarność” w Jeleniej Górze. W 1982 została redaktorem miesięcznika *Nowator*. W 1984 przeszła na rentę. Jest członkiem SPP. Mieszka we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poszukiwanie przyczyny. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1968, 47 s.

Podp.: Janusz Belczęcki.

2. Wystawa poezji konkretnej. Wr.: Wr. Tow. Przyj. Sztuk Pięknych, Galeria „Kwartał” 1971, [4] s. w obwolicie.

3. Wieży Babel pospolita. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1972, 75 s.

4. Odejście Kaina. (Monodram). Wyst. Pozn., Monodram W. Komasa 1973. Druk zob. poz. 14.

5. Wystawa poezji konkretnej. Wr.: Galeria „Piwnica Świdnicka” 1973 afisz.

6. [Wiersze]. Wr.: Międzyzakładowy Klub „Oława” 1973, [16] k. w obwolicie.

Suplement do spotkania autorskiego 29 V 1973.

7. Narastanie. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1975, 105 s.

Cykle: Wiedzieć by to należało; Wyprowadzenie z Raju; Narastanie.

Adapt. teatr. cyklu Narastanie pt. „Twarz człowieka”; J. Szarek i ... Wyst. Augustów, w czasie Sympozjum Młodych Twórców VI 1973 [inf. autorki].

8. Strzępy fotografii. [Wiersze]. Wr. 1977, 114 s. Bibl. Agory.

9. Proste nieskończone. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1977, 83 s.

Cykle: Pragnienie syntezy; Zapatrzenie; Zbliżenie.

10. Bieg żywych. Wyst. Wr., T. Poezji „Signum” przy UW. 1977.

11. Na marginesie historii Marsjasza i Apolla. Esej o poezji polskiej po 1945 roku. Wr. 1978, 82 s. Bibl. Agory.

12. Przestrzeń w poezji konkretnej. Bydg.: Tow. Sztuki, Wyd. Kultury i Sztuki Urzędu Miejskiego i in. 1979, 69 s.

13. Actus hominis. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1979, 66 s.

14. Odejście Kaina. [Opowiadania]. Wr.: Ossol. 1979, 231 s.

Zawartość: Zapis do śmierci (wersja skrócona); Było imię słodkie – terror; Podróż w warstwie mroku (Fragmenty); Ze ślepcem przez pustynię; Odejście Kaina (Monodram) [por. poz. 4].

15. Ograniczone z nieograniczonego. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1982, 79 s.

16. Odczucie i realność. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1983, 101 s.

Zawiera wiersze i prozę poetycką w dwu częściach.

17. Przebudzeni do życia. [Powieść]. Wr.: KAW 1984, 102 s.

18. Gnoma. Kłodzko: Kłodzki Klub Lit. 1986, 30 s.

19. Spojenie. [Wiersze]. Wr.: Wydawn. Dolnośląskie 1988, 100 s.

20. Stan stworzenia. [Wiersze]. Wwa: PIW 1989, 91 s.

21. Narodziny słowa. [Dla dzieci]. Wr.: Rubikon 1991, [24] s.

22. Z czasu jedni jest JESTEŚ jestem. [Wiersze]. [Wr.]: Kret [1991], 31 s.

23. Gnoma. Wr.: Astrum 1992, 96 s.

Stanowi rozwinięcie poz. 18.

Praca redakcyjna

1. Okruchy chleba. Antologia polskiej liryki z motywem chleba. Wybór i układ S. Placek, ... Wr.: Astrum 1992, 213 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

[Narastanie:] J. Łukasiewicz: O „Narastaniu”. *Odra* 1975 nr 10; S. Sterna-Wachowiak: Krzyk, który narasta. *Nadodrza* 1976 nr 15. — [Proste nieskończone:] S. Gostkowski: Szukanie prawdy. *Poezja* 1979 nr 7; J. Marx: Rozpusta semantyczna. *Poezja* 1979 nr 7; Cz. Sobkowiak: Próba całości. *Odra* 1977 nr 12; L. Szaruga: Próba języka naturalnego. *Nadodrza* 1978 nr 3. — K. Grela: Czytając M.B. *Nowy Wyrz* 1979 nr 10; przedr. w tegoż: Kształt słowa. Wwa 1986. — T. Nyczek: Ciało bez kości. *Mies. Lit.* 1979 nr 8 [rec.: Actus hominis]. — [Odczucie i realność:] W. Wirpsza: Sacrum et profanum. *Archipelag*, Berlin Zach. 1984 nr 7; A. Poprawa: W zagubieniu odnajdujesz siebie. *Odra* 1985 nr 3. — Cz. Sobkowiak: Osnowa życia jest wciąż pozytywna. *Integracje* 1989 nr 24. — M. Graszewicz: Stan życia – stan języka. O poezji M.B. *Że* 1990 nr 4/5.

BOCZKOWSKI Krzysztof

ur. 1936

Poeta, tłumacz, lekarz.

Urodzony 2 maja 1936 w Warszawie; syn Zygmunta Boczkowskiego, lekarza, i Marii z domu Chiżyj. W 1952 ukończył Gimnazjum Ogólnokształcące im. W. Górskiego w Warszawie. Następnie od 1952 studiował medycynę w Akademii Medycznej (AM) w Warszawie, którą ukończył w 1959. Po odbyciu dwuletniej służby wojskowej jako lekarz, pracował (od 1962) w Klinice Ginekologii i Położnictwa AM w Warszawie, a w 1965-73 w Zakładzie Endokrynologii Klinicznej AM; uzyskał kolejne stopnie specjalizacji, oraz w 1965 doktorat, w 1969 habilitację, a w 1970 stanowisko docenta. Od 1973 kieruje samodzielną Pracownią Genetyki AM; w 1983 został mianowany profesorem. Opublikował ponad 200 prac naukowych w tym 10 książek, m.in. „Interseksualizm” (1970) oraz „Homoseksualizm” (1988). Jako poeta debiutował w 1969 wierszami: „Deszcz określa logikę faktów”, „Naukowcy są przerażeni ...”, „Opisany wieczór taki jaki jest”, „Zaślubiny mistyczne były na Powiślu”, opublikowanymi w *Twórczości* (nr 1). W 1972 otrzymał nagrodę Czerwonej Róży na Ogólnopolskim Turnieju Poezji Społecznie Zaangażowanej. W latach następnych publikował liczne wiersze m.in., w czasopismach: *Poezja* (od 1973), *Nowy Wyrzaz* (od 1973), *Literatura* (od 1975), *Nurt* (od 1978). W 1977-92 był członkiem ZLP. W 1984 otrzymał nagrodę „Pegaza” za całokształt dorobku przekładowego z języka angielskiego, a w 1988 tęże nagrodę za przekłady poezji T.S. Eliota. Od 1987 był członkiem Rady Redakcyjnej miesięcznika *Poezja*. W 1992 został członkiem SPP. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Otwarte usta losu. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1975, 71 s.

Cykle: Tablice chmur; Cofnięcie kredytów.
Nagroda „Peleryny” za najlepszy debiut roku.

2. Światło dnia. [Wiersze]. Wwa: LSW 1977, 116 s.

Cykle: Rękopis; Hotel Hesperyd; Tylko tożsamość.

3. Dawny i Obecny. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1978, 43 s.

Cykle: Bliźnięta; Autoportret po drugiej stronie lustra.

4. W niewoli, w śniegu, w ciepłym czóźnie krwi. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1981, 70 s.

Cykle: Garbate studnie; Inne światło; Siedem pieśni do muzyki Ryszarda Wagnera; Apokryfy, — oraz Przekłady [W. Stevens, W.C. Williamsa, E. Pounda, R. Jeffersa, T.S. Eliota, E.E. Cummingsa].

5. Twarze czekają na wieczność. [Wiersze]. Wwa: KAW 1984, 110 s.

Cykle: Choroba w Wenecji; Ogólne – osobiste; Chwila i kamień.

6. Dusza z ciała wyleciała. [Wiersze i proza poetyczna]. Kr.: WL 1985, 119 s.

Cykle: Klamki bez drzwi; Ziemia odlotów; Płaszcz podszyty wiatrem; Rysunki chińskim tuszem; Kościół Świętego Zbawiciela; Dusza z ciała wyleciała.

7. Apokryfy i fragmenty. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1988, 122 s.

Nagroda Funduszu Literatury i nagroda *Poezji* 1989.

8. Ostrygi i onuce. [Wiersze]. Kr.: WL 1988, 130 s.

Cykle: Ostrygi i onuce; Las Ardeński; Cienie jezior i ziemi; Punkty.

9. Białe usta. [Wiersze]. Wwa: MAW 1989, 150 s.

Zawiera też przekłady z poezji amerykańskiej.

10. Dzwony w lesie. [Wiersze]. Wyboru poezji dokonał M. Krassowski. Wwa: PIW 1991, 289 s.

11. Szkielet Boga. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1991, 62 s.

12. Romeo i Romeo. [Wiersze]. Wwa: L'Europe 1991, 50 s.

Cykle: Barwy w zatoce; Romeo i Romeo.

13. Znaki miłości. Kr.: Wydawn. M 1992, 88 s.

Przekłady i prace redakcyjne

1. T.S. Eliot: Wybór poezji. Wybrał i wstępem opatrzył ... Przeł. B. Baran i in. Wwa: PIW 1988, 119 s.

2. T.S. Eliot: Wybór poezji. Wybór tekstów: ..., W. Rulewicz. Wstęp: W. Rulewicz. Komentarze: ..., W. Rulewicz. Przeł. ... i in. Wr.: Ossol 1990, 332 s. *BN II*, 230.

3. T.S. Eliot: Poezje wybrane. Przeł. wybrał i wstępem opatrzył ... [Wwa]: LSW 1992, 123 s.

4. Antologia dawnych mistrzów. Od Safony do Audena. [Red. i przekł. z ang. i niem.] ... Wwa: L'Europe 1992, 51 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988. — Wywiad: Nie zaśmiecać środowiska wewnętrznego człowieka. [Rozm.] J. Z. Brudnicki. *Poezja* 1987 nr 3.

M. Krassowski: Kto ty jesteś? *Życie Lit.* 1986 nr 22. — B. Kowszewicz: Czas ucieka, śmierć goni, wieczność czeka! *Poezja* 1987 nr 3. — A. Bichta: W poszukiwaniu koniunkcji uniwersalnej. *Twórczość* 1989 nr 10 [rec.: Ostrygi i onuce]. — A. Komorowski: Eliot Boczkowskiego. *Pismo* 1989 nr 4 [rec.: T.S. Eliot: Wybór poezji]. — M. Krassowski: Świat w człowieku. *Twórczość* 1991 nr 8 [rec.: Szkielet Boga]. — [Dzwony w lesie:] T. Olszewski: Metafizyka świata. *Nowe Książ.* 1991 nr 9; A. Stankowska: Ikarowe loty. *Twórczość* 1992 nr 1.

J.Z.

BODNICKI Władysław 1910-1983

Pseud.: Wl. Bod.
Dramatopisarz, prozaik, krytyk.

Urodzony 7 kwietnia 1910 w Krakowie; syn Stanisława Bodnickiego, mistrza rzeźbiarsko-kamiennarskiego, i Marii z Talagów. Ukończył VI Państwowe Gimnazjum Humanistyczne im. T. Kościuszki na Podgórzu w Krakowie. Debiutował, jeszcze jako gimnazjalista, w 1929 nowelą „Historia Antkowego rogu”, opublikowaną w tygodniku *Rola* (nr 11). W 1932-37 studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) w Krakowie początkowo prawo, a następnie polonistykę. W tym czasie należał do stowarzyszenia literackiego Litart, a po jego rozwiązaniu w 1935 był współzałożycielem klubu literackiego Volty. W 1937-39 był właścicielem, wydawcą i redaktorem naczelnym miesięcznika literackiego *Nasz Wyraz*. W czasie okupacji niemieckiej i po wyzwoleniu przebywał nadal w Krakowie. W 1946 debiutował jako dramatopisarz sztuką „A było to tak niedawno” wystawioną w Teatrze Okręgowym Domu Żołnierza w Krakowie. Opowiadania, wiersze, recenzje literackie i teatralne ogłaszał w licznych czasopiśmiech m.in. *Dzienniku Polskim* i jego dodatku *Od A do Z* (od 1946), w *Echu Krakowa* (1946-47, stałe recenzje teatralne). W 1948 został członkiem ZLP. W tymże roku przeniósł się do Szczecina, gdzie był redaktorem działu kulturalnego *Kuriera Szczecińskiego*. Po powrocie do Krakowa w 1949 współpracował z Wydziałem Kultury Wojewódzkiej i Miejskiej Rady Narodowej. Artykuły i recenzje ogłaszał m.in. w *Gazecie Krakowskiej* (do 1965). W 1951 uzyskał stopień magistra filologii polskiej na UJ. Od 1951 był kierownikiem literackim teatru Studio w Krakowie. Brał udział w pracach zarządu Oddziału Krakowskiego ZLP jako sekretarz (1962-72), a następnie członek zarządu. Za całokształt twórczości literackiej otrzymał w 1965 nagrodę m. Krakowa. W latach następnych współpracował z czasopiśmami: *Życie literackie* (1965-74), *Więści* (w 1972-73 stały cykl felietonów), *Kierunki* (1975-81, tu m.in. w 1977-79 stały cykl felietonów „Spotkania krakowskie” i liczne recenzje teatralne). W 1977 został członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1983 uzyskał w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu stopień doktora nauk humanistycznych za pracę „Regionalne krakowskie i autobiograficzne źródła twórczości literackiej S. Wyspiańskiego”, napisaną pod kierunkiem prof. Władysława Studenckiego. Zmarł 12 czerwca 1983 we Wrocławiu.

TWÓRCZOŚĆ

1. *A było to tak niedawno*. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Kr., T. Okręgowy Domu Żołnierza 1946.

2. *Komediant*. (Tragifarsa z życia J.B. Moliera). Praprem. Kr., Stary T. 1947.

Druk fragm.: *Od A do Z* 1946 nr 17; *Twórczość* 1946 nr 3; *Zdroj* 1946 nr 14/15; *To i owo* 1946 nr 8.
II nagroda na konkursie dramatycznym MRN w Krakowie w 1946.

3. *Ostatni z rodu*. Powieść historyczna z XV w. Powst. 1948. Wyd. Kat.: Śląsk 1961, 181 s.

Pierwotny tytuł: *Ostatnia gwiazda*. Powieść została złożona na konkurs w 1948. (Inf. Z. Hierowski; Pechowa Nysa. *Dz. Lit.* 1948 nr 26).

4. *Legendy o Wieniawskim*. Wwa: NK 1957, 282 s.

Zawartość: O cudownym dziecku; O szlachetnym słowie honoru ośmioletniego; O złej pani Voislin; O sercu matki; O latach sielskich, anielskich; O „niewiernym Tomaszku”; O spotkaniu z dwiema muzycznymi wielkościami; O rywalu; O rosyjskich ludziach; O śnie, który uczy i pomaga; O zazdrośnych braciach; O sławie; która nie cieszy; Legenda w „Legendzie”; Z carskiego kręgu; O odwiecznym kole fortuny; O dobrym bracie; O Wieniawskim złośliwym; O tym jak się matkom wywdzięcza świat; O lasce pańskiej; O pogoni za słabym runem; O niepokoju; O drugim dotknięciu przez Atropos; O nieszczęściu do końca.

5. *Pustelnia „Pod trzema Pyskami”*. [Opowieść biograficzna o J. Matejce]. Kr.: WL.

Cz. 1. *Młodość Matejki*. 1957, 333 s.

Cz. 2. *Droga do sławy*. 1958, 234 s.

Cz. 3. *Straszni Ludzie*. 1960, 233 s.

Wyd. łączne cz. 1-3: wyd. 2 tamże 1966; wyd. 3 tamże 1973.

6. *Parys i Helena*. Tragikomedya w 3 aktach. Praprem. Kr.: Warsztat Dram. Woj. Domu Kultury Związków Zawodowych 1959.

7. *Orfeusze i syreny*. Opowiadania o sławnych śpiewakach i śpiewaczkach. Kr.: PWM 1961, 167 s.

Zawartość: Król tenorów (Władysław Mierzwiński); Jan Chrzcziciel (Jan Reszke); Czardziejskie krążki (Enrico Caruso); Nie chcę (Mattia Battistini); Dorożkarz (Fiodor Szalapin); Turniej śpiewaczy (Adam Didur); Beniaminek (Beniamino Gilí); Zadzziwiająca Angelica (Angelica Catalani); Trzeba umieć wybierać (Anna Milder); Dwie czardziejski (Henetta Sontag i Karolina Ungher); Florinda — Adelina (Adelina Patti); Nie należy za bardzo rachować (Krystyna Nilsson); Słownik Szwecji (Jenny Lind); Chłuba Australii (Nellie Melba); Po trzykroć muzyczna (Marcelina Sembrich-Kochańska).

8. *Obywatel świata*. [Utwór dramatyczny o Byronie]. Praprem. Kr., Stary T. Warsztat Dram. 1962.

9. *Cesarzowa i smerda*. Powieść historyczna z XII w. Kat.: Śląsk 1963, 241 s.

10. *Ballady przy kawiarnianych stolikach*. [Powieść]. Łódź: WL 1969, 195 s.

11. *Upadły anioł*. [Powieść]. Łódź: WL 1970, 262 s. Wyd. 2 popraw. tamże 1975. Przedr. zob. poz. 16.

T. 1 trylogii o S. Wyspiańskim. — T. 2 i 3 zob. poz. 13, 14.

12. *Syn Popiela*. [Powieść]. Łódź: WL 1973, 251 s. Wyd. 2 tamże 1981.

13. Między niebem a piekłem. [Powieść]. Łódź: WŁ 1973, 230 s. Przedr. zob. poz. 16.

T. 2 trylogii o S. Wyspiańskim. — T. 1 i 3 zob. poz. 11, 14.

14. Wyzwolony. Łódź: WŁ 1977, 259 s. Przedr. zob. poz. 16.

T. 3 trylogii o S. Wyspiańskim. — T. 1 i 2 zob. poz. 11, 13.

15. Muzy na Krupniczej. Kr.: WŁ 1982, 358 s. Gawęda popularna o historii ulicy w Krakowie.

16. Z rodu tytanów. Łódź: WŁ 1985, 543 s. Zawiera poz. 11, 13, 14.

Adaptacje sceniczne

1. Abecadło z pieca spadło. Montaż sceniczny. Kr. 1946. Wesoła Gromadka. [Inf. autora].

2. Stara baśń. Sztuka w 6 obrazach wg powieści J.I. Kraszewskiego. Praprem. Kr., T. Młodego Widza 1949. Wyd. z podtyt.: Sztuka w 3 aktach. Adapt. ... Wwa: CPARA 1959, 143 s.

3. Samotny biały żagiel. [Adaptacja dramatyczna powieści W. Katajewa]. Praprem. Kr., T. Młodego Widza 1951.

Przełk. czes.: Na obzoru plachtu biał. [Przełk.] M. Stádrá. Praha 1954.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1964, 1976. — SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — LP (Red.). — RL 1983 (A. Biernecki).

K. Filipowicz: Moje pokolenie i „Nasz Wyrz”. W: Cyganeria i polityka. Wwa 1964. — W.P. Szymański: Co za czasy. [O „Naszym Wyrzecie”]. W tegoż: Od metafory do heroizmu. Kr. 1967. — A. Włodek: Nasz łup wojenny. Kr. 1970, passim. — T.Z. Bednarski: Jubileusz W.B. *Kierunki* 1980 nr 4. — K.K. Pysiak: Powieść o Wyspiańskim. *Nowe Książ.* 1973 nr 13 [rec.: Między niebem a piekłem]. — K.K. Pysiak: Trylogia o Wyspiańskim. *Nowe Książ.* 1977 nr 17 [rec.: Wyzwolony]. — O. Jędrzejczyk: Księga krakowska. *Życie Lit.* 1982 nr 14 [rec.: Muzy na Krupniczej]. — T.Z. Bednarski: Pod urokiem talentów. O W.B. *Życie Lit.* 1983 nr 27. — T.Z. Bednarski: Lud i ludowość w epice W.B. *Więści* 1984 nr 23. J.Z.

BOGLAR Krystyna ur. 1931

Imiona metrykalne: Krystyna Izabella.
Autorka utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 17 grudnia 1931 w Krakowie; córka Karola Siemińskiego, bankowca, i Marii z domu Flaum Windischgratz. Do 1939 mieszkała z rodzicami w Warszawie, wybuch wojny zastał ją u dziadków we Lwowie. W czasie okupacji przebywała kolejno w Warszawie, Milanówku, Siedlcach, Łodzi i Krakowie. Po wojnie mieszkała w Łodzi, a potem w Krakowie. W 1951 zdała egzamin maturalny w 124. Liceum w Krakowie. Od 1952 studiowała filologię orientálną na Uniwersytecie Jagiellońskim, w 1956 uzyskała magisterium. W 1954 wyszła za mąż za Romana Maksymowicza, dzien-

nikarza sportowego. W 1957-60 pracowała w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie, a następnie przeniosła się do Budapesztu i podjęła współpracę z „Hungarofilmem”: była autorką pomysłów do scenariuszy filmów animowanych. W 1961, po uzyskaniu rozwodu, wyszła za mąż za węgierskiego etnologa Louisa Boglara. W 1965 powróciła do Polski i osiadła na stałe w Warszawie, gdzie do 1970 pracowała w Biurze Współpracy z Zagranicą Ministerstwa Kultury i Sztuki. Debiutowała w 1966 cyklem bajek dla dzieci pt. „Gucio i Cezar”, publikowanych w *Świerszczyku*; w tymże roku nawiązała współpracę z *Plomyczkiem* i *Plomykiem*. W 1966 otrzymała też II nagrodę w konkursie na słuchowisko radiowe za utwór „Historia Kasztanowego Królestwa”. Od 1971 była kierowniczką redakcji przekładów, a później redakcji literatury dla dzieci młodszych w Instytucie Wydawniczym „Nasza Księgarnia”. Pełniła funkcję Sekretarza Generalnego Polskiej Sekcji IBBY (Międzynarodowego Kuratorium Książki dla Dzieci i Młodzieży przy UNESCO; 1972-84). W 1974 została członkiem ZLP. W 1975 zakończyła pracę etatową i zajęła się wyłącznie twórczością literacką. Otrzymała wiele nagród i wyróżnień, m.in. w 1981 nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość artystyczną dla dzieci i młodzieży. W marcu 1990 objęła funkcję sekretarza Zarządu Głównego ZLP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Węgry. Informator turystyczny. Wwa: Ruch 1968, 34 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1970, wyd. 4 1971, wyd. 5 1972, wyd. 6 1973, wyd. 7 pt. *Zwiedzamy Węgry*, 1974, 47 s.; wyd. 8 pt. *Zwiedzamy Węgry*. Wwa: KAW 1975, tamże: wyd. [nieco zmien.] 1 [!] pt. *Węgry*, 1976; wyd. 9 1977, wyd. 10 1977, wyd. [11] 1978.

2. [Gucio i Cezar. Cykl bajek dla dzieci]. Ilustr. B. Butenko.

[Cz. 1]. Gucio i Cezar w niewoli u piratów. Wwa: Ruch 1968, [8] k. Wyd. 2 tamże 1972.

[Cz. 2]. Gucio i Cezar na Wyspie Marchewkowej. Wwa: Ruch 1968, [8] k. Wyd. 2 tamże 1973.

[Cz. 3]. Gucio i Cezar w Królestwie Złego Węża. Wwa: Ruch 1968, [8] k. Wyd. 2 tamże 1973.

[Cz. 4]. Nowa wyprawa Gucia i Cezara. Wwa: Ruch 1969, [8] k. Wyd. 2 tamże 1973.

[Cz. 5]. Wilki na tropie Gucia i Cezara. Wwa: Ruch 1969, [8] k. Wyd. 2 tamże 1973.

[Cz. 6]. Gucio i Cezar tam, gdzie pieprz rośnie. Wwa: Ruch 1969, [8] k. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 3 Wwa: KAW 1980.

[Cz. 7]. Gucio i Cezar w Makowym Królestwie. Wwa: KAW 1975, [8] k.

[Cz. 8]. Gucio i Cezar w Cukrowych Górach. Wwa: KAW 1975, [8] k.

[Cz. 9]. Gucio i Cezar znajdują rakiętę. Wwa: KAW 1975, [8] k.

[Cz. 10]. Gucio i Cezar budują rakiętę. Wwa: KAW 1979, [48] s.

[Cz. 11]. Gucio i Cezar ratują Felicję. Wwa: KAW 1979, [24] k.

[Cz. 12]. Gucio i Cezar w walce z zatruwaczem. Wwa: KAW 1979, [48] s.

[Cz. 13]. Gucio i Cezar na tropie tabliczki mnożenia. Wyd. 2 [właśc. 1]. Wwa: KAW 1980, [48] s.

3. Gucio i Cezar. [Sztuka dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. „Lalka” 1971.

Adapt. tv: Gucio i Cezar. Cz. 1-2. TV 1973.

4. Wiercipiętek. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Ruch 1969, 33 s.

5. Klementyna lubi kolor czerwony. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 159 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1975, tamże 1981.

6. Historia kasztanowego króla. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Ruch 1971, 30 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KAW 1975, tamże 1987.

Przekł. węgier.: A gesztenyekirály története. [Przel.] G. Kerényi. Budapest 1974.

7. Czas Kleofasa. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: Ruch 1972, [12] k.

8. Gdzie jest zegar mistrza Kukułki? [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1973, 300 s. Wyd. nast.: tamże 1980, wyd. 3 tamże 1985.

Przekł. słowac.: Kde sú hodiny majstra Kukučku? [Przel.] P. Čačko. Bratislava 1978, — węgier.: Szaniszló király órája. [Przel.] J. Cserevits. Budapest 1977.

9. Mgła nad Doliną Wiatrów. [Powieść dla dzieci]. Wwa: Ruch 1973, 83 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: KAW 1975, tamże 1980.

Przekł. czes.: Mlha nad Větrnou Dolinou. [Przel.] J. Vlášek. Praha 1979, — estoń.: Udu Tuulte oru kohal. [Przel.] H. Loik. Tallinn 1978, — słowac.: Hmla nad Veternou dolinou. [Przel.] P. Čačko. Bratislava 1980.

10. Libusza. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1975, 179 s. Wyd. 2 tamże 1977.

11. Salceson i mrówki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1975, 258 s.

12. Semaforey. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1975, 44 s.

13. Uroczysko. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: NK 1975, 47 s.

14. „Každy pies ma dwa końce”. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1978, 157 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1985; wyd. 3 Wwa: WNT 1991.

Przekł. franc.: Rendez-vous dans les Carpates. [Przel.] Z. Bobowicz. [Paris] 1981, — słowac. łącznie z poz. 15 pt. Každy pes má dva konce. [Przel.] P. Čačko. [Bratislava] 1987.

15. „Nie głaskać kota pod włos.” [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1978, 145 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1981; Wwa: WNT 1991. Por. poz. 16.

Przekł. czes.: Nehlad' kočku proti srsti. [Przel.] V. Dvořáková. Praha 1986, — słowac. łącznie z poz. 14 pt. Každy pes má dva konce. [Bratislava] 1987.

16. Rodzina Leśniewskich. Scenariusz serialu w 7 odcinkach. [Współaut.:] J. Łęski. TV 1979. Wersja filmowa. Ekran. 1983.

Adapt. powieści „Nie głaskać kota pod włos” por. poz. 15. Nagroda zespołowa Prezesa Rady Ministrów za twórczość artystyczną dla dzieci i młodzieży w 1980.

17. Żeby konfitury nie latały za muchą. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1979, 237 s. Wyd. 2 tamże 1982.

18. Dziękuję, jakoś leci. Scenariusz widowiska telewizyjnego dla dzieci w 6 odcinkach. TV 1981.

19. Kolor trawy o świcie. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: KAW 1982, 165 s. Wyd. 2 tamże 1987.

Zawartość: Winda; Kolor trawy o świcie; Jak z lotu orla; Dom pełen wiatru.

Adapt. radiowe poszczególnych opowiadań: Winda. Radio 1976; Kolor trawy o świcie. Radio 1978.

20. Longplay z Kowalskim. [Opowiadania dla młodzieży]. Kat.: Śląsk 1982, 134 s.

Zawartość: Most; Pseudonim „Baniak”; Cień gorącego lata; Zapora; Spotkanie.

21. Skrzydlate są nasze konie. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1983, 39 s.

22. W kogo ty się wdałeś, Rafał? [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: MAW 1983, 51 s. Wyd. łącznie z poz. 24 pt. W kogo ty się wdałeś, Rafał?; Rafał, czy u was straszyc? tamże 1989, 107 s.

23. Pierogi dla Old Firehanda. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1984, 137 s.

24. Rafał, czy u was straszyc? [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1984, 55 s. Wyd. łącznie z: W kogo ty się wdałeś, Rafał? zob. poz. 22.

25. Stonoga. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1984, 234 s.

Przekł. węgier.: Százlábúnak hívják. [Przel.] R. Gimes. Budapest 1989.

26. Rafał, nie męcz ojca! [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1985, 58 s.

27. Rafał, pyzy i duch przodka. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1985, 59 s.

28. Brent. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1987, 190 s.

29. Dwaj z Galaktyki Gryfa czyli kłopoty z ziemskim ruchem drogowym. [Praca popularno-oświatowa; współaut.:] M. Tokarczyk. Wwa: MAW 1987, 191 s. Wyd. 2 Wwa: WNT 1992.

Częściowo w postaci komiksu.

30. O królu Pumperniklu, królownie Grzance i rycerzach Trójkątnej Kanapy. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1988, 92 s.

31. Rafał, Chudy i kieszka kangura. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: MAW 1988, 59 s.

32. Kieszka pełna elfów. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1989, 62 s.

33. Supergigant z motylem. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1989, 199 s.

34. Kolacja na Titaniku. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1991, 158 s.

Nadto słuchowiska radiowe: Piri z Wyspy Gorącego Stońca. Radio 1971. — Historia Kasztanowego Królestwa. Radio 1972. — Mała Jarzynka w wielkim lesie. Radio 1972. — Kamienica Albertyny Dróżdż. Radio 1977. — Anka i inni. Cz. 1-6. Radio 1980. — Dwaj z szafą i pies. Radio 1980. — O królu Pumperniku. Radio 1987.

Praca redakcyjna

1. Šestipatrový den. Příběhy polských chlapců a děvčat. [Red.] ..., J. Novák. [Przeł.] L. Nakládal i in. Brno: Blok 1980, 437 s.

Zawiera m.in. utwory K.B.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: Podłuchiwać pod trzepakiem. Rozm. L. Żuliński. *Tu i teraz* 1983 nr 8.

Ank. 1992. — NSLD (M. M. Kwiatkowska).

J. Maruszewski: Było o kocie, będzie o psie. *Nowe Książ.* 1979 nr 10 [rec.: Każdy pies ma dwa końce]. — G. Skotnicka: Pogodnie i optymistycznie. *Nowe Książ.* 1983 nr 2 [rec.: Kolor trawy o świcie, Longplay z Kowalskim]. — D. Dłanian: Kudłatki kontratakują. *Nowe Książ.* 1985 nr 6 [rec.: Pierogi dla Old Firehanda]. — E. Nowacka: Stonoga spod trzepaka. *Nowe Książ.* 1985 nr 6 [rec.: Stonoga].

B.T.

BOGUSŁAWSKA Zofia ur. 1900

Podpisywała utwory też: Zofia Sikorska.

Prozaik, autorka książek dla dzieci i młodzieży, polonistka.

Urodzona 14 sierpnia 1900 w Baku na Kaukazie; córka Leona Sikorskiego, urzędnika pocztowego, i Kazimierzy z Kochanowiczów. W 1919 ukończyła Gimnazjum Udziałowe w Płocku i w 1920-25 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Debiutowała w 1923 powieścią dla młodzieży „Ania i jej przyjaciele” (podp. Zofia Sikorska). W latach następnych wykładała w seminariach nauczycielskich: w Sanoku (1926-27) i w Toruniu (1927-29). Dyplom nauczyciela szkół średnich ogólnokształcących i seminariów nauczycielskich uzyskała w 1932 na UW. W 1933 wyszła za mąż za doktora medycyny Stefana Bogusławskiego i zamieszkała na stałe w Toruniu. Zajmowała się twórczością literacką; artykuły, recenzje, nowele i opowiadania oraz utwory dla dzieci i młodzieży drukowała m.in. w czasopiśmie: *Bluszcz* (1928, 1931-32, 1934-35), *Ilustracja Polska* (1930), *Teka Pomorska* (1936-38; była także członkiem komitetu redakcyjnego). W 1935-39 współpracowała stale z

Rozgłośnią Pomorską Polskiego Radia w Toruniu, prowadząc audycje dla dzieci. Po wybuchu II wojny światowej przebywała wraz z rodziną początkowo w Lubieszowie na Polesiu (do maja 1940), a następnie w Warszawie. Po wojnie powróciła do Torunia i pracowała jako nauczycielka w II Państwowym Liceum i Gimnazjum (do 1947). Od 1945 należała do ZLP, do 1947 pełniła funkcję sekretarza Zarządu Oddziału Toruńskiego. W 1946-48 ogłaszała opowiadania dla dzieci w tygodniowym dodatku *Głosu Pomorza* pt. *Mały Gryf*. W 1947 uzyskała tytuł magistra w zakresie filologii polskiej na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W tymże roku przeniosła się do Warszawy. W latach następnych pracowała jako nauczycielka w liceach oraz zajmowała się opracowywaniem skryptów i komentarzy metodycznych z języka polskiego dla szkolnictwa zaocznego. Kontynuowała także twórczość literacką, głównie dla dzieci i młodzieży. W 1953 należała do zespołu redakcyjnego pisma *Szkola i Dom*. Za pracę w szkolnictwie dla dorosłych została odznaczona w 1964 Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ania i jej przyjaciele. Powieść z życia skautów. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. [1923], 122 s. Podp.: Zofia Sikorska.

2. Dziewczynka z Przewozu. Powieść dla młodzieży. Wwa: Gebethner i Wolff [1930], 176 s. Wyd. nast.: Wwa: Pax 1970, tamże wyd. 2 1979.

Wyd. z 1930 podp.: Zofia Sikorska.

Nagroda w konkursie Wydziału Kultury i Oświaty Magistratu m. st. Warszawy w 1930.

3. Przygody małego Michasia. Opowiadanie dla młodzieży. *Wielkop. Ilustracja* 1930 nr 45-52, *Ilustracja Pol.* 1930 nr 1.

4. Pięć baśni oraz wskazówki metodyczne i objaśnienia do wydanego przez PZWS cyklu tablic: „Legends i baśnie malujące nędzę ludu”. Wwa: PZWS 1952, 52 s.

5. Historia literatury polskiej. Dla klasy 2 techników. [Współaut.:] A. Gruchalski. Wwa: PZWS 1955, 198 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 zmien. pt. Literatura polska XIX wieku. Cz. 1. Podręcznik dla techników 1957, wyd. 4 1958, wyd. 5 zmien. pt. Literatura polska okresu pozytywizmu. Podręcznik dla techników oraz Literatura polska okresu romantyzmu. Podręcznik dla techników 1960, wyd. 6-13 w 1961-1967.

6. Pawie pióro. [Powieść dla młodzieży; współaut.:] C. Tatarkiewicz. Wwa: Pax 1972, 154 s.

7. Dom w Rzece. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1973, 159 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1986.

Harcerska Nagroda Literacka w 1974.

8. Gdzie jest Bob? [Powieść dla dzieci]. Wwa: RSW Prasa, Książka, Ruch 1973, 97 s. Wyd. 2 Wwa: KAW 1977.

9. Bogna i Ewa. [Powieść dla młodzieży; współaut.] C. Tatariewicz. Wwa: LSW 1974, 227 s. Wyróżnienie w konkursie LSW, ZG ZSMW i ZG ZLP w 1974.

10. Zagubiony talizman. [Powieść dla młodzieży; współaut.] C. Tatariewicz. Wwa: LSW 1974, 210 s.

11. Śpiewające skrzydła. [Powieść; współaut.] C. Tatariewicz. Wwa: LSW 1977, 247 s.

12. Nasza wyspa bezлюдna. [Powieść dla młodzieży; współaut.] C. Tatariewicz. Wwa: LSW 1978, 141 s.

13. Gniazdo. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1979, 173 s. Wyd. 2 tamże 1982.

14. Mazowieckie dróżki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1981, 284 s.

15. Sześcioro Topolaków i jedna Kurzawa. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: LSW 1983, 190 s.

Nadto liczne skrypty, komentarze i poradniki metodyczne do podręczników języka polskiego dla szkół korespondencyjnych stopnia licealnego oraz techników zaocznych także wraz z A. Gruchalskim, W. Janczewskim w 1947-1973.

Prace redakcyjne

1. Wypisy z literatury. Dla klasy 10. Oprac. ... Wwa: PZWS 1952, 327 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 zmien. 1954, wyd. 4-6 w 1955-1957.

2. Wypisy z literatury okresu romantyzmu. Dla klasy 10. Wwa: PZWS 1958, 304 s. Wyd. nast. 2-10 tamże 1959-1966.

3. Literatura okresu pozytywizmu i realizmu krytycznego. Antologia i opracowania. Dla klasy 10. Wwa: PZWS 1960, 284 s. Wyd. nast. 2-9 tamże 1960-1966.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — NSLD (B. Tylicka).

K. Kuliczowska: Budująca książka. *Nowe Książ.* 1975 nr 19 [rec.: Bogna i Ewa]. — Z. Beszczyńska: Listy. *Nowe Książ.* 1978 nr 23 [rec.: Nasza wyspa bezлюдna]. — [Gniazdo.] E. Zaleska: Jak to w życiu. *Nowe Książ.* 1979 nr 23; H. Skrobiszewska: Macocha. W tejże: Literatura i wychowanie. Wyd. 2. Wwa 1982.

A.H.

BOGUSŁAWSKI Antoni Jan 1889 - 1956

Pseud.: A.B.; Abg; A.Bg.; A.B.G.; Ant. Bg.; Antyk; Hadzi Dymitr.

Poeta, prozaik, autor utworów dla dzieci.

Urodzony 28 lutego 1889 w Warszawie; syn Jana Andrzeja Bogusławskiego i Marii Józefy z Brzezińskich. Uczęszczał do gimnazjum rosyjskiego w

Warszawie; w 1905 brał udział w organizowaniu strajku szkolnego. Następnie uczył się w polskim gimnazjum gen. P. Chrzanowskiego; tu należał do organizacji młodzieżowej Przyszłość (Pet), a następnie do Związku Młodzieży Polskiej (Zet). Debiutował w 1908 wierszem „Mój kraj” opublikowanym w wileńskiej *Pobudce* (nr 1). Aresztowany w 1909 musiał opuścić kraj i udał się do Francji. W tymże roku wstąpił na uniwersytet w Montpellier, który ukończył w 1913 ze stopniem licencj de droit. Następnie wykładał na kursach dla cudzoziemców przy tym uniwersytecie. W 1914 wyjechał z Francji i przez krótki czas był kierownikiem biura Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny w Kijowie. Od 1915 służył jako junkier w Szkole Kawaleryjskiej w Jelizawetgradzie. W 1918 brał udział w formowaniu polskiego szwadronu w Rosji, z którym przeszedł do 1. Pułku Ułanów Kresnowieckich. W 1919 ukończył Wyższą Szkołę Wojenną. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 i został odznaczony orderem Virtuti Militari. W latach następnych pracował w Gabinetie Ministra Spraw Wojskowych, Wojskowym Biurze Historycznym i Sztabie Głównym. Równocześnie rozwijał twórczość literacką i dziennikarską, współpracując m.in. z pismami: *Żołnierz Polski* (1921-27), *Polska Zbrojna* (1922-27), *Kurier Warszawski* (1923-39), *Dziennik Polski* (1924-29). Nadto zajmował się twórczością dla dzieci i współpracował od 1925 z *Płomykiem* oraz *Płomykiem*. W 1929 wystąpił w wojsku i poświęcił się gospodarowaniu na roli oraz pracy dziennikarskiej. W 1930 współredagował *Więści z Polski*, organ Stowarzyszenia Opieka Polska nad Rodakami na Obczyźnie, współpracował nadto z pismami *Czyn Młodzieży PCK* (1930-39), *Przewodnik Gimnastyczny* (1931-39), *Przewodnik Jugosłowiański* (1934-38). Był sekretarzem generalnym Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Polsce, członkiem Zarządu Towarzystwa Literatów i Dziennikarzy Polskich. Po wybuchu II wojny światowej początkowo dostał przydział do Wojskowego Instytutu Naukowo-Oświatowego, a wkrótce potem został przekomenderowany do dyspozycji gen. Władysława Sikorskiego. Wraz z nim przekroczył 17 września 1939 granicę kraju w Kutach i przez Rumunię, Jugosławię i Włochy dojechał do Francji, gdzie pracował w Ministerstwie Spraw Wojskowych w Paryżu. Po przyjeździe w 1940 do Anglii pełnił funkcję szefa Cenzury Wojskowej, a potem szefa Polskich Korespondentów Wojennych (w stopniu pułkownika). W okresie wojny jego wiersze, artykuły i utwory dla dzieci były drukowane w wielu polskich pismach na Zachodzie, m.in. w *Wiarusie Polskim* (1939-40), *Polsce Walczącej* (1940-44; tu m.in. wiersze pod pseud. Antyk), *Wiadomościach Polskich* (1940-44), *Dzienniku Polskim* (później

Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza, 1941-44). Po zakończeniu wojny pozostał w Londynie. W 1945 został członkiem Fundacji *Dziennika Polskiego*. Publikował prozę, wiersze (także dla dzieci), recenzje książkowe i teatralne w *Dzienniku Polskim i Dzienniku Żołnierza* oraz w *Wiadomościach* (od 1946). Był prezesem emigracyjnego Związku Dziennikarzy Rzeczypospolitej Polskiej i Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie (1949). W 1954 otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Zmarł 31 sierpnia 1956 w Londynie, pochowany na cmentarzu w Brompton.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kolendy żołnierskie. [Utwór sceniczny]. Wwa: Druk. Min. Spraw Wojsk. 1924, 22 s.
2. O rycerzu Okruszyncy. [Dla dzieci]. Wwa: Druk. Min. Spraw Wojsk. 1925 [1924], 54 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1933; wyd. 3 przejr. i popraw. Londyn: PCK 1940; [wyd. 4] Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy, Pol. Biuro Wydawn. Światopol 1946.
3. Czytanki żołnierskie prozą i wierszem. Wwa: Wojsk. Inst. Nauk.-Wyd. 1925, 73 s.
4. Honor i ojczyzna. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1927, 188 s.
5. Różne powiastki. Wwa: Gebethner i Wolff 1928, 27 s.
6. Zajączki. [Dla dzieci]. Wwa: Gebethner i Wolff 1928, [10] k. Wyd. nast. pt. Zajączki. The hare. [Przeł.] V. Mason. Glasgow: Polish Library [1945], 27 s.
Wyd. z 1945 z tekstem pol. i ang.
7. Żywe literki. [Dla dzieci]. Wwa: Gebethner i Wolff [1928], 35 s.
8. Dwór. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1929 [1928], 27 s.
Zawiera m.in. cykle: Dwór; Listopadowe echa; Ex oriente, – oraz poemat: Trzej strzelcy cesarscy.
9. Jak Kaczorek Kwaczorek przez Gdańsk do Gdyni popłynął. Wwa: Wyd. *Płomyczek* 1929 [1928], 28 s.
10. Na biwaku. [Wiersze i piosenki żołnierskie]. Wwa: Wojsk. Inst. Nauk.-Wydawn. 1929, 71 s., nuty.
11. Zwierciadefko. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1929, 68 s.
Zawiera cykle: Z dala ode mnie padło szczęście moje; Magnolie kwitną; Mes Adieux; Przyszań; Prawie asonanse; Zapisana karta; Złote liście.
12. Na strażnicy. Wiersze. [Współaut.:] K.A. Czyżowski. Wwa: Wyd. Wydawn. Związku Straży Pożarnej RP 1932, 61 s.
13. Mała Tereska. [Utwory dla dzieci]. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 28 s.
14. Dobosz Grześ. [Piosenki żołnierskie]. Oprac. muz. A. Kowalskiego na podstawie melodii ludowych. Z przedm. K. Krzewskiego. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1939, 95 s.
15. Zaczęło się pod Solferino. Rzec o Czerwonym Krzyżu. [Szkice i wiersze]. Wwa: Zarząd Gł. PCK 1937, 37 s.
16. Kwiat wiśniowy. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1939, 97 s.
17. Polna kochanka. [Wiersze]. Londyn: M.I. Kolin [1940], 51 s. Wyd. 2 tamże [1941].
Przeł. ang.: łącznie z poz. 20 [w wyborze] pt. Mist before the dawn. [Przeł.] L.E. Gielgud. Londyn 1942.
18. Szopka żołnierska. Londyn: Druk. Pol. Superior Printers 1940, 27 s., nuty.
19. Tereska. Zbiór wierszyków polskich dla dzieci w wolnym przekładzie angielskim A. Turner-Walker. Glasgow: Książnica Pol. 1942, [18] k. Wyd. 2 tamże 1944.
Tekst pol. i ang.
20. W angielskim parku. [Wiersze]. Powst. przed 1942. Wyd. Londyn: Kohorta [Nakł. autora] 1943, 38 s.
Przeł. ang.: łącznie z Polna kochanka [w wyborze] zob. poz. 17.
21. Ze Lwowa do Francji. [Wspomnienia z IX i X 1939]. *Pol. Walcz.*, Londyn 1943 nr 35-38.
Przeł. niem.: Von Lemberg nach Frankreich. [Przeł.] O. Kossman, S. Piela. Budziszyn 1944, 36 s.
22. Kurant. Poezje. Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1945, 75 s.
Zawiera większość utworów z tomu poz. 20 oraz wiersze nowe.
23. Struny na drzewach. Poezje. Londyn: Stow. Pisarzy Pol. 1948, 57 s.
Zawiera m.in. cykle: Dżdżowe perły; Samochodem przez jeśieny las; Nici; Na okładce.
24. Fiodor. Szkic powieściowy. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1951 nr 49-71. Wyd. osob. Hove: Caldra House 1956, 157 s.
25. Tu i tam. [Powieść]. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1951 nr 226-298. Wyd. osob. Londyn: Pol. Fundacja Kult. 1963, 278 s.
26. I znowu styczeń. Powieść. Londyn: [b.w.] 1961, 314 s.
Ponadto obrazki sceniczne i drobne książeczki dla dzieci w 1925-1955, m.in. w 1954-1955 osiem utworów nakładem londyńskiego wydawnictwa Pol. Tern (Rybitwa), głównie w serii *Świat Baśni i Bajek*. 1. *Bajki z Szerokiego Świata*.

Przekłady

1. Wojna francusko-pruska. 1870-1871. Przel. i wstępem opatrzył ... Wwa: Wojsk. Inst. Nauk.-Wydawn. 1925, 134 s.

2. I. Mazuranić: Śmierć Smail-agi Čengića. [Pomiat]. Przedm.: M. Cihlar-Nehajev. Wwa: Dom Książki Pol. S.A. 1931, 61 s. Wyd. nast.: Oprac. J. Magnuszewski. Wr.: Ossol. 1972, BN II, 68.

3. Jugosłowiańska poezja ludowa. W nowych przekładach. Przel.: ... i Cz. Jastrzębiec-Kozłowski. Wwa: Bibl. Pol. 1937, 507 s.

Prace redakcyjne

1. Co ułan krechowiecki o swoim pułku wiedzieć powinien. W dziesiątą rocznicę powstania pułku. 1915-1925. Pod red.: ... i E. Wojtczaka. Wwa: I Pułk Ułanów Krechowieckich im. płk. B. Mościckiego 1925, 63 s.

2. A. Oppman OR-OT: Służba poety. Wyd. pośmiertne przygot. i wstępem opatrzył ... Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1936, 80 s.

3. A. Oppman OR-OT: Nowe oczy. Wyd. pośmiertne przygotował do druku i wstępem opatrzył ... Wwa: Zarząd Miejski. Wwy 1937, 102 s.

4. Z. Polkowska-Szkaradzińska: Gałąź w kwiecie. Poezje. Wyd. pośmiertne. Wybrał, przygot. do druku i przedm. opatrzył ... Newtown: Montgomeryshire Printing Co 1949, X, 75 s.

5. Stanisław Stroński w 50-lecie pracy pisarskiej. (Praca zbiorowa). Red.: ..., T. Terlecki. Tunbridge Wells: Ofic. Poetów i Malarzy na Emigracji 1954, 112 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — P. Grzegorzcyk: Twórcy i badacze zmarli w 1956. *Kult. i Społ.* 1957 nr 3.

K.W. Zawodziński. *Prz. Współcz.* 1931 t. 37 [rec.: Honor i ojczyzna]. — S. Stroński: A.B. Nagroda pisarska. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1954 nr 249. — T. Terlecki: Poeta — przyjaciel. *Wiadomości*, Londyn 1954 nr 49. — L. Rubel: S.p. A.B. *Orzeł Biały*, Londyn 1956 nr 38. — J. Sakowski: A.B. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1956 nr 212. — T. Terlecki: Ostatni z poloneza. *Wiadomości*, Londyn 1956 nr 43. — [Fiodor:] Sz. Konarski: Dwór w Strzeszkowicach. *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 10; J. Sakowski. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1957 nr 21.

A.Sz.

BOGUSZEWSKA Helena
1883-1978

Powieściopisarka, publicystka.

Urodzona 18 października 1883 w Warszawie; córka Ignacego Radlińskiego, religioznawcy i orientalisty, i Marii z Roguskich. Do 1899 uczyła się w domu pod kierunkiem matki, a następnie na tajnej pensji pani Strzemińskiej w Warszawie. Od 1901 kontynuowała naukę w gimnazjum żeńskim typu klasycznego im. E. Plater w Krakowie. Przed otrzymaniem

świadczenia maturalnego w 1903 wyszła za mąż za Stefana Boguszewskiego, ziemianina, słuchacza Studium Rolniczego Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ). W 1904 podjęła studia przyrodnicze na UJ; została też członkiem stowarzyszenia młodzieży akademickiej Młodość formowanego w kręgu ideologii Narodowej Demokracji. Rok 1905 spędziła w majątku męża w Izabelowie na Białorusi. Debiutowała w 1906 przekładem dramatu M. Gorkiego „Dzieci słońca”, jako prozaik zaś w 1909 nowelką pt. „Niedźwiadki”, opublikowaną w piśmie *Promyk* (nr 29). W tymże roku wznowiła przerwane studia. W 1913 należała do założycieli Krakowskiego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, w 1913-14 zaś pracowała społecznie w Komitecie Równouprawnienia Kobiet. Po wybuchu I wojny światowej schroniła się wraz z dziećmi, w listopadzie 1914, na Śląsku Cieszyńskim. W 1916 przez pewien czas pracowała w kolumnie sanitarnej. Pod koniec 1917 przybyła wraz z rodziną do Warszawy i zajęła się opracowywaniem podręczników przyrodniczych dla szkół. Od 1925 kierowała Studium Pracy Społecznej przy Wydziale Pedagogicznym Wolnej Wszechnicy Polskiej; w związku z tą działalnością odbyła podróże po Danii i Szwajcarii. W 1925-26 współpracowała z czasopiśmie *Bluszcz* (w którym następnie publikowała z przerwami do 1939). W 1926 uczestniczyła jako korespondent w kongresie poświęconym sprawom wychowania. W 1927-34 była związana z redakcją *Kobiety Współczesnej*. Następnie podjęła pracę w Stowarzyszeniu Kobiet z Wyższym Wykształceniem oraz należała do grona Obywatelskiego Komitetu Pomocy Społecznej. W tym czasie publikowała w *Tygodniku Ilustrowanym* (1927, 1930-32). W 1929 redagowała pismo *Świat, Dom i Szkoła*. Wraz z Jerzym Kornackim (późniejszym mężem), była inicjatorką utworzenia Zespołu Literackiego Przedmieście (działającego w 1933-37 w Warszawie) i jego przewodniczącą; współredagowała tomy zbiorowe: „Przedmieście” (1934) i „Pierwszy maj” (1934). W latach okupacji niemieckiej przebywała w Warszawie, ukrywając się z powodu działalności społecznej i literackiej. W lutym 1944 została powołana do utworzonej w podziemiu Krajowej Rady Narodowej, następnie po przeniesieniu się do Lublina we wrześniu tegoż roku, do Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego; brała udział w podróży delegacji inteligencji polskiej do Moskwy (1944). Uczestniczyła w organizowaniu Instytutu Pamięci Narodowej, a w 1945 w pracach Głównej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich w Krakowie i w Warszawie. W tymże roku powróciła na stałe do Warszawy. W 1948 została członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1954 była członkiem Rady Narodowej w Warszawie. W 1958 uczestniczyła w reaktywowaniu zespołu „Przedmieścia”. W 1959 przebywała w Paryżu na stypendium Sorbony, zajmując się badaniem dzie-

jów klasy robotniczej. Odznaczona Orderem Odrodzenia Polski IV klasy (1945), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1950), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1955). Zmarła 11 listopada 1978 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Patrz dokoła!

— Pogadanki przyrodniczo-geograficzne dla szkoły ludowej 5-7 oddziałowej. Cz. 1. [Współaut.:] T. Radliński. Wwa: J. Lisowska 1918, 96 s.

— Pogadanki przyrodnicze dla oddziału 4 szkoły powszechnej. Podręcznik dla nauczyciela. Cz. 2. [Współaut.:] T. Radliński. Wwa: Nakł. autorów 1919, 80 s.

— Pogadanki przyrodnicze dla oddziału 3-go szkoły powszechnej. Cz. 1. Pozn.: M. Arct 1921, 79 s. Wyd. nast.: wyd. 3 Wwa: M. Arct 1921; tamże: wyd. 4 1923, wyd. 5 1924, wyd. 6 1925, wyd. 7 1927, wyd. 8 1928; przedr. 1930. — Cz. 2. Pozn.: M. Arct 1922. Wyd. nast. wyd. 3 tamże 1924.

— Pogadanki przyrodnicze dla oddziału 4 szkoły powszechnej. Cz. 2. Wyd. 2. Pozn.: M. Arct 1921, 84 s. Wyd. nast.: wyd. 3 Wwa: M. Arct 1924, wyd. 4 tamże 1925; przedr. 1930.

— Pogadanki przyrodnicze dla oddziału 5 szkoły powszechnej. Cz. 3. Wwa: M. Arct 1923, 104 s. Wyd. 2 tamże 1925.

2. W domu, w polu, w lesie. Pogadanki przyrodnicze w zakresie klasy wstępnej dla szkół i kompletów. Wwa: M. Arct 1924, 84 s.

3. Historia jednego roku. Książka dla małych i dużych dzieci. [Współaut.:] H. Koźniewska. Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 208 s. Wyd. 2 tamże 1931/1932.

4. Praca „od dołu”. *Bluszcz* 1926 nr 17, 18. Wyd. osob. Wwa: Komisja Wydawn. Centr. Związku Kółek Rolniczych 1926, 15 s.

5. Co należy się wszystkim dzieciom. [Współaut.:] Z. Rosenblum. Wwa: Pol. Kom. Opieki nad Dzieckiem 1928, 14 s.

6. Dziecko na wsi. Wwa: Pol. Kom. Opieki nad Dzieckiem 1928, 46 s.

7. Dziecko w domu. Wwa: Pol. Kom. Opieki nad Dzieckiem 1928, 8 s.

8. Życie i dzieci. Wwa: Pol. Kom. Opieki nad Dzieckiem 1928, 88 s.

9. Świat po niewiedomemu. *Kobieta Współcz.* 1930 nr 31-35, 44-49, 1931 nr 1-2, 7, 9, 11, 19, 20, 22, 26. Wyd. osob. Wwa: *Kobieta Współcz.* 1931, 234 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: J. Przeworski 1937; Wwa: Gebethner i Wolff 1946; tamże 1948. Przedr. fragm. zob. poz. 31, 32.

Przekł. czes.: Svět očima nevidomých. [Przeł.] Z. Galasová-Bradliková. Praha 1951.

10. Laski. Odczyt ... wygłoszony przez radio. *Kobieta Współcz.* 1932 nr 22. Wyd. osob. Wwa: Helikon 1932, 15 s.

11. Ci ludzie. [Powieść]. Wwa: Rój 1933, 216 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1937; wyd. 3 Wwa: Gebethner i Wolff 1946. Przedr. zob. poz. 32.

Przekł. ros.: Eli ljudi. [Przeł.] M. Abkina. W: ..., J. Kornacki: Izbrannoe. Moskva 1953.

12. Czerwone węże. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Gebethner i Wolff 1933, 58 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1935, wyd. 3 1935, wyd. 4 1936, wyd. 5 1937, wyd. 6 1937, wyd. 7 1938, wyd. 8 1939, wyd. 9 1939, wyd. 10 1945, wyd. 11 1947, wyd. 12 1948; wyd. 13 popraw. i uzup. Wwa: NK 1953, 191 s.; tamże: wyd. 14 popraw. i uzup. 1954, wyd. 15 1956, wyd. 16 1958, wyd. 17 1959, wyd. 18 1960, wyd. 20 [!] 1962, wyd. 21 1974.

Przekł. czes.: Červení hadi. [Przeł.] Z. Galasová-Bradliková. Praha 1950, — ros.: Ognennye zmei. [Przeł.] E. Živova. W: ..., J. Kornacki: Izbrannoe. Moskva 1953.

Adapt. film.: W. Fiwek i K. Frejdlisch. Ekran. 1981.

13. Adolf i Marian. [Opowiadanie w:] Pierwszy maja. Wwa 1934 s. 235-240. Przedr. zob. poz. 40. Zob. Prace redakcyjne poz. 2.

14. Całe życie Sabiny. Powieść. Wwa: J. Przeworski 1934, 243 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1937; wyd. 3 Wwa: Wiedza 1947; wyd. 4 Wwa: Czyt. 1958; wyd. 5 tamże 1967, wyd. 6 tamże 1971. Przedr. zob. poz. 32.

Przekł. czes.: Celý život Sabinin. [Przeł.] Z. Galasová-Bradliková. Praha 1948, — słowac.: Sabinin život. [Przeł.] M. Krškošková. Bratislava 1976, — włos.: Sabina. Storia di una vita. [Przeł.] E. Szenwicz, G. di Brizio. Roma 1947.

Adapt. tv.: W. Czapińska, B. Wachowicz. TV 1969.

15. Dzieci znikąd. [Reportaż]. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 63 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1935, wyd. 2 [!] 1935, wyd. 4 1936, wyd. 5 1937, wyd. 6 1938, wyd. 7 1939, wyd. 8 1945, wyd. 9 1946, wyd. 10 1947, wyd. 11 Wwa: NK 1951; tamże: wyd. 12 1953, wyd. 13 1955 (właśc. 1954).

16. [Opowiadania w:] Przedmieście. Wwa 1934. Przedr. część, zob. poz. 31. Zob. Prace redakcyjne poz. 1.

Tu H.B.: Na dworcu; Tramwajem 24; Furmanką na targ; Bijące serce Woli; Włokniarze; Czerwone węże [poz. 12]; Przekupka; Żebracy; Pozbierane dzieci; Kwesta. [Współaut.:] J. Kornacki.

17. Za zielonym wałem. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Bracia Drapczyńscy 1934, 137 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1935; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1945; tamże: wyd. 4 1948, wyd. 5 1953, wyd. 6 z post. J. Odrowąż-Pieniążka 1979.

Przekł. niem.: Das Haus hinter dem Weichseldamm. [Przeł.] C. Poralla. Berlin 1949, — słowen.: Za zelenim nasipom. [Przeł.] F. Vodnik. Lublana 1959.

18. Jadą wozy z cegłą. Powieść. [Współaut.:] J. Kornacki. Lw., Wwa: Książ. Atlas 1935, 256 s.

Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1938; wyd. 3 Wwa: Gebethner i Wolff 1948; Wwa: PIW 1952; wyd. nowe tamże 1953; wyd. 3 tamże 1955. Przedr. zob. poz. 33.

Przekł. ros.: Vezul kirpič. [Przeł.] N. Krymova. W: ..., J. Kornacki: Izbrannoje. Moskva 1953.

19. Wisła. Powieść. [Współaut.:] J. Kornacki. Lw., Wwa: Książ. Atlas 1935, 321 s. Wyd. nast. Wwa: Gebethner i Wolff 1948. Przedr. zob. poz. 32. Por. poz. 21.

20. Polonez. [Cykl powieściowy].

T. 1. Nous Parisiens. Powieść. [Współaut.:] J. Kornacki. Wwa: NK 1936, 244 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Wiedza 1946; wyd. 3 tamże 1946; wyd. 3 [!] Wwa: KiW 1950.

T. 2. Deutsches Heim. Powieść. [Współaut.:] J. Kornacki. Wwa: NK 1937, 423 s. Wyd. 2 Wwa: Wiedza 1946.

T. 3. J. Kornacki: Wschód. Wwa: NK 1939, 430 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Wiedza 1946, wyd. 3 tamże 1948.

T. 4. Święcona kreda. Wwa: NK 1939, 526 s. Wyd. 2 z przedm. J. Kornackiego Wwa: Wiedza 1948.

Wyd. łączne całości t. 1/2-3/4. Wyd. 3 Wwa: Czyt. 1955, 428 + 515 s. Przedr. zob. poz. 33.

21. Ludzie Wisły. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Kornacki, A. Ford, J. Zarzycki. Ekran. 1937. Na podstawie powieści Wisła [poz. 19].

22. Anielcia i życie. Powieść radiowa. Przedm.: E. Grocholska. Wwa: Rój 1938, 288 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1949, 173 s.; tamże: wyd. 2 1953; wyd. 3 1959; wyd. 4 1977. Przedr. zob. poz. 32.

23. Wspomnienie o Halinie Górskiej. *Nowe Widnokregi* 1945 nr 17-18. Wyd. osob. [B.m.]: Książka 1945, 16 s. Przedr. zob. poz. 25 oraz w: H. Górską: Druga brama. Wyd. 5 Wwa 1955.

24. Danusia z PPS. [Opowiadanie]. *Nowe Widnokregi* 1945 nr 7, nr 17-18; pt. Danusia Dzierzawka. *Odrodzenie* 1945 nr 25. Przedr. zob. poz. 25, 31.

Przekł. ros.: Danusia. [Przeł.] J. Mirskaja. W: ..., J. Kornacki: Izbrannoje. Moskva 1953.

25. Ludzie wśród ludzi. [Autorzy:] ..., J. Kornacki. Wwa: Wiedza 1946, 73 s. Wyd. 2 tamże 1948.

Zawiera H.B.: Danusia z PPS [poz. 24]; Wspomnienie o Halinie Górskiej [poz. 23].

26. Nigdy nie zapomnę. [Opowiadania]. *Robotnik* 1946 nr 48-103, Wwa: Wiedza 1946, 165 s. Nakł. 2 tamże 1948. Przedr. zob. poz. 32.

Zawartość: Wałą katusze; Regulirowszczyk; Polska w Lublinie; Ludzie z pierwszej stołówki; Instytut Pamięci Narodowej; Nie ma ...; Prawdziwy dom; Liście żółtkną; Stary i nowy Lublin; Na Majdanku; Ciemne dni listopada; Czas wyjęty z życia; Pierwszy dzień; Po kilku dniach; Wojna w Moskwie; Spotkania i rozmowy; Pudełka z laki; Nasz salut; Piszemy życiorysy; Radość panny Guty; Huragan; Odloty.

Przekł. ros.: opowiadania Wałą katusze; „Katuši” b'jut. [Przeł.] E. Živova. W: ..., J. Kornacki: Izbrannoje. Moskva 1953.

27. Czekamy na życie. [Powieść]. Wwa: Gebethner i Wolff 1947, 223 s. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: PIW 1951; tamże wyd. nowe 1953, wyd. 2 1960. Przedr. zob. poz. 32.

28. Żelazna kurtyna. Powieść radiowa. *Kobieta* 1948 nr 20-53. Wyd. osob. Poznań: Wielkop. Księg. Wydawn. 1949, 267 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1949; wyd. 2 [!] Wwa: Czyt. 1959; wyd. 3 tamże 1964. Przedr. zob. poz. 32.

Przekł. czes.: Żelazná opona. [Przeł.] D. Gawrecki. Praha 1950, — niem.: Die Trennung. [Przeł.] C. Poralla. Berlin 1950, — norw.: Brevet. [Przeł.] M. Sverdrup Lunden. Oslo 1953.

29. Czarna kura. Powieść. Wwa: KiW 1952, 226 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1954. Przedr. zob. poz. 32.

30. Las [Powieść; współaut.:] J. Kornacki. Wwa: MON 1955, 220 s. Przedr. zob. poz. 32.

31. Pozbierane dzieci. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1955, 214 s.

Zawiera fragm. poz. 9, poz. 12, 13, 16 (z wyjątkiem: Bijące serce Woli, Kwestał, 19, 24; Radość panny Guty [poz. 26], — nadto: Życie i śmierć Błazeja; Lato; To nie możliwe; Do trzech razy; Żydzi jeżdżą na hulajnodze; Babie lato.

32. Pisma wybrane. [Współaut.:] J. Kornacki. Wyboru dokonał H. Michalski. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1956, 703 + 761 s.

Tu H.B. oraz H.B. i P. Kornackiego: T. 1: Świat po niewiedomemu [poz. 9]; Ci ludzie [poz. 11]; Całe życie Sabiny [poz. 14]; Jadą wozy z cegłą [poz. 18]; Wisła [poz. 19]. — T. 2: Polonez [poz. 20]; Anielcia i życie [poz. 22]; Nigdy nie zapomnę [poz. 26]; Czekamy na życie [poz. 27]; Żelazna kurtyna [poz. 28]; Czarna kura [poz. 29]; Siostra z Wisły [poz. 33]; Las [poz. 30].

33. Siostra z Wisły. [Powieść]. Wwa: NK 1956, 206 s. Przedr. zob. poz. 32. Wyd. nast. łącznie z poz. 34: wyd. 2 zmien. Wwa: NK 1972, 455 s., tamże: wyd. 3 1975, wyd. 4 1977.

34. Maria Elzelia. [Powieść]. Wwa: NK 1958, 288 s. Wyd. nast. łącznie z Siostra z Wisły zob. poz. 33.

35. Zielone lato 1934. [Wspomnienia; współaut.:] J. Kornacki. Wwa: KiW 1959, 277 s.

36. Poprzez ulice. [Wspomnienia]. Wwa: Iskry 1961, 281 s.

37. Powieść pod różą. [Współaut.:] J. Kornacki. Powst. 1960-1963.

Inf. J. Zieliński. Masz. w Muzeum Literatury, Wwa.

38. Zwierzęta wśród ludzi. [Opowiadania]. Wwa: NK 1965, 198 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1971, wyd. 4 1981, wyd. 5 1987.

Zawartość: Ptaki i klatki; Rachunek sumienia; Ito z zakreconym ogonem; Kartakaj; Życie i śmierć Banzaja; Popielaty osiołek; Brzozowe sienie.

39. Adolf i Marian. [Wybór opowiadań]. Kr.: WL 1979, 71 s.

Zawartość: Adolf i Marian [poz. 13]; — z poz. 16: Włókniarze; Pozbierane dzieci; Żebrak; Pani Kolańska, — Żydzi jeżdżą na hulajnodze [poz. 31]; Danusia Dzierłacka [poz. 24].

Wybór utworów w przekł. ros.: ..., J. Kornacki: Izbrannoe. Povesti i rasskazy. [Oprac.]: R. Merkina, I. Charina. [Przedm.] V. Vasilevska. Moskwa 1953 [zawiera przekł. poz. 11, 12, 18, 24 oraz Waję katusze [poz. 26].

Przekład

1. M. Gorki; Dzieci słońca. Dramat w 4 aktach. Wwa: Gebethner i Wolff 1906, 168 s.

Podp.: H. Radlińska-Boguszewska.

Prace redakcyjne

1. Przedmieście. [Książka zbiorowa]. Red.: ..., J. Kornacki. Wwa: Rój 1934, 275 s.

2. Pierwszy maja. Książka zbiorowa. Red.: ..., J. Kornacki. Wwa: Rój 1934, 294 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974. — SWPP 1. — PP (M. Brykalska). — LP (D. Knysz-Rudzka).

M. Kuncewiczowa: Niedyskrete o niektórych pisarkach. *Kobieta Współc.* 1932 nr 37. — K.W. Zawodziński: Blaski i nędze realizmu powieściowego w latach ostatnich. 3. Arcydziela H.B. 4. Wypaczenia doktrynalnego naturalizmu. *Prz. Współc.* 1936 t. 59, przedr. w tegoż: *Opowieści o powieści*. Kr. 1963. — K. Czachowski: W cieniu „Pawich piór”: Powieść polska 1936/7. W tegoż: *Najnowsza polska twórczość literacka*. Lw. 1938. — [Czekamy na życie!] K. Kuliczowska: Książki o domu rodzinnym. *Twórczość* 1948 nr 6; T. Mikulski. *Zesz. Wrocław.* 1948 nr 2. — A. Wasilewski: Na drogach mieszczańskiego protestu. (O twórczości H.B. i J. Kornackiego). *Twórczość* 1950 nr 2. — W. Melcer: Sylwetki twórców. H.B. *Tryb. Lit.* 1958 nr 21. — S. Lichański: Z czasów „radosnej twórczości”. W tegoż: *Literatura i krytyka*. Wwa 1956 [dot.: Polonez]. — H. Berezka: Stara nowość. *Twórczość* 1959 nr 1 [dot.: Cale życie Sabiny]. — H.M. Małgowska: H.B. *Tyż. Kult.* 1962 nr 41. — H.M. Małgowska: Nowa formuła powieści społecznej. Z działalności grupy literackiej „Przedmieście”. W: *Z problemów literatury polskiej XX w.* T. 2. Wwa 1965. — M. Dąbrowski: Boguszewska — jej życie. *Literatura* 1972 nr 2. — K. Ptak: Twórcy „Przedmieścia” — H.B. i J. Kornacki. W: *Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego*. Wwa 1972, też w wyd. 2 Wwa 1974. — Z. Brzuchowska: Z doświadczeń publicystycznych H.B. *Rocz. WSP Rzesz.* 1975 nr 19. — B. Jędrak: Wczesna twórczość H.B. — droga do „Przedmieścia”. [Praca doktorska]. Masz. w Bibl. IBL; streszcz. *Biul. Polonist.* 1975 nr 1. — Z. Brzuchowska: W kregu reportażu literackiego (H.B. „Świat po niewidomemu”). *Rocz. Nauk-Dydał.* WSP Rzesz. 1976 z. 10. — H.M. Małgowska: Wśród ludzi „Przedmieścia”. (W 90 rocznicę urodzin). *Literatura* 1976 nr 46. — T. Byrski: To chyba człowiek i pisarz. *Więź* 1977 nr 11. — J.Z. Białek: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1918-1939. Wwa 1979, passim. — M. Jaworska-Ziołkowska: Z problemów poetyki powieści społeczno-obyczajowej dla młodzieży okresu dwudziestolecia międzywojennego (na przykładzie powieści H.B. i Haliny Górskiej). *Filol. Pol.* 1979 t. 1. z. 2. — Z. Brzuchowska: Twórczość Heleny Boguszewskiej dla dzieci i młodzieży. Rzeszów: Wydawn. Uczelniane WSP 1980, 136 s. — J.K. Wende: „Polonez” Polski Odrodzonej (H.B. i J. Kornackiego). W tegoż: *Literatura, historia, polityka*. Wwa 1982. — H. Kowalska: Wierna przedmieściu. *Kierunki* 1986 nr 42. — J. Zieliński: Zbudzona z uśpienia książka jutra. *Res Publica* 1989 nr 9/12. — K. Jakowska: Międzywojenna powieść perswazyjna. Wwa 1992, passim.

BOHDANOWICZOWA Zofia 1898-1965

Poetka, powieściopisarka, autorka utworów dla dzieci.

Urodzona 30 kwietnia 1898 w Warszawie; córka Franciszka Czaplckiego i Heleny ze Szwarców. W 1915 została wraz z rodzicami ewakuowana przez Rosjan do Jekaterynosławia (obecnie Dniepropietrowsk), gdzie ukończyła gimnazjum pedagogiczne i złożyła egzamin maturalny. Po powrocie do Polski w 1918 pracowała początkowo jako nauczycielka w szkole powszechnej, a następnie w dyrekcji kolei w Wilnie. Równocześnie w 1919/20 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Stefana Batorego. Pierwsze utwory poetyckie opublikowała w 1921 w lwowskim *Wieku Nowym*. W tymże roku wyszła za mąż za Feliksa Bohdanowicza, oficera artylerii. W następnych latach mieszkała w Wilnie, Lwowie, Warszawie, ponownie w Wilnie i Brześciu nad Bugiem. Kontynuując twórczość literacką publikowała m.in. w *Słowie* (1936-38) oraz podjęła współpracę z Polskim Radiem jako autorka słuchowisk. Po wybuchu II wojny światowej przedostała się z synem do Rumunii, skąd udała się do Algieru, a w 1943 do Anglii. Ogłaszała liczne wiersze w *Tygodniku Polskim* (Nowy Jork 1943-44). W 1947-49 przebywała wraz z mężem, który po pobycie w obozie jenieckim przybył wraz z 2. Korpusem do Anglii, w jednym z obozów Polskiego Korpusu Przystosobienie i Rozmieszczenie w Walii, a w 1950 zamieszkała w Penrhos. Kontynuowała pracę literacką, uczestnicząc w życiu kulturalnym polskiej emigracji. Wiersze i przekłady poezji francuskiej i angielskiej zamieszczała w wydawanych w Londynie tygodnikach: *Wiadomości* (od 1946), *Życie* (od 1947) i *Dziatwa* (tu wiersze dla dzieci w 1952-53). Wydawała i redagowała pismo maryjne *Marianum w służbie*. W 1952 otrzymała nagrodę poetycką przyznaną przez Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas” w Londynie. Pisywała audycje dla Radia Wolna Europa. W 1960 przeniosła się do Kanady i zamieszkała w Toronto. Nawiązała współpracę z wydawanym w Nowym Jorku kwartalnikiem *Tematy*, w którym publikowała przekłady z literatury amerykańskiej (1962-64). Za twórczość literacką otrzymała w 1963 nagrodę literacką im. A. Godlewskiej (Szwajcaria), a w 1965 nagrodę Fundacji im. A. Mickiewicza w Kanadzie. Zmarła 13 października 1965 w Toronto.

TWÓRCZOŚĆ

1. Droga do Daugiel. Powieść. Pozn.: Wyd. ze współudziałem Katolickiego Funduszu Wydawn. Księg. św. Wojciecha 1938, 297 s. Wyd. nast. Londyn: Veritas 1955.

Powieść nagrodzona na jubileuszowym konkursie Drukarni i Księgarni św. Wojciecha.

2. Wschodni wiatr. Opowieść wileńska. Wil.: Skł. Gł. Księg. św. Wojciecha 1938, 63 s.

3. Szopka penrhoska. [Penrhos, Walia] 1950, 15 s.

4. Historia o Maciusiu i lokomotywie. Londyn: Kom. Redakcyjny Mies. „Dziatwa” przy Zjednoczeniu Pol. w W[ielkiej] Brytanii [1952], 32 s.

5. Podróż Maciusia. Londyn: Kom. Redakcyjny Mies. „Dziatwa” przy Zjednoczeniu Pol. w W[ielkiej] Brytanii [ok. 1952], 62 s.

6. Ziemia miłości. Wiersze wybrane. Londyn: Społeczność Akademicka USB [Uniwersytetu Stefana Batorego] na Obczyźnie 1954, 183 s.

Zawiera m.in. cykl: Ziemia miłości; Wiersze różne; Wiersze religijne.

7. Rapsody litewskie. Powieść. Powst. 1957. Nagroda na konkursie Kom. Obchodu Roku Mickiewiczowskiego w Londynie w 1957.

8. Gwiazdy i kamienie. Powieść. Londyn: Veritas 1960, 202 s.

9. Przeciwwstawiając się świerszczom. Poezje. Londyn: Veritas 1965, 135 s.

Przekład

1. „Matko, zbaw nas”. [Przekł. litewskiego modlitewnika]. Londyn: Veritas 1966.

Inf. Pamiętnik Wileński. Londyn 1972 s. 429.

OPRACOWANIA

Ank. 1956. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — RL 1965 (P. Grzegorzczak). — Pamiętnik Wileński. Londyn 1972 s. 429.

Z. Roszkówna: „Mroczne sprawy ludzkie”. *Kultura* 1938 nr 37 [rec.: Droga do Daugiel]. — M. Pankowski: Nowości poetyckie. *Kultura*, Paryż 1954 nr 11. — Z. Kozarynowa: Poezja w prozie. *Wiadomości*, Londyn 1961 nr 26 [rec.: Gwiazdy i kamienie]. — W. Iwaniuk: Pani Zofia. *Ofic. Poetów*, Londyn 1966 nr 3. — B. Heydenkorn: Żywot prosty a złożony. *Ofic. Poetów*, Londyn 1966 nr 3. — W. Tarnawski: Z.B. — czyli poetka. W tegoż: Wyznania i aforyzmy. Londyn 1974. **A.Sz.**

BOJARSKA Teresa ur. 1923

Powieściopisarka.

Urodzona 30 lipca 1923 w Zalesiu pod Płockiem; córka Stanisława Sułowskiego, inżyniera mechanika, i Kazimierzy z Rozwadowskich. Naukę w zakresie szkoły powszechnej pobierała w domu, a od 1937 uczęszczała do Prywatnego Żeńskiego Gimnazjum i Liceum ss. Nazaretanek w Warszawie. Debiutowała w 1937 opowiadaniem „Moja pierwsza miłość” opublikowanym w *Wieczorne Warszawskim* (nr 57; podp. godłem Akacja). W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Kontynuowała naukę na tajnych kompletach Liceum ss. Nazaretanek; w 1943 uzyskała świadectwo dojrzałości. Równocześnie od 1941 brała udział w działalności konspiracyjnej Związku Wal-

ki Zbrojnej, a następnie AK jako łączniczka i sztyrantka I Oddziału Sztabu Komendy Głównej. Drobne utwory literackie publikowała w podziemnej prasie. Walczyła w powstaniu warszawskim w zgrupowaniu „Baszta” (Kompania Kobieta WSOP) i została odznaczona Krzyżem Walecznych. Ranna 16 września 1944 dostała się do niewoli na Służewcu, skąd udało jej się zbiec. Przez dwa miesiące przebywała w szpitalu w Milanówku, a następnie we wsi Rylsk Duży (pod Rawą Mazowiecką), gdzie po wyzwoleniu w styczniu 1945 zorganizowała szkołę podstawową i była nauczycielką. Od jesieni 1945 do 1948 studiowała polonistykę, a od 1947 nadto pedagogikę na Uniwersytecie Łódzkim, w 1952 uzyskała absolutorium. Równocześnie uczyła kolejno w szkole podstawowej w Łodzi i w szkole średniej w Ozorkowie. W 1950 wyszła za mąż za Zbigniewa Bojarskiego, lekarza. W 1952-55 była kierowniczką biblioteki młodzieżowej w Łodzi, a od 1955 pracowała ponownie jako nauczycielka w szkole podstawowej. W 1963 zamieszkała we Włocławku, gdzie kontynuowała pracę pedagogiczną (do przejścia na rentę jako inwalida wojenny w 1968). Od 1971 była członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1977-81 była przewodniczącą Literackiego Klubu „Włocławskie Inspiracje”. W 1975 została czynnym członkiem Włocławskiego Towarzystwa Naukowego. Uczestniczyła aktywnie w pracach Oddziału Włocławskiego Związku Inwalidów Wojennych i ZBoWiD, w którym w 1975-79 była przewodniczącą Wojewódzkiej Wojskowej Komisji Historycznej. Współpracowała z PTTK w Golubiu Dobrzyniu, uczestnicząc od 1975 jako juror w Ogólnopolskich Konkursach Krasomówczych. Rozwijała twórczość literacką, pisząc obok powieści także wiersze, wspomnienia i recenzje literackie, ogłaszane w czasopiśmie m.in.: *Nowe Życie* (1984-85), *Lad Boży* (1984-87). Od jesieni 1986 do marca 1990 była członkiem nowego ZLP. Następnie została członkiem SPP. W 1988-89 była radną WRN we Włocławku. W 1988 otrzymała Dyplom Honorowy Ministra Kultury i Sztuki za osiągnięcia w upowszechnianiu kultury. Od stycznia 1990 jest członkiem Stowarzyszenia Żołnierzy Armii Krajowej. Odznaczona m.in. Krzyżem Partyzanckim (1970), Srebrną (1977) i Złotą (1984) Odznaką „Za Zasługi dla Województwa Włocławskiego”, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1982), Warszawskim Krzyżem Powstańcym (1982) oraz nadanymi w Londynie: Krzyżem Armii Krajowej i medalem „Polska Swojemu Obrońcy” (1972). Mieszka we Włocławku.

TWÓRCZOŚĆ

1. Czerwone gryfy. [Cykl powieściowy]. Wwa: Pax. [Cz. 1]. Czerwone gryfy. 1965, 412 s. Wyd. 2 tamże 1973.

[Cz. 2]. Bogusław i Anna. 1966, 291 s. Wyd. 2 tamże 1974.

[Cz. 3]. Czas samotności. 1967, 272 s. Wyd. 2 tamże 1975.

2. Cierniowa mitra. [Opowieść biograficzna o biskupie Kozalu]. Wwa: Pax 1969, 327 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1971; wyd. 3 z post. W. Frątczaka. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1987.

3. Kontredans kujawski. [Powieść]. Wwa: Pax 1971, 355 s.

4. Na jednym płótnie. [Powieść]. Wwa: Pax 1974, 263 s.

Adapt. radiowa: Czarownica. Oprac. Z. Zawadzka. Radio 1977.

5. Requiem dla ostatniego wikinga. [Powieść]. Gdańsk: WM 1974, 319 s.

6. Byłam królową. [Powieść]. Gdańsk: WM 1977, 382 s.

7. Wskrzeszenie Łazarza. [Powieść]. Wwa: Pax 1979, 181 s.

8. W imię trzech krzyży. Opowieść o Julii Urszuli Ledóchowskiej i jej zgromadzeniu. Wwa: Pax 1981, 207 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 uzup. 1985, wyd. 3 1989.

9. Ucho igielne. Ks. August Czarotoryski, salezjanin (1858-1893). [Opowieść biograficzna]. Wwa: ATK 1983, 151 s.

10. Ścieżki zdrady. [Powieść]. *Nowe Życie* 1985 nr 3-11, 14-24; 1986 nr 1-19, 22, 23, 25; 1987 nr 1-3, 6, 7, 9, 11.

11. Życie z życia. [Wiersze]. Wwa: Wydawn. Archidiecezji Warsz. 1987, 26 s.

Adaptacja

1. S. Grochowiak: Trismus. Adapt. scen. oprac. ... Praprem. Włocławek, T. ZNP we Włocławku 1971.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988, 1990.

T. Szafrński: Bogusławowa romanca. *Kierunki* 1966 nr 4 [rec.: Czerwone gryfy]. — D. Wernic. *WTK* 1966 nr 43 [rec.: Bogusław i Anna]. — J. Tarłowski. *Kierunki* 1967 nr 49 [rec.: Czas samotności]. — T. Żółciński. *Mówią Wieki* 1972 nr 10 [rec.: Kontredans kujawski]. — L. Bugajski: O niepopularności intelektu. *Literatura* 1974 nr 41 [rec.: Na jednym płótnie]. — K. Kuczkowski. *Kujawy* 1981 nr 33 [rec.: Wskrzeszenie Łazarza].

B.D.

BOJARSKI Wacław 1921-1943

Pseud.: C.M.; G.; Jan Marzec; (j.m.) j.m.; (j.m.); jotem; Marek Zaleski; Wojciech Wierzejski; Zagłoba.
Poeta, prozaik.

Urodzony 30 października 1921 w Warszawie; syn Wacława Bojarskiego, mistrza rymarskiego, i Marii

z Zaleskich, urzędniczki. Uczęszczał kolejno do Gimnazjum św. Stanisława Kostki, Gimnazjum im. W. Górskiego (od 1936), Gimnazjum im. J. Zamoyskiego (od 1938) w Warszawie. Pierwszym utworem, jaki ogłosił, był stylizowany list miłosny nadesłany w 1937 do *Wieczoru Warszawskiego* na konkurs pt. „Moja pierwsza miłość” (nr 60; podp. Zagłoba). W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. W 1940 zdał maturę na tajnych kompletach Gimnazjum im. J. Zamoyskiego i rozpoczął studia polonistyczne na podziemnym Uniwersytecie Warszawskim. Uczestniczył w kilku akcjach Organizacji Małego Sabotażu „Wawer”. Od 1941 należał do tajnej organizacji Konfederacja Narodu (używał pseud. Czarnota); zajmował się pracą propagandową, odpowiadał za werbunek, organizował w ramach tzw. Studium Słowiańskiego nauczanie języków słowiańskich, sprawował opiekę ideologiczną nad grupą bojową robotników z Ursusa. W kwietniu 1942 był jednym z założycieli, a od stycznia 1943 (po śmierci poprzedniego redaktora, Bronisława Onufrego Kopczyńskiego) – redaktorem związanego z tą organizacją pisma *Sztuka i Naród*. Na jego łamach drukował (pod pseudonimami lub anonimowo) opowiadania, wiersze, liryki prozą, artykuły i recenzje teatralne. Za liryki prozą „Ranny różą” (druk w nr 2, 3/4; podp. Marek Zaleski) otrzymał w 1942 I nagrodę w konkursie poetyckim pisma. Działal aktywnie w środowisku literackim związanym z tym miesięcznikiem. Był autorem tekstów i muzyki piosenek żołnierskich popularnych w latach wojny (m.in. „O, Natalio”). Uczestniczył w założeniu teatralnej Sceny Eksperymentalnej, w której reżyserował i występował (1942-43). Był związany jako autor i recytator z konspiracyjnym Teatrykiem Kukielkowym K. Pieniążka, dla którego m.in. napisał wspólnie ze Stanisławem Marczakiem-Oborskim szopkę polityczną. Podczas zorganizowanej przez siebie 25 maja 1943 akcji składania kwiatów pod pomnikiem Mikołaja Kopernika w Warszawie, w 400-lecie śmierci uczonego, został śmiertelnie ranny. W szpitalu zawarł związek małżeński z Haliną (Natalią) Marczak. Zmarł 5 czerwca 1943 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ranny różą. [Wiersze]. Zebrał i oprac. J. Tomasziewicz. Wwa 1973, 23 s.

Utwory poetyckie ogłaszane w 1942-43 w piśmie konspir. *Sztuka i Naród*.

2. Pożegnanie z mistrzem. [Utwory zebrane]. Zebrał i oprac. J. Tomasziewicz. Wwa: Pax 1983, 201 s.

Zawiera utwory w cyklach: Ranny różą [wiersze i proza poetycka]. — Pożegnanie z mistrzem [opowiadania]: Biegiem w głąb życia; O barze „Pod lampionami”, zielonym nosie i dyktaturze; Jeden dzień z życia Witolda Grabca; Powrót (fragm.);

Pozegnanie z mistrzem. — Co po nas zostanie? [artykuły]: O nową postawę człowieka tworzącego; Co z tą „państwowo-twórczością?"; Proszę państwa; Nowa antologia; Sztuka a państwo; Co po nas zostanie?; Demokracja czy ignorancja?; Prawdą?; „Złącz nas wspólny czyn ..."; — Z podziemnego teatru: ku lreccze i drobne utwory publicystyczne. — Aneks [drobne inedita]. — Utwory w większości publikowane w 1942-43 w konspir. piśmie *Sztuka i Naród*.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PF (A. Szałagan). — LP (W. Bartoszewski).

[A. Trzebiński] S. Łomień: Wspomnienie o przyjaciołach. *Sztuka i Naród* 1943 nr 9/10, przedr. m.in. w: A. Trzebiński: Kwiaty z drzew zakazanych. Wwa 1972, w: W gałgęce dymu w ognia blasku... Wwa 1977. — L.M. Bartelski: Wzór na ład serca. W tegoż: Genealogia ocalonych. Kr. 1963 oraz passim, toż w wyd. nast. — Z. Jastrzębski: Literatura pokolenia wojennego wobec dwudziestolecia. Wwa 1969, passim. — W gałgęce dymu w ognia blasku ... Wspomnienia o W.B. [...] Zebrali i oprac. J. Szczypka. Wwa 1977 [tu wspomnienia o W.B.: Z. Łoskot: Kartki o B.; A. Karpowicz: Andrzej [Trzebiński] i Wacław; N. Bojarska: Ludzie z tamtego brzegu; H. Andrzejewska: Sądziad z Bednarskiej; J. Andrzejewski: Organizator; N. Bojarska: „Geniuszowi Słowiańszczyzny — Rodacy”; S.E. Bury: Rozmowy zapamiętane; A. Trzebiński: Wspomnienie o przyjaciołach, oraz passim w innych wspomnieniach]. — J. Tomaszewicz: „Krótki, gwałtowny pożar”. (Portret W.B.). W: Portrety twórców „Sztuki i Narodu”. Wwa 1983 oraz passim. — B. Błańska: Na marginesie wierszy B. *Poezja* 1984 nr 9. — M. Jackiewicz: Groteska w twórczości nowelistycznej W.B. *Rocz. Nauk-Dydak. WSP Rzesz. Filol. Pol.* 1990 z. 19.

A.Sz.

BOLECKI Włodzimierz

ur. 1952

Pseud.: Jerzy Małewski; mal; Mal; W.B.
Historyk i teoretyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 13 kwietnia 1952 w Warszawie w rodzinie urzędniczej; syn Jana Boleckiego i Leontyny z Bieniasiewiczów. Uczęszczał do VI Liceum Ogólnokształcącego im. T. Reytana w Warszawie. Po zdaniu matury w 1971 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1976 uzyskał magisterium. Debiutował w 1974 recenzją książki J. Sławińskiego „Dzieło, język, tradycja” opublikowaną w *Nowym Wyrazie* (nr 11); w 1975-76 był kierownikiem działu recenzji w tym piśmie. W 1976 rozpoczął studia doktoranckie w Instytucie Badań Literackich (IBL) PAN, a w 1979 został zatrudniony na stanowisku asystenta w Pracowni Poetyki Historycznej. W tym czasie publikował artykuły i recenzje m.in. w *Twórczości*, *Więzi* oraz w *Tekstach*. W 1977 ożenił się z Anną Sikorską, pisarką. Od 1979 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1980 otrzymał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy „Poetycki model prozy w 20-leciu międzywojennym” napisanej pod kierunkiem doc. Janusza Sławińskiego. W tymże roku został członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN oraz wszedł w skład Komitetu Głównego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego. Był przewodniczącym Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w IBL (1981). W okresie stanu

wojennego należał do zespołu redakcyjnego niezależnego pisma literackiego *Wezwanie* (1982-83); w piśmie tym, a także w innych pismach podziemnych jak *Arka*, *Brulion*, *Kultura Niezależna*, *Almanach Humanistyczny ... bez Zgody i Wiedzy ...* ogłaszał (pod pseud. Jerzy Małewski) szkice literackie, recenzje oraz przekłady z angielskiego i francuskiego. W 1985 otrzymał nagrodę Fundacji POLCUL (Sydney), w 1987 nagrodę im. A. Kijowskiego, w 1989 nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1989 został członkiem Polskiego PEN Clubu oraz należał do komitetu założycielskiego SPP, którego w tymże roku został członkiem. Kontynuując twórczość krytyczną, współpracował m.in. z wydawanym w Londynie czasopiśmie *Puls* (tu m.in. cykl „Szkice na wszelki wypadek” od 1989). W 1991 habilitował się na podstawie pracy „Pre-teksty i teksty. Z zagadnień związków międzytekstowych w literaturze polskiej” i w tymże roku objął kierownictwo Pracowni Poetyki Historycznej w IBL oraz wszedł w skład Rady Naukowej Instytutu. W 1992 został członkiem redakcji dwumiesięcznika *Teksty Drugie*. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Historia i biografia. „Opowieści biograficzne” Wacława Berenta. Wr.: Ossol. 1978, 163 s. IBL PAN.

Zawartość: Zamiast wstępu; Jak czytano „Opowieści biograficzne” (1934-1939); Narracje Berenta; Mity, przestrzenie i romantyzmy; Biografia, kultura i czas historyczny; Zamiast zakończenia.

2. Poetycki model prozy w dwudziestoleciu międzywojennym. Wr.: Ossol. 1982, 304 s. IBL PAN.

Zawartość: Wstęp. — I. „Powieść-worek” (Miciński, Jaworski, Witkacy); Świadectwa lektury. („Powieść-worek” wobec zastanej świadomości gatunkowej); Teksty. (Styl nieprzezroczysty i konwencje ujawnione). — II. Narracja jako gra konwencji i jej „głębsze znaczenie”. (Przedwojenna proza Witolda Gombrowicza); „Ferdydurke” wobec „powieści-worka”; Opis w prozie Gombrowicza. — III. Punkt widzenia i konsekwencje stylu nominalnego w powieści. („Duże litery” Adama Ciompy); Opis jako wykładnik subiektywności; Język — percepcja — podmiot; Podmiot. (Istnienie zależne); Opis a opowiadanie; Fabuła i relacje osobowe; Język a myślenie. (Wyrażenie niewyrażalnego); Świadectwa i normy lektury. (U progu lat trzydziestych). — IV. Język poetycki i proza. (Twórczość Brunona Schulza); Poetyka sformułowana. (Symbolizm i awangarda); Wykładniki tekstowe poetyki sformułowanej; Przedwojenne odczytania prozy Schulza. — V. Społeczne ramy lektury (1918-1939. Rekonesans): Wyznaczniki „czytelności” i „nieczytelności” utworu narracyjnego; Relacja proza — poezja; Ramy tradycji. (Modernizm i awangarda). — Zakończenie.

3. Widziałem wolność w Warszawie. Wwa: Przedświt* 1984, 61 s. Wyd. nast. zmien. z podtytuł.: *Szkice 1982-1987*. Londyn: Polonia 1991, 216 s.

Podp.: Jerzy Małewski.

Zawartość: Kryzys czyli świętość; Widziałem wolność w Warszawie; „Solidarność” osoba prywatna; Poezja bez zlu-

dzeń; Cóż po poecie w czasie marnym. (Przegląd tomików poetyckich stanu wojennego); Palec Boży z wyrwanym paznokciem [dot. twórczości Te-Jota właśc. T. Jastruna]; Anglicy nie róbicie filmu o Armii Krajowej; Mój aneks do „Solidarności” i Teheranu. — W wyd. 2 pominięto: Anglicy nie róbicie filmu o Armii Krajowej; dodano: szkice z poz. 4 [z wyjątkiem: Jedynie prawda jest ciekawa], — nadto: Jak zostać pisarzem politycznym (w PRL); Przeszłość jako żywa rana; Nieładnie, nieładnie panie Surdykowski; Prawda historyczna, której zmienić się nie da ...; Kilka myśli o tym, co się stało.

4. Jedynie prawda jest ciekawa. Szkice do portretów. [Wwa]: Pokolenie* [1987], 94 s.

Podp.: Jerzy Malewski. — Nagroda Niezależnego Kwartałnika *Arka* 1988.

Zawartość: Cz. 1: Jedynie prawda jest ciekawa. (O Józefie Mackiewicz); Szkic do portretu Gustawa Herlinga-Grudzińskiego; Pornografia — wokół jednego zdania Tadeusza Konwickiego; Kilka słów o Andrzej Kijowski; Stracone szanse. („Solidarność i samotność” A. Zagajewskiego). — Cz. 2: Wakacje pana Marczyka. („Rozmowy polskie...” J.M. Rymkiewicza); Antynomie i imponderabilia. („Uciekinier z Utopii” S. Barańczaka); Powiedzieć tylko słowo. (T. Nyczek o Nowej Fali).

5. Ostatni dzwonek. Scenariusz filmowy. Ekran. 1989.

6. Ciemny Staw. Trzy szkice do portretu Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. Wwa: Ofic. Wydawn. Plejada 1991, 88 s.

Zawiera części: Szkic do portretu Gustawa Herlinga-Grudzińskiego; Maisons-Laffitte, 13 Grudnia; „Ciemna miłość”.

7. Pre-teksty i teksty. Z zagadnień związków międzytekstowych w literaturze polskiej XX wieku. Wwa: PWN 1991, 235 s. IBL PAN.

Zawartość: Od autora. — Historyk literatury i cytaty; Spójność tekstu (literackiego) jest konwencją; Jak są zrobione cytaty. „Opowieści biograficzne” Wacława Berenta; Od potworów do znaków pustych. Z dzieł groteski: Młoda Polska i Dwudziestolecie Międzywojenne; Proza Miłosza; Język jako świat przedstawiony. O wierszach Stanisława Barańczaka.

8. Wyrok na Józefa Mackiewicza. Londyn: Polonia 1991, 288 s. Por. poz. 9.

Podp.: Jerzy Malewski.

Zawartość: Od autora; Wstęp: Zmarł Józef Mackiewicz; Cz. 1. Ptasznik z Wilna; Cz. 2. Tak zwana „sprawa Józefa Mackiewicza”; Cz. 3. Skończyła się wojna ...

9. Ptasznik z Wilna. (O Józefie Mackiewicz). Kr.: Arka 1991, 520 s.

Podp.: Jerzy Malewski. — Nagroda literacka miesięcznika *Kultura*, Paryż im. Z. Hertzka 1991.

Zawartość: Od autora; Wstęp; szkice z poz. 9, — nadto: A la polonaise; Od caryzmu do komunizmu; „Jedynie prawda jest ciekawa” [poz. 4]; Niekończący się esej.

10. Prawdy niemiłe. (Eseje). Wwa: Wydawn. Przedświt 1993, 212 s.

Zawartość: „Podnieść zaginiony naród, niemała praca ...” (O Julianie Ursynie Niemcewicz); Jaki „elegancki nieboszczyk”? (O Wacławie Berencie); Okno. („Klasyzm” Ryszarda Przybylskiego); Sądny różę ... (Opowiadania Władysława Terleckiego); Wolne głosy. (Proza Ryszarda Schuberta); „Ta pochodnia płonąca ...”; Prawdy niemiłe. (Witold Gombrowicz i Józef Mackiewicz); Słowo od autora i nota bibliograficzna.

Rozprawy i studia drukowane w czasopiśmie i książkach zbiorowych m.in.: W poszukiwaniu utra-

conej literatury. (O krytyce literackiej A. Kijowskiego). *Więź* 1975 nr 11 s. 38-48. — O semiotyce niesemiotycznie (uwagi na marginesie „Semiotyki kultury”). *Teksty* 1976 nr 2 s. 152-164. — Krytyk — semantyk nieliteracki. *Teksty* 1976 nr 4/5 s. 95-107. — Witkacy: fatalne terminy. (Uwagi wstępne). *Teksty* 1976 nr 6 s. 73-81. — Język. Polifonia. Karnawał. *Teksty* 1977 nr 3 s. 7-33 [o M. Bachtinie]. — Co to jest krytyka? (Wypowiedzi metakrytyczne 1918-1939). W: *Badania nad krytyką literacką*. Ser. 2. Wr. 1984 s. 101-114. — Witkacy et les problèmes du roman moderne. *Acta Univ. Wratisl.* 1984 nr 690 s. 149-165. — Gemeinen ist die Kultur. *Polnisch-deutsche Biographien im Werk von Wacław Berent*. [Przeł.] M. Mack. *Deutsch — Polnisch Ansichten zur Literatur und Kultur* 1990. — O jednym wierszu. W: *Pisanie Białooszewskiego*. Wwa 1993 s. 204-214. — Polowanie na postmodernistów (w Polsce). *Teksty Drugie* 1993 nr 1 s. 7-24.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Materiały i komentarze do „Zmierzchu wodzów” Wacława Berenta. Wwa 1981, 979 k. Masz. w Bibl. IBL PAN w Wwie.

2. M. Jastrun: Dziennik. Wybór z lat 1955-1960. Wybór, oprac., wstęp ... Londyn: Puls 1990, 192 s.

3. W. Berent: Opowieści biograficzne. Nurt; Diogenes w kontuszu; Zmierzch wodzów. Wstęp, oprac. tekstu, dodatek krytyczny ... Kr.: WL 1991, 365 s.

4. Między tekstami. Red.: ..., J. Sławiński, J. Ziomek. Wwa: PWN 1991, 406 s.

5. W. Berent: Pisma rozproszone. Utwory poetyckie. Szkice literackie i publicystyczne. Wywiady. Listy. Wstęp oprac. tekstu, dodatek krytyczny: R. Nycz i ... Kr.: WL 1992, 607 s.

6. A. Wat: Bezrobotny Lucyfer i inne opowieści. Wybór i oprac.: ..., J. Zieliński. Wstęp ... Wwa: Czyt. 1993, 261 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1992.

[Historia i biografia:] J. Paszek. *Pam. Lit.* 1979 nr 2; A. Sulikowski: Pod znakiem odszytacza i przypisu. *Twórczość* 1979 nr 4. — [Poetycki model prozy:] P. Dybel: Poetyckość prozy międzywojnia. *Nowe Książ.* 1983 nr 6; K. Jakowska. *Pam. Lit.* 1984 z. 2; A. Sobolewska: Wydarzenia w języku powieści. *Twórczość* 1984 nr 4. — [Jedynie prawda jest ciekawa:] [M. Stal] J. Krzos: Próba suwerenności. *Arka** 1988 nr 21; E.B. [E. Balcerzan]: Znacząca literatury w białej plamie. *Alm. Hum.** 1988 nr 9, przedr. w tegoż: Przygody człowieka książkowego. Wwa 1990. — [Wiedziałem wolność w Warszawie:] A. Horubała: Krytyk stanu wojennego. *Tyg. Lit.* 1990 nr 2; J. Jarzębski: Cóż po krytyku w czasie marnym? *Tyg. Powsz.* 1990 nr 7; D. Ulicka: Historia i biografia. *Nowe Książ.* 1990 nr 8. — A. Szymańska: Monument (?) *Prz. Powsz.* 1991 nr 9 [rec.: Ciemny staw]. — [Ptasznik z Wilna:] W. Lewandowski: Przyczynek do biografii Józefa Mackiewicza prośbami i pytaniami do W.B. autora „Ptasznika z Wilna” przepłatane. *Teksty* 1991 nr 6, odpowiedź W. Boleckiego *tamże*; E.C. Król: O Józ-

zefie Mackiewicz, kolaboracji i komunizmie. *Nowe Książ.* 1992 nr 1; A.S. Kowalczyk: Z rysztołka do panteonu. *Res Publica* 1991 nr 11/12 [dot. też Wyrok na Józefa Mackiewicza]. — D. Ulicka: Kontrtekst. *Nowe Książ.* 1992 nr 10 [rec.: Preteksty i teksty].
J.Z.

BOLEK Zdzisław Jerzy

1934-1975

Pseud.: zb; Z.J.B.
Poeta.

Urodzony 14 stycznia 1934 w Warszawie w rodzinie robotniczej; syn Jana Bolka i Reginy z Pietrzaków. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, gdzie mieszkał też po wojnie i kontynuował naukę. W 1952 ukończył Zasadniczą Szkołę Budowlaną w Warszawie. Był członkiem ZMP; prowadził działalność kulturalną w środowisku robotników budowlanych. Debiutował w 1954 wierszami „Boże ...”, „Drzewa z tęsknoty” i „Zimowy wieczór” opublikowanymi na łamach *Dziś i jutro* (nr 52). Ogłaszał też utwory poetyckie i recenzje literackie w *Nowej Kulturze* (1955-59), *Współczesności* (1956-59) oraz *Orce* (1957-60). Od 1957 należał do Koła Młodych przy ZLP. Na przełomie 1959 i 1960 był współzałożycielem, a następnie działaczem Korespondencyjnego Klubu Młodych Pisarzy. W 1960-69 pracował w wojewódzkich i centralnych instancjach ZMW. W 1961 został członkiem PZPR. W 1961 ożenił się z Bogną Radwańską, chemikiem. W tym czasie kształcił się nadal w trybie zaocznym: w 1964 zdał egzamin maturalny w Liceum dla Pracujących w Warszawie, a w 1968 uzyskał stopień magistra socjologii kultury w Wyższej Szkole Nauk Społecznych przy Komitecie Centralnym PZPR. W 1969-72 pracował na stanowisku zastępcy redaktora naczelnego Państwowego Wydawnictwa „Iskry”. W 1972 został powołany do Wydziału Pracy Ideowo-Wychowawczej w Komitecie Centralnym PZPR. W tym samym roku został członkiem Rady Programowej Wydawnictwa „Arkaady”. Kontynuował twórczość, ogłaszając wiersze m.in. w *Tygodniku Kulturalnym* (1971-75) i *Argumentach* (1972-75). Odznaczony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1965), Złotym Krzyżem Zasługi (1969), Złotą Odznaką im. J. Krasickiego (1971) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Zginął w wypadku samochodowym 22 czerwca 1975; pochowany w Warszawie na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Róża. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1958, 36 s.
2. Z problemów pracy oświatowo-kulturalnej na wsi. [Współaut.:] A. Włodarczyk. Wwa: KiW 1968, 74 s.
3. Zapewnienie o miłości. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1973, 53 s.

4. Poza granicę snu. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1975, 44 s.

5. Nim będzie tylko milczenie. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1978, 152 s.

Prace redakcyjne

1. Pamiętniki młodzieży robotniczej. Wybór i oprac. ... i in. T. 1. Oblicza młodości. Wwa: Iskry 1974, 611 s.

2. Wróciła Polska. Pamiętniki z pierwszych lat powojennych na Ziemiach Odzyskanych. Wybór ... Wwa: Iskry 1974, 307 s.

3. Polska. [Kom red.: ... i in.]. Wwa: SiT 1975, 395 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: Poezja i zaangażowanie. [Rozm. w maju 1975] P. Kuncewicz. *Poezja* 1986 nr 12.

RI 1975 (J. Chudek).

[R. Samsel] R.S., Z.J.B. *Kultura* 1975 nr 27. — A. Gerłowski: Z.J.B. *Tyg. Kult.* 1975 nr 29. — J. Pilch: Mit Syzyfa. *Życie Lit.* 1975 nr 41. — A. Tchórzewski: Z.J.B. *Poezja* 1975 nr 10. — Z.J.B. *Pamiętnikarstwo Pol.* 1976 z. 1/4. — P. Kuncewicz: O poezji Z.J.B. W tegoż: Cień ręki. Łódź 1977.

B.D.

BOLESKI Andrzej

1877-1965

Nazwisko pierwotne: Baumfeld.

Pseud.: A.B.; A. Bol.; Andr. B.; B.
Historyk literatury.

Urodzony 5 kwietnia 1877 w Przemyślu; syn Jakuba Baumfelda, prawnika, i Tekli z Grünbergów. W 1894 ukończył gimnazjum klasyczne w Przemyślu i rozpoczął studia medyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Brał udział w pracach organizacji młodzieżowej Zjednoczenie i współpracował z pismami socjalistycznymi. Wydalony z Krakowa w 1898 przez pół roku studiował filologię polską na Uniwersytecie Lwowskim. Po powrocie do Krakowa kontynuował studia na UJ; w 1902 uzyskał absolutorium. Był członkiem grupy niepodległościowej Odrodzenie i w tym piśmie ogłaszał swoje pierwsze prace. Od 1903 uczył prywatnie w Krakowie i w Zakopanem. W 1908 przeniósł się do Warszawy. Od 1910 publikował artykuły m.in. w czasopiśmie: *Krytyka, Nowe Tory* (tu był sekretarzem redakcji), *Prawda, Sfinks, Tygodnik Ilustrowany*. W 1912-14 prowadził lekcje literatury w szkole średniej w Klarysewie pod Warszawą. Po wybuchu I wojny światowej powrócił do Krakowa, gdzie krótko współpracował z pismem *Nowa Reforma*. W 1915 w porozumieniu z Biurem Prasowym Naczelnego Komitetu Narodowego wyjechał do Wiednia, gdzie pisał do gazet wiedeńskich i berlińskich o sprawach polskich. W 1916-18 był sekretarzem organu Naczelnego Komitetu Narodowego tygodnika *Polen*. Po powrocie do Warszawy kontynuował podjętą przed wojną współpracę edytorską w wy-

dawnictwie „Wendego Biblioteka Klasyków” i uczył w warszawskich szkołach średnich. W 1919 habilitował się, następnie podjął pracę w Wolnej Wszechnicy Polskiej jako docent, a od 1926 jako profesor historii literatury. Był członkiem Zarządu Głównego ZNP i kierownikiem kursów dokształcających dla nauczycieli. Był też członkiem Komisji do Badań nad Literaturą i Kulturą Polską Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 1928-39 wykladał również w filii Wolnej Wszechnicy Polskiej w Łodzi i w Wyższej Szkole Dziennikarskiej w Warszawie. W 1936 został profesorem nadzwyczajnym Wolnej Wszechnicy Polskiej oraz członkiem Państwowej Komisji Egzaminacyjnej. W czasie okupacji niemieckiej uczył na tajnych kompletach w Warszawie, potem w Łowiczu, dokąd przeniósł się w 1944. Od marca 1945 mieszkał w Łodzi i prowadził wykłady z historii literatury polskiej na Uniwersytecie Łódzkim, od 1947 jako profesor zwyczajny. W 1948 przeszedł na emeryturę. Od 1951 był członkiem zarządu Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. Zmarł 10 października 1965 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ¹

1. Andrzej Towiański. Dwa odczyty. Lw.: Odrodzenie 1904, 35 s.
2. Ewangelia Syna Bożego z ducha i natury. Kr.: Nakł. autora 1906, 71 s.
3. Andrzej Towiański i towianizm. Zarys chwili i postaci. Kr.: Księg. D.E. Friedleina 1908, 73 s.
4. Sam na sam z duszą kapłanką. [Proza poetycka]. Kr.: Księg. D.E. Friedleina 1908, 71 s.
5. Polska myśl mesjaniczna. Wwa: E. Wende i Sp. 1910, 97 s.
6. Sprawa polska a Żydzi. Wwa: E. Wende i Sp. 1911, 16 s.
7. Na Górze Przemienienia. Wwa: Gebethner i Wolff 1913, 65 s.
8. „Książd Marek” Słowackiego a „Sprawa Boża”. „Książd Marek” de Jules Słowacki et les idées de Towiański. Wwa: Wolna Wszechnica Pol. 1922, 32 s.
9. Stanisław Wyspiański jako poeta powstania listopadowego. L'insurrection de novembre 1830 dans la poésie de Stanislas Wyspiański. Wwa: Wolna Wszechnica Pol. 1931, 25 s.
10. Zygmunt Krasiński. Wwa: Czyt. 1947, 24 s.
11. Juliusza Słowackiego liryka lat ostatnich (1842-1848). Łódź: Łódz. Tow. Nauk. 1949, 118 s.
12. Słownictwo Juliusza Słowackiego. Cz. 4, dział 1. Spośród słownictwa „Króla-Ducha”. Łódź: Łódz. Tow. Nauk. 1951, 90 s.
13. Słownictwo Juliusza Słowackiego 1825-1849. Łódź, Wr.: Ossol. 1956, 246 s. Łódz. Tow. Nauk.
14. W sferze wyobraźni poetyckiej J. Słowackiego. Główne motywy obrazowania. Łódź: Ossol. 1960, 142 s. Łódz. Tow. Nauk.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach m.in.: „Kordian” jako teren „walki z Adamem”. W: Studia o Słowackim. Wwa 1927 s. 45-66. — „Sen srebrny Salomei”. W: Z dziejów literatury polskiej wieku XIX. Wwa 1929 s. 77-98. — O poezji i poetach. *Zag. Lit.* 1946 z. 1 s. 27-32. — Ze studiów nad lirykami Kazimierza Tetmajera. [Fragment]. *Pr. Polonist.* Ser. 6: 1948 s. 121-132. — Początki literackie Stefana Żeromskiego. *Pr. Polonist.* Ser. 8: 1950 s. 201-221.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. M. Rej: Wybór pism wierszem i prozą. Oprac. ... Wwa: E. Wende 1914, 234 s.
2. S.F. Klonowicz: „Flis”, „Worek Judaszów” i inne pisma polskie w wyborze. Wybór, objaśnienia i przyp. ... Wwa: E. Wende i Sp. 1920, 125 s.
3. W. Kochowski: Liryka polska. Fraszki. Pieśń Wiednia wybawionego. Psalmodyja polska. W wyborze. Wybór i przyp. ... Wwa: E. Wende i Sp. [1921], 148 s.
4. A. Towiański: Pisma wybrane. Wybór, układ i przyp. ... T. 1-2. Wwa: J. Mortkowicz 1920, 250 + 241 s.
5. Homer: Iliada i Odyseja. Wybór i objaśnienia ... Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1921, s. 192, Wyd. nast.: wyd. 2 zmien. Wwa, Kr.: J. Mortkowicz 1922, 269 s.; wyd. 3 przejrz. i popraw. Wwa: Tow. Wydawn. 1927 [1926].
6. Sz. Szymonowicz: Sielanki wybrane i Lutnia rokosańska. Oprac. ... Wwa: E. Wende i Sp. 1921, 79 s.
7. Literatura Polski przedrozbiorowej w szkole średniej. Ułożył ... Wwa: K. Wojnar.
T. 1. Bogurodzica. Rej. Kochanowski. [Ok. 1923], 254 s.
T. 2. Szarzyński. Szymonowicz. Skarga. [1924], 98 s.
T. 3. A. Morsztyn. W. Kochowski. W. Potocki. 1924, 139 s.
T. 4. I. Krasicki. A. Naruszewicz. [1925], 141 s.
T. 5. Okres Stanisława Augusta. (Cz. 2). Pieśni Legionów. Woronicza „Hymn do Boga”. [1925], 121 s.
8. S. Orzechowski: Rozmowa albo dyalog około egzekucyjnej polskiej korony i Quincunx. Wybór i przyp. ... Wwa: E. Wende i Sp. [1921], 109 s.
9. J. Słowacki: Anelli. Oprac. ... Cz. I. Tekst, Cz. II. Objaśnienia i przypisy. Wwa: Inst. Wydawn.

Bibl. Pol. 1928, 42 + 68 s. Wyd. nast. Wwa: Tow. Wydawn. 1929, 49 s.

10. J. Słowacki: Kordian. Godzina myśli. Oprac. ... Cz. I. Tekst, Cz. II. Objasnienia i przypisy. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1928, 120 + 84 s.

11. J. Słowacki: Trzy poemata. (Ojciec zadumionych, W Szwajcarii, Waclaw). Oprac. ... Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1929, 153 s.

12. J. Słowacki: Kordian. Cz. 1 trylogii. Spisek Koronacyjny. Oprac. i wstęp ... [Łódź]: Książka 1946, 170 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1.

Spraw. z Czyn. Pos. ETN 1965 [art. biogr.]

J. Kleiner. *Pam. Lit.* 1923 [rec.: „Książka Marek” Słowackiego a „Sprawa Boża”]. — [Słownictwo Juliusza Słowackiego 1825-1849:] Z. Klemensiewicz. *Pam. Lit.* 1957 z. 4; W. Górny. *Rocz. Hum.* 1958 t. 7 nr 1. — I. Opacki. *Zesz. Nauk. KUL* 1961 nr 3 [rec.: W sferze wyobraźni poetyckiej J. Słowackiego]. — K. Kupisz: Wspomnienie o prof. A.B. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 7. — K. Kupisz: A.B. *Spraw. z Czyn. Pos. ETN* 1972. — J. Starnawski: Prehistoria polonistyki łódzkiej. *Osnowa* 1984 nr 5/6.

J.P.

BONARSKI Andrzej Aleksander ur. 1932

Pseud.: (b); Nichilsbach.

Prozaik, dramaturg, autor scenariuszy filmowych.

Urodzony 11 listopada 1932 w Krakowie; syn Adama Bonarskiego, prawnika, i Julii z domu Liban. Do 1948 mieszkał w Krakowie i tam uczęszczał do szkół. Następnie przeniósł się wraz z rodzicami do Szczecina, a w 1951 zamieszkał w Warszawie. W tymże roku zdał maturę w Liceum Ogólnokształcącym TPD Nr 1 i rozpoczął studia na Wydziale Matematyczno-Fizycznym Uniwersytetu Warszawskiego, które ukończył w 1955. W okresie studiów był członkiem ZMP. Nie dostawszy się na Wydział Reżyserski Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej, pracował od 1953 na Politechnice Warszawskiej kolejno jako asystent, później starszy asystent różnych katedr matematyki. Debiutował w 1957 opowiadaniem „Zmęczenie” opublikowanym w tygodniku *Odnowa* (nr 6); w piśmie tym ogłaszał następnie felietony. Reportaże i krótkie opowiadania zamieszczał w *Wybrzeżu* (1957) i *Sztandarze Młodych* (1958). W 1963 zrezygnował z pracy matematyka na rzecz twórczości literackiej. W 1965 ogłosił w *Dialogu* (nr 11) pierwszy utwór dramatyczny „Przyczynki do teorii uczyłowienia w procesie edukacji”, a w 1966 debiutował jako scenarzysta filmowy. Od 1967 był członkiem ZLP (do 1981). W 1970-73 pracował w redakcji miesięcznika *Polska*, następnie do 1976 w *Kulturze*. W 1989 założył oficynę wydawniczą A. Bonarski. Podróżował po Europie, Stanach Zjednoczonych i Azji (Syberia). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pojednanie. [Powieść]. Wwa: PIW 1960, 216 s. Przekł.: duń.: *Indian Summer*. [Przeł.] E. Westh Neuhard. København 1962, — niem.: *Die Aussöhnung*. [Przeł.] W. Brońska-Pampuch. Stuttgart 1961, wyd. nast. Berlin 1968.

2. Przyczynki do teorii uczyłowienia w procesie edukacji. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1965 nr 11 s. 19-47. Praprem. Pozn., Studencki T. „Nurt” 1970.

3. Bohater pozytywny. [Utwór dramatyczny]. Powst. przed 1966.

Inf.: *Biul. Min. Kult. i Sztuki* 1966 nr 4.

4. Czarne i białe. [Cykl sceniczny: Cz. 1. Panienki; Cz. 2. Antygonal]. Powst. przed 1966.

Inf.: *Biul. Min. Kult. i Sztuki* 1966 nr 4.

5. Poszukiwania. [Powieść]. Wwa: PIW 1966, 101 s.

6. Ściana czarownic. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Suszko. Ekran. 1966.

7. Rondo. Opowiadanie. Powst. 1968.

Adapt. film. jako cz. 2 filmu pt. *Szkice Warszawskie*.

Cz. 1. Matura — na motywach opowiadania T. Borowskiego; Cz. 3. Gablota — wg opowiadania A. Szczyptorskiego. Scenariusz filmowy: J. Pomianowski. Ekran. 1970.

8. Sytuacja ma rację. [Powieść]. Wwa: PIW 1969, 154 s.

9. Dziura w ziemi. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Kondratiuk. Ekran. 1970.

10. Hydrozagadka. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Kondratiuk. Ekran. 1971.

11. Rewizja osobista. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Kostenko i W. Leszczyński. Ekran. 1972.

12. Skorpion, Panna i Łucznik. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] A. Kondratiuk. Ekran. 1972.

13. Tamte piękne lata. Scenariusz filmowy. *Dialog* 1975 nr 6 s. 19-40.

14. Ziarno. Wwa: Czyt. 1979, 135 s.

Teksty wywiadów z następującymi twórcami współczesnego teatru: J. Grotowski, A. Gregory, J. Choukín, P. Schumann, P. Brook, J. Malina, J. Beck.

15. Punkt widzenia. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] M. Niezabitowska. Ekran. 1980.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1976. — A. Bonarski: Podróżowanie do Rosji. [Wspomnienia]. *Res Publica* 1989 nr 1.

SWPP 2 (B. Winklowska).

[Pojednanie:] J. Kott: Stylizacja i talent. *Prz. Kult.* 1960 nr 47; L. Ligeża: Maski i egoizmy. *Więź* 1961 nr 4; R. Zimand: Powitanie. *Twórczość* 1961 nr 1, przedr. w tegoż: *Szkice*. Wwa 1965. — [Poszukiwania:] M. Sprusiński: Definicje i zabląkania. *Mies. Lit.* 1966 nr 3; S. Melkowski: Bez decyzji. *Twórczość* 1967 nr 11. — B. Świdorski: Racja i B. *Współczesność* 1969 nr 18. — J. Popiel: Teatralna wspólnota. *Twórczość* 1980 nr 10 [rec.: Ziarno].

J.P. 213

BORCHARDT Karol Olgierd 1905-1986

Prozaik, marynista.

Urodzony 25 marca 1905 w Moskwie; syn Hilarego Borchardta, lekarza, i Marii z Norwid-Raczkiewiczów, urzędniczki. W 1911, po pięcioletnim pobycie w Paryżu, przyjechał do Wilna, gdzie uczęszczał do gimnazjum rosyjskiego, a później polskiego. Po zdaniu matury w Gimnazjum Humanistycznym im. A. Mickiewicza w 1924 wstąpił na Wydział Prawa Uniwersytetu Stefana Batorego. W 1925-28 uczył się w Szkole Morskiej w Tczewie, ukończył Wydział Nawigacyjny. W tym czasie pływał na szkolnym żaglowcu „Lwów”. Od 1929 pracował w marynarce handlowej: początkowo na statku Polsko-Brytyjskiego Towarzystwa Okrętowego S/s Rewa, a od 1931 na statkach Polskiego Transatlantyckiego Towarzystwa Okrętowego (później GAL): S/s Polonia, S/s Pułaski, M/s Piłsudski, S/s Kościuszko. W 1936 otrzymał dyplom kapitana żegluga wielkiej, a od 1938 był starszym oficerem na szkolnym statku „Dar Pomorza”. Po wybuchu II wojny światowej i zabezpieczeniu statku w Szwecji udał się w końcu września do Anglii, gdzie objął stanowisko starszego oficera na M/s Piłsudski. W czasie storpedowania statku w listopadzie 1939 został ranny. Wkrótce jako starszy oficer M/s Chrobry brał udział w kampanii norweskiej do zbombardowania statku w maju 1940 (odznaczony w 1941 Krzyżem Walecznych). Następnie przebywał w Anglii. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką, a jednocześnie zaczął uprawiać malarstwo i rysunek (na urządzonej w Waszyngtonie w 1943 wystawie malujących marynarzy obrazy jego zyskały dobre recenzje i zostały zakupione). Od 1942 był inspektorem Morskiego Szkolenia Zawodowego w Polskim Ministerstwie Żegluga w Londynie oraz wykładowcą nawigacji, astronawigacji i oceanografii. W 1944 zorganizował Gimnazjum i Liceum Morskie w Landywood pod Birmingham (dla 400 chłopców), które prowadził jako dyrektor przez trzy lata. Od 1948 pływał jako drugi oficer pokładowy na angielskim statku M/s Sheridan, obsługującym porty Amazonki. W 1949 powrócił do kraju i zamieszkał w Gdyni, gdzie podjął pracę w Państwowym Centrum Wychowania Morskiego jako kierownik kursów i wykładowca. Od 1951 był wykładowcą astronawigacji w Szkole Rybołówstwa Morskiego, a od 1953 w Wyższej Szkole Morskiej w Gdyni. Równocześnie w 1957-59 był delegatem Ministra Żegluga w Izbie Morskiej w Gdyni, od 1961 konsultantem PAN do spraw oceanografii, w 1963-69 brał udział w pracach komisji normalizacyjno-językowej Ministerstwa Żegluga. Debiutował w 1957 opowieściami z cyklu „Znaczący kapitan”, publikowanymi w miesięczniku *Morze* (od nr 11);

w piśmie tym, a także m.in. w *Tygodniku Morskim* (od 1965) ogłaszał w latach następnych wspomnienia i opowieści. W 1970 został członkiem ZLP. W tymże roku został przyjęty do Klubu Znakomitych Kapitanów działającym przy moskiewskim radiu i telewizji. W 1971 przeszedł na emeryturę jako wykładowca Wyższej Szkoły Morskiej. Kontynuował twórczość literacką, współpracując m.in. z czasopismami *Głos Wybrzeża* (od 1976) i *Wybrzeże*. W 1985 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki. Odznaczony m.in. Złotą Odznaką „Zasłużony Pracownik Morza” (1957), Złotym Krzyżem Zasługi (1957), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1964) oraz I klasy (1976). Zmarł 20 maja 1986 w Gdyni.

TWÓRCZOŚĆ

1. Znaczący kapitan. [Wspomnienia – opowieści]. Gdynia: WM 1960, 349 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1963, wyd. 4 1965, wyd. 5 1968; wyd. 6 Gdańsk: WM 1971, tamże: wyd. 7 1973, wyd. 8 1977, wyd. 9 1979, wyd. 10 1982, wyd. 11 1989.

Zawartość: Tenanga; „Naj ...”; Omne trinum perfectum; Niedziela; Quameri; Ojciec Wirgiliusz; Elba; Wieża Świętojańska; Śnieżny szkwał; Oxelosund; Król; Od łwiątek do wilka; Ohan; Quanto Costo; Nordkap; „Oceania”; La muleta; Na ministerialnym poziomie; Jakub Paganel; Ortodroma; Draculni vaporul; Awantury arabskie; Duchy; Iceberg; Birbante-rocca; Znaczący, co to znaczący?; Wojny krzyżowe; Klejnoty i pretorianie; W drodze do Itaki; Podróż posłubna; Starzy znajomi; Dziewicza podróż; Śladami Waltera Scotta; Dar; Znowu razem; W drodze do Nowej Zelandii; Meczet Omara; W dwadzieścia lat później. Książka uzyskała nagrodę Klubu Marynistów Ligi Przyjaciół Żołnierza im. M. Żaruskiego za r. 1961 nadto: w 1964 nagrodę Klubu Dobrej Książki, Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuki, Wydawnictwa Morskiego i Biblioteki Publicznej w Gdyni w konkursie na najlepszą książkę polską na temat morza, w 1965 nagrodę pisma *Morze* w plebiscycie na najlepszą książkę morską 20-lecia.

Przekł.: czes.: Kapitan. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1969, – słowac.: Neobyčajný kapitán, [Przeł.:] A. Varsiková, J. Coplák. Bratislava 1980.

2. Krążownik spod Samosierry. [Wspomnienia – opowieści]. Gdynia: WM 1963, 289 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Gdańsk: WM 1969, tamże: wyd. 3 1962, [wyd. 4] 1980; Wwa: MON 1990.

Zawartość: Egzamin; Of Mu-Ku-Ryl; Ornitologdy; Wiatr; Siedmiu z Meksyku; Nie dokończony reportaż; Pogrzeb pilota Trinity House; Trzy listy; Pasażer I.K.C.; Chimera Mirabilis; Milioner; Kazio; Czcieliel słońca i sanklota; Pożar na Atlantyku; Plamoznik; Flip; Jolly good fellow; Królewski żart; Uśmiechy losu; Pikrat! Pikrat! Wylecimy w powietrze; Honny soit, qui mal y pense; Sąd morski; Ma w każdym porcie narzeczona; Monkejek i „Catalina”; Flara; Major i Misk; Od autora.

Adapt. tv opowiadania: Ma w każdym porcie narzeczona. TV (Gdańsk) 1969.

3. Szaman morski. [Opowiadania]. Gdańsk: WM 1985, 254 s. Wyd. nast. tamże 1988.

Zawartość: Narodziny Szamana Morskiego [o E. Borkowskim]; Loksodroma Szamana; Seans; Żywa pomoc nawigacyjna; Bukiet; Kochaani moi oficerowie; Zaćmienie Szamana; Oko Szamana; Opatrzność; Bizony; Hrabina; Sandek, Leda i Syrena; Slub; „Awantury arabskie” Szamana; Magiczny krąg; Zka-

man w roli Kmicica; Pan Ocean; Marynarza kompasem jest grog; Dziennik okrętowy; Kulminacja; Chmura naukowo; Wigilia Szamana; Honorowa burta; Ona i sto jeden; Zmierzyć „pierwszych po Bogu”; Zemsta Szamana; Brylantowy krzyż; „Sobieski”; „Chrobry”; Szczerbiec; Ostatnia parada.

4. Pod czerwoną różą. Gdańsk: Graf 1991, 180 s.

Opowieści autobiograficzne z lat dzieciństwa i młodości spędzonych w Paryżu i Wilnie: Matecznik; Au mérite; Mi-carême; Ce n'est pas Varsovie; Ça pique; Diabeł pod poduszką; Wuj Ignacy; Wspaniały pomysł Mohikanów; Czarujący chłopak; Golciper; Car w Wilnie; Mój przyjaciel Ur; Kiemlicz, pomóżcie! — oraz s. 65-180: E. Ostrowska: Pod białą różą. (Wspomnienie o K.O.B.)

Nadto praca z zakresu nawigacji: Astronawigacja. W: Podstawowe wiadomości z nautyki. Wwa 1955 s. 251-376. *Poradnik Rybaka Morskiego* z.7.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1974. — Wywiady: Rozm. J. Szulczewski. *Bibl. Gdań.* 1974 nr 4; Znaczy B. Rozm. K. Murawska. *Wybrzeże* 1982 nr 1.

SWPP 2 (J. Czachowska). — LP (A. Bukowski). — NSLD (B. Tylicka).

[Znaczy kapitan:] Z. Starowieyska-Morstinowa: Zamiast morskiego reportażu. *Tyg. Powsz.* 1962 nr 38, przedr. w teście: Szukam człowieka. Kr. 1973; J. Łukasiewicz: Tradycja i legenda morza. *Odra* 1964 nr 6. — R. Gdaniec-Osowicka: K.O.B. — życie i działalność społeczno-wychowawcza. *Nautologia* 1981 nr 4. — I. Heppen: Korsarze i Don Kichoci. *Tyg. Pol.* 1986 nr 13. — I. Heppen: Nec mergitur. O K.O.B. *Tyg. Pol.* 1986 nr 28. — J. Miciński. *Morze* 1986 nr 7. — R. Witkowska: W kręgu książki K.O.B. W *Kręgu Książ.* 1987 Inrj 7. — E. Ostrowska: Pod białą różą. (Wspomnienie o K.G.B.). W: K.O. Borchardt: Pod czerwoną różą. Gdańsk 1991. J.Cz.

BORDOWICZ Maciej Zenon ur. 1941

Poeta, dramaturg, prozaik.

Urodzony 16 września 1941 w Mińsku Mazowieckim; syn Władysława Bordowicza, górnika, i Marii z domu Sowa. W 1946-50 mieszkał w Kłopotnicy pod Jelenią Górą, następnie w Rembertowie, gdzie uczęszczał do szkoły średniej. Debiutował w 1958 wierszem „Kobiety z drzewem”, opublikowanym we *Współczesności* (nr 20); w tymże roku ogłosił też wiersze w *Kierunkach* (nr 277), *Zwierciadle* (nr 23), *Zołnierzu Polskim* (nr 7, 51/52). Po zdaniu matury w 1959 rozpoczął studia na Wydziale Aktorskim Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej (PWST) w Warszawie. Równocześnie rozwijał twórczość literacką, publikując wiersze m.in. w czasopiśmie: *Współczesność*, *Nowa Wieś* (1959-60), *Tygodnik Powszechny* (1959-61), *Orka* (1960-

-61), *Więź* (1961-63). W 1961 otrzymał drugą nagrodę III Łódzkiej Wiosny Poetów za poemat „Palmowa niedziela”, a w 1962 Nagrodę Poetycką Młodych Warszawy. Był związany z grupą poetycką Orientacja Hybrydy; współpracował też jako aktor i reżyser z zespołem teatralnym przy Klubie „Hybrydy”, w którym debiutował jako dramaturg sztuką „Próba wejścia na parapet”, wystawioną w 1963. Po uzyskaniu w tymże roku dyplomu aktorskiego kontynuował studia na Wydziale Reżyserkim PWST. Równocześnie pracował jako aktor w Teatrze Narodowym (1963-67), a następnie w Teatrze Polskim (1967-70 również jako reżyser). W 1965 został członkiem ZLP. Za twórczość poetycką i dramaturgiczną otrzymał liczne nagrody m.in. w 1968 nagrodę Czerwonej Róży za poemat „Autobiografia”. W 1971-74 pracował jako reżyser w Teatrze Powszechnym w Łodzi, w 1974-77 zaś w Teatrze Studio w Warszawie, a następnie ponownie w Teatrze Polskim w Warszawie, reżyserując wiele dramatów z repertuaru klasycznego, m.in. Sofoklesa, Szekspira, Słowackiego. W 1986-90 był reżyserem w Teatrze Narodowym. Równocześnie kontynuował twórczość literacką, ogłaszając wiersze, utwory prozą i recenzje w wielu pismach m.in. w *Literaturze* (1975-76, 1979, 1981), *Poezji* (1976-77, 1980, 1984), *Szpilkach* (1976-80). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Galaad. [Wiersze]. Wwa: Pax 1962, 113 s.

Cykle: Rzeźba mego śniegu; Powrót w chorągiew; Jednoznaczne; ITE.

2. Próba wejścia na parapet. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, Zespół Teatr. przy Klubie „Hybrydy” 1963.

3. Krematorium. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, Zespół Teatr. przy Klubie „Hybrydy” 1964.

4. Krzyżówka. (Sztuka w 1 akcie). *Dialog* 1964 nr 7 s. 70-77.

5. Stos. Powieść. Powst. Wwa 1964. Druk fragm.: A.N.N.A. *Współczesność* 1964 nr 10 s. 7; Stos. Program T. Ateneum [Wwa] 1965.

Inf.: Program T. Ateneum [Wwa] 1965 nr z 1 s. 3.

6. Idący o poranku. Sztuka. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1965.

Sztuka nagrodzona na Konkursie Debiutu Dramaturgicznego zorganizowanym przez T. Ateneum, *Tryb. Ludu, Życie Warsz.* i *Sztand. Młod.* w 1964.

7. Jam session. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1965 nr 5 s. 30-48. Praprem. Łódź, T. Nowy 1965. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1980, 58 s.

8. Psalm. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1965 nr 10 s. 5-32. Praprem. Częstochowa, T. im. A. Mickiewicza 1965.

9. Wstęp do święta. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1965, 107 s.
Cykle: Chwila za renesansem (skazywanie stylu); Testament zanim przyjdzie; W imię sonetu; Akty daremne; Tren.
Cykl: Testament zanim przyjdzie uzyskał nagrodę Poetycką Młodych Klubu „Hybrydy” i Warszawskiego Klubu Twórczego Młodych w 1961; taką samą nagrodę uzyskał poemat Tren w 1963.
10. Zmień płytę, George. (Sztuka w 1 akcie). *Mater. Repert.* 1966 nr 4 s. 7-24.
11. Akty. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1967 nr 4 s. 5-37. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1968.
12. Wielki Tydzień. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1967, 77 s.
Cykle: Na tematy Wyspiańskiego; Poematy jednodniowe; Wielki Tydzień; Zapisy z prób „Kordiana”.
Cykl Zapisy z prób „Kordiana” uzyskał nagrodę Forum Pot-
etów „Hybrydy” wraz ze statuetką „Nike”.
13. Non stop. (Sztuka). *Dialog* 1968 nr 11 s. 5-39. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1969. Zob. Słuchowiska radiowe.
Przekł.: estoń.: Wyst. Tallin 1977, — franc.: Wyst. Paryż 1972.
14. Tatuże. [Utwór dramatyczny]. *Teatr Pol. Telew.* 1968 nr 1 s. 47-83.
Przekł. słowac.: Wyst. TV [Bratysława] 1970.
15. Trakcja. (Scenariusz filmowy). *Dialog* 1968 nr 1 s. 40-65.
16. Gorączka. (Scenariusz filmowy). *Dialog* 1969 nr 2 s. 16-44.
17. Wieczór autorski. (Sztuka w 1 akcie). *Teatr Lud.* 1969 nr 9 wkładka s. 3-14.
18. Orkiestranty. (Scenariusz telewizyjny). *Dialog* 1970 nr 2 s. 13-48. Por. poz. 27.
19. Teatr Bogumiła. (Sztuka w 2 aktach). *Scena* 1970 nr 5 s. 17-25.
20. Będę was grzebać w zapachu jabłek. TV 1971.
21. Znajdź kilka szczegółów, którymi różnią się te dwa obrazy. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1971 nr 1 s. 5-30.
22. Toccata. [Opowieść]. Wwa: Iskry 1972, 38 s.
23. Fikcja. [Opowieść]. Wwa: Iskry 1973, 39 s.
24. Coraz większy spokój. [Widowisko telewizyjne]. TV 1974.
25. Handlarze jabłek. [Opowieść]. Wwa: Iskry 1974, 43 s. Por. poz. 39.
26. Zamek na Czorsztynie. Libretto ... Muz.: K. Kurpiński. Praprem. Operetka Warsz. 1974.
27. Orkiestranty. [Opowieść]. Wwa: PIW 1974, 158 s. Por. poz. 18.
28. Trzej muszkieterowie. Libretto na podstawie powieści A. Dumasa ... Muz.: R. Czuby. Praprem. Operetka Warsz. 1975.
29. Specjalność zakładu. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1976 nr 11 s. 5-33. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1976.
30. Longplay. [Powieść]. Wwa: Iskry 1977, 320 s.
31. Zgrywa. [Monodram]. *Scena* 1977 nr 10 s. 47-50.
32. Off side. [Powieść]. Wwa: Iskry 1978, 35 s.
33. Łamanie kołem. [Widowisko telewizyjne]. TV 1979.
34. Sezon po mnie. [Wiersze]. Wwa: PIW 1979, 88 s.
Cykle: Autobiografia; Pieśni ze sztuki pt. „Znajdź kilka szczegółów, którymi różnią się te dwa obrazy”; Patos; Poematy jednodniowe.
35. Ciosy. (Scenariusz filmowy). *Dialog* 1980 nr 11 s. 55-88. Ekran. 1981.
36. Kaskaderka. [Powieść]. Wwa: Iskry 1980, 240 s.
37. Jeździec na ogniu. [Opowieść]. Wwa: Iskry 1981, 31 s.
38. Święto na zapas. [Powieść]. Wwa: PIW 1982, 142 s. Wyd. 2 także 1984.
39. Dłużnicy śmierci. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] W. Gołaszewski. Ekran. 1985.
Na podstawie powieści Handlarze jabłek poz. 25.
40. Piwa brak. (Sztuka w jednym akcie). *Scena* 1985 nr 3 s. 38-41.
41. Duchota. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1988, 188 s.
42. Scenarzyści. (Sztuka telewizyjna). TV 1987.
43. Najdłuższa noc w roku. (Sztuka telewizyjna). *Scena* 1988 nr 2 s. 38-41.
Słuchowiska radiowe m.in.: Plantacja. Powst. 1967. [Wyróżnienie w konkursie PR]. — Tak długo do tych samych miejsc. Radio 1967. — Torami do nieba. Radio 1970. — Numeracja. Radio 1974. — Vivaldi. Radio 1977. Druk *Teatr Pol. Radia* 1977 nr 2 s. 17-26. — Non stop. Radio 1980 [por. poz. 13]. — Zapomnieć na chwilę. Radio 1971. — Sceny z życia aktorki prowincjonalnej. Radio 1983. — Twórcze życie. Radio 1983.

Przekłady i adaptacje

1. J.W. Goethe: Faust. Wyst. Wwa, T. Pol. 1971.
2. J.I. Kraszewski: Zygmuntofskie czasy. Adapt. scen. ... Wyst. Nowa Huta, T. Lud. 1967.
3. A.F. Prévost: Historia Manon Lescaut i kawalera des Grioux. Adapt. scen. ... Wyst. Wwa, T. Komedia 1968.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. 1968. — SWPP 2 (B. Winklowska). — PP (B. Winklowska).
J. Kłossowicz: B. turpista czy realista? *Dialog* 1969 nr 5.
— K. Mętrak: Teatr jako przedłużenie poezji. *Teatr* 1971 nr 14. — E. Baniewicz: B. dramaturg „przetwarzający się”. *Te-*

atr 1972 nr 23/24. — J. Taranienko: „O Gallaad, wiosko świata ...” *Poezja* 1977 nr 3. — S. Bardijewska: B.: Ku poetyckiemu realizmowi. *Dialog* 1980 nr 11, przedr. w: *Własna przeszłość*. Wwa 1987. — P. Kuncewicz: *Agonia i nadzieja*. (Literatura polska 1918-1986): Jerzyna, Lemicki, Bordowicz. *Prz. Tjg.* 1987 nr 15.

J.P.

BOROWSKI Tadeusz 1922-1951

Pseud.: T.B.; tb; wspólnie z R. Bratnym i S. Marczakiem-Obrskim: Wiktor K. Ostrowski.
Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 12 listopada 1922 w Żytomierzu; syn Stanisława Borowskiego, księgowego, później robotnika, i Teofili z Karpińskich. Po aresztowaniu i zesłaniu przez władze radzieckie kolejno ojca w 1926 i matki w 1930, wychowywał się w rodzinie w Marchlewsku na Ukrainie. Do Polski przyjechał w 1932 dzięki pomocy Czerwonego Krzyża, osiedlił się z rodzicami w Warszawie. Uczęszczał do Gimnazjum im. T. Czackiego, mieszkając w inter-nacie oo. franciszkanów. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i pracował w magazynie firmy budowlanej. W 1940, po zdaniu matury na tajnych kompletach, rozpoczął studia polonistyczne na podziemnym Uniwersytecie Warszawskim (UW). Brał czynny udział w konspiracyjnym życiu literackim. Należał do grupy poetyckiej młodzieży akademickiej skupionej wokół pisma *Droga*. Utrzymywał kontakty z grupą Sztuka i Naród. Debiutował w 1942 wydanym na powielaczku cyklem poetyckim pt. „Gdziekolwiek ziemia”. W 1943 został aresztowany i osadzony na Pawia-ku, a następnie wywieziony do Oświęcimia. Pracował m.in. jako sanitariusz w szpitalu, a później, aby móc opiekować się narzeczoną, Marią Rundo, postarał się o zatrudnienie w obozie kobiecym. Tworzył w tym okresie wiersze, które krążyły wśród więźniów. W 1944 przewieziono go do obozu Dautmergen, a w 1945 Dachau-Allach. Po wyzwoleniu przebywał w obozie dla przesiedleńców we Freimannie oraz pracował w Biurze Poszukiwania Rodzin przy Komitecie Polskiego Czerwonego Krzyża w Monachium. Zajmował się także twórczością literacką. Zredagował i przetłumaczył materiały do periodyku przedruków *Ziemia i Ludzie* (1946 nr 1). W 1946 odbył podróż do Belgii i Francji. W maju tego roku powrócił do Warszawy, w grudniu zawarł związek małżeński z Marią Rundo. Pracował (do 1948) jako młodszy asystent w Gabinetie Filologicznym G. Korbuta, tzw. Korbutianum w UW, a także kontynuował pracę literacką jako prozaik i publicysta, współpracując z pismami: *Kuźnica*, *Pokolenie*, *Świat Młodych*. W 1947 redagował przez pewien czas miesięcznik *Nurt*. W 1948 został członkiem PPR (następnie PZPR). W 1948-49 był prezesem Klubu Młodych Artystów i Naukowców. W czasie Kongresu Intelktualistów

w Obronie Pokoju we Wrocławiu w sierpniu 1948 pracował jako zastępca szefa Biura Prasowego i redaktor gazety kongresowej *W obronie pokoju*. W 1949-50 był referentem kulturalnym w Polskim Biurze Informacji Prasowej w Berlinie Wschodnim; wypełniał jednocześnie zadania wywiadowcze zleczone przez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego. Od 1950 współpracował z redakcją *Sztandaru Młodych* i prowadził dział publicystyki tygodnika *Nowa Kultura* (m.in. stała rubryka pt. „Mała kronika”). W 1950 został członkiem Zarządu Głównego ZLP. Zmarł śmiercią samobójczą 3 lipca 1951 w Warszawie. Odznaczony pośmiertnie Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gdziekolwiek ziemia ... Cykl poetycki. [Wwa 1942], 13 k. powiel.

Wyd. konspir.; druk anonim.

2. Arkusz poetycki. [Wwa:] Wydawn. Droga [1944], 8 s.

Wyd. konspir.; podp.: Autor cyklu „Gdziekolwiek ziemia”.

3. Imiona nurtu. [Wiersze]. [Przedm.:] W. Mackiewicz. Monachium: Ofic. Warsz. 1945, 36 s.

4. Poszukiwania. Tracing. [Wiersze; współaut.:] K. Olszewski. Wstęp: A. Girs. Monachium: Ofic. Warsz. 1945, 15 s.

5. Byliśmy w Oświęcimiu. [Opowiadania; współaut.:] J. Nel Siedlecki, K. Olszewski. [Wstęp:] A. Girs. Przedm. ... [Monachium:] Ofic. Warsz. 1946, 212 s. Wyd. nast.: Wwa: MON 1958. Przedr. utworów T.B. zob. poz. 14-18, 21, 25, 26.

Zawiera opowiadania T.B.: Dzień na Harmenach; Prose państwa do gazu; U nas w Auschwitzu; Ludzie, którzy szli oraz Określenia oświęcimskie. — nadto opowiadania T.B. i J. Nel Siedleckiego: Z Baedekerem między druty; Homo sapiens i bydlę; Jodyna i fenol; Ogień krzepnie; Zaczynamy od początku. — opowiadania T.B. i K. Olszewskiego: W obrębie wielkiej postenketty.

6. Pewien żołnierz. Opowieści szkolne. Wwa: Płomienie 1947, 56 s. Przedr. zob. poz. 14, 15.

Zawartość: Od autora; Droga przez las; Tropione zwierzęta; Matura na Targowie; Profesorowie i studenci; Portret przyjaciela; Pewien żołnierz.

Adapt. film. opowiadania Matura na Targowie (łącznie z A. Bonarski: Rondo, A. Szczyptorski: Gablota) pt. Szklce Warszawskie. Scenariusz: J. Pomianowski. Ekran. 1968.

7. Kamienny świat. Opowiadanie w dwudziestu obrazach. [Wwa:] Czyt. 1948, 143 s. Przedr. zob. poz. 14, 15, 24.

Zawartość: Krótka przedmowa; Kamienny świat; Opowiadanie z prawdziwego życia; Śmierć Schillingera; Człowiek z paczką; Kolacja; Milczenie; Spotkanie z dzieckiem; Koniec wojny; Independence Day; Opera, opera; Podróż pulmanem; Pokój; Lato w miasteczku; Dziewczyna ze spalonego domu; Zaliczka; Upalne popołudnie; Pod bohaterским Partyzantem; Dziennik podróży; Mieszkański wieczór; Odwiedziny.

Adapt. teatr.: J. Adamski. Wyst. Wwa, T. Lud. 1966.

8. Pożegnanie z Marią. Opowiadania. Wwa: Wiedza 1948, 178 s. Przedr. zob. poz. 14-19, 24, 26.

Zawartość: Pożegnanie z Marią; Dzień na Harmenzach [poz. 5]; Proszę państwa do gazu [poz. 5]; Śmierć powstańca; Bitwa pod Grunwaldem.

Wyd. osob. opowiadania Pożegnanie z Marią. Rzeszów: KAW 1987, 29 s.

Adapt.: tv: I. Strzeżewska. TV 1966, — film. opowiadania Bitwa pod Grunwaldem pt. Krajobraz po bitwie. Scenariusz: A. Wajda, A. Brzozowski. Ekran. 1970.

9. Opowiadania z książek i gazet. [Szkice publicystyczne]. [Wwa:] PIW 1949, 151 s. Przedr. zob. poz. 14.

Zawartość: Igraszki uczonego dowcipu; Alicja w krainie czarów; Świerszczyk i laska Boska; Polowanie na lisy; Eizdgin i Akyrema; Bogaty, smutny młodzieniec; O czytaniu gazet; Kwoka; Prywatny człowiek, Santiago de Compostela; Hymn narodowy; Rekord; Dzień plantatora; Spór o naprawę lampy; Świat jako lewa noga psa; Wirtuoz i człowiek; Gąsienice na kwiatach; E pur si muove! Czasie! naprzód!; Nasz wiek XX. Nagroda Państwowa III stopnia w 1950.

10. Do młodych agitatorów pokoju. Wwa: KiW 1951, 15 s. Przedr. zob. poz. 12, 13.

11. Mała kronika wielkich spraw. Przedm.: W. Woroszyński. Wwa: MON 1951, 169 s. Przedr. zob. poz. 14.

Zbiór felietonów z rubryki „Mała kronika” prowadzonej w *Nowej Kulturze* w 1950-1951.

12. Na przedpolu. Artykuły i reportaże. [Przedm.:] W. Woroszyński. Wwa: MON 1952, 105 s. Przedr. zob. poz. 14.

Zawartość: Na przedpolu; Kiermasz majowy; Niezwykłe lato; Umarli i żywi; Za ojczyznę, o pokój; Niemiecki notatnik; Do młodych agitatorów pokoju [poz. 10].

13. Czerwony maj. Opowiadania. Wstęp: K. Koźniewski. Wwa: PIW 1953, 244 s. Przedr. zob. poz. 14. Por. zob. 25.

Zawartość: Kłopoty pani Doroty; Dysputy księdza dobrodzieja; Zabawa w wódkę; Muzyka w Herzenburgu; Lokomotywa, Międzynarodówka; Budowniczy stadionu; Piękne wakacje; Czerwony maj; Do młodych agitatorów pokoju [poz. 10]. Przekł.: czes.: opowiadania Czerwony maj: Rudy Maj. [Przekł.] H. Teigova. [Współwyd. z:] J. Piórkowski: Plomen nehasnouci. Praha 1952, — niem.: opowiadania Muzyka w Herzenburgu: Musik in Herzenburg. Berlin 1951.

14. Utwory zebrane. W pięciu tomach. Ze wstępem W. Woroszyńskiego. Wwa: PIW 1954.

T. 1. Wiersze. Red. W. Woroszyński, 243 s.

Zawiera wiersze z tomu poz. 1, wybór z tomów poz. 2, 3 oraz inedita.

T. 2. Proza 1945-1947. Red. J. Piórkowski, 314 s.

Zawiera opowiadania z tomów poz. 5-8 oraz Chłopiec z Biblią.

T. 3. Krytyka literacka i artystyczna. Red. T. Drewnowski, 268 s.

Zawartość: Jozue i Jerycho; Czy tylko — Martwa pogoda?; Alicja w krainie czarów [poz. 9]; W oczach i uszach Curths-Mahlerowej; Sielanka konspiracyjno-muzyczna; Apologia lumpenburżazji; Droga do kresu — czego?; Żywioty i etyka; Blaski i cienie „Wielkiego cienia”; Od mieszczańskiego radykalizmu

do nihilizmu; Szukam prawdy w „Antygonie”; Prawda i etyka dzieła sztuki; O postępowych, wstecznych tradycjach karykatury politycznej; Problemy satyry politycznej; Tezy do dyskusji; Perspektywy „zwykłej sprawy”; Rozmowy; Do pisarzy niemieckich; Pisarz w terenie; Praca młodego pisarza.

T. 4. Publicystyka. Red. T. Drewnowski, 481 s.

Zawiera utwory z tomów poz. 9, 11, 12 nadto z publicystyki 1946-48 oraz inne artykuły.

T. 5. Proza. 1948-1951. Red. J. Piórkowski, 280 s.

Zawartość: opowiadania z tomu poz. 13 [z wyjątkiem Do młodych agitatorów pokoju]; Ofensywa styczniowa; Faszysti; Opowiadka o telegramie; Siedem triumfów sprawiedliwości; Plakat; Marta zrobiła dobrze; Tytus; Rozmowy w Białym Domu.

15. Wybór opowiadań. Wybór i wstęp: J. Andrzejewski. Wwa: PIW 1959, 469 s.

Zawiera opowiadania z tomów poz. 5-8, — z poz. 9: Kwoka; Prywatny człowiek; Santiago de Compostela; Hymn narodowy; Rekord; Dzień plantatora; Świat jako lewa noga psa, — z poz. 13: Muzyka w Herzenburgu; Kłopoty pani Doroty, — z poz. 14: Chłopiec z Biblią; Ofensywa styczniowa; Faszysti.

16. Pożegnanie z Marią i inne opowiadania. Słowo wstępne: J. Iwaszkiewicz. Wwa: PIW 1961, 324 s.

Zawiera opowiadania z tomów: poz. 5, — z poz. 6: Portret przyjaciela; Pewien żołnierz, — z poz. 7: Kamienny świat; Opowiadanie z prawdziwego zdarzenia; Śmierć Schillingera; Człowiek z paczką; Kolacja; Milczenie; Spotkanie z dzieckiem; Koniec wojny; „Independence Day”; Opera, opera; Dziewczyna ze spalonego domu; Odwiedziny, — poz. 8, — z poz. 9: Kwoka; Rekord; Świat jako lewa noga psa, — z poz. 13: Kłopoty pani Doroty; Muzyka w Herzenburgu, — z poz. 14: Siedem triumfów sprawiedliwości; Ofensywa styczniowa.

17. Wybór opowiadań. Wwa: PIW 1964, 274 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1968, wyd. 4 1983.

Zawiera opowiadania z tomów: poz. 5, — z poz. 7: Kamienny świat; Opowiadanie z prawdziwego zdarzenia; Śmierć Schillingera; Człowiek z paczką; Kolacja; Milczenie; Spotkanie z dzieckiem; Koniec wojny; „Independence Day”; Opera, opera; Dziewczyna ze spalonego domu; Odwiedziny, — poz. 8, — z poz. 13: Muzyka w Herzenburgu, — z poz. 14: Chłopiec z Biblią.

18. Pożegnanie z Marią. Wybór opowiadań. Wyd. 4 [!]. Wwa: PIW 1965, 238 s.

Zawartość zob. poz. 17.

19. Pożegnanie z Marią. Opowiadania. Wwa: KiW 1967, 81 s. Wyd. 3 [!] tamże 1988.

Zawartość: Pożegnanie z Marią [poz. 8]; Dzień na Harmenzach [poz. 8]. — W wyd. 3 zawartość jak w poz. 8.

20. [Wybór poezji]. Wybór i oprac.: J. Bartnicka. Wwa: Cyt. 1968, 142 s. Wyd. 2 tamże 1981.

Zawiera wybór wierszy: z tomów poz. 1-4, — oraz: Z wierszy różnych (1940-1942); Z „Drogi” z 1943/44; Z wierszy różnych (1943-1945); Z wierszy różnych (1946-1951).

21. Opowiadania wybrane. Wybór i układ: T. Drewnowski. Wwa: PIW 1971, 337 s. Wyd. 5 [!] tamże 1988.

Zawiera opowiadania z tomów: poz. 5, — z poz. 6: Portret przyjaciela, — z poz. 7: Kamienny świat; Opowiadanie z prawdziwego życia; Śmierć Schillingera; Człowiek z paczką;

Kolacja; Milczenie; Spotkanie z dzieckiem; Koniec wojny; Opera, opera; Podróż pulmanem; Dziewczyna ze spalonego domu; Dziennik podróży; Mieszkański wieczór; Odwiedziny, — poz. 8, — z poz. 9: Kwoka; Prywatny człowiek; Santiago de Compostela; Rekord; Dzień plantatora, — z poz. 13: Muzyka w Herzenburgu; Zabawa z wódką, — z poz. 14: Chłpiec z Biblią; Ofensywa styczniowa, — Ojczyzna.

22. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: J. Bartnicka. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1971, 165 s.

Zawiera wybór wierszy: z tomów poz. 1-4 oraz: Wiersze różne z lat 1940-1945; Wiersze różne z lat 1946-1951.

23. Poezje. Wybór i wstęp: T. Drewnowski. Wwa: PIW 1972, 230 s. Wyd. 2 tamże 1974.

Zawiera wybór wierszy z tomów poz. 1-4 oraz 38 wierszy rozproszonych i z rękopisów.

24. Pożegnanie z Marią. Kamienny świat. Wwa: PIW 1972, 195 s. Wyd. 2 tamże 1977.

Zawiera opowiadania z tomów poz. 7, 8.

25. [Wybór utworów] Tadeusz Borowski (W 50-lecie urodzin). [Przedm.] T. Drewnowski. Wwa 1972, 39 s.

Zawartość: U nas w Auschwitzu [poz. 5]; Proszę państwa do gazu [poz. 5]; Kolacja [poz. 7]; Milczenie [poz. 7] — [Wybór wierszy]. — Czerwony maj. (Sztuka w czterech scenach wg opowiadania T.B. pod tym samym tytułem) [por. poz. 13]. Oprac. S. Artowski.

26. Wspomnienia. Wiersze. Opowiadania. Pośl., wybór i ilustr.: T. Drewnowski. Przyp.: J. Jesionowska. Wwa: PIW 1974, 382 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1979, wyd. 4 1981.

Zawartość: Matura na Targowej [wspomnienia z tomu poz. 6]; Matura na Targowej; Profesorowie i studenci; Portret przyjaciela. — Rozmowa z przyjacielem [wybór wierszy]. — Pożegnanie z Marią: opowiadania z tomu poz. 5, 8, — z poz. 13; Muzyka w Herzenburgu, — z poz. 14: Chłpiec z Biblią; Ofensywa styczniowa oraz Ojczyzna, — Kamienny świat [wybór z poz. 7]; Kamienny świat; Opowiadanie z prawdziwego zdarzenia; Śmierć Schillingera; Człowiek z paczką; Kolacja; Milczenie; Spotkanie z dzieckiem; Koniec wojny; Opera, opera; Dziewczyna ze spalonego domu; Odwiedziny; Dziennik podróży, — z poz. 9: Santiago de Compostela; Rekord; Dzień plantatora, — Określenia oświęcimskie [poz. 5].

27. Dzień na Harmenzach. [Opowiadania]. Kr.: WL 1978, 74 s.

Zawartość: Dzień na Harmenzach [poz. 5]; Ofensywa styczniowa [poz. 14]; Muzyka w Herzenburgu [poz. 13].

28. Poezje wybrane (II). Wybór i wstęp: T. Drewnowski. [Wwa:] LSW 1990, 193 s.

29. Utwory wybrane. Oprac. A. Werner. Wr.: Ossol. 1991, CXLV, 525 s. BN I, 276.

Zawartość: Wybór poezji: I. Wiersze warszawskie; II. Wiersze obozowe i monachijskie. — Wybór prozy: I. Byliśmy w Oświęcimiu: U nas w Auschwitzu [poz. 5]; Ludzie, którzy szli [poz. 5]; — II. Pożegnanie z Marią [poz. 8]; — III. Kamienny świat [poz. 7]; — IV. Inne opowiadania: Chłpiec z Biblią [poz. 14]; Matura na Targowej [poz. 6]; Profesorowie i studenci [poz. 6]; Portret przyjaciela [poz. 6]; — V. Proza 1948-1951: Ojczyzna [poz. 21]; Ofensywa styczniowa [poz. 14]; Kłopoty pani Doroty albo śmierć frajerom [poz. 13]; Alicja w krainie czarów [poz. 9]; Rozmowy [poz. 14].

Wybory utworów w przekł.: ang.: This way for the gas, ladies and gentlemen and other stories. [Wybór i przekł.]: B. Vedder. London 1967, wyd. nast.: New York 1967, tamże 1976, Harmondsworth, Middl. 1977, tamże 1980, tamże 1985, — czes.: Kamenný svět. [Wybór i przekł.]: H. Teigová. Praha 1966; Rozloučení s Marií. [Przeł.]: M. Stachová, H. Teigová. Praha 1987, — franc.: Le monde de pierre. [Przeł.] E. Veaux. Paris 1964, wyd. nast. Paris 1992, — grec.: Apó dó gita t'aeria kuriés kai kúriori. [Przeł.]: B. Tsekouras, G. Kálès. Athína 1987, — hiszp.: Despedida de Mariá y Mundo de piedra. [Przeł.] A. Ros. La Habana 1977, — holend.: Stenen Wereld. [Przeł.] L. Stembord. Amsterdam 1964; Hierheen naar de gaskamer dames en heren. [Przeł.] L. Stembor. Amsterdam 1980, — niem.: Die steinerne Welt. [Przeł.] V. Cerny. München 1963, wyd. nast.: München 1970, München, Zurich 1987, — ros.: Proščanie s Mariej. [Przeł. pod red.] S. Tonkonogovoj. Moskva 1989, — słowac.: Rozlúčka s Máriou. [Przeł.] J. Gerbóc. Bratislava 1974; [wyd. 2 poszerz.] Bratislava 1989, — szwedz.: „Vilkomna till gaskammaren, mina damer och herrar!”. [Oprac. i przeł.] C. Berg. Stockholm 1974, — turec.: Taslaşon dünyaya; Belgesel öyküler. [Przeł.] J. Selimovlu. Istanbul 1981, — węgier.: Kövillag. [Przeł.] I. Fejér. Budapest 1971.

Przekłady i adaptacje

1. E. Caldwell: Druga Ameryka. [1]. Droga tytoniowa. Przeł.: J. Łuszczowa i M. Żurawski. [2]. Tarapaty lipcowe. Przeł.: J. Łuszczowa, ... [B.m.w.]: Czyt. 1949, 335 s.

2. Janko Muzykant. Libretto opery [wg opowiadania H. Sienkiewicza]: ..., S. Wygodzki. Powst. przed 1951. Praprem. Bytom, Opera Śląska 1953.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szatagan). — LP (T. Drewnowski). — LP po 1939 t. 1.

K. Wyka: „Gdziekolwiek ziemia jest snem”. W tegoż: Pogranicze powieści. Kr. 1948, wyd. 2 poszerz. Wwa 1974. — A. Sandauer: Sprawa B. i innych. *Odrodzenie* 1949 nr 2; nawiąz.: R. Matuszewski: Sztuka małych form, czyli o „sprawie B. *Kuźnica* 1949 nr 3, A. Sandauer: „W sprawie B.”. *Odrodzenie* 1949 nr 6. — J. Andrzejewski: O krytyce publicystycznej. (Na marginesie twórczości B.). *Prz. Kult.* 1952 nr 2, polem.: H. Korotyński. *Zycie Warsz.* 1952 nr 225. — A. Braun: O T.B. — poecie. *Noua Kult.* 1952 nr 27. — Cz. Miłosz: Beta, czyli nieszcześliwy kochanek. W tegoż: *Zniewolony umysł*. Paryż 1955, toż w wyd. nast., nawiąz.: J. Ziomek: Beta w oczach Mi. Głosa do „Zniewolonego umysłu”. *Res Publica* 1988 nr 5. — T. Mikulski: Z marginesów twórczości T.B. *Pam. Lit.* 1954 z. 4. — A. Kijowski: T.B. *Życie Lit.* 1955 nr 24. — Z. Lichniak: Profil bojownika. (Rzecz o T.B.). W tegoż: Obrachunki ze współczesnością. Wwa 1955; Z mojego ćwierćwiecza. Wwa 1972. — W. Woroszyński: O Tadeuszu Borowskim jego życiu i twórczości. Wwa: PIW 1955, 138 s. — W. Leopold: T.B. (W piątą rocznicę śmierci). *Noua Kult.* 1956 nr 28. — A. Kijowski: T.B. W tegoż: *Różowe i czarne*. Kr. 1957. — A. Kijowski: Akt zniszczenia. *Twórczość*

1959 nr 11. — F. Mafek: W 10-lecie śmierci T.B. *Twórczość* 1961 nr 8 [nota i wybór listów T.B. do rodziny i znajomych z l. 1943-46]. — J. Piórkowski: Prawdziwie o T.B. *Orka* 1961 nr 29. — E. Frąckowiak: W kręgu „Kamiennoświata” T.B. *Pam. Lit.* 1962 nr 4. — B. Czeszko: Co można jeszcze o tym powiedzieć. *Kultura* 1963 nr 4. — M. Wyka: T.B. *Życie Lit.* 1963 nr 4. — A. Kijowski: Proces przeciwko kulturze. W tegoż: *Arcydzieło nieznanne*. Kr. 1964. — A. Lisiecka: *Legenda B. W teje: Pokolenie „pryszczatych”*. Wwa 1964. — A. Sandauer: *Stanowiska wobec...* Kr. 1964. — A. Wirth: *Odkrycie tragizmu*; A. Lisiecka: B.—nonkonformista. W: *Z problemów literatury polskiej XX wieku*. Wwa 1965. — A. Palusińska: O opowiadaniach obozowych T.B. *Pr. Polonist.* Ser. 21: 1965. — L.M. Bartelski: Dzień jego śmierci. *Wiatraki* 1966 nr 13, przedr. w tegoż: *Sylwetki polskich pisarzy współczesnych*. Wwa 1975. — Ja. Stanjukowic: Mesto T.B. v sovremennoj polskoj literatury. W: *Chudożestvennyj opyt literatur socialističeskich stran*. Moskwa 1967. — Ch. Skrzypczek: T.B. żywy? *Odra* 1968 nr 5-6. — A. Mencwel: B. albo dramata absolutyzmu moralnego. W tegoż: *Sprawa sensu*. Wwa 1971. — A. Werner: *Zwyczajna apokalipsa*. Tadeusz Borowski i jego wizja świata obozów. Wwa: *Czyt.* 1971, 229 s., wyd. 2 tamże 1981. — T. Drewnowski: *Ucieczka z kamiennoświata*. O Tadeuszu Borowskim. Wwa: PIW 1972, 369 s., wyd. 2 przejr. i uzup. tamże 1977, wyd. 3 tamże 1992. — T. Łubiński: *Anty-B. Kultura* 1972 nr 32, polem.; J. Biernacki: *Niczego nie możemy*. *Kultura* 1972 nr 35 [sprost. i uzup.]; J. Biernacki, *tamże* nr 37, [J. Lobodowski] *Szperacz. Tydz. Pol.*, Londyn 1972 nr 35, M. Komar: *Zrozumienie i lojalność*. *Kultura* 1972 nr 35, K. Mętrak: *B. do wzięcia*. *Kultura* 1972 nr 36, J. Ambroziewicz: *Jak daleko, jak blisko*. *Argumenty* 1972 nr 36. — J. Pięszczachowicz: *Poeta mówi „nie”*. *Tydz. Kult.* 1972 nr 29, przedr. w tegoż: *Pegaz na rozdrożu*. Łódź 1991. — J. Pluta: *Mój B. ... Życie Lit.* 1972 nr 47. — A. Tauber-Ziółkowski: T.B. — poeta trzeciej awangardy. T.B.: „gdziekolwiek ziemia”. W tegoż: *Sugestie interpretacyjne*. Londyn 1972. — A. Wirpsza: *Stalinowska przygoda literatury polskiej*. *Kultura*, Paryż 1972 nr 4. — W. Wójcik: *Opowiadania T.B.* Wwa: PZWS 1972, 141 s. — H. Szpakowska: *Kamienny świat pod kamiennym niebem*. *Teksty* 1973 nr 4. — R. Matuszewski: T.B. *Kamienny świat*. *Literatura* 1974 nr 45. — J. Szczawiej: *Drwiący śmiech pokoleń?* W tegoż: *Ciosy*. T. 2, Wwa 1975. — J. Pluta: *Trzy lekcje historii — Z. Naikowska, A. Rudnicki, T. Borowski*. *Rocz. Komis. Hist.-Lit.* 1976. — W. Wielopolski: *„Pozegnanie z Marią” T.B.* *Nurt* 1976 nr 10. — E.L. Dusza: T.B. *Story*. W tegoż: *Poets of Warsaw aflame*. Madison, Wis. 1977. — M. Bralczyk: T.B. *przewycięzenie historii*. (O „czasach pogardy”). *Pr. Nauk. Untw. Śl.* 1982 nr 549 *Analizy i syntezy*. *Literatura i historia*. — M. Bralczyk-Karolak: *Świat pozorny w poezji T.B.* *Pismo Lit. Artyst.* 1983 nr 7/9. — R.K. Przybylski: *W perspektywie cierpienia*. (O „innych światach” T.B. i G. Herlinga-Grudzińskiego). *Prz.* *Tyg.* 1985 nr 25. — J. Kott: *Świadełstwo B.* W tegoż: *Kamienny potok*. Londyn 1986. — T. Łubiński: *Anty-Borowski*. W tegoż: *Bohaterowie naszych czasów*. Londyn 1986. — M. Orski: *Zło wśród nas samych*. *Odra* 1986 nr 4. — T. Prusiński: *Kosmyk ciemnych włosów*. *Prz.* *Tyg.* 1987 nr 48. — A. Szmidt: *Poza kres nocy*. *Więź* 1987 nr 1 [dot. także L. F. Celine’a i G. Grassal. — A. Werner: *Pole gry*. W tegoż: *Polskie arcydzieła ...* Londyn 1987. — B. Rogatko: *Na gruzach starego świata: ex libris z różą*. W tegoż: *Linie przerywane*. Łódź 1989. — S. Stabro: *O publicystyce T.B.* *Pismo* 1989 nr 7/8. — H. Olschowsky: T.B. W: *Literatur Polens* 1944 bis 1985. Berlin 1990. — J. Błoński: *Borowski i Herling*. *Paralela*. *Tyg. Powsz.* 1991 nr 21, polem.; T. Drewnowski: *Falszywa paralela*. *Polityka* 1991 nr 23. — M. Głowiński: *Jak czekista z czekistą*. (Kłopoty pani Doroty” T.B.). W tegoż: *Rytuał i demagogia*. Wwa 1992. — W. Maciąg: *Gniew jako obrona przed schizofrenią*. T.B. W tegoż: *Nasz wiek XX*. Wr. 1992. — J. Walc: *„Gdy ziemia nie jest już snem i śnić do końca nie można”*. W tegoż: *Wielka choroba*. Wwa 1992.

BOROWY Waclaw

1890-1950

Pseud.: B.; M.N.; Piotr Szary; Titwillow; (wb); W.B.; W. B.-y; W.W.; zc.

Historyk literatury, edytor, krytyk literacki.

Urodzony 19 maja 1890 we wsi Tuszynek pod Łodzią w rodzinie inteligenckiej; syn Teofila Borowego i Florentyny ze Świeckich. Do gimnazjum uczęszczał w Warszawie. W 1905 brał udział w strajku szkolnym. Świadełstwo dojrzałości uzyskał w 1908 w polskim gimnazjum gen. P. Chrzanowskiego w Warszawie. W tymże roku rozpoczął studia na Uniwersytecie Lwowskim, od 1909 kontynuował je w zakresie filologii polskiej i angielskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim. Debiutował w 1913 w wydawnictwie „Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej”, dla którego opracował sylwetkę Ignacego Chodźki (t. 8 s. 329-359). W 1914 doktoryzował się na podstawie monografii pt. „Ignacy Chodźko — artyzm i umysłowość”. W 1912-14 był członkiem Drużyn Strzeleckich. Od 1916 pracował w Warszawie jako nauczyciel gimnazjalny, a w 1919-20 jako pracownik Archiwum Skarbowego. Podczas wojny polsko-bolszewickiej w 1920 służył ochotniczo w wojsku. Po demobilizacji był w 1921-28 kustoszem Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego (UW). Wiele uwagi poświęcał zagadnieniom bibliotekarskim, m.in. problematyce katalogowania, opracowując projekty zasad i przepisów w tym zakresie. W 1921 założył miesięcznik *Przegląd Warszawski* i był jego redaktorem do stycznia 1923; tu też prowadził stały dział pt. „Ruch literacki w czasopiśmie”. W 1922 został członkiem nadzwyczajnym (w 1933 — członkiem czynnym) Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, z którym współpracował (w różnych komisjach) już od czasów I wojny światowej. W 1924-28 prowadził w piśmie *Warszawianka* stałą rubrykę recenzyjną. W 1928 otrzymał (wspólnie z Tadeuszem Boyem-Żeleńskim i Karolem Irzykowskim) nagrodę Polskiego Towarzystwa Wydawców dla najlepszych krytyków literackich w Polsce. W 1928-30 pracował jako radca w Departamencie Sztuki Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Był założycielem (1928), a następnie czynnym członkiem Klubu Literackiego i Naukowego (KLIN) w Warszawie, który istniał do 1939, oraz w 1945-47. W 1928-30 był członkiem Rady Repertuarowej Miejskich Teatrów Dramatycznych w Warszawie. W 1930 został członkiem Polskiego PEN Clubu (zrezygnował z członkostwa w 1950). W 1930 otrzymał nagrodę Kasy im. Mianowskiego za całokształt działalności naukowej. W tym samym roku wyjechał do Anglii i do 1935 wykładał język i literaturę polską w School of Slavonic and East European Studies University of London. W tym czasie współpracował

wał stale z *Wiadomościami Literackimi*, m.in. prowadząc dział informacyjno-sprawozdawczy pt. „W Anglii o Polsce” (1933-35; podp. Titwillow) oraz z wieloma czasopismami angielskimi, zwłaszcza z *The Year's Work in Modern Language Studies* (Londyn 1935-37, tu stały przegląd „Polish studies”), w których informował czytelników o kulturze polskiej i jej związkach z Zachodem. W 1932 został wybrany na członka korespondenta PAU. Po powrocie do kraju objął w 1936 stanowisko dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie i pełnił tę funkcję do 1938. W 1937 otrzymał Państwową Nagrodę Literacką oraz Złoty Wawrzyn PAL. W tym okresie był współpracownikiem Działu Programowego Polskiego Radia jako członek Komisji Literackiej. W 1938 został mianowany profesorem nadzwyczajnym i objął katedrę historii literatury polskiej UW. Po wybuchu II wojny światowej był we wrześniu 1939 członkiem konspiracyjnej grupy nasłuchowej Polskiego Radia. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Zalesiu pod Warszawą i prowadził wykłady i seminaria na tajnych kompletach polonistycznych i anglistycznych UW. Współpracował też z prasą podziemną. Jako redaktor i jeden z autorów przygotował pracę zbiorową o sytuacji kultury polskiej podczas okupacji, która została konspiracyjnie przesłana do Londynu i tam wydana pt. „The Nazi Cultur in Poland” (1945). Po upadku powstania warszawskiego brał udział w ratowaniu dóbr kulturalnych Warszawy, szczególnie najcenniejszych zbiorów Biblioteki UW i archiwum Zenona Przesmyckiego. Po wyzwoleniu Warszawy w 1945 wznowił zajęcia na UW i zorganizował Zakład Historii Literatury Polskiej, którym kierował aż do śmierci. W tymże roku został wybrany na członka czynnego PAU, a w 1946 – mianowany profesorem zwyczajnym UW. Był członkiem komitetu redakcyjnego miesięcznika *Teatr* (1945-46) i redakcji *Pamiętnika Literackiego* (1946-48). W tym samym czasie był kuratorem Studium Anglistycznego na UW. Przygotował otwartą w 1946 Wystawę Norwidowską w Muzeum Narodowym w Warszawie i był redaktorem związanych z nią wydawnictw. Należał do komitetu redakcyjnego wydania narodowego „Dzieł” Adama Mickiewicza. W ostatnich miesiącach życia przygotowywał w Kielcach wystawę poświęconą Stefanowi Żeromskiemu oraz wydanie z autografu jego „Dzienników”, którego nie zdołał ukończyć. Oznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1946). Zmarł 16 października 1950 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ignacy Chodźko. (Artyzm i umysłowość). Kr.: Druk. W.L. Anczyk 1914, 132 s.
Rozprawa doktorska.

2. Łazienki a „Noc listopadowa” Wyspiańskiego. Uwagi historyczno-literackie. Wwa: Tow. Miłośników Historii 1918, 71 s. Przedr. zob. poz. 15, 23, 27.

3. Bronisław Chlebowski jako krytyk i historyk literatury. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1919, 37 s.
Odczyt wygl. w Pol. Tow. Krajoznawczym 5 VI 1918.

4. O wpływach i zależnościach w literaturze. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1921, 73 s. Przedr. zob. poz. 27.

5. Ze studiów nad Fredrą: O „Pawle i Gawle”. „Trzy po trzy”. Akcja „Zemsty”. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1921, 99 s. Przedr. zob. poz. 23, 27.

6. Boy jako tłumacz. Wwa 1922, 92 s. Przedr. zob. poz. 23, 27.

Łączna odb. dwu studiów druk. w *Prz.* Warsz. 1922: Boy jako tłumacz, nr 7 s. 25-62; Oryginalność w przekładach Boya, nr 9 s. 352-404.

7. Wisła w poezji polskiej. Wwa: Pol. Tow. Krajoznawcze [1921], 68 s. Przedr. zob. poz. 14, 27.

8. Przepisy katalogowania alfabetycznego w bibliotekach polskich. (Projekt). Wwa 1923.
Współpraca w redakcji. Por. poz. 12.

9. O „Przepióreczce” Żeromskiego. Wwa: NK 1925, 27 s. Przedr. zob. poz. 15, 26.

Zawartość: Skrzydła „Przepióreczki”; Serce „Przepióreczki”.

10. Odzyskane zbiory rękopisów i grafiki w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. [Współaut.:] Z. Batowski. *Tyg. Ilustr.* 1925 nr 27, 30, 32. Wyd. osob. zmien. Wwa: Druk. W. Łazarski 1925, 54 s.

Tu W. Borowego: I. Zbiór rękopisów: 8635 dzieł rękopiśmiennych, w tym 89 pergaminów; II. Kazania Świętokrzyskie z połowy XIV w.

11. Prolegomena do wszelkiej przysiętej instrukcji katalogowej. Wwa: Tow. Bibliofilów Pol. 1926, 43 s.

12. Zasady katalogowania w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. Wwa 1927, 94 s. [Masz. powiel.].

Rozwinięcie „Przepisów katalogowania alfabetycznego w bibliotekach polskich” [poz. 8].

13. Gilbert Keith Chesterton. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1929, 328 s.

14. Kamienne rękawiczki i inne studia i szkice literackie. Wwa: Inst. Lit. 1932, 356 s.

Zawartość: Kamienne rękawiczki; „Nescio quid blandum”; Kochanowski jako marynista; Fabuła o księżcu Adolfe; „Oto mój dom ubogi”; „Serc rozkosze niezmienione”; Towarzystwo Filomatów; „Potężne oko” Mickiewicza; „Dziady” a magnezyzm i teozofia; Zagadkowość w kompozycji „Dziadów” i próba jej wyjaśniania; Nowogródczyzna mickiewiczowska; Z dziejów uczuciowego uprawnienia Żydów; Bronisław Chlebowski jako krytyk i historyk literatury; Wisła w poezji polskiej [poz. 7].

15. Dziś i wczoraj. [Szkice literackie]. Wwa: RÓJ 1934 [właśc. 1935], 269 s.

Zawartość: Łazienki a „Noc listopadowa” Wyspiańskiego [poz. 2]; O „Przepióreczce” Żeromskiego [poz. 9]; Żeromski i świat książek; Po śmierci Żeromskiego; Krytycy Żeromskiego; J.E. Skiński, S. Adamczewski; Jan Kasprzewicz; Antoni Lange jako poeta; Poezja Edwarda Słoińskiego; Perzyńskiego „Raz w życiu”; Edward Porębowicz jako krytyk i jako badacz literatury polskiej.

16. Norwidiana. I: Bibliografia. Teksty. Przekłady. Studia nad językiem i wierszem; II: Biografia. Zarysy monograficzne; III: Studia nad twórczością. 1930-1935. Lw. 1937, 71 s.

Łączna odb. trzech części, z których pierwsza była ogłoszona w *Pam. Lit.* 1936 s. 989-1011, a dwie następne tamże 1937 s. 315-357.

17. The Scots in old Poland. *Warsaw Weekly* 1938 nr 17, 25-27, 30. Wyd. osob. (nieautoryzowane) z przedm. J.H.B. Edinburgh: Oliver and Boyd 1941, 31 s.

Podp.: W.B.

18. Okres powstania 1944 r. w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. Relacja Bohdana Korzenińskiego spisana przez ... Powst. 1944. Wyd. z posł. W. Sokołowskiej. [Wwa:] PIW 1965, 40 s.

Wyd. z rkpsu w 15. rocznicę śmierci W. Borowego staraniem Bibl. UW i PIW-u.

19. Tezy ogólne w sprawie rewindykacji i odszkodowań z zakresu kultury i sztuki. Wwa: Czyt. 1945, 20 s.

Toż w jęz. ang.: General observations on the problem of reparations with regard to art and culture. Warsaw: Czyt. 1945, 21 s.

20. Bibliografia Norwida. W: Pamięci Cypriana Norwida. W 125 rocznicę urodzin artysty. Wwa 1946 s. 78-174; odb. Wwa 1946. Por. Prace edytor-skie i redakcyjne poz. 6.

21. O poezji polskiej w wieku XVIII. Kr.: Nakł. PAU, skł. gł. Gebethnera i Wolffa 1948, 398 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1978.

Reprint z przedm. W. Weintrauba. Würzburg 1975. – Zawartość: Wstęp; Czasy saskie; Drużbacka; Wacław Rzewuski; Bohomolec; Baka; Pieśni konfederackie; Naruszewicz; Krasicki; Trembecki; Beniśławska; Karpiński; Książnin; Szymanowski; Zabłocki; Jasiński; Węgierski; Schylek wieku; Staszic; Woronicz; Niemcewicz; Tablica chronologiczna. Dzieło uzyskało nagrodę Tow. Nauk. Warsz. w 1950.

22. Studia mickiewiczowskie. Wwa: [Tow. Lit. im. A. Mickiewicza] 1948, [57] s.

Łączna odb. studiów: „Drobiazgi mickiewiczowskie” oraz „Mickiewicz w szkole klasycznej”. *Pam. Lit.* 1948 s. 374-398, 9-45.

23. Studia i rozprawy. T. 1-2. Przygot. do druku T. Mikulski [i in.] Wr.: Ossol. 1952, VI, 310 + 382 s. Zawartość: T. 1: Od redakcji; Kamienne rękawiczki; „Nescio quid blandum” [poz. 14]; Kochanowski jako marynista [poz. 14]; „Fabuła o książęciu Adolfie” [poz. 14]; Patriarcha teatru warszawskiego [F. Bohomolec] [poz. 21]; W cypryjskim po-

wieciu; Niemcewicz w Anglii (1831-1833); Pamiętniki londyńskie Niemcewicza; Niemcewicz w Paryżu; Towarzystwo Filomatów; Zagadkowość w kompozycji „Dziadów” i próba jej wyjaśnienia [poz. 14]; „Dziadów” część trzecia a teatr francuski; Kraszewski jako krytyk literatury europejskiej; O „Asie” Dygańskiego (w jego półwieczu); Łazienki a „Noc listopadowa” Wyspiańskiego [poz. 2]; Żeromski i świat książek [poz. 15]. – T. 2: Ze studiów nad przekładem: Dawni teoretycy tłumaczeń; Przekłady Shakespeare’a i teatr; W sprawie polskiego przekładu „Don Kiszota”; Conrad krytykiem polskiego przekładu swojej noweli „Il Conde”; Boy jako tłumacz [poz. 6]. – Z badań nad wierszem: Anatomia wiersza; Prehistoria polskiego wiersza tonicznego. O „Pawle i Gawle”; humoreska krytyczna [poz. 5]; Polski wiersz trzynastozgłoskowy a badania Marii Dłuskiej. – Dokumenty i wspomnienia: Z rozmów i listów o Żeromskim; Wspomnienie o Kazimierzu Piekarskim; Januarej Kołodziejczyk, czyli sztuka życia.

24. O poezji Adama Mickiewicza. T. 1-2. Przedm.: K. Górski. Przygot. do druku: W. Grabowski, A. Paluchowski, Cz. Zgorzelski. Lubl.: Tow. Nauk. KUL 1958, 311 + 238 s.

Zawartość: T. 1: Wstęp; W szkole klasycznej; „Ballady i romanse”; „Dziady”. Część druga i czwarta; „Grażyna”; Liryka okresu „Ballad”, „Dziadów” i „Grażyny”; „Sonety” i inne wiersze erotyczne; „Sonety krymskie”; „Szanfary”; „Almotenabbi”; „Farys”; „Ucieczka”; „Konrad Wallenrod”. – T. 2: Liryki religijne; Wiersze patriotyczne; „Księgi Narodu Polskiego i Piętrzymstwa Polskiego”; „Dziady część trzecia”. – Zamiast rozdziałów końcowych: „Pan Tadeusz” – książka nieśmiertelna; Poeta przeobrażeń. – Dodatki i uzupełnienia: Fragment o pracach Mickiewicza – krytyka w okresie filomackim; Fragment o wierszu „Do K... von D... robiącego dla mnie obrazek Maryi”; Fragment o „Czatach” i „Trzech Budrysach”; Intermezzo metodologiczne.

25. O Norwidzie: Rozprawy i notatki. Oprac. Z. Stefanowska. Wwa: PIW 1960, 394 s.

Zawartość: I: Norwid poeta; Główne motywy poezji Norwida. – II: „Anioł woła”; O „Pierścieniu wielkiej damy”; O „Promethidionie”. – III: Setna rocznica urodzin Norwida w czasopiśmie; Norwidiana 1921-1924; Norwidiana 1925-1929; Kilka słów odpowiedzi p. Z. Falkowskiemu; Norwidiana 1930-1935. – IV: „Wiesć”; „Słuchacz”; Norwid zapomniany; Wstęp do tomu F. „Pism zebranych”; Posłowie do książki „Pamięci C. Norwida”; O „autografie „Vade-mecum””; Przedmowa do wydania autografu „Vade-mecum”; Posłowie do „Myśli wybranych” – V: Spory o Norwida.

26. O Żeromskim. Rozprawy i szkice. Oprac. Z. Stefanowska. Wwa: PIW 1960, 318 s. Wyd. 2 tamże 1964.

Zawartość: O „Wiśle” Żeromskiego; „Snobizm i postępek”; „Bicze z piasku”; O „Przepióreczce” Żeromskiego [poz. 9]; List Wacława Borowego do Stefana Żeromskiego; Odpowiedź Żeromskiego na list W. Borowego; Po śmierci Żeromskiego [poz. 15]; Żeromski i świat książek [poz. 15]; Krytycy Żeromskiego; J.E. Skiński, Z.S. Adamczewski [poz. 15]; Notatki: 1. Data szklanych domów. 2. Jedna jeszcze grupa „Szklanych domów”. 3. Żeromski i Paul Adam; Żeromski; Żeromski po latach: 1. Wielkość, gdzie twoje imię? 2. Powieść o dorastaniu. 3. Rapsołd o Lachu serdeczynie. 4. Komedie o zwycięstwie przez klęskę; Rytmika prozy Żeromskiego: 1. Wstęp. 2. Instynkt i artyzm. 3. Rytmika oksytonów. 4. Rytmika odcinków równej długości. 5. Rytmika paralelizmów syntaktycznych. 7. Współdziałania. 8. Artyzm i piękno. 9. Przypisek biograficzny; Motywy bałtyckie i gdańskie u Żeromskiego; Rozmowy i listy o Żeromskim: 1. Pani Oktawia Żeromska. 2. Ignacy Chrzanowski. 3. Roman Dmowski. 4. Marian Wawrzyniński. 5. Stanisław Pióluń-Noyszewski. 6. Witold Rubczyński.

7. Józef Ujejski. 8. Jan Zylder. 9. Stanisław Wyrzykowski. 10. Zapomniany przekład. 11. Z archiwum „Chimery”. 12. Ostatnia choroba i śmierć Żeromskiego [poz. 23]; Minusy „Przebieżki”

27. Studia i szkice literackie. Wybór i oprac.: Z. Stefanowska i A. Paluchowski. T. 1-2. Wwa: PIW 1983, 636 + 601 s.

Zawartość: T. 1. I: Kamienne rękawiczki [poz. 14]; „Nescio quid blandum” [poz. 14]; Kochanowski jako marynista [poz. 14]; „Fabała o książęciu Adolffie” [poz. 14]; W cypryjskim powieście [poz. 23]; Pieśń o rozkoszach żołnierskich; „Serc rozkosze niezmiennione” [poz. 14]; Z dziejów uczuciowego uprawnienia Żydów [poz. 14]; O „Pawle i Gawle”. Humoreska krytyczna [poz. 5]; Akcja „Zemsty” [poz. 5]; Uwagi o „Trzy po trzy” [poz. 5]; Niemcewicz w Anglii (1831-1833) [poz. 23]; Pamiętniki londyńskie Niemcewicza [poz. 23]; Niemcewicz w Paryżu [poz. 23]; Uwagi o „Lilli Wenedzie”; Poemat o Piotrze Właście; Kraszewski jako krytyk literatury europejskiej [poz. 23]; O „Godach Życia” Dygasińskiego. Jedna z legend krytyki literackiej; Łazienki a „Noc listopadowa” Wyspiańskiego [poz. 2]; Ki diabli — Satyry z „Nocy listopadowej”. (Kilka uwag z zakresu sztuki czytania); Jan Kasprzewicz [poz. 15]; Antoni Lange jako poeta [poz. 15]; Poezja Edwarda Słońskiego [poz. 15]; Wista w poezji polskiej [poz. 14]; — II: T.S. Eliot jako krytyk literacki i teoretyk tradycji; Wędrówka nowego Parsyfała. Poezja T.S. Eliota. — III: Pieśń melodyjna i melancholijna; Monografia Kasprzewicza; Echa czarnoleskie; Pomnik z umiłowania, myśli i pracy; „Zakukata kseksuleńka za dworem”. — IV: „Bandurka”; Rycerz „Bandurki”; Niefachowe sprawozdanie: Argentina; Szekspir w Warszawie; Czarująca „Burza”; Nowy „Hamlet”; Zakończenie konkursu szekspirowskiego; Jak słuchać „Otella”; Wspomnienie o „Igrzysku”. — T. 2. I: O wpływach i zależnościach w literaturze [poz. 4]; Przedmowa do „Antologii liryki polskiej”; Antologia liryki polskiej; Słów kilka o postrelanych plotach. (Na marginesie artykułu H. Elzenberga o Cnocem); Szkoła krytyków; Prawda w poezji; O poezji Staffa ze wstępem o poezji w ogóle. — II: Anatomia wiersza [poz. 23]; Prehistoria polskiego wiersza tonicznego [poz. 23]; Polski wiersz trzynastozgłoskowy a badania Marii Dłuskiej [poz. 23]. — III: Boy jako tłumacz [poz. 23]; O języku Boya; Zakończenie polemiki o język Boya; Przekłady. Literatura angielska; Shelleyanizm polski sprzed wieku; Przekłady Shakespeare’a i teatr [poz. 23]; W sprawie polskiego przekładu „Don Kiszota” [poz. 23]; Conrad krytykiem polskiego przekładu swojej noweli „Il Conde” [poz. 23]; Dawni teoretycy tłumaczeń [poz. 23]. — IV: Notatki krytyczne. Seria I: O „Marii” Malczewskiego (w związku ze studiami Ujejskiego i Brücknera); O „Zamku kaniowskim” (w związku z książką Bogdana Suchodolskiego); O „Sobótce” Goszczyńskiego; O „Irydionie”; O „Anhellim”; O „Fantazym”; O „Powieściach nieboszczyka Pantofla” Szympera; En relisant Kraszewski; O „Historii o pra-pra-prawnuku i o pra-pra-pra ... dziadku” Jeża; O „Panu Jędrzeju Piszczalskim” Dygasińskiego; O „Asie” Dygasińskiego (w jego poświęcie) [poz. 23]; O „Faraonie” Prusa. — Notatki krytyczne. Seria II: O „Młynie nad Flossen” pani George Eliot; O „Salammbo” Flauberta; O „Wojnie i pokoju” Tołstoj; O „Ultimo” Spielhagena; „Szalenstwo Almayera”. (Czy „tragedia miłości?”); O „Lordzie Jimie”; O Conrada „W oczach Zachodu”; O „Zwycięstwie” Conrada; O „Błogosławieństwie ziemi” Hamsuna; O „Rodzie Thibault”. [R. Martin du Gard]. — Uwagi o „Fantazym”. — V: Recenzje dla Rady Repertuarowej.

Studia i rozprawy o czasopiśmie i książkach zbiorowych m.in.: Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie. [Współaut.:] A. Dobrowolski. *Silva Rerum* 1925 z. 3 s. 55-70 [podp.: B-D]. — Z naszych zapomnień. [O W. Gomułickim]. *Silva Rerum* 1925 z. 5 s. 53-64. — Kasprzewicz. *Slavonic Review*, Londyn 1931 nr 28 s. 28-41. — Leopold Staff. *Slavonic Review*, Londyn 1932 nr 31 s. 145-158. — Fifteen years of Polish literature (1918-1933). *Slavonic Review*, Londyn 1934 nr 36 s. 670-690. — The Genius of Poland. *The Studio April*, Londyn 1934 s. 169-198. — The centenary of a great poem Mickiewicz's „Pan Tadeusz”. *Slavonic Review*, Londyn 1935 nr 38 s. 399-412. — Stanisław Windakiewicz. *Pam. Lit.* 1935 z. 1/2 s. 3-34; przedr. w: Studia literackie. Księga ku czci Stanisława Windakiewicza. Lw. 1935. — Angielska relacja o Polsce z r. 1598. *Prz. Współcz.* 1936 nr 9 s. 1-16. — Z historii dyplomacji polsko-angielskiej w końcu XVI w. *Prz. Współcz.* 1939 nr 6 s. 22-36. — Polish literature in the eighteenth century. W: The Cambridge history of Poland from August II to Pilsudski (1697-1935). Cambridge 1941 s. 177-194. — Wspomnienie o Leonie Piwińskim. *Pam. Lit.* 1946 s. 327-344. — Książniciana. *Pam. Lit.* 1947 s. 259-272. — O dziennikach młodzieńczych Żeromskiego (1882-1883). *Zesz. Wrocł.* 1950 nr 3/4 s. 9-35. — Main motifs of Norwid's poetry. Przeł. z pol. A. Nierada. *Literary Studies in Poland*, Wr. T. 18: 1978 s. 99-121.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. A. Mickiewicz: Dziadów część trzecia. Wyd. i objaśnił ... Wwa, Kr.: Gebethner i Wolff 1920, 310 s. Wyd. 2 tamże 1933.
2. Nowogródzkie. Praca zbiorowa pod red. ... Wwa: Pol. Tow. Krajoznawcza 1926, 93 s. Rozszerzony numer miesięcznika *Ziemia* 1925 nr 10/12; tu W.B.: Nowogródzka mickiewiczowska [por. Twórczość, poz. 22].
3. S. Żeromski: Elegie i inne pisma literackie i społeczne. [Zebrał], przygot. do druku, [wstępem oraz przyp. opatrzył] ... Wwa: J. Mortkowicz 1928 [właśc. 1927], VIII, 425 s.
4. Od Kochanowskiego do Staffa. Antologia liryki polskiej. Ułożył [i wstępem opatrzył] ... Lw.: Ossol. 1930, 378 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [zmien. i rozszerz.] Londyn: Veritas 1954, 429 s.; wyd. 3 Wwa: PIW 1958, tamże: wyd. 4 1981, wyd. 5 1992.
5. The Nazi Culture in Poland. By several authors of necessity temporarily anonymous. [Red. ...] [Przedm.] J. Masefield. Powst. przed 1944. Wyd. London: His Majesty's Stationery Office 1945, 220 s. Praca zbiorowa redagowana przez W. Borowego w czasie okupacji i przesłana w mikrofilmach do Londynu. Rozdziały I, XI-XIII, XV i XX pióra W. Borowego. Przekład W. Goryńskiej.
6. Pamięci Cypriana Norwida. W 125 rocznicę urodzin artysty. Praca zbior. pod red. ... Wwa: Muzeum Nar. 1946, 176 s.
7. Ludzkość — Ojczyzna — Sztuka. Myśl Cypriana Norwida. Wybrał [i posł. opatrzył] ... Wwa: „Łuk” 1947, 95 s.

8. C.K. Norwid: Vade-mecum. [Oprac. i przedm.] ... Wwa: Tow. Nauk. Warsz. 1947, XXIII, 127 s. Wyd. 2 Londyn 1953.

9. F.D. Książnin: Wybór poezji. Oprac. [i wstęp] ... Wr.: Ossol. 1948, 189 s. *BNI*, 129.

10. A. Mickiewicz: Wiersze. W oprac.: ... i L. Płoszewskiego (Dzieła. Wyd. Nar. T.1). Wwa: Czyt. 1948, XVI, 519 s. Wyd. nast. tamże: wyd. [2] 1949; wyd. [3] 1953; wyd. [4]: teksty przygot.: ..., E. Sawrymowicz 1955.

W oprac. W.B. - teksty; L. Płoszewskiego - dodatek krytyczny.

11. S. Żeromski: Dzienniki. Wwa: Czyt. [T.] I. 1882-1886. 1953, 562 s.

Tekst z. 1/I i 2/II do druku przygot. z autografu W. Borowy. [T.] II. 1886-1887. [Tekst oprac.: ... i S. Adamczewski. Przep.: J. Kądziela. 1954, 624 s.

12. A. Mickiewicz: Dzieła. T. 1-4. Tekst przygot.: ... i E. Sawrymowicz. Wwa: Czyt. 1965, 680 + 290 + 537 + 437 s.

T. 1. Wiersze; T. 2. Powieści poetyckie; T. 3. Utwory dramatyczne; T. 4. Pan Tadeusz.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. - PP (R. Loth). - LP (Z. Stefanowska). - SPKP (W. Sokółowska) - BUP cz. 1. - M. Bokszczańin, M. Straszewska: Bibliografia pism W.B. (w zarysie). *Pam. Lit.* R. 40: 1952. - L. Brozek: Bibliografia prac W.B. W: W. Borowy: Studia i rozprawy. T. 2 Wr. 1952.

K. Lilienfeld-Krzewski: Wyznania literatów. *Druga* 1922 nr 3 [rec.: O wpływach i zależnościach w literaturze]. - E. Kucharski. *Pam. Lit.* 1924/1925 [rec.: Ze studiów nad Fredrą]. - R. Dyboski: Polska książka o Chestertonie. *Prz. Współcz.* 1930 nr 96 [rec.: Gilbert Keith Chesterton]. - L. Fryde: W.B. czyli o artyzmie w krytyce literackiej. *Pion* 1938 nr 3, przedr. w tegoż: Wybór pism krytycznych. Wwa 1966. - K. Wyka: W.B. *Gaz. Pol.* 1938 nr 1, przedr. w tegoż: Stara szuflada. Kr. 1967. - K.W. Zawodziński: Zatajony artysta. *Wiad. Lit.* 1938 nr 6. - W. Weintraub: Poezja i nie-poezja w literaturze polskiej XVIII w. *Kultura*, Paryż 1948 nr 7 [rec.: O poezji polskiej w wieku XVIII]. - C. Backvis: W.B. 1880-1950. *Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres*, Paryż 1950 nr 8. - W. Chwalewicz: Wspomnienie. *Dziś i jutro* 1950 nr 44. - J. Kleiner. *Pam. Lit.* 1950 [rec. wyd.: A. Mickiewicz: Wiersze.]. - J. Kleiner: W.B. *Życie i Myśl* 1950 nr 7/8, przedr. w tegoż: W kregu historii i teorii literatury. Wwa 1981. - J. Krzyżanowski: W.B. (1890-1950). *Rocz. Tow. Nauk. Warsz.* 1950. - Z. Lichniak: Odszedł człowiek. *Dziś i jutro* 1950 nr 44. - T. Mikulski: W.B. *Zesz. Wrocł.* 1950 nr 3/4. - M. Corbridge: W.B. jako anglista. *Życie*, Londyn 1951 nr 37. - M. Czapska: W.B. *Kultura*, Paryż 1951 z. 2/3. - W. Folkierski: Klasycyzm W.B. *Życie*, Londyn 1951 nr 37. - M. Kridl: W.B. and his role in Polish literary scholarship. *The American Slavic and East European Slavonic Review*, Nowy Jork 1951 t. 10 nr 4. - W.J. Rose: W.B. - attribute. *The Slavonic and East European Review*, Londyn 1951 t. 29 nr 73. - J. Krzyżanowski: Pamięci W.B. *Pam. Lit.* R. 40: 1952. - T. Makowiecki: Borowy - bibliotekarz. *Tyg. Powsz.* 1952 nr 42. - Z. Lichniak: Profil uczonego. *Dziś i jutro* 1953 nr 15, przedr. w tegoż: *Ceterum censeo*. Wwa: 1960, oraz w: *Z mojego ćwierćwiecza*. Wwa 1972. - L. Płoszewski. *Pam. Lit.* 1956 z. 2 [rec. wyd.: A. Mickiewicz: Wiersze]. - A. Vincenzi: O antologiach i antologii. *Kultura*, Paryż 1954 nr 12 [rec.: Od Kochanowskiego do Staffa]. - K. Górski: W.B. W: W. Borowy: O poezji Mickiewicza. Lubl. 1959,

przedr. w tegoż: *Z historii i teorii literatury*. Seria 2. Wwa 1964. - K. Wyka: Brulion Borowego. *Twórczość* 1958 nr 12, przedr. w tegoż: *Odeszli*. Wwa 1983. - K. Papierkowska: Postawa badawcza W.B. (Próba charakterystyki). *Polonista* 1960 nr 12. - [O Norwidzie:] J. Starnawski. *Twórczość* 1960 nr 9; T. Żabski. *Pam. Lit.* 1961 z. 3. - C. Zgorzelski: Uczony, krytyk, artysta. *Tyg. Powsz.* 1961 nr 11. - L. Płoszewski: W.B. (1890-1950). *Pam. Lit.* 1962 z. 3. - [Od Kochanowskiego do Staffa:] J. Sakowski; Die Sonne - i słońce. W tegoż: *Asy i damy*. Paryż 1962; J. Przyboś: Antologia B. W tegoż: *Sens poetycki*. Kr. 1963. - M. Straszewska: W.B. W: *Z dzieł polonistyki warszawskiej*. Wwa 1964, przedr. w: *Portrety uczonych polskich*. 51 sylwetek humanistów. Kr. 1974. - H. Elzenberg: O Borowym, o Kasprzewcu i o niektórych kłopotach z ocenami artystycznymi. W tegoż: *Próby kontaktu. Eseje i studia krytyczne*. Kr. 1966 [rec.: Dziś i wczoraj]. - A. Paluchowski: Borovianum. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 43. - Z. Szydłowa: W.B. jako teoretyk literatury. W tegoż: *Studia i portrety*. Wwa 1969. - S. Treugut: W.B. sztuka czytania. *Kultura* 1972 nr 7. - M. Rozbicki: The contribution of W.B. to English Scholarship and Anglo-Polish cultural relations. *Stud. Anglistyczne Lubel. Ośrodek Nauk*. 1975 s. 9-18. - M. Głowiński: W.B. artyzm i umysłowość. *Twórczość* 1976 nr 2. - A. Biernacki: KLiN wskrzeszony (i zlikwidowany). (W 30 lecie śmierci W.B.) *Tyg. Powsz.* 1980 nr 44. - J. Cieszkowski: Wacław Borowy, krytyk, historyk literatury, artysta. Wwa: Pax 1980, 208 s. - W. Sokółowska: „Boczny tor” działalności - W.B. W: *Portrety bibliotekarzy polskich*. Wr. 1980. - M. Tyszkowa: „Dzienniki” W.B. (w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego. W 30-lecie śmierci uczonego). *Biul. Polonist.* 1980 nr 4. - W. Sokółowska: Prof. W.B. bibliotekarzem. *Kron. Warsz.* 1981 nr 3. - Z. Arct: W.B. W tegoż: *Wybitni Polacy w służbie książki*. Wwa 1983. - M. Buś: „Prezes prokuratury i państwie norwidologii”. (O W.B.). *Ruch Lit.* 1983 nr 2. - S. Treugut: Pan o wielkim stylu. W: Z. Szlachta: *Mistrz*. Wwa 1983. - K. Wilkoszewska: W.B. view on aesthetics. *Thum. J.A. Wójcik. Raport on Philosophy* 1983 nr 8. - J. Rudnicka: Edycje poematów prac naukowo-badawczych W.B. *Prz. Hum.* 1989 nr 6. - C. Rożwiński: W.B. (1890-1950). *Polonistyka* 1991 nr 3. - S. Treugut: W.B. sztuka czytania. W: *Wielcy humaniści polskiej*. Wr. 1991.

B.D.

BORSKI Lech ur. 1942

Pseud.: BOR; Jerzy Janas; L.B.; LB; LECH; Maciej Bielan. Prozaik, autor książek dla młodzieży, reportażysta, felietonista, krytyk literacki.

Urodzony 26 grudnia 1942 w Grodzisku Mazowieckim pod Warszawą; syn Czesława Borskiego, wydawcy, i Heleny z Lewandowskich. Do 1945 mieszkał w Warszawie, następnie w Kamieniu Pomorskim, Szczecinie i od 1949 ponownie w Warszawie, gdzie od 1956 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego nr XIV. Od 1960 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1965 uzyskał dyplom magistra. Od 1964 pracował jako dziennikarz; debiutował artykułem „10 lat STS (Studenckiego Teatru Satyryków)” opublikowanym w miesięczniku ruchu kulturalno-oświatowego *Kultura i Ty* (nr 5). W 1965 podjął pracę w redakcji pisma *Walka Młodych* początkowo jako reporter, a następnie kierownik działu krajowego, potem kulturalnego (do 1971). Od 1967 był członkiem PZPR i SDP (do 1980). W 1971 otrzymał nagrodę im. J. Bruna przyznaną młodym

dziennikarzom. W latach następnych kontynuował pracę dziennikarską, ogłaszając liczne reportaże, felietony i recenzje w *Walce Młodych* (też pod pseud.: LECH, Maciej Bielan, Jerzy Janas; m.in. cykle felietonów: „Kultura i okolice”, 1970-71, 1976, 1978-79; „Książka i okolice”, 1972; „Kadr tygodnia”, 1972-75; „Klimaty”, 1975-76), *Kulturze* (1970-76), miesięczniku *Kultura i Ty* (1971-77, tu w 1974-75 cykl felietonów), *Nowych Książkach* (1971-86), *Panoramie* (1972), *Argumentach* (1973-76, tu w 1976 cykl felietonów „Dygresje”), *Życiu Literackim* (1973-74). W 1970-75 był kierownikiem działu literatury dla młodzieży i reportaży w redakcji *Nowych Książek*. Pracował nadto jako reporter w pismach *Panorama* (1971-73) i *Argumenty* (1973-76). W 1975 został członkiem ZLP. Od 1976 pracował w redakcji *Walki Młodych* jako zastępca redaktora naczelnego, a później jako komentator. W 1979 zrezygnował z pracy dziennikarskiej i zajął się twórczością literacką, pisząc książki dla młodzieży. Kontynuował nadto cykle felietonów pt. „Klimaty” w *Walce Młodych* (1980-85) oraz „Zasady gry” na łamach pism: *Przegląd Tygodniowy* (1983-84) i *Związkowicz* (1984-86). W 1984 został członkiem nowego ZLP, a także otrzymał nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość dla dzieci i młodzieży. Jest laureatem licznych konkursów dziennikarskich i literackich; w 1987 otrzymał wyróżnienie Funduszu Literatury. Odznaczony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1976) i Srebrnym Krzyżem Zasługi (1978). Mieszka w Rybieniu Leśnym pod Wyszakowem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Noc gitarzystów. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1973, 326 s.

Nagroda w konkursie *Życia Lit.* w 1974.
Adapt. film. reportażu Krok za bramę: Spokój. [Scenariusz filmu TV:] K. Kieślowski. *DIALOG* 1977 s. 34-52.

2. Szach. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1975, 230 s.

3. Co ma but do samochodu. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1976, 45 s.

4. Trzy duże ciastka. [Opowiadanie]. Pierwodr. pt. Dedykacja. *Świat Młod.* 1976 nr 97-104. Wyd. osob. Wwa: MAW 1977, 50 s.

Nagroda w konkursie ogłoszonym przez wydawnictwo i Główną Komendę ZHP.

5. Małe lanie. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Horyzonty 1976, 315 s.

6. Maciej. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1977, 137 s.

7. Noc ucieczki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1978, 151 s. Wyd. 2 tamże 1983.

8. Opinia. [Widowisko telewizyjne]. TV 1978.

9. Weekend koło lasu. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1978, 64 s. Przedr. zob. poz. 26.

10. Michał. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1979, 171 s. Przedr. zob. poz. 25.

11. Rozmowa w dyskotecce. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1979, 343 s. Wyd. 2 tamże 1984.

12. Wycieczka do marzeń. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1979, 267 s.

13. Już nie ma dawnej łąki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1980, 242 s. Wyd. 2 tamże 1988.

14. Piramida. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1980, 53 s. Przedr. zob. poz. 26.

15. Bogdan. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1982, 147 s. Przedr. zob. poz. 25.

16. Szara reneta i skórki. [Wspomnienie]. Wwa: NK 1982, 140 s.

I nagroda w konkursie zamkniętym Instytutu Wydawniczego „Nasza Księgarnia” na utworz prozatorski dla dzieci w wieku 9-12 lat w 1980.

17. Talizman z błękitnego kraju. [Powieść dla młodzieży]. *Świat Młodych* 1982 nr 52-130, 1983 nr 1-3. Wyd. osob. Wwa: NK 1984, 396 s. Wyd. 2 tamże 1989.

Przekł. czes.: Talisman z azurové země. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1990.

18. Anna. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1983, 141 s. Przedr. zob. poz. 25.

19. Star znaczy gwiazda. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1983, 48 s. Przedr. zob. poz. 26.

20. Velva. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1983, 289 s.

21. Czarna pamiętka, czyli Zdrady dziewczyn. (Tylko dla chłopców). [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1984, 334 s. Wyd. 2 tamże 1986.

22. Sezon na dziewczęta. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1986, 235 s. Wyd. 2. Wwa: Libra 1991.

23. Ślady raj. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1986, 228 s.

24. Dziewczyna z woalką. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: KAW 1987, 143 s.

25. Michał, Bogdan i Anna. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MAW 1987, 263 s.
Wyd. łączne poz. 10, 15, 18.

26. Ściana tygrysa. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: MAW 1987, 252 s.
Zawiera poz. 9, 14, 19, 27 oraz: Ściana tygrysa.

27. W mgnieniu oka. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1987, 53 s. Przedr. zob. poz. 26.

28. Ludzie z rezerwatu „Przygoda”. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1988, 191 s.

29. Niedługi spacer, dalekie miejsca. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1988, 37 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989. — NSLD (K. Kulickowska).
[Szach:] Lęk reportaży. Rozmowa z K. Kąkolewskim. [Rozm.] M. Zieliński. *Nowe Książ.* 1975 nr 13; A.W. Pawluczek: Szach? Mat! *Kontrasty*, Białystok 1975 nr 8. — J. Maruszewski: Maturzyści. *Nowe Książ.* 1979 nr 11 [rec.]; Rozmowa w dyskotecce. — I. Tessarowicz-Pakuła: Stopień wyżej. *Nowe Książ.* 1984 nr 10. — S. Zieliński: Wycieczki balonem: A tymczasem L.B. *Nowe Książ.* 1987 nr 7/8 [rec.]; Ślady rajul. **A.H.**

BORSUKIEWICZ Stefan

1918-1942

Poeta.

Urodzony 28 kwietnia 1918 w Aleksandrowsku nad Dnieprem; syn Józefa Borsukiewicza, inżyniera kolejowego, i Marii z Kulągowskich. W 1919 powrócił wraz z rodzicami do Polski i osiadł na stałe w Poznaniu, gdzie uczęszczał najpierw do Gimnazjum Marcinkowskiego, a później do Gimnazjum Paderewskiego. Należał do ZHP. Od 1935 publikował opowiadania satyryczno-humorystyczne w piśmie *Ilustracja Polska* (debiut: „Pierwsza czwórka”, nr 51). Pierwszy utwór poetycki pt. „Na moło wieczorem” ogłosił w 1938 w *Kurjerze Literacko-Naukowym* (nr 26); w piśmie tym, a także w poznańskiej *Kulturze* oraz *Tęczy* zamieścił w 1939 kilka wierszy. Powołany do wojska ukończył w maju 1939 Dywizyjny Kurs Podchorążych Rezerwy przy 57. Pułku 14. Dywizji Piechoty w Poznaniu w stopniu plutonowego podchorążego. W pułku tym walczył w czasie kampanii wrześniowej pod Kutnem i pod Łowiczem, a po rozbiciu 14. Dywizji brał udział w obronie Warszawy. Po upadku Warszawy odbył podróż do Zakopanego, a stamtąd na nartach przez Tatry przedostał się na Węgry, gdzie spędził kilka miesięcy w obozie w Mád. W marcu 1940 przez Jugosławię dotarł do Francji. Skierowany na kurs aspirantów w obozie Coëtquidan przeszedł następnie do 8. Pułku Piechoty jako szef kompanii karabinów maszynowych. Po klęsce Francji przedostał się do Tuluzji. Odkomenderowany do konsularnej komisji wojskowej udał się na początku sierpnia do Casablanki, aby zająć się ewakuacją osób wojskowych z terenów afrykańskich. Po wykonaniu zadania przybył w listopadzie 1940 z jednym z transportów do Wielkiej Brytanii i został skierowany do 4. Brygady Kadrowej Strzelców w Szkocji dowodzonej przez płka Stanisława Sosabowskiego. W marcu 1941 przeszedł kurs spadochronowy i został instruktorem spadochronowym w ośrodku szkoleniowym w Ringway pod Manchesterem. Kontynuował twórczość literacką,

publikując wiersze m.in. w *Myśli Polskiej* i *Poradniku dla Pracowników Świećlickich Żołnierskich*. Na wiosnę 1942 został awansowany na podporucznika. Zginął w czasie wykonywania skoku ćwiczebnego (z powodu nie otwarcia się spadochronu) 21 sierpnia 1942 na zrutowisku w Ringway; pochowany w Manchesterze. Pośmiertnie odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Kontrasty*. [Wiersze]. Londyn: Nakł. przyjaciół [Druk.] F. Mildner 1941 [właśc. 1942], 45 s. Wyd. nast. oprac. i posł. opatrzyła J. Rużyłło-Stasiakowa. Słowo wstępne: J. Rogoziński. Wwa: PIW 1981, 90 s.

Cykle: Wigilie; Akwarele; *Kontrasty*. — W wyd. z 1981 nadto: *Addenda*.

2. *Powrót*. (Utwory zebrane). Londyn: Związek Pol. Spadochroniarzy 1987, 119 s.

Zawartość: Słowo wstępne; *Próba życiorysu*; B.T. Łaszewski: *Twórczość literacka*. — I: *Kontrasty* — Wiersze drukowane; [Cykle:] *Wigilie*; *Akwarele*; *Kontrasty*; *Addenda*. — II: *Boże uspokój ziemi* — Utwory odnalezione; Utwory wierszem; *Wiersze spod kamieni*; Utwory prozą. — *Wspomnienia i opinie*: A. Pilch, M. Giergielewicz, J. Pietrkiewicz, J. Rużyłło-Stasiakowa.

OPRACOWANIA (wybór)

[*Kontrasty*.] A. Bogusławski: *Poezje B. Wład. Pol.*, Londyn 1942 nr 28; J. Pietrkiewicz: *Wiersze śp. S.B. Myśli Pol.*, Londyn 1942 nr 30. — [J. Rembelski] J.R.: *Śp. S.B. Sprawa*, Londyn 1942 nr 17. — M. Giergielewicz: *Zagubiony poeta*. *Kultura*, Paryż 1963 nr 12. — J.Z. Raschke: *Wspomnienie o śp. S.B. Spadochron*, Londyn 1970 nr 1. — A. Tauber-Ziółkowski: „Przypominamy poetę — zderzenie z ziemią”, *Ofic. Poetów*, Londyn 1975 nr 3. — E. Romiszewski: „Nareszcie Borsukiewicz w Polsce” *Spadochron*, Londyn 1982 nr 1. — T.S. Roy: *Kto odnalazł zaginionego poetę*. *Orzeł Biały*, Londyn 1982 nr 1365. **B.D.**

BORUDZKA Wanda

1897-1964

Pseud.: wb., W.B.

Autorka utworów dla dzieci i młodzieży, prozaik, tłumaczka.

Urodzona 12 grudnia 1897 w Dowborynkach na Wileńszczyźnie (pow. trocki); córka Franciszka Borudzkiego i Ireny z Jazdowskich. Dzieciństwo spędziła w Dońszczyźnie i w Petersburgu. W 1907-15 uczęszczała do gimnazjum A. Wareckiej w Warszawie, a następnie w 1917-18 przebywała w Dońszczyźnie. Od 1922 mieszkała w Warszawie, gdzie podjęła studia na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego; uzyskała absolutorium. Debiutowała w 1924 tomem opowiadań „Szafirowa próżnia” oraz jako tłumaczka przekładem wiersza A. Achmatowej „Przyszłam tutaj czas swój trwończyć...” opublikowanym w *Wiadomościach Literackich* (nr 34). W 1926-34 ogłaszała opowiadania i przekłady w tygodniku *Bluszcz*. W 1928 została

członkiem ZZLP. W 1928-35 była członkiem redakcji dwutygodnika *Dziecko i Matka*. Współpracowała z *Gazetą Polską* (1931-39), dwutygodnikiem *Kobieta w Świecie i w Domu*, którego w 1935-36 była redaktorem naczelnym, oraz w 1933-39 z *Wiadomościami Literackimi*, prowadząc dział recenzji z literatury młodzieżowej. Od 1936 pracowała w przedsiębiorstwie „Orbis”, zajmując się reklamą prasową. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie, a od jesieni 1944 w Lublinie, gdzie po zakończeniu wojny zaczęła ogłaszać utwory w pismach dla dzieci. W 1945 powróciła do Warszawy i od 1946 pracowała w wydziale prasowym Centralnego Instytutu Kultury. Kontynuując twórczość literacką, publikowała swoje utwory głównie w *Płomyku* (1944-56). Była też autorką licznych słuchowisk radiowych i naczelnym redaktorem redakcji audycji radiowych dla dzieci. W 1960 otrzymała nagrodę ZAIKS-u i Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. Zmarła 29 września 1964 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ideologia harcераska a małżeństwo współczesne. Wil.: L. Chomiński 1924, 48 s.

2. Szafirowa próżnia. [Opowiadania]. Wil.: L. Chomiński 1924, 89 s.

Zawartość: Dotrzymuję danego słowa; Tom Turgieniewa w klonowej alei; Neutralne wiadro wody; Para wełnianych rękawiczek; Górka czerwonych tulipanów; Słowicze wrzaski; Podlewamy kapustę; Jego białe ubranie; Gladiolusowa łączka; Ulegalki; Bzy i mleko; Przylaszczki koloru nieba.

3. Polacy na szczytach Andów. Wwa: Światowy Związek Polaków z Zagranicy 1935, 71 s.

4. Na łące pomalowanej słońcem. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Wydawn. E. Kuthan 1947 [antydat. 1946], [16] k.

5. Parasolowy puszek. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1950, 19 s.

6. Szóste kaczę. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1950, [8] k. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1954, wyd. 4 1959, wyd. 5 1963, wyd. 4 [!] 1968.

7. Dorota i jej towarzysze. [Powieść]. Wwa: NK 1952, 327 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 popraw. i rozszerz. 1955, wyd. 3 1957, wyd. 4 1964.

8. Malowane domy. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: NK 1954, 88 s. Wyd. 2 tamże 1957.

9. Leonia i Hania. Wwa: Ruch 1958, [16] k. Wyd. nast. tamże 1959.

Przekł. niem.: Lore und Hannchen. Wwa 1959.

10. Basia i kotek. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1960, 22 s.

Ponadto liczne słuchowiska radiowe przed 1960 (brak szczegółowych danych); wznowienia po śmierci autorki: O dwóch snach. Radio 1967.

— Pan Twardowski w Czupidłowie. Radio 1967.
— Krasnoludek w pomarańczowej czapeczce. Radio 1968. — Zaczęło się. Radio 1970. — Adaptacje: A. Gjeems-Selmer: Nad dalekim cichym fiordem. Radio 1967. — J. Nagibin: Na wyspie. Radio 1967. — Z. Topelius: Perła Adalminy. Radio 1967. — W. Kałajew: Niebieska chusteczka. Radio 1968. — J. Porazińska: Hej, z drogi. Radio 1968. — W. Sieroszewski: Latorośle. Radio 1968. — J. Sotnik: Rodzice wyjechali. Radio 1968. — W. Panowa: Sieroza. Adapt. pt. Ojciec i syn. Radio 1970. — J. Porazińska: Kto mi dał skrzydła. Adapt. pt. Kulig w Czarnolesie. Radio 1970. — J. Sotnik: Nieudana przygoda. Radio 1970. — F. Móra: Kwiaty na szybie. Radio 1971.

Przekłady

1. A. Achmatowa: Paciorki. [Wiersze]. Przel.: ..., H. Niemirowska, J. Kramsztyk. Wil.: L. Chomiński 1925, 113 s.

2. J. London: Jerry z wysp. [Powieść]. Przel.: ... i M. de Kleist. Wwa: Rój 1928, 250 s.

3. J. London: Małeńka pani dużego domu. [Powieść]. Przel. ... Wwa: Rój 1928, 417 s. Wyd. 2 tamże 1933.

Tyt. okł.: Mała pani dużego domu.

Praca redakcyjna

1. J. Porazińska: Moje kino przedstawia bajki: Szklana góra, Popieluszka, Zaczarowana w żabkę, Szewczyk Dratewka. Na podstawie bajek Janiny Porazińskiej oprac. ... [Wwa]: FAW 1957, [8] k.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — NSLD (M. M. Kwiatkowska). Wwa 1984.

[Dorota i jej towarzysze:] W. Bodnicki; Cenna pozycja literatury młodzieżowej. *Od A do Z* 1953 nr 3; B. Rafałowska. *Twórczość* 1953 nr 4. — T. Seweryn. *Pol. Sztuka Lud.* 1954 nr 3 (rec.: Malowane domy). — J.Z. Białek: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1918-1939. Wwa 1979. **B.D.**

BORUŃSKI Włodzimierz
1906-1988

Pseud.: -bor-; Dr Bridge; Dr Brydz; W.B.; Wł. Bor.; Wł. BOR. Poeta, satyryk, tłumacz, aktor.

Urodzony 3 lipca 1906 w Łodzi; syn Jerzego Boruńskiego, adwokata, i Berty z Krukowskich. W 1925 ukończył Gimnazjum im. B. Brauna w Łodzi. Następnie od 1927 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. W 1929-30 odbywał służbę wojskową w Szkole Podchorążych w Tomaszowie Mazowieckim. W 1931 zdał egzamin aktorski w Związku Artystów Scen Polskich, po czym występował w kabaretach i teatrach satyrycznych Warszawy (m.in. w Morskim Oku, Mignon), Krakowa, Łwowa i Wilna. W tym czasie pisał też utwory dla teatryku Qui pro Quo w Warszawie (pod pseud.

Dr Bridge). Po wybuchu II wojny światowej wyjechał do Lwowa, skąd po włączeniu ziem wschodnich do ZSRR udał się do Kijowa. Zmobilizowany do batalionu pracy został wysłany do Baszkirii i przebywał w obozie Iszymbaj. W 1944 został zwolniony i wysłany do Żytomierza, gdzie wstąpił do 2. Armii Wojska Polskiego; brał udział w forsowaniu Nysy. Po demobilizacji w grudniu 1945 zamieszkał w Lubaniu na Dolnym Śląsku, gdzie przez krótki czas był wiceprzewodniczącym Rady Narodowej, uczestniczył też w organizowaniu szkół polskich. Założył nadto teatrzyk Siódme Niebo. W tymże roku debiutował wierszem pt. „Żniwa”, ogłoszonym w *Polsce Zbrojnej* (nr 164). W 1946 został członkiem PPR (od 1948 PZPR). W 1946-47 był redaktorem wychodzącego w Lublinie czasopisma *Na straży*. W 1948 zamieszkał w Warszawie. Współpracował z teatrami satyrycznymi *Syrena* i *Buffo*, a także z Polskim Radiem i Telewizją oraz estradami jako autor skeczy, piosenek i wierszy satyrycznych. Wiersze, przekłady z języka rosyjskiego i artykuły drukował w licznych czasopismach, m.in. w piśmie *Mucha* (1949-52), *Szpilki* (stałe w 1949-58, 1960-66), *Nowa Kultura* (1950-57), *Po prostu* (1951-53), *Przyjaźń* (1952-57), *Życie Literackie* (1952-55), *Kurier Polski* (1961-68), *Barwy* (stałe w 1969-82). Występował też jako aktor w filmach, m.in. T. Konwickiego: „Zaduszki” (1961) i „Salto” (1963), J. Nafetera „Niekochana” (1965), J. Majewskiego „Zazdrość i medycyna” (1973), A. Wajdy „Ziemia obiecana” (1974), J. Morgensterna „Polskie drogi” (1976). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Zmarł 10 kwietnia 1988 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sprawy codzienne. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1956, 108 s.

2. Nie umiem grać na gitarze. [Satyry]. Wwa: Iskry 1969, 124 s.

3. Co mi zostanie z tych lat ... [Satyry]. Wwa: Iskry 1972, 141 s.

4. Rozmowa. [Wiersze]. Wwa: PIW 1986, 95 s.

Tu także przekłady W.B.

Przekłady

1. D. Snegin: Na dalekich przedpolach. [Powieść]. Wwa: MON 1951, 250 s.

Wyd. osob. fragm. pt. Dywizja gwardii. Wwa: MON 1951, 128 s.

2. W. Żukowski: Poezje. Red. A. Stern. Wwa: Czyt. 1952, 232 s.

3. N. Sakowska: Jagódka po jagódce. [Dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1953, 29 s.

4. A. Twardowski: Wasyl Tiorkin. Poemat o życiu żołnierza. Wwa: MON 1953, 237 s.

5. K. Czukowski: Zamieszanie. Wwa: NK 1956, [8] k.

6. M. Priszwin: Puszcza. [Powieść]. Tłum.: ... i T. Boruńska. Wwa: PIW 1956, 281 s.

7. I. Erenburg: Czego człowiekowi potrzeba. [Powieść]. W: I. Erenburg: Dzieła wybrane. T. 4. Powieści, opowiadania, wiersze. Wwa: Czyt. 1957 s. 420-540.

8. Pożegnanie i inne utwory sceniczne jednoaktowe. [Antologia]. Tłum.: M. Royan, ... Wwa: TPRP 1959, 45 s.

W tłum. W.B.: W. Dychawicznyj, M. Słobodkój: Zmartwychwstanie, S. Michałkow: Parszywa owca.

Zob. też Prace redakcyjne poz. 1, 2.

Prace redakcyjne

1. A. Twardowski: Wiersze. Wybrał ... Wwa: PIW 1961, 33 s.

Tu również przekłady W.B.

2. S. Michałkow: Wesoły turysta. [Wiersze]. Wybór i red. ... Wwa: NK 1965, 100 s.

Tu również przekłady W.B.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973. — SWPP 2 (E. Głębička).

L. Grzeniewski: Nad przekładem „Wasyla Tiorkina”. *Nowa Kult.* 1954 nr 39. — B. Wachowicz: W.B.: sylwetka aktora. *Ekran* 1966 nr 51/52. — T. Konwicki: Zawsze starałem się mieć B. w filmie. *Kino* 1974 nr 3. — K. Narutowicz: B. *Kierunki* 1986 nr 43 [na marginesie tomu „Rozmowa”] — S. Fryc: Obrachunek. *Życie Lit.* 1987 nr 5 [rec.: Rozmowa]. — J. Majewski: Wielki aktor małych ról. *Życie Warsz.* 1988 nr 96.

E.G.

BORWICZ Michał Maksymilian 1911-1987

Nazwisko pierwotne: Boruchowicz (do 1944).

Historyk literatury, krytyk, publicysta, poeta.

Urodzony 11 października 1911 w Krakowie w rodzinie mieszczańskiej; syn Adolfa Boruchowicza i Anny z Rozenwaldów. Do szkół uczęszczał w Krakowie. Po zdaniu matury w Gimnazjum Jaworskiego w 1930 studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ); w 1936 uzyskał magisterium. Debiutował w 1931 artykułem „Cyganeria warszawska” opublikowanym w *Kurierze Literacko-Naukowym* (nr 7). W tym czasie wygłaszał też pogadanki historycznoliterackie w krakowskiej rozgłośni Polskiego Radia. Od 1932 działał w Kole Miłośników Dramatu Klasycznego na UJ (przekształconym w klub dyskusyjny) oraz w Akademickim Związku Pacyfistów. Należał do koła literacko-artystycznego Litart. Współpracował z czasopismami: *Nowy Dziennik* (1933-37, tu m.in. dział

„Wśród poetów”), *Albo-Albo* (1937-38, członek komitetu redakcyjnego), *Chwila* (Lwów, 1937-38, recenzje teatralne); ogłaszał też artykuły w *Sygnalach* (1937), *Życiu Świadomym* (1937), *Naszym Wyrazie* (1938-39). Przygotowywał monografię Stanisława Brzozowskiego. Od 1936 był członkiem PPS. W przeddzień wybuchu II wojny światowej przebywał w Genewie, skąd z powodu mobilizacji powrócił do kraju. W czasie kampanii wrześniowej dostał się w Zamojskiem do niewoli, z której zbiegł. Od października 1939 przebywał we Lwowie. W czasie okupacji niemieckiej został pod koniec 1942 aresztowany i osadzony w Obozie Janowskim we Lwowie; organizował tu ruch oporu i m.in. tajne spotkania literackie (wiersze powstałe w obozie zostały opublikowane w konspiracyjnej antologii „Z otchłani”, 1944). We wrześniu 1943, dzięki pomocy działaczy PPS, zdołał zbiec z obozu. Przebywał początkowo (pod nazwiskiem Michał Długosz) w Krakowie, gdzie włączył się w działalność konspiracyjną organizacji Wolność, Równość, Niepodległość (WRN) będącej kontynuacją PPS, a od listopada 1943 pełnił funkcję komendanta (pseud. kpt. Zygmunt) Oddziałów Wojskowych i Bojowych WRN powiatu miechowskiego (związanych z AK). Współpracował z organem WRN *Wolność*, wydawanym konspiracyjnie w Krakowie; w dodatkach specjalnych dla bojowców publikował swoje wiersze partyzanckie. Po wojnie powrócił do Krakowa i został dyrektorem Wojewódzkiej i wicedyrektorem Centralnej Żydowskiej Komisji Historycznej oraz członkiem kolegium redakcyjnego wydawnictw tych instytucji. W marcu 1947 zagrożony aresztowaniem wyjechał do Sztokholmu, skąd w lipcu udał się do Paryża. W 1948-49 pracował jako konsultant w Columbia University w Nowym Jorku w dziale badania kultur współczesnych oraz w dziale socjologii. Następnie zamieszkał na stałe w Paryżu, gdzie założył Centre d'Etudes Historiques przy Association de Juifs Polonais en France; kierował nim do 1954. W 1953 doktoryzował się na Sorbonie na podstawie rozprawy „Écrits des condamnés à mort sous l'occupation allemande 1939-1945” (promotor prof. George Gurvitch). Prace naukowe i publicystyczne poświęcone głównie martyrologii Żydów w okresie II wojny światowej publikował w językach: polskim, francuskim i żydowskim (jidysz). W 1955 otrzymał nagrodę Kongresu Kultury Żydowskiej w Nowym Jorku. Współpracował z paryską *Kulturą* (od 1955) i *Zeszytami Historycznymi*, londyńskimi *Wiadomościami* (od 1963), z gazetą *Unzer Wort* (Paryż); stałe sprawozdania z polskich publikacji zamieszczał w *Revue d'Histoire de la II Guerre Mondiale*. Kierował przez pięć lat sekcją w języku żydowskim radia francuskiego (Radio France Internationale). W latach siedem-

dziesiątych był pracownikiem naukowym Centre National des Recherches Scientifiques. Był członkiem Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu, Union Internationale des Résistants et des Déportés, działaczem Koła AK Oddział Francja, delegatem na Francję Głównego Zarządu Koła AK w Londynie. Odznaczony (przez władze emigracyjne w Londynie) m.in. Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami (1949), Krzyżem Armii Krajowej (1968). W 1974 otrzymał Prix de Souvenir Komitetu Międzynarodowego za całokształt twórczości. Zmarł nagle na atak serca 31 sierpnia 1987 w Nicei; pochowany na cmentarzu kibucu Cabri w Izraelu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Brzozowski i Malraux. *Sygnaly* 1937 nr 28; odb. Lw. 1937, 32 s.
2. Miłość i rasa. Powieść. Kr.: Udziałowa Spółka Wydawn. 1938, 276 s.
3. Literatura w obozie. Kr.: Centr. Żyd. Komisja Hist. przy CK Żydów Pol. Oddz. w Kr. 1946, 76 s.
4. Uniwersytet zbirów. [Wspomnienia z Obozu Janowskiego we Lwowie]. Przedm.: M. Hochberg-Mariańska. Kr.: Centr. Żyd. Komisja Hist. przy CK Żydów Pol. Oddz. w Kr. 1946, 104 s.
5. Ze śmiercią na ty. [Wiersze]. Z głosami S. Dobrowolskiego i L. Motyki. Wwa: Wiedza 1946, 80 s.
6. Organizowanie wściekłości. Słowo wstępne: Z. Nałkowska. Wwa: Wydawn. Ogólnopol. Ligi do Walki z Rasizmem 1947, 80 s.
7. Pieśń ginących. Z dziejów twórczości Żydów pod hitlerowską okupacją. Pierwodr. jako wstęp do: *Pieśń ujdzie cało ...* Wwa 1947 s. 9-49; odb. Kr. 1947, 55 s. Por. Prace redakcyjne poz. 3.
8. *Écrits des condamnés à mort sous l'occupation allemande* (1939-1945). Étude sociologique. [Przedm.:] R. Cassin. Paris: Presses Universitaires de France 1954, 276 s. Wyd. nast. pt. *Écrits des condamnés à mort sous l'occupation nazie* (1939-1945). Nouvelle édition revue et augmentée. [Paris:] Gallimard 1973, 374 s.
9. *Arisze papirn*. [Wstęp:] J. Pat. T. 1-3. Buenos Aires: Dos pojilize jidentum 1955.
W jęz. jidysz. – Dot. Żydów w Polsce w czasie okupacji niemieckiej na tzw. aryjskich papierach.
10. *Dort wu es iz gewen andersz*. New York: Alweltlecher Jidiszer Kultur-Kongres 1955.
W jęz. jidysz. – O Żydach uratowanych z obozów hitlerowskich przez kraje skandynawskie.
11. *Polski poprzednik Malraux* [S. Brzozowski]. *Kultura*, Paryż 1956 nr 6 s. 27-34, nr 7 s. 39-56. Wyd. osob. Paryż 1956, 27 s. Wyd. nast. Paryż: [Inst. Lit.] 1976.

12. Dwadzieścia lat później. *Kultura*, Paryż 1963 nr 11 s. 112-121.

Wyd. osob. w jęz. jidysz: Cwongic jor szpeter. Paris: Miniatur-Bibliotek 1964.

O procesie antynazistowskim w Stuttgarcie, na którym M.B. występował jako świadek. Przekł. franc.: Rencontre avec mes assassins. *L'Arche*, Paryż 1964 nr 84.

13. Inżynierowie dusz. *Zesz. Hist.*, Paryż 1963 nr 3 s. 121-163. Wyd. osob. łącznie z: W. Ładniewska-Blankenhymowa: Z dwu ostatnich lat Boya. [B.m.:] Kres* 1986, 64 s.

Wspomnienia dot. życia literackiego we Lwowie 1939-1941.

14. L'insurrection du ghetto de Varsovie. Paris: R. Julliard 1966, 255 s. Wyd. nast.: [Paris:] Gallimard; Julliard 1974.

Przekł. hiszp.: La insurrección del ghetto de Varsovia. [Przel.] C. Aguirre Ferrez. Barcelona 1968.

15. Bigos hultajski p. J. Wulfa alias Tomcia. Paryż: [Nakł. autora] 1966, 16 s.

Broszura polemiczna nt. metod stosowanych w opracowaniach dot. martyrologii Żydów polskich w okresie okupacji niemieckiej.

16. Vies interdites. Paris: Casterman 1969, 266 s. Wspomnienia z czasów okupacji niemieckiej dot. zagłady Żydów i ruchu oporu.

Przekł. portug.: Vidas proibidas. [Przel.] F. de Mala. Porto 1974.

17. Auschwitz selon Varsovie ou les chambres à gaz déjudaisées. Paris: Association Indépendante des Anciens Déportés 1970, 27 s.

18. Ludzie, książki, spory... Paris: Księg. Pol. 1980, 231 s.

Zawartość: „Inżynierowie dusz” [poz. 13]; „Zabawy, spory w one lata” [J. Bielatowicz: Gaude Mater Polonia! Dwa listy [list J. Bielatowicza i odpowiedź M.B.], „Cyganeria i polityka”; Gdy Cyrankiewicz debiutował; Grzechy na „kulcie klasyki” popelnione; Trzydzieści lat temu. Ze wspomnień lekkiego kalibru; Polski poprzednik Malraux [poz. 11]; O Stanisławie Brzozowskim [Cz. Miłosz: Człowiek wśród skorpionów]; Petroniusz „na nowo napisany”. (W związku z nowym wydaniem „Samego wśród ludzi”) [S. Brzozowski]; Książki Andrzeja Struga na wieńcu służbie; Na życie [S. Pigoń]; Zocha [J. Rysiewicz-Różankowska]; „W kręgu wielkich wygnańców 1848-1895” [J. Borejszy]; „Czarna Róża” [J. Strykowski]; Losy francuskiego przekładu książki Boya [„Marysieńka”. Przel. P. Cazin]; „Słowo o prawdzie staje się obowiązkiem...”; „Ten jest z ojczyzny mojej” [W. Bartoszewskiego i Z. Lewinówny]; Refleksje o metodzie [A. Pragiera]; „Tak jak rzeczy stoja” [dot. artykułu A. Pragiera „Złota lata”; Jak było z tym Shylockiem?; Jak to było z tym Marxem? [u J. Łobodowskiego]; Kazimierza Moczarskiego „Rozmowy z katem”.

19. Spod szubienicy w teren. [Wspomnienia]. Paris: Księg. Pol. 1980, 183 s.

Zawartość: Uwagi wstępne; Pod szubienicą; Ucieczka; W Krakowie; Fałszywa tożsamość; Kartki z działalności OW i OB PPS; O buntach gett i obozów; Magia fałszywych papierów; Nazajutrz po załamaniu się hitlerowskiej okupacji.

20. Le cas de Marek Halter. Jusqu'où est-il tolérable d'aller trop loin? Paris 1984, 14 s.

Prace redakcyjne

1. Dokumenty zbrodni i męczeństwa. Red.: ..., N. Rost, J. Wulf. Kr.: CK Żydów Pol. 1945, XV, 214 s.

2. M. Gebirtig: S'brent (1939-1948). Red. ... Krak.: Żyd. Komisja Hist. 1946, 34 s.

W jęz. jidysz. — Pali się. Poezja getta krakowskiego.

3. Pieśń ujdzie cało... Antologia wierszy o Żydach pod okupacją niemiecką. Oprac. i szkicem wstępnym poprzedził ... Wwa: Centr. Komisja Hist. przy CK Żydów w Polsce 1947, 288 s.

4. A l'echelle inhumaine. (Recueil des témoignages sur l'insurrection de ghetto). Paris: Centre d'Etudes Historiques auprès de l'Association de Juifs Polonais en France 1950.

5. 1000 ans de vie juive en Pologne. [...]. [Przedm.:] J. Shprintsak, B. Locker. Red. ... Paris: Centre d'Etudes Historiques [auprès de l'Association de Juifs Polonais en France] affilié au Congrès de Culture Juive [1955], 440 s.

Album zawierający kilka tysięcy fotografii. Tytuł i tekst historyczny w jęz.: franc., ang. (przel. V. Fiszer i J. Severny), pol., hiszp. (przel. V. Fiszer), hebrajskim (przel. M. Levani), jidysz.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1967, — Wywiad: Ostatnia rozmowa z M.B. Rozm. B. Sonik. *Tyg. Pousz*. 1988 nr 29. — SWPP 1.

[Miłość i rasa:] W. Bodnicki. *Nasz Wyraz* 1938 nr 10; B. Dudziński: Miłość w cieniu swastyki. *Naprzód* 1938 nr 363. — [Uniwersytet zbiorów:] K. Kuliczowska: „Ze śmiercią na ty” *Twórczość* 1946 nr 6 [dot. też: Literatura w obozie]; J. Lis-Błońska: Oskarżycielskie kartki. *Nowa Epoka* 1946 nr 11/12; [J. Piwowarczyk] J.P.: Z dziejów zbrodni, męczeństwa i buntu. *Tyg. Pousz*. 1946 nr 9. — G. Timofiejew: Muza w pasiakach. *Kur. Codz.* 1947 nr 8. — [Pieśń ujdzie cało:] [N. Gross] F. Enge: Czy pieśń uszła cało? *Nasze Słowo* 1947 nr 7, polem. M. Borwicz: O „wiatrologii” uwag kilka na marginesie artykułu o książce pt. „Pieśń ujdzie cało”. *Tamże* nr 9; [J. Piwowarczyk] J.P.: Ratuszek w pieśni. *Tyg. Pousz*. 1947 nr 36. — [Écrits des condamnés à mort:] A. Altber: De la potence à la Sorbonne. *Figaro Littéraire*, Paryż 1953 nr z 13 VI; L. Seror. *Comité d'Histoire de la II Guerre Mondiale*, Paryż 1953 nr 16; J. Lewartowski: Literatura skazańców. *Robotnik*, Londyn 1954 nr z. III; P. Daix: Le temps des témoignages. *Les Lettres Françaises*, Paryż 1955 nr 576; R. Löw: Listy skazańców. *Nouv. Israëlskie*, Tel-Aviv 1955 nr z 25/27 III; [A. Pragier, S. Zahorska] Pandora: Słowo w otchłani. *Wiadomości*, Londyn 1955 nr 15/16; J. Roussel. *Les Nouvelles Littéraires*, Paryż 1955 nr z 31 III. — W. Pelczyńska: Walka i zagłada. *Wiadomości*, Londyn 1967 nr 12 [dot.: L'insurrection du ghetto de Varsovie]. — K. Brzozowska: Ci co przeżyli wbrew wyrokowi zagłady. *Wiadomości*, Londyn 1969 nr 16 [dot.: Vies interdites]. — [Ludzie, książki, spory ...:] J. Lichten: Słowo i czyn M.B. *Tydz. Pol.*, Londyn 1981 nr 2; E. Romiszewski: Pisarz walczący Krakowa. *Orzeł Biały*, Londyn 1982 nr 1358. — S.W. Dobrowolski: Odszedł autor „Uniwersytetu zbiorów”. *Polityka* 1987 nr 38. — M. de Hermandes-Paluch: Wspomnienie o M.B. *Dz. Pol.*, Londyn 1987 nr z 6 X. — Z. Hoffman. *Folks-Sztyme* 1987 nr z 26 IX. — H. Vogler: Epitafium dla Michała. *Życie Lit.* 1987 nr 38. — A. Żyga: Wspomnienie o M.B. *Echo Krak.* 1987 nr 242. — R. Löw: Czytając B. *Zesz. Lit.*, Paryż 1991 z. 98.

J.Cz.

BOY-ŻELEŃSKI Tadeusz

1874-1941

Właściwe nazwisko: Żeleński.

Pseud.: B.; Boy; Boy-médrec.

Krytyk literacki i teatralny, tłumacz, publicysta.

Urodzony 21 grudnia 1874 w Warszawie; syn Władysława Żeleńskiego, kompozytora, profesora konserwatorium, i Wandy z Grabowskich. W 1881 przeniósł się wraz z rodzicami do Krakowa i tu w 1892 ukończył Gimnazjum św. Anny. Od 1892 studiował medycynę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Debiutował w 1895 sonetami drukowanymi w tygodniku *Świat*, na co niewątpliwym wpływ miała przyjaźń z bratem cioteczynem Kazimierzem Przerwą-Tetmajerem. Po uzyskaniu dyplomu w 1900 kilkakrotnie wyjeżdżał do Paryża i Wrocławia dla kontynuowania studiów. W 1901 rozpoczął pracę w klinice pediatrycznej UJ i w 1902-06 opublikował kilkanaście prac naukowych z zakresu pediatrii w *Przeglądzie Lekarskim* i *Medycynie*. W 1904 ożenił się z Zofią Pareńską. W 1905 założył instytucję Kropla Mleka, z którą następnie współpracował. Od 1906 był współautorem (wraz z Augustem Kisielewskim, Witoldem Noskowskim, Karolem Fryczem, Kazimierzem Sichulskim i Teofilem Trzczańskim) kolejnych programów krakowskiego kabaretu literackiego Zielony Balonik. Brał aktywny udział w życiu literackim Krakowa, należąc do tzw. cyganerii Młodej Polski. Pozostawał w kręgu przyjaciół Dagny i Stanisława Przybyszewskich, przyjaźnił się ze Stanisławem Wyspiańskim, z rodziną Tetmajerów i Rydlów. W 1908-19 pracował jako lekarz kolejowy. Równocześnie zajmował się systematycznie pracą przekładową z literatury francuskiej; pierwszym wydanym przekładem była „Fizjologia małżeństwa...” H. Balzaka (1909). W 1914 otrzymał palmy Akademii Francuskiej za przekład dzieł Moliera na język polski. W 1915 został jako lekarz zmobilizowany do służby w wojsku austriackim. W 1919 zrezygnował ostatecznie z praktyki lekarskiej i rozpoczął współpracę (trwającą do 1922) z redakcją krakowskiego dziennika *Czas*, w stałej rubryce recenzji teatralnych. W 1920 władze Uniwersytetu Poznańskiego zaproponowały mu objęcie katedry romanistyki; przedłużające się formalności zadecydowały jednak o przeniesieniu się w 1922 do Warszawy, gdzie w 1923/24 był kierownikiem literackim w Teatrze Polskim. W 1922 za pracę przekładową rząd francuski przyznał mu tytuł Officier d'Instruction Publique oraz Croix de la Légion d'Honneur. W 1923-39 współpracował z redakcjami: *Kuriera Porannego* (stały dział recenzji teatralnych, felietony i przekłady), *Ilustrowanego Kuriera Codziennego* (w 1931-34 recenzje teatralne) oraz *Kuriera Literacko-Naukowego* (1931-36). W 1924 związał się też z redakcją *Wiadomości Literackich*, w których zamieszczał felietony literac-

kie, szkice o literaturze francuskiej, m.in. cykl artykułów o M. Prouście. W 1928 otrzymał wspólnie z Wacławem Borowym i Karolem Irzykowskim nagrodę Polskiego Towarzystwa Wydawców dla najlepszych krytyków literackich w Polsce. W 1929 rozpoczął pracę nad nowym, ujednoczonym wydaniem *Biblioteki Boya*, obejmującej dorobek jego pracy przekładowej. W 1931 wraz z Henrykiem Kłuszyńskim, Hermanem Rubinrautem i Ireną Krzywicką współdziałał przy zorganizowaniu pierwszej w Polsce poradni świadomego macierzyństwa. Przyczynił się również do powstania dodatku do *Wiadomości Literackich* pt. *Życie Świadome*. Był członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1933 przyznano mu literacką nagrodę m. Warszawy. W 1936 brał udział w zorganizowaniu Młodego Teatru – instytucji oceniającej sztuki młodych polskich dramatopisarzy. Po wybuchu II wojny światowej wyjechał do Lwowa, gdzie na Uniwersytecie Jana Kazimierza (przemianowanym po włączeniu Lwowa do Ukraińskiej SRR na Uniwersytet im. Iwana Franki) objął katedrę romanistyki. Od 1940 pisał do *Czerwonego Sztandaru*, a w 1941 wszedł w skład redakcji *Nowych Widnokregów*, w których publikował artykuły, felietony i recenzje teatralne. Po zajęciu Lwowa w czerwcu 1941 przez wojska niemieckie został wraz z innymi wybitnymi przedstawicielami inteligencji lwowskiej aresztowany i rozstrzelany w nocy z 3 na 4 lipca 1941 na Wzgórzach Wóleckich.

TWÓRCZOŚĆ

1. Igraszki kabaretowe. [Wiersze]. Kr.: Nakł. autora 1908, 101 s. Przedr. zob. poz. 8.
2. Piosenki i fraszki „Zielonego Balonika”. Kr.: Nakł. autora 1908, 96 s. Przedr. zob. poz. 8.
3. Triumfy nadpowietrzne pana Rajchmana. Wielka feeria awiatyczno-wokalna na jeden głos z towarzyszeniem kilku aeroplanów. Z repertuaru warszawskiego „Momusa”. Wwa: Nakł. autora 1910, 4 s. Przedr. zob. poz. 8.
4. Nowe piosenki. Seria 3. Z archiwum „Zielonego Balonika” w Krakowie i „Momusa” w Warszawie. Lw.: B. Połoniecki, E. Wende i Sp. 1910, 117 s. Przedr. zob. poz. 8.
5. Gdy człowiek robi się starszy ... Wierszyków porcja czwarta. Kr.: Nakł. autora 1911, 80 s. Przedr. zob. poz. 8.
6. Szopka krakowska „Zielonego Balonika”. [Współaut.: W. Noskowski] Taper. Kr.: Nakł. autorów 1911, 76 s. Przedr. fragm. zob. poz. 8.
7. Szopka krakowska „Zielonego Balonika” na rok 1912. [Współaut.: W. Noskowski] Taper. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1912, 79 s. Przedr. fragm. zob. poz. 8.

B

8. Słówka. Zbiór wierszy i piosenek z 16-ma melodiami w tekście. Lw.: B. Połoniecki 1913, 223 s. Wyd. nast.: wyd. nowe pomnożone Kr.: G. Gebethner i Sp. 1916; wyd. 3 pomnożone tamże 1918; wyd. 4 Wwa, Bydg.: Bibl. Pol. 1920, tamże: wyd. 5 1922, wyd. 6 1925; wyd. jubileuszowe z przedm. i komentarzem ... Wwa: Bibl. Pol. 1931; Wwa: J. Przeworski 1938; New York: Roy Publishers 1945; wyd. nowe z przedm. i komentarzem ... Wwa, Bydg.: Książka 1946; Wwa: KiW 1950; wyd. nowe z przedm. i komentarzem ... Wstęp: J. Kott. Tekst ustalił i notą wydawniczą opatrzył R. Hennel. Komentarz uzup. S. Góra. Kr.: WL 1953, tamże 1955, 1962, 1966, 1968, 1970, 1971, 1973, 1983, 1987; wyd. nowe. Wstęp i wybór: T. Weiss. Przyp.: E. Miodońska-Brookes i J. Michalik. Wr.: Ossol. 1988, XCVIII, 345 s. *BN I*, 255. Przedr. zob. poz. 50 (t. 1), częściowy poz. 56, 58, 60. Zawiera m.in. poz. 1-7 oraz od wyd. 2 poz. 9-11.

9. Markiza i inne drobiazgi. [Wiersze]. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1914, 89 s. Przedr. zob. poz. 8.

10. Słońce jesienne. Tryptyk. [Wiersze]. Kr.: Nakł. autora 1915, 16 s. Przedr. zob. poz. 8.

11. Z mojego dzienniczka. Akord smutku. [Wiersze]. Kr.: Nakł. autora, G. Gebethner i Sp. 1917, 16 s. Przedr. zob. poz. 8.

12. Flirt z Melpomeną. [Wieczór 1-10; sprawozdania z teatrów krakowskich 1919-22, warszawskich 1923-31]. Wyd. 1920-32. Przedr. zob. poz. 50 (t. 19-23).

— (Wieczór pierwszy). Wwa: Bibl. Pol. 1920, VIII, 263 s. Wyd. 2 Wwa: Gebethner i Wolff 1920. Marzec 1919-marzec 1920. Pierwodr. w *Czasie*.

— (Wieczór drugi). Wwa: Gebethner i Wolff 1921, IV, 251 s.

Marzec 1920-kwiecień 1921. Pierwodr. w *Czasie*.

— i inne flirciki. (Wieczór trzeci). Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, VII, 255 s.

Marzec 1921-styczeń 1922. Ponadto artykuły, felietony. Pierwodr. głównie w *Czasie*.

— (Wieczór czwarty). Wwa: Bibl. Pol. 1924, VIII, 438 s.

Sprawozdania z teatrów krakowskich: styczeń-maj 1922 (pierwodr. w *Czasie*) i warszawskich: lipiec 1923-kwiecień 1924 (pierwodr. w *Kur. Por.*) ponadto kilka felietonów literackich.

— Wieczór piąty. Wwa: Gebethner i Wolff 1925, 301 s.

Kwiecień 1924-kwiecień 1925. Pierwodr. w *Kur. Por.*

— Wieczór szósty. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1926, 312 s.

Kwiecień 1925-styczeń 1926. Pierwodr. w *Kur. Por.*

— Wieczór siódmy. Wwa: Gebethner i Wolff 1927, 335 s.

Styczeń 1926-luty 1927. Pierwodr. w *Kur. Por.*

— Wieczór ósmy. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1929, VIII, 296 s.

Czerwiec 1927-grudzień 1928. Pierwodr. w *Kur. Por.*

— Wieczór dziewiąty. Wwa: Rój 1930, 226 s.

Styczeń 1929-marzec 1930. Pierwodr. w *Kur. Por.*

— (Wieczór dziesiąty). Wwa: Bibl. Boya 1932, 258 s.

Marzec 1930-maj 1931. Pierwodr. w *Kur. Por.*

13. Studia i szkice z literatury francuskiej. Kr.: Gebethner i Sp.; Wwa: Gebethner i Wolff 1920, XVII, 447 s. Przedr. zob. poz. 18, częściowy poz. 49.

Tom zawiera przedmowy do przekładów z literatury francuskiej wydanych w 1909-1920.

14. Nowe studia z literatury francuskiej. Pascal; Moliere; Chateaubriand; Stendhal; Balzac; Musset; Murger. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, 292 s. Przedr. zob. poz. 18, częściowy poz. 49.

15. Moliere. I. Życie i twórczość. II. Moliere w swoich utworach. Wwa: Bibl. Pol. 1924, 266 s. Przedr. zob. poz. 50 (t. 11).

16. Pani Hańska. Lw.: H. Altenberg 1925, 99 s. Wyd. 2 Wwa 1926. Przedr. zob. poz. 50 (t. 12).

17. Brewerie. [Felietony]. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1926, 263 s. Przedr. częściowy zob. poz. 50 (t. 16).

18. Mózg i pleć. (Studia z literatury francuskiej). Wyd. nowe pomnożone Ser. I-III. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1926-1928, 300 + 343 + 370 s. Wyd. nast. zob. poz. 50 (t. 8-10), fragm. poz. 49.

Zawiera szkice z tomów: Studia i szkice z literatury francuskiej [poz. 13]; Nowe studia z literatury francuskiej [poz. 14], — nado uzupełnienia.

19. Plotki, plotki. [Felietony]. Wwa: Bibl. Pol. 1927, 208 s. Przedr. częściowy zob. poz. 50 (t. 16).

20. W Sorbonie i gdzie indziej. (Wrażenia paryskie). Wwa: Księg. F. Hoesicka 1927, 163 s. Przedr. zob. poz. 50 (t. 16).

21. Mes confessions. Conférence donnée le 19 février 1927 au Grand Amphithéâtre de la Sorbonne. Paris: Les Amis de la Pologne 1928, 24 s.

Zawiera też R. Bailly: L'oeuvre de Boy; M. Bouteron: Préface.

22. Dziewice konsystorskie. [Felietony]. Wwa: Księg. Robotnicza 1929, 81 s. Wyd. nast. ze wstępem B. Winklowej Wwa: PIW 1955, tamże 1960; wyd. łącznie z poz. 27 pt. Piekło kobiet. Pozn.: SAWW 1992, 276 s. Przedr. zob. poz. 50 (t. 15).

23. Ludzie żywi. [Szkice]. Wwa: J. Mortkowicz 1929, 262 s. Przedr. zob. poz. 50 (t. 3); toż wyd. 2 1975.

24. Pijane dziecko we mgle. [Felietony]. Wwa: Bibl. Pol. 1929, 217 s. Przedr. częściowy zob. poz. 50 (t. 16).

25. Brązownicy. [Szkice]. Wwa: Rój 1930, 270 s. Wyd. nast. uzup. pt. Boy o Mickiewiczu. Oprac. A. Stawar. Wwa: Czyt. 1949. Przedr. pt. Brązownicy zob. poz. 50 (t. 4).
26. Marzenie i pysk. [Felietyony]. Wwa: Rój 1930, 223 s. Przedr. częściowy zob. poz. 50 (t. 17).
27. Piekło kobiet. [Felietyony]. Wwa: Alfa 1930, 136 s. Wyd. nast.: Wwa: Bibl. Boya 1931; wyd. 3 pomnożone tamże 1933; wyd. łącznie z Dziewice konsystorskie zob. poz. 22. Przedr. zob. poz. 50 (t. 15), 51, 52.
28. Słowa cienkie i grube. [Felietyony]. Wwa: Rój 1931, 225 s. Przedr. częściowy zob. poz. 50 (t. 17).
29. Znasz li ten kraj?... (Cyganeria krakowska). [Felietyony]. Wwa: Bibl. Boya 1932, 215 s. Wyd. nast.: tamże 1939; Jerozolima: Nakł. Min. WRIOP 1945, 157 s.; [B.m.]: Czyt. 1945; Hanower: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1946; Wwa: Czyt. 1949; wyd. 3 [!] z posł. A. Polewki Kr.: WL 1955, tamże 1962; pt. Znaszli ten kraj? ... (Cyganeria krakowska) oraz inne wspomnienia o Krakowie. Wybór, wstęp: T. Weiss. Przep. i objaśn.: R. Hennel. Wr.: Ossol. 1983, LXXIV, 365 s. *BN I*, 246; Wwa: Mazowsze 1993. Przedr. zob. poz. 50 (t. 2), poz. 53.
30. Jak skończyć z piekłem kobiet? („Świadome macierzyństwo”). Wwa: Bibl. Boya 1932, 47 s. Przedr. zob. poz. 50 (t. 15), 51.
31. Nasi okupanci. Wwa: Bibl. Boya, 160 s. Wyd. nast.: Objasn.: J. Szpotkański. Wwa: PIW 1960; Białystok: tak 1992. Przedr. zob. poz. 50 (t. 15), 52.
32. Zmysły ... zmysły ... [Felietyony]. Wwa: Bibl. Boya 1932, 247 s. Przedr. częściowy zob. poz. 50 (t. 17).
33. Okno na życie. (Wrażenia teatralne). Wwa: Bibl. Boya 1933, 316 s. Przedr. zob. poz. 50 (t. 24). Sprawozdania z teatrów warszawskich druk. w *Il. Kur. Codz.* od czerwca 1931 do maja 1932.
34. Ludzie i bydłatka. (Wrażenia teatralne). Wwa: Bibl. Boya 1933, 286 s. Przedr. zob. poz. 50 (t. 24). Sprawozdania z teatrów warszawskich druk. w *Il. Kur. Codz.* od czerwca 1932 do marca 1933.
35. Śmiech, uśmiech i zgroza. [Felietyony]. Wwa: Bibl. Boya 1933, 283 s. Przedr. częściowy zob. poz. 50 (t. 18).
36. Wakacje z prydumką. [Felietyony]. Wwa: Bibl. Boya 1933, 261 s. Przedr. częściowy zob. poz. 50 (t. 18).
37. Balzac. Lw.: PWKS 1934, 190 s. Wyd. nast.: pt. O Balzaku. Wstęp: M. Żurowski. Wwa: Czyt. 1950. Przedr. zob. poz. 50 (t. 12).
38. Obiad literacki. Wwa: Bibl. Boya 1934, 188 s. Przedr. zob. poz. 50 (t. 13).
39. Obrachunki fredrowskie. Wwa: Gebethner i Wolff 1934, 262 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1949; Z przedm. H. Markiewicza. Wwa: PIW 1953, tamże 1954; wyd. 5 oprac. i posł. opatrzył H. Markiewicz. Wwa: KiW 1989. Przedr. zob. poz. 50 (t. 5). Tom zawiera recenzje teatralne i szkice o A. Fredrze druk. w różnych latach w *Kur. Por.*, *Il. Kur. Codz.* i *Wiad. Lit.*
40. Reflektorem w serce. (Wrażenia teatralne). Wwa: Bibl. Boya 1934, 304 s. Przedr. zob. poz. 50 (t. 25). Sprawozdania z teatrów warszawskich druk. w *Il. Kur. Codz.* od marca 1933 do stycznia 1934.
41. Nieco mitologii. [Felietyony]. Wwa: Rój 1935, 247 s. Przedr. częściowy zob. poz. 50 (t. 18).
42. Romanse cieniów. (Wrażenia teatralne). Wwa: Rój 1935, 260 s. Przedr. zob. poz. 50 (t. 25). Sprawozdania z teatrów warszawskich druk. w *Il. Kur. Codz.* od lutego 1934 do października 1934 oraz w *Kur. Por.* od listopada 1934 do stycznia 1935.
43. Perfumy i krew. (Wrażenia teatralne). Wwa: Rój 1936, 256 s. Przedr. zob. poz. 50 (t. 26). Sprawozdania z teatrów warszawskich druk. w *Kur. Por.* od stycznia do października 1935.
44. Marysieńka Sobieska. Lw.: Książ.-Atlas 1937, 366 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. Lw. 1937; wyd. [nowel] Wwa: PIW 1953, 306 s., tamże 1954; wyd. 5. Wstęp i przyp.: W. Czaplński. Wwa: PIW 1967, tamże 1971, 1974; wyd. 9 Lubl.: WLubel. 1983. Przedr. zob. poz. 50 (t. 7). Przekł. franc.: Marysieńka, la plus aimée des reines. [Przekł.] P. Cazin. Lausanne 1975, toż Varsovie: Interpress 1975, — niem.: Die Historie von Marysieńka Sobieska und König Jan. [Przekł.] C. Rymarowicz. Berlin 1981, — rum.: Marysieńka si Sobieski. [Przekł.] I. Tiba, N. Mares. Iasi 1980, — węgier.: Felség és feleség. [Przekł.] E. Sebök. Budapest 1969.
45. Krótkie spięcia. (Wrażenia teatralnych seria szesnasta). Wwa: Rój 1938, 282 s. Przedr. zob. poz. 50 (t. 26). Sprawozdania z teatrów warszawskich druk. w *Kur. Por.* od października 1935 do grudnia 1936.
46. Murzyn zrobił ... (Wrażenia teatralnych seria siedemnasta). Wwa: Rój 1939, 283 s. Przedr. zob. poz. 50 (t. 27). Sprawozdania z teatrów warszawskich druk. w *Kur. Por.* od grudnia 1936 do stycznia 1938.
47. 1001 noc teatru. Wrażenia teatralnych seria osiemnasta. *Kur. Por.* 1938-39. Wyd. osob. zob. poz. 50 (t. 28). Sprawozdania z teatrów warszawskich druk. w *Kur. Por.* od stycznia 1938 do sierpnia 1938 oraz druk w prasie lwowskiej 1941.
48. Mędrca okiem ... Z pism Boya wybrał i przedm. poprzedził: A. Stawar. Wwa: Czyt. 1948, XLIV, 297 s. Wybór Słówek, artykułów i szkiców.

49. Szkice o literaturze francuskiej. T. 1-2. Wybór: W. Balicka. Przedm.: M. Żurowski. Wwa: PIW 1956, 351 + 434 s.

Zawiera szkice o literaturze francuskiej m.in. z tomu: Mózg i płeć [poz. 18].

50. Pisma. Pod red. H. Markiewicza. Noty bibliogr.: B. Winklowska. Ser. I-IV. T. 1-28. Wwa: PIW 1956-1975.

Litwory ułożone zostały tematycznie. Tomy o tytułach pochodzących od autora uzupełniono artykułami i szkicami o pokrewnej tematyce.

Ser. I:

T. 1. Słówka. Oprac. i wstęp: J. Kott. Kronika i nota bibliogr. B. Winklowska. 1956, 498 s. Zob. poz. 8.

T. 2. Znaszli ten kraj? ... i inne wspomnienia. Oprac. W. Kopaliński. 1956, 581 s. Zob. poz. 28.

T. 3. Ludzie żywi. Oprac. H. Markiewicz. 1956, 473 s. Zob. poz. 23.

T. 4. Brązownicy i inne szkice o Mickiewiczu. Oprac. H. Markiewicz. Wstęp: M. Janion. 1956, 433 s. Zob. poz. 25.

T. 5. Obrachunki fredrowskie. Oprac. i przedm.: H. Markiewicz. 1956, 413 s. Zob. poz. 39.

T. 6. Szkice literackie. Oprac. H. Markiewicz. 1956, 302 s.

Wybór szkiców uprzednio drukowanych w zbiorach.

T. 7. Marysienka Sobieska. Oprac. H. Markiewicz. Przedm. i przyp.: W. Czaplinski. 1956, 496 s. Zob. poz. 44.

Ser. II:

T. 8-10. Mózg i płeć. Cz. 1-3. Oprac. i przedm.: J. Kott. Objasn.: P. Kuncewicz. 1957, 419 + 350 + 355 s. Zob. poz. 18.

T. 11. Moliere. Oprac. J. Kott. Objasn.: P. Kuncewicz. 1957, 397 s. Zob. poz. 15.

T. 12. Stendhal i Balzak. Oprac. J. Kott. Objasn.: P. Kuncewicz. 1958, 662 s.

Tom zawiera uzupełnioną książkę o Balzaku [poz. 37], o Pani Hańskiej [poz. 16] oraz szkice o Stendhalu.

T. 13. Obiad literacki; Proust i jego świat. Oprac. J. Kott. Objasn.: J. Prokop. 1958, 449 s.

Zawartość: Obiad literacki [poz. 38] oraz cykl artykułów o Prouście.

T. 14. Antologia literatury francuskiej. Z własnych przekładów ułożył i oprac. ... Oprac. J. Kott. Przedm.: J. Błonski. 1958, 766 s. Zob. Przekłady poz. 57.

Ser. III:

T. 15. Nasi okupanci. Oprac. W. Kopaliński. Przedm.: R. Zimand. Objasn.: J. Szpotański. 1958, 414 s.

Tom zawiera: Dziewice konsytorskie [poz. 22]; Piekło kobiet [poz. 27]; Jak skończyć z piekłem kobiet? [poz. 30].

T. 16. Felietony I. Oprac. W. Kopaliński. Objasn.: J. Szpotański. 1958, 458 s.

Tom zawiera wybrane szkice z tomów: Browerie [poz. 17]; W Sorbonie i gdzie indziej [poz. 20]; Plotki, plotki [poz. 19]; Pijane dziecko we mgle [poz. 24].

T. 17. Felietony II. Oprac. W. Kopaliński. Objasn.: J. Szpotański. 1959, 422 s.

Tom zawiera wybrane szkice z tomów: Marzenie i pysk [poz. 26]; Słowa cienkie i grube [poz. 28]; Zmysły ... zmysły ... [poz. 32].

T. 18. Felietony III. Oprac. W. Kopaliński. Objasn.: J. Szpotański. 1959, 414 s.

Tom zawiera wybrane szkice z tomów: Śmiech, uśmiech i zgroza [poz. 35]; Wakacje z pydumką [poz. 36]; Nieco mitologii [poz. 41].

Ser. IV:

T. 19. Flirt z Melpomeną. (Wieczór pierwszy i drugi). Oprac. i przedm.: J. Kott. Objasn.: R. Górski, A. Krzyżanowska. 1963, 613 s. Zob. poz. 12.

T. 20. Flirt z Melpomeną. (Wieczór trzeci i czwarty). Oprac. J. Kott. Objasn.: R. Górski i K. Najderowa. 1963, 617 s. Zob. poz. 12.

T. 21. Flirt z Melpomeną. (Wieczór piąty i szósty). Oprac. J. Kott. Objasn.: R. Górski i A. Krzyżanowska. 1964, 750 s. Zob. poz. 12.

T. 22. Flirt z Melpomeną. (Wieczór siódmy i ósmy). Oprac. J. Kott. Objasn.: R. Górski i K. Najderowa. 1964, 793 s. Zob. poz. 12.

T. 23. Flirt z Melpomeną. (Wieczór dziewiąty i dziesiąty). Oprac. J. Kott. Objasn.: R. Górski i J. Pocięcha. 1965, 702 s. Zob. poz. 12.

T. 24. Okno na życie; Ludzie i bydłatka. (Wrażenia teatralne). Oprac. J. Kott. Objasn.: E. Krasieński i J. Stradecki. 1966, 779 s. Zob. poz. 33, 34.

T. 25. Reflektorem w serce; Romanse cieniów. (Wrażenia teatralne). Oprac. J. Kott. Objasn.: E. Krasieński i J. Stradecki. 1968, 751 s. Zob. poz. 40, 42.

T. 26. Perfumy i krew; Krótkie śpięcia. Wrażenia teatralne. Objasn.: E. Krasieński i J. Stradecki. 1969, 870 s. Zob. poz. 43, 45.

T. 27. Murzyn zrobił ... (Wrażenia teatralnych seria siedemnasta). Objasn.: E. Krasieński, J. Stradecki. 1970, 402 s.

T. 28. 1001 noc teatru. Wrażenia teatralnych seria osiemnasta. Objasn.: E. Krasieński, J. Stradecki. 1975, 805 s. Zob. poz. 47.

51. Piekło kobiet; Jak skończyć z piekłem kobiet. Objasn.: J. Szpotański. Wwa: PIW 1958, 183 s. Wyd. nast. tamże 1960. Zob. poz. 27, 30. Przedr. zob. poz. 52.

52. Piekło kobiet. Objasn.: J. Szpotański. Wwa: PIW 1960, 334 s.

Tom zawiera: Dziewice konsytorskie [poz. 22]; Piekło kobiet [poz. 27]; Nasi okupanci [poz. 31]; Objasnienia i dokumenty.

53. O Krakowie. Oprac. H. Markiewicz. Kr.: WL 1968, 670 s. Wyd. 2 przejr. i uzup. tamże 1974.

Tom zawiera felietony rozproszone w prasie z l. 1920-41 oraz Znaszli ten kraj? ... [poz. 29].

Przekł. niem.: Erinnerungen an das Labyrinth Krakau um die Jahrhundertwende. Skizzen und Feuilletons. [Przekł.] B. Schweinitz. Leipzig 1979.

54. Listy. Oprac. B. Winklowska. Wwa: PIW 1972, 530 s.

55. O Wyspiańskim. Oprac. i wprowadzenie: W. Baliński. Kr.: WL 1973, 468 s.

Tom zawiera felietony oraz recenzje teatr. rozproszone w prasie.

56. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: W. Natanson. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1975, 134 s.

Wybór ze Słówek [poz. 8].

57. Reflektorem w mrok. Wybór publicystyki. Wybór, wstęp i oprac.: A.Z. Makowiecki. Wwa: PIW 1978, 653 s. Wyd. nast. tamże 1981, 1984, 1985.

Teksty publicystyczne oraz felietony przedr. z Pism [poz. 50].

58. Gra Słówek. Wybór: A.Z. Makowiecki. Biały-stok: KAW 1983, 134 s.

Wybór ze Słówek [poz. 8].

59. Romanse cieniów. Wybór recenzji teatralnych. Wybrał i wstępem opatrzył J. Hen. Wwa: PIW 1987, 617 s.

Tom zawiera recenzje z teatrów krakowskich 1919-22, warszawskich 1923-39 oraz O polskim teatrze we Lwowie (1941).

60. Drobne słówka brzęczą ... Wstęp i wybór ze Słówek: J. Marx. Wwa: WAiF 1989, 200 s. Zob poz. 8.

61. Boy o literaturze niemoralnej. Szkice literackie. Wstęp, wybór i oprac.: H. Markiewicz. Wwa: Czyt. 1990, 286 s.

Przekłady

Większość przekładów z literatury francuskiej poprzedzona jest wstępami, które w 1920 zostały wydane w „Studiach i szkicach z literatury francuskiej” (zob. Twórczość poz. 13), w 1922 w „Nowych studiach z literatury francuskiej” (zob. Twórczość poz. 14) oraz powtórzone w 1926-28 w „Mózgu i płci” (zob. Twórczość poz. 18). Wstępy do przekładów wydanych po 1928 uwzględniono w wyd. zbiorowym „Pism” (zob. Twórczość poz. 50).

1. H. Balzac: Fizjologia małżeństwa, czyli rozmyślenia eklektycznego filozofa nad małżeńską dola i niedolą. Wstęp ... Kr.: Nakł. tłumacza 1909, 404 s. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. T. 1-2. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1921. *Bibl. Boya* t. 23-24, wyd. nowe tamże 1931; Wwa: Czyt. 1957. Przedr. zob. poz. 114 (t. 20).

2. Molière: Małżeństwo z musu. Komedia w 1 akcie. Wyst. łącznie z Mizantropem (poz. 3). Kr., T. im. J. Słowackiego 1909. Wyd. osob. Wstęp krytyczny: W. Günther. Lw.: B. Połoniecki 1912, 32 s. Wyd. nast.: Uwagi insc.: J. Pollakówna. Wwa: CPARA 1960. Zob. poz. 7.

3. Molière: Mizantrop. Komedia w 5 aktach. Wyst. łącznie z Małżeństwem z musu [poz. 2] Kr., T. im. J. Słowackiego 1909. Wyd. osob.: Wstęp krytyczny: W. Günther. Lw.: B. Połoniecki 1912, 83 s. Wyd. nast.: Przekł. i oprac. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1921, *BN* II, 2, tamże 1923; Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1924; Wwa: Książka 1947; wyd. 3 [!] Wr.: Ossol. 1951. Zob. poz. 7.

4. H. Balzac: Małe niedole pożycia małżeńskiego. Kr.: G. Gebethner i Sp. 1910, 229 s. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. Wwa: Wydawn. Bibl. Pol. 1921. *Bibl. Boya* t. 25; wyd. nowe tamże 1932; wyd. 1 [!] Wwa: Czyt. 1957. Przedr. zob. poz. 114 (t. 20).

5. A. France: Komedia o człowieku, który poślubił niemowę, w 2 aktach. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1910. Wyd. osob. Lw.: B. Połoniecki 1912, 40 s. Wyd. 2 tamże 1922.

6. P. Choderlos de Laclos: Niebezpieczne związki, czyli listy zebrane w jednym społeczeństwie, a ogłoszone ku nauce innych. Wstęp ... Lw.: Księg. B. Połonieckiego 1912, XII, 418 s. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. przez tłumacza. Wstęp ... T. 1-2. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1922. *Bibl. Boya* t. 33-34; wyd. nowe T. 1-2. Wwa: Alfa. *Bibl. Boya* 1930; Wwa: PIW 1956, tamże 1960, 1962, 1975; wyd. 5 [!] Szczec.: Glob 1988.

7. Molière: Dzieła. Wstęp i uwagi krytyczne: W. Günther. Wyd. zupełne dokonane staraniem tłumacza. T. 1-6. Lw.: Księg. Pol. B. Połonieckiego 1912, III, 361 + 373 + 314 + 349 + 318 + 438 s. Wyd. nast.: wyd. nowe ku uczczeniu trzecieściej rocznicy urodzin Moliera. Przeł. oprac. i wstępem opatrzył ... Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1922. *Bibl. Boya* t. 26-31; Wwa: KiW 1952; Wwa: PIW 1988.

Zawartość: T. 1: Od tłumacza; Wstęp: W. Günther [w wyd. 1]; Zazdrość Kocmolucha; Latujący lekarz; Postrzeleniec, czyli zawsze nie w porę; Zawody miłosne; Pocięzne wykwintnisie. — T. 2: Sganarel, czyli Rogacz z urojenia; Don Garcia z Nawarry, czyli zazdrosny książę; Szkoła mężów; Natręty; Szkoła żon; Podziękowanie Królowi Jegomości; Krytyka „Szkoły żon”; Improwizacja w Wersalu. — T. 3: Małżeństwo z musu; Księżniczka Elidy; Tartuffe, czyli Świętoszek; Don Juan, czyli kamienny gość; Miłość lekarzem. — T. 4: Mizantrop; Lekarz mimo woli; Melicerta; Sielanka uciężna; Sycylianie, czyli miłość malarzem; Amfitrion; Grzegorz Dandin, czyli Mąż pogiębiony; Przyczynki do Grzegorza Dandina; Wielka zabawa królewska w Wersalu. — T. 5: Skąpiec; Pan de Pourceaugnac; Dostojni współzalnicy; Mieszczuch szlachcicem. — T. 6: Psyche; Szelmowskie sztuczki Skapena; Hrabina d'Escarbagnas; Uczone biogłowy; Chory z urojenia; Sklepienie kopuły w katedrze Val-de-Grâce; Różne wiersze; Szata weselna. Wyd. osob.: Pocięzne wykwintnisie zob. poz. 14, Małżeństwo z musu zob. poz. 2, Tartuffe, czyli Świętoszek zob. poz. 16, Miłość lekarzem zob. poz. 12, Mizantrop zob. poz. 3, Lekarz mimo woli zob. poz. 10, Grzegorz Dandin, czyli Mąż pogiębiony zob. poz. 9, Skąpiec zob. poz. 15, Pan de Pourceaugnac zob. poz. 13, Mieszczuch szlachcicem zob. poz. 11, Uczone biogłowy zob. poz. 69, Chory z urojenia zob. poz. 8.

8. Molière: Chory z urojenia. Komedia w 3 aktach z baletem. Wstęp krytyczny: W. Günther. Lw.: B. Połoniecki 1912, 76 s. Wyd. nast.: Kijów: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. 1936. Zob. poz. 7.

9. Molière: Grzegorz Dandin, czyli Mąż pognebniony. Komedia w 3 aktach. Wstęp krytyczny: W. Günther. Lw.: B. Połoniecki 1912, 55 s. Zob. poz. 7.

10. Molière: Lekarz mimo woli. Komedia w 3 aktach. Wstęp krytyczny: W. Günther. Lw.: B. Połoniecki 1912, 47 s. Zob. poz. 7.

11. Molière: Mieszczuch szlachcicem. Komedia w 5 aktach z baletem. Wstęp krytyczny: W. Günther. Lw.: B. Połoniecki 1912, 92 s. Wyd. nast. pt. Mieszczanin szlachcicem. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1921 *BN* II, 10, wyd. 2 tamże 1923; Lw.: Ossol. 1937; Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1925. Zob. poz. 7.

12. Molière: Miłość lekarzem. Komedia w 3 aktach z baletem. Wstęp krytyczny: W. Günther. Lw.: B. Połoniecki 1912, 32 s. Zob. poz. 7.

13. Molière: Pani de Pourceaugnac. Komedia w 3 aktach z baletem. Wstęp krytyczny: W. Günther. Lw.: B. Połoniecki 1912, 63 s. Zob. poz. 7.

14. Molière: Pociężne wikwintnie. Komedia w 1 akcie. Wstęp krytyczny: W. Günther. Lw.: B. Połoniecki 1912, 36 s. Wyd. nast.: ze wstępem i objaśnieniami ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1926, *BN* II, 43; wyd. przejrz. Wr.: Ossol. 1950; wyd. z uwagami insc. J. Pollakówny. Wwa: CPARA 1961. Zob. poz. 7.

15. Molière: Skąpiec. Komedia w 5 aktach. Wstęp krytyczny: W. Günther. Lw.: B. Połoniecki 1912, 88 s. Wyd. nast.: przeł. i oprac. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1921. *BN* II, 6, tamże: wyd. 2 1923; Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. [1924]; wyd. 3 Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1925; Wwa: Gebethner i Wolff 1925; wyd. 4 Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1930; Oprac. J. Herlaine. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1931; Kr.: Ossol. 1947; wyd. 5 [!] Wr.: Ossol. 1950, tamże: wyd. 6 1954, wyd. 7 1958, wyd. 8 Tekst przejrz. do druku i notami opatrzył J. Kott. 1959, toż 1961, 1964, 1965, 1967, 1971, 1974; wyd. 5 Łódź: WŁ 1974, tamże: 1978, 1982, 1989; wyd. łączne z *Tartuffe* [poz. 16]. Wwa: PIW 1982, 212 s., tamże: 1985, 1992.

16. Molière: *Tartuffe*, czyli Świętoszek. Komedia w 5 aktach. Wstęp krytyczny: W. Günther. Lw.: B. Połoniecki 1912, 104 s. Wyd. nast.: Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1925; pt. Świętoszek (*Tartuffe*). Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1925. *BN* II, 40; wyd. 2 przejrz. Wr.: Ossol. 1951; Wwa: Gebethner i Wolff 1951; Wr.: Ossol. 1953; wyd. z uwagami insc. i posł. K. Berwińskiej. Wwa: Czyt. Wwa: Ossol.

1956, tamże: 1958, 1961, 1964, 1968, 1972; Łódź: WŁ 1975; Wr.: Ossol. 1976; Łódź: WŁ 1980, tamże: 1984, 1987; wyd. łączne ze *Skąpiec* [poz. 15] Wwa: PIW 1982, tamże: 1985, 1992. Przedr. zob. poz. 7.

17. P. Brantôme: Żywoty pań swawolnych. Wstęp ... T. 1-2. Kr.: Księg. S.A. Krzyżanowskiego. Wwa: E. Wende i Spółka 1914, XXIII, 252 + 301 s. Wyd. nast.: tamże 1914; wyd. 3 Wwa: Bibl. Pol. 1921. *Bibl. Boya* t. 37-38; wyd. 4 Białystok: Pol. Druk. 1926-27; Wwa: PIW 1957, tamże: 1975, 1990.

Wyd. fragm. pt. O wzroku w miłości. Wwa: WAiF 1989, 214 s.

18. D. Diderot: Kubuś fatalista i jego pan. Wstęp i przyp. ... Kr.: S.A. Krzyżanowski 1915, XV, 367 s. Wyd. nast.: wyd. 2 przejrz. przez tłumacza Wwa: Bibl. Pol. 1920. *Bibl. Boya* t. 22; wyd. nowe Wwa: Alfa 1930; Wwa: Książka 1946; wyd. 2 [!] Wwa: KiW 1949; wyd. nowe Wwa: PIW 1953, tamże 1954, 1956; wyd. 8 Kr.: WŁ 1974; Wwa: PIW 1977, tamże: 1988, 1985; Wwa: KiW 1987; Wwa: PIW 1990.

19. F. Rabelais: Gargantua i Pantagruel oraz późniejsze pisma. Wstęp i komentarz ... T. 1-5. Kr.: S.A. Krzyżanowski. Wwa: E. Wende i Spółka 1915, XXXVII, 254 + 194 + 278 + 284 + 262 s. Wyd. nast.: wyd. zupełne T. 1-2. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1923. *Bibl. Boya* t. 8-12; wyd. nowe T. 1-4 Wwa: Bibl. Boya 1930-31; Wwa: PIW 1949, tamże: wyd. 2 [!] ze wstępem M. Brahmery. T. 1-2 1953, wyd. 3 1955, wyd. 4 1959, wyd. 5 1973; wyd. 6 1988.

20. J.J. Rousseau: Wyznania. [T.] 1-3.

[T. 1]. Wstęp ... Kr.: S.A. Krzyżanowski 1915, XV, 423 s. Wyd. 2 przejrz. przez tłumacza Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1921. *Bibl. Boya* t. 18.

T. 2. Wstęp i przyp. ... Kr.: Księg. J. Czerneckiego 1918, XX, 239 s.

T. 3. Kr.: Księg. J. Czerneckiego 1918, 248 s.

Wyd. łączne całości: wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1931; Przedm.: E. Rządowska. Cz. 1-2. Wwa: PIW 1956, wyd. 2 tamże 1978.

Wyd. osob. w wyborze pt. Wyznania. (Wybór). Oprac. E. Rządowska. Wr.: Ossol. 1978, XCIV, 596 s. *BN* II, 192.

21. P. Verlaine: Elegie. Kr.: S.A. Krzyżanowski 1915, 48 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wstępem opatrzył ... Kr.: G. Gebethner i Spółka 1919. *Bibl. Boya* t. 32; wyd. 3 Wwa: W. Hulewicz 1924; wyd. nowe Wwa: Alfa 1930.

22. P.C. Marivaux: Komedia. Wstęp ... T. 1-2. Kr.: J. Czernecki 1916, XX, 218 + 305 s. Wyd. nast.: pt. t. 1: Pułapka miłości; t. 2: Zebranie amatorów, tamże [przed 1919]; wyd. nowe pt. t. 1: Pułapka miłości; Arlekin w szkółce miłości; Igraszki

trafu i miłości, t. 2: Zebranie amatorów; Druga pułapka miłości; Zapis; Fałszywe zwierzenia. Wwa: Bibl. Boya 1931, 1933.

23. P.A. Beaumarchais: Komedie. Wstęp ... Kr.: G. Gebethner i Spółka, Wwa: Gebethner i Wolff, Pozn.: M. Niemierkiewicz 1917, XXVII, 364 s. *Bibl. Boya* t. 17. Przedr. oddzielnie zob. poz. 24, 94.

Zawartość: Cyrulik Sewilski czyli daremna przezorność; Szalony dzień czyli Wesele Figara.

24. P.A. Beaumarchais: Cyrulik Sewilski. Komedja w 4 aktach. Wyst. Kr., T, im. J. Słowackiego 1917. Wyd. ze wstępem ... Wwa: Bibl. Boya 1932, 128 s. Wyd. nast. Wwa: KiW 1951. Przedr. zob. poz. 23.

25. J. Bédier: Dzieje Tristana i Izoldy odtworzył wedle dawnych legend i poematów. Wstęp ... Kr.: Nakł. tłumacza 1917, XIV, 184 s. *Bibl. Boya* t. 14. Wyd. nast.: Wwa: Tow. Wydawn. w Wwie 1919; Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1925, tamże 1928; wyd. nast. pt. Tristan i Izolda. Wwa: Alfa 1930; Wwa: KiW 1949; Wwa: PIW 1953, tamże: 1955, 1959, 1982; Wwa: Alfa 1985; Wwa: KiW 1987; Wstęp i przyp.: Z. Czerny. Posł.: Z. Helman. Kr.: PWM 1991; Wwa: PIW 1991. Przedr. zob. poz. 117, 119.

26. B. Constant: Adolf. Wstęp ... Kr.: Nakł. tłumacza 1917, XXI, 133 s. *Bibl. Boya* t. 15. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa-Pozn.: Nakł. tłumacza 1922; wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1931; Wwa: Wiedza 1948; Wwa: PIW 1957.

27. C.P. Crébillon (syn): Noc i chwila; Igraszki kącika przy kominku. Wstęp ... Kr.: Księg. J. Czerneckiego 1917, XVI, 268 s. *Bibl. Boya* t. 13. Wyd. 2 przejr. przez tłumacza ... Kr.: Gebethner i Wolff 1921.

28. P. Mérimée: Kolomba. Wstęp ... Kr.: Księg. J. Czerneckiego 1917, 230 s. *Bibl. Boya* t. 40. Wyd. nast. Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1925. Przedr. zob. poz. 60.

29. M. Montaigne: Pisma. Przeł., wstępem i przyp. opatrzył ... Przekł. tekstów łac. w ks. I: E. Ciegiewicz, w ks. II i III: T. Sinko. T. 1-5. Kr.: Nakł. tłumacza 1917, LV, 324 + 330 + 284 + 366 + 462 s. *Bibl. Boya* t. 1-5. Wyd. nast. pt. Próby: wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1931-32; z przyp. L. Bielasa. Ks. 1-3. Wwa: PIW 1957, tamże: Oprac., wstęp i komentarz: Z. Gierczyński. 1985.

30. A.F. Prévost: Historia Manon Lescaut i kawalera des Grioux. Wstęp ... Kr.: Nakł. tłumacza 1917, VI, 245 s. *Bibl. Boya* t. 16. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. przez tłumacza. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1921; Wwa: Bibl. Groszowa 1926; wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1934; Wwa: Wiedza 1948; wyd. 2 [!] z przedm. J. Kotta. Wwa: PIW 1955, tamże: wyd. 3 1957, wyd. 4 1974; wyd. 5 Wwa: KiW 1985;

Wwa: Pol. Tow. Wydawców Książek 1987; wyd. 7 Kr.: WL 1992.

31. F. Villon: Wielki testament wraz z „Kodycylem”. Wstęp i przyp. ... Kr.: G. Gebethner, Wwa: Gebethner i Wolff 1917, XXVIII, 109 s. *Bibl. Boya* t. 21. Wyd. nast.: pt. Wielki testament. Wwa: Księg. F. Hoesicka 1927; Wwa: KiW 1950; Wwa: PIW 1954; pt. Poezje wybrane. Wwa: LSW 1972; pt. Wielki testament. Wwa: PIW 1982, tamże wyd. 6 [!] 1992; ze wstępem B. Geremka. Wwa: LSW 1992. Przedr. zob. poz. 117, 119.

32. Voltaire: Powiastki filozoficzne. Wstęp i przyp. ... Kr.: G. Gebethner, Wwa: Gebethner i Wolff, Pozn.: M. Niemierkiewicz 1917, XIII, 340 s. *Bibl. Boya* t. 35. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. przez tłumacza. T. 1-2. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, XVII, 284 + 301 s.; Przejr. przez Redakcję Wwa: PIW 1955.

Zawiera m.in: Kandyd, czyli Optymizm; Tak toczy się światek —, — w wyd. 2 nadto m.in.: Prostackek.

Wyd. osob. w wyborze pt. Powiastki filozoficzne: Zadig; Tak toczy się światek; Kandyd; Prostackek. Wwa: PIW 1972, 291 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1984, wyd. 3 1985.

Wyd. osob.: Kandyd zob. poz. 92, Tak toczy się światek zob. poz. 101, Prostackek zob. poz. 102.

33. H. Balzac: Córka Ewy. Sekrety księżnej de Cadignan. Wstęp ... Kr.: J. Czernecki 1918, XIII, 247 s. *Bibl. Boya* t. 47. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. przez tłumacza. Wwa: Bibl. Pol. 1927. Przedr. zob. poz. 108, 114 (t. 3, 14).

34. H. Balzac: Dwaj poeci. Wstęp ... Kr.: J. Czernecki 1918, VII, 247 s. *Bibl. Boya* t. 48. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1930; wyd. nowe Wwa: Książka 1946; Wwa: KiW 1949; wyd. 2 [!] Wwa: Czyt. 1972. Przedr. zob. poz. 113, 114 (t. 10), 115.

35. H. Balzac: Kawalerskie gospodarstwo. Wstęp ... Kr.: Księg. J. Czernecki 1918, XV, 384 s. *Bibl. Boya* t. 41. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. przez tłumacza tamże 1922; wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1935; Wwa: KiW 1949, tamże 1950; wyd. 2 [!] Tekst przejr. J. Rogoziński. Wwa: Czyt. 1955, tamże wyd. 2 1957. Przedr. zob. poz. 114 (t. 8).

36. J. Bernardin de Saint-Pierre: Paweł i Wirginia. Kr.: Księg. J. Czernecki 1918, XXI, 177 s. *Bibl. Boya* t. 43. Wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya [1930].

37. R. Descartes: Rozprawa o metodzie dobrego powodowania swoim rozumem i szukania prawdy w naukach. Wstęp ... Kr.: G. Gebethner, Wwa: Gebethner i Wolff, Pozn.: M. Niemierkiewicz 1918, XXV, 78 s. *Bibl. Boya* t. 45. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. przez tłumacza Kr.: Gebethner i Wolff 1921; Przedm. i objaśn.: F. Kierski. Wwa: Gebethner i Wolff 1921; wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1934;

Wwa: PIW 1952, wyd. 2 [!] uzup. ze wstępem K.T. Toeplitza tamże 1980.

38. T. Gautier: Panna de Maupin. Wstęp ... Kr.: Księg. J. Czernecki 1918, XV, 458 s. *Bibl. Boya* t. 44. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. przez tłumacza Wwa: J. Czernecki [1922]; wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1930; Wwa: PIW 1958.

39. Listy panny de Lespinasse. Wstęp ... Kr.: G. Gebethner, Wwa: Gebethner i Wolff, Pozn.: M. Niemierkiewicz 1918, XXIX, 437 s. *Bibl. Boya* t. 46. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. przez tłumacza Wwa: Wydawn. Koziańskich 1925; Wwa: PIW 1957; pt. Listy miłosne. Wwa: WAIF 1987.

40. Ch. Montesquieu: Listy perskie. Wstęp ... Kr.: Gebethner, Wwa: Gebethner i Wolff, Pozn.: M. Niemierkiewicz 1918, 405 s. *Bibl. Boya* t. 42. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1932; Wwa: KiW 1951; wyd. 2 [!] Wwa: PIW 1979.

41. H. Balzac: Historia wielkości i upadku Cezara Birotteau. Wstęp ... Kr.: G. Gebethner, Wwa: Gebethner i Wolff 1919, VIII, 392 s. *Bibl. Boya* t. 51. Wyd. nast.: wyd. nowe pt. Wielkość i upadek Cezara Birotteau. Wwa: Bibl. Boya 1930; Historia wielkości i upadku Cezara Birotteau. Wwa: Wiedza 1947; wyd. 2 [!] Wwa: KiW 1949; wyd. nowe. Tekst przejr. J. Rogoziński. Wwa: Czyt. 1956. Przedr. zob. 114 (t. 12).

42. H. Balzac: Muza z zaścianka. Wstęp ... Kr.: G. Gebethner, Wwa: Gebethner i Wolff 1919, XI, 271 s. *Bibl. Boya* t. 52. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1930; Wwa: KiW 1949; wyd. 2 [!] tamże 1950. Przedr. zob. 114 (t. 9).

43. H. Balzac: Ojciec Goriot. Wstęp ... Kr.: G. Gebethner, Wwa: Gebethner i Wolff 1919, XV, 349 s. *Bibl. Boya* t. 54. Wyd. nast.: Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1928; wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1938; Łódź: Książka 1947, tamże 1948; Wwa: KiW 1949, tamże 1951, 1952; wyd. nowe. Oprac. i wstępem opatrzył J. Nowakowski. Wr.: Ossol. 1952; wyd. 6 [!] Wstęp i przyp.: J. Nowakowski. Przejr. J. Rogoziński. Wwa: Czyt. 1953; Wr.: Ossol. 1954, tamże 1956, 1958; wyd. nowe. Tekst przejr. i notą opatrzył J. Rogoziński. Przep.: J. Nowakowski. Wwa: Czyt. 1966, tamże: 1968, 1971, 1972, 1974, Przep.: J. Nowakowski. Post.: J. Parvi. 1975, toż: 1978, 1982, 1987; Post.: M. Żurowski. Wr.: Wydawn. Dolnośl. 1992. Przedr. zob. poz. 112, 114 (t. 5).

44. H. Balzac: Stracone złudzenia. Wstęp ... Kr.: G. Gebethner, Wwa: Gebethner i Wolff 1919, XI, 421 s. *Bibl. Boya* t. 49. Wyd. nast.: wyd. 2 przejr. przez tłumacza. Wwa: Bibl. Pol. 1921; wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1930; Kr.: Książka 1946; wyd. 2 [!] Wwa: KiW 1950; wyd. 3 pt. Stracone złudzenia. Wielki człowiek z prowincji w Paryżu. Przep.:

A. Kotula. Wwa: Czyt. 1957. Przedr. zob. poz. 113, 114 (t. 10), 115.

Tom przedrukowywany pt.: Stracone złudzenia. Wielki człowiek z prowincji w Paryżu lub Wielki człowiek z prowincji w Paryżu.

45. A.R. Lesage: Diabeł kulawy. Wstęp ... Kr.: G. Gebethner, Wwa: Gebethner i Wolff 1919, IX, 307 s. *Bibl. Boya* t. 55. Wyd. nast. Wwa: Alfa 1930; Wwa: KiW 1949.

46. H. Balzac: Blaski i nędze życia kurtyzany. Wstęp ... Kr.: Gebethner, Wwa: Gebethner i Wolff 1920, XI, 374 s. *Bibl. Boya* t. 58. Wyd. nast. z podtytułami: t. 1. Jak kochają ladacznice, t. 2. Po czemu miłość wypada starcom: Wwa: Bibl. Boya 1926, tamże 1933; wyd. nowe Kr.: Książka 1946; wyd. 2 [!] Wwa: KiW 1949. Przedr. zob. 113, 114 (t. 13), 116.

47. H. Balzac: Cierpienia wynalazcy. Wstęp ... Kr.: Gebethner, Wwa: Gebethner i Wolff 1920, VIII, 260 s. *Bibl. Boya* t. 50. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa; Bibl. Boya 1931; wyd. nowe Wwa: Książka 1946; wyd. 2 [!] Wwa: KiW 1949. Przedr. zob. poz. 113, 114 (t. 10), 115.

48. D. Diderot: To nie bajka ... Wstęp ... Wwa-Kr.: Księg. J. Czerneckiego 1920, IV, 218 s. *Bibl. Boya* t. 57. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1931; Wwa: KiW 1949, tamże 1969.

49. H. Murger: Sceny z życia Cyganerii. Wstęp ... Wwa-Kr.: Księg. J. Czerneckiego 1920, XVII, 439 s. *Bibl. Boya* t. 56. Wyd. nast.: T. 1-2. Wwa: Bibl. Groszowa 1926-27; wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1934; Wwa: Wiedza 1948; wyd. nowe Wwa: PIW 1957.

50. A. Musset: Komedia. Wstęp ... T. 1-2. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1920-21, XXIII, 408 + 342. *Bibl. Boya* t. 61-62. Wyd. nast.: wyd. nowe [T. 1] pt. Nie igra się z miłością; Kaprysy Marianny; Fantazjo; Barbaryna; Świecznik, — [T. 2] pt. Kaprysy; Nie trzeba się zarzekać; Karmozyna; Betina. Wwa: Bibl. Boya 1934; Wwa: PIW 1949.

W wydaniach z 1934 i 1949 pominięto Lorenzaccio. Wyd. osob. Kaprysy Marianny zob. poz. 106; wyd. osob. Lorenzaccio zob. poz. 100.

51. A. Musset: Spowiedź dziecięcia wieku. Wstęp ... Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1920, XXXII, 330 s. *Bibl. Boya* t. 60. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1930; Wwa: PIW 1979.

52. J. Racine: Fedra. Wstęp ... Kr.: G. Gebethner, Wwa: Gebethner i Wolff 1920, XXXI, 71 s. *Bibl. Boya* t. 55. Wyd. nast.: Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1924; Fedra. Tragedia w 5 aktach. Wwa: Bibl. Boya 1930.

53. H. Balzac: Ostatnie wcielenie Vautrina. Wstęp ... Wwa: Bibl. Boya 1921, XVII, 372 s. *Bibl. Boya* t. 59. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa 1933;

Wwa: Książka 1946, wyd. 2 [!] tamże 1950. Przedr. zob. poz. 113, 114 (t. 13), 116.

54. F.R. Chateaubriand: Atala; Rene; Ostatni z Abenserażów. Wstęp ... Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1921, XXX, 211 s. Wyd. nowe uzup. Wwa: Bibl. Boya 1932. *Bibl. Boya* t. 63.

W wyd. nowym dodano O Bonapartem i Burbonach [poz. 58].

55. B. Pascal: Myśli. Wstęp ... Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1921, XXIV, 365 s. *Bibl. Boya* t. 66-67. Wyd. nast.: wyd. nowe pt. Myśli i pomniejsze pisma. T. 1-2. Wwa: Bibl. Boya 1932; pt. Myśli oraz Rozprawa o namiętnościach w miłości; Rozprawa o kondycji możnych; Modlitwa o dobry użytek chorób. Wstęp: S. Skwarczyńska. Wwa: PAX 1952, tamże 1953; wyd. 4 [!] W nowym układzie M. Tazbira. Przedm.: J. Chevalier. Uzup. i warianty przeł.: M. Tazbir. Wwa: PAX 1968, 460 s., tamże 1972, 1977, 1983, 1989.

56. Stendhal: Czerwone i czarne. T. 1-2. Wstęp ... Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1921, XXXII, 338 + 368 s. *Bibl. Boya* t. 64-65. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1932; Wwa: Książka 1947, tamże: wyd. 2 [!] 1948, wyd. 3 1949; Wstęp: A. Sowiński. Wwa: KiW 1952; Przyp.: E. Maszewska. Wwa: PIW 1955, tamże z post. M. Żurowskiego 1963, 1965, 1966, 1968, 1970, 1973, 1978, 1985; wyd. 15 [!] Post.: M. Żurowski. Wwa: KiW 1988. Przedr. zob. poz. 120.

57. Antologia literatury francuskiej. Z własnych przekładów ułożył i oprac. ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1922, XXXIX, 515 s. *BN* II, 18. Wyd. nast.: wyd. 2 Przygot.: M. Brahmer. Wr.: Ossol. 1950. Przedr. zob. Twórczość poz. 50 (t. 14).

58. F.R. Chateaubriand: O Bonapartem i o Burbonach, i o konieczności przyłączenia się do naszych prawych władców dla szczęścia Francji i Europy. Wstęp ... Wwa: Bibl. Boya 1922, XXII, 82 s. *Bibl. Boya* t. 39. Zob. poz. 54.

59. B. Pascal: Prowincjałki. Wstęp ... Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1922, XXXIII, 408 s. *Bibl. Boya* t. 69.

60. P. Mérimée: Carmen; Czyścicowe dusze; Tamango. Wstęp ... Wwa: Wydawn. Rzeczpospolita 1923, VII, 259 s. *Bibl. Boya* t. 69. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1931; wyd. uzup. pt. Carmen; Czyścicowe dusze; Tamango; Kolomba [poz. 28]. Wwa: Spółka Wydawn. Wiedza 1948; wyd. 2 [!] Wwa: KiW 1951, tamże 1971; Wwa: PIW 1980; Wwa: KiW 1989.

Wyd. osob. Carmen: [Współwyd. z:] Lokis. Rękopis profesora Wittembacha. Przeł. L. Staff. Kr.: WL 1922, 113 s.

61. P. Mérimée: Podwójna omyłka; Wzięcie reauty; Mateo Falcone; Wizja Karola IX; Ks. Aubain; Arsena Guillot; Wenus z Ille. Wstęp ... Pozn., Pa-

ryż; Eos 1923, IX, 345 s. *Bibl. Boya* t. 71. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1933; Wwa: KiW 1951.

62. F. de La Rochefoucauld: Maksymy i rozważania moralne. Wstęp ... Pozn.: Eos 1923, XVIII, 132 s. *Bibl. Boya* t. 70. Wyd. nast.: Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1925. *BN* II, 38; Wwa: Bibl. Boya 1931; wyd. 2 zmien. Wr.: Ossol. 1951; Wwa: Czyt. 1960; Wwa: PIW 1977.

63. Stendhal: Kroniki włoskie. Wstęp ... Wwa: *Prz. Wiecz.* 1923, VII, 228 s. *Bibl. Boya* t. 74. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1933; Wwa: KiW 1949, tamże 1952; Przyp.: L. Kosso-budzki. Wwa: PIW 1955; Wwa: KiW 1983. Przedr. zob. poz. 120.

64. Stendhal: Pustelnia parmeńska. T. 1-2. Wstęp ... Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1923, XI, 381 + 430 s. *Bibl. Boya* t. 72-73. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: Bibl. Boya 1933; Wwa: Książka 1947-48; Wwa: KiW 1949, tamże: 1951, ze wstępem A. Sowińskiego 1952; Post.: J. Kott. Wwa: PIW 1954, tamże: wyd. 2 Przyp. L. Bielas 1955, Post. i przyp.: L. Bielas 1956, 1960, 1970; Wwa: KiW 1988; Wwa: Comfort 1991. Przedr. zob. poz. 120.

65. H. Balzac: Jaszczur. Wstęp ... Wwa: Bibl. Boya 1924, XVI, 345 s. *Bibl. Boya* t. 76. Wyd. nast.: Wwa: Bibl. Boya [1934]; wyd. nowe Wwa: KiW 1949, wyd. 2 [!] tamże 1950; Tekst przejrz. J. Rogoziński. Wwa: Czyt. 1956, tamże: wyd. 2 [!] 1957. Przedr. zob. poz. 112, 114 (t. 21/1).

66. H. Balzac: Kuzynka Bietka. Wstęp ... T. 1-2. Wwa: Bibl. Boya 1924, XVII, 272 + 277 s. *Bibl. Boya* t. 77-78. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1948; Wwa: KiW 1949; Wstępem i przyp. opatrzył J. Parvi. Tekst przejrz. J. Rogoziński. Wwa: Czyt. 1954, wyd. 2 [!] tamże 1957. Przedr. zob. poz. 114 (t. 15).

67. H. Balzac: Ludwik Lambert. Wstęp ... Wwa: Bibl. Boya 1924, XVI, 121 s. *Bibl. Boya* t. 75. Wyd. nowe Wwa 1933. Przedr. zob. poz. 114 (t. 24/4).

68. H. Balzac: Stara panna. Wstęp ... Wwa: Bibl. Boya 1924, IX, 179 s. *Bibl. Boya* t. 79. Wyd. nast. łącznie z poz. 70 Wwa: KiW 1950, 285 s. Przedr. zob. poz. 109, 114 (t. 9).

69. Molière: Uczone białogłowy. Komedia w 5 aktach. Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1924, 90 s. Zob. poz. 7.

70. H. Balzac: Gabinet starożytności. Wstęp ... Wwa: Bibl. Boya 1925, X, 189 s. *Bibl. Boya* t. 80. Wyd. nast. łącznie z poz. 68 Wwa: KiW 1950. Przedr. zob. poz. 109, 114 (t. 9).

71. H. Balzac: Honoryna; Drugie studium kobiety. Wstęp ... Wwa: Bibl. Dzieł Wyborowych 1925, 173 s. Wyd. nast.: wyd. nowe łącznie z Pani Firmiani; Zlecenie. Wstęp ... Wwa: Bibl. Boya 1935,

188 s. *Bibl. Boya* t. 81. Przedr. zob. poz. 108, 114 (t. 4, 6, 11).

72. H. Balzac: Dziewczyna o złotych oczach. Proboszcz z Tours. Wstęp ... Wwa: *Bibl. Boya* 1926, XI, 195 s. *Bibl. Boya* t. 85. Wyd. nowe tamże 1935. Przedr. zob. poz. 107, 114 (t. 8, 11).

Wyd. osob. Proboszcz z Tours. Wwa: Czyt. 1968, 97 s. Przedr. zob. poz. 112.

73. H. Balzac: Fałszywa kochanka; Podwójna rodzina. Wstęp ... Wwa: *Bibl. Boya* 1926, VII, 169 s. *Bibl. Boya* t. 82. Przedr. zob. poz. 108, 114 (t. 3).

74. H. Balzac: Ferragus; Aferzysta. Wstęp ... Wwa: *Bibl. Boya* 1926, XIV, 188 s. *Bibl. Boya* t. 84. Przedr. oddzielnie zob. poz. 107, 108, 114 (t. 10, 11).

75. H. Balzac: Kobieta porzucona; Gobseck; Bank Nucingena. Wstęp ... Wwa: Druk. Krajowa 1926, VIII, 242 s. *Bibl. Boya* t. 88. Przedr. zob. poz. 110, 114 (t. 4, 5, 12), przedr. Gobseck i Bank Nucingena zob. poz. 112.

76. H. Balzac: Kobieta trzydziestoletnia. Wstęp ... Wwa: *Bibl. Boya* 1926, XI, 247 s. *Bibl. Boya* t. 87. Wyd. nowe Wwa: *Bibl. Boya* [1934]. Przedr. zob. poz. 110, 114 (t. 5).

77. H. Balzac: Król cyganerii; Znakomity Gaudissart; Bezwiedni aktorzy. Wstęp ... Wwa: *Bibl. Boya* 1926, VIII 215 s. *Bibl. Boya* t. 83. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1949, wyd. 2 tamże 1950. Przedr. zob. poz. 112 (bez Króla cyganerii), 114 (t. 9, 12).

78. H. Balzac: Księżna de Langeais; Pani Firmiani; Zlecenie. Wstęp ... Wwa: *Bibl. Boya* 1926, 229 s. *Bibl. Boya* t. 86.

Wyd. osob. Księżna de Langeais. Wstęp ... Wwa: *Bibl. Boya* 1932, 147 s. Przedr. zob. poz. 106, 114 (t. 11)

Przedr. Pani Firmiani; Zlecenie zob. poz. 108, 114 (t. 11), łącznie z Honoryną zob. poz. 71.

79. H. Balzac: Pierwsze kroki. Msza Ateusza. Wstęp ... Wwa: Druk. Krajowa 1926, VII, 250 s. *Bibl. Boya* t. 89. Przedr. zob. poz. 114 (t. 2, 6).

80. A. Dumas (syn): Dama Kameliowa. Dramat. Wyst. Wwa, T. Pol. 1926. Wyd. ze wstępem ... Wwa: F. Hoesick 1930, XV, 231 s.

81. H. Balzac: Kontrakt ślubny; Pułkownik Chabert. Wstęp ... Wwa: Druk. Krajowa 1927, VIII, 282 s. *Bibl. Boya* t. 92. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: *Bibl. Boya* 1934; Wwa: KiW 1949. Przedr. zob. poz. 114 (t. 6).

Wyd. osob. Pułkownik Chabert. Wstęp: J. Rogoziński. Wwa: Czyt. 1955. Przedr. zob. poz. 112.

82. H. Balzac: Kuzyn Pons. Wstęp ... Wwa: Druk. Krajowa 1927, VII, 412 s. *Bibl. Boya* t. 93. Wyd. nast.: wyd. nowe Wwa: *Bibl. Boya* 1934; Wwa: KiW 1949; Posł. i przyp.: J. Parvi. Tekst

przejr. J. Rogoziński. Wwa: Czyt. 1954. Przedr. zob. poz. 114 (t. 15).

83. M. Montesquieu: O duchu praw. Przejr. i wstępem opatrzył W. Makowski. T. 1-2. Wwa: F. Hoesick 1927, XXII, 463 + 496 s. *Bibl. Boya* t. 90-91. Wyd. nast.: Przejr. i uzup. M. Szaniecki. Wwa: PIW 1957.

84. H. Balzac: Chłopi. T. 1-2. Wwa: F. Hoesick 1928, XVI, 205 + 263 s. *Bibl. Boya* t. 95-96. Wyd. nast. Wwa: Książka 1948. Przedr. zob. poz. 112, 114 (t. 18).

85. E. Bourdet: Ostatnia nowość. Komedja w 4 aktach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1928.

86. M. de La Fayette: Księżna de Clèves. [Powieść]. Wstęp ... Wwa: Alfa 1928, XXIX, 195 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1958; Wwa: LSW 1992.

87. Stendhal: O miłości. Wstęp ... Wwa: Maska 1929, XXIII, 537 s. *Bibl. Boya* t. 97. Wyd. nast.: Wwa: *Bibl. Boya* 1933; Wwa: PIW 1957. Przedr. zob. poz. 120.

88. Stendhal: Lamiel. Wstęp ... Wwa: Alfa 1930, 175 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1951; Przep.: M. Dramińska. Wwa: PIW 1955. Przedr. zob. poz. 120.

89. H. Balzac: Kuratela; Facino Cane; Sarrasine; Piotr Grassau; Z. Marcas; Granatka; Poronienie. Wstęp ... Wwa: *Bibl. Boya* 1931, 225 s. *Bibl. Boya* t. 77. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1949, tamże 1950, wyd. 3 1951. Przedr. zob. poz. 114 (t. 3, 6, 14, 16) [z wyjątkiem Poronienia]; przedr. Kuratela i Piotr Grassau poz. 112.

90. H. Balzac: Podróż do Polski. Wstęp ... Wwa: *Bibl. Boya* 1931, 111 s. *Bibl. Boya* t. 78.

91. Stendhal: Życie Henryka Brulard. Powieść. Wstęp ... Wwa: *Bibl. Boya* 1931, 298 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1949; wyd. [uzup.] Wwa: KiW 1959. Przedr. zob. poz. 120.

92. Voltaire: Kandyd. Wstęp ... Wwa: *Bibl. Boya* 1931, 107 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1947; wyd. 2 Wwa: KiW 1949, wyd. 2 [!] tamże 1951; Wwa: PIW 1960; Bydgoszcz: Arcanum 1991; Wr.: Siedmioróg 1991. Zob. poz. 32.

93. H. Balzac: Lekarz wiejski. Wstęp ... Wwa: *Bibl. Boya* 1932, 245 s. *Bibl. Boya* t. 80. Przedr. zob. poz. 114 (t. 18).

94. P.A. Beaumarchais: Wesele Figara. Komedja w 5 aktach prozą. Wstęp ... Wyd. nowe Wwa: *Bibl. Boya* 1932, 169 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1951; Przep. i aneksy: J. Gałuszka. Wwa: PIW 1959; pt. Szalony dzień, czyli Wesele Figara. Oprac. M. Dąbrowski. Wr.: Ossol. 1993. *BN* III, 6.

95. J. Bédier: Pieśń o Rolandzie. Wg rękopisu oksfordzkiego. Wwa: *Bibl. Boya* 1932, 111 s. Wyd. nast.: Wstęp: S. Fiszman. Wwa: KiW 1952; Wstęp: K. Kasprzykówna. Przep.: J. Gałuszka. Wwa: PIW

1959, tamże: Wstęp i przyp.: Z. Czerny, 1981 [właśc. 1984]; Oprac.: A. Drzewiecka, Wr.: Ossol. 1991. Przedr. zob. poz. 117, 119.

96. B. Constant: Czerwony kajet. Wstęp ... Wwa: Bibl. Boya 1932, 100 s. Wyd. nast. Pozn.: KAW [1989].

97. H. Balzac: Eugenia Grandet. Wstęp ... Wwa: Bibl. Boya 1933, 190 s. Wyd. nast.: Łódź: Książka 1947, wyd. 2 tamże 1948; Wwa: KiW 1950; Wwa: 1952; Wstęp: J. Adamski. Przep.: M. Żurowski. Tekst przejr. J. Rogoziński. Wwa: Czyt. 1953, wyd. 2 [!] tamże 1954, wyd. 3 1956, 1967, 1971, 1974; Oprac.: J. Nowakowski. Tekst przejr. J. Rogoziński. Wr.: Ossol. 1955, tamże wyd. popraw. 1960; Wwa: KiW 1984, tamże 1987. Przedr. zob. poz. 112, 114 (t. 7).

98. Chamfort: Charaktery i anegdoty. Wstęp ... Wwa: Bibl. Boya 1933, 108 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1949; wyd. łączne z Maksymy i myśli. Przel. K. Drzewiecki. Wwa: Czyt. 1958.

99. Stendahl: Pamiętnik egotysty. Wstęp ... Wwa: Bibl. Boya 1933, 124 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1951; wyd. Wwa: PIW 1960. Przedr. zob. poz. 120.

100. A. Musset: Lorenzaccio. Dramat w 5 aktach. Wstęp ... Wwa: Bibl. Boya 1934, 124 s. Zob. poz. 50.

101. Voltaire: Tak toczy się światek ... Wwa: Bibl. Boya 1934, 174 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1948; wyd. 2 Wwa: KiW 1951, tamże wyd. 3 1951; wyd. 3 [!] Wwa: PIW 1953. Zob. poz. 32.

102. Voltaire: Prostackek. Wwa: Bibl. Boya 1935, 199 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1949, tamże 1951. Zob. poz. 32.

103. A. Jarry: Ubu król, czyli Polacy. Utwór dramatyczny w 5 aktach. Wstęp ... Wwa: Rój 1936, 179 s. Wyd. nast.: Wstęp: J. Błoński. Kr.: Niezał. Ofic. Studencka* 1981; wyd. nowe Wstęp: K.T. Toeplitz. Wwa: WAI F 1989; Wprowadzenie: S. Sterna-Wachowiak. Bydgoszcz: Pomorz 1993.

104. A. Gide: Lochy Watykanu. Wstęp ... Wwa: Rój 1937, 350 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1957; Wwa: PIW 1962; Kr.: WL 1975, tamże 1985.

105. M. Proust: W poszukiwaniu straconego czasu. Wstęp ... (Cz. 1-6). Wwa: Rój 1937-39.

[Cz.] 1. W stronę Swanna. T. 1-3. 1937, 242 + 240 + 250 s.

[Cz.] 2. W cieniu zakwitających dziewcząt. T. 1-3. 1937, 271 + 252 + 284 s.

[Cz.] 3. Strona Guermantes. Cz. 1. T. 1-2. 1938, 249 + 282 s.

[Cz.] 4. Strona Guermantes. Cz. 2. T. 1-2. 1938, 286 + 276 s.

T. 2 pt. Sodoma i Gomora.

[Cz.] 5. Sodoma i Gomora. T. 1-3. 1939, 262 + 276 + 285 s.

[Cz.] 6. Uwieszona. T. 1-2. 1939, 320 + 316 s.

Wyd. nast. całości: T. 1-5. Wwa: PIW 1956-58, tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1974, wyd. 4 1979, wyd. 5 1992.

Wyd. powojenne uzup. o przekł.: T. 6. Nie ma Albertyny. Przel. M. Żurowski, T. 7. Czas odnaleziony. Przel. J. Rogoziński.

106. A.R. Lesage: Turcaret, czyli finansista. Komedia w 5 aktach. Przekł. powst. 1940. Wstęp, przekł. krytyki i oprac. A. Jakubiszyn. Wr.: Ossol. 1952, XLII, 128 s. *BN II*, 43.

Przekład dokonany dla teatru polskiego we Lwowie.

107. H. Balzac: Komedia ludzka. Historia trzynastu; Proboszcz z Tours. Wstęp ... Wwa: KiW 1950, 432 s.

Zawartość: Ferragus [poz. 74]; Księżna de Longeais [poz. 78]; Dziewczyna o złotych oczach [poz. 72]; Proboszcz z Tours [poz. 72].

108. H. Balzac: Komedia ludzka. Honoryna i inne opowiadania. Wwa: KiW 1950, 506 s.

Zawartość: Honoryna [poz. 71]; Studium kobiety [poz. 71]; Pani Firmiani [poz. 78]; Zlecenie [poz. 78]; Fałszywa Kochanka [poz. 73]; Podwójna rodzina [poz. 78]; Córka Ewy [poz. 33]; Sekrety księżnej de Cadignan [poz. 33]; Aferzysta [poz. 74].

109. H. Balzac: Komedia ludzka: Stara panna; Gabinet starożytności. Wstęp ... Wwa: KiW 1950, 285 s. Zob. poz. 68, 70.

110. H. Balzac: Komedia ludzka. Kobieta trzydziestoletnia; Kobieta porzucona; Gobseck; Bank Nucingena. Wstęp ... Wwa: KiW 1950, 371 s. Wyd. nast. tamże: 1952, 1953. Zob. poz. 76, 75.

111. A. Musset: Kaprysy Marianny. Komedia w 2 aktach. Wwa: PIW 1951, 63 s. Zob. poz. 50.

112. H. Balzac: Dzieła wybrane. Przel.: ..., J. Rogoziński. Wstęp i objaśn.: M. Żurowski. Wwa: KiW 1953, XIII, 631 s. Wyd. nast. tamże 1954.

Tu w przekł. T.B.-Z.: Powieści: Eugenia Grandet [poz. 97]; Ojciec Goriot [poz. 43]; Chłopi [poz. 84]; Jaszczur [poz. 65]. — Opowiadania: Pułkownik Chabert [poz. 81]; Proboszcz z Tours [poz. 72]; Kuratela [poz. 89]; Gobseck [poz. 75]; Znakiem Gaudissart [poz. 77]; Piotr Grassau [poz. 89]; Bank Nucingena [poz. 75]; Bezwiedni aktorzy [poz. 77].

113. H. Balzac: Stracone złudzenia: Dwaj poeci; Wielki człowiek z prowincji w Paryżu; Cierpienia wynalazcy; Blaski i nędze życia kurtyzany; Jak kochają ładacznicę; Po czemu miłość wypada starcom; Dokąd wiodą złe drogi; Ostatnie wcielenie Vautrina. Przep.: M. Chołdyk, A. Kotuła, J. Kowalska, S. Des Loges, M. Strzałkowa. Wwa: Czyt. 1955, 895 s. Zob. poz. 34, 44, 47, 53.

114. H. Balzac: Komedia ludzka. Studia obyczajowe. Przel.: ..., J. Rogoziński, A. Sygietyński. Wstępem opatrzył ... T. 1-24. Wwa: Czyt. 1957-1967.

Tu w przekł. T.B.-Ż.: Sceny z życia prywatnego: T. 2. 1957; Pierwsze kroki [poz. 79], — T. 3. 1957: Podwójna rodzina [poz. 73], Pani Firmiani [poz. 78]; Fałszywa kochanka [poz. 73], Córka Ewy [poz. 33], Zlecenia [poz. 78]; Granatka [poz. 89], — T. 4. 1957: Kobieta porzucona [poz. 75]; Honoryna [poz. 71], — T. 5. 1958: Gobseck [poz. 75]; Kobieta trzydziestoletnia [poz. 76]; Ojciec Goriot [poz. 43], — T. 6. 1958: Putkownik Chabert [poz. 81]; Msza Ateusza [poz. 79]; Kuratela [poz. 89]; Kontrakt ślubny [poz. 81]; Drugie studium kobiety [poz. 71]. — Sceny z życia prowincji: T. 7. 1958: Eugenia Grandet [poz. 97], — T. 8. 1958: Proszczę z Tours [poz. 72]; Kawalerskie gospodarstwo [poz. 35], — T. 9. 1958: Znakomity Gaudissart [poz. 72]; Muza z zaścianka [poz. 42]; Stara panna [poz. 68]; Gabinet starożytności [poz. 70], — T. 10. 1958: Stracone złudzenia [poz. 44]; Dwaj poeci [poz. 34]; Wielki człowiek z prowincji w Paryżu [poz. 44]; Cierpienia wynalazcy [poz. 47], — Sceny z życia paryskiego: T. 11. 1959: Ferragus [poz. 74]; Księżna de Langeais [poz. 78]; Dziewczyna o złotych oczach [poz. 71], — T. 12. 1959: Historia wielkości i upadku Cezara Birotteau [poz. 41]; Bank Nucingena [poz. 75]; Król cyganerii [poz. 77]; Bezwiędni aktorzy [poz. 77]; Aferzysta [poz. 74], — T. 13. 1959: Blaski i nędze życia kurtyzany, T. 1-2 [poz. 46]; Dokąd wiodą złe drogi [poz. 113]; Ostatnie wcielenie Vautrina [poz. 53], — T. 14. 1960: Sekrety księżnej de Cadignan [poz. 33]; Sarrasine, Facino Cane, Piotr Grassau [poz. 89], — T. 15. 1961: Kuzynka Biетка [poz. 66]; Kuzyn Pons [poz. 82], — T. 16. 1961: Z. Marcas [poz. 89], — Sceny z życia wiejskiego: T. 18. 1962: Chłopi [poz. 84]; Lekarz wiejski [poz. 93], — Studia analityczne: T. 20. 1963: Fizjologia małżeństwa [poz. 3]; Małe niedole pożycia małżeńskiego [poz. 4], — Studia filozoficzne: T. 21/1. 1964: Jaszczur [poz. 65], — T. 24/4. 1967: Ludwik Lambert [poz. 67].

115. H. Balzac: Stracone złudzenia: Dwaj poeci; Wielki człowiek z prowincji w Paryżu; Cierpienia wynalazcy. Wstęp ... Wwa: PIW 1962, 791 s. Wyd. 4 [!] tamże 1972. Zob. poz. 34, 44, 47.

116. H. Balzac: Blaski i nędze życia kurtyzany; Jak kochają ładacznicę; Po czemu miłość wypada starcom; Dokąd wiodą złe drogi; Ostatnie wcielenie Vautrina. Wstęp ... Wwa: PIW 1962, 618 s. Zob. poz. 46, 53.

117. Arcydziała francuskiego Średniowiecza. Wybór: M. Żurowski. Przeł.: ..., A. Tatarkiewicz (red. nauk.). Wstęp i przyp.: Z. Czerny, Wwa: PIW 1968, 781 s.

Zawiera m.in. poz. 25, 31, 95.

118. Stendhal: Vanina Vanini. Opowiadania. Wwa: KiW 1969, 105 s.

119. J. Bédier: Pieśń o Rolandzie; Dzieje Tristana i Izoldy. — F. Villon: Wielki testament. Wwa: PIW 1973, 348 s. Wyd. nast.: tamże 1975; wyd. pt. Literatura francuskiego Średniowiecza. Przeł. i wstępem opatrzył ... Wwa: Editions Spotkania 1992. Zob. poz. 95, 25, 31.

120. Stendhal: Dzieła wybrane. Przeł.: ... i J. Rogoziński. T. 1-4. Wwa: PIW 1982, 793 + 627 + 638 + 566 s. Wyd. nast. tamże T. 1-5. 1985.

Tu w przekł. T.B.-Ż.: T. 1: O miłości [poz. 87]; Pamiętnik egotysty [poz. 99]; Życie Henryka Brulard [poz. 109]. — T. 2: Czerwone i czarne [poz. 56]; Kroniki włoskie [poz. 63]. — T. 4: Pustelnia parmeńska [poz. 64]; Lamiel [poz. 88]. — W wyd. z 1985 pominięto: Lamiel.

Prace edytorskie

1. N. Żmichowska: Biała róża. [Wyd. i] wstęp ... Wwa: Dom Książki Pol. 1929, XXIV, 207 s.

2. N. Żmichowska: Czy to powieść? [Wyd. i] wstęp ... Wwa: Dom Książki Pol. 1929, XXIX, 281 s.

3. Narcyssa i Wanda. Listy Narcyzy Żmichowskiej do Wandy Grabowskiej (Zeleńskiej). Wyd. i wstępem opatrzył ... Wwa: Dom Książki Pol. 1930, XXXV, 381 s.

4. N. Żmichowska: Poganka. Oprac. i wstępem opatrzył ... Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1930, XXXVII, 183 s. *BN* 1, 121. Wyd. nast.: wyd. 2 przez. Wr.: Ossol. 1930.

5. Młoda Polska. Wybór poezji. Oprac. i wstępem opatrzył ... Lw.: Ossol. 1939, LII, 449 s. *BN* 1, 125. Wyd. 2 Wr. 1947.

OPRACOWANIA (wybór)

T. Boy-Zeleński: Jak zostałem literatem. W tegoż: Brewerie. Wwa 1926. — Mes confessions. Conférence donnée le 19 février 1927 au Grand Amphithéâtre de la Sorbonne. Paryż 1928. — Odpowiedź na ankietę: Rok pisarzy lwowskich. *Czer. Sztaud.* 1940 nr 292. — Wywiady: Setny tom Biblioteki Boya. *Wiad. Lit.* 1929 nr 51, odb. Wwa 1930; A. Galis: Wśród zagadnień życia umysłowego. Wizyta u B.-Ż. *Tyg. Ilustr.* 1933 nr 9.

SWPP 1. — PP (B. Winklowa). — LP (A.Z. Makowiecki). [W. Feldman] W.F.: Najmłodszy w literaturze polskiej. Piosenkarz „Zielonego Balonika”. *Krytyka* 1910 z. 5. — R. Battaglia: Boy. (Próba syntezy). Kr.: W.L. Anczyz 1918, 43 s. — W. Borowy: Boy jako tłumacz. *Prz. Warsz.* 1922 nr 7, 9; odb. Wwa 1922, 92 s., przedr. w tegoż: Studia i rozprawy. T. 2. Wr. 1952. — R. Bailly: Boy. *Les Amis de la Pologne* 1922 nr 2. — S. Miłazewski: Blaski i nędze B.-Ż. *Rzeczpospolita* 1929 nr 44, 47, 54, 61, 68, 75, 82. — A. Nowaczyński: Ofensywa. Tragedia Boya. *Mysl Nar.* 1929 nr 4. — J. Skiwiński: Problemat Boya. *Wiad. Lit.* 1929 nr 11. — S. Pigof: O brachach, brązownikach i brązoburcy. Uwagi na czasie. *Mysl Nar.* 1930 nr 14-17, odb. Wwa 1930, 39 s. — A. Nowaczyński: Boyszewizm. *Gaz. Warsz.* 1931 nr 389. — A. Polewka: Boy — firciarz społeczny. *Gaz. Lit.* 1931 nr 2. — K.L. Koniński: Boy. *Mysl Nar.* 1932 nr 55. — M. Niedziałkowski: „Problem Boya”. *Naprzód* 1932 nr 244. — K. Irzykowski: Beniaminek. Rzeczo o Boyu-Zeleńskim. Wwa: Księg. F. Hoiesicka 1933, 189 s. — Prawda o Boyu-Zeleńskim. Głosy krytyczne. Zebrał i wstępem poprzedził Cz. Lechicki. Wwa 1933, XCIV, 182 s. — J. Braun: Boy — boyówka — boyszewizm. *Zet* 1933 nr 21. — L. Chwistek: Obrońca myśli wywołanej. *Wiad. Lit.* 1933 nr 45, przedr. w tegoż: Wielość rzeczywistości w sztuce. Wwa 1960. — S. Kawyn: Pisarz świadomy. Rzeczo o działalności literackiej B.-Ż. *Sygnaly* 1933 nr 1. — K. Czachowski: Obraz współczesnej literatury polskiej (1884-1933). T. 2. Lw. 1934. — J.E. Skiwiński: Jeszcze raz życie uławione. *Pion* 1934 nr 7; przedr. w tegoż: Na przełaj. Wwa 1935. — I. Fik: Nie zapominajmy o „Beniaminku”. *Sygnaly* 1938 nr 49, przedr. w tegoż: Wybór pism krytycznych. Wwa 1961. — Z. Nowakowski: Wieczny tłumacz. *Wiad. Pol.* 1940 nr 2. — J. Prutkowski J. Nacht: Ci, co zostali tam ... B.-Ż. *Nowe Widnokregi* 1943 nr 20. — K. Czachowski: Społeczne oblicze B.-Ż. *Odrodzenie* 1946 nr 3 — J. Kowalewski: Boy i Bartel we Lwowie w 1939. *Kultura*, Paryż 1949 nr 15. — A. Szyfman: Jeden rok w życiu Boya. *Teatr* 1955 nr 4. — H. Vogler: Boy — żywy. *Życie Lit.* 1954 nr 51. — A. Stawar: Tadeusz Zeleński (Boy). Wwa: PIW 1958, 368 s. — I. Krzywicka: Wielcy i niewielcy. Wwa 1960 [m.in. o Boyu]. — S. Sterkowicz: Boy.

Dr Tadeusz Żeleński, lekarz, pisarz, społecznik. Wwa: PZWL 1960, 256 s., wyd. 2 zmien. i uzup. Wwa 1974. — R. Zimand: Trzy studia o Boyu. Wwa: PIW 1961, 369 s. — S. Żeleński: Wspomnienie o Boyu. *Teatr* 1961 nr 15. — M. Borwicz: „Inżynierowie dusz”. *Zesz. Hist.* 1963 nr 3. — W. Ładniewska-Blankenheimowa: Z dwóch ostatnich lat Boya. *Zesz. Hist.*, Paryż 1963 z. 4. — A. Kijowski: Najbardziej czytany pisarz polski. *Polska* 1965 nr 12. — S. Żeleński: Wspomnienie o ojcu. *Polityka* 1966 nr 41. — Wl. Rogowski: Zapomniana przyjaźń Boya. Gdynia: WM 1967, 198 s. — B. Winklowska: Tadeusz Żeleński (Boy). *Twórczość i życie*. Wwa: PIW 1967, 794 s. — W. Żeleński: B.-Ż. we Lwowie. *Wiadomości*, Londyn 1971 nr 1335 [oraz cykl art. o Boyu we Lwowie 1939-41 w *Wiadomościach* 1972, 1974, 1975]. — A.Z. Makowiecki: Tadeusz Żeleński (Boy). Wwa: Wiedza Powszechna 1974, 313 s., wyd. 2 Wwa 1987. — W. Natanson: Boy-Żeleński. *Opowieść biograficzna*. Wwa: LSW 1977, 384 s., wyd. 2 uzup. Wwa 1983. — Boy we Lwowie 1939-1941. Antologia tekstów o pobycie Tadeusza Żeleńskiego (Boya) we Lwowie w oprac. [i ze wstępem] B. Winklowej. Wwa: Pokolenie, Rytm 1992, 261 s. [zawiera m.in. przedr. tekstów autorów: Z. Nowakowski, J. Kowalewski, M. Borwicz, W. Ładniewska-Blankenheimowa, A. Wat, W. Żeleński]. — K. Krasuski: T.B.-Ż. — Krytyk w dobie przebudowy. W: *Krytycy teatralni XX wieku*. Wr. 1992.

B.W.

BOYÉ Edward 1897-1943

Krypt.: E.B.; eb.
Tłumacz, poeta, krytyk literacki, publicysta.

Urodzony 9 maja 1897 w Warszawie w rodzinie mieszczańskiej; syn Wilhelma Boyé i Jadwigi z domu Eberlein. W 1915-18 studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego. W 1916-17 redagował i wydawał czasopismo *Pro arte et studio*, na którego łamach również debiutował w 1916 wierszem „Przedśpiew” (z. 1). Następnie kontynuował studia na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W 1919 uzyskał magisterium, a w 1920 doktorat. W 1924 zawarł związek małżeński z córką dra Edwarda Dytla. Artykuły na temat literatury włoskiej, hiszpańskiej i francuskiej oraz przekłady z tych literatur ogłaszał m.in. w *Wiadomościach Literackich* (1924-28), *Głosie Prawdy Literackim* (1927-33), *Pionie* (1933-34); wiersze publikował m.in. w *Cyryliku Warszawskim* (1930). Od 1928 był tłumaczem i redaktorem *Biblioteki Literatury Hiszpańskiej i Hiszpanoamerykańskiej*, wydawanej przez Rój, nadto ogłaszał liczne przekłady z literatury włoskiej i francuskiej. W 1929 ożenił się z Wandą Skrzypiciel (secundo voto Odolska-Boyé), późniejszą dziennikarką radiową. W 1932 drukował cykl artykułów z podróży po Hiszpanii pt. „Rajd po czerwonym półwyspie” na łamach *Dziennika Ludowego i Robotnika*; w tychże pismach w 1937-38 publikował liczne artykuły na temat wojny domowej w Hiszpanii, opowiadając się po stronie Republiki. Był członkiem Polskiego PEN Clubu; w 1937 otrzymał nagrodę Polskiego PEN Clubu za przekłady z języków obcych. W okresie okupacji niemieckiej mieszkał w Warszawie; otrzymał

pomoc finansową z funduszu wydawniczego Zbigniewa Mitznera. Zmarł 12 sierpnia 1943 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sandał skrzydlaty. Poezje. [Wwa:] Vita Nuova [1921], 75 s.

Zawiera wiersze w cyklach: Przyjacielowi; Bunt; Jutrzenki w mgłach. — oraz poemat Jarzębiny.

2. U kolebki modernizmu. Estetyczne poglądy na łamach krakowskiego „Życia”. Kr.: Krak. S-ka Wydawn. 1922 [antydat. 1921], 59 s.

3. Wielkie kurtyzany renesansowe. [Szkic]. Wwa: Rój [1932], 59 s. Wyd. nast. Wwa: WAiF 1983.

4. Cienie tronu hiszpańskiego. [Opowieść]. Wwa: Rój [1933], 58 s.

Przekłady

1. P. Aretino: Jak Nana córeczkę swą Pipkę na kurtyzanę kształciła. Tłum., przedm. i objaśn. opatrzył ... Wwa: Hulewicz i Paszkowski 1923, XXXIII, 85 s. Wyd. nast.: Wwa: Biblion 1928; Wwa: PIW 1958; Wwa: WAiF 1984.

2. P. Aretino: Żywoty kurtyzan. Przeł. i objaśn. zaopatrzył ... Wwa: Druk. Akademicka 1923, 81 s. Wyd. nast.: Wwa: Biblion 1928, XIII, 131 s.; Wwa: PIW 1958; Wwa: WAiF 1983, tamże: wyd. 2 [!] 1985, [wyd. 3] 1988.

3. G. Boccaccio: Labirynt miłości albo skrzeczający kruk. Tłum., wstępem i objaśn. opatrzył ... Wwa: Hulewicz i Łaszowski 1923, 63 s. Wyd. nast.: Wwa: Bibl. Romansów i Powieści 1930; Wwa: WAiF 1984, wyd. 2 [!] tamże 1990.

4. G. Boccaccio: Żywot Dantego. Tłum. i wstępem opatrzył ... Wwa: Hulewicz i Paszkowski 1923, 97 s.

5. N. Machiavelli: Mandragola, czyli napój zapładniający. Tłum. i wstępem opatrzył ... Wwa: J. Sidorowski 1924, XXXI, 78 s. Wyd. nast. Wwa: WAiF 1986.

6. F.T. Marinetti: Ognisty dobosz. (Sztuka w 3 aktach). *Skamander* 1925 z. 40-42.

7. C. Goldoni: Sługa dwóch panów. Komedja w 3 aktach 6 odsłonach. Wyst. Wwa, T. Pol. 1927.

8. P. Baroja: Jarmark głupców. Wwa: Rój 1928, 280 s.

9. M. de Unamuno: Mgła. [Powieść]. Przeł. i przedm. ... Wwa: Rój 1928, XIX, 202 s. Wyd. nast. Wwa: KiW 1958.

10. V. Blasco Ibanez: Gabriel Luna (El Catedral). Przeł., wstępem i komentarzami opatrzył ... Wwa: Rój 1930, 303 s.

11. G. Boccaccio: Dekameron. Pełne wydanie stu opowieści. Przeł., komentarzami i post.

opatrzył ... Słowo wstępne: K. Makuszyński. Wwa: Bibl. Arcydziel Lit. 1930, XXXII, 745 s. Wyd. nast.: Przedm. opatrzył, tekst poprawił i uzup. M. Brahmmer. T. 1-5. Wwa: Wiedza 1948; T. 1-2. Wwa: PIW 1955, tamże wyd. 2 [!] 1957, wyd. 5 1971, wyd. 6 1972, wyd. 7 1974, wyd. 8 1975, wyd. 9 1983, wyd. 10 1986, wyd. 11 1989.

Wyd. 1 ukazało się w 12 poszytach w 1930-1933.

12. P. Aretino: O łajdactwach męskich. Wwa: Biblion 1931, 122 s. Wyd. nast.: Wwa: WAiF 1984, tamże 1988.

13. P. Baroja: Perwersyjna zmysłowość. [Powieść]. Przeł. i wstępem opatrzył ... Wwa: Rój 1931, 291 s. Wyd. nast. Wwa: Czyt. 1983.

14. M. de Cervantes Saavedra: Przedziwny hidalgo Don Kichot z Manczy. Powieść. Przeł., przedm. i komentarzami opatrzył ... Wwa: J. Mortkowicz. Tow. Wydawn. w Wwie [1932], XLII, 524 s. Wyd. nast.: T. 1-4 tamże 1937-1938; pt. Przemysłny hidalgo don Kichot z Manczy. Tekst przejrz., popraw. i uzup. na podstawie skołacjonowania z oryginałem: Z. Szmydowa, Z. Szleyen, T. Jodelka. T. 1-2. Wwa: KiW 1952.

Wyd. 1 ukazywało się poszytami.

Wyd. osob. częściowo w streszcz. pt. Przygody Don Kichota. Lw.: Książ.-Atlas [1934], 192 s.

15. G. Papini: Skończony człowiek. [Autobiografia]. Przeł. i przedm. poprzedził ... Wwa: Powsz. Spółdz. Wydawn. Płomień 1934, 326 s.

16. G. Papini: Żywy Dante. Przeł. [i wstęp] ... Wwa: J. Przeworski 1934, 358 s. Wyd. nast. pt. Dante żywy. Wwa: Pax 1959.

17. R. Blanco-Fombona: Zdobywcy Nowego Świata. Przeł., wstępem i dodatkowymi komentarzami opatrzył ... Wwa: Inst. Wydawn. Bibl. Pol. 1935, XV, 295 s.

18. A. Segre: Dom Handlowy „Abram Levis”. Powieść. Wwa: Księg. Popularna 1935, 302 s. Wyd. nast. Wwa: Bibl. Echa Pol. 1935.

19. A. Ferro: Dyktator współczesny Portugalii Salazar. Przeł. i przyp. opatrzył ... Wwa: Bibl. Pol. 1936, XXXIII, 137 s.

20. V. Tornius: Między światłem a cieniem. Powieść. Wwa: Nowe Wydawn. [1936], 319 s. Wyd. nast. Wwa: KiW 1957.

21. P. Calderon de la Barca: Życie snem. Sztuka w 3 aktach. Wyst. Wwa, T. Nar. 1937. Wyd. Wr.: Ossol. 1956, 176 s. *BN* II, 102.

22. F. Funck-Brentano: Odrodzenie. Wwa: Płomień 1937, 345 s.

23. A. Ossorio y Gallardo: Przyszłość Hiszpanii. (Odczyt wygłoszony w Paryżu dn. 20 lutego 1937). Wwa: [Druk.] Blok 1937, 31 s.

24. M. de Unamuno: Po prostu człowiek. Sztuka w 5 aktach. Przeł. i adapt. scen. ... Wyst. Wwa, T. Malickiej 1938. Por. poz. 25.

25. M. de Unamuno: Po prostu człowiek. Nowele. Przeł. i wstęp ... Wwa: Rój [1939], 199 s. Por. poz. 24.

26. Dawna nowela włoska. Wybór: J. Gałuszka. Przeł.: J. Gałuszka, ..., L. Staff. Wstęp: M. Brahmmer. Wwa: PIW 1969, 215 s. Wyd. 2 tamże 1978.

Tu w przekł. E.B. sześć nowel G. Boccaccia, s. 39-96.

Praca redakcyjna

1. Fraszki polskie XVII wieku. Wybrał ... Wwa: W. Hulewicz 1924, 110 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szafagan).

M. Kridl. *Prz. Warsz.* 1924 nr 29 [rec.: U kolebki modernizmu]. — M. Brahmmer. *Rocz. Lit.* 1933 [m.in. dot. przekł. G. Boccaccio: Dekameron]. — S.R. Dobrowolski: Niezapomniany humanista. (Wspomnienie o E.B.). *Robotnik* 1946 nr 231. — S.R. Dobrowolski: Sojusznik Wolnej Hiszpanii. *Związkowiec* 1947 nr 40.

A.Sz.

BRAHMER Mieczysław 1899-1984

Pseud.: Interim; M.B.; mb.; Michał Turkuć.
Historyk literatury, romanista, komparatysta.

Urodzony 26 stycznia 1899 w Krakowie w rodzinie inteligenckiej; syn Józefa Brahmmera i Marii z Sobestów. W 1917 ukończył Gimnazjum im. Jana Sobieskiego w Krakowie, a następnie podjął studia w zakresie polonistyki i romanistyki na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). W 1918-20 służył w Batalionie Akademickim, po czym kontynuował studia. W 1921 uzyskał magisterium. W 1921/22 studiował na Sorbonie, w Collège de France i w École des Hautes Études w Paryżu, a po powrocie do kraju był od 1923 asystentem w Katedrze Filologii Romańskiej UJ. Debiutował w 1922 artykułem wstępnym pt. „O kontakt naukowy z Zachodem”, opublikowanym w krakowskim *Czasie* (z 22 II); w piśmie tym ogłaszał następnie recenzje literackie. W 1922-35 pracował w *Przeglądzie Współczesnym*, początkowo jako sekretarz redakcji, później zastępca redaktora naczelnego; ogłaszał tu liczne artykuły, m.in. w rubrykach: „Obcy o Polsce” i „Polacy za granicą”. W 1923 prowadził też w *Przeglądzie Wieczornym* rubrykę pt. „Przez czarną szybkę” (nr 143-164, pod pseud. Interim). W 1925 uzyskał doktorat na podstawie pracy pt. „Petraryzm w poezji polskiej XVI wieku”. W 1928 wyjechał na studia do Paryża, a następnie do Włoch (1930). W 1930 habilitował się na podstawie pracy „Włochy w literaturze francuskiej okresu romantycznego”. W 1931 uzyskał stopień docenta na UJ i w tym samym roku wyjechał do Włoch, gdzie do

1936 wykładał język i literaturę polską na uniwersytecie w Rzymie. W 1932 rozpoczął współpracę z redakcją *Rocznika Literackiego* (dział „Literatura włoska”). W grudniu 1936 mianowany został profesorem historii literatury włoskiej na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Od 1934 był współpracownikiem Komisji Historii Literatury PAU, a od 1938 członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Podczas okupacji niemieckiej mieszkał kolejno w Dębicy i Robczykach, pracując najpierw w ogrodnictwie, a następnie w szkole zawodowej. Równocześnie uczestniczył w tajnym nauczaniu. W 1944 przeniósł się do Krakowa, gdzie prowadził wykłady z literatury romańskich na tajnych kompletach UJ. Po wyzwoleniu kontynuował wykłady na UJ (do 1949). Współpracował też z Uniwersytetem Poznańskim oraz prowadził wykłady w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Krakowie (1945/46). W 1946 rozpoczął organizowanie romanistyki na UW. W tym samym roku powołany został do PAU w Krakowie. W 1947 otrzymał nominację na profesora zwyczajnego UW, gdzie pozostał, kierując Katedrą (później Instytutem) Filologii Romańskiej, do przejścia na emeryturę (1970). W 1948 został sekretarzem I Wydziału Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i redaktorem jego wydawnictw (do 1952). Od 1949 wykładał równocześnie w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Warszawie (do 1957). Od 1952 przewodniczył Komitetowi Neofilologicznemu PAN (od 1960 Sekcji Neofilologicznej) i od 1954 był redaktorem naczelnym *Kwartalnika Neofilologicznego*. W 1953 otrzymał nagrodę Ministra Szkolnictwa Wyższego za działalność naukową i dydaktyczną. Był też członkiem Sekretariatu Wydziału I PAN. W 1954-63 pełnił funkcję przewodniczącego Zespołu Rzeczników Neofilologów Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. W 1957-67 kierował Zakładem Neofilologii PAN. W 1958 został członkiem korespondentem, a w 1964 członkiem rzeczywistym PAN. W 1957-77 był prezesem Towarzystwa Przyjaciół Książki i wiceprezesem Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Włoskiej. Od 1956 wchodził w skład Rady Naczelnej Międzynarodowego Stowarzyszenia Italianistów. W 1958-61 był członkiem Międzynarodowego Stowarzyszenia Komparatystów (w 1961-64 jego wiceprezesem). Od 1964 był członkiem Padewskiej Akademii Nauk, a od 1966 członkiem Rady Międzynarodowego Stowarzyszenia do Spraw Studiów nad Językiem i Literaturą Francuską. W 1981 otrzymał nagrodę Towarzystwa Kultury Europejskiej (SEC). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1954) i Krzyżem Komandorskim (1964) Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Komandorskim „Ordine al Merito della Repubblica Italiana”, Złotym Medalem „Relazioni culturali con l'Estero”

oraz orderem francuskim Croix de la Légion d'Honneur (1966). Zmarł 31 sierpnia 1984 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Anatol France i książka. *Prz. Współcz.* 1924 t. 11 s. 385-407; odb. uzup. Kr.: Tow. Miłośników Książki 1925, 37 s. Wyd. nast. z podtyt.: Fragmenty bibliofilskie. Wybrał, do druku przygot., posłowiem i stosownymi inskrypcjami opatrzył M. Hilchen. Wwa: Tow. Przyjaciół Książki 1979, 19 s.

2. Petrarkizm w poezji polskiej XVI w. Kr.: W.L. Anczyc 1927, 244 s.

3. Włochy w literaturze francuskiej okresu romantycznego. Kr.: PAU 1930, 179 s.

4. Problem renesansu we Włoszech współczesnych. Kr.: Krak. Spółka Wydawn. 1931, 89 s.

5. Włochy. Lw.: PWKS 1933, 34 s.

6. Z dziejów włosko-polskich stosunków kulturalnych. *Studia i materiały*. Wwa: Tow. Lit. im. A. Mickiewicza 1939, 296 s.

Zawartość: Przedmowa; Literatura włoska w Polsce; Swawole padewskich studentów; Samochwał włoski w kontuszu [F. Andreini]; Sobieski a Włochy: I. Florenckie upominki, II. Poetyckie wawrzyny zwycięzcy spod Wiednia, III. Włoscy komediantki króla Jana; Włoska oprawa „Tobiasza Wyzwolonego” [S.H. Lubomirskiego]; Pod urokiem Wenecji; W walce o wolność [dot. motywów polskich w poezji włoskiej XVII-XIX w.]; Okruchy włoskich sukcesów „Quo vadis”.

7. Teatr i dramat średniowieczny na Zachodzie. Wwa: Czyt. 1948, 50 s.

8. Teatr średniowieczny krajów zachodniej Europy. Wwa: PWN 1953, 87 s. Wyd. 2 tamże 1954.

9. Franciszek Rabelais na tle epoki. Wwa: Wiedza Powsz. 1954, 62 s.

10. W galerii renesansowej. *Szkieł literackie*. Wwa: PIW 1957, 338 s.

Zawartość: Kilka uwag i jedno wspomnienie; „Śpiewak Laury” [F. Petrarca]; Sześćset lat „Dekameronu” [G. Boccaccia]; Leonardo — „człowiek nieuczony”; Liryka Michała Anioła; Sztylet i duto [o B. Cellinim]; Komedia Renesansu włoskiego; O komedii dell'arte; Wskazania statysty bez złudzeń [dot. F. Guicciardiniego]; Rabelais; Torkwato Tasso; Dialog o ustroju wszechświata [o Galileusz]; Dramat florenckiego Brutusa [dot. „Lorenzaccia” A. de Musseta].

11. Stanisław Wyspiański e il teatro polacco del primo nevecento. Wr.: Ossol. 1973, 31 s.

12. Fraszka pacjenta powyżej 75 lat odczytana w nieobecności autora przez Michała Hilchena dnia 23 września 1978 podczas Biesiady Bibliofilskiej w hotelu Helios na Ogólnopolskim Zjeździe Bibliofilów w Toruniu. Tor.: Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela 1979, [4] s.

13. Powinowactwa polsko-włoskie. Z dziejów wzajemnych stosunków kulturalnych. Wwa: PWN 1980, 375 s.

Zawiera studia z tomu poz. 6, — nadto: Tercyny J. Kochanowskiego; Z Padwy do Paryża [o J. Kochanowskim]; Kilka uwag o polskim „Orlandzie” [P. Kochanowskiego]; Jan Kazimierz i komedjanci włoscy; Śladami włoskich upodobań J.A. Morsztyna; Rzymskie spotkania Sainte-Beuve’a; O niektórych powinowactwach romańskich literatury staropolskiej (Zagajanie dyskusji); Z dziejów Sienkiewicza w krajach romańskich. — Wspomnienia: G. Maver (1891-1970); E. Damiani (1892-1953). — Aneks: Komedja dell’arte na dworze Władysława IV. (Urywki z korespondencji nuncjusza M. Filonardiego); Stosunki Sobieskiego z Toskanią (Źródła); Odsiecz wiedeńska w poezji włoskiej (Bibliografia); Włoski sonet S.H. Lubomirskiego? [Amante cavagliere a bella donna greca]; W odwiedzinach u pana marszałka [fragm. z dziennika Fagiunolego].

Nadto liczne studia i artykuły dotyczące literatury włoskiej, francuskiej i komparatystyki w polskich i zagranicznych czasopismach i książkach zbiorowych.

Przekład

1. A. Gramsci: Listy z więzienia. Przeł. i przedm. ... Wwa: Czyt. 1950, 330 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. A. Mickiewicz: Sonetti di Crimea ed altre poesie. Testo polacco con introduzione, note et dizionario per uso degli studiosi italiani. A cura di ... et E. Damiani. Roma: Istituto per L’Europa Orientale 1939, 114 s.

2. G. Boccaccio: Dekameron. Przeł. E. Boyé. T. 1-5. Przedm. opatrzył, tekst poprawił i uzup. ... Wwa: Wiedza 1948, 220 + 223 + 161 + 220 + 204 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: PIW 1955, tamże: wyd. 2 [I] 1957, wyd. 5 1971, wyd. 6 1972, wyd. 7 1974, wyd. 8 1975, wyd. 9 1983, wyd. 10 1986, wyd. 11 1989.

3. P. Corneille: Cyd. Przeł. A. Morsztyn. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1948, 94 s. Wyd. 2 przejrz. tamże 1949.

4. P. Calderon de la Barca: Książę niezłomny. Tragedia w 3 aktach. Przeł. J. Słowacki. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1949, 127 s.

5. Molière: Świątoszek. (Tartuf). Przeł. Cz. Jastrzębiec-Kozłowski. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1949, 106 s. Wyd. 2 tamże 1950.

6. Antologia literatury francuskiej. Przeł. i oprac. T. Boy-Żeleński. Wyd. 2 przygot. ... Wr.: Ossol. 1950, 514 s. *BN II*, 18.

7. C. Goldoni: Kawiarenka wenecka. Komedja w 3 aktach; Mirandolina. Komedja w 3 aktach. Przeł. Z. Jachimecka. Wstępem i objaśn. opatrzył ... Wr.: Ossol. 1951, 370 s. *BN II*, 69.

8. C. Goldoni: Sprytna wdówka. Komedja w 3 aktach; Zakochani. Komedja w 3 aktach. Przeł. Z. Jachimecka. Wstępem i objaśn. opatrzył ... Wr.: Ossol. 1951, 319 s. *BN II*, 61.

9. Molière: Mieszczanin szlachcicem. Komedja — balet w 5 aktach. Przeł. Cz. Jastrzębiec-Kozłowski. Oprac. ... Kr.: M. Kot 1951, 105 s.

10. Edward Porębowicz: Studia literackie. Przedm., wybór oraz przyp. ... Kr.: M. Kot 1951, 278 s.

11. G. Galilei: Dialog o dwu najważniejszych układach świata: Ptolemeuszowym i Kopernikowym. Przeł. E. Ligocki przy współudziale K. Giustiniani Kepińskiej. Przedm. ... Red.: ... i F. Kepiński. Wwa: PWN 1953, 540 s. PAN.

12. Michał Anioł Buonarroti: Poezje. Wybór. Przeł. L. Staff. Wybór, oprac. i wstęp ... Wwa: PIW 1956, 112 s. Wyd. 2 tamże 1964.

13. Michał Anioł Buonarroti: Poezje wybrane. Przeł. L. Staff. Wybór i wstęp ... Wwa: LSW 1973, 136 s.

14. A. Dante: Boska Komedja. Przeł. E. Porębowicz. Wstęp i red. ... Wwa: PIW 1959, 618 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1975, wyd. 4 1978, wyd. 5 1984, wyd. 6 1990.

15. Studies in language and literature in honour of Margaret Schlauch. [Kom. red.] ..., S. Helsztyński, J. Krzyżanowski. Wwa: PWN 1966, 486 s. Wyd. nast. New York: Russel and Russel 1971, 843 s.

16. Italia, Venezia e Polonia. Tra umanesimo e rinascimento. A cura di ... Wr.: Ossol. 1967, 376 s. Kom. Neofil. PAN.

17. L. Staff: Michał Anioł i jego poezje. Wstęp i wybór ... Wwa: PIW 1977, 258 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1965. — SWPP 1. — K. Żaboklicki: Publication de M.B. Bibliographie pour les années 1922-1966. W: *Mélanges de littérature comparée et de philologie offerts à M.B.* Wwa 1967.

[Petraryzm w poezji polskiej:] I. Chrzanowski. *Ruch Lit.* 1927 nr 8; J. Krzyżanowski. *Prz. Współcz.* 1927 nr 62; R. Pollak. *Pam. Lit.* 1928. — [Problem renesansu we Włoszech współczesnych:] G. Maver. *La Cultura*, Rzym 1931; W. Weintraub. *Ruch Lit.* 1931 nr 10. — [Z dziejów włosko-polskich stosunków kulturalnych:] E. Damiani. *Archivio della Cultura Italiana*, Rzym 1939 z. 4; M. Bersano-Beggy. *Ricerche Slavistiche*, Rzym 1952 z. 1. — [W galerii renesansowej:] A. Gościcki: *Książka o Renesansie, Polonistyka* 1957 nr 3; J. Parvi. *Nowiny Lit. i Wydawn.* 1957 nr 13; Z. Szmydłowa. *Nowe Książ.* 1957 nr 9. — J. Parvi: M.B. *Nauka Pol.* 1967 nr 2. — A. Pałasz. *Teatr* 1973 nr 22 [rec.: S. Wyspiański e il teatro polacco]. — [Powinowactwa polsko-włoskie:] A. Sajkowski. *Rocz. Lit.* 1980 wyd. 1984 s. 394-399; K. Żaboklicki. *Prz. Hum.* 1982 nr 11. — K. Morawski: Działalność naukowa profesora M.B. *Kwart. Neofil.* 1980 nr 2. — [A. Biernacki] Abe: M.B. *Twórczość* 1984 nr 12. — Z. Libera: M.B. *Pam. Lit.* 1985 z. 2. — J. Parvi: M.B. *Biul. Polonist.* 1985 nr 1/2. — S. Widlak: M.B. — humanista, uczony. *Ruch Lit.* 1985 nr 5/6. — K. Żaboklicki: M.B. *Kwart. Neofil.* 1985 z. 2. — K. Żaboklicki: M.B. [1899-1984] studioso di letteratura italiana. *Kwart. Neofil.* 1986 z. 4. — J. Pomianowski: B., czyli o sztuce krytyki. *Pam. Teatr.* 1990 z. 1/2.

BRAKONIECKI Kazimierz
ur. 1952

Krypt.: (B); KB.

Poeta, eseista, krytyk literacki.

Urodzony 12 grudnia 1952 w Barczewie pod Olsztynem; syn Jana Brakonieckiego, technika budowlanego, i Zuzanny z Sokólskich, nauczycielki. Od 1954 mieszkał w Olsztynie. Uczył się w III Liceum Ogólnokształcącym im. M. Kopernika. Po zdaniu matury od 1971 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW), w 1976 uzyskał magisterium. Debiutował w 1975 wierszami „Petycja”, „Skronie słowa”, „Śmierć mistrza”, „Wieczorem poeta zdejmuje maskę...” drukowanymi w miesięczniku *Nowy Wyraz* (nr 4). W 1977 ożenił się z Hanną Wasik, nauczycielką. W tymże roku rozpoczął pracę zawodową w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, a następnie powrócił do Olsztyna i pracował kolejno jako bibliotekarz, redaktor, instruktor, m.in. w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego „Hosianum”, w Bibliotece Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego, w Instytucie Kształcenia Nauczycieli. W 1978-81 należał do Koła Młodych przy Oddziale Olsztyńskim ZLP (w 1980-81 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Koła). Wiersze, prozę, eseje, szkice i recenzje literackie publikował m.in. w czasopiśmie: *Gazeta Olsztyńska* (1978-80); w 1978 cykl artykułów o poetach olsztyńskich pt. „Życie i wyobraźnia”, *Poezja* (1979, 1981-83, 1989), *Punkt* (1979-81), *Słowo na Warmii i Mazurach* (1978-81). W 1980 został członkiem NSZZ „Solidarność”. Należał w 1984 do grona założycieli Duszpasterstwa Środowisk Twórczych w Olsztynie. Od 1985 pracował w Biurze Wystaw Artystycznych na stanowisku głównego specjalisty do spraw programowych i upowszechniania (był autorem wielu wystaw). Równocześnie w 1986-88 kontynuował naukę w Podyplomowym Studium Działalności Kulturalnej na UW. W 1989 otrzymał nagrodę miesięcznika *Res Publica* za tekst o współczesności pt. „Zapiski Jedynego” (druk nr 6). W roku następnym otrzymał nagrodę Wojewody Olsztyńskiego za twórczość poetycką i publicystyczną. W 1990 został członkiem SPP. Od 1991 jest redaktorem naczelnym pisma *Borussia*, wydawanego przez Wspólnotę Kulturową „Borussia” przy wsparciu Ministerstwa Kultury i Sztuki. Mieszka w Olsztynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zrosty. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1979, 73 s.

Nagroda redakcji *Nowego Wyrazu* i Urzędu m. st. Warszawy za najlepszy książkowy debiut poetycki przyznana podczas Warszawskiej Jesieni Poezji w 1980; Medal im. biskupa I. Krasickiego przyznany przez Oddział Olsztyński ZLP w 1981.

2. Żywyoty. [Wiersze]. Wwa: MAW 1982, 65 s.

3. Wiersze fizyczne. Wwa: MAW 1985, 62 s.

4. Tożsamość. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1988, 43 s.

5. Idee. [Wiersze]. Olsztyn: Pojezierze 1991, 55 s.

Nagroda literacka im. S. Piętaka w 1991.

6. Olśnienia. [Wiersze]. Olsztyn: Wydawn. Decora 1992, 47 s.

7. Metaxu. [Wiersze]. Wwa: Przedświt 1993, 76 s. Zawiera wiersz: Inna ziemia oraz cykle: Przymierze; Pokrewieństwo; Jednia; Inna Ziemia.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1991.

[Zrosty:] A. Tchórzewski: Między (tradycyjną) metafizyką a (współczesną) refleksją. *Poezja* 1980 nr 6; B. Budzińska: Astronom ideału. O poezji K.B. *Punkt* 1981 nr 14. — J. Sochoń: Poezja konkretna metafizycznego. *Nowy Wyraz* 1981 nr 2, przedr. w: W stronę wiersza. Wwa 1984 [dot. wiersza „Przełęcz kolebkę”]. — A. Zieniewicz: Ścieżka sekretów. *Nowy Wyraz* 1981 nr 2. — Z. Chojowski: Zmartwychwstały kraj mowy. *Tyg. Kult.* 1982 nr 28 [rec.: Żywyoty]. — P. Cielesz: Wiersze — rany. *Fakty* 1986 nr 4 [rec.: Wiersze fizyczne]. — R. Bednarczyk: ... Którzy przychodzą. K.B.: inny czas. *Tyg. Tak i Nie* 1987 nr 43. — A. Lenckowski: Stygmaty pamięci. *Autograf* 1989 nr 12 [rec.: Tożsamość]. — M. Cisło: Odpowiedzią są pytania. *Res Publica Nowa* 1993 nr 9 [rec.: Metaxu]. — J. Drzewucki: Kim jestem, gdzie jestem. *Twórczość* 1993 nr 5 [rec.: Idee; Olśnienia].

A.H.

BRANDSTAETTER Roman
1906-1987

Krypt.: R.B.

Dramatopisarz, poeta, tłumacz.

Urodzony 3 stycznia 1906 w Tarnowie w rodzinie inteligentnej; syn Ludwika Brandstaettera i Marii z domu Brandstaetter, wnuk prozaika hebrajskiego Marka Dawida Brandstaettera. Uczęszczał do Gimnazjum im. K. Brodzińskiego w Tarnowie. Od 1924 studiował filozofię i filologię polską pod kierunkiem profesorów Stanisława Windakiewicza i Tadeusza Lehra-Spławińskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką, debiutując wierszem pt. „Elegia” (z powodu śmierci Sergiusza Jesienina) opublikowanym w 1926 w *Kurjerze Literacko-Naukowym* (nr 8). W tymże roku ogłosił w *Nowej Reformie* wiersz pt. „Piłsudski” (nr 64); w dzienniku tym następnie (do 1928), a także w *Głosie Prawdy* (1926-29), *Gazecie Polskiej* (1929-32) i innych piśmie publikował wiersze i artykuły. W 1929-31 przebywał w Paryżu, prowadząc studia nad działalnością społeczno-polityczną A. Mickiewicza. Po powrocie do kraju zamieszkał w Warszawie i zajął się pracą literacką i publicystyczną, drukując utwory i artykuły historycznoliterackie, m.in. w *Miesięczniku Żydowskim* (1931-34) i *Kurjerze Literacko-Naukowym* (1932-35). W 1932 uzyskał tytuł doktora filozofii na podstawie pracy pt. „Adam Mic-

kiewicz jako krytyk literatury polskiej w okresie wileńsko-kowieńskim". W 1935 odbył podróż do Grecji i Turcji. Po wybuchu II wojny światowej we wrześniu 1939 udał się do Wilna, a stamtąd w połowie 1940 przez Moskwę, Baku, Iran, Irak, Transjordanię i Egipt dotarł jako uchodźca do Palestyny. Został zatrudniony w nasłuchu radiowym w Polskiej Agencji Telegraficznej w Jerozolimie. Tu w 1941 debiutował jako dramaturg sztuką „Kupiec warszawski”, wystawioną w przekładzie hebrajskim. W 1941-46 napisał pięć dramatów, nigdy nie wystawianych na scenie. W 1946 wyjechał do Egiptu, a stamtąd do Rzymu. Tu ożenił się z Reginą Wiktorówną, sekretarką ambasadora polskiego w Rzymie prof. Stanisława Kota. W 1947-48 pełnił funkcję attaché kulturalnego w Rzymie, organizując m.in. uroczyste obchody w 1948 setnej rocznicy założenia Legionu Mickiewicza. Po powrocie do kraju w 1948 zamieszkał w Poznaniu i został kierownikiem literackim najpierw Teatru Polskiego (którego dyrektorem był wówczas Wilam Horzycza), a następnie Opery im. S. Moniuszki. W tym czasie (1948-49) był wiceprezesem Oddziału Poznańskiego ZZLP (później członek ZLP do rozwiązania Związku w 1983). W 1950 przeniósł się do Zakopanego. W 1950-58 był przewodniczącym Rady Kultury przy MRN w Zakopanem. W 1950 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Kontynuując twórczość literacką, publikował utwory poetyckie, dramatyczne i przekłady, m.in. w czasopiśmie *Teatr* (1951-56), *Życie Literackie* (1952-58). W 1957 otrzymał godność honorowego obywatela Zakopanego. Za całokształt twórczości literackiej otrzymał w 1958 nagrodę im. W. Pietrzaka. W tymże roku został członkiem utworzonego przy Oddziale Warszawskim ZLP Klubu Pisarzy „Krag”. W 1960 powrócił do Poznania. Współpracował z czasopismami katolickimi: *Kierunki* (1958-61, później z przerwami do 1977), *Przewodnik Katolicki* (1964-71), *W drodze* (1973-87 z przerwami). Był członkiem korespondentem francuskiej Académie Rhodaniennne des Lettres (od 1956), członkiem honorowym Académie des Poètes de Rhodanie we Francji (od 1968), członkiem zarządu Polskiego PEN Clubu (od 1970). Kontynuując twórczość literacką publikował wiersze, fragmenty prozy i przekłady z języków obcych w *Niedzieli* (1981-82), *Gościu Niedzielnym* (1982), *Tygodniku Powszechnym* (1982-87 z przerwami). Otrzymał wiele nagród literackich: nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku za całokształt twórczości oraz przekłady dzieł Szekspira (1970), nagrodę Polskiego PEN Clubu za wybitne osiągnięcia w dziedzinie przekładu (1973), nagrodę literacką m. Poznania (1974), nagrodę Ministra Kultury i Sztuki (1978), nagrodę im. J. Kasprówicza (1981), nagrodę im. Błogosławionego Brata Alberta (1985) oraz nagrodę im. Herdera (1987). W 1980

został wybrany na przewodniczącego Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Poznańskiego Czerwca 1956 Roku. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1955) oraz Krzyżem Oficerskim (1976) Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką Honorową m. Poznania, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1981). Zmarł 28 września 1987 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jarzma. [Wiersze]. Wwa, Kr.: Gebethner i Wolff [1928], 37 s.

2. Droga pod górę. [Wiersze]. Wwa, Kr.: Gebethner i Wolff 1931, 18 s.

3. Legion Żydowski Adama Mickiewicza. (Dzieje i dokumenty). *Mies. Żyd.* 1932 nr 1 s. 20-45, nr 2 s. 112-132, nr 3 s. 225-248; odb. Wwa 1932.

4. Węzły i miecze. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick [1932], 22 s.

5. Królestwo trzeciej świątyni. [Wiersze]. Wwa: 1934 [antydat. 1933], 46 s.

6. Jerozolima światła i mroku. Poemat. Wwa: W drodze 1935, 13 s.

7. Zmowa eunuchów. [Zbiór pamfletów]. Wwa: Ch. Brzoza 1936, 138 s.

8. Kupiec warszawski. [Utwór dramatyczny]. Powst. Jerozolima 1940/1941.

Przekł. hebr.: [Przeł.] M. Indelmann. Praprem. Tel-Aviv, T. Habimah 1941.

9. Victory. [Sztuka w 5 odsłonach]. Powst. Jerozolima 1941/1942.

Przekł. niem.: Victory. [Przeł.] M. Schreiber. Powst. 1942. Masz., 36 s. Bibl. Ossol.

10. Chirurg i Golem. [Jednoaktówka]. Powst. Jerozolima 1942.

Przekł. niem.: Der Chirurg und der Golem. [Przeł.] M. Schreiber. Powst. ok. 1942. Masz., 16 s. Bibl. Ossol.

11. Ludzie nocy. [Dramat w 3 aktach]. Powst. Jerozolima 1942/1943.

Przekł. niem.: Menschen der Nacht. [Przeł.] M. Schreiber. Powst. ok. 1943. Masz., 34 s. Bibl. Ossol.

12. Doktor Semmelweis. [Dramat w 2 aktach]. Powst. Jerozolima 1943.

Przekł. niem.: Doktor Semmelweis. [Przeł.] M. Schreiber. Powst. po 1943. Masz., 56 s. Bibl. Ossol.

13. Powrót syna marnotrawnego. Dramat w 3 aktach. Powst. Jerozolima 1944. Praprem. Kr., T. Stary 1947. Wyd. Wwa: Wiedza 1948, 263 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1956. Przedr. zob. poz. 52, 58.

Pierwotny tytuł: Rembrandt.

Przekł. ang.: [Przeł.] E.S. Wujastyk, D. Fuller. Masz. w Bibl. Ossol., — niem.: [Przeł.] G. Leber-Hagenau. Masz. w Bibl. Ossol., — słowac. 1967.

14. Oedipus. [Jednoaktówka]. Powst. Rzym 1946.

Inf.: T. Naganowski: Brandstaetter w Ossolineum. *Ze skarbcu kultury* 1981 z. 18.

15. Noce narodowe. Dramat w 3 aktach. Powst. Rzym 1946-1948. Druk *Dz. Lit.* 1948 nr 26-37. Praprem. Radom, T. im. S. Żeromskiego 1949. Przedr. zob. poz. 25, 52.

Dramat o A. Mickiewiczu i A. Towiańskim. Pierwotny tytuł: Królestwo Boże. Druga redakcja dramatu powst. Zakopane 1953.

16. Kroniki Asyżu. [Wrażenia z podróży]. Wr.: Książ.-Atlas 1948, 93 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Poznań: Pallot. 1957; wyd. 3 Wwa: Pax 1959; wyd. 4 tamże 1956. Przedr. zob. poz. 54.

Przekł.: czes.: Umbriskié kroniky. [Przeł.] J. Simonides. Praha 1967, wyd. 2 tamże 1968 [przekład: „Kroniki Asyżu” i „Dwie muzy”], — niem.: Der Weg nach Assisi. [Przeł.] G. Hagenau. Graz 1959.

17. Przemysław II. Ballada dramatyczna w 3 aktach. Praprem. Poznań, T. Pol. 1948. Wyd. Poznań: Mercuriusz [1949], 49 s.

18. Ludzie z martwej winnicy. Dramat [w 4 aktach]. Powst. 1950. Druk fragm. *Dz. Lit.* 1950 nr 13. Druk całości zob. poz. 25. Praprem. Rzesz., T. Ziemi Rzesz. 1956. Przedr. zob. poz. 33, 58.

Przekł.: czes.: Wyst. Praha 1958, — niem.: Die Leute vom toten Weinberg. [Przeł.] G. Hagenau. München 1973.

19. Upadek kamiennego domu. Dramat w 3 aktach. Powst. 1950. Druk *Dialog* 1957 nr 12 s. 5-24. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1958. TV 1973. Przedr. zob. poz. 33.

Pierwotny tyt.: Przechodzień w kamiennym domu. Przekł.: franc. wyst. 1960; [Przeł.] L. Rey. Masz. w Bibl. Ossol., — niem. wyst. 1961; [Przeł.] G. Leber-Hagenau. Masz. w Bibl. Ossol., — słowac. 1959.

20. Libretto do opery: T. Szeligowski: Bunt żaków. Widowisko operowe w 4 aktach. Praprem. Wr., Opera 1951. Wyd. Kr.: PWM 1951, 87 s., nuty. Państwowa Nagroda Artystyczna I stopnia w 1951.

Przekł. niem.: Die Scholaren von Krakau. Dresden: Staatso-per 1952.

21. Król i aktor. Sceny dramatyczne. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1952. Wyd. [Wwa:] PIW 1952, 113 s. Przedr. zob. poz. 25, 52.

Dramat o W. Bogusławskim. Przekł. franc. wyst. 1972; [Przeł.] L. Rey. Masz. w Bibl. Ossol.

Adapt. tv: I. Gogolewski. TV 1974.

22. Kopernik. [Dramat w 3 aktach]. Praprem. Tor., T. Ziemi Pomor. 1953. Druk zob. poz. 25.

Przekł. franc.: [Przeł.] L. Rey. Masz. w Bibl. Ossol. Adapt. tv: TV 1973.

23. Znaki wolności. Dramat w 4 aktach z prologiem. Praprem. Wr., T. Dram. 1953. Wyd. Wwa: Czyt. 1953, 98 s. Przedr. zob. poz. 25.

Wyst. też pt. Bonaparte i Sułkowski. Łódź, T. im. S. Jaracza 1953.

Adapt. tv: TV 1969.

24. Marchoń. Komedia sowizdrzalska w ośmiu sprawach. Kr.: WL 1954, 111 s. Praprem. Wwa,

T. Lud. 1955. Wyd. 2 Uwagi wstępne i oprac. insc-reż.: K. Herz. Wwa: LSW 1959. Przedr. zob. poz. 52.

Przekł.: ang. 1975, — czes.: Markolt. [Przeł.] K. Bednář, J. Simonides. Praha 1960, — słowac. 1960.

25. Noce narodowe. Dramaty wybrane. Wwa: PIW 1954, 518 s.

Zawartość: Ludzie z martwej winnicy [poz. 18]; Król i aktor [poz. 21]; Znaki wolności [poz. 23]; Kopernik [poz. 22]; Noce narodowe [poz. 15].

26. Wojna żaków z panami. [Komedia w 4 aktach]. Wwa: Iskry 1954, 180 s.

27. Dramat księżycowy. Sztuka w 2 aktach. Praprem. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1956. Wyd. Kr.: WL 1956, 79 s. Przedr. zob. poz. 33.

Przekł. niem.: [Przeł.] G. Leber-Hagenau. Masz. w Bibl. Ossol.

28. Król Stanisław August. Dramat w 3 aktach. Wwa: Czyt. 1956, 67 s.

29. Milczenie. Dramat w 3 aktach. *Dialog* 1956 nr 6 s. 3-28. Praprem. Sopot, T. Wyrbrzeże 1956. Wyd. Wwa: PIW 1957, 94 s. Przedr. zob. poz. 58.

W 1957 utwór wyróżniony na międzynarodowym konkursie dramatopisarskim w Bregencji (Austria).

Przekł.: ang. wyst. 1959, — franc. wyst. 1959, — holend.: Het zwijgen. [Przeł.] W. Kubbenga. Oudenbosch 1962, — niem. 1961 [zob. poz. 33], — słowac. wyst. 1965, — szwedz. wyst. 1959.

30. Odys płaczący. Dramat w 1 akcie. *Od A do Z* 1956 nr 11 s. 1-3. Praprem. TV 1960; Kr., Wyższa Szkoła Teatr. 1965. Przedr. zob. poz. 33, 39, 58.

Wyst. także jako oratorium, Radio 1974. Utwór nagrodzony przez Komitet do Spraw Radia i Telewizji oraz ZAIKS w 1963.

Przekł.: ang.: [Przeł.] E. Tarska. Masz. w Bibl. Ossol., — franc.: [Przeł.] L. Rey. Masz. w Bibl. Ossol., — niem. wyst. 1960, — norw. wyst. 1963, — słowac. wyst. 1959.

31. Faust zwyciężony. [Wierszel]. Wwa: Pax 1958, 131 s.

Przekł.: czes.: Porażeny Faust. [Przeł.] J. Simonides. Praha 1969, — franc.: Faust vaincu et autres poëms. [Przeł.] L. Rey. Paris 1974.

32. Teatr Świętego Franciszka. (Misterium współczesne w 3 aktach). Powst. przed 1958. Druk zob. poz. 33. Praprem. Adelajda (Australia), T. Pol. 1973.

Przekł. franc.: [Przeł.] V.M. de Langeron. Masz. w Bibl. Ossol., — niem. wyst. Innsbruck (Austria) 1960.

33. Teatr Świętego Franciszka oraz inne dramaty. Wwa: Pax 1958, 369 s.

Zawartość: Teatr Świętego Franciszka [poz. 32]; Upadek kamiennego domu [poz. 19]; Ludzie z martwej winnicy [poz. 18]; Dramat księżycowy [poz. 27]; Odys płaczący [poz. 30].

Przekł. niem.: Das Wunder im Theater. 3 Dramen. [Przeł.] G. Hagenau. Köln 1961. [Zawiera także: Das steinere Haus (Upadek kamiennego domu) i Das Schweigen (Milczenie)].

34. Medea. Tragedia [w 1 akcie]. *Dialog* 1959 nr 4 s. 5-40. Przedr. zob. poz. 39, 58.
Przekł. niem.: [Przeł.] G. Leber-Hagenau. Masz. w Bibl. Ossol.
35. Pieśń o moim Chrystusie. [Wierszel]. Wwa: Pax 1960, 194 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 i 3 łącznie z: Hymny Maryjne zob. poz. 42, wyd. 4 1969, wyd. 5 1974, wyd. 6 1976; wyd. 8 [!] Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1988. Przedr. zob. poz. 42.
Przekł. franc.: Je chante mon Christ. [Przeł.] Ch. Rottenberg. Paris 1983, — niem.: Das Lied von meinem Christus. [Przeł.] G. Hagenau. Wien 1961; Marienhymnen. Leipzig 1988.
36. Ciszta. Tragedia. Powst. przed 1961. Druk w poz. 39.
37. Ślepa ulica. [Dramat w 10 odsłonach]. Powst. 1961.
Pierwotny tyt.: Nie będziesz zabijał. — Masz., 41 s. Bibl. Ossol.
38. Śmierć na wybrzeżu Artemidy. Tragedia. *Dialog* 1961 nr 9 s. 5-43. Praprem. Białystok, T. Jednego Aktora „Rapsod” 1965. Przedr. zob. poz. 39.
Przekł. esperanto wyst. na Światowym Kongresie Esperantystów w Budapeszcie w 1966; [Przeł.] L. Piotrowski. Masz. w Bibl. Ossol., — franc.: [Przeł.] L. Rey. Masz. w Bibl. Ossol.
39. Śmierć na wybrzeżu Artemidy. Dramaty. Pojeź. Wwa: Pax 1961, 255 s.
Zawartość: Dramaty: Medea [poz. 34]; Ciszta [poz. 36]; Śmierć na wybrzeżu Artemidy [poz. 38]; Odys płaczący [poz. 30]. — Poezje: Modlitwa rzymska.
40. Dzień gniewu. [Utwór dramatyczny w 3 aktach]. Wwa: Pax 1962, 133 s. Wyd. 2 zmien. z podtyt.: Misterium dramatyczne w 3 aktach, tamże 1971. Praprem. Los Angeles, T. Pol. 1982; prem. krajowa: Kr., T. Lud. 1988.
Przekł. ang. wyst. 1971; [Przeł.] H.C. Stevens. Masz. w Bibl. Ossol., — esperanto: [Przeł.] J. Kasiński. Masz. w Bibl. Ossol., — franc.: [Przeł.] L. Rey. Masz. w Bibl. Ossol., — niem.: wyst. 1962; wyst. Wiedeń i Bregencja (Austria) 1965; [Przekł.] G. Leber-Hagenau. Masz. w Bibl. Ossol.; [Przeł.] F.T. Csokor. Masz. w Bibl. Ossol.
41. Hymny Maryjne. Powst. przed 1963. Wyd. 1 i 2 łącznie z: Pieśń o moim Chrystusie zob. poz. 42. Wyd. 3 Wwa: Pax 1969, 70 s.; tamże wyd. 4 1974, wyd. 5 1976, wyd. [!] 1988. Przedr. zob. poz. 42.
Przekł. niem.: Marienhymnen. Leipzig 1988.
42. Pieśni: Pieśń o moim Chrystusie; Hymny Maryjne. Wwa: Pax 1963, 231 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. [!] 1988. Zob. poz. 35, 41.
43. Zmierzch demonów. Komedia nie-ludzka w 4 aktach. *Dialog* 1964 nr 3 s. 5-61. Praprem. Bydgoszcz, T. Pol. 1965.
Przekł. czes.: Soumrak démonů. [Przeł.] E.Sojka. Praha 1964, — franc.: [Przeł.] L. Rey. Masz. w Bibl. Ossol., — niem.: [Przeł.] G. Leber-Hagenau. Masz. w Bibl. Ossol.
44. Dwie muzy. [Wierszel]. Wwa: Pax 1965, 318 s. Nagroda Académie Rhodanienne des Lettres, wespół z tłumaczką, L. Rey, w 1966.
Przekł. czes.: Umbriski kroniky. [Przeł.] J. Simonides. Praha 1967; wyd. 2 1968 [przekł.: Dwie muzy i Kroniki Assyzu], — franc.: Deux muses. [Przeł.] L. Rey, Lyon [1966].
45. Jezus z Nazaretu. Powieść. Wwa: Pax.
T. 1. Czas milczenia. 1967, 370 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1972, wyd. 4 1975, wyd. 5 1979, wyd. 6 1982, wyd. 7 1987.
T. 2. Czas wody żywej. 1969, 351 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1974, wyd. 4 1975, wyd. 5 1979, wyd. 6 1982, wyd. 7 1987.
T. 3. Czas chleba i światła. 1971, 294 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1975, wyd. 4 1979, wyd. 5 1982, wyd. 6 1987.
T. 4. Pełnia czasu. 1973, 401 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1975, wyd. 4 1979, wyd. 5 1982, wyd. 6 1987.
Nagroda im. W. Pietrzaka w 1974.
Przekł. niem.: Jesus von Nasareth. [Przeł.] Ch. Eckert. Berlin 1982.
Adapt. teatr.: T. 2. Czas wody żywej. Adapt. J. Lodek. Wyst. Lubl., T. Akademicki KUL 1971.
46. Ja jestem Żyd z „Wesela”. [Opowiadanie]. *Tyg. Pousz*. 1972 nr 52/53 s. 6-7. Wyd. osob. Pozn.: WP 1981, 41 s. + [19] s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1983; Kr.: Baran i Suszyński 1993. Przedr. zob. poz. 62.
Dot. H. Singera i jego córki Pepki. — Zawiera również 5 scen z „Wesela” S. Wyspiańskiego. — Wyd. z 1993 zawiera ponadto: J. Dużyk: B. i „Wesele”; J. Baran: Plotka i prawda o Racheli; Z listów Józefy Singerówny do Jadwigi i Lucjana Rydlów; Ze wspomnień Heleny z Rydlów Rydlowej.
Adapt. radiowa: Adapt. i reż. M. Dziegielewska. Radio 1983, — teatr.: Wyst. Wwa, T. na Targówku 1985, — tv: Adapt. i reż. T. Malak. TV 1993.
47. Krąg biblijny. (Teksty Pisma Świętego w przekł. własnym autora). Wwa: Pax 1975, 166 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1986. Przedr. zob. poz. 54.
Zawartość: Krąg biblijny; Testament mojego dziadka; O potrzebie znajomości Pisma Świętego; Tęsknota za Pismem Świętym; Księga rodzinna; Żywa Księga; Ur Chaldejczyków; Dziadek opowiada Biblię; Kto napisał Biblię? Święty elementarz; Biblia jak człowiek; Rozważny sposób uczenia się Księg Bożych; Cierniowa korona; Czy zając może zabić Pana Boga? Niecierpliwie poszukiwania; Wieczór pod lampą gazową; Kiedy przeczytałem po raz pierwszy Nowy Testament? Dziadek mówi o sztuce czytania Biblii; Bazylika konania; Wstąpienie w człowieka; Widzenie kości; Jak czytałem Pismo Święte w Jerozolimie?; Noc biblijna; Powrót syna marnotrawnego (przekł. z grec.); Na wzgórzu Pincio; Droga do Damaszku (przekł. z grec.); Jak czytałem Ewangelię w Assyżu?; Emaus w Zebrydowicach; Życiorys własny Boga; Mój przyjaciel odkrywa Pismo Święte; Jak Wyspiański czytał Pismo Święte?; Spożycie Świętej Księgi (przekł. z hebr.); Czytanie Pisma Świętego z ołówkiem w ręce; Czytanie Pisma Świętego jako modlitwa; Różne sposoby przeżywania Pisma Świętego; Serce biblijnego kręgu; JEST, czyli historia jednego przekładu; Prolog Ewangelii Św. Jana (przekł. z grec.).
Pierwsze miejsce w plebiscycie Radia Wolna Europa na najlepszą książkę roku 1975 wydaną w kraju.

Przekł. niem.: Die Bibel im Gepäck. [Przeł.] K. Wolff. Graz, Wien, Köln 1983; wyd. 2 pt. Die Bibel auf dem Tisch. Leipzig 1983, wyd. nast. pt. Das Buch der Lebenden. [Przeł.] K. Wolff. Brockhaus 1988.

48. Inne kwiatki świętego Franciszka z Assyżu. [Miniatury literackie]. Wwa: Pax 1976, 274 s. Przedr. zob. poz. 54.

Zawiera 138 drobnych utworów prozą.
Przekł. niem.: Blumen aus dem Garten des Heiligen Franz. [Przeł.] K. Wolff. Leipzig 1981, wyd. 2 tamże 1983; Assisi war ein neuer Anfang. Von der Freunde und dem Leben des Heiligen Franz. [Przeł.] K. Wolff. Graz, Wien, Köln 1982, wyd. 2 tamże 1983.

49. Bardzo krótkie opowiesci. [Miniatury literackie]. Wwa: Pax 1978, 121 s. Wyd. 2 pt. Bardzo krótkie i nieco dłuższe opowiesci. Pozn.: WP 1984, 273 s. Przedr. zob. poz. 62.

Zawiera 164 drobne utwory prozą. W wyd. 2 zamieszczono 268 miniatur.
Przekł. franc.: [Przeł.] L. Rey. Masz. w Bibl. Ossol., — niem.: Sehr kurze Geschichten. [Przeł.] K. Wolff. Leipzig 1982, wyd. 2 tamże 1983, wyd. Ostfildern 1984.

50. Pokutnik z Osjaku. Oratorium. W drodze 1978 nr 9 s. 9-31. Wyd. osob. Wwa: Pax 1979, 58 s.

Dot. Bolesława Śmiatego.
Przekł. niem.: Der büßer Boleslaw. Bürgschaft vor Gott. [Przeł.] O.J. Tauschinski. Wien 1981.

51. Józef Sułkowski. [Dramat w 4 aktach z prologiem]. Powst. przed 1979. Druk zob. poz. 52.

52. Powrót syna marnotrawnego i inne dramaty. Pozn.: WP 1979, 429 s.

Zawartość: Powrót syna marnotrawnego [poz. 13]; Król i aktor [poz. 21]; Józef Sułkowski [poz. 51]; Noce narodowe [poz. 15]; Marchoń [poz. 24].

53. Poezje. Wiersze liryczne, poematy i hymny. Wstęp: Z. Lichniak. Wwa: Pax 1980, 511 s. (Dzieła wybrane).

54. Krag biblijny i franciszkański. [Teksty Pisma Świętego w przekł. własnym autora.]. Wwa: Pax 1981, 401 s.

Zawartość: Kroniki Assyżu [poz. 16]; Inne kwiatki świętego Franciszka z Assyżu [poz. 48]; Krag biblijny [poz. 47].

55. Krajobrazy włoskie. [Wiersze i proza]. Pozn.: WP 1982, 138 s.

Wybór tekstów z tomów: Poezje [poz. 53]; Kroniki Assyżu [poz. 16]; Inne kwiatki świętego Franciszka z Assyżu [poz. 48]; Bardzo krótkie opowiesci [poz. 49].

56. Prorok Jonasz. [Powieść]. Wwa: Pax 1983, 98 s.

Przekł. niem.: Der Prophet, der Fisch und die Stadt. [Przeł.] K. Wolff. Leipzig 1983, wyd. 2 tamże 1987.

57. Księga modlitw. [Wiersze]. Pozn.: W drodze 1985, 102 s. Wyd. 2 poszerz. pt. Księga modlitw dawnych i nowych tamże 1987.

58. Dramaty. Wwa: Pax 1986, 607 s. (Dzieła wybrane).

Zawartość: Powrót syna marnotrawnego [poz. 13]; Ludzie z martwej winnicy [poz. 18]; Śmierć na wybrzeżu Artemidy [poz. 38]; Medea [poz. 34]; Odys płaczący [poz. 30]; Milczenie [poz. 29]; Dzień gniewu [poz. 40].

59. Patriarchowie. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1986, 105 s.

Zawartość: Dęby patriarchy Izaaka; Walka Jakuba z Bogiem. Przekł. niem.: Die Eichen des Patriarchen. [Przeł.] K. Wolff. Leipzig 1989.

60. Pieśń o życiu i śmierci Chopina. [Wiersze]. Pozn.: W drodze 1987, 94 s.

61. Hamlet i łabędź. Wybór wierszy. Pozn.: WP 1988, 127 s.

Wybór dokonany przez autora z tomów: Faust zwyciężony [poz. 31]; Dwie muzy [poz. 44]; Poezje [poz. 53].

62. Przypadki mojego życia. [Wiersze i proza]. Pozn.: W drodze 1988, 316 s. Wyd. 2 tamże 1992.

Zawartość: Bardzo krótkie i nieco dłuższe opowiesci [poz. 49]; Ja jestem Żyd z „Wesela” [poz. 46]; wiersze „W Hamburgu” i „Pieśń o śmierci Jana XXIII” z tomu Poezje [poz. 53] oraz 66 utworów nowych — wierszem i prozą.

Nadto w rękopisie wg inf. T. Naganowskiego (*Pam. Bibl. Kórni.* 1981 z. 18) w zbiorach Biblioteki Kórnickiej nie datowane utwory dramatyczne: Antyгона; Ifigenia w Aulidzie; Przypowieści Salomona — oraz tom prozy poetyckiej: Pisane w podróży.

Przekłady

1. W. Shakespeare: Hamlet, król wic duński. Tragedia w 5 aktach. Wyd. popularne. Wwa: PIW 1952, 227 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1957. Wyst. Białystok, T. Dram. im. A. Węgiełki 1983.

2. W. Shakespeare: Król Ryszard III. Tragedia w 5 aktach. Wyd. popularne. Wwa: PIW 1952, 232 s. Wyst. Grudziądz, T. Ziemi Pomor. 1975.

3. W. Shakespeare: Kupiec wenecki. Wwa: PIW 1953, 155 s. Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1970.

4. W. Shakespeare: Antoniusz i Kleopatra. Tragedia w 5 aktach. Wwa: PIW 1958, 227 s. Wyst. Wwa, T. Pol. 1976.

5. Pieśń nad pieśniami. *Życie i Myśl* 1959 nr 7/8 s. 24-35. Wyd. osob. z podtyt.: Poemat biblijny. Pozn.: WP 1988, 51 s. Przedr. zob. poz. 8, 11, 15.

6. F.T. Csokor: Mene tekel... Dramat w 3 aktach. *Dialog* 1962 nr 5 s. 27-48.

7. W. Shakespeare: Król Henryk IV. Cz. 1. Kronika dramatyczna w 5 aktach. Wwa: PIW 1962, 182 s.

8. Słowo nad słowami. Antologia poezji Starego Przymierza. Wybór i przekł. ... Przedm.: D. Rops, M. Peter. Pozn.: Księg. św. Wojciecha 1964, XVIII, 328 s. Przedr. zob. poz. 11.

9. Ö. Horváth: Sąd ostateczny. Sztuka w 7 obrazach. *Dialog* 1965 nr 2 s. 38-64.

10. Psalterz. Przedm.: T. Merton. Pozn.: Pallot. 1968, 383 s. Wyd. nast.: wyd. 2. Układ Psalmów według porządku Nowego Brewiarza Rzymskiego. Wwa: Pax 1970, tamże: wyd. 3 1971, wyd. 4 1974; inne wyd.: Wwa: Novum 1989. Przedr. zob. poz. 15.

11. Cztery poematy biblijne. Wyd. 2 zmien. i poszerz. Przeł. i wstępem poprzedził ... Pośl.: S. Stefanek. Wwa: PIW 1972, 210 s. Wyd. 3 tamże 1973. Przedr. zob. poz. 15.

Wyd. 1 w antologii „Słowo nad słowami” poz. 8. Zawartość: Kaznodzieja; Hiob; Treń Jeremiasza; Pieśń nad pieśniami [poz. 5]. Adapt. teatr.: Hiob. Na podstawie „Czterech poematów biblijnych”. Wyst. Gdańsk, T. Małych Form 1974.

12. Pisma Świętego Jana Ewangelisty: Ewangelia. Listy. Apokalipsa. Wwa: Pax 1978, 235 s.

13. Ewangelia według Świętego Marka. Wwa: Pax 1980, 104 s.

14. Ewangelia według Świętego Łukasza. Wwa: Pax 1982, 172 s.

15. Przekłady biblijne z języka hebrajskiego. Wwa: Pax. (Dzieła wybrane).

[Cz.] 1. Psalterz. Wstęp: T. Merton. 1983, 286 s. Zob. poz. 10.

[Cz.] 2. Cztery poematy. 1984, 167 s. Zob. poz. 11.

16. Święty Łukasz Ewangelista: Dzieje apostołskie. Wwa: Pax 1984, 151 s.

17. Ewangelia według Świętego Mateusza. Wwa: Pax 1986, 156 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1964, 1976. — Wywiady: „Śpiewać będę Panu...”. [Rozm.] M. Jańczak. *Drogouskazy* 1988 nr 2 [rozpr. przeprowadzona w 1986; odwołana na antenie Poznańskiej Rozgłośni Polskiego Radia w październiku 1987 po śmierci R.B. (zgodnie z jego wolą)]. — Rozmowy z ... [Rozm.] R. Brzezińska. Moja podróż sentymentalna. Cz. 1. *Życie i Myśl* 1989 nr 7/8; Do Italii... Cz. 2. *Życie i Myśl* 1990 nr 3/4 [nie autoryzowany zapis spisanymi z taśmy magnetofonowej rozmów z R.B. na kilka miesięcy przed jego śmiercią].

SWPP 1. — PP (R. Loth). — LP (L. Eustachiewicz). — J. Mańkowski: R. B. *Kron. m. Pozn.* 1976 nr 3.

B. Mamoń: Świat poezji teatralnej czyli o dramatach R.B. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 44. — W. Studencki: R.B. — poeta teatru. *Perspektywy* 1956 nr 19. — K. Borończyk: Twórczość R.B. *Biul. Inf. Pax* 1958 nr 7/8. — [J. Dziubał] J. Dz.: Poezja i moralność. *Życie i Myśl* 1959 nr 11/12. — E. Wysińska: O dramaturgii B. *Dialog* 1964 nr 7. — E. Wysińska: R.B. *Tyg. Kult.* 1965 nr 29. — S. Stabryła: Mit grecki w dramatach R.B. *Meander* 1968 nr 10. — T. Krzemień: Jak żyć, by przeżyć godnie... *Kierunki* 1972 nr 28. — T. Kudliński: Sylwetki dramaturgów: R.B. *Scena* 1972 nr 4. — J. Szczawiński: Paradoks o autorze. *Teatr* 1972 nr 18. — H. Sławińska: *Życie i Myśl* 1972 nr 1 [dot. przekł. Psalterza]. — Z. Dolecki: Proza — wierszem lub dialogiem... *Kierunki* 1973 nr 51/52. — P. Kępińska: Modlitwa R.B. *W drodze* 1976 nr 9. — S. Stabryła: Inspiracje antyczne w lirycie R. B. *Meander* 1976 nr 5/6. — B. Kruszczyńska: Ewangelia Chrystusowa a światopogląd Izraelitów. *Novum* 1978

nr 10 [dot.: Jezus z Nazaretu]. — S. Gąssowski: Współcześni dramatopisarze polscy 1945-1975. Wwa 1979. — J. Szczypka: R.B. *Zesz. Nauk. Pax* 1979 nr 2. — Z. Ziółkowski: Księgi natchnione. *WTK* 1979 nr 14. — Z. Jasińska: Inspiracja i wyraz religijny w twórczości R.B. *W drodze* 1981 nr 2. — T. Nagowski: Brandstaetteriana w Bibliotece Kórnickiej PAN. *Pam. Bibl. Kórnic.* 1981 z. 18. — J. Banak: Najnowsze polskie przekłady biblijne. (Biblia B.). *Tyg. Powsz.* 1982 nr 5. — S. Haręzga: *Zesz. Nauk. KUL* 1982 z. 1 [rec. przekł. Ewangelii według Świętego Marka]. — J. Godlewska: B. dramaty wędrownia. *Dialog* 1983 nr 11. — Z. Kozarynowa: B. — chrześcijanin — Żyd — Polak. *Tydz. Pol.*, Londyn 1983 nr 47. — B. Kozera: Katolicyzm jako program poezji R.B. *Zesz. Nauk. WSP w Opolu (Filol. Pol.)* 1983 nr 22. — S. Stabryła: Hellada i Roma w Polsce Ludowej. Kr. 1983, passim. — Z. Greń: B. W tegoż: Teatr zamknięty. Kr., Wr. 1984. — Cz. Ryszka: R.B. wyznaczenie wiary w Biblię. W tegoż: *Milczący obecny i inne szkice o pisarzach katolickich*. Kat. 1984. — A. Zahorski: Stanisław August w polskiej literaturze dramatycznej. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* 1984 [dot. m.in.: Król i aktor, Król Stanisław August]. — S. Jurkowski: „Czym jesteś, słowo...?” *Kult. Osu. Nauka* 1985 nr 1/2. — T. Nagowski: B. nieznany. *Prz. Powsz.* 1985 nr 23. — R. Brzezińska: B. droga pod górę. *Kierunki* 1986 nr 1. — P. Bystrzycki: Siedem światów R.B. *W drodze* 1986 nr 1/2. — J. Grzegorzczak: „... i nad prawem Jego rozmyśla”. *W drodze* 1986 nr 1/2. — J. Grzegorzczak: Optymistyczny pesymista czyli mini-traktat o smutkach, radościach i niekonsekwencji. *W drodze* 1986 nr 1/2. — T. Nagowski: B. w Ossolineum. *Ze Sbarb. Kult.* 1986 z. 41. — W osiemdziesiątą rocznicę urodzin R.B. *Życie i Myśl* 1986 nr 5/6. — A. Rogalski: W sferze sacrum. *Życie i Myśl* 1986 nr 5/6. — J. Sochoń: Człowiek Księgi. 80-lecie urodzin R.B. *Prz. Katol.* 1986 nr 25. — M. Adamczyk: Rozważania nad poezją R.B. *Życie i Myśl* 1987 nr 3/4. — J. Giebułtowicz: Psalmista. *Prz. Katol.* 1987 nr 46. — G. Górnicki: Raj nieodzyskany. *Życie Lit.* 1987 nr 43. — Z. Greń: Znaki wolności. *Życie Lit.* 1987 nr 44. — S. Jurkowski: „Wieczne są obrotu Boga”. *Kierunki* 1987 nr 42. — I. Maślińska: Moralista nieobecny w teatrze. *Lad* 1987 nr 20. — A. Rogalski: R.B. *Nurt* 1987 nr 12. — T. Zychiewicz: Rabbi R.B. *Tyg. Powsz.* 1987 nr 41. — *W drodze* 1988 nr 3/4 [numer poświęcony pamięci R.B.; zawiera studia i artykuły autorów: M. Babraj, J. Góra, J. Grzegorzczak, D. Morisson, J.K. Pytel, J. Stróbal]. — L. Krast-Dondajewska: „Inne kwiatki świętego Franciszka z Assyżu” R.B. wobec średniowiecznego pierwowzoru. *Życie i Myśl* 1988 nr 12. — T. Kubikowski: B. czyli ład. *Dialog* 1988 nr 3. — E. Nagowski: Romano. *Tyg. Powsz.* 1988 nr 40. — J.W. Podgórski: Brandstaetter. *Nowe Książ.* 1988 nr 12. — A. Siemianowski: Pan Roman. *Więź* 1988 nr 1. — T. Swat: „Jezus z Nazaretu” w świetle korespondencji R.B. *Kierunki* 1988 nr 6. — E. Zdanowicz: Dwa światy B. *Tyg. Pol.* 1988 nr 8. — J. Dużyk: Fascynacje włoskie R.B. *Kierunki* 1989 nr 2. — J. Góra: Gość wiecznego domu: Romanie Brandstaetterze. Pozn.: *W drodze* 1990, 108 s. — S. Sterna-Wachowiak: Smak Dobrej Księgi. O twórczości R.B. *Kresy* 1991 nr 8.

B.D.

BRANDYS Kazimierz ur. 1916

Krypt.: K.B.; KB.; Kb.; Kbr.; n.; n.n.; nn.; y. Powieściopisarz, publicysta.

Urodzony 27 października 1916 w Łodzi; syn Henryka Brandysa, bankowca i kupca, i Eugenii z domu Landau; młodszy brat pisarza Mariana Brandysa. Uczęszczał do Gimnazjum im. M. Reja w Warszawie, gdzie w 1934 zdał maturę. Debiutował w 1933 recenzją dramatu G. Zapolskiej „Cawewicz” (wystawionej w Teatrze im. G. Zapolskiej w Warszawie) opublikowaną w *Kuźni Młodych* (nr 7); w piśmie

tym prowadził następnie w 1933-34 dział „Z teatru”. Od 1934 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim, w 1939 uzyskał magisterium. Należał (od 1934) do Legionu Młodych, a w 1936-38 do Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej, pełniąc przez pewien czas funkcję kierownika sekcji uniwersyteckiej w Zarządzie Warszawskim. Publikował artykuły m.in. w lwowskich *Sygnalach* (1934) oraz w pismach lewicy akademickiej *Walka Młodych*, *Młodzi idą* i *Akademik Socjalista* (1938). W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie, utrzymując się z handlu. W tym czasie rozpoczął twórczość prozatorską, pisząc powieść „Urodziny” (1940-42). Po upadku powstania warszawskiego mieszkał we wsi Emilin w Grójeckiem, gdzie ożenił się z Marią Zenowicz. Po zakończeniu wojny przeniósł się do Krakowa i nawiązał współpracę z tygodnikami *Odrodzenie* (1945-49) i *Przekrój* (1945-49) oraz z miesięcznikiem *Twórczość*, w których ogłaszał opowiadania, fragmenty prozy, artykuły i recenzje literackie. W 1945 został członkiem ZZLP (od 1949 ZLP; w 1950 był członkiem Zarządu Głównego, w 1954-56 pełnił funkcję wiceprezesa). W 1946 przeprowadził się do Łodzi. Należał do zespołu redakcyjnego *Kuźnicy*; kierował działem prozy oraz publikował tu w 1946-49 wiele artykułów i recenzji. Ogłaszał też utwory prozą w *Głosie Robotniczym* (1946-56). Od 1946 był członkiem PPR (od 1949 członkiem PZPR). W 1949 powrócił do Warszawy. Od 1950 do stycznia 1960 wchodził w skład redakcji *Nowej Kultury*, gdzie ogłaszał też artykuły i recenzje literackie oraz utwory prozą. W tym czasie drukował też na łamach *Sztandaru Młodych* (1952-56) i *Życia Literackiego* (1953-54, 1962-64). W 1954 był delegatem ZLP na II Zjazd PZPR. W tymże roku został przewodniczącym Stołecznego Komitetu Frontu Narodowego. W 1954 został członkiem Polskiego PEN Clubu, a w 1955 wszedł w skład jego zarządu. Po 1956 wiele podróżował, m.in. w 1966 wygłaszał odczyty na uniwersytetach Stanów Zjednoczonych, a w 1970-71 przebywał w Paryżu, prowadząc w katedrze estetyki literackiej na Sorbonie dwa cykle wykładów: literatura krajów słowiańskich oraz „Dzieło literackie a jego epoka”. Współpracował wówczas blisko z francuskim miesięcznikiem Jean-Paul Sartre'a *Les Temps Modernes*. W styczniu 1976 podpisał „Memoriał 101” protestując przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Od stycznia 1977 do grudnia 1981 był członkiem kolegium redakcyjnego wydawanego poza cenzurą kwartalnika literackiego *Zapis*. W początkach grudnia 1981 wyjechał do Stanów Zjednoczonych. Następnie przebywał w Paryżu, gdzie miał co tydzień audycje w języku polskim w Radio France Internationale. W 1982 otrzymał nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. Na przełomie sierpnia i września 1982 po-

nownie wyjechał do USA, zaproszony przez Columbia University w Nowym Jorku jako „writer-in-residence”, m.in. z zadaniem wygłoszenia cyklu odczytów o literaturze polskiej. W 1983 na stałe wyjechał z Polski i podjął współpracę z Rozgłośnią Polską Radia Wolna Europa; w tymże roku wygłaszał także cykliczne audycje w Radio France Internationale. Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1952), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1955), Orderem Sztuk Pięknych i Literatury, przyznany przez ministra kultury Francji (1993). Mieszka w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Urodziny. Powieść. Powst. 1940-1942. Druk fragm.: *Dz. Pol.* 1945 nr 285; *Świat Młod.* 1948 nr 55.

2. Drewniany koń. Powieść. Powst. 1943-1945. Wyd. Wwa: Czyt. 1946, 230 s. Wyd. 2 przejrz. tamże 1958.

3. Miasto niepokonane. Opowieść o Warszawie. Wwa: Książka 1946, 287 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1947, wyd. 3 1948, wyd. 4 1948; wyd. 5 Wwa KiW 1949, wyd. 6 tamże 1951; wyd. 7 Wwa PIW 1953, tamże: wyd. 1957, wyd. 1960, wyd. 9 [!] 1962, wyd. 10 1964, wyd. 11 1964, wyd. 12 1972, wyd. 13 1974.

Nagroda literacka m. Warszawy w 1948.

Przekł.: ang.: [Przeł.] C. Wieniewska [ok. 1948]. – bułg.: Nepokorenijat grad. [Przeł.] V. Genovska. Sofija 1948. – czes.: Mästo nepokofené. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1948, wyd. nast. 1972. – franc.: [Przeł.] Rastoul [ok. 1948]. – serb.-chorw.: Neporeni grad. [Przeł.] S. Jelenjev. Beograd 1947.

4. Między wojnami. [Cykl powieściowy]. Wwa: Czyt.

[Cz. 1]. Samson. 1948, 226 s. Wyd. 2 wspólnie z cz. 2 tamże 1949. Por. poz. 16, 18.

Przekł.: bułg.: Samson. [Przeł.] D. Ikonov. Sofija 1962. – czes.: Samson. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1950. – hiszp.: Szimszu. [Przeł.] M. Wolanski. Buenos Aires 1958. – łotew.: Samson Stasti. [Przeł.] J. Laganovskis. Riga 1965. – serb.-chorw.: Samson. [Przeł.] M. Koziolkowski. Rijeka 1961 [współwyd. z przekł. Antygony]. – słowac.: Samson. [Przeł.] J. Banský. Bratislava 1950. – szwedz.: Simson. [Przeł.] G. Jacobsson. Stockholm 1957. – włos.: Sansone. [Przeł.] F. Wars. Milano 1961; Sansone [Przeł.] F. F. Prova, G. Tomassucci. Roma 1987.

[Cz. 2]. Antygona. 1948, 246 s. Wyd. 2 wspólnie z cz. 1 tamże 1949. Zob. też poz. 18.

Przekł.: bułg.: Antigona. [Przeł.] D. Ikonov. Sofija 1963. – czes.: Pñihody Xavera Šarleje. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1950. – serb.-chorw.: Antigona. [Przeł.] M. Koziolkowski. Rijeka 1961 [współwyd. z przekł. Samsona]. – słowac.: Antigona. [Przeł.] M.V. Dittrich. Bratislava 1950.

[Cz. 3]. Troja, miasto otwarte. 1949, 257 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1949, wyd. [3] 1950.

Przekł.: czes.: Pafiž mästo otevéné. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1951. – słowac.: Troja otvorene mesto. [Przeł.] M.V. Dittrich. Bratislava 1952.

Adapt. teatru: Teatr TV 1960.

[Cz. 4]. Człowiek nie umiera. 1951, 436 s. Wyd. 2 tamże 1952.

Wyd. osob. fragm.: Akcja w Kaleniu. Wwa: ZG ZMP, Iskry 1952, 14 s.

Przekł.: czes.: Člověk ne umírá. [Przel.] H. Teigová. Praha 1953, — niem.: Der Mensch stirbt nicht. [Przel.] K. Harrer. Berlin 1955, — ros.: Человек не умирает [Przel.] V. Rakovskaja. Moskva 1958.

Adapt. radiowa: Radio 1952.

Wydania łączne t. 1-4, tamże: wyd. 3 1953, wyd. 4 1953, wyd. 5 1955.

Cykl nagrodzony Państwową Nagrodą Literacką II stopnia w 1950.

5. Obywatele. [Powieść]. *Twórczość* 1953 z. 1-4, 9-11. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1954, 445 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1955 [właśc. 1954], wyd. 3 1955; wyd. 1 [!] Wilnius: Państw. Wydawn. Literaturny Pięknej Litew. SRR 1955.

Powieść nagrodzona Państwową Nagrodą Literacką II stopnia w 1955.

Przekł.: białorus.: Грамадзяне. [Przel.] J. Misko, M. Tatur. Minsk 1958, — bułg.: Граждани. [Przel.] D. Ikonov. Sofia 1955, — chiński: Kung-min. [Przel.] Ling Siang. Szanghaj 1959, — czes.: Občané. [Przel.] H. Teigová. Praha 1954, — estoń.: Olevikumälestusi. [Przel.] A. Kurtina. Tallinn 1957, — hiszp.: Ciudadanos. [Przel.] E.G. de Adin. Buenos Aires 1958, wyd. nast. La Havana 1963, — ros.: Граждане. [Przel.] M. Abkina. Moskva 1955, — ukr.: Громадяни [Przel.] V. Strutynskij, L. Franko. Kiv 1956, — węgier.: Honpolgárok. [Przel.] I. Dembinszky. Budapest 1956.

6. Sprawiedliwi ludzie. Sztuka w 3 aktach 7 odsłonach. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1953. Wyd. Wwa: Czyt. 1953, 94 s. Wyd. nast. tamże w oprac. insc.-reż. A. Bardiniego. Z uwagami insc. W. Szerbińskiej-Puchara. Wyd. 1 [!] 1954.

Przekł. ros.: Spravedliwye ljudi. 1905 god. [Przel.] N. Beljewa, Ch. Chersonskij. Moskva 1955.

7. Obrona „Grenady”. [Opowiadanie]. Powst. 1955. Druk *Twórczość* 1956 nr 1 s. 9-33. Przedr. w poz. 8, 11, 20, 24, 32.

Przekł.: duń.: Granada. [Przel.] K. Hornelund. København 1960 [współwyd. z przekł. Matki Królów], — franc.: La défense de Grenada. [Przel.] V. Achères. Paris 1958 [współwyd. z przekł. Matki Królów], — hebr.: Hagana al Granada. [Przel.] B. Tene. Merhavya 1963, — niem.: Die Verteidigung des Granadas. [Przel.] W. Bronska-Pampuch. Köln 1959; [współwyd. z przekł. Matki Królów] Frankfurt am Main 1966; — włos.: La difesa della „Granada”. [Przel.] F. Wars. Milano 1961, wyd. 2 tamże 1980.

8. Czerwona czapeczka. Wspomnienia z terażniejszości. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1956, 320 s. Wyd. 2 tamże 1957. Przedr. zob. poz. 11, 20, 24, 29, 32.

Zawartość: Niedźwiedź; Ręka Pilawca. (Pamięci towarzyszy poległych w walce o władzę ludową); Pan z łaską; Hotel Rzymski; Corso maniaków. — Z bocznej szuflady: Historia warszawska; Ośiem listów do autora; Z pamiętnika narciarza; Żeberka. — W poszukiwaniu tematów: Czerwona czapeczka; Nim będzie zapomniany; Obrona „Grenady” [poz. 7].

Przekł. opowiadania Czerwona czapeczka: czes.: Host do domu. [Przel.] H. Teigová. Brno 1957.

Adapt. teatr. opowiadania Ręka Pilawca: Adapt. A. Na-

borowska. Jednoaktówka. Wwa 1956, 56 s. [wkładka do nr 5 mies. *Kultura i Ty*; współwyd. z: A. LIVES: Pięty przedział].

9. Matka Królów. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1957, 201 s. Wyd. 2 Sosnowiec: Offmax 1991.

Przekł.: ang.: Sons and comrades. [Przel.] D.J. Welsh. London, New York 1961, — duń.: Lucja Król en moder. [Przel.] N. Eskul-Jensen. København 1960 [współwyd. z przekł. Obrony Grenady], — franc.: La mère des Rois. [Przel.] V. Achères. Paris 1958 [współwyd. z przekł. Obrony Grenady], — hebr.: Em ha-Krolim. [Przel.] Z. Arad. Merhavya 1963 [współwyd. z przekł. Obrony Grenady], — hiszp.: Madre de Reyes. [Przel.] S. Pitol. Mexico 1968, — maced.: Majkata na Kruljevci. [Przel.] P. Nakovski. Skopje 1963, — niem.: Die Mutter der Könige. [Przel.] W. Bronska-Pampuch. Köln 1959 [współwyd. z przekł. Obrony Grenady], — serb.-chorw.: Majka bruce Kralji. [Przel.] M. Dragović. Beograd 1962, — słoweń.: Lucija Kralj. [Przel.] U. Kraigher. Lubljana 1960, — węgier.: A Król fiuk anyja. Budapest 1968 [w wyd. w zbiorze *Romantika*], — włos.: La madre dei re. [Przel.] L. Tulli. Milano 1959, wyd. nast. tamże 1962, 1977, 1979, 1987.

Adapt. film.: Scenariusz J. Zaorski. Ekran. 1987.

10. Listy do pani Z. Wspomnienia z terażniejszości. [Cykl szkiców literackich]. Wwa: PIW.

[Cz. 1]. 1958, 145 s. Przedr. w poz. 11. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 z podtyt.: 1957-1958. 1960, wyd. 4 [!] 1962.

[Cz. 2]. z podtyt.: 1959-1960. 1960, 181 s. Wyd. 2 tamże 1962.

[Cz. 3]. z podtyt.: 1961. 1962, 166 s.

Wyd. łączne tamże: wyd. 1 1963, wyd. 2 1964, wyd. 3 1965, wyd. 4 1968, wyd. 5 1973.

Cykl drukowany uprzednio w *Nowej Kulturze* w 1957 i 1958. Przekł.: ang.: Letters to Mrs. Z. [Przel.] M. Edelson. Highland Park, Illinois 1987, — bułg.: Pisma do gosposza Z. 1957-1961. [Przel.] M. Metadiev. Varna 1966, wyd. 2 tamże 1980, — czes.: Dopisy pani Z. 1957-1961. [Przel.] V. Dvorackova. Praha 1967, — franc.: [Cz. 1-2]. Lettres à Madame Z. [Przel.] A. Posner. Paris 1961, — hiszp.: [Cz. 1-2]. Cartas a la señora Z. [Przel.] S. Pitol. Xalapa 1966, — niem.: Briefe an Frau Z. [Przel.] C. Rymarowicz. Berlin 1965, wyd. nast.: Frankfurt am Main 1966; Berlin 1974, 1981, — serb.-chorw.: Pisma gospid Z. [Przel.] R. Dokić. Novi Sad 1965, — słowac.: Listy pani Z. Výber. [Przel.] P. Wincer. Bratislava 1965, — węgier.: Levelek Z. Szezonhoz. [Przel.] R. Gimes. Budapest 1966, — włos.: Lettere alla signora Z. e altri scritti. [Przel.] F. Wars. Verona 1964; Lettere alla signora Z. e altri racconti. [Przel.] F. Wars. Milano 1964.

Za wydanie włoskie cykl otrzymał w 1964 nagrodę literacką Isola d'Elba.

Adapt. teatr.: Wyst. Szczec., T. „13 Muz” 1968, — radiowa: Radio 1972, — tv: TV 1961; Scenariusz J. Markuszewski. TV 1973.

11. Wspomnienia z terażniejszości. [Szkice literackie i opowiadania]. Wwa: PIW 1959, 619 s.

Zawartość: I. [Szkice i rec. lit.] Przyjaciele z „Kuźni Młodych”; Książka sędziego Soplicy [S. Pigoń: Zarys nowszej literatury ludowej]; Powieść o gromadzie [J. Gałaj]; Niezwykły dziennik [J. Green]; Opowiadania behaviorysty [A. Sandauer]; Jak miejsce, w którym się jest ... [Z. Nałkowska]; Próba rehabilitacji: Heinrich Böll; Ten sam powód [Vittorini]; Tydzień z prześwitami [A. Rudnicki]; PEN Londyn 1956; Notatki do Sartre'a. — II. [Opowiadania z tomu Czerwona czapeczka, poz. 8, oraz:] Z brulionów. — III. Listy do pani Z. [1957-1958; poz. 10]. — IV. [Szkice:] Weryfikacja dzokerów; Kilka nowych okoliczności; Ankieta przed podróżą.

12. Wywiad z Ballmeyerem. [Opowiadanie]. Powst. kwiecień 1959. Przedr. w poz. 15, 20, 24, 29, 32.

Przekł.: czes., niem., węgier. zob. Wybory utworów w przekładach, oraz słowac. zob. poz. 15.

Adapt.: teatr.: Wyst. Kr., T. Kameralny 1965 (przekł.: czes. 1966, węgier. 1967), — tv: TV 1962, — radiowa 1962.

13. Sobie i państwu. [Opowiadanie]. Powst. listopad 1959. Druk w poz. 15, 20, 24, 32.

Przekł. słowac. zob. poz. 15.

Adapt. teatr.: Adapt. J. Markuszewski, A. Jarecki. Wyst. Wwa, T. Satyryków STS 1971 [łącznie z adapt. opowiadania *Bardzo starzy oboje*, poz. 22].

14. Jak być kochaną. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1960 nr 10 s. 7-28. Przedr. w poz. 15, 20, 24, 29, 32. Por. poz. 19.

Przekł.: esperanto: Kiel esti amata? [Przeł.] J. Grum. Varsovio 1964 [właśc.] 1965, — ros.: Kak byt' ljubimoj. [Przeł.] Z. Shtalova. Moskva 1965, — włos.: L'Arte di farsi amare. [Przeł.] G. Tomassucci. Roma 1990, — niem., węgier. zob. Wybory utworów w przekładach, słowac. zob. poz. 15.

15. Romantyczność. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1960, 210 s. Wyd. 2 tamże 1962. Przedr. zob. poz. 20, 24, 32.

Zawiera poz. 12, 13, 14 oraz: Romantyczność.

Przekł. słowac.: Ako byt' milovaná. [Przeł.] J. Hvišč. Bratislava 1965.

16. Samson. Scenariusz filmowy: ... i A. Wajda wg powieści ... Ekran. 1961. Por. poz. 4.

17. Inkarno. Komedya kryminalna [w 7 scenach]. *Dialog* 1962 nr 7 s. 5-35. Praprem. Lubl., T. im. J. Osterwy 1963. Por. poz. 24, 35.

Przekł.: czes.: Inkarno. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1963, — słowac.: Inkarno. [Przeł.] J. Mrazik. Bratislava 1972. Adapt. radiowa: Adapt. i reż. Z. Kopalcko. Radio 1972.

18. Samson; Antygonia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 462 s. Wyd. 2 tamże 1966.

Jest to nowa redakcja cyklu *Między wojnami* [poz. 4]. — Tekst „Antygony” został rozszerzony o pamiętnik paryski Juliana Szarleja, będący dotychczas częścią powieści „Troja, miasto otwarte”.

19. Jak być kochaną. Scenariusz filmowy ... na podstawie własnego opowiadania. Ekran. 1963. Por. poz. 14.

Przekł. ros. scenariusza: Kak byt' ljubimoj. Kinoscenarij. [Przeł.] Z. Satalova. Moskva 1965.

20. Opowiadania 1954-1960. Wwa: PIW 1963, 393 s.

Zawiera z tomu poz. 8: Niedźwiedź; Ręka Pilawca; Hotel Rzymki; Żeberka; W poszukiwaniu tematów; Czerwona czapczka; Nim będzie zapomniany — oraz poz. 7, 15.

21. Sposób bycia. [Powieść]. *Twórczość* 1963 nr 10 s. 6-37, nr 11 s. 5-40. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1963, 163 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 2 pt.: Sposób bycia; *Bardzo starzy oboje*. Wwa: Czyt. 1965, 249 s.; wyd. 2 tamże 1977. Por. poz. 25.

Książka wybrana w plebiscycie miesięcznika *Na antenie* (Monachium) na najlepszą książkę roku 1965 wydaną w kraju.

Przekł.: czes.: Zpusob existence. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1965, — franc.: Façon d'être. [Przeł.] A. Kosko. Paris 1968, — niem.: Die Art zu Leben. [Przeł.] W. Tiel. Frankfurt am Main 1970; wyd. nast. tamże 1990.

Adapt. teatr.: Adapt. Z. Hübner, J. Nowak. Wyst. Kr., T. Kameralny 1964.

22. *Bardzo starzy oboje*. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1964 nr 9 s. 8-40. Wyd. łącznie z *Sposób bycia* zob. poz. 21. Przedr. w poz. 24, 29, 32. Por. poz. 26.

Przekł.: niem., słowac., węgier. zob. Wybory utworów w przekładach.

Adapt.: teatr.: Adapt. B. Gierszanin. Wyst. Szczecin, T. „Krypta” 1965; łącznie z adapt. opowiadania *Wywiad z Ballmeyerem*. Wyst. Kr., T. Kameralny 1965; pt. *Sobie i państwu* łącznie z adapt. opowiadania pod tym samym tytułem — zob. poz. 13; Adapt. J. Markuszewski, A. Jarecki. Wyst. Wwa, T. Satyryków STS 1971, — film.: Scen. i reż. J. Szutkowski. Film Telewizyjny TVP. Ekran. 1980, — radiowa: Adapt. i reż. J. Markuszewski. Radio 1972.

Przekł. i adapt. teatr. w jęz. słowac.: Veľmi stasi obaja ... (Hra). [Przeł. i adapt.] J. Vdovjak. Bratislava 1969.

23. *Dżoker*. *Wspomnienia z terażniejszości*. [Szkiice literackie]. Wwa: PIW 1966, 245 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1969, wyd. 4 1991.

Przekł.: niem.: Joker [Przeł.] W. Tiel. Frankfurt am Main 1968, — słowac.: Zolik. [Przeł.] M. Andras. Bratislava 1968.

24. *Obrona „Grenady” i inne opowiadania*. Wwa: PIW 1966, 472 s.

Zawiera z tomu poz. 8: Niedźwiedź; Hotel Rzymki; Nim będzie zapomniany; — poz. 7, 15, 22, — oraz: *Inkarno*.

25. *Sposób bycia*. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Markuszewski Ekran. 1966. Por. poz. 21.

26. *Bardzo starzy oboje*. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Markuszewski. Ekran. 1967. Por. poz. 22.

27. [Dialogi w:] *Lalka*. Scenariusz filmowy na podstawie powieści B. Prusa: W. Has. Ekran. 1968.

28. *Rynek*. *Wspomnienia z terażniejszości*. [Szkiice literackie]. Wwa: Czyt. 1968, 242 s. Wyd. 2 tamże 1972.

Przekł. niem.: Der Marktplatz. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1971.

29. *Jak być kochaną i inne opowiadania*. Wwa: Czyt. 1970, 330 s.

Zawiera z tomu poz. 8: Niedźwiedź; Ręka Pilawca; Pan z łaską; Hotel Rzymki; Korso maniaków; Z bocznej szuflady; Czerwona czapczka; — poz. 12, 14, 22, — nadto: *Inkarno*.

30. *Mała księga*. [Wspomnienia]. Wwa: Czyt. 1970, 177 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Przekł.: niem.: Kleines Buch. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1972, — rum.: Carticica. [Przeł.] M. Mitu. București 1976.

31. *Wariacje pocztowe*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1972, 231 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1975; wyd. Londyn: Aneks 1989.

Powieść wybrana w plebiscycie Radia Wolna Europa na najlepszą książkę roku 1972 wydaną w kraju.

B

Przekł.: niem.: Variationen in Briefen. [Przeł.] R. Buschmann. Berlin 1975, wyd. nast. Stuttgart 1976. Darmstadt 1988, — włos.: Variazioni postali. [Przeł.] L. Ryba, M. Martini. Roma 1988.

32. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1973, 283 s.

Zawiera z tomu poz. 8: Niedźwiedź; Hotel Rzymski; oraz: poz. 7, 15, 22.

33. W te dni przedostatnie. Scenariusz filmowy dla TVP. Powst. 1973. Druk zob. poz. 35.

34. Pomysł. [Powieść]. Wwa: PIW 1974, 122 s.

Utwór wybrany w plebiscycie Radia Wolna Europa na najlepszą książkę r. 1974 wydaną w kraju. Przekł.: niem.: Der Einfall. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1990, — włos.: L'idea. [Przeł.] V. Constantini. Roma 1978.

35. Nowele filmowe: Inkarno; Piękne uśmiechy dnia; Maestro; W te dni przedostatnie ... Wwa: WAIIF 1975, 257 s.

36. Nierzeczywistość. [II]. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1975 nr 12 s. 16-60, 1976 nr 1 s. 8-43.

37. Nierzeczywistość. [III]. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1978, 124 s. Wyd. nast.: wyd. 3 [I] Tor.: Spółdz. Wydawn. TON*, Wwa: NOWA* 1981; Chotomów: Verba 1989.

Powieść powstała później niż utwór opublikowany pod tym samym tytułem w *Twórczości* [zob. poz. 36] i tylko marginesowo nawiązuje do niektórych wątków pierwszej „Nierzeczywistości”.

Przekł.: ang.: A question of reality. [Przeł.] I. Barzun. New York 1980, wyd. London 1981, — franc.: En Pologne c'est-à-dire nulle part... [Przeł.] A. Lach. Paris 1978, — hiszp.: En Polonia, es decir en ninguna parte. [Przeł.] M. Hofman. Buenos Aires 1983, — serb.-chorw.: Nestvarnost. [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1986, — szwedz.: I Polen, dvs inqantans... [Przeł.] M. Teeman. Stockholm 1979.

38. Spokojne lata pod zaborem. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1978 nr 3 s. 7-40.

Przekł. niem.: Ruhige Jahre unter der Besatzung. [Przeł.] M. Kurecka. Berlin 1979.

39. Miesiące. [Cykl zapisków eseistycznych o współczesności].

[Cz. 1]. 1978-1979. Wwa: NOWA* [1980], 174 s. Wyd. inne: Paryż: Inst. Lit. 1981, 252 s.

Utwór otrzymał przyznawaną przez tygodnik londyński *Wiadomości* nagrodę im. M. Grydzewskiego za najlepszą książkę r. 1981 wydaną na emigracji przez pisarza polskiego.

Przekł. szwedz.: Manaderna I. [Przeł.] M. Teeman. Stockholm 1985.

[Cz. 2]. 1980-1981. Paryż: Inst. Lit. 1982, 223 s. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1985; Wwa: NOWA* 1987.

[Cz. 3]. 1982-1984. Paryż: Inst. Lit. 1984, 252 s. Wyd. nast. Wwa: NOWA* 1988.

Przekł. ang.: New York-Paris 1982-1984. [Przeł.] B. Krzywicka-Herbert. New York 1988, — franc.: Carnets Paris-New York-Paris. 1982-1984. [Przeł.] T. Douchy. Paris 1987.

[Cz. 4]. 1985-1987. Paryż: Inst. Lit. 1987, 191 s.

Przekł. franc.: Carnets: 1985-1987. [Przeł.] T. Douchy. Paris 1990.

Przekł. łączne: ang.: A Warsaw diary 1978-1981. [Przeł.] R. Lourie. New York 1983; wyd. nast.: 1985, London 1984 [cz. 1-2], — duń.: Maneder. Warszawa dagbog 1978-1983.

[Przeł.]: W. Dahnhard, J. Katz. Kobenhavn 1987 [cz. 1-3], — franc.: Carnets de Varsovie 1978-1981. [Przeł.] T. Douchy. Paris 1985 [cz. 1-2]; — niem.: Warschauer Tagebuch: die Monate davor 1978-1981. [Przeł.] F. Griese. Frankfurt am Main 1984, wyd. 2 tamże 1990 [cz. 1-2]. — serb.-chorw.: Varšavske beležnice (1978-1984). [Przeł.] P. Vujičić. Beograd 1988 [cz. 1-3], — szwedz.: Manaderna II. [Przeł.] M. Teeman. Stockholm 1988 [cz. 1-3], — włos.: Mesi [Przeł.] G. Tomassucci. Roma 1984 [cz. 1-3].

Za wydanie włoskie cykl otrzymał w 1988 nagrodę literacką im. I. Silone.

40. Rondo. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1982, 372 s.

Wyd. nast. z podtyt.: Miłość, teatr, wojna. Chotomów: Verba 1991.

Przekł.: franc.: Rondo. [Przeł.] J.-Y. Erhel. [Paris] 1989, — niem.: Rondo. [Przeł.] O. Kühl. Darmstadt 1988, — włos.: Rondò. [Przeł.] G. Tomassucci. Roma 1986.

Za wydanie włoskie nagroda literacka Prato-Europa w 1986.

41. Spokojne lata. Scenariusz filmowy. [Współaut.]: A. Kotkowski. Ekran. 1982.

42. Sztuka konwersacji. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wwa, T. Pol. 1988. Wyd. Londyn: Aneks 1990, 139 s.

43. Charaktery i pisma. [Szkice literackie]. Londyn: Aneks 1991, 153 s.

Zawartość: Hotel d'Alsace [dot. O. Wilde'a]; Ulica Vaneau [dot. A. Gide'a]; Czełokwierz z Fontenay [dot. P. Léautauda]. Przekł. franc.: Hôtel d'Alsace et autres adresses. [Przeł.] J.-Y. Erhel. Paris 1992.

Wybory utworów w przekł.: czes.: Hotel Rim. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1961, — łotew.: Samson. [Przeł.] J. Laganovskis. Riga 1965, — niem.: Die Kunst geliebt zu werden und andere Erzählungen. [Przeł.]: H. Bereska, K. Kelm, J. Janke, H. Loose, C. Rymarowicz. Berlin 1968; Die sehr alten beiden. [Przeł.]: K. Kelm, C. Rymarowicz, J. Janke, H. Loose. Leipzig 1971, — słowac.: Velmi starí obaja. [Przeł.] J. Vdovjak. Bratislava 1969, — węgier.: Romantika. [Przeł.]: M. Baba, J. Elbert, J. Foti, R. Gimes, B. Muranyi. Budapest 1968, — włos.: La difesa della „Granada” e altri racconti. [Przeł.] F. Wars. Milano 1961.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1976, 1991. — Wywiady: Dialog z Opatrznością czy przygoda ze światem (Rozmowa z K.B.). W: K. Nastulanka: Sami o sobie. Wwa 1975. — J. Garliński: Korespondencyjny wywiad z K.B. (laureatem nagrody *Wiadomości*). *Pam. Lit.*, Londyn 1983 t. 6. — Nikt nie wie wszystkiego. [Rozm.] Z.W. Fronczek. *Wokanda* 1990 nr 1.

SWPP 1. — PP (R. Loth). — LP (J. Jacki).

A. Wasilewski: Laboratorium nowej treści. *Twórczość* 1948 nr 11. — H.M. Dąbrowska: Obrona człowieka na tle twórczości K.B. *Kur. Pol.* 1949 nr 147. — A. Sandauer: Niebezpieczeństwa wulgaryzacji. *Odrodzenie* 1949 nr 38; przedr. w tegoż: *Moje odchylenia*. Kr. 1956. — J. Jasieńczyk: Komunistą z nieprzymuszonej woli. *Orzeł Biały*, Londyn 1954 nr 18. — R. Matuszewski: Dzieje lat walki. W tegoż: *Szkice krytyczne*. Wwa 1954 [dot. Między wojnami], przedr. w: *Szkice o literaturze współczesnej*. Wwa 1954. — Z. Lichniak: „Między wojnami” B. W tegoż: *Obrachunek ze współczesnością*. Wwa 1955. — L. Flaszen: O trudnym kunszcie womitowania. *Życie Lit.* 1955 nr 44. — [Czerwona czapeczka]: J. Kwiatkowski.

Twórczość 1956 nr 7; S. Lem. *Zycie Lit.* 1956 nr 6. — A. Sandauer: Przeciw literaturze oportunistycznej. W tegoż: *Moje odchylenia*. Kr. 1956. — H. Vogler: Saga rodu Szarlejów. W tegoż: *Z notatek przemysłnika*. Wwa 1957 [dot.: *Między wojnami*]. — P. Hertz: Zwrot ku historii, czyli nowoczesność. W tegoż: *Domena polska*. Wwa 1961. — A. Lisiecka: Romantyczność czyli historyzm. W tegoż: *W krainie czarów*. Wwa 1961 [dot.: *Romantyczność*]. — W. Maciąg: K.B. W tegoż: 16 pytań. Kr. 1961. — R. Matuszewski: O twórczości K.B. *Polonistyka* 1961 nr 2. — J. Łukasiewicz: Schemat i rzeczywistość. W tegoż: *Szmaciarze i bohaterowie*. Kr. 1963. — W. Maciąg: Teraźniejszość K.B. W tegoż: *Opinie i wróżby*. Kr. 1963 [dot.: *Wspomnienia z teraźniejszości*]. — S. Żółkiewski: Polygon nowej literatury. W tegoż: *Przepowiednie i wspomnienia*. Wwa 1963 [dot.: *Listy do pani Z.*]. — J. Ziomek: Kazimierz Brandys. Wwa: *Wiedza Powsz.* 1964, 203 s. — Z. Kubikowski: Trzy przygody K.B. W tegoż: *Bezpieczne, małe mity*. Wr. 1965. — A. Wilkoń: K.B. W: *Autorzy naszych lektur*. Wr. 1965. — H. Bereza: Rozwaga. W tegoż: *Sztuka czytania*. Wwa 1966 [dot.: *Romantyczność*]. — Z. Greń: Doświadczenia: Brandys. W tegoż: *Książka nie napisana*. Kr. 1966. — J. Kelera: Summa K.B. W tegoż: *Kpiarze i moralści*. Kr. 1966. — A. Lam: Hipnoza. W tegoż: *Wyobraznia ujarzmiona*. Kr. 1966 [dot.: *Między wojnami*]. — A. Lisiecka: Za co kochamy K. Brandysa? W tegoż: *Prognoza pogody*. Wwa 1966. — J. Niecikowski: O pisarstwie K.B. *Współczesność* 1967 nr 19. — W. Sadkowski: Sposób — i cel pisania. W tegoż: *Penetracje i komentarze*. Wwa 1967. — H. Woitas: Konstrukcja monologu wewnętrznego w krótkich utworach narracyjnych K.B. (Wybrane zagadnienia). *Acta Univ. Wratisl.* 1967. — A. Bukowska: Drogi i manowce powieści politycznej 1957-1967. *Mies. Lit.* 1968 nr 7 [dot.: *Matka Królów*]. — A. Wasilewski: Piła i skecz. W tegoż: *Cywilizacja i literatura*. Kr. 1969 [dot.: *Sposób bycia*]. — A. Lam: Preparat czyli książka do czytania. W tegoż: *Pamiętnik krytyczny*. Kr. 1970 [dot.: *Obywatele*]. — A. Jackie-wicz: Dentystka i urzędnik. W tegoż: *Niebezpieczne związki literatury i filmu*. Wwa 1971. — A. Mencil: Jak być kochanym. W tegoż: *Sprawa sensu*. Wwa 1971 [dot.: *Dżoker*]. — Z. Pędziński: Rozbiór człowieka. W tegoż: *Z notatnika szeregowego recenzenta*. Pozn. 1971 [dot.: *Sposób bycia*]. — H. Iwaničková: Eseiizacja prozy w twórczości K.B. i D. Tatarki. W: *Związki i paralele literatur polskiej i słowackiej*. Wr. 1972. — M. Orski: Koturn i śmiech historii. *Opole* 1972 nr 2. — M. Orski: Wobec historii. W tegoż: *Zmowa obojętnych i inne szkice*. Wr. 1973. — W.P. Wiedina: Sytuacja i charakter. *Pam. Lit.* 1973 z. 2. — H. Zaworska: Epoka wspomniania. W tegoż: *Spotkania*. Wwa 1973 [dot.: *Mała księga*]. — R. Zimand: Rynek. *Teksty* 1973 nr 4. — W. Maciąg: K.B. W tegoż: *Literatura Polski Ludowej 1944-1964*. Wwa 1974. — A. Okopien-Sławińska: Sztuka monologu wewnętrznego. W: *Nowela, opowiadanie, gawęda*. Wwa 1974 [dot.: *Jak być kochanym*]. — A. Lisiecka: Zamiast recenzji. W tegoż: *Przewodnik po literaturze krajowej*. Londyn 1975 [dot.: *Mała księga*]. — K. Kamińska: Przemiany prozy K.B. (Szkic krytyczny). *Stud. i Mater.* (Zesz. *Nauk.* nr 5) *Nauki Filol.* nr 2. Zielona Góra 1976. — E. Rudnicka-Fira: Czasownik w tekście. Opowiadania K.B. w ujęciu statystycznym. *Pr. Nauk. UŚL w Kat.* 1976 nr 133. — M. Sprusiński: Zaproszenie do krainy udawancji. W tegoż: *Między prawdą a zmyśleniem*. Kr. 1978 [dot.: *Rynek*]. — K. Keltberg: Problemy archaizacji stylu. (Na marginesie „Wariacji pocztowych” K.B.). W: *Opuscula Polono-Slavica*. Wr. 1979. — H. Bereza: Zmiana. W tegoż: *Taki układ*. Wwa 1981, przedr. w tegoż: *Sposób myślenia* T. 1. O prozie polskiej. Wwa 1989. — M. Broński: Nić czarna: K.B. W tegoż: *Teksty i preteksty*. Paryż 1981. — J. Błoński: Autoportret żydowski. *Tyż. Powsz.* 1982 nr 51. — Cz.P. Dutka: Heroizm bierności w rozrachunkowej prozie K.B. *Odra* 1983 nr 2. — S. Stabryła: Hellada i Roma w Polsce Ludowej. Kr. 1983. — M. Orski: Realna krucha tkanka „nierzeczywistości”. *Odra* 1984 nr 10, przedr. w tegoż: *Konstatator wśród narodowych znaków*. Wr. 1989. — M. Zaleski: O „Miesiacach” K.B. W: *Literatura źle obecna*. (Rekonosans). Londyn 1984, przedr. w: *Mądremu białda*. Paryż 1990. — T. Burek: Niepewna miara rzeczy: czło-

wiek. (Fragment o pisarstwie B. młodszeo). W: *Problemy wiedzy o kulturze*. Wr. 1986. — J. Katz-Hewetson: Miesiące — lata. *Puls*, Londyn 1987 nr 35 [rec.: *Miesiące*. 1985-1987]. — History: another text: essays on the fiction of Kazimierz Brandys. Danilo Kis, György Konrad and Christa Wolf. Ann Arbor: Univ. of Michigan 1988, 133 s. — H. Kurczab: Problemy odbioru „Wariacji pocztowych” K.B. *Pr. Hum. TN u Rzesz.* 1986 nr 27. — J. Kandziara: Retoryka „Miesięcy” K.B. *Pam. Lit.* 1989 z. 4. — B. Kazimierzczyk: B., czyli sztuka konwersacji. *Odrodzenie* 1989 nr 44. — J. Pyszyn: „Rondo” K.B. *Litteraria* 1989 t. 21. — R. Węgrzyniak: Stary grat. *Twórczość* 1989 nr 12. — S. Wyslouch: Od socjologii do etyki. O twórczości K.B. *Pam. Lit.* 1989 z. 3. — R. Grubel: Aksjologia przestrzeni w powieści K.B. W: *Czas i przestrzeń w prozie polskiej XIX i XX wieku*. Tor. 1990. — S. Gawliński: O „Matce Królów” po latach. *Kult. Niezależ.* 1990 nr 57. — W. Maciąg: Kazimierz Brandys. [Przeł. z pol.] Ch. Cenkałska. Warsaw: Author's Ag. 1990, 47 s. — J. Katz-Hewetson: Sztuka konwersacji czyli rozmowy Polaków. *Zesz. Lit.*, Paryż 1991 nr 34 [rec.: *Sztuka konwersacji*]. — M. Stala: Jakiej powieści nie napisał K.B.? W tegoż: *Granice literatury*. T. 1. Wwa 1991 [dot.: *Matka Królów*]. — M. Gawliński: Powieść na miarę naszych czasów. („Obywatele” K.B.). W tegoż: *Rytuał i demagogia*. Wwa 1992. — J. Jastrzębski: Ryzyko pisania i sztuka konwersacji. *Odra* 1992 nr 10. — W. Maciąg: Mundus vult decipi. K.B. W tegoż: *Nasz wiek XX*. Wr. 1992. — H. Zaworska: „Konwersuję więc jestem”. K.B. W tegoż: *Wczoraj i dzisiaj*. Pozn. 1992.

B.D.

BRANDYS Marian ur. 1912

Pseud.; bierm; M.B.; Zosia, — wspólnie z F. Fenikowskim: RR. Prozaik, eseista, publicysta.

Urodzony 25 stycznia 1912 w Wiesbaden; syn Henryka Brandysa, bankowca, i Eugenii z domu Landau; brat Kazimierza Brandysa, prozaika. Dzieciństwo spędził w Łodzi, tam też w 1930 ukończył Gimnazjum Zgromadzenia Kupców m. Łodzi. Studiował prawo i ekonomię na Uniwersytecie Warszawskim (UW); w 1935 uzyskał magisterium. Następnie był aplikantem w sądzie, a od 1937 pracował jako pomocnik buchaltera w fabryce w Woli Krzysztoporskiej pod Piotrkowem. Brał udział w kampanii wrześniowej, walcząc w grupie operacyjnej „Polesie”, w której dowodził plutonem konnym karabinów maszynowych. Został odznaczony Krzyżem Walecznych. Wzięty do niewoli niemieckiej przebywał w Oflagu II c w Woldenbergu (Dobiegniew); był tu związany z „kółkiem spółdzielców”, utworzonym przez oficerów o zapatrywaniach lewicowych. Po wyzwoleniu obozu uczestniczył w kwietniu i maju 1945 w operacji berlińskiej jako korespondent frontowy gazety wojskowej *Zwycięzcy*. Debiutował reportażem „Na Berlin” wydrukowanym w *Rzeczypośle* (1945 nr 115). Wstąpił do PPR (później członek PZPR do 1966). Po zakończeniu wojny mieszkał w 1945-48 w Gdyni i zajmował się pracą dziennikarską oraz publicystyczną. Początkowo był redaktorem naczelnym wydawnictw prasowych marynarki wojennej, redagował w 1946-47 miesięcznik, potem dwutygodnik *Marynarz Polski*. Pełnił funkcję zastępcy redaktora na-

czelnego *Dziennika Bałtyckiego* (publikował tu codzienny krótki felieton podp. bem) i współredaktora miesięcznika społeczno-kulturalnego *Wiatr od Morza* (1946-47); drukował także reportaże w *Ref-sach* i *Odrodzeniu* (tu w 1946 cykl „Listy z Wybrzeża”). W listopadzie 1948 wyjechał do Włoch jako korespondent specjalny Agencji Prasowo-Informacyjnej. W maju 1949 wrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie. Współpracował z dziennikami *Echo Krakowa*, *Express Poznański* i *Express Wieczorny*, ogłaszając reportaże, felietony i recenzje (do 1951). Od 1950 należał do ZLP. W 1950-54 był członkiem kolegium redakcyjnego, a od 1957 do maja 1958 kierownikiem działu reportażu w *Nowej Kulturze*, publikował na jej łamach do 1968. W 1952-69 współpracował z tygodnikiem *Świat* (od 1958 kierownik działu reportażu; tu m.in. w 1958 cykl „Z notatnika”, a w 1968 „Co z tą Walewską”). Wielokrotnie podróżował, m.in.: w 1951 do Czechosłowacji, w 1952 do ZSRR, w 1953 do Albanii, w 1955 był korespondentem *Życia Warszawy* w Jugosławii. Prowadził seminarium reportaży na Wydziale Dziennikarstwa UW. Był członkiem SDP. Współpracował z radiem. W 1955 ożenił się z Haliną Mikołajską, aktorką. W latach sześćdziesiątych zaczął pisać opowieści historyczne. Od 1972 był członkiem Polskiego PEN Clubu (od 1988 członkiem zarządu). W 1974 otrzymał Nagrodę Państwową I stopnia, w 1975 nagrodę Fundacji A. Jurzykowskiego w Nowym Jorku. W 1976 podpisał „Memoriał 101”, wyrażający protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Od tego czasu objęty był zakazem druku. Związany z opozycją demokratyczną, działał w niezależnym Towarzystwie Kursów Naukowych. Od 1980 do rozwiązania Związku w 1983 był członkiem Zarządu Głównego ZLP. W 1982 został wyróżniony nagrodą literacką paryskiej *Kultury* im. Z. Hertza. W 1989 wszedł w skład komitetu założycielskiego SPP, a następnie został członkiem Stowarzyszenia. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1954). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Spotkania włoskie. [Reportaż]. Wwa: Czyt. 1949, 169 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 2 [!] popraw. i uzup. przyp. 1953.

Nagroda Państwowa III stopnia w 1950. Przekł.: czes.: Italská setkání. [Przeł.] V. Dvořáčková. Praha 1951, — niem.: Begegnungen in Italien. [Przeł.] R. Pabel. Dresden 1953, — ros.: Ital'janskie vstreči. [Przeł.] M. Ignatova, V. Arcimovič. Moskva 1950, — węgier.: Olaszországi találkozások. [Przeł.] F. Kemény. Budapest 1951.

2. Nowa Huta. [Reportaż]. [Wwa:] ZG ZMP 1950, 15 s.

3. Początek opowieści. [Wwa:] PIW 1951, 351 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1951, wyd. 3 1952, wyd. 4 1953, wyd. 5 1955.

Wyd. osob. z podtyt.: Fragmenty. Moskva: Izdat. Lit. na Inostrannyh Jazykach 1955, 94 s.

Dot. Nowej Huty.

Przekł.: albański: Fillimi i tregimit. Tiranë 1954, — bułg.: Načaloto na povesta. [Przeł.] G. Gerčev. Sofija 1952, — chiński: Gushide kaishi. [Przeł. z ros.] Fang Tu ren yi. Pekin 1954, — czes.: Příběh začíná. [Przeł.] V. Dvořáčková. Praha 1953, — ros.: Načalo povestovojanija. [Przeł.] V.E. Arcimovič i V. Rakovskaja. Moskva 1952, — rum.: Inceputul epppei. [Przeł.] J. Georgian. [București] 1953, — węgier.: Az elbeszélés kezdete. [Przeł.] E. Sebök. [Budapest] 1952.

Wyd. osob. fragm.: pt. Piotr i Maria. Wwa: Czyt. 1951, 115 s.; pt. Sprawa Tyrackiego. Wwa: Iskry 1952, 15 s.

4. Dom odzyskanego dzieciństwa. [Opowieść reportażowa]. Wwa: NK 1953, 231 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1954, wyd. 4 1955, wyd. 5 1956, wyd. 6 1957.

Państwowa Nagroda III stopnia w 1953.

Przekł.: bułg.: Dom na vǎzvarnatoto detstvo. [Przeł.] R. Pečikova. Sofija 1954, — chiński: Chaoxian haizi zai Bolan. [Przeł.] Li Ye yi. Szanghaj 1955, — wietn.: Thiêu niét trieu tiên ở Ba-lan. Hà-noi 1964.

Wyd. osob. fragm. pt. Koreańscy z Gołotczyzny. Przedm.: M. Bielecki. Wwa: Czyt. 1954, 145 s.

5. Wyprowa do Arteku. Notatki z podróży do ZSRR. Wwa: NK 1953, 155 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1955; Wilnius: Państw. Wydawn. Lit. Pięknej [1955].

6. Wiewiórczak. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1955, 35 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, [wyd. 3] 1968. Przedr. zob. poz. 8.

7. Wyprowa do oflagu. [Wspomnienia]. *Świat* 1954 nr 50-52; 1955 nr 1, 3, 5-8. Wyd. osob. Wwa: PIW 1955, 152 s.

8. Honorowy łobuz. [Opowiadania dla młodzieży]. Wwa: NK 1957, 151 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, wyd. 3 1984, wyd. 4 1989.

Zawartość: Chłopiec z pociągu: Navigare necesse est ...; Eksperyment naukowy; Śmierć don Juana; Wiewiórczak [poz. 6]; Honorowy łobuz; W Nałęczowie. Adapt. film. opowiadania Chłopiec z pociągu; Ludzie z pociągu zob. poz. 11; tv: Pół godziny na stacji. Scenariusz: L. Woźnicka. TV 1960, — adapt. tv opowiadania Honorowy łobuz: K. Lindenbergh. TV 1966.

9. Od Kairu do Addis Abeby. [Reportaż z podróży]. Wwa: MON 1957, 217 s.

10. O królach i kapuście. [Reportaż]. Wwa: PIW 1959, 212 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Iskry 1964, wyd. 3 tamże 1977.

Dot. historii i terażniejszości kilku polskich miast i miasteczek.

11. Ludzie z pociągu. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] L. Woźnicka. Ekran. 1960.

Adapt. opowiadania Chłopiec z pociągu [poz. 8].

12. Nieznany książę Poniatowski. [Opowieść biograficzna]. Wwa: Iskry 1960, 267 s. Wyd. nast.

tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1967, wyd. 4 1970, wyd. 5 1973, [wyd. 6] 1988.

Dot. Stanisława Poniatowskiego.

Przekł. łącznie z poz. 16, 18: ros.: Plemjannik korolja. W: M. Brandys: Istoničeskie povesti. [Przel.] Ju. Abyzov. Moskva 1974, wyd. nast. Tallinn 1975, – ukr.: [Przel.] L.L. Ruben'ka. Kiiiv 1991.

13. Śladami Stasia i Nel. [Opowieść reportażowa dla młodzieży z podróży po Egipcie i Sudanie]. Wwa: NK 1961, 205 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1964, wyd. 4 1966, wyd. 5 1969; łącznie z poz. 15 pt. Śladami Stasia i Nel; Z panem Biegankiem w Abisynii tamże 1971, 414 s., toż wyd. 2 [!] 1974.

Nagroda w plebiscyście „Orle pióro” zorganizowanym przez wydawn. Nasza Księgarnia, *Sztafeta Młodych* i *Plomyk* w 1965.

14. Tarpany. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] S. Kowalewski, K. Kutz. Ekran 1962.

15. Z panem Biegankiem w Abisynii. [Opowieść reportażowa dla młodzieży]. Wwa: NK 1962, 215 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1966, wyd. 4 1969; wyd. łącznie z Śladami Stasia i Nel zob. poz. 13.

Przekł. ros.: S panom Beganekom po Efiopii. [Przel.] D.S. Gal'perina. Moskva 1976.

16. Oficer największych nadziei. [Opowieść biograficzna o Józefie Sułkowskim]. Wwa: Iskry 1964, 220 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1965; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1966; wyd. 4 Wwa: Iskry 1969, wyd. 5 tamże 1986.

Przekł. łącznie z poz. 12, 18: ros. pt. Adjutant Bonaparta i ukr. zob. poz. 12.

Adapt. radiowa: Napoleon i Polacy. Na motywach książek Kozieltulski i inni [poz. 17], Oficer największych nadziei, Kłopoty z panią Walewską [poz. 18]. Adapt. K. Szner. Radio 1972.

17. Kozieltulski i inni. [Opowieść biograficzna]. T. 1-2. Wwa: Iskry 1967, 291 + 322 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 przejr. i uzup. 1971 [właśc.] 1972, wyd. 4 1974, wyd. 5 1982.

Dot. Jana Hipolita Kozieltulskiego.

Nagroda Ministra Obrony Narodowej w 1967.

Przekł. węgier.: Napoleon es a legyelek. [Przel.] I. Kovács. Budapest 1978.

Adapt. radiowa łącznie z poz. 16, 18 zob. poz. 16.

18. Kłopoty z panią Walewską. [Opowieść biograficzna]. Wwa: Iskry 1969, 239 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1971; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1974; wyd. 4 Wwa: Iskry 1981.

Przekł. czes.: Trampoty z pani Walewskou. [Przel.] A. Balajková. Praha 1975, – niem.: Maria Walewska, Napoleons grosse Liebe. [Przel.] K. Staemmler. Frankfurt 1971, wyd. nast. tamże 1973, – ros.: Marija Valevszkaja. Wyd. łącznie z poz. 12, 16 zob. poz. 12, – rum.: Contesa Walewska și Napoleon. [Przel.] I. Tiba, N. Barbu. Lasi 1973, – ukr. wyd. łącznie z poz. 12, 16 zob. poz. 12.

Adapt. radiowa łącznie z poz. 16 i 17 zob. poz. 16.

19. Koniec świata szwoleżerów. [Cykl opowieści biograficznych]. Wwa: Iskry.

Cz. 1. Czcigodni weterani. 1972, 373 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Cz. 2. Niespokojne lata. 1972, 553 s. Wyd. 2 tamże 1976.

Cz. 3. Rewolucja w Warszawie. 1974, 350 s.

Cz. 4. Zmęczeni bohaterowie. 1976, 480 s.

Cz. 5. Nieboska komedia. [1]. Odejścia i powroty. 1978, 359 s. [2]. Ogień i popiół. 1979, 334 s.

Wyd. łącznie całości T. 1-3 Wwa: BGW 1992, 517 + 477 + 383 s.

Nagroda Radia Wolna Europa za najlepszą książkę roku wydaną w kraju za r. 1973; w 1980 nagroda literacka PEN Clubu im. M. Lepeckiego oraz red. pisma *Puls*, Londyn.

20. Najdziwniejsze z miast. [Opowiadanie o Warszawie]. Wwa: Ruch 1972, 44 s.

21. Poland. [Szkie o Polsce]. [Fot.:] W. Prazuch. New York: Doubleday 1974, 156 s.

22. Moje przygody z historią. [Szkiece]. Londyn: Puls 1981, 137 s. Wyd. nast.: Wwa: NOWA* 1981, wyd. 2 popraw. tamże 1981*; [Kr.:] Wydawn. Wiek* [1983]; wyd. 2 [!] Londyn; Puls 1985; Wwa: Iskry 1990.

Zawartość: Jak stałem się pisarzem historycznym; Królestwo Białorusi; Strażnik Królewskiego Grobu; Od dzwonka do dzwonka.

Wyd. osob. Od dzwonka do dzwonka. Lubl.: Nauczycielska Ofic. Solidarności NOS* 1988, 82 s.

23. Twardy człowiek. [Opowiadanie]. Wwa: Ofic. WE [Wydawn. Enklawa]* 1982, 20 s. Wyd. nast.: [Wwa:] Ofic. Wydawn. Pokolenie* 1983; Wwa: Wydawn. CDN* 1983; Kr.: Obserwator Wojskowy* 1984; Wwa: Wydawn. Myśl* 1986; wyd. łącznie z poz. 24 pt. Z dwóch stron drzwi; Twardy człowiek. Lubl.: Informator Regionu Środk[owo] Wschodniego NSZZ „Solidarność”* 1984; wyd. nast.: Lubl.: Nauczycielska Ofic. „Solidarność” NOS* 1989.

24. Z dwóch stron drzwi. [Szkiec]. Wwa: NOWA 1982*, 53 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [Wwa:] Ofic. WE [Wydawn. Enklawa 1983]*; Wwa: Ofic. Wydawn. „Pokolenie”* 1985; Wwa: Kontekst* 1988; wyd. łącznie z Twardy człowiek zob. poz. 23.

25. Małpeczka. [Opowiadanie]. *Kultura*, Paryż 1983 nr 12 s. 25-39. Wyd. osob. Wwa: Wydawn. Słowo* [1983], 19 s. Wyd. nast.: [Pozn.]: Niezal. Inicjatywa Wydawn. Errata* [1984].

26. Strażnik Królewskiego Grobu. [Szkiec]. Wwa: Iskry 1984, 168 s.

Zawartość: Królestwo Białorusi [poz. 22]; Strażnik Królewskiego Grobu [poz. 22]; Generał Powalał.

27. Generał Arbus. [Opowieść biograficzna]. Wwa: Iskry 1989, 317 s.

Dot. gen. Józefa Zajączka.

Nagroda Kulturalna „Solidarności” przyznana przez Komitet Kultury Niezależnej za r. 1989.

28. Moje przygody z wojskiem. [Szkice]. Londyn: Puls 1992, 216 s.

Zawartość: Powstańcza czapka; Ani mru-mru; Podchorążówka; Ojczyzna; Kanar; Ostatnia Bitwa; W Prenzlau; Duch i materia; Wyjście z niewoli; Zupa z brukwi; Włochy – Piastów; Berlińska wiosna; Popłoch w Berlinie; Spotkanie w Bernau.

Adaptacja

1. J. Swift: Podróż Guliwera. Oprac.: ..., J. Bocheński. Wwa: NK 1961, 250 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1970, wyd. 4 1972, wyd. 5 1981.

Wyd. skrócone dla młodzieży: [T.] 1-2. Szczec.: KAW 1982, 79 + 46 s.

Praca redakcyjna

1. Spotkania z Polską. Zbiór opowiadań i reportaży. Oprac.: ..., S. Aleksandrak. Wwa: PZWS 1968, 459 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1970.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1966, 1976. – Wywiady: Sens historii. Rozmowa z M. B. W: Z. Taranienko: Rozmowy z pisarzami. Wwa 1986; Tragedia lewicujących liberałów. Rozmowa z M.B. W: J. Trznadel: Hańba domowa. Paryż 1986, wyd. nast.: Wwa 1986*, Wwa 1987*.

SWPP 1. – PP (A. Szalagan). – LP (J. Wojnowski). – LP po 1939. T. 1.

L. Jur'eva: M.B. W: Pisateli stran narodnoj demokracji. Moskwa 1955. – Z. Żabicki: Fakty i literatura. W tegoż: Tradycja, styl, obyczaj. Wwa 1963. – A. Hamerliński: M.B. *Tyg. Kult.* 1965 nr 30. – A. Zahorski: Biografie historyczne M.B. *Mówią wieki* 1968 nr 4. – J. Maciejewski: M.B. Reporter historii. *Literatura* 1974 nr 26. – [Koniec świata szwależerów:] A. Krzemliński: Szkoła elit. *Polityka* 1979 nr 52/53; M. Janion: Co „śni się nam pod mogiłami”. *Więź* 1980 nr 9. – P. Kunczewicz: Agonia i nadzieja. [Literatura polska 1918-1980]: Wariacje kulturalne. *Prz.* *Tyg.* 1985 nr 41. – T. Lubiński: Koniec świata szwależerów. W tegoż: Bohaterowie naszych czasów. Londyn 1986.

A.Sz.

BRATNY Roman

ur. 1921

Nazwisko pierwotne: Mularczyk.

Pseud.: B.; Jan Bratny; Jan Wieluń; R.B.; rb.; (rbt); – wspólnie z T. Borowskim i S. Marczakiem-Oborskim: Wiktor K. Ostrowski.

Prozaik, poeta, publicysta, scenarzysta filmowy.

Urodzony 5 sierpnia w Krakowie; syn Józefa Mularczyka, zawodowego oficera, i Wandy z Repetowskich; brat Andrzeja Mularczyka, pisarza. W 1939 zdał maturę w gimnazjum w Grudziądzu. W okresie okupacji niemieckiej mieszkał w Konstancinie pod Warszawą, utrzymując się z korepetycji. Brał udział w pracy konspiracyjnej jako członek AK; ukończył tajną podchorążówkę. Uczestniczył w podziemnym życiu literackim. Od 1943 współpracował z czasopismami organizacji „Miecz i Pług”, najpierw z *Kuźnią*, a następnie do kwietnia 1944 redagował, będący jej kontynuacją, miesięcznik *Dźwigary*. Debiutował w 1943 wierszem „Wiosna 1943” opublikowanym w *Kuźni* (nr 1; podp.

B.). Napisał też w tym czasie sztukę „Andrzej” (nie publikowaną). W 1943 ożenił się z Haliną Radzywińską, poetką biorącą udział w konspiracyjnym życiu literackim. Walczył w powstaniu warszawskim jako zastępca dowódcy plutonu w batalionie „Belt” (grupa Śródmieście-Południe „Sławbor”). Został awansowany na stopień oficerski. Po upadku powstania dostał się do niewoli niemieckiej i przebywał w obozach: Lamsdorf, Sandbostel i Lubeka. Po wyzwoleniu był krótki czas w Paryżu, po czym jeszcze w 1945 powrócił do kraju. Studiował w Akademii Nauk Politycznych w Warszawie; w 1950 uzyskał magisterium. W 1946 redagował tygodnik społeczno-polityczny *Pokolenie*. Był członkiem zespołów redakcyjnych tygodników *Nurt* (1947), *Odrodzenie* (1948; współpraca do 1950), *Nowa Kultura* (1950-52; współpraca do 1956). W 1949 został członkiem PZPR. W 1949-50 pełnił funkcję kierownika literackiego Teatru Polskiego w Szczecinie. W 1951 został członkiem ZLP. W 1955 zawarł związek małżeński z Alicją Wahl, malarką. W 1963-71 był zastępcą redaktora naczelnego *Kultury*, a w 1974-80 członkiem redakcji tego tygodnika. Odbył podróże do Ameryki Południowej (1966), Indii (1968) oraz do Egiptu, Libanu, Syrii i Jordanii (1970). W 1969 ożenił się z Ewą Młynarską. W 1974-82 był kierownikiem literackim Teatru Powszechnego w Warszawie. Od 1978 był współredaktorem serii *Express reporterów*. Wyróżniony m.in. nagrodą Stołecznej Rady Narodowej (1971), Nagrodą Państwową II stopnia w dziedzinie literatury (1972), nagrodą *Trybuny Ludu* za kształtowanie i upowszechnianie kultury socjalistycznej (1979), nagrodą Ministra Obrony Narodowej (1983), nagrodą Ministra Kultury i Sztuki I stopnia (1985), nagrodą *Gazety Krakowskiej* im. T. Hołuj „Drzewo i owoc” (1987). Odznaczony m.in. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1959), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1964) i I klasy (1986), medalem „Zasłużony dla Kultury Narodowej” (1987). Mieszka w Konstancinie pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pogarda. [Wiersze]. [Wwa:] Druk. „Miecz i Pług” 1944, 56 s. *Bibl.* „*Dźwigarów*” nr 1.

Wyd. konspir.; podp.: Bratny.

2. Ślad. Nowele. Wwa: Wydawn. E. Kuthana 1946, 196 s. Wyd. nast.: Wwa: MON 1962, 243 s., wyd. 2 [!] tamże 1963.

Zawartość: Zemsta; Homer; Dramat; Ukochana; Bracia; Dwaj; Ślad; Minuta; Trumna; Inny brzeg; Rodak; Wspomnienie o Jerzym; Pamiętnik; Słaby; Spotkanie z człowiekiem. – Od wyd. 2 nadto: Kroki wroga [poz. 18]; Kontrybucja; Naganiacz. Adapt. film. opowiadania Naganiacz por. poz. 36, opowiadania Kontrybucja por. poz. 40.

3. Losy. [Wiersze]. Wwa: Spółdz. Wydawn. Płomienie 1948, 66 s.

4. [Piętnaście] 15 batalionów. [Wiersze]. Wwa: Książka 1948, 51 s.

5. W karty z historią. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1948, 109 s.

6. Pobita kra. Wwa: KiW 1949, 22 s. Wyd. 2 z podtyt. Obrazek sceniczny w 1 odślonie, także 1949.

7. Słowo miliarda. [Wiersze]. Wwa: KiW 1949, 70 s.

8. Zwycięstwo Gralaków. Sztuka w 1 akcie. Wwa: KiW 1950, 27 s. Przedr. zob. poz. 10. Praprem. łącznie z A. Maltz: Najszczęśliwszy człowiek, L. Nikulin: Ulica pokoju pt. U nas i u nich. Olsztyn-Elbląg, T. im. S. Jaracza 1952.

9. Człowieku żyć będziesz! [Wiersze]. Wwa: KiW 1951, 59 s.

10. Ludzie, którzy rosną. Jednoaktówki świetlkowe. Wwa: Czyt. 1952, 164 s.

Zawartość: Przerwany front; Odnaleziony kierunek; Człowieku żyć będziesz; O wymarszu poborowych i schwytanym kufaku Osiełku; Jak szofer Twor znalazł plan 6-letni; Zwycięstwo Gralaków [poz. 8]; Ludzie, którzy rosną.

11. Przeciw krzywdzie. Jednoaktówka. Uwagi insc. oprac. K. Kolińska. [Wwa:] Czyt. 1952, 43 s.

12. Sześć godzin ciemności. Sztuka w 3 aktach. *Twórcość* 1952 nr 9 s. 86-121. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1953, 55 s. Praprem. Pozn., T. Nowy 1953.

13. Głos bomby Ishi. [Szkice publicystyczne]. Wwa: Czyt. 1953, 93 s.

Zawartość: Legendy starej Polski; Głos bomby Ishi.

14. Ile serce wytrzyma. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1953, 166 s.

Zawartość: Będą do nas sami szli; Siódmy krzyżyk młodości; Biała noc; Ile serce wytrzyma.

15. Rola główna. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1953, 148 s.

Zawartość: Sabotaż filistrów; Porozumienie; Antek zdesperowany; Rola główna.

16. Skąd idzie burza. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] S. Różewicz. Wwa: FAW 1954, 42 s. Ekran. pt. Trudna miłość 1954.

17. Krok ostateczny. Powieść. Wwa: Czyt. 1955, 267 s. Wyd. 2 Wwa: LSW 1963.

18. Kryśka Brzytew. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1955, 165 s.

Zawartość: Kryśka Brzytew; Kroki wroga; Studium prawa.

19. Spór o wiek XX-sty. Groteska sceniczna w 3 odślonach. *Po prostu* 1956 nr 21 s. 4-5.

20. Kolumbowie. Rocznik 20. T. 1-3. Wwa: PIW 1957, 273 + 286 + 248 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1957, wyd. 3 1958, [wyd. 4] 1959, [wyd. 5] 1961, wyd. 6 1963, wyd. 7 1964, wyd. 8 1964, wyd. 9 1966, wyd. 10 1968, wyd. 11 1969, wyd. 12 1970,

wyd. 13 1972, wyd. 14 1974, wyd. 15 1976, wyd. 16 1977, wyd. 17 1979; Kr.: WL 1983; Wwa: KiW 1984; Wwa: PIW 1984, tamże 1987; Wwa: MON 1988; Wwa: KiW 1989; Wwa: BGW 1992. Por. poz. 49.

T. 1. Śmierć po raz pierwszy; t. 2. Śmierć po raz drugi; t. 3. Życie.

Nagroda im. L. Waryńskiego przyznana przez RSW „Prasa-Książka-Ruch” 1985.

W wyd. z 1992 także: Wszystko o Kolumbach. [Wywiad]. Rozm. J. Marxa z R.B.

Przekł.: afrikaans: Dje Kruis van die Dapperes. [Przeł.] G. Louw. Kaapstad 1964, — bułg.: Kolumbovi nabor 20. [Przeł.] D. Ikonomov. Sofija 1970, — czes.: Kolumbové dvacátého ročníku. [Przekł., skróti i oprac.] A. Balajková. Praha 1966, — duń.: Døden for forste Gang. [Przeł.] E. Frey. København 1962, — franc.: Avoir vingt ans à Varsovie. [Przeł.] L. Oustry. [Paris] 1969, — hiszp.: Tener vinte años en Varsovie. [Przeł.] B.L. Castro. Barcelona 1972, wyd. nast. także 1976, — holend.: Het Kruis der dapperen. [Przeł.] J.L. Teengs. Baarn 1961, — niem.: Kolumbus Jahrgang 20. [Przeł.] V. Cerny. München 1961; [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1980, — rum.: Aveau donazeci de ani. [Przeł.] T. Holban, A. Tapu. București 1984, — słowac.: Kolumbovia ročník 20. [Przeł.] R. Turňa. Bratislava 1967, — słoweń.: Varšavski uporniki. [Przeł.] F. Sušteršič. Ljubljana 1972, — węgier.: Kolumbuszok. [Przeł.] I. Fejér. Budapest 1979, — włos.: Soldati senza divisa. [Przeł.] L. Luhn. Milano 1964.

Adapt.: teatr.: A. Hanuszkiewicz. Wyst. Wwa, T. Powsz. 1965. — radiowa: [13 odcinków] M. Komorowska. Radio 1971.

21. Wiersze wybrane. Wwa: PIW 1957, 112 s.

Zawiera wiersze z wcześniej wydanych tomów oraz: Wiersze 1952-1953; Wiersze 1955.

22. Życie raz jeszcze. [Powieść]. Powst. 1957. Wyd. Wwa: KiW 1967, 207 s. Wyd. 2 także 1967. Przedr. zob. poz. 44, 64, 98. Por. poz. 34.

23. Niespokojne tropy. [Wrażenia z podróży do ZSRR]. Wwa: Iskry 1959, 111 s. Przedr. zob. poz. 61.

Przekł.: czes.: Neklidné stopy. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1961, — słowac.: Nespokojné stopy. [Przeł.] M. Choluj. Bratislava 1963.

24. Szczęśliwi torturowani. [Powieść]. Wwa: PIW 1959, 151 s. Przedr. zob. poz. 31, 44, 64, 85. Por. poz. 25.

Przekł. serb.-chorw.: Srećni mučenici. [Przeł.] P. Vujičić. Novi Sad 1963.

25. Powrót. Scenariusz filmowy. Ekran 1960.

Adapt.: powieści Szczęśliwi torturowani poz. 24.

26. Przesłuchanie Pana Boga. [Utwór sceniczny]. *Nowa Kult.* 1960 nr 5 s. 6-7. Przedr. zob. poz. 73. Por. poz. 45.

27. Trzecia strona. Dramat w 3 aktach. Wwa: COPIA [ok. 1960]. Przedr. zob. poz. 73. Por. poz. 28.

Inf.: S. Marczak-Oborski: Bibliografia dramatu polskiego 1939-1964. Wwa 1972.

28. Spacer w ZOO. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1961, 192 s.

Zawartość: Trzecia strona [por. poz. 27]; Racja wilków; Spacer w ZOO; Kwiaty umarłego; Piwko i Zdesperowany. Adapt. tv. opowiadania Piwko i Zdesperowany por. poz. 78.

29. Śniegi płyną. [Powieść]. Wwa: MON 1961, 105 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1963, wyd. 4 1965. Przedr. zob. poz. 41, 44, 54, 64, 85. Por. poz. 32, 33.

Nagroda Wydawn. MON w konkursie na powieść lub wspomnienia żołnierskie w 1961.

30. Brulion. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 118 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1968. Przedr. zob. poz. 41, 54, 59, 64, 85. Por. poz. 39.

31. Wybór opowiadań. Wwa: Czyt. 1963, 320 s. Zawartość: Naganiacz [poz. 2]; Szczęśliwi torturowani [poz. 24]; Studium prawa [poz. 18]; Kryśka Brzytew [poz. 18], — z poz. 28: Spacer w ZOO; Kwiaty umarłego; Piwko i Zdesperowany; Racja wilków.

32. Śniegi płyną. Widowisko telewizyjne. TV 1963. Por. poz. 29.

33. Zerwany most. Scenariusz filmowy. Ekran. 1963. Por. poz. 29.

34. Życie raz jeszcze. Scenariusz filmowy. Po-wst. 1963. Ekran. 1965. Por. poz. 22.

Adapt. J. Morgenstern, J. Wójcik: Życie raz jeszcze. Wg scenariusza ... Wwa: Syrena 1963, 144 k.

35. Historia najnowsza Polski u Antka Półgłówki. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1964, 167 s.

Zawartość: Historia najnowsza Polski u Antka Półgłówki; Dwie z piąteczki; Piwko i Zdesperowany [poz. 28]; Śmierć żrebaka; Fotka młodej żony.

36. Naganiacz. Scenariusz filmowy. Ekran. 1964. Adapt. opowiadania zob. poz. 2.

37. Nauka chodzenia. [Powieść]. Wwa: Iskry 1965, 95 s. Przedr. zob. poz. 42, 45, 54.

38. Niedziela sprawiedliwości. Scenariusz filmowy. Ekran. 1966.

39. Brulion. Scenariusz widowiska. TV 1967. Por. poz. 30.

40. Kontrybucja. Scenariusz filmowy. Ekran. 1967.

Adapt. opowiadania zob. poz. 2.

41. Przeszło nie minęło. Wybór prozy. Wwa: MON 1967, 380 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1970, 519 s.

Zawartość: Naganiacz [poz. 2]; Śniegi płyną [poz. 29]; Racja wilków [poz. 28]; Brulion [poz. 30]; Historia najnowsza Polski u Antka Półgłówki [poz. 35]; Własna kula. — W wyd. 2 nadto: Trzech w linii prostej [poz. 50]. Adapt. film. opowiadania Własna kula zob. poz. 43.

42. Ciągłe wczoraj; Ciemiega i inni; Nauka chodzenia. [Powieści]. Wwa: Iskry 1968, 256 s. Przedr. zob. poz. 54.

Powieść Nauka chodzenia [poz. 37]. — Przedr.: Ciągłe wczoraj zob. poz. 64, 85, Ciemiega i inni zob. poz. 45.

43. Przeszło nie minęło. Scenariusz widowiska. TV 1968.

Adapt. opowiadania Własna kula zob. poz. 41.

44. Kontrybucja. Opowieści i opowiadania filmowe. Wwa: Iskry 1969, 540 s. Wyd. 2 tamże 1971.

Zawartość: Kontrybucja [poz. 2]; Naganiacz [poz. 2]; Śniegi płyną [poz. 29]; Szczęśliwi torturowani [poz. 24]; Życie raz jeszcze [poz. 22].

45. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1969, 479 s. Zawartość: Naganiacz [poz. 2]; Racja wilków [poz. 28]; Nauka chodzenia [poz. 37]; Ciemiega i inni [poz. 42]; Spacer w ZOO [poz. 28]; Dawid syn Henryka; Molto antipatico; Przesłuchanie Pana Boga [por. poz. 26].

46. Przesłuchanie Pana Boga. Opowiadania. Wwa: PIW 1969, 160 s.

Zawartość: Spacer w ZOO [poz. 28], — z poz. 45: Dawid syn Henryka; Molto antipatico; Przesłuchanie Pana Boga.

47. Ćwierć wieku i cała przyszłość. Wwa: MON 1970, 172 s.

Szkic nt. zagadnień literatury i polityki kulturalnej w PRL.

48. Izba tonów i drwina. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1970, 196 s.

Zawartość: Izba tonów; Jeśli żyjesz ...; Żywe dusze; Tożsamość bez wzajemności.

Adapt. teatr. opowiadania Tożsamość bez wzajemności. A. Grąźiewicz. Wyst. Wwa, Kabaret „Pod Egidą” 1975.

49. Kolumbowie. Scenariusz serialu telewizyjnego w 5 odcinkach. TV 1970. Por. poz. 20.

Nagroda Komitetu do Spraw Radia i Telewizji dla ... i reż. J. Morgensterna w 1970; nagroda Ministra Obrony Narodowej II stopnia dla ..., J. Morgensterna i T. Wieżana w 1970.

50. Trzech w linii prostej. Powieść. Wwa: PIW 1970, 157 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Iskry 1972; łącznie z poz. 51 pt. Trzech w linii prostej; Ile jest życia. Kr.: WL 1981, 261 [37] s. Przedr. zob. poz. 41, 59, 64.

Przekł. bułg.: Tri pokolenija. [Przeł.] M. Atanasowa. Sofija 1974.

Adapt. Z. Hübnera: radiowa: Radio 1973, — tv: TV 1974. Druk: Teatr Pol. Telew. 1974 nr 1 s. 31-43, — teatr: Wwa, T. Powsz. Mała Scena 1975.

51. Ile jest życia. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971, 166 s. Wyd. łącznie z Trzech w linii prostej zob. poz. 50. Przedr. zob. poz. 59, 64. Por. poz. 60.

Pierwotny tytuł: Wysokie progi.

52. Noc księżycowa. Opowiadania. Wwa: KiW 1971, 181 s.

Zawartość: Noc księżycowa; Podróż do końca świata; Opis stołu; Dawid syn Henryka [poz. 45].

53. Tygodnie zdumienia. [Reportaże]. Wwa: Iskry 1971, 180 s.

Zawiera reportaże: Tygodnie zdumienia [z Indii]; Wielkie miasto i kraje ościenne [z Ameryki Południowej]; Kochać swoją pustynię [z Egiptu, Libanu, Syrii i Jordani].

54. Pięć opowieści. Łódź: WŁ 1972, 382 s.
Zawartość: Śniegi płyną [poz. 29]; Brulion [poz. 30]; Nauka chodzenia [poz. 37]; Ciągłe wczora [poz. 42]; Ciemni i inni [poz. 42].
55. Sześć osób pierwszych. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1972, 212 s. Wyd. 2 tamże 1974.
Zawartość: Banioszanie; Żywe dusze [poz. 48]; Ojczysty w niezbadane; Przesłuchanie Pana Boga [poz. 45]; Dzień pierwszy; Rozprawy; Ubu – pies wolności; Tożsamość bez wzajemności [poz. 48].
56. Losy. [Powieść] Wwa: Czyt. 1973, 437 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 rozszerz. 1977, wyd. 3 1979, [wyd. 4] 1983, [wyd. 5] 1987. Por. poz. 57.
57. Losy. Scenariusz serialu w 10 odcinkach. TV 1973. Por. poz. 56.
58. Urodziny. [Sztuka w 3 aktach]. *Dialog* 1974 nr 3 s. 5-28. Przedr. zob. poz. 73.
59. Zgoda na gniew. Wybór opowiadań. Wwa: MON 1974, 449 s.
Zawartość: Molto antipatico [poz. 45]; Jeżeli żyjesz [poz. 48]; Przesłuchanie Pana Boga [poz. 45]; Dawid syn Henryka [poz. 45]; Brulion [poz. 30]; Trzech w linii prostej [poz. 50]; Ile jest życia [poz. 51]; Banioszanie [poz. 55].
60. Ile jest życia. Scenariusz serialu w 10 odcinkach. TV 1975. Por. poz. 51.
61. Hobby wielkie jak łoś. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1976, 161 s.
Zawartość: Hobby wielkie jak łoś; Historia najnowsza Polski u Antka Półgłówki [poz. 35]; Racja wilków [poz. 28]; Niespokojne tropy [poz. 23].
62. Kiosk na Dębowego. [Powieść]. Kr.: WL 1976, 111 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 66 pt. Kiosk na Dębowego; Na bezdomne psy. Kr.: WL 1979, 231 s.
63. Lot ku ziemi. [Powieść]. Wwa: PIW 1976, 155 s. Wyd. 2 tamże 1977; wyd. nast. łącznie z opowiadaniem Czwartki ubogich [poz. 69] pt. Lot ku ziemi; Czwartki ubogich. Wwa: PIW 1981, 266 s. Przedr. zob. poz. 95.
64. Opowieści współczesne. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1976, 526 + 549 s.
Zawartość: T. 1: Śniegi płyną [poz. 29]; Życie raz jeszcze [poz. 22]; Szczęśliwi torturowani [poz. 24]; Ciągłe wczora [poz. 42]. – T. 2: Brulion [poz. 30]; Molto antipatico [poz. 45]; Banioszanie [poz. 55]; Tożsamość bez wzajemności [poz. 48]; Trzech w linii prostej [poz. 50]; Ile jest życia [poz. 51].
65. Wybór opowiadań. Wwa: Iskry 1976, 280 s.
Zawartość: Naganiacz [poz. 2]; Racja wilków [poz. 28]; Piwko i Zdesperowany [poz. 28]; Przesłuchanie Pana Boga [poz. 45]; Żywe dusze [poz. 48]; Ubu – pies wolności [poz. 55]; Ojczysty w niezbadane [poz. 55]; Jeżeli żyjesz [poz. 48]; Dawid syn Henryka [poz. 45].
66. Na bezdomne psy. [Powieść]. Kr.: WL 1977, 157 s. Wyd. nast. łącznie z Kiosk na Dębowego zob. poz. 62.
Przekł. niem.: Die Hunde. [Przeł.] K. Staemmler. Frankfurt am Main 1983.
67. Pamiętnik moich książek. Wwa: Czyt. [T. 1] 1978, 217 s. Wyd. 2 tamże 1980. [T. 2] 1983, 146 s.
Wyd. łączne t. 1 i 2 Wwa: Czyt. 1985, 356 s.
68. Radość nagrobków. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1978, 236 s. Wyd. 2 tamże 1982.
Zawartość: Wstęp. – Banioszanie [poz. 55]; Kapulety; Strych Orłatek; Radość nagrobków; Personalna naczelnego; Ubu – pies wolności [poz. 55]; Rząd dusz.
69. Czwartki ubogich. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1979, 125 s.
Zawartość: Większa szansa; Abu Null; Czwartki ubogich. Wyd. opowiadania Czwartki ubogich łącznie z Lot ku ziemi zob. poz. 63, przedr. zob. poz. 95.
Adapt. opowiadania Czwartki ubogich: film: zob. poz. 75, radiowa zob. poz. 76.
70. Rozstrzelane wesele. [Powieść]. Wwa: KAW 1979, 164 s. Przedr. zob. poz. 95.
71. Dzieci Świętej. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1980, 118 s. Przedr. zob. poz. 81.
72. Kiepskie zmartwychwstanie. [Powieść]. Wwa: Iskry 1980, 111 s. Wyd. 2 tamże 1981. Przedr. zob. poz. 81, 101.
73. Wiersze i dramaty. Kr.: WL 1980, 323 s.
Zawiera wybór wierszy oraz dramaty: Trzecia strona [poz. 27]; Przesłuchanie Pana Boga [poz. 26]; Urodziny [poz. 58]; Wyroki [por. poz. 83].
74. Bronić siebie. [Powieść]. Wwa: PIW 1981, 155 s. Przedr. zob. poz. 101.
75. Czwartki ubogich. Scenariusz filmowy. Ekran. 1981.
Adapt. opowiadania por. poz. 69.
76. Czwartki ubogich. Słuchowisko radiowe. Radio 1981.
Adapt. opowiadania por. poz. 69.
77. Wdrażanie obłędu. [Powieść]. Wwa: KAW 1981, 123 s. Przedr. zob. poz. 81.
78. Piwko i Zdesperowany. Scenariusz widowiska. TV 1982.
Adapt. opowiadania zob. poz. 28.
79. Koszenie paw. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1983, 243 s. Wyd. 2 tamże 1985.
Zawartość: Ryczeć dla Odnowy; Chwała Bogu; Apel po klesce; Koszenie paw.
80. Racja wilków. [Opowiadania]. Kr., Wr.: WL 1983, 136 s.
Zawartość: Racja wilków [poz. 28]; Przesłuchanie Pana Boga [poz. 45]; Molto antipatico [poz. 45].
81. Dzieci Świętej; Kiepskie zmartwychwstanie; Wdrażanie obłędu. [Powieści]. Kr., Wr.: WL 1984, 309 s.
Wyd. łączne poz. 71, 72, 77.
82. Rok w trumnie. [Powieść]. Wwa: KAW 1983, 172 s. Wyd. 2 tamże 1984.

Nagroda Stow. Bibliotekarzy Pol. za najpoczytniejszą książkę 1984.

Przekł. węgier.: *Égy év koparsoban*. [Przeł.] A. Domany. Budapest 1987.

83. Twarde ojczyzny. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1984, 390 s. Wyd. 2 tamże 1986.

Zawartość: Wyroki [por. poz. 73]; Naganiacz [poz. 2]; Dawid syn Henryka [poz. 45]; Abu Null [poz. 69]; Im głębsza noc ...; Tyle nam było dane; Twarde ojczyzny; W powietrzu.

84. Honor germańskiego bobra. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1985, 216 s.

Zawartość: Witer, Kibel Kaina; Czcigodne prochy; Toast; Grossaktion „Majufes 84”; Honor germańskiego bobra.

85. Śniegi płyną; Szczęśliwi torturowani; Bru-lion; Ciagle wczoraj. [Powieści]. Kr., Wr.: WL 1985, 383 s.

Wyd. łączne poz.: 29, 24, 30, 42.

86. Cdn. [Powieści]. Wwa: KiW 1986, 269 s. Wyd. 2 tamże 1987.

Nagroda Stow. Księgarzy Pol. za 1986.

87. Miłowanie kata. [Powieści]. Wwa: MON 1986, 172 s.

88. Radość nagrobków; Odjazd w niezbadane; Przesłuchanie Pana Boga; Tożsamość bez wzajemności. Kr., Wr.: WL 1986, 260 s.

Opowiadania z tomów poz. 68, 55, 45, 48.

89. Co las mi powiedział. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1987, 220 s.

Zawartość: Od autora. — Racja wilków [poz. 28]; Historia najnowsza Polski u Antka Półgłówki [poz. 35]; Twarde ojczyzny [poz. 83]; Ryczeć dla Odnowy [poz. 79]; Co las mi powiedział.

90. Kłapa, czyli Pan Bóg rozdaje karty. Opowiadania. Wwa: KiW 1987, 151 s.

Zawartość: Epitafium; Cicha gajówka; Profil cienia; Ktoś musi krajać; Kłak z Warkocza Bereniki; Kłapa, czyli Pan Bóg rozdaje karty.

91. Opowiadania z lat osiemdziesiątych. Wwa: KAW 1987, 141 s.

Zawartość: Chwała Bogu [poz. 79]; Koszenie pawy [poz. 79]; W powietrzu [poz. 83].

92. Upadek „Ludowej”. [Powieści]. Kr.: WL 1987, 190 s.

93. Wśród nocnej ciszy. [Powieści]. Wwa: KAW 1987, 107 s.

94. Żarty. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1987, 136 s.

Zawartość: Grzmoty wrześniowe; Bez autoryzacji; Wstręt; Gruby befszyk; Wybory; Trzy spotkania z towarzyszem Z; Zdjęcie grupowe 13 grudnia; Wizerunek Cezara; Pochwała cmentarnictwa amerykańskiego; Krótki szczęśliwy żywot medalisty cockera; Szwadron Maryi.

95. Lot ku ziemi; Czwartki ubogich; Rozstrzelane wesele. Kr.: WL 1988, 380 s.

Wyd. łączne poz. 63, 69 [opowiadanie tytułowe], 70.

96. Nagi maj. [Powieści]. Wwa: KAW 1988, 111 s. Wyd. 2 tamże 1988.

97. Przyducha. [Opowiadania]. Wwa: MON [1988], 214 s.

Zawartość: Przyducha; Dziewięciokrotne powiększenie.

98. Bez diabła. [Opowiadania]. Wwa: MON 1989, 345 s.

Zawartość: Reduta; Bez diabła; Życie raz jeszcze [poz. 22].

99. Błazen Królestwa Niebieskiego. [Opowiadania]. Wwa: MON 1989, 194 s.

Zawartość: Prabyk; Luka Tysiąclecia; Przygoda miłosa u schyłku przyszłości; Błazen Królestwa Niebieskiego; Tożsamość bez wzajemności [poz. 48]; Odjazd w niezbadane [poz. 55].

100. „Jeżeli żyjesz” i inne opowiadania. Kr.: WL 1989, 365 s.

Zawartość: Naganiacz [poz. 2]; Wyroki [poz. 73]; Racja wilków [poz. 28]; Jeżeli żyjesz [poz. 48]; Dawid syn Henryka [poz. 45]; Molto antipatico [poz. 45]; Abu Null [poz. 69]; Chwała Bogu [poz. 79]; Ryczeć dla Odnowy [poz. 79].

101. Paradoks istnienia. [Opowiadania]. Wwa: MAW 1989, 270 s.

Zawartość: Paradoks istnienia; Kiepskie zmartwychwstanie [poz. 72]; Bronić siebie [poz. 74].

102. List gończy. Komiks quasi-utopijny. [Opowiadanie]. Wwa: CIR 1990, 59 s.

103. Puste poduszki. [Opowiadania]. Wwa: Bel-lona 1990, 221 s.

Zawartość: Słowo oficerskie; Writer; Przeciw śmierci; Wasze ubogie życie; Puste poduszki; Łysa wultryzka.

104. Szaleństwo Rewizora. [Opowiadania]. Wwa: KAW 1990, 207 s.

Zawartość: Szaleństwo Rewizora; Zamiana grupy krwi; Tożsamość bez wzajemności [poz. 48].

105. Rok 199? czyli Dziura w Płocie. [Opowiadania]. [Wwa:] BGW [1991], 180 s.

Zawartość: Rok 199? czyli Dziura w Płocie; Szaleństwo Rewizora [poz. 104]; Super Prezydent.

106. Super Prezydent. [Opowiadanie]. Pozn.: Pe-likan [1991], 90 s. Przedr. zob. poz. 105.

107. Tryptyk paradoksalny. [Opowiadania]. Wwa: Reporter 1992, 302 s.

Zawartość: Nie będziesz Hiobem; Rzeczpospolita Ping; Kolumbowie końców świata.

108. Rok myśliwego. [Felietyony]. Wwa: Łowiec Pol. 1993, 68 s.

Adaptacje

1. K. Simonow: *Obcy cień*. Sztuka w 4 aktach. Tłum. L. Zamkow. Adapt. dla zespołów świetlicowych ... Wwa: KiW 1950, 121 s.

2. J. Krymow: *Statek Derbent*. Adapt. scen. ... Wyst. Szczec., T. Współcz. 1951.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1956, 1976. — Wywiady: Zwiężłość. Rozmowa z R.B. W: Z. Taranienko: Rozmowy z pisarzami. Wwa 1986; Rozmowa z Anonimem. Wywiady. Wwa: MON 1988, 269 s. [zawiera wybór prasowych wywiadów z R.B. z lat 1970-87].

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (red.).

M. Kowalski: Wiersze B. Nowe. *Sygn.* 1957 nr 36. — J. Sławiński: Powieść o generacji Kolumbów. *Twórczość* 1957 nr 10/11. — A. Słucki: B. tornister z wierszami. *Nowa Kultura* 1957 nr 39. — J. Preger: R.B. *Tyż. Kult.* 1962 nr 43. — M. Sienkiewicz: R.B. *Życie Lit.* 1963 nr 16. — A. Lisiecka: „Kolumbowie” wczoraj i dziś. W teże: Pokolenie „pryszczatych”. Wwa 1964. — J. Rohoziński: „Niewolnik jednego tematu”. *Tyż. Kult.* 1967 nr 26. — A. Błuszkowska: Przejście pokoleniowe Kolumbów. *Prz. Hum.* 1971 nr 4. — M. Bągiński: Brutlony ze współczesności. *Literatura* 1972 nr 23. — S. Melkowski: Charyzmat Kolumbów. (O prozie R.B.). *Mies. Lit.* 1972 nr 27. — W. Nawrocki: Bratny. Wwa: Ag. Aut. i Zjednoczenie Księgarskie 1972, 52 s., przekł. franc.: B. Grzegorzewska. Varsovie 1973. — J. Termer: R.B. — odmiany tematu. *Poglądy* 1972 nr 15. — E. Rodé: R.B. Czas równoległy. *Literatura* 1975 nr 34. — S. Barańczak: B. raz jeszcze. W teżo: Etyka i poetyka. Paryż 1979. — Ł. Szewczyk: Analiza językowo-stylistyczna nazw osobowych w powieści R.B. „Kolumbowie Rocznik 20”. *Acta Univ. N. Copernici, Nauki Hum.-Społ.* 1978 z. 93. *Filol. Pol.* nr 14. — J. Czyżkowski: Historia i biografia. *Argumenty* 1979 nr 50. — B.S. Kunda: Los świadomości nieszczęśliwej. W teżo: Dwa pejzaże świata. Wr. 1982. — Z. Macuzanka: Roman Bratny. Wwa: PIW 1982, 173 s. — S. Melkowski: O czym dzisiaj piszą „Kolumbowie”. W teżo: Powód czytania. Wwa 1982. — K. Kozłowski: Roman’s Bratny’ego ze współczesnością. *Tu i Teraz* 1984 nr 2. — J. Walc: R.B. czyli cena obecności. *Krytyka* 1984 nr 18, przedr. w teżo: Wielka choroba. Wwa 1992. — B. Kazimierzczak: B. — „stary” i najnowszy. *Nowe Książ.* 1986 nr 8. — J. Lewandowski: Nieziemnie zadziorny; J. Miller: Flirt ze współczesnością. *Tyż. Kult.* 1986 nr 10. — T. Błażejowski: Pojemność losu. W teżo: Literatura jak literatura. Łódź 1987. — J. Ladyka: Zmierzył Kolumba — czy tak? *Kultura* 1987 nr 12. — R. Bednarczyk: Rzecz o metodzie. *Życie Lit.* 1988 nr 13. — P. Kuncewicz: Agonia i nadzieja. (Literatura polska 1918-1986): Przyczyści Kolumbowie. *Prz. Tyż.* 1988 nr 29. — A. Kijowski: Apel B. (Co komu trzeba.). W teżo: Bolesne prowokacje. Pozn. 1989. — Z. Macuzanka: R.B. W: *Literatur Polens* 1944 bis 1985. Berlin 1990.

A.Sz.

BRAUN Andrzej

ur. 1923

Pseud.: A.B.; ab.

Prozaik, poeta, reportażysta.

Urodzony 19 sierpnia 1923 w Łodzi w rodzinie nauczycieli; syn Jana Brauna i Anny z Żylińskich. W 1939 ukończył Gimnazjum im. S. Żeromskiego w Łodzi. Po wybuchu wojny, w grudniu tego roku został wraz z rodzicami uwięziony przez Niemców w obozie w Radogoszczy, a następnie wysiedlony do Krakowa. Przebywał przez pewien czas we wsi Narama w okolicach Miechowa, a następnie od 1941 w Warszawie, ucząc się i pracując zarobkowo. Brał udział w działalności konspiracyjnej jako członek Związku Walki Zbrojnej, a potem AK, od lipca 1944 walczył w oddziale partyzanckim w Kieleckim i Krakowskim. W tymże roku ożenił się z Zofią Świeżawską. Po wyzwoleniu rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim. Debiutował w 1946 wierszem pt. „Jedna noc” zamieszczonym w *Kuźnicy* (nr 6). W tym czasie zaczął także

drukować opowiadania i recenzje literackie, m.in. w *Pokoleniu, Kuźnicy, Odrodzeniu, Po prostu, Razem, Świecie Młodych, Twórczości*. W 1946 wstąpił do Akademickiego Związku Walki Młodych „Życie”. Od 1947 był członkiem PPR (później do 1968 PZPR). W 1947 przeniósł się do Wrocławia, gdzie kontynuował przez rok studia polonistyczne. Pracował tu także w redakcji *Trybuny Dolnośląskiej*. W 1948 zamieszkał w Warszawie i przez rok studiował w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej. W 1949 został członkiem ZLP. W 1950-52 kierował działem poezji tygodnika *Nowa Kultura* oraz działem kulturalnym dziennika *Sztandar Młodych*. W 1951 i 1952 wyjeżdżał do NRD. W 1953-54 przebywał z ekipą szpitala PCK w Korei; za pracę tę został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz dwukrotnie odznaczeniami Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej: Medalem Zasługi (w 1954) i Medalem Zwycięstwa (1973). W 1954-56 pracował w Chinach jako stały korespondent *Trybuny Ludu*, na której łamach drukował reportaże z podróży po tym kraju. Po powrocie do Polski ponownie (do 1964) współpracował z *Nową Kulturą* (1956-59 członek redakcji; tu m.in. stałe felietony; w 1956 „Świat na którym żyjemy”, w 1959 „Nasz wiek dwudziesty”). W 1956 podróżował do Niemiec Zachodnich, a w 1957 przebywał na stypendium we Francji i Włoszech. W 1957-63 był kierownikiem zespołu filmowego „Droga”. W 1959 odbył podróż do Chin i Wietnamu. W 1960-63 kierował działem kulturalnym miesięcznika *Chiny*. Zajmował się krytyką filmową i telewizyjną; recenzje publikował m.in. w *Zwierciadle* (1960-64), *Życiu Warszawy* (1962-66 stały cykl omówień programów telewizyjnych pt. „Szklany gość”), *Filmie* (1969-72), *Literaturze* (1972-73 cykl „Telewizja”, tu także w 1972 cykl felietonów literackich „Zamiast literatury”). W 1961 zawarł związek małżeński z Teresą Krystyną Maślanką, malarką. W 1963-65 był kierownikiem działu filmów telewizyjnych w Telewizji Polskiej. Działał w ZLP (do 1983): w 1960-66 był członkiem Zarządu Oddziału Warszawskiego, w 1966-68 i 1971-74 członkiem Zarządu Głównego, a w 1980 został wiceprezesem. Od 1966 należy do Polskiego PEN Clubu (od 1976 członek Zarządu Głównego). Pod koniec lat sześćdziesiątych zajął się badaniem biografii i twórczości Josepha Conrada; poszukując materiałów odbył w 1966-67 podróż po Japonii, Indonezji i Australii (w 1967 opublikował w *Życiu Warszawy* cykl reportaży „Śladami Conrada”), a w 1976 po Ameryce Południowej (Wenezuela, Kolumbia, Panama, Ekwador, Karaiby). Uczestniczył w międzynarodowych kongresach poświęconych Conradowi. W 1975 został przewodniczącym Polskiego Klubu Conradowskiego. Należał także do Stowarzyszenia

Marynistów Polskich i Międzynarodowego Instytutu Kultury Morskiej (ICMAR). W 1973 przebywał jako stypendysta na University of Iowa w USA. W związku z pracą nad powieścią o filaretach odwiedził w 1976 ZSRR. Jako stypendysta Akademii der Künste przebywał w 1985 w Berlinie Zachodnim. Należał w 1989 do Komitetu Założycielskiego SPP, był jego wiceprzewodniczącym, a w 1990-93 prezesem Stowarzyszenia. W 1990 otrzymał nagrodę marynistyczną im. K. Szczęsnego za publikację conradowskie. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szramy. Poezje. Wwa: Książka 1948, 61 s.
2. Reportaż serdeczny. Poezje. Wwa: KiW 1951, 116 s.
3. Wiosna sześciolatki. Wiersze. [Autorzy:] ..., A. Mandalian, W. Woroszyński. Wwa: KiW 1951, 69 s.
4. Lewanty. Powieść. Wwa: Czyt. 1952, 466 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1954, wyd. 4 1957, wyd. 5 1967; Wilnius: Państw. Wydawn. Lit. Pięknej 1955.
Nagroda Państwowa w 1955.
Przeł.: bułg.: Levanti. [Przeł.] D. Ikonov. Sofia 1954, — ukr.: Levanty. [Przeł.] I. Derkač. Lviv 1957.
5. Młodość. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1954, 70 s.
6. W kraju odzyskanych przyjaciół. Szkice z Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Wwa: Iskry 1953, 117 s.
7. Blask ciemności. Opowieść. Wwa: Iskry 1956, 485 s.
Dot. przeżyć w szpitalu PCK w Korei w l. 1953-1954.
8. Piekło wybrukowane. [Opowiadanie]. *Nowa Kultura* 1957 nr 26-30. Przedr. zob. poz. 23.
Przeł.: ang.: The paving stones of hell. [Przeł.] H.Ch. Stevens. London 1959 [właśc. 1960], — niem.: Die gepflasterte Hölle. [Przeł.] W. Bronska-Pampuch, H.B. Müller. Stuttgart 1958.
9. Samolotem i lektyką. Wwa: Czyt. 1957, 295 s.
Reportaż z podróży po Chinach.
10. Zwycięzcy z nad Tatu-Ho. [Opowiadanie]. Wwa: MON 1960, 158 s.
11. Noc długich noży [Opowiadania]. Wwa: PIW 1961, 212 s. Przedr. zob. poz. 23.
Zawartość: Szyldkretowa kłamra; Jutro będzie inaczej; Ile mieliśmy do wyboru; Ćwiczenia; Ballada o gwóźdźiach; Noc długich noży.
12. Zdobycie nieba. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1964, 499 s. Wyd. 2 tamże 1966.
13. Próżnia. [Powieść]. Wwa: PIW 1969, 354 s. Wyd. 2 tamże 1974.
Nagroda Ministra Kultury i Sztuki II stopnia w 1971.
Przeł.: czes.: Prázdnota. [Przeł.] H. Teigová. Praha 1973, — ros.: Serdce kokoloka. [Przeł.] P. Kostikov. Moskwa 1976.

Adapt.: tv: Oprac.: A. Obidniak, P. Kunczewicz. TV 1973, — film.: Opowieść w czerwieni. Scenariusz: S. Brejdygant. Ekran. 1974.

14. Conrad – dotknięcie Wschodu. [Album]. Wstęp, oprac. i zdjęcia ... Oprac. graf. A. Strumiłło. Wwa: WAG 1970, 268 s.
15. Śladami Conrada. Wwa: Czyt. 1972, 691 s. Por. poz. 18.
Reportaż z podróży śladami J. Conrada po Indonezji.
16. Próba ognia i wody. [Powieść]. Gdańsk: WM 1975, 197 s. Por. poz. 17.
Nagroda Gdańskiego Tow. Przyjaciół Sztuki, Koszalińskiego Tow. Społeczno-Kulturalnego, Szczecińskiego Tow. Kultury i Wydawn. Morskiego w konkursie na powieść o tematyce morskiej i pomorskiej w 1973 oraz nagroda CRZZ w 1976.
Przeł.: bułg.: Prez ogn i voda. [Przeł.] T. Puchlev. Varna 1978, — ros.: Ispytanie ognem i vodoj. [Przeł.] M. Ignatov i K. Storosel'skaja. *Inostrannaja Literatura*, Moskwa 1977 nr 12 s. 3-124.
Adapt. film.: Scenariusz: W. Olszewski. Ekran. 1978.
17. Próba ognia i wody. [Słuchowisko]. Radio 1975. Druk *Teatr Pol. Radia* 1976 nr 1 s. 30-47. Por. poz. 16.
18. Śladami Conrada. [Film dokumentalny]. Scenariusz i realizacja ... TV 1975. Por. poz. 15.
19. Bunt. Powieść. Wwa: PIW 1976, 363 s. Wyd. 2 tamże 1977.
20. Odskok. [Opowiadania]. Kr.: WL 1976, 240 s. Przedr. zob. poz. 23.
Zawartość: Ojciec; Odskok; Mirka z Szekspira; Epidemia. (Wariacje na motywach cudzych).
Adapt. film. opowiadania Ojciec pt. Tate. Scenariusz: J. Rutkiewicz. TV 1976.
21. Rzeczpospolita chwilowa. [Powieść]. Wwa: PIW 1982, 459 s.
22. Przemówienia do pisarzy i o pisarzach. [Wwa:] NOWA* [1983], 25 s.
23. Piekło wybrukowane i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1984, 560 s.
Zawiera opowiadania z tomów: poz. 8, — poz. 11 [z wyjątkiem Ballada o gwóźdźiach], — poz. 20, — oraz nowe: Piękna śmierć.
24. Kreacja Costaguany. Świat południowoamerykański Conrada. Wwa: Czyt. 1989, 303 s.
25. Wallenrod. [Powieść]. Wwa: PIW 1990, 417 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1967, 1976, 1988. — [Wywiady:] Były we mnie jakby dwie osobowości. Rozmowa z A.B. W: J. Trznadel: Hańba domowa. Paryż 1986, wyd. nast.: Wwa 1986*, Wwa 1987*; „My w smudze czasu ...” (Wywiad z A.B.) [Rozm.] H. Zaworska. *Literatura* 1989 nr 7.
SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — LP (W. Maciąg).
J. Rohoziński: A.B. *Tyg. Kult.* 1962 nr 51/52. — A. Lisiecka: „Nastąpić na gardło własnej pieśni”. W tejże: Pokolenie „pryszczatych”. Wwa 1964. — H. Bereza: Portret pisarza. *Argumenty* 1965 nr 51/52. — J. Wegner: Prometeusz i schematy. *Współczesność* 1969 nr 12. — J. Zółciński: Moralni wobec siebie. *Argumenty* 1978 nr 12. — P. Kunczewicz: Agonia i nadzie-

ja. (Literatura polska 1918-1986): A.B. *Prz. Tyg.* 1988 nr 30. – B. Rogatko: Bunt i jego granice. W tegoż: *Linie przerywane*. Łódź 1988. – [Wallenrod.] S. Chwin: *Afgański grzech* Polaków. *Tytuł* 1991 nr 3; K. Latawiec: *Wallenrodyzm stylizowany*. *Twórczość* 1992 nr 1.

A.Zs.

BRAUN Jerzy Bronisław 1901-1975

Pseud.: b.; (b.); B; b. bor.; B.J.; b.r.; b-n; beta; Beta; Bj; bor.; Br.; br. bor.; B. Borkowski; Bronisław Borkowski; Inż. Z.; j.b.; J.B.; J.Br.; jB; ju-n; jun; Lucjan Faleński; Urum-Baba; xi; Z.; Zet.

Poeta, prozaik, dramaturg, krytyk literacki, filozof, działacz polityczny.

Urodzony 1 września 1901 w Dąbrowie pod Tarnowem; syn Karola Brauna, notariusza, oraz Henryki z Millerów, działaczki Towarzystwa Szkół Ludowych, harcerstwa i Ligi Kobiet. Uczęszczał do V Gimnazjum w Krakowie, a potem do II Gimnazjum Klasycznego im. Hetmana J. Tarnowskiego w Tarnowie. Od 1913 należał do skautingu, od 1918 do ZHP, w którym działał do 1922. Współpracował z pismami harcerskimi, od 1917 z dwutygodnikiem *Skaut*, na którego łamach debiutował opowiadaniem „Fantastyczne posłuchy” (nr 15/16). W 1918 współredagował pismo *Młodzież sobie*, a w 1918-19 redagował *Czuwaj*. Był autorem wielu widowisk harcerskich i pieśni (m.in. „Płonie ognisko i szumią knieje”, do której ułożył także muzykę, oraz wspólnie z matką „Hej, przed nami bramy świata”, w latach trzydziestych międzynarodowego hymnu harcererek). Jako poeta debiutował w 1919 wierszem pt. „Tatry” opublikowanym w piśmie *Czuwaj* (nr 4). W tymże roku zaczął studiować polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ). Wstąpił wówczas do grupy poetyckiej *Symposion*. W 1920 brał udział jako ochotnik w wojnie polsko-bolszewickiej. Po powrocie do Krakowa kontynuował studia oraz uczestniczył w studenckim życiu literackim. Był inicjatorem powstania w 1921 akademickiego koła literacko-artystycznego *Helion* i należał do zespołu redakcyjnego pisma o tej nazwie (1924). Od 1925 był członkiem powstałego po rozwiązaniu *Helionu* akademickiego koła UJ, *Litart*, a także założycielem, wydawcą i redaktorem jego organu *Gazeta Literacka* (1926-27). W tym okresie rozpoczął współpracę jako poeta, prozaik, publicysta z wieloma czasopismami, m.in.: *Głosem Narodu* (1924-25), *Nową Reformą* (1924-27), *Nowościami Ilustrowanymi* (w 1924 recenzje filmowe w cyklu „Demon filmu”), *Czasem* (1925-26; tu cykl „Listy z północy”), *Dziennikiem Pracy* (w 1927 „Przegląd Prasy” podp. jun oraz artykuły zwykle podp. J.B.). W 1924 ożenił się z Anną Wachal. W 1925 odbył podróże do Egiptu, Palestyny, Turcji i Rumunii oraz Norwegii, Szwecji i Finlandii. W 1928 założył Polską Wytwórnę Filmów Historycznych w Kra-

kwie. Rok później przeniósł się do Warszawy. Zajmował się pisaniem scenariuszy filmowych i krytyką filmową; recenzje oraz artykuły na ten temat ogłaszał w *Gazecie Polskiej* (1929-32; od 1931 w cyklu „Na ekranach Warszawy”), *Kurierze Filmowym* (1929-30 wydawca i redaktor), *Przeglądzie Wieczornym* (w 1929 cykl „Na ekranach stolicy” podp. J.B. lub b-n), *Kino-Teatrze* (1930 współredaktor). Od 1930 należał do ZZLP. W 1931-34 współpracował ze wznowioną jako organ ZZLP w Krakowie *Gazetą Literacką* (od 1933 członek redakcji). Od 1932 wydawał i redagował dwutygodnik społeczno-kulturalny *Zet*, poświęcony głównie propagowaniu filozofii mesjanistycznej J.M. Hoene-Wrońskiego, ogłaszał też liczne rozprawy, artykuły i utwory literackie (m.in. pod pseud. Bronisław Borkowski). W 1936-38 współpracował także z *Merkuriuszem Polskim Ordynaryjnym* (od 1938 współredaktor) i *Promieniem Słońca* (też pod pseud.: Lucjan Faleński, Bronisław Borkowski). W 1938 stanął wraz z Kazimierzem A. Morawskim na czele Agencji Antymasońskiej i był redaktorem jej *Biuletynu*. Redagował wydany w 1939 rocznik *Wronskiana*. Po wybuchu wojny w 1939 brał udział w obronie Warszawy, a następnie udał się w okolice Krosna. Był współzałożycielem i przywódcą konspiracyjnej organizacji Nowa Polska. Do Warszawy wrócił wiosną 1940. Został wybrany na prezesa katolickiej organizacji konspiracyjnej Unia, powstałej z połączenia mniejszych ugrupowań, w tym Nowej Polski. Po fuzji Unii ze Stronnictwem Pracy w 1943 był członkiem jego Zarządu Głównego. Działał także w Egzekutywie Naczelnej Społecznej Organizacji Samoobrony (pod pseud. Bronisław) oraz Komisji Głównej Kierownictwa Walki Cywilnej. Organizował konspiracyjne życie literackie. Był twórcą Instytutu Europy Środkowej i kierownikiem tajnej Wszecznicy Narodowej, na której również wykładał. Redagował wydawany przez Unię miesięcznik *Kultura Jutra* (styczeń 1943-czerwiec 1944). W marcu 1944 został przedstawicielem Stronnictwa Pracy w Radzie Jedności Narodowej (pod pseud. Rogowski). Brał udział w powstaniu warszawskim. Współredagował dziennik *Barykada Powiśla*. Od marca 1945 przewodniczył Radzie Jedności Narodowej, a od 27 czerwca był także Delegatem Rządu RP na Kraj do rozwiązania Rady i Delegatury w lipcu 1945. Aresztowany w listopadzie 1945 w Cieszynie pod zarzutem próby nielegalnego przekroczenia granicy, po zwolnieniu wiosną 1946 wrócił do Warszawy i do 1948 redagował *Tygodnik Warszawski*. W 1948 uzyskał dyplom magistra filozofii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. We wrześniu tego roku został ponownie aresztowany za działalność w latach wojny. Skazany na dożywocie przebywał w więzieniach na

Mokotowie w Warszawie oraz we Wronkach, gdzie próbował kontynuować twórczość literacką i wygłaszał odczyty dla współczesnych. W 1956 na mocy amnestii karę zmniejszono i zawieszono jej wykonanie z powodu złego stanu jego zdrowia. W 1958 został zrehabilitowany. Powrócił do pracy społecznej, literackiej i publicystycznej. Pełnił funkcję wiceprezesa Oddziału Warszawskiego ZLP i Klubu Inteligencji Katolickiej. Prowadził działalność odczytową. Zaangażował się w przygotowanie propozycji laikatu polskiego na IV Sesję Soboru Watykańskiego, działał w ruchu eklezjalnym, był doradcą prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego. W 1965 wyjechał do Rzymu, gdzie pozostał do końca życia. Był nieoficjalnym ekspertem na Sesji Soboru. Brał udział w kongresach i konferencjach mariologicznych. W latach następnych kontynuował działalność naukową i publicystyczną, ogłaszając studia dotyczące filozofii chrześcijańskiej i katolicyzmu we współczesnym świecie. Współpracował z Radiem Watykańskim (liczne prelekcje, m.in. w 1973 cykl „O nowy teatr chrześcijański”) oraz z *Osservatore Romano*. Odbывał podróże z odczytami po Europie, Stanach Zjednoczonych i Kanadzie. Zmarł 17 października 1975 w Rzymie. Pochowany w Warszawie na Cmentarzu Komunalnym na Powązkach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wśród puszczy Kanady. Powieść z życia skautów. *Skaut*, Lwów 1918 nr 3-14, 16/18 [?].

Brak informacji o dalszych numerach z zakończeniem powieści.

2. Kilka słów o futurologii. [Szkic]. Kr.: 1921, [18] s.

3. Najazd centaurów. [Wiersze]. Kr.: S.A. Krzyżanowski, 1922, 77 s.

Zawiera m.in. cykle: Szkarłatna Pieśń; Żelazny wicher spod kopyt rycerskiej sławy.

4. Nasze harce. Zbiór nowych pieśni i piosenek harcerskich. Ilustr. autor. Wil.: H.S.W. w Kr. 1922, 29 s.

5. Oceanjada. [Wiersze]. Wwa: Gebethner i Wolff 1922, 82 s.

6. Przygody słonía. Opowieść afrykańska. Wwa: Gebethner i Wolff 1922 [antydat. 1921], 50 s.

7. Dywan rozkwitający. [Wiersze]. Wwa: Ignis [1924], 61 s.

8. Szopka harcerska. Widowisko sceniczne w 3 aktach. Kr.: Księg. Tow. Szkoły Lud. 1924, 79 s.

9. Kiedy księżyc umiera. Fantastyczna powieść z życia mieszkańców drugiego globu. *Głos Narodu* 1924 nr 294-296, 1925 nr 1-87. Wyd. osob. Kr.: Księg. Krak. 1925, 186 s.

10. Biały czy żółty. Powieść. *Światowid* 1925 nr 13-47.

11. Hotel na plaży. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1927, 262 s.

12. Huragan. Scenariusz filmowy. Ekran. 1928.

13. Pod banderą miłości. Scenariusz filmowy. Ekran. 1929.

Adapt. powieściowa: Z. Dromlewiczowa: Pod banderą miłości (wg scenariusza filmowego ...). Wwa: Rój 1929, 155 s.

14. Ziemia i niebo. MCMXXV-MCMXXVII. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1930 [antydat. 1929], 55 s.

15. Europa. Dramat w 5 obrazach z prologiem i epilogiem. Praprem. Wwa, T. Ateneum 1931.

16. Bohaterski Nik i inne powiastki. Kr.: Tow. Szkoły Lud. [1932], 62 s.

Zawartość: Bohaterski Nik; Historia o żołnierzach ołowianych; Próznik nawrócony; O wielbłądzie i innych zwierzętach; Murzynek Babu; Matka.

17. Cień Parakleta. Powieść. Cz. 1. Wiktor. Wwa: F. Hoesick 1932, 289 s.

18. Hoene-Wroński a Polska współczesna. O nowy ład moralny w świecie cywilizowanym. [Odczyt]. Wwa: 1932, 43 s. Prace Inst. Mesjanistycznego im. Hoene-Wrońskiego.

19. Christofer, misterium wigilijne. Druk fragm.: *Zet* 1933 nr 5 s. 3-4, *Gaz. Lit.* 1933/1934 nr 9-10, *Za i przeciw* 1963 nr 51 s. 21, zob. też poz. 41. Praprem. fragm. Kr., Microscena 1934.

Projektowane były części następne: „Lucifer” i „Sąd”. Całość zamierzona jako trylogia.

20. Rewolucja. Dramat antynominalny w 4 aktach z epilogiem. Powst. 1933.

Masz. w Bibl. T. im. J. Słowackiego w Kr.

21. Tancerz otchłani. (1928-1932). [Wiersze]. Pozn.: Rolnicza Druk. i Księg. pod zarządkiem J. Kuglina 1933, 34 s.

22. Metafizyka pracy i życia. Rzecz o Stanisławie Brzozowskim. *Zet* 1933/34 nr 13/20, 22, 24. Wyd. osob. Wwa: Bibl. *Zet*. Skł. gł. Dom Książki Pol. 1934, 79 s.

23. Epitaphium. Na odsłonięcie pomnika Hoene-Wrońskiego na Cmentarzu Neuilly w Paryżu. Wwa: Bibl. *Zet* 1934, 19 s.

24. Dni Konradowe. Sztuka w 4 aktach z prologiem i epilogiem. Powst. 1935.

II Nagroda na konkursie w Krakowie w 1935 na dramat o legionach. Rkps. w Bibl. T. im. J. Słowackiego w Kr.

25. Prawy harcerz. Sztuka w 5 odsłonach. Kat.: *Na Tropie* 1935, 67 s.

Podp.: Urum-Baba.

26. Kultura polska na bezdrożach. O nowy kształt polskiej kultury narodowej. *Zet* 1936/37 nr 14-17. Wyd. osob. Wwa: Bibl. *Zet* 1937, 24 s.

27. Zagadka dziejowa Polski. Próba historiozofii. Wwa: Bibl. Zet. Skł. gł. Gebethner i Wolff 1938, 123 s. Wyd. 2 tamże 1938.

Tekst jest rozszerzeniem odczytu pt. Misja dziejowa Polski wygł. 15 V 1935. Wcześniej drukowane w *Zecie* jako cykl artykułów pod różnymi tytułami.

28. Wronskizm a nauki formalne. Prolegomena semantologiczne do filozofii absolutnej. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff 1939, 76 s.

29. Marksizm, kapitalizm a gospodarka dynamiczna. (Studium o nowej polityce socjalnej). Wwa: [„Unia” po r. 1939], 39 s.

Wyd. konspir. pod pseud.: Inż. Z. — Zawiera 100 tez z dziedziny społeczno-gospodarczej.

30. „Unia”. Deklaracja ideowa „Unii”. [Wwa: Tajne Wojsk. Zakłady Wydawn. 1942], 15 s.

Wyd. konspir.; druk anonim.

31. Unionizm. Podstawowe zasady doktryny. [Wwa: „Unia” 1942], 24 s.

Wyd. konspir.; druk anonim.

32. Ballada o Warszawie. *Kultura Jutra* 1942 nr 10 s. 16-19. Wyd. osob. Wwa 1946, 14 s. Przedr. zob. poz. 40.

Pierwodr. konspir.; anonim.

33. Światopoglądowe podstawy unionizmu. [Wwa: „Unia” 1943], 41 s.

Wyd. konspir.; druk anonim.

34. Zarys doktryny ideowej „Unii”. [Wwa: „Unia” 1943], 44 s.

Wyd. konspir.; druk anonim.

35. Poematy. Wwa: Skł. gł. Oficyna Księg. 1948, 59 s.

Zawartość: Europa; Mówią, że Wenus ...; Wniście na górę Karmel; Na początku było słowo....

36. Moja matka. Poemat. Powst. ok. 1955. Wyd. fragm.: Londyn: Odnova 1967, 96 s. Zob. też poz. 38, 40.

37. Prometej Adam. Poemat. Powst. ok. 1955. Wyd. fragm.: Londyn: Odnova 1980, 69 s. Zob. też poz. 38, 40.

Dedykacja: W stulecie zgonu 1855-1955 A. Mickiewiczowi, Nieśmiertelnemu Twórcy Wielkiej Improwizacji.

38. Patos przemijania. Z wierszy dawnych i nowych. [Przedm.: J. Zawieyski. Wwa: PIW 1960, 110 s.

Zawiera wybór z wcześniejszych tomów oraz fragm. poematów: Moja matka [poz. 36]; Prometej Adam [poz. 37].

39. Tysiąclecie chrześcijaństwa w Polsce. Londyn: Odnova 1966, 63 s.

40. Wybór poezji. Ballada o Warszawie. [Przedm.: S.M. Passaic, New Jersey: Związek Młodzieży Pol. [1967], 72 s.

Zawiera wybór z tomów poz. 3, 14, 21, — fragm. misterium Christofer [poz. 19], — fragm. poematów: Epitaphium [poz. 23], Moja matka [poz. 36], Prometej Adam [poz. 37], Wniście na górę Karmel [poz. 35], — Ballada o Warszawie [poz. 32].

41. [Zarys filozofii J.M. Hoene-Wrońskiego]. Powst. ok. 1958

Wyd. w przekł. franc.: *Aperçu de la philosophie de Wronski*. [Przeł. z oryginału pol. A. Łada-Cybulski] A. de Łada, [Przedm. przeł. W. Dzieduszycka-Kańska]. Roma: Les Amies de Wronski [ok. 1968], 239 s.

42. Ekumenizm w uchwałach soboru i w okresie posoborowym. Londyn: Odnova 1968, 74 s.

43. O Maksymilian Kolbe. Apostoła wiary i miłości. Rzym: Tipogr. P.U.G. 1971, 14 s.

44. Problem nieśmiertelności w filozofii św. Tomasza i w filozofii nowożytnej. Roma: Druk Univ. Gregoriana 1971, 172 s.

45. Paolo VI e la riforma morale della politica. Il testo italiano a cura di M.A. Ricard Sas Kulczycka. [Przeł. z oryginału pol.] E. Reczek. Roma: Officium Libri Catholici.-Catholic Book Agency 1972, 266 s.

46. Sekularyzacja teologii a polska filozofia XIX wieku. Odczyt wygłoszony na IV Międzynarodowym Kongresie „Centro di Studi Internazionali” w Salerno. Roma 1972, 4 s.

47. Problem poznania absolutnego w filozofii św. Anzelma. Roma: Tow. Przyjaciół Teologii i Filozofii Chrześcijańskiej 1974, 8 s.

48. Wiara szukającego rozumu. Teologia mistyczna i droga zbawienia. Toronto: Katolicki Ośrodek Wydawn. Inst. Miłosierdzia Bożego 1974, 130 s.

49. Z dziejów filozofii Boga. Nowe aspekty metafizyki Absolutu. Rzym: Tow. Przyjaciół Teologii i Filozofii Chrześcijańskiej 1974, 114 s.

50. Rytmy włoskie. [Wiersze]. Londyn: Odnova 1974, 38 s.

51. Krytyka rozumu twórczego. Zarys estetyki czystej. Roma: Tow. Przyjaciół Teologii i Filozofii Chrześcijańskiej 1975, 192 s.

52. Virgo Maria. Rola matki w historii zbawienia (w świetle polskiej filozofii XIX w.). Roma 1975, 43 s.

53. Oddech planety. [Wiersze]. Wwa: PIW 1977, 89 s.

Zawiera cykle: Rytmy włoskie [poz. 50]; Kontynenty; Gasnąca Eva, — oraz wiersze: Dziewięć wtajemniczenie; Elegia kosmiczna.

54. Jan Hoppe — polityk w służbie idei. W: ..., K. Popiel, K. Sienkiewicz: Człowiek ze spizu. Londyn: Odnova 1981 s. 117-223. Wyd. nast. Wr.: Ofic. Wydawn. NZS Uniw. Wrocławskiego* 1987.

Przekłady i adaptacje

1. A.I. Kuprin: Lena. [Opowiadania]. Przeł. ... Wwa: Rój 1929, 284 s.

2. Mocny człowiek. Scenariusz filmowy na podstawie powieści S. Przybyszewskiego: ..., H. Szaro. Ekran. 1929.

3. Halka. Scenariusz filmowy wg opery S. Moniuszki. Ekran. 1930.

4. G. Kaiser: Kancelista Krehler. Przeł. ... Wyst. Kr., T, im. J. Słowackiego 1933.

Praca redakcyjna

1. Poland in christian civilization. [Wstęp, wybór, red.] ... London: Veritas 1985, 632 s.

Tu także art. J.B.: A thousand years of christianity in Poland. [Przeł.] M. Montgomery, s. 33-59; The Polish religions revival in the nineteenth century. [Przeł.] J.E. Corson-Niecka, J. Niecka, s. 455-479.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (J. Wojnowski). — RL 1975 (J. Chudek). — Encyklopedia katolicka. T. 2. Lubl. 1976 (K. Turowski). — A.K. Kunert: Słownik konspiracji warszawskiej 1939-1941. T. 1. Wwa 1987. — Słownik biograficzny katolicyzmu społecznego. [T. II. Wwa 1991 (E. Baławajder, K. Turowski).

K. Czachowski: Poszukiwanie absolutu. *Gaz. Pol.* 1933 nr 92. — M. Starost: Poeta przemilczany. *Mysł Pol.* 1936 nr 17. — S. Lichański: Spadkobierca polskiego romantyzmu. *Tyg. Warsz.* 1948 nr 36. — S. Lichański: Między liryką a filozofią. *Twórczość* 1961 nr 7. — J. Hoppe: Wspomnienia, przyczyny, refleksje. Londyn 1972, passim. — T. Kudliński: Młodości mej stolica. Wwa 1970, passim, wyd. 2 Kr., Wr. 1984. — T. Kudliński: O J.B. — wspomnienie z lat dawnych. *Tyg. Powsz.* 1975 nr 46. — [J. Łobodowski] J.Ł.: Ostatni mesjanista. *Wiadomości*, Londyn 1976 nr 41/42. — J. Ostrowski: Sylwetka myśliciela. *Wiadomości*, Londyn 1976 nr 24. — J. Ostoja: J.B. *Novum* 1977 nr 1. — J. Bartyzel: Teatr antynominalny J.B. na tle estetyki racjonalizmu kreacjonistycznego. *Spraw. z Czynności i Pos. Nauk LTN* 1983 nr 4. — M. Jastrun: Spotkanie z J.B. *Pismo* 1983 nr 4. — M. Zychowska: Jerzy Braun (1901-1975) — harcerz, poeta, filozof, publicysta. Wwa: Zespół Hist. Gł. Komendy ZHP 1983, 34 s. — J. Bartyzel: J.B. — człowiek i dzieło. *Tyg. Powsz.* 1985 nr 42. — W. Siła-Nowicki: Wspomnienie o J.B. *Chrześcijańsin w Świecie* 1986 nr 7. A.Sz.

BRAUN Kazimierz
ur. 1936

Pseud.: Jerzy Bolmin; Jerzy Tymicki; K.B.
Teatrológ, dramaturg, reżyser.

Urodzony 29 czerwca 1936 w Mokrsku Dolnym (Kieleckie); syn Juliusza Brauna, adwokata, profesora ekologii, i Elżbiety z Szymanowskich. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał we wsi Milechowy pod Małogoszczą. Po wojnie uczęszczał do szkół w Częstochowie; w 1953 zdał maturę w Liceum im. H. Sienkiewicza. Nie przyjęty na studia wyższe ze względów politycznych pracował przez rok jako pomocnik murarza przy odbudowie poznańskiej Starówki. Od 1954 studiował polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim. Debiutował w 1955 wierszem „Już nic nie mają do powiedzenia” opu-

blikowanym w jednodniówce poetyckiej wydanej w Poznaniu; w 1957 ogłosił pierwszy artykuł „Bim-Bom i STS” na łamach paryskiej *Kultury* (nr 11). W 1955-56 był członkiem redakcji studenckiego pisma *Nasze Sprawy*. W czasie studiów rozpoczął też amatorską działalność aktorską i reżyserską. Od 1958 studiował na Wydziale Reżyserii Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Warszawie; w 1962 uzyskał dyplom reżysera zawodowego i magisterium. Równocześnie uprawiał krytykę teatralną; recenzje i artykuły publikował w *Teatrze, Nowej Kulturze, Listach Teatru Polskiego*. Od 1961 zajmował się praktycznie twórczością reżyserską, pracując kolejno w teatrach Gdańska (Teatr Wybrzeże), Warszawy (Teatr Polski), Łodzi (Teatr Powszechny), Torunia (Teatr im. W. Horzycy). Od 1967 był kierownikiem artystycznym Teatru im. J. Osterwy w Lublinie, a od 1971 również jego dyrektorem. Równocześnie prowadził pracę naukową; w 1972 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na podstawie rozprawy „Cypriana Norwida teatr bez teatru” przygotowanej pod kierunkiem prof. Jerzego Ziomka. Od tegoż roku był adiunktem na Wydziale Filologii Polskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, a następnie od 1974 na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr.), gdzie habilitował się w 1975 na podstawie pracy „Teatr wspólnoty”, a w 1976 otrzymał stanowisko docenta w Instytucie Kulturoznawczym. Równocześnie od 1 stycznia 1975 był dyrektorem i kierownikiem artystycznym Teatru Współczesnego we Wrocławiu. Od tegoż roku należał do ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Pracował nadto (od 1979) w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej w Krakowie oraz jej wrocławskiej filii. Okresowo wykładał reżyserię, aktorstwo, historię i teorię teatru w różnych uniwersytetach amerykańskich. W 1980 został członkiem NSZZ „Solidarność”. W okresie stanu wojennego w 1982-83 brał udział w podziemnym życiu teatralnym. W 1984 Senat UWr. wystąpił z wnioskiem o przyznanie mu tytułu profesora nadzwyczajnego (wniosek nie został zatwierdzony przez Centralną Komisję Kwalifikacyjną). W lipcu tegoż roku został zwolniony ze stanowiska dyrektora i kierownika artystycznego Teatru Współczesnego we Wrocławiu. W 1985 wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie wykładał na kilku uniwersytetach, m.in. w Swartmore College (1985/86), New York University (1985), University of California (1986), State University of New York (od 1987). Równocześnie reżyserował w amerykańskich teatrach, m.in. w The Guthrie Theatre w Minneapolis, Odyssey Theatre w Los Angeles, Pfeifer Theatre w Buffalo. W 1989 został powołany na profesora (full professor) w State University of New York w Buffalo, w którym kieruje studiami aktorstwa i reżyserii.

Od 1989 jest członkiem SPP i Polskiego PEN Clubu. W 1990 otrzymał nagrodę Fundacji Guggenheima. Odznaczony Krzyżem Zasługi dla Harcerstwa (1975), Złotym Krzyżem Zasługi (1978). Mieszka w Amherst w stanie Nowy Jork.

TWÓRCZOŚĆ

1. Teofil Trzcziński. [Współaut.:] Z. Braun. Wwa: PIW 1967, 185 s.

2. Notatki reżysera. Lubl.: WLubel. 1970, 250 s.

Zawartość: I. Teatry zagraniczne. — II. Warsztat reżysera: Wobec Craiga; Osterwa: apel wciąż aktualny; Stare dobre zasady aktorstwa; Porządek teatralny i porządek plastyczny; Plastyka czy teatr?; Granice teatru; Artauda koncepcja teatru; Wyspiański i nowy teatr poetycki. — III. Wobec Norwida: Notatki z prób analitycznych „Pierścienia wielkiej damy”; „Aktor” dzisiaj; Dramaturgia „Za kulisami”; Teatralność „Kleopatry i Cezara”; Nad „Pieśniami wybranymi” Norwida.

3. Piszę pamiętnik artysty. Kartki z biografii Cypriana Kamila Norwida. TV 1970. Druk fragm. *Kamena* 1973 nr 11 s. 3.

4. Życie w mojej dłoni. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Lubl., T. im. J. Osterwy 1971.

5. Cypriana Norwida teatr bez teatru. [Studium]. Wwa: PIW 1971, 373 s.

6. Teatr wspólnoty. [Szkielce]. Kr.: WL 1973, 337 s. Zawartość: I. Teatr i rzeczywistość. — II. Upadek starego teatru; Stary teatr literatury; Stary teatr inscenizacji. — III. Nowa reforma teatru; Nowy teatr poetycki; Teatr wspólnoty.

7. Nowy teatr na świecie. 1960-1970. [Szkielce]. Wwa: WAiF, 1975, 324 s.

Zawartość: Cz. I. „Teatr teraz”. — Cz. II. Najważniejsze wspólnoty teatralne lat sześćdziesiątych. — Cz. III. Wysepki nowego teatru. Zakończenie.

8. Druga reforma teatru? Szkielce. Wr.: Ossol. 1979, 253 s.

Zawartość: I. Pomiędzy pierwszą a drugą Reformą teatru: Czas, miejsce i osoby dramatu; Modele świata, modele teatru; Otwieranie przestrzeni teatralnej; Teatralna reformacja. — II. Wobec Drugiej Reformy: Teatr wspólnoty 1970; Widz — odbiorca — uczestnik — współtwórca; Aktor — poeta; Wyjście z teatru; Rozprysk fali; Postlowie.

9. Przestrzeń teatralna. Wwa: PWN 1982, 270 s.

Zawartość: Wprowadzenie. — Cz. I.: Ewolucja przestrzeni teatralnej w kulturze europejskiej. 1. Przemiany starożytnej przestrzeni teatralnej; 2. Przestrzeń teatralna w średniowieczu; 3. Przestrzenie teatralne w okresie renesansu; 4. Budynek teatru barokowego; 5. Od Pierwszej do Drugiej Reformy Teatru; 6. Podsumowanie. — Cz. II.: Refleksje i postulaty. Bibliografia, Album ilustracji.

10. Zanim dokończę. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wr., Wwa, T. podziemny (w mieszkaniach prywatnych) 1982, 1983. [Inf. autora].

11. Valesa. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wr., Wwa, T. podziemny (w mieszkaniach prywatnych) 1982, 1983. [Inf. autora].

Przekł. ang.: Valesa. Wyst. (pod pseud. Jerzy Tymicki) Los Angeles (USA), Mark Taper Forum Theatre 1982; druk *Theatre, Yale School of Drama*, Yale, Connecticut USA 1983 vol. 14 nr 2.

12. Dżuma. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wr., T. Współcz. 1983.

Na podstawie: D. Defoe: Dziennik roku zarazy i A. Camus: Dżuma.

Przekł. ang.: The Plague. *The Drama Review*, Nowy Jork 1986 t. 111.

13. Święty las. [Monodram]. Praprem. Wr., T. Współcz. 1983. Druk pt. Hollywood czyli święty las. *Scena* 1984 nr 7 s. 41-45.

Wyst. pod pseud.: Jerzy Bolmin.

14. Wielka Reforma Teatru w Europie. Ludzie — idee — zdarzenia. Wr.: Ossol. 1984, 416 s.

Zawartość: Od autora. — Cz. I. Wprowadzenie. — Cz. II. Początki Reformy. — Cz. III. Prawodawcy Reformy. — Cz. IV. Rozdroża. Poszukiwania. Eksperymenty. — Cz. V. Teatr inscenizacji. — Cz. VI. Reforma teatru w Polsce. — Cz. VII. Zakończenie.

15. Nadmiar teatru. Wwa: Czyt. 1984, 355 s.

Zawartość: Cz. I. Z podróży. — Cz. II. Teatr zanurzony w kulturze. — Cz. III. Teatr wewnętrzny. — Cz. IV. Epitafia.

16. Znak komety. [Utwór dramatyczny]. Praprem. w jęz. ang.: The Comet's Sign. Swathmore Pennsylvania (USA), Swathmore College Theatre 1986. [Inf. autora].

17. Języki teatru. [Współaut.:] T. Różewicz. *Odra* 1986 nr 1-10, 1988 nr 9-12. Wyd. osob. Wr., Wydawn. Dolnośl. 1989, 205 s.

18. Królowa emigrantka. [Utwór dramatyczny]. Praprem. w jęz. ang. pt. Immigrant Queen. Dublin (Irlandia), Project Arts Center Theatre 1989. [Inf. autora].

19. Pani Helena. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Kr., Stary T. im. H. Modrzejewskiej 1989. Druk fragm. *Odra* 1990 nr 3.

20. Pomnik. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1989, 109 s.

21. Broadway, mój Broadway. Monodram. TV 1990.

22. Bojkot. [Utwór dramatyczny]. *Not. Teatr.* 1991 nr 1 s. 128-184.

Przekłady i adaptacje

1. G. Schéhádé: Historia fryzjera Vasco. Wyst. Wwa, Klub Krzywego Koła 1961 [inf. autora], Wwa, T. Współcz. 1961.

2. G. Schéhádé: Podróż. Wyst. Ziel. Góra, T. Ziemi Lubuskiej 1962.

3. L. Pirandello: Dziś wieczór improwizujemy. Wyst. Gdańsk, T. Wybrzeże 1962.

4. C.K. Norwid: Aktor. Adapt. ... TV 1964.

5. C.K. Norwid: Cezar i Kleopatra. Adapt. ... Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1969.

6. L. Da Porto: Romeo i Julia. Adapt. ... Radio 1969.

7. S. Grodzieńska, J. Jurandot: Ballada o tamtych dniach. Dramat. Muż.: J. Wasowski. Uwagi insc. ... Wwa: Iskry 1969, 150 s.

8. C.K. Norwid: Miłość czysta u kąpieli morskich. Adapt. ... Radio 1971.

9. C.L. Chorbonnier: Różowa róża. Przeł. ... Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1971.

10. S. Żeromski: Popioły. Adapt. pt. Rafał Olbromski... TV 1971.

11. [A. Domańska]: Paziowie króla Zygmunta. Adapt.: ... i Z. Braun. Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1971.

12. Przenikanie. Wg tekstów T. Różewicza i in. Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1971.

13. W. Przyborowski: Bitwa pod Raszynem. Adapt. ... Wyst. Lubl., T. im. J. Osterwy 1972.

14. F. Jotterand: Nowy teatr amerykański. Przekł.: ... i Z. Braun. Wwa: WAF 1976, 306 s.

15. Homer: Iliada. Scenariusz: K. Miłobędzka i ... Wyst. Wr., Wrocł. T. Lalek 1979.

16. G. Orwell: Folwark zwierzęcy. Adapt. ... Wyst. po ang. pt. Animal Farm. Buffalo, New York (USA), Pfeifer Theatre 1990.

17. J. Andrzejewski: Miazga. Adapt. ... Wyst. Wr., T. Pol. 1991.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989. — Wywiad. Rozdarta kurtyna: rozważania nie tylko o teatrze. Rozm. S. Beres. Londyn: Aneks 1993, 247 s.

[Nowy teatr na świecie:] L. Bugajski: Epopeja nowego teatru. *Twórczość* 1976 nr 11; M. Dzieduszycka: Nowy teatr w relacji Brauna. *Dialog* 1976 nr 8; [M. Fik] mf.: „Ponieważ nadeszła dla was chwila, aby wyzwolić sztukę z poniżenia i wyzysku...” *Twórczość* 1976 nr 3. — J. Stelmach: K.B. „Teatr to proces ludzki”. *Teatr* 1978 nr 24. — R. Socha: Przewyciężanie teatru. (O pracach K.B.). *Punkt* 1979 nr 7. — [Druga reforma teatru:] Z. Greń: O czymś więcej. *Życie Lit.* 1980 nr 15; J. Popiel: Powrót do źródeł. *Życie Lit.* 1981 nr 2. — [Przestrzeń teatralna:] J. Bartyzel: Czy teatr powinien się spalić? *Tyż. Powsz.* 1982 nr 48; Z. Greń: Moralność. *Życie Lit.* 1982 nr 44; J. Siemradzki: Przestrzeń w teatrze. *Dialog* 1983 nr 4. — [Wielka Reforma Teatru...:] Z. Greń: Mit Reformy. *Życie Lit.* 1984 nr 35; J. Klossowicz: Od Reformy do Reformy. *Literatura* 1984 nr 8; G. Sanko: K.B. synteza Wielkiej Reformy. *Teatr* 1984 nr 9; B. Jasiński: Wielka Reforma Teatru. *Mies. Lit.* 1985 nr 3. — [Nadmiar teatru:] B. Kaźmierczyk: O teatrze i wokół teatru. *Nowe Książ.* 1985 nr 7/8; J. Majcherek: „Teatr życia” teatr życia. *Twórczość* 1985 nr 10. — K. Sielicki: Pięć lat w Ameryce. *Kult. i Życie. dod. Życia Warsz.* 1990 nr 16 (62). **J.Z.**

BRAUN Mieczysław 1902-1941?

Właściwe imiona i nazwisko: Aleksander Mieczysław Bronstejn vel Braunstein; od 1928 Braunsztajn. Inny pseud.: Jan Teodor Grzechota, pseud. wspólny z nieznanym współaut.: Stefan Ramota. Poeta.

Urodzony 29 maja 1902 w Łodzi; syn Izaaka Bronstejna, buchaltera, i Natalii z domu Szuman.

Od 1912 uczęszczał do Państwowej Szkoły Realnej w Łodzi, a następnie do Gimnazjum Męskiego Bogumiła Brauna. Debiutował w 1920 wierszami „Taniec”, „Golem” i „Tak”, ogłoszonymi w łódzkim piśmie *Tańczący Ogień* (nr 1; podp. Mieczysław Braunstein). Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej, walcząc w 31. Pułku Piechoty Strzelców Kaniowskich oraz w 2. Pułku Brygady Syberyjskiej; w sierpniu 1920 został ciężko ranny. Po zdaniu matury w 1921 rozpoczął studia na Uniwersytecie Warszawskim. W okresie studiów rozwijał twórczość literacką i uczestniczył w życiu kulturalnym. Wiersze i artykuły publikował m.in. na łamach *Skamandra* (1922-28) oraz *Wiadomości Literackich* (1924-29), współpracował m.in. z łódzkim dziennikiem *Republika* (1923-26). Od 1924 prowadził w Łodzi Koło Literacko-Dramatyczne przy OMTUR. Po uzyskaniu magisterium w 1926, studiował jeszcze kilka miesięcy na Wydziale Filozoficznym tej uczelni. Od tegoż roku pracował w Łodzi jako adwokat, nie rezygnując z twórczości literackiej. Drukował wiersze i artykuły w *Robotniku* (1927-28, 1931), *Naszym Przeglądzie* (1927-29), *Sterze* (1937) oraz miesięczniku *Wymiary* (1938), którego był także jednym z inicjatorów i fundatorów. W 1930 ożenił się z Jadwigą Dobrzyńską. Był działaczem ruchu esperanckiego, utrzymywał kontakty z radiostacją Verda Statio w Brnie. Po wybuchu wojny w 1939 wyjechał do Lwowa, publikował artykuły i przekłady z rosyjskiego w *Czerwonym Sztandarze*. W styczniu 1940 powrócił do Warszawy, gdzie została jego żona. Mieszkał w getcie i pracował jako urzędnik pocztowy. Przygotowywał wówczas kolejny tom poezji pt. „Klucz wiolinowy”. Zmarł na tyfus w getcie warszawskim 21 grudnia 1941 lub – wg innych źródeł – na początku lutego 1942.

TWÓRCZOŚĆ

1. Aniołowie – robotnicy. [Wiersz]. Łódź: Druk. Z. Szaładajewski 1921, 1 k.

Opublikowany w formie afisza rozlepianego na murach.

2. Bombardowanie Europy. *Skecz. Nowa Kult.* 1923 nr 4 s. 114-117. Przedr. w: *Nowa Scena Robotnicza*. Wwa 1923 s. 25-28.

3. Czerwona plama. Powieść kryminalno-romantyczna. *Gon. Wiecz. II.* 1926 nr 1-19, 21-63.

Podp.: Stefan Ramota. Inf. o współautorstwie M.B.: *Expr. Wiecz. II.* 1926 nr 191.

4. Rzemiosła. Poezje. Wwa: F. Hoesick 1926, 95 s. Wyd. nast. tamże [ok. 1930].

5. Przemysły. Poezje. Wwa: F. Hoesick 1928, 77 s.

6. Liść dębowy. [Wiersz]. Wwa: F. Hoesick 1929, 54 s.

7. Sygnał z Marsa. [Słuchowisko radiowe]. Łódź: F. Hoesick 1930, 55 s. Radio 1971.

8. Żywe stronice. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1936, 65 s.

9. Sonety. Wwa: F. Hoesick 1937, 47 s.

10. Poezja pracy. Wiersze wybrane. Wwa: F. Hoesick 1938, 42 s.

Wybór z tomów zob. poz. 2, 4.

11. Wybór poezji. Wybór i wstęp: J. Maciejewski. Wwa: PIW 1979, 238 s.

Wybór z tomów wcześniejszych oraz wiersze w cyklach: Z juveniliów; Z wierszy rozproszonych.

Przekłady i przeróbki

1. [A. Schoyen]: Białe niewolnice. *Expr. Wiecz. II*. 1926 nr 180-190.

Powieść po zmianie realiów opublikowana jako utwór M.B. pod pseud.: Jan Teodor Grzechota. Druk został przerwany po ujawnieniu plagiatu (inf.: *Expr. Wiecz. II*. 1926 nr 191).

2. B. Szeffel: Pieniądze. Dramat współczesny w 3 aktach. Łódź: Nakł. autora 1929, 42 s.

Praca redakcyjna

1. A. Kraśniański: Wiolonczele i księżyc. [Przedm. i oprac. ...] Łódź: Syndykat Dziennikarzy Łódzkich 1938, 62 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (R. Loth) — LP (B. Gołębiowska).

[Rzemiosła: J. M. Jastrun. *Wiad. Lit.* 1927 nr 25; K.W. Zawodziński: Poezja. *Prz. Współcz.* 1928 t. 24, przedr. w tegoż: *Z pism... Wśród poetów*. Kr. 1964. — J. Liebert: O poezjach M.B. *Wiad. Lit.* 1929 nr 35 [dot. tomów *Przemysł i Liść debowy*]. — Ch. Lów: Żydzi w poezji odrodzonej Polski. III. Eklektycy i klasycyści. *M.B. Mies. Żyd.* 1934 nr 3. — L. Stolarzewicz: Literatura Łodzi w ciągu jej istnienia. Łódź 1935 s. 82-83 i passim. — K.W. Zawodziński. *Wiad. Lit.* 1937 nr 51, przedr. w tegoż: *Z pism... Wśród poetów*. Kr. 1964 [rec.: Sonety, Żywe stronice]. — G. Timofiejew: Miłość nie zna znieczczenia. Łódź 1959 s. 145-147 [wspomnienie o M.B.]. — T. Giegier: M.B. — twórca poezji pracy. *Odgłosy* 1962 nr 24. — M. Piechał: M.B. poeta pracy. W tegoż: *Pelagia, uczennica diabła czyli sedno rzeczy*. Łódź 1969. — J. Zawieyski: O M.B. Wspomnienie. W tegoż: *Dobrze, że byli*. Wwa 1974. — [Wybór poezji:] N. Gross: Zapomniany poeta. *Tydz. Pol.*, Londyn 1980 nr 27; M. Piechał: Łódzki M.B. *Nowe Książ.* 1980 nr 10.

B.T.

BREITER Emil 1886-1943

Pseud.: b.; B; B.B.; e.b.; E.B.; E.Br.; eb.; -eb.; ebr; Em.B.; embr; Mundek.
Krytyk literacki i teatralny.

Urodzony 19 lipca 1886 w Krakowie; syn Stanisława Breitera i Salomei z Eisenów. Studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim (1904-09), uzyskał stopień doktora praw. Pracę krytyczną rozpoczął w 1906, debiutując recenzjami teatralnymi zamieszczonymi w czasopiśmie *Tygodnik* (nr 39), w któ-

rym publikował do 1911. W 1907-11 współpracował też z miesięcznikiem *Krytyka* (tu m.in. w 1908 stały „Przegląd prasy”). W 1909-10 kontynuował studia w Paryżu. Od 1923 był członkiem Związku Strzeleckiego w Krakowie. W czasie I wojny światowej służył jako oficer w polskich formacjach wojskowych. Od 1918 był przydzielony do Naczelnego Dowództwa, a od 1920 pełnił tam funkcję zastępcy szefa Biura Prasowego. W 1920 ożenił się z Marią Rotmil. Po wystąpieniu z wojska prowadził od 1921 praktykę adwokacką. Jednocześnie był czynny jako krytyk literacki i teatralny. Recenzje ogłaszał m.in. w czasopismach: *Maski* (1918), *Goniec Krakowski* (1918-19), w tygodniku *Świat* (1919-27 m.in. w dziale „Teatry warszawskie”), w miesięczniku *Skamander* (1920-22 członek komitetu redakcyjnego, w 1922 stały dział „Książka”), w dzienniku *Naród* (1920-21 stały dział recenzji teatralnych), w *Głosie Polski* (1922-23 m.in. cykl „Warszawskie listy teatralne”). W 1924 związał się z tygodnikiem *Wiadomości Literackie*, w którym do 1939 zamieszczał stale recenzje i artykuły na temat prozy. Nadto publikował w *Nouym Kurierze Polskim* (w 1926 stały „Felieton literacki”), *Głosie Prawdy* (1927-29). Pełnił funkcję skarbnika Polskiego PEN Clubu. W 1923 i ponownie w 1926 wchodził w skład Zarządu Oddziału Warszawskiego ZZLP w Warszawie. Był też radcą prawnym ZZLP w zakresie prawa autorskiego, występował m.in. w imieniu Tadeusza Piniego w procesie z Zenonem Przesmyckim (Miriamem) o prawa do wydawania pism Cypriana Kamila Norwida. Jako adwokat podejmował się obrony w procesach politycznych członków KPP, Związku Młodzieży Komunistycznej w Polsce, PPS; występował m.in. w 1933 w procesie kobryńskim. W 1935 został odznaczony Srebrnym Wawrzynem PAL za „kult słowa w zawodzie adwokackim”. W czasie okupacji niemieckiej początkowo przebywał nadal w Warszawie. Współpracował w 1943 jako prawnik ze Zbigniewem Mitznerem, który prowadził akcję skupowania rękopisów literackich w celu ich wydania po wojnie. W tym okresie zaczął ukrywać się w Gołąbkach pod Warszawą. Pracował wówczas nad studium o polskiej literaturze współczesnej. Aresztowany przez gestapo 22 czerwca 1943 w Gołąbkach, został tego samego dnia rozstrzelany.

TWÓRCZOŚĆ

Studia i artykuły w czasopismach, m.in.: O teoriach dramatu. *Krytyka* 1909 t. 4 s. 294-304. — Filozofia społeczna Jerzego Sorela. *Krytyka* 1911 t. 29 s. 195-206, 249-261, 298-311, t. 31 s. 28-44. — Społeczne źródła teatru. *Gaz. Pol.* 1919 nr 265, 270-271. — Walka o teatr. *Skamander* 1921 z. 5/6 s. 134-142. — Krytyka sumieniem sztuki. *Wiad. Lit.* 1929 nr 13 s. 1. — Widzenie rzeczywistości pisar-

skiej. *Tamże* 1932 nr 10 s. 3. — Powieść polityczna. *Tamże* 1933 nr 9 s. 3 [dot. powieści J. Kadena-Bandrowskiego „Mateusz Bigda”]. — Symbolika w dramacie. *Tamże* 1933 nr 49 s. 3 [dot. dramatów E. Szelburg-Zarembiny: „Ecce homo” i „Sygnały”]. — Zadania krytyki literackiej. *Tamże* 1934 nr 35 s. 3. — Cenzura i konfiskata utworów literackich. *Tamże* 1936 nr 18 s. 1. — Literatura sumieniem narodu. [Studium]. Powst. ok. 1943. Druk fragm.: *Wiadomości*, Londyn 1957 nr 42, 48, 1958 nr 5, 17, 34, 1959 nr 19, 24, 32, 41.

Przekład

1. G. Sorel: Złudzenia postępu. Przeł. z wyd. 2 ... Kr.: Gebethner i Sp. 1912, 367 s.

Praca redakcyjna

1. Ustawy o stowarzyszeniach, związkach i zgromadzeniach publicznych obowiązujące w Państwie Polskim z uwzględnieniem najważniejszych dekretów i rozporządzeń. Zebrał ... Wwa: F. Hoesick 1924, 76 s. Wyd. nast. ułożyli ... i T. Jankowski tamże 1932, 127 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiad: O twórczości wtórnej. Rozmowy z krytykami. U E.B. [Rozm.] M.J. Wielopolska. *Wiad. Lit.* 1929 nr 5.

SWPP I. — PP (R. Loth). — LP (red.). — SBDPRR (J. Myśliński).

St.I. Witkiewicz: Z powodu krytyki — „Pragmatystów” wystawionych w Elsynorze. Poświęcone p. E.B. W tegoż: *Teatr*. Kr. 1923 s. 128-145 [dot. prac krytycznych E.B. poświęconych twórczości St.I. Witkiewicza]. — M. Hemar: Wspomnienie o E.B. *Wiad. Pol.*, Londyn 1944 nr 7. — W.J. Grabski: Wspomnienie o E.B. *Tjg. Warsz.* 1945 nr 4. — W. Wahnout: *Tydz. Pol.*, Londyn 1982 nr 49 [wspomnienie o E. i M. Breiterach].

B.T.

BREZA Tadeusz 1905-1970

Pseud.: K. Briezen; t; t.b.; t. b-a; B. Reza; T. B-a; tb; iba. Powieściopisarz, eseista, krytyk literacki.

Urodzony 31 grudnia 1905 w Siekierzyńcach pod Ostrogiem na Wołyniu w rodzinie ziemiańskiej; syn Stanisława Brezy i Marii z Żółkiewskich. W 1918 zamieszkał wraz z rodziną w Lublinie (tu uczył się w Szkole Lubelskiej), a następnie w Poznaniu, gdzie w 1924 ukończył Gimnazjum im. K. Marcinkowskiego. W tym czasie zaczął pisać utwory poetyckie nagrodzone w 1925 w konkursie polonistycznym Uniwersytetu Poznańskiego. W 1926 wyjechał do Belgii i wstąpił do zakonu oo. benedyktynów w St. André-lez-Bruges; po półtorarocznym nowicjacie nie został jednak przyjęty do zakonu. W 1928 rozpoczął studia filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim. W tymże roku opublikował pierwsze recenzje i artykuły w *Głosie Prawdy*. W 1929 wyjechał do Londynu, gdzie do

1930 pełnił funkcję sekretarza Wydziału Prasowego, a później attaché Ambasady RP; tu także kontynuował i ukończył studia filozoficzne na podstawie rozprawy pt. „O pojęciu przeświadczenia (-belief-) w teorii poznania Davida Hume’a”. W tym czasie odbył kilka podróży do Francji, Irlandii, Holandii, Włoch, Austrii, Niemiec, Czechosłowacji i Rumunii. W 1932 zrezygnował ze służby dyplomatycznej i powróciwszy do kraju, zamieszkał w Warszawie. Rozpoczął stałą współpracę z radiem; ogłaszał na antenie (do 1939) recenzje teatralne i literackie. Jako prozaik debiutował w 1933 nowelą „Rycerze króla Nartusa” opublikowaną w *Kurierze Porannym* (nr 29). W 1933-37 pracował w tymże dzienniku jako redaktor działu kulturalnego, prowadził też stały felieton teatralny (1934), a następnie filmowy (1935-36). Recenzje literackie, teatralne i filmowe, a także eseje, felietony, reportaże, sprawozdania sądowe oraz wiersze satyryczne, humoreski, nowele i opowiadania publikował w wielu czasopismach. W 1937 ożenił się z Zofią Nycz. Od 1937 był sekretarzem, a następnie kierownikiem warszawskiego Młodego Teatru. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie i brał udział w konspiracyjnej pracy kulturalnej. Po wojnie był w 1945-46 kierownikiem literackim Starego Teatru w Krakowie. W 1945 został członkiem Zarządu Głównego ZZLP. Artykuły, recenzje i eseje zamieszczał m.in. w pismach: *Front Teatralny* (1945), *Kuźnica* (1945-47). W 1945-46 należał do komitetu redakcyjnego miesięcznika *Teatr*. W 1946-48 był redaktorem działu teatralnego w tygodniku *Odrodzenie*; w piśmie tym publikował w 1945-50 (m.in. w 1945-48 stałe sprawozdania teatralne, a w 1947 cykl pt. „Notatnik szwajcarski”). W 1955-59 był attaché kulturalnym Ambasady PRL w Rzymie, a w 1960-65 przebywał we Francji, gdzie pełnił funkcję radcy do spraw kulturalnych Ambasady PRL w Paryżu. Za twórczość literacką otrzymał Nagrodę Państwową I stopnia (1968). Odznaczony m.in. Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1964). Zmarł 19 maja 1970 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Adam Grywałd. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1936, 328 s. Wyd. nast.: wyd. 2 ze wstępem H. Brezy Wwa: Czyt. 1958, tamże wyd. 2 [!] 1977 (Dzieła).

2. Biała laska. Powieść. Powst. 1939 [inf. autoral]. Fragm. pt. Za niewidomym. *Ateneum* 1939 nr 2 s. 253-263. Wyd. pt. Zawiść. Posł.: M. Sprusiński. Wwa: Czyt. 1973, 541 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1977 (Dzieła).

Przeł.: czes.: Závist. [Przeł.] J. Vlášek. Praha 1976, — niem.: Eifersucht [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin 1979, — słowac.: Závist'. [Przeł.] M. Wlachovská. Bratislava 1982.

3. Mury Jerycha. Powieść. [Wwa:] Czyt. 1946, 334 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1947, wyd. 3 1949, wyd. 4 1961, wyd. 5 1971, [wyd. 6] 1979 (Dzieła), [wyd. 7] 1988.

Stanowi cz. 1 cyklu; cz. 2 zob. poz. 5.

Nagroda literacka *Odrodzenia* (1946).

Przekł. niem.: Die Mauern von Jericho. [Przeł.] R. Buschmann. Berlin 1973, — ros.: Steny Ierichona. [Przeł.] A. Ermenskij. Moskwa 1984, wyd. nast. wspólnie z poz. 14 pt. Steny Ierichona; Labirint. Moskwa 1985.

4. Zamach. Sztuka w 3 aktach. [Współaut.:] S. Dygat. Praprem. Pozn., T. Pol. 1945. Druk aktu I: *Odrodzenie* 1946 nr 4 s. 1-3.

5. Niebo i ziemia. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1949-1950, 319 + 328 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1972, [wyd. 4] 1980 (Dzieła).

Stanowi cz. 2 cyklu; cz. 1 zob. poz. 3.

Przekł. niem.: Himmel und Erde. [Przeł.] R. Buschmann. Berlin 1980.

6. Uczta Baltazara. Powieść. *Świat* 1951 nr 1-23; 1952 nr 1-6. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1952, 398 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1953, wyd. 3 1954, wyd. 4 1955, wyd. 5 1968, [wyd. 6] 1982 (Dzieła). Por. poz. 9.

Państwowa Nagroda Literacka II stopnia (1952).

Przekł.: bułg.: Pirat na Valtasar. [Przeł.] A. Gančeva-Zografova. Sofija 1954, — czes.: Hody Balsazarovy. [Przeł.] E. Sojka. Praha 1972, — gruz.: [Przeł.] T. Cvania. Tbilisi 1984, — hebr.: Meszte Balsazar. [Przeł.] I. Hirschberg. Tel-Aviv 1955, — niem.: Das Gastmahl des Balthasar. [Przeł.] E. Laccorn. Berlin 1955, — ros.: Baltazarov pir. [Przeł.] N. Podoł'skaja. Wyd. łącznie z poz. 14 w: T. Breza: Baltazarov pir; Labirint. Moskwa 1976, — słowac.: Báltazarova hostina. [Przeł.] J. Sedlák. Bratislava 1956.

Adapt. film. Scenariusz: ..., S. Zarzycki. Ekran. 1954.

7. S/S Mężny. Scenariusz filmowy. Powst. ok. 1952.

III nagroda w konkursie zamkniętym na scenariusz (1952).

8. Jokkmokk. [Opowiadanie]. *Twórczość* 1952 nr 5 s. 109-142, nr 6 s. 71-94. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1953, 122 s. Wyd. nast. Kr.: WL 1978.

9. Uczta Baltazara. Scenopis. Wwa 1953, 197 s. powiel. Por. poz. 6.

10. Złota łódka. [Powieść]. Cz.1. *Twórczość* 1954 nr 10 s. 11-74, nr 11 s. 7-70.

11. W potrzasku. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1955, 241 s.

12. Notatnik literacki. Szkice, wrażenia teatralne, wspomnienia. 1939-1954. Wwa: Czyt. 1956, 712 s. Układ w działach: Kartki z pamiętnika; Trzy składniki; Przedwojenne okrucy; Teatry krakowskie; Notatnik paryski; Dwa debiuty; Notatnik szwajcarski; Portrety francuskie; Notatnik kopenhaski; Oczekiwania i wroźby; Teatry warszawskie; Różne stare kłopoty; O kolegach i o sobie; Pokój i prawo; Notatnik radziecki; Szkoła pisanja; Notatnik pekiński.

13. Spizowa brama. Notatnik rzymski. Wwa: Czyt. 1960, 571 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1960, wyd. 3 1961, wyd. 4 1962, wyd. 5 1964, wyd. 6

1964, wyd. 7 1966, wyd. 8 1968, wyd. 9 1973, wyd. 10 1976 (Dzieła), [wyd. 11] 1980, wyd. 12 1985 (Dzieła).

Nagroda *Argumentów* i Stow. Ateistów i Wolnomyslicieli (1960) oraz nagroda Ministra Kultury i Sztuki (1962).

Przekł.: bułg.: Bronzovata vrata. [Przeł.] D. Ikonomov. Sofija 1971, — chorw.: Bronzana vrata. [Przeł.] P. Vujčić. Subotica, Beograd 1970, — czes.: Bronzová brána. [Przeł.] A. Meš'an. Praha 1963, — franc.: La porte de bronze. [Przeł.] P. Cazin. Paris 1962, — hiszp.: La puerta de bronce. [Przeł.] A. Guibourg. Buenos Aires 1967, — holend.: De bronzen deur. [Przeł.] L. Stembord. Arnhem 1963, — litew.: Bronziniai vartai. [Przeł.] T. Venelova. Vilnius 1963, — niem.: Das eherne Tor. [Przeł.] P. Lachmann. Neuwied am Rhein 1962; Das Bronzetor. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1965, wyd. nast. tamże 1967, 1976, 1988, — ros.: Bronzovye vrata. [Przeł.] E. Gessen, L. Golemba, J. Mirskaja. Moskwa 1964, — słowac.: Bronzová brána. [Przeł.] R. Turňa. Bratislava 1962, — szwedz.: Bronsporten. [Przeł.] B. Lovén. Halmstad 1964, — węgier.: A bronzkapu. [Przeł.] P.E. Mach. Budapest 1961, wyd. 2 tamże 1977, — włos.: La porte di bronzo. [Przeł.] V. Petrelli. Milano 1962.

14. Urząd. Powieść. Wwa: PIW 1960, 307 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1961, wyd. 4 1963, wyd. 5 1964, wyd. 6 1964, wyd. 7 1967, wyd. 8 1971, wyd. 9 1973, wyd. 10 1974, wyd. 11 1976, wyd. 12 1977, [wyd.13] 1978, wyd. 13 [I] 1980, wyd. 14 1984.

Nagroda *Przeglądu Kulturalnego* (1960).

Przekł.: bułg.: Labirint. [Przeł.] O. Todorov. Sofija 1977, — chorw.: Misija. [Przeł.] Z. Malić. Zagreb 1964, — czes.: Úřad. [Przeł.] V. Zapletalová. Praha 1964; [Przeł.] J. Simonides. Praha 1973, — duń.: Audiens i Rom. [Przeł.] G. Sorby. København 1963, — estoń.: Labürint. [Przeł.] R. Karemäe. [Tallinn] 1964, — franc.: La démarche. [Przeł.] P. Cazin. Paris 1963, — litew.: Šventosios rotos tribunalas. [Przeł.] P. Juodelis. Vilnius 1964, — lotew.: Iestade. [Przeł.] J. Laganovskis. Riga 1978, — niem.: Audienz in Rom. [Przeł.] C. Rymarowicz. Berlin 1962, wyd. nast. tamże: 1966, 1967, 1979, 5 1991, — ros.: Labirint. [Przeł.] Ju. Mirskaja. Moskwa 1963, wyd. 2 tamże 1976, wyd. nast. wspólnie z Steny Ierichona zob. poz. 3, — słowac.: Úrad. [Przeł.] M. Andráš. Bratislava 1969, — ukr.: Labirint. [Przeł.] M. Martynuk. Kív 1963, — węgier.: A hivatal. [Przeł.] B. Murányi. Budapest 1967.

Adapt.: teatr. W. Krzemieński. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego, — tv: K. Nastulanka. TV 1963. Druk *Teatr Pol. Telew.* 1968 nr 5 s. 5-87.

15. Listy hawańskie. [Wrażenia z pobytu na Kubiel. Wwa: Czyt. 1961, 215 s.

Przekł. węgier.: Havannai levelek. [Przeł.] P.E. Mach. [Budapest] 1963.

16. Nelly. O kolegach i o sobie. [Wspomnienia i eseje]. Wwa: Czyt. 1970, 437 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1983 (Dzieła).

Zawartość: Od autora. — Kartki z pamiętnika: Jak zostałem człowiekiem pióra; Hłanio; Żywność; Żółwie wycieczki; Próby na nic [m.in. o J. Zawieyskim]; Krakowskie początki [dot. 1945 roku]; Pierwsze dni; Mała podróż w wielkiej sprawie; Kurtyna w górę [o życiu teatr. Krakowa w 1945]. — Wśród Francuzów: Rozważania o eseju; Portret Balzaca; France się zgłasza; Alain Fournier; Podróż do kresu światłości [o P. Valérym]. — Podróż dyplomatyczne: Kłopoty opiekuna; Spotkanie z Salvatorem Quasimodo; Nasz Kazinek [P. Cazin]; Nelly. — Kącik Melpomeny: Proces o jaskółki; Wielki różdzkarz; Fetowanie Solskiego; „Owczę źródło” [Lope de Vega]. — Wśród swoich, starsi i młodszy: Wspomnienie o Karolu [Ku-

ryluku]; Teofil podpała niebo [„Niebo w płomieniach” J. Parandowskiego]; Formacja Boja; Mitologia u Kadena-Bandrowskiego; Jak pojawili się Witold i Bruno [W. Gombrowicz, B. Schulz]; Epoka tłumaczy [o A. Rudnickim]; O Jerzym Zawieyskim wspomnienie; Literatura w miniaturze [o M. Żuławskim]; Niespodzianki Stanisława Dygata. — Kącik własny: Psychologia debiutu; Rozważania autora o „Uczcie Baltazara”; Wstęp do francuskiego „Urzędu”; Rozmowy z Jarosławem [Waszkiewiczem].

17. Dzieła. Wwa: Czyt. 1976-1985.

Zawiera poz. 1, 2, 3, 5, 6, 13, 16.

Praca redakcyjna

I. Z. Nałkowska: Widzenie bliskie i dalekie. Kom. red.: ..., B. Kuczyński, W. Mach, J. Zawieyski. Wwa: Czyt. 1957, 516 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951. — SWPP 1. — PP (B. Winkłowa). — LP (W. Maciąg). — RL 1970 (J. Chudek).

[Adam Grywałd:] S. Napierski: Wstrząsający debiut. *Droga* 1936 nr 10; L. Fryde: Sprawa Grywałda. *Pion* 1937 nr 1, przedr. w tegoż: Wybór pism krytycznych. Wwa 1966. — [Mury Jerycha:] G. Herling-Grudziński: Trąba jerychońska. *Wiadomości*, Londyn 1947 nr 12; K. Wyka: Powieść o polityce. W tegoż: Pogranicze powieści. Kr. 1948; M. Kierczyńska: Dyskusja nad oceną „Murów Jerycha”. W tegoż: Spór o realizm. Wwa 1951. — W. Leopold: O drodze pisarskiej T.B. W: Szkice o literaturze współczesnej. Wwa 1954. — Z. Lichniak: Eksperyment T.B. [dot.: Uczta Baltazara]; Prolog w trzech aktach [dot.: Mury Jerycha, Niebo i ziemia]. W tegoż: Obrachunki ze współczesnością. Wwa 1955. — R. Zengel: Powieść literacka T.B. *Twórczość* 1959 nr 1, przedr. w tegoż: Mit przygody i inne szkice literackie. Wwa 1970 [dot.: Adam Grywałd]. — [Spizowa brama:] A. Kijowski: Kwadratury kota. W tegoż: Arcydzieła nieznanne. Kr. 1964; T.M. Jaroszewski: Al di là del fiume! *Noue Drogi* 1961 nr 1; U. Stempowski P. Hostowiec: Spizowa brama i parafialne wrota. *Kultura*, Paryż 1961 nr 3, przedr. w tegoż: Polska krytyka literacka. T. 2. Wwa 1988.; J. Trzynadłowski: Szkic ogólnej teorii publicystyki (na przykładzie „Spizowej bramy” T.B.). *Zesz. Prasozn.* 1961 nr 1/2; A.M. Lewicki: Uwagi o języku bestsellera 1960 roku. *Por. Jęz.* 1961 nr 3. — M. Głowiński: Panorama czasu odeszłego. *Twórczość* 1962 nr 8, przedr. pt. Panorama powieściowa w tegoż: Porządek, chaos, znaczenie. Wwa 1968 [dot.: Mury Jerycha, Niebo i ziemia]. — J. Ziomek: Powieść polityczna — powieść o polityce. *Pam. Lit.* 1964 nr 4, przedr. w: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 3. Wwa 1965 [dot.: Mury Jerycha, Niebo i ziemia]. — W. Maciąg: Droga pisarska T.B. *Pam. Lit.* 1964 z. 4, przedr. w: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 3. Wwa 1965 oraz w tegoż: Nasz chleb powszedni. Kr. 1966. — Z. Greń: Doświadczenia: B. W tegoż: Książka nie napisana. Kr. 1966. — M. Nadolska: Składnia przytoczenia w „Urzędzie” T.B. *Rocz. Hum.* 1966 nr 4. — J.L. Bulachowska: Iz sposterzen! nad pisljajovennoju tvorčistju T.B. *Slov'jans'ke Literaturoznawstvo i Folk'lorystyka*, Kijów 1967 nr 3. — T. Drewnowski: „Urząd” Tadeusza Brezy. Wwa: PZWS 1967, 119 s. — A. Lam: Za Spizową Bramą. W tegoż: Wyobraźnia ujarzmona. Kr. 1967. — T. Drewnowski: Wyrok zagłady na Jerycho [dot.: Mury Jerycha]; Purpurowe i czarne [dot.: Spizowa brama]; Zaklęty krąg [dot.: Urząd]; Więcej takich klerków. W tegoż: Krytyka i gielda. Wwa 1969. — T. Drewnowski: Breza. Wwa: Ag. Aut. 1969, 57 s. — J. Górski: „Spizowa brama”. W tegoż: Dylematy i tradycje. Kr. 1969. — J. Pięszczachowicz: Psychologia i polityka. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972. — W. Natanson: O T.B. W tegoż: Moje przygody literackie. Pozn. 1972 oraz w: Hierarchie i sylwety. Wwa 1985. — Z. Kubikowski: T.B. W: Autorzy naszych lektur. Wr. 1973. — [Nelly:] H. Zaworska: W poszukiwaniu autorytetów. W tegoż: Spotkania.

Wwa 1973; W. Żukrowski: Jeszcze jedna rozmowa. W tegoż: W głębi zwierciadła. Wwa 1973, oraz w tegoż: Rozmowy o książkach. Wwa 1989. — M. Marcjani: Autobiograficzna strategia T.B. w świetle genologicznej struktury „Spizowej Bramy”. W: Biografia — Geografia — Kultura literacka. Wr. 1975. — I.V. Tichomirova: „Bronzovyyje vrata” T.B. v nekotoryje osobennosti žanra esse v sovremennoj pol'skoj literature. *Vestnik Moskovskogo Universiteta* 5.9: 1978 nr 3. — J. Belkot: Rozpad i trwanie. O prozie Tadeusza Brezy. Łódź: WŁ 1980, 302 s. — M. Marcjani: Z zagadnień konstrukcji bohatera w „Zawiesi” T.B. *Acta Univ. Lodz. (Fol. Lit.)* 1981 nr 2. — H. Wróbel: O składni „Urzędu” T.B. *Pr. Nauk. Univ. Śl.* 1981 nr 459. — M. Dąbrowski: Tadeusz Breza. Wwa: PIW 1982, 213 s. — M. Marcjani: Kompozycja a interpretacja. Wokół „Urzędu” T.B. *Prz. Hum.* 1984 nr 7/8. — A. Laszowski: Tajemnice krwi. O debiucie T.B. Cz. 1-3. *Kierunki* 1986 nr 37-39 [dot.: Adam Grywałd]. — J. Pięszczachowicz: Między niebem a ziemią. (Edukacja paradoksalna T.B.). *Literatura* 1986 nr 6. — G. Rajtajska: Recenzje literackie T.B. na łamach „Kuriera Porannego” w latach 1933-1937. *Zesz. Nauk. WSP Koszal. Inst. Nauk Spol.* 1988 nr 7. — M. Dąbrowski: T.B. W: Literatur Polens 1944 bis 1985. Berlin 1990. — W. Tomasiak: Czas w dylogii T.B. („Mury Jerycha” i „Niebo i ziemia”). Kilka uwag. W: Czas i przestrzeń w prozie polskiej XIX i XX wieku. Tor. 1990. — E. Dąbek-Derda: Rozmowy teatralne T.B. W: Krytycy teatralni XX wieku. Wr. 1992. — K. Jakowska: Międzywojenna powieść perswazyjna. Wwa 1992, passim.

E.G.

BRODZKA Alina ur. 1929

Historyk literatury.

Urodzona 11 listopada 1929 w Warszawie; córka Nikodema Brodzkiego, prawnika, i Heleny z Podliszewskich. Szkołę powszechną ukończyła w Warszawie, gdzie również podczas okupacji niemieckiej uczęszczała na tajne komplety gimnazjalne. Po wojnie kontynuowała naukę w Państwowym Liceum im. M. Konopnickiej w Łodzi i w 1947 rozpoczęła studia polonistyczne na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ). W tym czasie należała do ZWM i uczestniczyła w pracach tej organizacji w środowisku robotniczym. W 1948-50 pracowała jako asystent w Wyższej Szkole Pedagogicznej. Była też przewodniczącą Koła Polonistów na UŁ. Debiutowała w 1949 artykułem „Instytut Badań Literackich” i recenzją „Lenin o literaturze”, opublikowanymi w *Polonistyce* (nr 1). W 1950 przenieśli się do Warszawy i rozpoczęła pracę w Instytucie Badań Literackich (IBL) na stanowisku asystenta, a po uzyskaniu magisterium na Uniwersytecie Warszawskim w 1952 — adiunkta. Brała m.in. udział w opracowywaniu podręcznika szkolnego dotyczącego literatury okresu pozytywizmu. W 1960 otrzymała w IBL tytuł doktora nauk humanistycznych na podstawie pracy „O nowelach Marii Konopnickiej”, której promotorem była prof. Maria Renata Mayenowa. W 1960/61 przebywała w Paryżu jako stypendystka École Pratique des Hautes Études i uczestniczyła w prowadzonych na Sorbonie seminariach poświęconych teorii kultury oraz strukturze światopoglądów i form literackich. W 1963 wyszła za mąż za socjologa i filozofa Stefana Am-

sterdamskiego (rozwód w 1975). W 1966 habilitowała się w IBL na podstawie pracy „O kryteriach realizmu w badaniach literackich” i w tymże roku została mianowana docentem. W 1968 weszła w skład Komitetu Redakcyjnego serii wydawniczej IBL *Historia i Teoria Literatury. Studia*. Brała udział w zajęciach dydaktycznych organizowanych w Instytucie, m.in. prowadziła w 1969-78 wspólnie z doc. Michałem Głowińskim i dr Januszem Sławińskim konwersatoria z zakresu wiedzy o literaturze polskiej okresu wojny i świadectw wojny. W 1970 została członkiem Komitetu Głównego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego przy IBL. W 1973-75 była kierownikiem Zespołu Syntezy Historii Literatury Polskiej XX wieku IBL, a w 1978 objęła kierownictwo Pracowni Literatury Współczesnej Instytutu. Od 1979 do 1992 kierowała zespołem redakcyjnym „Słownika literatury polskiej XX wieku”. Od 1980 uczestniczy w redakcji naukowej „Obrazu literatury polskiej XIX i XX wieku” seria VI: „Literatura polska w okresie międzywojennym” (tom prozy). Jest od 1977 członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN oraz od 1981 Rady Naukowej IBL. Współpracuje też przy redagowaniu „Encyklopedii kultury polskiej XX wieku”. W 1988 wyszła za mąż za Ignacego Walda, neurologa i genetyka. W 1989 została mianowana profesorem nadzwyczajnym. Od 1991 jest członkiem Rady Wydawniczej Instytutu Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Maria Konopnicka. Wwa: Czyt. 1951, 49 s. Wyd. nast.: wyd. 2 uzup. Wwa: Wiedza Powsz. 1956, 66 s.; wyd. 3 uzup. tamże 1958.
2. [Sylwetka monograficzna M. Konopnickiej oraz udział w opracowaniu podręcznika:] J. Baculewski: Historia literatury polskiej. Dla kl. 10. Cz. 2. Literatura okresu pozytywizmu i realizmu krytycznego. Wwa: PZWS 1954, 280 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1955, 352 s.
3. Bolesław Prus. Scenariusz do przeźrocza. Wwa: Państw. Zakł. Foto-Przeźroczy 1957 [właśc. 1958], 19 s.
4. O nowelach Marii Konopnickiej. Wwa: PIW 1958, 402 s. PAN IBL. Rozprawa doktorska.
5. Maria Konopnicka. Przedm.: W. Kiernik. Wwa: LSW 1959, 56 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1961.
6. Maria Konopnicka. Wwa: Wiedza Powsz. 1961, 279 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1965, wyd. 4 1975.
7. O kryteriach realizmu w badaniach literackich. Wwa: PIW 1967, 268 s. IBL PAN.

Zawartość: Uwagi wstępne; E.R. Curtius; E. Auerbach; Kontrastowe przykłady ujęć analitycznych (W. Winogradow; M. Bachtin; R. Brinkmann); Literatura i kultura (H. Lewin; R. Wellek; A. Hauser; I. Watt; R. Williams); G. Lukács; L. Goldmann; R. Garaudy; Dwa polskie ujęcia teoretyczne (H. Markiewicz; S. Żółkiewski); Zakończenie.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach m.in.: Rok 1905 w twórczości Marii Konopnickiej. *Pam. Lit.* 1955 z. 3 s. 1-53; przedr. w: Z literatury lat 1863-1918. Cz. 1. Wr. 1957 s. 353-407. — O pojęciu realizmu w powieści XIX i XX wieku. *Pam. Lit.* 1964 z. 2 s. 357-384; przedr. rozszerz. w: Problemy teorii literatury. Wr. 1967 s. 314-342; Teoria literatury. Metodologia badań literackich. Kat. 1980. — Realizm otwarty: poszukiwanie i wybór. *Pam. Lit.* 1964 z. 4 s. 469-499. — The concept of realism in the modern narrative prose. [Przeł.] M. Grzybowska. *Zag. Rodz. Lit.* 1965 nr 2 s. 58-87. — Lucien Goldmann o socjologii powieści. *Stud. Estet.* 1965 t. 2 s. 179-204. — Kierunki przeobrażeń dwudziestowiecznej prozy powieściowej. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 2. Wwa 1965 s. 5-47. — Gyorgy Lukács. Historia i świadomość klasy. [Fragment większej całości]. *Kult. i Społ.* 1966 nr 2 s. 37-58. — Dyskusja o analizie strukturalnej. *Kult. i Społ.* 1967 nr 4 s. 197-214. — Granice pewnej metody. *Kult. i Społ.* 1969 nr 1 s. 141-161. — Księga wiedzy o poezji i poetyce. *Zag. Rodz. Lit.* 1970 t. 10 z. 1 s. 133-146. — Spór o wartości kultury współczesnej w polskiej prozie narracyjnej. W: Literatura polska 1918-1975. T. 1. Wwa 1975 s. 526-631. — Historia: przeszłość czy dziejowość? [O sposobach widzenia historii w literaturze polskiej ostatniego półwiecza. Prekursorstwo Berenta]. W: Problemy wiedzy o kulturze. Wr. 1986 s. 535-545.

Przekład

1. Strukturalizm a marksizm. Przekł. z jęz. franc.: ... i A. Weinsberg-Wajda. Wstęp: T.M. Jaroszewski. Wwa: KiW 1969, 185 s.

Prace redakcyjne

1. H. Sienkiewicz: Szkice węglem i inne nowele. Wybór i wstęp ... Wwa: NK 1951, 304 s.
2. M. Konopnicka: Obrazki i opowiadania. Wybór i wstęp ... Wwa: Czyt. 1953, 213 s.
3. M. Konopnicka: Wybór poezji. Wybór i wstęp ... Wwa: Czyt. 1953, 223 s.
4. M. Konopnicka: Poezje. Wybór i wstęp ... Wwa: Czyt. 1954, 337 s.
5. M. Konopnicka: Poezje wybrane. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1960, 455 s.
6. M. Konopnicka: Nowele. T. 1-2. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1962, 487 + 569 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1968.

7. M. Konopnicka: Poezje. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1963, 539 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1969.

8. Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 2-3. Red.: ... i Z. Żabicki. Wwa: PIW 1965, 441 + 493 s. Z Prac IBL PAN.

T. 2. Literatura międzywojenna; T. 3. Literatura Połtki Ludowej.

9. Literatura a współczesne przemiany społeczne. Sondaże. Praca zbior. pod red.: ... i M. Żmigrodzkiej. Wwa: PIW 1972, 305 s. IBL PAN.

10. M. Konopnicka: Pisma zebrane pod red. ... Przep. ... T. 1-4. Wwa: Czyt. 1974, 1976, 533 + 511 + 420 + 682 s.

T. 1. Wrażenia z podróży. Cztery nowele; T. 2. Moi znajomi i inne opowiadania; T. 3. Powieści Sawy i inne opowiadania; T. 4. Ludzie i rzeczy. „Na normandzkim brzegu” oraz inne opowiadania.

11. Literatura polska 1918-1975. Red. nauk.: ..., H. Zaworska, S. Żółkiewski. Wwa: Wiedza Powsz. Z Prac IBL PAN.

T. 1. Literatura polska 1918-1932. 1975, 791 s.

T. 2. Literatura polska 1933-1944. Red. nauk.: ..., S. Żółkiewski. 1993, 1091 s.

T. 3. J. Stradecki: Dokumentacja bibliograficzna 1918-1944. (Bibliografia do tomów 1-2). 1975, 192 s.

12. O twórczości Jarosława Iwaszkiewicza. Materiały z konferencji Instytutu Badań Literackich PAN, w dniach 18-20 czerwca 1979 r. w Warszawie na temat „Twórczość Jarosława Iwaszkiewicza w 85 rocznicę urodzin”. Pod red. ... Kr., Wr.: WL 1983, 275 s. Z Prac IBL PAN.

13. Problemy wiedzy o kulturze. Prace dedykowane Stefanowi Żółkiewskiemu. Pod red.: ..., M. Hopfinger i J. Lalewicz. Wr.: Ossol. 1986, 696 s. PAN IBL.

14. Piśmiennictwo – systemy kontroli – obiegi alternatywne. [Studia]. Pod. red. J. Kosteckiego i ... T. 1-2. Wwa: Bibl. Nar. 1992, 376 + 423 s. Bibl. Nar. Inst. Książki i Czytelnictwa.

15. Słownik literatury polskiej XX wieku. Zespół red.: ..., M. Puchalska, M. Semczuk, A. Sobolewska, E. Szary-Matywiecka. Wr.: Ossol. 1992, 1423 s. *Vademecum Polonisty*.

16. Topika antyczna w literaturze polskiej XX wieku. Studia pod red. ... i E. Sarnowskiej-Temierusz. Wr.: Ossol. 1992, 166 s. IBL PAN.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1972. – SWPP 2 (B. Winkłowa).

[O nowelach Mani Konopnickiej:] M. Głowiński. *Twórczość* 1959 nr 4; H. Markiewicz. *Życie Lit.* 1959 nr 37; M. Puchalska. *Pam. Lit.* 1960 z. 4; J. Spytkowski. *Ruch Lit.* 1960 nr 1/2. – S. Frycie. *Polonistyka* 1962 nr 3 [rec.: Maria Konopnicka]. – [O kryteriach realizmu w badaniach literackich:] T. Burek: Nowy realizm i anachronizmy. *Twórczość* 1967 nr 6, polem.:

A. Mencwel: Nowy realizm i akty wiary, T. Burek: Na ostrzu noża. *Tamże* nr 10; Z. Mitosek. *Kult. i Spół.* 1967 nr 3; S. Krzemiń-Ojak. *Stud. Estet.* 1968 t. 5; J. Trostaniecki. *Pam. Lit.* 1968 z. 2.

J.P.

BROLL-JARECKA Krystyna ur. 1927

Poetka.

Urodzona 15 lipca 1927 w Katowicach; córka Jana Brolla, urzędnika, i Katarzyny z domu Loch. Do szkoły powszechnej uczęszczała w Katowicach, gdzie przebywała także w czasie okupacji niemieckiej, ucząc się na tajnych kompletach oraz dorywczo zarabkując. Po wojnie pracowała w Katowicach jako urzędniczka kolejno w Wydziale Aproprowizacji i Handlu, Wojewódzkim Urzędzie Ziemskim i Wojewódzkim Związku Samopomocy Chłopskiej (do 1947). Równocześnie uczyła się w Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym dla Dorosłych. Po zdaniu matury w 1948 pracowała w Powszechnej Spółdzielni Spożywców, w której też prowadziła społecznie zespół świetlicowy. Latem 1953 była zatrudniona w Ministerstwie Energetyki w Katowicach i w tym czasie brała udział w organizowaniu katowickiej grupy plastycznej St/53 (St – skrót od nazwiska Władysława Strzebińskiego). Od października 1953 do 1954 pracowała w Wojskowym Przedsiębiorstwie Handlowym, biorąc czynny udział w pracy społecznej, m.in. jako organizatorka kółka dramatycznego. W 1954 zdała egzamin weryfikacyjny na instruktora zespołów teatrów amatorskich. Działała też w Kole Młodych przy Oddziale Katowickim ZLP. W tymże roku debiutowała w Polskim Radiu wierszem „Sto słońc”. Pierwszy wiersz pt. „Czysty” opublikowała w „Almanachu Młodych 1955-1956” (wyd. 1956). W 1955 podjęła pracę w Rozgłośni Polskiego Radia w Katowicach, zatrudniona początkowo w charakterze referentki planowania, a od 1957 w Redakcji Audycji Literackich. W 1956-57 należała do grupy poetyckiej Domino. W 1957 wyszła za mąż za Stanisława Jareckiego. W 1963 została członkiem ZLP. W 1965 uzyskała (w zespole) nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji za autorstwo cyklu telewizyjnych widowisk regionalnych. Mieszka w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Półcienie. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1958, 42 s.

Cykle: Pod niebem płaskim; Rozdarty widnokrąg; Czerwony semafor.

2. Horyzont wiatru. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1962, 30 s.

Cykle: Kręgi; Pejzaże; Horyzont wiatru; Pora liści.

3. Trakt. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1969, 55 s.

Cykle: Nawroty; Trakt; Pora oczekiwania.

4. Rosą rozbić. [Wiersze]. Kat.: Śląsk 1978, 43 s. Zawartość: Nie prosz o łaskę, — oraz cykle: Ostańce; Rosą rozbić; Wschodzący cień.

5. Zaraz mi tu do ordynku. [Stuchowisko; współaut.:] A. Babuchowski. W: Tu Radio Katowice. Kat. 1980 s. 75-96.

Nadto scenariusze regionalnych widowisk telewizyjnych wystawionych przez Telewizję Polską: Szkubaczki beskidzkie. 1964 — Śmigus w Cięgowicach. 1964. — Noc Świętojańska. 1964. — Andrzejki. 1964. — Zapusty. 1965. — Marzenioki. 1966, oraz słuchowiska radiowe nadane przez Polskie Radio m.in.: Dialog o sobie. 1963. — Krąg pamięci. 1965. — W imię światła. 1966. — Miasto pełne ludzi. 1972. — Co łaska, proszę. 1976. — Contra. 1978. — Argument ostateczny. 1979. — Wywiad. 1979. — Taki sobie człowiek. 1980. — A świat będzie. 1981.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973. — SWPP 2 (B. Winkłowa).
S. Kryśka: Damska poezja. *Współczesność* 1963 nr 17 s. 5.
— A.K. Waśkiewicz: K.B.-J. „Trakt”. *Poezja* 1969 nr 10
— H. Heska-Kwaśniewicz: Wypożyczona ziemia. *Poglądy* 1979 nr 3.

J.P.

BRONCEL Zdzisław ur. 1909

Inna forma nazwiska: Broncell
Pseud.: Z.B.; Z.Br.; zb; Żeglarz
Krytyk, poeta, publicysta.

Urodzony 14 kwietnia 1909 w Warszawie; syn Apolinarego Broncela (z pochodzenia Szweda) i Ireny z Bukowieckich. Do szkół uczęszczał w Warszawie; tu też w 1927 zdał maturę w Gimnazjum im. S. Staszica. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1933 uzyskał magisterium. Uczęszczał również do Wyższej Szkoły Dziennikarskiej. Debiutował w 1928 wierszami pt. „Noc” i „Przebudzenie” ogłoszonymi w czasopiśmie *Iskry* (nr 38), w którym następnie publikował swoje utwory do 1933. Był redaktorem *Ruchu Akademickiego* (1932 nr 7 i 8). Współpracował z wieloma pismami, m.in. z *Rodziną Polską* (1930-35), *ABC* (1934-36, tu cykle recenzji i felietonów pt. „Z teatrów”, „Na ekranach” i „Wśród książek”), *Prosto z mostu* (1935-36), *Zwierciadłem* (1937-38, tu cykl pt. „Teatr”), *Przeglądem Powszechnym* (1938-39) i *Kroniką Polski i Świata* (1938-39, tu cykle pt. „Warszawskie premiery”, „Recenzje filmowe” i „Sekrety kinematografii”). Był też autorem felietonów radiowych na tematy kulturalne i literackie. W pierwszych dniach wojny 1939 pracował w dziale filmowym Ministerstwa Informacji. Po klęsce wrześniowej udał się do Wilna, gdzie współpracował z Teatrem Polskim na Pohulance oraz publikował artykuły w *Kurierze Wileńskim* (grudzień

1939-kwiecień 1940). Po włączeniu Litwy do ZSRR został w czerwcu 1941 wywieziony w głąb Związku Radzieckiego i osadzony w łagrze na Uralu. W 1942 dotarł do Armii Polskiej, z którą ewakuował się na Bliski Wschód. Pracował w Centrum Informacji i w Radiu. W 1943-45 był współredaktorem pisma *W drodze*, wydawanego w Jerozolimie, gdzie też ogłaszał swoje wiersze i artykuły. Publikował także na łamach czasopism *Ku wolnej Polsce* (1942), *Kurier Polski w Bagdadzie* (1943), *Gazeta Polska* (Jerozolima, 1943-44) oraz w *Orle Białym* (1943-44). W 1947 zamieszkał w Wielkiej Brytanii. Współpracował w wieloma czasopismami emigracyjnymi, publikując fragmenty prozy, recenzje i artykuły na tematy literackie, filmowe i teatralne, m.in. w *Poradniku Kulturalno-Oświatowym* (Londyn, 1952-55), *Wiadomościach* (1952-73), *Dodatku Tygodniowym Ostatnich Wiadomości* (Mannheim, 1954-55) i paryskiej *Kulturze* (1953-59). W 1954 otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie za twórczość krytyczną. W 1962 został nagrodzony w konkursie *Wiadomości* londyńskich na szkic literacki lub esej. W 1966 brał udział w Kongresie Kultury Polskiej w Warszawie. Liczne artykuły, wiersze, prozę, tłumaczenia poezji angielskiej ogłaszał na łamach *Tygodnia Polskiego* (Londyn 1973, 1982-84). Współpracował z sekcją polską radia BBC jako autor licznych adaptacji radiowych. Był współzałożycielem Klubu Piątego Koła. Mieszka w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sonety uralskie. Powst. ok. 1941. Druk zob. poz. 2.

Cykl wierszy rozpowszechniany w formie pisanych ręcznie kilkunastu egzemplarzy.

2. Łaska nocy. Poezje. Jerozolima: Wydawn. „W drodze” [1943], 79 s.

Zawiera m.in. cykle: Sonety uralskie [poz. 1]; Noce.

3. [Piąta odłona jako uzupełnienie dramatu:] „Grzech” S. Żeromskiego. Praprem. Londyn, T: Pol. ZASP 1951.

4. Nowoczesne metody nauczania języków nowożytnych. Londyn: Świat. Kom. YMCA. Pol. Sekcja w Wielkiej Brytanii [1951], 11 s., powiel.

5. Żywe słowo w pracy oświatowej. Londyn: Świat. Kom. YMCA. Pol. Sekcja w Wielkiej Brytanii [1951], 6 s., powiel.

6. Matka i syn. [Utwór dramatyczny o S. Żeromskim].

Inf.: J. Zieliński J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. • 1989.

7. My z niego wszyscy. [Utwór dramatyczny o A. Mickiewiczu].

Inf. jak wyżej.

Pam. Lit., Londyn 1986 t.10: — [J. Zieliński:] J. Kowalski: Leksykon polskiej literatury emigracyjnej. Lubl. * 1989, wyd. 2 1990.

J. Białowicz: Poeta tragicznego pokolenia. *Gon. Karp.* 1944 nr 10. — [Łaska nocy:] M. Wańkiewicz. *Dz. Zoln. APW [Armii Polskiej na Wschodzie]* 1944 nr 26; W. Weintraub: Poezja patosu historii. *W drodze*, Jerozolima 1944 nr 5. **B.D.**

BRONIEWSKA Janina 1904-1981

Pseud.: Bronisława Janowska; J.B.; Roman Jasiński. Prozaik, autorka książek dla dzieci i młodzieży, publicystka.

Urodzona 5 sierpnia 1904 w Kaliszu; córka Oskara Kuniga, ślusarza, i Jadwigi z Geyerów. Po uzyskaniu matury w 1924 w seminarium nauczycielskim uczęszczała do trzyletniej szkoły zobniczej w Warszawie. Następnie pracowała jako nauczycielka w szkołach powszechnych w Warszawie. W 1926-37 była żoną Władysława Broniewskiego. W 1933 w związku z aresztowaniem i oskarżeniem o tajną działalność rewolucyjną została zwolniona z pracy w szkolnictwie i pozbawiona prawa nauczania. W 1934-37 pracowała w Wydziale Wydawniczym ZNP w redakcji *Malego Ptomyczka*; w piśmie tym, a także w *Ptomyczku* i *Ptomyku* ogłaszała od 1934 liczne utwory. Od 1936 publikowała też książeczki dla dzieci. W tymże roku nawiązała współpracę z założonym z inicjatywy KPP *Dziennikiem Popularnym*. Represje po wybuchu strajku nauczycielskiego pozbawiły ją pracy w ZNP. W 1938 redagowała (pod pseud. Bronisława Janowska) piśmie dla dzieci *Gazetka Miki* (wydawana przez Marka Przeworskiego). Współpracowała z Ligą Obrony Praw Człowieka i Obywatela oraz z Międzynarodową Organizacją Pomocy Rewolucjonistom. Po wybuchu II wojny światowej przebywała początkowo w Białymstoku, gdzie po włączeniu tych ziem do ZSRR pełniła funkcję inspektora tamtejszego okręgu szkolnego, a następnie w Mińsku, gdzie była kierownikiem działu literackiego *Sztandaru Wolności*. Po wybuchu wojny niemiecko-radzieckiej ewakuowana w głąb ZSRR pracowała fizycznie w sowchozie w Czapaiewsku. W 1942 rozpoczęła pracę publicystyczną w radiu w Kujbyszewie i w czasopiśmie związanych z działalnością Związku Patriotów Polskich, m.in. była kierowniczką działu literackiego *Nowych Widnokręgów* (Kujbyszew-Moskwa 1942-44; tu liczne opowiadania, reportaże i artykuły m.in. pod pseud. Roman Jasiński). Pisywała do czasopism radzieckich: *Prawda*, *Izwiestia*, *Komsomolskaja Prawda* (tu artykuły, opowiadania, recenzje też pod pseud. Roman Jasiński). Po utworzeniu w 1943 Dywizji im. T. Kościuszki towarzyszyła jej do 1945 jako korespondent wojenny. Weszła w 1944 jako poseł do Krajowej Rady Narodowej. W 1945-46 współpracowała z dziennikiem *Polska Zbrojna* (Lublin-Lódź). W 1947 zamieszkała

na stałe w Warszawie i została redaktorem naczelnym tygodnika *Kobieta* (1947-50). Otrzymała nagrodę m. Warszawy oraz Państwową Nagrodę Literacką III stopnia (1951). W 1958-64 była redaktorem literackim *Kraju Rad*. Za twórczość artystyczną dla dzieci i młodzieży otrzymała w 1973 nagrodę Prezesa Rady Ministrów. W tymże roku została awansowana do stopnia majora. W 1980 została wiceprezesem Rady Naczelnej Zarządu Głównego ZBoWiD. Odznaczona m.in. Krzyżem Komandorskim (1954) i Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą (1974) Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1964). Zmarła 17 lutego 1981 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przygody gałkankowej Balbisi. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1936, 81 s. Wyd. nast. pt. Historia gałkankowej Balbisi: [Wwa:] Czyt. 1947. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [1948], wyd. 3 1949, wyd. 4 1949, wyd. 5 1955, wyd. 4 [właśc. 6] 1956, wyd. 7 1957, wyd. 8 1961, wyd. 9 1965, wyd. 10 1971, wyd. 11 1975.

Przekł.: chiński: Pu ya-ya li-hsien-tsi. [Przet.] Tsiang Sung-po. Szang-hai 1957. — jap.: Barubinka no Böken. [Przet.] U. Risako. Tōkyō 1968. — młdaw.: Pécantile frumoase Balbisia. [Przet. z ros.] A. Gromov. Kišinev 1960. — orm.: [Przet.] M. Grocholak. Erevan 1963. — ros.: Priključenija trjapičnoj Bal'bis. [Przet.] M. Bruchnova. Moskwa 1956.

2. Historia toczonego dziadka i malowanej babki. [Dla dzieci]. [Wwa:] Bibl. Pol. 1937, 142 s. Wyd. nast.: [Wwa:] Czyt. 1947, tamże 1950, wyd. 3 Wwa: NK 1953, tamże wyd. 4 1959, wyd. 5 1975, wyd. 6 1983.

3. Przygody lalki Joasi. [Dla dzieci]. Wwa: Bibl. Pol. 1937, 20 s.

4. Ciapek - włóczęga. [Dla dzieci]. Wwa: J. Przeworski 1939, 140 s. Wyd. nast.: tamże 1947; wyd. 2 Wwa: NK 1956, wyd. 3 tamże 1978.

5. O Puku i Fuku, aksamitnych pieskach. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1939, 63 s.

6. Wędrowki miedzianego grosika. [Dla dzieci]. Lwów-Kijów: Państw. Wydawn. Mniejszości Nar. USSR 1941, 159 s.

Przekł.: białorus.: Vandrojki mednaha hrošyka. [Przet.] M. Tank. Minsk 1956.

7. Czołg porucznika Kukułki. [Opowiadanie]. Łódź: Czyt. [1945], 15 s. Wyd. nast.: [Łódź:] Czyt. [1946]; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1953, 27 s.

8. Siostrzeńcy ciotki Agaty. [Dla dzieci]. [Wwa:] Czyt. 1946, 107 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1950; wyd. 3 Wwa: NK 1952, tamże: wyd. 4 1954, wyd. 5 1956.

9. Szlakiem Pierwszej Armii. [Reportaże]. Wwa: Czyt. 1946, 173 s.

Przedr. częściowy zob. poz. 10.

10. W marszu na zachód. (Reportaże o Pierwszej Armii). [Łódź]: Gł. Zarząd Polit.-Wychowawczy WP 1946, 42 s.

Zawiera 12 reportaży ze zbioru poz. 9.

11. O człowieku, który się kulom nie kłaniał. [Opowieść o gen. K. Świerczewskim]. Wwa: Prasa Wojsk. 1948, 115 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1949; wyd. 3 Wwa: MON 1951, tamże: wyd. 4 1952, wyd. 5 1953, wyd. 6 1954, wyd. 7 1957, wyd. 8 1959, wyd. 9 1960, wyd. 10 1963, wyd. 11 1965, wyd. 12 1967, wyd. 13 1969, wyd. 14 1970, wyd. 15 1978, wyd. 16 1987.

Wyd. łącznie z poz. 13 pt. Opowieści wojenne. Wwa: MON 1973, 261 s.

Przekł.: białorus.: Pra čalaveka, jaki ne klanjaŭsia kuljam. [Przeł.] J. Bryl'. Minsk 1968, — czes.: Generál Karel Šwierczewski bohatýr polského osvobození. [Przeł.] J. Muk. Praha 1953, — kirgiski: Okton Žalantagan adam Polša Žazuučugarynym povest' žana angemeleri. Frunze 1970, — niem.: Der Arbeiter — General. [Przeł.] C. Poralla. Berlin 1952, — Zurück nach Wola. Berlin 1962 [wyd. skrócone], — ros.: O čeloveke, kotoryj ne klanjalsja kuljam. [Przeł.] L.G. Kaškurevič, V.I. Kiselev. Moskva 1963, wyd. 2 (łącznie z V. Żulkevskaja: Rasskazy i C. Chlebovskij: Rasskazy) Moskva 1968, — słowac.: O človeku, ktorý sa neuhýbal guľkam. [Przeł.] A. Vojtkuliak. Bratislava 1952, — węgier.: Akit nem fog a golyó. [Przeł.] F. Kemény. Budapest 1951.

12. Filip i jego załoga na kółkach. [Dla dzieci]. Wwa: KiW 1949, 29 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1950; wyd. 2 [właśc. 3] Wwa: NK 1953, tamże: wyd. 3 1956, wyd. 4 1961, wyd. 5 1963, wyd. 6 1966, wyd. 8 1970, wyd. 9 1972, wyd. 10 1974, wyd. 11 Wwa: MAW 1981; wyd. 12 Wwa: NK 1983, tamże: wyd. 13 1985, wyd. 14 1988.

Wydane też jako wkładka do *Plomyczka* w 1979 i 1984 r.

Wyd. łącznie z J. Przymanowski: Tajemnica wzgórza 117, W. Żukrowski: Mój przyjaciel słoń. Wwa: NK 1978, 93 s.

Przekł. niem.: Philipp und seine Besatzung auf Rädern. [Przeł.] K. Bialek. Berlin 1952.
Adapt. radio w a pt. Kuchnia polowa. Radio 1968.

13. Krystek z Warszawy. [Opowieść dla młodzieży]. Wwa: Prasa Wojsk. 1949, 165 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1949; wyd. 3 Wwa: MON 1951, tamże: wyd. 4 1953, wyd. 5 1953, wyd. 6 1954, wyd. 7 1955, wyd. 8 1958, wyd. 9 1965, wyd. 10 1967.

Wyd. łącznie z poz. 11 pt. Opowieści wojenne, zob. poz. 11.

Przekł.: czes.: Krystek Zarychta. [Przeł.] O. Olšarová. Praha 1951, — rum.: Krystek din Varsovia. [Przeł.] T. Holban, L. Soare. București 1952, — węgier.: A Kis varsói. [Przeł.:] E. Gáspár, H. Csorba. Budapest 1951.

14. Ogniwo. Powieść. Wwa: MON 1951, 210 s. Wyd. 2 Wwa: NK 1952.

Przekł.: węgier. Az órs. [Przeł.] I. Mészáros. Budapest 1954.

Adapt. scen. fragm.: M. Gryff. Wwa: NK 1953, 20 s.

15. Z notatnika korespondenta wojennego. T. 1-2. Wwa: MON 1953, 315 + 440 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1956; wyd. 4 skrócone Wwa: Iskry 1961, wyd. 5 skrócone tamże 1965; wyd. 6 Wwa: MON 1981.

Przekł. ros.: Zapiski voennogo korespondenta. [Przeł.:] V. Arcimovič, L. Jakovlev. Moskva 1956.

16. Biała plama. Opowieść dokumentarna. Wwa: MON 1956, 451 s. Wyd. 2 tamże 1956.

17. O skąpym Bartoszu, sprytnym kocie Filucie i babcynych okularach. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1959, 21 s. Wyd. 2 tamże 1986.

18. Dziesięć serc czerwonych. [Wspomnienia]. Wwa: Iskry 1964, 258 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1971, wyd. 4 1977, wyd. 5 1978. Por. poz. 19, 21.

19. Maje i listopady. [Wspomnienia]. Wwa: Iskry 1967, 244 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Cd. wspomnień poz. 18.

20. O takich, jak każde z was. [Dla dzieci]. Wwa: Ruch 1970, 46 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1973; wyd. 3 Wwa: KAW 1977.

21. Tamten brzeg mych lat. [Wspomnienia]. Wwa: KiW 1973, 348 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Cd. wspomnień poz. 18, 19.

22. Dawno i jeszcze dawniej. [Dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1975, 126 s.

Praca redakcyjna

1. W nowej szkole. Czytanka na kl. IV szkoły powszechnej. Wwa: PZWS 1946, 223 s. Wyd. nast. popraw. tamże: wyd. 2 1947, wyd. 2 [!] 1948, wyd. 3 [!] 1948, wyd. 3 [!] 1949, wyd. 4 1947, wyd. 5 1947.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — SWPP 1. — PP (F. Lichodziejewska). — LP (K. Kuliczowska). — RL 1981 (A. Biernacki).

O. Terlecki: Reportaż z jednego życia. *Dz. Lit.* 1948 nr 27 [rec.: O człowieku, który się kulom nie kłaniał]. — S. Lastik. *Twórczość* 1952 z. 6 [rec.: Ogniwo]. — [Z notatnika korespondenta wojennego:] Z. Bienkowski. *Twórczość* 1953 z. 12; J. Przymanowski: Korespondent Pierwszej Armii opowiada. *Nowa Kult.* 1953 nr 19; Z. Bienkowski. *Twórczość* 1954 z. 6. — B. Tylicka: J.B. *Tyg. Kult.* 1965 nr 39. — L. Bartelski: Jedno z serc. *Kultura* 1964 nr 29 [rec.: Dziesięć serc czerwonych]. — D. Knysz-Rudzka: Sprawy wielkie i małe. *Mies. Lit.* 1968 nr 9 [rec.: Maje i listopady]. — J. Dziarnowska: Wspomnienie o J.B. *Literatura* 1981 nr 10. — W. Żukrowski. *Widnokregi* 1981 nr 4 [wspomnienie]. — O Janinie Broniewskiej. Oprac.: B. Kamińska, H. Molenda. Kalisz: IKN ODN 1988, 54 s. **J.Z.**

BRONIEWSKI Władysław 1897-1962

Pseud.: A. Wilczek; b.; B. Wit.; H. Dembowski; Jan Czamara; Jan Mański; Orł; Quidam; Picador.
Poeta, tłumacz.

Urodzony 17 grudnia 1897 w Płocku; syn Antoniego Broniewskiego, kasjera bankowego, i Zofii z

Lubowidzkich. Uczył się w Gimnazjum Polskim w Płocku z wyjątkiem kilku miesięcy 1912, gdy uczęszczał do gimnazjum Emiliana Konopczyńskiego w Warszawie. Był członkiem Organizacji Młodzieży Niepodległościowej, współzałożycielem pierwszej w Płocku drużyny skautowej. Uczestnicząc czynnie w pracy drużyn strzeleckich, redagował w 1914-15 odbijane na powielaczu pismo młodzieży niepodległościowej *Młodzi idą*. Ogłaszał tu wiersze i artykuły (pod pseud.: H. Dembowski; Jan Czamara; Orl). W 1915 przerwał naukę w siódmej klasie, zaciągnął się do Legionów. Po ukończeniu szkoły oficerskiej walczył w 4. Pułku Piechoty. Od lipca do grudnia 1917 był internowany w Szczypiornie. W 1918 zdał jako ekstern egzamin maturalny i zapisał się na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Warszawskiego. W końcu tegoż roku wstąpił do wojska i jako oficer 1. Pułku Piechoty Legionów brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Odznaczony został Krzyżem Virtuti Militari i czterokrotnie Krzyżem Walecznych. W 1921 w stopniu kapitana przeszedł do rezerwy i do 1924 kontynuował studia uniwersyteckie, których nie ukończył. W 1922 przez kilka miesięcy pracował w Związku Strzeleckim jako inspektor objazdowy. W latach następnych zbliżył się do lewicy rewolucyjnej; nie będąc nigdy formalnie członkiem partii komunistycznej, uczestniczył w wielu jej akcjach. Współpracował z Uniwersytem Ludowym, w 1923 był redaktorem odpowiedzialnym „Jednodniówki Akademickiej”, a w grudniu 1923 został sekretarzem redakcji *Nowej Kultury*, w której w 1924 debiutował jako tłumacz przekładem wiersza W. Małajkowskiego pt. „Poeta robotnik” (nr 2). Ogłaszał tu także drobne recenzje i przekłady z literatury rosyjskiej (podp. b.). Od 1924 współpracował z *Wiadomościami Literackimi*; w 1925-36 był sekretarzem tego tygodnika a równocześnie autorem licznych wierszy, recenzji i artykułów. W 1926 zawarł związek małżeński z Janiną Kunig, nauczycielką, późniejszą autorką książek dla dzieci i publicystką (rozwód w 1937). Uczestniczył w redagowaniu pism *Dźwignia* (1927-28) i *Miesięcznik Literacki* (od 1929). W 1931 został wraz z całym zespołem *Miesięcznika Literackiego* aresztowany i na dwa miesiące osadzony w Więzieniu Centralnym w Warszawie. W latach następnych uczestniczył w antyfaszystowskich akcjach, współpracował z czasopismami jednolitifrontowymi, w 1936 brał udział w Zjeździe Pracowników Kultury we Lwowie. Od 1938 był związany z Marią Zarębińską (primo voto Kornacka), aktorką (zmarła w 1947). W 1938-39 był redaktorem technicznym pisma *Czarno na białym*. W 1939 otrzymał nagrodę ZZLP. Po wybuchu wojny jako ochotnik zgłosił się do wojska. W poszukiwaniu swej jednostki przemierzył na rowerze trasę Warszawa-Lublin-Lwów-Tarnopol i 12 wrze-

śnia otrzymał przydział do ośrodka zapasowego 28. Dywizji Piechoty w Zbarażu. Nie zdążył jednak wziąć udziału w walce. Po inwazji radzieckiej znalazł się we Lwowie. Aresztowany przez NKWD 24 stycznia 1940, do sierpnia 1941 przebywał w więzieniach na Zamarstynowie we Lwowie, na Łubiance w Moskwie i w Saratowie, gdzie otrzymał zaoczny wyrok 5 lat zesłania w Kazachstanie. Zwolniony wyjechał do Moskwy. Do marca 1942 pracował w redakcji czasopisma *Polska*. W kwietniu 1942 wstąpił do Armii Polskiej w ZSRR i został przydzielony do 6. Dywizji Piechoty. Do lipca tego roku był kapitanem w podchorążówce w Szachariszabz, a następnie dowódcą 8. Kompanii 16. Pułku. W sierpniu razem z dywizją został ewakuowany na Bliski Wschód. W lutym 1943 przeszedł na długoterminowy urlop i otrzymał pracę w Polskim Centrum Informacji w Jeruzolimie. Do czerwca 1945 był redaktorem technicznym i współpracownikiem pisma *W drodze*, w którym publikował swoje wiersze. Następnie po krótkim pobycie w Londynie powrócił do kraju w listopadzie 1945. Zamieszkał początkowo w Łodzi, a następnie w Warszawie. Kontynuował twórczość poetycką i przekładową z literatury rosyjskiej. W 1948 ożenił się z Wandą Burawską ze Szpitrejnow. W 1958 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Otrzymał dwukrotnie Nagrodę Państwową I stopnia (1950 i 1955), nagrodę PEN Clubu za twórczość przekładową (1961). Odznaczony Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1949), Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1950). Zmarł 10 lutego 1962 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiatraki. [Wiersze]. Wwa: W. Czarski i S-ka 1925, 41 s.

2. Trzy salwy. Biuletyn poetycki. [Autorzy:] ..., S.R. Stände, W. Wandurski. Wwa: [Nakł. autorów] 1925, 47 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: PIW 1956, wyd. 3 tamże 1967.

3. Dymy nad miastem. [Wiersze]. Wwa: Książka 1927, 63 s.

4. Komuna Paryska. Poemat. Wwa: Książka 1929, [16] k. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1947; wyd. 3 Wwa: KiW 1950; wyd. [4] Wwa: PIW 1971.

Wyd. 1 zostało skonfiskowane.

Przekł. czes.: Pařížská komuna. [Przeł.] J. Pilaf. Praha 1951.

Wyd. osob. fragm.: Komuna Paryska. Fragmenty poematu. Drzeworyty: M. Sopoćko. Londyn: Ofic. S. Gliwy 1975, 18 s.

5. Troska i pieśń. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1932, 61 s. Wyd. nast.: [Łódź:] Książka 1945; wyd. 3 Wwa: KiW 1950; Wwa: Czyt. 1967.

Wyd. osob.: poematu Ballada o Placu Teatralnym. Wwa: Typografia Warsz. Muzeum Hist. m. st. Wwy 1977 [8] k. [druk bibliofilski], — wiersza Ele-

- gia o śmierci Ludwika Waryńskiego. [Współwyd. z:] L. Waryński: Mazur kajdaniarski. Wwa: Iskry 1982, 15 + 15 s. [druk bibliofilski]. Wyd. nast. tamże 1982.
6. Wybór poezji. 1923-1931. Moskwa: Państw. Wydawn. Literatury Pięknej 1932, 82 s.
Przełt. ros.: Izbrannye stichi. [Przeł.] D. Brodski i in. Moskwa-Leningrad 1932 [pominięto: Pieśń o wojnie domowej].
7. Krzyk ostateczny. [Wiersze]. Wwa: Wydawn. J. Mortkowicza 1938, 43 s. Wyd. nast.: Wwa: Wiedza 1946, tamże 1948; Wwa: KiW 1950.
8. Bagnet na broń. Poezje 1939-1943. Jerozolima: W drodze 1943, 51 s. Wyd. nast.: Londyn: Kolin 1943; Wwa 1944 [wyd. konspir.; nakł. zniszczony w powstaniu warszawskim]; Kr.: Książka 1946, tamże 1948; Wwa: KiW 1949.
Wyd. osob. w wyborze: Bagnet na broń. Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1984, 12 s.
9. Co mi tam troski. [Wiersz]. [B.m.] Wieści 1944, [4] s.
Druk konspir., anonim. (ulotka).
10. Tułacza armia. [Wiersz]. [B.m.] 1944, [4] s.
Druk konspir., anonim. (ulotka) razem z art.: Do polskiej inteligencji pracującej.
11. Wybór poezji. 1925-1944. Jerozolima: W drodze 1944, 129 s.
12. Drzewo rozpaczające. [Wiersze]. Jerozolima: W drodze 1945, 94 s. Wyd. nast.: Londyn: Świat. Związek Polaków w Zagranicy 1945; Kr.: Książka 1946, tamże 1948; Wwa: KiW 1950.
13. Wiersze wybrane. Łódź: Wydawn. Propagandy Gł. Zarządu Polit.-Wychowawczego Wojska Pol. 1946, 29 s.
14. Wiersze warszawskie. Wwa: PIW 1948, 90 s. Wyd. nast.: wyd. uzup. tamże 1952; wyd. [zmien.] Wwa: Czyt. 1964, tamże 1972; Wwa: PIW 1986.
15. Wiersze zebrane. Wwa: Wiedza 1948, 287 s. Wyd. nast.: wyd. zmien. Wwa: KiW 1949, tamże 1952; Wwa: PIW 1955, tamże 1956.
16. Okop i barykada. [Wybór wierszy]. Wwa: Wydawn. „Prasa Wojsk.” 1949, 45 s.
17. Słowo o Stalinie. [Poemat]. Wwa: KiW 1950, 17 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1953, 16 k. Przedr. zob. poz. 15 (od 1952), 19, 21, 22, 24, 25, 28.
Wyd. osob. fragm. w oprac. muz.: Słowo o Stalinie. Kantata. [Muz.] A. Gradstein. Kr.: PWM 1951, 34 s. Wyd. nast. tamże: 1952, 1953.
18. [Wiersze]. Wwa: ZLP 1950, 15 s.
19. Wybór poezji. Wwa: KiW 1950, 224 s.
20. Dla małych dzieci. [Wiersze]. [Wwa:] Czyt. 1951, 45 s. Wyd. nast. pt. Dla dzieci: tamże: 1955, wyd. [zmien.] 1960, 1962, 1965, 1969, 1974, 1976; Wwa: KAW 1983.
21. Nadzieja. Poezje. Wwa: KiW 1951, 128 s. Wyd. osob. poematu Mazowsze Wwa: KiW 1981, 36 s.
22. Wiersze wybrane. Wwa: MON 1951, 96 s.
23. Mazowsze i inne wiersze. Wwa: KiW 1952, 52 s.
24. Młodym do lotu. Wybór wierszy. Wybrał i posł. opatrzył G. Lasota. Wwa: KiW 1952, 148 s.
25. Wiersze wybrane. Wilnius: Państw. Wydawn. Literatury Pięknej Litew. SRR 1952, 60 s.
Zawiera poemat Słowo o Stalinie [poz. 17] oraz wiersze w cyklach: Z pierwszego okresu twórczości; Ze zbioru Krzyk ostateczny; Wiersze z lat wojny; Z nowych wierszy.
26. Będzie radość i będzie śpiew. [Wybór wierszy]. Wwa: Czyt. 1953, 81 s.
27. Wisła. (Fragmenty). [Poemat]. *Nowa Kult.* 1953 nr 51/52 s. 1, 3. Wyd. osob. Tor.: Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela 1974, [19] k. Wyd. nast. Wwa: PIW 1982, 32 s. Przedr. zob. poz. 29, 31, 33, 35, 38, 40.
28. Poezje wybrane. Wwa: PIW 1954, 158 s.
29. Anka. [Wiersze]. Wwa: PIW 1956, 47 s. Wyd. nast. tamże 1959, 1960.
30. Wiersze. Oprac. wyboru: F. Lichodziejewska. Wwa: NK 1956, 166 s.
Na k. tytułowej nazwisko autorki oprac. błędnie: Lichodziej-ska.
31. Poezje. [Wybór]. Wwa: PIW 1957, 135 s. Wyd. 2 [zmien.] tamże 1962.
32. Żywioły. Kantata. Wwa: PIW 1959, [4] s.
Druk bibliofilski.
33. Poezje. [Wybór]. Wwa: Iskry 1959, 190 s.
34. Wiersze. Paryż: Inst. Lit. 1962, 52 s.
Zawiera wiersze B. nie dopuszczane do druku w kraju oraz: K. Wierzyński: Na śmierć B. [wiersz]; W. Weintraub: O B. na emigracji [szkieł].
35. Wiersze i poematy. Wwa: PIW 1962, 473 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1964, wyd. 4 1966, wyd. 5 1967, wyd. 6 1968, wyd. 7 1970, wyd. 8 1970, wyd. 9 1972, wyd. 10 1973, wyd. 11 1974, wyd. 12 1977, wyd. 13 1978, wyd. 14 1980; wyd. zmien. ze wstępem T. Bujnickiego Łódź: WŁ 1980, tamże: wyd. 2 uzup. 1981, wyd. 3 uzup. 1984, wyd. 4 1987.
36. Podobizny autografów Władysława Broniewskiego. Troska i pieśń. Komuna Paryska. Oprac. i wstępem opatrzyła F. Lichodziejewska. Wwa: Muzeum A. Mickiewicza 1963, XIX s., 179 k. Blok-Notes Muzeum Mickiewicza 2 (3).
37. Wiersz mój odniosę ludziom. Wieczór poezji Władysława Broniewskiego. Oprac.: R. Hanin i L. Pasternak. Wwa: Iskry 1963, 147 s.
Zawiera wybór poezji W.B. oraz: L. Pasternak: Słowo wstępne; R. Matuszewski: Krótki życiorys; Wiersze poetów polskich

o W.B.; Wspomnienia o W.B.; Wieczór poezji W.B. w Sali Kongresowej.

38. [Wybór poezji]. Wwa: Czyt. 1963, 143 s. Wyd. 2 tamże 1967.

39. Władysław Broniewski. [Album fotograficzno-poetycki]. Oprac. i przedm. opatrzył G. Lasota. Wwa: WAG 1964, 159 k.

40. Nad Mazowsza równiną otwartą. Wiersze ... Fot: H. Hermanowicz. Wstęp: S.R. Dobrowolski. Oprac. graf. H. Białoskórski. Wwa: Arkady 1964, 110 s. Wyd. 2 tamże 1971.

Przekł. ros.: V mazoveckich odkrytych prostorach. [Przel.] N. Aseev i in. Warszawa: Arkady 1973.

41. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: J.Z. Jakubowski. Wwa: LSW 1967, 34 s.

42. Ręka umarłej. [Autorzy:] ..., M. Zarębińska-Broniewska. [Przedm.] S. Szmaglewska. Wwa: KiW 1971, 126 s.

Zawiera opowiadania M. Zarębińskiej oraz wiersze W.B.

43. Dwa wiersze do matki. Z podobiznami autografów. Łódź: Łódz. Tow. Przyjaciół Książki 1972, [6] s.

Druk bibliofilski.

44. Mój los. [Wybór wierszy]. Wwa: Ruch 1972, [12] k.

45. Trzy wiersze o Płocku. Płock: Tow. Nauk. Płockie 1972, [7] k.

Druk bibliofilski wydany w dniu odsłonięcia pomnika W.B. w Płocku 9 maja 1972.

46. Nike. Wiersze rewolucyjne. Wybór i przedm.: J. Putrament. Wwa: KiW 1973, 175 s.

47. Listopady. [Wybór wierszy]. Wyboru dokonał B. Drozdowski. Wwa: Iskry 1978, 126 s.

48. Pokłon Rewolucji. [Wybór wierszy]. Przedm.: J. Putrament. Wwa: KiW 1978, 77 s.

Wyd. bibliofilskie.

49. Mój Broniewski. Wybór i wstęp: T. Miłkowska. Wwa: MAW 1979, 61 s.

50. Pamiętnik. 1918-1922. Wybór i przedślowie: W. Broniewska. Oprac. z rękopisu, wstęp i komentarz: F. Lichodziejewska. Wwa: PIW 1984, 351 s. Wyd. 2 tamże 1987.

51. Popiel i Piast. [Wiersz dla dzieci]. Łódź: WŁ 1984, [16] s.

52. Przyjaciele dzieciństwa. [Wiersze dla dzieci]. Łódź: WŁ 1986, 61 s.

53. Temu światu ja się nie poddam. [Wybór wierszy]. Wybór i posł.: M. Baranowska. Wwa: NK 1986, 81 s.

54. Wiersz wam daję ... [Wybór wierszy]. Wstęp: S.R. Dobrowolski. Płock: Liceum im. W. Jagiełły [1986], 57 s.

55. Poezje. Wybrała i wstępem opatrzyła M. Józefacka. Lubl.: W.Lubel. 1988, 39 s.

56. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: M. Piechal. Wwa: LSW [1989], 170 s.

57. Władysław Broniewski nie znany. Wybór i wstęp: J. Kajtoch. Kr.: Wamex 1992, 56 s.

Zawiera wybór wierszy W.B. oraz teksty o W.B. A. Wata, J. Czapskiego i W. Weintrauba, a także wiersz K. Wierzyńskiego: Na śmierć Broniewskiego.

Ponadto wybory wierszy w przekł.: białorus.: Darogaj dżen. Veršy i paemy. [Przel. pod red.] M. Luzanina: M. Aročka i in. Minsk 1961, — bułg.: Lirika. [Red.] P. Dinekv. [Przel.] E. Bagrjana i in. Sofija 1961, — czes.: Nepokofená píseň. [Wybrał i przel.] J. Pilař. Praha 1955; Niobé. [Autorzy:] J. Tuwim, ..., K. Gałczyński. [Przel.] J. Pilař. Praha 1956; První motylek. [Wiersze dla dzieci. Przel.] J. Pilař. Praha 1956; Nadaje. [Przel.] J. Pilař. Praha 1973, — estoń.: Kevadest ja surmast. [Przel.] M. Traat. Tallinn 1972, — hiszp.: Poemas y versos. [Wybrała i przel.] M. Dembowska. La Habana 1979, — mongolski: Ench tajvy toloo! Ulaanbaatar 1951, — mołd.: Poezji ši poeme. [Przel.] J. Balcan. Kisinëu 1971, — niem.: Hoffnung. [Przel.] M. Zimmering. Berlin 1953, — ros.: Izbrannoe stichi. 1923-1931. [Przel.] D. Brodskij i in. Moskva-Leningrad 1932; Pečal i pesnja. [Przel.] M. Zivov. Moskva 1951; Izbrannoe. [Przel.] P. Antokolskij i in. Moskva 1937; Izbrannoe. [Przel.:] A. Achmatova i in. Moskva 1961; Izbrannaja Lirika. [Przel.:] A. Achmatova i in. Moskva 1968; Stichi. [Przel.:] A. Achmatova i in. Moskva 1968; Vysokie derev'ja. [Autorzy:] ..., L. Staff, J. Tuwim, K.I. Gałczyński. Moskva 1969; Izbrannoe. [Autorzy:] ..., [K.] Gałczyński, J. Tuwim. [Przel.:] A. Achmatova i in. Moskva 1975; Stichi. [Przel.:] B. Stuckij i in. Moskva 1986, — rum.: Versuri alese. [Przel.] C. Theodorescu. București 1960, — słowac.: Dve kridla verša. [Przel.] M. Procházka. Bratislava 1973; Červený kalich. [Wybrał i przel.] V. Kovalčík. Bratislava 1976, — ukr.: Vybrani poezii. [Przel.] M. Bulatovyc i in. Charkiv 1935; Poëzii. [Wybór, wstęp i przel.] J. Lubkivskij. L'viv 1983, — węgier.: Válogatott versei. [Przel.] L. Kardos i in. [Budapest] 1954, — wietn.: Tho. [Przel.] Than Lê. Hà Nội 1984, — żyd.: Lider. [Przel.] I. Levenštajn. Warsze 1934.

Przekłady

1. F. Dostojewski: Gracz. Powieść. Wwa: Wydawn. Bibl. Groszowej [1926], 190 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Książka 1973; Wr.: Siedmioróg 1992; łącznie z Notatki z podziemia. [Przel.] G. Karski. Londyn: Puls 1992. Przedr. w tomach F. Dostojewskiego: Dzieła. Ser. 7. Wwa 1929; Gracz. Opowiadania 1862-1869. Wwa 1964; Dzieła wybrane. Wwa 1984, wyd. 2 tamże 1987.

2. F. Dostojewski: Pokrzywdzeni i poniżeni. Powieść w 3 tomach. Wwa: Wydawn. Bibl. Groszowej [1926], 155 + 156 + 148 s. Wyd. nast. pt. Skrzywdzeni i poniżeni. Wwa: Rój 1928; Wwa: PIW 1957. Przedr. w: F. Dostojewski: Dzieła wybrane. T. 2. Wwa 1984, wyd. 2 tamże 1987.

3. S. Jesienin: Pugaczow. Poemat dramatyczny. Wwa: Skamander 1926, 43 s. Wyst. Wwa, Warsztat Teatr. przy Wydz. Sztuki Reżyserskiej Państw. Inst. Sztuki Teatr. 1936. Wyd. 2 Wwa: PIW 1958.

4. F. Dostojewski: Białe noce. Wwa: Wydawn. Bibl. Groszowej [1927], 143 s. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1967. Przedr. w tomach F. Dostojewskiego: Dzieła. Ser. 7. [Wwa] 1929; Białe noce i inne opowiadania. Wwa 1963; Białe noce. Opowiadania. Wwa 1986.

W 1927 współwyd. z F. Dostojewski: Krokodyl [poz. 5].

5. F. Dostojewski: Krokodyl. Niezwykłe zdarzenie albo wypadek w Passażu, prawdziwa opowieść o tym, jak pewien pan został w Passażu połknięty przez krokodyla żywcem, cały, bez reszty, i co z tego wynikło. Wwa: Wydawn. Bibl. Groszowej [1927], 143 s. Wyd. 2 Wwa: KiW 1973. Przedr. w tomach F. Dostojewskiego: Dzieła. Ser. 7. [Wwa] 1929; Gracz. Opowiadania 1862-1869. Wwa 1964.

6. M. Gogol: Przygody Czyczykowa albo martwe dusze. T. 1-2. Wwa: Wydawn. J. Mortkowicza 1927, 180 + 169 s. Wyd. nast.: Wwa: Książka 1946; Wwa: KiW 1949; pt. Martwe dusze. Poemat. Wstępem i objaśn. opatrzył A. Walicki. Wr.: Ossol. 1956. BN II, 101; pt. Martwe dusze. Powieść. Wstęp: Z. Fedeci. Wwa: Czyt. 1957; ze słowem wstępnym M. Dąbrowskiej Wwa: PIW 1962; Wwa: Czyt. 1968, tamże: 1971, 1985, 1987; Wwa: Wydawn. TPRP Współpraca 1987.

7. Współczesna literatura rosyjska. Sejfulina – Iwanow – Kawierin – Brik – Pilnak. Wwa: Bibl. Groszowa [1927], 601 s.

8. L. Andrejew: Opowieść o siedmiu powieszonych. Wwa: Wydawn. Bibl. Groszowej [1928], 139 s. Przedr. w: L. Andrejew: Myśl. Wybór i wstęp: K. Pomorska. Wwa 1959.

9. B. Pilniak: Iwan Moskwa. [Opowiadania]. [Wwa:] Wydawn. Alfa 1928, 178 s. Wyd. nast. pt. Arina i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1957.

10. P. Romanow: Bies. (Opowiadania). Wwa: Rój 1929, 189 s.

11. [A. Henschke] Klabund: Car Piotr. Przeł.: I. Berman i ... Wwa: Rój 1930, 207 s.

12. J. Kalinnikow: Mnisi i kobiety. Wwa: Alfa [1931], 317 + 318 + 409 s.

Podp.: Jan Mański. Na k. tytułowej błędnie nazwisko autora: Kallinikow.

13. P. Romanow: Trzy pary jedwabnych pończoch. Powieść. Wwa: Rój 1931, 346 s. Wyd. nast. tamże 1932; T. 1-2. Wwa: Bibl. Groszowa [ok. 1932]; Wwa: Wydawn. Współcz. [ok. 1932]; Wwa: Rój 1933.

14. B. Pilniak: Wołga wpada do Morza Kaspijskiego. Powieść o piatiletce. Wwa: Alfa [1932], 299 s. Wyd. nast. Wwa: PIW 1958.

Podp.: Jan Mański.

15. I. Erenburg: 10 HP (Życie auta). Wwa: Rój 1933, 246 s.

16. A. Nowikow-Priboj: Cuszima. T. 1-3. Wwa: Rój 1934, 247 + 200 + 239 s. Wyd. nast.: Księga 1-2. Wwa: PIW 1951, wyd. nowe tamże 1952; T. 1-2. Wwa: MON 1956, tamże 1979.

17. L. Muchanow, M. Goldberg, S. Dikowski: Czeluskin. Oparta na dokumentach opowieść o czeluskinowcach ... Wwa: Wydawn. Minerwa 1935, 231 s.

18. B. Pilniak: Sobowtóry. Powieść. Wwa: Rój 1935, 385 s. Wyd. nast. ze wstępem S. Pollaka. Wwa: PIW 1959.

19. A. Tołstoj: Droga przez mękę. [Powieść].

Cz. I. Siostry. Cz. II. Rok osiemnasty. Wwa: Wydawn. J. Przeworskiego 1935, 385 + 452 s. Wyd. nast.: [Wwa:] Czyt. 1946, tamże 1949.

Cz. III. Pochmurny ranek. Przeł.: ... i W. Rogowicz. Wwa: Czyt. 1949, 494 s.

Wyd. łączne całości: Wwa: Czyt. 1952; Wwa: PIW 1954; Wwa: Czyt. 1957, tamże: 1962, 1965, 1967, 1971, 1974; Wwa: KiW 1983, tamże 1984; Wwa: Wydawn. TPRP Współpraca 1985.

20. K. Czukowski: Bajki. Wwa: Wydawn. J. Przeworskiego [1936], 115 s. Wyd. nast.: Jeruzolima: Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 1945; Wwa: Czyt. 1947, tamże 1949; Wwa: NK 1953, tamże: 1957, 1965, 1984, 1987.

21. Flet zaczarowany. Według tekstu W. Disneya napisał ... Wwa: Wydawn. J. Przeworskiego 1936, 70 s. Wyd. nast.: Łódź: WŁ 1987; Łódź: Bierkowski and Rok Corp. 1991.

22. L. Grossman: Śmierć poety. (Zapiski d'Archiaca). Wwa: Wydawn. Europa 1938, 450 s. Wyd. nast. pt. Śmierć poety. Wwa: Wiedza 1946; Wwa: KiW 1949.

23. W. Majakowski: Kim chciałbym zostać. [Wiersz]. Wwa: KiW 1949, 24 s. Wyd. nast. tamże 1951; Wwa: NK 1962, tamże: 1965, 1967, 1969. Przedr. w tomach W. Majakowskiego: Wiersze dla dzieci. Wwa 1956; Poezje. Wwa 1957.

24. A. Tołstoj: Chleb. (Obrona Carycyna). Wwa: wydawn. Prasa Wojsk. 1949, 312 s. Wyd. nast.: tamże 1950; Wwa: MON 1952, tamże: 1953, 1954.

Wyd. osob. fragm. pt. Obrona Carycyna. (Frag-

menty powieści „Chleb”). Wyd. 2 Wwa: Wydawn. Prasa Wojsk. 1950, 104 s.

25. W. Majakowski: Co to znaczy dobrze i co to znaczy źle. [Wiersz]. Wwa: KiW 1950, 15 s. Wyd. nast. także 1951. Przedr. w tomach W. Majakowskiego: Wiersze dla dzieci. Wwa 1956; Poezje. Wwa 1957.

26. A. Korniejczuk: Skrzydła. Sztuka w 4 aktach. Wwa: PIW 1955, 142 s.

27. J. Lisaszewili: Ich młode lata. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1955, 297 s.

28. W. Łacis: Ku nowemu brzegowi. [Powieść]. Przeł.: ... i Wanda Broniewska. Wwa: PIW 1955, 666 s.

29. M. Szolochow: Opowiadania znad Donu. Wwa: Czyt. 1958, 407 s.

30. Moje przyjaźnie poetyckie. [Przekłady wierszy]. Wwa: PIW 1960, 222 s.

Zawiera przekł. wierszy autorów: A. Puszkina, K. Balmont, W. Majakowski, S. Jesienin, B. Pasternak, P. Antokolski, S. Czikowani, M. Rylski, Ch. Botew, N. Wapcarow, B. Bożyłow, B. Brecht, F. Wolf, K. Biebl, N. Hikmet, K. Czukowski.

31. S. Marszak: U progu życia. Karki wspomnień. Wwa: PIW 1961, 266 s.

32. M. Priszwin: Łańcuch Kościeja. Księga 1-2. Wwa: Czyt. 1962, 365 + 472 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: O idei społecznej w poezji. Rozm. S. Jodłowski. *Głos Lit.* 1928 nr 12; Rozmowa z towarzyszem B. Rozm. G. Lasota. *Notae Drogi* 1956 nr 5; W.B. Rozm. B. Drozdowski. *Życie Lit.* 1958 nr 19.

SWPP 1. — PP (F. Lichodziejewska). — LP (F. Lichodziejewska) — F. Lichodziejewska: W.B. *Enc. Współcz.* 1958 nr 2. — RL 1962 (P. Grzegorzczak). — SBDPRR (T. Sierocki, A. Tarsiuk). — V.P. Kulik: Władysław Broniewski w Ukrainiskij RSR. Bibliograficzny pokaznik. Lwiv: Poligr. Technikum 1971, 85 s. — F. Lichodziejewska: Twórczość Władysława Broniewskiego. Monografia bibliograficzna. Wwa: PIW 1973, 694 s.

K.W. Zawodziński. *Wiad. Lit.* 1939 nr 23, przedr. w tegoż: Z pism ... Wśród poetów. Kr. 1964. — K. Wierzyński: Poezja polska na emigracji. *Poeta żołnierz. Wiad. Pol.*, Londyn 1943 nr 41. — G. Herling-Grudziński: Powrót Cezarego Baryki. W tegoż: *Żywi i umarli. Rzym 1945*, wyd. nast. Lubl. 1990. — S. Czernik: Sylwetka B. *Twórczość* 1949 nr 1. — W. Woroszyński: Droga rewolucyjnego poety. *Noua Kult.* 1950 nr 27. — R. Matuszewski: O poezji Władysława Broniewskiego. Wwa: PIW 1955, 105 s. — A. Sandauer: Od romantyzmu do poezji proletariackiej. W tegoż: *Poeci trzech pokoleń*. Wwa 1955, wyd. 2 Wwa 1962, wyd. 3 Wwa 1966. — J. Piórkowski: Życie i sumienie. *Noua Kult.* 1957 nr 50. — S. Kostanecki: Władysław Broniewski i Płock. Płock: Tow. Nauk. Płockie 1962, 48 s., wyd. nast. uzup. także: 1968, 1972, 1978. — R. Kukliński: Na przekór krzywdzie. *Polityka* 1962 nr 21. — F. Lichodziejewska: „Moje życie i moje sumienie”. *Rzecz o W.B. Współczesność* 1962 nr 9. — Cz. Miłosz: O B. *Kultura*, Paryż 1962 nr 4. — A. Słucki: B. (z notatnika poetyckiego). *Współczesność* 1962 nr 5. — R. Matuszewski: O B. trochę inaczej. W tegoż: *Doświadczenia i mity*. Wwa 1964. — Z. Siatkowski: O mechanice poezji rewolucyjnej; casus B. *Pam. Lit.* 1964 z. 3. — V. Chorev: Očerki žizni i tvorčestwa. Moskwa: Vysszaja skola 1965, 80 s. — F. Lichodziejewska: O rękopisach W.B. W: Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 2. Li-

teratura międzywojenna. Wwa 1965. — F. Lichodziejewska: Władysław Broniewski. Wwa: PZWS 1966, 381 s. *Bibl. „Polonistyki”*. — I. Bartelski: Męstwo i tklliwość. W tegoż: *W kręgu bliskich*. Kr. 1967. — H. Karwacka: Wandurski i B. *Odgłosy* 1967 nr 18. — Władysław Broniewski. W piątą rocznicę śmierci. Praca zbiorowa. Wwa: PIW 1967, 138 s. [Zawiera: J.Z. Jakubowski: O potrzebie badań nad twórczością W.B.; F. Lichodziejewska: Program poetycki W.B.; R. Sulima: Poezja W.B. wobec tradycji ludowej]. — J. Zacharska: Liryka osobista B. *Poezja* 1968 nr 5. — J. Witan: Przymierze z tradycją. (O programie poetyckim W.B.). *Poezja* 1969 nr 5. — T. Bujnicki: Władysław Broniewski. Wwa: PIW 1972, 209 s., wyd. 2 także 1973. — B. Czeszko: Czy długo, czy szczęśliwie. *Kultura* 1972 nr 8. — D. Lazer: Wspomnienia o W.B. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 36. — D. Lazer: „Nawrócony” w Jaffie — „Beatyfikowany” w Warszawie. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 48. — F. Lichodziejewska: Kontakty B. z literaturą rosyjską w dwudziestolecu międzywojennym. W: Po obu stronach granicy. Wr. 1972. — F. Lichodziejewska: Obojętność czy entuzjazm krytyki. (Z zagadnień recepcji poezji B. przed wojną). *Poezja* 1972 nr 5. — S. Kędzierski: Wiersze Władysława Broniewskiego. Wwa: WSIP 1974, 143 s. *Bibl. Analiz Lit.* — S. Barączak: B. prawdziwy i B. z akademii „ku czci”. *Odra* 1975 nr 1, przedr. w tegoż: *Czytelnik ubezwłasnowolniony*. Paryż 1983, wyd. nast. [Kr.* 1983]. — J.Z. Jakubowski: Władysław Broniewski. Wwa: Iskry 1975, 89 s. — R. Przybylski: W.B. i poezja rewolucyjna. W: *Literatura polska 1918-1945*. T. 1. *Literatura polska 1918-1932*. Wwa 1975. — S. Balbus, T. Bujnicki: Pięłgrzym i żołnierz-tułacz. Restytucja motywu pielgrzymstwa w wojennej poezji. W: *Literatura wobec wojny i okupacji*. Wwa 1976. — R. Sulima: Twórczość B. a tradycja poezji robotniczej. W: *Folklor i literatura*. Wwa 1976. — Władysław Broniewski w poezji polskiej. Red. M. Janion. Wwa: PIW 1976, 334 s. [Zawiera: H. Karwacka: Młodość literacka W.B.; R. Matuszewski: Elementy tragizmu w poezji W.B.; M. Baranowska: Żywioty i Instytucje; A. Kowalczykowska: B. w pętlach romantycznej tradycji; H. Olschowsky: Wieszcz czy robotnik słowa? (albo czym mógłby być dla B. Brecht); E. Rechtsiegel: Metaforyka a frazeologia w twórczości W.B.; W. Choriew: W.B. i kultura radziecka; S. Pollak: B. w kręgu poezji rosyjskiej; F. Lichodziejewska: Wojenne losy wierszy. (Z zagadnień recepcji poezji B. w latach wojny i okupacji)]. — To ja dąb. Wspomnienia i eseje o Władysławie Broniewskim. Wwa: PIW 1978, 503 s. — L. Pasternak: Aresztowanie W.B. *Zapis** 1980 nr 16. — Od bliskich i dalekich: Korespondencja do Władysława Broniewskiego. Oprac. F. Lichodziejewska. T. 1-2. Wwa: PIW 1981, 562 + 440 s. — H. Tułomska: Młodzieńcze przekłady W.B. z Błoka. *Pr. Polon.* Ser. 37: 1981. — R. Matuszewski: Romantyk i rewolucjonista. W: *Poeci dwudziestolecia międzywojennego*. T. 1. Wwa 1982. — Z. Jarosiński: B.: proletariacka pieśń i prywatny wiersz. W tegoż: *Literatura i nowe społeczeństwo*. Wwa 1983. — J. Smagowski: Budowanie mauzoleum. (O motywie śmierci w liryce B.). *Polonistyka* 1984 nr 9/10. — B. Urbankowski: Ostatni romantyk. *Poezja* 1984 nr 2. — T. Bujnicki: W.B. — przeciw emigracyjności. W: *Pisarz na obczyźnie*. Wr. 1985. — K. Gąsiorowski: Granice krytyki. W tegoż: *Fikcja realna*. Wwa 1986. — J.Z. Brudnicki: Dzielnosc i asonanse. *Kierunki* 1987 nr 10. — A. Lam: B. w środku życia. *Rocz. Tow. Lit. im. A. Mick.* 1988. — W. Pilar: W.B. — ludowy poeta proletariatu. W tegoż: *Eseje o poezji polskiej*. Wwa 1987. — J. Smagowski: „W Damaszk jak w Zawichoście ...”. (O motywie ojczyzny w liryce B.). *Polonistyka* 1987 nr 5. — T. Bujnicki: Legiony i wojna w poezji B. *Prz. Hum.* 1989 nr 12. — J. Witan: W.B. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990. — T. Bujnicki: Polska na „targowisku” historii. (Targowisko W.B.). *Ruch Lit.* 1991 nr 6. — J. Łukasiewicz: „Słowo o Stalinie” — poemat panegiryczny. W tegoż: *Oko poematu*. Wr. 1991. — F. Lichodziejewska: Broniewski bez cenzury: 1939-1945. Wwa: Kos 1992, 77 s. [tu także wybór wierszy W.B. z tych lat]. — J. Wale: *Plaszcz żołnierza polskiego*. W tegoż: *Wielka choroba*. Wwa 1992.

BRONISŁAWSKI Jerzy ur. 1930

Pełna forma nazwiska: Kudaś-Bronisławski.
Powieściopisarz, publicysta.

Urodzony 7 maja 1930 w Łodzi w rodzinie robotniczej; syn Marcina Kudasia i Rozalii z domu Harendarz. W czasie okupacji niemieckiej został wywieziony w 1941 na roboty przymusowe na ziemie włączone do Rzeszy (Poznańskie), gdzie pracował w gospodarstwie rolnym. W 1947 powrócił do Łodzi i uczęszczał do gimnazjum handlowego, które ukończył w 1949. Był założycielem i przewodniczącym gimnazjalnego koła ZMP, a także członkiem władz dzielnicowych tej organizacji. W 1949-52 kontynuował naukę w liceum ogólnokształcącym w Olsztynie. W 1949 został skierowany do pracy w aparacie bezpieczeństwa w pionie kontrwywiadu. Od 1951 był członkiem PZPR (do 1976). Debiutował w 1963 powieścią „Dokąd wiodą drogi?” drukowaną w odcinkach w *Słowie Polskim* (nr 138-201). Od 1966 studiował prawo na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; w 1970 uzyskał magisterium. Reportaże i opowiadania publikował w tym czasie m.in. w czasopiśmie: *Walka Młodych* (1966), *W służbie Ojczyzny* (1967-68), *Żołnierz Wolności* (1968). Po powrocie z zagranicy w 1971-73 pełnił (w stopniu pułkownika) funkcję rzecznika prasowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (zwolniony na własną prośbę). W 1972 doktoryzował się na podstawie pracy: „Szpiegostwo, wywiad i dywersja w polskim prawie karnym” przygotowanej pod kierunkiem prof. Józefa Radzickiego. W tymże roku nawiązał stałą współpracę z czasopiśmie *Za wolność i lud*, drukując na jego łamach prozę, artykuły i recenzje. W 1984 został członkiem ZLP. Był laureatem konkursów literackich. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1953) i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dokąd wiodą drogi? [Powieść]. *Słowo Pol.* 1963 nr 138-201.

2. Hades nadal przyjmuje. [Utwór dramatyczny]. TV 1966.

3. Niewidzialni w tłumie. Wwa: Iskry 1967, 281 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1975.

Zawiera reportaże dot. działalności wywiadowczej USA w Polsce.

4. Zanim przyjdą o świecie... [Powieść]. *Gaz. Pozn.* 1968 nr 136-237; *Żoł. Woln.* 1968 nr 99-179. Wyd. osob. Wwa: Iskry 1969, 332 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 przejr. i popraw. 1970, wyd. 3 1973. Por. poz. 12.

5. Pomyłka Mr Braileya. [Powieść]. Wwa: MON 1970, 163 s.

6. Szable i lichwiarze. Wwa: Iskry 1970, 350 s. Reportaż dot. działalności obcego wywiadu w Polsce.

7. Anatomia zdrady. [Powieść]. Wwa: MON 1971 182 s.

8. Pojedynek. [Powieść]. Wwa: MON 1972, 166 s.

9. Wyobcowani. [Publicystyka]. Wwa: Iskry 1972, 308 s.
Dot. działalności wywiadowczej emigracji polskiej.

10. Szpiegostwo, wywiad, paragrafy. Przedm.: A. Klafkowski. Wwa: MON 1974, 271 s.
Praca popularnonaukowa z zakresu szpiegostwa i dywersji.

11. Morderca z pociągu. [Utwór dramatyczny]. TV 1975.

12. Orzeł i reszka. Scenariusz filmowy. Ekran. 1974.

Adapt. powieści Zanim przyjdą o świecie [poz. 4].

13. Życie bez gwarancji. [Powieść]. Wwa: Iskry 1975, 382 s.

14. Gospodarz pustego domu. [Powieść]. Wwa: MAW 1978, 224 s.

15. Bez skrupułów. [Powieść]. Wwa: MAW 1979, 195 s.

16. Mazurska saga. [Powieść]. Druk pt. Zrastanie. *Gaz. Olszt.* 1980 nr 11-95. Wyd. osob. Wwa: MAW 1980, 241 s.

17. Fałszywi prorocy. Wwa: MAW 1981, 256 s. Wyd. 2 tamże 1984.

Zawiera szkice publicystyczne dotyczące działań propagandowych państw kapitalistycznych wobec Polski.

18. Ziemia podglądana. Wwa: IWZZ 1987, 134 s.

Praca popularnonaukowa nt. metod działania wywiadu.

19. Polski dialog. [Publicystyka polityczna; współaut.:] G. Wacznadze. Tbilisi: Gantaleba 1990, 635 s.

Dot. rozwoju wydarzeń w Polsce w 1980-1990.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1988.

[Zanim przyjdą o świecie ...] B. Wrzosiewicz: Marcin Sowa i inni. *Kierunki* 1969 nr 40; S. Reperowicz: Anatomia szpiegowskiego świata. *Nowe Książ.* 1970 nr 2 [dot. także: Niewidzialni w tłumie]. — [Wyobcowani:] S. Kisielewski: Kisiel. Bez dogmatu: Wyobcowany. *Tyg. Powsz.* 1972 nr 13; B. Michalski: Wyobcowani czy obcy. *Prawo i Życie* 1972 nr 6. — [Mazurska saga:] H. Leśniowski: Mazurskie i warmińskie opowieści J.B. *Gaz. Olszt.* 1980 nr 22; G. Skotnicka: Saga rodu niezłomnych. *Nowe Książ.* 1980 nr 17; M. Staniszweska: Trzy warianty. *Tyg. Kult.* 1981 nr 6. — S. Barańczak: W cieniu podejrzenia; W „dwójce” nie jest źle; Bez skrupułów. W tegoż: Książki najgorsze. Wyd. 2 zmien. Pozn. 1990 [dot.: Niewidzialni w tłumie; Pojedynek; Bez skrupułów].

BROŃCZYK Kazimierz 1888-1967

Krypt.: K.B.

Dramatopisarz, krytyk teatralny, tłumacz.

Urodzony 11 stycznia 1888 w Górze Ropczyckiej (woj. rzeszowskie); syn Józefa Brończyka, buchaltera, i Kazimierzy z Hebenstreitów. Uczęszczał do Gimnazjum im. Jana Sobieskiego w Krakowie. Po zdaniu matury w 1906 studiował filologię polską, romańską i klasyczną na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1910 uzyskał magisterium, a w 1912 zdał egzamin nauczycielski. Następnie pracował jako nauczyciel gimnazjalny w Stryju i Stanisławowie. W 1913-14 kontynuował studia na uniwersytecie w Grenoble we Francji. Podczas I wojny światowej służył najpierw w Legionach, potem w armii austriackiej; w 1920 brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej jako żołnierz Małopolskich Oddziałów Armii Ochotniczej. Od 1919 mieszkał we Lwowie i był nauczycielem gimnazjalnym. Debiutował w 1925 sztuką „Hetman Stanisław Żółkiewski” wystawioną w Teatrze Narodowym w Warszawie. W tymże roku opublikował pierwszy artykuł „Muzyka w dramacie” w *Lwowskich Wiadomościach Muzycznych i Literackich* (nr 6); z pismem tym współpracował do 1931. W latach następnych rozwijał twórczość dramatopisarską, a równocześnie ogłaszał liczne artykuły i recenzje teatralne, m.in. w *Słowie Polskim* (1926-29), *Nowinach Muzycznych i Teatralnych* (1929-30), *Świecie Kobiectym* (1930-32). Od 1929 współpracował z Polskim Radiem pisząc ok. 30 słuchowisk radiowych. Był wiceprezesem ZZLP we Lwowie i wiceprezesem ogólnopolskiego Związku Teatrów i Chórów Włościańskich z siedzibą we Lwowie. W 1936 został naczelnym redaktorem czasopisma *Muzeum* (do 1939), rozpoczął współpracę z *Ilustrowanym Kurierem Codziennym*, w którym zamieszczał recenzje i artykuły na tematy teatralne. W 1938 został odznaczony Złotym Wawrzynem PAL. Po włączeniu Lwowa we wrześniu 1939 do ZSRR pracował jako nauczyciel w szkolnictwie średnim oraz był lektorem języka francuskiego w Akademii Medycyny Weterynaryjnej. W czasie okupacji niemieckiej uczył na tajnych kompletach gimnazjalnych i uniwersyteckich. Po zajęciu Lwowa przez Armię Czerwoną w 1944 został wywieziony w głąb ZSRR do Krasnodonu w pobliżu Morza Azowskiego, gdzie przebywał dziesięć miesięcy. Po powrocie w 1945 wyjechał jako repatriant do Krakowa. Za przynależność do nielegalnej organizacji „Komitet Ziemi Wschodnich” został w 1946 skazany na cztery lata więzienia. Zwolniony w 1948 przez rok pracował w wydawnictwie „Horyzont”, a następnie objął stanowisko kierownika literackiego wydawnictwa „Dobra Książka”. W 1953-56 był członkiem redakcji *Tygodnika Powszechnego*, kierownikiem

działu literackiego i krytykiem teatralnym. W 1956-64 współpracował z tygodnikiem *Kierunki*, gdzie zamieszczał artykuły i recenzje, głównie teatralne. Recenzje publikował też w czasopiśmie *Życie i Myśl* (1960-63). Zmarł 16 listopada 1967 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Hetman Stanisław Żółkiewski. Dramat w 3 częściach. Praprem. Wwa, T. Nar. 1925. Wyd. z przedm. J. Lorentowicza. Wwa: Nakł. *Życia Teatru* 1925, IX, 90 s.

Szuka wyróżniona I nagrodą sądu konkursowego Teatru Nar. w 1925.

2. Król Stefan. Dramat w 4 aktach. Praprem. Lw., T. Wielki 1926. Wyd. w wersji zmien. jako dramat w 5 aktach. Lw.: Książ. Atlas 1933, 136 s. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1934.

3. Dzik mąż. Dramat w 3 aktach. Powst. 1926. Inf. L. Simon: Bibliografia dramatu polskiego 1765-1939. T. 1. [Wwa] 1971.

4. Zmory. Dramat w 3 aktach. Powst. 1927. Inf. jak w poz. 3.

5. Rejtan. Dramat w 3 aktach. Lw.: Ossol. 1930, 97 s. Praprem. Lw., T. Wielki 1934.

6. Sobieski pod Lwowem. Widowisko historyczne. Praprem. pt. Jan III pod Lwowem. Lw. w plenerze 1936.

Adapt. radiowa pt. Opowieść o królu Janie. Radio 1978.

7. Opętani. Dramat w 8 aktach. Powst. 1935. Inf. jak w poz. 3. Rkps.

8. Sobótka. Widowisko obrzędowo-ludowe. Praprem. Lw. w plenerze 1937.

9. Panowie bracia. Dramat historyczny. Powst. 1938/1939.

Wyst. projektowane w 1939/1940. — Nowa wersja oprac. 1950.

10. Pan Prefekt. Sztuka-satyra. Powst. 1938. Wyst. projektowane Wwa 1939. — Inf. jak w poz. 3.

11. Okruchy wspomnień. T. 1. Morze przypląwa, morze odpływa; T. 2. Światła w ciemności. Powst. po 1957.

Inf. autora. Rkps w Bibl. Ossolineum (zakupione w 1962, 1964).

Nadto, wg *Rocz. Lit.* 1967, dwie sztuki teatralne pozostające w rękopisie: Próba ognia. Powst. 1941; Wódz. Też pod tytułem Ekselencja i małpy. Powst. 1957.

Przekłady

1. M. de la Roche: Rodzina Whiteoaków. [Opowieść]. T. 6. Droga Wekefielda. T. 7. Powrót do Jalny. Wr.: Dobra Książka 1950, 309 + 347 s. Wyd. 4 Poznań: KAW 1991, 325 + 366 s.

2. E. Condillac: O pochodzeniu poznania ludzkiego. Kr.: PAU 1952, 236 s.

3. G. Greene. Spokojny Amerykanin. [Powieść]. *Kierunki* 1956 nr 22-30, 32/33; 1957 nr 1-4, 6-9.

4. J. Racine: Berenika; Brytannik. W: J. Racine: Tragedie. Wstęp: M. Brahmmer. Wwa PIW 1958 s. 15-67. Przedr. w: P. Corneille, J.B. Racine: Tragedie. Wwa: PIW 1978 s. 255-382.

5. J. Racine: Andromaka. Wyst. Bielsko-Biała, T. Pol. 1965.

6. J. Racine: Bajazet. Wolny przekład. Powst. 1966. [Inf. autora].

Praca edytorska

1. A. Mickiewicz: Pan Tadeusz czyli ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z r. 1811 i 1812 we dwunastu księgach wierszem. Oprac. ... Kr.: Horyzont 1947, 459 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1956, 1964, 1966. — SWPP 1. — RL 1967 (P. Grzegorzczak).

[A. Nowaczyński] (a.n.). Jubileusz aktorski Solskiego i debiut autorski B. *Gaz. Tow. Warsz.* 1925 nr 279. — r. R.: „Szkarlatne słuchowisko” Kilka uwag o utworach radiofonicznych K. B. *Kur. Powsz.* 1934 nr 338. — J. Susut: K.B. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 51. — W. Wnuk: Humanista pogodny. *Kierunki* 1967 nr 50.

J.Z.

BROSKIEWICZ Jerzy 1922-1993

Pseud.: Brosz. E.K.; J.B.; J.Br.; J.Brosz.; J.Broszek. — pseud. używany też przez innych autorów: A-Z.
Prozaik, dramaturg, krytyk muzyczny, publicysta, scenarzysta filmowy.

Urodzony 6 czerwca 1922 we Lwowie; syn Adama Broszkiewicza, zawodowego oficera, i Ireny z Piotrowskich. Uczęszczał od 1934 do Gimnazjum im. J. Długosza we Lwowie oraz do średniej szkoły muzycznej we Lwowie. W 1936 został członkiem Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej. Po wybuchu wojny i włączeniu Lwowa do ZSRR ukończył w 1940 szkołę średnią i wstąpił do Akademii Muzycznej. Podczas okupacji niemieckiej przebywał nadal we Lwowie. Brał udział w konspiracyjnych wieczorach literackich i koncertach. W tym czasie rozpoczął twórczość literacką. W 1944 przeniósł się do Krakowa. W tymże roku ożenił się z Ewą Łomnicką. Po wyzwoleniu przez pewien czas kontynuował studia muzyczne w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Krakowie. W 1945-47 pracował jako korektor w tygodniku *Odrodzenie*, w piśmie tym debiutował w 1945 opowiadaniem pt. „Monika” (nr 18), ogłaszał tu także recenzje z teatrów krakowskich. Rozpoczął też współpracę jako krytyk muzyczny, teatralny i publicysta z innymi czasopismami, m.in.: z *Dzien-*

nikiem Polskim (1945-46; w 1946 stała rubryka „Koncerty krakowskie”), *Teatrem* (1945-47), *Ruchem Muzycznym* (w 1947-49 współredaktor). W 1945 został członkiem ZZLP (później ZLP). W 1948 przeniósł się do Warszawy, gdzie redagował czasopismo *Muzyka* (do 1951). W 1950-51 prowadził w radiu stały felieton tygodniowy o tematyce kulturalnej; w latach późniejszych współpracował z radiem jako autor słuchowisk radiowych. Utwory prozatorskie, a także artykuły i recenzje ogłaszał m.in. w *Nowej Kulturze* (1950-63) oraz w *Przełądzie Kulturalnym*, którego członkiem redakcji był w 1953-63 (tu m.in. w 1954-55 cykl artykułów muzycznych „Po koncercie”). W 1953-54 redagował wkładkę literacko-artystyczną *Sztandaru Młodych* pt. *Przedpole*. W 1952 odbył podróż do Helsinek, z której wrażenia ogłaszał w prasie codziennej. W latach pięćdziesiątych zaczął pisać też utwory dramatyczne. W 1953 został członkiem PZPR. W 1957-58 był wiceprezesem Zarządu Głównego ZLP. W 1959 powrócił do Krakowa. Do 1971 zajmował stanowisko kierownika literackiego Teatru Ludowego w Nowej Hucie. Publikował artykuły w programach teatru. W 1960 otrzymał nagrodę m. Nowa Huta za upowszechnianie kultury, a w 1961 nagrodę MRN w Krakowie. W 1960 prowadził w *Gazecie Krakowskiej* stałą rubrykę „Uwaga objazd”. Działal w miejscowym oddziale ZLP (od 1973 członek zarządu, od 1975 wiceprezes). W 1975 został członkiem Komitetu Krakowskiego PZPR i członkiem prezydium klubu „Kuźnica”. Został wyróżniony m.in. nagrodami Prezesa Rady Ministrów: w 1974 za twórczość dla dzieci i młodzieży i w 1979 nagrodą I stopnia oraz w 1984 nagrodą m. Krakowa. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1954) i Krzyżem Komandorskim (1975) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 4 października 1993 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Oczekiwania. [Powieść]. Powst. pierwszej redakcji 1943. Wyd. Wwa: Wiedza 1948, 295 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1949; wyd. 2 [!] Wwa: Czyt. 1957; wyd. 4 przejr. i popraw. Kr.: WL 1972; wyd. 5 Wwa: Czyt. 1978.

Nagroda Ziemi Krakowskiej w 1948.

2. Obcy ludzie. [Powieść]. Wwa: Wiedza 1948, 263 s. Wyd. 2 Kr.: WL 1975.

3. Opowieść olimpijska. Wwa: Wiedza 1948, 178 s. Wyd. 2 przejr. Wwa: NK 1957.

4. Kształt miłości. [Powieść o F. Chopinie].

Cz. 1. *Odrodzenie* 1949 nr 25-48. Wyd. osob. [Wwa:] Czyt. 1950, 192 s.

Cz. 2. Wwa: Czyt. 1951, 205 s.

Wyd. łączne całości jako wyd. 2 Wwa: Czyt. 1952, 398 s., tamże: wyd. 3 1953, wyd. 4 uzup.

1955, wyd. 5 1957, wyd. 6 1960, wyd. 7 1965, wyd. 8 1967, [wyd. 9] 1972, wyd. 10 1976; [wyd. 11] Kr.: WL 1982.

Nagroda Państwowa w dziedzinie literatury w 1951.

Wyd. fragm. łącznie z fragm. poz. 5 pt. Opowieść o Chopinie. Fragmenty. [Wybór i oprac.] N.Ch. Ivanowa. Moskwa: Wydawn. Lit. w Jęz. Obcych 1954, 66 s.

Przekł.: bułg.: Ljubovta na Šopen. [Przel.] D. Ikonov. Sofija 1960, [wyd. 2] Sofija 1980, — czes.: Podoba ląsky. [Przel.] R. Wyhlidal. Praha 1976, — niem.: Des Frederic Chopin grosse Liebe. [Przel.] K. Harrer. Rudolstadt 1952, — ros.: Obraz ljubvi. [Przel.] Ju. Mirskaja. Moskva 1959, wyd. nast.: Kiev 1961, Kiev 1979, Moskva 1989, — rum.: Chipul dragostei. [Przel.] A. Stafanescu-Medalenii, E.V. Frimu. București 1962, wyd. nast. București 1971, — słowac.: Podoba ląsky. [Przel.:] R. Turna, J. Markovský. Bratislava 1962, — węgier.: Chopin élete. [Przel.] E. Sebök. Budapest 1966.

5. Opowieść o Chopinie. [Wwa:] Czyt. 1950, 160 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1956, wyd. 3 1960, wyd. 4 1963, wyd. 5 1966.

Wyd. fragm. łącznie z fragm. Kształt miłości zob. poz. 4.

Przekł.: niem.: Frederic Chopin. [Przel.] K. Harrer. Berlin 1952, — ukr.: Povist' pro Šopena. [Przel.] O. Lenik. Kiiv 1960.

6. Felietony z anteny. Zebrała do druku Dż. Potocznyca. [Wwa:] Biuro Wydawn. Pol. Radia 1951, 136 s.

Felietony wygłaszane w 1950-1951 w radiu.

7. Bancroftowie. Sztuka w 4 aktach. [Współaut.:] G. Gottesman. Praprem. Pozn., T. Pol. 1952. Wyd. Wwa: Czyt. 1953. 83 s.

8. Jacek Kula. [Powieść]. Wwa: NK 1952, 413 s. Wyd. 2 t. 1-2 tamże 1953.

9. Jak dwa Michały czas zatrzymały. [Sztuka lalkowa]. [Współaut.:] H. Ryl] Frant. Praprem. Łódź, T. Lalek „Arlekin” 1952.

J.B. podp.: J. Broszek.

10. Powrót do Jasnej Polany. [Opowiadanie]. Wwa: NK 1953, 63 s. Wyd. 2 tamże 1955.

11. Emil! Emil! Wwa: NK 1954, 47 s.

Opowiadanie o E. Zatopku.

12. Mikołaj Kopernik. Komentarz do filmu popularnonaukowego. [Współaut.:] J. Nasfeter. Scenariusz: J. Nasfeter, S. Nowak. Ekran. 1954.

13. Zaczyna się dzień. Sztuka w 3 aktach z prologiem i epilogiem (9 obrazów). [Współaut.:] S. Gottesman. *Twórczość* 1954 nr 2 s. 121-182. Wyd. osob. Wwa: PIW 1955, 171 s.

14. Kartki z notesu. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1955, 159 s.

Zawartość: Opowiadania podsłuchane: Legenda o całującej się dziewczynie; Błuznierstwo; Walc François; Opowiadanie chirurga; Z opowiadań dobrodusznego przyjaciela: I. Goleleń, II. Morderca, III. Prezent; Talent; Puzon i pies; Czajki; Podróże kształca. — Opowiadania liryczne: Ojczyzna; Nadzieja; Pożegnanie; List; Matka; Chopin; Wypracowanie; Miłość; Ślubna fotografia; Równieśnicy.

15. Obywatel Walc. [Utwór sceniczny]. [Współaut. scenariusza:] S. Stanisławska. Praprem. Wwa, T. Estrada 1956.

16. Spotkania z muzyką. Wwa: PIW 1956, 284 s. Notatki i szkice nt. muzyki, w większości ogłoszone w *Prz. Kult.* w 1954-1955.

17. Imiona władzy. Sztuka w 3 jednoaktówkach. Praprem. Wwa, T. Domu Wojska Pol. 1957. Druk *Dialog* 1957 nr 7 s. 5-43. Przedr. w: *Antologia dramatu*. T. 1. Wwa 1976 s. 279-337 oraz zob. poz. 33, 56.

Przekł.: czes.: Břemeno svobody. [Przel.] J. Simonides. Praha 1966, — niem.: Die Namen der Macht. [Przel.] K.H. Hiller, Hamburg 1962, — nadto wg inf. autora przekł. franc., hiszp., serb.-chorw., wło.

18. Posąg. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1957.

Inf.: S. Marczak-Oborski: Bibliografia dramatu polskiego 1939-1964. Wwa 1972. — Masz. w posiadaniu autora.

19. Próba odpowiedzi. [Artykuł przedwyborczy]. Wwa: KiW 1957, 47 s.

20. Jonasz i błazen. Farsa w 3 aktach. Praprem. Zielona Góra, T. Ziemi Lubuskiej 1958. Druk zob. poz. 33, 56.

Przekł.: czes.: Jonáš a blázen. [Przel.] J. Langer. Praha 1964, — słowac.: Jonáš a šašo. [Przel.] O. Bolegová. Bratislava 1971.

21. Pożegnanie z katechizmem. [Szkic publicystyczny]. Wwa: Iskry 1958, 39 s. Wyd. 2 tamże 1961.

22. Biały niedźwiedź. Nowela filmowa. [Współaut.:] R. Azderball. Wwa: WaIF 1959, 83 s.

Nadto scenariusz na podstawie noweli R. Azderballa, F. Finkiera: ..., R. Azderball, S. Matyjaszkiewicz, K. Nałęcki, J. Zarzycki. Ekran 1952.

23. Między poniedziałkiem a sobotą. Sztuka telewizyjna. Powst. 1959.

Wyróżnienie w konkursie na sztukę telewizyjną w 1960. [Inf. autoral].

Przekł. niem.: TV Baden-Baden 1960. [Inf. autoral].

24. Dziejowa rola Pigwy. Komedia w 3 aktach z prologiem i epilogiem. Praprem. Nowa Huta, T. Lud. 1960. Druk *Dialog* 1960 nr 8 s. 5-38. Przedr. zob. poz. 33, 56.

25. Głupiec i inni. Tragifarsa. Praprem. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1960. Druk zob. poz. 33, 56.

Przekł.: czes.: Hlupak a ti druzi. [Przel.] J. Langer. Praha 1962, — niem.: Lullek. (Der Narr und die anderen). [Przel.] K.H. Hiller. Zürich lok. 1962].

Adapt. radiowa: J. Krasowski. Radio 1974.

26. Karczma pod czarnym wąsem. Komedia sensacyjna z czasów insurekcji kościuszkowskiej w 3 aktach z prologiem i epilogiem. Oprac. insc.-reż.: S. Burczyk. Wwa: Zakład Wydawn. CPARA 1960, 66 s. Praprem. Kr., T. Groteska 1963.

III nagroda w konkursie CPARA w 1960 na sztukę z okazji Tysiąclecia Państwa Pol.

27. Wielka, większa i największa. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1960, 324 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1961, wyd. 3 1962, wyd. 4 1964, wyd. 5 1966, wyd. 6 1968, wyd. 7 1970, wyd. 8 1972, wyd. 9 1973, wyd. 10 1975, wyd. 11 1978, wyd. 12 1981, wyd. 13 1981, wyd. 14 1984, wyd. 13 [!]. Kr.: WL 1986; Wwa: NK 1986, tamże 1988. Por. poz. 35, 36.

Przekł.: czes.: Velké, větší, největší. [Przeł.] A. Balajková. Praha 1963, — estoń.: Suur, suurem, kõige suurem. [Przeł.] A. Kurtina. Tallinn 1966, — ros.: Odno drugogo interesnej. [Przeł.] B. Zachoder. Moskva 1964; wyd. nast. Varšava 1987, — serb.-chorw.: Velika, veća i najveća. [Przeł.] Z. Malić. Zagreb 1964; wyd. 2 tamże 1977, — słowac.: Veľká väčšia a najväčšia. [Przeł.] F. Uváček. Bratislava 1962, — ukr.: Velyka, bil'sja i najbil'sja. [Przeł.] I. Brečak. Kiiv 1966. Adapt. teatr.: pt. Planeta Nadziei oprac. A. Baszkowski. Wyst. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomorski” 1962; pt. Wielka, większa i największa. Sztuka w 3 aktach. Adapt. dramatyczna i uwagi scen.: K. Śniadecka. Wwa 1966, — radiowa: pt. Pierwsza wielka przygoda. Adapt. Z. Woźnicka. Radio 1966; Adapt. E. Hartwig. Radio 1975.

28. Bar Wszystkich Świętych. Komedya dydaktyczna w 2 aktach. Praprem. Nowa Huta, T. Lud. 1961. Druk. zob. poz. 48, 56.

Przekł. węgier.: Minden Szentek Bárja. [Przeł.] G. Balogh. W: Téma variációkkal. Budapest 1976.

29. Dwie przygody Lemuela Gulliwera. (Sztuka w 2 aktach). *Dialog* 1961 nr 8 s. 26-45. Praprem. Kr., „T. 38” 1963. Przedr. zob. poz. 33, 56.

Wyst. też pt. Prawdziwe przygody Lemuela Gulliwera. Przekł.: czes.: Dvě příběhy Lemuela Gullivera. [Przeł.] Z. Marek. Praha 1967, — estoń. łącznie z poz. 49: Lemuel Gulliveri kaks seiklust; Väljavõt vanast kroonikast. [Przeł.] A. Kurtina. Tallinn 1979.

30. Skandal w Hellbergu. (Sztuka w 3 aktach). *Dialog* 1961 nr 11 s. 5-37. Praprem. Kr., Stary T. im. H. Modrzejewskiej 1961. Przedr. zob. poz. 33, 56.

II nagroda na konkursie dramaturgicznym MRN w Kr. w 1961. [Inf. autoral].

Przekł.: czes.: Skandal w Hellbergu. [Przeł. i oprac.] J. Langer. Praha 1963, — litew.: Skandalas Hellberge. [Przeł.] A. Liobyte. W: Siuolaikinės lenkų pjesės. Vilnius 1967, — niem.: Skandal in Hellberg. [Przeł.] P. Ball. Berlin 1968.

31. Ci z dziesiątego tysiąca. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1962, 230 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1864, wyd. 3 1966, wyd. 4 1969, wyd. 5 1973, wyd. 6 1982; [wyd. 7] Kr.: WL 1989.

Przekł.: bułg.: Trimata ot desatata chiljada. [Przeł.] A. Ščereva. Sofija 1974, — czes.: Trosečníci v řece meteoru. [Przeł.] J. Simonides. Praha 1977, — niem.: Die rot-weiße Sonne. [Przeł.] H. Bereska. Berlin 1973, — ros.: Troe s desjatoj tysjači. [Przeł.] S. Vajsbrojt, R. Nudeman. Moskva 1969, — słowac. łącznie z poz. 51 pt. Vesmirne dobrodružstvo. [Przeł.] F. Uváček. Bratislava 1978, — ukr.: Transgalaktyčnyj rozvidnyk. [Przeł.] R. Dub. Kiiv 1965; Oti z desjatoj tysjači. [Przeł.] V. Omeljančuk. Kiiv 1974.

32. Niepokój przed podróżą. Komedya w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1962. Druk w oprac. insc. J. Nowackiego. Wwa: CPARA 1963, 69 s.

II nagroda WRN w Bydgoszczy i Komitetu Festiwalu Teatrów Polski Północnej w konkursie na sztukę teatr. w 1962.

33. Sześć sztuk scenicznych. Kr.: WL 1962, 278 s. Zawartość: Imiona władzy [poz. 17]; Jonasz i biały [poz. 20]; Głupiec i inni [poz. 25]; Dziejowa rola Pigwy [poz. 24]; Dwie przygody Lemuela Gulliwera [poz. 29]; Skandal w Hellbergu [poz. 30].

34. Koniec Księgi VI. (Sztuka w 2 aktach). *Dialog* 1963 nr 12 s. 5-37. Praprem. Wwa, T. Kameralny 1964. Przedr. zob. poz. 48, 56.

Przekł.: bułg.: Krajat na kniga šesta. [Przeł.] V. Grueva. Sofija 1974, — czes.: Konec knihy 6. [Przeł.] J. Langer. Praha 1964; [Przeł.] M. Vejrosteck. Praha 1979, — niem.: Das Ende des sechsten Buches. [Przeł.] O.J. Tauschinski. Wien 1965, wyd. nast. tamże [1966], — ros.: Konec knigi šestoj. [Przeł.] Ja. Bereznickij. Moskva 1969.

35. Wielka, większa i największa. Widowisko telewizyjne. TV 1963. Por. poz. 27.

36. Wielka, większa i największa. Scenariusz filmowy. [Współaut.] A. Sokołowska. Ekran. 1963. Por. poz. 27.

37. Gry i zabawy. Widowisko telewizyjne. TV 1964.

38. Oko Centaura. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1964, 251 s.

Przekł. niem.: Das Auge des Centaurus. [Przeł.] L. Hoffman. Berlin 1968.

39. Powrót inżyniera Walczaka. Sztuka w 3 aktach. Wwa: COPIA [ok. 1964].

Inf.: S. Marczak-Oborski: Bibliografia dramatu polskiego 1939-1964. Wwa 1972.

40. Przychodzę opowiedzieć. Sztuka w 3 aktach. Praprem. Kr., T. im. J. Słowackiego 1964. Druk *Dialog* 1964 nr 4 s. 28-68. Przedr. zob. poz. 48.

Przekł. ros.: Ja, v Polše roždennyj. [Przeł.] Z. Šatalova. Moskva 1965, wyd. nast. Moskva 1968.

41. Ta wieś Mogiła. (Komedya telewizyjna). TV 1964. Druk w: Teatr szklanego ekranu. Wwa 1970 s. 17-56. Przedr. zob. poz. 48.

I nagroda w konkursie tv na scenariusz widowiska lub filmu nt. współczesny, zorganizowanym z okazji 20-lecia PRL w 1964.

42. Wilczy bilet. [Dialogi do filmu]. Scenariusz: L. Krasucki, R. Pietruski. Ekran 1964.

43. Wesele na osiedlu. (Komedya współczesna) Praprem. Nowa Huta, T. Lud. 1965. Druk *Dialog* 1965 nr 5 s. 5-29. Przedr. zob. poz. 48.

44. Zejście z cokołu. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Wr., T. Pol. 1965.

45. Długi deszczowy tydzień. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1966, 321 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1977, [wyd. 4] 1983, [wyd. 5] 1986, wyd. 6 1991.

Przekł.: słowac.: Dlhý daždivý týžden. [Przeł.] P. Čačko. Bratislava 1984, — ukr.: Dovgij doščovij tyžden. [Przeł.] O. Ljenik. Kiiv 1975, — węgier.: Egész héten esni fog? [Przeł.] I. Varsányi. Budapest 1974.

B

Adapt. teatr.: M. Straszewska. Wyst. Wr., T. Pol. 1969, – tv pt. Detektywi na wakacjach: Scenariusz serialu w 5 odcinkach: L. Migielska. TV 1978.

46. Piąty syn pani Nyabe. Sztuka telewizyjna. Powst. 1966.

Wyróżnienie w konkursie TV na sztukę telewizyjną w 1966. [Inf. autora].

47. Kluska, Kefir i Tutejszy. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1967, 321 s. Wyd. 2 Wwa: Czyt. 1973.

48. Pięć komedii różnych. Kr.: WL 1967, 269 s. Zawartość: Bar Wszystkich Świętych [poz. 28]; Koniec księgi VI [poz. 34]; Przychodzę opowiedzieć [poz. 40]; Ta wieś Mołga [poz. 41]; Wesele na osiedlu [poz. 43].

49. Przepis ze starej kroniki. (Libretto operowe). *Dialog* 1968 nr 12 s. 5–26. TV 1972.

Przeł. estoń. łącznie z Dwie przygody Lemuela Gulliwera zob. poz. 29.

50. Dziesięć rozdziałów. [Powieść. Cz. 1–2]. Kr.: WL.

[Cz. 1]. Długo i szczęśliwie. 1970, 411 s.

Wyd. bez tytułu całosci. Nagroda literacka CRZZ w 1971 za książkę związaną z życiem i pracą klasy robotniczej.

Przeł.: bułg.: D'lg'o i Ńsastlivo. [Przeł.] D. Dobrev. Sofija 1978, – czes.: Dlouho a Ńsastn. [Przeł.] H. Stachova. Praha 1985, – litew.: Ilgai ir laimingai. [Przeł.] A. ParaŃciakas. Vilnius 1974, – łotew.: Ilgi un laimigi. [Przeł.] I. Birzvalka. Riga 1979, – ros.: Dolgo i Ńsastlivo. [Przeł.] M. Ignatev. Moskva 1972, – sowacc.: Dłho a Ńsastlyvo. [Przeł.] V. Pasina. Kyiv 1974.

Adapt. radiowa [16 odcinków]: R. Dworczynska. Radio 1976.

Cz. 2. Nie cudzołz, nie kradnij. 1971, 434 s.

Wyd. adne tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1980.

51. Mój ksiezycowy pech. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1970, 246 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Przeł.: niem.: Mein Pech mit Mondreise. [Przeł.] R. Willnow. Berlin 1978, – sowacc.: ycznie z Ci z dziesiątego tyscia zob. poz. 31.

52. Doktor Mikołaj. Widowisko o Koperniku. TV 1972.

53. Kopernik. Scenariusz filmowy. [Wspaut.:] Z. Skowroński. Ekran. 1972. Por. poz. 55.

Złoty Medal na XVI Międzynarodowym Festiwalu Filmu Awangardowego w Avellino (Włochy) w 1975.

Adapt. tv.: Serial w 3 odcinkach. Scenariusz: ... Z. Skowroński. TV 1973.

54. Mister Di. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1972, 221 s. Wyd. 2 tamże 1978.

Adapt. radiowa w 2 cz.: A. Rosel-Kicińska. Radio 1975.

55. Samotny podróżny. [Powieść o M. Koperniku]. Wwa: Iskry 1973, 265 s. Por. poz. 52, 53.

56. Utwory sceniczne. Kr.: WL 1973, 408 s.

Zawartość: Imiona władzy [poz. 17]; Jonasz i błazen [poz. 20]; Głupiec i inni [poz. 25]; Dziewoja rola Pigwy [Poz. 24]; Dwie przygody Lemuela Gulliwera [poz. 29]; Skandal w Hellbergu [poz. 30]; Bar Wszystkich Świętych [poz. 28]; Koniec księgi VI [poz. 34].

57. Doktor Twardowski. [Powieść]. Cz. [1]–2. Wwa: Czyt. 1977, 1979, 304 + 419 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1981; wyd. 3 Kr.: WL 1987.

Przeł.: bułg.: Doktor Tvardowski i Malgozata. [Przeł.] S. Borisova. Plovdiv 1987, – czes.: Doktor Twardowski. [Przeł.] A. Balajkova. Praha 1987.

58. Mały seans spirytystyczny. [Miniatury literackie]. Kr.: WL 1979, 179 s.

Przeł. węgier.: Kis halottidz. [Przeł.] I. Kovács. Budapest 1986.

59. Bracia Koszmarek, magister i ja. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1980, 314 s. Wyd. 2 Kr., Wr.: WL 1984.

60. Kapitan. Widowisko dla młodzieży. TV 1986.

61. Schody. Sztuka w 2 aktach. *Pismo Lit.-Artyst.* 1986 nr 8 s. 4–70.

Adaptacje

1. Młodość Chopina. Oprac. na podstawie scenopisu A. Forda napisanego wg nowel G. Bachnera, ..., S. Hadyny, J. Korngolda. Wwa: KiW 1952, 111 s.

Ekran. scenariusza A. Forda 1952.

2. Panienka z okienka. Scenariusz filmowy wg powieści Deotymy. [Wspaut.:] J.M. Szancer, M. Kaniewska. Powst. ok. 1962. Ekran. 1964.

Scenopis scenariusza: ..., M. Kaniewska. [Cz. 1–2]. Wwa: [Zespół Realizatorów Film. „Start”] 1962–1963, 333 k.

3. M. Wandurski. Śmierć na gruszy. Adapt.: ..., T. Mierzeja. Wyst. Nowa Huta, T. Lud. 1964.

4. S. Żeromski: Popioły. Scenariusz dramatyczny. Wyst. Wr., T. Pol. 1964. Druk: Popioły. Sceny dramatyczne wg powieści S. Żeromskiego. Adapt. dramatyczna ... Wwa: CPARA 1965, 75 + 37 s.

Praca redakcyjna

1. Almanach młodych. Wyboru tekstów dokonałi: ..., E. Hołda. Wwa: Iskry.

[T. 1]. 1955–1956. 1956, 417 s.

[T. 3]. 1958–1959. 1959, 399 s.

[T. 4]. 1960–1962. 1962, 539 s.

[T. 5]. 1962–1963. 1965, 365 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1964, 1966, 1976. – Wywiady: Nieustannie porządkuję siebie. Z J.B. rozm. J. Pieszczachowicz. *Kraków 1986* nr 2; Rozmowa z J.B. [Rozm.] I. Bodnar. *Pismo Lit.-Artyst.* 1988 nr 2.

SWPP 1. – PP (A. Szalagan). – LP (W. Maciąg).

M. Serkowska: Twrcość dramatyczna J.B. *Zesz. Teatr.* 1958 nr 3. – A.W. Kral: B. ziemia obiecana. *Teatr* 1961 nr 16.

– M. Piwińska: J.B. *Tyg. Kult.* 1962 nr 47. – A.W. Kral: B. autor „Sztuk scenicznych”. *Zesz. Teatr.* 1963 nr 5. – W. Natanson: Słusznoc a siła. *Zycie Lit.* 1963 nr 40. – J. Kelera: Siedem przygód B.; B. ciąg dalszy. W tegoż: Kpiarze i moralcici. Kr. 1966. – E. Wysińska: J.B. *Teatr Lud.* 1967 nr 4.

– K. Wolicki: J.B. i okrutny realizm. W tegoż: Wszystko jed-

no co o 19.30. Wwa 1969. — M. Fik: Broszkiewicz. Wwa: Ag. Aut. 1971, 60 s. — K. Pysiak: Świadek epoki. *Literatura* 1975 nr 24. — Sz. Gąssowski: Współcześni dramatopisarze polscy. Wwa 1979 s. 108-118. — B. Bąk: 13 J.B. *Scena* 1982 nr 11. — M. Chrzanowski: Kształty młodości. O prozie J.B. *Pismo Lit.-Artyst.* 1985 nr 1. — P. Kuncewicz: Agonia i nadzieja. (Literatura polska 1918-1980). *Prz. Tyg.* 1986 nr 11 — B. Dyduch: Między prawdą a zmyśleniem, czyli „Wielka, większa i największa gra wyobraźni”. *Polonistyka* 1991 nr 8. **A.Sz.**

BROSZKIEWICZ Stanisław Szczęśny 1926-1984

Pseud.: Baca z Placu; Boskar; Br.St.; Froncek; Konrad Wichura; Robert Tyrewicz; (sb); St.Br.; St. Bro.; Stanisław Brosz; Stanisław Brosz.
Prozaik, publicysta.

Urodzony 8 maja 1926 w Warszawie; syn Antoniego Broszkiewicza, sędziego wojskowego, i Janiny z Goławskich. Uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. R. Traugutta w Częstochowie. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i kontynuował naukę na tajnych kompletach; w 1943 uzyskał świadectwo dojrzałości. Należał do Związku Walki Zbrojnej, a następnie do AK. Ukończył konspiracyjną szkołę podchorążych. Walczył w oddziałach partyzanckich w Kieleckiem, brał udział w powstaniu warszawskim. Został odznaczony Krzyżem Walecznych. Po upadku powstania dostał się do niewoli niemieckiej. Osadzony w obozie jenieckim w Morck Pongau zbiegł w 1945 na teren Włoch i wstąpił do 2. Korpusu Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Walczył w 2. Warszawskiej Dywizji Pancerniej na froncie włoskim, m.in. pod Bolonią i Anconą. Po zakończeniu wojny, pozostając w służbie wojskowej, rozpoczął studia w zakresie filologii klasycznej w wojskowym Ośrodku Akademickim w Rzymie. Debiutował w 1946 w tygodniku *Orzeł Biały*. W 1947 wraz z wojskiem został przeniesiony do Wielkiej Brytanii i skierowany jako oficer łącznikowy do oddziałów polskich w Szkocji używanych do pracy w rolnictwie. W tymże roku powrócił do Polski, zamieszkał na Śląsku i zaczął pracować jako dziennikarz i publicysta w redakcji *Dziennika Zachodniego*. Był kolejno kierownikiem oddziału w Kłodzku (1947-48) i w Wałbrzychu (1948-53). W piśmie tym ogłaszał liczne reportaże, felietony i recenzje do 1954 (też pod pseud.: Robert Tyrewicz, Konrad Wichura). Nawiązał współpracę z *Życiem Literackim* (1951-69), *Panoramą* (1954-74), *Wiadomościami Zagłębia* (od 1959). W 1956-57 pracował w redakcji *Trybuny Robotniczej*; z dziennikiem tym współpracował stale również w latach następnych jako autor rubryki w formie powiastki filozoficznej „Nabożny żywot muły Safan-Duły” (dod. *Magazyn Niedzielnny* 1955-77) oraz cyklów reportaży: „Rajd po Polsce współczesnej” (1958-59), „W podziemnym szeregu” (1961), „Podróż do Afryki” i „Nasi w Gwinei” (1963-64). W 1957 został członkiem ZLP.

W 1964-66 był kierownikiem literackim Wojewódzkiej Agencji Imprez Artystycznych w Katowicach. W 1973 odbył podróż do Włoch. W latach następnych współpracował też m.in. z czasopismami: *Głos Huty Katowice* (od 1973 pod pseud. Boskar), *Budowlani* (od 1975 pod pseud. Baca z Placu). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1974) oraz Złotą Odznaką „Zasłużony dla Rozwoju Województwa Katowickiego” (1975). Zmarł 5 marca 1984 w Katowicach, pochowany w Będzinie-Małobądzu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Walczymy z chuligaństwem. [Współaut.]. B. Miklica, Stalinogród [Kat.]: Wyd. Propagandy i Agitacji Stalinogrodzkiego Woj. Kom. PZPR. 1954, 30 s.

2. Johanka. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1957, 150 s.

Zawartość: Uwaga! Lonty!; Infractus malis; Pies graniczny; Opowieść o Rogoszowym byku; List spod Verdun; Pod ziemią; Johanka; Otto Reichardt odchodzi; Szklanka mleka; Casus Chmurecki; Wilki; Ninon; Widmo.

3. Przypowieść filologiczna. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1958, 156 s.

Zawartość: Esanatoglia; Rotmistrz Cygler; Ballada z Rocca Lanciano; Fresk pompejański; Eroica; Raptus puellae; Buono giorno tristezza; Wyprowadzenie na Monte Primo; Przygoda sierżanta Dudy; Kasztany; Admirał Castellar; Red Lion; Przypowieść filologiczna.

4. Abwehra straciła trop. Opowiadanie. Kat.: Śląsk 1960, 83 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zmien. 1970, 168 s., wyd. 3 1984.

W wyd. 2 nadto opowiadania: Kryptonim „Gefreiter”: I. Godzina mroku, II. Rozkołysało się morze.

5. Kryptonim „Gefreiter” i inne opowiadania. Kat.: Śląsk 1961, 100 s.

Zawartość: [Kryptonim „Gefreiter”]: I. Godzina mroku, II. Rozkołysało się morze [poz. 4]; Bonny Scotland; Taniec kogutów.

6. Taniec kogutów. Opowiadania szkockie. Kat.: Śląsk 1961, 137 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1972; wyd. 3 Wwa: KiW 1991.

Zawartość: Taniec kogutów [poz. 5]; Śmierć Mik'a Glaurie; Sąd. Ostatni salut brygadiera Greene'a; Loch Lomond; Yankee Doode; Upiór z Kilmarnoch; Wirus; Małżeństwo Ronnie Scott; Jinny Mac Guire powrócił; Tchórz; Independence. A d a p t. s c e n. całości pt. Opowiadania szkockie. Wyst. Sosnowiec, Scena Propozycji T. Zagłębia 1968.

7. Końca świata nie będzie. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1963, 156 s. Wyd. 2 zmien. tamże 1966, 212 s.

Zawartość: Końca świata nie będzie; Redaktor Struś; Okno; Postillon d'amour; Niedźwiedź fotografa; Cyrk Zygmunta; Wieczór w „Herodzie”; Śmierć szmirusa. — W wyd. 2 nadto: Mistrz.

8. Najjaśniejszy świeci Jupiter. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1967, 238 s.

9. Etiuda z Beatą. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1970, 176 s.

Zawartość: Pożegnanie z młodą; Rezegh; Niedziela w Camerino; Lectio ultima; Sylwester Anakleta; Ostatnia postuga; Scleroica; Odwiedziny; Kobus w kwiaciarni; Gore!...; Dwie róże; U podnóża; Madonna autobusu; Etiuda z Beatą; Cz. I. Scherzo. Cz. II. Allegro disperato. Cz. III. Finale alla speranza.

10. Sprawa Delty. Powieść. Kat.: Śląsk 1971, 143 s.

11. Takie buty. [Opowiadania]. Kat.: Śląsk 1973, 273 s.

Zawartość: Cykle: Genesis; Piraci; Takie buty; Paź królowej.

12. Tryptyk szkocki. Drugi tryptyk szkocki. [Widowisko telewizyjne]. TV 1973. Druk w: Teatr rozrywkowy. Sztuki i widowiska z Telewizyjnego Teatru Rozrywki. Wwa 1975 s. 121-178.

13. Tryptyk włoski [Widowisko telewizyjne]. TV 1974.

14. Strach błady i romanse. Wybór opowiadań. Kat.: Śląsk 1976, 294 s.

Zawiera z poz. 3: Esanatoglia; Raptus puellae; Buono giorno tristezza; Ballada z Rocca Lanciano; — z poz. 6: Sąd; Ostatni salut brigadiera Greene'a; Yankee Doodle; Tchórz; — z poz. 7: Końca świata nie będzie; Okno; Niedźwiedź fotografa; Cyrk Zygmunta; — poz. 9: Niedziela w Camerino; Odwiedziny; Ostatnia postuga; Gore!...; U podnóża; — nadto: Amnestia dla Jaska Czandery; Szklanka mleka [poz. 2]; Obłączani, spocznij!; Kadawarczerzy; Spisek i jak tam jeszcze; Król kaskaderów; Safari; Siostra Fela ma dyżur.

15. Tango dla starszej siostry. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1976, 159 s. Wyd. 2 tamże 1979.

16. Koncert dla żony. [Powieść]. Wwa: MON 1981, 201 s.

17. Z Kobusem do gwiazd. [Powieść]. Kr.: WL 1981 [właśc. 1982], 237 s.

18. Ballada z Rocca Lanciano. Opowiadania włoskie. Wyboru dokonał J. Górdziałek. Kat.: Śląsk 1982, 125 s.

Zawiera z tomu poz. 3: Raptus puellae; Buono giorno tristezza; Esanatoglia; Ballada z Rocca Lanciano; — oraz: Takie buty; Capo stazione; Niedziela w Camerino [poz. 9]; Swoj chłop (Aneks do przewodnika); Sprzedaż poezji na Piazza del Popolo; Spotkanie w Ostii.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1976. — SWPP 2 (B. Winklowa). — PP (B. Winklowa). — RL 1984 (A. Biernacki).

H. Zaworska: Zagłoba z armii Andersa. *Nowe Książ.* 1958 nr 17 [rec.: Przypowieść filozoficzna]. — [Taniec kogutów:] Z. Kubikowski: Opowiadania szkockie B. *Odra* 1962 nr 2. J. Wasyłkowski: Szkoci z Monte Marymonte. *Nowe Książ.* 1962 nr 18. — R. Marszałek: Kawiarniane umieranie. *Twórczość* 1964 nr 7 [rec.: Końca świata nie będzie]. — W. Adamiec: Dokąd w takich butach? *Nowe Książ.* 1973 nr 22 [rec.: Takie buty]. — J. Pierzchała: W dionizyjskim orszaku. *Poglądy* 1976 nr 18 [rec.: Strach błady i romanse]. — J. Koproński: Powieść S. B. *Nowe Książ.* 1977 nr 13 [rec.: Tango dla starszej siostry]. — W. Billip: Literacka zabawa. *Nowe Książ.* 1984 nr 1 [rec.: Ballada z Rocca Lanciano; Z Kobusem do gwiazd].

BROŻEK LUDWIK 1907-1976

Pseud.: B.; (br); J.K.; Jan Kurzelowski; (jk); L.B.; lb.
Bibliograf, historyk literatury, folklorysta, publicysta,

Urodzony 25 sierpnia 1907 w Karwinie; syn Franciszka Brożka, górnik, i Florentyny z Iwanów. Po śmierci rodziców (matki w 1910, ojca w 1918) opiekował się nim starszy brat, Karol. Po ukończeniu szkoły ludowej w Karwinie przez trzy lata uczył się w Polskim Gimnazjum Realnym w Orłowej; w 1922 przeniósł się do Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczego w Cieszynie i tu uzyskał maturę w 1927. Równocześnie pracował społecznie w bibliotece Macierzy Szkolnej przy porządkowaniu księgozbioru J.I. Kraszewskiego. Przez rok odbywał studia teologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim. Następnie od 1928 studiował w Państwowym Pedagogium w Krakowie, które ukończył w 1930. Należał do związku śląskiej młodzieży akademickiej „Znicz” i był przez pewien czas sekretarzem koła krakowskiego. W 1930/31 rozpoczął pracę jako polonista w szkolnictwie powszechnym, najpierw w Skoczowie, a od 1931/32 do 1935 w Cieszynie. Pracę publicystyczną rozpoczął w 1929 artykułem polemicznym „Kilka uwag z powodu artykułu J. Przybyły „Twórczość literacka młodego Śląska” zamieszczonym w *Głosie Ziemi Cieszyńskiej*. Publikował też na łamach *Gwiazdki Cieszyńskiej*. Za namową i poparciem Gustawa Morcinka zgłosił swój akces do powstałego w 1929 Koła Literatów na Śląsku. W 1930 ogłosił swą pierwszą pracę o charakterze badawczym „O bibliografii cieszyńskiej i rzeczach pokrewnych” w piśmie *Zaranie Śląskie* (z.1). W 1930-39 był sekretarzem redakcji, a w 1935-1938 redaktorem odpowiedzialnym *Zarania Śląskiego*. Publikował też w *Rocznikach Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku, Powstańcu Śląskim, Kuźnicy i Fantanie*. Jednocześnie w 1935-39 pracował jako adiunkt w Bibliotece Sejmowej w Katowicach, przemianowanej potem na Bibliotekę Śląską. Od 1 kwietnia 1939 do wybuchu wojny był kustoszem Muzeum Miejskiego w Cieszynie. Okres okupacji spędził w Karwinie i Cieszynie, pracując jako robotnik budowlany i transportowy. Po wojnie powrócił do pracy w Muzeum Miejskim; od 1960 był też kustoszem Oddziału Zabytkowego Biblioteki Śląskiej w Cieszynie. Należał do komitetu redakcyjnego tygodnika *Głos Ziemi Cieszyńskiej* (1956-57), a w 1957-66 do rady redakcyjnej kwartalnika *Zaranie Śląskie*. Współpracował z prasą śląską, publikował m.in. w *Zaraniu Śląskim, Głosie Ziemi Cieszyńskiej, Kwartalniku Opolskim i Pamiętniku Cieszyńskim*, a także z prasą polonijną na Zaolziu, m.in. ze *Zwrotem* z czeskiego Cieszyna (tu pod pseud. Jan Kurzelowski) i *Kalendarzem Śląskim* z Ostrawy. Był

czynnym członkiem licznych towarzystw naukowych, m.in. Polskiego Towarzystwa Historycznego, Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Opracował wiele artykułów biograficznych o wybitnych Ślązakah dla „Polskiego słownika biograficznego” oraz pracy zbiorowej „Pisarze śląscy XIX i XX wieku” (wyd. 1963). W 1969 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na Uniwersytecie Wrocławskim na podstawie pracy „Folklor cieszyński i jego odbicie w kulturze i literaturze regionu cieszyńskiego. Zagadnienia wybrane” (promotor prof. Bogdan Zakrzewski). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1957), Złotą Odznaką „Zasłużony dla Rozwoju Województwa Katowickiego”, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 7 czerwca 1976 w Cieszynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Prasa legionowa na Śląsku. Kat.: [Inst. Śląski] 1936, 6 s.

Przekł. niem.: Die Presse der Legionen in Schlesien. Berlin 1936.

2. Cieszyńskie zbiory muzealne. Kat.: [Inst. Śląski] 1937, 8 s.

Przekł. niem.: Die Teschener Museumssammlungen. Berlin 1937.

3. Piotr Bezrucz. [Kat.:] Inst. Śląski w Kat. 1937, 4 s.

4. Franciszek Popiołek. Z okazji 70-lecia urodzin i 35-lecia pracy naukowej. *Zar. Śl.* 1938 nr 2; odb.: Cieszyn 1938, 62 s.

5. Bibliografia Kopernikowska 1923-1948. Pozn.: Inst. Zach. 1949, 30 s.

Dod. do *Prz. Zach.* 1949 nr 7/8.

6. Bibliografia prac Wacława Borowego. W: W. Borowy: *Studia i rozprawy*. T. 2. Wr. 1952 s. 343-382.

7. Silesiaca w Bibliotece Muzeum w Cieszynie. Cieszyn: Pol. Tow. Hist. 1957, [1971] s., powiel.

8. Przegląd bibliograficzny twórczości Gustawa Morcinka. W: Gustaw Morcinek. W 70-lecie urodzin. Kat. 1961 s. 114-159.

9. Jan Dzierżon. Człowiek, dzieło, dokumenty. Studium monograficzne. [Współaut.:] A. Gładysz, S. Mazak. Opole: Inst. Śląski 1978, 161 s.

10. Między Cieszynem a Krakowem. (Młodzieńcza korespondencja Ludwika Brożka do brata 1924-1930). Przygot. do druku i wstęp: A. Brożek. Opole: Inst. Śląski 1979, 115 s.

Studia i bibliografie w wydawnictwach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Bibliografia prac ks. Józefa Londzina. *Zar. Śl.* 1933 nr 2 s. 84-102; odb. Cieszyn 1933, 15 s. — Powojenna prasa na Śląsku

Cieszyńskim. [Współaut.:] O. Michejda. *Rocz. Tow. Przyjaciół Nauk na Śląsku*. 1934 t. 4; odb. Kat. 1934, 16 s. — Skoczów. Pierwsze miasto nad Wisłą. Szkic historyczny. *Przew. Młodzieży Powstańczej* na rok 1937; odb. Będzin 1937, 15 s. — Wystawy na Śląsku w latach 1932-1937. Kat. 1938. *Rocz. Tow. Przyjaciół Nauk na Śląsku* 1938. T. 6; odb. Kat. 1938, 16 s. — Bibliografia Śląska za lata 1945-1946. *Zar. Śl.* 1947 z. 1/2 s. 83-111. — Z dziejów polskiej książki na Śląsku Cieszyńskim. W: Ziemia cieszyńska w drodze do Polski Ludowej. [Cieszyn] 1947; odb. Cieszyn 1947, 15 s. — Skarb fary ortowskiej. *Kalendarz „W obronie prawdy” na rok 1949*, Frysztat 1949, 14 s. — Twórczość Gustawa Morcinka 1923-1953. Zarys bibliograficzny. *Śląsk Lit.* 1954 nr 9 s. 168-203. — Materiały do bibliografii (1922-1957) Zofii Kossak. *Życie i Myśl* 1957 nr 3 s. 164-200. — Bibliografia prac Walentego Krząszcza (1886-1959). *Zar. Śl.* 1959 z. 4 s. 92-97. — Materiały do bibliografii Cieszyna. *Pam. Cies.*, Kat. 1961 s. 118-157. — Z moich wspomnień o Zaranu Śląskim. *Zar. Śl.* 1967 z. 2 s. 229-240.

Prace redakcyjne

1. Śląsk. Red. ... Wwa: SiT 1954, 184 s.

2. G. Morcinek: Z mojej ziemi. Wybór z publicystyki. Wybór i układ oraz Słowo wstępne ... [Kat.] Stalinogród: Śląsk 1955, 247 s.

3. J. Wantuła: Książki i ludzie. Szkice o wydawnictwach i piśmiennictwie na Śląsku Cieszyńskim. Wyboru dokonał oraz wstępem, przypisami i bibliografią pt. Artykuły i prace J. Wantuły oraz Prace o J. Wantule opatrzył ... Kr.: WL 1956, 267 s.

4. H. Jasiczek: Humoreski beskidzkie. Kontrola gwary ... Kat.: Śląsk 1959, 97 s.

5. J.I. Kraszewski: Cykl powieści historycznych obejmujących dzieje Polski. T. 7, 15. Wwa: LSW.

T. 7. Historia prawdziwa o Petruku Właście, palatynie, którego zwano Duninem. Opowiadanie historyczne z XII w. Przygot. do druku i przyp. ... i J.L. Kowalczyk. 1960, 325 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2. 1968, wyd. 4 [!] 1977. Wyd. inne zob. poz. 9.

T. 15. Biały książę. Czasy Ludwika Węgierskiego. Przygot. do druku i posł. ... Przep.: ... i K. Daszkiewicz. 1960, 347 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 3 1970, wyd. 7 [właśc. 4] 1979.

6. Wspomnienia Cieszyniaków. Zebrał i oprac. ... Przedm.: J. Chlebowczyk. Wwa: Pax 1964, 262 s.

7. W. Ogrodziński: Dzieje piśmiennictwa Śląskiego. Do druku przygot.: ... i Z. Hierowski. Kat. Śląsk 1965, 435 s. Śląski Inst. Nauk.

8. Pamiętnik skoczowski. Kom. red.: ... i in. Skoczów: Kom. Obchodów 700-lecia 1967, 128 s.

9. J.I. Kraszewski: Historia prawdziwa o Petruku Właście, palatynie, którego zwano Duninem. Opowiadanie historyczne z XII wieku. Posł.: W. Hahn. Przyp.: ... i J.L. Kowalczyk. [Kat.]: Śląsk 1968, 363 s. Wyd. nast. tamże 1983. Por. poz. 5.

10. Korespondencja Pawła Stalmacha. Oprac.: I. Homola i ... Wr.: Ossol. 1969, 172 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1964. — SWPP 1. — LP (M. Fazan). — ŚISB (M. Fazan). — RL 1976 (J. Chudek). — J. Broda, M. Heller: Bibliografia prac L.B. [za l. 1929-1980]. *Rocz. Ciesz.* 1983 t. 4/5.

F. Zahradnik: Zastężony badacz Śląska — L.B. *Poglądy* 1964 nr 11. — E. Rosner: Kontynuator pięknych tradycji. *Poglądy* 1966 nr 19. — S. Wilczek: Dr L.B. *Poglądy* 1971 nr 18. — R. Danel: Życie oddał regionowi, ludziom i książkom. Wspomnienie o L.B. *Głos Ziemi Ciesz.* 1976 nr 24. — A. Wiedera: Wspomnienie o L.B. *Lit. Lud.* 1976 nr 6. — B. Lubosz: Z rodu wielkich. *Opole* 1976 nr 8. — *Biul. Ludozn.*, Czeski Cieszyń 1979 [poświęcony L.B.] — M. Fazan: L.B. jako badacz przeszłości kulturalnej Śląska. *Książ. Śl.* 1980.

J.Z.

BRUCZ Stanisław 1899-1978

Pseud.: Kronikarz; S.B.; st. br.; St.Br.; W.Z.
Krytyk, tłumacz, poeta.

Urodzony 13 listopada 1899 w Warszawie; syn Leona Brucza, urzędnika, i Henryki z Pińczowskich. Do gimnazjum uczęszczał w Warszawie. Po maturze i odbyciu służby wojskowej (1918-21, w czasie wojny polsko-bolszewickiej był na froncie) rozpoczął studia na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Debiutował w 1922 wierszem „Weronika” w *Kurierze Polskim* (nr 268); za właściwy debiut uważał wiersze „Ty w Londynie” i „Dynamo — maszyna” zamieszczone w *Skamandrze* (nr 29/30). Należał do grupy literackiej Nowa Sztuka; współpracował z *Almanachem Nowej Sztuki F.24* (1924-25). W związku z ostrą krytyką spowodowaną popełnieniem plagiatu, w 1925 wyjechał do Paryża, gdzie pracował m.in. w polskiej i francuskiej prasie (ostatni wiersz „Stacje” opublikował w 1929 w *L'Art Contemporain*). Po powrocie w 1931 do Warszawy kontynuował pracę literacką i dziennikarską. W 1933 został członkiem ZZLP. Artykuły i felietony ogłaszał w dziennikach: *Czas*, *Express Poranny*, *Kurier Polski* oraz m.in. w *Wiadomościach Literackich* (1938-39). W okresie okupacji niemieckiej utrzymywał się z drobnego handlu i prac rzemieślniczych. Od kwietnia 1942 był więziony w niemieckim obozie pracy pod Mińskiem na Białorusi, skąd w lipcu 1944 uciekł do Wilna. Po zajęciu Wilna przez wojska radzieckie pracował w redakcji dziennika *Prawda Wileńska* jako sekretarz odpowiedzialny. W grudniu 1944 wyjechał do Lublina, gdzie wstąpił do Wojska Polskiego. W 1945-47 był kierownikiem działu kulturalnego tygodnika *Polska Zbrojnia*; w piśmie tym publikował

artykuły i recenzje teatralne. Współpracował z tygodnikiem *Kuźnica* (1946-49, tu także przekłady z literatury francuskiej). Po zdemobilizowaniu w czerwcu 1947 pracował do 1949 w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, kierując działem przekładów z francuskiego. W 1949-64 był kierownikiem literackim kolejno w Teatrze Wojska Polskiego i w Teatrze im. S. Jaracza w Łodzi. Współpracował (1949-50) jako recenzent teatralny z Rozgłośnią Łódzką Polskiego Radia. Brał czynny udział w działalności Oddziału Łódzkiego ZZLP, a potem ZLP (1945-50 członek zarządu, 1951-52 prezes). W 1955-57 był zastępcą redaktora naczelnego dwutygodnika *Kronika* wydawanego przez ZLP (tu też liczne artykuły i recenzje teatralne). W 1964 otrzymał Odznakę Honorową m. Łodzi. Odnaczenia m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1973). Zmarł 8 stycznia 1978 w Łodzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bitwa. [Wiersze]. Wwa 1925, 31 s. Bibl. Nowej Sztuki.

2. Wybór wierszy. Wybór i posł.: W. Woźniak. Ostrołęka 1977, 14 s.

Wyd. z funduszu Wyd. Kult. i Sztuki Urzędu Woj. w Ostrołęce. Druk bibliofilski 299 egz. — Zawiera wiersze z poz. 1.

3. Wybór poezji. Wybór i wstęp: W. Woźniak. Wwa: PIW 1987, 101 s.

Zawiera wiersze z poz. 1 oraz rozproszone w czasopiśmie.

Przekłady

1. M. Gorki: Jegor Bułyczow i inni. Sceny dramatyczne. Przeł.: ... i S.R. Dobrowolski. Wyst. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1947. Wyd. [Wwa:] PIW 1951, 126 s. Przedr. w: M. Goki: Wybór dzieł. T. 4. Dramaty. Tamże 1954; Pisma. T. 4. Utwory dramatyczne. Tamże 1955; Pisma. T. 10. Utwory dramatyczne 1908-1935. Tamże 1956. — w: Antologia dramatu rosyjskiego. T. 2. Wwa: Czyt. 1954; Teatr radziecki. T. 1. Wwa: PIW 1967.

2. R. Vailland: Dziwna zabawa. Powieść. [Wwa:] Czyt. 1948, 258 s. Wyd. 2. Przedm.: M. Żóławski. Tamże 1966.

3. R. Garaudy: Źródła francuskie socjalizmu naukowego. Przeł. ... Wwa: Czyt. 1950, 328 s.

4. G.W. Plechanow: Listy bez adresu. W tegoż: O literaturze i sztuce. Wwa: KiW 1950, s. 1-159. Wyd. 2 tamże 1956.

5. P. Tillard: Żołnierze wolnej Francji. [Powieść]. Wwa: PIW 1950, 186 s. Wyd. 2 tamże 1952.

6. M. Gorki: Letnicy. Dramat w 4 aktach. [Wwa:] PIW 1951, 222 s. Przedr. w: M. Gorki: Wybór dzieł. T. 4. Dramaty. Tamże 1954.

7. O. Matjuszina: Pieśń o życiu. Powieść. Wwa: MON 1951, 167 s.

8. R. Vailland: Pułkownik Forster przyznaje się do winy. Sztuka w 4 aktach. Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1953.

9. Y. Farge: Proste słowo. Opowiadania. Pośl.: D. Horodyński. Wwa: PIW 1954, 109 s.

10. M. Magnien: W kraju 600 milionów. Przeł.: ..., E. Międzyrzecka, J. Guranowski. Wwa: KiW 1954, 361 s.

11. Niemcy. Przeł.: ..., I. Olecka, J. Boniecki. Wwa: KiW 1954, 201 s.

Przekład hasła: Germanija z: Bolszaja sowietskaja encyklopedia. T. 11. Wyd. 2 Moskwa 1952.

12. M. Gorki: Somow i inni; Jegor Bułyczow i inni. W: M. Gorki: Pisma. T. 10. Utwory dramatyczne 1908-1935. Wwa: PIW 1956, s. 147-363. Por. poz. 1.

13. A. Dumas ojciec: Hrabina de Charny. Cz. 1. Ucieczka. T. 1-2. Przeł.: ..., C. Mondral. Łódź: WŁ 1958, 235 + 273 s.

14. A. Dumas syn: Dama Kameliowa. [Powieść]. Łódź: WŁ 1960, 237 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1975, wyd. 4 1979, wyd. 5 1987; wyd. nast.: Wwa: Elipsa 1990; Wwa: Comfort 1992.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953. — SWPP 1.

S. Napierski: Zapoznany poeta — S.B. *Epoka* 1927 nr 333. — A.K. Waśkiewicz: S.B. *Odgłosy* 1974 nr 41. — J. Poradecki: S.B. *Odgłosy* 1976 nr 21. — A. Wazyk: Sprawa S.B. *Literatura* 1978 nr 9. — A.K. Waśkiewicz: S.B. — zapomniany poeta nowej sztuki. *Mies. Lit.* 1980 nr 7. — [Wybór poezji:] J. Koprowski: Wiersze B. Kierunki 1987 nr 49; A. Międzyrzecki: Felieton poetycki. *Twórczość* 1988 nr 7.

J.Z.

BRUDNICKI Jan Zdzisław

ur. 1936

Pseud.: b.r.; br.; (j); J.Z.; J.Z.B.; J.Z. Brudn.; j.b.; j.b.; JZB; JZB; jzb.; (jzb).
Krytyk literacki.

Urodzony 3 listopada 1936 w Ursynowie pod Kozienicami (woj. radomskie) w rodzinie chłopskiej; syn Józefa Brudnickiego i Stefanii z Kapustów. W czasie okupacji niemieckiej przebywał początkowo w rodzinnej wsi, a po wysiedleniu w innych miejscowościach powiatu kozienskiego. Od 1950 uczęszczał do Gimnazjum Ogólnokształcącego w Kozienicach, gdzie w 1954 zdał egzamin maturalny. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1959 uzyskał magisterium. Debiutował w 1956 recenzją książki W. Babinicza „Szeroki świat” opublikowaną w miesięczniku *Warmia i Mazury* (nr 3; pt. „Czy wzór do naśladowania”). W 1958 podjął pracę w Bibliotece Narodowej w Warszawie, w Zakładzie Bibliografii Zalecającej Instytutu Bibliograficznego, gdzie uczestniczył w opracowaniu i redakcji rocznika *Literatura Piękna* oraz kwartalnika *Przegląd*

Biblioteczny. Od 1959 należał do KKMP przy ZMW, pełniąc tu różne funkcje, m.in. przewodniczącego Rady Krajowej (1972-75). Kontynuując twórczość krytycznoliteracką, ogłaszał liczne recenzje literackie, artykuły, szkice i wywiady m.in. na łamach *Współczesności* (1964-67), *Twórczości* (1963-70), *Tygodnika Kulturalnego* (1963-83), *Książek dla Ciebie* (1968-72) i *Miesięcznika Literackiego* (1968-78). W 1967 został członkiem PZPR (do 1988). W 1969 objął funkcję kierownika Zakładu Uzupelniania Zbiorów Biblioteki Narodowej (do 1972). W 1971-75 był zastępcą redaktora naczelnego miesięcznika *Nowy Wyraz*; W 1975 rozpoczął pracę w miesięczniku *Poezja*, najpierw na stanowisku sekretarza redakcji, a od 1987 jako zastępca redaktora naczelnego. W 1976 został członkiem ZLP (tu w 1989 pełnił funkcję przewodniczącego Sądu Koleżeńskiego). Recenzje i wywiady literackie publikował w tym czasie m.in. w *Regionach* (1971-73), *Nouym Wyrazie* (1972-79), *Poezji* (1975-89), *Literaturze* (1976-78) oraz *Razem* (1979-83). Od 1980 był członkiem Kolegium Redakcyjnego *Rocznika Literackiego*. W 1982 został członkiem SD PRL, a w 1983 członkiem Międzynarodowego Stowarzyszenia Krytyków Literackich. W latach następnych ogłaszał artykuły i recenzje literackie w *Nowych Książkach* (1986-88), *Tygodniku Kulturalnym* (1986-88), *Kierunkach* (1987-89), *Okolicach* (1987-88) i *Odrodzeniu* (1989). Odznaczony: odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1970), Złotą i Srebrną Odznaką im. Janka Krasickiego (1975, 1980) oraz Srebrnym Krzyżem Zasługi (1985). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Fryderyk Chopin (1810-1849). Poradnik bibliograficzny. Wwa: Inst. Bibliogr. Bibl. Nar. 1960, 34 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1965.

2. Zofia Nałkowska. 1884-1954. Poradnik bibliograficzny. Wwa: Inst. Bibliogr. Bibl. Nar. 1965, 44 s. Wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 1969.

3. Tadeusz Nowak. Wwa: PIW 1978, 202 s.
Nagroda *Miesięcznika Literackiego* w 1978.

4. Wiek prozy. [Szkice literackie]. Wwa: KAW 1979, 219 s.

Zawartość: Biegun świadomości; Instytucja powieści; Sposób istnienia w tekście; Czyn prozy; Rewolucjonizm prozy; Młodzieńczy romans Z. Nałkowskiej [Narcyza]; Świat na krawędzi; Ludzkość zdumiona sobą [Z. Nałkowska: Dzienniki czasu wojny]; „Las rzeczy” dawnych i współczesnych [J. Zawieyski: Korzenie]; Tęsknota za tragizmem; 20 batów [dot. literatury poświęconej pracy]; Pełnia mitu minęła [dot. prozy wiejskiej]; W latach sześćdziesiątych. Oraz recenzje.

5. Jerzy Zawieyski. Wwa: PIW 1985, 235 s.

6. Adam Mickiewicz: „Pan Tadeusz”. Wwa: Jota 1990, 52 s.

B

7. Stefan Żeromski „Przedwiośnie”. Wwa: Jota 1990, 42 s. Wyd. nast. tamże 1991.

Studia w czasopiśmie i książkach zbiorowych: Rewolucjonizm. *Nowy Wyrzaz* 1972 nr 4 s. 66-75. — Rola książki krytycznoliterackiej w propagandzie czytelnictwa i w informacji bibliotecznej. *Rocz. Bibl. Nar.* 1973 s. 155-173. — Ostatnia droga Witkacego. (Wersja ostatnia, ale nie ostateczna). *Prz. Hum.* 1977 nr 10 s. 81-91. — Między tradycją i awangardą. Nad rękopisem dramatów Jerzego Zawieyskiego. *Prz. Hum.* 1985 nr 5/6 s. 122-135. — Słowo o literaturze chłopskiej. *Okolice* 1985 nr 3/4 s. 7-22; przedr. w: *Literatura Polski Ludowej: oceny i prognozy*. Wwa 1985 s. 307-325.

Prace redakcyjne

1. Tadeusz Nowak. Zbiór recenzji i szkiców o twórczości pisarza. *Oprac. ...* Wwa: LSW 1981, 321 s.

2. Pogranicza poezji. Wybór i oprac.: ... , J. Wit-
tan. Wwa: Iskry 1983, 491 s.

Wybór tekstów krytycznych z miesięcznika *Poezja* z l. 1966-1977.

3. J. Zawieyski: Kartki z dziennika 1955-1969. Wybór, wstęp i oprac.: ..., B. Wit. Wwa: Pax 1983, 354 s.

4. J. Zawieyski: Dramaty. T. 1. *Oprac. i wstępem opatrzyli ...* i B. Wit. Wwa: Pax 1985, 408 s.

5. K. Ratoń: Pieśni ocalone. Z rękopisów do druku przygot. i posł. opatrzył ... Wwa: Staromiejski Dom Kult. 1992, 79 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989, 1990.

[Tadeusz Nowak:] K. Rutkowski. *Mies. Lit.* 1978 nr 9; J. Popiel. *Twórczość* 1979 nr 8. — [Wiek prozy:] T. Błażejewski: Wiara w powieść. *Odgłosy* 1980 nr 17; B. Dopart. *Zycie Lit.* 1980 nr 22. — E. Szonert: Próba portretu. *Kierunki* 1986 nr 1 [rec.: Jerzy Zawieyski].

B.D.

BRUDZIŃSKI Wiesław Leon ur. 1920

Pseud.: Antoni Nurski; (b); (en); I.X.; IKS; K. Górzanka; KOW; KS; Oset; P.O. WIDZA; POLAK MAŁY (DUCHEM); Trzmiel; (w.l.b.); W.L.B.; W.L.Br.; Well; (wlb); XY.

Satyryk; aforysta, dziennikarz.

Urodzony 20 lutego 1920 w Łodzi; syn Aleksandra Kupkego, farmaceuty, i Pelagii z Brudzińskich, nauczycielki. Uczęszczał do Gimnazjum im. M. Kopernika w Łodzi, gdzie w 1938 uzyskał maturę. Debiutował w 1936 felietonem satyrycznym pt. „a bliźniego swego jak siebie samego ...” drukowanym w poznańskiej *Kulturze* (nr 27; podp. W.L. Kupke), publikował tu do wybuchu wojny (od 1937 podp. W.L. Brudziński). W 1938-39 współpracował z miesięcznikiem *Wymiary*, w którym prowadził dział „Trybuna młodych”. Utwory

satyryczne ogłaszał także w tygodniku *Wróble na Dachy*. Od czerwca 1938 mieszkał w Wieluniu. W okresie okupacji niemieckiej pracował jako pomocnik biurowy. Po wyzwoleniu powrócił do Łodzi. W marcu 1945 zaczął pracować w tygodniku *Szpilki*, najpierw do 1952 jako sekretarz redakcji, a następnie członek kolegium redakcyjnego; ogłaszał tu liczne satyry, fraszki, prozę humorystyczną, przekłady z niemieckiego (m.in. w 1952 cykl „Miniatury”). Utwory satyryczne drukował również w *Rzeczypospolitej* (1945; felietony w rubryce „Na marginesie”), *Dzienniku Łódzkim* (1945-46), *Ko-cyndrze* (1946). W 1946 został członkiem ZZLP (później ZLP do 1983). W 1946-49 był współredaktorem tygodnika *Mucha*, publikował tu do 1951. Współpracował z teatrami satyrycznymi, kabaretami literackimi (m.in. Stańczyk i Szpak), estradą, radiem. W 1956-80 był zastępcą redaktora naczelnego *Szpilek*, w których nadal publikował swoje utwory (m.in. w 1962-80 cykl aforyzmów „Zmyslenia”). Wyróżniony m.in. nagrodą jubileuszową dla dziennikarzy (1964), nagrodą Polskiego Radia w konkursie na małe formy rozrywkowe (1976). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1961) i Krzyżem Oficerskim (1976) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Herod i spółka. Szopka polityczna. [Współaut.:] T. Polanowski. [Wwa:] Wydawn. ZG ZMP Dział Oświat.-Szkoleniowy 1949, 61 s.

Na okł. tytuł: Z nowym rokiem.

2. Zaczepki. [Satyry]. Wwa: KiW 1949, 39 s.

3. Zatrute straty. Humoreski. Wwa: KiW 1949, 120 s.,

4. Dobroczyńca ludzkości. Komedie satyryczne w 3 aktach. [Współaut.:] A. Marianowicz. Powst. ok. 1951. Druk: Wwa [b.w. i r.].

Nagroda w konkursie Min. Kultury i Sztuki oraz ZLP w 1951.

5. Małe pranie. [Humoreski]. Wwa: Czyt. 1951, 88 s.

6. Głos Ameryki. [Współaut.:] A. Marianowicz. [B.m.:] Druk. Dom Słowa Pol. 1952, [8] k.

7. Nie rób na próżniaka! [Opowiadanie satyryczne]. Wwa: Czyt. 1953, 7 s.

8. Po nosie. [Humoreski]. Wwa: Czyt. 1953, 116 s.

9. Humoreski i fraszki. Wwa: PIW 1955, 375 s.
Zawiera humoreski w cyklach: I. Zarys po wojnie; II. Styl życia; III. Styl pracy; IV. Kłopot z kulturą; V. Przez szparę w kurtynie; VI. Miniatury, VII. Fraszki wierszem; VIII. Fraszki prozą.

10. Miniatury. Wwa: Czyt. 1958, 134 s.

11. Zmyslenia. [Aforyzmy]. Wwa: Iskry 1964, 87 s.

12. Nowe zmyślenia. Czteryście aforyzmów. Wwa: Iskry 1967, 86 s.

13. Zmyślenia III. [Aforyzmy]. Wwa: Iskry 1973, 79 s.

Wybory aforyzmów w przekł. niem.: Katzenjammer. Aphorismen. [Przeł.] K. Dedecius. Frankfurt am Main 1966, wyd. nast. tamże 1967, — Die rote Katz. [Przeł. K. Dedecius]. Frankfurt am Main 1970, wyd. nast. 1980. [Inf. autora].

Prace redakcyjne

1. A. Wilkoński: Poematy i ramotki. [Wybór i wstęp:] ... [Wwa:] Czyt. 1950, 172 s.

2. Na fali humoru i satyry. Z repertuaru Radiowej Spółdzielni Satyrycznej. Wybrał ... Wwa: Czyt. 1955, 197 s.

3. Coś nam zostało z tych lat ... „Szpilki” 1935–1965. Wybór tekstów: ..., A. Marianowicz. Wwa: WAG 1967, 120 s.

4. Piąty wiek fraszki polskiej. Antologia fraszki trzynastowiecznej. Wybór i wstęp ... Wwa: WAIIF 1975, 127 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. ok. 1955, 1976, 1988. — SWPP 1. — PP (A. Szalagan). J. Spiewak. *Twórczość* 1951 nr 1 [rec.: Zatrute strzały, Zaczepki]. — W. Sadkowski: „Po nosie” B. *Życie Lit.* 1954 nr 21. — K. Orzechowski: „Zmyślenia” B. *Nowe Książ.* 1972 nr 1, polem.: W. Brudziński, *tamże* 1972 nr 11. A.Sz.

BRUMER Wiktor 1894–1941

Właściwa forma nazwiska: Brummer, imiona metrykalne: Wiktor Stanisław.

Pseud.: b.; B.; b.r.; Br.; W.; w.b.; W.B.; w. br.; W.Br.; wb.; WBR; Wiktor Bronarski; Wube
Historyk literatury, teatrolog, krytyk literacki.

Urodzony 1 marca 1894 w Krakowie; syn Jakuba Hermana Brummera, właściciela zakładu krawieckiego, i Bronisławy z Rothirschów. Do szkół uczęszczał w Krakowie. Debiutował w 1912 poematem dramatycznym pt. „Taniec Salomy” wystawionym w Krakowie przez Szkołę Dramatyczną Kazimierza Gabryelskiego, a jako krytyk w 1913 szkicem teoretycznym w formie dialogu pt. „Granice indywidualności reżysera i aktora” opublikowanym w *Teatrze* (z. 1, 2). W 1913/14 studiował historię literatury i historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po wybuchu I wojny światowej zaciągnął się do Legionów i został żołnierzem Drużyny Brygady, a następnie służył w Wojsku Polskim w stopniu kapitana (odznaczony Krzyżem Walecznych). Po wojnie przeniósł się do Warszawy, gdzie pracował w Wojskowym Instytucie Naukowo-Wydawniczym, a później jako kustosz w Archiwum Wojskowym (do 1939). Był dziennikarzem pism wojskowych: redagował

Wiarusa (1918–21; artykuły podp. Brummer), pełnił funkcję sekretarza w *Bellonie* (1919–21), współorganizował *Żołnierza Polskiego* (1921–24). Współ z Arturem Oppmanem i Marianem Porwitem redagował *Biblioteczkę Żołnierza Polskiego* (1925–38). Równocześnie zajmował się krytyką literacką i teatralną. Współpracował z *Życiem Teatru* (1920 redaktor; 1923–27 współredaktor ze Stanisławem Miłaszewskim), w którym ogłaszał m.in. najświeższe wyniki polskich i zagranicznych badań teatralnych, interesował się szczególnie niemieckim kręgiem językowym. Prowadził dział recenzji teatralnych w *Tygodniu Polskim* (1920, 1922–23), *Przeglądzie Współczesnym* (1923 cykl recenzji „Z teatrów warszawskich”) i w *Dniu Polskim* (1924–34), redagował serię *Biblioteka Dramatyczna*. Zainicjował utworzenie Polskiego Instytutu Teatrolologicznego (1925), a następnie kierował nim do 1927. Należał do ZASP, był członkiem (od 1926), a potem przewodniczącym (od 1927) powołanej przy tym związku Sekcji Pedagogicznej, należał do Polskiego PEN Clubu. We wrześniu 1927 wraz z Wilamem Horzycą zorganizował Teatr Praski, w którym pracował jako kierownik literacki i dyrektor do lutego 1928, a potem powrócił do działalności krytycznej i naukowej. Był profesorem Wyższej Szkoły Dziennikarskiej. Ogłaszał sprawozdania teatralne w *Gazecie Porannej* (1928–30) i w *Przeglądzie Wieczornym* (1929–30), współpracował z *Kurierem Porannym* (1929–34; m.in. w 1931–34 cykl artykułów „Przed i za kurtyną”), publikował m.in. w *Literaturze i Sztuce* (1929) i w *Scenie Polskiej* (1937–38; tu m.in. recenzje z niemieckiej literatury teatrolologicznej). Interesował się filmem, badał jego związki ze sztuką teatru. Popularyzował literaturę naukową na ten temat m.in. na łamach *Wiedomości Filmowych* (stały recenzent w 1937–38). Po wybuchu II wojny światowej, we wrześniu 1939 przedostał się do Rumunii i przebywał w obozie dla internowanych oficerów; zorganizował tu (wraz z Ottonem Laskowskim) wydawanie *Wiarusa na Obczyźnie*. Następnie dotarł do Francji, gdzie wstąpił do 3. Dywizji Piechoty. Po ewakuacji do Wielkiej Brytanii był oficerem oświatowym w 1. Korpusie w Szkocji. Przystąpił się do zorganizowania *Poradnika dla Pracowników Świetlic Żołnierskich* w Perth. Ogłosił kilka artykułów w *Polsce Walczącej* (1940–41 podp.: Wiktor Bronarski, W.B.). Zmarł nagle 21 listopada 1941 w East Moncrieff. Pochowany na Wellshil Cemetery w Perth.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Taniec Salomy*. Dramat w 1 odsłonięciu. Praprem. Kr., Szkoła Dram. K. Gabryelskiego 1912. Wyst. nast. Kr., T. im. J. Słowackiego 1913.

2. Polski podoficer. Cz. 1. Wwa: Wydawn. Księg. Wojsk. Min. Spraw Wojsk. 1920, 41 s.

Wojskowy podręcznik szkoleniowy.

3. Podoficerowie funkcjni. Wwa: Wojsk. Inst. Nauk.-Wydawn. 1921. *Bibli czka Podoficera*: T. 9. Sierżant Szef, 32 s.; T. 10. Drużynowy, 32 s.

Wojskowe podręczniki szkoleniowe.

4. Uwagi o inscenizacji. [Zbiór artykułów]. Wwa: Stow. Pracowników Księg. 1923, 80 s.

Zawartość: Wstęp. — Dramat — dzieckiem sztuki teatru; Zadania inscenizacji; Indywidualność inscenizatora; Uwzględnienie wrażeń wzrokowych w budynku teatralnym; Tworzenie obrazu scenicznego; Iluzja teatralna; Dekoracja teatralna; Kostium teatralny; Rola muzyki w teatrze. — Zakończenie.

5. Scena i widownia. [Zbiór artykułów i szkiców]. Wwa: Nakł. *Życie Teatru* 1925, 202 s.

Zawartość: Od autora. — Publiczność teatralna; Poezja, muzyka czy teatr; Zagadnienie zespołu teatralnego; Autor i teatr; Efekt teatralny; Krytyka i aktor; Twórczość aktorska; Propaganda artystyczna; Projekt reorganizacji Teatru Narodowego w r. 1814; O kolejność scen w „Dziadach”; Wydawnictwa dramatów; Teatr rewolucyjny; O świecie uldy sceniczej.

6. Z dziejów „Cudu mniemanego” Wojciecha Bogusławskiego. [Rozprawa]. *Życie Teatru* 1925 nr 19-22. Wyd. osob. uzup. Wwa: Druk W. Maślankiewicz i F. Jabczyński 1925, 34 s.

7. Służba narodowa Wojciecha Bogusławskiego. [Zarys monograficzny]. Wwa: F. Hoesick 1929, 242 s.

Zawartość: Wstęp. — „Powrót posła” J.U. Niemcewicza; „Dowód wdzięczności narodu” W. Bogusławskiego; „Szlachcic mieszczańskim” Wybickiego; „Kazimierz Wielki” Niemcewicza; „Henryk VI na łowach” Bogusławskiego; „Krakowiaci i górale” Bogusławskiego; „Yzkahar” Bogusławskiego; W „pruskiej” Warszawie; „Andromeda” Osieńskiego; Okolicznościowe sztuki Dmuszewskiego; „Wanda” Łubińskiej; Rok 1808; Rok 1809; Rok 1810; „Dziedzic tronu rzymskiego” A. Żółkowskiego; 1812-1813; Metamorfozy „Krakowiaków i górali”. — Zakończenie.

8. Niedomagania polskiej teatrologii. *Prz. Współcz.* 1935 t. 53 s. 357-376, t. 54 s. 44-56; odb. Wwa 1935.

9. Teatr Wyspiańskiego. [Rozprawa]. Wwa: F. Hoesick 1933, 80 s.

10. Dwie inscenizacje „Dziadów”. Wwa: F. Hoesick 1937, 72 s.

Studium krytyczno-analityczne; dot. „Dziadów” A. Mickiewicza w inscenizacji S. Wyspiańskiego (1901) i L. Schillera (1934).

11. Meiningeńczycy. [Monografia teatralna]. Lw.: PWKS 1938, 55 s.

Zawartość: Wstęp. — Teatr niemiecki przed wystąpieniem Meiningeńczyków; Aktor i zespół; Statysta — aktorem; Prawda historyczna; Poczucie teatralności; Znaczenie Meiningeńczyków.

12. Tradycja i styl w teatrze. (Pisma krytyczno-teatralne). Przedm., wybór tekstów i koment.: E. Udalska. Wwa: PWN 1986, 592 s., [16] s. tabl.

Zawartość: I. Rozważania teoretyczne: Granice indywidualności reżysera i aktora [fragm. szkicu: Indywidualność inscenizatora, poz. 4]; O recenzji teatralnej; Uwagi o inscenizacji [fragmenty kilku szkiców z poz. 4]; Twórczość aktorska [poz. 5]; Dekoracja teatralna. — II. Teatry warszawskie między wojnami: Teatr Reduta; Teatr im. Bogusławskiego; Teatr Narodowy; Teatr Polski; Teatr Mały; Teatr Ateum; Bilanse sezonów; Jubileusz aktorów [dot.: L. Solski, A. Zelwerowicz, J. Chmieliński, J. Leszczyński, K. Adwentowicz]. — III. Spojrzenie wstecz: Projekt reorganizacji Teatru Narodowego w roku 1814 [poz. 5]; Z dziejów „Cudu mniemanego” Wojciecha Bogusławskiego; Józefa Ledóchowska; Budżet teatralny Wojciecha Bogusławskiego w 1801 roku; Z dziejów powstania drugiego teatru w Warszawie przed stu laty; Pierwsza kontrola rządowa gospodarki teatralnej w Warszawie; „Kollektyw” teatralny w Warszawie 1825-1827; Pierwsze przedstawienie „Niemej z Portici” Auber w Warszawie; Teatr Wyspiańskiego [poz. 8]; Teatr w Rydzynie; Wojciech Bogusławski — artysta teatru. — IV. Projekty i postulaty: O kulturę teatralną; Walka z szablonem; Zagadnienie zespołu teatralnego [poz. 5]; O teatr popularny; Program Teatru Narodowego; Treść i forma w teatrze; Polski styl gry sceniczej.

Przeróbki

1. Noc letnia. Opera w 3 aktach. Muz.: E. Młynarski. Tekst według H. Frieda. W przekł. T. Godeckiego. Streścił ... Wwa: F. Syrewicz 1924, 14 s.

2. J. Słowacki: Lilla Weneda. Insc. ... Wyst. Wwa, T. Praski 1927.

3. Przygody pana Scroodge. Wg „Opowieści wigilijnej” K. Dickensa. [Sztuka]. Wyst. Wwa, T. Praski 1928; wersja II adapt. pt. Opowieść wigilijna. Sztuka w 4 aktach. [Współaut.:] W. Radulski. Wyst. Kr., T. im. J. Słowackiego 1936/37.

4. Księżna Łowicka. Scenariusz filmowy. Wg powieści W. Gąsiorowskiego. Ekran. 1932.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — SBTP. — S. Legeżyński: Nekrologia. W: Literatura polska na obczyźnie 1940-1960. T. 2. Londyn 1965.

E. Świerczewski: Życie teatru. *Echo Warsz* 1925 nr 260. — L. Simon. *Pam. Lit.* 1930 s. 711-715 [rec.: Służba narodowa Wojciecha Bogusławskiego]. — B. Korzeniowski: Dwa studia o Leonie Schillerze. *Scena Pol.* 1937 nr 1/4 [rec.: Dwie inscenizacje „Dziadów”]. — M. Rulikowski. *Scena Pol.* 1938 nr 1 [rec.: Niedomagania polskiej teatrologii]. — H. Sulerzycki; J. Szyszko-Bohusz] A. Dobbies. *Pol. Walcz.*, Londyn 1941 nr 50. — T. Terlecki: W.B. *Wiad. Pol.*, Londyn 1942 nr 5, przedr. w: Straty kultury polskiej 1939-1944. T. 2. Glasgow 1945; T. Terlecki: Rzeczy teatralne. Wwa 1984. — E. Udalska: W.B. krytyk i badacz teatru. *Sprawy z Czyn. Pos. ETN* 1974 z. 4.

B.T.

BRUNO Ryszard

zob. MILCZEWSKI-BRUNO Ryszard

BRYCHT Andrzej

ur. 1935

Pseud.: Andrzej Norbert.

Prozaik, poeta.

Urodzony 27 września 1935 w Warszawie; syn Eugeniusza Brychta, absolwenta Szkoły Głównej

Handlowej, współwłaściciela wytwórni mebli, i Eugenii z Millerów, pracownicy fizycznej. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie; tu przeżył też powstanie, w którym stracił ojca. Po wojnie mieszkał początkowo w Łodzi, następnie często zmieniał miejsca pobytu. Ukończył szkołę podstawową i dwie klasy gimnazjum w Koszalinie. Twórczość literacką rozpoczął ok. 1951, pisząc powieść „Życie rodziny Łycharskich” (nie wydana). Debiutował w 1954 wierszem „Biblioteka” ogłoszonym w dodatku do *Łódzkiego Expressu Ilustrowanego* pt. *Panorama* (nr 36) oraz „Pamięci Tuwima” w piśmie *Łódź Literacka* (nr z XI/XII). W tymże roku otrzymał nagrodę Rozgłośni Łódzkiej Polskiego Radia. W 1955 opublikował liczne wiersze w *Dziś i jutro*, *Życiu Literackim* i *Kronice*. Jako prozaik debiutował w 1956 na łamach tygodnika *Kierunki* (nr 15) opowiadaniem „Ulica Pomarańczowa”. W 1955-56 odbył służbę wojskową, a następnie pracował w kopalniach „Wanda-Lech” w Nowym Bytomiu i „Wieczorek” w Szopienicach. Uprawiał boks, w którym odnosił pewne sukcesy (w 1965 mistrzostwo Śląska w wadze ciężkiej). W 1957 zamieszkał w Warszawie, gdzie pracował początkowo w redakcji *Kierunków* (redaktor działu literackiego), a w 1958 w redakcji *Współczesności* (kierownik działu prozy). Opowiadania, wiersze, artykuły i recenzje publikował (w 1957 też pod pseud. Andrzej Norbert) w licznych pismach, m.in. w *Kierunkach* (1956-maj 1971; tu w 1971 cykl opowiadań „Zabawa w Europę”), *Życiu Literackim* (1957-59), *Odgłosach* (1960-61, 1965-69), *Twórczości* (1960-66). W 1962 został członkiem ZLP (usunięty w 1971). W tymże roku otrzymał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W czerwcu 1971 w czasie wycieczki do portów Morza Śródziemnego pozostał we Włoszech. Następnie przez krótki czas przebywał we Francji i w Belgii. Nawiązał kontakt z paryską *Kulturą* (tu opowiadania „Chmury” 1971 nr 12 i „Żywi” 1972 nr 1/2). W 1972 wyjechał do Kanady i zamieszkał w Toronto. Pracował jako kierowca ciężarówki, sprzedawca samochodów, autor scenariuszy filmów dokumentalnych dla telewizji w Ontario. Kontynuując twórczość literacką, ogłaszał opowiadania w pismach kanadyjskich i amerykańskich: *The Malahat Review* (1973), *The Antigoniash Review* (ok. 1974), *The Transatlantic Review* (ok. 1978). W 1978 ożenił się z Katarzyną Badułą. W 1981 przeniósł się do Hamilton. Od 1984 zaczął publikować opowiadania w czasopiśmie krajowych (*Twórczość* nr 1), współpracował też z *Kulturą* (1985, 1988-89; tu w 1988 cykl „O przemyśle pisarskim”). W 1987 odwiedził po raz pierwszy od wyjazdu Polskę. W 1988 przyjęty został ponownie do ZLP. Mieszka w Hamilton w Kanadzie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Życie rodziny Łycharskich. Powieść. Powst. 1951.

A.B. zaprzeczył informacji K. Meloch (Pasje A.B. *Ty i ja* 1967 nr 3), że powieść została złożona w redakcji pisma *Rolnik Polski*.

2. Czerwony węgiel. [Reportaże, opowiadania]. Wwa: Pax 1960, 112 s.

Zawartość: Cz. I: Opowieść z tamtego wieku; Czerwony Wdzew po fajrancie; Piotrkowska; Proces umarłych; Biedne stare dzieci. — Cz. II: Kolużki; Czerwony węgiel; Krótkie zmarłego opisanie; Osaczony.

Nagroda tygodnika *Odgłosy* i Wydziału Kultury WRN w Łodzi za najlepsze prace reporterskie w 1960.

3. Czas bez Marii. [Wiersze]. Wwa: Pax 1961, 91 s.

Cykle: Przesłanie; Czas bez Marii; Paroksyzmy; Korzenie wolności; Anonimy; Plaże powszednie.

W tomie m.in. poemat „Blues nieskończony” wyróżniony i nagrodą w turnieju poetyckim na Pierwszej Łódzkiej Wiosnie Poetów w 1959.

4. Suche trawy. Opowiadania. Łódź: WŁ 1961, 100 s.

Zawartość: Balbina; Krwiodawcy; Cygan; Mocart; Worek; Most; Suche trawy.

5. Opadanie ziemi. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1962, 252 s.

Zawartość: Spotkanie; Zbrodniarze; Sumienie; Blacha; Ostatni wagon; Blit; Noc pośrodku życia; Miasto z dymu. — II: Paryż 1900; Gwarancja na los; Paryż z zajcem w herbie; Cięcie papieru; Kobieta o białych włosach; Mała proza przed snem.

6. Ulica Pomarańczowa. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1963, 173 s.

Zawartość: I: Ulica Pomarańczowa; Poziom 600; ... i nie wódz nas ...; Sława; Mrówka. — II: Łapacze; List; Dancing. — III: Biały korytarz.

7. Boss. [Opowiadanie; współaut.:] A. Makowiecki. Wwa: Pax 1964, 95 s.

8. Dancing w kwaterze Hitlera. [Opowiadania]. Wwa: Pax 1966, 209 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1967, wyd. 4 1968, wyd. 5 1969, wyd. 6 1970, wyd. 7 1971.

Zawartość: Dancing w kwaterze Hitlera; Wycieczka Auschwitz-Birkenau.

Nagroda Stowarzyszenia Księgarzy Polskich w 1966.

Przełt.: bułg. łącznie z poz. 14 pt. Dansing w glavna kvartira na Hitler; Film za ljubovta. [Przełt.] D. Ikonomov. Sofia 1968, — franc.: Dancing au quartier général d'Hitler. Excursion Auschwitz-Birkenau [Przełt.] J.-Y. Erhel. Paris 1980, — litew.: Dansingas Hitlerio būstinėje. [Przełt.] V. Petrauskas, T. Venclova. Vilnius 1969, — łotew.: Dansingas Hitlera mitne. [Przełt.] J. Birzvalka. Rīgā 1971.

Adapt. opowiadania Dancing w kwaterze Hitlera: radio-wa: Oprac. M. Komorowska. Radio 1966; druk *Teatr Pol. Radio* 1968 nr 1 s. 1-20, — teatr. zob. poz. 11, — film. zob. poz. 12, — opowiadania Wycieczka Auschwitz-Birkenau zob. poz. 15.

9. Napad. [Opowiadanie]. Wwa: Pax 1966, 79 s.

10. Operacja: bank. [Powieść]. Wwa: Pax 1966, 79 s.

11. Dancing w kwatery Hitlera. [Utwór dramatyczny; współaut.:] R. Machowski. Praprem. Olsztyn-Elbląg, T. im. S. Jaracza 1967, Por. poz. 8.

12. Dancing w kwatery Hitlera. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] J. Batory. Ekran. 1968. Por. poz. 8.

Film wprowadzony na ekrany w 1971.

13. Raport z Monachium. (Reportaż z NRF). Wwa: Pax 1967, 134 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1968, wyd. 4 1969.

Nagroda prezesa RSW „Prasa” oraz nagroda w konkursie „Bliziej książki współczesnej” w 1968.

Przekł. bułg.: Raport ot Mjunchen. [Przeł.] D. Ikononov. Sofija 1970.

Adapt. teatr: Oprac. R. Filipki i B. Ziarnik. TV 1966 (nagroda w plebiscycie „Najwybitniejsze przedstawienie telewizyjne roku 1968”); Kr.: T. Jednego Aktora 1968.

14. Sceny miłosne. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1967, 220 s.

Zawartość: Relacja; Film o miłości; List umarłej.

Przekł. bułg. zob. poz. 8.

Adapt. teatr. opowiadania Relacja. Wyst. Szczec., T. Krypta 1968.

15. Wycieczka w nieznane. Scenariusz filmowy wg opowiadania Wycieczka Auschwitz-Birkenau. [Współaut.:] J. Ziarnik. Ekran. 1967, Por. poz. 8.

16. Wieczór autorski. (Impreza w 3 aktach). *Dialog* 1969 nr 12 s. 5-40. Praprem. Jelenia Góra, T. Dolnośl. 1970.

17. Marzenia. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1971, 104 s.

Zawartość: Strach; Marzenia; Kora; Gorzko, gorzko; Pogrzeb; Worek [poz. 4]; Mocar [poz. 4]; Suche trawy [poz. 4]; Spływ; Cygan [poz. 4]; Most [poz. 4]; Weseli chłopcy na cmentarzu; Kantor wymiany snów.

18. Zoom. [Powieść w jęz. ang.]. Toronto: Simon and Pierre 1981, 185 s. [Inf. autora].

19. Opowieści z tranzytu. [Opowiadania]. Łódź: WŁ 1986, 235 s.

Zawartość: Zmienna ogniskowa; Sprawy rodzinne; Hubris.

20. Ażyl polityczny. Opowieść reporterska. (Część pierwsza). Łódź: KAW 1989, 193 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Rozm. 1987. — Wywiady: Słowa z chaosu. *Kultura*, Paryż 1971 nr 9 Int. decyzji zostania na emigracji]; Jeszcze trochę być. Rozm. K.M. Sieniawski. *Kultura* 1987 nr 39; Średni dystans. Rozm. M. Boltryk. *Kontrasty* 1988 nr 7.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska).

R. Matuszewski: Trzech A.B. *Współczesność* 1962 nr 5 [rec.: Czerwony węgiel; Czas bez Marii; Suche trawy]. — J. Trzandiel: Bezpośredniość między konwencjami. *Twórczość* 1962 nr 7 [rec.: Czas bez Marii]. — J. Krzyżtoń: Lump zbuntowany. *Więź* 1962 nr 3 [rec.: Suche trawy]. — [J. Stempowski] P. Hostowiec: Cztery książki A.B. *Na Antenie*, Monachium 1963 nr 3. — H. Kirchner: A.B. *Współczesność* 1965 nr 13. — Z. Umiński: Czy powrót „Balbiny”? (O twórczości A.B.). *Fakty i Mysli* 1966 nr 10. — [Dancing w kwatery Hitlera:] T. Drewnowski: Prowokacje B. *Mies. Lit.* 1966 nr 3, przedr. w teoz: Krytyka i giełda. Wwa 1969 [pt. Prowokacja na czasiel];

J.R. Krzyżanowski: O pisarstwie A.B. *Kultura*, Paryż 1967 nr 3; W.J. Tkaczuk: Inicjacja. *Więź* 1967 nr 4. — [Raport z Monachium:] T. Nowakowski: Maneken-pis. *Kultura*, Paryż 1967 nr 6; K. Zgorzelska: Zawstydzający reportaż. *Więź* 1967 nr 5; W. Szewczyk: Podróż w kręgi piekielne. *Mies. Lit.* 1968 nr 2, przedr. w: Proza, poezja 1967. Wwa 1968. — J. Błoński: B. ballady podwózkowe. *Twórczość* 1968 nr 1 [rec.: Sceny miłosne]. — J. Maciejewski: Dlaczego czytamy B. *Pomorze* 1968 nr 5. — T. Nowakowski: O Brychcie. W teoz: Aleja dobrych znajomych. Londyn 1968. — M. Komar: A.B.: nostalgii za motywację. *Współczesność* 1969 nr 5. — A. Bukowiecki: Zmienna ogniskowa. Czy A.B. umie pisać? *Polityka* 1986 nr 24. — T. Błaziejewski: Spermia i krew. *Pis. Lit.-Artyst.* 1987 nr 7/9 [rec.: Opowieści z tranzytu]. — J. Atlas: Na powitanie A.B. *Tyg. Kult.* 1987 nr 18. — A. Makowiecki: A.B. speaking (postój w Montrealu). *Tyg. Kult.* 1987 nr 11. — T. Sikorski: Powrót? *Ład* 1989 nr 22.

J.Z.

BRYLL Ernest

ur. 1935

Pseud.: E.B.; eb; (eb); ebr.; (ebr); Włodzimierz Ocieski. Poeta, prozaik, dramaturg.

Urodzony 1 marca 1935 w Warszawie; syn Stanisława Brylla, mówca wojskowego, i Heleny z Soboszyńskich. Wychowywał się w Komorowie pod Ostrowią Mazowiecką. W 1947 wyjechał do Gdyni, gdzie uczęszczał do szkoły średniej; w 1948 należał do ZMW potem do ZMP (do 1955). Po zdaniu matury w 1951 pracował przez rok w stoczni jako robotnik oraz prowadził świetlicę. Debiutował w 1952 wierszem „Rybaczka” nadanym w programie Rozgłośni Gdańskiej Polskiego Radia. Od jesieni tego roku studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim; w 1957 uzyskał magisterium na podstawie pracy „O dramatach T. Micińskiego” przygotowanej na seminarium prof. Jana Kotta. Równocześnie pracował jako dziennikarz w redakcjach czasopism: *Po prostu* (1953-55, tu też w 1953 pierwsze publikacje wierszy: „Koledze z Wydziału Budowy Okrętów” nr 39 oraz „O miłości” nr 49), *Sztandar Młodych* (1956-58, m.in. artykuły podp. pseud. Włodzimierz Ocieski w 1956), *Orka* (1957-58); od lipca 1958 do stycznia 1960 należał do zespołu redakcyjnego *Współczesności*. W pismach tych, a także w *Nowej Kulturze* (od 1957), *Więzi* (1959-61), *Twórczości* (od 1960) publikował wiersze i prozę. Od 1960 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1960-63 uczęszczał na Studium Wiedzy o Filmie przy Państwowym Instytucie Sztuki. Zajmował się krytyką filmową, ogłaszając od 1961 recenzje w *Filmie i Trybunie Robotniczej*. W 1963 rozpoczął pracę w Telewizji Polskiej; początkowo pełnił funkcję redaktora programu filmowego „Klapy”, a w 1964-66 zastępcy redaktora naczelnego programów artystycznych. Pisał scenariusze widowisk telewizyjnych i słuchowisk radiowych. W 1965 otrzymał nagrodę literacką im. S. Piętaka, nagrodę Komitetu do Spraw Radia i Telewizji oraz nagrodę III stopnia Ministra Kultury i Sztuki. W 1966 został członkiem Polskiego PEN

Clubu. Od tegoż roku był kierownikiem literackim Zespołu Realizatorów Filmowych „Kamera” (do 1968) i „Wektor” (do 1971), a następnie kierownikiem literackim Teatru Polskiego w Warszawie (do 1974). Wiersze, utwory dramatyczne, prozę, recenzje i przekłady publikował w wielu czasopismach, m.in. *Kulturze* (od 1964), *Tygodniku Kulturalnym* (od 1965), *Miesięczniku Literackim* (od 1966), *Poezji* (od 1967). W 1970 otrzymał nagrodę literacką im. W. Pietrzaka, w 1973 nagrodę m. st. Warszawy i nagrodę II stopnia Ministra Kultury i Sztuki. Ożenił się z Ewą Brzozowską. W 1974-78 przebywał w Londynie na stanowisku dyrektora Instytutu Kultury Polskiej. Po powrocie do Warszawy nawiązał współpracę z tygodnikiem *Panorama* (tu w 1978-79 cykl felietonów i recenzji „Przy okazji ...”). Od 1978 był kierownikiem literackim Zespołu Realizatorów Filmowych „Silesia” (do rozwiązania zespołu w 1982), a następnie Zespołu „Okno”; z funkcji tej został usunięty w 1985 za udział w niezależnym życiu kulturalnym i wystawienie dramatu „Wieczernik” w kościele Miłosierdzia Bożego na ulicy Żytnej w Warszawie. Publikował też utwory w wydawnictwach działających poza zasięgiem cenzury. W 1989 został członkiem SPP. W tymże roku otrzymał doroczną nagrodę Funduszu Literatury. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1964), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1964), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1965). Mieszka w Warszawie. We wrześniu 1991 został mianowany ambasadorem RP w Irlandii.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wigilie wariata. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1958, 54 s.
Tom nagrodzony na I Festiwalu Kulturalnym Studentów jako najlepszy debiut poetycki roku.
2. Autoportret z bykiem. [Wiersze]. Wwa: Iskry 1960, 69 s.
Cykle: Demaskacja; Konie zamrażające; Rzeźbienie w kartoflu.
3. Studium. [Powieść]. Wwa: LSW 1963, 180 s. Wyd. 2 tamże 1964.
Powieść odznaczona II nagrodą na konkursie literackim zorganizowanym przez LSW i ZLP w 1963.
Adapt.: teatr: Studium. Sztuka współczesna w 10 scenach na podstawie powieści E. Brylla pod tym samym tytułem. Uwagi insc.: H. Okraskowa. Wwa: CPARA 1968, 76 s., — tv: Scenariusz pt. Studium oprac. J. Wasylkowski. TV 1970; druk *Teatr Pol. Telew.* 1971 nr 1 s. 5-26.
4. Twarz nie odsłonięta. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1963, 34 s.
Tom odznaczony nagrodą im. W. Broniewskiego w 1964.
5. Ciotka. [Powieść]. Wwa: Iskry 1964, 139 s. Przedr. zob. poz. 8.
6. Ojciec. [Powieść]. Wwa: LSW 1964, 183 s. Wyd. 2 tamże 1965.

7. Jałowiec. [Powieść]. Wwa: LSW 1965, 201 s.

8. Gorzko, gorzko. [Opowiadania i powieść]. Wwa: Iskry 1965, 158 s.

Zawartość: Cyganek; Konew; Zazdrość; Mycie nóg; Tatarskie prawo; Gorzko, gorzko ...; Telefon; Taksówka; Jak przyjdzie taki mróz...; Ciotka [poz. 5].

Adapt.: tv: Chłopaki. Ballady lipieckie. Adapt. i reż. L. Reń. TV 1965, — teatr: Ballady lipieckie. W 4 obrazach i 3 interludiach. Uwagi insc.: H. Okraskowa. Scenogr.: J. Gorazdowski. Wybór i oprac. melodii: J. Tyszkowski. Wwa: CPARA 1967, 73 s. [widowisko sceniczne oparte na scenariuszu widowiska telewizyjnego].

9. Żołnierze. (Widowisko estradowe). Rzecz napisana w oparciu o relacje żołnierzy 37. Pułku Artylerii Lekkiej, 33. Pułku Piechoty oraz wspomnienia starszego sierżanta rezerwy Władysława Bila. *Mater. Repert.* 1965 nr 3 s. 7-26. TV 1966. Wyd. osob.: Żołnierze. Muz.: E. Pałasz. Wwa: LSW 1968, 69 s. Praprem. Wwa, T. Ziemi Mazow. 1973.

10. Ballada wigilijna. [Widowisko telewizyjne]. TV 1966. Druk *Teatr Lud.* 1966 nr 11 s. 50-59. Por. poz. 14.

11. Od Ostrowi świeci gwiazda. [Widowisko telewizyjne]. TV 1966. Por. poz. 14

12. Sztuka stosowana. [Wiersze]. Wwa: LSW 1966, 61 s.

Cykle: Sobie na urodziny; Lekcja polskiego.

13. Mazowsze. [Wiersze]. Wwa: PIW 1967, 57 s.

Cykle: Plucha z Rejem; Polski aleksandryn; Mazowsze.

Tom odznaczony nagrodą literacką im. S. Piętką w 1968.

14. Po górach, po chmurach. Praprem. pt. Ballada wigilijna czyli jak Marek, Jan, Mateusz i Łukasz z Teatru Ludowego do Betlejem szli. Nowa Huta, T. Lud. 1968. Radio 1968. Wyd. pt. Po górach, po chmurach. Wwa: Pax 1969, 109 s.

W utworze wykorzystano teksty widowisk telewizyjnych. poz. 10, 11.

15. Muszla. [Wiersze]. Wwa: LSW 1968, 39 s.

16. Rzecz listopadowa. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1968 nr 2 s. 5-46. Praprem. Wr., T. Pol. 1968. Wyd. osob. Wwa: Pax 1968, 102 s. Wyd. 2 łącznie z poz. 20 pt. Rzecz listopadowa; Kurdesz. Wwa: Pax 1969, 204 s. TV 1976. Przedr. zob. poz. 28.

Przeł.: franc.: Le remous de novembre. [Przeł.] S. Arlet. Paris 1975, — ros.: Den' pominovenija. [Przeł.] Ju. Ajcheval'd. Moskva 1976.

17. Życie. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1966 nr 9 s. 5-12. TV 1966. Praprem. Kr., T. Jednego Aktora 1968. Radio 1968.

18. Drugi niedzielny autobus. Opowiadania. [Wwa]: LSW 1969, 106 s.

Zawartość: opowiadania z poz. 8 z pominięciem powieści Ciotka, — oraz opowiadania nowe: Ugoda; Stół; Stypa; Pasieka; Wilia; Kupujemy traktor; Bogatynia; Drugi niedzielny autobus.

19. Fraszka na dzień dobry. Poezje. Kr.: WL 1969, 50 s.

Cykle: Sarmacki; Biestiada; Krajobraz zimowy.

20. Kurdesz. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1969 nr 6 s. 5-46. Praprem. Kr., Stary T. 1969. Wyd. osob. łącznie z: Rzecz listopadowa, zob. poz. 16.

Pierwotny tytuł: Toast. Sztuka wyróżniona na konkursie Min. Kultury i Sztuki w 1969.

21. Na szkle malowane. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1969 nr 11 s. 5-48. Praprem. Wr., Operetka Dolnośl. 1969. Wyd. osob. Wwa: Pax 1970, 151 s. Przedr. zob. poz. 28.

Wyst. także pt. Janosik albo na szkle malowane.

Przełk. czes.: Malováno na skle. [Przeł.] M. Janišova, O. Ornest. Praha 1972, – litew.: Paveikslai ant stiklo. [Przeł.] V. Šimkus. W: Rytu Europos dramos. Vilnius 1990, – słowack.: Malované na skle. [Przeł.] H. Ivaničková. [Wiersze tłum.] V. Hečko. Bratislava 1971.

22. Kto ty jesteś czyli Małe oratorium na dzień dzisiejszy. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Lubl., T. im. J. Osterwy 1970. Wyd. osob. Wwa: Pax 1971, 91 s. TV 1977.

23. Poezje wybrane. Wybór i wstęp ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. [Wwa]: LSW 1970, 154 s.

24. Zapiski. Wybór wierszy. Wwa: PIW 1970, 135 s.

Cykle: Lekcja poetyki; Na deszcz idzie; Zapiski; Arkadia; Archetypy.

25. Trochę nadziei. Scenariusz filmowy. Ekran. 1971.

26. Wołaniem wołam cię. Oratorium pastoralne. *Dialog* 1972 nr 12 s. 5-15. Przedr. zob. poz. 41. Por. poz. 31.

27. Życie-jawą. Sztuka w 3 aktach z prologiem i epilogiem. *Dialog* 1972 nr 10 s. 5-45. Praprem. pt. Co się komu śni. (Życie jawą). Kr., T. im. J. Słowackiego 1972. Wyd. osob. Wwa: Pax 1973, 121 s.

28. Dramaty i wiersze. Wwa: Pax 1973, 262 s. Wyd. nast. tamże pt. Dramaty: wyd. [2] 1980, wyd. 2 [właśc. 3] 1981.

Zawartość: Rzecz listopadowa [poz. 16]; Na szkle malowane [poz. 21]; Wiersze. [tylko w wyd. 1].

29. Piołunie piołunowy. [Wiersze]. [Wwa]: LSW 1973, 111 s.

Cykle: Arkadia [poz. 24]; Piołunie piołunowy.

30. Zagrajcie nam dzisiaj wszystkie srebrne dzwony. Oratorium-opera. Muz.: K. Gärtner. *Dialog* 1973 nr 8 s. 5-16. Praprem. Wwa, Zespoły młodzieżowe i aktorzy. Namiot cyrkowy 1974. Płyta. Wyst. nast. zmien. Wwa: Centralny Zespół Artyst. Wojska Pol. 1975. TV 1975. Płyta. Wyd. osob. Wwa: MON 1976, 30 s.

31. Wołaniem wołam cię. [Wiersze]. Wwa: Pax 1974, 49 s. Por. poz. 26.

32. Zapamiętaj imię swoje. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] S. Kofosow, J. Krasieński. Ekran. 1974.

33. Zwierzątko. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1975, 104 s.

Cykle: Lekkoatletyka; W tym wietrze; Sny; Zwierzątko; Ogród ziemi.

34. Rok polski. [Wiersze]. TV 1976. Wyd. Wwa: Pax 1978, [16] k.

35. Ta rzeka. [Wiersze]. Wwa: Czyt 1977, 88 s.

Cykle: Ta rzeka; Cisawymi koniami; Jesliby zechciał.

36. Ballada łomżyńska. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1977 nr 4 s. 5-33. Praprem. Elbląg, T. Dramat. 1977.

37. Doświadczynski czyli Sarmacka śpiewogóra o szczęściu Nipuanów. [Utwór dramatyczny]. *Dialog* 1977 nr 1 s. 5-26. Wyd. osob. Wwa: Pax 1978, 83 s.

38. Słowik. [Utwór dramatyczny]. Wwa: Pax 1978, 67 s. Praprem. Płock, T. Płocki 1979.

39. Wiersze wybrane. (1958-1978). Kr.: WL 1978, 367 s.

Zawiera m.in. wiersze nowe w cyklach: Czasem spotykam siebie; Boże Narodzenie; Lecą liście z drzewa.

40. [Wybór wierszy]. Wwa: Czyt. 1978, 128 s.

41. A kto się odda w radość. [Wiersze]. Wwa: Pax 1980, 111 s.

Cykle: Jesliby zechciał Bóg; Panie, Ty mnie wyłowisz; Bóg zasiadł między nami; Kolęda – nocka [por. poz. 42]; Wołaniem wołam cię. (Oratorium pastoralne) [poz. 26].

42. Kolęda – nocka. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Gdynia, T. Muz. 1980. Druk z podtyt.: (Oratorium kołędnicze). *Dialog* 1981 nr 1 s. 30-56. Wyd. osob.: Kolęda – nocka; Nowe wiersze. Wwa: Pax 1982, 91 s.

Wyd. osob. zawiera wiersze z okresu listopad 1980-czerwiec 1981.

43. Czasem spotykam siebie. Lipiec 1974-czerwiec 1978. [Wiersze]. Kr.: WL 1981, 121 s.

Zawiera cykle: Czasem spotykam siebie [poz. 39]; Z tą kroplą mrozu; Może ten stary ...; Ballady, przypowieści; Gwiazda jak kropla krwi.

44. Sadza. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1982, 121 s.

Utwory powstałe w okresie od września 1978 do września 1980.

45. Toto. [Utwór dramatyczny; współaut.:] M. Goraj. *Scena* 1982 nr 7/8 s. 51-64. Praprem. z muz. M. Sartra *Szczec.*, T. Muz. 1983.

46. Boże, uchron nas od nienawiści. [Wiersze]. Wwa: Wydawn. CDN* 1983, 35 s. Wyd. nast. tamże 1983.

47. Pusta noc. [Wiersze]. Wwa: Pax 1983, 35 s.

48. Wiersze. [Wwa]: Tyg. Wojenny* [1983], 31 s.
49. Zapisane z nocy. [Wiersze]. Wwa: Wytrwałość* 1983, 63 s.
Zawiera 58 wierszy z okresu 10 XI 1980-17 II 1982 ułożonych chronologicznie; tytuł od wydawnictwa.
50. Przekłète oko Proroka. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] P. Komorowski. Ekran. 1985.
51. Boże nie daj nam siebie utracić. Praprem. Wwa: Muzeum Archidiecezji 1983. Kasetka magnetofonowa. Wwa: Arka* 1985.
Wykonanie: D. Rinn, K. Kolberger.
52. List. [Wiersze]. Wwa: NOWA* 1985, 28 s.
Wiersze z l. 1982-84.
53. Wieczernik. [Dramat w 2 częściach]. Praprem. Wwa: kościół Miłosierdzia Bożego na ulicy Żytniej 1985. Wyd. Wwa: Wydawn. Krag* 1988, [52] s. Wyd. nast. Wwa: Pax 1990.
54. Adwent. [Wiersze]. Rys. [i posł.:] A. Wajda. Londyn: Aneks 1986, 105 s.
55. Gołąb pocztowy. [Wiersze]. Wwa: Pokolenie* 1986, 51 s.
56. Betlejem. [Proza i wiersze]. Wwa: Pelikan* 1987, 56 s.
57. Wiersze. Łódź: Wydawn. Solidarność Walcząca* 1987, 11 s.
Wybór z poz. 55
58. Wiersze. [Wstęp:] P. Kuncewicz. Wwa: Pax 1988 [właśc. 1989], 606 s.
Wybór z wcześniejszych tomów oraz wiersze nowe.
59. Smurfowisko czyli Gargamel złapany. [Musi- cal dziecięcy]. Praprem. Wwa, T. Syrena 1991.
- Utworki muzyczne ze słowami E.B.: Na szkle malowane. [Na głos i orkiestrę; muz.:] K. Gärtner. Wwa: COMUK 1972 s. 1-5 w obwołucie, powiel.; wyd. nast. pt. Na szkle malowane. Na głos z fortepianem. [Muz.:] K. Gärtner. Kr.: PWM 1973, 43 s. [por. poz. 21]. — Pastoralki beatowe. [Muz.:] A. Zieliński. Kr.: PWM 1972 s. 1-7 [fragm.: Po górach po chmurach zob. poz. 14], — Gwiazda Niebieska. 11 pastorałek na głos z fortepianem. Słowa ... i ludowe. [Muz.:] E. Pałasz. Kr.: PWM 1976, 22 s. — [Osieć] 8 pastorałek. Na chór mieszany a capella. [Muz.:] E. Pałasz. Partytura. Wwa: Wydawn. Muz. Ag. Aut. 1982, 32 s.
- Przekłady i adaptacje
1. L. Aszkenazy: Wędrowniki za zapachem sliwek albo Pitrysek, czyli pełne trosk losy prawdziwego Krasnala. Przekł. autoryz.: ... i W. Rutkiewicz. Wwa: LSW 1962, 316 s.
2. K. Konrad: Brzeg snów. Wolny autoryz. przekł. z czes.: ..., S. Grochowiak i W. Rutkiewicz. Wwa: KiW 1964, 389 s.
3. O. Ioseliani: Gwiazdy spadające. [Powieść]. Przekł. [z ros.] ... Wwa: Iskry 1969, 214 s.
4. O. Ioseliani: Była sobie Gruzinka. [Powieść]. Przeł. z ros.: ... i E. Brzozowska. Wwa: Pax 1973, 223 s.
5. V. Čtvrtek: Przygody rozbójnika Rumcajsa. Libretto ... Muz.: K. Gärtner. Wyst. Tor., T. im. W. Horzycy 1974. Por. poz. 8.
Wyst. także pt. Rumcajs. Musical wg powieści V. Čtvrta pod tymże tytułem.
6. O. Ioseliani: W niewoli u niewolnych. [Powieść]. Przekł. z ros.: ... i E. Brzozowska-Bryll. Wwa: Pax 1975, 156 s.
7. V. Nezval: Manon Lescaut. [Utwór dramatyczny]. Wyst. Wwa, T. Rozmaitości 1975.
8. Przygody rozbójnika Rumcajsa. Na motywach powieści V. Čtvrta napisał ... Wwa: KAW 1976, 51 s. Por. poz. 5.
9. O. Ioseliani: Bajki dla Daczo. Przeł. z ros. ... i E. Brzozowska-Bryll. Wwa: KAW 1978, 92 s.
10. Miodopój. Wybór wierszy irlandzkich. VI-XIII [właśc. XII] w. Przekł. [z irlandzkiego]: ... i M. Goraj. [Wyboru wierszy dokonali tłumacze przy współpracy B. Kennely]. Wwa: Pax 1978, 89 s.
11. Irlandzki tancerz. Wybór wierszy irlandzkich wiek XIII-XIX. Wybór, przekł. [z irlandzkiego], wstęp i przyp.: ... i M. Goraj. Wwa: Pax 1981, 118 s.
12. W zielonej krainie Oz. [Utwór dramatyczny dla dzieci; współaut.:] M. Goraj, J. Skotnicki. Wyst. Gdynia, T. Muz. 1981.
Wg powieści F.L. Baum: W krainie czarnoksiężnika Oza.
13. Táin czyli Uprowadzenie stad z Cuailngé. Przekł. oraz wstęp: ... i M. Goraj. Wwa: LSW 1983, 237 s.
Na podstawie staroirlandzkiego poematu.
14. Królowa śniegu. Według H.Ch. Andersena. [Współaut.:] M. Goraj. Wyst. Rzeszów, T. Lalki i Aktora „Kacperek” 1984.
15. M. Cook: Zapiski Gaydena. Przeł.: ... i M. Bryll. *Dialog* 1984 nr 4 s. 32-71. Wyst. Koszalin, Bałtycki T. Dram. 1986.
16. M.O. Sullivan: Dwadzieścia lat dorastania. Przeł. z irlandzkiego: ... i M. Goraj. Wwa: LSW 1986, 295 s.
17. Przy kominku. Wyst. Wwa, T. Wielki 1987.
Scenariusz oparty na *Śpiewniku domowym* Montiuszki.
18. Dybuk. Na motywach sztuki Szymona Anskiego wierszem napisał ... Wyst. Kr., Stary T. im. H. Modrzejewskiej 1988. Wyd. Wwa: KOS* 1988, 79 s.

Prace redakcyjne

1. Wieża malowana. [Wiersze]. Wybór tekstów: W. Siemion, ... Lubl.: W Lubel. 1962, 33 s. Wyst. [scenariusz: W. Siemion] Wwa, STS 1962.

2. Rozwidnił się świat. Estrada literacka oparta na pamiętnikach młodego pokolenia wsi polskiej. Wybór i oprac. materiałów: ..., H. Okraskowa. Wybór insc.: H. Okraskowa. W: Częstka czasu. Rozwidnił się świat. Programy prozy, poezji, dramatu. Wwa: CPARA 1965 s. 95-125.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Dramat nie powinien widza uspokajać. Rozm. P. Kuncewicz. *Teatr* 1971 nr 4; Piszę dla innych i dla siebie. Rozm. B. Henkel. *Panor. Pol.* 1982 nr 2/3.
SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — LP (red.).

Z. Bienkowski: Na przykład B. *Kultura* 1964 nr 44. — J. Rogoziński: Poetycka wizja wartości. E.B. *Współczesność* 1964 nr 7. — J. Łukasiewicz: Ucieczki w historię. W tegoż: Zagłoba w piekle. Wwa 1965. — J. Rogoziński: E.B. *Tyg. Kult.* 1965 nr 28. — J. Kwiatkowski: Czerep anielski i dusza rubaszna. *Życie Lit.* 1967 nr 53. — J. Błoński: B. obrachunki z Polską. *Dialog* 1968 nr 10 [dot.: Rzecz listopadowa]. — F. Fornalczyk: O prozie E.B. W tegoż: Przypisani tej ziemi. Pozn. 1968. — A. Sandauer: E.B. — klasa, naród, pokolenie. W tegoż: *Liryka i logika*. Wwa 1968. — A.K. Waśkiewicz: Profet, błazen, trybun. (O poezji E.B.). *Zesz. Teatr.* 1968/1969 nr 5. — E.S. Bury: Czytając sztuki B. *Życie i Mysł* 1969 nr 4. — T. Nyczek: Ta nienawistna miłość. (E.B.: poezja — dramatyzm — teatr). *Tuórczość* 1969 nr 2. — J. Pięszczachowicz: Jak spierać się o Polskę? *Mies. Lit.* 1970 nr 1, przedr. zmien. pt. „Ach te polskie dzieje ...”. W tegoż: Na widnokręgu historii. Kr. 1988. — M. Piwińska: Królowie i zbójnicy. *Dialog* 1970 nr 7. — S. Skwarczyńska: „Chocholi taniec” Wyspiańskiego jako obraz symbol w języku późniejszej sztuki polskiej. W tegoż: Wokół teatru i literatury. Wwa 1970 [m.in. o Rzeczy listopadowej]. — E. Wysińska: Inny klucz do B. *Dialog* 1970 nr 12. — W. Filler: E.B. W tegoż: Ludzie i prapremiery. Kr. 1972. — J. Niecikowski: Moralitet Brylla. *Dialog* 1972 nr 10. — S. Barańczak: Bunt pozorowany albo o B. bez ogródek. Kilka prostodusznych uwag na tematy mitologiczne [dot.: Rzecz listopadowa]; Kilka prostodusznych uwag na tematy gramatyczne [dot.: Fraszka na dzień dobry]. W tegoż: Ironia i harmonia. Wwa 1973. — P. Kuncewicz: Kto ty jesteś. *Kultura* 1974 nr 45. — E. Kuźma: Komizm w poezji E.B. *Zesz. Nauk. WSP Szczec.* 1974 nr 10. — W. Melkowski: Bryll. [Przeł.] M. Spasowska. Wwa: Ag. Aut. 1974, 50 s. — M. Jasińska-Wojtkowska: „Po górach, po chmurach” E.B. czyli współczesna sytuacja jasełek. *Rocz. Hum.* 1976 nr 1. — A. Nowak: Marchońt przychryzony. (O poezji E.B.). *Poezja* 1976 nr 7/8. — S. Gebala: Sprawa B. i sprawa krytyki. *Dialog* 1978 nr 12. — A.T. Kijowski: Bryll a sprawa polska. *Dialog* 1978 nr 3. — Z. Mentzel: Wieszcz na szkle malowany. *Polityka* 1978 nr 11. — S. Barańczak: De profundis alla polacca: „W samym sercu gówna”. W tegoż: *Etyka i poetyka*. Paryż 1979, przedr. w tegoż: Nie podlegać nicości i inne szkice. Kr. 1980 [dot.: Zwierzątko]. — Sz. Gąssowski: E.B. W tegoż: *Współcześni dramaturgowie polscy 1945-1975*. Wwa 1979. — L. Eustachiewicz: Pieśń o ziemi naszej — E.B. W tegoż: *Dramaturgia współczesna 1945-1980*. Wwa 1985. — J. Rogoziński: O wierszach E.B. W tegoż: *Preteksty*. Wwa 1985. — H. Pustkowski: E.B. — wzorzec negowany. W tegoż: *Przestrzenie poezji*. Łódź 1986. — S. Bardijewska: E.B. — prawdy dramatu poetyckiego. W tegoż: *Własna przestrzeń*. Wwa 1987. — P. Kuncewicz: Mroczne sny E.B. *Tyg. Kult.* 1987 nr 17. — P. Łuszczkiewicz: Bryllowa? *Literatura* 1992 nr 8/9.

BRZECHWA Jan
1900-1966

Do 1946 imiona i nazwisko: Jan Wiktor Lesman. Pseud.: Inspicjent Brzeszczot; J.B.; Stanisław Rudawa; Szer-Szeń; Szerszeń, — pseud. redakcyjne używane również przez innych autorów: rde. Poeta, autor utworów dla dzieci, satyryk, prozaik, tłumacz.

Urodzony 15 sierpnia 1900 w Żmerynce na Podolu; syn Aleksandra Lesmana, inżyniera, i Michaliny z Lewickich, nauczycielki francuskiego; brat stryjeczny Bolesława Leśmiana, poety. W związku z pracą ojca na kolei zmieniał w dzieciństwie kilkakrotnie miejsce zamieszkania (Wielkie Łuki, Nowo-Sokolniki, Kijów). Do gimnazjum uczęszczał kolejno w Kijowie, Warszawie i Piotrogradzie (Petersburgu). Debiutował w 1915 wierszami drukowanymi w piotrogrodzkim *Sztandarze* i kijowskich *Kłosach Ukraińskich* (pod pseud. Brzechwa). Po ukończeniu szkoły średniej w 1916 studiował medycynę na uniwersytecie w Kazaniu. Był założycielem i sekretarzem studentckiego pisma *Przyszłość*, w którym drukował felietony i wiersze. W 1918 przyjechał do Warszawy i zapisał się na Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Warszawskiego (UW). W tymże roku wstąpił ochotniczo do 36. Pułku Piechoty Legii Akademickiej, później służył jako medyk w szpitalu polowym. Uczestniczył w kampanii lwowskiej i w wojnie polsko-bolszewickiej (później odznaczony Medalem Niepodległości). Po zdemobilizowaniu w 1920 rozpoczął studia prawnicze na UW. Od 1918 pisywał (pod pseud. Szerszeń) teksty satyryczne dla kabaretów warszawskich: Argus, Miraż, Slinks, Qui pro Quo, Perskie Oko, Morskie Oko, Czerwony As. W okresie studiów współpracował także z teatrykiem studentkim Gaudeamus. Nado ogłaszał wiersze liryczne, m.in. w *Wiadomościach Literackich* i *Skamandrze* (pod pseud. Stanisław Rudawa). Od 1926 był członkiem ZZLP. Po uzyskaniu w 1924 magisterium, odbywał do 1929 aplikację sądową i adwokacką. Następnie pracował jako adwokat oraz radca prawny ZAiKS-u (był jego współzałożycielem w 1918), specjalizując się w dziedzinie prawa autorskiego. Był autorem studiów specjalistycznych z tego zakresu i współpracował z krajowymi i zagranicznymi czasopismami prawniczymi. Występował m.in. jako pełnomocnik Zenona Przemyskiego (Miriamy) w procesie przeciw Tadeuszowi Pinemu o prawa do publikacji twórczości Cypriana Kamila Norwida. Nadal współpracował z kabaretami; był kierownikiem artystycznym kabaretu Wesoły Wieczór (1930-31) i kierownikiem literackim Nowego Momusa (1933-34), pisał teksty dla Stańczyka i Ali Baby. Od 1930 był członkiem Polskiego PEN Clubu. W 1938 zaczął ogłaszać utwory dla dzieci. W okresie II wojny światowej mieszkał nadal w Warszawie; pracował przez pewien czas jako ogrodnik w gospodarstwie rolniczo-spożywczym na Stua-

zewcu. Kontynuował twórczość dla dzieci (powstałe wówczas utwory opublikował po zakończeniu wojny). W 1945 zamieszkał w Łodzi, gdzie do 1948 pracował jako radca prawny Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” i ZAiKS-u oraz redaktor *Biblioteki Tekstów Ustaw*. Był członkiem rzeczywistym Międzynarodowej Komisji Prawa Autorskiego; uczestniczył w konferencjach międzynarodowych dotyczących tego tematu, współpracował z UNESCO. W 1946 ożenił się (po raz trzeci) z Janiną Magajewską. Od tegoż roku sprawował funkcję przewodniczącego Oddziału Łódzkiego ZZLP (do 1949), był współtwórcą działającego przy nim Klubu Pickwicka, w latach późniejszych przewodniczył Sekcji Satyry i Komisji Rewizyjnej ZLP. W 1947 został członkiem PPS (od 1948 w PZPR). Po 1948 nie podejmował już pracy w zawodzie adwokata, poświęcając się wyłącznie twórczości literackiej. Pisał przede wszystkim utwory dla dzieci, a także wiersze, satyry i prozę. Drukował w wielu czasopismach, m.in.: *Szpilkach* (od 1945), *Przekroju* (od 1946; tu m.in. w 1957 cykl „Obserwatorium gastronomiczne”), *Plomyczku* (od 1948), *Plomyku* (od 1952/53). W 1949 powrócił do Warszawy. Został wówczas kierownikiem literackim zespołu filmowego Warszawa. W 1951-52 przewodniczył kolegium artystycznemu Teatru Syrena. W 1953-55 był prezesem Rady Naczelnej ZAiKS, a od 1957 przewodniczącym Zarządu tej instytucji; od 1962 redagował jej *Biuletyn Informacyjny*. Działal także w Zarządzie Polskiego PEN Clubu (1958-66), a w latach następnych w Radzie Programowej Polskiego Radia i Telewizji, w Radzie Kultury przy Ministerstwie Kultury i Sztuki, w Radzie Programowej Agencji Autorskiej. W 1954 otrzymał za twórczość dla dzieci nagrodę literacką Rady Narodowej m. stołecznego Warszawy, a w 1956 nagrodę Prezesa Rady Ministrów. Współpracował z Polskim Radiem i Telewizją jako autor utworów dla dzieci oraz, w latach sześćdziesiątych wraz z Antonim Marianowiczem, telewizyjnych szopek satyrycznych (m.in. w 1960 i 1963 nagrody za twórczość radiowo-telewizyjną). Współpracował z *Expressem Wieczornym* (tu stała rubryka pt. „Z piątku na niedzielę” w 1961-66) oraz z tygodnikiem *Przyjaciółka* (tu cykl felietonów pt. „Obserwatorium bywalca” w 1964-66). W 1965 otrzymał nagrodę I stopnia Ministra Kultury i Sztuki za całokształt twórczości. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1953) i Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1964). Zmarł 2 lipca 1966 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Utwory Szer-Szenia. [Opowiadania satyryczne]. Wwa: B. Rudzki 1921.

[1]. Rozważania kaprala Piętki; Żołnierska jesień; Pąsowa suknia i inne, 60 s.

Zawiera nadto: To Śmigły Rydz odchodzi spod Kijowa; Piosenka o kulawym żołnierzu; „Było to w Bengalu”.

[2]. Poradnik dla młodych i starych; Spryt pani Alicji; Samobójca; Traktat o kobiecie i inne, 63 s.

Zawiera nadto: Astma; Samobójca; Savoir Vivre; Proporcjonalna pokuta; U dentysty; Przeciw cholercie; Dwa tuziny biusthalterów; Amerykański pojedynek. (Scetch w jednej odsłonie).

2. Oblicza zmyślone. Poezja. Wwa: G. Szyling 1926, 96 s. Przedr. zob. poz. 11.

Zawiera cykle wierszy: Godziny Przemian; Dziesiąta noc; Legendy; Pieśni umarłych oraz wiersz Ekspres.

3. Moryc. Sztuka sceniczna. [Współaut.: J. Tuwim] dr Pietraszek i dyr. [Marian] Hemar. Praprem. Wwa, T. Qui pro Quo 1927.

J.B. podp.: Inspicjent Brzeszczot.

4. Publiczność ma głos. [Rewia; współaut.: G. Baumritter] Włast. Praprem. Wwa, T. Nowe Perskie Oko 1928.

J.B. podp.: Szerzeń.

5. To trzeba zobaczyć. [Rewia w 20 obrazach; współaut.: G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Morskie Oko 1928.

J.B. podp.: Szer-Szeń.

6. Cała Warszawa. [Rewia; współaut.: A. Słonimski] Prorok, [G. Baumritter] Włast. Praprem. Wwa, T. Morskie Oko 1929.

J.B. podp.: Szer-Szeń.

7. Talizmany. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1929, 64 s. Przedr. zob. poz. 11.

Zawiera cykle wierszy: Talizmany; Pieśni do Białej Isleut; Radio-Koncert.

8. 1000 pięknych dziewcząt. [Rewia; współaut.: G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Morskie Oko 1929.

J.B. podp.: Szer-Szeń.

9. Niebieski walc. Wielka rewia inauguracyjna w 2 cz., 20 obrazach. [Współaut.: W. Friedwald] Krystjan, Oberfeld. Praprem. Wwa, T. Wesoly Wieczór 1930.

J.B. podp.: Szer-Szeń.

10. Uśmiech Warszawy. Rewia w 2 aktach, 20 obrazach. [Współaut.: A. Słonimski] Prorok, [S. Biernacki] T. Stach, [G. Baumritter] A. Włast. Praprem. Wwa, T. Morskie Oko 1930.

J.B. podp.: Szer-Szeń.

11. Trzeci krąg. [Wiersze]. Wwa: Gebethner i Wolff 1932, 167 s.

Zawiera wiersze z tomów poz. 2, 7, — oraz cykle: Zaczarowany krąg; Pod księżycem.

12. Le droit d'auteur dans l'U.R.S.S. Varsovie: Société des Auteurs et Compositeurs Scéniques 1934, 47 s.

Podp.: Jan Lesman.

13. Droit de suite w prawie autorskim. Wwa 1934, 15 s.

Podp.: Jan Lesman.

14. Parada rezerwistów. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] E. Schlechter. Ekran. 1934.

15. Piołun i obłok. [Wiersze]. Wwa: J. Mortkowicz 1935, 60 s.

Zawiera cykle wierszy: Imię wielkości [przedr. zob. poz. 16]; Modlitwa o powrót miłości; Pieśń Białoksiężnika.

16. Imię wielkości. Wiersze o Józefie Piłsudskim. Wwa: J. Mortkowicz 1938, 24 s. Por. poz. 15.

17. Tańcowała igła z nitką. [Wiersze dla dzieci]. Rys. F. Themerson. Wwa: J. Mortkowicz 1938 [1937], [47] s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1949, tamże: 1950 [właśc. 1951], wyd. 3 1957, wyd. 4 1958, wyd. 5 1959, wyd. 6 1963, wyd. 7 1965, wyd. 8 1969, wyd. 9 1974, wyd. 12 [!] 1984, wyd. 13 1986. Zawartość: Nie pieprz Pietrze; Tańcowała igła z nitką; Stonoga; Katar; Indyk; Żuraw i czapla; Śledź; Globus; Żuk; Klótnia rzek; Rak; Żółwie i krokodyle; Pomidor; Na straganie; Krasnoludki; Jeź; Tydzień; ZOO; Rzepa i miód; Sum; Sroka.

Przekł.: czes.: Jehla s nitkou tancovala. [Przeł.] J. Pilař. [Praž] 1918, — ukr.: Tancjuvaly golka i nytka. [Przeł.] N. Zabila, M. Prygara. Kiiv 1962.

Wyd. osob. najpopularniejszych wierszy: ZOO. Wyd. 1-12 1948-1990; przekł. niem. 1960, ros. 1958, węgier. 1957, — Na straganie. Wyd. 1-6 1973-1991, — Żuk. [Wyd. 1-7] 1959-1992, — Tańcowała igła z nitką. [Wyd. 1-4] 1972-1983, — Tydzień. Wyd. 1-2 1982-1986; przekł. ukr. 1980; adapt. tv 1983.

18. Kaczka dziwaczka. [Wiersze dla dzieci]. Rys. F. Themerson. Wwa: J. Mortkowicz 1939 [1938], [48] s. Wyd. nast.: Wr.: Czyt. 1945; [B.m.w.:] Czyt. 1949; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1953, wyd. nast. tamże: wyd. 4 1956, wyd. 5 1958, wyd. 6 1961, tamże: wyd. 10 [!] 1985, wyd. 10 1986.

Zawartość: Kaczka dziwaczka; Zaba; Kokoszka-smakoszka; Konik polny i bozka krowka; Dwie krawcowe; Koziołek; Sójka; Stryjek; Mops; Dwie gaduły; Znaki przestankowe; Pytalski; Chrzan; Wrona i ser.

Przekł.: czes.: Popletená kabena. [Przeł.] J. Pilař. [Praž] 1948.

Wyd. osob. najpopularniejszych wierszy: Kaczka dziwaczka. [Wyd. 1-10] 1956-1985, — Wrona i ser. [Wyd. 1-6] 1958-1985, — Sójka. [Wyd. 1-4] 1984-1989.

19. Sezonie otwórz się. Rewia w 20 obrazach. [Współaut.:] J. Tuwim] dr Pietraszek, [M.] Hemar, [J.] Jurandot, [W.] Szlengel, T. Wittlin, [G. Baumritter] Włast. Praprem. Wwa, T. Ali Baba 1939. J.B. podp.: Szerszeń.

20. Baśń o korsarzu Palemonie. Ilustr. J.M. Szancer. [B.m.:] Czyt. 1945, 39 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1956, wyd. 2 [!] tamże 1960; Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1986; Szczec.: Glob 1988. Przedr. zob. poz. 49, 62.

Adapt. teatr.: Wyst. Łódź, T. Powsz. 1958.

21. Kodeks zobowiązań. [Pozn.:] Czyt. 1945, 232 s.

22. Szopka polityczna 1945-1946. [Współaut.:] J. Minkiewicz. [Wwa:] Czyt. 1945, 54 s. Praprem. Łódź, T. Syrena 1946.

23. Depesza. [Wiersz dla dzieci]. Ilustr. J.M. Szancer. [Łódź:] Łódź. Inst. Wydawn. 1946, 23 s. Wyd. nast.: Wwa: NK 1950; Wwa: Ruch 1965, tamże wyd. 2 [!] 1971. Przedr. zob. poz. 69, 76.

24. Opowiadział dzieciól sowie. [Bajka]. Ilustr.: [A. Lipińska] HA-GA, E. Lipiński. [Wwa:] Czyt. 1946, 33 s. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1949, tamże wyd. 3 1949; wyd. 3 [!] Wwa: NK 1952, tamże: wyd. 4 1954, wyd. 5 1956, wyd. 6 1958, wyd. 8 [!] 1960, wyd. 9 1965, wyd. 10 1968, wyd. 11 1970, wyd. 14 [!] 1978; Wwa: Wydawn. Akcydensowe 1987. Przedr. zob. poz. 47.

25. Pali się! [Wiersz dla dzieci]. Ilustr. J.M. Szancer. [Łódź:] Łódź. Inst. Wydawn. 1946, 22 s. Wyd. nast.: wyd. 2 [Wwa: NK] 1950, wyd. 3 tamże 1952; Wwa: Ruch 1965, wyd. 2 [!] tamże 1969; wyd. 3 Wwa: KAW 1975, tamże: wyd. 4 1977, wyd. 4 [!] 1978. Przedr. zob. poz. 47, 73.

26. Pan Drops i jego trupa. [Bajka dla dzieci]. Ilustr. J.M. Szancer. Wwa: Wydawn. E. Kuthana 1946, [55] s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1949; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1957; Wwa: Epoka 1983; Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek [1985]. Przedr. zob. poz. 62.

Adapt. teatr.: Insc.: I. Byrska. Wyst. Opole, T. Ziemi Opolskiej 1948.

27. Pan Kleks. [Cykl powieści dla dzieci]. Ilustr. J.M. Szancer. Por. poz. 59.

[1]. Akademia pana Kleksa. Wwa: Nakł. autorów [1946], 116 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1956, tamże: wyd. 3 1958, wyd. 4 1960, wyd. 5 1964, wyd. 6 1987; wyd. 7 Wwa: Punkt 1990; Białystok: KAW 1991; Wr.: Siedmioróg 1991, tamże: 1992, 1993.

Przekł.: czes.: Akademie pana Kaňky. [Przeł.] O. Neveršilová. Praha 1960; [Przeł.] J. Fiedler. Praha 1973, — estoń. łącznie z Podróże pana Kleksa: Pan Kleks i akademia; Pan Kleksi reisid. [Przeł.] A. Kurtna. Tallinn 1968, — hebr.: Ha-charpatkaa ha-gdola. [Przeł.] B. Tene. Tel-Aviv 1957, — hiszp.: La Academia de don Barron. [Przeł.] E. Starzyli. [Hiszpania] 1989, — jap.: Sabakasu Sensei no fushigi-na gakkō. Tokyo 1971, wyd. nast. [Przeł.] U. Risako. Tokyo 1980, — litew. łącznie z Triumf pana Kleksa: Akademia; Triumfas. [Przeł.] V. Maritišius. Vilnius 1978, — niem.: Die Akademie des Meisters Klex. [Przeł.] C. Pradow. Berlin 1957, wyd. nast. Stuttgart 1975, — ros.: Akademia pana Kljaksy. [Przeł.] M. Landman, R. Purišinskaja, L. Chajkina. Moskva 1966, — serb.-chorw.: Akademia profesora Kleksa. [Przeł.] T. Dugonjić. Sarajevo 1961; wyd. nast. tamże 1965, 1967, — słowac.: Akademia pána Machulku. [Przeł.] F. Gabaj. Bratislava 1949, — turkmeński: Akademia pana Kljaksy. [Przeł.] Z. Setimijazov, Ašchabad 1975, — ukr.: Akademia pana Ljapki. [Przeł.] Kiiv 1976, — węgier.: Paca úr Akadémiaja. [Przeł.] E. Sebök. Budapest 1987.

Adapt. teatr.: Oprac. tekstu i insc. W. Fetenczak. Wyst. Lubl., T. Lalki i Aktora im. H.Ch. Andersena 1975.

[2]. Podróże pana Kleksa. *Przygoda* 1946 nr 1-26, 29-30, 32, 1947 nr 34-39. Wyd. osob.: Wwa: Czyt. 1961, 92 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1962, wyd. 3 1965.

Przekł. czes.: Česty pana Kaňky [Przeł.] J. Fiedler. Praha 1980, — estoń. zob. Akademia pana Kleksa, poz. 27, — litew.: Tiškučio Kelionės. [Przeł.] V. Adomėnas. Vilnius 1965, — łotew.: Pana Kleksa piedzīvojumi. [Przeł.] R. Lugiņska. Rīgā 1964, — serb.-chorw.: Putovanja profesora Kleksa. [Przeł.] T. Dugonjić. Sarajevo 1963.

[3]. Tryumf pana Kleksa. Wwa: Czyt. 1965, 153 s. Wyd. nast. Wr.: Siedmióróg 1991, tamże 1993.

Przekł. litew. zob. Akademia pana Kleksa, — maced.: Triumfot na gospodinot Damka. [Przeł.] T. Nikolovski. Skopje 1967.

Adapt. teatr.: M. Straszewska. Wyst. Wr., T. Pol. 1983.

Wyd. łączne całości pt. Pan Kleks: Akademia pana Kleksa; Podróże pana Kleksa; Tryumf pana Kleksa. Wwa: Czyt. 1968, 333 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1977, wyd. 4 1985; Wwa: Jota 1989.

Wyd. osob. fragm.: Wwa 1983, 16 s.

Przekł. litew.: Pan Kljaks. [Przeł.] V. Martišius. Vilnius 1978, — uzbeck.: [Przeł.] É. Siddikov. Taškent 1971, — słowack.: Akadémia pána Machulu. [Przeł.] L. Feldeková, J. Marušák. Bratislava 1978.

Adapt. teatr.: Przygody pana Kleksa. Musical w 3 aktach. Libreto i piosenki: I. Sikirycki. Muz.: P. Marczewski. Wyst. Łódź, T. Wielki 1974, — adapt. film.: Scenariusz: K. Gradowski. [Il.] Akademia pana Kleksa: [cz. 1] Przygoda księcia Mateusza; [cz. 2] Tajemnica Golarza Filipa. Ekran. 1983. [Il.] Podróże pana Kleksa: [cz. 1] Wysłannicy Bajdocji; [cz. 2] Wyspa wynalazców. Ekran. 1985.

Wyd. osob. piosenek z filmu: Akademia pana Kleksa. Śpiewnik. [Muz.] A. Korzyński. Wwa: Przedsiębiorstwo Usług Film. „Polfilm” 1985, 50 s.

28. Pchła Szachrajka. [Bajka dla dzieci]. Pierwodr. pt. Była sobie Pchła Szachrajka. *Przekrój* 1946 nr 40-46, 53-59, 65. Wyd. osob. pt. Przygody Pchły Szachrajki. Wwa: Wydawn. E. Kuthana 1946, 32 s. Wyd. nast. pt. Pchła Szachrajka: Wwa: Czyt. 1957; Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1988. Przedr. zob. poz. 69, 73, 75.

Adapt. teatr.: Wyst. Wwa, T. Powsz. Mała Scena 1983.

29. Ptasię plotki. [Wiersze dla dzieci]. Wwa: Wydawn. E. Kuthana 1946, 32 s. Wyd. 2 tamże 1949.

30. Baśń o stalowym jeżu. Wwa: Książka 1947, 42 s. Wyd. nast. z ilustr. J.M. Szancera: Wwa: Ruch 1961, wyd. 2 [!] tamże 1963. Przedr. zob. poz. 62.

31. Konwencja Berneńska i jej dzieje. Wwa: ZAiKS 1947, [45] s.

32. Palcem w bucie. Wiersze satyryczne. [B.m.:] Książka 1947, 78 s. Wyd. nast. [Wwa:] Książka 1948.

33. Skarżypyta. [Wiersze dla dzieci]. [B.m.:] Czyt. 1947, 39 s.

34. Na wyspach Bergamutach. [Wiersze dla dzieci]. Ilustr. J.M. Szancer. Wwa: Książka 1948, 29 s. Wyd. nast. zmien.: Wwa: NK 1951, wyd. 3 tamże 1960.

Wyd. osob. najpopularniejszych wierszy: Na wyspach Bergamutach. Wyd. 1-8 1957-1991; przekł. niem. 1960, — Grzyby. [Wyd. 1-9] 1958-1986; adapt. film. 1975, — Kaczki. [Wyd. 1-8] 1972-1991.

Przekł. białorus.: Na wyspach Bergamotach. [Przeł.] K. Paŭtarzycki, A. Zarycki, Ch. Żyčka. Minsk 1960, — ros.: Na gorizontskich ostrovach. [Przeł.] B. Zachoder. Moskva 1961; Na Bergamotkich ostrovach. [Przeł. W. Arcimowicz] V. Arcimovič. [Wwa 1973].

Adapt. teatr. wiersza Siedmiomilowe buty por. poz. 41.

35. Przygody rycerza Szalawiły. [Bajka dla dzieci]. Kat.: AWIR 1948, 93 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1957; Szczec.: Glob 1988; Wwa: Czyt. 1989. Przedr. zob. poz. 62.

36. Szelmostwa lisa Witalisa. [Bajka]. Ilustr. J.M. Szancer. Wwa: E. Kuthan 1948, 47 s. Wyd. nast. [Szczec.:] Glob 1987; Wwa: Wydawn. Pol. Tow. Wydawców Książek 1988; Szczec.: Glob 1989; Wwa: Kama [1993]. Przedr. zob. poz. 47, 62, 73.

Adapt. teatr.: Oprac. Z. Guzik. Wyst. Tarnów, T. im. L. Solskiego 1977.

37. Kanato. [Bajka dla dzieci]. [Wwa:] Czyt. 1949, 31 s. Przedr. zob. poz. 69.

38. Latający pogrzebacz. [Bajka dla dzieci]. Ilustr. J.M. Szancer. Wwa: NK 1950, 30 s. Przedr. zob. poz. 69, 75.

39. Za króla Jelonka. [Bajka dla dzieci]. Ilustr. J.M. Szancer. Wwa: E. Kuthan 1950, 54 s. Przedr. zob. poz. 49, 62.

40. Pokój zwycięży. Wiersze i satyry. [Współwyd. z:] J. Minkiewicz: Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1951, 47 s.

41. Siedmiomilowe buty. Widowisko w 17 scenach. Muz. Z. Turski. Wwa: NK 1951, 94 s. Por. poz. 34.

42. Strofy o Planie sześćioletnim. [Wiersze]. [Wwa:] Czyt. 1951, 23 s.

43. Zaczyna się Nowy Rok. [Utwór sceniczny dla dzieci]. Wyst. Wwa, T. Nowej Warszawy 1951.

44. Cięte bańki. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Czyt. 1952, 84 s.

45. Gawęda o dawnych latach, o różnych kandydatach, o posłach i mandatach, o rzekach i mostach, o cudach i starostach. [Wwa:] Czyt. 1952, 15 s.

46. Upominki noworoczne. Szopka satyryczna 1953. [Współaut.:] A. Marianowicz, J. Minkiewicz. Oprac. reżyserskie: K. Rudzki. Wwa: Iskry 1952, 101 s.

47. Brzechwa dzieciom. [Wybór wierszy]. Ilustr. J.M. Szancer. Wwa: NK 1953, 131 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1955, wyd. 4 1959, wyd. 5 1961, wyd. 6 1963, wyd. 7 1965, wyd. 8 1969, wyd. 9 1971, wyd. 10 1973, wyd. 11 1978, wyd. 12 1979; wyd. 13 Wwa: NK, Sofia: Świat

B

1983, wyd. 13 [!] tamże 1984; wyd. 15 Wwa: NK 1988, tamże: wyd. 16 1989, wyd. 17 1990, wyd. 18 1991; Białystok: KAW 1991, tamże 1992; Wwa: Editions Spotkania 1992; wyd. 19 Wwa: NK 1992; Pozn.: GMP 1993.

Zawartość: poz. 24, 25, 36 oraz cykl: Samochwała; Entliczek-pentliczek; Wiosenne porządki; ZOO; Siedmiomilowe buty, – oraz utwór: Bronka i stonka.

Wyd. skrócone : [Wwa: NK 1981], 32 s.

48. Wagary. Szopka szkolna. Ilustr. J.M. Szancer. Wskazówki reż.: J. Wilkowski. Wwa: NK 1953, 47 s.

49. Bajki i baśnie. Ilustr. J.M. Szancer. Wwa: NK 1954, 66 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1957.

Zawartość: poz. 20, 39 oraz wybór wierszy: Żuraw i czapla.

50. Pan Doremi i jego siedem córek. [Ilustr.] J.M. Szancer. Wwa: NK 1955, [45] s. Wyd. nast. tamże 1956.

Przełk. niem.: Herr Doremi und seine sieben Töchter. [Przeł.] J. Krüss. Berlin 1960.

51. Wiersze wybrane. Wwa: PIW 1955, 471 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 zmien. i rozszerz. 1957, wyd. 3 zmien. i rozszerz. 1959.

Zawartość: Wiersze liryczne (1925-1955); Baśnie i poematy; Satyry i fraszki; Bajki. – Przekłady wierszy autorów: Machtumkuli (Fragi), W. Majakowski, A. Puszkina oraz Kalewala (fragm.), Opowieść o Arsenie.

52. Poszła w las nauka. [Bajka]. Wwa: Liga Ochrony Przyrody 1956, 48 s. Przedr. zob. poz. 69, 75.

53. Gdy owoc dojrzewa. [Powieść]. Wwa: PIW 1958, 470 s. Wyd. nast.: Wwa: Iskry 1960, Wwa: Czyt. 1965.

Przełk. ros.: Pora szoszevanija. [Przeł.] E. Egorov. Moskwa 1964.

54. [Pan Soczewka. Cykl opowieści dla dzieci]. Ilustr. J.M. Szancer.

[1]. Pan Soczewka w puszczy. Wwa: FAW 1958, [16] k. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1962; wyd. 4 [!] Wwa: Alfa 1986.

Przełk. niem.: Herr Linscherich im Urwald. Wwa 1959.

[2]. Pan Soczewka na księżycu. Wwa: FAW 1959, [16] k. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1962, wyd. 3 tamże 1965; wyd. 4 Wwa: Alfa 1986.

Przełk. niem.: Herr Linscherich auf dem Mond. Wwa 1959.

[3]. Pan Soczewka na dnie oceanu. Wwa: WAiF 1960, [16] k. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: NK 1962; wyd. 4 [!] Wwa: Alfa 1986.

Przełk. niem.: Herr Linscherich auf dem Meeresgrund. [Przeł.] H. Rymarowicz. [Wwa 1960].

55. Sto bajek. Wwa: Czyt. 1958, 198 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1967, wyd. 4 1972, wyd. 5 1975, wyd. 6 1982.

56. [Teksty w:] D. Forelle. Psie uroki. Fot. i układ graficzny: D. Forelle. [Współaut. tekstu:] A. Marianowicz. Wwa: PWRiL 1961, 73 s.

57. Wyprawa na Ariadnie. [Bajka]. Gdynia: WM 1960, [20] k. Wyd. nast.: wyd. 2 Gdańsk: WM 1984; Szczec.: Glob 1988. Przedr. zob. poz. 62.

58. Czerwony Kapturek. [Utwór sceniczny dla dzieci]. [Muz.:] M. Janicz. Wwa: Czyt. 1963, [20] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966, wyd. 3 1975. Przedr. zob. poz. 71. Praprem. łącznie z Kopciuszek [poz.60] i Kot w butach [poz. 62] Kat., T. Śląski 1967.

59. Niezwykła przygoda pana Kleksa. [Utwór sceniczny dla dzieci]. Praprem. Wwa, T. Nar. 1963. Por. poz. 27.

Wyd. osob.: Piosenki na głos i fortepian ze sztuki Niezwykła przygoda pana Kleksa. [Muz.:] S. Kisielewski. Kr.: WM 1968, 35 s.

Przełk. czes.: Neobyklý příběh profesora Kaňky. [Przeł.] J. Janik. Praha 1974, – ros.: Neobyčajnye priključenija professora Kljaksy. [Przeł.] L. Čech. Moskva 1964, – słowac.: Neobyčajné príhody pána Machulku. [Przeł.] L. Feldek. Bratislava 1967.

60. Globus. [Wybór wierszy dla dzieci]. Wwa: Ruch 1965, 47 s.

61. Kopciuszek. [Utwór sceniczny dla dzieci]. [Muz.:] M. Janicz. Wwa: Czyt. 1965, [28] s. Wyd. 2 tamże 1970. Przedr. zob. poz. 71. Praprem. łącznie z Kot w butach [poz. 73] i Czerwony Kapturek zob. poz. 58.

62. Od baśni do baśni. Ilustr. J.M. Szancer. Wwa: Czyt. 1965, 165 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1975, wyd. 4 1982.

Zawartość: poz. 20, 26, 30, 35, 36, 39, 57 oraz Magik; Pan Szczuka; Trzy wesole krasnoludki.

63. Kot w butach. [Utwór sceniczny dla dzieci]. Muz.: M. Janicz. Wwa: Czyt. 1966, [24] s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1971, wyd. 3 1976. Przedr. zob. poz. 71. Praprem. łącznie z Kopciuszek [poz. 61] i Czerwony Kapturek zob. poz. 58.

64. Jaś i Małgosia. [Utwór sceniczny dla dzieci]. Muz.: S. Kisielewski. Wwa: Czyt. 1967, [24] k. Przedr. zob. poz. 71. Praprem. pt. Bajka samograjka: Wwa, T. Powsz. Mała Scena 1984.

65. Miejsce dla kpiarza. Satyry i humoreski. Wwa: Iskry 1967, 213 s.

Zawiera cykl: I. Wiersze, bajki i fraszki; II. Wieloryb (groteska radiowa); III. Opowiadki i humoreski.

66. Liryka mego życia. [Wiersze]. Przedm.: R. Matuzewski. Wwa: Czyt. 1968, 362 s.

Zawartość: Cz. 1. (1966-1938) [wybór wierszy]; Cz. 2. (1938-1921) [wybór wierszy]; Cz. 3. Przekłady [z autorów:] A. Bezmyński, Czachruchadze, E. Dołmatowski, I. Erenburg, M. Gumiliow, S.Jesienin, Machtumkuli (Fragi), W. Majakowski, M. Niekrasow, G. Orbeliani, A. Puszkina, M. Tichonow, A. Twardowski, P. Verlaine, I. Wazow, oraz Kalewala, Opowieść o Arsenie (fragmenty).

67. Opowiadania drastyczne. Wwa: Czyt. 1968, 226 s.

Zawartość: Wielki Aleksander Gordon; Uszy; Demony; Quasi una fantasia; Zazdrość; Schizofrenia; Samotność. Adapt. tv opowiadania Samotność: TV 1973.

68. Panienczka z pudełeczka. [Bajka dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1968, [24] k. Wyd. 2 tamże 1982.

69. Oto bajka. Ilustr. J.M. Szancer. Wwa: Czyt. 1974, 143 s. Wyd. 2 tamże 1986.

Zawartość: poz. 23, 28, 37, 38, 52 oraz Dwa koguty; Przygoda króla jegomości; Pspiazur; Baśń o rudobrodym koźle.

70. Androny. [Wybór wierszy]. Oprac. graf. B. Butenko. Wwa: KAW 1979, 70 s. Wyd. 2 tamże 1983.

71. Bajki samograjki. Wwa: Czyt. 1981, 185 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1986, wyd. 3 1989.

Zawartość: poz. 58, 61, 63, 64.

72. Wiersze wybrane. Oprac. i wstępem poprzedził R. Matuszewski. Wwa: PIW 1981, 275 s.

Zawiera wiersze w cyklach: Liryki; Bajki [dla dzieci]; Z baśni i poematów [dla dzieci]; Satyry i fraszki; Bajki z morałem; Wiersze ostatnie.

73. Wybór wierszy. [Współwyd. z:] J. Tuwim: Wybór wierszy. Wybór tekstów: W. Termanowski. Szczec.: KAW 1982, 63 s.

Zawiera J.B.: Pchła Szachrajka [poz. 28]; Samochwała; Skarżypyta [poz. 33]; Kłamaczka; Kaczką dziwaczka [poz. 18]; Pali się! [poz. 25]; Szelmostwa lisa Witalisa [poz. 36].

74. Zwierzyniec. [Wybór wierszy dla dzieci]. Kat.: KAW 1985, 78 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1986, wyd. 3 1987, wyd. 4 1988.

75. Latający pogrzebac; Pspiazur; Poszła w las nauka; Pchła Szachrajka. Ilustr. J.M. Szancer. Wwa: Czyt. 1988, 79 s. Zob. poz. 38, 52, 28.

76. Przygoda króla jegomości; Dwa koguty; Baśń o rudobrodym koźle; Depesza [poz. 23]. Ilustr. J.M. Szancer. Wwa: Czyt. 1988, 45 s.

Nadto: liczne wydania pojedynczych wierszy dla dzieci, — oraz teksty piosenek z nutami, m.in. w 1930-31 piosenki z rewii (podp. pseud. Szer-Szeń): Caballeros z Grenady. One step 6/8. [Muz.] F. Gordon. Wwa: Gebethner i Wolff [1930], [2] s., — Jutro zapomnę. (Wspaniałe tango). Z rewii „Tańcowały dwa Michały” w teatrze „Wesoły Wieczór”. Wwa: Gebethner i Wolff [1930], [4] s., — Na małej stacyjce. (Slow-fox). Melodyjna piosenka z rewii „Niebieski walc” w teatrze „Wesoły Wieczór”. [Muz.:] J. Haftman. Wwa: Gebethner i Wolff [1930], [3] s., — Wielki marsz. Wspaniały finał rewii „Tańcowały dwa Michały”. [Muz.:] S. Kataszek. Wwa: Gebethner i Wolff [1930], [4] s., — A ona śmieje się. [Muz.:] Z. Krasinski. [Wwa:] Skł. gł. Gebethner i Wolff [1931], [4] s., — Adieu, bądź zdrow. Boston z polskiego filmu dźwiękowego „Cham” [...]. [Muz.:] J.A. Maklakiewicz. Wwa: Gebethner i Wolff [1931], [4] s., — Annabel Lee. Slow-fox. [Muz.:] H. Gold. Wwa: Gebethner i Wolff [1931], [4] s. Wyd. nast.

Wwa: Piano 1931, — Nietoperze. (Tango). [Muz.:] F. Gordon. Wwa: Skł. gł. Gebethner i Wolff [1931], 3 s., — Zapuszczam brodę. Slow-fox z rewii „Rumba-rumba” granej w teatrze „Wesołe Oko”. Muz.: S. Kataszek. Wwa: J. Rzepecki [1931], [4] s., — Zdrowie dam! (Przebojowe) tango (z teatru „Wesołe Oko”). [Muz.:] J. Petersburski, F. Melodysta. Wwa: Gebethner i Wolff [1931], [4] s. Wyd. inne Wwa: Piano [1931] — oraz po 1945 m.in.: Naprzód idziemy. Muz.: W. Lutosławski. [Kr.:] PWM 1951, [2] s., — z filmu rys. „Historia o czyzykach” do muz. Z. Turckiego: Jest taki kraj. [Wwa:] Czyt. 1953, 3 s.; Pod muzyczkę. [Współaut.:] J. Nell. [Wwa:] Czyt. 1953, 3 s., — Bajki do słów Jana Brzechwy. Na trzy — i czterogłosowy chór dziecięcy lub żeński. [Muz.:] I. Pfeifer. Kr.: PWM 1970, 32 s., — Rozśpiewany ogródek. Piosenki dla dzieci. Muz.: M. Drobner. Kr.: PWM 1974, [10] k. — Bajki dla dorosłych. 3 humoreski na chór męski a cappella. [Muz.:] I. Pfeifer. Kr.: PWM 1978, 23 s. Wyd. 2 tamże 1983.

Wybory wierszy w przekł.: czes.: Ptáci klepy. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1963, wyd. 2 1986; Kašpárice. Entlička pentlička. Kašpárkovy promány. [Przeł.] J. Pilař. Praha 1964; Ptáci klepy. [Wybór i przekł.:] J. Žbánek. Praha 1986, — estoń.: Lobusaid värssse. [Przeł.] I. Maran. Tallinn 1964, — hebr.: Li-Jungle heydad. [Przeł.] B. Tene. Tel-Aviv 1959; Sha'alul ta'alul. [Przeł.] B. Tene. Merhaviva 1962; [Bajki]. [Przeł.] M. Kalo. [Izrael] 1986, — kazas.: [Przeł. z ros.] A. Dusjenbjev, S. Kalieva. Alma-Ata 1976, — litew.: Antis keistuolė. [Przeł.] I. Olšanskaitė. Vilnius 1959, — ros.: Veselye stichi. [Przeł.] B. Zachoder. Moskva 1961; Stas Ljubopytskij. [Przeł.] L.M. Cyn'jan, I. Ruseckij. Leningrad 1985, — ukr.: Kačka-dyvačka. [Przeł.:] M. Pygara, N. Zabila. Kiiv 1974.

Adaptacje i montaże teatr. utworów J.B. dla dzieci, m.in.: Tańcowała igła z nitką. Wyst. Lubl., T. Lalki i Aktora „BEMOL” 1946, — Bajki Pana Brzechwy. Adapt. A. Rettinger. Wyst. Kat., T. Śląski 1967, — Bajki pana Bajarza. Wyst. Opole, T. Ziemi Opolskiej 1968, — Teatr Kaczkę Dziwaczki. Adapt.: T. Gąsiorowska i J. Lipnicki. Wyst. Tor., T. Lalki i Aktora „Baj Pomor.” 1968, — Łapać Ciaptaka. Scenariusz: M. Korabicz. Kr., Kabaret „Drops” 1975, — Brzechwa dzieciom. Insc.: J. Kozłowski. Grudziądz, T. Ziemi Pomor. 1981, — Brzechwa dzieciom. Scenariusz: G. Janiszewski. Wyst. Tarnów, T. im. L. Solskiego 1990, — Podróż z panem Brzechwą. Scenariusz: W. Chotomska. Gorzów, T. im. J. Osterwy 1982, — Bajkowy Brzechwy kraj. Scenariusz: A. Rajzer. Wyst. Gniezno, T. im. A. Fredry 1983, — Z palca wyssane czyli Groch z kapustą. Oprac. tekstu: J. Dobrzańska. Zielona Góra, T. Lubuski 1986.

Przekłady i adaptacje

1. G. Herczeg, K. Farkas: *Cozienne dansing*, 2 akty z życia nocnego. Adapt. scen.: ..., G. Baumritter. Wyst. Wwa, T. Morskie Oko 1930.

Autorzy przekł. podp.: Szerszeń, Włast.

2. E. Norelius: *Krasnoludki w ciepłych krajach*. Nowe przygody trzech wesółych krasnoludków. Przel. Z.J. Wirski. Oprac. ... Wwa: Nowe Wydawn. [Księg. J. Rosenwein 1938, 23] s. Wyd. nast.: Wwa: Cyt. 1959, wyd. 2 [!] tamże 1961.

3. *Opowieść o Arsenie*. Gruziński poemat ludowy. Przel. ... [Wwa:] Cyt. 1949, 36 s. Przedr. zob. TWÓRCZOŚĆ poz. 51, 66.

4. B. Jemielianow: *Opowiadania o Gajdarze*. Przel.: ... i M. Górka. Wwa: NK 1951, 163 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1956.

5. A. Puszkina: *Bajka o carze Sałtanie, o jego synu sławnym i potężnym bohaterze Księciu Gwidonie Sałtanowiczu i o pięknej księżniczce Łabędzicy*. Przel. ... [Wwa:] NK 1951, 61 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1954, wyd. 4 1958, wyd. 5 1963; Wwa: KAW 1984. Przedr. w: A. Puszkina: *Dzieła wybrane*. T. 2. *Poematy i baśnie*. Wwa 1954 s. 237-270. Wyd. 2 tamże 1956; A. Puszkina: *Bajki*. Wwa 1984 s. 3-42; A. Puszkina: *Bajki*. Wwa 1987 s. 9-55, wyd. 2 tamże 1990.

Adapt. teatr. w: *Baśnie Puszkina na scenie*. Insc. oprac. A. Buterlewicz. Wwa 1951.

6. Teatr Pietruszki. *Widowiska kukielkowe*. Wskazówki reż.: J. Wilkowski. Wwa: NK 1953, 123 s. Wyd. 2 tamże 1958.

Zawartość: *Przemiany Pietruszki* (Widowisko kukielkowe w 3 odsłonach wg N. Gernet); *Maskarada Pietruszki* (Widowisko kukielkowe); *Pietruszka na wagarach* (Widowisko kukielkowe. Wg S. Marszaka); *Jak Pietruszka wyleczył Januszkę* (Widowisko kukielkowe. Wg I. Czkanikowa); *Góra lodowa* (Widowisko kukielkowe w 4 odsłonach wg A. Barto).

Wyst. poszczególnych widowisk: *Przemiany Pietruszki* wyst. pt. Piotruś zuch. Wyst. Wwa, T. Lalek „Guliwer” 1955; *Pietruszka na wagarach*. Wyst. Pozn., T. Lalki i Aktora „Marcinek” 1963; *Góra lodowa* wyst. pt. Zimowa przygoda Pietruszki. Wyst. Pozn., T. Lalki i Aktora „Marcinek” 1966.

7. A. Czechow: *Dzieła*. T. 3. *Opowiadania 1885*. Tłum. m.in. ... Wwa: Cyt. 1957, 470 s. Tu w przekł. J. i J. Brzechwów 35 opowiadań.

8. *Bajki ludów Północy*. Tłum. ... [Przedm.:] ... Wwa: Cyt. 1954, 327 s. Wyd. nast. zmien. w wyborze A. Barszczewskiego Wwa: Wydawn. TPPR Współpraca 1986, 172 s.

9. *Fragi Machtum-Kuli: Wiersze*. Przel. ... Wwa: PIW 1954, 27 s.

10. A. Puszkina: *Ruslan i Ludmiła*. Przel. ... W: A. Puszkina: *Dzieła wybrane*. T. 2. *Poematy i ba-*

śnie. Wwa 1954 s. 5-69. Wyd. 2 Wwa 1956. Wyd. osob.: wyd. 2 Wwa: PIW 1958, 98 s.

11. I. Erenburg: *Odwilż*. [Powieść]. Przel. ... Wwa: PIW 1955, 194 s.

12. B. Kawierin: *Otwarta księga*. [Powieść]. Cz. 1. *Młodość*. Tłum. ... Cz. 2. *Doktor Własienkowa*. Przel. T. Żeromski. Wwa: Czyt. 1955, 700 s.

13. S. Kołtunow: *Wróbel samochwał*. *Wiersze*: M. Wolpina. Przel. ... Wwa 1955, 34 s.

14. H.Ch. Andersen: *Księżniczka na ziarnku grochu*. Oprac. ... Wyst. Łódź, T. im. S. Jaracza 1956. Druk w: *Bajki*. Łódź 1979 s. 27-46.

15. I. Ilf, E. Pietrow: *12 krzesel*. Przel.: ... i T. Żeromski. Wwa: Iskry 1957, 382 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1976, wyd. 4 [!] Wwa: Współpraca 1987; wyd. 5 Wwa: Gryf 1991.

16. I. Ilf, E. Pietrow: *Złote cięło*. [Powieść]. Przel.: ... i T. Żeromski. Wwa: Iskry 1958, 401 s.

17. I. Ilf, E. Pietrow: *Zegary i ludzie*. [Opowiadania]. Przel.: J. i J. Brzechwowie. Wwa: KiW 1961, 305 s.

18. K. Makuszyński: *O dwóch takich, co ukradli księżyc*. Adapt. filmowa wg scenariusza: ... i J. Bartorego. Ekran. 1962.

19. M. Drżić: *Rzymska kurtyzana*. (Dundo Maroje). Adapt. M. Fotez. Przel.: ..., Z. Stoberski. Wyst. Jelenia Góra, T. Dolnośląski 1969.

Nadto przekłady drobnych utworów dla dzieci, m.in. M. Gorkiego, A. Barto, W. Żukowskiego.

Praca redakcyjna

1. *Na obie łopatki*. Zbiór satyr pod. red.: ..., A. Marianowicza. Wwa: NK 1952, 171 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1956. — Wywiad: *Bajkopisarz mimo woli*. W: K. Nastulanka: *Sami o sobie*. Wwa 1975.

SWPP 1. — PP (A. Szalagan). — LP (R. Matuszewski). — RL 1966 (P. Grzegorzyczko).

K.W. Zawodziński: *Najśpiewniejszy poeta*. *Prz. Współcz.* 1936 nr 174, przedr. w tegoż: *Wśród poetów*. Kr. 1964 [rec.: Talizmany]. — W. Maciąg: *Debiut powieściowy J.B. Twórczość* 1958 nr 5, przedr. pt. *Próba realizmu*. W tegoż: *Opinie i wróżby*. Kr. 1963 [rec.: *Gdy owoc dojrzewa*]. — J. Kwiatkowski: *Dla dzieci i dla dorosłych*. *Prz. Kult.* 1959 nr 21. — K. Kuliczowska. *Zyg. Kult.* 1965 nr 31. — R. Matuszewski: *Poetycki świat J.B. Życie Lit.* 1965 nr 32. — H. Skrobiszewska: *Brzechwa*. Wwa: Ag. Aut. 1965, 83 s. — K. Kuliczowska: *Czarodziej słowa*. *Życie Lit.* 1966 nr 32, przedr. w teście: *W szklanej kuli*. Wwa 1970. — R. Matuszewski: *J.B. Więź* 1966 nr 10. — R. Matuszewski: *O pisarstwie J.B. Teatr Lud.* 1966 nr 9. — [Opowiadania drastyczne:] S. Melkowski: *Można opowiadać w towarzystwie*. *Twórczość* 1968 nr 11, przedr. w tegoż: *Domena prozy*. Wwa 1984; M. Sprusiński: *Bohaterowie dnia powszedniego*. *Życie Lit.* 1968 nr 41. — A. Thierry: *Ciemne pieśni B. Kultura* 1968 nr 43 [rec.: *Liryka mego życia*]. — B. Michalski: *Prawo autorskie J. B. Prawo i Życie* 1968 nr 18. — I. Opacki: *Gwiazdy pierwsze*. (O liryce J.B.). *Rocz. Hum.* 1971 nr 1, przedr. w tegoż: *Poetyckie dialogi z kontekstem*. Kat. 1979. — W. Dudziak: *Wątki fantastyczne i*

humor w twórczości J.B. *Por. Bibl.* 1972 nr 1/2. — I. Panek: Rola utworów Jana Brzechwy w kształtowaniu poczucia humoru u dzieci przedszkolnych. *Kat.* 1972, powiel. Inst. Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych. — K. Nadurska: Onomastyka humorystyczna w powieści „Pan Kleks” J.B. *Rocz. Nauk-Dydak. WSP Krak.* 1973 nr 47. — K. Nadurska-Podraza: Związki frazeologiczne i ich funkcje stylistyczne w utworach dla dzieci J.B. *Rocz. Nauk-Dydak. WSP Krak.* 1976 nr 58 *Pr. Językozn.* nr 3. — E. Nowicka: W poetyckiej krainie J.B. *Tyg. Powsz.* 1978 nr 9. — M. Bralczyk: Odmienianie tradycji (O „Madonnie” J.B.). *Pr. Nauk. Uniw. Śl.* 1979 nr 328. — K. Surowiec: Bajki J.B. dla dzieci. *Wychow. w Przedszk.* 1981 nr 7/8. — R. Matuszewski: Poezja J.B. W tegoż: *Z bliska*. Kr. 1981. — K. Surowiec: J.B. poezja dla dzieci. *Pr. Hum.* 1982 nr 23. — S. Frycie: Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1945-1970. T. 2. Cz. 1. Wwa 1982, *passim*. — Akademia pana Brzechwy. Wspomnienia o Janie Brzechwie. Pod red. A. Marianowicza. Wwa: Czyt. 1984, 192 s. — B. Dohnalik: Ile można wycisnąć z B. *Szt. dla Dzieci* 1986 nr 1. — T. Smolińska: Ludowa kreacja nonsensu w wierszach dla dzieci J.B. i Juliana Tuwima. *Lit. Lud.* 1987 nr 2. — S.S. Nicieja: Polemika Hemara z B. *Dekada Lit.* 1992 nr 2. A.Sz.

BRZEZIŃSKI Bogdan 1911-1980

Pseud.: Aniela Bonarska; b.; B.; b.b.; B.B.; B. Brz.; (B. Brz.); B. Brzez.; (B. Brzez.); B. Ziński; bb; BB; (BB); Bebe; Bg; Bogdan; Bogdani; Eles; Jacek Rymowicz; Karol Kowalski; Latający Hollender; Leonard Sakowicz; M-me Bogdanna; Pogdan Przeziński; Prof. Bogdani; Stary Koń; Wujek Bogdan; Zin.; Ziński.
Satyryk, autor utworów dla dzieci.

Urodzony 1 sierpnia 1911 w Warszawie w rodzinie inteligentnej; syn Henryka Brzezińskiego, urzędnika, i Tekli z Raczkowskich. Uczęszczał początkowo do Gimnazjum Państwowego im. A. Mickiewicza w Warszawie, a następnie do Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczego im. M. Kopernika w Będzinie, gdzie zdał maturę. Debiutował w 1926 felietonem w tygodniku satyrycznym *Kolce*. W 1927-29 mieszkał w Bydgoszczy, a od 1930 w Czeladzi na Śląsku. W 1933 powrócił do Warszawy i do 1935 studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Równocześnie zajmował się pracą dziennikarską. W 1936 przeniósł się do Krakowa, gdzie został zastępcą redaktora tygodnika *Na szerokim świecie* oraz współpracownikiem innych czasopism wydawanych przez koncern *Ilustrowanego Kuriera Codziennego*: *AS*, *Wróble na Dachy*, *Raz dwa trzy*, *Światowid*, *Tempo Dnia*, w których publikował nowele (m.in. pod pseud. Aniela Bonarska). Należał do Związku Dziennikarzy. Ożenił się z Anielą Bidziuk. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i pracował w zakładzie parowozowym. Po powstaniu warszawskim wrócił do Krakowa. Po zakończeniu wojny pracował do 1948 w *Dzienniku Polskim*, m.in. redagował kolumnę satyry pt. „Lajkonik”, a w 1945 prowadził rubrykę „Proszę o przyjemny wyraz twarzy”. W 1949-52 był zatrudniony w *Gazecie Krakowskiej*, w której redagował kolumnę satyry „Miołda”. Fraszkę, wiersze i felietony satyryczne ogłaszał w wie-

lu czasopismach, m.in.: *Dzienniku Polskim* (do 1961), *Głosie Narodu* (1945-46), *Przekroju* (1945-49), *Szpilkach* (1945-69), *Echu Krakowa* (1946-51); m.in. w 1946 cykl felietonów „Co w trawie piszczy”, *Kocynidrze* (1946), *Od A do Z* (1946-56), *Dzienniku Literackim* (1947-50), *Gazecie Krakowskiej* (do 1980), a w latach następnych także w *Tempie* (1967-78; tu w 1967-78 cykl felietonów satyrycznych „Z łoża kibica”, w 1973-78 cykl humorerek „Hulamy w świat”), *Gazecie Południowej* (1974-80). Równocześnie od 1945 współpracował z Polskim Radiem; pisywał skecze, słuchowiska dla dzieci, felietony i audycje satyryczne (m.in. dla Teatryku Pięć Piór, a później dla Podwieczorku przy mikrofonie) oraz z teatrami i kabaretami satyrycznymi (m.in. poznańskim Klubem Kukułka), dla których pisywał monolog i skecze. Od 1950 był członkiem ZLP. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1978). Zmarł 5 września 1980 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nowa wiosna. Krakowska szopka aktualna. [Współaut.:] W. Zechenter. Praprem. Kr., Zespół Krak. Domu Plastyków 1945. Druk fragm.: Z szopki „Nowa wiosna” w Krakowskim Domu Plastyków. *Przekrój* 1945 nr 2 s. 5, *Rob. Kuj.* 1945 nr 14 s. 4.

2. Nowodulscy. Sensacyjny reportaż satyryczny. Pierwodr. pt. „Nowodulscy”. *Dz. Pol.* 1945 nr 32-120. Wyd. osob. Kr.: M. Kot 1946, 88 s.

3. Proszę o przyjemny wyraz twarzy ... Humoreski i fraszki. Ilustr. [K. Ferster] Charlie. Kr.: Gebethner i Wolff 1945, 64 s.

Cykl drukowany wcześniej w *Dz. Pol.* 1945 nr 1-31 (z przerwami).

4. Królewna Śnieżka. [Dla dzieci]. Cz. 1-2. Kr.: Reklama 1946, 15 + 15 s. Wyd. nast. tamże 1947.

5. Miki i Mimi poszukiwacze złota. (Film „Gazetki Dziecięcej”). [Historyjka obrazkowa]. Rys. Cz. Szczerbiński. *Echo Kr.* 1946 nr 85-287 (z przerwami), *Echo Potud.* 1946 nr 85-287 (z przerwami). Wyd. osob.: [Cz. 1-2]. [Kr.:] Reklama 1946, 15 + 15 s.; cz. 3-4 tamże [1947], 15 + 15 s.

6. „Bez retuszu”. Wielka szopka polityczna. [Współaut.:] K. Szpalski. Praprem. Kr., Kawiarnia Plastyków 1947. Druk fragm.: *Przekrój* 1947 nr 139 s. 16.

7. Cudze piórka. Powieść. Powst. ok. 1951. Nagroda w konkursie Min. Kultury i Sztuki oraz Sekcji Satyry ZLP w 1951.

8. Dla każdego coś ciętego. [Wiersze satyryczne]. Wwa: Czyt. 1953, 139 s.

9. Okiem satyryka. Scenki dla małych scen. Uwagi insc. oprac. Z. Wiktorczyk. Wwa: Czyt. 1953, 49 s.

B

Zawartość: Dobrana para; Biurokrata; Precz z kumoterstwem; Zagubiony dokument; Groch z kapustą; Oświadczyzny; USA; Wynalazki profesora Smitha.

10. Satyryk w terenie. [Wiersze i humoreski]. Kr.: WL 1954, 125 s.

11. Niezwykłe przygody Michasia Pogody. [Dla dzieci]. Kr.: WAG.

[Ser. 1]. Z. 2-8. 1957-1958, [16 + 14 + 14 + 14 + 16 + 16 + 16] s.

Ser. 2. Z. 1-10. [1958-1959], [15 + 15 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8] k.

12. Banderola nr 77788. [Opowiadanie; współwyd. z:] A. Olszakowski: Imitator. Kat.: Śląsk 1958, 75 s.

13. Kto jest cacy? [Wiersze satyryczne i fraszki]. Wwa: Czyt. 1958, 119 s.

14. Sokrates w szewrolecie. Humoreski, monologi, skecze. Wwa: Iskry 1960, 121 s.

15. Tyle tematów. Materiały repertuarowe dla programów rozrywkowych. [Autorzy:] ..., A.W. Wróblewski, K. Żywulska. Wwa: CPARA 1963, 76 s.

Tu 11 utworów B.B.

16. Śmiech to zdrowie. Materiały repertuarowe do programów estradowych. [Autorzy:] ..., K. Żywulska. Wwa: CPARA 1966, 111 s.

Tu 9 skeczy i monologów B.B.

17. Jak zostać milionerem? Humoreski. Kr.: WL 1967, 224 s.

18. Opowieci ci bajeczkę. [Dla dzieci]. Kr.: WL 1970, 91 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 1976.

19. Krakowskim targiem. [Satyra]. Kr.: WL 1971, 117 s.

20. Taki jeden Rafał. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1972, 248 s.

21. Bajkowe przygody. [Wiersze dla dzieci]. Kr.: WL 1982, 95 s.

Ponadto drobne książeczki dla dzieci, m.in. publikowane przez Biuro Wydawn. Ruch w 1958-60.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1956, 1964, 1966. — SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — RL 1980 (A. Biernacki).

[Dla każdego coś ciekawego:] T. Kwiatkowski. *Od A do Z* 1954 nr 15; W. Sadkowski: Z satyrycznych nowości: Cięte rozmaitości. *Życie Lit.* 1954 nr 13. — B. Biernacka: Na satyrycznym podwórku. *Nowe Książ.* 1958 nr 19 [rec. m.in.: Kto jest cacy?]. — R. Kosiński: Głowy podwawelskie. Kr. 1965.

A.Sz.

BRZĘCZKOWSKI Jerzy 1895 - 1967

Krypt.: J.B.

Poeta, prozaik, tłumacz.

Urodzony 28 lutego 1895 w Tyflisie (Tbilisi) w rodzinie inteligentkiej; syn Leona Brzęczkowskiego

i Bronisławy z Bereżeckich. Szkołę średnią ukończył w Kerczu na Krymie. Studia prawnicze odbywał na uniwersytetach w Charkowie i Petersburgu. Po I wojnie światowej przyjechał do Polski i zarzucając praktykę prawniczą, pracował jako dziennikarz w Polskiej Agencji Telegraficznej. Debiutował w 1921 wierszem „Z krainy czerwonej śmierci” opublikowanym w piśmie *Ponowa* (nr 2), w którego redagowaniu uczestniczył w 1922. Ogłaszał utwory również m.in. w piśmie *Pamiętnik Warszawski* (1929-30). Podczas okupacji niemieckiej mieszkał w Warszawie i pracował jako robotnik, a następnie woźny w szkole. Po wojnie kontynuował pracę literacką, zajmując się głównie przekładami z literatury rosyjskiej i z literatur innych narodów ZSRR. Przekłady i opowiadania publikował m.in. w czasopismach: *Lewy Tor* (1945-46), *Świat się zmienia* (1948-49), *Sztandar Młodych* (1950-53), *Kobieta i Życie* (1954-58), *Kierunki* (1958-59), *Kultura* (1964-66), *Tygodnik Kulturalny* (1965-66). Pracował też jako redaktor w Polskiej Agencji Prasowej. Od 1957 był członkiem Polskiego PEN Clubu. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1945) za pracę dziennikarską. Zmarł 13 grudnia 1967 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stepy i chodniki. [Wiersze]. Wwa: Nakł. Sonata 1921, 72 s.

2. Dróg skrzyżowania. [Poemat proza]. Cz. 1-2. Lubl., Wwa: cz. 1 nakł. Sonata, cz. 2 nakł. Lucifer 1922, 92 s.

3. Asza. [Nowele]. Wwa: Rój 1927, 263 s.
Zawartość: Asza; Na szlaku; Na stacji.

4. Ludzie legendy. [Powieść]. Wwa: Rój 1928, 238 s.

5. Wraki. Powieść. Wwa: Gebethner i Wolff 1931, 175 s.

6. Nocny gość. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1958, 220 s.

Zawartość: Asza [poz. 3]; Promienie. (Opowieść fantastyczna); Palec strachu; Na działkach; Nocny gość; Frycek; Don Kichot na Mazowszu. (Szkic ironiczny); Człowiek za burtą. (Szkic); Człowiek zmienia skórę. (Szkic dermatologiczny).

7. Człowiek na co dzień. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1967, 233 s.

Zawartość: Bohater; Telefonista Chmielak; Włos z głowy nie spadnie; Krzyk dziecka; Człowiek na co dzień; Ludzie na uboczu; Spec; Sandałki; Akwarium; Połów; Świadome ojcostwo; Sprawiedliwość; Marena; Na błękitnym szlaku; Wielka przygoda; Najpiękniejsza przygoda; Spelnione marzenie; Szczupak; Ania; Logika rzeczywistości; Spotkanie.

Przekłady

1. W. Panowa: Krużylixa. [Powieść]. Wwa: KiW 1949, 268 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 1950, wyd. 2 [!] 1952, wyd. 3 1952, wyd. 4 1953.

2. A. Małyszkin: Ludzie z głuchej prowincji. [Powieść]. Wwa: KiW 1950, 338 s.
3. F. Panfierow: Bruski. [Powieść]. T. 1-4. Wwa: KiW 1950, 282 + 285 + 309 + 385 s.
4. A. Czejszwili: Lelo. [Powieść]. Przeł. z ros. ... Wwa: KiW 1951, 359 s.
5. M. Czernyszewski: Co robić? Z opowiadań o nowych ludziach. Powieść. Wwa: KiW 1951, 545 s.
6. M. Gogol: [Opowiadania]. W: M. Gogol: Utwory wybrane. T. 2. Wwa: Czyt. 1951; toż w wyd. 2 [Wwa] 1953; Wybór utworów. Wwa 1954; Wybór pism. Wwa: KiW 1954; Pisma wybrane. T. 1-2. Wwa: Czyt. 1956; Opowieści. Wr.: Ossol. 1972. *BN II*, 169.
7. A. Karawajewa: Światła. Powieść. Wwa: KiW 1951, 232 s. Przedr. w: A. Karawajewa: Ojczyzna; Światła; Rozmach; Dom rodzinny. Przeł.: ..., J. Dmochowska, E. Kański. Wwa: KiW 1953.
8. M. Czernyszewski: Prolog. Powieść z lat sześćdziesiątych. Wwa: KiW 1952, 458 s.
9. N. Popowa: Na warcie pokoju. Powieść. Wwa: Czyt. 1952, 239 s.
10. M. Gorki: [Opowiadania]. W: M. Gorki: Opowiadania i bajki. Wwa: NK 1953; Wybór dzieł. T. 1. Wwa: PIW 1954; Pisma. T. 1, 7, 9. Wwa: PIW 1954-1956.
11. M. Ibrahimow: Nadejdzie dzień. Powieść. Przeł. z ros. ... Wwa: KiW 1953, 506 s. Wyd. nast.: wyd. 1 [!]. T. 1-2. Wwa: PIW 1953, 259 + 271 s.
12. B. Łukianow; W. Latow: Bez dzieciństwa. Wwa: Iskry 1953, 174 s.
O sytuacji dziecka w krajach kapitalistycznych.
13. S. Makaszyn: Sałykow-Szczedrin. [Biografia]. [T. 1]. Wwa: Czyt. 1953, 358 s.
14. L. Żarikow: Opowieść o surowym przyjacielu. Wwa: NK 1954, 230 s.
15. D. Grigorowicz: Anton Nieborak i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1956, 296 s.
16. A. Czechow: [Opowiadania]. W: A. Czechow: Dzieła. T. 3, 5. Wwa: Czyt. 1957.
17. M. Gogol: Proces; Antyszambra; Urywek; Po premierze. W: M. Gogol: Pisma wybrane. T. 3: Utwory dramatyczne. Wwa: Czyt. 1957.
18. W. Weresajew: Zwierzenia lekarza. Wwa: PIW 1957, 265 s.
19. W. Grossman: Dziewięć opowiadań. Przeł.: ..., M. Bogucka. Wwa: MON 1959, 255 s.
W przekł. J.B.: W Berdyczowie; Wiosna; Marzenie; Własow; Dusza żołnierza Armii Czerwonej; Stary nauczyciel; Piekło Treblinka.
20. H. Kwitka-Osnowianienko: Pan Chalawski. [Powieść]. Przeł. [z ros. ...]. Wwa: Czyt. 1959, 303 s.
21. M. Pomjałowski: Obrazki z bursy. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1959, 226 s.
22. W. Majakowski: Jak się macie i inne scenariusze filmowe. Przeł.: J. Koenig, ... Wwa: WAiF 1960, 265 s.
W przekładzie: J.B.: Jak się macie; Historia pewnego nagana; Towarzysz Kopytko czyli Precz z tłuszczem; Zapomnij o kominu.
23. S. Sergiejew-Ciensi: Topiel i inne opowiadania. Wwa: PIW 1960, 273 s.
24. P. Werszychora: Operacja „San – Wisła”. Wspomnienia partyzanta. [Cz. 1]. Przeł. [z ros.] ... Wwa: Iskry 1960, 299 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1968.
25. M. Bubennow: Zdobywcy stepów. [Powieść]. Wwa: Iskry 1961, 263 s.
26. A. Goldenwaizer: Tołstoj wśród bliskich. Przeł.: H. Winawerowa. Przekł. uzup. i popraw.: ... i K. Latoniowa. Wwa: PIW 1961, 380 s.
27. B. Jasiński: Człowiek zmienia skórę. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1961, 682 s.
28. K. Simonow: Żywi i martwi. [Powieść]. T. 1-2. Wwa: MON 1961, 340 + 326 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 1966, wyd. 4 przejr. i popr. 1968, wyd. 5 1975, wyd. 6 1977, [wyd. 7] 1984.
29. W. Szyszkow: Tajga. Powieść. Wwa: PIW 1961, 212 s.
30. W. Nareżny: Dwóch Iwanów czyli Pieniactwo. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962, 191 s.
31. G. Władimow: Katastrofa. [Powieść]. Wwa: PIW 1962, 171 s.
32. J. Siemienow: Ostatni lot. [Powieść]. Wwa: PIW 1963, 184 s.
33. W. Guliarowski: Moje miasto. [Wspomnienie]. Wwa: Czyt. 1964, 419 s.
34. A. Tołstoj: Błękitne miasta i inne opowiadania. Przeł.: J. Brodzki, ..., T. Żeromski. Wwa: Czyt. 1964, 350 s.
W przekł. J.B.: Pod wodą; Miłość; Przywidzenie; Współlokator; Biała noc; Starodawnym szlakiem; Gobelin Marii Antoniny; Marta Rabe.
Wyd. nast.: przekładu „Marta Rabe” w: A. Tołstoj: Żmija. Opowiadania. Przeł. ..., T. Żeromski. Wyd. 2 Wwa: KiW 1977, 85 s.
35. G. Trojepolski: W szuwarach. Z notatnika myśliwego. [Powieść]. Wwa: PIW 1965, 201 s.
36. K. Worobiow: Cena radości; Polegli pod Moskwą. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1965, 182 s.
37. D. Mamin-Sibirjak: Czarne uszko. [Opowiadania]. Przeł.: ..., J. Laskowska. Wwa: NK 1967, 44 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966. — SWPP 1. — PP (M. Brykalska). — RL 1967 (P. Grzegorzcyk).

[Asza; Ludzie legendy:] H. Drzewiecki: Proza B. *Wiad. Lit.* 1928 nr 44; S. Czoznowski: Dwie książki B. *Epoka* 1929 nr 129. — A. Zahorska. *Rzeczpospolita* 1931 nr 327, 328 rec.: Wrakl]. — S. Strumph-Wojtkiewicz: J.B. (Sylwetka pisarza zapomnianego). *Stolica* 1958 nr 48. — [Nocny gość:] S. Lichański: „Szkola globtrotterów”. *Nowe Książ.* 1958 nr 23; S. Podhorska-Okotów: Teżknota za wielkością. *Twórczość* 1959 nr 5. — [Człowiek na co dzień.] W. Maciąg: Kto czym żyje. Przychodzę opowiedzieć ... *Życie Lit.* 1967 nr 49; M. Fik. *Nowe Książ.* 1968 nr 6.

J.P.

BRZEKOWSKI Jan

1903-1983

Pseud.: j.b.; J.B.; J. Brz.; Jan Brz.; Jan Bereta; Jan Brzęcza; Jan Jarmott; Jean d'Egalenes.
Poeta, eseista.

Urodzony 18 grudnia 1903 w Wiśniczu Nowym w rodzinie inteligenckiej; syn Jana Brzekowskiego i Wandy z Jaroszków. Początkowo uczył się w domu, potem od 1912 w Nowym Sączu w Szkole im. S. Konarskiego, a od 1913 w Cesarsko-Królewskim Gimnazjum II oraz w Gimnazjum w Bochni, które ukończył w 1921. W 1920 brał udział w akcji plebiscytowej na Górnym Śląsku oraz służył w Wojsku Polskim. Od 1921 studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ) farmację (w 1924 uzyskał magisterium), a także filologię polską i romańską. Debiutował w 1924 wierszem „Katastrofa” opublikowanym w dodatku Koła Artystyczno-Literackiego UJ do warszawskiego pisma *Twórczość Młodej Polski* (nr 4; w nr 5 i 6 ukazały się dalsze wiersze). Zaczął też publikować artykuły w *Gońcu Krakowskim* (1924-25) i *Wiadomościach Literackich* (1924-30). Należał do krakowskiej grupy poetyckiej Awangarda i był współpracownikiem jej pisma *Zwrotnica* (1925-26). W 1927 otrzymał na podstawie pracy „Legenda don Juana i jej wpływ na literaturę polską” stopień doktora filozofii na UJ oraz uprawnienia nauczyciela języka polskiego i francuskiego w szkołach średnich. W 1928 wyjechał do Paryża, gdzie kontynuował studia na Sorbonie i w École du Journalisme. Redagował też w 1929-30 wspólnie z Wandą Chodasiewicz-Grabowską czasopismo *L'Art Contemporain - Sztuka Współczesna*. Był do 1932 sekretarzem administracyjnym Société Polonaise d'Echanges Littéraires et Artistique entre la France et la Pologne. W 1932-33 pracował w Bibliotece Polskiej w Paryżu, a następnie był redaktorem paryskiej placówki Polskiej Agencji Telegraficznej (1933-37). Równocześnie współpracował jako stały korespondent z wieloma czasopismami krajowymi: *Kurierem Literacko-Naukowym* i *Ilustrowanym Kurierem Codziennym* (1929-33), czasopiśmie awangardy krakowskiej *Linia* (1931-33), publikował też artykuły w *Kamieniu* (1933-37), *Gazecie Artystów* (1934-35), *Kurierze Porannym* (1934-38), *Pionie* (1936-39). Należał do założycieli grupy „a.r.” („artyści rewolucyjni”) działającej w 1930-35 w Łodzi. W 1937-38 przebywał w

Warszawie i przez parę miesięcy redagował *Biuletyn Informacyjny PAT*. Był członkiem Polskiego PEN Clubu. Po wybuchu wojny przedostał się do Francji i do czerwca 1940 był szefem Biura Prasowego Ambasady Polskiej w Paryżu. W 1940 poślubił rzeźbiarkę Suzanne de Lamer. Po upadku Francji pracował jako referent wydziału opieki nad byłymi kombatantami w Zarządzie Głównym PCK w Vichy (1940-41) oraz współdziałał z francuskim ruchem oporu. Po wyzwoleniu powrócił do Paryża i od września 1944 do lipca 1945 był attaché Ambasady Polskiej (rządu londyńskiego) w Paryżu. W 1947-64 pracował jako dyrektor zakładów zdrojowych (Société Fermière des Thermes Pujade et Romains) w Amélie-les-Bains. Równocześnie kontynuował twórczość literacką, publikując wiersze, prozę, eseje i artykuły w polskiej prasie emigracyjnej m.in. w *Kulturze* (Paryż, 1954-64), *Wiadomościach* (Londyn, 1954-55), *Oficynie Poetów* (Londyn, 1966-80; tu w 1960-68 pod pseud. Jan Jarmott) oraz w czasopismach krajowych, m.in.: *Twórczości* (1958, 1960, 1963, 1968-70, 1974), *Tygodniku Powszechnym* (1959, 1962, 1964, 1967-68), *Życiu Literackim* (1964, 1967-72, 1979), *Miesięczniku Literackim* (1967, 1970, 1971, 1973, 1975), *Poezji* (1967-70, 1972). W 1964 powrócił na stałe do Paryża. W tymże roku odwiedził Polskę. Po śmierci żony ożenił się z Zuzanną Kwiek. W 1979 (21 czerwca) odbyła się na UJ uroczystość odnowienia po 50 latach jego dyplomu doktorskiego. Zmarł 3 sierpnia 1983 w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tętno. Poezje. Kr.: *Zwrotnica* 1925, 21 s.
2. Na katodzie. [Wiersze]. Paryż: Tow. Druk. i Wydawn. 1929, 30 s.
3. Psychoanalitik w podróży. [Powieść]. Wwa: F. Hoesick 1929 [właśc. 1928], 222 s.
4. Bankructwo profesora Muellera. (Powieść sensoryjno-filmowa). Wwa: Dom Książki Pol. 1931, 143 s. Wyd. nast. tamże 1932.
5. Kilométrage de la peinture contemporaine 1908-1930. Paris: Librairie Fischbacher 1931, 22 s. Przekł. esperanto: Pri l'moderna arto. [Przeł.] S. Grenkamp-Korufeld. Budapest 1933.
6. W drugiej osobie. Poezje. [Łódź 1933], 35 s. *Bibl. „a.r.”*, t. 4.
7. Poezja integralna. (Elementy i struktura. Budowa. Poezja stosowana a poezja proletariacka). Wwa: 1933, 60 s. *Bibl. „a.r.”*, t. 5.
8. Zaciśnięte dookoła ust. Poezje. Wwa: Skł. gł. Dom Książki Pol. 1936, 38 s. *Bibl. „a.r.”*, t. 7.
9. Hans Arp. Łódź 1936, 14 s. *Collection „a.r.”*
10. Spectacle métallique. [Wiersze]. Paris: Édition „Sagesse” 1937, [7] s.

11. Arkusz poetycki nr 4. [Wwa: F. Hoesick 1938], 7 s.
12. Nuits végétales. [Wiersze]. Paris: GLM 1938, [11] s.
13. Dwudziestu czterech kochanków Perdity Lost. Powieść. Powst. przed 1939 [inf. autora]. Wyd. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1961, 225 s.
14. Razowy epos. [Wiersze]. [Nicea]: U Tyszkiewiczów w Nicejskiej Filii ich Oficyny 1946, 85 s.
15. Odyseje. Poezje. Paryż: [druk.] Impr. SPI 1948, [32] s.
16. Les murs du silence. [Wiersze]. Paris: Caractères 1956, 38 s.
17. 18 Coplas. [Wiersze]. Aix-en-Provence 1959, [22] k.
18. Przyszłość nieotwarta. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1959, 37 s.
19. Start. Powieść. Londyn: B. Świdorski 1959, 287 s.
20. Poezje wybrane. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1960, 161 s.
21. Życie w czasie. Studia i szkice. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1963, 129 s. Przedr. część. zob. poz. 24.
Zawartość: Przedmowa. — Życie w czasie [dot. idei poetyckiej „Zwrotnicy”]; Poezja integralna; Integralizm w czasie; Wyobraźnia wyzwolona; Czas poetycki; O klasycznym i romantycznym widzeniu poezji; Literatura antywalorów; Koncept zaangażowania. (Drogi i bezdroża sartryzmu); Literatura wobec historii.
22. Science fiction. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1964, 71 s.
23. Wybór poezji. Wwa: Czyt. 1966, 176 s.
24. Wyobraźnia wyzwolona. Szkice i wspomnienia. Wwa: PIW 1966, 246 s. Wyd. 2 Kr.: WL 1976, Por. poz. 21.
Zawartość: Od autora; Poezja integralna; Integralizm w czasie; Wyobraźnia wyzwolona; Czas poetycki; O klasycznym i romantycznym widzeniu poezji; Literatura antywalorów; Awangarda. (Szkic historyczno-teoretyczny); Czasy heroiczne (i nie-heroiczne).
25. Rozmowa z sobowtorem I-XXVII. *Ofic. Poetów*, Londyn 1966-80 nr 2, 4, 9, 12-19, 21, 22, 24, 27, 30, 32, 34, 39, 41, 43, 45, 47, 50, 56, 57.
Notatki dot. literatury i życia literackiego.
26. Wyprawa do miasteczka. [Opowiadania]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1966, 111 s. Przedr. część. zob. poz. 39.
Zawartość: Wyprawa do miasteczka; Przejście podziemne; Pewność; Świdrygiełło; Instalacja pierwszej klasy; Sam, nie bądź głupi ... (Notatki do scenariusza); Buty No 138; Harry Bon i literatura; Szczepionki prof. Krochmala.
27. W Krakowie i w Paryżu. Wspomnienia i szkice. Wwa: PIW 1968, 309 s. Wyd. 2 Kr.: WL 1975.
Zawartość: Lata uniwersyteckie; Między Francją a Polską; U poetów francuskich; U malarzy; Wojna i okupacja; Okres powojenny.
28. Erotyki. [Wiersze]. Kr.: WL 1969, 60 s.
29. Dziurek w Elzynorze. (Sztuka teatralna w 3 aktach). *Dialog* 1970 nr 12 s. 78-112.
30. Poezje wybrane. Wybór: J. Rogoziński. Słowo wstępne autora. Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1970, 171 s.
31. Spotkanie rzeczy ostatecznych. [Wiersze]. Wwa: PIW 1970, 98 s.
32. Styczeń. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1970, 27 s.
33. Lettres en souffrance. [Wiersze]. Paris: Guy Chambelland 1972, 47 s.
34. Nowa kosmogonia. [Poezje i miniatury literackie]. Wwa: Czyt. 1972, 137 s.
Zawartość: I. Zatrzymany wiecór; II. Styczeń; III. Science Fiction; IV. Kryzys wartości absolutnych; V. Przesunięcia w czasie. Por. poz. 22, 32.
35. Pour bien passer La Noël. [Wiersze]. B.m. [ok. 1972], [1] k.
36. Déplacement du paysage. [Wiersze]. Paris: Chambelland 1973, 74 s.
37. Poezje. Przedm.: Z. Bieńkowski. Wwa: PIW 1973, 237 s.
38. Paryż po latach. [Wiersze]. Kr.: WL 1977, 45 s.
39. Buty No 138. [Opowiadania]. Kr.: WL 1978, 121 s.
Zawiera utwory z tomu poz. 26 [z wyjątkiem: Szczepionki prof. Krochmala], — nadto: Marie-Christine; Serce króla Ryszarda.
40. Szkice literackie i artystyczne 1925-1970. Wybór, oprac. i wstęp: A.K. Waśkiewicz. Kr.: WL 1978, 325 s.
Zawartość: 1: Dadaizm i dadaści; Garść wspomnień o Peiperze; Epizod warszawski; Garść wspomnień o powstaniu łódzkiej kolekcji sztuki nowoczesnej i o grupie „a.r.” — 2: Kilka uwag o niezrozumiałym tzw. nowej sztuki; Społeczna czy utylitarna?; Życie w czasie; Film a nowa poezja; Rewizja w imię treści; (O poezję integralną); Dwa wymiary (Odpowiedź L. Piwowarowi); Talmudystom Peipera (Odpowiedź L. Piwowarowi i J. Bronnerowi); Poezja, orzechy i dziadek do orzechów. (Odpowiedź Irzykowskiemu); W polemice o poezję awangardową „w zamian stołka” i „ślepe uliczki”. (Odpowiedź K.W. Zawodzińskiemu); Wróg awangardy nr 1; Dygresje prokuratora poezji. (Odpowiedź K.W. Zawodzińskiemu); O współczesnej poezji polskiej. (Odpowiedź na ankietę „Okolicy Poetów”); Detaliści literatury. — 3: Droga poetycka B. Jasińskiego; Zjawisko Harasymowicz; Nowa fala poetycka w Polsce (o T. Różewiczu, M. Białoszewskim, S. Grochowiaku, Z. Bieńkowski); Turpiści; Wspomnienia literackie dwudziestolecia; Poza metaforę ...; Notatki na użytek młodego krytyka; Kilka uwag o poezji Leśmiana; Książka o Peiperze [S. Jaworski; U podstaw awangardy — Tadeusz Peiper, pisarz i teoretyk]; Kilka uwag o twórczości S. Piętaka. — 4: Nadja [A. Breton; Nadja]; Kryzys nad Sekwaną?; Na drogach współczesnej powieści francuskiej; Powrót do epiki; Nowa powieść francuska; Twórczość Lautréamonta i kilka reminiscencji z ro-

mantyzmu polskiego; Polska książka o Apollinaire (J. Harwig: Apollinaire); A propos tłumaczenia wiersza Apollinaire'a ["Désir", tłum. J. Czechowicz]; Nowe eksperymenty w poezji francuskiej; Nowa awangarda poetycka we Francji. — 5: Kilmetraże; Przeciw Picassowi; Malarstwo Légera; Nowa sztuka na Zachodzie; Cyrk na ulicy Kolonialnej; Malarstwo M. Ernsta; Świat linearny Seuphora; Sztuka fotokinetyczna.

41. Wiersze wybrane. Wwa: Czyt. 1980, 289 s.

42. Wiersze awangardowe. Wybór, słowo wstępne i nota wydawcy: S. Jaworski. Kr.: WL 1981, 130 s.

43. Międzywojnie. [Powieści]. Kr.: WL 1982, 478 s.

Cz. 1. Start; cz. 2. Collegium Novum.

44. Kobieta i koła. (Scenariusz filmowy). Wstęp: M. Giżycki. *Iluzjon* 1984 nr 4 s. 23-26.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1967, 1976. — RL 1983 (A. Biernacki). — Wywiady: Rozmowa z J.B. Rozm. A.K. Waśkiewicz. *Nurt* 1969 nr 1; Punkt oparcia w zachłannej nicości. Rozm. A.K. Waśkiewicz. *Współczesność* 1970 nr 21; W.P. Szymański: J.B. W tegoż: Rozmowy z pisarzami. Kr. 1971.

SWPP 1. — PP (M. Brykalska). — LP (A. Konkowski). — Z.R. Wilkiewicz: *Polnische Exilliteratur 1945-1980*. Köln, Wien 1991.

J. Przyboś. *Droga* 1934 nr 1 [rec.: Poezja integralna], przedr. pt. O poezji integralnej. W tegoż: *Linia i gwar*. T. 1. Kr. 1959. — A. Łaszowski: „Kwiaty grzechu” awangardy. *Pion* 1937 nr 8. — Z. Bienkowski: O J.B. *Nasz Wyraz* 1938 nr 7/8. — J. Kott: Francuski B. *Pion* 1938 nr 26. — J. Przyboś: Przyjaciel poetycki. *Współczesność* 1961 nr 22. — [J. Stempowski] P. Hostowiec. *Kultura*, Paryż 1960 nr 5 [rec.: Start]. — J. Sławiński: O poezji J. B. *Twórczość* 1961 nr 9. — J. Śpiewak: Metarealizm J.B. W tegoż: *Przyjaźnie i animozje*. Wwa 1965. — A. Płużewski: Realizacja teoretycznych postulatów awangardy krakowskiej w poezji J.B. *Spraw. z Czyn. Pos. LTN* 1966 t. 20 nr 13. — Z. Bienkowski: O epice B. *Ofic. Poetów*, Londyn 1967 nr 4. — W.P. Szymański: Tropiciel snów niewyśnionych. (O poezji J.B.). *Twórczość* 1967 nr 8. — A.K. Waśkiewicz: Poeta pogranicza snu i jawy. *Agora* 1967 nr 15. — J. Pieszczałowicz: „Dziurek” na tle epoki. *Dialog* 1970 nr 12. — A. Płużewski: Niektóre problemy powojennej poezji J.B. *Pr. Polonist. Ser.* 26: 1970. — M. Tatar: Słowacki w kontekście nadrealizmu. *Zesz. Nauk. UJ Pr. Hist.-Lit.* 1970 nr 245. — V.E. Peppard: B. and surrealism. *The Polish Review*, Nowy Jork 1971 nr 4. — A.K. Waśkiewicz: Mity kolektywne i świadomość mityczna. *Ruch Lit.* 1971 nr 2. — A.K. Waśkiewicz: Rygory wyobraźni wyzwolonej. (O metarealizmie J.B.). *Pam. Lit.* 1972 z. 3. — A. Płużewski: Archiwum J.B. *Pr. Polonist. Ser.* 29: 1973. — W.P. Szymański: Nadrealista mimo woli. (Poezja J.B.). W tegoż: *Neosymbolizm*. Kr. 1973. — A.K. Waśkiewicz: Życie w czasie [rec.: W Warszawie i w Paryżu]; Między snem a nieśnieniem. (O poezji J.B.). W tegoż: *Rygor: w świetle francuskich tendencji konstruktywistycznych*. *Pam. Lit.* 1976 z. 2. — A.K. Waśkiewicz: J.B. „szkice rozproszone”. *Ruch Lit.* 1976 nr 1. — [Szkice literackie i artystyczne 1925-1970:] G. Dziamski. *Poezja* 1978 nr 11/12; H. Kunstmann. *Die Welt der Slaven*, Monachium 1978 nr 2. — M. Orski: W poszukiwaniu wyobraźni wyzwolonej. W tegoż: *Etos lumpa*. Wr. 1978. — T. Klak: *Filmowa powieść J.B. (O „Bankructwie profesora Muellera”)*. W: *Katastrofizm i awangarda*. Kat. 1979. — A. Płużewski: Myślenie kubi-

styczne w poezji J.B. (Na kanwie „Elephantiasis”). *Stud. Zesz. Nauk. UJ* 1982 nr 2. — A.K. Waśkiewicz: „Między snem a nieśnieniem” — J.B. W: *Poeci dwudziestolecia międzywojennego*. T. 1. Wwa 1982. — B. Carpenter: J.B. W tegoż: *The poetic Avant-garde in Poland 1918-1939*. Seattle 1983. — M. Delaperrière: A propos de la poésie bilingue de J. B.O poezji dwujęzycznej J.B. *Wieloczas — Le Temps Pluriel*, Paryż 1983 nr 3/4. — M. Kossakowska: *Le purisme polonais*. [Przeł.] H. Szymański. *Polish Art Studies*, Wr. 1983. — R. Lubas-Bartoszyńska: *Esej i jego bezdroża*. „W Krakowie i w Paryżu” J.B. W tegoż: *Style wypowiedzi pamiętnikarskiej*. Kr. 1983. — A.K. Waśkiewicz: *Rygory wyobraźni wyzwolonej (Trzy epizody międzywojennej poezji J.B.)*; J.B. „Szkice rozproszone”. W tegoż: *W kręgu „Zwrotnicy”*. Wr. 1983. — M. Baranowska: *Ironiczny film wyobraźni*. W tegoż: *Surrealna wyobraźnia i poezja*. Wwa 1984. — S. Jaworski: *Podjeżaryzno o herezje*. W tegoż: *Odnajdywanie świata*. Kr. 1984. — T. Klak: „Czarna poezja” J.B. W tegoż: *Ptak z węgla*. Kat. 1984. — A. Tchórzewski: *Książę poetyckiej prawdy*. *Poezja* 1984 nr 5. — M. Zaleski: *Przygoda drugiej awangardy*. Wr. 1984, passim. — T. Klak: *Emigrant mimo woli. O międzywojennej poezji J.B. W: Pisarz na obczyźnie*. Wr. 1985. — A. Płużewski: *W stronę nadrealizmu. (O poezji J.B.)*. *Pr. Polonist. Ser.* 41: 1985. — A. Lam: *Kosmogonia ze złego snu*. W tegoż: *Lupus in fabula*. Kr. 1988.

J.P.

BRZOSTOWSKA Janina 1902-1986

Krypt: J.B.

Poetka, powieściopisarka, tłumaczka.

Urodzona 7 lipca 1902 w Wadowicach; córka Jana Dorozińskiego, filologa klasycznego, nauczyciela, i Julii z Bernerów, pianistki. Uczęszczała do Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Krakowie, a następnie do Gimnazjum Klasycznego w Wadowicach. Pierwsze wiersze publikowała w szkolnym czasopiśmie *Nasz Lan*. Po maturze podjęła studia w zakresie polonistyki i romanistyki na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W 1923-28 należała do regionalistycznej grupy poetów Czartak i publikowała w wydawnictwach zbiorowych tej grupy (*Czartak* 1925 nr 2, 1928 nr 3). Po wyjściu za mąż za adwokata, Ludomira Brzostowskiego (rozwód w 1945), zamieszkała w Warszawie. Uprawiała twórczość poetycką i prozatorską, publikując m.in. w *Ilustrowanym Kurjerze Codziennym*, *Bluszczu*, *Kobiecie Współczesnej*, *Tęczy*. Od 1926 była członkiem ZZLP, a od 1930 Polskiego PEN Clubu. W 1938-39 redagowała miesięcznik literacki *Skawa*. W czasie okupacji niemieckiej przebywała nadal w Warszawie. Kontynuowała twórczość, pisząc m.in. powieść „Kołowrót czasu”, uczestniczyła w tajnym życiu literackim. Po powstaniu warszawskim przebywała w okolicach Warszawy, wkrótce po wyzwoleniu wróciła do miasta. W 1946-49 współpracowała z *Nowinami Opolskimi*, drukowała także m.in. w *Robotniku* i *Kurjerze Codziennym*. Od 1948 pracowała w Wydziale Kultury Dzielnicowej Rady Narodowej Mokotowa. Była na początku lat pięćdziesiątych radną z tego okręgu. Działała w Sekcji Poezji ZLP, Uczestniczyła w spotkaniach Klubu Literatów „Krag”. Obok twórczości poetyc-

kiej, prozatorskiej i krytycznej zajmowała się także przekładami poezji starogreckiej i perskiej oraz współczesnej poezji białoruskiej, bułgarskiej, czeskiej, francuskiej, niemieckiej, rosyjskiej, słowackiej i słoweńskiej. Wiersze i przekłady ogłaszała m.in. w *Nowej Kulturze* (1950-62), *Kamienie* (1954-67), *Pracy Świełlicowej* (1954-56), *Dzienniku Ludowym* (1957-65), *Orce* (1957-61), *Kulturze* (1963-68), *Tygodniku Kulturalnym* (1963-78), *Miesięczniku Literackim* (1969-74). W związku z pracami przekładowymi odbyła kilka podróży, m.in. do Czechosłowacji (1958, 1960, 1964), NRD (1967), Bułgarii (1968). W 1984 wstąpiła do nowego ZLP. Odznaczona Krzyżem Kawalerskim (1967) i Krzyżem Oficerskim (1976) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarła 18 marca 1986 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Szczęście w cudzym mieście. [Wiersze]. [Przedm.:] E. Kozikowski. Wwa: Czartak 1925 [właśc.] 1924, 62 s.
2. O ziemi i mej miłości. [Wiersze]. [Wwa:] Czartak 1925, 26 s.
3. Erotyki. [Wiersze]. [Wwa:] Czartak 1926, 44 s.
4. Najpiękniejsza z przygód. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1929 [właśc. 1928], 76 s.
5. Bezrobotni Warszawy. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1933, 143 s. Wyd. nast.: Wwa: St. Cukrowski 1947; ze słowem wstępnym B. Dudzińskiego Wwa: KiW 1950.
Wyd. 1 zostało wycofane przez cenzurę z obiegu księgarskiego.
6. Kobieta zdobywa świat. Powieść. Wwa: F. Hoesick 1937, 253 s.
7. Naszyjnik wieczności. [Wiersze]. Wwa: Skawa 1939 [właśc. 1938], 62 s.
8. Za lat miliony. [Powieść]. *Skawa* 1939 nr 2-7. Utwór nie dokończony.
9. Żywioł i śpiew. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1939, 63 s.
10. Płomień w cierniach. [Wiersze]. Powst. ok. 1944. Wwa: E. Kuthan 1947, 105 s.
11. Giordano Bruno. [Poemat]. Wwa: Iskry 1953, 57 s.
12. Wiersze. Wwa: Czyt. 1957, 143 s.
13. Zakochani są wszędzie. [Powieść]. Powst. ok. 1957. Druk fragm. *Orka* 1957 nr 9 s. 4.
14. Zanim noc ... [Wiersze]. Wwa: PIW 1961, 51 s.
15. Czas nienazwany. [Wiersze]. Wwa: PIW 1964, 80 s.
16. Lubuskie dziewanny. [Powieść]. Wwa: LSW 1967, 245 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, [wyd. 3] 1987.
17. Obrona światła. [Wiersze]. Wwa: PIW 1968, 75 s.
18. Pozdrowienie. [Wiersze]. Wwa: LSW 1969, 72 s.
19. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróbiewska. Wwa: LSW 1974, 144 s.
20. Szczęścia szukamy. [Wiersze]. Wwa: PIW 1974, 133 s.
21. Eros. [Wiersze]. Wwa: LSW 1977, 102 s.
22. Śpiew przedwieczorny. [Wiersze]. Wwa: PIW 1979, 86 s.
23. Poezje zebrane. Wwa: LSW 1981, 661 s.

Przekłady

1. Safona: Pieśni. Przekł. i przedm. ... Wwa: PIW 1961, 58 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1978.
2. J. Kostra: Ave, Ewa. Wiersze wybrane. Wybrała i tłum. ... Wwa: PIW 1964, 49 s.
3. Liryki do tekstów Saphō. Tłum. ... [Muz.:] A. Hundziak. Na sopran i 10 instrumentów. Partytura. Kr.: PWM 1966, 27 s.
4. G. Maurer: Wybór poezji. Przeł.: ..., L. Lewin. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1970, 63 s.
5. Saphō: Poezje wybrane. Tłum. i przedm. ... Wwa: LSW 1973, 110 s.
6. Safona: [Wybór utworów]. Fragmenty do tekstów Safony. [Muz.:] E. Pałasz. Partytura. Tłum. ... Kr.: PWM 1973, 31 s.
7. Alkajos i Safona: Pieśni. Przeł.: ... i J. Danielewicz. [Wstęp i przyp.:] J. Danielewicz. Wwa: PIW 1989, 133 s.
Tu w przekł. J.B. wiersze Safony, s. 55-85.
8. Safona i Pieśń. Wstęp: A. Nawrocki. Wwa: IBiS 1993, 84 s.

Prace redakcyjne

1. J. Seifert: Liryki. Wybrała ... Wwa: PIW 1961, 31 s. Wyd. nast. tamże 1984.
2. W. Chanczew: Ballada o człowieku. Liryki. Wybrała ... Wwa: PIW 1968 [właśc. 1967], 56 s.
Tu także przekł. J.B.
3. G. Kunert: Nie tylko dla mnie. [Wiersze i miniatury lit.]. Wybór i wstęp ... Wwa: PIW 1969, 59 s.
Tu także przekł. J.B.

OPRACOWANIA (wybór)

- Ank. [ok. 1950], 1956, [ok. 1965], 1977. — SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — LP (J. Zacharska).
A. Chruszczyński: J. B. *Tyg. Kult.* 1965 nr 34. — K. Spisak: J.B. — wielka poetka. *Kron. Besk.* 1965. — S. Lichański: Liryka J.B. *Teatr Lud.* 1966 nr 9. — A. Dzieniszewska: Wiersze lu-

dziom potrzebne. *Mies. Lit.* 1970 nr 2. — E. Odachowska: Wierna sobie. *Nowe Książ.* 1975 nr 16. — A. Łaszowski: O twórczości J.B. *Poezja* 1978 nr 2. — K. Piękosz: Pomiedzy konwencją a naturalnością. *Tyg. Kult.* 1982 nr 6. — A. Łaszowski: Renesans J.B. *Słowo Powsz.* 1986 nr 104.

A.Sz.

BRZOZA Jan 1900-1971

Właściwe imię i nazwisko: Józef Worobiec.
Pseud.: J.B. (j.b), jb.
Powieściopisarz, dramatopisarz, publicysta.

Urodzony 10 grudnia 1900 we Lwowie; syn Antoniego Worobca, cieśli, aktywnego członka Polskiej Partii Socjal-Demokratycznej Galicji i Śląska i organizatora Związku Zawodowego Cieśli we Lwowie, oraz Katarzyny (Anieli?) z domu Zwarycz. W 1914 terminował u szewca. W 1915-18 pracował jako goniec w magistracie i na poczcie, będąc jednocześnie uczniem wieczorowej szkoły powszechnej. Od 1918 pracował jako pomocnik ciesielski. Należał do Komunistycznej Partii Zachodniej Ukrainy (1921-22). W 1923 rozpoczął naukę w zimowej szkole przemysłowej dla cieśli i murarzy, której nie ukończył z powodu braku środków finansowych. Debiutował jako poeta w 1924 wierszem pt. „Głód poety” na łamach lwowskiego dziennika *Wiek Nowy*. Ożenił się z Agnieszką Dziedzińską. Po ukończeniu wieczorowych kursów maturalnych uzyskał w 1929 świadectwo dojrzałości jako ekstern w IX Gimnazjum we Lwowie. Następnie pracował jako cieśla, a od 1932 w różnych zawodach, okresowo pozostając bez pracy. W 1933 debiutował jako prozaik „Pamiętnikiem bezrobotnego”, nadesłanym na konkurs Instytutu Gospodarstwa Społecznego w Warszawie, nagrodzonym i wydrukowanym w wydawnictwie zbiorowym pt. „Pamiętniki bezrobotnych”. W tym samym roku został członkiem Oddziału Lwowskiego ZZLP i rozpoczął pracę literacką, łącząc się ze lwowską filią zespołu literackiego „Przedmieście”. W 1936 brał udział w Zjeździe Pracowników Kultury we Lwowie. Do 1938 pracował jako urzędnik Funduszu Bezrobocia, a od 1938 w magistracie lwowskim. W tym samym roku (1938) otrzymał nagrodę literacką im. K. Szajnochy. Po wybuchu wojny i włączeniu Lwowa do Ukraińskiej SRR, został przyjęty do Związku Radzieckich Pisarzy Ukrainy i do czerwca 1941 pracował w redakcji polskich podręczników szkolnych Ukraińskiego Państwowego Wydawnictwa Mniejszości Narodowych. W 1940 otrzymał z okazji rocznicy rewolucji październikowej nagrodę literacką za całokształt twórczości. Był członkiem kolegium redakcyjnego kwartalnika *Almanach Literacki* (1941). W czasie okupacji niemieckiej ukrywał się we Lwowie i okolicach. Po zajęciu tych ziem przez Armię Czerwoną był w 1944 współwydawcą (wraz z Francisz-

kiem Gilem) lwowskiego dziennika *Czerwony Szandar*. Uczestniczył też wraz z S. Mazurem i Z. Bielińskim w organizowaniu Obwodowego Zarządu Związku Patriotów Polskich, za którą to działalność otrzymał następnie Srebrny Krzyż Zasługi (1945). Brał także udział w pracy komitetu do spraw rewindykacji polskich dóbr kulturalnych. W tym też czasie współpracował z redakcją pisma *Wolna Ukraina*. Po repatriacji osiadł w 1945 na Śląsku i tu w 1945-47 w Katowicach redagował dział kulturalny w *Trybunie Robotniczej* oraz jej dodatek literacki *Po pracy*; z dziennikiem tym współpracował stale, ogłaszając na jego łamach fragmenty prozy, felietony, recenzje literackie i artykuły ogólne. Od grudnia 1945 był wiceprezsem, a w 1947-56 prezesem Oddziału Katowickiego ZZLP (później ZLP). W 1947 otrzymał nagrodę literacką m. Katowic za całokształt twórczości. W 1948-50 pracował jako kierownik literacki Państwowego Teatru Śląskiego im. S. Wyspiańskiego, a następnie prowadził redakcję literacką w Rozgłośni Katowickiej Polskiego Radia. W tym czasie kontynuował własną twórczość literacką, publikując opowiadania m.in. w *Odrodzeniu* (1944-49), *Odrze* (1945-50), *Dzienniku Literackim* (1948-50). W 1950-53 pracował jako konsultant literacki różnych placówek kulturalnych. Od 1951 należał do redakcji krakowskiego *Życia Literackiego* (gdzie też ogłaszał utwory prozatorskie), zaś od 1953 był kierownikiem literackim Teatru Lalek „Ateneum” w Chorzowie. W 1953-56 był członkiem Komisji Kultury Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Katowicach oraz radnym MRN. Powstałe w tym okresie utwory literackie, a także recenzje i artykuły publicystyczne drukował na łamach wielu czasopism, m.in. *Dziennika Zachodniego* (od 1950 z przerwami do 1957), *Nowej Kultury* (1952-55), *Śląska Literackiego* (1953-55), *Przemian* (1956-57) i *Perspektyw* (1956-57) oraz *Orki* (1957-58). Przygotowując się do napisania powieści pt. „Powrót z Ameryki” odbył w początku lat sześćdziesiątych podróż do USA. W tym też czasie publikował na łamach *Tygodnika Kulturalnego* (od 1962 z przerwami do 1968) i *Poglądów* (1963, 1968-71). Odznaczony m.in. Orderem Sztabu Pracy II klasy (1955) za upowszechnianie kultury. Zmarł nagle 27 listopada 1971 we wsi Ostrów pod Myszkowem podczas spotkania z czytelnikami.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pamiętnik bezrobotnego. W: Pamiętniki bezrobotnych. Wwa: Inst. Gospodarstwa Społ. 1933 s. 559-569.

2. Szyb Zosia. Opowieść dramatyczna w 8 obrazach. Powst. 1934. Wyd. ze wstępem B. Pochmarzkiego. Lw.: Książn.-Atlas 1939, 49 s.

3. Załoga A. [Dramat w 7 scenach]. Praprem. Kat. 1934. Druk. *Droga* 1935 nr 9 s. 761-774, nr 10 s. 858-868.

Wkrótce po premierze cenzura wydała zakaz dalszego wystawiania sztuki.

4. Czyszowa kamienica. [Powieść]. *Dz. Pol.* 1935-1937.

5. Dzieci. [Powieść]. Lw.: Książn.-Atlas [1936], 296 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1936; wyd. 3 Kat.: „Mewa” 1946; wyd. [4] Wwa: KiW 1952; wyd. [5] Wwa: Iskry 1956; wyd. 3 [!] powojenne Wwa: Iskry 1963; wyd. 4 Kat.: Śląsk 1978.

Przekł. ukr.: Dity. [Przeł.:] P. i T. Kozlanjuk. L'viv 1960.

6. Budowali gmach. [Powieść]. Cz. 1. Fundamenty. Cz. 2. Mury. Wwa: Rój 1938, 287 s. Wyd. 2 Wwa: KiW 1950.

7. O dwóch poczciwych, którzy pisali komedię. [Komedia]. Powst. przed 1938.

Inf.: K.L. Koniński: *Pisarze ludowi*. T. 2. Lw. 1939 s. 111.

8. Epizod dnia. [Komedia w 3 aktach]. Powst. przed 1939.

Inf.: L. Simon: *Bibliografia dramatu polskiego. 1765-1939*. T. 1, Wwa 1971 s. 105.

9. Pieśni o Hołowaczu. [Dramat w 4 aktach]. Powst. przed 1939.

Inf.: L. Simon, jw.

10. Stary dzwon. [Dramat w 3 aktach]. Kat.: M. Kowalski 1946, 60 s. Praprem. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1946.

Grane również pt. *Partyzanci*.

11. Ziemia. [Powieść]. Powst. 1946-1948. Wyd. Kr.: WL 1956, 313 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. Kat.: Śląsk 1963; wyd. 3 z posł. F. Fornalczyka tamże 1981.

12. Zwycięstwo Antoniny. [Powieść]. *Kobieta* 1949 nr 32-37.

13. Dziewiąty batalion. [Powieść]. Wwa: MON 1953, 286 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1956.

14. Ręce i kamienie. Opowiadania. Przedm. Z. Hierowski. Kr.: WL 1953, 218 s.

Zawartość: Drwale; Siekierka; Most; Dziesięć złotych; Worek węgla; Arkusz papieru; Blok nr 14; Ręce i kamienie; Szyna; Zegarek.

Opowiadanie „Worek węgla” zostało nagrodzone w konkursie literackim w Katowicach w 1962.

15. Powrót z niewoli. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1956, 228 s.

Zawartość: Zwycięstwo Antoniny [poz. 12]; Most; Powrót z niewoli; Zegarek [poz. 14]; Uśmiech Elżbiety; Dziadek Paweł; Pieczona geś; Jak się dwaj kumotrzy prowadzili; Zemsta pana barona; Dlaczego ciotka Balbina zapisała się do spółdzielni; Transakcja Szymoniaka; Elektryka.

16. Lodzia tramwajarka. [Opowiadanie]. Kat.: Śląsk 1958, 56 s.

17. „Wojenka, wojenka”. [Powieść]. Wwa: MON 1959, 357 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Kat.: Śląsk 1969; wyd. 3 tamże 1973.

18. Kazimierz Pułaski. Opowieść historyczna. Wwa: Iskry 1960, 153 s.

19. Ignacy Domeyko. Powieść biograficzna. Kat.: Śląsk 1961, 187 s.

20. Na małym rynku. [Opowiadania]. Wwa: LSW 1963, 123 s.

Zawartość: Na małym rynku; Spotkanie; Na jarmarku; Starość; Koń; Decyzja; Wódka; Taniec; Szczęście Frania; Cud na Łące Gońskiej; Wiejski listonosz; Święty Antoni; Wiejska gospodyni; Śmierć Marcinowej; „Błażej w berecie”; Wszystkiemu winna kobieta.

21. Beskidzkie noce. [Powieść]. Wwa: MON 1964, 234 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1966; wyd. 3 1971; wyd. 2 [!] 1979.

22. Poniewierka. [Powieść]. Łódź: WL 1964, 261 s.

23. Trzecia wojna. Komedia w 3 aktach. Wwa: COPIA [przed 1965], powiel.

24. Wnuczka Maryjka. Sztuka w 3 aktach. Wwa: COPIA [przed 1965], powiel.

25. Zerwana szyna. Sztuka w 1 akcie. Wwa: COPIA [przed 1965], powiel.

26. Opowiadania wybrane. Wwa: Czyt. 1966, 270 s.

Zawiera opowiadania z tomów — poz. 14 [z wyjątkiem: Ręce i kamienie; Szyna; Zegarek], — poz. 15: Zwycięstwo Antoniny; Powrót z niewoli; Dziadek Paweł; Elektryka, — poz. 20 [z wyjątkiem: Szczęście Frania; Cud na Łące Gońskiej; Święty Antoni; Wszystkiemu winna kobieta], — nadto: Pułapka; Wodociąg; Kłusownik; Na stacji; Pan dziedzic; Kino.

27. Powrót z Ameryki. [Powieść]. Wwa: LSW 1966, 355 s.

28. Moje przygody literackie. [Wspomnienia]. Kat.: Śląsk 1967, 221 s.

29. Emil Rzewuski. [Powieść biograficzna]. Wwa: NK 1969, 166 s.

30. Przyszedł dobry dzień. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1971, 465 s.

Przekłady

1. A. Korniejczuk: *Makar Dubrawa*. Sztuka w 3 aktach. Przeł.: ... i A. Baumgarten. Praprem. Kat., T. Śląski im. S. Wyspiańskiego 1949.

2. Z. Papierny: *Genia i Sienia*. [Dramat w 1 akcie]. Przeł. ... *Dialog* 1956 nr 7 s. 80-85.

Praca redakcyjna

1. *Czytanka dla kl. III*. [Red.] ... Kijów 1940. [Inf. autora].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1956, 1966. — SWPP 1. — PP (R. Loth). — LP (D. Knysz-Rudzka). — RL 1971 (J. Chudek). — Śl. SB (W. Na-

B

wrocki). — K.L. Koniński: J.B. W tegoż: *Pisarze ludowi*. T. 2. Lw. 1938. — M. Fazan: J.B. *Rocz. Kat.* 1979 nr 7.

W. Szewczyk: J.B. — górnik i literat. *Wola Ludu* 1946 nr 47. — Z. Bednarz: *Gazetiarz-robotnik-literat. Zwierciadło* 1948 nr 10. — L. Grzeniewski: *Twórczość niesłusznie przemilczana. Nowa Kult.* 1953 nr 4. — Z. Hierowski: J.B. — pisarz proletariacki. *Śląsk Lit.* 1953 nr 6/7, przedr. w tegoż: *Cztery szkice*. Kr. 1957, oraz w tegoż: *Szkice krytyczne*. Kat. 1975. — W. Jekiel: J.B. *Tyg. Kult.* 1962 nr 50. — A. Zejman: J.B. *Życie Lit.* 1965 nr 5. — M. Fazan: J.B. *Profile* 1971 nr 11. — B. Hamera: J.B. (1900-1971). *Tyg. Kult.* 1971 nr 50. — Z. Andres: J. Brzozy kontakty z Leżajskiem. *Profile* 1973 nr 1. — M. Fazan, W. Nawrocki: J.B. W tychże: *Ludzie trzydziestolecia*. Kat. 1974. — M. Tubielewicz: *Autentyzm w powieści J.B. „Dzieci”* (Technika pisarska autentysty). *Zesz. Nauk WSP Opole (Fil. Pol.)* 1978 nr 16. — M. Fazan: J.B. W: *Znani i nieznanzi katowiczanie*. Kat. 1980. — [A. Serednicki] A. Verba: J.B. (10 XII 1900-27 XI 1971). *Ukr. Kalendar* 1980. **B.D.**

BRZOWSKI Zbigniew 1936-1992

Inna forma nazwiska: Zbigniew Emeryk Belina Brzowski. Prozaik, autor utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzony 22 lipca 1936 w Toruniu; syn Kazimierza Beliny Brzowskiego, oficera lotnictwa wojskowego, i Anny z Kotowskich, nauczycielki. W 1939 w momencie wybuchu wojny przebywał w Kiwercach pod Łuckiem, następnie od 1940 do końca wojny mieszkał w Pińczowie. W 1946 przeniósł się do Kielc, gdzie uczęszczał do szkoły podstawowej, a następnie do Liceum Ogólnokształcącego im. S. Żeromskiego, w którym w 1954 zdał egzamin maturalny. Następnie rozpoczął studia na Wydziale Biologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, które po pierwszym roku przerwał i przeniósł się do Poznania, gdzie na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza studiował filologię polską i w 1960 uzyskał magisterium. W 1960-62 uczył języka polskiego w szkole podstawowej i średniej w Kielcach. W 1962 zamieszkał w Szczecinie, gdzie pracował jako wychowawca w Domu Dziecka nr 2 (do 1991). Debiutował jako prozaik w 1973, publikując na łamach *Twórczości* (nr 11) miniatury prozatorskie: „Kolędniczy”, „Hiob”, „Zaduszki”, „Bengoro”, „Ratlerek”, „Czary wiosny”, „Dużo ludzi”, „Malarz realista”, „Uprawianie swojego ogródka”, „Chłopiec w rzece”, „Mucha” oraz „Dźwignia”. Następnie publikował prozę na łamach *Wiedzy i Życia* (1974-76), *Szpilki* (1974, 1977) oraz *Głosu Szczecińskiego* (1979-80). Od 1979 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W 1989 był członkiem założycielem SPP. Zmarł 12 marca 1992 w Szczecinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. W miasteczku, które jak ogród Andersena ... [Opowiadania]. Wwa: PIW 1975, 28 s. Wyd. 2 tamże 1979.

Zawartość: Wchodzenie na ścianę; Bengoro; Pożar; Owoc; Ludzie dobrej woli; Oni; Nasza szkoła; Ratlerok; Kolędniczy; Po-

godna trotylowa; Czary wiosny; Kino; Dobre słońce; Twarz; Hiob; Mucha. — Umieranie i urodziny: Uprawianie swojego ogródka; „Dziwne stroje, nie widziane bronie ...”; Pani Tarnawska; Chabełowna Ofelia; Zaduszki; Polów; Dziedzic; Gołębiarze; Ból; Inwalidzi; Efenka; Pokrzyk — wilcza jagoda (atropa belladonna); Dużo ludzi; Malarz realista; Słoniki; Maszyna; Sodoma; Umieranie i rozmowy; Janyszkówna, kuzynka Chabełówny; Chłopiec w rzece.

Nagroda im. S. Piętaka w 1976.

Przekł. szwedz.: Sålom i en verklinghet. [Przeł.] J. Malm. Stockholm 1978.

2. Dycha z Kopernikiem. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1976, 112 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1978; wyd. 3 Szczec.: Glob 1984.

W wyd. 3 na karcie tyt. podp.: Z. Belina-Brzowski. Zawartość: Planetnik; Psy podobne do czarnych lisów; Ballada o Diabluku i Liceum Czarnej Magii; Zielone Spodnie; Baśń o Pączkowej; Budzik; Dom Pirków. (Nie Usherów i rzecz raczej afrykańska); Dycha z Kopernikiem; Powódź; Szczur; Wiyta; Pasta; Lustra.

3. Balkony i kapelusze. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1982, 112 s.

Zawartość: Orzeł Demokryta; Oda do młodości; Magister vulgaris; Strzygoń; Zadania, które obiecałem; Dźwignia; Świnia; Emeryt; Stoł; Kolejarskie sprawy; Nasi; Front linii; Trudna sprawa Wahlickiego; Konie; Solanum tuberosum; Koncept poetycki; Korek; Postawili na młodych; Jasnowłosa, niebieskooka ...; Kapelusze Artura; Jajko kameralne; Jeleni.

4. Opowieść o Ewie. [Opowieść]. Wwa: NK 1983, 112 s. Wyd. 2 tamże 1987.

Wyróżnienie im. M. Gorkiego przyznawane przez Sekcję Krajów Demokracji Ludowej IBBY [Międzynarodowe Kuratorium Książki Dziecięcej] w 1985.

Przekł. bułg.: Razkaz za Eva. [Przeł.] M. Kostova. Wařava, Sofija 1989. — niem.: Ewas Geschichte. [Przeł.] P. Dehmel. Berlin 1987.

5. Siostra Artura z zamku. [Opowiadanie dla młodzieży]. Wwa: MAW 1984, 28 s.

6. Kilka czarodziejskich historii. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: NK 1988, 86 s.

Zawartość: Baśń o plugu; Muryka, wiatrak i wiatr; O złotym kubku, cudownym kogutku i babie; W Biesowej Woli; O królewnie ze szklanej góry.

W 1988 nagroda Funduszu Literatery i nagroda Kwartalnej Premjery Roku, przyznawana przez Polską Sekcję IBBY.

7. Złota karetka. Rzecz czarodziejsko-naukowa. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1988, 193 s.

Zawartość: O smokach (zamiast wstępu). — Opowieść o babce: Stara lekarka; Kto tam? Targ; Rośliny czarodziejskie; Planetnicy; Zmora; Pokrzyk; Karetka i suchy liść; Janina; Krasnoludek; Goście imieninowi; Mur ze śniegu. — Opowieść o dawnych czarach: Świąty; Łąka; Sny z księżycem; Spotkanie; Czarownica; Nasięźrzał; Chłopiec; W ogniu; Uwzięzione dusze; Ziemia; Sabat. — Lustro: Gwiazda; Lustro i kot; Mysz; W polu; Nietoperz; U diabła i czarownicy; Pierwsze czary; Wesele; I śmierć; Czas zaczarowany; Co będzie...; Złota karetka. — Objasnienia i dodatki.

8. Inne baśnie. [Opowiadania dla dzieci]. Wr.: Siedmioróg 1991, 84 s.

Zawartość: Dziewczynka od planetników; Sporysz; Jak pan Oskar Kolberg zbierał materiały do swojego dzieła; Sąsiadka albo jak rozpoznać czarownicę; O Magdusi, o parobku zuchu i o diablach; O rodzicaku chłopca, który rósł niezwykle szyb-

ko; O młynarzu i diable; O Julii, żołnierzu i śmierci; Baśń z parafii Kije; Wyjaśnienia.

Wybór opowiadań w przekł. na jęz. ros.: Bałada o Čertike: rasskazy. [Przekł. zbior.]. Moskwa 1988.

OPRACOWANIA (wybór)

Wywiady: Autor o sobie. Notował B. Twardochleb. *Głos Szczec.* 1979 nr 137; „Może być czas, kiedy się patrzy na plakaty”. [Rozm.] H. Lizińczyk. *Gaz. Wyborcza* dod. pt. *Gaz. na Pomorzu* 1992 nr 114.

B. Zadura: Urok smutnego dzieciństwa. *Twórczość* 1976 nr 5, przedr. w tegoż: *Radość czytania*. Lubl. 1980 [dot.: W miasteczku, które jak ogród Andersena ...]. — A. Mrozowska. *Litteraria* 1977 z. IV [rec.: Dycha z Kopernikiem]. — [W miasteczku, które jak ogród Andersena ...]. — R. Ciemiński: Pamięć o ogrodach. W tegoż: *Portrety z ram wyjęte*. Wwa 1978; M. Chrzanowski: Gra z rzeczywistością. W tegoż: *Próg możliwości*. Wwa 1982; B.S. Kunda: Proza lekka i łatwa? W tegoż: *Dwa pejzaże świata*. Wr. 1982. — M. Semczuk: Grotowski-miasteczko. *Twórczość* 1983 nr 1 [rec.: Balkony i kapeluszel. — L. Bugajski: „Szukając odpowiedzi”. W tegoż: *W gąszczu znaczeń*. Kr. 1988. — E. Nowacka: Baśnie, które należy przeczytać. *Nowe Książki*. 1992 nr 10 [rec.: Inne baśnie]. — B. Twardochleb: Ostatni planetnik. Z.B.-B. (1936-1992). *Kur. Szczec.* 1992 nr 59.

B.D.

BUCHWALD-PELCOWA Paulina

ur. 1934

Do 1964 podpisywała prace nazwiskiem: Buchwaldówna.

Krypt.: P. B-P; P.B.P.

Historyk literatury, historyk książki, edytor.

Urodzona 4 czerwca 1934 w Poznaniu; córka Stanisława Buchwalda, adwokata, i Łucji z Sobekich. Dzieciństwo spędziła w Gnieźnie. W 1938 straciła matkę. Po wybuchu II wojny światowej została wraz z ojcem wysiedlona do Piotrkowa Trybunalskiego. W 1945 powróciła do Gniezna, gdzie uczęszczała do szkoły średniej i w 1951 ukończyła Liceum Żeńskie. Następnie od 1952 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim. Po uzyskaniu magisterium w 1956 podjęła pracę w Bibliotece Kórnickiej PAN; w latach następnych pełniła tu różne funkcje, a od 1960 była kierownikiem Działu Starych Druków. Równocześnie zajęła się pracą badawczą, specjalizując się w historii literatury staropolskiej i w edytorstwie. Debiutowała w 1959 rozprawą „Małpa-człowiek”, anonimowa satyra z czasów saskich” przedstawioną na posiedzeniu Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (streszczenie w *Sprawozdaniu PTPN* 1957 kwartał I/II). W 1963 doktoryzowała się na podstawie pracy „Małpa-człowiek” na podstawie zachowanych przekazów” przygotowanej pod kierunkiem prof. Romana Pollaka (promotor prof. Zygmunt Szweykowski). W 1964 wyszła za mąż za Janusza Pelca, historyka literatury, i przeniosła się do Warszawy. Rozpoczęła pracę w Zakładzie Starych Druków Biblioteki Narodowej (BN), od 1974 jest kierownikiem Zakładu. W 1970 habilitowała

się w Instytucie Badań Literackich PAN na podstawie książki „Satyra czasów saskich” i w 1972 otrzymała w BN stanowisko docenta. Równocześnie od 1969 prowadziła zajęcia dydaktyczne na polonistyce i bibliotekoznawstwie Uniwersytetu Warszawskiego (UW). W 1981 została redaktorem naczelnym serii *Polonia typographica saeculi sedecimi*, w 1986 weszła w skład Komitetu Redakcyjnego Wydania Sejmowego „Dzieł wszystkich” Jana Kochanowskiego. W 1986 została mianowana profesorem nadzwyczajnym. W 1987 objęła kierownictwo Zakładu Teorii, Historii i Metodyki Bibliografii w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UW, pełniąc nadal funkcję kierownika Zakładu Starych Druków BN. Jest członkiem wielu stowarzyszeń, m.in. Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (od 1985; w 1989-91 sekretarz Wydziału I, od lutego 1992 zastępca sekretarza generalnego), Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego (prezes Oddziału Warszawskiego), Polskiego Komitetu dla Badań i Upowszechniania Kultur Słowiańskich przy UNESCO (od 1984), Komisji Edytorsko-Tekstologicznej Międzynarodowego Komitetu Słowistów (od 1987, sekretarz). Wchodzi w skład Rad Naukowych: Biblioteki Narodowej (od 1971 sekretarz), Biblioteki Kórnickiej PAN (od 1989), Biblioteki Gdańskiej PAN (od 1984), Biblioteki PAN w Warszawie (od 1990). Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1978), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1980). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Satyra czasów saskich. Wr.: Ossol. 1969, 347 s. IBL PAN.

Zawartość: Wstęp. — „Satyra” i „satyryczność” w świadomości teoretycznej ludzi Renesansu oraz Baroku; Satyra narzędziem w walce o poprawę obyczajów; Między traktatem a utworem satyrycznym: „Łzami by pisząc potrzeba”; Satyra w służbie polityki; Kształtowanie się nowego modelu satyry; Świat na opak a dążenie pozytywne.

2. Katalog starych druków Biblioteki Kórnickiej. T. 1. Polonica XVI wieku. Cz. 2. Nowe nabytki i uzupełnienia. Wr.: Ossol. 1969, XVI, 139 s. PAN, Bibl. Kórnicka.

3. Aleksander Aügeздеcki. Królewiec – Szamotyły (1549-1561?). W serii: *Polonia typographica saeculi sedecimi*. Zbiór podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich XVI stulecia. Z. 8. Oprac. ... Tablice 366-415. Wr.: Ossol. 1972, 50 tablic luź. + część tekstowa 82 s. IBL PAN, Bibl. Nar.

4. Emblematy w drukach polskich i Polski dotyczących XVI-XVIII wieku. Bibliografia. Wr.: Ossol. 1981, 308 s. + 61 tablic. IBL PAN.

Zawartość: Dzieje druków emblematycznych; Bibliografia – zasady opisu; Wykaz skrótów; Druki emblematyczne; Stemmiata akademickie; Opisy dekoracji emblematycznych; Druki emblematyczne obce; Emblematy rękopiśmienne; Addenda.

5. Letteratura e libro nella Polonia Rinascimentale. Napoli: Istituto Universitario Orientale 1989, 17 s.

6. Dawne wydania dzieł Jana Kochanowskiego. Wwa: PWN 1993, 261 s.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach m.in.: „Małpa-człowiek”, anonimowa satyra z czasów saskich. *Pam. Bibl. Kór.* 1959 s. 75-91. — Twórczość satyryczna lat 1696-1733. W: Studia z dawnej literatury czeskiej, słowackiej i polskiej. Wwa 1963 s. 307-345. — Inwentarz biblioteki Macieja Grabskiego. (Z zagadnień czytelnictwa w drugiej połowie XVII w.). *Rocz. Bibl. Nar.* 1966 s. 318-337. — K.K. Kłokocki i drukarnia w Słucku. *Odrodz. Refor.* 1967 s. 135-172. — Ocknij się Lechu. Przemiany tekstu i jego rola w literaturze i życiu społecznym. *Pam. Bibl. Kór.* 1968 nr 9/10 s. 65-96. — Z dziejów druku kancjonałów litewskich i cenzury kościelnej w XVII wieku. *Rocz. Bibl. Nar.* 1968 s. 181-196. — Francuskie i niemieckie echa staropolskiego Babina. W: Literatura staropolska i jej związki europejskie. Wwa 1973 s. 293-308. — Materiały do dziejów Komisji Edukacji Narodowej w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie. *Rocz. Bibl. Nar.* 1973 s. 293-410. — Historia książki a historia literatury. (Ewolucja poglądów). W: Dawna książka i kultura. Wr. 1975 s. 247-262; toż w przekł. ros. — „Stare” i „nowe” w czasach saskich. W: Problemy literatury staropolskiej. Ser.3. Wr. 1978 s. 95-143. — Jeszcze jedno nieznanne XVI wieczne wydanie „Psalterza” Jana Kochanowskiego. *Pam. Lit.* 1979 z. 1 s. 211-227. — Nieznane pierwsze wydanie „Pieśni trzech” Jana Kochanowskiego. W: Studia z dziejów literatury i piśmiennictwa. Tor. 1979 s. 101-114. — Hieronim Morsztyn — pierwszy z rodu poetów. *Prz. Hum.* 1980 nr 4 s. 31-51. — Emblematyka w późnobarokowych drukach polskich. *Biul. Hist. Szt.* 1980 nr 3/4 s. 401-412. — Literatura barokowa a książka. W: Wśród zagadnień polskiej literatury barokowej. Cz. 2. Kat. 1980 s. 156-174. — Dynamika staropolskich wydań Jana Kochanowskiego. W: *Rocz. Świętokrz. Kiel. Tow. Nauk.* 1981 t. 9 s. 167-188. — Na pograniczu emblematów i stemmatów. W: Słowo i obraz. Wwa 1982 s. 73-95. — Świat odwrócony Stanisława Herakliusza Lubomirskiego. W: Stanisław Herakliusz Lubomirski. Pisarz — polityk — mecenas. Wr. 1982 s. 137-156. — „Pierwszy snop” poetyckiego „żniwa” Jana Kochanowskiego. W: Poeta z Czarnolasu. Radom 1984 s. 7-22. — Pokolenia twórców literatury polskiej przełomu XVI i XVII wieku. W: Przełom wieków XVI i XVII w literaturze i kulturze polskiej. Wr. 1984 s. 111-125. — Dawni wydawcy dzieł Jana Kochanowskiego. W: Jan Kochanowski 1530-1980. Zielona Góra 1985 s. 26-49. — Jan Kochanowski: The Poet's 16th-cen-

tury editions in the context of contemporary Polish and European Printing. W: The Polish Renaissance in its European Context ... Bloomington 1988 s. 396-412. — Epigoni i nowatorzy czyli o stosunku do spuścizny Jana Kochanowskiego w czasach baroku. W: Jan Kochanowski 1584-1984. Epoka — Twórczość — Recepcja. T. 2. Lubl. 1989 s. 247-262. — Rola drukarstwa w kształtowaniu się i rozwoju humanizmu renesansowego na ziemiach słowiańskich. W: Z polskich studiów slawistycznych. Wwa 1989 s. 27-39. — Aurelius czy Candidulus? Czyli o dwu wariantach edycji „Elegii” i „Foricoeniów” Jana Kochanowskiego z datą 1584. W: Filologia e letteratura in paesi slavi. Roma 1990 s. 141-152. — La presenza del medio evo nei libri a stampa Polacchi del seicento. *Ricerche Slavistiche*, Rzym 1990 s. 133-144. — Dzieje wydań tekstu „Fraszek” Jana Kochanowskiego od XVI do XVIII wieku. W: Problemy edytorskie literatur słowiańskich. T. 1. Wr. 1991 s. 149-168.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. „Małpa-człowiek.” Anonimowa satyra z początku XVIII w. Małpa-człowiek w cnotach, obyczajach i kroju. W: Miscellanea staropolskie. Wr. 1962 s. 154-330.

2. J.A. Załuski: Programma literarium ad bibliophilos. Publikacja bibliofiliska przygot. do druku przez ... Wwa: Bibl. Nar. 1972, 29 s.

3. Nieznane i zapomniane wiersze Hieronima Morsztyna. W: Miscellanea Staropolskie. [T.] 4. Wr. 1972 s. 265-295.

4. K.L. von Pöllnitz: Ogień pałający miłości w śmiertelnym zagrzebionym popiele albo Ciekawa introspekcja w życie Augusta II niegdą króla polskiego etc. przedtem francuskim, niemieckim, a teraz polskiej ręki krzesiwem wzniecony. Anonimowy osiemnastowieczny rękopiśmienny przekład z francuskiego. Oprac. ... Wwa: Czyt. 1973, 227 s.

5. Sz. Szymonowic: Poezje wybrane. Wybór i oprac. Wstęp: J. Pelc. [Wwa]: LSW 1973, 126 s.

6. M. Sęp Szarzyński: Rytmy albo Wiersze polskie. Oprac. i posł. ... Wwa: Czyt. 1978, XIV s., 19 s. fascimile.

7. J. Kochanowski: Pieśń o Potopie. Nota edytorska Wwa: Bibl. Nar. 1982, [6] s., [6] k. facsimile.

Druk bibliofilski.

8. J. Kochanowski: Satyr albo Dziki mąż. Oprac. i posł. ... Wwa: Czyt. 1983 [46], X, [4] s.

Zawiera także fotokopie oryginału.

9. J. Sylwius: Królowi nad wszemi królami. [Oprac. i wstęp] ... Wwa: Bibl. Nar. 1983 [6]k, [4] k. facsimile.

Druk bibliofilski.

10. Poeta z Czarnolasu. W czterechsetną rocznicę śmierci Jana Kochanowskiego. Zbiór rozpraw pod red. ... i J. Paclawskiego. Radom: Radom. Tow. Nauk. WSP [Kielce] 1984, 165 s.

11. Psalterz Dawidów przekładania Jana Kochanowskiego. Wwa: PAX 1985, VIII + 216 s.

Wstęp P.B.-P. i wydanie fototypiczne pierwodruku.

12. Jan Kochanowski 1584-1984. Epoka – Twórczość – Recepcja. T. 1-2. Red. nauk.: ... , J. Pelc, B. Otwinowska. Lublin: WLibel. 1989, 556 + 446 s.

13. Problemy edytorskie literatur słowiańskich pod red. J. Pelca i ... Wstęp: J. Pelc. T. 1. Wr.: Ossol. 1991, 262 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1992.

[Satyra czasów saskich.] B. Carzyńska: Nad satyrą czasów saskich. *Noue Książ*. 1970 nr 2; M. Eustachiewicz. *Pam. Lit.* 1971 z. 1. — [Aleksander Augerdecki.] B. Łukasiewicz. *Kom. Mazur*. — *Warm.* 1973 nr 4; [R. Tomaszewski] R.T. *Litera* 1973 nr 2.

J.Z.

BUCZKOWSKI Leopold

1905 - 1989

Pseud.: Paweł Makutra.

Prozaik.

Urodzony 15 listopada 1905 w Nakwaszy na Podolu; syn Tomasza Buczkowskiego, zarządcy majątku, stolarza-snycerza, i Anny z domu Zajęc; brat prozaika Mariana Ruth Buczkowskiego. Od 1914 mieszkał wraz z rodziną w pobliskim Podkamieniu. Uczęszczał do Gimnazjum Państwowego im. J. Korzeniowskiego w Brodach, naukę przerwał w 1924 po ukończeniu czwartej klasy. Następnie przebywał w Bielsku, gdzie przez dwa semestry uczył się (m.in. rysunku technicznego) w Państwowej Szkole Przemysłowej. W tym okresie zaczął malować; pierwszych lekcji udzielał mu Julian Fałat w Bystrej (1927) i Stanisław Batowski we Lwowie (1929). Na przełomie 1928/29 służył pięć miesięcy w 5. Dywizjonie Pancernym w Krakowie, po zwolnieniu z wojska, z powodu złego stanu zdrowia, pracował jako taksówkarz. W 1930-31 studiował jako wolny słuchacz Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie malarstwo i rysunek pod kierunkiem Tadeusza Pruszkowskiego. Jednocześnie zarabował, pracując jako litograf w drukarni Koziańskich. Następnie powrócił do Podkamienia, gdzie uruchomił warsztat snycerski. Interesował się miejscowym folklorem, współpracował z Towarzystwem Szkoły Ludowej, kierując amatorskimi zespołami teatralnymi i organizując różne akcje kulturalne. Debiutował w 1936 wierszami „Lato” i „Upał”, opublikowanymi w *Gazecie Polskiej* (nr 263; pod pseud. Paweł Makutra). W tym też czasie pracował nad powieścią „Wertepy”, której fragmentem pt. „Miasnyci”, wydrukowanym w 1938 w *Sygnalach* (nr 43;

pod pseud. Paweł Makutra), debiutował jako prozaik. W czasie kampanii wrześniowej wzięty do niewoli, zdołał zbiec do Podkamienia. Tu działał w miejscowej grupie samoobrony. W 1944 przyjechał do Warszawy. Ożenił się z Marią Paprocką. Po upadku powstania warszawskiego znalazł się w obozie w Pruszkowie, uciekł z transportu i do końca wojny mieszkał we wsi Gacki pod Jeżowem. Po zakończeniu wojny mieszkał początkowo w Krakowie, a od 1950 w Konstancinie pod Warszawą. Obok pracy literackiej zajmował się grafiką książkową, malarstwem i rzeźbą. Przez krótki czas był redaktorem technicznym tygodnika *Przyjaciółka*. Należał do ZZLP (od 1948, później ZLP) i Związku Polskich Artystów Plastyków. W 1982 został członkiem Tymczasowej Rady Krajowej PRON, a w 1983 Rady Krajowej. Otrzymał w 1979 nagrodę I stopnia Prezesa Rady Ministrów, Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1956) i Krzyżem Komandorskim (1980) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 27 kwietnia 1989 w Warszawie, pochowany na cmentarzu w Skolimowie pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wertepy. [Powieść]. Powst. ok. 1937. Wyd. Wwa: Gebethner i Wolff 1947, 229 s. Wyd. nast.: Wwa: PIW 1957; Kr.: WL 1973.

Wyóżnienie tygodnika *Odrodzenie* w 1947.

2. Czarny potok. [Powieść]. Powst. ok. 1946. Wyd. z przedm. S. Lichańskiego. Wwa: Pax 1954, 238 s. Wyd. nast.: Wwa: PIW 1959; wyd. 3 Wwa: Czyt. 1965; wyd. 4 Wwa: PIW 1971; wyd. 5 Wwa: Pax 1974; wyd. 6 Kr.: WL 1979; Wwa: KAW 1986.

Przełł.: ang.: Black torrent. [Przełł.] D. Welsh. Cambridge, Mass., London 1969, — czes.: Čarný potok [Przełł.] J. Vlašek. Praha 1982, — mołd.: Torentul negru. [Przełł.] V. Pochilă. Kisiñeu 1986, — niem.: Die schwarze Flut. [Przełł.] J. Hahn. Berlin 1964, — serb.-chorw.: Crna bujica. [Przełł.] S. Kovačvić. Subotica 1961, — węgier.: Fekete patak. [Przełł.] I. Fejér. Budapest 1976, — włos.: Torrente nero. [Przełł.] C. Verdiani. Milano 1964.

3. Dorycki kruźganek. [Powieść]. Słowo wstępne: M. Kornasowa. Wwa: Pax 1957, 272 s. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1969; wyd. 3 Kr.: WL 1977.

Adapt. film.: I. Szczepański. Druk fragm. scenariusza: *Mies. Lit.* 1989 nr 6 s. 18-36.

4. Młody poeta w zamku. Opowiadania. Ilustr. autora. Wwa: Pax 1960, 200 s. Wyd. 2 Kr.: WL 1976.

Zawartość: Ziemia; U Cranacha; Mówiła, że szatan ma czolo zablźnione woskiem; Romans; Wartość dnia i nocy; U Grotgera; W Urpen; Zajęcia w pustym pałacu; Patrzcie! Ona płacze — Nie płacze — wykrzusiła się łzami i wybiegła z piwnicy; Ponadto zajmujemy się obszernie uczuciem zdziwienia; Młody poeta w zamku; Aureola cerebris; Psychologia odbioru sztuki filmowej; Dywizja w galerii; Rozmowa z autorem „Z zakresu humoru i moralnego uczucia”; Godzina i zegarmistrz; Pasterz był kochany potajemnie przez Dianę; Bory bagienne.

5. Pierwsza świętość. [Powieść]. Wstęp: H. Kirchner. Wwa: PIW 1966, 256 s. Wyd. 2 Kr.: WL 1978.

6. Uroda na czasie. [Powieść]. Wwa: PIW 1970, 261 s. Wyd. 2 Kr.: WL 1981.

7. Kąpiele w Lucca. [Powieść]. Wwa: PIW 1974, 239 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1979; wyd. 2[!]: Kr.: WL 1984.

8. Oficer na niesporach. [Powieść]. Kr.: WL 1975, 164 s.

9. Kamień w pieluszkach. [Powieść]. Kr.: WL 1978, 295 s.

10. Wszystko jest dialogiem. Wwa: LSW 1984, 328 s.

Zawartość: Co nie jest dialogiem [wstęp]. — I. Dialog żywy. — II. Z. Trziszka: Intermedium [art. nt. twórczości L.B.]. — III. Dialog między dwoma tekstami: T. Carlyle: Sartor Resartus. Przel.: ..., Z. Trziszka. — IV. Młody poeta w zamku (fragmenty) [poz. 4]. Nagroda *Mies. Lit.* w 1985.

11. Na nowo i poniekąd inaczej. (Fragmenty „prozy żywej”. Rysunki). Do druku przygot.: J. Kaja, J. Pluta, Z. Trziszka. Bydż.: Galeria Autorska J. Solińskiego i J. Kaji 1985, [32] s.

Zawartość: Pierwsza świętość [fragm. poz. 5]; Kąpiele w Lucca [fragm. poz. 7]. — [Wypowiedzi o L. B. autorów:] H. Berezka, A. Falkiewicz, M. Głowiński, S. Piskor, J. Pluta, Z. Trziszka.

12. Proza żywa. Wstęp: Z. Trziszka. Bydż.: Pomorze 1986, 242 s.

13. Żywe dialogi. [Współaut.:] Z. Trziszka. Bydż.: Pomorze 1989, 196 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1976. — Wywiady: Posyłam nie tylko biografię. Medlował i spał Z. Trziszka. *Mies. Lit.* 1985 nr 6; Tygiel. W: Z. Taranienko: Rozmowy z pisarzami. Wwa 1986.

SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — LP (H. Kirchner). — LP* po 1939 (mi [M. Indyk])

[Wterpepy:] K. Wyka: Książki o wsi. W tegoż: Pogranicze powieści. Kr. 1948, toż wyd. 2 Wwa 1974, wyd. 3 Wwa 1985; S. Lichański: Proza L.B. W tegoż: Literatura i krytyka. Wwa 1956 [dot. też: Czarny potok]. — J. Błoński: Ty spiszesz wszystko. *Prz. Kult.* 1958 nr 22 [dot.: Czarny potok; Dorycki kruzganek]. — J. Stempowski P. Hostowiec: Kaprysy kosmiczne i ich konsekwencje literackie. (Trzy powieści L.B.). *Kultura*, Paryż 1958 nr 4, przedr. w J. Stempowski: Szkice literackie. T. 2. Wwa 1988, w Antologii polskiej krytyki literackiej 1945-1985. Lubl. 1992 [dot.: Czarny potok; Dorycki kruzganek; Wterpepy]. — W. Maciąg: Zabawa na cmentarzu. W tegoż: Opinie i wróżby. Kr. 1963. — A. Sandauer: Stanowiska wobec ... Kr. 1964 [rec.: Czarny potok]. — J. Pieszczachowicz: Kregi ciemności. *Mies. Lit.* 1968 nr 9. — S. Barańczak: W kręgu zagadnień twórczości nowatorskiej. (Na przykładzie prozy L.B.). W: Tradycja i nowoczesność. Wr. 1971. — H. Berezka: Można powinowaty. W tegoż: Związki naturalne. [Wwa] 1972, wyd. 2 zmien. i rozszerz. Wwa 1978. — S. Barańczak: Krwa- wy karnawał. *Teksty* 1973 nr 4 [dot.: Pierwsza świętość]. — B. Owczarek: L.B.: narracja jako gra. W tegoż: Opowiadania i semiotyka. Wr. 1975. — K. Pysiak: Negacje. *Literatura* 1975 nr 39, przedr. w tegoż: Przecena dla młodej literatury. Wwa 1988 [dot.: Kąpiele w Lucca, Oficer na niesporach, Uroda na czasie]. — N. Tomczyk: Wprowadzenie do prozy L.B. *Sigma* 1975/76 nr 2. — A. Starzec: Szyk wyrazów w wy-

powiedzeniach pojedynczych w „Czarnym potoku” L.B. *Zesz. Nauk. WSP Opole. Językozn.* 1974 nr 5. — A. Falkiewicz: Dezercja L.B. *Twórczość* 1977 nr 1, przedr. w tegoż: Fragmenty o polskiej literaturze. Wwa 1982. — J. Katz-Hewetson: Wielkie manowce. *Kultura*, Paryż 1977 nr 11. — R. Nycz: Oko i dłoń pisarza. (Próba interpretacji dzieła L.B.). *Teksty* 1977 nr 3. — R. Nycz: Teufelsdröckh redivivus albo o pewnym dialogu tekstowym. *Teksty* 1978 nr 1 — Z. Trziszka: L.B. zmagania z powieścią. *Mies. Lit.* 1978 nr 6. — M. Dąbrowski: B., czyli nowy elementarz sztuki. *Literatura* 1979 nr 5. — A. Gołąb: Zagadnienia spójności tekstu „Kąpiele w Lucca” L.B. *Pam. Lit.* 1979 z. 3. — K. Klimowska: Koncepcja rzeczywistości w „Wterpepach” i w „Czarnym potoku” L.B. *Rocz. Nauk-Dydał. WSP Krak.* 1979 nr 68 — Z. Trziszka: Zmaganie z diabłem — powieścią; L.B.: Monolog polifoniczny. W tegoż: Mój pisarz. Wwa 1979. — R. Nycz: O kolażu tekstowym. (Na materiale prozy L.B.). W: Pogranicza i korespondencja sztuk. Wr. 1980 — H. Berezka: Zagłada. W tegoż: Taki układ. Wwa 1981. — D. Bula: „Czarny potok” L.B. (Struktura tekstu). *Pr. Nauk. Univ. Śl.* 1981 nr 459. — B. Owczarek: Proza L.B. *Mies. Lit.* 1982 nr 10. — S. Burkot: L.B. Czarny potok. W tegoż: Proza powojenna 1945-1980. Wwa 1984, toż w wyd. nast. Wwa 1991. — S. Sterna-Wachowiak: „Poszukiwanie pola kul!” Wokół prozy L.B. *Odra* 1985 nr 10. — Z. Trziszka: Geneza „prozy żywej” B. *Pis. Lit.-Artyst.* 1986 nr 5. — M. Indyk: Granice spójności narracji. Proza Leopolda Buczkowskiego. Wr.: Ossol. 1987, 136 s. — Z. Trziszka: Leopold Buczkowski. Wwa PIW 1987, 177 s. — B. Hadaczek: W podolskim świecie L.B. *Mies. Lit.* 1988 nr 7. — P. Kuncewicz: Agonia i nadzieja. (Literatura polska 1918-1986). *B. Prz. Tyg.* 1988 nr 7. — E. Wiegandt: L.B., „ostatnia Europa”. W tegoż: Austria felix czyli o micie Galicji w polskiej prozie współczesnej. Pozn. 1988 — R. Gorczyńska: O L.B. — zamiast nekrologu. *Kultura*, Paryż 1989 nr 10. — J. Łukosz: „Znalazłem źródło życia ...”. *Twórczość* 1990 nr 9 [dot.: Żywe dialogi]. — E. Muciek: Zniszczenie „wertepowego” świata. O trzech powieściach L.B. *Akcent* 1990 nr 1/2 [dot.: Wterpepy, Czarny potok, Pierwsza świętość]. — B. Owczarek: L.B. W: *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990. — T. Błażewski: Przemoc świata. *Pisarstwo Leopolda Buczkowskiego*, Łódź: Wydawn. UŁ 1991, 159 s. — K. Jakowska: Jak się kończą „Wterpepy” B.? *Teksty Drugie* 1993 nr 1.

A.Sz.

BUCKOWSKI Marian Ruth 1910-1989

Prozaik.

Urodzony 28 maja 1910 w Nakwaszy na Podolu; syn Tomasza Buczkowskiego, zarządcy majątku, stolarza-snycerza, i Anny z domu Zajac; brat prozaika Leopolda Buczkowskiego. Od 1914 mieszkał z rodziną w pobliskim Podkamieniu. Po ukończeniu Gimnazjum Państwowego im. J. Korzeniowskiego w Brodach, studiował od 1928 polonistykę i socjologię na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego. W tym czasie nawiązał współpracę z *Nowym Kurierem*. Z powodu choroby płuc przerwał studia i wyjechał do sanatorium w Zakopanem. Tu rozpoczął pracę pisarską. Debiutował w 1933 fragmentem noweli „Dzieciństwo” pt. „Śmierć chłopca” opublikowanym w *Wiadomościach Literackich* (nr 37). W 1934 został członkiem ZZLP oraz Polskiego PEN Clubu. Od 1937 studiował socjologię na Uniwersytecie Warszawskim. W kwietniu 1939 jako stypendysta PAL wyjechał na studia do Florencji i Paryża. Do kraju

wrócił w sierpniu 1939. Był żonaty z Józefą Kędzierską. Po wybuchu wojny przedostał się do Lwowa. W lipcu 1941 powrócił do Warszawy i włączył się do pracy konspiracyjnej (używał pseud.: Feliks, Marcin, Woziwoda). Był członkiem Biura Informacji i Propagandy (BIP) Komendy Głównej AK, współpracował z *Biuletynem Informacyjnym* (opracowywał informacje z terenu Małopolski Wschodniej). Zorganizował, a następnie redagował w 1944 miesięcznik satyryczny *Dylżans*. Walczył w powstaniu warszawskim. Po jego upadku przebywał w Krakowie, gdzie nadal współpracował z BIP i *Biuletynem Informacyjnym* (do stycznia 1945). Po zakończeniu wojny mieszkał w Konstancinie pod Warszawą, a potem w Warszawie. Kontynuował twórczość prozatorską. W 1956-68 pracował jako nauczyciel języka polskiego w Ambasadzie Stanów Zjednoczonych. Kilkakrotnie wyjeżdżał za granicę, m.in. do Francji (1957), Wielkiej Brytanii (1957, 1968), Kanady i USA (1971/72, 1980/81), gdzie wygłaszał odczyty w środowiskach polonijnych. Był członkiem ZLP (do 1983) i Polskiego PEN Clubu. Zmarł 21 maja 1989 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tragiczne pokolenie. [Powieść]. Wwa: Rój 1936, 281 s. Wyd. nast. Wwa Iskry 1958.

2. Zwyczajność i przecucia. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1938, 261 s.

Zawartość: Tomasz nienazwany; Dzieciństwo; Zwyczajność i przecucia; Grześ Holiba; Groteska; Ratunek; Rozgrzewka; Pierwsze wloty.

3. Łącznik Komendy Głównej. [Powieść]. Powst. ok. 1946. Druk fragm.: *Odrodzenie* 1946 nr 6; *Odra* 1946 nr 27; *Warszawa* 1947 nr 8; pt. Z gruzów. W; Księga pamiątkowa ku uczczeniu czterdziestolecia pracy naukowej Prof. Dra Juliusza Kleinera. Wwa 1949; *Kierunki* 1956 nr 12.

4. Złota trzcina. [Powieść]. Powst. ok. 1948. Wyd. Wwa: Pax 1956, 137 s.

5. Pierwsze dni. Opowiadanie. Pierwodr. pt. Na Zachód. *Kur. Codz.* 1949 nr 211-277; *Kur. Wielkop.* 1949 nr 214-279. Wyd. osob. [Wwa:] PIW 1951, 149 s. Przedr. zob. poz. 8. Nagroda *Kur. Codz.* w 1949.

6. Pan Wesołowski i jego towarzysze. [Dla dzieci]. Ilustr. L. Buczkowski. Wwa: NK 1951, 65 s.

7. Przypadki i dzieje. [Powieść]. Wwa: Czyt.

T. 1. Światne pozory. 1954, 190 s.

T. 2. Wielkie marzenia. 1956, 183 s.

8. Dzieciństwo i inne opowiadania. Wwa: Czyt. 1957, 344 s.

Zawartość: opowiadania z tomu poz. 2 [z wyjątkiem: Groteska] oraz: Łącznik; Pierwsze dni [poz. 5]; Martwa natura; Potrójny węzeł.

9. Warszawa – miasto w Europie. [Utwór dramatyczny]. Powst. ok. 1957. Druk fragm. pt. W ciemności. *Nowa Kultura* 1957 nr 15.

10. Śmierć przyjdzie później. [Utwór dramatyczny]. *Zapís*, Londyn 1981 nr 19 s. 62-72.

Przekład

1. W. Ażajew: Daleko od Moskwy. Powieść. Cz. 1-3. Wwa: KiW 1949, 1950, 282 + 265 + 277 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1950, wyd. 3 1951, wyd. t. 2-3 1952; Księga 1-3 Wwa: PIW 1954, wyd. 3 [!] tamże 1955.

Wyd. osob. fragm. pt. W tajdze. Wybrała i oprac. A. Rogulska. Wwa: MON, KiW 1951, 73 s.

Prace redakcyjne

1. Anegdota i dowcip wojenny. [Oprac.: ..., A. Jachnina]. Wwa: KOPR [Komisja Propagandowa Biura Inf. i Propagandy Komendy Głównej AK] 1943, 43 s.

Wyd. konspir., anonim.

2. Warszawski dowcip w walce 1939-1944. [Antologia. Zebrał i przedm. opatrzył.] ... Wwa: Gebethner i Wolff 1946, 63 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 powiększ. 1947, [wyd. 3] 1949; wyd. 3 [!] Toronto: Nakł. autora 1972.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1956, 1988. — SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — LP (uzup.)

[Tragiczne pokolenie:] J. Andrzejewski: Sekretna książka. *Prosto z mostu* 1936 nr 13; K. Wyka: Symptomatyczny debiut, *Gaz. Pol.* 1936 nr 143, przedr. w tegez: Stara szulada. *Kr.* 1967; K. Irzykowski: Przekładaniec, kupa czy kompozycja? (Z powodu powieści Orwinowskiego i B.). *Pion* 1937 nr 7. — J. Wyszomirski: O M.B. *Słowo* 1938 nr 194. — A. Jakubiszyn: Pociąg Warszawa-Wrocław, *Nowa Kult.* 1952 nr 28 [rec.: Pierwsze dni]. — J. Preger: „Światne pozory”. *Życie Lit.* 1954 nr 36 [rec.: Przypadki i dzieje]. — [Tragiczne pokolenie:] Z. Zabicki: „Angry man” dwudziestolecia? *Nowa Kult.* 1958 nr 44; A. Kwiłszo: Doświadczeni przez historię. *Kierunki* 1959 nr 6; W. Maciąg: Jeszcze jedno tragiczne pokolenie. *Twórczość* 1959 nr 1.

A.Sz.

BUCZKÓWNA Mieczysława
ur. 1924

Krypt: M.B.; mb.

Poetka, autorka utworów dla dzieci.

Urodzona 12 grudnia 1924 w Białej Krakowskiej (obecnie Bielsko-Biała); córka Wilhelma Buczka, zawodowego oficera, i Heleny z domu Mojżyszek; matka Tomasza Jastruna, poety. Od 1925 mieszkała z rodzicami w Zambrowie. W 1938 przeniosiła się do Warszawy, gdzie przebywała również w czasie okupacji niemieckiej. W okresie tym uczyła się na konspiracyjnych kompletach gimnazjum ogólnokształcącego i Liceum Pedagogicznego ss. Urszulanek Szarych. Należała do Szarych Szeregów Hufca

Śródmieście II. Po upadku powstania warszawskiego była przez krótki czas w obozie przejściowym w Pruszkowie, skąd udało jej się zbiec. Zamieszkała w Lipnicy Murowanej pod Bochnią, gdzie brała udział w tajnym nauczaniu. Po wyzwoleniu przyjechała do Łodzi i podjęła pracę w szkolnictwie. W 1945 zdała maturę, a następnie do 1949 studiowała filologię polską na Uniwersytecie Łódzkim. Debiutowała w 1945 wierszami „Podmucha jesieni” i „Wrzesień”, drukowanymi w „Kolumnie Młodych” tygodnika *Wieś* (nr 18). W 1949 zamieszkała w Warszawie. W 1950 wyszła za mąż za poetę, Mieczysława Jastruna. Rozwijała twórczość poetycką, dla dzieci oraz przekładową z poezji rosyjskiej i francuskiej. Wiersze, artykuły, recenzje, tłumaczenia drukowała m.in. w *Kuźnicy* (1946-49), *Nowej Kulturze* (1951-63), *Przeglądzie Kulturalnym* (1956-59), *Życiu Literackim* (1954-68), *Literaturze* (1974-81); utwory dla dzieci publikowała w *Świerszczyku* (od 1949), *Płomyczku* (1960-65), *Płomyku* (1964-66). W 1956 została członkiem ZLP. W 1962-68 brała udział w pracach Klubu Poetów przy ZLP (sekretarz Klubu); pracę tę wznowiła w 1972. W 1965-72 była redaktorem działu poezji polskiej w miesięczniku *Poezja*. W 1987 otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów za twórczość artystyczną dla dzieci i młodzieży. W 1989 została członkiem SPP. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rozstania. [Wiersze]. Wwa: KiW 1949, 52 s.
2. Chleb i obłok. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1955, 90 s.
3. W podwójnym słońcu. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1957, 77 s.
4. Wigilie. [Wiersze]. Wwa: PIW 1958, 78 s.
5. Dalekie z pobliza. [Wiersze]. Wwa: PIW 1959, 74 s.
6. Topsis astronauta. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1961 [48] k.
7. Osiołek Joko. [Opowieść dla dzieci]. Kr.: WL 1962, 63 s. Wyd. 2 tamże 1968.
8. Tajemnica białego kamienia. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1962, 280 s. Wyd. 2 Wwa 1966.
9. Wstęp do miłości. [Wiersze]. Wwa: PIW 1962, 78 s.
10. Zaczarowana jagoda. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1962, 44 s.
11. Odtonudotonu. [Utwór dla dzieci]. Wwa: Ruch 1963, [12] k.
12. Niezwykły festiwal. [Opowieść dla dzieci]. Kr.: PWM 1964, 46 s. Wyd. 2 tamże 1967.

13. Światła ziemi. [Wiersze]. Wwa: PIW 1964, 73 s.

14. Dzieci i lalki. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: Czyt. 1965, 257 s.

15. Azor za kierownicą. [Opowieść dla dzieci]. Kr.: WL 1966, 46 s. podł.

16. Drugi Wojtuś. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1967, 155 s. Wyd. 2 tamże 1980.

17. Najwyższa góra. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1967, 144 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1975, [wyd. 3] 1988.

Przekł. czes.: Nejvyšší hora. [Przeł.] E. Jilková. Praha 1980.

18. Piotruś pierwszak. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1968, 255 s. Wyd. 2 tamże 1982. Por. poz. 21.

19. Jutrzejse śniegi. [Wiersze]. PIW 1969, 87 s. Zawiera wiersze w cyklach: Jutrzejse śniegi; Czerwień, Z kwiatami.

Wyd. osob. wiersza: Róża II (1. Do krwi głębokiej ... 2. Przeczoście dotyka ... 3. Nie słycać liścia ...). [Muz.] E. Bogusławski. Na sopran i fortepian. Wwa: Ag. Aut. 1978, 19 s.

20. Bajki dla Ewy. Wwa: Czyt. 1970, 206 s. Wyd. 2 tamże 1986.

21. Piotruś pierwszak. [Słuchowisko dla dzieci w 6 częściach]. Radio 1970.

Adaptacja opowieści por. poz. 18.

22. Cztery misie. [Utwór dla dzieci]. Kr.: WL 1971, [12] k.

23. Piotruś zuch. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1971, 240 s. Wyd. nast. tamże 1985.

24. Michaś w ogrodzie. [Opowieść dla dzieci]. Wwa: Ruch 1972, 87 s.

25. Dwie przestrzenie. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1973, 60 s.

26. Wybór wierszy. Słowo wstępne: J. Rogoziński. Wwa: PIW 1974, 251 s.

27. Planeta miłości. [Wiersze]. Kr.: WL 1975, 82 s.

28. Poezje wybrane. Wybór i wstęp: ... Nota biogr.: J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1975, 184 s.

29. Bajki śniegowe. Wwa: Czyt. 1976, 161 s.

30. Wybór wierszy. Wwa: Czyt. 1980, 359 s.

Wybór z wydanych tomów i nowe wiersze.

31. Wszystko zasypie śnieg. [Opowiadania]. Kr.: WL 1982, 188 s.

Zawartość: Eine kleine Kriegsmusik; Koncert; Bursztyny; Nie się stało; Jabłka; Tango; Lornetka; Czerwony kłębek; Wszystko zasypie śnieg; Gdzie jest ten dom; W samo południe.

32. Jak bajka o wilku. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1983, 85 s.

33. Nie będzie raj. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1990, 193 s.

Zawartość: Kolumna w słońcu; Ale umrzeć pięknie ...; Rozmowa ze szcurem; Meduza; Zadraśnięcie; Śledztwo; Nie będzie raj.

34. Miłość. [Wiersze]. Wwa: Max 1992, 103 s.

Nadto od 1950 liczne drobne książeczki dla dzieci, w 1960-72 głównie publikowane przez Biuro Wydawn. Ruch.

Wybór wierszy dla dzieci w przekł. ukr.: Ne-zwiczajny festival'. [Przeł.] V. Mordan. Kiiv 1971.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1956, 1976, 1988. — SWPP 1. — PP (A. Szala-gan). — LP (R. Matuszewski).

A. Kamińska: „Chleb i obłok”. *Twórczość* 1956 nr 7. — M. Głowiński: Nowe wiersze M.B. *Twórczość* 1957 nr 12 [rec.: W podwójnym słońcu]. — J. Trznadel: O moralnych racjach istnienia. *Nowe Syg.* 1957 nr 5. — J. Rogoziński: M.B. *Tyg. Kult.* 1965 nr 37. — M. Sprusiński: Poezja — „architektura zdziwienia”. *Poglady* 1969 nr 1. — K. Mętrak: Liryka niedomówień. *Twórczość* 1971 nr 3 [rec.: Jutrzejse śniegi]. — H. Skrobiszewska: Książki naszych dzieci. Wwa 1971 s. 576-581 [dot. powieści dla dzieci]. — J. Rogoziński: Preteksty. *Literatura* 1973 nr 11. — J. Olszewski: Poezja o miłości i kosmosie. *Tyg. Kult.* 1975 nr 22. — M. Krassowski: Przesłanki poetyckie M.B. W tegoż: *Granice sensu*. Wwa 1980. — B. Klepacka-Głowienka: Słowa zapalone. *Nurt* 1981 nr 4. — B. Żurakowski: Obiektywizacja piękna. W tegoż: *Paradoks poezji*. Kr. 1982. — [Wszystko zasypie śnieg!]. J. Kwiatkowski: Koszmary jawy i koszmary snu. *Lit.-Artyst.* 1983 nr 5/6. A. Nasilowska: Biografia i literatura. *Twórczość* 1983 nr 5. — J. Rogoziński: O wierszach M.B. W tegoż: *Preteksty*. Wwa 1985. — G. Leszczyńska: Jaka jesteś klasyko? Droga do marzeń. *Nowe Książ.* 1986 nr 12 [dot. twórczości dla dzieci]. — D. Piasecka: Pisarstwo „reagujące współcześnie na widzenie świata” ... *Zesz. Nauk. WSP Opole Fil. Pol.* 1986 z. 25.

A.Sz.

BUDRECKI Lech ur. 1930

Pseud.: Kronikarz; L.B.

Krytyk literacki, eseista, tłumacz, autor utworów dramatycznych.

Urodzony 22 października 1930 w Wilnie; syn Onufrego Budreckiego, inżyniera kolejowego, i Elżbiety z Madejskich, nauczycielki. W czasie II wojny światowej przebywał w Wilnie (do 1945). Następnie przyjechał do Łodzi, gdzie uczęszczał do XIX Gimnazjum. Po zdaniu matury w 1946 studiował polonistykę na Uniwersytecie Łódzkim; w 1951 uzyskał absolutorium. Debiutował w 1946 artykułem „Kłopotliwe pytania” opublikowanym w tygodniku *Wiesć* (nr 1); od 1947 pracował w redakcji tego pisma jako redaktor działu. W 1947 został członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). Artykuły i recenzje ogłaszał w wielu pismach, m.in. w *Kuźnicy* (1946-49), *Wsi* (do 1951), *Twórczości* (1948-59), *Życiu Literackim* (1952-59). Od 1950 pracował w Ministerstwie Kultury i Sztuki pełniąc funkcję naczelnika Wydziału Literatury (przez trzy miesiące), a jednocześnie był zatrud-

niony na stanowisku starszego asystenta w Państwowym Instytucie Sztuki w Warszawie (do 1951). W 1954-55 był kierownikiem literackim Teatru Powstanieckiego w Łodzi. Następnie do 1957 pracował jako redaktor działu prozy i krytyki literackiej tygodnika *Kronika*. W 1958 rozpoczął pracę w redakcji literackiej Telewizji Polskiej w Łodzi (do 1966). W tymże roku przeniósł się do Warszawy. W 1959-60 kończył zaocznie polonistykę w Łodzi, w 1960 uzyskał magisterium. W 1966 ożenił się z Aleksandrą Palusińską, polonistką. Od tegoż roku należał do redakcji pisma *Kultura*; w piśmie tym ogłaszał do 1978 liczne artykuły i recenzje. W tym okresie zaczął także pisać utwory dramatyczne. Od 1973 był stałym współpracownikiem *Literatury na Świecie*, od 1978 w składzie redakcji, w 1981-89 zastępcą redaktora naczelnego tego miesięcznika; w piśmie tym publikował szkice na temat literatury amerykańskiej i przekłady tej literatury. W 1986 został kierownikiem literackim Teatru Ateneum w Warszawie. W 1990 zaczął redagować *Bibliotekę Amerykańską* wydawaną przez wydawnictwo Przedświt. Od 1989 należy do SPP, od 1991 do Polskiego PEN Clubu. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Władysław Reymont. Zarys monograficzny. Wwa: Czyt. 1953, 197 s.

2. Twórczość Wacława Berenta. Powst. 1954. Masz. 326 s. w Bibl. IBL.

3. Schody. [Miniatury literackie prozą]. [Łódź:] WŁ 1961, 70 s.

4. Drzwi. (Sztuka w 1 akcie). [Współaut.:] I. Kanicki. *Teatr Lud.* 1965 nr 5 s. 56-68. TV 1965. Nagroda TV w konkursie na sztukę współczesną z okazji 20-lecia odzyskania Ziemi Zachodnich.

5. Obręcz korony. [Współaut.:] E. Szuster. TV 1966.

6. Dziś do ciebie przyjść nie mogę. [Współaut.:] I. Kanicki. Praprem. Wwa, T. Klasyczny 1967. Nagroda im. W. Pietrzaka 1969.

7. Świt. [Utwór dramatyczny]. [Współaut.:] I. Kanicki. *Teatr Pol.* TV 1970 nr 2 s. 41-57.

8. Jedenaście szkiców o prozie amerykańskiej. Wwa: Czyt. 1976, 289 s.

Zawartość: Od autora. — Wspólnota upadłych [N. Hawthorne]; Szekspir, symbol i podwójna perspektywa [H. Melville]; Guwernantka i duchy [„W kleszczach leku” H. Jamesa]; Trymalchion z West Egg [„Wielki Gatsby” F.S. Fitzgeralda]; Doktor Jekyll i pan Hyde [F.S. Fitzgerald]; Kompromis i konwencje [J. Dos Passos]; Świat Nathaniela Westa; Pytanie bez odpowiedzi [„Światłość w sierpniu” W. Faulknera]; Świat, człowiek i człowieczeństwo [W. Faulkner]; Droga do Damaszku [R. Penn Warren]; Zamiast usprawiedliwienia [R. Penn Warren].

9. Piętnaście szkiców o nowej prozie amerykańskiej. Wwa: Czyt. 1983, 273 s.

Zawartość: Od autora. — Pojednanie, wspólnota, sprzeczność [S. Bellow]; Przetomy, kontekst, konwencja [S. Bellow]; Nie-widzialność i bezwład [R. Ellison]; Czarni nacjonaliści i literatura; Miss Lonelyhearts amerykańskiej prozy [F. O'Connor]; „Centaur” czyli odstępstwo [J. Updike]; Pozorny konflikt [J. Updike]; Nabokov i literatura; Nowoczesna wizja gotyckiego romansu [J. Hawkes]; Literatura wyczerpania [kryzys w literaturze lat sześćdziesiątych]; Przemienność perspektyw [J. Heller: Paragraf 22]; Wizje i narracja [J. Barth]; Opowieść o tekście [J. Barth]; Podatność na interpretację [T. Pynchon]; Punkt zwrotny [początek przeobrażeń w prozie fabularnej w końcu lat pięćdziesiątych i na początku sześćdziesiątych].

Przekłady i adaptacje

1. J. Fučík: Reportaż spod szubienicy. Adapt.: ... i I. Kanicki pt. Cela 267. TV 1964. Radio 1966. Druk: *Teatr Pol. Telew.* 1968 nr 4 s. 30-60.
2. S. Żeromski: O żołnierzu tułaczku. Adapt. pt. Droga: ..., I. Kanicki. TV 1965.
3. J. Andrzejewski: Warszawianka. Adapt.: ..., I. Kanicki. TV 1966.
4. W. Zalewski: Pruski mur. Adapt.: ..., I. Kanicki. Wyst. Wwa, T. Klasyczny 1966.
5. Z. Natkowska: Medaliony. Adapt. ... Radio 1973.

Prace redakcyjne

1. W. Faulkner: Listy. Przel. E. Życieńska. Wybór ... Wwa: Czyt. 1983, 250 s.
2. W. Szarłamow: Procurator Judei i inne utwory. Przel.: M. Kotowska, Z. Podgórzec, A. Pomorski. Wybór ... Wwa: Czyt. 1991, 365 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Z. Szczygielska. *Pam. Lit.* 1955 z. 1 [rec.: Władysław Reymont]. — [Jedenaste szkiców o prozie amerykańskiej:] J. Anders: Drogi literatury amerykańskiej. *Lit. na Świecie* 1977 nr 3; J. Gąsiorowski: Spojrzenie na literaturę amerykańską. *Nowe Książ.* 1977 nr 9; Z. Najder: Monologi o prozie amerykańskiej. *Twórczość* 1977 nr 3. — W. Gołębiowski: Przeciw weryzmowi. *Mies. Lit.* 1985 nr 1 [rec.: Piętnaście szkiców o nowej prozie amerykańskiej].

J.Z.

BUDREWICZ Olgierd ur. 1923

Krypt.: (B.)

Autor reportaży, prozaik, dziennikarz.

Urodzony 10 lutego 1923 w Warszawie; syn Kazimierza Budrewicza, handlowca, i Emilii z domu Elller, lekarki. Do szkół uczęszczał w Warszawie; od 1937 do Gimnazjum Państwowego im. Księcia Józefa Poniatowskiego. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Warszawie, gdzie w 1942 zdał maturę na tajnych kompletach, a następnie studiował w konspiracyjnej Wyższej Szkole Dziennikarskiej i na Wydziale Prawa tajnego Uniwersytetu Warszawskiego. Był żołnierzem AK (pseud. Konrad); w 1944 jako kapral podchorąży walczył w powstaniu warszawskim (obwód „Żywiciel”,

zgrupowanie „Żmija”). Był członkiem redakcji powstańczego *Dziennika Radiowego XXII Obwodu*, w którym opublikował swoje pierwsze utwory. Po powstaniu znalazł się w Krakowie. Tu też po wojnie, a następnie w Warszawie kontynuował studia prawnicze; w 1946 uzyskał dyplom magistra. Ożenił się z Anną Kanicką. W tymże roku został członkiem SDP i rozpoczął dziennikarską pracę zawodową w piśmie *Wieczór Warszawy*. Następnie pracował kolejno w redakcji *Słowa Powszechnego*, Agencji Prasowo-Informacyjnej oraz wydawnictwach związków zawodowych. W 1953 nawiązał stałą współpracę z czasopismem *Przekrój* i w 1955-70 był członkiem redakcji tego pisma. Specjalizował się początkowo w reportażu krajowym, następnie zagranicznym, wiele uwagi poświęcał problematyce warszawskiej i polonijnej. Od 1958 był członkiem ZLP (do rozwiązania Związku w 1983). W latach następnych reportaże i artykuły zamieszczał m.in. w *Stolicy* (1958-64, 1966-70; m.in. w 1960 stały felieton „Warszawskie widzimisię”) i *Przeglądzie Kulturalnym* (1960-63; w 1961-62 stały felieton „Było nie było”), współpracował też (sporadycznie) z *Życiem Warszawy*. Odbył wiele podróży na wszystkie kontynenty. Nadsyłane z nich reportaże często ilustrował własnymi zdjęciami. W 1966 dostał nagrodę m. st. Warszawy za całokształt pracy literackiej i dziennikarskiej poświęconej stolicy. W tym samym roku otrzymał nagrodę na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Dokumentalnych w Oberhausen za komentarz do specjalnego wydania Polskiej Kroniki Filmowej z okazji 20-lecia wyzwolenia Warszawy pt. „Jej Jubileuszowa Mość”. Opracował wiele filmów dokumentalno-dziennikarskich zrealizowanych na zlecenie Telewizji Polskiej. W 1970 podjął pracę w redakcji tygodnika *Perspektywy* jako autor reportaży zagranicznych; za cykl reportaży w tym piśmie otrzymał nagrodę Klubu Publicystyki Międzynarodowej SDP za 1972. W latach osiemdziesiątych współpracował nadal z tygodnikiem *Stolica* (tu m.in. cykl reportaży „Środowiska warszawskie”, 1983-84), *Życiem Warszawy* (m.in. stały felieton varsavianistyczny „Widziane spoza Ratusza”, 1988-89); zamieszczał także swoje reportaże i felietony w pismach polonijnych, m.in. *Nowym Dzienniku* (Nowy Jork) i *Relaxie* (Chicago). W 1985 został członkiem Stowarzyszenia Autorów Dzieł Naukowych, w 1988 przewodniczącym Towarzystwa Przyjaciół Łazienek Królewskich w Warszawie, w 1989 członkiem SPP. Odznaczony Złotą Odznaką „Zasługi dla m. Warszawy” (1973), Złotym Krzyżem Zasługi (1974), Medalem Wojska (1948, Londyn), Krzyżem Armii Krajowej (1979), Warszawskim Krzyżem Powstańczym (1982), Krzyżem Oficerskim (1979) i Krzyżem Komandorskim (1988) Orderu Odrodzenia Polski. Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sensacje na co dzień. Wwa: Iskry 1956, 226 s. Reportaże o tematyce popularyzacyjnej i społecznej drukowane uprzednio w *Przekroju* (1955).

2. Zatarłe ślady. [Powieść]. *Expr. Wiecz.* 1957 nr 1-26. Wyd. osob. Wwa: MON 1957, 96 s.

3. Sygnały z trzech kontynentów. Wwa: Iskry 1957, 165 s.

Reportaże z podróży do krajów Europy, Azji i Afryki datowane maj-lipiec 1956. Drukowane uprzednio w *Przekroju* 1956.

4. Europa egzotyczna. Wwa: Iskry 1958, 222 s. Reportaże z Europy i Maroka.

5. Baedeker warszawski. [Fioletony i mikroreportaże]. Wwa: Czyt. 1958, 284 s.

[Cz.] 2. Raczej o ludziach. Tamże 1961, 322 s.

[Cz.] 3. Praga. Tamże 1964, 277 s.

Wyd. nast. cz. 1 i 2 uzupełn. tamże 1966. Por. poz. 17.

Przeł. niem. wyboru z cz. 1 i 2: *Warschauer Skizzen*. [Przeł.] C.A. von Pentz. Uffing am Staffelsee [1962].

6. Bez radaru w świat. Wwa: Czyt. 1960, 286 s. Relacje z podróży po Europie, krajach Bliskiego i Środkowego Wschodu.

7. Łąd czterech czasów. Wwa: MON 1961, 194 s. Reportaże z podróży do Kanady i Stanów Zjednoczonych.

8. Trzyście wiz. Wwa: Iskry 1961, 264 s. Reportaże z tomów poz. 3, 4, oraz nowe.

9. Romans Morza Karaibskiego. Wwa: Czyt. 1962, 238 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1963, wyd. 3 uzupełn. 1974.

Reportaże z podróży do Ameryki Środkowej i Południowej.

10. Wrogi słońce. Wwa: MON 1963, 210 s. Wyd. 2 tamże 1964.

Reportaże z podróży do Azji i Afryki drukowane uprzednio w *Przekroju* i *Przeglądzie Kulturalnym*.

11. Równoleżnik zero. Wwa: Iskry 1965, 246 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1967, wyd. 3 tamże 1971; wyd. 4 Szczec.: KAW 1987.

Reportaże z podróży do Afryki Środkowej i Zachodniej wyróżnione w plebiscycie „Blżej książki współczesnej” ogłoszonym w 1965 przez *Głos Pracy* przy współudziale CRZZ i Ministerstwa Kultury i Sztuki.

12. Homo varsoviensis. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] R. Wionczek. Komentarz do filmu ... Ekran. 1966.

Nagroda Komitetu do Spraw Radia i Telewizji w 1966. „Złoty Ekran” przyznany przez tygodnik *Ekran*.

13. Sagi warszawskie. Wwa: Czyt. 1967-83.

[Cz. 1]. Sagi warszawskie czyli sensacyjne i powszednie, romantyczne i prozaiczne dzieje dziesięciu wielkich rodów warszawskich. 1967, 169 s. Wyd. 2 tamże 1968.

Dzieje rodów Bacciarrellich, Hiszpańskich, Gebethnerów, Brunów, Korotyńskich, Burschów, Marconich, Kotarbińskich, Rapackich, Spiessów.

[Cz. 2]. Sagi warszawskie. Nowa seria sensacyjnych i powszednich, romantycznych i prozaicznych dziejów rodzin warszawskich. 1972, 247 s.

Dzieje rodów MacLeodów (Machlejdów), Maszyńskich, Łopińskich, Lorentzów, Szenkierów, Tarasiewiczów, Gołębiowskich z Mirkowa, Manteuffłów, Kreczmarów, Lotków.

Wyd. łączne cz. 1 i 2 pt. Sagi warszawskie czyli sensacyjne, romantyczne i prozaiczne dzieje dwudziestu wielkich rodów warszawskich. 1975, 410 s.

[Cz. 3]. Sagi warszawskie. Trzecia seria sensacyjnych i powszednich, romantycznych i prozaicznych dziejów rodzin warszawskich. 1983, 228 s.

Dzieje rodów Semadenich, Dziwulskich, Pugetów, Toepfitzów, Szymańskich, Boretlich, Hennebergów, Wolframów, Strzałeckich, Wóycickich.

Wyd. łączne cz. 1-3 w 1 t. pt. Sagi warszawskie czyli Sensacyjne i powszednie, romantyczne i prozaiczne dzieje trzydziestu wielkich rodów warszawskich. 1990, 543 s.

14. Połączana dzungla. Wwa: Iskry 1967, 280 s. Wyd. 2 tamże 1974.

Reportaże z podróży do Ameryki Południowej.

15. To jest Warszawa. Informator. Napisał ... Fot.: J. Styczyński. Wwa: WAG 1968, 177 s. Wyd. 2 popraw. i poszerz. tamże 1973.

Przeł. ang., czes. i niem.: Wwa: WAG po 1973, wyd. 2 tamże b. d.

16. Warszawskie konfrontacje. [Album]. Tekst ... Zdjęcia: E. Falkowski. Wwa: SiT 1968, 22 s. Wyd. 2 uzupełn. tamże 1971.

17. Zdumiewająca Warszawa. Wybór z trzech tomów Baedekera warszawskiego i coś poza tym. Wwa: Interpress 1968, 354 s. Por. poz. 5

Przeł. ang.: *Incredible Warsaw*. [Przeł.] Ch. Cenkalska [K. Cękalska]. Wwa 1972.

18. Spotkania z Polakami. Wwa: Interpress 1969, 192 s.

Reportaże ze spotkań z Polonią. — Nagroda Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

19. Zobaczyć, znaczy uwierzyć. Wwa: Iskry 1969, 327 s.

Reportaże z podróży do Ameryki.

20. Podróż do czterech rogów świata. [Album fotograficzny]. Wwa: SiT 1970, 234 s. Por. poz. 37.

21. Polenreise von Warschau zur Tatra. [Przeł.] Z. Nowicki. Wien, Wwa: Arkady 1970, [10] s., 32 tabl. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 poszerz. 1974, wyd. 4 1981.

22. Tokijskie ABC. Wwa: Iskry 1970, 223 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. i uzupełn. tamże 1978 [właśc. 1977]; wyd. 3 popraw. i uzupełn. pt. *Monstrum z wdziękiem*. Tokijskie ABC. Wwa: Novum 1990.

Szkice i reportaże z Japonii.

23. Warszawiacy. Oprac. ... Fot.: E. Falkowski. Wwa: Interpress 1970, 123 s.
Przekł. ang.: Homo Varsoviensis. Warsaw men. [Przeł.] Ch. Cenkańska [K. Cękalska]. Wwa 1970, — franc.: Les Varsoviens. [Przeł.] G. Daude. Varsovie 1970, — niem.: Die Warschauer. Warschau 1970, — ros.: Varšavjane. [Przeł.] M. Belevič [M. Bielewicz]. Varšava 1970.
24. Karnawał na wulkanie. Wwa: Iskry 1972, 264 s. Wyd. 2 tamże 1980 [właśc. 1981].
Reportaż z podróży do Ameryki Łacińskiej.
25. Polska dla początkujących. [Przewodnik]. [Wwa:] Interpress 1973, 173 s. Wyd. 2 popraw. i uzupełn. tamże 1976.
Przekł. ang.: Poland for beginners [Przeł.] E. Rothert. Wwa 1974, wyd. nast. tamże: 1976, 1980, — franc.: La Pologne pour debutants. [Przeł.] M. Giszewska. Varsovie 1974, wyd. nast. tamże 1976, 1981, — niem.: Polen für Entdecker. [Przeł.] K. Zubrzycka. Wwa 1976, wyd. nast. tamże 1977, 1983, — szwedz.: Polen för nybörjare. [Przeł.] O.B. Samuelson. Wwa 1974.
26. Ścieżkami Starego Świata. Wwa: KiW 1973, 270 s.
Szkice publicystyczne z podróży po Europie.
27. Warszawa. Informator turystyczny. Wwa: RSW Prasa, Książka, Ruch. Stołeczny Ośrodek Informacji Turystycznej 1974, [61] s.
Przekł. ang.: Warsaw. [Przeł.] M. Paczyńska. Warsaw 1974, — franc.: Varsovie. [Przeł.] R. Posnic. Varsovie 1974.
28. Orzeł na gwiazdzistym sztandarze. Wwa: Interpress 1975, 258 s. Wyd. 2 tamże 1979.
Biografie emigrantów polskich w Stanach Zjednoczonych. Przekł. ang.: The melting-pot revisited. (Twenty well-known Americans of Polish background). [Przeł.] E.J. Czerwiński, A. Makarewicz. Warsaw 1977.
29. [Sześćdziesiąt sześć] 66 x Moskwa. [Felietyon]. Wwa: WaiF 1975, 100 s.
30. Kontynent pełen wody. Wwa: KAW 1976, 97 s.
Reportaż z podróży po Oceanii.
31. My, z Warszawy. Wwa: Czyt. 1976, 243 s. Wyd. 2 tamże 1980.
Reportaż i szkice o Warszawie.
32. Świat dozwolony do 18 lat. Wwa: Iskry 1976, 269 s.
Reportaż z krajów Trzeciego Świata dot. losów dzieci i młodzieży, drukowane uprzednio m.in. w *Perspektywach*.
33. Zupełnie jak w kinie. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1976, 315 s.
34. Ta przekłeta susza. Wwa: Iskry 1977, 164 s.
Reportaż z podróży po krajach Sahelu w latach głodu. Przekł. ros.: Eta proklajataja zasucha. [Przeł.] D.S. Gal'perinaja. Moskva 1985.
35. Dalej niż jutro. Wwa: KAW 1978, 119 s.
Reportaż z podróży po krajach socjalistycznych.
36. Poland invites you! [Przewodnik]. [Przeł.] M. Paszkiewicz. Wwa: Polish Tourist Information Centre 1978, [10] k.
37. Druga podróż do czterech rogów świata. Wwa: SiT 1979, 205 s.
Wydanie albumowe. Kontynuacja poz. 20.
38. Kierunek – wschód. Wwa: Iskry 1979, 274 s.
Reportaż z podróży po świecie zebrane w 3 częściach: Reporter – dramatis persona; Dzień jak co dzień; Wielka przygoda.
39. Rodacy spod klonowego liścia. Wwa: Interpress 1980, 264 s.
Zawiera biografie Polaków z Kanady. Przekł. ang.: Polish-Canadian profiles. [Przeł.] E. Lewandowska. Wwa 1981.
40. Nad Jukonem i obok. Wwa: MAW 1981, 158 s.
Reportaż z Kanady. — Nagroda Srebrnego Globusa (*Widnokregi*) 1983.
41. W cieniu bomby „D”. Wwa: Iskry 1982, 168 s.
Reportaż z podróży po Dalekim Wschodzie i krajach gospodarczo nierozwiniętych, poświęcone problemom demograficznym.
42. Wśród polskich kangurów. Wwa: Interpress 1982, 189 s.
Biografie Polaków mieszkających w Australii.
43. Introduction to Poland. Miami: The American Inst. of Polish Culture 1985, 216 s.
44. Po zachodniej stronie. Wwa: MAW 1985, 299 s.
Reportaż z podróży po Europie Zach.
45. Warszawskie małe ojczyzny. Wwa: Iskry 1985, 253 s.
46. Argonauci z Papui. [Papua, Nowa Gwinea]. Wwa: MAW 1986, 29 + 29 s.
Współwydane z: Madagaskar pełen tajemnic; Afryka – reportaż wydane w oprawie w kierunku przeciwnym.
47. Waršava nepokoreni grad. [Przeł.] B. Cirić [G. Milanovač]. Dečje Novine 1986, 148 s.
48. Metropole. [Reportaż]. Wwa: Iskry 1987, 279 s.
49. Na Syberii ciepłej. Wwa: Iskry 1987, 154 s.
Reportaż z Syberii i radzieckiego Dalekiego Wschodu.
50. Nasi między oceanami. Wwa: Wydawn. Polonia 1987, 301 s.
Wybór z poz. 28, 39, 42.
51. Powrót do dżungli. [Reportaż]. Szczec.: KAW 1989, 214 s.
52. Między Wisłą a Missisipi. (Szkice biograficzne). Wwa: Wydawn. Polonia 1989, 256 s.
Zawiera dalsze biografie Polaków w Stanach Zjednoczonych.

53. Ludzie trudnego pogranicza. Wwa: Interpress 1990, 258 s.

22 portrety Polaków i Niemców „budowniczych mostów” między dwoma narodami.

Ponadto opracowane wspólnie z M. Holzmanem następujące pozycje wydane w Bibliotece Fotoreportażowej CRZZ: Nauka w służbie ludu. [Wwa 1952], 60 s. — Droga Bernarda Bugdoła [Wwa] 1953, 65 s. — Inicjatywa Maksymiliana Pieczyńskiego. [Wwa 1953], 56 s. — Koniec z brakoróbstwem! [Wwa 1953], 62 s. — Oni upowszechniają kulturę. [Wwa 1953], 61 s. — Lepiej budujemy okręty. (Stocznicy gdańscy stosują nowe metody pracy). [Wwa 1954], 56 s. — Takie buty! Mistrzowie jakości wskazują nam drogę. [Wwa 1954], 62 s. — Mniej wypadków przy pracy! Wwa 1955, 55 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1977, 1988. — Wywiady: Moja Warszawa. Rozm. Z. Szopiński. *Tyg. Kult.* 1975 nr 3; Bliżej stu. Rozm. J. Stachiewicz. *Nowiny* 1988 nr 298.

SWPP 2 (F. Lichodziejewska). — PP (F. Lichodziejewska). — LP (red.).

[K. Dziewanowski] K.Dz.: Mam coś ciekawego do przeczytania. *Świat* 1958 nr 10 [rec.: Sygnały z trzech kontynentów]. — [Baedeker warszawski:] J. Gembecki: Egzotyka za rogiem ulicy. *Nowa Kult.* 1958 nr 43; J. Kott: Dzielnice i obyczaje. *Prz. Kult.* 1961 nr 47; S. Zieliński: Dalekie miasto po drugiej stronie Wisły. *Nowe Książ.* 1965 nr 2. — K. Goldbergowa: Dziewięć smaków Europy. *Nowe Książ.* 1974 nr 8 [rec.: Ścieżkami Starego Świata]. — B. Grzełowski: Polacy spod klonowego liścia. *Nowe Książ.* 1980 nr 22 [rec.: Rodacy spod klonowego liścia]. — T. Wach: Niespokojny świat O.B. *Nowe Książ.* 1980 nr 6 [rec.: Kierunek wszędzie].

J.Z.

BUDZYK Kazimierz 1911-1964

Pseud.: buk.
Historyk i teoretyk literatury, bibliograf.

Urodzony 15 stycznia 1911 w Nowym Sączu w rodzinie chłopskiej; syn Ignacego Budzyka i Józefy z Krzysztyniaków. Po ukończeniu gimnazjum w Nowym Targu studiował w 1929-34 polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (UW). Debiutował w 1931 artykułem „Władysław Orkan. W rocznicę śmierci” opublikowanym w *Gazecie Podhalańskiej* (nr 20); w 1936 ogłosił pierwszą pracę naukową „Gwara a utwór literacki” w *Języku Polskim* (nr 4). Od 1937 pracował jako bibliotekarz w dziale starych druków Biblioteki Narodowej w Warszawie. Równocześnie kontynuował pracę naukową, m.in. redagując wspólnie z Franciszkiem Siedleckim serię wydawniczą *Archiwum Tłumaczeń z Zakresu Teorii Literatury i Metodologii Badań Literackich* (z. 2 i 3 opatrzył posłowiami, nie podp.). W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie i nadal pracował w Bibliotece Narodowej. Uczestniczył w akcji gromadzenia i przechowywania prasy i wydawnictw

konspiracyjnych oraz zabezpieczaniu zbiorów rękopiśmiennych i starych druków znajdujących się w Bibliotece Krasieńskich na ulicy Okólnik w Warszawie. W 1944 na podstawie pracy „Konstytucje sejmowe XVII wieku” uzyskał doktorat z filozofii na działającym tajnie Uniwersytecie Ziemi Zachodnich. Po upadku powstania warszawskiego został wywieziony do obozu w Nadrenii. W 1945 powrócił do Warszawy i do 1948 był kierownikiem Wydziału Oceny Książek w Naczelnej Dyrekcji Bibliotek w Ministerstwie Oświaty. Ogłaszał artykuły i recenzje w *Kuźnicy* (m.in. pod pseud. buk), we *Wsi* i w *Polonistyce*. W 1947 habilitował się na Uniwersytecie Poznańskim na podstawie pracy „Studia księgoznawcze”, a w 1948 został mianowany profesorem nadzwyczajnym na UW. W 1947-49 był redaktorem serii *Biblioteka Pisarzy Polskich i Obcych* wydawanej przez Spółdzielnię Wydawniczą „Książka i Wiedza”; wiele tomów poprzedził wstępami. W 1948 należał do organizatorów Instytutu Badań Literackich (IBL), w którym następnie pracował jako zastępca dyrektora, kierownik Zakładu Bibliografii, a od 1953 kierownik Działu Historii Literatury Staropolskiej; jako członek zespołu kierowniczego IBL otrzymał w 1951 zespołową Nagrodę Państwową II stopnia. Od 1949 był nadto kierownikiem Katedry Historii Kultury Polskiej Wszechnicy Radiowej (do 1950), członkiem prezydium Sekcji Humanistyki Rady Głównej do Spraw Nauki i Szkolnictwa Wyższego, należał do komitetu redakcyjnego *Polonistyki* (do 1957), redagował wspólnie z Alodią Kawecką-Gryczową serię *Książka w Dawnej Kulturze Polskiej*. W 1950 ożenił się z Hanną Grellą, polonistką. W latach następnych brał czynny udział w wielu przedsięwzięciach wydawniczych IBL: był inicjatorem i od 1950 naczelnym redaktorem „Bibliografii literatury polskiej Nowy Korbut”, członkiem kolegium redakcyjnego *Pamiętnika Literackiego* (do 1956), od 1952 był redaktorem serii *Studia Staropolskie*, członkiem komitetu redakcyjnego serii *Biblioteka Pisarzy Polskich*, a od 1956 nadto serii *Archiwum Literackie* i zarysu encyklopedycznego „Poetyka”. Wchodził w skład Rady Naukowej IBL. Od 1955 pracując nadal w Instytucie kierował Katedrą Teorii Literatury na UW. W 1955 za całość pracy naukowej otrzymał Nagrodę Państwową II stopnia. W 1956 uzyskał stopień doktora nauk. W 1962 zorganizował i objął kierownictwo Pracowni Dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej IBL oraz został członkiem komitetu redakcyjnego serii *Z dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej* wydawanej przez IBL i Katedrę Teorii Literatury UW. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1954). Zmarł 5 marca 1964 w Warszawie.

1. Utwór literacki oraz książka, gazeta i czasopismo na poziomie ośmioletniej szkoły podstawowej. Wskazówki do nowego programu. Wwa: PZWS 1946, 120 s. Wyd. 2 [zmien.] pt. Książka i literatura na poziomie szkoły podstawowej, tamże 1949, 159 s.

2. Studia z zakresu bibliografii i księgoznawstwa. Wwa: Wiedza 1948, 149 s. Przedr. zob. poz. 8. Zawartość: Główne problemy i trudności bibliografii okresu staropolskiego; Drukarze urzędowi Rzeczypospolitej szlacheckiej; Sowizrał polski XVII w.; Pijarzy przeciwko jezuitom; Karta z dziejów drukarstwa warszawskiego.

3. Historia literatury polskiej. Klasa 9. Cz. 1. Literatura staropolska od początków piśmiennictwa do czasów saskich. [Współaut.:] J. Pietrusiewiczowa. Wwa: PZWS 1951, 212 s. Wyd. nast. tamże z podtyt.: Od początków piśmiennictwa do końca XVIII w. [Współaut.:] Z. Libera, J. Pietrusiewiczowa: wyd. 2 1952, 372 s., wyd. 3 1953; wyd. 4 zmien. [Współaut.:] Z. Libera, J. Pietrusiewiczowa, W. Szyszkowski 1954, 315 s., toż wyd. 5-16 1955-1965.

W wyd. 1-3 współdziałł Ł. Kurdybachy.

4. Bibliografia konstytucji sejmowych XVII wieku w Polsce. Wr.: Ossol. 1952, LVI, 191 s. Przedr. zob. poz. 8.

5. Przełom renesansowy w literaturze polskiej drugiej połowy XV i pierwszej połowy XVI wieku. Wwa: PIW 1953, 230 s. Z Prac Przygotowawczych Sesji Nauk. Odrodzenia PAN.

6. Z dziejów Renesansu w Polsce. [Studia]. Wr.: Ossol. 1953, 199 s. IBL PAN. Przedr. zob. poz. 8.

Zawartość: Zarys problematyki polskiego Odrodzenia; O syntezę Renesansu w Polsce. — Komedie sowizrzała w Polsce; Trzy kręgi komedii sowizrzańskiej; Na scenie sowizrzańskiej. — Ze studiów nad bibliografią staropolską; Czas powstania satyr Marcina Bielskiego; Oryginalne wydania „Worka Judaszowego” S.F. Klonowica; W poszukiwaniu kanonu tekstu „Sielanek” Szymonowicza; Nie dochowany pierwodruk „Komedii rybałtowskiej nowej”; Chronologia drugiej serii kleszczych wypraw na wojnę; Sowizrał polski XVII wieku [poz. 2].

7. Szkice i materiały do dziejów literatury staropolskiej. Wwa: PIW 1955, 364 s. PAN IBL.

Zawartość: O literaturze polskiego średniowiecza; Główne kierunki rozwoju literatury polskiej okresu Odrodzenia na tle niektórych dziedzin kultury; Poglądy społeczne Biernata z Lublina; Szwedka powieść ludowo-mieszczńska pierwszej połowy XVI w.; Poezja polsko-łacińska pierwszej połowy XVI wieku; Kilka uwag o początkowych etapach rozwoju reformacji w Polsce; Marcin Bielski; Sprawa Reja; Życie i twórczość Mikołaja Reja; Jana Kochanowskiego droga do Czarnolasu; Życie i twórczość Jana Kochanowskiego; Znaczenie Kochanowskiego dla rozwoju poezji polskiego Odrodzenia; Literatura mieszczańska późnego Renesansu; O życiu i twórczości Wacława Potockiego.

8. Studia z zakresu nauk pomocniczych i historii literatury polskiej. T. 1-2. Wr.: Ossol. 1956, 452 + 380 s. Z Prac IBL PAN.

Zawartość: T. 1: Słowo wstępne. — Z bibliografii staropolskiej: Główne problemy i trudności bibliografii okresu staropolskiego [poz. 2]; Bibliografia konstytucji sejmowych XVII wieku w Polsce [poz. 4]; Sowizrał polski XVII wieku [poz. 2]; Bibliografia dzieł prawniczych Bartłomieja Groickiego — wiek XVI; Czas powstania satyr Marcina Bielskiego [poz. 6]; Nie dochowany pierwodruk „Komedii rybałtowskiej nowej” [poz. 6]; Chronologia drugiej serii kleszczych wypraw na wojnę [poz. 6]; Oryginalne wydania „Worka Judaszowego” S.F. Klonowica [poz. 6]; W poszukiwaniu kanonu tekstu „Sielanek” Szymonowicza [poz. 6]. — Dwa fragmenty z dziejów drukarstwa staropolskiego: Drukarze urzędowi Rzeczypospolitej szlacheckiej [poz. 2]; Pijarzy przeciwko jezuitom [poz. 2]. — Z zagadnień teorii literatury: Zarys dziejów stylistyki teoretycznej w Polsce; Gwara a utwór literacki; Sprawa neologizmów w literaturze; Książka o prozodii polskiej [M. Dłuska; Prozodia języka polskiego]; S. Skwarczyńska: „Z teorii literatury”; I. Sławińska: „Tragedia w epoce Młodej Polski”; Dookoła sprawy realizmu w literaturze; Co to jest polski sylabotyzm?; Rozwój języka a kształtowanie się stylów piśmiennictwa oraz niektórych form artystycznych literatury pięknej.

T. 2: Przełom w rozwoju polskiego wiersza (Biernat z Lublina); Znaczenie Reja dla literatury polskiej okresu Odrodzenia; Jan Kochanowski — twórca wersyfikacji narodowej. — Komedie sowizrzała w Polsce: Trzy kręgi komedii sowizrzańskiej [poz. 6]; Na scenie sowizrzańskiej [poz. 6]. — nadto: Bibliografia prac. K. Budzyka (1931-1956).

9. Spór o polski sylabotyzm. Z materiałów przygotowawczych dla Międzynarodowego Kongresu Sławistów. Wwa: PWN 1957, 302 s.

10. Wiadomości o książce. Wwa: PZWS 1961, 200 s.

11. Stylistyka, poetyka, teoria literatury. Oprac.: H. Budzykowa i J. Sławiński. Wr.: Ossol. 1966, 222 s. IBL PAN; Katedra Teorii Lit. UW.

Wybór rozpraw druk. w l. 1937-1959; Gwara a utwór literacki [poz. 8]; Sprawa neologizmów w literaturze [poz. 8]; Z zagadnień stylistyki; O stylu i stylistyce; O mowie potocznej i o języku poezji; Rozwój języka a kształtowanie się stylów piśmiennictwa oraz niektórych form literatury pięknej [poz. 8]; Lingwistyka statystyczna a zadania wiedzy o stylu i wierszu; Polskie systemy wersyfikacyjne; Sytuacja „Malwiny” [M. Wirtemberskiej] w powieściopisarstwie polskim [fragm. większej całości, pierwodruk]; O teorii procesu historycznoliterackiego w okresie polskiego renesansu i baroku [o „Dziejach kultury polskiej” A. Brücknera]; Główne problemy metodologiczne w badaniach literackich. — Post.: J. Sławiński; Zainteresowania teoretyczno-literackie K.B.

Rozprawy i studia opublikowane w wydawnictwach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Metodologie stylistyki w Polsku. *Slovo a Slovesnost*, Praga 1937 nr 3 s. 139-155. — Utwór literacki na wyższym szczeblu nauczania. *Nova Szk.* 1945 nr 8 s. 36-52. — Stan badań i potrzeby nauki o literaturze okresu kontrreformacji. [Współaut.:] J. Dürrenurski. W: O sytuacji w historii literatury polskiej. Wwa 1951 s. 125-164. — Kultura polskiego Renesansu. *Polonistyka* 1952 nr 4 s. 4-24. — O teatrze staropolskim. *Pam. Teatr.* 1952 z. 4 s. 54-72. — Dookoła sprawy realizmu w literaturze. *Pam. Lit.* 1953 z. 1 s. 162-180. — Sprawa realizmu w literaturze na przykładzie „Krótkiej rozprawy” Reja. *Pam. Lit.* 1953 z. 2 s. 355-389. — W sprawie syntezy sztuki polskiej czasów nowożytnych. *Mater. do*

Stud. Teor. Szt. 1953 nr 1 s. 249-265. — O chińskiej operze narodowej. *Pam. Lit.* 1955 z. 4 s. 305-342. — Ideowo-artystyczne wartości literatury polskiego Odrodzenia. W: *Odrodzenie w Polsce*. T. 4. Wwa 1956 s. 33-74. — „Marchot” Jana z Koszyce. W: *Ze studiów nad literaturą staropolską*. Wr. 1957 s. 83-113. — Fakt historyczny i prawa rządzące historią. *Prz. Hum.* 1958 nr 5 s. 115-132. — O przedmiocie badań historycznoliterackich. *Prz. Hum.* 1958 nr 6 s. 139-156. — O teorii procesu historycznoliterackiego w okresie polskiego renesansu i baroku. *Prz. Hum.* 1958 nr 1 s. 32-45. — Sylwetki naszych wydawnictw. [Podp.: buk]. *Prz. Hum.* 1958 nr 1 s. 158-173, nr 3 s. 147-170, nr 4 s. 173-188. — Zagadnienie periodyzacji dziejów literatury staropolskiej. *Slavjanskaja Filologija*, Moskwa 1958 s. 243-263. — Lingwistyka statystyczna a zadania wiedzy o stylu i wierszu. *Prz. Hum.* 1959 nr 1 s. 31-40. — Potocki — bajkopisarz. W: *Studia z dawnej literatury czeskiej, słowackiej i polskiej*. Wwa 1963 s. 219-249.

Przekład

1. W. Dibelius: *Morfologia powieści*. Przekł. [i posł.] ... Wwa: Koło Polonistów Studentów Uniw. J.P. [Józefa Piłsudskiego] 1937, 31 s.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Prace ofiarowane Kazimierzowi Wóycickiemu. Red.: ..., M. Kridl, F. Siedlecki, S. Żółkiewski. Wil.: Dom Książki Pol. 1937, 491 s.

2. Stylistyka teoretyczna w Polsce. Red. ... Wwa: Książka 1946, 406 s. Przedr. fotoof. Würzburg: Jal-Reprint 1978.

3. Wczoraj i dziś. Czytanki polskie dla gimnazjów zawodowych i ogólnokształcących. Kl. I. [Współaut.:] J. Baculewski, J. Pietrusiewiczowa, A. Piorunowa. Wwa: PZWS 1948, 544 s.

4. Literatura polska. Materiały pomocnicze dla kl. 9. [Współaut.:] J. Dürr-Durski, J.Z. Jakubowski, Z. Libera, J. Pietrusiewiczowa. Wwa: PZWS 1950, 495 s. Wyd. nast. tamże 1951.

5. Materiały do nauczania literatury polskiej. Wybór artykułów krytyczno-literackich. Wyboru tekstów dokonali ... i J.Z. Jakubowski. T. 1-2. Wwa: PZWS, 251 + 271 s.

T. 1. Romantyzm, pozytywizm; T. 2. Naturalizm, modernizm, literatura współczesna.

6. Dwa nurty literatury mieszczańskiej XVII w. w Polsce. [Oprac.:] ..., H. Budzykowa. Wstęp ... Wwa: KiW 1951, XXXV, 267 s.

7. Materiały do nauczania historii literatury polskiej. Wybór artykułów krytyczno-literackich dla kl. 10. [Współaut.:] J.Z. Jakubowski. Wwa: PZWS 1951, 240 s.

8. Wypisy z literatury polskiej. Dla kl. 9. [Oprac.:] ..., Z. Libera, J. Pietrusiewiczowa. Wwa: PZWS 1952, 391 s. Wyd. nast. 2-15 tamże 1953-1965.

9. Bibliografia literatury polskiej okresu Odrodzenia. Materiały, Oprac.: ..., R. Pollak, S. Stupkiewicz. Wwa: PIW 1954, 463 s. PAN IBL.

10. Literatura mieszczańska w Polsce od końca XVI do końca XVII wieku. Oprac.: ..., H. Budzykowa, J. Lewański. Wstęp ... T. 1-2. Wwa: PIW 1954, 328 + 527 s. Z Prac IBL PAN.

11. S.F. Klonowic: *Worek Judaszów*. Oprac.: ..., A. Obrębska-Jabłońska. Wr.: Ossol. 1960, 458 s. BPP ser. B, 10.

12. Studia z dawnej literatury czeskiej, słowackiej i polskiej poświęcone V Międzynarodowemu Kongresowi Sławistów w Sofii. Red.: ... i J. Hrabák przy współudziale W. Roszkowskiej-Sykałowej i A. Siczekowskiego. Wwa: Ossol. 1963, 414 s. IBL PAN.

13. Z teorii i historii literatury. Prace poświęcone V Międzynarodowemu Kongresowi Sławistów w Sofii. Red. ... Wr.: Ossol. 1963, 370 s. Katedra Teorii Lit. UW; IBL PAN.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1960. — SWPP 1. — PP (A. Czachowski). — RL 1964 (P. Grzegorzczak) — LP (J. Sławiński). — SPKP (J. Wawrykiewicz). — K. Budzyk: Bibliografia prac K.B. 1931-1956. W tegoż: *Studia z zakresu nauk pomocniczych i historii literatury polskiej*, T. 2. Wr. 1956.

B. Kocowski. *Prz. Bibl.* 1951 z. 1/2 [rec.: *Studia z zakresu bibliografii i księgoznawstwa*]. — J. Pietrusiewiczowa. *Pam. Lit.* 1954 z. 1 [rec.: *Z dziejów renesansu w Polsce*]. — [Co to jest polski sylabotyzm? *Pam. Lit.* 1955 z. 1:] Dyskusja w *Pam. Lit.*: Cz. Zgorzelski, 1955 z. 2, J. Woronczak, 1955 z. 3, M.R. Mayenowa, 1955 z. 4, T. Kuryś, 1956 z. 1, J. Kleiner, 1956 z. 2, S. Furmanik, 1956 z. 2, M. Dłuska, 1956 z. 3. — [Szkiecy i materiały do dziejów literatury staropolskiej:] B. Kurbisówna. *Rocz. Hist.* 1956; J. Ziomek. *Pam. Lit.* 1956 z. 2. — J. Sławiński: Spór nie tylko wersologiczny. *Twórczość* 1958 nr 2 [dot.: Spór o polski sylabotyzm]. — M. Głowiński: K.B. *Twórczość* 1964 nr 5. — Z. Libera: K.B. *Prz. Hum.* 1964 nr 3. — M.R. Mayenowa: K.B. *Pam. Lit.* 1964 z. 3. — J. Sławiński: Profesor K.B. *Jęz. Pol.* 1964 nr 3. — J. Tazbir: K.B. *Kwart. Hist.* 1964 nr 3. — A. Kawecka-Gryczowa: K.B. (Bibliograf i księgoznawca). *Prz. Bibl.* 1965 z. 1. — J. Sławiński: K.B. — nauczyciel. *Teksty* 1972 nr 2. — J. Sławiński: Zainteresowania teoretycznoliterackie K.B. W tegoż: *Dzieło, język, tradycja*. Wwa 1974. — W 10 rocznicę śmierci K.B. *Teksty* 1974 nr 2 [tu: M.R. Mayenowa, A. Okopień-Sławińska, S. Żółkiewski].

J.Cz.

BUDZYŃSKI Wiktor Kazimierz 1906-1972

Pseud.: Fix; W.B.; W.B. Strzelec; Wube. Komediodpisarz.

Urodzony 4 marca 1906 w Stanisławowie w rodzinie inteligenckiej; syn Wiktora Budzyńskiego i Zofii. Po wybuchu I wojny światowej od 1914 wraz z rodziną przebywał w Wiedniu. Po powrocie do

B

kraju w 1918 zamieszkał we Lwowie, gdzie uczęszczał do VI Gimnazjum; był inicjatorem szkolnego kółka mandolinistów. Następnie ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Jana Kazimierza. Debiutował w 1925 jako publicysta cyklem felietonów pt. „Szkice towarzyskie” opublikowanym na łamach lwowskiego *Wieku Nowego* (nr 7219, 7225, 7231) oraz tamże cyklem „Obrazki sądowe” (pod pseud. Fix). Pisywał felietony do wielu innych czasopism lwowskich, m.in. *Dnia Polskiego* (1927) i *Słowa Polskiego* (1929). W 1928 stworzył we Lwowie akademicki teatrzyk Nasze Oczko, w którym występował jako konferansjer. W 1931 podjął pracę w Rozgłośni Lwowskiej Polskiego Radia; był współtwórcą i kierownikiem artystycznym popularnej audycji „Wesoła lwowska fala” nadawanej co tydzień od lipca 1932. W tym czasie ogłaszał felietony w krakowskim *Ilustrowanym Kurierem Codziennym* (1932, 1935) oraz warszawskiej *Antenie* (1936, 1938-39). Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 przeszedł się do Rumunii, gdzie wraz z grupą innych współpracowników radia podjął działalność artystyczną jako „Wojskowa lwowska fala” i występował pod egidą polskiej YMCA w obozach dla uchodźców cywilnych i dla internowanych wojskowych; pierwszy występ miał miejsce 14 listopada 1939 w miejscowości Buzau w Besarabii. W marcu 1940 dotarł do Francji, gdzie kontynuował działalność w Polowej Czołówce Teatralnej Wojska Polskiego nr 1 „Lwowska Fala” w Paryżu i w obozach wojskowych. Po klęsce Francji w czerwcu 1940 ewakuował się wraz z wojskiem do Wielkiej Brytanii i prowadził nadal działalność artystyczną w Wojskowej Czołówce Teatralnej „Lwowska Fala” na terenie Szkocji i Anglii. Współpracował z wydawanym w Londynie tygodnikiem *Polska Walcząca*, w którym publikował m.in. stały felieton „Bez black-outu” (1941-45) oraz okolicznościowe szopki satyryczne. Wiersze i teksty piosenek ogłaszał także w innych pismach wojskowych, m.in. *Dzienniku Żołnierza* (1940, też pod pseud. W.B. Strzelec) i *Poradniku dla Pracowników Świećlic Żołnierskich* (1941-43). W czasie ofensywy aliantów na kontynent europejski w 1944 towarzyszył wraz z zespołem artystycznym oddziałom polskim na trasie: Francja, Belgia, Holandia i północne Niemcy jako czołówka artystyczna 1. Dywizji Pancerniej gen. Stanisława Maczka. Po zakończeniu działań wojennych pozostał w szeregach Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. W 1947 przeszedł do życia cywilnego i podjął pracę w Teatrze Polskim w Londynie – jako autor wystawianych tam sztuk i jako aktor. W 1948 założył i prowadził do 1950 teatr literacko-artystyczny Niebieski Balonik (później także Różowy Balonik). W 1952 przeniósł się do Monachium i objął stanowisko w kierownictwie arty-

stycznym produkcji w Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa, gdzie pracował do 1963; tu też występował jako autor i reżyser wielu programów i słuchowisk (m.in. ponad 500 audycji satyrycznych pt. „Podwieczorek przy mikrofonie”). Po powrocie do Londynu w 1963-68 współpracował z sekcją polską radia BBC, tworząc programy satyryczne i kabaretowe (1963-65), a także kilka serii felietonów radiowych (1965-68), m.in. pt. „My English daughter” i „Nie taki straszny Anglik, jak go malują” oraz przeznaczoną dla młodzieży „Paradę przebojów”. W 1967-68 prowadził w *Dzienniku Polskim* i *Dzienniku Żołnierza* stały felieton zatytułowany „Teleskopem po Londynie”. Wiersze oraz fragmenty prozy ogłaszał także w londyńskich *Wiadomościach* (1967-71) i *Tygodniu Polskim* (dod. do *Dziennika Polskiego* i *Dziennika Żołnierza*; 1969-72). W 1968 był organizatorem „Estrady Londyńskiej”. W 1969-71 wystawiał kilka sztuk dla telewizji zachodniemieckiej. Od 1971 współpracował z londyńską *Gazetą Niedzielną*, prowadząc tam stałą rubrykę felietonowo-wspomnieniową pt. „Z niedzielą wizytą”. Działał jako kierownik artystyczny i reżyser programów rewiowych, kompozytor, konferansjer, aktor i piosenkarz. Był autorem wielu słuchowisk radiowych. Odznaczony dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi. Zmarł 30 kwietnia 1972 w Londynie i został pochowany w grobowcu aktorów na londyńskim cmentarzu North Sheen.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tu straszny! Komedja muzyczna w 3 aktach. Praprem. Lw., T. Nowości 1932.
2. Poszukujemy zdolnego włamywacza. Farsa w 3 aktach. Praprem. Lw., T. Rozmaitości 1933.
3. Na Lyczakowie. Wodewil [wg melodramatu F. Dorowskiego pt. „Stare Miasto”]. Praprem. Lw., T. Wielki 1936.
4. Orlim szlakiem. Rewia LOPP [Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej] w 11-tu obrazach. Muz.: Cz. Halski. Lw.: Okręg Wojsk. LOPP 1936, 54 s., nuty.
5. Pif. Paf. Puf. Rewia w 2 częściach z muz. M. Altenberga [i in.]. Lw.: G. Seyfarth 1936, 56 s.
6. Szlakiem zwycięskiej piosenki. Historia wojska polskiego w piosence. [Współaut.:] Z. Lipczyński. Lw.: Nakł. autorów 1936, 22 s.
7. Przybyli do wsi żołnierze. Scenariusz filmowy. [Współaut.:] kpt. Ciepeliowski. Powst. 1939. Realizację filmu przerwał wybuch II wojny światowej we wrześniu 1939.
8. Chłopczy z Polski. [Rewia]. Praprem. Wielka Brytania, Wojsk. Czołówka Teatr. „Lwowska Fala” 1941.

9. Do góry kciuk! [Rewia]. Praprem. Wielka Brytania, Wojsk. Czołówka Teatr. „Lwowska Fala” 1941.

10. Kochajmy się! [Rewia]. Praprem. Wielka Brytania, Wojsk. Czołówka Teatr. „Lwowska Fala” 1942.

11. Początek końca. [Rewia]. Praprem. Wielka Brytania, Wojsk. Czołówka Teatr. „Lwowska Fala” 1944.

12. Displaced person. [Komedia w 3 aktach]. Praprem. Londyn, T. Pol. ZASP 1948.

13. Spotkanie. [Komedia w 3 aktach]. Praprem. Londyn, T. Pol. ZASP 1948.

14. Preclarka z Pohulanki. [Wodewil lwowski w 3 aktach]. Praprem. Londyn, T. Pol. ZASP 1949.

15. Intruz. [Komedia współczesna w 3 aktach]. Praprem. Londyn, T. Pol. im. J. Słowackiego 1950.

16. Noc przeminęła... Sztuka w 3 aktach. Praprem. Londyn, T. Pol. ZASP 1950. Wyd. Londyn: Stow. Pol. Kombatantów 1952, 45 s.

17. Kelnerzy. Jednoaktówka z piosenkami. *Por. Świetał.* 1950; odb. Londyn: Sekcja Pol. YMCA 1950, 34 s.

18. Śmigus wiosenny. [Program kabaretowo-rewiowy]. Praprem. Londyn, T. „Niebieski Balonik” 1950.

19. W jednym stali domu. [Krotochwila muzyczna w 3 aktach]. Praprem. Londyn, T. „Niebieski Balonik” 1950.

20. Pod innym adresem. [Program kabaretowo-rewiowy]. Praprem. Londyn, T. „Niebieski Balonik” 1951.

21. Villa Esperanza. (Miasteczko nadziei). [Jednoaktówka]. *Por. Świetał.* 1951 nr 125 s. 8-15; odb. Londyn: Sekcja Pol. YMCA 1951, 27 s.

22. „Babcia winna”. Komedia w 1 akcie. *Por. Kult.-Oświat.*, Londyn 1952 nr 141/142 s. 17-26. Wyd. osob.: Londyn: Pol. Sekcja YMCA w Wielkiej Brytanii, ZG Stow. Pol. Kombatantów 1953, 36 s.

23. Kroczek na boczek. Kabaret satyryczny w 14 problemach. Praprem. Londyn, Kabaret „Niebieski Balonik” 1965.

24. „Tak żyłem ...”. Faktomontaż okolicznościowy w 1 akcie z okazji setnej rocznicy urodzin Marszałka Józefa Piłsudskiego. Londyn: Kom. Uczczenia Setnej Roczniczy Urodzin J. Piłsudskiego 1967, 39 s.

25. Waiting room. [Komedia w 3 aktach]. Praprem. Londyn, T. Pol. ZASP 1967.

26. „M” – jak Miłość. Farsa muzyczna w 3 aktach. Muz.: L. Philip. Praprem. Londyn, T. Pol. ZASP 1968.

27. „Pomarańczowe” światła. (Fragmenty z pamiętnika pisanego na sali szpitalnej). *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1969 nr 167-173.

28. Ładne kwiatki. [Kabaret literacko-artystyczny]. Praprem. Londyn, Kabaret „Różowy Balonik” 1970.

29. Bez propa-gandy. [Rewia]. Praprem. Londyn, Kabaret „Różowy Balonik” 1971.

30. Ułańska jesień. [Rewia]. Praprem. Londyn, Kabaret „Różowy Balonik” 1972. *Inf.: Gaz. Niedz.*, Londyn 1972 nr 20.

Wydania osobne pieśni: Wrócimy. Z repertuaru Polowej Czołówki Teatralnej „Lwowska Fala”. Paryż: Wyd. Propagandy i Oświaty Min. Spraw Wojsk. 1940, [1] k. [ulotka]. – Idziemy... Marsz inwazyjny. Muz. i słowa ... Edinburg: Składnica Księg. [1944], [4] s. Z repertuaru „Lwowskiej Fali”. – Marsz kombatantów. Muz.: J. Markowski. Londyn: SPK [Stow. Pol. Kombatantów, ok. 1950], 4 s.

Praca redakcyjna

1. Na wojennej lwowskiej fali. Wybór piosenek, wierszy i humoru z wojennych programów teatru żołnierskiego „Lwowska Fala” z lat 1939-1946. [Oprac.] ... Przedm.: T. Terlecki. Wielka Brytania: Erroll Publishing Co. 1947, 110 s.

OPRACOWANIA (wybór)

RL 1972 (J. Chudek).

L. Bojczuk: „Tolku ...”. *Orzeł Biały*, Londyn 1972 nr 95. – B. Dulebina: Wspomnienie o Wiktorze. *Tydz. Pol.*, Londyn 1972 nr 50. – L. Kielanowski: Pożegnanie W.B. *Na Antenie*, Monachium 1972 nr 111. – S. Legeżyński: W.B. – nasz współpracownik. *Gaz. Niedz.*, Londyn 1972 nr 23. – T. Lisiewicz: List. *Wiadomości*, Londyn 1972 nr 43/44. – Sceniczna opowieść o naszych losach. (Komediopisarstwo W.B.). *Tydz. Pol.*, Londyn 1972 nr 21. – W. Wohnout: Podziękowanie za uśmiech. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1972 nr 112. – T. Terlecki. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1986 nr 276. – A. Wołek. *Dz. Pol. i Dz. Żoł.*, Londyn 1986 nr 262.

B.D.

BUGAJSKI Leszek ur. 1949

Pseud.: Jerome Mackintosh, Veronica Pearson, Isaac Weller, L.B.; Marian Brzeszczyński; Pikaro; Stefan Garstka. Krytyk literacki, publicysta.

Urodzony 30 stycznia 1949 w Dąbrowie Górniczej w rodzinie inteligentnej; syn Stefana Bugajskiego i Marianny z Szymczaków. Po ukończeniu w 1966 Liceum Ogólnokształcącego im. S. Żeromskiego rozpoczął pracę w Hucie im. F. Dzierżyńskiego w Dąbrowie Górniczej. W 1967 podjął studia na Wydziale Obrótu Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Krakowie, które ukończył w 1973. W 1970 zawarł związek małżeński ze Stefanią Carofano. Debiutował w 1971 recenzją książek J.B. Priestleya: „Londyn” i „Poza miastem” pt. „Pochwała hedonizmu” drukowaną w łamach *Współczesności* (nr 21). W

1972-74 studiował filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim. W tym czasie nawiązał współpracę z wieloma czasopismami, ogłaszając liczne recenzje i szkice literackie m.in. w *Literaturze* (1972-81), *Twórczości* (od 1972; od 1988 kierownik działu krytyki), *Nowych Książkach* (1973-74), *Nurcie* (1973-81), *Radarze* (od 1973; tu prowadził kolumnę „Nasze lektury”), *Nowym Wyrazie* (1974-80), *Miesięczniku Literackim* (1975-81), *Odrze* (1975-81), *Kulturze* (1978-81). W 1977 został członkiem ZLP. W 1979 rozpoczął stałą współpracę z tygodnikiem *Życie Literackie* (od 1981 kierownik działu literackiego; tu m.in. od 1982 pod pseud. Marian Brzeszczyński recenzje literackie, szkice i artykuły). W 1983 został członkiem zarządu Oddziału Krakowskiego nowego ZLP. W tymże roku nawiązał współpracę z miesiecznikiem *Fantastyka* oraz wszedł w skład zespołu redakcyjnego *Pisma Literacko-Artystycznego* (do 1988; tu m.in. w 1984 pod pseud. Pikaro cykl felietonów pt. „Najnowsze”). Od 1985 współpracował z *Rocznikiem Literackim* (dział „Powieść. Opowiadanie”). Wszedł w skład Komisji Programowej Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Otrzymał liczne nagrody, m.in. nagrodę im. K. Wyki (1986) oraz nagrodę Funduszu Literatury za upowszechnianie literatury polskiej (1989). Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1986), odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1986). W 1989 zamieszkał w Brwinowie pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Iredeński. [Szkic]. Powst. przed 1979.

Przekł.: ang.: Iredeński. [Przet.] E. Ćwirko-Godycka. Wwa 1979, — franc.: Iredeński. [Przet.] B. Grzegorzewska. Varsovie 1979.

2. Następni. Wwa: Czyt. 1982, 215 s.

Zawiera szkice publikowane w prasie w 1975-79: Co jest grane?; Następni; Świadczenia dojrzałości. — Ludzie i ich książki: Na uboczu [B. Zadura]; Odkurzenie [J. Żurek]; Zapis rozpadu [F. Bajon]; Pokoleniowa psychodrama [J.P. Krasnodębski]; Wysokie napięcie [J. Łoziński]; Słuchanie i podstuchiwanie [R. Schubert]; Bez przyciśniętej [J. Kornhauser]; Pierwsze odkrycie [T. Koziaur]; Koniec zabawy [A. Zagajewski]; Na poligonie [M. Harny]; Przemiana [M. Nurowski]; Proza A. Pastuszka; „Fragmentaryczny świat” [J. Anderman]; Skazani na życie [R. Sada]; Muza i niemuza. Wersja druga [M. Sołtyśki]; Być artystą [Z. Ogiński]; Praca pamięci [D. Kirsch]; Niepewność wszystkiego [A. Milik-Wiśniewski]; Równoważnia [K. Kofal]; Siła wewnętrzna [Z. Domolewski]; Porzucony spadek [S. Babin i A. Karolczuk]; Podstawowe sprzeczności [S. Rogala]; Ironia i powaga [P. Müldner-Nieckowski].

Nagroda literacka im. S. Piętaka w 1983; nagroda *Życia Lit.* w dziedzinie krytyki w 1984.

3. Zapiski z epoki Beatlesów. Wwa: MAW 1982, 198 s.

Zawiera szkice publikowane w prasie w 1973-81: Od Autora. — Z lektur. W poszukiwaniu wspólnoty [dot. ruchów kontestacyjnych z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych]; W kilkanaście lat później [J.D. Salinger: Buszujący w zbożu; J. Kirkwood: Dobre chwile — złe chwile; R. Merle: Za szymbal; Wokół

„Nowych cierpień młodego W.” (Notatki na marginesach) [U. Plenzdorf]; Gra półśówek, czyli o tym, czego nie można nazwać [dot. J. Cortazara]; Świat zwirował [dot. K. Vonneguta juniora]. — O tym, co słychać i widać: The Beatles — „święci dwudziestego wieku”; Epopeja nowego teatru [K. Braun: Nowy teatr na świecie. 1967-1970]; Robić filmy. (Z prehistorii „kina niepokoju moralnego”) [o współczesnym filmie polskim]; Pierwsza topata [o filmie „Blizna” K. Kieślowskiego]; Ciąg dalszy [o filmie „Pani Bovyary to ja” Z. Kamińskiego]; W szkole życia [o filmie „Zdjęcia próbne” A. Holland]; — Co z tego wynika: Rozziew [m.in. nt. najnowszej literatury polskiej].

Nagroda *Życia Lit.* w dziedzinie krytyki w 1984.

4. Spotkania drugiego stopnia. Kr.: KAW 1983, 124 s.

Zawiera recenzje książek science-fiction drukowane w prasie w 1972-1980 oraz szkici: „Człowiek pozostał ten sam ...” [o polskiej literaturze science-fiction].

Nagroda miesięcznika *Fantastyka* w 1984.

5. „Powrót do Edenu”. Część trzecia. [Scenariusz filmowy]. *Życie Lit.* 1986 nr 51/52, 1987 nr 1-52, 1988 nr 1-24.

Mystyfikacja lit.: jako autorzy podani Jerome Mackintosh, Veronica Pearson, Isaac Weller; jako tłumacz Stefan Garstka [inf. autora].

6. Pozy prozy. Wwa: Czyt. 1986, 270 s.

Zawiera szkice krytycznoliterackie publikowane w prasie w 1975-83: Poszukiwania. — Gdzieś daleko ..., kiedyś dawno ...; Władza, wiara i miłość [J. Strykowski]; Z lochu do lochu [L. Elektorowicz]; Czarowny pagórek [A. Bojarska]; Gazetowe fakty i powieściowa fikcja [E. Kabatcz]; Na rozdrożu [A. Kuśniewicz]; Człowiek i historia [W. Terlecki]; Gorzki koniec życia fikcją [K. Brandys]; „Fronty” R. Kapuścińskiego. — Tu i teraz. „Wszystko się dla mnie skończyło” [S. Dygat]; „Wypadając z wiru ...” [J. Glowacki]; Pozory [P. Müldner-Nieckowski]; „Dalej, ale nie naprzód” [A. Pastuszek]; Czarna powieść Komolki [„Ucieczka do nieba”]; „Co ja tu robię?” [K. Karasek]; Mimo wszystko [W. Jaworski]; Deklaracja i realizacja [S. Piskor]; „Ten świat jest mój” [J. Kornhauser]; W formie miązgi [J. Andrzejewski]; „Lot w gwiazdy” [S. Czycz]; Markiza się zemściła [M. Białoszewski]. — Podróż wewnętrzna: „Za każdym Meksykiem otwiera się nowy Meksyk” [A. Ulman]; Księga Sztajnera; W świecie wyobraźni [J. Drzeżdżon]; Różny [J. Krzysztoń]; Stachura.

Nagroda Funduszu Literatury w 1987.

7. Strategia ślimaka. Szkice krytyczne. Wwa: MAW 1988, 239 s.

Zawiera drukowane w prasie w 1979-1985 szkice: Strategia ślimaka [dot. literatury polskiej w I. szedemdziesiątych i osiemdziesiątych]; Marsz bez końca [J.P. Krasnodębski]; Wszechwładza i bezsiła [M. Sołtyśki]; Zderzenie [S. Rogala]; Wiadomość z poczekałni [T. Wyrwa-Krzyżanowski]; Iść za marzeniem? [J. Łoziński]; Dwie polemiki [o polemikach prasowych dot. najnowszej literatury polskiej]; Z sensem o bezsensie [M. Słyk]; Szamotanie [T. Siejak]; Niespełnienie [D. Bitner]; Pękła skorupa rzeczywistości [o najnowszej literaturze polskiej] oraz recenzje literackie.

8. W gąszczu znaczeń. [Szkice krytycznoliterackie]. Kr.: KAW 1988, 203 s.

Zawartość: Różny, J. Krzysztoń; Koniec gry. M. Hlasko; Rzyko. M. Nowakowski; Życie jako gra. I. Iredeński; Własna droga. M. Pilot; Los niezłomny. E. Stachura; Widzieć i dać świadectwo. B. Wojdowski; Żywioł historii. W. Terlecki; Z dołu w górę. Z. Trziszka; Sprawy najważniejsze. A. Górny; Znowu na krawędzi. S. Czycz; Człowiek i jego pełnia. W. Myśliwski; W gąszczu znaczeń. P. Wojciechowski; Marzenie o syntezie.

E. Redliński; Gawędy Himilsbacha. J. Himilsbach; Świat i sen o świecie. Z. Zakiewicz; Obok historii. A. Stojowski; Nasz codzienny paradys. J. Głowacki; Wyobraźnia ograniczona. J. Ratajczak; Trwałosc „plemiennej wspólnoty”. E. Kruk; Dzieciństwo. T. Zawierucha; „Wewnętrzne ogrody”. J. Drzeżdżon; „Szukając odpowiedzi”. Z. Brzozowski; Nadwrażliwość. S. Srokowski; Wierność codzienności. J. Pluta; Prostota. A. Fiala.

9. Albert Camus: Dżuma. Wwa: Dom Wydawn. „JOTA” 1990, 39 s.

Omówienie lektury szkolnej.

10. Szczypiorski. [Szkic]. Wwa: Ag. Aut. 1991, 44 s.

Praca redakcyjna

1. Lektury licealisty. Szkice. Pod red. W. Pykossa i ... Wr.: Ossol. 1986, 220 s.

Zawiera m.in. szkice L.B.: Proza Brunona Schulza; „Piewca Marszałkowskiej” [M. Białoszewski]; Proteusz w labiryncie świata [J. Andrzejewski]; Żołnierski tren [B. Czeszko]; Strefy ludzkiego życia [A. Kuśniewicz].

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1989.

T. Nyczek: Go było, co jest i czego nie ma. *Zdanie* 1983 nr 3 [rec.: Zapiski z epoki Beatlesów]. — [Następni:] M.A. Łyp: Próbné oceny. *Okolice* 1984 nr 5/7; S. Tomala: W stronę rzeczywistości. *Mies. Lit.* 1984 nr 1. — A. Niewiadowski: Quo vadis polska fantastyka? *Fantastyka* 1984 nr 2 [rec.: Spotkania drugiego stopnia]. — [Pozy prozy:] J. Majcherek: Literatura upozowana. *Twórczość* 1987 nr 2; D. Ulicka: O czym nie można milczeć, o czym trzeba mówić. *Mies. Lit.* 1987 nr 7/8; D.T. Lebiada: Glosa. *Pismo Lit.-Artyst.* 1988 nr 9. — J. Lukosz: Wybór. *Twórczość* 1989 nr 4 [rec.: Strategia ślimaka]. **A.H.**

BUJAŃSKI Jerzy Ronard 1904-1986

Pseud.: Jerzy Ronard; nard; Ronard.
Poeta, teatrolog, reżyser, aktor.

Urodzony 29 września 1904 w Krakowie w rodzinie inteligenckiej; syn Sebastiana Bujanańskiego i Marii z Koniarów. W 1923 ukończył Gimnazjum im. B. Nowodworskiego i Miejską Szkołę Dramatyczną w Krakowie, do której uczęszczał do 7. klasy gimnazjum. W tymże roku złożył egzamin aktorski. Następnie studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim; w 1930 uzyskał doktorat na podstawie pracy „Wyspiański – człowiek teatru”. Debiutował w 1924 „Fraszkami” w gazecie *Głos Narodu* (nr 140); w tymże roku opublikował wiersze w *Nowej Reformie* (nr 205) oraz *Helionie* (nr 1; tu też artykuł „Żywe słowo jako tworzywo najnowszej poezji” podp. Ronard). Od 1925 pracował w teatrach: przez dwa sezony był aktorem teatru Reduta, w 1929/30 kierownikiem artystyczno-literackim miejskich teatrów w Łodzi za dyrekcji K. Adwentowicza. W 1930-31 pracował w studiu dramatycznym Maxa Reinhardta w Berlinie. W sezonie 1931/32 był pierwszym reżyserem Teatru na Pohulance w Wilnie i redagował pismo *Front Te-*

atralny (1932). Następnie był kierownikiem teatru w Pomarańczarni w Warszawie (1931-33). W sezonie 1932/33 wykładał w Państwowej Szkole Teatralnej w Warszawie. Kontynuując twórczość literacką publikował wiersze i recenzje teatralne w dzienniku *Czas* (1933-38; tu m.in. cykl artykułów „Warszawa teatralna” 1933-34). W tym czasie przygotowywał też prace pt. „Teoria i praktyka żywego słowa” oraz „Molier na scenie”, które uległy zniszczeniu w czasie wojny. Od 1936 współpracował z radiem i miejskimi teatrami w Łodzi. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie. Brał udział w powstaniu warszawskim, przeszedł przez obóz w Pruszkowie i w końcu 1944 znalazł się w Krakowie, gdzie po wyzwoleniu został dyrektorem Starego Teatru (do 31 sierpnia 1945) i Studium Teatralnego przy tym teatrze. Od 1945 prowadził też lektorat wymowy „żywe słowo” na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1946-51 był dyrektorem okręgowym Polskiego Radia oraz wykładowcą w Wyższej Szkole Aktorskiej w Krakowie. Współpracował z *Dziennikiem Literackim* (1947-50). Od 1954 pracował jako aktor i reżyser w Starym Teatrze. W 1967 został kierownikiem Teatru Małych Form w Krakowie. W 1968 otrzymał Złotą Odznakę Klubu Miłośników Teatru przy Krakowskim Domu Kultury. W 1976-82 współpracował z *Życiem Literackim*. Zmarł 13 września 1986 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Reduta Żywego Słowa. (Chorąży Żywego Słowa). [Poemat]. [Kr.:] Skł. gł. Gebethner i Wolff 1929, 73 s.

2. Wyspiański – człowiek teatru. Powst. 1929. Streszcz. *Spr. PAU* 1930 nr 10.

Praca doktorska.

3. Osaczam tonacje. Poemat. [Łódź:] K. Piotrowski 1937, 43 s.

4. Autor, aktor i reżyser. (Profile ludzi teatru niemieckiego). Skrót wędrowek, rozmyślań i impresji teatralnych. Cz. pierwsza cyklu: Z warsztatu reżysera. Łódź: „Polska” L. Mazurkiewicza 1939, 84 s.

Cz. 2 i 3 pracy zniszczone podczas wojny.

5. Rok 1846 w Krakowie. Montaż historyczny. [Współaut.:] K. Lepszy. Wwa: E. Kuthan 1946, 29 s.

6. Wolność – równość – niepodległość. Sceny historyczne z życia Tadeusza Kościuszki. Oprac.: ... (montaż sceniczny), H. Mościcki (materiały historyczne), J. Reiss (objaśnienia muzyczne). Kr.: Gł. Komitet Kościuszkowski [1946], 72 s.

7. Pieśń ujdzie cało. (Poezja K.K. Baczyńskiego i T. Gajcego). Scenariusz i reż. ... Praprem. Kr., T. Małych Form 1970.

8. Słownictwo teatralne w polskiej dramaturgii. Wr.: Ossol. 1971, 126 s. PAN. Oddz. w Kr.

Terminologia teatralna w twórczości wybranych pisarzy: W. Bogusławski, J. Słowacki, S. Wyspiański, G. Zapolska, S.I. Witkiewicz.

9. Obroty sfer ziemskich i niebieskich, [Utwór dramatyczny o M. Koperniku]. Powst. przed 1972.

I Nagroda na Ogólnopolskim Konkursie Literackim o Kopernika w 1972.

10. Wteatrństąpienie. (Rzecz o aktorze – romans nietypowy). [Powieść]. Kr.: WL 1981, 319 s.

11. Starego Teatru druga młodość. [Pamiętnik]. Kr.: WL 1985, 248 s.

12. Narodziny zaczarowanej dorożki. Szkice do portretów – W. Broniewski, K.I. Gałczyński, A. Polewka, J. Wiktor, J. Zawieyski. Kr.: KAW 1989, 213 s.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1.

Z. Leśnodorski. *Scena Pol.* 1938 nr 4 [rec.: Autor, aktor i reżyser]. – [W. Natanson] W.N.: Język dramaturgów. *Twórczość 1972* nr 3 [rec.: Słownictwo teatralne w polskiej dramaturgii] – W. Natanson: Powieść o aktorach? *Kierunki* 1982 nr 23 [rec.: Wteatrństąpienie]. – W. Natanson: Dlaczego milczenie? *Kierunki* 1987 nr 6.

J.Z.

BUJNICKI Tadeusz

ur. 1933

Historyk literatury, krytyk.

Urodzony 14 lutego 1933 w Wilnie; syn Teodora Bujnickiego, poety i publicysty, i Anny ze Stawskich. W czasie II wojny światowej przebywał w Wilnie i w Poniewieżu. W 1945 w ramach repatriacji przybył do Białegostoku, a następnie po krótkim pobycie w Łodzi zamieszkał w 1947 w Gdańsku, gdzie uczęszczał do I Liceum Ogólnokształcącego. Po zdaniu matury w 1951 studiował filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim (UJ); w 1955 uzyskał magisterium. W tymże roku podjął pracę w Katedrze Historii Literatury Polskiej UJ jako asystent, a następnie starszy asystent. W 1955 został członkiem PZPR. Obok pracy naukowej zajmował się twórczością krytyczną; w 1957 należał do redakcji pisma *Zebra*, w którym debiutował recenzją powieści K. Brandysa „Matka Królów” (nr 14). Nawiązał też stałą współpracę z *Życiem Literackim*. W 1964 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy „Pierwszy okres twórczości Henryka Sienkiewicza” napisanej pod kierunkiem prof. Henryka Markiewicza. Od 1966 był członkiem Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie, a od 1974 w Katowicach. W 1969 został mianowany docentem na UJ. Od tego roku do 1972 pełnił funkcję prodziekana, a w 1972-73 kierownika Zakładu Teorii Literatury UJ. Równocześnie od 1969 należał do redakcji *Ru-*

chu Literackiego. W 1973 habilitował się na podstawie pracy „Trylogia Sienkiewicza na tle tradycji polskiej powieści historycznej”. W tymże roku przeniósł się na Uniwersytet Śląski, gdzie został wicedyrektorem Instytutu Filologii Polskiej i kierownikiem Zakładu Literatury Romantycznej; w 1975-77 pełnił funkcję dziekana. W 1972 został członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN. W 1976 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Od tegoż roku był członkiem Rady Naukowej WSP w Opolu, a w kadencjach 1978-80 i 1985-87 Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich (IBL) w Warszawie, od 1980 zaś Rady Naukowej Instytutu Badań Polonijnych UJ. W 1978-83 należał do komitetu redakcyjnego pisma *Literary Studies in Poland* wydawanego przez IBL. Czterokrotnie otrzymał nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1974, 1979, 1982, 1985). Kilkakrotnie przebywał za granicą na stypendiach naukowych: w ZSRR (1978, 1980, 1987), Francji (1982, 1984) i Austrii (1990). W 1981-83 był członkiem ZLP. W 1986 powrócił na UJ i podjął pracę w Instytucie Badań Polonijnych; w 1989 został kierownikiem Zakładu Literatury Polskiej na Obczyźnie. W tymże roku przystąpił do Stowarzyszenia Autorów Polskich; w 1990 został członkiem Prezydium Rady Głównej i wiceprezsem Oddziału Krakowskiego. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1976). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Portret pisarski Henryka Sienkiewicza. [Studium]. Kr.: PWN 1966, 34 s. PAN. Oddz. w Kr.

2. Pierwszy okres twórczości Henryka Sienkiewicza. Kr.: WL 1968, 465 s.

3. Poezja Władysława Broniewskiego. [Szkic]. Kr.: PWN 1970, 24 s. PAN. Oddz. w Kr.

4. Władysław Broniewski. Wwa: PIW 1972, 209 s. Wyd. 2 tamże 1974.

5. Trylogia Sienkiewicza na tle tradycji polskiej powieści historycznej. [Studium]. Wr.: Ossol. 1973, 110 s. PAN. Oddz. w Kr.

Zawartość: Z teoretycznych problemów powieści historycznej; Przedproze „Trylogii”; Struktura gatunkowa „Trylogii”; Sztuka narracyjna „Trylogii”; Postać literacka

6. „Potop” Henryka Sienkiewicza. Powieść i film. [Współaut.:] A. Helman. Wwa: WSiP 1977 [1978], 174 s. *Bibl. Analiz Lit.* Wyd. 2 tamże 1988.

7. O poezji rewolucyjnej. Szkice i sylwetki. Kat.: Śląsk 1978, 298 s.

Zawartość: Poezja rewolucyjna wśród neoromantycznych i modernistycznych wzorów; Trzy poetyki rewolucyjne (Bruno Jasiński, Władysław Broniewski, Lucjan Szenwald); Żywioły i historia. (Obraz rewolucji w polskiej poezji międzywojennej); Polemika o funkcje „proletariackiej poezji” (W. Broniewskiego); „Przyjacielu, los nas poróżnił” ... (Analiza); Pielgrzym i

żołnierz-tułacz. (Wokół tomików „Bagnet na broń” i „Drzewo rozpaczające”); Powojenny Broniewski; Pejzaż – wspomnienie – tradycja; Przemiany w poezji Lucjana Szenwald; Radykalizm drugiej awangardy; Jerzy Putrament; Drogi i rozdroża poezji Bohdana Drozdowskiego.

8. Sienkiewicz i historia. Studia. Wwa: PIW 1981, 269 s.

Zawartość: Z teoretycznych problemów powieści historycznej; Źródło w narracji powieści historycznej; Ewolucja polskiej powieści historycznej (do „Trylogii”); Imitacja źródła staropolskiego w dziewiętnastowiecznej prozie narracyjnej; Sienkiewiczowski „pamiętnik historyczny”; Niewola tatarska; Struktura artystyczna „Trylogii” a pamiętniki polskie XVII wieku; „Wojna domowa” Samuela Twardowskiego a „Trylogia”; Od „Krzyżaków” do „Srebrnych orłów”; Powieści historyczna wśród prądów epoki („Aecjusz, ostatni Rzymianin” Teodora Parnickiego).

9. Bunt żywiołów i logika dziejów. W kręgu idei polskiej lewicy. [Szkice i rozprawy]. Kat.: Śląsk 1984, 282 s.

Zawartość: Cz. I. Problemy ogólne: „Literatura rewolucyjna” jako problem historycznoliteracki; Sztuka i literatura zaangażowana; Polska literatura rewolucyjna: powstanie – rozwój – znaczenie współczesne. – Cz. II. Krytyka i krytycy: Poszukiwanie pryncypiów (krytyka marksistowska w komunistycznych czasopiśmie lat dwudziestych); Krytyka podwojona Juliana Bruna-Bronowicza; Wokół „Stefana Żeromskiego tragedii pomyłek”; Pismo poszukujące „Sygnały”. – Cz. III. Prozaicy (Jasieński i Kruczkowski): Twórczość prozatorska Bruno Jasieńskiego; Leon Kruczkowski jako pisarz; „Rewolucja z zawiązanymi oczami”. Problematyka powstańcza w „Kordianie i chamie”; „Szkice z piekła uczciwych” Leona Kruczkowskiego.

10. Pozytywizm. Podręcznik literatury dla klasy drugiej szkoły średniej. Wwa: WSiP 1989, 367 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1990, wyd. 3 1991, wyd. 4 1992.

Studia i rozprawy w książkach zbiorowych i czasopiśmie, m.in.: Podstawowe założenia programu kulturalnego PPR. [Współaut.:] M. Stępień. *Zesz. Nauk. UJ* 1963 nr 62 s. 81-125. – Rozwój pojęcia „literatura proletariacka” w krytyce dwudziestolecia międzywojennego. *Rocz. Komis. Hist.-Lit. PAN*. Kr. t. 2: 1964 s. 31-82. – Dyskusje o poezji i prozie w lewicowej prasie kulturalnej Dwudziestolecia. [Współaut.:] M. Stępień. W: *Problemy literatury polskiej*. T. 2. Wwa 1965 s. 410-426. – Stylizacja na pamiętnik szlachecki wobec synkretyzmu struktury gatunkowej „Niewoli tatarskiej” H. Sienkiewicza. [Współaut.:] S. Balbus. W: *Poetyka i historia*. Wr. 1968 s. 81-102. – Historia i jej aspekty współczesne – Leon Kruczkowski. W: *Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego*. Wwa 1972 s. 343-377. – Modernistyczne wizje rewolucji. (Trzy analizy). *Teksty* 1976 nr 3 s. 79-90. – Z problematyki artystycznej nowel Sienkiewicza. W: *Stefan Żeromski. Henryk Sienkiewicz*. Kielce 1978 s. 121-140. – „Nasz Wyraz” 1935-1939. [Współaut.:] M. Stępień. W: *Literatura polska w okresie międzywojennym*. T. 1. Kr. 1979 s. 369-410. – Między plebejskim a romantycznym wzorem. (O

poezji rewolucyjnej XIX wieku). W: *Literatura popularna, folklor, język*. T. 1. Kat. 1981 s. 9-20. – Prolegomena do Sienkiewiczowskiej kreacji postaci. W: *Henryk Sienkiewicz*. Kat. 1982 s. 7-25. – „Logiczna wyobraźnia” i „analogiczny dar otwarzania”. Sienkiewiczowska obrona powieści historycznej. W: *Problemy literatury polskiej okresu pozytywizmu*. Ser. 2. Wr. 1983 s. 87-101. – Od reportażu do opowiadania. (Szkic o twórczości K. Pruszyńskiego). *Prace Nauk. Univ. Śl.* 1983 nr 612 s. 66-90. – Między naturalizmem a powieścią historyczną. (Z problemów świadomości pisarskiej Sienkiewicza). W: *Problemy literatury polskiej okresu pozytywizmu*. Ser. 3. Wr. 1984 s. 99-115. – Przestrzeń stepu w „Ogniem i mieczem” Henryka Sienkiewicza. (Wybrane zagadnienia). W: *W kręgu zagadnień polskiej powieści historycznej XIX wieku*. Lubl. 1984 s. 108-120. – „Sachem” Sienkiewicza. Szkic interpretacyjny. W: *Prace ofiarowane Henrykowi Markiewiczowi*. Kr. 1984 s. 179-186. – „Krzyżacy” – bliski i daleki świat historii. *Ruch Lit.* 1985 z. 4 s. 179-293. – Wprowadzenie w sarmacki świat „Trylogii”. W: *Trylogia*. Sobieski, Victoria Wiedeńska. Lubl. 1985 s. 47-62. – Badania nad literaturą polską na obczyźnie. W: *Dorobek i perspektywy badań polonijnych*. Lubl. 1987 s. 75-86. – Historyczna powieść epistolarna „Rzym za Nerona” Kraszewskiego. *Ruch Lit.* 1987 z. 3 s. 195-206. – Świat historyczny „Krzyżaków” Sienkiewicza. *Pam. Lit.* 1987 nr 4 s. 127-157. – Obraz historii a struktura artystyczna w „powieściach saskich” Kraszewskiego. W: *Józef Ignacy Kraszewski*. Leipzig 1988 s. 27-39. – Przemiany w powojennym modelu prozy historycznej. (Wybrane zagadnienia). W: *Tradycja i nowatorstwo w prozie polskiej po roku 1945*. Opole 1988 s. 7-20. – Legiony i wojna w poezji Broniewskiego. *Prz. Hum.* 1989 z. 12 s. 43-62. – Światopogląd i artyzm Sienkiewiczowskiego „Potopu”. *Rocz. Komisji Hist.-Lit. PAN*. Kr. [t.] 26: 1989 s. 45-81. – Polska na „targowisku” historii. („Targowisko” Władysława Broniewskiego). *Ruch Lit.* 1991 nr 6 s. 657-667. – Triumf popularności. Sienkiewicz – laureat Nobla. *Ruch Lit.* 1992 nr 3 s. 173-189.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Teodor Bujnicki: *Wiersze wybrane*. Wyboru dokonał ... Przedm.: A. Jędrychowska. Wwa: Czyt. 1961, 396 s.

2. *Polska nowela współczesna*. [Antologia]. [T.] 1-2. Wybór, wstęp i noty: ... i J. Kajtoch. Kr.: WL 1974, 376 + 426 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 rozszerz. 1987.

3. *Problemy odbioru i odbiorcy*. Studia pod red. ... i J. Sławińskiego. Wr.: Ossol. 1971, 274 s. PAN, IBL.

4. W kręgu przemian polskiej prozy XX wieku. Zbiór studiów pod red. ... Wr.: Ossol. 1978, 124 s. PAN, Oddz. w Kat.

5. Katastrofizm i awangarda. Pod red. ... i T. Kłaska. Kat.: UŚI. 1979, 168 s.

6. Literatura epoki pozytywizmu. Dla studentów III roku filologii polskiej studiów zaocznych. Red. ... Kat.: UŚI. 1979, 238 s.

7. H. Sienkiewicz: Wybór nowel i opowiadań. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1979, CIII, 506 s. BN I, 231. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 skrócone 1986, wyd. 3 1988, wyd. 4 1992.

8. Wiersz – dokument rewolucji. Antologia poezji socjalistycznej z lat 1880-1905. Wybór, wstęp i komentarz ... Pozn.: WP 1980, 165 s.

9. Proza Andrzeja Struga. Studia. Pod red. ... i S. Gębali. Wwa: PWN 1981, 139 s.

10. Literatura i historia. Interpretacje. Pod red. ... i I. Opackiego. Wwa: PWN 1982, 212 s.

11. Młoda Polska. Legendy i światopoglądy. Pod red. ... i J. Ilga. Kat.: UŚI. 1983, 159 s.

12. O Julianie Przebysiu. Wspomnienia, studia, szkice. Pod red. ... i K. Heskowej-Kwaśniewicz. Kat.: UŚI. 1983, 133 s.

13. „Latarnik” Henryka Sienkiewicza. Interpretacje. Pod red. ... i H. Bursztyńskiej. Kat.: UŚI. 1984, 161 s., powiel.

14. Pisarz na obczyźnie. Praca zbiorowa pod red. ... i W. Wyskiela. Wr.: Ossol. 1985, 207 s. PAN, Kom. Badania Polonii.

15. Z. Kossak: Legnickie pole. Pośl. i przyp. opatrzył ... [Wyd. 5]. Kat.: Śląsk [1986], 188 s.

16. Przełom antypozytywistyczny w polskiej świadomości kulturalnej końca XIX wieku. Pod red. ... i J. Maciejewskiego. Wstęp ... Pośl.: J. Maciejewski. Wr.: Ossol. 1986, 231 s. PAN, IBL.

17. Teoretyczne aspekty powieści historycznej. Pod red. ... Kat.: UŚI. 1986, 175 s.

18. Studia o przemianach gatunkowych w powieści polskiej XX wieku. Pod red. ... Kat.: UŚI. 1987, 178 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1983. — PP (E. Głębička).

[Pierwszy okres twórczości Henryka Sienkiewicza:] A. Nofel-Ladyka. *Pam. Lit.* 1970 z. 3; E. Pieścikowski: Sztuka pisarska młodego Sienkiewicza. *Twórczość* 1970 nr 1. — [Władysław Broniewski:] S. Bryndza-Stabro: Rewolucja i katastrofizm. *Ruch Lit.* 1973 nr 3; V. Chorjev. *Sovetskoe Slawjanovedenie*, Moskwa 1973 nr 6; J. Gondowicz: Sylwetki i nożyce. *Kultura* 1973 nr 8. — [O poezji rewolucyjnej:] E. Konarzewska. *Literatura* 1978 nr 48; W. Nawrocki. *Nowe Drogi* 1979 nr 12; T. Budrewicz. *Ruch Lit.* 1980 nr 1. — [Sienkiewicz i historia:] A. Krasziński: Od rekonstrukcji historii do jej rozumienia. *Twórczość* 1983 nr 8; T. Budrewicz. *Ruch Lit.* 1984 nr 3. — L. Kamiński. *Nowe Drogi* 1985 nr 6 [rec.: Bunt żywiołów i logika dziejów]. — J. Starnawski:

Podręcznik literatury polskiej na II półroczu w klasie II licealnej. *Polonistyka* 1992 nr 10.

E.G.

BUJNICKI Teodor 1907-1944

Pseud.: (b); Billard; Kleks; Limpopo; M.L.; M. Lidzki; Nieściszko; t.b.; (t. b.); T.R.A. C.; tb.; Tr., — wspólnie z K. Szychowskim; Billard-Kes, — wspólnie z Dąbrowskim i A. Gofubiewem; DTF, — pseud. zbior. używany także przez innych autorów: Aron Primas.
Poeta, satyryk.

Urodzony 13 grudnia 1907 w Wilnie w rodzinie inteligentnej; syn Tadeusza Bujnickiego i Zofii z Kowalskich; ojciec Tadeusza Bujnickiego, historyka literatury i krytyka. W 1914-21 mieszkał w Piotrogradzie (Petersburgu). Ukończył Gimnazjum im. J. Lelewela w Wilnie; należał wówczas do konspiracyjnej organizacji młodzieży gimnazjalnej Przyszłość (Pet). Następnie studiował historię na Uniwersytecie Stefana Batorego (USB). Debiutował w 1927 wierszem pt. „Niepotrzebne słowa” wydrukowanym w roczniku *Alma Mater Vilnensis* (z. 5). Brał aktywny udział w działalności Sekcji Twórczości Oryginalnej (STO) Koła Polonistów Słuchaczy USB; jego wiersze ukazywały się w zbiorowych publikacjach STO („Poezje [...]”, 1928; „Patiykiem po niebie”, 1929). Należał także do Akademickiego Klubu Włóczęgów. Pisał teksty dla „Żywej Gazetki” i „Szopki Akademickiej”. Od 1931 pracował na stanowisku sekretarza w Instytucie Naukowo-Badawczym Europy Wschodniej. Zawarł związek małżeński z Anną Stawską. W 1931-34 należał do grupy poetyckiej Żagary, organizował i współredagował jej miesięcznik *Żagary* (1931-32, 1933-34) oraz współpracował z *Pionami* (1932). Był współautorem cotygodniowego programu artystycznego przygotowywanego przez Klub Smorgonia przy ZZLP w Wilnie. Współpracował z miejscową rozgłośnią Polskiego Radia, występował wraz z Konstantym Ildefonsem Gałczyńskim w cyklicznej audycji satyrycznej „Kukułka wileńska”. W 1937 redagował kwartalnik wileńskiego ZZLP *Środy Literackie*. W 1938-39 publikował wiersze, utwory dla dzieci, artykuły i recenzje teatralne w dzienniku *Slowo*. Po wybuchu II wojny światowej przebywał nadal w Wilnie. Współpracował z *Gazetą Codzienną* (od listopada 1939), na jej łamach publikował liczne wiersze (podp. Billard) oraz artykuły i recenzje teatralne. Po utworzeniu Litewskiej SRR w sierpniu 1940 redagował dział literacki dziennika *Prawda Wileńska*. Był współorganizatorem Studia Literacko-Artystycznego „Ksantypa”. Tłumaczył poezję rosyjską. W okresie okupacji niemieckiej ukrywał się pod Poniwiezem. W grudniu 1942 tajny Sąd Specjalny RP skazał go na karę śmierci „za współpracę ze Związkiem Sowieckim na szkodę Polski” (inf. w organie AK *Niepodległość*, Wil. 1942 nr 10). Po wkro-

czeniu Armii Czerwonej do Wilna wrócił latem 1944 do miasta. Podjął działalność w Związku Patriotów Polskich. Zginął 27 lub 28 listopada 1944 w Wilnie, zastrzelony przez nie ujawnionych sprawców.

TWÓRCZOŚĆ

1. Po omacku. [Wiersze]. Wil.: Druk. „Znicz” 1933, 31 s. Przedr. zob. poz. 8.

2. [Osiemnaście] 18 ohydnych paszkwilów na Wilno i Wilnian. Wil.: Włóczęga 1934, 29 s. Wyd. anonim.

3. Pamiątki historyczne Wileńszczyzny i Nowogródzkiej. [Cz. 1-] 2. Wil.: Dz. Urz. Kurat. Okr. Szk. Wil. 1935, 38 + 24 s.

4. Memoriał w sprawie wileńskiej. O prawdziwą estetykę miasta. [Wiersz]. Wil.: Druk. „Znicz” 1937, 4 s.

5. W połowie drogi. Wiersze. Wil.: Nakł. ZZLP Oddział w Wilnie 1937, 31 s. Przedr. zob. poz. 8. Nagroda im. Filomatów w 1937.

6. Majówka w Afryce. [Wiersze dla dzieci]. Powst. przed. 1944. Wyd. [Wwa:] Czyt. 1950, [12] k.

7. Wybór wierszy. Przedm.: J. Maśliński. [Wwa:] Czyt. 1950, 37 s.

Zawartość: Moje wojaże (Wstęp do poematu), — oraz wiersze w cyklach: Liryki; Wiersze okupacyjne; Satyry; Wiersze społeczne.

8. Wiersze wybrane. Wybór: T. Bujnicki. Przedm.: A. Jędrzychowska. Wwa: Czyt. 1961, 396 s. Zawiera wiersze z tomów poz. 1, 5 oraz cykle: Wiersze różne; Rok i jeszcze rok; Satyry; Przekłady [z autorów ros.]. A. Puszkina, K. Prutkowa, A. Feta, S. Marszaka.

Przekład

1. N. Gernet: O Marysi pasterce. Przekł. powst. przed. 1944. Wyst. Łódź, T. Lalki TUR [Tow. Uniw. Robotniczych] 1945.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — LP (M. Stepien).
 H. Michalski. *Ateneum* 1938 nr 4/5 [rec.]; W połowie drogi. — A. Mikulko: T.B. *Rzeczpospolita* 1944 nr 133. — J. Wyżomirski: Wspomnienie o B. *Tydzień* 1947 nr 16, przedr. w tegoż: *Spod kreski*. Łódź 1967. — L. Herdegen. *Twórczość* 1951 nr 5. — W. Maciąg: Godny przypomnienia poeta dwudziestolecia. *Nowa Kult.* 1951 nr 30. — Cz. Miłosz: T.B. (Portrety polskich poetów). *Kultura*, Paryż 1954 nr 9, przedr. w tegoż: *Zaczynając od moich ulic*. Wr. 1990; polem. *tamże*: J. Mackiewicz, 1954 nr 11, S. Westfal, 1955 nr 1/2. — J. Zagórski: Wspomnienie o Dorku. W tegoż: *Szkice*. Kr. 1958. — M. Wyka: Wizerunek poety. *Współczesność* 1961 nr 24. — J. Zagórski: Tropem Dorka. W: *Tygiel*. Łódź 1961, przedr. w tegoż: *Szkice z podróży w przestrzeni i czasie*. Kr. 1962. — T. Wróblewska: Przypomnienie T.B. *Tyg. Kult.* 1962 nr 24. — W.P. Szymański: Na wieczną młodość ziemi ... (O poezji T.B.). *Twórczość* 1968 nr 10, przedr. zmien. pt. *Słowo czy czyn? W tegoż: Neosymbolizm*, Kr. 1973. — A. Calikowska: T.B. życie udręczone. *Poezja* 1981 nr 5/6, sprost. i uzupełn. *tamże*: A. Kompiejska-Jędrzychowska, 1981 nr 7, polem.: S. Jędrzychowski, 1982 nr 3/4.

A.Sz.

BUJNOWSKI Józef

ur. 1910

Pseud.: Alf; B.; B.J.; J.B.; „Pięta”; St. Śl.; Stefan Rudawski; Stefan Ślepowron; „Walter”; Wilk.

Poeta, historyk literatury, eseista, krytyk literacki.

Urodzony 31 marca 1910 w majątku Okolica-Rudawa pod Braślawiem; syn Franciszka Bujnowskiego, ziemianina, i Tekli z Józefowiczów. Do gimnazjum uczęszczał w Dziśnie. Po zdaniu w 1939 egzaminu maturalnego studiował polonistykę na Uniwersytecie Stefana Batorego (USB) w Wilnie. Był jednym z założycieli periodyku studenckiego *Smuga*, na którego łamach debiutował w 1932 artykułem pt. „Problem motywu” (nr 2). W 1934 redagował wileńskie czasopismo *Marsz*. W tymże roku zawarł związek małżeński z Ireną Wilhelmą Terwandówną. Po ukończeniu rocznej służby wojskowej w 1935, pracował przez trzy lata jako nauczyciel gimnazjalny w Braślawiu. W tym czasie uzyskał magisterium na USB (1938) oraz dyplom nauczyciela szkół średnich (1939). W 1939 otrzymał służbowe przeniesienie do pracy w Wilnie, jako polonista w Liceum im. Śniadeckich i zastępca dyrektora w Gimnazjum i Liceum im. ks. P. Skargi. Zmobilizowany po wybuchu wojny, walczył w 41. Suwalskim Pułku Piechoty. Po kapitulacji Lwowa przebywał w radzieckim obozie jenieckim w miejscowości Pawliszczew Bor. Zbiegł stamtąd w listopadzie 1939 i powrócił do Wilna, gdzie uczył w Gimnazjum nr 10 (dawnym Liceum im. Śniadeckich). Równocześnie brał udział w pracy konspiracyjnej jako członek Sztabu Związku Walki Zbrojnej okręgu wileńskiego; za tę działalność otrzymał później Brązowy Krzyż Zasługi z Mieczami. W kwietniu 1941 został aresztowany i przebywał kolejno w więzieniu na Łukiszkach w Wilnie, w Gorkim, a po zwolnieniu w związku z amnestią, w kołchozie Sołomatowo koło Urzumu, skąd udało mu się dotrzeć do Armii Polskiej w Jangi Julu. Wraz z wojskiem wyjechał do Persji, gdzie był przydzielony czasowo do Komendy Obozu Cywilnego w Teheranie, a następnie do 5. Kresowej Dywizji Piechoty. Uczestniczył w walkach 2. Korpusu we Włoszech; za udział w bitwie pod Monte Cassino otrzymał Krzyż Walecznych. Od 1943 współpracował z wydawnictwem 5. Kresowej Brygady Wileńskiej Sitwa, gdzie publikował wiersze, wspomnienia i artykuły. W 1945 został skierowany do pracy nauczycielskiej na kursach maturalnych dla wojskowych w Matino. Był współzałożycielem w 1946 włoskiej sekcji Polskiego PEN Clubu. W tymże roku został przeniesiony wraz ze szkołą z Włoch do Anglii, przez kilka lat pracował w szkolnictwie cywilnym Komitetu Oświaty dla Spraw Polaków. Kontynuował równocześnie twórczość poetycką. W 1947 został członkiem Związku Pisarzy Polskich na Obczyż-

nie. Od 1952 kierował wydawnictwem Polskie Towarzystwo Literackie, prowadził też własną drukarnię. Również w 1952 rozpoczął wykłady na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie w Londynie, początkowo prowadząc w zastępstwie prof. Zygmunta Lubicz Zaleskiego seminarium historycznoliterackie. W 1956 uzyskał doktorat na podstawie pracy „Kompozycja utworów dramatycznych Stanisława Wyspiańskiego”, napisanej pod kierunkiem profesorów Manfreda Kridla i Zygmunta Lubicz Zaleskiego; habilitował się w 1964 na podstawie pracy „Szkic literacki i krytyka artystyczna w literaturze polskiej na obczyźnie w latach 1940-1960”. W 1964 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1969 profesora zwyczajnego historii literatury polskiej na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie. W 1967-71 oraz w 1978-85 pełnił funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie oraz kierownika Katedry Literatury Polskiej, z którą współpracował także w latach następnych. W 1964-69 pracował w Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. W. Sikorskiego w Londynie jako kierownik Biblioteki Podręcznej przy Archiwum Instytutu. Nadto wykładał literaturę polską w Ealing Technical College oraz literaturę i język rosyjski w Fulham & South Kensington Evening Institute. W 1964 został członkiem czynnym Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie, a w 1965 Polskiego Towarzystwa Historycznego w Wielkiej Brytanii. W 1970-78 (z przerwami) prowadził jako visiting professor wykłady i seminaria na polonistyce uniwersytetu w Amsterdamie. W 1972 wykładał literaturę polską na uniwersytecie w Heidelbergu, a w 1979-80 w School of Slavonic and East European Studies na University of London. Wiersze, recenzje oraz artykuły drukował w londyńskich pismach, m.in. *Dzienniku Polskim* i *Dzienniku Żołnierza* oraz *Wiadomościach*. W 1988 otrzymał nagrodę Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie za r. 1987. W 1991 został członkiem Polskiego PEN Clubu. Odznaczony przyznawanym w Londynie Krzyżem Kawalerskim (1967) i Oficerskim (1986) Orderu Polonia Restituta oraz polskimi i zagranicznymi odznaczeniami za udział w II wojnie światowej. Mieszka w Londynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pęknięty tor. Poezje. Braślaw: Nakł. i druk „Magata” 1937, 31 s.
 2. Pięścią w twarz – kwiatami pod nogi. [2 cykle poematów]. Braślaw: Nakł. autora 1939, 30 s.
 3. Ręce od brzegu. Poezje. Zbiór IV [!]. [B.m.] Ziemia Święta; Druk Sefer, Tel Aviv 1943, 78 s.
- Zawartość: Od Autora oraz wiersze w cyklach: I. Śladami sławy; II. Gorycz i walka; III. Zakwitaj w sadach; IV. Ku własnej

doli; V. Słowa srebrne; VI. Wschód mijany; VII. Droga w piotunach.

4. Brzozom w płomieniach. Poezje. Zbiór V. Włochy [B.m.]: Referat Kultury i Prasy Bazy 2 Korpusu 1945, 66 s.

Zawiera prozę poetycką oraz wiersze w cyklach: Nie trzeba marnować gwiazd; Rozsypany wicher; Brzozom w płomieniach.

5. Powroty. Poezje. Zbiór V [!]. Hannover: Pol. Związek Wychodźstwa Przymusowego 1947, 51 s.

6. Psychologiczne podstawy stroju społecznego. Szkice społeczne. Londyn: Sitwa 1948, 31 s.

7. Rysy na pustce. Poezje. Londyn: Pol. Tow. Lit. 1953, 23 s.

8. Rzecz o przemijaniu. [Wiersze]. *Kultura*, Paryż 1953 nr 2/3 s. 73-77. Wyd. osob. Paryż: Nakł. autora 1953, 7 s.

9. Lipowy witraż. Poezja. London: Caucasus Press 1954, 39 s.

10. Proseminarium historyczno-literackie pod kierunkiem prof. Z.L. [ubicz] Zaleskiego. A: Organizacja studiów polonistycznych. B: Metodologia badań historyczno-literackich. C: Bibliografia. D: Stan badań. Londyn 1954, 92 s. Uniw. na Obczyźnie. Wydz. Humanistyczny.

11. Odsyłacz w bezsens. Poezje. Londyn: Pol. Tow. Lit. 1955, 22 s.

12. Krawędzie. [Wiersze]. Londyn: Pol. Tow. Lit. 1956, 13 s.

13. Esej; Szkic literacki i krytyka artystyczna. [Szkice]. W: *Literatura polska na Obczyźnie 1940-1960*. T. 1. Londyn 1964 s. 209-264, 265-443.

14. O kobietach, diabłach i rycerzu. Igraszka poetycka. Londyn: Pol. Tow. Lit. 1964, 38 s.

15. Poranki i studia. [Wiersze]. Londyn: Pol. Tow. Lit. 1964, 62 s.

Zawartość: Poranki 1-17; cykl pt. Studia; Aglaja.

16. Przemiany we współczesnej poezji polskiej. Trzy wykłady. *Kontynenty-Nowyy Merkuriusz*, Londyn 1964 nr 64, 71, 72, 1965 nr 73/74-81. Wyd. osob. Londyn: Pol. Uniw. na Obczyźnie 1968, 100 s.

17. Spod gwiazdozbioru Wielkiego Psa. [Wiersze]. Wwa: LSW 1987, 111 s.

18. Koła w mgławicach. [Mikropowieść]. [Post:] W. Ligeża. Ilustr. R. Kopyść. Kr.: Baran i Suszczyński 1993, 142 s.

Utwór poświęcony poległemu w bitwie pod Monte Cassino malarzowi i grafikowi, Ryszardowi Kopyściowi.

Rozprawy i szkice w czasopismach i książkach zbiorowych m.in.: *Kompozycja utworów dramatycznych Wyspiańskiego*. *Rocz. Pol. Tow. Nauk.*

na Obczyźnie 1955/56 t. 6 — Tragiczny Don Kichot. W: W pięćdziesięciolecie zgonu Stanisława Wyspiańskiego. Londyn 1957. — Wyspiański śpętany. W: Wyspiański żywy. Londyn 1957 s. 152-173. — Zygmunt Lubicz Zaleski — życie i twórczość. *Tei Hist.*, Londyn 1966-1968 t. 15 s. 329-340. — Motywy ideowe we współczesnej poezji krajowej. W: Kurs wiedzy o Polsce współczesnej. Londyn 1968. — Neue Strukturen in der gegenwertigen polnischen Poesie. *Die Welt der Slaven*, Wiesbaden 1969 z. 2 s. 193-214. — Poesia concreta (Z badań nad poezją współczesną). W: Kongres Współczesnej Nauki i Kultury Polskiej na Obczyźnie. T. 1. Londyn 1970 s. 265-279. — Gombrowicz en de theorie van de Zuivere Vorm. *Soma*, Amsterdam 1970 nr 28 s. 61-71. — Obraz międzywojennej literatury wileńskiej. W: Pamiętnik wileński. Londyn 1972 s. 207-232; przedr. w skrócie: *Poezja* 1981 nr 5/6 s. 3-18. — Niektóre uwagi o tzw. IV systemie wersyfikacyjnym. W: Dutch Contribution to the Seventh International Congress of Slavists. The Hague, Paris 1973 s. 165-236. — Poezja konkretna. *Poezja* 1976 nr 6 s. 3-50. — Metodologiczne nieporozumienie w ocenie języka utworów dramatycznych Wyspiańskiego. W: *Vozni na radost. To honour Jeanne van der Eng-Liedmeir*. Amsterdam 1980. — Jak należy czytać poezję Miłosza. *Pam. Lit.*, Londyn 1981 s. 69-84; przedr. w: *Antologia polskiej krytyki literackiej na emigracji 1945-1985*. Lubl. 1992 s. 161-175. — O liryce Tadeusza Różewicza na tle prądów panujących w literaturze światowej. *Poezja* 1982 nr 5/6 s. 103-136. — Norwid jako poeta trudny. *Specimina Philologiae Slavicae, Supplementband 23. Sprach und Kulturkontakte im Polnischen, Gesammelte Aufsätze für A. de Vincenz zum 65. München* 1987 s. 401-413. — Przemiany w polskiej poezji poza granicami kraju. W: *Literatura polska na obczyźnie*. Londyn 1988 s. 43-64.

Praca redakcyjna

1. Literatura polska na obczyźnie. Pod red. [i ze słowem wstępnym] ... Londyn: PTNO 1988, 320 s. Pol. Tow. Nauk. na Obczyźnie. Prace Kongresu Kultury Pol., t. V.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1957, 1967, 1976. — J. Bujnowski: Retrospektywny wywiad. *Pam. Lit.*, Londyn 1989 [wspomnienia z okresu IX 1939-IX 1942]. — Wywiad: Los stanowi o kreowaniu słowa. (Z J.B. rozm. W. Ligeża). *Arka* 1992 nr 34.

SWPP. — PP (A. Szafagan). — Z.R. Wilkiewicz: *Polnische Exilliteratur 1954-1980*. Köln, Wien. 1991.

M. Pankowski: Mowa bez ziemi. *Kultura*, Paryż 1954 nr 9 [rec.]: Rysy na pustce. — M. Giergielewicz: Twórczość poetyczna. W: *Literatura polska na obczyźnie*. T. 1. Londyn 1964 s. 113-115. — P. Kunczewicz: Agonia i nadzieja. (*Literatura polska 1918-1986*) Łobodowski i całkiem nie znani. *Prz. Tjg.* 1987 nr 6. — A. Moskalowa: J.B. *Pam. Lit.*, Londyn 1988. **A.Sz.**

BUKOWSKA Anna ur. 1930

Pełna forma imion i nazwiska (nie używana w druku): Anna Kira Bukowska-Namiołkiewicz.
Pseud.: a; A.B.; A.K.B.; ab; -ab; b.; ex; Ex.; it; ri-fi; (ri-fi).
Krytyk literacki, eseistka, publicystka.

Urodzona 6 lutego 1930 w Bydgoszczy; córka Ignacego Bukowskiego, oficera Wojska Polskiego, tłumacza, i Kiry z Czaszyńskich, urzędniczki. Dzieciństwo spędziła kolejno w Warszawie, Paryżu i Siedlcach. W czasie okupacji niemieckiej przebywała w Krakowie i Sieniawie. Po wojnie uczęszczała do Gimnazjum ss. Urszulanek w Krakowie, a następnie do Liceum im. K. Hoffmanowej w Warszawie, gdzie zdała maturę w 1949. Od tegoż roku studiowała romanistykę na Uniwersytecie Warszawskim (do 1952). W 1950-57 działała w ZMP, m.in. jako członek Zarządu Dzielnicowego i Stołecznego. Debiutowała w 1952 recenzjami zamieszczonymi w *Nowej Kulturze* (nr 22, 43, 49). W latach następnych należała do zespołu redakcyjnego *Nowej Kultury* (do 1959); w piśmie tym, a także w *Sztandarze Młodych*, *Po prostu* i *Przedpolu* publikowała recenzje, szkice krytyczne i artykuły. W 1956 została członkiem PZPR. W 1959 pracowała w redakcji telewizyjnego magazynu „Pegaz”. Należała również do zespołu redakcyjnego *Tygodnika Polskiego*. W 1961-64 prowadziła dział krytyki literackiej w *Współczesności* i publikowała na jej łamach liczne szkice literackie, eseje i recenzje. W 1963-76 współpracowała jako recenzentka z warszawskim tygodnikiem *Kultura*. W 1964 wyszła za mąż za Walerego Namiołkiewicza, prawnika i historyka. W tymże roku została członkiem ZLP. W 1965 przebywała na stypendium we Francji. W 1967 podjęła pracę w redakcji *Miesięcznika Literackiego* i zaczęła publikować w piśmie liczne recenzje, artykuły i przekłady z literatury francuskiej. W 1969-87 redagowała serię *Portrety Współczesnych Pisarzy Polskich* w Państwowym Instytucie Wydawniczym. W 1969 i ponownie w 1979 przebywała w Paryżu na zaproszenie rządu francuskiego. Od 1972 do zamknięcia pisma w 1990 była zastępcą redaktora naczelnego *Miesięcznika Literackiego*. Odbiła kilka podróży na Bliski Wschód. W 1970 została członkiem Sekcji Polskiej Międzynarodowego Stowarzyszenia Krytyków Literackich (AJCL). Od 1983 należy do nowego ZLP; w 1986-89 była członkiem Zarządu Oddziału Warszawskiego, a w 1989-90 sekretarzem Zarządu Głównego Związku. Odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1976). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przemiany czasu. Kr.: WL 1976, 183 s.

Zawiera szkice: Podzwonne pokoleniu [dot. pokolenia „Współczesności”]; Realizm duży i mały. — Przemiany czasu:

Tragiczność i drwina; Spirale. — Próba demystyfikacji [na marginesie dyskusji o krytyce]; Konfrontacje faktów; Szansa [dot. kultury masowej] oraz recenzje.

2. Saint-Exupéry czyli paradoksy humanizmu. Wwa: PIW 1968, 193 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1970, wyd. 3 1977.

Przekł. ros.: Sent-Ekzjuperi, ili paradoksy gumanizma. [Przeł.] A. Ermonskij. Moskwa 1983.

3. De Saint-Exupéry. Scenariusz telewizyjny. TV 1970.

W cyklu „Portrety”.

4. Refleksje znad Nilu. [Reportaże; autorzy:] ..., J. Putrament, T. Strumff, Z. Załuski. Wwa: KiW 1971, 220 s.

Zawiera następujące reportaże A.B.: Codzienny front; Lot do Asuanu; „Moja Ojczyzna Akka”.

5. Auderska. [Przeł.] B. Grzegorzewska. Wwa: Ag. Aut., Czyt. 1978, 61 s.

6. Palestyńczycy. Ich życie i walka. [Publicystyka społeczno-polityczna]. Wwa: Czyt. 1978, 474 s. Wyd. 2 popraw. i rozszerz. tamże 1988, 540 s.

Książka wyróżniona w 1978 przez Ministra Obrony Narodowej.

7. Au confluent du Rhône et de la Vistule — U zbiegu Rodanu i Wisły. [Szkice wspomnieniowe; współaut.:] A. Bonhöte. Sierre: Éd. Monographic. S.A. 1989, 158 s.

Prace redakcyjne

1. [Trzydzieści jeden] 31 współczesnych opowiadań. Wybór i wstęp: ... Wwa: Iskry 1965, 468 s. Wyd. 2 rozszerz. tamże 1967, 586 s.

2. A. Saint-Exupéry: Aforyzmy. Wybrała i wstępem opatrzyła ... Wwa: PIW 1980, 91 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1989. — SWPP 2 (M. Brykalska).

J. Pieszczachowicz: Przemiany i pokolenia. *Twórczość* 1968 nr 5 [rec.: Przemiany czasu]. — [Saint-Exupéry czyli paradoksy humanizmu:] K. Nowicki: Nieobecność literatury. *Mies. Lit.* 1969 nr 5; J. Pieszczachowicz: Szanse humanizmu i literatury. *Twórczość* 1969 nr 10.

A.H.

BUKOWSKI Andrzej

ur. 1911

Pseud.: A.B.; ab; AB; Buk; J. Kos; St. P.; ST. Pol.; Wojciech G. z nad Wdzydzkiego Jeziora; Wojciech Gołuń. Historyk literatury, publicysta, pedagog.

Urodzony 30 listopada 1911 we wsi Stare Polaszki pod Kościerzyną w rodzinie chłopskiej; syn Leona Bukowskiego i Anny z Gołańskich. Uczył się do Państwowego Gimnazjum Klasycznego w Kościerzynie. Był członkiem, a w 1929-31 przewodniczącym szkolnego Towarzystwa Filomatów Adama Mickiewicza, w którego wydawnictwie „Druka Jednodniówka” debiutował w 1929 wierszem „Wieczór nad morzem” oraz artykułem „Wierzenia i le-

gędy Kaszub”. Po zdaniu matury w 1931 odbył roczną służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim. Od 1932 studiował polonistykę na Uniwersytecie Poznańskim; w 1936 uzyskał magisterium. Od listopada tegoż roku był pracownikiem Rady Zrzeszeń Naukowych, Artystycznych i Kulturalnych Ziemi Pomorskiej w Toruniu (przydzielony do prac bibliotecznych w Książnicy Miejskiej). Należał do Koła Literackiego Konfraterni Artystów w Toruniu (1936-39) i był członkiem redakcji jego organu *Tełka Pomorska*, a w 1937-38 redaktorem naczelnym; w piśmie tym zamieszczał liczne artykuły, recenzje i notatki (podp.: AB, St.P.). W 1937 został członkiem Towarzystwa Naukowego w Toruniu. W 1938 ożenił się z Ewą Drachowską, nauczycielką polonistką. W 1938/39 jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej prowadził w bibliotekach Gdańska, Berlina i Królewca badania dotyczące życia kulturalnego i literackiego na Pomorzu w XIX i XX w. Po wybuchu wojny brał udział w obronie Warszawy; dostawszy się do niewoli niemieckiej przebywał w obozach jeńców oficerów kolejno w Braunschweigu (Brunszwiku) i Woldenbergu (Dobiegiewie), gdzie brał aktywny udział w akcjach kulturalnych i oświatowych m.in. jako wykładowca historii literatury na Wyższym Kursie Nauczycielskim. Od marca do lipca 1945 przebywał w Offlagu VIIA w Murnau. Następnie powrócił do kraju i podjął pracę naukową w Instytucie Bałtyckim w Toruniu, pełniąc funkcję zastępcy kierownika Wydziału Pomoroznawczego i redaktora *Komunikatów Działu Informacji Naukowej* tegoż wydziału. Należał do redakcji pism *Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu* (1945-46), *Jantara* (1946-49) i bydgoskiej *Arkony* (1946-48). W pismach tych, a także w *Przeglądzie Zachodnim* ogłaszał liczne prace naukowe i popularnonaukowe poświęcone w szczególności literaturze i kulturze Pomorza, Warmii i Mazur. W 1948 uzyskał doktorat na Uniwersytecie Poznańskim na podstawie pracy „Regionalizm kaszubski. Ruch naukowy, literacki i kulturalny. Zarys monografii historycznej”. W jesieni tegoż roku przeprowadził się wraz z Instytutem Bałtyckim do Gdańska. Był prezesem Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Kaszubskiego w Kartuzach (do 1951) oraz członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku (do 1956). Po zrezygnowaniu z pracy w Instytucie Bałtyckim w kwietniu 1950 podjął pracę w dziale kulturalno-oświatowym *Dziennika Bałtyckiego* (do 1952); w jego dodatku *Rejsy* prowadził m.in. stałą rubrykę „Norcyk Kaszubski”, w której zamieszczał (do 1954) wybrane utwory poezji kaszubskiej, opisy zwyczajów oraz artykułiki o tradycjach kaszubskich. Równocześnie od września 1950 pracował w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku jako zastępca profesora, a

od 1964 jako profesor nadzwyczajny. Pełnił funkcje kierownika Katedry Historii Literatury (1953-70), kierownika Zakładu Historii Literatury Polskiej po 1850 (1957-70), kierownika Zakładu Kaszuboznawczego (1958-69), kierownika Pracowni Literatury Ludowej i Regionalnej (1966-70). Był też w 1956-62 rektorem WSP w Gdańsku. Redagował *Gdańskie Zeszyty Humanistyczne* (1958-67) i był przewodniczącym komitetu redakcyjnego *Prac Historycznoliterackich WSP* (od 1965). W 1953-59 wykładał nadto jako samodzielny pracownik naukowy (od 1955 docent) na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Uczestniczył w działalności wielu instytucji i towarzystw naukowych: Instytutu Zachodniego (od 1956), Instytutu Bałtyckiego (przewodniczący Rady Naukowej 1958-68, później członek Rady), Gdańskiego Towarzystwa Naukowego (od 1956; redaktor *Rocznika Gdańskiego* od 1958, przewodniczący Komisji Etnograficznej 1957-62, Komisji Filologicznej 1963-73, Komisji Nauk o Literaturze od 1973), Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN (członek w 1960-71 i 1975-79, 1981-83), Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie (od 1966). Brał też czynny udział w życiu społeczno-kulturalnym, m.in. jako przewodniczący Oddziału Gdańskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (od 1952), przewodniczący Sekcji Literackiej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Gdańsku (1955-57), przewodniczący Komisji Nauki i Szkolnictwa Wyższego Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Gdańsku (1958-62; członek PZPR od 1954). W 1970 został profesorem Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego, w 1973 kierownikiem Zakładu Historii Literatury i Kultury Pomorza XIX i XX w. Za osiągnięcia w dziedzinie dydaktyczno-wychowawczej otrzymał w 1978 i powtórnie w 1981 nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. W 1982 został mianowany profesorem zwyczajnym. Po przejściu na emeryturę w jesieni tegoż roku kontynuował pracę dydaktyczną i badawczą. Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim (1958) i Krzyżem Oficerskim (1973) Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużony Nauczyciel PRL” (1980). Mieszka w Gdańsku.

TWORCZOŚĆ

1. Najlepsza książka. [Wiersz]. Tor.: W.Z. Januszewski 1946, [6] s.

Druk bibliofilski wyd. w 25 egz.

2. Wystawa kaszubskiej sztuki ludowej. Katalog. Oprac. i słowo wstępne ... Kartyzy: Muzeum Kaszub. 1949, 39 s.

3. Regionalizm kaszubski. Ruch naukowy, literacki i kulturalny. Zarys monografii historycznej. Pozn.: Inst. Zach. 1950, VIII, 399 s.

4. Pojezierze kaszubskie. [Współaut.:] F. Mamuszka, S. Szyborski. Wwa: Kraj 1952, 31 s.

5. Pomorze w dobie narastania i rozwoju kapitalizmu. [Współaut.:] T. Cieślak. [Wwa:] PAN 1954, 121 s.

6. Strajk szkolny na Pomorzu Gdańskim w latach 1906-1907. Bydg.: Wieczorowy Uniw. Marksizmu-Leninizmu 1956, 48 s., powiel.

7. Działalność naukowa Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku w latach 1958-1959. [Współaut.:] K. Chruściński, E. Rabowicz. Gdańsk: WSP 1960, 137 s., powiel.

8. Pomorze Gdańskie w powstaniu styczniowym. Gdańsk: Gdańskie Tow. Nauk. 1964, 214 s.

9. Juliusz Kraziewicz (1829-1895) pionier polskich kółek rolniczych. Gdańsk: KAW 1978, 81 s.

10. Folklor literacki Kociewia. [Autorzy:] ..., N. Fijak. Gdańsk: WOK Muzeum Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim, Tow. Miłośników Ziemi Kociewskiej w Starogardzie Gdańskim 1982, 41 s.

Tu A.B.: Badania nad folklorem kociewskim w epoce zaboru pruskiego, s. 3-20.

11. Sercem po ugorze. Wiersze obozowe. Gdańsk 1989, 27 s.

12. Waplew. Zapomniana placówka kultury polskiej na Pomorzu Nadwiślańskim. Wr., Gdańsk; Ossol. 1989, 208 s.

Rozprawy i studia w wydawnictwach zbiorowych i czasopismach m.in.: Cenowa i cenowizm. *Jantar* 1947 z. 1 s. 24-42; odb. pt. Florian Cenowa, twórca regionalizmu kaszubskiego. Szkic literacki. Gdańsk 1947, 19 s. — Rok 1848 na Pomorzu. *Jantar* 1948 z. 2 s. 111-148. — Oblicze społeczne twórcy ruchu młodokaszubskiego [A. Majkowskiego]. *Prz. Zach.* 1950 nr 5/6 s. 435-451. — Kult A. Mickiewicza na Pomorzu. *Gdań. Zesz. Hum.* 1959 nr 1/2 s. 5-24. — Udział Floriana Ceynowy w powstaniach 1846, 1848 i 1863 roku w świetle nowych dokumentów. *Gdań. Zesz. Hum.* 1960 nr 1/2 s. 5-47. — Działalność literacka i społeczna Hieronima Derdowskiego w Ameryce (1885-1902). *Rocz. Gdań.* 1960/1961 s. 83-157. — Pierwsza wersja powieści Aleksandra Majkowskiego o Remusie. *Gdań. Zesz. Hum.* 1966 nr 14 s. 157-182. — Florian Ceynowa w gimnazjum chojnickim (1831-1841). Studium z dziejów oświaty, konspiracji i folklorystyki pomorskiej. *Rocz. Gdań.* 1967 s. 74-157. — Rodzina i wieś rodzinna Floriana Ceynowy. *Gdań. Zesz. Hum.* 1967 nr 15 s. 139-180. — „Gazeta Toruńska” (1867-1921). *Rocz. Tor.* 1969 s. 99-130. — Józef Wybicki w świetle obchodów jego rocznic i Sesji Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. *Rocz. Gdań.* 1971 z. 2 s. 5-88. — Tajne organizacje samokształceniowe gimnazjalistów po-

morskich w XIX w. W: Filomaci pomorscy. Gdańsk 1975 s. 9-22. — Folklorystyka Pomorza Gdańskiego za czasów Oskara Kolberga. W: Oskar Kolberg na Pomorzu Gdańskim. Gdańsk 1976 s. 35-66. — Gdańskie „Pomorze” (1921-1925) poprzednik „Rocznika Gdańskiego”. *Rocz. Gdań.* 1978 z. 2 s. 47-71. — Dwaj prozaicy kaszubszy: Augustyn Necel i Jan Piepka. W: Literatura Gdańska i Ziemi Gdańskiej 1945-1975. Gdańsk 1979 s. 118-149. — Życie kulturalne i literackie Gdyni w latach 1920-1939. W: Gdynia. Gdańsk 1979 s. 91-189. — Literatura Kaszubów i o Kaszubach. W: Pojezierze kaszubskie. Gdańsk 1979 s. 379-410. — Pamiętnikarze pomorscy w epoce zaboru pruskiego. *Rocz. Gdań.* 1980 z. 2 s. 5-74. — Pomorze Gdańskie. (Od Ceynowy do „Gryfa”). W: Dzieje folklorystyki polskiej 1864-1918. Wwa 1982 s. 391-419. — Ideały pozytywistyczne w piśmiennictwie pomorskim lat 1850-1870. W: Problemy literatury polskiej okresu pozytywizmu. Ser. 2. Wr. 1983 s. 103-161. — Oświata i nauka w programie pozytywistycznym Toruńskiego Towarzystwa Moralnych Interesów (1869-1884). *Rocz. Gdań.* 1983 z. 2 s. 5-58. — Ośrodki życia kulturalno-literackiego na Pomorzu w latach 1920-1939. *Rocz. Gdań.* 1986 z. 2 s. 7-44. — Środowisko literackie w Wolnym Mieście Gdańsku w l. 1920-1939. *Rocz. Gdań.* 1986 z. 2 s. 151-178. — „Wiatr od Morza” 1946 [oraz] Bibliografia zawartości miesięcznika. *Gdań. Rocz. Kult.* 1986 s. 9-39.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. A. Majkowski: Żecé i przigodé Remusa. Zviercadło Kaszubskij. (Pisma T. 1). [Oprac. i] przedm. ... Tor.: Staraniem „Stanicy” Zrzesz. Miłośników Kaszubszczyzny w Tor. 1938 [1939], XXIV, 582 s.

2. H. Derdowski: Pisma prozą. Zebrał i przedm. napisał. ... Kartuzy: *Gaz. Kartuzka* 1939, XIV, 103 s.

3. Pomorze Gdańskie 1807-1850. Wybór źródeł. Oprac. ... Wr.: Ossol. 1958, CVII, 476 s.

4. Województwo Gdańskie w XX-leciu Polski Ludowej. Księga referatów i materiałów sesji naukowej z 11-12 maja 1965 r. Przygot. pod red. ... Gdańsk: Gdańskie Tow. Nauk. 1965, 427 s.

5. Józef Wybicki. Księga zbiorowa. Pod red. ... Gdańsk: Ossol. 1975, 373 s.

6. Archiwum Wybickiego. T. 3. Z materiałów zebranych przez M. Skałkowskiego i A. Lewaka przygot. do druku ... Gdańsk: Ossol. 1978, 382 s.

7. Gdynia. Sylwetki ludzi, oświata i nauka, literatura i kultura. Gdańsk: Ossol. 1979, 438 s.

8. Literatura Gdańska i Ziemi Gdańskiej w latach 1945-1975. Praca zbiorowa pod red. ... Gdańsk: WM 1979, 383 s. Zob. poz. 10.

9. J. Dembieński: Radości mafo — goryczy dużo. Pamiętnik Pomorzanina z lat 1879-1920. Oprac., przygot. do druku i wstępem poprzedził ... Wwa: Pax 1985, 421 s.

10. Literatura Gdańska i Ziemi Gdańskiej po 1945 r. Praca zbiorowa pod red. ... T. 2. Gdańsk: WM 1986, 291 s. Zob. poz. 8.

11. Kultura umysłowa i literacka na Pomorzu w latach 1920-1939. Praca zbiorowa pod red. ... *Rocz. Gdań.* t. 46: 1986 z. 2, 316 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1973, 1983, 1989. — SWPP 1. — PP (A. Czachowski) — LP (red.). — Redakcja: Kalendarium życia i działalności prof. A.B.; D. Latra, B. Szczęch; Bibliografia publikacji prof. A.B. *Zesz. Nauk. Wydz. Hum. UG Pr. Hist.-Lit.* 1986 z. 10/11. [Regionalizm kaszubski.] L. Bądkowski: Monografia kaszubskiego regionalizmu. *Rejsy* 1950 nr 34; K. Nitsch. *Jez. Pol.* 1951 nr 1; T. Cieślak. *Zap. TN w Tor.* 1952 nr 1/4; K. Kantak. *Wiadomości*, Londyn 1952 nr 4; K. Kantak. *Kaszëbe* 1958 nr 11. — [Działalność literacka i społeczna Hieronima Derdowskiego w Ameryce:] J. Żurawicka. *Probl. Pol. Zagr.* 1962/1963 t. 3. — [Pomorze Gdańskie w powstaniu styczniowym:] W. Zajewski. *Rocz. Gdań.* 1964; E. Halićz. *Kwart. Hist.* 1965 z. 4; S. Kieniewicz. *Prz. Hist.* 1965 z. 1; K. Kubik. *Gdań. Zesz. Hum. Ser. Pomorzoznawcza* nr 16: 1967. — W. Jakóbczyk. *Rocz. Gdań.* 1979 z. 2 [rec.: Juliusz Kraziewicz]. — [Pamiętnikarze pomorscy w epoce zaboru pruskiego:] G. Labuda] G.L. *Stud. Źródłozn.* 1983 t. 28; T. Cieślak. *Stud. Mater. Dziej. Wielkop.* 1985 z. 1.

J.Cz.

BUNIKIEWICZ Witold 1885-1946

Pseud.: B.; W.B.; Zdar.

Poeta, dramatopisarz, krytyk literacki i artystyczny, tłumacz

Urodzony 21 lipca 1885 w Dobrkowie (Małopolska); syn Michała Wołk-Bunikiewicza i Marii z Wojtasiewiczów. Po ukończeniu szkoły średniej w Rzeszowie studiował filozofię, historię literatury i historię sztuki na uniwersytetach we Lwowie, Berlinie, Monachium (gdzie w 1907 zaprzyjaźnił się z S. Przybyszewskim) i w Paryżu (1908). Pierwsze utwory publikował w 1905 w krakowskim dwutygodniku *Boruta* i w *Kurierze Litewskim*. Współpracował z *Naszym Krajem* (1906-07) i *Nową Gazetą* (1906-13). W 1913 przebywał w Londynie. W tym samym roku uzyskał stopień doktora filozofii. Ożenił się w 1913 z Marią Gralewską, późniejszą tłumaczką literatury czeskiej. W czasie I wojny światowej walczył jako oficer armii austriackiej w Czarnogórze. Ranny w 1914 został przewieziony do Pragi, gdzie przebywał do końca wojny. Zainteresował się wówczas kulturą czeską i rozpoczął pracę przekładową z literatury czeskiej. Jako ochotnik brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 i dosłużył się stopnia kapitana. Po przejściu do rezerwy osiadł w Warszawie i nawiązał w 1920 stałą, trwającą do 1939, współpracę z *Kurierem Warszawskim*, w którym prowadził dział krytyki artystycznej („Kronika artystyczna” 1920-23, „Z wy-

staw" 1937-39); nadto opublikował tu w 1928-29 cykl żywotów świętych polskich. W 1921-26 pracował w służbie dyplomatycznej. Jednocześnie (1921-22) redagował pismo literacko-artystyczne *Ponowa*. Po opublikowaniu antologii pt. „Współczesna liryka czeska w przekładach” (1923) otrzymał czeski Order Lwa Białego za działalność przekładową. W 1924-26 współpracował z pismem *Wiek Nowy*, w którym ogłaszał cykl pt. „Listy ze stolicy” (1925-26). Był krótko bibliotekarzem w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, a także przez pewien czas nauczycielem gimnazjum w Warszawie. Oprócz utworów literackich publikował też opracowania z zakresu historii sztuki i krytyki sztuk plastycznych, m.in. liczne przedmowy i artykuły w katalogach wystaw malarskich. W okresie międzywojennym był członkiem Polskiego Pen Clubu. Od 1939 mieszkał w swym niewielkim majątku Proboszczewice pod Płockiem, gdzie w czasie okupacji niemieckiej prowadził tajne nauczanie. Zmarł tamże w kwietniu 1946.

TWÓRCZOŚĆ

1. Komedia olimpijska. [Utwór dramatyczny w 1 akcie]. Wwa, Kr.: G. Gebethner 1909, 42 s.
2. Wiosna. [Wiersze]. Wwa: G. Gebethner 1911, 59 s.
3. Złote czasy. Komedia w 3 aktach. Wwa: E. Wende; Lw.: K. Juffy 1912, 120 s. Praprem. Wwa, T. Mały 1913.
Adapt. radiowa: Adapt. i reż. S. Pietrzykowski. Radio 1979.
4. Piosenki ułańskie. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1917. Wyd. Lw.: Wydawn. Pol., Wwa: E. Wende 1919, 122 s.
5. Sowizdrzały. Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1918, Wyd. Lw.: Wydawn. Pol., Wwa: E. Wende 1919, 114 s.
6. Ballady. [Wiersze]. Lw.: Wydawn. Pol. 1920, 90 s.
7. Wazon i róża. Komedia w 3 aktach. *Straż nad Wisłą* 1920 nr 5-8, 1921 nr 2-3. Wyd. osob.: Pozn., Lw.: Wydawn. Pol. 1922, 150 s.
8. Stanisław Lentz. [Studium]. *Nowy Prz. Lit. i Sztuki* 1921 nr 5-6. Wyd. osob.: Wwa: Bibl. Pol. 1922, 46 s.
9. Magia drogich kamieni. Wedle nauki filozofów i doświadczeń wielu szlachetnie urodzonych dam i kawalerów. *Pani* 1924 nr 12, 1925 nr 1-3, 5. Wyd. osob.: Wwa: Wydawn. „Książki Dobrych Autorów” 1932, 69 s.
10. Cud miłości. Ballada dramatyczna w 3 aktach. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1928], 61 s.
11. Olga Neumanowa. (Malarka). [Studium]. [Wwa]: Druk. Kooperatywa [1929], [7] s.

12. Żywoty polskich diabłów. [Opowiadania]. *Wiek Nowy* 1929 nr 8306-8340. Wyd. osob.: Wwa: Pionier 1930, 254 s. Wyd. nast. pt. Żywoty diabłów polskich: wyd. [2] Pozn.: Druk. Dz. Pozn. 1932; wyd. 3 Pozn.: WP 1960; wyd. 2 [!] tamże 1985.

Zawartość: Gdzie jest piekło i którą do niego iść należy?; W jaki sposób Boruta został wojewodą?; Szelmstwo Boruty; Wesele karczmarki Jagusi; Pan pułkownik Rogaliński; Diabła parafia; Pokaranie Mefista; Żaloszny żywot diabła Hejdasza; Opowieść o nieprzyjemnym diable Rokicie; Historia żarłocznego diabła Fugasa; Diabeł opętany; Diabli kalendarz. Przekł. czes.: Kde je peklo, kudy vede k namu cesta. [Przel.] F. Bicek. Praha 1933.

13. Rapsod mazowiecki. [Wiersze]. Pozn.: Wydawn. Pol. R. Wegner [1930], 94 s.

14. Rycerz śmierci. Poemat ogromnie bohaterski w 10 pieśniach. *Naokoło Świata* 1930 nr 72. Wyd. osob.: [Wwa: druk.] B. Wierzbicki [1930], 11 s.

15. Literatura czeska. W: B. Vydra: Literatura czechosłowacka. Wwa 1933 s. 747-798.

16. Wesoła nowina. Misterium Bożego Narodzenia w 6 obrazach. Wwa: Wydawn. „Dobra Prasa” [1934], 65 s. Praprem. Wwa, T. Misterium 1935.

17. Życie w kolorach. Powieść. *Świat* 1935 nr 40, 41, 45, 1936 nr 1-4, 6-9. Wyd. osob.: Wwa: F. Hoesick [1936], 291 s.

18. Blanka Mercère. Jej życie i dzieło. Wwa: Bibl. Pol. 1938, 51 s.

19. Czarny karnawał. [Powieść]. Wwa: Rój 1938, 348 s.

Przekład

1. Współczesna liryka czeska w przekładach ... Wstęp: B. Vydra. Wwa, Płock: Mazowiecka Spółka Wydawn. 1924 [właśc. 1923], 131 s.

Praca redakcyjna

1. Literatura czeska. Wybór tekstów i układ ... W: Panteon wielkich twórców poezji i prozy. Antologia literatury współczesnej. T. 2. Wwa: Trzaska, Evert, Michalski [1932], s. 747-798.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. — PP (R. Loth). — LP (H. Urbas). — J.B. Nycek: W.B. W tegoż: Ludzie i książki. Płock 1983.

J. Ozóg: Powieściopisarze z Rzeszowa [m.in. o W.B.]. *Gaz. Rzesz.* 1945 nr 15. — J. Nowak-Dłużewski: Pisarze zapomniani: W.B. (Wspomnienie o człowieku). *Śl. Pousz.* 1948 nr 152. — M. Smolarski: Wspomnienie o W.B. *Życie i Myśl* 1959 nr 7/8. — Z. Niedziela: W.B. jako tłumacz poezji czeskiej. *Slav. Occid.* 1964 t. 24.

B.D.

BUNSCH Adam
1896-1969

Pseud.: Andrzej Wart.
Dramatopisarz, malarz, grafik.

Urodzony 20 grudnia 1896 w Krakowie; syn Alojzego Bunscha, artysty rzeźbiarza, i Marii z Sadłowa-

B

skich; brat powieściopisarza Karola Bunscha. Po ukończeniu Gimnazjum św. Anny w Krakowie w 1914 studiował w Akademii Sztuk Pięknych oraz na wydziale filozoficznym uniwersytetu w Wiedniu. W 1915-18 służył w armii austriackiej, a w 1918-20 w Wojsku Polskim. Równocześnie kontynuował studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego; w 1921 uzyskał absolutorium. Ukończył również Wydział Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie pod kierunkiem Józefa Mehoffera oraz uzyskał dyplom nauczycielski. W 1921-39 pracował jako nauczyciel rysunków w Państwowej Szkole Przemysłowej w Bielsku oraz zajmował się twórczością artystyczną w zakresie malarstwa, grafiki i witrażu. Brał udział w wystawach organizowanych przez Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie; wielokrotnie wystawiał swoje prace w kraju i za granicą. W 1922 ożenił się z Ludwiką Kunaszowską. W 1925 podjął twórczość literacką, głównie w dziedzinie dramatu; debiutował w 1933 sztuką „Koń parowy” wystawianą przez Teatr im. J. Słowackiego w Krakowie. Ogłaszał także artykuły na temat sztuki i literatury, m.in. w *Gazecie Literackiej* (1932-34), krakowskim *Czasie* (1933-35), w miesięczniku *Zet* (1935-38). Od 1933 był członkiem ZZLP. Odbył dwie podróże do Francji i Włoch (1927, 1937). Po wybuchu wojny brał udział w kampanii wrześniowej. Następnie był internowany na Węgrzech, skąd przedostał się do Francji, gdzie wstąpił do Wojska Polskiego. Po upadku Francji został ewakuowany w lipcu 1940 wraz z wojskiem do Wielkiej Brytanii. Odznaczony Krzyżem Walczących. W grudniu 1945 powrócił do kraju i zamieszkał w Krakowie. Kontynuował twórczość literacką i artystyczną (zwłaszcza w dziedzinie witraży; prezentował na wielu wystawach malarstwo i grafikę). Od 1947 do przejścia na emeryturę w 1952 był nauczycielem w średnich szkołach zawodowych. Należał do ZLP i Związku Polskich Artystów Plastyków. W 1961/62 podróżował po Włoszech, Grecji i Anglii. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1967). Zmarł 15 maja 1969 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jutro premiera. Cztery przedstawienia. [W 4 odsłonach]. Powst. 1925. Druk. fragm.: *Prz. Teatr.* 1934 nr 8; *Zet* 1935 nr 14.
Rkps. w Bibl. Nar. w Wwie.
2. Koń parowy. Zabawka dla dorosłych z 3 części – kręci się na ziemi dziś. Powst. 1930. Praprem. Kr. T. im. J. Słowackiego 1933. Druk zob. poz. 16.
3. Pięćdziesiąt jeden procent. [Sztuka w 3 aktach]. Powst. 1932. Druk fragm.: *Zar. Śl.* 1937 nr 2.
4. Święta czeresznia. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1932. Druk zob. poz. 16.

5. Dyktator Erg. Fantazja dramatyczna w 6 odsłonach. Powst. 1933. Druk zob. poz. 16.

6. Dolary pana Signac'a. Bujda w 3 aktach. Powst. 1934. Praprem. Kat., T. im. S. Wyspiańskiego 1955.

Rkps. w Bibl. Nar. w Wwie.

7. Haneczka i duch. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1946. Praprem. Wwa, Inst. „Reduta” 1939.

Rkps. w Bibl. Nar. w Wwie.

8. Rece Stwoszewej Basi. Sztuka w 3 aktach. Powst. 1938. Druga wersja pt. Oltarz Mariacki Wita Stwosza. Sztuka w 3 aktach. Edynburg: „Co słychać?” 1942, 48 s. Praprem. Londyn, Amatorski Zespół Artyst. „Devonia” 1955.

Wyd. w 1942 pod pseud. Andrzej Wart.

9. Gołębie brata Alberta. Rzecz o Adamie Chmielowskim. Rozważania dramatyczne w 3 aktach. Powst. 1941. Wyd. Glasgow: Książnica Pol. 1943, 48 s. Wyd. nast. pt. Przyszedł na ziemię święty. Kr.: Nakł. Krajowej Centrali Caritas 1947. Praprem. Częstochowa, T. Miejski 1947.

Wyd. w 1943 pod pseud. Andrzej Wart.

10. Szopka. [Współaut.:] A. Wasilewski. Praprem. Forfar (Szkocja), Zespół 10. Brygady Kawalerii Pancerniej 1941.

11. Poprawki do Makhbeta. Komedia w 3 aktach. Powst. 1942. Druk zob. poz. 16. Radio 1975.

12. Polonez z figurami. Komedia bez przerwy. Powst. 1947. Praprem. Kr., Warsztat Dramaturgiczny w Starym Teatrze 1953. Druk zob. poz. 16.

13. Rysunek odręczny w szkole zawodowej. Wwa: PWSZ 1951, 106 s. Wyd. 2 uzup. tamże 1952.

14. Kurcz w „Starcie”. Komedia, dzieje się współcześnie w jednym z nowo budowanych miast. Powst. 1955. Druk zob. poz. 16.

15. Ostatni poemat. Analiza tragiczna. Powst. 1958. Praprem. Kr., Warsztat Dramat. T. Kameralnego 1963.

16. Dramaty. [Wstęp:] T. Kudliński. Kr.: WL 1974, 275 s.

Zawiera poz. 2, 4, 5, 11-12, 14.

Ponadto 14 utworów dramatycznych oraz 2 tomy wspomnień nie opublikowanych, zachowanych w rękopisie w Bibl. Nar. w Wwie.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1956. — SWPP 1. — PP (A. Szałagan). — SISB t. 3.

(A. Ligocki). — RL 1969 (J. Chudek).

W. Natanson: Maszyny, maszyny, maszyny ... W teozof. Chwyty i zachęty. Kr. 1934 [dot.: Koń parowy]. — T. Kudliński: Dramat o bracie Albercie. *Tyg. Warsz.* 1948 nr 22 [rec.: Przyszedł na ziemię święty]. — W. Bodnicki: A.B. *Życie Lit.*

1969 nr 22. — E. Rösner: Dramaturg nieznan. *Kron. Beskidzka* 1974 nr 40. — J. Segiet: Przedwcześnie zapoznany. *Gaz. Olszt.* 1974 nr 292. — E. Rösner: A.B. związki z ziemią bielską. W tegoż: *Beskidzkie ścieżki pisarzy*. Kat. 1982.

A.Sz.

BUNSCH Karol

1898-1987

Powieściopisarz.

Urodzony 22 lutego 1898 w Krakowie; syn Alojzego Bunscha, rzeźbiarza, i Marii z Sadłowskich; brat Adama Bunscha, dramaturga. Uczęszczał do Gimnazjum Św. Anny w Krakowie; maturę zdał jako ekstern w 1916. W 1915 służył w Legionach Polskich, następnie w wojsku austriackim, a od listopada 1918 do listopada 1920 w Wojsku Polskim. Równocześnie od 1917 studiował prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; w 1920 uzyskał magisterium, a w 1922 doktorat. W 1921-26 pracował kolejno jako aplikant sędziowski i sędzia powiatowy, a następnie jako adwokat w Krakowie. W 1925 ożenił się z Zofią Redych. W 1932 został radcą prawnym Gminy m. Krakowa. Przez wiele lat interesował się sportem; jako zawodnik uprawiał strzelectwo, był działaczem w krakowskim klubie „Sokół”. Po wybuchu wojny brał udział w kampanii wrześniowej. W listopadzie 1939 powrócił do Krakowa i kontynuował pracę adwokacką. Twórczość literacką rozpoczął w 1941, pisząc powieść „Dzikowy skarb” (druk w 1945). Po zakończeniu wojny pracował w 1945-51 jako radca prawny MRN w Krakowie. W latach następnych poświęcił się wyłącznie pracy literackiej, tworząc cykle powieści historycznych (z czasów Piastów oraz Grecji w okresie macedońskim). Od 1945 należał do ZZLP (później ZLP; do rozwiązania Związku w 1983), był radcą prawnym Oddziału Krakowskiego Związku. W 1957 przebywał wraz z polską ekspedycją archeologiczną prowadzoną przez prof. Kazimierza Michałowskiego w Egipcie; reportaże z tej podróży ogłaszał w *Dookoła świata*. Otrzymał nagrodę literacką Rady Narodowej m. Krakowa za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury (1971), nagrodę I stopnia Ministra Kultury i Sztuki w dziedzinie literatury (1973), Złotą Odznakę „Za Zasługi dla m. Krakowa” (1976). Był członkiem m.in. Polskiego Towarzystwa Archeologicznego, Polskiego Związku Łowieckiego. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974). Zmarł 24 listopada 1987 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dzikowy skarb. Powieść z czasów Mieszka I. T. 1-2. Wwa: Gebethner i Wolff 1945, 335 + 321 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1947, wyd. 3 1948,

wyd. 4 1950; wyd. 5 przezjr. i popraw. Kr.: WL 1953, tamże: wyd. 6 1956, wyd. 7 1958, wyd. 8 1959, wyd. 9 1960, wyd. 9 [!] 1962, wyd. 11 1962, wyd. 12 1966, wyd. 13 1966, wyd. 14 1970, wyd. 15 1977, wyd. 16 1989.

Z cyklu: Powieści piastowskie, cz. 1. Dalsze części cyklu zob. poz. 2-6, 10-12, 16, 18-21.

Wyd. osob. fragm. pt. Na odrzańskim szlaku. Wwa: Gebethner i Wolff 1951, 135 s.

2. Ojciec i syn. Powieść historyczna. T. 1-2. Wwa: Gebethner i Wolff 1946, 307 + 315 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1948, wyd. 3 1950; wyd. 2 [!] popraw. Kr.: WL 1954; wyd. 5 Wwa: NK 1957; wyd. 6 Kr.: WL 1960; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1962; wyd. 7 Kr.: WL 1967, tamże: wyd. 8 1970, wyd. 9 1977, wyd. 10 1990.

Z cyklu: Powieści piastowskie, cz. 2; cz. 1 zob. poz. 1. Wyd. osob. fragm. pt. Zdobyćce Kołobrzegu zob. poz. 4.

3. Imiennik. Powieść.

Cz. 1. Śladem pradziada. Powieść z czasów Bolesława Śmiałego. Wwa: Gebethner i Wolff 1949, 424 s. Wyd. 2 tamże 1951.

Cz. 2. Miecz i pastorał. Powieść z czasów Bolesława Śmiałego. Wwa: Gebethner i Wolff 1949, 439 s.

Adapt. teatr. pt. Roki Bolesława Śmiałego. (Widowisko historyczne w 4 obrazach): Oprac. H. Orszt. *Teatr Lud.* 1966 nr 3 s. 53-71.

Wyd. łączne całości: Kr.: WL 1955, 323 + 349 s. Wyd. nast. tamże: 1957, wyd. 5 1968, wyd. 6 1971, wyd. 7 1979.

Z cyklu: Powieści piastowskie, cz. 4; cz. 1 zob. poz. 1.

4. Zdobyćce Kołobrzegu. Wwa: MON 1952, 132 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1955, wyd. 4 1956, wyd. 5 1958, wyd. 6 1959, wyd. 7 1960; wyd. łączne z poz. 5 pt. Zdobyćce Kołobrzegu; Psie pole: Kr. WL 1961, tamże 1963; wyd. 8 [!] Wwa: NK 1965; wyd. 4 [!] Kr.: WL 1969, wyd. 5 tamże 1972, wyd. 6 tamże 1982; wyd. 7 [Kat.] Śląsk [1989].

Z cyklu: Powieści piastowskie, cz. 5/6 (łącznie z poz. 5); cz. 1 zob. poz. 1; por. poz. 2.

5. Psie pole. [Powieść]. Wwa: NK 1953, 189 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1955, wyd. 3 1956; wyd. nast. łącznie ze Zdobyćce Kołobrzegu zob. poz. 4.

Z cyklu: Powieści piastowskie, cz. 5/6 (łącznie z poz. 4); cz. 1 zob. poz. 1.

Przekł. słow. polje. [Przeł.] R. Molè. Koper 1962. Adapt. radiowa pt. Zawierucha: M. Sterbówna. Radio 1966.

Wyd. osob. fragm.: Żalose przygody rycerza de Kalw. Z. 1-3. Kr.: WAG 1957, [16 + 14 + 14] k.

6. Wawelskie wzgórce. Powieść historyczna z czasów Łokietka. Kr.: WL 1953, 519 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1954, wyd. 3 1956, wyd. 4 1959,

wyd. 5 1964, wyd. 6 1969, wyd. 7 1973, wyd. 8 1974, wyd. 9 1985; Kr.: Zempol 1991.

Z cyklu: Powieści piastowskie, cz. 7; cz. 1 zob. poz. 1. – Cz. 1 całości, cz. 2 zob. poz. 10.

7. Dwa opowiadania. Wwa: MON 1955, 105 s.

Zawartość: Obrona Niemczy; Bitwa pod Warną.

8. Olimpias. Powieść historyczna z czasów Filipa II Macedońskiego. Kr.: WL 1955, 374 s. Wyd. nast. tamże: 1957, 1963; wyd. 2 [!] Wwa: NK 1968, tamże: wyd. 3 1971, wyd. 4 1976; wyd. 5 Kr.: KAW 1985.

Cz. 1 cyklu; cz. 2, 3 zob. poz. 13, 14.

Przekł. słowen.: Olimpija. [Przeł.] R. Molè. Ljubljana 1963.

9. O Zawiszy Czarnym opowieść. Wwa: MON 1958, 163 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1962, wyd. 4 1964, wyd. 5 1966, wyd. 6 1970, wyd. 7 1973; wyd. łącznie z poz. 17 pt. O Zawiszy Czarnym opowieść; Warną 1444 Kr.: WL 1980; wyd. 9 [!] Wwa: MON 1983; wyd. 10 Łódź: WL 1987.

10. Wywołańcy. [Powieść]. Kr.: WL 1958, 371 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1964, wyd. 4 1969, wyd. 5 1974, wyd. 6 1986; Kr.: Zempol 1992.

Z cyklu: Powieści piastowskie, cz. 8; cz. 1 zob. poz. 1. – Cz. 2 całości, cz. 1 zob. poz. 6.

11. Rok tysięczny. Powieść z czasów Bolesława Chrobrego. T. 1-2. Kr.: WL 1961, 326 + 361 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1968, wyd. 3 1971, wyd. 4 1978.

Z cyklu: Powieści piastowskie, cz. 3; cz. 1 zob. poz. 1. – T. 2 uzupełn. opowiadaniem: Obrona Niemczy [poz. 7].

12. Przełom. Powieść. Kr.: WL 1964, 452 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1965, wyd. 2 [!] 1969, wyd. 4 1975, wyd. 5 1987.

Z cyklu: Powieści piastowskie, cz. 9; cz. 1 zob. poz. 1.

13. Parmenion. [Powieść]. Wwa: NK 1967, 273 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1972; wyd. 4 Kr.: WL 1976; wyd. 5 Kr.: KAW 1985.

Cz. 2 cyklu; cz. 1, 3 zob. poz. 8, 14.

14. Aleksander. [Powieść]. Wwa: NK 1967, 298 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972; wyd. 4 Kr.: WL 1976; wyd. 5 Kr.: KAW 1985.

Cz. 3 cyklu; cz. 1, 2 zob. poz. 8, 13.

15. Myśli. [Aforyzmy]. Kr.: WL 1971, 45 s.

16. Powrotna droga. [Powieść]. Kr.: WL 1971, 343 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1984.

Z cyklu: Powieści piastowskie, cz. 10; cz. 1 zob. poz. 1.

17. Warną 1444. [Opowieść]. Wwa: MON 1971, 164 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. tamże 1976; wyd. łącznie z O Zawiszy Czarnym zob. poz. 9.

18. Przekleństwo. [Powieść]. Kr.: WL 1973, 273 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1980; wyd. 2 [!] Wwa: KAW 1990.

Z cyklu: Powieści piastowskie; cz. 1 zob. poz. 1.

19. Bracia. [Powieść]. Kr.: WL 1976, 408 s.

Z cyklu: Powieści piastowskie; cz. 1 zob. poz. 1.

20. Bezkrólewie. [Powieść]. Kr.: WL 1979, 212 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Z cyklu: Powieści piastowskie; cz. 1 zob. poz. 1.

21. Odnowiciel. [Powieść]. Kr.: WL 1984, 193 s. Wyd. 2 tamże 1988.

Z cyklu: Powieści piastowskie; cz. 1 zob. poz. 1.

22. Nowele zebrane. Przedm.: T. Kudliński. Kr.: KAW 1986, 248 s.

Zawartość: Sprawiedliwość; Temida jest ślepa; Digitus Dei; W cudzej skórze; Zły sen; Dezerter; Chybiony strzał; Wilczy las; Dzień zaduszny; Też myśliwy; Zakład; Chrząst Polski; Zwycięstwo pod Grunwaldem.

Przekłady

1. A Schreiner: Polityka zagraniczna Niemiec 1871-1945. Cz. 1. 1871-1918. Tłum.: ..., K. Rapańczyński. Wwa: PWN 1956, 365 s.

2. R. Aldington: Śmierć bohatera. [Powieść]. Wwa: MON 1958, 359 s.

3. I. Duncan: Moje życie. Kr.: WL 1959, 434 s. Wyd. nast. przeł. z ang. i niem. ... Kr.: PWM 1969, tamże: wyd. 2 1974, wyd. 3 1982, wyd. 4 1983, wyd. 5 1986.

4. R.M.W. Kempner: Trzecia Rzesza w krzyżowym ogniu pytań. Z nie opublikowanych protokołów przesłuchań. Kr.: WL 1971, 389 s. Wyd. 2 tamże 1975.

5. J. Thorwald: Stulecie detektywów. Drogi i przygody kryminalistyki. Przeł.: ..., W. Kragen. Kr.: WL 1971, 439 s. Wyd. 2 tamże 1992.

6. J. Thorwald: Stulecie chirurgów. Według zapisów mojego dziadka, chirurga H.St. Hartmanna. Kr.: WL 1980, 244 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 przejrz. i popraw. 1987, wyd. 3 1989.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1953, 1956, 1966, 1976. – Wywiady: Przymierze z historią. Rozm. S. Jeżyński. *Tyg. Kult.* 1971 nr 24; Rozm. J. Pieszczachowicz. *Kraków* 1984 nr 2.

SWPP 1. – PP (A. Szałagan). – LP (M. Czermińska).

J. Skórnicki: O powieściach historycznych K.B. *Nowa Kult.* 1955 nr 29. – M. Ruszczyk: Popularność kreskowa B. *Orba* 1958 nr 50. – J. Kajtoch: Historia, awantury i miłości. *Życie Lit.* 1959 nr 49. – A. Hamerliński: K.B. *Tyg. Kult.* 1962 nr 49.

– M. Sienkiewicz: K.B. *Życie Lit.* 1964 nr 42. – S. Stabryła: Trylogii część trzecia. *Twórczość* 1971 nr 3, przedr. pt. Trylogia macedońska. W tegoż: *Hellada i Roma w Polsce*. Kr. 1983 [dot.: Olimpias, Parmenion, Aleksander]. – K. Surowiec: O trylogii antycznej K.B. *Pr. Hum. TN Rzesz.* 1986 nr 27.

– T.J. Żółciński: K.B. (Opowieściowe opowiadanie historii). *Argumenty* 1987 nr 51/52. – B. Świątek: Optymizm historii. *Prz. Tg.* 1988 nr 1.

BUREK Tomasz
 ur. 1938

 Pseud.: Łukasz Ligeza; t.b.; (t. b.); T.B.; tb.
 Krytyk literacki, historyk literatury.

Urodzony 7 marca 1938 w Warszawie; syn Wincen-
 tego Burka, pisarza i działacza ludowego, oraz Zo-
 fii z domu Młodożeńiec. W okresie okupacji nie-
 mieckiej przeniósł się wraz z rodzicami do Sando-
 mierza, gdzie też po wojnie ukończył liceum ogóln-
 kształcące. W 1955-60 odbył studia na Wydziale
 Dziennikarskim Uniwersytetu Warszawskiego. Na-
 leżał w tym czasie do ZMP i ZSP. Debiutował w
 1957 recenzją z przedstawienia Moliera „Don Juan”
 w warszawskim Teatrze Polskim pt. „Nie ma Mo-
 liera” zamieszczoną we *Współczesności* (nr 9). Sys-
 tematyczną pracę krytyczną podjął w 1961, współ-
 pracując głównie z *Twórczością*, a nieregularnie
 m.in. ze *Współczesnością*, *Tygodnikiem Kultural-
 nym*, *Odrą*, *Polską*, *Nurtem* i *Wieżią* (tu w 1961-
 -64 pod pseud. Łukasz Ligeza), a w latach później-
 szych *Tekstami* i *Pismem*. W 1967 ożenił się z Kry-
 styną Nowicką. Od 1967 należał do ZLP (1972-75
 był członkiem Komisji Młodzieżowej, od 1980
 członkiem Zarządu Głównego). W 1968-70 wcho-
 dził w skład zespołu redakcyjnego zeszytów ZSP,
Orientacja. W 1970 podjął pracę naukową w Insty-
 tutcie Badań Literackich (IBL) PAN jako asystent, a
 po uzyskaniu w 1980 doktoratu na podstawie pracy
 „Krytyka literacka w dwudziestoleciu między-
 wojennym”, której promotorem był prof. Stefan
 Żółkiewski – jako adiunkt. W 1972 pełnił funkcję
 zastępcy redaktora naczelnego miesięcznika *Nowy
 Wyrzód*. Za twórczość krytyczną otrzymał w 1973
 nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W
 1976 podpisał protest przeciw planowanym zmia-
 nom w Konstytucji PRL, „Memoriał 101”, od tej po-
 ry brał udział w działaniach opozycji demokratycz-
 nej. W 1977 był współzałożycielem nielegalnego
 Towarzystwa Kursów Naukowych i wykladał na
 tzw. Uniwersytecie Łatającym (do 1980). W 1977-
 -81 wchodził w skład redakcji niezależnego czasopi-
 sma *Zapis*. W 1981 został członkiem NSZZ „Soli-
 darność”. Współpracował z wychodzącymi poza
 cenzurą czasopismami *Nowy Zapis* (1982-84 czło-
 nek redakcji) i *Almanach Humanistyczny* oraz
 londyńskim *Pulsem*. W 1985 został zwolniony z
 pracy w IBL, ponownie przyjęty w 1989. W 1988
 otrzymał nagrodę POLCUL Foundation (Australia)
 za udział w rozwoju niezależnej kultury polskiej.
 W tymże roku został członkiem Polskiego PEN
 Clubu. W 1989 wszedł do Komitetu Założycielskie-
 go SPP, następnie był członkiem Zarządu Głównego
 SPP i przewodniczącym Komisji Kwalifikacyjnej,
 a od 1991 wiceprezesem SPP. W 1990 został czło-
 nkiem redakcji dwumiesięcznika IBL *Teksty Drugie*.
 Mieszka w Podkowie Leśnej pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

 1. Zamiast powieści. [Szkice literackie]. Wwa:
 Czyt. 1971, 326 s.

Zawartość: Nowe dzieło?; Proza na brudno [A. Ważyk: Epi-
 zod; W. Mach: Góry nad czarnym morzem]; Poetyzacja po-
 wieści; Same konwencje. — II. Powieść o niemocy [S. Mach:
 Rdza]; Odwrócony Bildungsroman [dot. twórczości H. Vogle-
 ra, B. Sztajnera, K. Truchanowskiego, A. Kuśniewicza]. — Ra-
 bek pamiętnika [dot. S. Lema, M. Jastruna, J. Putramenta,
 A. Sandauera, A. Ważyka]; Dzieło labiryntem [T. Parnicki:
 Twarz księżycy]; Powieść, niepowieść [J. Zawieyski: Wawrzy-
 ny i cyprysy]; Jak możliwa jest powieść [L. Gomolicki: Kier-
 masz; Wydarzenie; Dzikie muzyki]; Bruliony wielkich tematów
 [J. Zawieyski: Korzenie]. — III. Przewlekła rewolucja; Litera-
 tura kryzysu [B. Wojdowski: Wakacje Hioba; W. Odojew-
 ski: Wyspa ocalenia. E. Balcerzan: Pobyt]; Nie ma powieści
 [E. Bryll: Jałowiec; Gorzko, gorzko; B. Wojdowski: Konotop];
 Debiuty z perspektywą [B. Łatawiec: Nie widziałem tak długiej
 chorągwi; J. Waksmański: Czarne lochy; Kto będzie
 szalony? [Z. Zakiewicz: Ród Abaczków]. — IV. Jak wyjść z ru-
 pieciami? [J. Łukaszewicz: Zagłoba w piekle]; Na ostrze noża
 [A. Mencwel: Nowy realizm i akty wiary].
 Nagroda im. S. Piętaka w 1972.

 2. Dalej aktualne. [Szkice]. Wwa: Czyt. 1973,
 373 s.

Zawartość: Punkty wyjścia: Genialny wiek XIX; Esej o literaturze
 XIX wieku; Arcydzieło niedokończony [dot. S. Brzozow-
 skiego]; 1905 nie 1918; „Bądź zdrow, dobry, mądry i jasny”.
 (S. Witkiewicza walka o duszę syna); Rolland; Dada; Lenin;
 Futuryzm. — Horyzont arcydzieła: Skąd się wziął „Ulisses”
 [J. Joyce’a]; Faulkner na tle Faulknera; Kłębowski realności
 [E. Sabato: O bohaterach i grobach]; Na manowcach „powrotu
 do natury” [H. Broch: Kusiściel; Musil bez głowy [dot. pol.
 przekładu „Człowieka bez właściwości”]. — Blaski impondera-
 bilów i półmrok epoki: Szkoła mitologiczna A. Sandauera;
 B. Miciński: zwycięstwo nad rozpaczą; Dramat wielkiej krytyki
 [dot. K. Wyki]. — Powracające tematy: Pan Homais i rewo-
 lucja [dot. twórczości L.F. Céline’a i L. Guilloux].
 Nagroda *Życia Lit.* za r. 1973.

 3. Krytyka literacka i „duch nowoczesności”;
 Problemy wojny, rewolucji i niepodległości w
 zwierciadle prozy narracyjnej. [Szkice]. W: Literatu-
 ra polska 1918-1975. T. 1. Literatura polska 1918-
 -1932. Wwa 1975 s. 137-186, 453-525.

 4. Jaka historia literatury jest nam dzisiaj po-
 trzeba? Zeszyt oprac.: S. Amsterdamski, ..., T. Ko-
 walik. Wwa: NOWA* 1979, 115 s. Przedr. zob.
 poz. 6.

 5. Zapomniana literatura polskiego październi-
 ka. [Szkic]. [Wwa:] Nakł. Wola „Solidarność”
 [1983], 19 s. Wyd. nast.: Wwa: Wydawn. „W”
 1983. Przedr. zob. poz. 6 oraz w: Literatura źle
 obecna. Londyn 1984 s. 171-190 i wyd. nast. Kr.
 1986.

 6. Żadnych marzeń. [Szkice]. London: Polonia
 1987, 242 s. Wyd. nast. przejr. Wwa: Pokolenie*
 1989.

Zawartość: I. Co się dzieje z krytyką?; Rozmyte tradycje. — II.
 W stronę historii: Jaka historia literatury jest nam dzisiaj po-
 trzeba? [poz. 4]; Historia sztuki polskiej: kłopoty z moderni-
 zmem; Zapomniana literatura polskiego października [poz. 5].
 — III. Kultura z fasadą Zamku Królewskiego; Pamiętniki mar-
 cowe; Refleksje po XX Zjeździe (Literatów); Koniec świata

pozorów. — IV. Uczta literacka: Dziennik nie straconych złudzeń [W. Kubacki: Dziennik 1944-1958]; Teoria literatury Bohdana Czeszki [B. Czeszko: Marginalia]; Brzozowski i profesor Jakubowski; Irzykowski w oknach [K. Irzykowski: Myśli. Wybór B. Grzeniewski]; Melancholikom dla rozrywki [M. Raczewa: Nowa fala i nowa powieść]; Kompleks Ezopa [A. Pawluczuk: Rozbiory]. — V. Powieść utajona: Powieść utajona; Nieczyste formy Różewicza; Jak czytać „Dziesięć lat w kinie” [W. Woroszyński]; Dziennik bez blasku [J. Zawiewski: W alei bezpożytecznych rozmyślań]; O „Alfabcie wspomnień” i szansach autobiografii [A. Stonimski]; Zanim dzieła zebrane ukażą się w Warszawie ... czyli Stefana Kisielewskiego przymiarka do Historii [S. Kisielewski: Moje dzwony trzydziestolecia]; Szkoda tego pomysłu [K. Brandys: Niereczywistość]; Tak długa nieobecność. Glosa o „Miazdze” [J. Andrzejewski]; Marszruty i manowce świadków epoki [W. Woroszyński: Powrót do kraju; T. Drewnowski: Tyle hałasu o nic?]. — VI. Niez(n)iszczalne marzenie: Po balu maturalnym — „Poemat dla dorosłych” [A. Ważyka]; Herbert — linia wierności.

Rozprawy i studia w czasopismach i książkach zbiorowych m.in.: Arcydzieło niedokończony. *Twórczość* 1966 nr 6 s. 73-96 [dot. twórczości S. Brzozowskiego]. — Lekcja rewolucji. (O znaczeniu rewolucji 1905 roku w procesie historyczno-literackim). W: Literatura polska wobec rewolucji. Wwa 1971 s. 146-191. — Spór między likwidatorami Młodej Polski. *Twórczość* 1971 nr 1 s. 61-75. — Demokratyczne tworzywo literatury. *Nowy Wyraz* 1972 nr 6 s. 43-59. — 1905, nie 1918; Cztery dyskusje Karola Irzykowskiego. W: Problemy literatury polskiej lat 1890-1939. Ser. 1. Wr. 1972 s. 77-105, 129-182. — Miejsce Brzozowskiego w dwudziestowiecznym sporze o romantyzm. W: Wokół myśli Stanisława Brzozowskiego. Kr. 1974 s. 7-41. — Janusowe oblicze modernizmu. *Teksty* 1976 nr 3 s. 55-78. — Przybyszewski kusiiciel. *Życie Lit.* 1977 nr 52 s. 5-6, przedr. w: Stanisław Przybyszewski. Materiały konferencji naukowej. Wr. 1982 s. 7-21. — Utopia dobroci. (Wilhelm Mach i jego książka nie napisana). *Twórczość* 1977 nr 10 s. 84-103. — Wacław Nałkowski. W: OLP. Ser. 5. T. 4. Kr. 1977 s. 97-121. — Żeromski — rozdarła świadomość. W: Stefan Żeromski — w pięćdziesiątą rocznicę śmierci. Wwa 1977 s. 57-72. — Przeciwności istnienia. Pisarski świat Jerzego Andrzejewskiego. *Zapis** 1979 nr 12 s. 6-19, 1980 nr 13 s. 186-205. — Autobiografia jako rozpamiętywanie losu. *Pam. Lit.* 1981 z. 4 s. 123-141 [dot. twórczości Cz. Miłosza]. — Dialog Wolności i Konieczności albo historyczne wtajemniczenie. *Teksty* 1981 nr 4/5 s. 93-114, przedr. w: Poznawanie Miłosza. Kr. 1985 s. 263-280. — Mądrość daremna. *Pismo* 1981 nr 5/6 s. 78-91, przedr. w: O twórczości Jarosława Iwaszkiewicza. Kr. 1983 s. 37-53. — 1863 po 1905. *Puls* 1985 nr 27 s. 44-60. — Niepewna miara rzeczy: człowiek. Fragment o pisarstwie Brandysa młodszego [Kazimierza]. W: Problemy wiedzy o kulturze. Wr. 1986 s. 583-595. — Umysł nie nasycony. *Twórczość* 1989 nr 3 s. 65-83 [dot. twórczości A. Kijowskiego]. — Cały ten

okropny świat. (Sztuka pamięci głębokiej a zapiski w „Innym świecie” Herlinga-Grudzińskiego). W: Etos i artyzm. Rzecz o Herlingu-Grudzińskim. Pozn. 1991 s. 9-18.

Prace redakcyjne

1. K. Karasek: Godzina jastrzębi. Wybór autora i ... Wwa: ZSP, PZG RSW Prasa 1970, 39 s.
2. R. Zengel: Mit przygody i inne szkice literackie. Wybór i wstęp ... Wwa: Czyt. 1970, 332 s.
3. S. Młodożeniec: Utwory poetyckie. Zebrał, oprac., wstępem i przyp. opatrzył ... Wwa: LSW 1973, 515 s.
4. S. Młodożeniec: Poezje wybrane. Wyboru dokonał, wstępem i notą opatrzył ... [Wwa:] LSW 1977, 125 s.
5. S. Brzozowski: Humor i prawo. Wybrane studia krytyczne. Wybór, oprac. i wstęp ... Wwa: Czyt. 1988, 353 s.
6. S. Młodożeniec: Poezje wybrane. (II). Wybór, przedm. [i nota biogr.] ... Wwa: LSW 1989, 134 s.
7. J. Lechoń: Poezje wybrane (II). Wybór, wstęp i nota biogr. ... Wwa: LSW 1990, 121 s.
8. A. Kijowski: Granice literatury. Wybór szkiców krytycznych i historycznych. Zebrał, oprac. i wstępem poprzedził ... T. 1-2. Wwa: Bibl. „Więzi” 1991, 319 + 232 s.
9. J. Iwaszkiewicz: Najpiękniejsze opowiadania. Wybrał, ułożył i przedm. opatrzył ... Londyn: Puls 1993, 570 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1977, 1987. — PP (A. Szalagan). — LP (red.).
[Zamiast powieści:] Z. Bienkowski: Zamiast powieści z kluczem. *Twórczość* 1972 nr 4; I. Maciejewska: Zwierciadło polskiej prozy. *Odra* 1972 nr 11; M. Wyka: Zamiast powieści. *Literatura* 1973 nr 22. — S. Barańczak: T.B. — propozycja krytycznego maksymalizmu. *Nowy Wyraz* 1973 nr 1/2. — [Dalej aktualne:] Z. Bienkowski: Klucze. *Twórczość* 1974 nr 2; K. Krasuski: Mit powieści. *Odra* 1974 nr 3; P. Laguna: Co jest aktualne? *Życie Lit.* 1974 nr 11; A. Zagajewski: Czy istnieje literatura? A. Komorowski: Tradycja przyswojona? *Student* 1974 nr 4. — E. Wiegand: Literatura jako możliwość. *Nurt* 1976 nr 1. — P. Bratkowski: Po prostu — dalej aktualne. *Radar* 1983 nr 17. — T. Nyczek: Krytyk samozastępowany czyli powrót B. Arka 1987 nr 20. — [Zadnych marzeń:] K. Rutkowski: T.B. — kartograf dziwnych podróży. *Kultura*. Paryż 1988 nr 6; M. Wyka: Jaka krytyka jest nam potrzebna. *Tyg. Powsz.* 1988 nr 8, przedr. w tejże: Szkice z epoki powinności. Kr. 1992; L. Bugajski: T.B. marzy o arcyksiążce. *Twórczość* 1990 nr 2; J. Łukasiewicz: Tradycje domowe. Trzy książki krytyczne. *Odra* 1990 nr 6.

A.Sz.

BUREK Wincenty 1905-1988

Pseud.: Stefan Rumistrzewicz; W.B.
Prozaik.

Urodzony 14 października 1905 we wsi Ocinek w Sandomierskiem, w rodzinie chłopskiej; syn Kazi-

mierza Burka i Marianny z Sochów; ojciec Tomasz Burka, krytyka literackiego. W 1916-26 uczęszczał do szkół w Sandomierzu; maturę zdał w Gimnazjum im. J. Długosza. W 1919 zadebiutował krótkim artykułem w *Gazecie Świątecznej*. W 1923/24 był redaktorem miesięcznika szkolnego *Spójnia*; w 1925 współpracował z miesięcznikiem krajoznawczym *Orli Lot*. Po jednorocznej służbie w wojsku studiował w 1928-32 anglistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Był członkiem Stronnictwa Ludowego i aktywnym działaczem ZMW „Wici”. Jako prozaik debiutował w 1934 opowiadaniem „O małym Franku” opublikowanym w *ABC Literacko-Artystycznym* (nr 369; podp. Stefan Rumistrzewicz). W 1935-36 należał do zespołu redakcyjnego miesięcznika *Młoda Myśl Ludowa*. W 1936 redagował kolumnę literacką czasopisma spółdzielczego *Zjednoczenie*. W 1936-39 był członkiem komitetu redakcyjnego czasopism wydawanych przez ZNP i kolejnym redaktorem *Małego Płomyczka Wiejskiego*, *Małego Płomyczka*, *Szkolnej Gazetki Ściennej* oraz *Płomyczka*. Równocześnie brał udział w wieczorach autorskich organizowanych przez grupę pisarzy chłopskich przeważnie na wsiach. Interesował się regionalizmem; działał w Kole Sandomierzan (był w Komisji Redakcyjnej „Pamiętnika Koła Sandomierzan 1925-1935”). W 1935 ożenił się z Zofią Młodożenic (siostrą poety Stanisława Młodożeńca). Po wybuchu wojny opuścił z powodu trudności bytowych Warszawę i w listopadzie 1939 przeniósł się wraz z rodziną do Sandomierza. Brał udział w pracy konspiracyjnej jako działacz oświatowy Batalionów Chłopskich w Sandomierskiem (używał pseud. Mochnacki). Pracował w redakcji konspiracyjnego pisma *Młodzi idą*. Po wojnie pozostał w Sandomierzu. W 1944-45 należał do redakcji wychodzącego tam czasopisma *Ziemia Kielecka*. Był działaczem PSL, członkiem Zarządu Powiatowego w Sandomierzu. W 1946 przed wyborami do Sejmu został pod fałszywym zarzutem na krótko aresztowany. W następnym okresie pracował w spółdzielczości. Był działaczem oświatowo-kulturalnym. W 1950 został dyrektorem Państwowego Ogniska Kultury Plastycznej, a następnie kierownikiem Ogniska Muzycznego w Sandomierzu. Działał w Polskim Towarzystwie Krajoznawczym (był m.in. przewodnikiem po mieście); pisywał artykuły na tematy związane z Sandomierzem do prasy regionalnej i ogólnopolskiej. Przez wiele lat wygłaszał prelekcje literackie w radiowęzle sandomierskim. Uczestniczył w pracach powiatowej i miejskiej Rady Narodowej w Sandomierzu oraz WRN w Kielcach. W 1956 otrzymał nagrodę WRN w Kielcach za całokształt twórczości. W 1956-58 wchodził w skład komitetu redakcyjnego miesięcznika *Ziemia Kielecka*. W 1963 przeniósł się do Warszawy. W 1965-68 redagował miesięcznik *Te-*

atr Ludowy oraz współpracował z *Zielonym Sztandarem* (do 1969). Był członkiem koła ZSL przy Oddziale Warszawskim ZLP, Rady Ludowej Spółdzielni Wydawniczej, Klubu Seniorów Ruchu Ludowego. Działał w Kole Sandomierzan w Warszawie, którego był przez wiele lat prezesem. Otrzymał odznakę „Zasłużony dla m. Sandomierza”. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim (1959) i Krzyżem Oficerskim (1969) Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 4 lipca 1988 w Warszawie, pochowany w Sandomierzu na cmentarzu katedralnym.

TWÓRCZOŚĆ

1. Droga przez wieś. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1935, 252 s. Wyd. nast.: Pośl.: W. Myśliwski. [Wwa:] LSW 1968, wyd. 2 [!] tamże 1976.

Zawartość: Kolenije na Ocinku; Stefek, żen się; Roleński Dół; Pożegnanie z ziemią; Jedynek; Przepowiadka o doktorze Kodrocie; Nie ma go już; Zachamecilo się niebo nad Grzesiem; Braty; Podymne; Zakucznik hula; Strajk; Miłosierdzie Siwego Kaźmirza; Na służbie; Waluś; Rozstajne drogi; Szczęście We ronki; Skrzypki, — w wyd. 2 nadto Dodatek: Pole u granicy; Pierwsza studnia; W cieniu śmig.

2. Odmienione drogi. Cykl opowiadań. Powst. 1948 Przedr. zob. poz. 3, 4.

Zawartość: Na polu; Ścigany; Zuch-Smolicha; Na swoim; Chodziło o książki; Trzeba stąd odejść; Odebrane morgi; Pokolei w świat; Ignacy Waloch, były parobek; Potrzebny chłop. — Większość opowiadań drukowana w 1949 w *Gaz. Lud.* Skład gotowego do druku tomu został na skutek decyzji cenzury zniszczony w 1948. [Inf. rodziny].

3. Siwy Kaźmirz i insi. [Opowiadania]. Przedm.: J. Iwaszkiewicz. Wwa: LSW 1956, 288 s.

Zawiera opowiadania z poz. 1 (z wyjątkiem: Pożegnanie z ziemią, Nie ma go już, Miłosierdzie siwego Kaźmirza), — z poz. 2 (z wyjątkiem: Pokolei w świat, Potrzebny chłop), — nadto: Wspominam nauczyciela; Pierwsza studnia; Pole u granicy; Cierń w oku; Gościńcem.

4. Nawalnica. Opowiadania. [Wwa:] LSW 1969, 152 s.

Zawiera opowiadania z poz. 2 (z wyjątkiem: Ścigany).

Praca redakcyjna

1. S. Młodożenic: Opowiadania. Zebrał, oprac. i komentarzem opatrzył ... Wstęp: Z. Ziątek. [Wwa:] LSW 1976, 448 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1951, 1956, 1978. — SWPPI. — PP (A. Szatagan) — LP (R. Sulima).

[Droga przez wieś:] E. Breiter. *Wiad. Lit.* 1935 nr 31; K. Irzykowski: O duszę B. *Pion* 1935 nr 44; S. Piasecki: Wsi spokojna, wsi wesola ... *Prosto z mostu* 1935 nr 27; K. Wyka: Gawęda B. *Tyg. Ilustr.* 1936 nr 17, przedr. w tegoż: Stara szuflada. Kr. 1967; W. Myśliwski: „Powrót” W.B. *Twórczość* 1956 nr 8; M. Kamińska: Stylizacja gwarowa w „Drodze przez wieś”. *Rozpr. Komis. Jez. ETN* 1957 nr 5; W. Jankowerny: Świeżość starego debiutu. *Tyg. Kult.* 1968 nr 14 — [Nawalnica:] M. Pilot. *Tyg. Kult.* 1969 nr 35; S. Siekiński: Odmienione drogi. *Nowe Książ.* 1969 nr 17. — S. Mijas: Sądiasz z Ocinka. *Przemiany* 1971 nr 2, przedr. w tegoż: Ojczyzna w ojczyźnie. Łódź 1976. — F. Pluta: Elementy gwarowe w „Nawalnicy”

W.B. W tegoż: Gwara w utworach współczesnych pisarzy pochodzenia północnomalopolskiego. Wr. 1971. — Z. Śliwka: Epik wsi sandomierskiej. *Stud. Kiel.* 1975 nr 2. — Z. Ziątek: Lekcja „Drogi przez wieś”. *Tyg. Kult.* 1980 nr 43. — Z. Śliwka: W.B. W: Pisarze regionu świętokrzyskiego. Ser. 1. T. 1. Kielce 1983. — Z. Anders: Faktograficzny wymiar prozy gawędowej. W tegoż: Faktografia i mity. Rzeszów 1984 — A. Borzęcki: Przez wieś. (O pisarstwie W.B.). *Tyg. Kult.* 1984 nr 19. **A.Sz.**

BURKOT Stanisław ur. 1932

Pseud.: esbe.
Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 4 października 1932 w Turzy (woj. tarnowski); syn Antoniego Burkota, rolnika, i Anny z domu Fryszak. W czasie okupacji niemieckiej przebywał w Turzy, gdzie uczył się w szkole podstawowej. Do gimnazjum uczęszczał od 1945 w Ciężkowicach, a następnie w Gorlicach (od 1946). W tym czasie był członkiem ZMW „Wici”, a następnie ZMP. W 1950-53 studiował filologię polską w Wyższej Szkole Pedagogicznej (WSP) w Krakowie; uzyskał dyplom nauczyciela szkół podstawowych i średnich. Następnie podjął pracę na tejże uczelni. Od 1954 był członkiem PZPR (do 1981). Po złożeniu eksternistycznie w 1955 egzaminu magisterskiego, został w 1956 przyjęty na zaoczne studium doktoranckie Instytutu Badań Literackich (IBL) PAN w Warszawie. Pierwszy artykuł „Kult Mickiewicza w szkołach. W Królestwie” ogłosił w 1955 w *Głosie Nauczycielskim* (nr 48); za właściwy debiut uważa studium „O jubileuszu J.I. Kraszewskiego (w 1879 r.)” opublikowane w 1957 w książce zbiorowej „10-lecie WSP w Krakowie”. W 1960 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w IBL w Warszawie na podstawie pracy „Powieści współczesne J.I. Kraszewskiego w latach 1863-1887” przygotowanej pod kierunkiem prof. Kazimierza Wyki. W tymże roku został adiunktem na WSP w Krakowie, członkiem Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie oraz rozpoczął stałą współpracę z *Ruchem Literackim*. Od 1961 publikował prace naukowe w *Roczniku Naukowo-Dydaktycznym WSP w Krakowie*. W 1968 uzyskał stopień doktora habilitowanego na podstawie pracy „Spory o powieść w polskiej krytyce literackiej XIX wieku” i w 1969 został mianowany docentem. Kontynuując pracę naukową i dydaktyczną w WSP, wykładał nadto w 1968-80 w Wyższej Szkole Teatralnej w Krakowie. W 1969 i w 1973 otrzymał nagrodę Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Od 1970 współpracował z *Miesięcznikiem Literackim*, ponadto z czasopismami *Zdanie* (od 1978) i *Pismo* (od 1981). Był członkiem komitetu PAN do wydania „Listów” M. Konopnickiej oraz komitetu do wydania powieści J.I. Kraszewskiego w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej i Wydawnictwie Literackim. W 1977 został mianowany profesorem nad-

zwyczajnym, a w 1986 profesorem zwyczajnym. Otrzymał wielokrotnie nagrody Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (w 1979, 1981, 1985). W 1981 został przewodniczącym Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie oraz członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN (do 1990 i od 1993). W 1986 został redaktorem *Rocznika Naukowego* także Komisji oraz członkiem redakcji *Ruchu Literackiego*, a w 1987 prezesem Oddziału Krakowskiego Stowarzyszenia Autorów Polskich (SAP) i członkiem jego Rady Głównej w Warszawie. W tym samym roku otrzymał nagrodę literacką im. K. Wyki. Odnazwony Złotym Krzyżem Zasługi (1973), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980), tytułem honorowym „Zasłużony Nauczyciel PRL” (1983). Mieszka w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Powieści współczesne (1863-1887) Józefa Ignacego Kraszewskiego. Kr.: WL 1967, 226 s.

2. Spory o powieść w polskiej krytyce literackiej XIX wieku. Wr.: Ossol. 1968, 169 s. PAN. Oddz. w Kr.

Zawartość: Prehistoria sporów; Ataki i obrona; Czasy triumfu i pierwszego kryzysu; Utylitarnie nieporozumienia; Dojrzałość i nowy kryzys.

3. Spotkania z poezją współczesną. Wwa: WSiP 1977, 323 s.

Zawartość: K.K. Baczyński („Miserere”, „Mazowsze”, „Bajka”); T. Różewicz („Lament”, „Jestem realistą”, „Moja poezja”); M. Białoszewski („Stara pieśń na Binnarową”, „Wywód jestem u...”, „Taniec na błędach ubezdziwionych”); T. Karłowicz („Chory”, „Księga Ekleziastesa”, „Gramatyka przez sen”); W. Szymborska („Wieżor autorski”, „Radość pisania”, „Pod jedną gwiazdką”); Z. Herbert („U wrót doliny”, „Apollo i Marsjasz”, „Dlaczego klasycy”); A. Bursa („Miasteczko”, „Luiza”); S. Grochowiak („Introdukcja”, „Nauka chodzenia”, „Zaproszenie do miłości, II”); T. Nowak („Czarnoksiężstwo”, „Odpustowa ballada o rebelii”, „Psalm kulejący”); J. Harasymowicz („Bieszczy”, „Anioły”, „Rodowód”, „Mój dom”, „Narowistość pióra”, „Zbudzony poemat”); U. Koziół („W rytmie korzeni”, „Przedpowitanie”, „Światłocien”); J. M. Rymkiewicz („Czym jest klasycyzm?”, „Epitafium dla Rzymu”, „Otwok 1964”); E. Bryll („Sztuka stosowana”, „Wciąż o Ikarach głoszą...”, „O suce”); R. Wojacek („Sezon”, „Piosenka bohaterów II”, „Próba ostatniego wiersza”); E. Lipska („My”, „Łek”, „Przesłanie”); J. Kornhauser („Zegar”, „Błąd gramatyczny”, „Apel”).

4. Marchoń na Parnasie. [Szkice literackie]. Wwa: LSW 1980, 333 s.

Zawartość: Marchoń na Parnasie [o pisarzach chłopskiego pochodzenia w lit. pol. od XVI w. do czasów współcz.]; Współczucie i samotność [o twórczości J. Wiktora]; „Syn pół niesforny i dziki...” [o twórczości M. Czuchnowskiego]; Powrót do Pięta? [W kręgu chłopskiego radykalizmu [o twórczości I. Ozgi Michalskiego]; Proza i pobekwanie owiec [o współcz. pisarzach nurtu chłopskiego]; Odkrywanie źródeł [o twórczości T. Nowaka]; Mitorwórcy, ironiści i kontynuacje [o twórczości E. Redlińskiego].

5. Proza powojenna 1945-80. Analizy i interpretacje. Wwa: WSiP 1984, 347 s. Wyd. 2 popraw. i uzup. pt. Proza powojenna 1945-1987 tamże 1991.

6. Stanisław Młodożeniec. Rzecz o chłopskim futuryście. Wwa: LSW 1985, 171 s.

7. Józef Ignacy Kraszewski. [Współaut.:] E. Zielenka. Wwa: LSW 1987, 24 s.

8. Tadeusz Różewicz. Wwa: WSiP 1987, 333 s.

9. Kraszewski. Szkice historycznoliterackie. Wwa: LSW 1988, 343 s.

Zawartość: Józefa Ignacego Kraszewskiego literatura dla „powszechności”; W obronie proletariatu literatury. Kraszewski jako teoretyk i krytyk powieści; „Ułana”. Powieść „malownicza” i powieść o ludzkich namiętnościach; „Morituri”, pożegnanie szlachetczyzny; Podróże Józefa Ignacego Kraszewskiego; Tłumaczenia Kraszewskiego na języki obce; Kraszewski w oczach pozytywistów; Kraszewski i Orzeszkowa; Kraszewski i Prus; W kręgu „drezdeńskiego samotnika”. Konopnicka – Kraszewski; O jubileuszu Józefa Ignacego Kraszewskiego; Listy do Józefa Ignacego Kraszewskiego w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej; Korespondencja Adama Pługa w Bibliotece Jagiellońskiej; Dwa listy w sprawie „Przebudzonych” Elpidiona; Z dziejów „Odyssey” Cypriana Kamila Norwida.

10. Polskie podróżopisarstwo romantyczne. Wwa: PWN 1988, 449 s.

Zawartość: „Jaskółczy niepokój” – podróżopisarstwo romantyczne; Le génie de l'Orient; „Peregrinare necesse est...”; „Podróż swojaka po swojszczyźnie”; Północ i Południe; „Porzuć wszelką nadzieję...”

11. Miron Białoszewski. Wwa: WSiP 1992, 289 s. *Bibl. Polonistyki*.

Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Józef Ignacy Kraszewski a wydawcy (po roku 1863). *Pam. Lit.* 1958 z. 1 s. 209-235. — Spór o powieść w latach 1852-1972. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak.* 1961 s. 59-78. — Stylistyczne właściwości prozy S. Dygata a tradycja dwudziestolecia międzywojennego. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak. Pr. Hist.-Lit.* 1968 nr 4 s. 41-58. — Znamiona wielkiej epiki. *Ruch Lit.* 1969 nr 6 s. 331-342. — Między stylizacją a prostotą. (O prozie J. Iwaszkiewicza). *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak. Pr. Hist.-Lit.* 1971 nr 5 s. 175-199. — Kontemplacja i pasja życia – Jarosław Iwaszkiewicz. W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Wwa 1972 s. 241-272. — O nową koncepcję programu nauczania języka polskiego w szkole średniej. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak. Pr. z Dydak. Lit. i Jez. Pol.* 1972 nr 2 s. 77-89. — Bohater w polskiej powieści doby romantyzmu. W: Studia romantyczne. Wr. 1973 s. 177-210. — Psychologia behawiorystyczna a proza współczesna. *Ruch Lit.* 1974 nr 4 s. 215-229, przedr. w: Studia i szkice o literaturze współczesnej. Olsztyn 1992. — Lenartowicz w Krakowie. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak. Pr. Hist.-Lit.* 1975 nr 6 s. 29-40. — Uwikłany w historię [o T. Konwickim]. W: W kręgu literatury Polski Ludowej. Kr. 1975 s. 102-137. — Spory o cele i metody nauczania literatury w szkole średniej; Wiersze T. Różewicza. W: Literatura polska w szkole średniej. Wwa 1975 s. 5-21; 436-450. — Wokół Kras-

zewskiego. (Działalność naukowa W. Danka). *Ruch Lit.* 1977 nr 1 s. 5-15. — Od psychoanalizy klinicznej do literackiej. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak. Pr. Hist.-Lit.* nr 7 s. 133-157. — Proza XX-lecia międzywojennego z perspektywy współczesnej. *Mies. Lit.* 1978 nr 9 s. 88-99, przedr. w: Studia i szkice o literaturze współczesnej. Olsztyn 1992. — Chłopskość wyzwolona. W: II Dekada Literatury Kieleckiej. Kielce 1979 s. 23-41. — O „młodej prozie” lat 70-tych. (Pytania i konstatacje). *Pismo* 1983 nr 3 s. 60-72. — Poeci Kieleccyzny. *Rocz. Świętokrz.* 1983 t. 11 s. 75-98. — Tajemnice Ludwika Spitznagla. W: Prace ofiarowane Henrykowi Markiewiczowi. Kr. 1984 s. 113-130. — Manifestacje pokoleniowe w literaturze popowstaniowej. W: Dziedzictwo Powstania Listopadowego w literaturze polskiej. Wwa 1986 s. 45-60. — Les descriptions des voyages polonais en Italie à l'époque du romantisme. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak. Pr. Roman.* 1987 nr 2 s. 31-46. — „Ideał sięgnął bruku...”. W: Kultura, literatura, folklor. Wwa 1988 s. 171-180 [o podróżach Feliksa Boronia do Ziemi Świętej i do Włoch]. — Realizm socjalistyczny – doktryna czy wielkie wzmówienie? *Zdanie* 1988 nr 2 s. 27-32, nr 3 s. 51-59. — Proza w okresie romantyzmu. *Ruch Lit.* 1989 z. 2 s. 97-110. — Odys powracający. O poezji Tadeusza Nowaka. *Ruch Lit.* 1993 nr 1/2 s. 23-36.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. J.I. Kraszewski. Ramułowice. [Powieść]. Oprac. ... Kr.: WL 1961, 241 s.
2. Kraszewski o powieściopisarzach i powieści. Zbiór wypowiedzi teoretycznych i krytycznych. Oprac. i wstęp] ... Wwa: LSW 1962, 301 s.
3. Współczesna poezja polska. Wybór i oprac.: ... i B. Faron. Kr.: Wydawn. Nauk. WSP 1971, 307 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1973.
4. M. Konopnicka: Korespondencja z redaktorami, wydawcami, drukarzami krakowskimi i lwowskimi z lat 1887-1909. Oprac. ... W: M. Konopnicka: Korespondencja. T. 3. Wr.: Ossol. 1973, 286 s.
5. Współczesna literatura polska. Przewodnik i materiały. [Oprac.] ... i M. Stępień. Wwa: WSiP 1974, 382 s. Wyd. 2 zmien. i uzup. tamże 1977, 427 s.
6. J.I. Kraszewski: Listy do rodziny 1820-1863. Cz. I. W kraju. Oprac.: W. Danek. Wstęp i dokończenie przyp. ... Kr.: WL 1982, 543 s.
7. J.I. Kraszewski: Pamiętniki Mrocza. Przygot. do druku, posł. i przyp. ... [Wyd. 5]. Wwa: LSW 1984, 149 s.
8. J.I. Kraszewski: Ostap Bondarczuk. Przygot. do druku i przyp. opatrzyl ... Wyd. 10 [właśc. 8] powojenne. Wwa: LSW 1985, 140 s.

9. J.I. Kraszewski: *Ulana. Powieść poleska*. Wstępem poprzedził, przygot. do druku i przyp. opatrzył ... [Wyd. 18]. Wwa: LSW 1985, 148 s.

10. J.I. Kraszewski: *Wspomnienia Wołynia, Poleśia i Litwy*. Przygot. do druku, wstępem poprzedził oraz przyp. opatrzył ... [Wyd. 2]. Wwa: LSW 1985, 382 s.

11. J.I. Kraszewski: *Dziecię Starego Miasta*. Obrazki narysowane z natury. Oprac. W. Danek. Przejrzał i uzupełn. ... Wyd. 5. Wr., Kr.: Ossol. 1987, 164 s. BN I, 71.

12. J.I. Kraszewski: *Jaryna*. Przygot. do druku i przyp. opatrzył ... Wyd. 10 [właśc. 6] powojenne. Wwa: LSW 1987, 143 s.

13. J.I. Kraszewski: *Stara baśń. Powieść z IX wieku*. Oprac. W. Danek. Przejrzał i uzupełn. ... Wyd. 6 uzupełn. Wr., Kr.: Ossol. 1988, 424 s. BN I, 53.

14. J.I. Kraszewski: *Budnik. Obrazek*. Przygot. do druku i przyp. opatrzył ... Wwa: LSW 1989, 110 s.

15. J.I. Kraszewski: *Chata za wsią*. Przygot. do druku i przyp. opatrzył ... Wyd. 22. Wwa: LSW 1991, 393 s.

16. J.I. Kraszewski: *Ładowa Pieczara. Obrazek wiejski*. Przygot. do druku i przyp. opatrzył ... Wyd. 2. Wwa: LSW 1991, 150 s.

17. Cyprian Norwid – w setną rocznicę śmierci poety. Materiały z sesji poświęconej życiu i twórczości C. Norwida. (27-29 października 1983). Red. nauk. ... Kr.: WL 1991, 278 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1983, 1988. – Wywiad: Dla siebie czy dla innych. [Rozm.] A. Marzec. *Polonistyka* 1985 nr 9. PP (J. Pitera).

[Powieści współczesne (1863-1887) J.I. Kraszewskiego:] S. Stupkiewicz. *Prz. Hum.* 1968 nr 5; J. Kajtoch. *Ruch Lit.* 1969 nr 5; M. Szybist. *Pam. Lit.* 1969 z. 2. – [Spory o powieść w polskiej krytyce literackiej XIX wieku.] M. Ingłot. *Pam. Lit.* 1969 z. 3; T. Bujnicki. *Ruch Lit.* 1970 nr 3; M. Koteski. *Zag. Rodz. Lit.* 1971 t. 14 z. 1. – [Spotkania z poezją współczesną:] P. Obrączka. *Kwart. Naucz. Opol.* 1978 nr 3/4; W. Ligeza. *Odra* 1979 nr 3. – [Marchot na Parnasie:] M. Dąbrowski. *Mies. Lit.* 1981 nr 5; P. Kowalski. *Regiony* 1981 nr 2; J. Wróbel. *Ruch Lit.* 1982 nr 3/4. – J. Drzewiecki. *Życie Lit.* 1988 nr 26 [rec.: Tadeusz Różewicz]. – A. Zieliński. *Ruch Lit.* 1990 z. 2/3 [rec.: Polskie podróżopisarstwo romantyczne]. – D. Bakalarczyk: *Czas przeszły nieopisany. Nowe Książ.* 1992 nr 5 [rec.: Proza powojenna 1945-1987]. – A. Kurnik. *Ruch Lit.* 1993 nr 3 [rec.: Miron Białoszewski].

J.P.

BURSA Andrzej 1932-1957

Pseud.: A.B.; (ab); Halina Mirowska.

Urodzony 21 marca 1932 w Krakowie w rodzinie nauczycielskiej; syn Feliksa Bursy i Marii z Kopycińskich. W czasie okupacji niemieckiej przebywał nadal w Krakowie, gdzie uczęszczał do szkoły im.

Jana Kantego, a od 1944 na tajne komplety. Po wojnie rozpoczął we wrześniu 1945 naukę w V Państwowym Gimnazjum i Liceum im. J. Kochanowskiego w Krakowie. W 1947 wstąpił do Miejskiego Koła ZWM. W tymże roku opublikował na łamach *Młodej Rzeczypospolitej* (nr 4) artykuł „Wesele” miało pobudzić i ostrzec”. Od jesieni 1947, w związku z rozводом rodziców, wyjechał z ojcem do Wrocławia, gdzie uczył się w II Państwowym Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym. W 1948 debiutował jako poeta wierszem „Pod czerwonym sztandarem”, wykonanym jako pieśń na zlocie chórów liceów pedagogicznych we Wrocławiu. W tymże roku powrócił do Krakowa i kontynuował naukę w Liceum im. J. Kochanowskiego. W 1950 w związku z niepowodzeniem na egzaminie maturalnym przeniósł się do Liceum Sztuk Plastycznych; maturę zdał eksternistycznie w maju 1951. Następnie rozpoczął studia w Sekcji Dziennikarskiej przy Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego; w połowie roku akademickiego przeniósł się na filologię bułgarską. W 1952 ożenił się z Ludwiką Szemioth, studentką ASP w Krakowie. W tymże roku wstąpił do Koła Młodych przy ZLP. W 1954 opublikował pierwszy wiersz „Głos w dyskusji o młodzieży” na łamach *Życia Literackiego* (nr 19). Od grudnia 1954 pracował w redakcji *Dziennika Polskiego* kolejno w dziale rolnym, reportaży i kulturalnym. W 1955 został członkiem PZPR. Ze względu na chorobę matki i konieczność utrzymania domu zrezygnował ze studiów. W 1957 należał do współzałożycieli pisma artystycznego młodzieży krakowskiej *Zebra*. Wziął udział w I Festiwalu Młodej Poezji Polskiej w Poznaniu. Zmarł nagle na skutek wrodzonego niedorozwoju aorty 15 listopada 1957 w Krakowie.

W 10 rocznicę śmierci grupa poetycka Barbarus w Krakowie ufundowała nagrodę literacką im. A. Bursy.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Karbunkul – teatr okropności*. [Współaut.:] J. Güntner. Praprem. Kr., T. Cricot 1956.

2. *Zabicie ciotki. Powieść*. Powst. 1957. Druk w poz. 4. Wyd. osob. Kr.: WL 1981, 115 s.

Tytuł pierwotny: *Śmierć ciotki*.

Adapt. scen.: Wyst. Słupska Scena Monodram 1981; Adapt. B. Pawłowska. Wyst. Szczec., T. Współcz. 1983.

3. *Wiersze*. Kr.: WL 1958, 127 s. Przedr. zob. poz. 4.

Tom zawiera obok wierszy i prozy poetyckiej również szkice dramatyczne: *Bajka*; Ze sposobów zniechania się nad gośćmi niskiego wzrostu; *Szachy*; *Koń*; *Zwierzeta hrabiego Cagliostro*. [Wyst. Pozn., T. Atelier 1958]; *Żakeria czyli Męczeństwo wiejskiego proboszcza*; *Smok*.

Wyóżnienie na konkursie Listopada Poetyckiego w Poznaniu w 1959.

4. Utwory wierszem i prozą. Wybrał, oprac. i wstępem poprzedził S. Stanuch. Kr.: WL 1969, 470 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1973, wyd. 3 popraw. 1982.

Zawartość: I. Z tomu Wiersze [poz. 3; wszystkie utwory]. — II. Utwory publikowane w prasie: Wiersze; Próby dramatyczne: Rozmówki chłopskie czyli Socjalistyczne daleko; Proza: Mason; Publicystyka. — III. Z rękopisów: Wiersze; Próby dramatyczne: Hazard. [Wyst. Kr., T. Lalki i Maski „Groteska” 1972]; Honor rycerski; Proza: Żniwa. Przyjaźń. Folklor. Wojna kobiet. Dyskusja z mądrym. Wezwanie. Zabicie ciotki [poz. 2]. — Komentarz.

5. Poezje wybrane. Wwa: LSW 1977, 124 s.

6. Luiza i inne utwory. Wwa: MAW 1988, 165 s.

Wybór utworów z tomu poz. 4 (wyd. 3).

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 2 (B. Winkłowa). — PP (B. Winkłowa). — LP (J. Zacharska). — P. Grzegorzczak: A.B. *Kult i Spół.* 1958 nr 3. — S. Stanuch: Bibliografia [A.B.]. W: A. Bursa: Utwory wierszem i prozą. Kr. 1969.

J. Iwaszkiewicz: Życie poety. *Twórczość* 1959 nr 3. — S. Czycz: „And”. *Twórczość* 1961 nr 3. — J. Łukasiewicz: Kochankowie. W tegoż: Szmalarze i bohaterowie. Kr. 1965. — J. Kwiatkowski: Czarna poezja. W tegoż: Klucze do wyobraźni. Kr. 1964, toż wyd. 2 Kr. 1973. — B. Czaykowski: Poezja gwałtowna: A.B. 1932-1957. *Tematy*, Nowy Jork 1969 nr 31/32. — Z. Bienkowski: Głos pokolenia „Współczesności”. *Twórczość* 1970 nr 9. — J. Pieszczałowicz: W poszukiwaniu buntownika. *Mies. Lit.* 1970 nr 2, przedr. pt. Zdzieranie maski. W tegoż: Pegaz na rozdrożu. Łódź 1991. — J. Bierezin: A.B. — umysł zbuntowany i postawa otwarta. *Więź* 1970 nr 9. — M. Głowiński: Czytamy wiersze. Wwa 1970. — T. Nyczek: „I młodość moja jak noc źle przetrniona”. *Poezja* 1970 nr 5. — K. Nowicki: Legenda i styl. W tegoż: Pertraktacje. Wwa 1971. — S. Barańczak: B. nieznan. W tegoż: Ironia i harmonia. Wwa 1973. — K. Karasek: Jack London kontra Pawła Korczagin czyli A.B. głos w dyskusji o młodości. *Nowy Wyraz* 1973 nr 1/2. — S. Piśkor: „Wiersze” A.B. *Poezja* 1974 nr 7/8. — S. Stabro: Od A.B. do R. Wojaczka. *Ruch Lit.* 1974 nr 4. — J.A. Juciewicz: Wspomnienia o A.B. *Poezja* 1976 nr 7/8. — W. Ligeża: Ironia poetycka A.B. *Nowy Wyraz* 1976 nr 12. — S. Burkot: A.B. W tegoż: Spotkania z poezją współczesną. Wwa 1977. — E. Balcerzan: Stara piosenka krwi. (O poezji A.B.). *Twórczość* 1978 nr 7. — M. Chrzanowski: Twórczość literacka Andrzeja Bursy. Wr., Kr.: Ossol. 1978, 32 s. — B. Maj: Znaki nadziei. (O twórczości A.B.). *Nowy Wyraz* 1978 nr 5. — J.B. Ozóg: Jak to było z Bursą. W tegoż: Jak świętych obcowanie. Wwa 1978. — M.D. Żurek: Poezja bezsenności. (O twórczości A.B.). *Prz. Hum.* 1981 nr 1/2. — E. Balcerzan: Strategia pacjenta w twórczości A.B. W tegoż: Poezja polska w latach 1939-1965. Cz. 1. Strategia liryczna. Wwa 1982. — B. Tokarz: Wokół konkretności. Życie jest treścią niezwykłą. W tegoż: Mit literacki. Kat. 1983. — J. Kałwak: Obrona intymności — o poezji A.B. w 25 rocznicę śmierci. *Kwartal* 1984 nr 1/2. — S. Stanuch: Andrzej Bursa. Wwa: PIW 1984, 192 s. — J. Marx: Egzorcysta. *Poezja* 1985 nr 7/8. — G. Pietruszewska: Od buntu do gry. Twórczość Andrzeja Bursy. Częstochowa: WSP Częstochowa 1985, 126 s. — M. Chrzanowski: Andrzej Bursa. Kr.: KAW 1986, 182 s. — G. Pietruszewska: Pessimizm i sceptycyzm. *Litteraria* 1986 t. 18. — S. Stanuch: Kaskader uczuć. W: Kaskaderzy literatury. Łódź 1986, wyd. 2 uzup. tamże 1990, przedr. w: Kaskaderzy. Łódź 1984. — E. Dunaj: B. nieznan. *Akcent* 1988 nr 2. — J. Kałwak: „Kaskader” wykreowany czy programowy? *Akcent* 1988 nr 2. — M. Legendz: „Świat areny — świat prawdy”. *Twórczość* 1988 nr 8. — H. Gosk: Gracz — wanant kondycji wydziedziczonego w debiutach 1956-64.

Mies. Lit. 1989 nr 4. — K. Karasek: B. czytany raz jeszcze. *Literatura* 1989 nr 1. — S. Stabro: B., Barańczak, Kornhauser ... W tegoż: Poeta odrzucony. Kr. 1989. — D.T. Lebiada: Pociąg tragiczny a pragnienie śmierci. *Mies. Lit.* 1990 nr 1. — A. Pietruszewska: A.B. — życie i legenda. *Pr. Nauk. WSP Częst. Filol. Pol.* 1990 z. 3.

J.P.

BURSEWICZ Józef Ambroży 1928-1982

Pseud.: J.B.; Jerzy Rustem.
Poeta, prozaik, krytyk, tłumacz.

Urodzony 20 listopada 1928 w Nowej Wilejce; syn Szymona Bursewicza i Jadwigi z Romaszkiwiczów. W czasie wojny uczył się w rosyjskiej i litewskiej szkole powszechnej. W 1945 w ramach repatriacji przyjechał wraz z rodziną do Polski i zamieszkał na stałe w Szczecinie. W 1948-51 studiował medycynę w Poznaniu. Nie ukończywszy studiów, w 1951-59 pracował jako redaktor w dziale literackim Rozgłośni Szczecińskiej Polskiego Radia; był m.in. autorem comiesięcznego „Magazynu literackiego” oraz cyklu felietonów o Szczecinie pt. „Imiona ulic”. W latach następnych utrzymywał się z pracy dziennikarskiej. Debiutował w 1951 wierszem pt. „Śmierć poety” opublikowanym w dodatku do *Głosu Szczecińskiego* pt. *Życie i Kultura* (nr 24); z piśmieniem tym współpracował następnie do 1956, zaś z *Głosem Szczecińskim* nieprzerwanie do 1982. W 1956 był współzałożycielem grupy poetycko-plastycznej Metafora i do 1967 publikował w jej wydawnictwach, uczestniczył też w organizowaniu sympozjonów poetyckich grupy. Od 1956 zamieszczał wiersze, opowiadania, recenzje literackie i plastyczne (te ostatnie podp. Jerzy Rustem) przede wszystkim w czasopiśmie lokalnych, m.in. w *Tygodniku Zachodnim*, *Ziemi i Morzu*, *Pomorzu*, *Literach*, *Kurierze Szczecińskim* (1955-60; tu w 1960 cykl recenzji plastycznych pt. „Z sali wystawowej”), *7-mym Głosie Tygodnia* (zwłaszcza w 1957-66). Zajmował się też twórczością przekładową, tłumacząc dla radia poezję rosyjską, niemiecką, litewską, białoruską i żydowską. W 1960 został członkiem ZLP i Komitetu Porozumiewawczego Pisarzy Ziemi Zachodnich i Północnych. W 1971-75 publikował wiersze w *Spójrzeniach*. Za twórczość literacką otrzymał w 1959 i 1963 nagrody Wydziału Kultury WRN w Szczecinie. Zmarł 5 marca 1982 w Szczecinie.

TWÓRCZOŚĆ

1. [Wiersze]. Szczec.: *Ziemia i Morze* 1956, 16 s.
2. Kroki we mgłę. [Wiersze]. Pozn.: WP 1959, 48 s.
3. Chłód nocy. Wiersze. Pozn.: WP 1966, 86 s.

Zawiera cykle: Katakumby; Profile; Jutro.

4. Droga do domu. [Powieść].
Nie dokończona; rkps. w posiadaniu rodziny.

Praca redakcyjna

1. Dom nad Odrą. Almanach literacki. Red.: ..., R. Liskowacki, T. Wojciechowski. Szczec.: ZMP 1955, 143 s.

Przekłady

1. E. Rajzman: Jesienne drzewo. Słońce w pługu. U źródła. [Wiersze]. Przeł. [z jidysz]: J. Adler, ..., U. Kozioł. Szczec. 1966, 32 s.

2. E. Rajzman: Modlitwa wilka. Wiersze wybrane. Wybór: K. Suchodolska. Przeł. [z jidysz] ... i in. Pozn.: WP 1979, 97 s.

Tu w przekł. J.B. szesnaście wierszy E. Rajzmana.

OPRACOWANIA (wybór)

RL 1982 (A. Biernacki).
[Kroki we mgłę:] B. Kogut: Piątka poetów Szczecina. *Szczecin* 1960 nr 12; J. Rosnowska: Wychodzenie z mgły. *Nowa Kult.* 1960 nr 27. — E. Balcerzan: Tematy i motywy Szczecina literackiego. *Szczecin* 1962 nr 7/8. — [Chłód nocy:] N. Chadzinikolau. *Nurt* 1967 nr 7; K. Nowicki: Na własny koszt. *Litery* 1967 nr 5; R. Sulima. *Poezja* 1967 nr 6; A.K. Waśkiewicz. *Pomorz* 1967 nr 6 — K. Suchodolska. *Głos Szczec.* 1982 nr 48. — F. Fornalczyk Gwiazda na zamglonym firmamencie. *Morze i Ziemia* 1983 nr 39.

E.G.

BURTOWY Wojciech

1939-1969

Pseud.:(b); (B); (Burt); BURT; W.B.
Poeta, krytyk literacki i teatralny, dziennikarz.

Urodzony 22 stycznia 1939 w Rzeszowie; syn Jana Burtowego, przed wojną oficera, po wojnie pracownika fizycznego, i Janiny z domu Dudek. Od 1952 uczęszczał do III Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kasprzaka w Poznaniu. Po zdaniu matury w 1956 roku studiował polonistykę na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; w 1961 uzyskał magisterium. Działal w studenckiej grupie poetyckiej Wiatraki, a po rozwiązaniu grupy (1959) założył kabaret literacki. Pierwszy wiersz pt. „Zaufek Cottin w nocy” opublikował w 1960 we *Współczesności* (nr 15). Współpracował z *Expressem Poznańskim* (1961-68). Następnie pracował w *Głosie Wielkopolskim*. Od 1964 prowadził wraz z Edwardem Balcerzanem w klubie studenckim Od Nowa „żywą gazetę” *Struktury*. Kierował teatrem studenckim Nurt. Był też przewodniczącym Klubu Młodych przy Oddziale Poznańskim ZLP. Zmarł tragicznie 12 maja 1969 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kwarantanna przed srebrem. [Wiersze]. Pozn.: WP 1965, 48 s. Przedr. zob. poz. 4.

Zawiera cykl: Wyjście z miasta; Krążenie ziaren. Nagroda Peleryny za najlepszy debiut roku.

2. Kwiaty zła. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Pozn., Studencki T. Nurt 1968.

3. Walne zebranie Spółdzielni Wielobranżowej „Wentyl”. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Pozn., Studencki T. Nurt 1969.

4. Inaczej poznawać kwiaty. Wybór i oprac. [oraz post.]: J. Ratajczak. Pozn.: WP 1975, 84 s.

Zawartość: W kręgu cienia poety: [wiersze o W.B.]: B. Kogut, E. Puzdrowski; [wspomnienia o W.B.]: E. Balcerzan, K. Nowicki, R. Danecki. — cykle wierszy W.B.: Wyjście z miasta [poz.1]; Krążenie ziaren [poz.1]; Stopień najrówniejszy.

Praca redakcyjna

1. Akcenty. Almanach poetycki Poznańskiego Klubu Literackiego Młodych. Red. ... Pozn.: [b.w.] 1968, 123 s.

OPRACOWANIA (wybór)

E. Balcerzan: W.B. *Odra* 1970 nr 2. — K. Nowicki: B. *Fakty* 1975 nr 47. — B. Latawiec: W.B. poeta lat sześćdziesiątych. *Nurt* 1976 nr 2.

J.Z.

BUSZA Andrzej

ur. 1938

Poeta, tłumacz, historyk literatury.

Urodzony 17 listopada 1938 w Krakowie; siostrzeniec pisarza Wita Tarnawskiego. W czasie II wojny światowej przebywał na Bliskim Wschodzie. W listopadzie 1947 przybył do Anglii. Szkołę średnią ukończył w angielskim internacie St. Joseph's College w Londynie. Następnie studiował anglistykę na University of London; w 1959 uzyskał tytuł BA (Bachelor of Arts), a w 1963 MA (Master of Arts; magisterium). W 1958-62 był członkiem zespołu redakcyjnego wydawanego w Londynie miesięcznika *Kontynenty-Nowy Merkuriusz*, w którym w 1959 (nr 2) debiutował jako krytyk literacki recenzją książki J. Pietrkiewicza pt. „Future to let”. Współpracę z tym pismem kontynuował z przerwami do 1965. Jako poeta debiutował w 1960 w krajowym miesięczniku *Odra* (nr 11) wierszami „Feniks” i „Odeszły ode mnie domy...”; w prasie emigracyjnej ogłosił pierwsze wiersze („Life is lane” i „Nauzykaa”) w 1961 w *Kontynentach-Nowym Merkuriuszu* (nr 29). Był też członkiem działającej w Londynie poetyckiej Grupy *Kontynentów*; jego utwory znalazły się w poetyckich antologiach tego ugrupowania: „Ryby na piasku” (wyd. Londyn 1965) oraz „Opisanie z pamięci” (wyd. Warszawa 1965). W latach następnych publikował wiersze (także w języku angielskim) i recenzje literackie w prasie emigracyjnej, m.in. w *Wiadomościach* (Londyn, w 1960-73, z przerwami), a także w czasopiśmie krajowych, m.in. *Więzi* (1960-61, 1966), *Współczesności* (1960, 1964-65) i *Odrze* (1964-65, 1968). W 1962 otrzy-

mał nagrodę Fundacji im. Kościelskich w Genewie. W 1965 zamieszkał w Kanadzie, gdzie wykładał współczesną literaturę oraz prowadził zajęcia z zakresu komparatystyki na wydziale anglistyki University of British Columbia w Vancouver. W pracy badawczej zajmował się głównie pisarstwem Josepha Conrada. Równocześnie kontynuował twórczość poetycką, publikując wiersze na łamach *Oficyny Poetów* (Londyn, 1968-70), *Tygodnika Powszechnego* (1974-75); ogłaszał też angielskie tłumaczenia wierszy autorów polskich m.in. w *Index on Censorship* (Londyn, 1977-79). Mieszka w Kanadzie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Znaki wodne. Poezje. Paryż: Inst. Lit. 1969, 64 s.

2. Astrologer in the underground. [Wiersze]. [T.] 1-2. [Przeł.] J. Boraks, M. Bullock. Athens, Ohio: University of Ohio Press 1970, 1087 s.

Zawiera wiersze w jez. pol. i ich przekł. ang.

Rozprawy i szkice w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: Conrad, Polish literary background and some illustrations of the influence of the Polish literature on his work. *Antemurale*, Rzym 1966 s. 109-255. — Rhetoric and ideology in Conrad's „Under Western Eyes”. W: Joseph Conrad. A commemoration. Paper from the 1974 International conference on Conrad. London 1977. — The rhetoric of Conrad's non-fictional political discourse. *Annales de la Faculté des Lettres et Sciences Humaines de Nice* 1978 nr 34 s. 160-170. — O refrakcji znaczeniowej w przekładzie poetyckim. *Pam. Lit.*, Londyn 1983 t. 7 s. 21-29.

Przekład

1. M. Białoszewski: The revolution of things. Selected poems. [Wstęp i przekł.] ..., B. Czaykowski. Washington: The Charioteer Press 1974, XII, 36 s.

Praca redakcyjna

1. *Modern Poetry in Translation*. London 1975 nr 23/24. [Oprac.] B. Czaykowski, ..., B. Czerniawski.

Numer pisma poświęcony poezji polskiej; tu także m.in. przekłady A.B.

OPRACOWANIA (wybór)

[Nota biogr.]. *Pam. Lit.*, Londyn 1980 t. 3.

[J.] Lipski: Londyńscy poeci. *Twórczość* 1966 nr 3 [dot. „Grupy Kontymentów”]. — [Astrologer in the underground.] A.T. Baranowska: Muzykalność i precyzja. *Twórczość* 1972 nr 7; — M. Sprusiński: Astrologia i „owoc żywota”. *Twórczość* 1975 nr 8; A.B. *Wiadomości*, Londyn 1973 nr 31. — M. Daniłowicz Zielińska: Szkice o literaturze emigracyjnej. Paryż 1978, passim.

BUYNO-ARCTOWA Maria 1877-1952

Podpisywała utory też: Bujno.

Pseud.: B.-A.; Bombaju; Ciocia Mania; J. Brzostek; Jagmin; M.; (M.); M.B.; M.B.A.; Ma-ja-bu; Maria B.-A.; Myśliwy z Dobrzanowa; Wasza Redaktorka; Zbysław z Dobrzanowa; Zdzisław z Dobrzanowa.

Autorka utworów prozą dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 16 lipca 1877 w Brzezinach pod Łodzią; córka Adolfa Buyno i Walerii z domu Szczuka; matka Bohdana Arcta, prozaika. Ukończyła Instytut Maryjski w Warszawie oraz Wyższe Kursy Żeńskie Literatury im. A. Baranieckiego w Krakowie. Debiutowała w 1890 wierszem ku czci Adama Mickiewicza pt. „Na widok trumny”, opublikowanym w piśmie *Światelko* (nr 3; pod pseud. Ciocia Mania). Studiowała za granicą języki obce. W 1901 wyszła za mąż za księgarza i wydawcę, Zygmunta Arcta, wraz z którym wyjechała wkrótce do Lipska, aby zapoznać się z problemami drukarstwa. Odtąd była związana z wydawnictwem Arctów jako autorka książek dla dzieci i młodzieży (głównie w seriach *Moje Książeczki*, *Zajmujące Czytanki*, które także okresowo redagowała), oraz współpracowniczka wydawanych przez firmę czasopism dziecięcych: *Moje Pisemko* (od 1902 współredaktorka obok Anieli Szycówny, w 1905-36 redaktorka; prowadziła tu też „Gawędkę listowną”) i *Nasz Świat* (redaktorka w 1910-15), w których ogłaszała liczne utwory (zwykle podpisane pseudonimami). W latach późniejszych była kierowniczką wydawnictw dziecięcych w firmie. W 1905-14 działała w Lidze Abstynentów. Udzielała się także w akcjach społecznych dla ubogich, opiekowała się ochronką powstałą z Fundacji Michała Arcta. W dwudziestolecie międzywojennym rozwijała nadal twórczość dla dzieci. Publikowała w wielu czasopismach, m.in.: *Rozwoju* (1919-23; w 1921 redaktorka), *Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża* (1923), *Małym Pisemku* (w 1928 redaktorka; współpracowała do 1935/36), *Rodzinnie Polskiej* (1937-38; tu cykl „Z piśmiennictwa”). Po śmierci męża w 1935 była członkiem zarządu firmy Arctów. Od sierpnia 1939 mieszkała w Dobrzanowie pod Siedlcami. Od 1947 należała do ZZLP (później ZLP). Zmarła 13 czerwca 1952 w Dobrzanowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kocia Mama i jej przygody. Z własnych wspomnień ... Powst. ok. 1892. Wyd. Wwa: M. Arct 1905, 191 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1916, wyd. 3 1922, wyd. 4 1925, wyd. 4 [!] [1927], wyd. 6 1930 [antydat.: 1929], wyd. 7 1938 [antydat. 1937]; wyd. 8 Wr.: M. Arct, T. Zapiór i S-ka 1948; Wwa; NK 1957, tamże: wyd. 2 [!] 1984, wyd. 3 1991.

2. John Ruskin i jego poglądy. [Szkic]. Wwa: M. Arct 1901, 69 s. Wyd. 2 tamże 1908.

B.D.

3. Mysia Norka. Opowiadania dla dzieci. Wwa: M. Arct 1902, 39 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1904, wyd. 3 [nie po 1909], wyd. 4 1919.
Podp.: Ciocia Mania.
4. Narcyza Żmichowska (Gabriela) i jej dzieła. [Szkic]. Wwa: M. Arct 1902, 126 s.
5. Brylanty. Opowiadanie dla dzieci. Wwa: M. Arct 1903, 64 s. Wyd. nast.: tamże: 1907, 1913, [1921], 1929 [antydat.: 1928].
6. Księżniczka-chrabąszczyk. Powiastka dla dzieci od 6 do 9 lat. Wwa: M. Arct 1903, 25 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1905; wyd. nast. łącznie z Szaraczek i Bielasek (Przekłady i przeróbki poz. 1) tamże 1924.
Podp.: Ciocia Mania.
7. Choinka. Komedia w 1 akcie. *Moje Pisemko* 1904 nr 11-12. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1916, 16 s. Wyd. nast. tamże 1916, [1921]. Przedr. zob. poz. 43.
Druk w czasopiśmie podp.: M.B. Wyd. książkowe podp.: Ciocia Mania.
8. Ciekawe historyjki dla małych dzieci. Wwa: M. Arct 1905, 60 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1913, wyd. łącznie z Zadzrosna kózka 1924.
Podp.: Ciocia Mania.
9. Ostatnia lalka Ewuni. Opowiadanie. Wwa: M. Arct 1905, 38 s. Wyd. nast. łącznie z poz. 23 pt. Podróż Beluni; Ostatnia lalka Ewuni tamże 1924, 38 s.
10. Swoboda. Komedyjka w 1 akcie. *Moje Pisemko* 1905/6 nr 31-34. Wyd. osob. Wwa: M. Arct [ok. 1910].
Podp.: Ciocia Mania.
11. Dziewczynka na posyłki. Komedyjka w 1 akcie. *Moje Pisemko* 1906 nr 1, 2. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1918, 17 s. Przedr. zob. poz. 43.
Druk w czasopiśmie anonim. Wyd. książkowe podp.: Ciocia Mania.
12. Na wakacjach w Zalesiu. [Powieść]. Wwa: M. Arct 1906, 142 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1928, wyd. 3 1934 [antydat. 1933].
13. Duch górski. (Baśń gwiazdkowa). Wwa: M. Arct [1907], 28 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1912, [wyd. 3] 1918; łącznie z poz. 30 pt. Duch górski; Duch burzy 1924, 31 s.
14. Pamiętnik Stacha. Opowiadania dla dzieci. Wwa: M. Arct 1907, 149 s.
15. Gwiazdka Michasia. Obrazek sceniczny w 1 odsłonie. *Moje Pisemko* 1908/1909 nr 61, 62. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1917, 18 s. Przedr. zob. poz. 43.
Druk w czasopiśmie anonim. Wyd. książkowe podp.: Ciocia Mania.
16. Pałac z piasku. Opowiadanie dla młodzieży. Wwa: M. Arct 1908, 78 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1918, wyd. 3 [1924].
17. Cudowne skrzyпки. Baśń czarodziejska. Wwa: M. Arct 1909, 32 s.
Podp.: Jagmin.
18. Jaszek. Powiastka. Wwa: M. Arct 1909, 26 s. Wyd. 2 tamże 1921.
19. Skarb. Powiastka gwiazdkowa. Wwa: M. Arct 1909, 21 s. Wyd. 3 [!] tamże 1917.
Przekł. ukr.: Skarb. Stanislaviv 1920.
20. Czytajmy sami. Powiastki dla małych dzieci. Zebrała i ułożyła ... Wwa: M. Arct 1910, 162 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1916, wyd. 3 1922 [antydat. 1921], wyd. 4 Książka 1-2 1928, wyd. 5 Książka 1 1931, wyd. Książki 1-2 [ok. 1938]-1939.
Zawartość wyd. 4: Książka 1: W ogródku Kasuni; Tylko dziewczynka; Dla mamusi; W szpitaliku; Obrona; Obrońca; Mądra książka; Powrót ze wsi; Czego duszki leśne plakały. – Książka 2: Jajko wielkanocne; Wystawcy św. Mikołaja; Jak Zosieńka pomagała; Dwie Mizie.
21. Księżniczka i zły duszek. Bajka. Wwa: M. Arct 1910, 27 s. Wyd. nast. tamże: 1917, [1930], [1939].
Podp.: Jagmin.
22. Płaczek i śmieszek. Śliczna bajeczka. Wwa: M. Arct 1910, 30 s.
Podp.: Jagmin.
23. Podróż Beluni. Powiastka. Wwa: M. Arct 1910, 32 s. Wyd. nast. łącznie z Ostatnia lalka Ewuni zob. poz. 9.
24. Tajemnica. Komedyjka w 2 aktach. Wwa: M. Arct 1910, 22 s.
Podp.: M.B.
25. Midas król złota. Opowiadanie. Wwa: M. Arct 1911, 21 s. Wyd. nast. tamże [1931].
Podp.: Jagmin.
26. Wielka menażeria. Z obrazkami. Wwa: M. Arct 1911, 27 s. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1916, [1931].
Wyd. 1-2 podp.: Ciocia Mania.
27. Zemsta. Opowiadanie z życia małego Kaliszana. Wwa: M. Arct 1915, 40 s. Wyd. nast. tamże 1932.
28. Związek siedmiu. [Opowiadanie]. Wwa: M. Arct 1915, 56 s. Wyd. nast. tamże 1932.
Wyd. z 1932 podp.: J. Brzostek.
29. Wigilia w śniegu. [Opowiadanie]. Wwa: M. Arct 1916, 18 s. Wyd. nast. tamże: [1921], [1931].
Wyd. z 1916 i 1921 podp.: Ciocia Mania.

30. Dumny smrek; Duch burzy; Baśnie górskie. Wwa: M. Arct 1918, 19 s. Wyd. nast. łącznie z Duch górski zob. poz. 13.

Wyd. osob. baśni Dumny smrek: Wwa: M. Arct 1948, 15 s.

31. Dzwonek. Wspomnienia z życia pensjonarek. Wwa: M. Arct 1918, 30 s. Wyd. 2 tamże 1923.

32. Kózka-Biafonózka. Wwa: M. Arct 1918, 10 s. Podp.: Ciocia Mania.

33. Moja podróż. [Opowiadanie]. Wwa: M. Arct 1918, 20 s.

34. Podpalacz. Opowiadanie na tle zdarzeń prawdziwych. Wwa: M. Arct 1918, 66 s.

35. Skarbonka. Komedyjka w 1 akcie. Wwa: M. Arct 1918, 12 s. Przedr. zob. poz. 43.

Podp. Ciocia Mania.

36. Wieszcza lalek. Komedyjka w 1 odsłonie. Wwa: M. Arct 1918, 15 s.

Wyd. anonim.

37. Kazia „Duża”. Powieść dla młodzieży. Wwa: M. Arct 1919, 208 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1920, wyd. 3 1931 [antydat. 1930]; wyd. 4 Wr.: M. Arct 1947.

38. Ojczyzna. Opowiadanie z ostatnich czasów. *Moje Pisemko* 1920 nr 20-44, 1921 nr 39-52. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1922, 226 s.

39. Słoneczko. Powieść. Wwa: M. Arct 1920, 163 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [1926], wyd. 3 1930 [antydat. 1929], wyd. 4 1934; Wwa, Kr.: M. Arct, T. Gieszczykiewicz 1945; wyd. 2 [!] przejrz. Wwa: NK 1958, wyd. nast. tamże: 1987, wyd. 4 1991.

Adapt. teatr.: Łódź, Scena Prezentacji T. im. S. Jaracza 1990.

40. Rycerz złotego serduszka. Powieść fantastyczna dla dzieci. Wwa: M. Arct 1922, 168 s.

41. Koledzy. Powieść dla młodzieży. Wwa: M. Arct 1923, 174 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1934 [antydat. 1933]; wyd. 3 Wr.: M. Arct, T. Gieszczykiewicz 1947.

42. Wilczyśko-opowiadanie. *Moje Pisemko* 1923 nr 1-4, 6-9, 11-34, 37-52. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1924 [antydat. 1923], 195 s.

43. Gwiazdka Michasia; Choinka; Skarbonka; Dziewczynka na posyłki. Komedyjki. Wwa: M. Arct 1924, 40 s.

Wyd. łączne poz. 7, 11, 15, 35.

44. Perły księżniczki Maji. (Bajka nie bajka). *Moje Pisemko* 1924 nr 3-7, 9, 11-24, 26-27, 32, 34, 35-39, 41-43, 45-52. Wyd. osob. z podtyt.: Bajka nie bajka błękitnemu chłopcu opowiedziana dla młodych i starszych napisana. Wwa: M. Arct [1925], 155 s. Wyd. 2 tamże 1931 [antydat. 1930]. Por. poz. 46.

45. Zosia Marudzińska i wróżka Dzieciolubka oraz inne powiastki. Wwa: M. Arct 1924, 43 s.

Zawartość: Co się zdarzyło w pokoju dziecięcym; Dobry braciszek; Wróbelki Kocia; Zosia Marudzińska i wróżka Dzieciolubka; Chora laleczka; O Zosieńce co widelcem szyć chciała.

46. Błękitny chłopiec. Cz. 2 powieści pt. Perły księżniczki Maji. *Moje Pisemko* 1925 nr 27-41, 43-45, 47-48, 50-52. Por. poz. 44.

47. Fifinka czyli awantura arabska. *Moje Pisemko* 1926 nr 1-30, 32-35, 37-44, 46. Wyd. osob. Wwa: M. Arct [1927], 149 s. Wyd. nast. tamże [1931].

48. Kapryśna wiosenka. Historia jednego numeru. *Moje Pisemko* 1926 nr 15-17, 19-22. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1929 [antydat. 1928], 31 s. Wyd. nast.: Jerozolima: Sekcja Wydawn. 3 Korpusu 1944; Bari: Sekcja Wydawn. 2. Korpusu 1945. Druk w czasopiśmie podp.: Ma-Ja-Bu.

49. Cudowne dziecko – powieść dla starszych dzieci. *Moje Pisemko* 1927 nr 1-36, 38-49, 51-52.

50. Bohaterka. Przygody Zbyszka i Hanki u zajazdków w gościnie. Wwa: M. Arct 1929 [antydat. 1928], 39 s.

51. Czar-baba. *Moje Pisemko* 1929 nr 2-17, 14-22, 24-26. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1929, 87 s.

52. Wieś szczęśliwa. Powieść. Wwa: M. Arct 1929 [antydat. 1928], 241 s. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1936 [antydat. 1935]; Wr.: M. Arct 1946, wyd. 4 tamże 1947.

53. Wyspa mędrców. Powieść. Cz. 1-4. *Tygodnik Przygód i Powieści* 1929-1930 nr 1-40. Wyd. Wwa: M. Arct 1930, 638 s. Druk *Kur. Pol.* 1983 nr 154-255/6, 1984 nr 1-255, 1985 nr 1-75. Wyd. nast. T. 1-2. Wwa: Alfa 1990, 1991.

54. Przebrana księżniczka – powieść. *Moje Pisemko* 1930 nr 1-47.

55. Serca i serduszka. [Powieść]. Wwa: M. Arct [1931], 286 s.

56. Syn policjanta. [Opowiadanie]. Wwa: M. Arct 1932, 33 s. Wyd. nast. tamże 1938.

57. Trzy kamienie – powieść. *Moje Pisemko* 1932 nr 1-10, 12-28, 30-51.

58. W cudzych piórkach. [Opowiadanie]. Wwa: M. Arct 1932, 39 s. Wyd. nast. tamże [1934].

59. Figa. Powieść dla młodzieży. *Moje Pisemko* 1933 nr 31-52. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1939 [antydat. 1938], 175 s.

60. Nasza Małenka. Powieść. Wwa: M. Arct 1933 [antydat. 1932], 350 s.

61. Zielony szaleniec. Powieść dla starszych dzieci. *Moje Pisemko* 1933 nr 1-53. Wyd. osob. Wwa: M. Arct 1936 [antydat. 1935], 165 s.

62. Dziecko morza. Powieść. *Moje Pisemko* 1934 nr 1-43, 45-52. Wyd. osob. Wwa: 1937 [antydat. 1936], 202 s.

63. Muzykanci podwórzowi. [Opowiadanie]. Wwa: M. Arct 1935, 35 s.

64. Czarna księżniczka. Powieść. *Moje Pisemko* 1935 nr 2-12, 14-15, 17, 1936 nr 18-42.

65. Złota nić. Powieść dla starszych dzieci. *Moje Pisemko* 1935 nr 1-27, 29-30, 32-35. Wyd. osob. Wwa: 1938 [antydat. 1937], 152 s.

66. Ptaszek Tereski. [Opowiadanie]. Wwa: M. Arct [1938], 62 s.

67. Kotek w bocianim gnieździe. [Opowiadanie]. Wr.: M. Arct 1947, 15 s.

Podp.: Jagmin.

Przekłady i przeróbki

1. Szaraczek i Bielasek. Powiastka dla dzieci, podług francuskiego oryginału. Wwa: M. Arct 1903, 32 s. Wyd. nast. łącznie z Księżniczką – chrabąszczyk zob. Twórczość poz. 6.

Podp.: Ciocia Mania.

2. Wieszcza kwiatów. Powiastka dla dzieci. Z angielskiego przerobiła ... Wwa: M. Arct 1903, 27 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1904, 1909, wyd. 5 [!] 1918.

Oprac. podp.: Ciocia Mania.

3. B. Björnson: Rękawiczka. Sztuka w 3 aktach. Tłum. ... Wwa: M. Arct 1905, 114 s.

4. K. Busse: Nowele szkolne. Przeł. ... Wwa: M. Arct 1905, 72 s.

5. F.W. Foerster: Nauka życia w przykładach. Książka dla rodziców, wychowawców i nauczycieli. Cz. 1-4. Wwa: M. Arct.

Cz. 1. Przeł. ... 1906, 170 s.

Cz. 2. Streściła ... 1912, 190 s.

Cz. 3. Streściła ... 1913, 108 s.

Cz. 4 pt. Nauka życia. Streściła ... 1907, 147 s.

6. Ch. Dickens: Oliwer. Opowiadanie. Według Dickens'a oprac. ... Wwa: M. Arct 1908, 40 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1914, wyd. 3 [nie po 1921].

7. J.I. Kraszewski: Grześ z Sanoka. Opowiadanie historyczne z czasów Władysława Jagiełły. Podług J.I. Kraszewskiego oprac. ... Wwa: M. Arct 1908, 83 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1918, [wyd. 3] 1921, wyd. 3 [!] 1925, wyd. 4 1929, wyd. 5 1949.

Oprac. w wyd. 1-4 podp.: M.B.

8. Czarna Elka. Powieść. Z opowiadania czeskiego przerobiła ... Wwa: M. Arct [1909], 121 s. Wyd. nast. tamże 1916.

9. Julek i jego przymierzeńcy. Powieść dla starszych dzieci. Przerobiła z ang. ... Wwa: M. Arct 1909, 125 s.

Oprac. podp.: B.A.

10. Mały Tim. Powiastka podług [Ch.] Dickens'a. Oprac. ... Wwa: M. Arct 1909, 24 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 [1917], wyd. 3 1918.

11. Na zamku hrabiowskim. Opowiadanie dla starszych dzieci. Spolszczone przez ... Wwa: M. Arct 1910, 100 s. Wyd. nast. tamże: 1910, 1910 [1916].

W wyd. 1 i 3 oprac. podp.: M.B.

12. F.W. Foerster: Nauka życia. Pogadanki etyczne. Podług F.W. Foerstera. Oprac. ... Wwa: M. Arct 1911, 96 s. Dod. do *Nasz Świat* 1911 nr z XI. Wyd. nast. tamże 1912 Dod. do *Nasz Świat* 1912 nr z X.

Oprac. podp.: M.B.

13. Baśnie greckie; Skrzydlaty koń; Tajemnicza skrzynia. Opracowane z francuskiego. Wwa: M. Arct 1917, 27 s.

Oprac. podp.: Jagmin.

Wyd. osobne bajek: Skrzydlaty koń. (Bajka grecka). Wwa: M. Arct [1917], 14 s., – Tajemnicza skrzynia. Bajka grecka. Wwa: [M. Arct 1917], 14 s.

14. Nochal. Bajka podług [W.] Hauffa. Wwa: M. Arct 1917, 23 s. Wyd. nast. tamże 1924.

Oprac. podp.: Jagmin.

OPRACOWANIA (wybór)

SWPP 1. – PP (A. Szalagan). – LP (K. Kuliczowska). – NSLD ([J.Z. Bialek] JZB) – A. Niewiadowski, A. Smuszkiewicz: Leksykon polskiej literatury fantastycznonaukowej. Pozn. 1990.

K. Kuliczowska: Cztery powieści dla dzieci. *Odrodzenie* 1946 nr 46 [m.in. rec.: Wieś szczęśliwa]. – Z. Arct: Tak pamiętam moją matkę. Wspomnienie o M.B.-A. *Kur. Pol.* 1983 nr 154.

A.Sz.

BYSTRZYCKA Zofia

ur. 1922

Pseud.: Tadeusz Bończa; Z.B.; Z. Byst.

Prozaik, satyryk, dramatopisarka, publicystka.

Urodzona 11 grudnia 1922 w Przemysłu; córka Tadeusza Bystrzyckiego, inżyniera architekta, wydawcy, działacza społecznego, i Heleny ze Stankiewiczów, autorki czytanek historycznych dla dzieci i młodzieży; siostra pisarza Przemysła Bystrzyckiego. Do szkół uczęszczała w Przemysłu; w 1939 ukończyła gimnazjum. Po wybuchu wojny przebywała w Przemysłu, skąd w 1940 została wywieziona wraz z rodziną w głąb ZSRR do północnego Kazachstanu. Tam pracowała najpierw jako traktorzystka, a następnie – po krótkim kursie buchalterii – została księgową w banku. W 1943 wstąpiła ochotniczo do 1. Dywizji im. T. Kościuszki (Batalion Kobiecy im. E. Plater w Siedlcach nad Oką) i przeszła szkolenie wojskowe dla żołnierzy liniowych, po czym została skierowana do Wyższej Szkoły Oficerów Polityczno-Wychowawczych

w Moskwie, którą ukończyła w randze porucznika. Była zastępcą dowódcy kompanii, a następnie korespondentem wojennym gazety I Korpusu Armii Polskiej *Zwycięzcy* (na froncie nad Wisłą). Debiutowała wierszem pt. „Wierzę” opublikowanym w 1943 na łamach *Zołnierza Wolności* (nr 31); pierwsze utwory poetyckie drukowała nadto w pismach: *Zwycięzcy* i *Nowe Widnokreśli* (w 1943-44). W sierpniu 1944 została korespondentem wojennym *Rzeczpospolitej*, gdzie zamieszczała reportaże z frontu i felietony. Jako prozaik debiutowała opowiadaniem o tematyce okupacyjnej pt. „Kolejny numer” drukowanym w 1944 w *Walce Młodych* (nr 25-28, 1945 nr 1). W tym samym roku wstąpiła do PPR (od 1948 członek PZPR). Po wojnie zamieszkała w Krakowie i podjęła współpracę z *Dziennikiem Polskim*. W 1945-50 przebywała wraz z mężem, Jerzym Putramentem, za granicą: najpierw w Szwajcarii, a od 1947 w Paryżu, gdzie studiowała reżyserię filmową w Institut des Hautes Études Cinématographique (IDHEC) oraz współpracowała z prasą polonijną drukując felietony (pod pseud. Tadeusz Bończa). Po powrocie do kraju zamieszkała w Warszawie. W 1950-61 współpracowała stale z tygodnikiem *Szpilki* oraz pismami: *Nowa Kultura* (1950-57), *Express Wieczorny* (1952-55; tu cykl felietonów pt. „Z pretensjami”), *Express Poznański* (1954; tu cykl felietonów pt. „Z pretensjami”), *Przekrój* (1952-53), *Przyjaciółka* (1953-70), *Przegląd Kulturalny* (1954-55) i *Świat* (1953-56). Od 1957 należała do zespołu redakcyjnego tygodnika *Zwierciadło*, w którym w 1958-80 prowadziła stałą rubrykę pt. „Serce w rozterce”. W 1955 została członkiem ZLP; od 1959 uczestniczyła w pracy Zarządu Oddziału Warszawskiego, pełniąc m.in. funkcję sekretarza Zarządu. W 1956-60 była kierownikiem literackim, a następnie artystycznym Przedsiębiorstwa Imprez Artystycznych „Estrada”. W 1979 weszła w skład Komitetu Warszawskiego PZPR. W tymże roku otrzymała dyplom honorowy Związku Pisarzy ZSRR. W 1980-81 ogłosiła cykl felietonów pt. „Malowanym okiem” na łamach tygodnika *Szpilki*; w 1983-84 publikowała felietony w *Zwierciadle* (w cyklu pt. „Jedno pytanie do Zofii Bystrzyckiej”), a w 1982-86 prowadziła w *Magazynie Rodzinnym* stałą rubrykę pt. „Ty i oni”. W 1982 została członkiem Tymczasowej Rady Krajowej PRON, a w 1983 weszła w skład Rady Krajowej PRON i objęła funkcję przewodniczącej Stołecznej Komisji Kultury PRON (do 1984). W 1985-90 była członkiem nowego ZLP. Odznaczona m.in. Odznaką Kościuszkowską (1946), Krzyżem Kawalerskim (1972) i Krzyżem Komandorskim (1978) Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką „Za Zasługi dla Warszawy” (1975). Mieszka w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. „Ładne kwiatki”. Felietony satyryczne. Wwa: Czyt. 1953, 152 s.

Zawiera felietony publikowane w *Szpilkach* 1950-1953 i *Nowej Kult.* 1953.

2. Kobięca ręka w gospodarstwie. [Felietony satyryczne]. Wwa: Czyt. 1953, 14 s.

Zawiera m.in.: Przewodniczący trenuje przedr. z poz. 1.

3. Inna młodość. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1955, 347 s.

Zawartość: Anieli Krzywofi; Dziewczęta z płóciennej wioski; To nie był strach; Przyjście; Wista; Dwoje ludzi.

4. Samotność. Powieść. *Przyjaciółka* 1956 nr 1-29, 31-42, 44-52; 1957 nr 1-2. Wyd. osob. Wwa: Czyt. 1957, 402 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1959, wyd. 2 [właśc. 3] 1965, wyd. 4 1968, wyd. 5 1975, wyd. 6 1978, wyd. 7 1989.

Przekł. słowac.: Osameloš [Przel.] J. Gazdik, Bratislava 1981, — tadżycki: Sadama, [Przel.] M. Muhabbatsoev, N. Rachmatulloev, Dušanbe 1985.

5. Zezem. [Felietony satyryczne]. Wwa: Czyt. 1956, 187 s.

Zawiera felietony opublikowane w pismach: *Nowa Kult.* 1954-55, *Szpilki* 1954-55, *Sunat* 1955, *Życie Lit.* 1954.

6. Ofiara wskaże mordercę. Sztuka sensoryjna. Praprem. Wwa, T. Sensacji 1959.

7. Zamknięte oczy. Powieść. Wwa: Czyt. 1960, 291 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1972 [właśc. 1971], wyd. 3 1976, wyd. 4 1983.

8. Czy to jest miłość? Komedia w 3 aktach. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1962. TV 1968. Wyd.: Oprac. insc.-reż.: S. Domańska, scenogr.: J. Marso-Wojciechowska. Wwa: CPARA 1963, 87 s.

Tytuł pierwotny: Grób miłości.

Przekł. słowac.: To je láska? [Przel.] L. Jánsky, Bratislava 1965.

9. Oni. Opowiadania. Wwa: Czyt. 1962, 185 s.

Zawartość: Żona; List; Pies; Oni; Żaba; Data urodzenia; Prawda; Taka była.

10. Krzywe lustra. (Komedia w 3 aktach z prezentacją). *Dialog* 1963 nr 9 s. 5-40. Praprem. Wwa, T. Rozmaitości 1964.

11. O świecie nie ma ciszy. [Utwór dramatyczny]. Powst. 1964.

Sztuka napisana na 20-lecie PRL. Inf.: *Żoł. Wol.* 1964 nr 269.

12. Wiatraki. Komedia satyryczna w 3 aktach. Powst. 1966.

Inf.: *Biul. Inf. Min. Kult. i Szt.* 1967 nr 3 s. 7-8.

13. Gra bez asów. [Powieść]. Wwa: PIW 1969, 306 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1972, wyd. 3 1980, wyd. 4 1989.

14. Plac Gwiazdy. [Utwór dramatyczny]. Praprem. Tor., T. im. W. Horzycy. Druk fragm.: *Profile* 1969 nr 8/9 s. 68-72.

15. Koltunka. Opowiadania. Wwa; Czyt. 1971, 210 s.

Zawartość: Cykl; Biurka; Wronie gniazda; Wyjazdy; Alibi; Pożarek; Przeżyłem; Koltunka.

16. Trójwidzenie. [Powieść]. Wwa; PIW 1973, 330 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1975, wyd. 3 1978, wyd. 4 1984.

Przekł. słowac.: Trojvidenie. [Przeł.] M. Wlachovská. Bratislava 1976.

17. Kontuzja. [Powieść]. Wwa; Czyt. 1976, 328 s. Wyd. nast.: tamże; wyd. 2 1977, wyd. 3 1980, wyd. 4 1985.

Nagroda I stopnia Ministra Kultury i Sztuki w 1977. Przekł.: czes.: Ofites. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1986, – ros.: Kontuzija. [Przeł.] J. Abyzov. Moskva 1980.

18. Serce w rozterce. Wwa; KAW 1977, 262 s.

Wybór listów czytelników i odpowiedzi Z.B. drukowanych w *Zwierzciadło* 1958-1976. – Układ w działach: Kocha?; Lubi?; Szanuje?; Nie chce?; Nie dba?; Zartuje?

19. Opowiadania sentymentalne. Wwa; Czyt. 1979, 338 s. Wyd. 2 tamże 1987.

Zawiera opowiadania z tomów poz. 9 (z wyjątkiem: Pies?, Żaba) oraz z poz. 15 (z wyjątkiem: Biurka).

20. Jakie ładne chłopaki. [Zbiór piosenek]. Na głos z fortepianem. [Współaut.:] J. Przymanowski. [Muz.:] B. Konowski. Partytura. Wwa: MON 1982, 230 s.

Zawiera 66 piosenek wojskowych w tym 22, do których teksty napisali wspólnie Z.B. i J. Przymanowski oraz „Nie odkładaj na jutro” autorstwa Z.B.

21. Trzy pokusy na dwoje. [Współaut.:] J. Przymanowski. [Muz.:] B. Konowski. Wwa: Inspiracje. ZG ZSMP, Dział Kult.-Oświat. RSW Prasa – Książka – Ruch 1983, 30 s.

22. Pełnia półistnienia. [Powieść]. Wwa; Czyt. 1984, 302 s.

23. Sińce i makijaż. [Powieść]. Wwa: KiW 1989, 238 s.

Przekłady

1. L. Lencz: Zabawne opowiadania. Wwa; Czyt. 1953, 261 s.

2. L. Lencz: Ślubny podarunek. [Opowiadania]. Wwa; Czyt. 1955, 128 s.

3. G. Simenon: Maigret w kabarecie. [Powieść]. Wwa; Czyt. 1989, 154 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1976, 1990. – SWPP 2 (M. Brykalska). – PP (M. Brykalska). – LP (red.).

Z. Macużanka: B. i ... mężczyźni. *Nowe Książ.* 1969 nr 9 [rec.: Gra bez asów]. – M. Dąbrowski: Dulszczyzna stara i nowa. *Mies. Lit.* 1972 nr 3 [rec.: Koltunka]. – [Trójwidzenie:] M. Dąbrowski: Opis troisty. *Twórczość* 1974 nr 10; S. Melkowski: Powieść na rozdrożu. *Mies. Lit.* 1975 nr 4. – A. Ziembicki: Bystrzycka, Przeł. [na franc.] B. Grzegorzewska. Varsovie: Ag. Aut., Czyt. 1977, 52 s. – [Kontuzja:]

M. Ziółek: „Silva rerum” B. *Mies. Lit.* 1977 nr 6; W. Żukrowski: Nachylona nad studnią. *Nowe Książ.* 1977 nr 2; J. Termer. *Polonistyka* 1978 nr 1. – [Pełnia półistnienia:] A. Kaszewiak: Mały realizm modern. *Mies. Lit.* 1985 nr 8; B. Klukowski: Opowieści kilku osób. *Nowe Książ.* 1986 nr 2. **A.H.**

BYSTRZYCKI Przemysław ur. 1923

Pseud.: M.S.; Michał Stankiewicz; P.B.; (P.B.); (pb); Przem.; (Przem.); (PRZEM).

Prozaik, krytyk, publicysta.

Urodzony 23 maja 1923 w Przemysłu; syn Tadeusza Bystrzyckiego, inżyniera architekta, wydawcy, działacza społecznego, i Heleny ze Stankiewiczów, autorki czytanek historycznych dla dzieci i młodzieży; brat pisarki Zofii Bystrzyckiej. Do szkół uczęszczał w Przemysłu; w 1939 ukończył trzecią klasę gimnazjalną. Po wybuchu II wojny światowej przebywał w Przemysłu, skąd w 1940 został wywieziony wraz z rodziną w głąb ZSRR do Kazachstanu, gdzie pracował w koczowniczo i sowchozie. W listopadzie 1941 wstąpił do Armii Polskiej (przydzielony do 6. Dywizji Piechoty), wraz z którą przeszedł w 1942 do Persji, a następnie przez Egipt, Palestynę i Związek Południowej Afryki do Wielkiej Brytanii (wrzesień 1942). Zgłosiwszy się ochotniczo do pracy wojskowej na terenie okupowanego kraju, przeszedł w Szkocji i Anglii specjalne przeszkolenie desantowe, dywersyjne i radiowe (formacja cichociemni). W 1943 otrzymał świadectwo małej matury wydane przez Państwową Komisję Egzaminacyjną w Dunalastair House (Szkocja) oraz ukończył Szkołę Podchorążych 8. Dywizji Piechoty. Przydzielony do oddziału łączności Sztabu Naczelnego Wodza w Wielkiej Brytanii, został wysłany do ośrodka przerzutu we Włoszech (Bazy nr 11) w Brindisi. W listopadzie 1944 został zrzucony w rejonie wsi Szczawa w Gorcach w misji specjalnej Oddziału VI Sztabu Naczelnego Wodza wysłanej do gen. Leopolda Okulickiego, Komendanta Głównego AK i objął dowództwo tajnej radiostacji przy mjr. Adamie Mackusie „Prostym”, pracującej przy 1. Batalionie 1. Pułku Strzelców Podhalańskich AK. Po wojnie więziony był w Krakowie w Wojewódzkim Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego oraz – po wyroku – w więzieniu św. Michała. Po uwolnieniu zamieszkał w Poznaniu. W 1947 po otrzymaniu świadectwa dojrzałości rozpoczął studia na Uniwersytecie Poznańskim; w 1950 uzyskał tytuł magistra ekonomii politycznej, a w 1951 magistra filozofii w zakresie socjologii. Debiutował w 1949 nowelą „Zwycięstwo Jana” drukowaną w *Głosie Wielkopolskim* (nr 252, podp. P.B.). W 1950 ożenił się z Janiną Tarłowską, prawnikiem. W tymże roku rozpoczął twórczość krytycznoliteracką recenzją książki Howarda Fasta „Obywatel Tom Paine” opublikowaną w krakowskim *Dzienniku Literackim*

(nr 2 pt. „Pierwszy akt rewolucji amerykańskiej”). W 1950-51 był stałym recenzentem teatralnym *Kuriera Wielkopolskiego*; ogłaszał również recenzje w *Kurjerze Codziennym*, *Nowej Kulturze*, *Wsi*, od 1951 w *Gazecie Poznańskiej*, *Głosie Wielkopolskim*, *Życiu Literackim*. W 1951 był współorganizatorem Koła Młodych przy Oddziale Poznańskim ZLP. W latach następnych kontynuował twórczość krytyczną i literacką. W 1956 był współredaktorem i stałym recenzentem teatralnym tygodnika *Ziemia i Morze*, w 1956-60 należał do zespołu redakcyjnego *Tygodnika Zachodniego* jako kierownik działu publicystycznego a następnie kulturalnego; w piśmie tym ogłaszał też liczne recenzje (m.in. w 1957-60 pod pseud. Michał Stankiewicz). W 1959-62 współpracował z tygodnikiem londyńskim *Oblicze Tygodnia*. W 1964 należał do założycieli miesięcznika *Nurt*, w którym w 1965-68 pełnił funkcję kierownika literackiego. W 1955 został członkiem ZLP i od 1960 działał w Zarządzie Oddziału Poznańskiego (w 1963-66 był wiceprezesem). W 1965-69 pełnił funkcję zastępcy członka Zarządu Głównego ZLP. Od 1968 był naczelnym redaktorem miesięcznika techniczno-ekonomicznego *Ceramika Budowlana* (do 1989). W 1967 został członkiem Polskiego PEN Clubu oraz Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, w 1973 Towarzystwa Nauk w Przemysłu, w 1974 Towarzystwa Przyjaciół Przemysłu i Regionu, w 1986 Stowarzyszenia Wisła-Odra. Uczestniczył w działalności Komisji Historycznej do Spraw Cichociemnych formalnie przy Zarządzie Głównym ZBoWiD. W 1980 został zastępcą przewodniczącego Głównej Komisji Rewizyjnej przy Zarządzie Głównym ZLP (członek ZLP do 1983). W 1987 został członkiem Wojewódzkiego Komitetu Konsultacyjnego przy Przewodniczącym WRN w Poznaniu. Odczytał liczne podróże zagranicę dla zbierania materiałów do utworów literackich i publicystycznych, m.in. do Włoch (1966-1979), Anglii (1973, 1983), Francji i Hiszpanii (1975), USA (1986). Był kilkakrotnie laureatem konkursów literackich. W 1983 otrzymał nagrodę Prezydenta m. Przemysłu w dziedzinie literatury. Odznaczony m.in. Bojowym Znakiem Spadochroniarza Cichociemnego (1944), Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami (1945), brytyjskim War-Medal 1939-1949 (1945), Srebrnym Krzyżem Orderu Virtuti Militari (1948), Krzyżem Walecznych (1949), Krzyżem Partyzanckim (1961), Krzyżem Armii Krajowej (1968), Złotym Krzyżem Zasługi (1981), Medalem Rodła (1988). Mieszka w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Warkocze. Opowiadania wielkopolskie. Pozn.: Wyd. Kultury Prez. WRN i Woj. i Miej. Bibl. Publ. im. E. Raczyńskiego 1955, 86 s.

Zawartość: Pogrzeb; Warkocze; Okaryna; Powódz.

2. Operacja „Milczący most”. [Powieść]. *Expr. Pozn.* 1957 nr 74-92. Wyd. osob. Pozn.: WP 1958, 245 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1959, wyd. 3 1967, wyd. 4 1970.

3. Śmierć nad Agfar-wadi. Opowiadania. Pozn.: WP 1960, 202 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1972.

Zawartość: Krzyż Południa; Nie będzie świętokradztwa; Śmierć nad Agfar-wadi.

4. Szkockie pożegnania. [Opowiadania]. Pozn.: WP 1963, 134 s. Wyd. 2 tamże 1975.

Zawartość: Browar w Aughtertool; „Fish and chips”; Zenek.

5. „Wyspa Mauritius”. [Powieść]. Wwa: MON 1963, 187 s.

6. Wronie uroczysko. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: MON 1964, 192 s.

Wyróżnienie na konkursie literackim z okazji 20-lecia Wojska Polskiego.

7. Strumień. Wwa: MON 1966, 206 s.

Zawiera opowiadania: Sasza; Dragon; Anujka, — oraz Strumień. (Powieść).

8. Anujka i inne opowiadania. Pozn.: WP 1968, 287 s.

Zawartość: Sasza [poz. 7]; Anujka [poz. 7]; Browar w Aughtertool [poz. 4]; Zenek [poz. 4]; Nie będzie świętokradztwa [poz. 3]; Śmierć nad Agfar-wadi [poz. 3].

9. Wyspa Wniebowstąpienia. [Powieść]. Pozn.: WP 1974, 171 s. Wyd. nast.: tamże: wyd. 3 [!|] 1979, wyd. 3 1986.

10. Nessie i inne opowiadania. Pozn.: WP 1976, 204 s.

Zawartość: 1. Droga: Z księgi wyjścia; Na perskim rynku; „Swider”; Afrykanerzy; Na razie chórzyści; Itaka; Malpi gaj; Ringway; Włoska baza; Skok. — 2. Powroty: Bobby; Bary i browary: I-II; Od melonika do „tartanu”; Przez Kanał po pierog; Stirling; Loch Ness; Nessie. — 3. Itaka: Laura; Mała partia szachów. — 4. Adolf.

11. Włoskie kartki. Wspomnienia z podróży. Kr.: WL 1977, 237 s.

Wersja wcześniejsza pt. Kartki włoskie. *Nurt* 1967 nr 3-7, 10-11; 1968 nr 2.

12. Płynie Rzeka, płynie ... [Powieść]. T. 1-2. Pozn.: WP 1982, 237 + 380 s. Wyd. 2 tamże 1989.

13. Kamienne lwy. [Powieść]. Olsztyn, Białystok: Pojezierze 1983, 199 s.

14. Znak cichociemnych. [Wspomnienia]. Wwa: PIW 1983, 328 s. Wyd. nast.: wyd. 2 popraw. i uzup. tamże 1985; wyd. 3 popraw. Pozn.: KAW 1991.

15. „Ponar” i inne opowiadania. Kr., Wr.: WL 1985, 157 s.

Zawartość: Partyzancki tryptyk: Battledress; Dziękuję Wam; Ostatni meldunek. — Między brzegiem a brzegiem. — „Ponar”.

B

16. Wiatr Kuszmurunu. Opowieść autobiograficzna. Wwa: KiW 1989, 299 s.

17. Książę. [Powieść]. Pozn.: KAW 1992, 193 s.

Praca redakcyjna

1. Poznań. Dzieje – Ludzie – Kultura. Kom. red.: J.G. Kamiński, ..., L. Jeszka. Pozn.: Kom. Obchodu „Dni Poznania” 1953, 232 s.

OPRACOWANIA (wybór)

Ank. 1966, 1973, 1976, 1988. – SWPP 2 (M. Brykalska). – PP (M. Brykalska). – LP (red.).

[Śmierć nad Agfar-wadi:] F. Fornalczyk: Opowiadania B. *Pomorze* 1961 nr 13; W. Natanson: Książka nie zauważona. *Twórczość* 1961 nr 12. – J. Mańkowski: Dwa nurty. *Pomorze* 1964 nr 20. – A. Hamerliński: Proza P.B. *Tyg. Kult.* 1965 nr 6. – A. Wanat: Podróż kombatanta. *Nurt* 1967 nr 1 [rec.: Strumień]. – S. Frycie: „Anujka i inne opowiadania”. *Profile* 1969 nr 1. – J. Duk: O prozie P.B. *Profile* 1972 nr 8. – [Wyspa Wniebowstąpienia:] S. Sterna-Wachowiak: Rekonstrukcja psychiki. *Twórczość* 1975 nr 11, polem. tamże: P. Bystrzycki, 1976 nr 2, S. Sterna-Wachowiak, 1976 nr 6. – W. Jamroziak: Powroty (Na marginesie twórczości P.B.). *Nurt* 1981 nr 9. – B. Rogatko: „Dwie Strony Miasta”. *Twórczość* 1983 nr 4 [rec.: Płynię Rzeka, płynię ...]. – T.J. Żółciński: W rozgwarze ciągłych zdarzeń. *Nurt* 1983 nr 10.

A.H.

SPIS TREŚCI

- Uwagi wstępne ... 5
Skróty w tytułach czasopism ... 11
Skróty inne ... 16
Opracowania ogólne historii
literatury współczesnej (wybór) ... 21
Słowniki biobibliograficzne pisarzy
współczesnych (wybór) ... 22
Hasła osobowe ... 25
Abramow Jarosław/*J.Z.* ... 25
Abramowicz Marian Cezary/*B.D.* ... 27
Abramowska Janina/*A.Sz.* ... 28
Adamczewski Stanisław/*B.D.* ... 29
Adamkiewicz Jan Krzysztof/*B.D.* ... 30
Adamski Jerzy/*J.Z.* ... 31
Afanasjew Jerzy/*J.Z.* ... 34
Alberti Kazimiera/*B.T.* ... 37
Aleksandrowicz-Ulrich Alina/*J.P.* ... 38
Aleksandrowska Elżbieta Lidia/*J.P.* ... 39
Aluchna-Emelianow Marta/*J.P.* ... 41
Ambroziewicz Jerzy/*J.Z.* ... 41
Anderman Janusz/*J.Z.* ... 42
André Lucjan/*A.H.* ... 44
Andrzejewski Bogumił Witalis/*B.D.* ... 44
Andrzejewski Jerzy/*J.Cz.* ... 45
Antkowiak Włodzimierz/*J.Z.* ... 50
Antochewicz Bernard/*J.Z.* ... 51
Antolski Zdzisław/*J.Z.* ... 52
Araszkiewicz Feliks/*J.Cz.* ... 52
Arcimowicz Władysław/*B.T.* ... 53
Aret Bohdan/*A.Sz.* ... 54
Arnsztajnowa Franciszka/*A.Sz.* ... 56
Auderska Halina/*A.Sz.* ... 57
Augustyn Adam/*B.D.* ... 60
Axer Jerzy/*A.H.* ... 60
Babinicz Waldemar Leon/*F.L.* ... 62
Babiński Andrzej/*A.H.* ... 64
Bacewicz Wanda/*J.P.* ... 64
Bachórz Józef/*J.P.* ... 65
Baculewski Jan/*A.H.* ... 67
Baczyński Krzysztof Kamil/*A.Sz.* ... 68
Baczyński Stanisław/*J.Cz.* ... 71
Badecki Karol Józef/*J.Cz.* ... 73
Badura Zofia/*A.H.* ... 75
Bahdaj Adam/*J.Z.* ... 75
Bajon Filip/*B.D.* ... 78
Bakuła Leszek/*B.D.* ... 79
Balcerzan Edward/*J.Z.* ... 80
Balicki Stanisław Witold/*J.Z.* ... 83
Balicki Stefan/*A.Sz.* ... 84
Baliński Stanisław/*A.Sz.* ... 85
Balk Henryk/*B.T.* ... 86
Banaś Sylwester/*J.P.* ... 87
Bandrowski Jerzy/*J.Cz.* ... 88
Bar Adam/*J.Cz.* ... 90
Baran Józef/*J.Z.* ... 92
Baranowicz Jan/*A.Sz.* ... 93
Baranowska Agnieszka/*B.D.* ... 95
Baranowska Małgorzata/*B.D.* ... 96
Baranowski Krzysztof/*A.H.* ... 97
Barańczak Stanisław/*A.Sz.* ... 98
Bardijewski Henryk/*J.P.* ... 104
Barnaś Kazimierz/*J.P.* ... 107
Bartelski Lesław Marian/*A.Sz.* ... 108
Bartmiński Jerzy/*J.Z.* ... 112
Bartoszyński Kazimierz/*J.P.* ... 113
Bartyński Andrzej/*B.D.* ... 115
Baszkowski Andrzej/*J.Z.* ... 116
Baterowicz Marek/*B.D.* ... 116
Baumgardten Aleksander/*B.D.* ... 117
Bączkowska Irena/*B.D.* ... 120
Bądkowski Lech/*J.P.* ... 120
Bąk Wojciech/*A.Sz.* ... 122
Bąkowski Stanisław/*A.Sz.* ... 124
Becela Tadeusz/*B.D.* ... 125
Bechczyc-Rudnicka Maria Ksenia/*A.Sz.* ... 125
Bechlerowa Helena/*B.D.* ... 127
Bednarczyk Czesław/*B.D.* ... 128
Bednarski Piotr/*B.D.* ... 129
Bednorz Zbyszko/*A.Sz.* ... 130
Berberyusz Ewa/*A.H.* ... 132
Bereza Henryk/*J.Z.* ... 133
Bergel Rajmund/*B.T.* ... 134
Bernacki Ludwik/*A.Sz.* ... 135
Berwińska Krystyna/*A.H.* ... 138

- Beylin Gustaw/**B.T.** ... 139
 Beylin Karolina/**A.Sz.** ... 140
 Białkowski Grzegorz/**B.D.** ... 143
 Białoszewski Miron/**J.Z.** ... 143
 Biela Emil/**A.H.** ... 146
 Biela Franciszek Piotr/**E.G.** ... 147
 Bielatowicz Jan/**J.Cz.** ... 149
 Bielicki Marian Leon/**B.D.** ... 151
 Bielski Konrad/**A.H.** ... 153
 Bieniasz Józef/**J.Cz.** ... 154
 Bieńkowska Danuta/**B.D.** ... 155
 Bieńkowska Danuta Irena/**B.D.** ... 159
 Bieńkowska Flora/**A.Sz.** ... 160
 Bieńkowski Tadeusz/**E.G.** ... 161
 Bieńkowski Zbigniew/**A.Sz.** ... 163
 Bierezin Jacek/**B.D.** ... 166
 Biernacki Andrzej/**E.G.** ... 167
 Bieszczadowski Mikołaj/**A.H.** ... 169
 Biliński Wacław/**B.D.** ... 170
 Binkowski Ryszard/**B.D.** ... 171
 Bińczak Józef/**J.Z.** ... 172
 Birkenmajer Józef/**B.T.** ... 172
 Biskupski Andrzej/**J.Z.** ... 175
 Biskupski Stanisław/**E.G.** ... 176
 Bitner Dariusz/**B.T.** ... 178
 Blüth Rafał Marcei/**B.T.** ... 178
 Błaut Sławomir/**B.T.** ... 180
 Błażejowski Tadeusz/**J.Z.** ... 181
 Błoński Jan/**J.Z.** ... 182
 Bober Jerzy/**E.G.** ... 184
 Bobińska Helena/**J.Cz.** ... 185
 Bobkowski Andrzej/**J.Cz.** ... 187
 Bochenek Władysław/**B.D.** ... 188
 Bocheński Aleksander/**J.P.** ... 189
 Bocheński Jacek/**A.Sz.** ... 191
 Bocheński Tadeusz/**A.Sz.** ... 193
 Bocian Marianna/**J.Z.** ... 194
 Boczkowski Krzysztof/**J.Z.** ... 196
 Bodnicki Władysław/**J.Z.** ... 197
 Boglar Krystyna/**B.T.** ... 198
 Bogusławska Zofia/**A.H.** ... 200
 Bogusławski Antoni Jan/**A.Sz.** ... 201
 Boguszewska Helena/**J.P.** ... 203
 Bohdanowiczowa Zofia/**A.Sz.** ... 206
 Bojarska Teresa/**B.D.** ... 207
 Bojarski Wacław/**A.Sz.** ... 208
 Bolecki Włodzimierz/**J.Z.** ... 209
 Bolek Zdzisław Jerzy/**B.D.** ... 211
 Boleski Andrzej/**J.P.** ... 211
 Bonarski Andrzej Aleksander/**J.P.** ... 213
 Borchardt Karol Olgierd/**J.Cz.** ... 214
 Bordowicz Maciej Zenon/**J.P.** ... 215
 Borowski Tadeusz/**A.Sz.** ... 217
 Borowy Wacław/**B.D.** ... 220
 Borski Lech/**A.H.** ... 224
 Borsukiewicz Stefan/**B.D.** ... 226
 Borudzka Wanda/**B.D.** ... 226
 Boruński Włodzimierz/**E.G.** ... 227
 Borwicz Michał Maksymilian/**J.Cz.** ... 228
 Boy-Żeleński Tadeusz/**B.W.** ... 231
 Boyé Edward/**A.Sz.** ... 243
 Brahmer Mieczysław/**J.P.** ... 244
 Brakoniecki Kazimierz/**A.H.** ... 247
 Brandstaetter Roman/**B.D.** ... 247
 Brandys Kazimierz/**B.D.** ... 252
 Brandys Marian/**A.Sz.** ... 257
 Bratny Roman/**A.Sz.** ... 260
 Braun Andrzej/**A.Sz.** ... 265
 Braun Jerzy Bronisław/**A.Sz.** ... 267
 Braun Kazimierz/**J.Z.** ... 270
 Braun Mieczysław/**B.T.** ... 272
 Breiter Emil/**B.T.** ... 273
 Breza Tadeusz/**E.G.** ... 274
 Brodzka Alina/**J.P.** ... 276
 Broll-Jarecka Krystyna/**J.P.** ... 278
 Broncel Zdzisław/**B.D.** ... 279
 Broniewska Janina/**J.Z.** ... 280
 Broniewski Władysław/**F.L.** ... 281
 Bronisławski Jerzy/**A.H.** ... 287
 Brończyk Kazimierz/**J.Z.** ... 288
 Broszkiewicz Jerzy/**A.Sz.** ... 289
 Broszkiewicz Stanisław Szczepny/**J.P.** ... 293
 Brożek Ludwik/**J.Z.** ... 294
 Brucz Stanisław/**J.Z.** ... 296
 Brudnicki Jan Zdzisław/**B.D.** ... 297
 Brudziński Wiesław Leon/**A.Sz.** ... 298
 Brumer Wiktor/**B.T.** ... 299
 Brycht Andrzej/**J.Z.** ... 300
 Bryll Ernest/**J.Z.** ... 302
 Brzechwa Jan/**A.Sz.** ... 306
 Brzeziński Bogdan/**A.Sz.** ... 313
 Brzęczkowski Jerzy/**J.P.** ... 314
 Brzękowski Jan/**J.P.** ... 316
 Brzostowska Janina/**A.Sz.** ... 318
 Brzoza Jan/**B.D.** ... 320
 Brzozowski Zbigniew/**B.D.** ... 322
 Buchwald-Pelcowa Paulina/**J.Z.** ... 323
 Buczkowski Leopold/**A.Sz.** ... 325
 Buczkowski Marian Ruth/**A.Sz.** ... 326
 Buczkówna Mieczysława/**A.Sz.** ... 327
 Budrecki Lech/**J.Z.** ... 329
 Budrewicz Olgierd/**J.Z.** ... 330
 Budzyk Kazimierz/**J.Cz.** ... 333
 Budzyński Wiktor Kazimierz/**B.D.** ... 335
 Bugajski Leszek/**A.H.** ... 337
 Bujarski Jerzy Ronard/**J.Z.** ... 339
 Bujnicki Tadeusz/**E.G.** ... 340
 Bujnicki Teodor/**A.Sz.** ... 342
 Bujnowski Józef/**A.Sz.** ... 343
 Bukowska Anna/**A.H.** ... 345
 Bukowski Andrzej/**J.Cz.** ... 346
 Bunikiewicz Witold/**B.D.** ... 348
 Bunsch Adam/**A.Sz.** ... 349
 Bunsch Karol/**A.Sz.** ... 351

Burek Tomasz/A.Sz. ... 353	Burtowy Wojciech/J.Z. ... 360
Burek Wincenty/A.Sz. ... 354	Busza Andrzej/B.D. ... 360
Burkot Stanisław/J.P. ... 356	Buyno-Arctowa Maria/A.Sz. ... 361
Bursa Andrzej/J.P. ... 358	Bystrzycka Zofia/A.H. ... 364
Bursewicz Józef Ambroży/E.G. ... 359	Bystrzycki Przemysław/A.H. ... 366

Zespół autorski:

Jadwiga Czachowska – J.Cz., Beata Dorosz – B.D., Ewa Głębicka – E.G.,
Anna Hejman – A.H., Feliksa Lichodziejewska – F.L., Julia Pitera – J.P.,
Alicja Szałagan – A.Sz., Barbara Tyszkiewicz – B.T., Barbara Winklowa – B.W.,
Joanna Zawadzka – J.Z.

Przygotowanie do druku
Redakcja Encyklopedii i Słowników WSiP

Opracowanie typograficzne i techniczne
Janusz Malinowski

Projekt graficzny okładki i karty tytułowej
Zygmunt Ziemka

Skład i łamanie Wydawnictwo Key Text sp. z o.o.
Warszawa, ul. Redutowa 25
Druk i oprawa: Olsztyńskie Zakłady Graficzne
im. Seweryna Pieniężnego, Olsztyn
Zamówienie 1571/93

<http://rcin.org.pl>

Nakładem Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych ukazały się encyklopedie:

Encyklopedia szkolna. Matematyka

Warszawa 1992, dodruk wydania I, s. 384, praca zbiorowa

Zawiera około 1000 haseł dotyczących geometrii, algebry, arytmetyki, analizy matematycznej, logiki, teorii mnogości, rachunku prawdopodobieństwa, statystyki oraz informatyki. Zawiera również biogramy wybitnych matematyków. Całość bogato ilustrowana.

Encyklopedia szkolna. Historia

Warszawa 1993, wydanie I, s. 880, praca zbiorowa

Zawiera około 2000 haseł z historii powszechnej i Polski poczynając od paleolitu, a na roku 1945 kończąc. Bardzo obszernie zostały opracowane: archeologia śródziemnomorska i polska, historia starożytna i średniowiecza oraz dzieje Polski. Całość dopełnia obszerny indeks, 800 ilustracji, w tym wiele barwnych, oraz 170 kolorowych map.

W przygotowaniu:

Encyklopedia szkolna.

Literatura i nauka o języku

Zawiera około 2000 haseł, w których przedstawiono:

- dzieje literatury polskiej od średniowiecza po współczesność
- literatury narodowe europejskiego kręgu kulturowego, a także literaturę amerykańską, kanadyjską oraz iberoamerykańską
- sylwetki i twórczość wybitnych pisarzy
- kierunki, prądy, grupy i czasopisma literackie
- podstawowe zagadnienia z nauki o literaturze
- najważniejsze zagadnienia z nauki o języku polskim.

ISBN 83-02-05444-5 t. 1-7

<http://rcin.org.pl> **ISBN 83-02-05445-3 t. 1**